SJEVEROZAPADNA HRVATSKA U NARODNO OSLOBODILAČKOJ BORBI I SOCIJALISTIČKOJ REVOLUCIJI

III.

GRAĐA
1941.–1945.

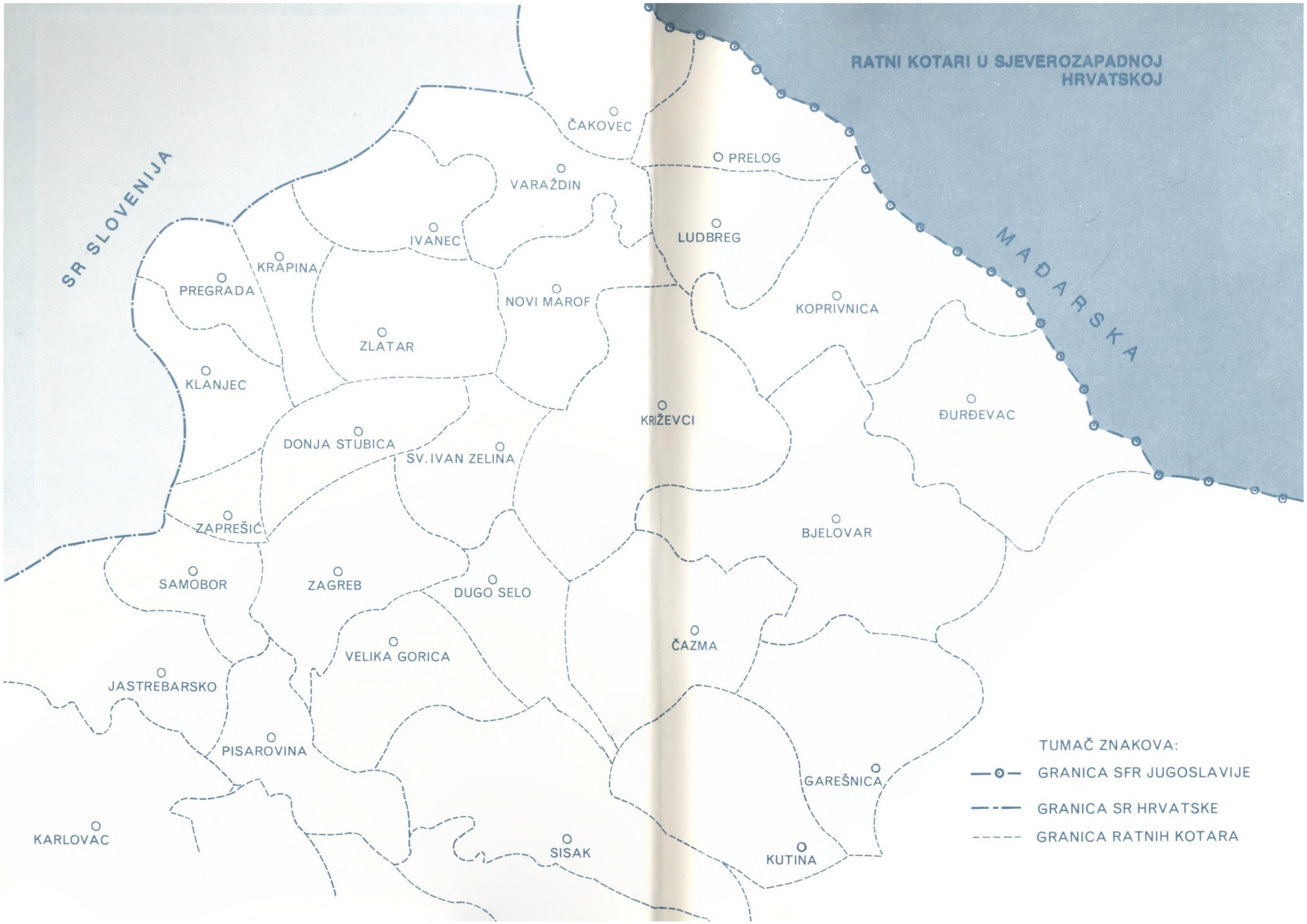
RATNI KOTARI U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ
MAĐARSKA
SR SLOVENIJA
ČAKOVEC
PRELOG
VARAŽDIN
IVANEC
LUDBREG
KRAPINA
PREGRADA
NOVI MAROF
KOPRIVNICA
ZLATAR
KLANJEC
KRIŽEVCI
ĐURĐEVAC
DONJA STUBICA
SV. IVAN ZELINA
ZAPREŠIĆ
BJELOVAR
SAMOBOR
ZAGREB
DUGO SELO
ČAZMA
VELIKA GORICA
JASTREBARSKO
PISAROVINA
GAREŠNICA
KARLOVAC
SISAK
KUTINA
TUMAČ ZNAKOVA:
GRANICA SFR JUGOSLAVIJE
GRANICA SR HRVATSKE
GRANICA RATNIH KOTARA

GRAĐA ZA POVIJEST NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941-1945.

Knjiga III
(srpanj — prosinac 1942)

Zagreb 1984.

POTPISNICI SAMOUPRAVNOG SPORAZUMA O ORGANIZACIJI RADA
I UDRUŽIVANJU SREDSTAVA ZA IZDAVANJE »GRAĐE ZA POVIJEST NOP-a I SOCIALISTIČKE REVOLUCIJE U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941-1945«

Skupština grada Zagreba, skupštine općina Čakovec, Čazma, Donja Stubica, Dugo Selo, Đurđevac, Garešnica, Ivanec, Ivanić Grad, Jastrebarsko, Klanjec, Koprivnica, Krapina, Križevci, Kutina, Ludbreg, Novi Marof, Ozalj, Pregrada, Samobor, Sesvete, Sisak, Varaždin, Vrbovec, Zabok. Zelina i Zlatar Bistrica, Samoupravna interesna zajednica za kulturu općine Bjelovar, Republička zajednica za znanstveni rad i Republička samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture

SAVJET ZA IZDAVANJE GRAĐE

Ivan Božičević, predsjednik
Mirko Babić, Mirko Belošević, Stjepan Belović, Mato Benički, Stjepan Blažeković, Josip Bogožalec, Nikola Brezović, Milan Brunović, Tomo Buden, Vladimir Car, Ranko Đuričić, Franjo Herceg, Emil Ivane, Stjepan Iveković, Ivan Jadan, Slavko Janić, Vojin Jelača, Vukašin Karanović, Marijan Kos, Dragutin Koščević, Mihovil Križnik, Milka Kufrin, *Marijan Laćan,* Svetomir Matić, Pavle Mrvoš, Ilija Pavić, Ivan Perković, Pero Popović. Drago Rafaj. Zlatko Rukavina, Josip Runjak. Branko Sruk. Ante Šalić, Andrija Šćurić, Stjepan Šimotić, Đuro Trubelja, Božidar Vučetić, Deneš Weis

REDAKCIJSKI ODBOR

Stjepan Iveković, predsjednik
Stjepan Blažeković, Nikola Brezović, Tomo Buden, Slavko Janić, Vukašin Karanović. Dragutin Koščević, Milka Kufrin, Vlado Mađarić, Deneš Weis

Stručne, administrativne i financijske poslove za Savjet obavio je Komitet za boračka i invalidska pitanja grada Zagreba, a tajničke poslove Ivo Šafran, zamjenik sekretara.

IZDAVAČ: Savjet za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 — 1945«

ODGOVARA: Redakcijski odbor Savjeta za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 — 1945«

ZNANSTVENA PRIPREMA
INSTITUT ZA HISTORIJU RADNIČKOG POKRETA HRVATSKE
ZAGREB

Znanstvena istraživanja,
obrada, bilješke i
priprema za tisak
ZDRAVKO DIZDAR

PREDGOVOR

Treća knjiga »Građe« obuhvaća područja općina potpisnica Samoupravnoga sporazuma o izdavanju građe i grad Zagreb.

Vremenski se knjiga odnosi na razdoblje od 1. VII do 31. XII 1942. godine, u kojemu dolazi do snažnijega organizacijskoga i političkog izgrađivanja i jačanja NOP-a i na tome području, u specifičnim i vrlo teškim uvjetima.

Ova se knjiga, od druge knjige »Građe«, razlikuje po opsežnijoj povijesnoj građi, u prvom redu NOP-a, od koje je manji dio već objavljen u pojedinim publikacijama. To omogućuje veći izbor, premda je ta građa razasuta u oko 40-ak arhiva, muzeja i muzejskih zbirki na području sjeverozapadne Hrvatske, u Zagrebu i Beogradu. Prilikom izbora prioritet je dan dokumentima NOP-a, odnosno dokumentima koji se po sadržaju odnose na šire područje ili govore o značajnijim zbivanjima i momentima. Od dokumenata neprijateljskog porijekla dani su uglavnom oni koji govore o oružanoj oslobodilačkoj borbi, o djelatnosti Partije, o teroru, prije svega na okupiranom teritoriju i u gradovima, a ukazuju na ciljeve i interese okupacijskih sila i kvislinga na području sjeverozapadne Hrvatske te nam, istodobno, omogućuju bolji uvid u povijesni razvoj NOP-a u to vrijeme i na tom području.

Prilikom priređivanja dokumenata rukovodili smo se time da sadržaj knjige bude što pregledniji i dostupniji čitaocu. Stoga se posebno vodilo računa o slijedećim momentima:

a) Dokumenti se donose kronološkim redom, bez obzira na njihovo porijeklo;

b) Dokumenti se objavljuju uz poštovanje svih njihovih osobitosti. U odgovarajućim bilješkama daju se, kad je potrebno, najnužnija objašnjenja pojedinih imena, manje poznatih riječi i si.;

c) osim većine dokumenata, koji se objavljuju u cjelini, donose se i dijelovi onih čiji je sadržaj mnogo širi, tj. govori se i o zbivanjima izvan područja sjeverozapadne Hrvatske. Oni su na početku i na kraju obilježeni sa tri točke, što je znak intervencije Redakcije, a podrazumijeva ispuštanje teksta koji se ne odnosi na teritorij o kojemu je u knjizi riječ;

d) zbog preglednosti i lakšeg korištenja, svi su dokumenti prezentirani na isti način: u lijevom gornjem kutu označeni su datum i, gdje je moguće,

mjesto nastanka, slijedi kratka regesta u obliku naslova, koja omogućuje prvi uvid u sadržaj dokumenta. Na kraju svakog dokumenta, tj. nakon njegova završenog teksta, daje se sažet tehnički opis izvora i njegova arhivska signatura ili označava publikacija iz koje je preuzet, te bilješke;

e) njemački, talijanski, ruski i madžarski dokumenti donose se u prijevodu;

f) tekstovi dokumenata objavljeni su sa svim svojim jezičnim, stilskim i gramatičkim obilježjima. Uglavnom su ispravljene samo očigledne slovne pogreške;

g) zbog lakšeg i funkcionalnijeg korištenja knjige, na kraju je kazalo osobnih imena, kazalo geografskih naziva te sadržaj u kojemu su navedeni datum, mjesto i regesta svih dokumenata u knjizi i stranice na kojima se nalaze.

Knjiga može vrlo korisno poslužiti, i istraživačima i sudionicama revolucije, za dalje proučavanje i upoznavanje NOB-a u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, kao i najširem krugu čitalaca — kulturno-prosvjetnim radnicima, javnim društvenim i političkim radnicima, a pogotovu našoj omladini

— da iz sadržaja objavljene dokumentacije što neposrednije upoznaju pojedine pojave i zbivanja u tom razdoblju NOB-a i revolucije na spomenutom području.

Svima koji su pomogli prilikom rada na ovoj knjizi izdavač i priređivači najsrdačnije zahvaljuju.

Redakcijski odbor

SKRAĆENICE

AFŽ	— Antifašistička fronta žena
AH	— Arhiv Hrvatske, Zagreb
AIHRPH	— Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb
AOŽ	— Antifašistički odbor žena
AVII	— Arhiv Vojnoistorijskog instituta, Beograd
CK KPH	— Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske
CK KPJ	— Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije
CK SKJ	— Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavije
CK SKOJ-a	— Centralni komitet Saveza komunističke omladine Jugoslavije
Građa SZH	— Građa za povijest NOB-e u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 — 1945, knjiga 1, i 2, Zagreb
GŠ	— Glavni štab
GŠH	— Glavni štab Hrvatske
HAB	— Historijski arhiv Bjelovar
HAV	— Historijski arhiv Varaždin
HAZ	— Historijski arhiv Zagreb
HL	— Hadtörtenelmi Leveltar — Vojnohistorijski arhiv u Budimpešti
HM	— Honvedelmi Miniszterium — Ministarstvo obrane
HSS	— Hrvatska seljačka stranka
JNOF	— Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta
JRZ	— Jugoslavenska radikalna zajednica
Kl	— Komunistička internacionala
KP	— Komunistička partija
KPH	— Komunistička partija Hrvatske
KPJ	— Komunistička partija Jugoslavije
KOZ	— Kotarska oblast Zagreb
MINDOM	— Ministarstvo domobranstva
MIN. TAN. JKV.	— Knjiga zapisnika sa sjednica Ministarskog savjeta
MK	— Mjesni komitet
MUP	— Ministarstvo unutrašnjih poslova

NDH	-	Nezavisna Država Hrvatska
NG	-	Neprijateljska građa
NP	-	Narodna pomoć
NOB	-	Narodnooslobodilačka borba
NOF	-	Narodnooslobodilački front
NOO	-	Narodnooslobodilački odbor
NOP	-	Narodnooslobodilački pokret
NOPO i NOP odred	-	Narodnooslobodilački partizanski odred
NOU	-	Narodnooslobodilačka udarna
NOV	-	Narodnooslobodilačka vojska
OK	-	Okružni komitet
OL	-	Orszagos Leveltar — Državni arhiv u Budimpešti
PK	-	Pokrajinski komitet
POH	-	Partizanski odredi Hrvatske
POJ	-	Partizanski odredi Jugoslavije
RAVSIGUR	-	Ravnateljstvo za javni red i sigurnost
R.O. - D.S.	-	Rukopisna ostavština Dragutina Sailija
S.F - S.N.	-	Smrt fašizmu — Sloboda narodu
SIČ	-	Srp i čekić
SIGN.	-	Signatura
SKOJ	-	Savez komunističke omladine Jugoslavije
SKP(b)	-	Svesavezna komunistička partija (boljševika)
SSSR	-	Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika
SUBNOR	—	Savez udruženja boraca narodnooslobodilačkog rata
UNS	-	Ustaška nadzorna služba
VII	-	Vojnoistorijski institut, Beograd
vš	-	Vrhovni štab
V.T.	-	Vrlo tajno
VŽŽZ	—	Veliki župan župe Zagorje
Zbornik		Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom rat u jugoslavenskih naroda, Beograd

1942, srpanj 2.

Naredba br. 12. Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu kordunaške grupe NOP odreda za formiranje Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

NAREDBA BR. 12

Komanda narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske od 2. VII 1942. god.

I. U cilju ubrzanja povećanja partizanskih jedinica u II operativnoj zoni i ubrzanja organizacionog obuhvaćanja narodnog ustanka toga kraja formirat će Kordunaška grupa Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda odred sa sektorom djelovanja u kotarevima Samobor, Jastrebarsko, Karlovac — sjeverno od Kupe, Pisarovina, Vel. Gorica, te okolini.

II. U sastav će toga odreda ući:

1. Sve partizanske jedinice II operativne zone, koje imaju sektor djelovanja južno od Save a sjeverno od Kupe,

2. Sve partizanske jedinice Kordunaške grupe, koje su do danas djelovale na sektoru pod I. ove Naredbe,

3. Nove jedinice, najmanje u jakosti jednog bataljona, koji će odrediti štab Kordunaške grupe.

III. Za komandanta se odreda imenuje drug Dragutin Čort,[1] a za polit, komesara drug Boca Balaš.[2]

IV. Štab će novoformiranog odreda smjesta nastojati uspostaviti vezu sa štabom II operativne zone, te će čim se ta veza uspostaviti — potpasti pod njegovu komandu. Do uspostave redovnih veza sa štabom II operativne zone, odred će stajati pod komandom ovog Štaba, a preko štaba Kordunaške grupe ili V operativne zone, s kojim će oboma štabovima štab odreda podržavati redovne veze,

V. Jedinice će I i V operativne zone pružati svaku pomoć novoformiranom odredu, te se s njim i akciono povezivati.

VI. Komandant će I operativne zone[3] dostaviti ovu Naredbu štabu Kordunaške grupe[4] i potpomoći njeno izvršenje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
(M. P.)

Polit, komesar
Vlado Katić[5]

Komandant
Ivo Vladić[6]

I. Na znanje:
Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke partizanske i dobrovoljačke vojske Jugoslavije
II. Na znanje i postupak:
Štabu I operativne zone
Štabu II operativne zone
Štabu III operativne zone
Štabu IV operativne zone
Štabu V operativne zone
I. proleterskom udarnom bataljonu
Drugu Čortu i Balašu, kojima otpravak ove Naredbe ujedno služi i kao legitimacija pred jedinicama II operativne zone.

Da je otpravak vjeran originalu
potvrđuje šef Štaba:
Ilija Andžić[7]

Prijepis, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-43/49

[1] Slavko Klobučar-Čort
Zbornik, tom V, knj. 5, dok. br. 64, str. 241—242.
[2] Boris Balaš
[3] Srećko Manoia
[4] Po primitku ove naredbe komandant Grupe kordunaških NOP odreda 10. VII 1942. izdao je Naredbu br. 26. za formiranje Žumberačko-pokupskoga NOP odreda (Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 85).
[5] Vladimir Bakarić
[6] Ivo Rukavina
[1] Ilija Engel

2

1942, srpanj 2.
Zagreb

Smrtovnica Pokretnoga prijekog suda u Zagrebu o predaji tijela strijeljanih komunista: Martina Biskupa, Kolomana Baranya, Tome Bugarina, Dimitrija Jovančevića i Petra Kokotovića

Prs. 395/1942.

SMRTOVNICA

Predaje se mrtvo tielo:
Optuženog: *Biskup Martina,* sina Valenta i Eve rod. Hršak, rkt., (rod.) u Kraljevom vrhu, općina Dol. Bistrica, 43. godine star, poljodjelac, oženjen.
Kolomana Baranya,[1] sina Bele i Margarete rod. Toth, rkt., 23 g. star, mašinski graditelj, neoženjen.
Tome Bugarina,[2] sina Đure i Mare rod. Hrdan, rkt., rod. u Ježevu, obć. i kotar Dugo Selo. 40 godina star. poljodjelac, oženjen, otac troje djece.
Dimitrija Jovančevića, sina Petra i Đurđe rod. Utješinović, grk. ist. vjere, rođ. u Kljevci Selu, općina Tomina, kotar Sanski Most, 29 godina star, tipograf, neoženjen.
Petra Kokotovića/ sina Stjepana i Marije rođ. Vukelić, hrv. pravoslavne vjere, rođ. u Plaškom, 22 god. star, neoženjen.

Za dom spremni!
Pokretni prieki sud

U Zagrebu, dana 2. srpnja 1942.

Predsjednik
Dr Ivan[4] v.r.

M. P.[5]

Original, strojopis
Sign., A IH RPH, NG, kut. 130, reg. br. 10439

[1] Koioman Barany, član OK KPH Varaždin i KK KPH Ludbreg, uhapšen je u Ludbregu 28. III 1942. godine.
[2] Tomo Bugarin, član OK KPH Čazma 1941. g., uhapšen je u Slavonskom Brodu u proljeće 1942. g, gdje se nalazio u domobranstvu.
[3] Pero Kokotović, sekretar KK KPH Križevci, uhapšen je u Križevcima koncem travnja 1942. godine.
[4] Ivan Vidnjević
[5] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Pokretni prieki sud br. 1.

1942, srpanj 4.

Izvještaj Četvrtoga bataljona Prvoga kordunaškog NOP odreda komandantu odreda o napadu 4. čete na Farkašić i Letovanić

IV. bataljon
I. Kor. Par. Odreda.
4. VII. 1942

Komandantu I. Kordunaškog P. O.

4. četa[1] ovog bataljona prebacila se jutros oko 5 časova u Dugo Selo. Podnijeli su službeni izvještaj kojega dostavljamo u prepisu.

»1. VII. prebacio se I. vod ove čete u Suvaču i tu se sreo sa 2. vodom, koji je u vremenu kako su se rastali dobio tri druga Hrvata i jednu drugaricu tri karabinajedan puškomitraljez. Tu smo t.j. u šumi bili jedan dan adrugi dan t.j.

3. VII izvršili smo akciju na Farkašić i Letovanić. Uz put smo naišli na dva domobrana od kojih smo oduzeli dva karabina sto metaka i dva vojnička odijela. Poslije toga smo uhvatili jedan auto teretni koji smo uzeli i naš jedan drug iz čete preuzeo je auto od vlastitog šofera, šofirao i s autom smo krenuli prema Farkašiću i Letovaniću. U Farkašiću su bila tri žandara koji su čuvali popa, njih smo razoružali i od njih smo oduzeli tri karabina i nekoliko municije. Od popa smo oduzeli jedan karabin i jedan vojno-državni pištolj. Municije je nešto bilo uz karabin i uz pištolj. Od popa smo oduzeli jedan radio aparat. Iz Farkašića krenuli smo prema Letovaniću. U Letovaniću smo iznenadili žandarmerijsku stanicu razoružali 13 žandara i tu smo dobili 13 karabina i ostale spreme. U autu pjevali smo partizanske pjesme i bacili letke te išli nazad i onda su tek primijetili da smo partizani. Mi smo im klicali sa »Živio hrvatski narod«, »Da živi drug Staljin«, a oni su nam punom voljom odvraćali. U ova dva dana od kako je četa zajedno dobito je 18 mauzera karabinajedan maliher i 2.000 metaka, mauzer i pet vojno-državnih pištolja, 25 maliher metaka i deset njemačkih, 10 defenzivnih bombi, jedan signal pištolj sa 35 metaka, razne boje, jedna civilna duplovka, 16 komplet vojničkih odijela, 11 gaća, 10 košulja, 5 kišnih kabanica, cipela 6 pari, 8 komada ćebadi, dva pisaća stroja, jedan radio aparat, jedan šapitograf. Žrtava nije bilo ni na jednoj niti na drugoj strani. Jedan žandar je ranjen jer je počeo da bježi. Jedan karabin oštećen od metka i biti će poslan na opravak. Poslije ovog dobivenog oružja mislili smo osnovati treći vod 4 čete. Ustaše su jučer bacili u čamac 2 bombe s kojim se naši prevoze. Ova četa namjerava ići sada prema Jaskoj, Draganiću i Brezovici i to dok se ovdje odmori.

Jučer je obavljena žetva ječma u Prkosu. U radu je sudjelovalo 400 drugarica članica AFŽ. Rad je i organizacija potpuno uspjela. Narod iz Šišljavića i Kovačevca razgovarao je prijateljski sa drugaricama i drugovima a nekoji su donosili hranu i piće u čamcima preko Kupe iz Šišljavića. Iz Crne Drage nekoliko drugarica pomagalo je žeti. Na kraju rada igralo je kolo u Prkosu. Neprijateljske posade u Lasinji i Kovačevcu su šutile.

9. karabina mauzerovih sa municijom i ostalim priborom dostavljamo za omladinsku četu a isto tako i jedan vojno-državni pištolj sa municijom ijedan štajer sa municijom«.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Komesar:
Martinović[2] v.r.

Komandant:
odsutan si.

Prijepis, strojopis
Sign., Prijepis u posjedu Redakcije

[1] Četvrta četa IV bataljona je četa »Kljuka«
[2] Mile Martinović

4

1942, srpanj 5.

Iz izvještaja Okružnog komiteta KPH Karlovac Centralnom komitetu KP Hrvatske o obilasku Save Zlatica, sekretara Okružnog komiteta KPH Karlovac, partijskih organizacija u pisarovinskom kotaru i odluci Okružnog komiteta o formiranju Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

»Okružni komitet K.P.H.
Karlovac

Centralnom Komitetu K.P. Hrvatske

Dragi drugovi,

Primili smo vaše pismo od 23 juna 1942. Drugaricu Milku[1] još uvijek nismo u mogućnosti da vam pošaljemo jer je sa njom izgubljena već skoro 2 mjeseca svaka veza. Pojedine izvještaje od nje smo primili još u mjesecu maju, ali veza s naše strane prema njoj nije bila u mogućnosti da se uspostavi. Prema nepotvrđenim izvještajima nalazi se ona sada u Žumberku. Za čitav slučaj Milke ne leži krivnja na nama, jer smo je mi uputili k vama odmah čim smo dobili vaše prvo pismo odnosno pismo P.K. SKOJ. Međutim je ona vraćena s puta s navodom da seje drug Ivan[2] sporazumio sa drugom Vladom[3] o tome da Milka ostane kod nas. Nakon toga je Milka odmah otišla na rad preko Kupe, a mi smo tek iz zadnjih vaših pisama saznali daje vi i nadalje tražite. Međutim tada su već veze sa njome bile prekinute...«

»...Prema uputama koje ste nam dali u pismu od 5 juna 1942 postarali smo se da što veću pomoć pružimo našim partijskim organizacijama u hrvatskim krajevima. Drug Mićo[4] otišao je preko Kupe i obišao tamošnje partijske organizacije. U tom kraju prilike za naš rad su povoljne. Uza sav teror kojeg vrši ustaška vlast u tom kraju i usprkos dosta opsežnih hapšenja po

selima toga kraja (na pr. u Pisarovini je uhapšeno oko 9 ljudi, u Jaski oko 20), borbeno raspoloženje hrvatskog naroda sve više i više raste. U taj kraj prebacila se zajedno sa drugom Mićom i novo formirana četvrta četa IV. bataljona. Narod dočekuje partizane vrlo lijepo, daje im hrane, obavještava ih o kretanju neprijatelja it.d. U četu je do sada pristupilo 9 drugova koji su sa sobom doneli 4 karabina i 1 puškomitraljez. Osim toga već se je još 9 drugova Hrvata iz tog kraja nalazilo u šumi i biti će naoružani. To su u glavnom politički radnici kojima prijeti opasnost od hapšenja ili od prije kompromitiranih drugova. Drugove iz tog kraja narod dočekuje s velikim veseljem i sasma se drugačije odnosi prema partizanima ako među njima opazi makar jednog jedinog čovjeka iz svog sela. U roku od desetak dana izvršila je ova četa niz akcija koje su joj donele preko 30 karabina. Drug Mićo se nakon dva dana odvojio od drugova iz ove čete i obišao partijske organizacije i neke simpatizere u Pisarovini, Lučenici, Kupčini, Šišljaviću i Koritinji. U partijskoj organizaciji sprovedena je čistka te su iz nje uklonjeni svi plašljivi i kolebljivi elementi koji nisu spremni da na poziv partije uđu u partizane. U partijskoj organizaciji u Kupčini otkrilo se daje sekretar partijske ćelije, koja je brojila 19 članova, saboter i kočničar partijskog rada. Isključenje iz partije zajedno sa još 8 ljudi. U općini Šišljavić raspuštena je partijska ćelija od 4 člana pa jedan je drug iz te općine dobio mandat za sastav nove partijske ćelije. Svega u kotaru Pisorovina ima sada 18 drugova partijaca od toga jedna drugarica. Na sjednici O.K. od 4 jula 1942 odlučeno je na predlog druga Miće da se radi lakšega rada i boljih veza u kotar Pisarovinu uključe i općine Šišljavić, Rečica, Draganić, i onaj dio općine Jaškovo koji se nalazi na lijevoj obali Kupe. Kotar Karlovac sačinjavat će ostale općine na zapadnoj obali Korane pa sve do Kupe. Kotarski komitet za taj kotar još nije formiran, dok se u kotarskom komitetu za Pisarovinu nalazi 6 drugova, od kojih se petorica nalaze u ilegalnosti. U sporazumu sa njima odlučio je O.K. da oni zajedno sa još nekolicinom simpatizera stvore male grupice od 4 do 6 drugova koji će biti naoružani. Ti drugovi moći će nesmetano dijeliti letke po selima, držati sastanke i zborove, vršiti manje akcije, vršiti mobilizaciju za partizane i t.d. Kako su svi ti drugovi odlični poznavaci tamošnjeg terena moći će se tamo održati bez obzira na ma kakove pokrete neprijatelja. Ti drugovi prikupljati će i podatke o kretanju neprijatelja i ostalo stoje potrebno za četu koja operira preko Kupe i ulaziti će u njen sastav kad se ona bude nalazila u njihovoj blizini. Nekoliko predstavnika HSS u kotaru Pisarovina pristalo je da se formira kotarski N.O.O. U zadnje vrijeme ustaše vrše naročiti teror nad onima koji se ne odazivaju u vojsku. Izašla je nova Uredba prema kojoj se ustaške vlasti prijete da će porodice onih koji se ne odazivu u vojsku, otpremiti u koncentracione logore, a imovinu zaplijeniti. Nakon te Uredbe izvjestan broj ljudi otišao je u vojsku.

Prema izvještaju jedne desetine i jednog voda koji su dobili zadatak da operiraju u hrvatskim selima preko Mrežnice pa sve do Kupe zapadno od

Karlovca uslovi za pokretanje hrvatskog naroda u borbu u tom kraju mnogo su povoljniji nego u kotaru Pisarovina. Narod sa veseljem prima partizane i u Prilišću, Vukovoj Gorici, Ladešića Dragi osnovan je hrvatski odred koji za sada broji oko 20 partizana. Jedna desetina koja je prešla i na slovenski teritorij izvještava: nas: »U selu Bojancima stupili smo u vezu sa slovenskim partizanima koji operišu od Ljubljane prema Črnomelju, porušili su sve pruge i onesposobili svaki prevoz željeznicom kao i automobilima i kolima. Manje jedinice Talijana razoružane su a veće se utvrđuju. Preko Slovenaca možemo dopreti do njihovog Žumberačkog bataljona, preko kojega bi dobili vezu sa našim drugovima na našem teritoriju kojih ima dosta. Veza sa Žumberkom je sto posto sigurna preko Slovenije i to preko Metlike, ali mi se sa time nezadovoljavamo već prodiremo kroz hrvatska sela...«

»...Na temelju situacije u hrvatskim krajevima donijeli smo na sjednici O.K. od 4 ovog mjeseca[5] slijedeće odluke:

O.K. je već na svojoj prošloj sjedinici od 8 i 9 juna donio zaključak da se u hrvatske krajeve preko Kupe i u Žumberak prebace veće snage i da se tamo pošalje proleterska četa. Ta odluka O.K. nije sprovedena u život i time smo mi za mjesec dana zakasnili u prodiranju u hrvatske krajeve. O.K. smatra da bi se na terenu Žumberka i Pokuplja moralo stvoriti jedan Odred i u tu svrhu predlažemo C.K. odnosno G.Š. slijedeće: Na tom terenu već imamo dvije čete. Jednu u Žumberku a drugu u krajevima preko Kupe. Obe čete broje između 50 do 60 drugova, a ona u Žumberku prema nepotvrđenim podatcima narasla je na 100 partizana. U četu koja operira preko Kupe treba da uđe i onaj vod iz Banije koji je također prebačen na taj teritorij i koji vrši operacije sve do blizu Siska. Od voda i one desetine koju smo poslali u hrvatske krajeve preko Mrežnice i zapadno od Karlovca formirati ćemo još jednu četu i to nastojat ćemo da bude pretežno mobilizacijom tamošnjih ljudi. Od te tri čete formirati ćemo jedan bataljon koji će imati kao sektor djelovanja isključivo te hrvatske krajeve i Žumberak. Osim toga najhitnije uputiti ćemo u taj kraj i proletersku četu koju ćemo stvoriti fuzijom dosadanjih naših dviju proleterskih četa iz kojih ćemo uzeti samo najbolje drugove. Komandu nad tim partizanskim jedinicama preuzet će drug Čort[6] dosadanji komandant III bataljona II K.P.O. kao komandant i drug Boca Balaš[7] dosadanji pomoćnik komesara Grupe kao pol. komesar. Smatrajući da su u tim krajevima uslovi takovi da će se brzo moći formirati nove čete pa i nove bataljone predlažemo C.K. odnosno G.Š. da se tim snagama dade naslov Odreda i to može se nazvati Žumberačko--pokupski ili slično. Taj Odred bi privremeno potpao pod komandu Grupe K.P.O. dok ga ne bi preuzela II Zona. Drugovi Čort i Boca sposobni su da vrše funkciju komandanata, odnosno komesara Odreda...«

»Smrt fašizmu — sloboda narodima

5 jula 1942. Sekretar:[8]«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-188/336.

[1] Milka Kufrin
[2] Ivan Rukavina, komandant Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske.
[3] Vlado Popović, sekretar CK KPH.
[4][8] Savo Zlatić, sekretar OK KPH Karlovac.
[5] Zapisnik sa ove sjednice OK KPH Karlovac vidi u AIHRPH, KP-188/336.
[6] Slavko Klobučar
[7] Boris Balaš

5

1942, srpanj 6.
Čakovec

Izvještaj Vinka Karlovića, člana Komunističke partije Hrvatske iz Međimurja Centralnom komitetu KP Hrvatske o radu Mjesnog komiteta KPH Čakovec i članova Partije u Međimurju od srpnja 1941. do srpnja 1942. godine

Drugovima C.K.K.P.H.[1] 6. VII 1942

Budući u Čakovcu ne postoji Mjesni Komitet to je pismo dospjelo do mene i ja ću prikazati tok događaja, u koliko je meni poznat, od jula 1941. g. i time odgovoriti na postavljena nam pitanja. Od 3 do 15 jula 1941. nakon jedne akcije (za koju je nalog navodno došao od preko[2]) bilo je pohapšeno četrdeset drugova među njima i Mjes. Kom.[3] (Krivca ove katastrofe ne bi mogao točno iznijeti). Ja sam međutim 10 jula 41. pobjegao ispred hapšenja. Većina ovih drugova bili su u septembru pušteni na uvjetnu slobodu kretanja do suda. Do 1. maja 42 nijesam bio s nikim u vezi. Za to vreme bilo je pohapšeno novih sedamdeset drugova[4]. Tek početkom maja sam dobio vezu sa nekoliko drugova, (partijaca i nepartijaca) i postavili smo si zadatak prvo: da se povežemo međusobno i drugo: da uspostavimo vezu sa preko. 18. maja bio je sud za one koji su hapšeni u julu 41. Ispred suda je nekoliko drugova pobjeglo no s njima za sada nismo u redovitoj vezi. (Kazne su bile od 3 mj. do 3 i 4 i 1/2 god. Međutim su teže krivce poslali među vojne jedinice nekud prema fronti).

U pogledu uspostave veze mi smo poduzeli korake šaljući ljude u Varaždin no to je ostalo samo pipanje u tami jer zbog pomanjkanja onih drugova s naše strane koji su tu vezu prije održavali i pomanjkanja drugova s njihove strane koje smo mi preostali poznavali, nije nam uspjelo uspostaviti vezu. Tek oko polovine juna uspjelo nam je doći u dodir sa nekim drugom, koji navodno ima zadatak da uspostavi vezu sa Međimurjem. No sastanak se do sada odgađao (neznam zašto) i opet je otkazan. Do sada nije niko drugi dolazio do nas u tom smislu. Partijski materijal do sada nijesmo dobili nikakav.

Naša povezanost nije solidna i redovita. Naš se rad u glavnom sastoji u tom povezivanju i uspostavi veze.

Drugovi! Mi nažalost ne možemo ukazati na neke konkretne uspjehe našeg sadašnjeg rada. Intenzitet žandarmerije, kontrašpijunaže, guste mreže spicla mađarona kao u pograničnom i politički nemirnom kraju, gusta naseljenost nesvjesnog i relativno zadovoljnog pučanstva, katastrofe hapšenja, neobavještenost od Partije i druge okolnosti su uzrokom toga.

Budite, ali, drugovi, uvjereni da smo (premda nas malo) odani i čvrsto odlučeni u borbi protiv reakcije.

Vaše pismo od 29—VI—42 primili smo 5. VII 42. Ovo sam pismo predao 7. VII 42. »Proletera«[5] i »Partizanski sanitet«[6] nismo ništa primili.

Sa drugarskim pozdravom

Član K.P.H.[7]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/49-a

[1] Dokument je zaprimljen u Povjerenstvu CK KPH za Zagreb pod br. 2.
[2] Odnosi se na područje preko Drave.
[3] Vidi dok. br. 86.
[4] Vidi dok. br. 86.
[5] Centralni organ Komunističke partije Jugoslavije, sek. kom. internacionale, izdanje br. 1, ožujak 1929.
[6] List sanitetske službe Vrhovnog štaba NOP i DV Jugoslavije, 1942.
[7] Vinko Karlović

6

1942, srpanj 7.
Zagreb

Iz pisma Ive Lole Ribara, delegata CK KPJ i VŠ NOV i DV Jugoslavije Centralnome komitetu KP Hrvatske i Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o ocjeni vojno-političkog položaja u Hrvatskoj i novim zadacima u vezi s tom ocjenom

»HRV. ĆAĆP i GL. ŠTABU,[2] 7. VII. 42.

Dragi drugovi,

ovih dana vratio sam se opet u Z. [agreb] kao pretstavnik Ćaće i VŠ, a u vezi sa nekim novim merama reorganizacije o kojima ću vas kasnije obavestiti...«

»...Što se tiče specijalno perspektive razvitka položaja u Hrvatskoj, ona se po našem mišljenju postavlja ovako:

Najnoviji razvoj uništiće i zadnje ostatke vere u pobedu Nemačke i time sve više sužavati ustašku bazu, unoseći demoralizaciju u redove tih otvorenih slugu okupatora. U redovima HSS-a itd. otpočeće jača diferencijacija, koja nam omogućuje njihovo sve šire uvlačenje u borbu na terenu. Javno objavljeni sporazum ustaša i četnika demaskiraće sa svoje strane Pavelićev režim još snažnije kao izdajnički, kao režim koji u krajnjoj liniji već pomaže ne samo okupatora već i one velikosrpske klike koje su dvadeset godina ugnjetavale Hrvatsku. Argumenat »identifikacije« četnika i partizana pred hrvatskim narodom, kojim se mesecima služio Pavelić, time je konačno izbijen iz njegovih ruku. Kada se ovome doda i spontani otpor naroda protiv nove i najstrašnije pljačke koju sprema okupator u vezi sa ovogodišnjom letinom itd., postaje jasno da se u Hrvatskoj otvaraju mogućnosti novog i bujnog narastanja oslobodilačke borbe naroda. Narodni ustanak *Hrvata* kuca na vrata.

Ovakva perspektiva stavlja pred KPH i partizanske odrede u Hrvatskoj — koji će, kao što znate, u ovom periodu borbe dobiti i moćnu potporu — nove i velike zadaće. Treba učvrstiti našu Partiju, njene veze s masama, obezbediti svuda pravilno sprovođenje partijske linije, treba učiniti velik agitaciono-propagandni napor. Treba vojnički i politički i dalje učvršćivati naše odrede, osposobiti ih za velike borbe koje su pred njima.

To je, drugovi, u najkraćim potezima, ocena položaja uopšte i u Hrvatskoj specijalno, koju je dao Ćaća.[3] Za danas ne želim da se dulje zadržavam na pojedinim pitanjima i razradi te ocene, i to mislim da učinim kad dobijem vaše izveštaje i upoznam se iscrpnije sa situacijom ovde. Hoću samo da vas obavestim daje Ćaća odlučio da u vezi s takvom situacijom obezbedi centralizovanije rukovođenje Partijom u celoj zemlji. U tom cilju došao sam i ja ovde, a doći će i još neko od mojih drugova. Drug Brko[4] prelazi u *naš aparat* ali će nastaviti da i dalje pomaže vašim stvarima ovde dok mu ne pošaljete nekog drugog. Iz brigada mi ćemo također u kraćem roku uputiti jedan broj kadrova za pomoć vama ovde i u druge zone, a dole ćete dobiti istu pomoć neposredno.

III. Još nekoliko napomena po pojedinim pitanjima:

1. — U vojničkom pogledu obezbedite vaše veze sa Slovencima, i uopšte, kontrolu tog područja granice Hrvatska—Slovenija. S druge strane, učinite sve da obezbedite veze sa Krajišnicima. Mog Starog prijatelja[5] možete već sada tražiti na toj liniji dalje u pravcu Grmeč—Bugojno. Za njega šaljem i priloženo pismo.[6]

2. — Pripremite vaše proleterske bataljone. Možete li uzeti u obzir i formiranje jedne cele proletbrigade (naravno uz pomoć za komandni kadar)? Razmislite o tome.

3. — Moram vam reći da sam se prilično iznenadio čitajući vaša poslednja pisma drugovima Brki i Konspiratoru.[7] Ona su — u savetima i direktivama

koje dajete — toliko apstraktna, da bi čovek pomislio da vas već godinu dana nije bilo ovde. U povodu nekih »friziranih« Fricovih[8] izveštaja o »Iličkin đacima« vi ih odmah tražite za — komandira, i uopšte tražite kadar odavde, a znate da zadnji put meni i Bevcu[9] niste dva meseca mogli naći dva čoveka za one poslove. Pored toga pismo je i skroz nekonspirativno, sa onom celom stranom adresa, imena i javki (od kojih se za neke — ona sa Hotelom »Slavija« pokazalo da tog hotela nema već dve godine).[10] Oprostite, drugovi, sledeć puta strožu pažnju na takve i slične stvari. Ja ću sada pomoći ovde drugovima koliko mogu, a moram reći daje stanje koje sam zatekao znatno bolje no ono što sam ostavio, uprkos posljednjih hapšenja i drugih teškoća.

4. — Izdaću ovdje jedan letak u vezi sa sovj.-engl. paktom i drugim novim problemima. Potpisaću ga jednostavno »KPH« i poslaću vam ga. Ako vam trebaju članci za vaša izdanja javite mi.

Toliko za sada. Sve vas mnogo drugarski pozdravljam i želim uspjeha.«

Original, strojopis
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond CK KPJ 1942/393.

Zbornik VII, tom II, knj. 5, dok. br. 13, str. 42, 46—48.

[1] Odnosi se na CK KPH koji je pismo primio 21. VII 1942. god. (Vidi Zbornik VII, tor V, knj. 5. dok. br. 44).
[2] Glavni štab NOP odreda Hrvatske.
[3] Centralni komitet KP Jugoslavije.
[4] Ivan Krajačić Brko, tada komandant Štaba NOP odreda Hrvatskog zagorja
[5] Odnosi se na druga Tita.
[6] Ova je rečenica u dokumentu precrtana olovkom. Redakcija nije mogla točno ustane viti o kojem je pismu ovdje riječ.
[7] Odnosi se na Ivana Krajačića i Dragutina Sailija.
[8] Odnosi se na Grgu Jankesa Frica
[9] Odnosi se na Ivu Lolu Ribara i Edvarda Kardelja
[10] Vidi Zbornik VII, tom II, knj. 5, dok. br. 44.

1942. srpanj 7.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Karlovac Kotarskome komitetu KP1 Pisarovina sa zadacima i odlukom, donesenima na sjednici OK KPH Karlova 4. VII 1942. godine

Okružni komitet K.P.H.
Karlovac

Kotarskom komitetu — Pisarovina.

Dragi drugovi!

Prema izvještaju kojeg smo dobili, neki drugovi u vašoj organizaciji još uvijek nisu shvatili, što znači biti član partije, nisu shvatili ni to, da su svi partijci danas mobilizirani vojnici pa ma gdje radili. To se najbolje vidjelo u tome, da se neki drugovi nisu odazvali pozivu, kad se od njih tražilo da pođu u partizane. Naravno da takovi ljudi ne mogu biti članovi najslavnije partije u povijesti čovječanstva. Jedan se »partijac« iz vašeg kotara čak odazvao pozivu u Pavelićevu vojsku. Što to znači drugovi? Da taj »drug« radije gine za interese Hitlera i Pavelića nego za svoje. Zar se danas može bilo tko izvući iz borbe? Ne može, jer će ga Pavelić pozvati i poslati, da se bori protiv partizana ili na istočno ratište ili na zapadni front kad se bude otvorio, a na svim mjestima čeka ga smrt i uništenje. Zar nije onda bolje boriti se na strani svog naroda, na strani slobode i napretka, nego vršiti izdajstvo nad samim sobom i nad svojim narodom. S time treba da budu na čisto ne samo partijci i naši simpatizeri, nego i čitav hrvatski narod u vašem kraju.

U tom pravcu morate što šire popularizirati savez između SSSR i Engleske. Naročito veliku pažnju morate posvetiti sporazumu ustaša i četnika. Morate objasniti hrvatskom narodu da Pavelić danas zove u pomoć čak i četnike da ga spasu od sve jače borbe hrvatskog naroda. A tko su četnici i šta oni spremaju hrvatskom narodu ne treba vam mnogo objašnjavati. Sporazum četnika i ustaša treba da dade podstreka i onim HSS-ovcima koji su do sada stajali po strani i govorili da treba čekati jer još nije vrijeme. Njima treba objasniti da i njihova radio stanica poziva hrvatski narod u oružanu borbu protiv okupatora i ustaša.

Na svojoj sjednici od 4 jula 1942 god. Okružni komitet K.P.H. Karlovac donio je slijedeće odluke:

1) odobrava se stvaranje kotara Pisarovina u koji se uključuju radi lakšeg rada i općine Šišljavić, Rečica, Draganić i onaj dio općine Jaškovo koji se nalazi na lijevoj obali Kupe. Odobrava se i stvaranje novog kotarskog komiteta od 6 drugova sa drgugom Prebegom[1] kao sekretarom. Politički radnici u tom kotaru treba da se razdijele u dvije do tri grupe od 4 do 6 drugova, koji moraju biti naoružani. Takve grupe moći će nesmetano dijeliti letke po selima, držati sastanke i zborove, vršiti mobilizaciju u partizane i izvoditi manje akcije. Po šumama na zgodnim mjestima treba izgraditi spremišta za hranu i skloništa. Naročitu pažnju mora kotarski komitet posvetiti uspostavi što češćih i što sigurnijih veza sa O.K. U tu svrhu potrebno je osigurati nekoliko kanala preko Kupe sa vlastitim čamcima i to počevši od Karlovca pa sve do iza Pokupskog. Započetu čistku partijske organizacije što

prije dovršiti i nastojte u partijsku organizaciju primiti nove drugove i drugarice koji se neće plašiti da na poziv partije stupe u partizane i u oružanu borbu.

2) Glavno pitanje koje danas stoji pred vama jeste da mobilizirate što veći broj Hrvata u partizane. Postavite si zadatak da u vašem kotaru stvorite barem jednu četu a kasnije i hrvatski bataljon. Ako bi četa bila sastavljena od Hrvata iz tamošnjih sela mogla bi se stalno zadržavati u Draganićkom Lugu. U slučaju da pojedini HSS-ovci nebi htjeli da stupe u partizane, a htjeli bi da stupe u borbu protiv četnika i talijanskih okupatora možete im predložiti da stvore svoje dobrovoljačke odrede. Partijska organizacija treba da se pobrine za dobru organizaciju obavještajne službe. Partizanska komanda treba redovito da bude obavještena o jakosti neprijateljskih posada i garnizonima u vašem kraju i okolini, o mjestima gdje se mogu postaviti zasjede, koje mostove treba porušiti, koji su najzgodniji prilazi za osvajanje pojedinih mjesta itd.

Naročito pažnju posvetite hvatanju veza sa domobranima, podoficirima i oficirima kao i sa svim ostalim vojnim jedinicama. Nastojte među njima formirati vojne komitete. Svakako uspostavite što prije čvrstu i redovitu vezu sa našim drugovima u Žumberku, ponovno zatražite da najhitnije dođe drugarica Milka[2] i u tu svrhu pošaljite specijalnog kurira.

3) Kotarski N.O.O. za Pisarovinu što prije formirajte sa onima HSS--ovcima.[3] U taj odbor treba da uđe i drug Prebeg. Mi ćemo vam napisati letak kojeg predložite tom odboru da ga u svoje ime izda, a mi ćemo ga umnožiti, u hiljadu ili u 2 hiljade primjeraka.

4) Za 12 dnevni partijski kurs, koji će početi dne 15 ovog mjeseca pošaljite dva partijca. Oni treba već 14 ovog mjeseca prije podne da budu u Štabu Grupe.

Da bi se što prije podigao teoretski nivo članova, O.K. je odlučio da svi partijci i kandidati moraju obavezno proraditi materijal, koji je određen za najniži partijski kurs, a svi kotarski komiteti, štabske ćelije i članovi O.K. moraju obavezno proraditi materijal za 12 dnevni partijski kurs. Jedan primjerak toga materijala šaljemo vam odmah a ostalo ćemo vam poslati čim se ponovno umnoži. Nabavite nam što veće količine papira, matrica i mase za umnožavanje. Ali naročito nam je sada važan papir i to bijeli kancelarijski papir koji ne propušta boju.

5) Dne 25 ovog mjeseca održat će se partijsko savjetovanje na koje treba da iz vašeg kotara dođu dva delegata od kojih jedan treba da bude sekretar K.K. Na savjetovanje treba doći sa točnim podacima o stanju i radu partijskih organizacija i svih ostalih organizacija, kojima partija rukovodi. Mjesto održavanja doznat ćete u Štabu IV bataljona. U roku od 8 dana pošaljite nam detaljan izvještaj o stanju partijske organizacije i ostalih organizacija prema formularu C.K.

6) Do sada nismo od vas primili obračun za članarinu. Novac prikupljen za članarinu možete trošiti za nabavku materijala, ali nam uvijek morate

poslati točan obračun koliko je članarine, od koliko drugova za određeni mjesec primljeno. Pošaljite nam i prema vašoj blagajničkoj knjizi obračun za sve one novce koji su vam dani od O.K., jer smo mi neke obračune koje ste nam poslali izgubili.

Smrt fašizmu — sloboda narodima.

7 jula 1942 Sekretar:

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-188/339.

[1] Nikola Brezović
[2] Milka Kufrin
[3] Odnosi se na Ivana Tora Tomića, Milana Martinovića Horvata, Stjepana Brezovića Jankičina, Martina Stupljaneca i neke druge.

8

1942, srpanj 9.

Iz pisma Okružnoga komiteta KPH Karlovac Okružnome komitetu KPH Banija o jedinicama koje se nalaze u Pokuplju i Žumberku te o formiranju Žumberačko-pokupskoga NOP odreda u koji treba da uđe jedan banijski partizanski vod koji operira u Pokuplju i okolici Siska

»Okružni komitet K.P.H.
Karlovac

Okružnom komitetu K.P.H. — Banija

Dragi drugovi!«

»...Naročitu pažnju, ali još uvijek nedovoljnu, posvetili smo hrvatskim krajevima preko Kupe i u okolici Karlovca. Preko Kupe imamo za sada dvije čete,[1] a u hrvatskim krajevima preko Mrežnice imamo jedan vod[2] i jednu desetinu.[3] Uslovi za kretanje tih jedinica vrlo su povoljni, samo jedna četa, koja operira na teritoriju sjeverno od Kupe, zadobila je u roku od zadnjih 10

dana preko 40 karabina i jedan puškomitraljez. O akcijama Farkašić, Letovanić i Kravarsko sigurno ste i vi čuli...«

»...Jedan od glavnih vojničkih ciljeva koji smo si postavili jeste: prenesti borbu i operacije sa Korduna na teritorij između Save i Kupe te u Žumberak. U tu svrhu uskoro ćemo na teritoriju Žumberka i u prostoru između Save i Kupe formirati poseban Odred,[4] koji će privremeno biti pod komandom Grupe K.P.O., dok ga ne preuzme štab II Zone. O tome već je izašla naredba G.Š.[5] U tom Odredu biti će za sada jedan bataljon i prijašnje naše proleterske čete. Obavješteni smo da ste i vi poslali jedan vod preko Kupe, koji operište sve do Siska. Taj vod također bi podpadao prema odluci G.Š. pod novoosnovani Odred i trebao bi da se uključi u dosadanju 4 četu našeg IV bataljona, koja operira u istom kraju. Zadaća tog voda uz ostalo bila bi i ta, da održava veze sa Sisčanima, a preko njih s drugovima u Moslavini. Na taj način povezala bi se gotovo čitava II Zone, jer jedna naša četa koja operira u Žumberku ima, izgleda, vezu sa Zagorjem. Javite nam što prije vaše mišljenje o tome...«
»...Javite nam se što prije gotovo u vezi s vašim radom preko Kupe.

Drugarski vas pozdravljamo
Smrt fašizmu — sloboda narodima!

9 jula 1942 Sekretar:«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-188/350.

[1] To su bile Žumberačka partizanska četa i četa »Kljuka«
[2] Odnosi se na vod druga Grge Milašinčića.
[3] Bila je to desetina Mate Mejašića, koja se nalazila u okolici Karlovca.
[4] Bio je to Žumberačko-pokupski NOP odred.
[5] Vidi dok. br. 1.

9

1942, srpanj 9.

Štab Prvoga kordunaškoga NOP odreda šalje Savi Zlaticu, sekretaru Okružnog komiteta KPH Karlovac prijepis pisma Vlade Novakovića, pomoćnika političkog komesara 4. bataljona Prvoga kordunačkoga NOP Odreda, s podacima o brojnom stanju i naoružanju neprijateljskih snaga u Jastrebarskom, Pokupskom, Pisarovini, Gradcu i Lijevom Sredičkom

Štab I.K.P.O.
9 jula 1942. godine

Sekretaru O.K. Karlovac

Dostavlja se prepis pisma druga vlade[1] o stanju neprijateljskih snaga u mjestima *Jastrebarsko* i *Pisarovina.*

»Odred Kljuka se je prebacio 7. VII u Kupčinski Lug. Mi smo odmah nakon dolaska njihovog sazvali sastanak K.K. Karlovac na kojem je izvršena raspodjela rada i dužnosti za akcije koje će se ovdje izvršiti. Drugovi su krenuli odmah na svoj rad. Pošto smo mi zaključili da odred Kljuka ne vrši nikakve akcije dok se ne izvrši ova veća akcija[2] pa smo zaključili da se prebace na teren IV bataljona, jer ovdje ne mogu ostati više dana bez da vrše akciju pošto se ne mogu prehranjivati. Mi bi mogli nabaviti hrane u selu ali onda bi se doznalo za naš boravak, što bi moglo omogućiti neprijatelju da bude oprezan. Neprijatelj je uvjeren da svuda ovdje nema nikoga. Mi za sada imademo za prevoz naših snaga 3 čamca koji svaki može prebaciti po sedam ljudi. Čim se Kljuka povrati nazad oni će sagraditi jedan čamac za osam ljudi. Rasporedi neprijateljskih snaga za sada na ovom terenu su sledeće:

Jastrebarsko: 50 ljudi i to: 42 ustaša pripremne bojne i osam žandara. Prema dosadanjim podacima naoružanje je sledeće: žandari imaju karabine i dva sanduka bombi. U ustaškom stanu na tavanu leže dva teška mitraljeza »Švarcloze«. O ostalom naoružanju dobit ćete naknadno podatke. Na stanici želj. udaljeno od mjesta Jastrebarskog 3 km. imade 40 ljudi domobrana i to većina u civilnom odijelu, naoružanje karabini i nekoliko bombi. U mjestu Jastrebarskom neprijatelj je smješten u sledeće zgrade: žandari u žandarmerijskoj stanici a ustaše u školi, obadvije zgrade nalaze se u sredini samoga mjesta. Domobrani koji su na ž. stanici stanuju u zgradi blizu pruge od stanice daleko oko 300 m na pruzi prema Karlovcu, na lijevoj strani, sto metara na desnoj strani pruge nalazi se 10 stražara-domobrana u jednoj kolibi. U samom mjestu Jastrebarsko za nas je najvažnija apoteka koja se nalazi preko puta kotara gdje je zatvor, u zatvoru se nalazi 50 naših drugova, čije oslobođenje je od velike važnosti. Odmah druga kuća od apoteke je škola u kojoj stanuju ustaše. Magazin hrane vlasništvo veletrgovca Jakovca nalazi se na ulazu u samom mjestu na cesti koja vodi od stanice u samo mjesto. Porezni ured i financiska stanica nalazi se u neposrednoj blizini žandarmeriske stanice. Kod Jakovca imade jedan kamion kojeg ćemo oduzeti i upotrebiti za svoje potrebe, dva autobusa imade naš simpatizer Klemenić sa kojima ćemo se moći poslužiti. Potpuni podatci sa skicom dostavit će se naknadno.

Pokupsko: posada 48 ljudi i to: 12 žandara, 15 ustaša i 20 domaćih pripremne bojne. Rovove imaju jedan na sajmištu u ovome rovu se nalaze stare ustaše sa jednim teškim mitraljezom, u pozadini nove kuće Mate Škrinjarića
1 p. mitraljez, kod žandarske stanice 1 p. mitraljez. I van samog mjesta civili drže stražu. Najvažnije kod Pokupskog da se uništi pošta, općina, biskupska

šumarija i žandarmeriska stanica. Naročitu pozornost treba obratiti na crkvu jer se na istoj nalaze puškarnice.

Pisarovina: nema nikakve promene, podatke i skicu ima drug doktor. A mi ćemo dostaviti skicu sa tačnim podatcima.

Gradac: posada 12 ustaša imaju 3 rova i to sa lijeve i desne strane ceste po jedan i jedan pred zgradom gde se nalazi posada, prema dosadašnjim podatcima imaju dva p. mitraljeza još nije provereno. Najvažnije je zauzimanje zgrade od Martinovića.

Lijevo Središčko: Posada 200 ljudi podoficirske i oficirske škole, sve ustaše. Rovove nemaju, izgleda da će se povući iz ovog mjesta. Naoružanje karabini i puškomitraljezi.

Raspored zasjeda na cesti i pruzi Karlovac i Rečica, sa zadatkom rušenja hrastova preko pruge i ceste i zasjesti.

1. Najzgodnije mjesto za zasjede po našem mišljenju u šikari ispred Rečice prema Karlovcu.
2. Karlovac—Jastrebarsko i Jastrebarsko—Zagreb.
3. Zasjeda Zdenčina—Pisarovina i Pisarovina—Zagreb.
4. Zasjeda Kravarsko—Zagreb i Pokupsko—Sisak i
5. Jedan vod IV bataljona da u vreme napada na Jastrebarsko napuca na Bučicu. Ujedno I bataljon II K.P.O. da izvrši napad na centralu u Ozlju i po mogućnosti da uništi postrojenja.

Posada na Ozlju nije poznata. Poslali smo kurira u Žumberak da se povežemo sa našim odredima koji se tu nalazi, te da se približe što bliže Jastrebarskog. Partizan Popović Mirko koji se nalazi u odredu Perjasičkom a isti je rodom iz Pokupskog. Imenovani neka se prebaci u 4. četu 4. bataljona, jer će nam mnogo koristiti u ovima operacijama oko Pokupskoga. Detaljne podatke i skice dostavit ćemo naknadno i to sam lično kad završim sa radom i ja mislim da će biti gotovo u nedelju«.

Druže Mićo![3] Dostavljaju se napred navedeni podaci koje je drug Vlado dosada prikupio, večeras će se operativni oficir sastati sa našim vezama preko Kupe i sa vladom pa će istima dati u zadatak šta trebaju da još rade.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODIMA!

Komesar:
SI. odsutan

Komandant:
N. Vidović[4] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-188/349.

[1] Vlado Novaković
[2] To se odnosi na planirani napad na Jastrebarsko do kojega će doći 26. VIII1942. godine.
[3] Savo Zlatić, sekretar OK KPH Karlovac
[4] Nikola Vidović

10

1942, srpanj 10.
Zagreb

Obračun Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima od početka svibnja do početka srpnja 1942. godine

Primitak

6/V		10.000
11 ”		10.000
12 ”		10.000
30 ”		6.000
5 VI		10.000
12 ”		20.000
16 ”		20.000
22 ”		20.000
27 ”		20.000
	Uk.	126.000
	Said.	11.250
	Ukup.	137.250

Izdatak

Vald.jesu][1]	36.000 + 600 1. Izdatak
N.[osu][2] za si. lj.	35.000
Fer.	10.500
Đur.	2.400
	2.800
Or.	5.900
	6.000
Goš. za hr.	7.000
Cur. za zi.	4.000
Mie.	5.000
Kač.	2.000

Ukup. 116.600 + 600 1

26. VII. St.[evo][3]

Originai, rukopis
Sing., AIHRPH, R.O. — D.S. kut. 1.

[1] Josip Kopinič
[2] Vlado Lončarić
[3] Ivan Krajačić

11

1942, srpanj 12.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o radu i političkoj situaciji na području pisarovinskoga i jastrebarskog kotara

KOTARSKI KOMITET KPH
PISAROVINA

IZVJEŠTAJ
o radu Kotarskog komiteta Okružnom komitetu za
Karlovac

Od posljednjeg poslanog izvještaja o našem radu politički rad bio je slijedeći: Održavani su sastanci sa partijskim ćelijama. Partija je čišćena od raznih kolebljivaca i paničara koji su se posljednje vrijeme uspjeli uvući u partiju. Oni su se pokazali kod primanja dobri i izvršavali su dužnosti, ali kod prve reakcije pokazali su slabost i nedisciplinu, stvorili izvjesnu paniku, pa su svojim neradom sami se isključili.

Na teritoriju Kotarskog komiteta Pisarovina otpalo je, odnosno isključeno iz partijske organizacije dosada 13 (trinaest) članova. Ali radi samog velikog poljskog posla na selu za koji držimo daje glavna smetnja održavanju sastanka stanje u partijskoj organizaciji nije još sasvim raščišćeno, što će se u toku vremena raščistiti po zaključku Kotarskog komiteta Pisarovina.

Održano je ipak pet sastanaka sa preostalim članovima partije, koji pokazuju volju za rad, ali samo politička i partijska svijest je vrlo slaba. Trebaće još više vremena i napornog rada, izgrađivanja i osposobljavanja tih organizacionih formi te pojedinaca članova ćelijskih odelenja, tako da bi ti drugovi postali sami sposobni rukovoditi narodnom oslobodilačkom borbom.

Sa odborima N.O.F. održano je četiri sastanka na kojima je opaženo da ti odbori još nisu osposobljeni za onaj rad za koji su namijenjeni, ali ima izgleda da će ih i samo vrijeme i događaji ispraviti. Predviđeni Kotarski narodno oslobodilački odbor nije sastavljen. Na sazvani sastanak došla su tri predviđena člana partije i jedan općinski predsjednik[1] HSS iz kotara Pisarovina i podpredsjednik[2] kotarske organizacije HSS iz Karlovačkog kotara. Ti su drugovi pristali na rad i odazvali se, a Tomić[3] sa dvojicom predstavnika HSS nije uopće došao na sastanak, iako je ugovoreno s njime da dođe. Sa istim vode se pregovori već puna tri mjeseca radi sastava tog odbora, da se odpočne sa organiziranim radom. Pa prema do sada stečenom iskustvu isti sa jedne strane

pomaže narodno-oslobodilačku borbu zajedno sa Horvatom,[4] a na drugoj strani koči.

Kotarski komitet donio je zaključak da se kod prve akcije iste odvede, te se onda počne sa njima raditi.

Rad na sakupljanju narodne pomoći još nije dovoljan koliko je potrebno za nas i prolazne drugove tako da smo prisiljeni za ishranu trošiti partijski novac. Osim toga sada je takvo doba da sirotinja koja bi dala pomoć nema ni sama, a oni koji imaju ti neće dati.

Mogućnost mobiliziranja partizana svakog dana postaje bolja, naročito imamo puno izgleda da će se poslije prvih predviđenih akcija stanje jako promijeniti u našu korist. Pozvani domobrani u vojsku se odazivaju i na kojekakove načine se izvlače legalnim putem van vojne obaveze. Načini si kakovu ranu ili podmiti da ih se ne mobilizira.

Na organizovanju SKOJ-a ima puno izgleda da se napornim radom pojedinačno postigne dobar uspjeh. Omladina je uglavnom raspoložena za našu borbu. Održano je nekoliko pojedinačnih sastanaka sa omladincima, na kojima se steklo uvjerenje daje potrebno mnogo teoretskog rada oko njihove izgradnje da se može primjeniti praktičnom radu.

Rad sa ženama također ima dosta uspjeha. Imade dosta djevojaka i žena, koje su voljne davati svaku pomoć. Donose hranu drugovima, peru rublje, daju narodnu pomoć. Nešta organizirano još nema ali neprekidnim radom, davanjem pojedinih dužnosti učiniće se sve moguće po potrebi za pojedinim organiziranim formama žena.

Po zaključku Kotarskog komiteta stvorila se mogućnost uspostavljanja tehnike na našem teritoriju koja nam je prijeko potrebna osobito radi labavih veza sa IV. bataljonom, koje su većim dijelom isprekidane, a mogu ostati tako dulje vremena.

Daljnji rad K.K. bio je ovakav.

Napravljena su dva skloništa za oko tridesetak ljudi za smještaj za nuždu. Na tom će se dalje nastaviti raditi.

Dalje su pripremane predradnje za predviđene akcije. Načinjene su potrebne skice i sakupljeni potrebni podaci, te raspodjeljene dužnosti svim drugovima.

Sve te podatke i skice, te naše predradnje donijeće drug Vlado.[5]

Na sastanku sa oficirom[6] doznali smo slijedeće: Isti imade vezu sa pet još pouzdanih oficira. Ima izgleda za formiranje Vojnog komiteta. Prije osam dana nalazilo se u Karlovcu i okolici oko 10.000 Talijana, ali u poslednjih nekoliko dana su u tri navrata odlazili za Liku vlakom, tenkovima i kamionima, tako se njihov broj očito smanjilo. Osim toga imade u Karlovcu, kako isti doznaje, 4 satnije u pionirskoj kasarni i to jedna satnija rezervista koja odilazi na položaje u borbu, i tri satnije regruta koji su došli pred mjesec dana, te su još nesposobni za odašiljanje van. U kasarni Zrinjski imade veći broj regruta, a mnoštvo ih imade još bosih i u civilu i tako idu na vježbu. Cijeli grad

ih ismijava. To su većim dijelom Bosanci. U domobranskoj kasarni desi se pak slučaj da bude 15 do 20 spremnih ljudi za odašiljanje. Za sabiranje satnije za slanje na položaje teško se sabiru.

Dalje se nalazi u Hrvatskom Domu oko 4 satnije pripremne bojne ustaša nenaoružanih većim dijelom. Po našem mišljenju iz Karlovca se ne može poslati van neke jače snage. Jedino ne znamo stanje Talijana.

Sva prevozna sredstva na Kupi su potopljena. Ostalo je samo nekoliko najpotrebnijih skela na prometnim putevima kao Gradac, Pokupsko, Šišljavić.

Po svim mostovima su postavljene straže selske bez ikakvog oružja.

Ustaška oficirska i podoficirska škola iz Središkoga (200) vratila se u Zagreb.

Ustaški neki zastavnik je izjavio da su pretražili Žumberak dugo vremena, a da nigdje nisu vidjeli nijednog partizana, te je šteta vremena što su ga uludo utrošili.

Za vojno brojno stanje u Zagrebu nismo ništa mogli doznati, kao ni za podatke posade ratnog aerodroma kod Sv.Nedjelje kod Samobora.

Prilažemo obračun članarine za VI mjesec, te za narodnu pomoć.[7]

U kotaru Jastrebarskom nastala su velika hapšenja. U zatvoru se nalazi već sada oko 60 drugova što partijaca a što simpatizera, koji su svi radili vezani s nama odnosno s našim Odredom.[8] Nekoliko drugova nalazi se u bijegu. Njih dnevno agenti traže. Tih agenata ima 9. Ti grozno muče kod ispitivanja i sprovađanja istrage. Među svima u zatvoru nalazi se jedan koji je nešto odavao. To će se naknadno saznati. Prijeka potreba je da se te drugove oslobodi, a kompromitirane također povede.

Sve nabavke koje mi šaljemo, šaljemo preko IV. bataljona i prema tome nije potrebno da šaljemo spisak nabavke još posebno.

Šaljite nam materijal. Zadnja pošiljka je negdje na putu propala kod lugara Omeragića u Suvači.

Tražimo nešto novaca za našu potrebu prehrane i za nabavku drugih nužnih stvari kao i za nabavku stvari za vas.

12. VII. 1942

Sekretar K.K.
Prebeg[9]

P.S.
Materijal nije pao.
Primili smo ga
dana 14. VII kod IV Bataljona.
Prebeg

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-188/359.

[1] Martin Stupljanec
[2] Stjepan Brezović Jankičin iz Šišljavića
[3] Ivan Tor
[4] Milan Martinović
[5] Vlado Novaković
[6] Đuro Kuzmić, domobranski natporučnik u Karlovcu
[7] Navedeni obračun nedostaje dokumentu.
[8] Vidi dok. br. 39, bilj. 1.
[9] Nikola Brezović

12

1942, srpanj 13.

Iz izvještaja Štaba NOP odreda Banije Štabu Prve operativne zone o formiranju Šestoga bataljona

»ŠTAB
PARTIZANSKIH ODREDA
NAROD. OSLOBOD. POKRETA
BANIJE
13. VII. 1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE
NARODNOOSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA...«

»... Ovih dana formiran je VI bataljon ovog odreda, koji će imati sektor djelovanja oko Siska s ove strane i s druge strane Save. Jedna četa djelovaće preko Save prema Moslavini i Slavoniji, a druga četa djelovaće u sektoru Velikogoričkog sreza s ove strane Save. Jačina ovog bataljona sastoji se od 110—120 boraca sa 5 puškomitraljeza.

Prije formiranja ovog bataljona, naše snage koje su operisale u okolini Siska svodile su svoje akcije uglavnom na politički rad u hrvatskim selima i čišćenje pojedinih ustaša iz tih sela. Sada će se preći i na akcije većeg stila. Poslije pojave partizana u ovim selima ustaše su iz pojedinih hrvatskih sela pobjegli u neka jače ustaški nastrojena sela i tamo se u jačini od 30—50 grupisali i nastanili u jednoj od zidanih kuća ili školi ukoliko ima u selu. Naoružani su karabinima a ima i po koji puškomitraljez.

Naši diverzanti koji se nalaze preko Save sa našim jedinicama koje tamo operišu do danas su digli tri teretna voza. Kakva je šteta pričinjena s tim, još zasad nemamo tačnih podataka.

Komandni sastav ovog bataljona je slijedeći:

Za komandanta bataljona postavljen je drug Bobetko Dragan,[1] radnik, za komesara bataljona Špiljak Mika, seljak,[2] za zamjenika političkog komesara Ban Duka, seljak, za operativnog oficira Mladen Ivo,[3] intelektualac, za komandira 1. čete Bobetko Mijo,[4] radnik, za komandira 2. čete Klarić Stevo,[5] seljak, za političkog komesara 2. čete Rapić Ivo, intelektualac[6]. Komesar u Prvoj četi nije još definitivno određen. Za formiranje ovog bataljona uputili smo još 50 boraca sa dva puškomitraljeza iz jedinica naših snaga na Baniji...«

»...SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Ranko Mitić v.r.

Komandant
Bjelajac Stanko v. r.«

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1614, reg. br. 6/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 91, str. 337—338

[1] Poginuo 1946. god. u automobilskoj nesreći, kao politički komesar divizije KNOJ-a. Zbornik, tom V. knj. 5, br. 91, str. 337—338.

[2] Po socijalnom porijeklu radnik (a ne seljak).

[3] Poginuo 1943. god. u selu Veleševac, kotar Velika Gorica, u borbi protiv Čerkeza, kao politički komesar brigade.

[4] Poginuo u Zagorju 1944. god., kao komandant brigade.

[5] Ubijen iz ustaške zasjede u selu Brezovici, kod Siska, 1943. godine. Ustaše su mu mrtvome odsjekli glavu i odnijeli u Sisak.

[6] Po socijalnom porijeklu radnik (a ne intelektualac).

13

1942, srpanj 13.
Sisak

Iz izvještaja Prve oružničke pukovnije Vrhovnome oružničkom zapovjedništvu NDH o akcijama partizana na području Siska, Bjelovara i Zagreba u prvoj polovini srpnja 1942. godine

»Z APO V JEDNI ČT V O
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 1100/Taj.
U Sisku, dne 13. srpnja 1942.
Predmet: Doglasno izvješće
za prvu polovicu mjeseca
srpnja 1942.

1) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST - ZAGREB
2) ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA - SISAK
3) VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU - ZAGREB...«

»...PETRINJA...«

»...29. na 30. lipnja o.g. napustili su svoje domove iz sela Budaševa, kotara Sisak 3 muškarca i 2 ženske i priključili se partizanima.

30. lipnja o. g. u selo Cerje, kotara Sisak došlo je 25 partizana i održali seljacima govor...«

»....1. srpnja o. g. u 22 sata naželjez. pruzi Zagreb—Sisak na km. 395.720 kod Peščenice ispod stroja teretnog vlaka eksplodirao je pakleni stroj. Prvi točak stroja oštećen, a tračnica razorena u dužini od 1,20 m. Ljudskih žrtava nije bilo...«

»...1. na 2. srpnja o.g. partizani su zapalili drveni most na potoku Gradusa, 1 km. udaljeno od željez. postaje Sunja, kotara Petrinja...«

»...2. srpnja o. g. oko 20 sati na putu iz Letovanića u selo Cerje, kotara Sisak u šumi Frankovac-Dubrava partizani su zaustavili općinskog stražara iz Letovanića Stjepana Brodarića oduzeli mu sve pozive i 2.300 kuna...«

»...3. srpnja o.g. oko 19 sati oko 30 partizana došlo je u teretnom samovozu od Pokupskog u selo Letovanić, kotara Sisak stali pred oružničkom postajom, pripucali i razoružali 7 oružnika. Prije dolaska u Letović u selu Farkašiću razoružali su 4 oružnika. U Letovaniću po partizanima je ranjen u ruku 1 domobran. Iz općinske zgrade u Letoviću uzeli su 2 pisaća stroja. Na postaji su razderali sve knjige, slike i izkaze, te sve posteljne stvari odnieli.[1]...«

»...BJELOVAR

2. lipnja o. g. seljak Dragojević Petar iz sela Popovca, kotara Garešnica odmetnuo se od svoje kuće i pridružio partizanima...«

»...20. lipnja o. g. po oružnicima postaje Dubrava uhićenje Židov Doner Srećko radi prikrivanja razne robe i osobnih stvari.

20. lipnja o. g. u parku pred željez. postajom u Bjelovaru dva deset-godišnja dječaka našli su u travi 2 talijanske crvene limene bombe i počeli ih gurati nogama. Jedna je od ovih eksplodirala i oba dječaka ranila po nogama,

trbuhu i glavi. Sumnja se, da su ove bombe odbacili 2 talijanska vojnika, koji su u to vrijeme sjedili u parku i čekali na vlak...«

»...22. lipnja o.g. u selo Kostanjevac, kotara Garešnica došlo je u zoru oko 80 naoružanih partizana obučeni u razna odijela, razmjestili se po seljačkim štagljima i tu se cijeli dan odmarali.

22. na 23. prešli su u selo Šimljanicu, kotara Garešnica i tu su ostali cijeli dan. Seljacima kod kojih su se smjestili zaprijetili su, da će ih postreljati, ako ih odaju, postavili su nad njima stražu i od njih zahtjevali da ih hrane. Prije prispijeća naše vojske partizani su se povukli u šumu, partizanske začelnice došle su u sukob sa našim snagama, ali bez gubitaka. Partizanima je uspjelo pobjeći u šumu prema Moslavačkoj Planini.

25. lipnja o.g. viđena su 4 partizana kod sela Sišćana kotara Čazma, Poduzeta potjera ostala je bez uspjeha...«

»... 25. lipnja o.g. uhićenje seljak Tandarić Josip iz sela Malo Trojstvo, kotara Bjelovar zato što je kritizirao ustaški pokret...«

»... 26. lipnja o.g. u 23 sata u selo Dišnik, kotara Garešnica došlo je 27 partizana, od kojih su 2 ženske; razmjestili se po seljačkim štagljima i tu se odmarali. Dne 27. lipnja o.g. partizani su pravodobno opazili dolazak oružnika i ustaša, njihova straža dala je znak uzbune pucnjom iz puške, pa su partizani pobjegli u obližnju šumu. Iz šume su ispalili nekoliko naboja na ustaše, ali niesu nikoga ranili. Iza njih u štagljima nađeno je: 300 naboja za pušku, 10 građanskih gunjeva za pokrivanje, 1 dalekozor, 1 domobranska kabanica, umivajući pribor i 6 legitimacija na imena partizana.

27. lipnja o.g. oko 24 sata na željez. pruzi između Ivanić Grada i Deanovca, kotara Dugo Selo pod strojem nadošlog brzog vlaka eksplodirao je pakleni stroj, pruga je oštećena u dužini od 70cm. Stroj je težko oštećen. Ljudskih žrtava nije bilo. Pruga je nakon 6 sati popravljena i saobraćaj uspostavljen.[2]

27. lipnja o.g. u selo Brinjane, kotara Garešnica došlo je 9 partizana, iz kuće odveli ustašu Fijačko Janka, te ga iz pušaka u polju ubili.

28. lipnja o.g. otišao je od svoje kuće seljak Ralić Lazo iz Male Bršljanice, kotara Garešnica i pridružio se partizanima.

28. lipnja o.g. sa paše od stoke otišao Dužda Nikola, star 23 godine iz sela Brinjana, kotara Garešnica i pridružio se partizanima.

30. lipnja o.g. uhićen je u Bjelovaru seljak Nikola Dobrić iz Bjelovara zbog sumnje komunizma...«

»... 4. srpnja o.g. u selu Gornji Tkalec, kotara Križevci uhićenje seljak Srečec Stjepan radi uvrede Poglavnika.

6. srpnja o.g. u selu Đurđicu, kotara Bjelovar uhićen je radnik Lisica Bogdan rodom iz Srinjine, kotara Omiš radi uvrede Države.

ZAGREB:

26. lipnja o.g. u selo Dubravčak, kotara Dugo Selo došla je jedna skupina partizana, ubili su ustaškog rojnika Beloš Miju, te od istog oduzeli i odnieli 9.000 kuna.

30. lipnja o.g. oko 3 sata oko 30 naoružanih partizana napali su zgradu općine Oborovo, kotara Dugo Selo. Iz zgrade odnijeli 42.000 kuna gotovog novca, jedan pisaći stroj, 1 šapirograf, 6 gunjeva koji su služili za općinske redare. U ovom napadaju nije bilo žrtava.

1. srpnja o.g. oko 22 sata oko 30 naoružanih partizana napali su zgradu općine Orle, kotara Vel. Gorica, razbili općinsku blagajnu i iz iste odnijeli oko 38.000 kuna. Poslie ovoga otišla su kod ondašnjeg trgovca Šimunković Dragutina, te u raznim stvarima i u gotovom novcu odnijeli vrednost za 80.000 kuna.

1. srpnja o.g. po oružnicima postaje Vel. Gorica ubijen je partizanski teklić Anton Cvetković, rodom iz mjesta Novo Čiče, kotara Vel. Gorica, koji je održavao veze sa partizanima izvan područja grada Zagreba, inače je boravio u Zagrebu. Kod njega je pronađen komunistički materijal, 1 bomba i samokres...«

»... 3. srpnja o.g. u 23.45 sati kod sela Prečeca, kotara Dugo Selo eksplodirao je pakleni stroj na pruzi pod kotačima stroja nadošlog njemačkog vlaka. Jedna tračnica otkinuta je u dužini oko 70 cm. Pruga je odmah popravljena i promet uspostavljen.[3]

4. srpnja o.g. kod sela Opatinca, kotara Dugo Selo po ustašama iz Kustošije ubijen je partizanski teklić nepoznatog imena...«

»... 9. srpnja o.g. u 0.15 sati oko 12 naoružanih partizana upali su u prometni ured željez. postaje Hrv. Leskovac,[4] kotara Zagreb, razoružali stražu od 4 vojnika, iste svukli, odnieli 3.067 kuna gotovog novca, Istodobno su upali i u poštu, koja se nalazi u istoj zgradi te odnieli 2.095 kuna...«

»Zamjenik zapovjednika
podpukovnik (Mavrić)
Mavrić, ppuk. v. r.«

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 146, reg. br. 9/6.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, br. 177, str. 639—642.

[1] Žandare i domobrane u selima Letovaniću i Farkašiću razoružali su partizani Četvrte čete Četvrtoga bataljona Prvoga kordunaškog NOP odreda (grupa u šumi Kljuka).

[2] ' Prugu je minirala grupa diverzanata Ivana Hariša-Ilije Gromovnika.

[4] Akciju je izvršio III vod Prve žumberačke partizanske čete

14

1942, srpanj 14.

Iz pisma Edvarda Kardelja, delegata CK KPJ i VŠ NOP i DVJ Ivi Loli Ribaru o mogućnosti stalne veze preko Žumberka[1]

»14. VII. 1942. br. 1.

Dragi Fisher![2]

Prekjučer sam Ti napisao jedno sasvim kratko pisamce.[3] Nadam se da si ga dobio. Danas malo opširniji izvještaj, pa ga — ukoliko ćeš u budućnosti dobiti vezu sa Starim[4] — predaj dalje i Starom. Bio sam vrlo veseo kada mi je Valdes[5] govorio o tome da si se vratio u Z.[6] i o zaključcima koje ste u tom pogledu stvorili dole. Čuo sam da si mi po kuriru poslao u Ljubljanu pismo,[7] no ja sam pre već otišao u partizane, pa ga nisam dočekao. Ostao sam dosta dugo u Ljubljani upravo i zbog odgovora iz Zagreba. Ali kuriri se tako dugo nisu vratili iz Zgr., da ih više nisam mogao čekati, već i zbog toga, jer sam se bojao da me nova blokada ponovo zatvori u Ljubljanu, kao što seje pre desilo.

Posle Tvog odlaska nisam se više vraćao u Zagreb, jer su se prilike tu[8] bitno promenile. Sjedne strane — zbog pomanjkanja kadrova — bilo je upravo neophodno ostati tu, a sa druge strane sam računao da će se sa razvitkom naših novih operacija uspostaviti mogućnosti partizanske veze sa CK KPH, što bi svakako bilo bolje nego preko Zagreba. Moje očekivanje se pokazalo ustvari opravdanim. U toku maja i juna uspjelo nam je podići pravi ustanak na terenu Ljubljanske pokrajine i razviti dosta snažne partizanske akcije u jednom delu Primorja. Rezultati su Ti poznati uglavnom i neću ih ponavljati u podrobnostima. Oslobođeno ili pod punom partizanskom kontrolom je više nego polovina Ljubljanske pokrajine, a sa poslednjim uspesima izgleda da će, osim saobraćajnih žila, biti oslobođeno više nego 3/4. Na jugoistoku smo povezani sa Hrvatima i mogući su potpuno redovni kontakti sa CK KPH. Nadam se da ćemo se uskoro moći lično da sastanemo sa nekim od njih i od GŠ[9] hrvatskih partizana. Isto tako je moguće uspostaviti redovne kanale preko našeg Belokranjskog odreda do Žumberačkog odreda, a Ti osiguraj da bude odatle dalje veza što redovnija. Ukoliko će se Stari — prema Valdesovim obaveštenjima — približiti, mislim da će lako biti s njim uspostaviti vezu. Sećaš se sigurno da sam stalno govorio da ćemo se na kraju krajeva ipak opet naći u — Sloveniji! Od Žumberačkog odreda do nas je potpuno siguran partizanski prolaz i možeš stići za jedan do dva dana, a odavde do Ljubljane možeš opet poći — ako treba — partizanskim putem skoro do predgrađa. Tako Ti praktički izgleda ova naša nova republika. Uostalom, o vojnom položaju pisaću Ti na kraju. Držim, prema tome, da su veze sa Zgr. moguće i da bi u

slučaju potrebe Ti mogao mirne duše doći ovamo u naš štab, odatle bi mogli da se vežemo dalje.«
»... Ital. su ispraznili Žumberak, koji su sve do sada držali i stvorili iz njega pravu tvrđavu, koju mi nikada ne bismo mogli da uzmemo...«
»... Bili bi vrlo zadovoljni ako bi došao malo da nas posetiš. Nismo mnogo daleko od Tebe i prolaz je vrlo jednostavan. Za 3—4 dana si iz Zagreba kod nas... Svi Te drugovi srdačno pozdravljaju, jednako i Starog, ako uhvatiš vezu sa njim, ako je nećemo pre (uhvatiti) mi.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Srdačne i drugarske pozdrave!

Beve[10] v.r.«

Original, strojopis
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond CK KPJ 1942/401

[1] Pismo je poslano po »redovnom kanalu«, »preko hrvatskog Žumberačkog odreda«. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 5. dok. br. 27.
[2] Ivo Lola Ribar
[3] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 27
[4] Josip Broz Tito
[5] Josip Kopinič
[6] Zagreb
[7] Vidi Zbornik VII. tom V, knj. 5, dok. br. 14
[8] Odnosi se na Sloveniju
[9] Glavnog štaba
[10] Edvard Kardelj

15

1942, srpanj 14.

Naredba br. 1 komandanta Žumberačko-pokupskoga NOP odreda o formiranju Prvoga bataljona i stavljanju ostalih jedinica pod komandu odreda

Br. 2142

NAREDBA br. 1

Komandanta Žumberačko-pokupskog nar. osi. partizanskog odreda
od 14. jula 1942.

I. Naredbom br. 12[1] komandanta Nar. osi. partizanskih odreda Hrvatske od 2. VII. 1942. dostavlja se slijedeće:

»I. U cilju ubrzanja povećanja partizanskih jedinica u II operativnoj zoni i ubrzanja organizacionog obuhvaćanja narodnog ustanka toga kraja formira-će Kordunaška grupa nar. osi. partizanskih odreda Odred sa sektorom djelovanja u kotarevima: Samobor, Jastrebarsko, Karlovac-sjeverno od Kupe, Pisarovina, Velika Gorica, te okolina.

II. U sastav će toga Odreda ući:

1. Sve partizanske jedinice II operativne zone, koje imadu sektor djelovanja južno od Save, a sjeverno od Kupe.

2. Sve partizanske jedinice Kordunaške grupe, koje su do danas djelovale na sektoru pod I. ove Naredbe.

3. Nove jedinice, najmanje u jakosti jednog bataljona, koje će odrediti Štab Kordunaške grupe.

III. Za komandanta se Odreda imenuje drug Dragutin Čort[2] a za politkomesara drug Boca Balaš[3].«

II. U vezi gornje naredbe naređujem:

1. U sastav I bataljona ulazi četa druga Teše[4], kao 1 četa I bataljona, 1. i 2. četa udarna Kordunaškog part, odreda kao 2. i 3. četa I bataljona Žumberačko-pokupskog odreda, sa sektorom djelovanja Žumberačko gorje, Samoborsko gorje, pa sve do istočno od pruge Zagreb-Karlovac.

2. Za komandanta I bataljona određen je drug Miško Breberina[5], a za politkomesara drug Foršt Milan.[6]

3. Za komandira I čete I bataljona imenujem druga Tešu, a za pol. komesara odredit ću naknadno.

4. Za komandira II čete I bataljona imenujem druga Šimu Hudeka, a za komesara druga Simića.[7]

5. Za komandira 3. čete I bataljona određujem druga Grgu[8] a za politkomesara druga Butkovića.[9]

6. Ostale jedinice na sektoru Žumberačko-pokupskog odreda djelovaće kao samostalne čete do formiranja bataljona.

7. Formirana četa sa djelokrugom na sektoru Bosiljevo—Prilišće—Vukova Gorica staviće se pod komandu ovog Odreda i s njime uspostaviti redovnu vezu.

8. Sve jedinice I bataljona dostavljače redovne izvještaje svakih 8 dana (srijedom) u štab svoga bataljona, a ostale samostalne jedinice direktno u Štab Žumberačko-pokupskog odreda isto svake srijede, a važnije izvještaje odmah.

9. I bataljon dostavljače redovno izvještaje svake subote i to: brojno stanje, operativni izvještaj, informativni izvještaj, obavještajni izvještaj i politički izvještaj (komesarski), zatim blagajnički izvještaj svakog zadnjeg u mjesecu.

Posebno dostaviti odmah u ovaj Štab spisak partizana u koji treba unesti rubrike: ime i prezime, godina rođenja, mjesto rođenja i da lije služio vojsku, socijalni i nacionalni sastav partizana (prema priloženom formularu).

10. Ove jedinice imadu da nam odmah dostave imena komandira, komesara i njihovih zamjenika, te imena vodnika i pol-delegata.

III. Tačku 1, 2, 3, 4 i 5 pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
Boca Balaš, v.r.

Komandant
Čort, v.r.

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1604, reg. br. 2/1

Zbornik VII, tom V, knj. 5, br. 95, str. 366—368.

[1] Vidi dok. br. 1
[2] Narodni heroj Slavko Klobučar
[3] Boris Balaš
[4] Tešo Bulat
[5] Poginuo u selu Založnici 1943. god., kao komandant bataljona.
[6] Poginuo 1942. godine.
[7] Narodni heroj Milan Mraović. Poginuo u borbi protiv ustaša kod Donje Kupčine, 22. kolovoza 1943. god., kao vršilac dužnosti komandanta Turopoljsko-pokupskog odreda.
[8] Grga Milašinčić
[9] Ivan Butković

16

1942, srpanj 15.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOPO Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o vojnopolitičkoj situaciji i akcijama partizana na području Druge operativne zone

»GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 56./42
Dne 15. VII. 1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE NARODNE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Operativni izvještaj br. 14...«

»... Prema najnovijem izvještaju iz II zone drugovi se na tom terenu bore s velikim poteškoćama. Razumljivo je da neprijatelj veoma oštro reagira na svaku akciju partizana na tom terenu. Osim toga seljaci su u sjevernom dijelu Krapinskog i u Varaždinskom kotaru skloni prokazivanju partizana. Drugovi još uvijek nisu uspjeli da savladaju organizacione poteškoće. Pitanje kadrova je goruće. Nastojat ćemo da im u tom pogledu pružimo našu najveću pomoć. Opaža se ipak napredak, porasla je borbenost, iskustvo i disciplina tamošnjih jedinica. Štab zone još uvijek nije formiran. Nastojat ćemo da to pitanje u najkraćem roku uredimo.

Kordunaška jedinica,[1] koja djeluje u Kljuki, zaplijenila je po hrv. selima između Pisarovine, Pokupskog i Kravarskog 18 pušaka, 2 revolvera, metaka i drugog materijala, tu su partizani od naroda dobro primani. Prišao im je jedan domobranski vodnik s cijelom opremom.

Grupa[2] u sektoru Sisak likvidirala je dvadesetak ustaša. Detalji fale...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar Komandant«

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102A, reg. br. 17/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 96, str. 370; 374—377.

[1] Četvrta četa Četvrtoga bataljona Prvoga kordunaškog NOP odreda
[2] Tu udarnu grupu formirao je Okružni komitet KPH Banija.

17

1942, srpanj 17.

Izvještaj Marka Belinića, političkog komesara Druge operativne zone Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o vojnopolitičkom stanju i akcijama partizana na teritoriju Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske[1]

Drugarskom

GLAVNOM ŠTABU N.O.P. I D.V. HRVATSKE

Izvještaj br. 4

Partizanski pokret na teritoriju II operativne zone, a naročito u području Žumberka, Jaske i Samobora, u posljednje vrijeme poprimio je prilično širokog maha i postao je stabilniji, negoli je to bio slučaj ranije.

Snage naših partizana u posljednje vrijeme prilično su pored kvalitativnog ojačanja i brojčano ojačanje. Sadanja II četa prelazi brojčano snage čete i poprima oblik bataljona. Izvršili smo sve pripreme za formiranje »bataljona druga Kraša«. Do slijedećeg izvještaja bit će već formiran bataljon. Jedino ako će nastupiti neke promjene, koje za sada ne možemo predviditi, mogle bi nas za stanovito vrijeme u tome spriječiti.

U Drugoj četi izvršili smo potrebne organizacione mjere tj. uklonili smo nedostatke, koji su bili učinjeni uslijed neiskustva, a koji su se u toku borbe i života partizana pokazali. Tako smo organizirali četu po desetinama i vodovima. Svakoj desetini stoji na čelu desetar, a na čelu voda stoji vodnik, dok čitavom četom komanduje komandir čete. U četi imademo politkoma čete, a po vodovima politradnike (delegate). Za pravilno ideološko-političko djelovanje čete formiran je politbiro čete, na čelu sa politkomesarom čete. Organiziran je također ekonomat čete, koji se treba brinuti za provijantu. Odredili smo i to, da se redovno vrše raporti. Raport vrši komandir i politkom, a svaki vojnik može se preko svojeg nadležnog starješine javiti na raport i izjasniti se slobodno po svim pitanjima. Organizirali smo vojni kurs za izobrazbu sviju partizana u partizanskom ratovanju. Za vođenje kursa imenovali smo nadporučnika druga Juricu,[2] koji je ujedno imenovan za operativnog oficira. Pored njega kursom ravna i sam komandir čete,[3] kojem je i operativni oficir odgovoran za svoj rad. Obrazovan je također i kurs za ideološko-političku izgradnju, pod rukovodstvom politkoma čete,[4] odnosno politbiroa čete. Kursevi se provode po vodovima.

Prema savjetima sa drugom Brkom[5] smo prešli na formiranje bombaša i minera. Ove grupe imat će posebne zadatke u akcijama. Nadalje smo pristupili formiranju Udarne proleterske desetine od onih drugova koji su to zaslužili — koji su se u dosadašnjim akcijama naročito istakli. Osim naprijed navedenog poduzeli smo još mnoge druge sitnije mjere, koje su bile potrebne, a do sada nisu bile izvršene u samoj četi.

Četa je sada naoružana sa karabinima i jednim mitraljezom. Imade oko 10 kom. civilnih pušaka, koje su također dobre za stanovite akcije. No svaki vojnik imade i karabin. Municije imade za sada prilično. Do sada se je pokazalo, kada bi imali barem dva puškomitraljeza da bismo mogli mnogo više učiniti, negoli smo učinili do sada. Jedno od važnih pitanja, a ujedno i najtežih bilo je pitanje saniteta. Četa koja broji sada oko 150 ljudi, do sada nije imala ni jedno lice za liječenje. No tom pitanju također ćemo za najkraće vrijeme stati na kraj. Pitanje prehrane također nije baš lako. Prehrana se vrši na taj način, da rekviriramo živežne namirnice od bogatih neprijatelja. Do sada se u četi nije pojavila neka ozbiljna bolest. Jedino imade mnogo ušiju, koje nastojimo uništiti.

Što se tiče općeg nivoa partizana, jasno da on nije baš na osobitoj visini, jer su to većim dijelom ljudi sa sela, ali borbenost je ipak prilična. Zato smo i poduzeli naprijed navedene mjere, kako bi se tom pitanju stalno na kraj.

U zagorskim krajevima imademo jedan vod, koji se nalazi između Stubice i Krapine. No ovaj nije imao do sada naročito rukovodstvo, štaviše vrlo slabo rukovodstvo, pa uslijed toga i nije vodio u zadnja dva mjeseca akcije. Jedan zagorski vod koji se nalazi u Žumberku prebacit ćemo sada u Zagorje i tamo postaviti rukovodstvo iz ovog voda, koje će biti iskusnije, jer je imalo prilike u borbama da sudjeluje u kojima je steklo i donekle potrebno iskustvo. Na taj način ćemo i tamo oživiti akcije, koje su proljetos u Zagorju otpočele.

Što se tiče partijskog rada u partizanima, on do sada nije bio osobit. Stari članovi nisu se baš osobito pokazali, tako smo bili prisiljeni da nekoje čak isključimo. No imade i dobrih drugova. Otpočeli smo primati nove članove — one drugove koji su to svojim radom i borbom dokazali, da će visoko nositi zastavu Komunističke partije. U četi imade sada 21 član. Postoji također i organizacija SKOJ-a. Rad Partije i SKOJ-a sada je podijeljen.

Nadalje, vodili smo pregovore sa drugovima Slovencima za koordinaciju potrebnih akcija. Pregovore je vodio drug politkom II oper. zone.[6] Načelno je postignut sporazum za formiranje jednog hrvatsko-slovenskog odreda, koji bi operirao uzduž hrvatsko-slovenske granice. Prijedlog je otišao na odobrenje slovenskom G.Š., a mi smatramo za potrebno da nama Vi date sa svoje strane potrebne upute u tom pravcu, kao i odobrenje za formiranje jednog takvog odreda. Mi mislimo da bi to bilo korisno, no svakako ćemo postupiti prema vašem naređenju.

3. VII 1. i 4. vod II čete razrušili su cestu između Samobora i Stojdrage na dužini od 200 metara. Saobraćaj tom cestom još do danas nije uspostavljen. Vraćajući se u logor, dobili su jednu civilnu pušku ijedan durbin. Ovi su vodovi namjeravali 4. VII razrušiti cestu između Sv. Jane i Kalja, ali su bili primjećeni od ustaša, koji su ih u tome spriječili. Nastala je bora sa ustašama, kojih je bilo oko 80. Borba je trajala 2 sata. Ustaše su ostavili na bojištu 11 mrtvih. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Poginuo je jedan simpatizer, koji se je slučajno našao na mjestu borbe.

1. VII jedna desetina 4. voda II čete, vršeći patrolno izviđanje, naišla je na jedan vod ustaša. Vodnik ove desetine naredio je plotunsku paljbu. Plotun je bio vrlo precizno izveden. Na mjestu je ostalo 6 mrtvih ustaša, a ostali su se razbjegli. Ova se borba vodila između Jaske i Žumberka.

II vod II čete održavao je miting u selima: Vratnik, Noršić i Breganica (Općina Samobor) i u Brdovcu (Kotar zagrebački). Ovi su mitinzi uspjeli. Na povratku u logor, nabavio je 7 karabina.

7. VII III vod, II čete[7] razorio je poštu, željezničku stanicu i skretnice u Hrvatskom Leskovcu (kraj Zagreba). Razoružao istovremeno željezničku stražu i dva željezničara. Zaplijenio je 6 pušaka sa čitavom spremom, jednu pisaću mašinu i 2.960 kn. Na pošti je zaplijenjeno 2.710 kn.

3. VII ovaj isti vod napao je općinsku zgradu u Petrovini (kod Jaske), istovremeno je razrušio poštu u istom mjestu. Tom prilikom je zaplijenio jedan karabin, jedan revolver, sanduk šećera, 2 pisaće mašine i nešto pisaćeg pribora.

Vraćajući se u logor, nabavio je jedan mitraljez sa nešto municije. Pri povratku u logor, ovaj je vod pao u klopku ustašama. Drug vodnik[8] snašao se je u ovoj situaciji, te naredio juriš. Juriš je uspio. Ustaška blokada je bila u tren oka razbijena. Vod se je popeo na vrh, te zapjevao pjesmu »Na sve načine kušali su stotinu puta«. Ustaše su ostavili na bojištu 5 mrtvih. Na našoj strani jedan lakše ranjen.

9. VII četa je položila zakletvu, pred narodom u selu Tisovcu (Žumberak). Tom je prilikom održan zbor sa seljacima. Na zboru bilo je prisutno preko 300 seljaka i to iz sela Dane, Sičevac, Bratelji i Tisovac. Na zboru govorio je drug komesar II oper. zone i ostali drugovi. Narod je izlaganja partizana sa oduševljenjem prihvatio. Objasnili smo značaj partizanske oslobodilačke borbe, sporazum četnika i Pavelića, jedinstvo između srpskog i hrvatskog naroda, te borbu junačke Crvene armije i bratskih naroda S.S. Pjesma se je orila nakon održanog zbora. Žene, djeca i seljaci bili su gotovo ushićeni posjetom partizana njihovim selima.

10. VII održan je zbor u selu Osunji (Žumberak). Na zboru bilo je prisutno preko 200 seljaka, žena i djece. Izlaganja su bila ista kao i u naprijed navedenom selu. Narod je upravo sa zanosom dočekao partizane i isto tako ih otpratio. Na ovom zboru govorio je također uz ostale i druge politikom II zone. Na ovim zborovima izabrani su odbori N.O.F.

11. VII 4 vod II čete rekvirirao je živežne namirnice u selu Pećnu, te istovremeno hapsio jednog trgovca, župnika i jednu špijunku. Nakon saslušanja trgovac i župnik su pušteni na slobodu, a rekvirirane živežne namirnice uz njihov pristanak ostale su vlasništvo partizana, dok je špijunka likvidirana. Ustaše su kasnije, kada smo mi pustili dotičnu dvojicu, oba hapsili, te ih tuku i najzvjerskije muče u Jaski. Mi smo prema njima postupali najsavjesnije i posve čovječanski, bez ikakva nasilja. Radi ove akcije kažnjen je jedan drug partizan sa razoružanjem, jer je vršio hapšenje bez obzira i bez odobrenja komandira.

Također su osim ovog druga, ali ne u ovoj stvari kažnjeni 16 drugova sa manjim i većim kaznama, zbog raznih prekršaja. Nekoji su kažnjeni uvjetno na smrt.

Potrebno je da napomenemo, da je žumberačko područje kontrolirano područje partizana. Partizani u ovom području vrše u neku ruku vlast. Naime, formirani su N.O.O., koji su već danas pretstavnici civilne vlasti, a partizani su u neku ruku vojna vlast, koja je usko povezana sa ovim odborima. Nitko ne može u Sloveniju bez propusnice hrvatskih partizana, pa smo stoga izdali naredbu, da se seljaci obraćaju N.O.O., koji će od partizana ishoditi potrebnu propusnicu za pojedine seljake, da mogu ići u Sloveniju obrađivati svoje vinograde. Tako narod traži partizane. Ovo je naročito populariziralo

A')

partizane i na njih svako gleda kao na organe vlasti, koji štite narod od raznih zuluma i ustaških razbojnika. No ovo područje još nije oslobođeno, ali je kontrolirano područje partizana. Partizani čiste sela od špijuna i narodnih krvopija.

Za sada imade oko 600 ustaša u cijeloj okolici, ali se još nisu usudili navaliti na partizane. Oni ne dolaze u sela, a još manje u šume. Idu kamionima cestom i to samo danju. Jasno da to ne stoji da neće navaliti sa jačim snagama, ali za sada je tako. Mi ih međutim spremno čekamo i nastavljamo sa svojim radom.

Pitanje komandanta Zone, koje smo u izvještaju broj 3 istakli, još nije riješeno[9]. Smatram da je potrebno da se to hitno riješi.

Drugarski pozdrav!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

17 jula 1942.

Politkomesar i vršilac
dužnosti komandanta II op. zone:
M. Stubičanec[10] v.r.

Original, strojopis
Sign., A1HRPH, KP-43/52

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 100, str. 390—394

[1] Dokument je zaprimljen u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu pod br. 6

[2] Jurica Draušnik. On nije bio nadporučnik, nego rezervni oficir bivše jugoslavenske vojske.

[3] Tešo Bulat

[4] Ivan Sokolčić

[5] Ivan Krajačić

[6] Marko Belinić

[1] Riječ je o III vodu Prve žumberačke partizanske čete.

[8] Milan Mraović-Simić

[9] Vidi Građa SZH, knj. 2, dok. br. 246.

[10] Marko Belinić

1942, srpanj 20.

Obavještenje Vladimira Bakarića, političkog komesara Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o postavljanju članova Štaba zone i formiranju odreda u Žumberku

ZA ŠTAB II OPER. ZONE

Dragi drugovi,

Već pred duže vremena, manje su kordunaške partizanske jedinice prelazile na teritorij II operativne zone u Kljuku i Draganićku Šumu, gdje su se zadržavale izvjesno vrijeme i izvodile manje akcije. Pred dva mjeseca otprilike, pošla je s Banije Proleterska četa, koja je trebala da uđe u sastav I proleterskog bataljona, u Slavoniju, gdje je trebala da oživi partizanski pokret na tom terenu. S tom su četom pošli i operativni oficir našeg Štaba drug Seljo,[1] drug Parmač[2] i drug Štefek.[3] Drugovi Parmač i Štefek upućeni su za Moslavinu, gdje se trebao da formira štab II operativne zone. Za komandanta smo II operativne zone imenovali druga Stipu,[4] koji se sa svojom jedinicom navodno tamo nalazio, za komesara druga Parmača, a druga Štefeka za člana tog štaba. Mi smo iz Slavonije dobili obavijest da su tamo stigli. Poslije toga nikakvih vijesti od njih nismo dobili.

Prije izvjesnog vremena jedna je kordunaška jedinica[5] preko Kljuke prešla u Žumberak, gdje se sastala sa slovenskom jedinicom i tamo već djeluje.

U namjeri da pojačamo partizanski pokret na teritoriju II operativne zone formirali smo nedavno jedan Odred sa sektorom djelovanja u kotarevima: Samobor, Jastrebarsko, Karlovac — sjev. od Kupe, Pisarovina, Vel. Gorica, te okolina. U sastav tog Odreda ući će sve jedinice II operativne zone, koje imaju sektor djelovanja južno od Save, a sjeverno od Kupe, sve kordunaške jedinice koje su do sada djelovale na tom sektoru. Osim toga naredili smo Grupi kordunaških p. o. da na taj sektor uputi jedan bataljon. Za taj smo Odred imenovali kao komandanta druga Čorta, a komesara druga Balaša.[6]

Nastojte da se sa štabom tog Odreda povežete. On se vjerojatno nalazi u Žumberku. Osim toga neophodno je potrebno da se što prije formira štab II operativne zone. Raspitajte se preko štaba III operativne zone što je s drugovima Parmačom i Štefekom, koje smo imenovali za štab II operativne zone. U slučaju da ne možete da pronađete drugove Stipu, Parmača i Štefeka formirajte štab II operativne zone od drugova Čorta i Balaša.

Javite našem operativnom oficiru drugu Selji da se što prije povrati u naš Štab, zajedno s Proleterskom četom.

20. VII. 1942 god.

Drugarski pozdrav,
Vlado[7]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/915

Zbornik VII, tom, knj. 5, dok. br. 104, str. 405—406.

[1] Narodni heroj Franjo Ogulinac.
[2] Stanko Parmač
[3] Štefek Rogina
[4] Pavle Vukomanović
[5] Vod pod rukovodstvom Teše Bulata
[6] Vidi naredbu br. 12 Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske, dok. br. 1.
[7] Vladimir Bakarić

19

1942, srpanj 20.

Izvještaj štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda komandantu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama kordunaških partizana na putu za Žumberak

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
NAR. OSL. PART. ODREDA
20. VII. 1942.
Br. 1/42.

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE

Kako Vam je poznato, prema naredbi br. 12 komandanta Nar. osi. part, odreda Hrvatske, formiranje Žumberačko-pokupski odred. Iz naredbe se vidi sektor djelovanja našeg Odreda, kao i jedinice koje ulaze u taj Odred.[1]

Prilažemo našu naredbu br. I[2] iz koje se vidi formacija naših četa i bataljona.

Na put smo pošli sa 125 partizana, uračunajući i komandni kadar,[3] 16 o. mj. Prije polaska na put raspoloženje partizana bilo je vrlo dobro, kao i cijelim putem. Gdje god seje moglo pjevati, partizani su pjevali. Sam put bio je vrlo naporan. Partizani su nosili na sebi mnogo spreme i materijala, odmori su bili vrlo kratki, a putovali smo gotovo danju i noću. Noću 16. na 17. o. mj. prešli smo Kupu. Prije prelaza preko Kupe pobjegla su nam tri partizana, čija imena ćemo poslati Štabu Grupe Kord. N.O.P. odreda, da ih kazni. U Draganićkom Lugu dobili smo prvu vezu za Jastrebarsko po Ivici Lopaiću,[4]

koji nas je vodio. Putem je izvršena akcija u Crnoj Mlaki (ribnjak, dobro Nijemca grofa Zvilinga, koji dnevno šalje ribu za Njemačku). Ubijena su dva ustaše i upravitelj dobra ustaša, a dva žandara su puštena. Zarobljena su dva karabina, 1 pištolj, 2 bombe, nešto municije, jedan radioaparat, nešto pisaćeg pribora i drugo. Bili smo prisiljeni zapaliti zgradu, jer neprijatelj je bacao iz prvog sprata bombe i nije mu se moglo prići, a na mnoge naše pozive nije se htio predati. 17. o. mj. u 21 sat krenuli smo iz Crne Mlake prema Jastrebarskom.

U Jastrebarskom trebali smo izvršiti akciju,[5] ali kako nisu došli vodiči na ugovoreno mjesto, krenuli smo dalje. Četa Kljuka vraćena je na svoj sektor djelovanja tj. Draganićki Lug.

18. o.mj. ujedan sat noću prebacili smo se ispod Jastrebarskog preko pruge, a prenoćili u šumi Dolanja. U osam sati ujutro ušli smo u selo Petrovinu, gdje nas je narod lijepo dočekao. Ovdje smo zamolili ljude da nam dadu nešto za jesti, objasnivši im prethodno da time pridonašaju Nar. osi. borbi. Kad su drugovi završili ručak, javile su nam naše straže da nailaze ustaše s dvije strane prema selu. Mi smo se povukli iz sela u namjeri da zauzmemo dobar položaj. Kod povlačenja iz sela u pravcu Slavetića, pao je drug Čort,[6] komandant odreda, jer smo dobivali unakrsnu vatru, a kod daljnjeg povlačenja vatru s desnog boka, čime je prijetila opasnost da nas bace suviše u lijevo na brisani prostor. Vatrom puškomitraljeza istjerali smo neprijatelja s jednog dominirajućeg brda i povukli se za Brdo Mačković, kota 519. Tu smo uspjeli dobiti prvu vezu preko jednog civila, te nakon kratkog odmora otišli za selo Gračac. Ovdje smo večerali, dobili daljnju vezu i putovali cijelu noć do sela Tisovca. Putem smo jeli u selu Vidovići, gdje smo sreli prvu patrolu druga Teše.[6]

U selu Tisovcu održan je sastanak komandnog kadra, na kome se zaključilo preformirati čete, tj. dati svakoj četi partizane kojima je poznat teren na svome sektoru djelovanja. Odlučili smo popuniti Štab bataljona i Odreda, te pronaći odmah mjesto za štabove i sektore djelovanja za čete.

Danas 20. VII ujutro počeo se neprijatelj kretati u pravcu sela Tisovca. Mi smo se povukli iz sela neprimjećeno i isturili na dominirajuća brda naše snage.

Navečer polazimo prema slovenskoj granici, radi sprovađanja u djelo našeg zaključka.

Javite, molim Vas, odmah da li da tražimo preko Štaba Grupe korduna-ških nar. osi. part, odreda da nam Glavni štab Hrvatske imenuje novog komandanta odreda.

Ovo pišemo na brzinu, pošto smo pred pokretom.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za komandanta I bataljona
Breberina Miško

Polit, komesar
Boca Balaš[7]

Originai, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-91914

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 108, str. 416—418.

[1] Vidi dok. br. 1.
[2] Vidi dok. br. 15.
[3] To su bili borci proleterskih četa Prvoga i Drugoga kordunaškog NOP odreda.
[4] Ivica Lopaić, tada partijski radnik na jastrebarskom kotaru.
[5] Vidi dok. br. 39, bilj. br. 1.
[6] Narodni heroj Slavko Klobučar-Čort.
[7] Tešo Bulat
[8] Boris Balaš

20

1942, srpanj 20.

Pismo Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda komandantu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o zahtjevu Okružnoga komiteta KPH Karlovac da se Milka Kufrin vrati na Kordun

Štab
Žumb.-Pokupskog
Nar. Osi. Part. Odreda
20. VII. 1942.

Komandantu II Op. Zone.

Okružni Komitet Karlovac traži da se drugarica Milka vrati u Kordun hitno. Dao nam je za dužnost da je svakako pronađeno i smjesta pošaljemo makar uz pratnju jednog voda. Milka[1] kaže da spada partijski pod Zagreb (O.K.) i ne će da ide nikako u Kordun. Dakako i naša želja bi bila da ostane među nama, jer bi nam bila od velike koristi, a najviše iz razloga što nam manjka kadar partijski i komandni, pa muku mučimo na toj stvari. Molim Te javi mi dali da ode u Kordun ili da javim da nam je ovdje potrebna, a partijski spada pod Zagreb.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar
Boca[2] Balaš v. r.

An

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, NOV-91916

[1] Milka Kufrin
[2] Boris Balaš

1942, srpanj 20.

Izvještaj Grge Milašinčića, vodnika voda koji ulazi u sastav Žumberačko--pokupskoga NOP odreda komandantu Grupe kordunaških NOP odreda o političkom radu i akcijama voda u Žumberku

Br 70/42

Okolica Novog Mesta
20. VII. 1942

Druže komandante[1]!

Nakon duljeg vremena pružila mi se je prilika da Ti ponovno dostavim izvještaj o našem radu po hrvatskim selima. Prema posljednjem našem izvještaju, koga ste primili moguće, o postavljanju novog partizanskog voda u okolici Netretića, koji se sastoji prvenstveno od Hrvata i koji ima da radi na tom terenu, pošto je meni bio zadatak da se prebacim dublje u hrvatska sela u pravcu Žumberka gdje sam obišao na desetke hrvatskih sela dajući letke i vršeći propagandu. Na našem putu vršili smo diverzione akcije rušeći stupove, prekopavanje cesta, u najkraće vrijeme imali smo dva jača okršaja sa neprijateljem. Prvo, prilikom samog našeg prebacivanja, napali smo na jednu ustašku patrolu u jačini od 12 ljudi; od toga na terenu ostalo je 4 mrtva; plijena nismo mogli pokupiti pošto je neprijatelj dobio nakon pet minuta pojačanje i stao nas progoniti. Mi smo se sretno izvukli zahvaljujući poznavaju terena pojedinih drugova. Drugi napad izvršili su ustaše prilikom kada smo išli da izvršimo jednu veću diverzionu akciju. Borbu nismo prihvatili u selu već smo otstupili izvan sela, gdje smo im došli na lijevi bok i otvorili jaku vatru na njih; tim iznenađenjem oni su se smeli i počeli su pucati samo na svoje, tako daje na svršetku borbe na našoj strani bio mrtav jedan omladinac, a na njihovoj strani
11 što mrtvih što ranjenih. Dalji naš rad odnosi se na prikupljanje oružja od seljaka, prvenstvo H.S.S.[2] Do sada smo imali lijep uspjeh, prikupio seje lijep broj karabina kao i civilnih pušaka (duplica) a nešto i municije. Vrši se veliki pritisak ustaša da pročiste taj teren od partizana, a mi podnašamo veliki napor da se obdržimo. Najviše stradamo što nema hrane i ne znam kako će se riješiti

to pitanje, jer Žumberak je više nego 100% pasivan, kruha nema niti po zimi niti po leti, a krompir će tekar da dozori za dva mjeseca, pošto je tu dosta hladno. Do sada sa vama opšte nisam imao veze, nije mi bilo moguće, pošto komesar[3] koji je stigao iz Zagreba napomenuo mi je da ja sa svojom grupom potpadam pod komandu II operativne zone, da sa vama ne trebam imati nikakve veze, odlučio sam po svaku cijenu da stupim u kontakt s vama i da mi naknadno date direktive da li ću stvarno morati da ostanem pod komandom II operativne zone ili da se vratim na teren gdje sam prije radio. Druže komandante, brojno stanje partizana na Žumberku do današnjeg dana jeste preko stotine; jedina mogućnost njihovog održanja jest da se promijeni vojni kadar koji komanduje tim partizanima, jedno zbog toga što sam komandir[4] te čete pokazuje višu ulogu od starih partizana i u borbi kad treba ići ili ga nema, a kada ide nosi sablju ko oficir, a to partizani ne gledaju baš najbolje. Ja tu nisam mogao ništa da rečem niti koje moje mišljenje pošto se uvijek smatram da ste vi meni komanda na koju trebam da se obratim, a ne II operativna zona. Stalno se traga i traži puškomitraljez, ali ovo vodstvo koje komanduje ovom četom, mislim da nije zaslužilo da im se povjeri to oružje. Druže komandante, ja se sada nalazim sa jednim vodom od 30 ljudi na terenu Slovenije u borbi protiv četnika Bele garde i to daleko u unutrašnjosti. Gubitaka na strani partizana bilo je dosta, ali uglavnom uspjelo je tu bandu nekako rastjerati, potući i razbiti. Od mog voda nije nitko nastradao. Upravo današnjeg dana dovršava se jurnjava za četnicima. Ja šaljem 2 kurira direktno do vas, da vas o svem izvijestim pa da i vi date svoje mišljenje. Druže komandante, iskreno Ti kažem da sam potpuno iscrpljen tjelesno zajedno sa svojim drugovima koji su bili samnom na terenu po hrvatskim selima i mogu Ti reći da nisam sposoban da vršim tu dužnost, pa ako je ikako moguće i ako već odlučiš daje potrebno da se ostane na Žumberku, da nam pošalješ frišku[5] snagu zajedno sa puškomitraljezom, koji bi preuzeli našu dužnost na terenu Žumberka, a ukoliko smatraš da to nije potrebno izdaj nam daljnje naređenje. Drug Viktor Koričan je sigurno bio kod Tebe na raportu što je otkazao poslušnost, drug Đuro Sabolek obolio je i ostao je teško bolestan u Ponikva[ma], drug Drago Belavić[6] ranjen je sa dva metka i obadva se nalaze u njemu, a isti je sa nama na terenu, drug Rapo[7] ima malariju, strahovito trganje u glavi, a ja lično prilikom jurnjave pred ustašama pao sam niz jednu stijenu i svinio si nogu, tako da nakon najmanjeg marša osjećam bol, a ostali su toliko iscrpljeni da opće nisu za nikakav rad. Pismeno ti ne možem sve u tančine objasniti, već će ti usmeno sve saopštiti drug Stevo Janjčić, pol. delegat voda, koji dolazi do Tebe sa ovim listom, a koji će se povratiti k nami sa daljnjim izvještajem.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Vodnik
Milašinčić Grga

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 48/3.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 107, str. 414–416.

[1] Odnosi se na komandanta Grupe korunaških NOP odreda.
[2] Podrazumijeva se: pripadnika Hrvatske seljačke stranke.
[3] Marko Belinić
[4] Tešo Bulat
[5] Svježu
[6] Poginuo u Bosiljevu 1942 god., kao omladinski rukovodilac.
[7] Marko Rapo

22

1942, srpanj 22.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju i akcijama naših snaga u okolici Čazme, na Kalniku, Moslavini i Bilogori

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
Br. 3
22. srpnja 1942.
Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.P.O. ZA HRVATSKU

Zadnji operativni i politički izvještaj upućen je 17 juna preko Slavonije na G.Š.

Do sada je ovaj štab uspostavio veze među partizanskim snagama istočnog i sjeveroistočnog dijela Moslavačke Gore, snagama na Bilo Gori i u najzadnje vrijeme 21/VI sa snagama zapadno od Moslavačke Gore. Četa »Cehajić Kasim« još u aprilu uputila je jedan svoj vod sa puškomitraljezom u pravcu Čazme. Ovome vodu pridružile su se snage 70 partizana prebačenih iz Banije sa 4 puškomitraljeza i 60 pušaka. Partizani iz Banije i vod iz čete »Ćehajić Kasim« obrazovali su bataljon po uputstvima O.K. Banije i to su današnje snage na zapadu Moslavačke Gore, Sisačke Posavine do Ivanić Grada.[1]

Sve akcije i politička djelovanja bataljon je slao[2] štabu Banije. Ubuduće, kako je objašnjeno štabu bataljona daje direktno podređen ovom štabu zone, slati će izvještaje izravno nama.

Naše prodiranje na Kalnik za dugo vremena ostalo je neuspješno. Veze se nisu mogle uspostaviti dalje od Bjelovara. Nazad 20 dana dobili smo vezu sa Kalnikom i doznali smo sudbinu Kalničke čete preko jednog druga koji je bio u pomenutoj četi partizan. On izvještava slijedeće: U četi je bilo 56 partizana naoružanih sa 2 puškomitr. Do 26/IV vođene su sitne akcije, a 26. IV došli su u sukob sa reakcijom koja je brojila oko 2.500. Rezultat borbe je 110 mrtvih i veliki broj ranjenih na neprijateljskoj strani. Vlastiti gubici 1 mrtav i nekolicina lakše ranjenih. Četi je uspjelo probiti obruč i zaći u zaleđe neprijateljskim snagama. Nakon borbe donijet je zaključak da se četa razdijeli u manje grupe i da krenu raznim pravcima. Posljedica podjele čete je pad komandira (oficir iz Zagreba, došao kamionom)[3] i desetkovanje manjih grupa.

Stanje 20. VI te čete je slijedeće: Grupa od 5 partizana kod Ludbrega, 7 partizana sa jednim pušmitr. nalazilo se na podnožju Kalničkog vrha u okolini pravoslavnog pučanstva, 4 partizana nalazila se u blizini Križevaca. Sve tri grupe nisu međusobno povezane. Ostali partizani povratili su se kućama.[4]

Poslije dobivenih podataka o Kalniku ovaj štab je donio zaključak da se iz čete sa Bilo Gore pošalju četvorica drugova koji će sakupiti raspršane grupe i ispitati mogućnosti ponovnog formiranja čete. O njihovom radu još nismo dobili izvještaj. Poslije dobivenog izvještaja donijeće se odluka. Prodiranje na Kalnik i na tom sektoru formiranje jačih snaga ostaje stalno naš jedan od glavnih zadataka.

Teren na kojemu operiše bataljon zapadno od Moslavačke Gore u jeseni je podvodan a inače ne odgovara partizanskim uslovima, pa će se taj bataljon odmah u jesen prebaciti za Kalnik. O prilikama u Zagorju i na Ivanšćici nemamo jasnih podataka; čuje se preko seljaka iz Novog Sela da su domobrani vodili borbu na Ivanšćici sa partizanima. Za Zagorje takođe se priča da se vode akcije, sabotaže i sprečavanja odvoza žita.

Akcije čete »Kasim Ćehajić« od 17 juna do danas:

27. VI. Likvidiran jedan bandit u B. i zaplijenjeno 10 metaka.

30. VI. Razoružano i svučeno 3 ustaše. Zarobljeno 3 karabina, 3 noža, 5 opasača, 2 fišeklije, 3 odijela i rublje, 2 bombe, 236 metaka i 176 kn.

3. VII. Zaplijenjene 3 bombe i 186 metaka.

4. VII. Zaplijenjeno 1 par voj. cipela i 2 opasača.

5. VII. Učestvovala čitava četa. Izvršen napad na poduzeće Nihag. Ogromna šteta je nanesena poduzeću. Živežne namirnice iz magacina podijeljene su radništvu. Održan je radnicima miting koji je odlično uspio. Zaplijenjeno je 20.000 kuna, sav tehnički materijal iz kancelarije, radio, telefon, rublje i kišne kabanice. Iza toga krenula je četa vozom (šumskim) u planinu, gdje je na pogodnom mjestu razbijena pruga, oštećen most i obje mašine uništene na mostu u provaliji. Prekinuto je 150 m telefon, žice i najureni su radnici s rada u šumi.

Nanesena je milionska šteta poduzeću koje radi za državu bez i jednog metka.

9. VII. Razoružana straža na rijeci Česmi, sastavljena po domobranima. 13 domobrana je razoružano. Plijen: 8 pušaka St Etienne, 170 metaka, 4 para cipela, 9 torbica, 9 opasača, 8 fišeklija, 2 šinjela i ostali materijal. Usput je prekinuta veza na telef. liniji i vodovod. Povlačenje izvršeno u redu bez gubitaka na našoj strani.

10. VII. Sukob s reakcijom u Ploščici. Uslijed nedovoljne obavještenosti uspjelo je reakciji, koja je bila sastavljena od domobrana, žandara i ustaša, približati se neposredno mjestu gdje se nalazila četa u samom selu i zametnula se borba. Neprijatelj imao slijedeće gubitke: 2 mrtva i 3 ranjena. Gubitak je naš: 1 puška St Etienne, 25 metaka i 1 ranac apoteke. Tok borbe i povlačenje bilo je na visini. Moralni i politički uspjeh bio je ogroman.

15. VII. Zarobljena 1 civ. puška, 1 voj. ćebe, nizač metaka, 6 metaka 12m/m i 200 kn.

15. VII. Likvidiran u S. jedan bandit i zaplijenjeno legionarsko odijelo, rublje, opasač i 3 kopjejke.

18. VII. Razoružana straža između V. i G. Četa je napala stražu zaposjednuvši prugu u duljini 2 km. Straža se sastojala od 16 vojnika u dvijema stražarama sa 4 stražarska mjesta. Napad je izvršen paljbom uz poziv na predaju.

Domobrani su pružili otpor, ali iza jače paljbe bio je skršen. Većina stražara se je predala, ostali su pobjegli. Plijen: 8 pušaka St Etienne, 5 of. [anzivnih] bombi, 3 def. [anzivne], 6 fišeklija 67 metaka, 7 pari cipela, 7 opasača, 4 šinjela i hlača, bluza, torbica, satova, poljski telefon, pisaćeg pribora i živežnih namirnica. Gubici kod neprijatelja: 3 mrtva, 6 lakše ranjenih, 5 zarobljenih. Zarobljenici su pušteni nakon upoznavanja ciljeva naše borbe. Četa se u redu povukla bez gubitaka.

Akcije I bataljona:

O svim akcijama ovog bat. do 18. VII izviješten je štab Banije, jer bataljonu navodno nije bilo poznato da potpada štabu ove zone.

20. VII. Kod V. Mlinske uništene su 2 šumske lokomotive i to jedna državna a druga firme »Našička«. Radnicima je održan miting gdje se je prikazalo zašto se ruše lokomotive, čemu i kome služi njihov rad, ciljevi naše borbe i poziv da stupe u partizane. Mnogi su obećali da će poći sa četom, dok je samo jedan otišao.

21. VII U šumi Moslavačke gore, predjel Podgarić, zaplijenjene su 2 lokomotive sa kojima se bataljon odvezao u selo Novo Selište gdje je u šumskoj manipulaciji firme Nihag zaplijenjen kane. materijal i veća količina živežnih namirnica. Vani sela na pogodnom mjestu obe lokomotive onesposobljene su za rad. Spriječen je radnicima rad u sječi šume za neprijatelja.

Akcije čete na Bilo Gori:

Za mjesec dana iz manje grupice partizana poslanih iz čete »Ć. K.«[5] stvorila se četa od 80 ljudi.

Vršene su akcije likvidiranja ustaša pojedinačno u srezu Grubišno Polje. Čim je četa ojačala razoružavani su seoski ustaše po mnogim selima na obroncima Bila. Mogućnosti mobilizacije su odlične.

Naređenjem op. oficira druga Selje[6] ova četa i cijeli teritorij Bila određen je III operativnoj zoni.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Paramač Stanko v. r

Komandant:
Stipe[1] v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 46/1.

Zbornik VII, tom. V, knj. 5, dok. br. 110, str. 420—425.

1 Odnosi se na Šesti bataljon Banije. Vidi dok. br. 12.
2 Misli se na izvještaje.
3 Božo Leiner
4 Vidi Građa SZH, knj. 2, dok. br. 246. i 255.
5 »Ćehajić Kasim«
6 Narodni heroj Franjo Ogulinac
7 Pavle Vukmanović

23

1942, srpanj 22.

Iz izvještaja Okružnog komiteta KPH za Baniju Centralnom komitetu KP Hrvatske o neprijateljskoj ofanzivi na VI bataljon koji se nalazi na sisačkom sektoru, broju vojnih bjegunaca na području velikogoričkoga i dugoselskog kotara, strijeljanjima domobrana u Sisku i diverzantskim akcijama na željezničkim prugama

»O.K.K.P.H. Banije
22. VII. 1942

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

Dragi drugovi,«

»...Na sisačkom sektoru naš novo formirani VI. bataljon uspješno je izdržao prvu neprijateljsku ofanzivu. Oko 1500 ustaša napalo je šumu u kojoj su se nalazili naši drugovi. Bili su prisiljeni da se prebace preko Lonje, međutim neprijatelj ih je i ovdje iznenada opkolio. Ostalo im je samo nasilno probijanje. Pustili su neprijatelja na 250 m i osuli oštru vatru, a zatim izvršili juriš. Probili su se sretno bez gubitaka. U proboju su dobili 3 karabina. Prema tačnim podatcima palo je što mrtvih što ranjenih oko 70 ustaša. Jedan vod koji se nalazi s desne strane Save također je bio opkoljen i morao se najuriš probiti. Tom prilikom je imao jednog mrtvog.

U V. Goričkom kotaru ima 300—400 vojnih bjegunaca, isto tako i u Dugo-Selskom kotaru. Vodstvo HSS-a je izgleda dalo direktivu da se ne ide u domobranstvo, ali ni u partizane. Dali smo drugovima sugestije, da nađu način kojim bi najlakše mobilizirali te bjegunce. Da ih mobilišu pod nekim vidom hrvatske narodno oslobodilačke-dobrovoljačke vojske.

U Sisku su strijeljana 32 domobrana, koji su bili zarobljeni od partizana u Bosni. Ako ovako neprijatelj nastavi, (odlazak) domobrana u partizanske redove ići će mnogo brže...«

»...Ovih dana kod Banove Jaruge naši diverzanti digli su u zrak njemački transportni voz. Bilo je oko 80 mrtvih i ranjenih Nijemaca. Na pruzi Caprag—Sunja dignut je jedan petrolejski voz...«

»Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
Za O.K.K.P.H. Banija:
Ture[1]«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-176154

[1] Artur Turkulin

1942, srpanj 23.

Izvještaj Štaba Žumberačke partizanske čete Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama u prvoj polovici srpnja 1942. godine

ŠTABU 2. OPER. ZONE NAR. OSL. PART. I DOBR. VOJSKE HRVATSKE

Dragi drugovi!
Od 30 lipnja naši su vodovi vršili slijedeće akcije:

I. i IV. vod razrušili su cestu između Samobora i Stojdrage. Saobraćaj torr cestom nije još do danas uspostavljen. Vraćajući se u logor dobili smo jednu lovačku pušku i durbin. Namjeravali smo izvršiti akciju na cesti između Sv Jane i Kalja, iste noći nismo to mogli učiniti, a slijedeći dan bili smo izdani od stanovnika i napali su nas ustaše. Borba je trajala preko jedan sat. Uspjelo narr, je da se povučemo bez gubitaka. Ustaše su imali tom prilikom 11 mrtvih, *e* ostale gubitke nismo mogli saznati. Prilikom borbe bio je ubijen jedan naš simpatizer, koji se je nalazio na mjestu borbe.

II. Vod vršio je za isto vrijeme ove akcije: nabavili smo 7 karabina, od toga smo 2 zamijenili za lovačke puške. Nadalje smo imali da ispitamo slučaj Marka Gerjavića, koji je tvrdio, da ima jedan puško-mitraljez, 18 pušaka, sanduk municije i desetak pištolja. Stvar smo ispitali i utvrdili da je lagao, a isti je međutim pobjegao. Za vrijeme putovanja održao je vod po selima kroz koje je prolazio miting. Uspostavljali smo još i potrebne veze. Osim toga nabavio je vod jednu bombu i 50 kom. municije.

III. Vod nabavio je avionski mitraljez sa 100 metaka i jedan karabin. Svaki sa 100 metaka. Napali smo općinu i poštu u Petrovini u vrijeme kada su se ustaše kretali u pravcu logora. Općinu i poštu smo razorili, tom prilikom dobili smo jedan karabin i 5 metaka, pištolj 6,35 mm, sanduk šećera, 2 pisaće mašine i nešto kancelarijskog materijala. U noći od 7. na 8. napali smo željezničku stanicu u Leskovcu. Razoružali smo stražu u Leskovcu, te dobili *4* puške sa čitavom spremom i 2 puške od skretničara. Stanica je razorena potpuno a isto i obje skretnice. Od šefa stanice dobili smo pisaći stroj i na blagajni uzeli 2960. Kn. Isto vrijeme razorena je u istom mjestu i pošta, te je zaplijenjeno 2710 Kn. Na putu u sastav čete, napadnuti smo od ustaša i bili opkoljeni u šipražju Plješivice. Uspjelo nam seje probiti najednom mjestu na brdo, odakle su nas baš najžešće napali. Probivši se na brdo zapjevali smo: »Na sve načine kušali su stotine puta«. Na brdu smo ih čekali i prihvatili borbu. Neprijatelj je imao 5 mrtvih otprilike. Mi smo i u istoj borbi izgubili dvojicu, koji su prošli drugim smjerom u povlačenju. Za vrijeme ovih akcija izgubili smo i nešto vojne spreme.

Zaključci donešeni sa drugom komesarom[1] II Operativne Zone N.O.P. i Dob. Voj. Hrvatske sprovode se u djelo.

O političkom radu podnijeti će se izvještaj drugi puta.

Za prebacivanje spreme kamionom dogovorite se sa kurirom i to vrijeme, mjesto i dan gdje treba da ga dočekamo. Imajte u obziru da se mi možemc kretati samo noću.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

U zoni operacija, dne 14. srpnja 1942.

Zamjenik Komesara:
Milka,[2] v.r.

Komandir:
Tešo Bulat, v.r.

Oprostite što Vam tako loše pišemo. Imamo zgodni mali stroj ali ne znano najbolje pisati.

P.S.

Zakletva položena pred narodom. Održani zborovi u Tisovcu i Osunju. Jedna desetina u susretu sa ustašama, napala ih, 4 ustaše ubijeni. Uhapšen jedan trgovac, svećenik ijedna baba. Zaplijenjena veća količina kože za cipele i živežnih namirnica.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/988.

[1] Marko Belinić
[2] Milka Kufrin

25

1942, srpanj 23.

Iz izvještaja Štaba NOP odreda Banije komandantu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o aktivnosti VI bataljona na sisačkom području

»ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
NAROD. OSLOBOD. POKRETA
BANIJE
23. VII. 1942.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE
NARODNOOSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA...«

»Prilikom odlaska partizana sa Banije, koji su određeni da uđu u sastav VI bataljona, pod vodstvom komandanta, na putu za Brezovicu, izvršili su u noći između 15 na 16 ov. mj. akciju na žandarmerijsku stanicu u Crncu kraj

Capraga. Tom prilikom naše su snage brojile 40 strijelaca i 2 puškomitraljeza, a posada neprijatelja bila je u jačini od 12 žandara, bez automatskog oružja. Akcija je djelomično uspjela. Jedan žandar je zarobljen, jedan ubijen ijedan ranjen. Ostali žandari povukli su se na tavan odakle su stalno bacali bombe, tako da se nisu mogli razoružati. Pošto je prelaz naših drugova preko Save bio u neposrednoj blizini same stanice, nisu se mogli duže zadržavati u borbi, nego su se bez gubitaka povukli preko Save za Brezovicu. Plijen je bio 3 karabina.

Drugi dan po dolasku naših druga u Brezovicu odpočela je na njih ofanziva. 17 ov. mj. u 5 sati ujutro neprijatelj je nastupao u 3 pravca gdje su se nalazili naši drugovi na položaju. Pošto su patrole koje su bile isturene prema Galdovu izvijestile komandanta bataljona da se primjetio pokret vojske u pravcu Brezovice, a računajući da se neprijatelj kreće samo u ovom pravcu, drugovi su zauzeli položaj na ivici šume i tu su sačekali dolazak vojske. Kad se neprijatelj približio na otstojanje od 200—250 metara, na posve brisanom prostoru, na njega je otvorena vatra iz 3 puškomitraljeza i 130 karabina. Ali pošto su istovremeno pristizale i ostale neprijateljske snage iza leđa naših drugova, naši su se drugovi odjednom našli u neprijateljskom obruču. Komandant je odmah izdao naređenje da se povuku u jednom pravcu i probiju kroz obruč, što im je i uspjelo. Partizani su probili obruč najuriš na tri mjesta i sretno se izvukli da nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. U ovoj borbi zarobili su 3 domobrana sa karabinima, 4 bombe i oko 1000 metaka, što su ih u bijegu ostavili domobrani. Prema izvještaju koji su kasnije drugovi dobili od seljaka, neprijatelj je imao oko 70 mrtvih i ranjenih.

19. VII izvršen je napad od strane neprijatelja i na logor 2. čete VI bataljona u Velikogoričkom srezu. Jačina neprijateljskih snaga bila je oko 500 ustaša. Neprijatelj je uspio blokirati ovu četu, tako da su se drugovi morali probijati kroz obruč. Prilikom probijanja kroz neprijateljski obruč naši su ubili oko 5 ustaša i više ranili, dok gubici na našoj strani bili su jedan mrtav. Poslije ove borbe neprijatelj se povukao. Plijena u oružju nije bilo.

Pošto smo dobili izvještaj diverzanata, javićemo detaljnije o rušenju vozova, za koje smo zadnji put javili.

27. VI o.g. na pruzi Zagreb-Dugo Selo dignut je jedan vojni talijanski brzi vlak sa vojskom. Uništena je mašina ijedan vagon dok su 3 vagona oštećena. Žrtava je bilo dosta, ali broj se nije mogao doznati. Saobraćaj je bio prekinut 15 sati.

2. VII o.g. dignut je jedan poluteretni vlak sa ranjenicima iz Bosne na pruzi Zagreb—Lekenik. Lokomotiva i jedan vagon su uništeni i još je par vagona oštećeno. Ranjenih i mrtvih bilo je dosta, ali broj je nepoznat. Saobraćaj je prekinut 12 sati.

3. VII o.g. na pruzi Ivanić Grad — Dugo Selo postavljen je aparat sa eksplozivom za njemački brzi voz (Ciklon) sa njemačkim oficirima, koji je imao da prođe ovom prugom u pol 12 sati u noći. Kad je voz naletio, lokomotiva je izbačena iz šinja potpuno uništena, 3 vagona bila su prevrnuta i

nekoliko oštećeni. Po izvještaju jednoga mašiniste simpatizera, koji je s nama u vezi, a koji vozi ovom prugom, bilo je oko 50—60 mrtvih i veći broj ranjenih. Promet je bio zadržan 40 sati. Ove akcije izvodio je sa diverzantima drug Ilija Gromovnik.[2]«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Pol. komesar
Ranko Mitić

Komandant
Bjelajac Stanko«

(M.P.)

Original, strojopis.
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1614, reg. br. 7/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 112, str. 433—434.

[1] Dragan Bobetko
[2] Ivan Hariš

26

1942, srpanj 23.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o brojnom stanju članova Partije, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području pisarovinskog kotara

Kotarski Komitet K.P.H.
Pisarovina

23/VII1942

Okružnom Komitetu K.P.H. —

— Karlovac

Politička situacija uglavnom ista i nepromijenjena od prošlog sastanka, odnosno od posljednjeg odaslanog izvještaja.[1] Naš politički rad bio je uglavnom skučen priređivanjem i sabiranjem podataka za poznate pripremane akcije u J.[2] i u Pi.,[3] i u Po.[4] Međutim od tih akcija nije niti jedna izvršena, a radi čega nisu izvršene tražimo od naslova da se stavi upit na određene drugove za izvršenja akcija. Za same akcije bilo je provjereno točno brojno stanje neprijatelja, naoružanje, smještaj, uspostavljene veze sa žandarima, domobranima a i sa ustašama. Najviše držimo daje krivnja neizvršenja akcije u Jaski akcija u Crnoj Mlaki, gdje su ubita dva ustaša i upravitelj, te domobran i žandar zarobljeni. Odatle je kidnuo jedan civil u Jasku i obavijestio posadu. Za akciju, u Pisarovini bili su naročito dobro sabrani podaci, te bi desetorica ustaša sa Horvatom[s] i Tomićem[6] pošla u partizane. Odvedenjem Horvata i Tomića politička situacija u kotaru Pisarovina okrenula bi se stopostotno u našu korist. Mogućnost bi bila za rad mnogo povoljnija za nas u tom kraju, a to bi imalo veliko djelovanje na okolicu. Narod svagdje traži samo akcije i akcije. Akcijom u Pi. bilo bi mobilizirano svakako nešto, a osim toga politički rad bio bi povoljniji. Sa ovim istima moguće bi odmah bilo stvoriti već spominjani kotarski Odbor N.O.F. kao i općinski i selske u njihovim selima.

Održan je jedan sastanak sa partijcima. Partijske organizacije vrlo, vrlo slabe. Nema nikakove naročite volje, zainteresiranosti nema samoinicijative kod drugova. Uvijek treba biti nad njima, priganjati ih na sastanke. To su nam takovi drugovi koji bi u slobodi mogli biti smatrani jedva slabim simpatizerima. Tu ćemo posvetiti za daljnji rad najveću pažnju. Samo izgrađivati i obraditi ih što je moguće više.

Odbore N.O.F. također teško je dobiti na sastanke. Nešto je krivo tome i vrijeme žetve i kosidbe. Narod svagdje traži akcije, a tako i ovi drugovi, i čini se da bi se češćim akcijama rad mogao bolje odvijati. Osnovan je općinski odbor u Pok.fupskom] od četiri člana od kojih je jedan partijac. Zatim općinski u Draganiću od tri člana, koji će se u najskorije vrijeme proširiti na sedam. Ti u Draganiću obećavaju dobar rad. Poslije akcije u Pis. [arovini] imade na tom sektoru našeg rada veće mogućnosti.

Omladinci također nemaju još ništa organizirano osim u Kupčini jedan aktiv, jerbo u pojedinim selima ima po jedan, po dva, te ih je skoro nemoguće organizirano sabrati.

Sa ženama nema još uvijek ništa organizirano. Radi se samo pojedinačno: pečenje kruha, pranje rublja, krpljenje, sabiranje i pripremanje hrane itd. U mnogo slučajeva žene su aktivnije od muškaraca pa im se zato posvećuje naročita pažnja. Mogućnost je da će u skoro vrijeme biti nešto učinjeno.

Mogućnost mobiliziranja veća, poslije akcija i veće propagande.

Leci su podijeljeni po Šišljaviću, Draganiću, a po ostalim općinama odmah po mogućnosti. Rezultat je, uspjeh, odnosno reakciju neznamo.

Utvrđeno je daje konspiracija vrlo mala ne samo kod drugova, nego i kod rukovodstva K.K. Potrebno uzeti u tom smislu najveću pažnju.

U subotu dne 18. VII 42. došlo je u Kupčinu 80 ustaša i domobrana iz Lasinje i 2 kilometara od sela razvili se u strijelce i osvajali su selo. Svakih 10 koraka legnu i pođu opet napred. Kad su došli u selo zaposjednu ga i porazmjeste se po stogovima sijena i gledaju odatle u šumu 5 km daleko.

U Koritinji bilo je isto što i u Kupčini. Samo je tu uhapšen drug Ivo Vuk,[7] sekretar ćelije. Svi ostali partijci odatle pozvani su u odred.

Iskopana je još jedna nova zemunica.

23/VII 1942 Sekretar

23. VII 1942.

Pregled partijaca na terenu[7]

Redni broj

Okrug kotar ili općina		Kotar Pisarovina	
komiteti		broj članova od toga partiz. od toga žena	6 šest ništa ništa
	Socij. sastav	radnici seljaci obrt. trg. nam. intelektualci ofic. pod. i si.	3 tri 2 dva ništa 1 jedan ništa
	Nac. sastav	Srbi Hrvati	ništa 6 šest
jedinice		broj ćelija ćelijska odelenja članova 22 od toga žena kandidata	2 dvije ništa 16 šesnaest 2 dvije 4 kand.
	Socij. sastav	radnici seljaci obrt. trg. nam. intelektualci ofic. pod. i si.	4 16 2 dva ništa ništa
	Nac. sastav	Hrvati Srbi	22 ništa

		članova komiteta od toga partijaca obuhvaćeno S.M.G.	12 dvanaest ništa ništa ništa
S.K.O.J.	Soc. sastav	radnici seljaci intelektualci	ništa 12 dvanaest ništa
	Nac. sastav	Hrvati Srbi	12 dvanaest ništa
		broj odbora odbornici od toga partijci	4 općinska, te 5 selski 35 trideset pet 3 tri
N.O.O.	Socijalni sastav	radnika seljaka obrt. trg. nam. intelektualaca ofic. podof. i si.	1 jedan 31 trideset jedan 2 dva 1 jedan ništa
	Nac. sastav	Srbi Hrvati	ništa 35 svi
		obuhvaćeno žena broj odbora broj odbornica od toga partijcki	
A.F.Ž.	Socij. sastav	radnica radnički žena seljanka žena trg. obr. zan. intelektualki	
	Nac. sastav	Srba Hrvata	

Primedba

Original rukopis, tabela
Sign., AIHRPH, KP-188/385

[1] Vidi dok. br. 11
[2] Jastrebarsko
[3] Pisarovina
[4] Pokupsko

[5] Milan Martinović Horvat

[6] Ivan Tor Tomić

[7] Pregled je dat kao prilog izvještaja KK KPH Pisarovina OK KPH Karlovac od 23. VII 1942. godine.

1942, srpanj 29.

Brojno stanje i naoružanje bataljona »Josip Kras« Žumberačko-pokupsko-ga NOP odreda[8]

PREGLED BROJNOG STANJA
i naoružanja bataljona »Jože Kraša«, Žumberačko-Pokupskog Nar. Osi. Part. Odreda. Dana 29. VII. 1942.

Jedinica		Broj:
Partizana:		197
Mobilisanih		197
Mitraljeza	Jugoslovenskih	—
	Talijanskih	—
	Njemačkih	—
Lakih mitraljeza		—
Puškomitraljeza	Jugoslovenskih	9
	Talijanskih	—
	Njemačkih	
Pušaka	Mauzer 7,9 mm	140
	Talijanskih 6,5 mm	—
	Manliher	1
	Raznih vojničkih	1
	Civilnih	4

Pištolja	Mauzer	2 26
sa	Jug. vojničkih	10 136
metcima	Tal. vojničkih	—
	Raznih	7 108
Topova s granatama		—
Teških 81 mm		—
Lakih		—
Puščane	Mauzer 7,9 mm	7.790
	Talijanskih 6,5 mm	—
	Manliher	50
	Ostale	24
Mitraljeske	Mauzer 8 mm	1.787
	Talijanske	—
Bomba	Defanzivnih	86
	Ofanzivnih	3
Tenkova		—
Eksploziva za rušenje kg		—
Vozila	Kamiona	—
	Automobila	—
	Motocikla	—
	Bicikla	—
Goriva za vozila litara		—

Primjedba

Politkomesar:
Boca[1] Balaš v.r.

Za Komandanta:
Breberina Miško v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102-V, reg. br. 22/4

Zbornik VII, tom. V, knj. 5, dok. br. 125, str. 482—483.

[1] Boris Balaš

28

1942, srpanj 27.
Zagreb

Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske partijskome rukovodstvu u Međimurju o organizacijskim problemima i budućim zadacima partijskih organizacija

Drugovima Međimurja

Dragi druže![1]

Primili smo Tvoje pismo[2] od 7. VII o.g. na koje nismo odmah odgovorili s razloga, što smo se nadali da će netko od vas doći na konferenciju ovamo i ovdje bi usmeno raspravili mnoga pitanja. No pošto nije nitko od vas ovamo došao, to sada preko istih drugova po kojima smo vam prvi puta slali, šaljemo vam i ovo pismo. Iz pisma kojeg si nam poslao, razabiremo daje tamo kod vas stanje po pitanju organizacije gotovo nikakovo. Nema sumnje da morate početi sa svim iznova i vjerujemo, da kod starih bivših članova naše Partije nailazite na poteškoće koji su, kako naglašuješ, toliko zaplašeni da se sami sebe plaše. Kod prikupljanja ljudi oko formiranja part, organizacije, potrebno je da se još jednom pokuša sa svim starim članovima doći u vezu i ukopčati ih u partijski rad. Siliti ne treba nikoga, no treba im saopćiti u koliko ne pristupaju radu da su tada isključeni zbog dezerterstva iz Partije.

Sve snage treba uprijeti na prikupljanju mlađih drugova koji su voljni raditi.

Od prvog našeg pisma kojeg smo vam uputili 29. VI ov.g. pa do danas, već ste valjda u pravcu obnavljanja naše Partije kod vas nešto poduzeli, no da vam pomognemo u radu šaljemo vam neka uputstva koja dobro proučite i u smislu tih uputstava nastavite s radom.

Vaša part, organizacija je uništena, a veliki broj tamošnjih aktivista i rukovodećih kadrova je izgubljen i pao neprijatelju u ruke. Osnovni uzrok ovakovom stanju pored velikih teškoća stvorenih fašističkim terorom treba tražiti u nedovoljnoj sposobnosti naših rukovodstava i drugova da se na

vrijeme prilagode novim, težim uslovima rada. Potpuno je nedopustivo i kobno nastavljati sa starim metodama konspiracije, sastajanja, rada tehnike, prenosa materijala, javki itd. u današnjim naročitim prilikama. O ovoj osnovnoj činjenici nije vođeno potrebnog računa te je tako čitavi niz naše organizacije i drugova nastradao. *Danas je potrebno izvršiti konačno i u tom pogledu odlučnu prekretnicu.* Zato je potrebno: a) podići konspiraciju na nov i viši stupanj i strogo paziti na njeno poštivanje kod svih drugova i part, organizacije; b) u mjesto jedinstvene tehnike stvarati niz strogo odvojenih tehničkih punktova, a ove povjeravati samo provjerenim drugovima; c) tehničke punktove a naročito štamparije itd. obezbijediti tako da neprijatelj zaista ne može pronaći; d) ukinuti sistem čitavog niza bezličnih javki, preko koga je policija u par navrata prodrla u naše organizacije i provesti princip: za jednu vezu samo jedna javka i po mogućnosti lična veza; e) apsolutno ukinuti bezbrojne sastanke na javnim mjestima ukoliko se radi o iole kompromitiranim drugovima.

Dužnost je drugova, da budno pazite na poštivanje konspiracije i prilagođivanja metoda rada novim težim uslovima kod svih drugova. Ni u kom slučaju se ne smije dozvoliti otstupanje od istih, koje treba naročito u ponovljenim slučajima, kažnjavati kao zločin prema Partiji i narodnoj borbi.

2. Potrebno je radikalno promijeniti našu politiku čekanja kadrova, naročito s obzirom na teške gubitke u kadrovima koje je naša Partija imala u Hrvatskoj. Ne smije se dopustiti da naši aktivisti ostanu na ugroženim mjestima i onda, kada im gotovo sigurno prijeti velika opasnost. Primjena ovakvog gledišta, zahtjeva: a) obezbjeđenje naših aktivista naročito rukovodilaca koji rade na terenu neprijatelja svim onim što im je potrebno: stanovima osiguranim maksimalno od iznenađenja itd. S malo napora i upornosti ovo se može postići, ako se o tome vodi stalno računa i iskoriste sve mogućnosti koje se dnevno ukazuju; b) povlačenje iz gradova svih onih drugova koji tamo ne mogu više ostati i njihovo prebacivanje bilo u druga mjesta ili na teren u zaštitu partizanskih odreda; c) češću izmjenu rukovodećih aktivista u pojedinim mjestima, kada njihov opstanak bude ugrožen; d) smjelije izdizanje novih kadrova iz redova partizana i omladine i njihovu upotrebu u partijskom radu.

3. Agitaciono-propagandnom radu potrebno je obratiti znatno veću pažnju no do sada. Žalosna je činjenica da u još nekim krajevima Hrvatske nije prodrla istina o razlici među četnicima i partizanima. Tako stanje rezultat je našeg slabog agitaciono-propagandnog rada. Vi tamo drugovi morate organizirati sposoban i jak aparat za agitaciju i propagandnu i obezbijediti uredno umnožavanje »Vjesnika«,[3] »Glasa Hrv. Zagorja«[4], kao i ostalog part, materijala.

4. Znatni i teški gubitci o part, članstvu koje smo pretrpjeli u Hrvatskoj stavljaju pred K.P.H. kao jedan od najaktuelnijih zadataka, zadatak popunjavanja par. redova novim članstvom. Na rješavanju ovog odlučnog zadatka treba sistematski da rade sve part, organizacije služeći se uputama iz članka

druga Tita u posljednjem 14—15 broju »Proletera«[5] kojeg smo vam zadnji puta poslali.

Za sve članove Partije i Skoja, a naročito za nove treba obrazovati kratke odgojne kurseve. U njima pored »Historije S.K.P.(b)« proraditi što temeljitije osnovna pitanja naše današnje borbe i liniju naše Partije na bazi osnovnih part, dokumenata (»Proleter« itd.)

To su drugovi, glavne napomene u vezi sa organizacionim pitanjima, koje smatramo za potrebnim da vam učinimo. Pravilno riješenje ovih organizacionih zadaća u duhu članaka druga Tita u »Proleteru« omogućiće vam da savladate svoje greške i uspješno izvršite zadaće koje stoje pred vama.

Prvim pismom niste mogli pokazati nikakove rezultate, osim prve pokušaje prikupljanja drugova. Kad dobijemo vaš odgovor i potvrdu primitka ovog dopisa, što učinite odmah po primitku, nadamo se da ćemo biti izvješteni o nešto konkretnijem radu. Potrebno je, ukoliko niste još učinili, da sazovete sastanak aktivnijih drugova i da formirate privremeni kotarski komitet od barem 5 lica i izaberite sekretare. Mi ćemo vam poslati sav part, materijal kako bi se upoznali sa dosadašnjim radom. Potrebno bi bilo da u prvo vrijeme utvrdimo direktan kontakt no u koliko vam to pravi teškoća stajaćemo u stalnoj vezi preko O.K. Varaždina u koji će ući jedan od vas kao član istoga. Veze moraju biti stalne i ne može biti isprike da se zbog ovih ili onih razloga nemože. Mi držimo stalne veze sa onima koji su u stalnom oružanom sukobu a kako nebi onda mogli s vama. Ako dođe slučajno do prekida morate i vi nastojati da dobijete ponovno spoj.

Vaše objašnjavanje o teškoći rada kod vas zbog: »Intenzitet žandarmerije, kontra špijunaža, guste mreže špicla mađarona, gusta naseljenost itd.« Sve to ne može i ne smije biti razlog vašeg neuspjeha, jer mi ovdje proživljavamo to sve još u goroj formi, ali rad ne da zastaje već unatoč svega ide napred.

Slijedeća vaša pisma treba potpisati part, imenom a u slučaju formiranja kotarskog komiteta poslati karakteristiku svih članova komiteta.

Dajemo vam u zadatak da dođete u vezu sa Komunističkom Partijom Mađarske, jer mi moramo u najskorije vrijeme doći s njima u kontakt. Ovo shvatite kao vrlo hitno pa nas odmah o tome obavijestite, jer će im C.K. K.P.J. uputiti jedan dopis.

Uz drugarski pozdrav
Smrt fašizmu — Sloboda narodu

Za: C.K. K.P.H.
K[6]

Zagreb, 27. VII. 1942.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-10/238-1

[1] Pismo je upućeno Vinku Karloviću.
[2] Vidi dok. br. 5.
[3] Glasilo JNOF Hrvatske, izlazi od 11. kolovoza 1941, godine
[4] Organ Povjerenstva CK KPH u Zagrebu
[5] Organ CK KPJ. Odnosi se na članak: J.B.Tita, »Narodno-oslobodilačka borba i organizaciono pitanje naše partije«
[6] Konspirator — Dragutin Saili

29

1942, srpanj 27.

Obračun Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima u srpnju 1942. god.

P.(rimitak)	
21.220	
Izda.(tak)	
3.560	Vrapč.(e)
2.590	Honor.
1.257	Ručak
2.000	Honor.
4.180	Bicikl.
1.000	Pomoć
500	99
500	99
500	Kola
200	troš. M.
16.287	

O.K. Zgb. 27. VII. (42)

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

1942, srpanj 27.
Garešnica

Izvještaj Državne šumarije Garešnica Ravnateljstvu šuma Zagreb o napadu partizana na šumsku manipulaciju Nihag u Podgariću i mjesta Popovac i Garešnički Brestovac

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
DRŽAVNA ŠUMARIJA GAREŠNICA

BROJ. T. 49-1942.-

Napad partizana na Nihag, Našičku
i režiju u Popovcu.—

RAVNATELJSTVU ŠUMA

ZAGREB

Dana 20. srpnja 1942. napali su partizani[1] pogon Našiške i režije te eksplozivom uništili dvije lokomotive, a sav rad obustavili.

Dana 21. srpnja ponovo su napali manipulaciju Nihag u Podgariću, te se sa dvije lokomotive uputili u Brestovac[2]. Na sedam vagona sa dvije lokomotive uputilo se oko 100—120 partizana prema Brestovcu u svrhu napada, ali su se kod sela Popovca zaustavili, te zbacili obe mašine i vagone sa kolosjeka razbivši vagone i strojeve. Izgleda da se ipak nisu posve sigurno osjećali, da u pola bjela dana oko 11. sati prije podne izvrše napad na sam Brestovac.

Dana 23/24. srpnja noću napali su selo Popovac, te ponajprije lugarnicu odakle su odnijeli 42 kg. soljenog špeka i jedno bure ulja sa 25 kg ulja. Ostali inventar nisu dirali. Od privatnika odnijeli su dvije puške lovačke, te od trgovaca razni živež. —

Dana 24. srpnja napali su noću Brestovac, te zapalili pilanu, šupe za rezani materijal, željezničku postaju sa vagom, a sa skladišta odnijeli oko 3000 kg. suhog špeka, masti, ulja, brašna, benzina, eksploziva, te ubili namještenike biv. upravitelja Borasa i Špirelju na svirep način zaklali. Sa dvije lokomotive i vagonima odvezli su sav živež do sela Prokopa, gdje su razbili strojeve sa eksplozivom, vagone zapalili, a od režijskog drveta izveženog na stovarište kod pruge izgorilo oko 150 pr. m. Sav živež i plijen odpremili su u šumu.—

Dana 26. srpnja na noć napali su u selu Dišniku evangeličkog popa, kojeg su ubili, te još jednog seljaka.—

Duž željezničke pruge Nihag postavljene su zasjede, partizani u šumama pjevaju, pijančuju, slobodno se kreću, te se očekuje svakog dana napad na Garešnicu. Za osiguranje Garešnice poslana je jedna satnija domobrana. Čišćenje na terenu nije poduzimato. Brojčano stanje partizana kreće se po kazivanju oko par stotina, koji su pobjegli iz Bosne i dr. krajeva.—

Bojati se da će svakog dana planuti sav drvni materijal, koji se nalazi na stovarištima kod pruge i u šumi neizvežen, jer je prepušten bez obrane i zaštite partizanima.

U Garešnici, dne 27. srpnja 1942.—
(M.P.)

Upravitelj:
Ing. Dragutin Majer, v.r.

Prijepis, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, kut. 40

31

1942, srpanj 28.
Jastrebarsko

Izvještaj Ustaškoga logora Jastrebarsko Glavnome stožeru ustaške vojnice u Zagrebu o strateškoj važnosti jastrebarskoga kotara i o mjerama koje bi trebalo poduzeti da bi se spriječio »razorni rad partizana« na tom području

Šalje logor Jastrebarsko
Jastrebarsko, 28. srpnja 1942.
Za poglavnika i za Dom Spremni!

Logornik:
F.[1] Mrakužić

M.P.

Predmet: Uništenje i sprečavanje koncentracije Partizana u kotaru Jastrebarsko

Glavnostožerni odjel Glavnog stožera ust. Vojnice

Sa svojim Žumberačkim gorjem, granicom uz Italiju, odnosno bivšu Sloveniju gdje se nalaze partizanski logori, sa šumama koje se protežu od Jastrebarskog preko kotara Pisarovina do Kupe kod Lasinje gdje se iskrcavaju

partizani iz Korduna u Pisarovinu te prelaze u Sloveniju, i obratno, izbija kotar Jastrebarsko kao njihova važna strateška točka.

Strateška važnost kotara Jastrebarsko!

1. Radi željezničke pruge Zagreb—Karlovac, i vicinalne pruge Zagreb—Samobor.

2. Budući da se kotar Jastrebarsko nalazi između, a i u neposrednoj blizini Zagreba, Samobora i Karlovca, imadu komunisti iz navedenih gradova baš preko kotara Jastrebarsko veze sa onima u Kordunu i u Italiji, odnosno bivšoj Sloveniji.

3. Zato što je seljaštvo u Samoborskom kotaru zaostalo i anarhistički nastrojeno, a osobito sela Gradna i okolica Sv. Nedjelje, koja bi u slučaju da partizani razviju jaču akciju u kotaru Jastrebarskom iste pomagala, a vjerojatno s njima stupila i u akciju.

Naročito se opaža važnost kotara Jastrebarsko kao važne strateške točke za njihove akcije i operacije iz one naredbe[2] partizanskog štaba *koja je pronađena kod partizanskog vođe Dragutina Čorta,* ubijenog u općini Petrovina.

Razorni rad partizana mogao bi se spriečiti na sliedeći način:

1. Kad bi se u kotaru Jastrebarsko postavio stalni odred od 200 ustaša među kojima bi bili i domaći ustaše iz pripremne bojne, koji poznaju teren i ljude, te bi uslied toga mogli ujedno vršiti i špijunsku službu. Odred bi djelovao kroz tri (3) sliedeća mjeseca, i to mjeseca: kolovoz, rujan i listopad, a mogao bi biti razdijeljen na četiri (4) grupe. Na dvije (2) grupe od trideset (30) ustaša, od kojih bijedna bila u Slavetiću, a druga na Prekrižju, dočim bi se treća (3) grupa od četrdeset (40) ustaša nalazila u samom mjestu Jastrebarsko a četvrta grupa od sto (100) ustaša u općini Kalje.

Funkcije pojedinih grupa.

1. Uspostava u Slavetiću bi krstarila i pazila na sve puteve i šume koje se nalaze između Krašića i Slavetića, i Sv. Jane i Žumberka te obratno.

2. Uspostava na Prekrižju bi nadzirala sve planinarske puteve za Okić, Plješivicu, Japetić i Oštre i sve opskrbne domove na tim putevima.

3. Uspostava u mjestu Jastrebarsko nadzirala bi sve šume koje se prostiru od granice kotara Pisarovina do Jastrebarskog, i od Zdenčine do Draganića.

4. Uspostava u Kalju nadzirala bi granicu kotara Jastrebarsko sa Slovenijom koja je ujedno i granica naše države s Italijom, te bi ujedno spriečavala prielaz partizana iz Italije k nama i obratno.

Sama satnija bi morala imati na raspoloženje dva (2) teretna samovoza (kamiona), pomoću kojih bi se ista u slučaju potrebe, mogla u najkraćem vremenu koncentrirati. Osim toga vlasti bi morale poduzeti potrebne mjere, kako bi se vodila najstroža kontrola nad prtljagom i putnicima koji se kreću i putuju u smjeru Zagreb—Samobor, i Zagreb—Jastrebarsko—Karlovac.

Ako se brzo ne pristupi energičnom riešenju ovog pitanja, postoji velika opasnost da kotar Jastrebarsko sa susjednim kotarevima postane druga

Kozara. Smatram, da je bolje na vrieme poslati potrebnu posadu kotaru Jastrebarsko kao u slučaju potrebe i susjednim kotarevima, čime bi se predusrelo uništenje istih kotara, nego poslije, kad bude već sve opustošeno da ih se šalje na tisuće.

Original, rukopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 114 C, reg. br. 6/4—1, 2, 3 i 4.

[1] Franjo
[2] Vidi dok. br. 1

32

1942, srpanj 29.

Izvještaj Štaba grupe kordunaških NOP odreda komandantu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o pokretu neprijateljskih snaga u pravcu Žumberka

ŠTAB GRUPE KORD. NAROD.
OSL. PART. ODREDA
29 jula 1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE

Prema usmenom saopštenju oficira Zone druga Karasa[1] tražili ste podatke za Pokupsko-žumberački odred. Do danas od njih nismo primili nikakvih pismenih izvještaja. Od jednog druga[2] iz K. K. Pisarovine, koji je ovih dana bio na savjetovanju O.K. Karlovac, saznali smo da nisu izvršili operaciju na Jastrebarsko. Putem za Jastrebarsko napali su neki dvorac[3] i tu ubili dva ustaše a jedan je pobjegao i javio u Jastrebarskom da je dvorac napadnut, tako da se nije moglo napadati. Nešto su oko dvorca palili a možda i sam dvorac. Ovo njihovo putovanje po svim obavještenjima spriječilo je ofanzivu na Kordun. Naime, počelo se pričati po hrvatskim krajevima da je nekoliko hiljada partizana stiglo u Žumberak i na njih je odmah krenulo nekoliko bojni. Iz Karlovca krenula je jedna ustaška bojna a isto tako i iz Zagreba nepoznat broj neprijatelja. Ova zadnja obavještenja dobili smo od jednog domobranskog oficira s kojim održavamo veze. Ovaj oficir nas je također obavijestio daje za ofanzivu na Kordun bilo sve spremno i daje uslijed

vijesti da su partizani prešli u Žumberak ofanziva odgođena. Drugo ništa do sada nismo doznali i kad doznamo javićemo. Nastojimo svima sredstvima da uspostavimo vezu sa Žumberkom.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar
SI. otsutan

Operativni oficir
M.[4] Šumonja

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1612, reg. br. 49/18.

[1] Ignjatije Karaš
[2] Nikola Brezović, sekretar KK KPH Pisarovina
[3] Vidi dok. br. 39.
[4] Miloš Šumonja

33

1942, srpanj 31.
Zagreb

Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu i primicima i izdacima za srpanj 1942. godine

(Primitak)

	Čl.	P.p.	Št.	Nof.	A.f.ž.	Svega
II[2]	422	2.880	614	3.033		6.969.-
IV	1.544	14.220	1.185	70.273		87.222.-
V	745	3.637	530	7.880	7.016	19.817.—
VI	250	650	55	9.440	267	10.662.—
ž.	1460	1.110	796	8.930		12.296.—
	4.421.-	22.497.-	3.189.-	99.576.-	7.283.-	136.966.-

Oružje:		<u>*Izdaci*</u>
3 FN		4.500.-
2 à 7.65		2.110.–
1 à 6.35		150.—
1 željeznica		600.-
municija		<u>571.-</u>
		7.931.-
<u>*Lični:*</u>		
Za VI mj. 5 dopi, à 500		2.500.-
Sekret. II za VI		2.500.-
Predavač		1.000.–
Beli[3]		1.000.–
Žuti[4] željeznica VI		2.000.-
Iskreni		1.500.-
Za VII mj. V Sekretar		2.500.-
Za VII mj. II Sekretar		2.500.-
Za VII mj. II izvanredno		2.500.-
Za VII mj. III sekretar		1.000.–
Za VII mj. IV sekretar		2.500.-
Predavač[5]		1.500.-
Žuti[6] željeznica		2.500.-
Iskreni[7] željeznica		1.500.-
Mika[8]		3.000.-
Musliman[9]		2.500.-
Tehnika		2.500.-
Cipele Mika[10]		<u>500.-</u>
		35.500.-
<u>*Tehnika:*</u>		
Razno		370.-
Stroj		**22.000**.-
218 matrica		1.090.-
10 kut. boje		1.360.-
31 kut. Pelikan		2.418.-
38000 1. papira	à 180	<u>6.840.—</u>
		34.078.-
	Svega izdano	77.509.—
Primitak:		136.966.-
Rez. za oružje:		<u>5.000.-</u>
		131.966.—
Izdatak		<u>77.509.-</u>
		54.457

Akontacije.

Varaždin	7.500.-
Otprema	10. 000. –
Svega	54.457
Akontacije	17.500.-
Predano	36.957.-

Okreni!

Uzeto za otpremu 10.000.—
Predano na 31. VII. 42 Kn. 26. 957.-

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20.

[1] Na osnovu rukopisa i usporedbe s obračunom od 12. VIII1942. g. koji je potpisan vidi se da je ovaj obračun pisao Lutvo Ahmetović, tadašnji sekretar MK KPH Zagreb
[2] II—VI brojevi rajona
[3] Ivan Denc
[4,6] Ivan Jernej
[5] Drago Krndija
[7] Franjo Culjak
[8,10] Lutvo Ahmetović, sekretar MK KPH Zagreb
[9] Ivan Mećar, član MK KPH Zagreb

34

1942, srpanj

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP Hrvatske Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama diverzantske grupe Ivana Hariša na području Druge operativne zone[1]

1. »...3. VI dignut je u zrak njemački transportni vlak na pruzi Sisak—Caprag—Blinjski Kut. Broj žrtava drži se u tajnosti.

27. VI dignut je u zrak jedan talijanski brzi vlak kod Ivanić Grada (Moslavina). Broj žrtava nije poznat.

3. VII dignut je u zrak jedan njemački vlak (Orient-ekspres) u kome su se vozili oficiri. Bilo je 45—70 žrtava. Akcija je izvršena između Dugog Sela i Ivanić Grada.

2. VII dignut je u zrak jedan vlak između Lekenika i Turopolja... Broj žrtava nije poznat.

12. VII dignut je u zrak jedan vlak-cisterna između Capraga i Sunje. Tri su cisterne uništene.

19. VII dignut je u zrak jedan vlak sa domobranima, između Šaša i Jasenovca. Broj žrtava nije poznat.

U Moslavačkoj Gori su uništene 4 šumske lokomotive.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
V. Katić[2] v.r.

Zamj. komandanta
M.[3] Klaićv.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB.

Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 128, str. 493—494

[1] Dokumentu nedostaje početak
[2] Vladimir Bakarić
[3] Miloš

35

1942, srpanj
Zagreb

Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o primicima i izdacima za srpanj 1942. godine[1]

Pn>n.[itak]	
Saldo VI. mj. 42 —	454.987.50
M.O.Zgb. VII mj. 42 -	323.765.50
Mala[2] pl. iz N.O. vrać od VI. mj.	4.000 -
Odred Šam.[arica] (Leken.[ik]) ostat	6.712 -
Odred Perjas.[ica] (I. Kot) ostat.	679 -
P. O. razno:	780 -
	790.924 —

Izdat, [ak]	
P.O.	108.323-
M. O. Zgb.	193.859-
	302.182—
ac. M.O. Zgb.	67.050-
	369.232-
Prim.	790.924-
Izdat.	369.232-
Saldo VII. mj.	421.692-

Predato C.K.N.P. 42. g.

II. mj.	74.990.-
III. mj.	55.000.25
IV. mj.	20.009.75
V. mj.	50.000.-
VI. mj.	100.000.— + vrednost prema pril. pop.
VII. mj.	100.000.— + 1 zl. sat. 1 zi. ering, 1 zl. lanč.
VIII.[5] mj	100.000.— vredn. prema pril. popisu

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. kut. -1/20

[1] U dijelu arhive Dragutina Sailija, koji je 1941 —1942. godine vodio blagajnu CK KPH, odnosno od početka ožujka 1942. god. Povjerenstva CK KPH u Zagrebu sačuvali su se obračuni Pokrajinskog odbora Narodne pomoći za Hrvatsku, koji mu je mjesečno podnosio pismeni izvještaj o svojim prihodima i rashodima. U prilogu tim izvještajima davali su se i izvještaji Mjesnog odbora Narodne pomoći za Zagreb, kao i pojedini računi i obračuni za veće primitke odnosno izdatke. Izvještaji PO NP za Hrvatsku i MO NP za Zagreb su relativno kompletni (nedostaju za dva mjeseca 1942. u cjelini a za tri djelomično). Međutim ni oni cjeloviti izvještaji nisu se mogli detaljno dešifrirati, pa se u onima koje donosimo daju objašnjenja i pojašnjenja do kojih se moglo doći. O formiranju i radu Pokrajinskog odbora Narodne pomoći za Hrvatsku i Mjesnog odbora NP za Zagreb vidi opširnije u radu Anke Berus, »Narodna pomoć«, *Zbornik sjećanja, Zagreb 1941—1945,* knj. 1, str. 176—205, Zagreb, 1982; i Narcise Lengel-Krizman, »Organizacija i rad Pokrajinskog i Mjesnog odbora Narodne pomoći u Zagrebu 1941 — 1942«, *Časopis za suvremenu povijest,* I—II, str. 93—113, Zagreb, 1969.

[2] Aleksandra Ljubić.

[3] Vjerojatno dopisano kasnije, tj. u kolovozu 1942. godine.

1942, srpanj
Zagreb

Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne Pomoći za Hrvatsku Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o izdacima za srpanj 1942. godine

Izd. P.O. u julu 42.

Lični

Mali[1] pi.	2.500
Mala[2] bl.	1.600
Mica[5]	1.600
Rušić.[4]	500
Zvon.[5]	600
Konj.[6] i dj.	800
Drug iz Beogr.	500
Miško[7] za put	1.500
dug od Miška	490
Štef.[8]	2.000
Goj. B. Sanat.	3.100
Cvet.[8] m.	500
Lovrin.[9]	500
Bukov.[10]	100
	16.290

Log.

put. troš. Mit. 6. VIII.	600
put. troš. Grad. 8. VII.	660
put. troš. Grad. 8.VII. (dio p.t.)	221
put. troš. Lep. 12. VII.	288
put. troš. Lep. 18. VII.	300
put. troš. Grad. 25. VII.	943
put. troš. Lep. 26. VII.	165
Gojm. za pak.dato	500
Radoš. za pak. dato	700
Kal. za pak. dato	500
Stan. za pak. dato	500
put. troš. Lep. 2. VII.	200
put. troš. Lep. i hran.	565
dug Ad. od VI. mj.	20
7 kg. kobasica	840
? kg kobasica	180
2,35 kg. sira	306
40 kom. sapuna	220
1 kg. šećera	27
80 kom. kruha	320
put. troš. Marof	184
10 kg. pekmez.	1.000
1/4 kg. šljiva	20,75
355 kom. limuna	1.560
66 kom. pergam. p.	138
21 kom. škarnicl.	30
35 kom. pak. p.	140
26 kg. luka	552
25 kg povrća	641
poštar. 4 pak. Grad.[iška]	240
poštar. 12 pak. Jas.[enovac]	736
poštar. 3 pak. Lob. [or]	180
	13.476,75

Razno

N.O.O prema pril. popisu"	29.272
koža, remenje, klin. i ost. prib.	2.093
gume i manti za bicikl	4.000
kapa za Miška	90
cipele za Ružicu T.[12]	1.100
odjelo za M. prib. i posao	1.300
cigarete raz. vrste i količ.	3.300
Čoro put za Zem.[un]	640
Brko, str. na Selskoj—Veprin.	57
	41.852

Lični	16.290-
Logor.	13.476.75
Razno	41.852-
	71.618.75

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Stjepan Bogdan
[2] Aleksandra Ljubić
Marija Gazić
[4] Anka Rušćukić
[5] Franjo Zajšek Zvonko
[6] Ana Konjović za djecu
[7] Lutvo Ahmetović
[8] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi
[9] Ivica Lovinčić
[10] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[11] Redakcija nije pronašla navedeni popis
[12] Ružica Turković

37

1942, srpanj
Zagreb

Obračun Mjesnog odbora Narodne pomoći za Zagreb upućen Pokrajinskom odboru Narodne pomoći za Hrvatsku o primicima i izdacima za srpanj 1942. godine[1]

VII. 1942.

	Primi.(itak)	lj.(udi)[2]
I.[1]	17.004.-	228
II. nije predao obr.		
III.	46.201.50	389
IV.	78.864.-	947
V. nije predao obr.		
VI.	51.164.-	631
Int.(elektualci)	50.080.-	230
Oml.(adina)	15.595.-	?
Želj.(eznica)	23.657.-	461
Razn.(no)	400.-	2
Vrać. rez. Stud.	800.-	
	283.765.50	
+ Rez.	40.000-	
	323.765.50	
— izd.	193.859.-	
	129.906.50	
— Rez.	67.050.-	
Saldo:	62.856.50	
ac. P.O.[4]	13.400.-	
	49.456.50	

	Izd.(atak)
L.	58.860
O.	36.460
H.	14.110
Mj.	68.200
R.	16.229
	193.859-

Okreni!

Sakupito zlato i ostale vrednosti M.O.[5]

2 zl. prstena
1 ” ering
2 ” lančića
1 ” narukvica
1 srebr. narukvica
1 ” ” Bosansko srebro
2 ” prstena
1 ” lanac
1 ’’kutija’’’’
2 ” prstena za ubrus
1 ” ogrlica (cjela)
1 ” ” (pokidana)
1 ” broš
1 ” poklopac
1 ” privjesak

1 ” novac (stari)
1 srebr. novac Jugosl. 10 din-
1 “ “ 10 “
1 ” komad
1 zl. privjesak
1 ” naušnica (cijela)
1 ” ” (pokidana)
1 komad amer. zlata

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Mjesni odbor pomoći Zagreb pravio je obračune na taj način što je navodio sve prihode i izdatke sa svoga terena, s tim što je dio sredstava odmah trošio za svoje potrebe, a ostatak je predavao uz obračun Pokrajinskom odboru Narodne pomoći za Hrvatsku. Od srpnja do prosinca 1942. god. u sačuvanoj arhivi Dragutina Sailija sačuvana su 3 obračuna i to za srpanj, kolovoz i listopad (Vidi dok. br. 94 i 203.)

[2] Odnosi se to na broj prilagača

[3] Nazivi kotarskih odbora Narodne pomoći

[4] Pokrajinski odbor Narodne pomoći za Hrvatsku

[5] Mjesni odbor Narodne pomoći za Zagreb

38

1942, srpanj, kraj
Kalnik

Izvještaj Petra Biskupa, politkomesara Bilogorske čete, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu na obnavljanju čete na Kalniku i održavanju veze s odborima za pomoć partizanima u Zagrebu

Druže![1]

Kad sam doznao da si ovdje[2] obradovao sam se misleć da ćemo osobno moći raspraviti neka pitanja od naročite važnosti. No pošto ti nisi došao do vremena do koga sam seja mogao najdulje ovdje zadržati to ću ti ovim putem reći ono što je u tom svem najhitnije, no dakako da to nemože biti ono i onako detaljno kako bi to usmeno raspravili. Ja sam naime poslan od Štaba partizanskih odreda za Hrvatsku (u saglasnosti sa Stipom[3]) sa zadatkom da sredimo ovdašnje prilike i da obnovimo četu koja je svojedobno na Kalniku postojala. Prema svemu što sam do sada ovdje vidio, ustanovio sam daje taj cilj potpuno ostvariv i u zajednici sa drugovima partizanima koji su ovamo stigli sa mnom[4] prihvaćamo se toga posla. Nadležan Štab[5], kao i partijska

organizacija koji su nas ovamo uputili očekuju od rada u ovom kraju željeni rezultat i polažu tomu veliku pažnju i značenje. Radi što lakšeg i uspješnijeg rada ovlašteni smo od spomenutih nadleštava da se obratimo na sve partiske organizacije i odbore kako bi nam isti mogli ukazati svestranu pomoć i išli nam u svakom pogledu na ruku. Ne znam doduše kolike su tvoje mogućnosti, no prema svemu mi se čini da su znatne, pa ću ti ovdje navesti nekoliko potreba od prvostepene važnosti. Prije svega potrebno je pobrinuti se da se omogući održavanje veze, čete sa raznim odborima u Zgb-u koji su kompetentni za pružanje pomoći partizanima u materijalu, u ljudstvu itd. Potrebno je najhitnije uputiti ovamo iz Zgba. čovjeka politički izgrađenog za rad na terenu jer takovih za sada ovdje uopće nema. Iz Zagreba treba uputiti zato jer Štab sa takovim ne raspolaže. Dočuo sam da tamo imade ljudi koje treba slati van, a ti se sa Darinkom[6] (kad već mi nismo mogli biti zajedno) dogovori o načinu kako će biti poslani do Kr.[7], a dalje ćemo se već sami postarati. Sada u prvi mah dok se ovdje stanje ne sredi sve raspoložive ljudske i materijalne snage, treba planirati ovamo da bi što skorije bilo moguće početi sa ozbiljnim radom. Mi ovdje nemamo sada raspoloživih ljudi za kurire sa Zgbom jer tek sada prikupljamo one partizane koji su se još proljetos usljed nekih još neispitanih prilika razišli.[8] Stoga bi bilo potrebno da iz Zgb-a pošaljete čovjeka koji bi se osobno uvjerio o postojećim prilikama i o tom koliko je naše nastojanje ozbiljno, (a sama misija i te kako važna) te da zajednički utvrdimo detaljno i definitivno u kolikoj mjeri ćemo moći surađivati. Sa tim završavam, a ti sam još razmisli o svemu pa ako ti je potrebno da se tamo konzultiraš sa drugovima u Zgbu, a ti to učini, a Darinki reci kada da dođe do tebe pa da nam donese rezultat ako nemožeš nikoga poslati drugoga.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu

Polit, komesar:
Veno[9] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/79

[1] Vjerojatno se odnosi na Dragutina Sailija.
[2] Vjerojatno se odnosi na Križevce, gdje se nalazio glavni punkt zaKalnik.
[3] Pavle Vukomanović, tada komandant II operativne zone.
[4] Tada su s Petrom Biškupom Venom stigli ipartizani: Franjo Kokor Grab, Nikola Vujičić Nojo i još jedan neidentificirani partizan.
[5] To se odnosi na Štab II operativne zone NOP odreda Hrvatske.
[6] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[7] Križevci
[8] Vidi Građu SZH, knjiga 2, dok. br. 246 i 255.
[9] Petar Biškup,

1942, kolovoz 1.

Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Karlovac Centralnome komitetu KPH o kretanju Udarnog bataljona Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

»Okružni komitet
Komunističke Partije Hrvatske
Karlovac

Centralnom komitetu KPH!

Dragi drugovi!...«

»... Obavijestit ćemo vas ovom prilikom o kretanju Udarnog bataljona Žumberačko-Pokupskog Odreda. Naše snage i to Udarni bataljon koji je sastavljen od naše prijašnje dvije proleterske čete, koje su još nadopunjene drugovima i raspolažu svaka za 5 puško-mitraljeza prešle su zajedno sa četom Kljuka, koja broji 70 partizana s 2 puškomitraljeza dne 16/7 Kupu, sa zadatkom da napadnu Jasku i da oslobode oko 50 zatvorenih naših drugova i simpatizera.[1] Međutim komanda Odreda nije se pridržavala naših izričitih uputa, da u danu pred akciju ostanu potpuno skriveni u Draganićkom Lugu, nego su u toku dana prišli osvajanju jednog grofovskog dvorca, koji se nalazi u toj šumi. Tom prilikom došlo je do pucnjave, jedan je ustaša pobjegao i obavijestio obližnje posade. Na to su drugovi odustali od akcije na Jasku. Da nam je ta akcija uspjela bili bi mnogo politički dobili u čitavom kraju. Nekoliko dana kasnije pripremanje u sporazumu sa nekim ljudima iz ustaške i domobranske posade u Pisarovini napad na to mjesto. 4 bataljon I K.P.O. prešao je preko Kupe i trebao je da zajedno s četom Kljuka izvrši tu operaciju. Međutim je posada u Pisarovini izmjenjena i naši su drugovi odustali od akcije a 4. se bataljon vratio natrag. Par dana kasnije četa Kljuka zarobila je u šumi Degoj kraj Lekenika jednu radnu četu domobranaca, sastavljenu iz Srba. Tom je prilikom zarobljeno 10 karabina i 169 domobrana u vojničkim uniformama. Oni su prebačeni na naš teritorij. Štab Grupe K.P.O. dao je naredbu da se pošto-poto izvrši akcija na Pisarovinu i na to je 4. bataljon I.K.P.O. opet krenuo preko Kupe, da zajedno s četom Kljuka izvrši tu operaciju. Međutim drugovi su se opet vratili natrag neobavljena posla, jer da nisu došli oni HSS--ovci s kojima su imali vezu i koji su trebali da budu vodiči.

A

Već iz samih tih podataka vidi se, da je moguće na hrvatskom teritoriju pristupiti vršenju većih operacija s većim snagama. Istina je da neprijatelj žešće reagira na pojavu partizana u blizini samog Zagreba i daje odmah otpočeo s ofenzivom na drugove u Žumberku. Međutim ta ofenziva prema podatcima, koje imamo ne sprovodi se s nekim znatnim snagama, a spriječila je i ofenzivu na Kordun za vrijeme žetve, koju je neprijatelj spremao.

Na temelju ocjene političke situacije u hrvatskim krajevima i prema mogućnostima za operacije i za kretanje većih jedinica u tim krajevima mi smo mišljenja, da treba glavne snage Grupe K.P.O. tj. oba udarna bataljona i omladinski bataljon prebaciti na operacije u hrvatske krajeve. U tom pravcu mi smo počeli skupljati podatke o Ozlju i planirali smo s većim snagama prići čišćenju terena u Žumberku. Osim toga mi smo odlučili, da je potrebno sistematski napadati i onesposobljavati pruge Zagreb—Karlovac—Ogulin i Zagreb—Sisak...«

»Smrt fašizmu — sloboda narodima!

1. VIII 1942. g.

Drugarski pozdrav:
Mićo[2] v.r.«

Original, strojopis
Sign., A IH RPH, KP-11/245

[1] Prema sjećanju drugarice Milke Kufrin riječ je o približno 100 seljaka, sudionika NOB-a, komunista i simpatizera s područja Žumberka te jastrebarskoga, samoborskog, i pisarovinskog kotara koje su ustaše uhapsile potkraj srpnja 1942. godine. Oni su vodili vod Teše Bulata preko Kupčinske šume na Žumberak i III vod Prve žumberačke čete od Žumberka, preko Okića, u prve akcije prema Zagrebu i na pruzi Zagreb—Karlovac. Održavali su vezu s partizanima, davali im hranu i smještaj, obavještavali ih o neprijatelju, prikupljali oružje, širili istinu o NOB-u i pomagali u uspostavljanju veza partizana s narodom. Njihove su zasluge za to što su se partizani u tim prvim i najtežim danima uspjeli održati u tom kraju i postići značajne vojne i političke uspjehe, vrlo bitne za dalji razvoj NOB-a neprocjenjive. Poslije kraćeg zadržavanja u zatvoru u Jastrebarskom i Samoboru ustaše su sve uhapšene otpremile u logore Jasenovac i Staru Gradišku gdje su ubijeni, a oko 30 uhapšenih strijeljano je 4. VIII1942. god. u zagrebačkoj šumi Maksimir. To su bili: Petar Višošević iz sela Višoševića; Petar Severinac, Alojz Uroić i Petar Šalić iz Sv. Jane; Nikola Rožić iz Petrovine; Ivan Kufrin iz Horvata; Ivan Matulin iz Klinča Sela; Vinko Pavlečić iz Kramarića, Franjo Brezar iz Jastrebarskog i drugi strijeljani 4. VIII 1942., dok su Janko Latinčić, Janko Bastašić, Janko Vučinić, Janko Staničić, Ilija Duniskravić, Barica Vučković, učiteljica iz Kalja, rodom iz Okića i drugi odvedeni u logore i ubijeni. (Vidi: M. Kufrin, Od Okića na Kordun i Žumberak, HAK, Zbornik 3, Karlovac 1971, str. U l i - l i 34).

[2] Savo Zlatić, sekretar OK KPH Karlovac

1942, kolovoz 3.
Zagreb

Iz izvještaja Ive Lole Ribara Josipu Brozu Titu o stanju partijske organizacije u Zagrebu i na području zagrebačkoga, krapinskoga i varaždinskog okruga te o sređivanje prilika u Drugoj operativnoj zoni NOP odreda Hrvatske

»DRUGU TITU.—

Br. 1—3 avgusta 1942 g.

Dragi T. T.[1] i ostali!«

»... Prije svega, da vas izvijestim o izvršenju organizacionog dijela mog zadatka koji ste mi povjerili. U tom pogledu, posao sam uglavnom okončao — uz pomoć druga Steve[2] i Konsp.[3] Uspostavljene su veze sa Srb.(ijom), Voj.(vođinom), Bevcom, a ovih dana eto i jedna pouzdanija veza sa hrv. Štabom,[4] i sve te veze već funkcionišu; osposobili smo nov sistem stanova za nas, spremnih uvijek da samo nas primaju; radimo na usavršavanju već postojećih mogućnosti za dokumente koje su stvorili Stevo i Konsp. i već sad ih imamo na raspoloženju;[5] i — napokon, postavili smo već neke punktove obavještajne i informativne službe. Sve to treba još usavršiti i utvrditi, treba stalno učvršćavati, ali je uglavnom postavljeno na onakvim temeljima kako smo se dogovorili. Najveću teškoću pričinjava i u ovom poslu izgradnje tog našeg aparata pomanjkanje ljudi, i zato je neophodno da se ovamo upute *dva* potpuno povjerljiva i odana druga koji ovdje nisu poznati, a koji će moći da drže sve te naše tehničko-org. punktove. Bez toga ćemo uvijek biti prinuđeni da poslije izvjesnog otsustovanja odavde — počinjemo iznova.

Prirodno da sam, uporedo sa ovim poslovima, kao vaš pretstavnik posvetio sve snage tome da prenesem našu liniju i ukažem svu moguću političku i organizacionu pomoć ovdašnjem Povjerenstvu hr. Ćaće, drugovima u Srbiji i Vojvodini, i, baš zadnjih dana, problemima partizanskog pokreta u tzv. II (Zagrebačko-zagorskoj) operativnoj zoni. Politički, drugovi ipak nisu bili u svim tim krajevima tako otsječeni kao što smo mislili: »Proleter« (fočanski broj) dobili su svuda jer je ona naša pošta od 8 aprila došla ovdje kao zadnja, i umnožili su ga i ovdje i u Beogradu. No, usprkos toga, bilo je krajnje vrijeme da netko od nas obiđe sve ovo, kao što ćete vidjeti iz daljeg izvještaja...«

m

»...*Sada, u pogledu stanja naših partorganizacija ovdje.* — Prilike u Lici, Kordunu, Primorju i Dalmaciji sigurno su vam već poznate jer sam čuo da ste uspostavili vezu sa hrv. Štabom. Prilike u Slavoniji, gdje postoji posebno Povjerenstvo kao što znate, ne znam, jer ni oni nemaju veze sa Z. [agrebom] (što je greška!) već samo neku partizansku vezu sa hrv. Ćaćom.[6] Trudiću se da dođem u kontakt s njima i vidim kako je i kod njih, a sada par riječi o sektoru ovdašnjeg Povjerenstva CKKPH, to jest: o zagrebačkoj mjesnoj organizacij i tri zagorska OK (Zagrebačkom, Krapinskom i Varaždinskom).

U Zagrebu uglavnom su preboljene teške posljedice zimušnje provale, o kojoj sam sakupio podatke koje ću vam dostaviti. Pod rukovodstvom drugova Steve i Konspir. organizacija je — iako u uskom obimu — opet uglavnom uspostavljena, tehnika obnovljena, stvoreni parati za vezu s partizanima i slanje materijala itd. Bilo je i nekih uspjeha: u tri maha podijeljeno oko 25.000 letaka, i dvije akcije (uništenje transformatora na željeznici i njemačkog skladišta benzina — oboje milionske štete za neprijatelja). No, uprkos tome, organizacija je još slaba, mlada i nema iskusnijih rukovodilaca: hitno je potreban jedan dobar i stalan instruktor za nju. Inače, drugovi su uzeli pravilan kurs na učvršćenje u preduzećima i tu su postignuti već neki početni uspjesi, kako u samoj partiskoj liniji, tako i naročito po linijama NP-e, Odbora NOF-e, omladine itd.

Slično je stanje i u tri zagorska okruga, od kojih je najbolje u Zagrebačkom. I pored slabosti tamošnjih organizacija, treba podvući kao uspjeh činjenicu da su se održale i daje kontinuitet rada sačuvan uprkos svih teškoća. Sa njima su radili drugovi Konsp. i Marko B.[7] — Pokrenuli su i list »Glas Hrv. Zagorja« na n.—o. platformi, u 2000 primjeraka. Sada izlazi baš drugi broj. Finansiski i Zagreb i ovi okruži rade dobro.

Sa svoje strane, pored prenošenja najnovijih stvari iz naših odluka i linije, mi smo preduzeli sljedeće; 1) S obzirom da je drug Stevo naznačen vašom odlukom za rad u našem aparatu i tako morao napustiti dobar dio hrv. poslova, te tako Konsp. ostao sam u Povjerenstvu CK KPH, kooptirao sam u to Povjerenstvo bivšeg člana MK Zagreb, a u zadnje vrijeme partinstruktora za Zagorje i v.d. politkoma II zone — druga Marka[8] (jednog dobrog radnika, starijeg člana partije, koga i vi sigurno znate), 2) Održano je partsavjetovanje s pretstavnicima svih zagorskih okruga, 3) Preduzeta reorganizacija i popunjavanje MK Zagreb koji je opet nekim hapšenjima bio okrnjen — uz kurs na mlađe i odane borce, 4) Radi potrebe pojačanja rada među proletarijatom pokrenut jedan Bilten za ekonomsku borbu radnika itd. koja već počinje spontano u nizu preduzeća. — S ovim mjerama svakako će biti učinjeno nešto, ali hoću da naglasim da ne precjenjujem njihov značaj: one će sve ostati palijativne ako se ne ostvari odluka koju sam još zimus donio s Vladom[9] kad je odlazio u hrv. Štab, to jest, ako se odatle ne pošalju *dva* dobra druga ovamo, jedan za člana Povjerenstva CK KPH, a drugi za instruktora mjesne organiza-

cije. Apsolutno je neophodno to izvršiti, a ako drugovi iz hrv. Ćaće zaista nemaju baš nikoga, pomozite im vi u tom pogledu. Ja ću poslati najskorije dokumente i javke za ove drugove.

U zadnje vrijeme bio sam prinuđen (iako znaš da nemam ambicija »maršala«) da se aktivnije pozabavim i prilikama i problemima partizanskog pokreta u tzv. II (Zagrebačko-zagorskoj) operativnoj zoni. Partizanski pokret u ovoj zoni razvijao se je oduvijek nekako i po svom položaju odvojeno od glavnih partizanskih središta i hrv. Štaba, i imamo uglavnom nesrećnu istoriju. Tu su još lani razbijeni naši prvi odredi, koje je formirao još pok. [ojni] Brko i hrv. Ćaća. Zimus sam vas izvijestio da smo postavili nove grupe na Kalniku, Krapinskom gorju i u Žumberku. Eto njihove istorije: grupa na Kalniku poslije nekoliko početnih dobrih akcija uništena je, grupa na Krapini — Stubici izgubila je polovicu ljudstva (među njima i Štefek[10] i Dragee[11], koji su pali u ruke ustaša i prvi strijeljan, a drugi u logoru) a ostatak se pripojio grupi na Žumberku. Ova zadnja se razvila, doprla do 130 ljudi i izvršila par dobrih akcija, među ostalim i uništenje postaje Leskovac na 6 km od Zagreba. Sada je hrv. Štab prebacio jedan bataljon Kordunaša k njima, tako da ih ima oko 300 i formirao od njih Žumberačko-pokupski odred. Oni su spojeni sa Slovencima i njihovom oslobođenom teritorijom.[12]

Osnovni uzrok za tako težak i spor razvoj part.[izanskog] pokreta u Zagorju i tolike gubitke bio je ne u nekoj »zaostalosti« zagorskog seljaka, već u — našim greškama, to jest u tome što se nije nikad posvetila pažnja solidnog vojno-političkog rukovodstva za partizane u Zagorju. Činjenice su pokazale da je i propast grupe na Kalniku i one na Krapini — Stubici rezultat izdaje i nesposobnosti rukovodilaca. Ja sam se sa hrv. Štabom (tj. s Vladom)[13] zimus bio sporazumio da oni postave Štab ove zone, i to sposoban. To međutim nije učinjeno — i to smatram krupnim propustom hrv. Štaba. — A sada se situacija još komplikovala: uslijed drugog otsustva veza između ovdašnjeg Povjerenstva CK KPH i hrv. Štaba, odjednom su se pojavila dva štaba II zone, nezdrave pojave kod nekih ljudi, ponovno davanje rukovodećih dužnosti nekim izdajnicima i čak osuđenim na smrt ljudima, organizaciona zbrka itd. S obzirom na teške posljedice ranijih iskustava, a i na postojeće mogućnosti i dobro uslove razvitka pokreta u Zagorju, ovakvo stanje ne smije se više dopustiti. Svakako je osnovni uzrok svemu tome otsustvo veza između hrv. Štaba i ovdašnjih drugova za tako dugo vrijeme — ali to danas ne mijenja ništa na stanju stvari, koje je dovelo u opasnost ne samo autoritet partijskih i vojnih rukovodilaca već i prijeti težim posljedicama. Zbog svega toga, bio sam prinuđen da u svojstvu pretstavnika VŠ-a uzmem stvar direktno u svoje ruke, kao što sam vas i izvijestio u svojoj drugoj depeši. Ispitaću sve što je potrebno, ukloniti zbirku, i reorganizovati komandu zone, a istovremeno prilagoditi čitavu org. strukturu part.[izanskog] pokreta našim iskustvima dolje. O ovome sam izvijestio i hrv. Štab i molim i vas da mu to potvrdite i javite da dok sam ja tu ne šalju mimo mene nikakve naredbe Štabu II zone, da ne bi bilo još

gore zbrke. Čim svršim posao — a to će biti za par dana — ja ću im stvari predati na »redovno komandovanje«. Mislim da ćete se sa ovim složiti, jer drugojačije nisam mogao postupiti...«

»...Dragi Tito!...

Moj St. [ari][14] i ostala porodica su uglavnom dobro. Nadam se da ću ti St. uspjeti ovog puta dovesti...«

»...Inače, ovdje živim u strogom poštovanju vaše direktive: u »najstrožijoj ilegalnosti«. Posle ima dosta i može se izgurati ovdje uvijek na ovaj način jedno izvjesno vrijeme. Mislim da, ukoliko ne nastupe izvanredni događaji, moju »misiju« kao delegata, onako kako si ju ti odredio, uskoro ću završiti. Nadam se da ćete tada i vi biti bliže pa da ću moći da dođem do vas — a usput i do hrvatskog Ćaće — da vas detaljno upoznam sa svima i da se dogovorimo o daljem. Naravno — ako tok događaja drukčije ne odredi...

Slušam svaki dan o vašim uspjesima i silno sam sretan radi toga. Pomalo, priznajem, često i zavidim što se obično događa da u najinteresantnije vremena nisam s vama. Potvrdite mi prijem ovog pisma preko »SI. Jug« jer su inače ove vrste veza strahovito duge i neekspeditivne u stvari.

Pozdravi mnogo sve drugove tamo...« »Tebe posebno mnogo drugarski i srdačno pozdravlja Tvoj

Fisher[15]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!...«

Original, strojopis
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond CK KPJ 1942/424.

1 Josip Broz Tito
2 Ivan Krajačić
3 Dragutin Saili
4 Glavni štab NOP odreda Hrvatske
5 Odnosi se na lažne legitimacije i dokumente
6 Centralni komitet KP Hrvatske
7 Marko Belinić, tada instruktor CK KPH za Zagorje i vršilac dužnosti političkog komesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske.
8 Isto
9 Vladimir Popović, tada sekretar CK KPH.
10 Štefek Rogina
11 Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
12 Vidi dok. br. 14.
13 Vladimir Bakarić, tada politički komesar Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske.
14 Dr. Ivan Ribar
15 Ivo Lola Ribar

1942, kolovoz 3.
Zagreb

Obavijest Ive Lole Ribara Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o poduzetim mjerama za sređivanje organizacijskog stanja u Drugoj operativnoj zoni NOP odreda Hrvatske

Drugarskom

GLAVNOM ŠTABU N.-O. PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE
VOJSKE ZA HRVATSKU

S obzirom na nesređene prilike, postojeće krupne propuste odgovornih rukovodilaca i organizacionu zbrku do koje je došlo u partizanskom pokretu u vašoj II Operativnoj zoni, nametnula se hitna potreba neposredne intervencije radi sređivanja prilika u istoj i stvaranja potrebnih organizacionih preduslova za budući rad i borbe.

Koristeći okolnost što se trenutno nalazim na ovom terenu, odlučio sam da taj posao izvedem direktno, a o rezultatu istog ću vas izvjestiti hitno. Zato je potrebno da, do moje obavijesti Vama, ne preduzimate nikakve mjere u II Zoni i ne dajete nikakva naređenja (sem operativnih) mimo mene, kako bi se izbjegla zbrka koja bi nastala u vezi s dvostrukim naredbama.

Uslovi za razvitak partizanskog pokreta u ovoj zoni u najbližoj budućnosti veliki su, i baš zato je nužno stvari temeljito postaviti, kako se ne bi još jednom ponovila teška iskustva iz prošlosti.

O gornjem sam neposredno izvijestio i Vrhovni štab N.O.P. i D. vojske Jugoslavije.[1]

S drugarskim pozdravom:

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

DELEGAT VŠ-a N.O.P. i D.V. JUGOSL.:

3 avgust 1942 god. *Fisher2*

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 3 A, reg. br. 7/7.

[1] Vidi dok. br. 40
[2] Ivo Lola Ribar

1942, kolovoz 3.
Zagreb

Pismo Ive Lole Ribara Centralnom komitetu KP Hrvatske o uspostavljanju izravne veze, o zadatku zbog kojega je došao u Zagreb, o stanju i sređivanju prilika u II operativnoj zoni te pružanju pomoći u radu partijskim organizacijama na tom području

3. VIII. 42

HRV. ĆAĆP (Drugu Vladi[2])

Dragi Vlado!

Upravo sam danas primio tvoje pismo od 4. o. m. i jako me veseli da smo tako uspostavili vezu. U međuvremenu, sigurno ste ostvarili i vi već direktnu vezu sa Starim[3] i VŠ[4], pa ti šaljem i moju poštu za njih. I inače sam htio danas da ti se javim, pa sad koristim oba puta: preko donosioca tvog pisma i preko druga Štefeka[5] iz Štaba II zone.

Kao što sam ti već pisao, ja sam došao ovamo[6] radi izvršenja jednog specijalnog zadatka, ali i radi uvida u stanje i pružanje pomoći u ovim »neoslobođenim krajevima« radu naših organizacija. Ovde kod vas zatekao sam stanje koje je nešto ozdravilo od zimušnje provale ali su organizacije još uvek relativno slabe, mlade i nema iskusnog kadra. Učiniću sve da im pomognem dok budem bio tu, ali to nije dovoljno: treba obezbediti stalnu pomoć, t.j. pojačanje ovdašnjeg Povjerenstva[7] jednim dobrim drugom i ovadašnjeg MK[8] jednim instruktorom. Čudi me da profesora[9] i onog drugog aktiviste o kojima pišeš još ovde nema — niti se o njima bilo što čulo. Potreba ovog pojačanja je u toliko hitnija, što ovde sazrijevaju uslovi za porast pokreta a Povjerenstvo je faktički svedeno na Konspiratora[10] koji, mora se reći, u mnogim stvarima je dobro radio za ovo vreme). Zato sam bio prinuđen da već sada izvršim neke dopune: Brko,[11] koji je prešao u naš aparat još uvek pomaže Konsp. u nekim stvarima, a imenovao sam u Povjerenstvo i druga Marka B.[12] s tim da zadrži svoju funkciju instruktora za zagorski teren i organizatora partizana na tom terenu. Naglašavam, međutim, da je hitno stalno uređenje ovog pitanja. — O stanju ovde vidićeš iz izveštaja Konsp. i Brke[13]: održano je i Partsavetovanje za Zagorje, izlazi »Glas Zagorja« itd. Sa njima sam pretresao detaljno sva pitanja i odredili smo zadatke.

Što se tiče »oficira« — mislim da se nismo razumili. Nisam ja ni protiv slanja oficira vama, ni protiv njihove upotrebe. Naprotiv. Ja sam samo hteo da

kažem da niste trebali nasjesti Fricovom[14] »friziranom« izvještaju, jer »mogućnosti« koje vam je on iznio faktički nisu ni postojale. To je, izgleda kod njega češće, da uzima razne stvari za »gotov groš«.

Drugi problem u koji sam morao baš ovih dana aktivno da zagrabim jeste pitanje II Zone. Vidim iz tvog pisma da sa njom, kao ni sa Slovencima već duže nemate kontakta. Ta okolnost (kao i slaba veza ovdašnjih drugova s vama zašto u prvom redu snose krivicu oni ovde), znatno je doprinela stvaranju čitave zbirke i nezdravog stanje u toj II Zone, kome treba učiniti kraj. Radi se naime o ovome: Fricu je bilo poznato daje ovde postavljena stvar tako da se formira Štab II Zone sa Kdtom Stipom[15] a Politkomom Markom B. U tom smislu Stipe je i bio ovde krajem maja, tako se dogovorio sa Konsp. i Brkom i otišao u Slav, s tim da se odmah vrati i organizuje Štab negde u središtu zone. Međutim — od tada do danas o njemu ni traga ni glasa. Uz Brkinu pomoć, Marko B. je jurio i — dosta dobro radio. Žumberački je odred narastao na 130 ljudi, a sad kad su stigli i vaši Kordunaši ima ih oko 300. Na Krapinskom gorju počelo je formiranje jedne nove grupe. No, sve to, naravno, nije išlo kako treba bez pravog rukovodstva. Ovih dana tek, pukim slučajem, nagazili smo na druga Štefeka i još dva partizana: od njih smo čuli da je vaš delegat Seljo[16] formirao već pred duže vremena Štab II zone na čelu sa Stipom i Parmačom[17] tamo negde oko Č-e,[18] a da njega sada šalju »na Ivančicu« (nije ni na kog upućen, iako je Stipe imao vezu za ovde). Slično kao i njega uputili su i neku drugu grupicu na Kalnik,[19] i to na čelu sa izdajnikom Kuglićem,[20] ovde osuđenim na smrt. I to je, pored nekih sasvim lokalnih akcija čitav rad tog Štaba za ova dva meseca. Bez obzira na to, što drug Štefek iznosi teške optužbe protiv drugova Stipe i Parmača i (uzeli smo mu pismenu izjavu) nezdrave pojave iz tog Štaba, sve to jasno pokazuje daje stav tih drugova prema Partiji i problemu razvitka pokreta u ovoj zoni potpuno kriv. Ne govoreći već o tome daje, zahvaljujući njihovom ignorisanju partijske veze u Z.[21] (koju su imali) njihov rad se odvijao sasvim odvojeno od onog na Žumberku i Krapinskom gorju, i bio ukočen pravilan razvitak pokreta — sada je npr. i drug Marko B. Koji dva meseca nastupa prema partizanima kao Politkom zone (ne znajuči ništa o tome da postoji drugi politkom) doveden u nezgodan položaj. Ovakvim i sličnim pojavama teško se šteti autoritetu rukovodstva, dovodi do opasnosti po dalji razvitak pokreta u ovoj Zoni gde moramo biti naročito oprezni s obzirom na mnoga prošla iskustva koja su često rađala porazima i demoralizacijom. — S obzirom na sve ovo, i na nemogućnost u kojoj ste vi da brzo interveniste u ove stvari (a treba raditi brzo), ja sam odlučio da to neposredno uzmem u ruke. Sprovešću istragu po svim spornim pitanjima, doći u kontakt liči i sa svima koji su u pitanju, i izvršiti potrebne reorganizacije, pa ću vas onda o svemu izvjestiti. To sam već javio i VŠ-u[22] a priloženim »zvaničnim« pismom javljam i vašem Glavnom štabu,[23] pa vas molim da do svršetka tog posla mimo mene ne preduzimate ništa u ovoj zoni (naravno sem operativnih odredaba) i da potvrdite u slučaju potrebe tu moju ulogu kao delegata VŠ-a ovde. —

Nadam se, dragi Vlado, da ćete sa ovim biti saglasni — to je i s obzirom na potrebe rada i drugo bilo za sad najbolje i najbrže rešenje. A te prilike treba srediti.

Radi uspostave što čvršće veze ovdašnjeg Povjerenstva i Štaba II zone s vama uputio sam druga Štefeka direktno k vama da utvrdi put, a treba upotrebljavati i onaj drugi kojim je došao donosioc tvog pisma od 22. o. m.

Inače, dragi Vlado, tvoj izvještaj za Ćaću od 16. VI. primio sam i sad i ranije. Nisam ga mogao sprovesti dalje — no, to ste vi sad, sigurno učinili.

Mnogo su me obradovala i vaša izdanja i zadnji uspjesi. No, o svemu tome imaćemo prilike da razgovaramo, nadam se, uskoro jer ću natrag za VŠ svakako ići preko vas. Tom prilikom izneću vam detaljnije i moje utiske o stanju ovde.

Što se tiče moje pošte za VŠ uputi je *ekspres*.

Sa Brzim[24] mislim da ću se videti ovih dana, pa ću vam i o njemu javiti.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Tebe, Vladu mrtvaca[25] i sve ostale
mnogo drugarski pozdravljam
Fisher[26] v. r.

Original, strojopis
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond CK KPJ 1942/425

[1] Centralni komitet KP Hrvatske
[2] Vlado Popović, sekretar CK KPH
[3] Josip Broz Tito
[4] Vrhovni štab NOP i DV Jugoslavije
[5] Štefek Rogina, član Štaba II operativne zone NOP odreda Hrvatske
[6] Ivo Lola Ribar je došao u Zagreb
[7] To se odnosi na Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu
[8] Mjesni komitet KPH Zagreb
[9] Ivo Marinković
[10] Dragutin Saili, rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu
[11] Ivan Krajačić
[12] Marko Belinić
[13] Vidi dok. br. 101, 156, 157, 161 i 324.
[14] Grga Jankes
[15] Pavle Vukomanović, komandant Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske.
[16] Franjo Ogulinac, upućen je u Moslavinu i Slavoniju kao delegat Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske
[17] Stanko Parmač, politički komesar Štaba II operativne zone NOP odreda Hrvatske
[18] Čazma
[19] Na Kalnik su upućeni: Petar Biškup Veno, politički komesar Bilogorske partizanske čete, Franjo Kokor, Nikola Vujičić i još jedan partizan.

[20] Lazo Vračarić
[21] Zagreb
[22] Vidi dok. br. 40.
[23] Vidi dok. br. 41
[24] Pavle Gregorić
[25] Vlado Bakarić, politički komesar Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske
[26] Ivo Lola Ribar

1942, kolovoz 4.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o stanju i radu jedinica

ŠTAB
ŽUMBERAČKO - POKUPSKOG
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj: 24/42
4 avgusta 1942

KOMANDANTU KORDUNAŠKE GRUPE N.O.P. ODREDA

Kako smo već javili, naše jedinice su preformirane i nalaze se na svome sektoru djelovanja. Glavni zadatak tih jedinica jest prekopavanje ceste Samobor—Stojdraga—Krašić. Cesta je već na nekoliko mjesta prekopana, ali još će se prekopavati do temeljitog uništenja, tako da nam neprijatelj neće više po njoj šetati, i dovađati poslije svake naše izvršene akcije kamionima svoje snage.

26. VII stigao je vod druga Grge[1] u jačini 20 partizana. Oni ostaju na odmoru do povratka politkomesara Odreda i komandanta bataljona »Jože Kraša«, a po tome će biti rasformirani po ostalim četama.

3 četa krenula je na put pred politkomesara II op. zone[2] u 16 sati, a sa njome krenuli su politkomesar Odreda i komandant bataljona »Jože Kraša«.

Pred večer vratila se je 1 četa bataljona »Jože Kraša«, jer se nije mogla prebaciti, pošto je bila napadnuta od ustaša. Ista četa, prilikom prebacivanja, doručkovala je i ručala u selu Tomaševci i tu je neprijatelj izvršio napad u 13 sati. Dva voda su se povukla, a treći se sukobio s neprijateljem i prihvatio borbu. Tu je ranjen komandir čete drug Simić[3] u ruku, ali mu nije povređena kost. Poslije toga povukao se je i 3 vod.

Istovremeno pokušali su ustaše napasti naš logor, tj. Štab iz koga smo se dan ranije povukli. Po naknadnom istraživanju i izviđanju ustanovljeno je da

su oko 30 neprijateljskih vojnika u namjeri prodora prema Štabu pucali prema tome terenu, ali čuvši borbu s našom 1 čete povukli su se da uopće nisu bili u logoru.

Taj se pokušaj neprijatelja dogodio iz razloga što nam je pred par dana pobjegao iz Štaba sa straže jedan drug, koji je došao neki dan iz Zagreba. Odmah po tome događaju mi smo se preselili sa Štabom u Aleksandrovu kuću ispod Žicara. (Abatova Gora).

27. VII preuzeo je dužnost komandira 1 čete drug Kličković,[4] vodnik 1 voda, a dužnost njegovog zamjenika drug Korać,[5] vodnik. Poslije toga, u dva sata otišla je Prva četa na položaj koji joj je dan prije određen s tim da se prebaci preko ceste na drugo mjesto. Poslije borbe 1 čete s neprijateljem opazili su kretanje neprijateljskih snaga prema Kalju. Iz Sv.Duha otišle su dvije satnije ustaša i jedna satnija domobrana za Kalje.

U dogovoru sa Slovencima preselili smo Štab u selo Dolšče radi lakše prehrane i dobave vode.

U selo Oštrcu pronađeno je mjesto za ambulantu, koja je odmah privremeno smještena na tom mjestu.

2 četa izvršila je akciju na teritoriju Njemačke[6] i zaplijenila 4 vola. Priključio joj se neki Kočevar koji im je služio kao vodič, te su na taj način izbjegli pripremljenoj zasjedi. Kočevar je upućen Slovencima.

29. VIII, dan ranije, prebacila seje 1 četa na određenijoj teritorij Pećno, prekopala je cestu kod sela Ljubanovci u dužini 7 m i na istom mjestu porušila 5 bandera i odvukla žicu.

Radi rasformiranja Grginog voda i pretresanja najhitnijih pitanja o radu u jedinicama i Štaba, sastali smo se sa drugom Grgom i Matom Mejašićem, te zaključili:

1. Kuriri postoje za svaku četu po jedan i za vezu sa Slovencima po jedan kurir. To su domaći vrlo spretni partizani, koji dobro poznaju teren i ljude, te će preuzeti privremeno na sebe dužnost obavještajaca.

2. Obavještajna služba. Drug Grga preuzima privremeno dužnost u smislu vršioca dužnosti ob. of. Odreda sa zadaćom da se poveže sa kuririma te organizira obavještajnu službu.

3. Skoj organizaciju po jedinicama preuzima drug Spaho,[7] politički delegat voda 2 čete, koji je svršio u tome smislu kurs.

4. Podizanje kadrova. Održavat će se tečajevi u smislu škole za uzdizanje kadrova. Dužnost nastavnika za vojničko podizanje vršit će drug Tešo,[8] koji je svršio oficirski kurs i poznate su mu stvari. Dužnost partijskog rada u istome smislu vršit će drug Mato Mejašić i to obojica u smislu vršioca dužnosti oficira pri Štabu Odreda do daljnjeg naređenja, tj. do dolaska politkomesara II op. zone.

5. Agitprop grupa. Tu grupu organizirat će drug Mato Mejašić uz pomoć politkomesara Odreda, a radi političkog rada po jedinicama i selima. Sa jedinicama radiće se kada će iste biti na odmaranju, a u selima održavat će se

večernji sastanci, a po mogućnosti održat će se zborovi. Materijal za taj rad umnožit će ovaj Štab i podijeliti mjerodavnim.

6. Partijski rad i njegovu organizaciju preuzima drug Grga s tim da organizira i kontrolira partijski rad po jedinicama.

7. Sanitetska služba. U jedinicama postoji sanitetsko osoblje s potrebnim materijalom za prvu pomoć. U selu Oštrcu formirana je bataljonska ambulanta gdje dvije drugarice vrše dužnost bolničarki, a liječnik posjećuje svaki dan ranjene i bolesne drugove. Za ekonoma ambulante određen je drug Tomo,[9] koji se brine za ishranu bolesnika, a ista je povoljna.

8. Drug Jurica[10] preuzima privremeno dužnost operativnog oficira pri Štabu bataljona »Jože Kraša«, sa zadatkom da obilazi teren i jedinice te se poveže sa obavještajcima.

9. Premještaj Štaba. Štab će se radi lakšeg sarađivanja s jedinicama premjestiti privremeno do sela Planine, dok se nađe pogodno mjesto u Žumberku.

10. Čete će se prehranjivati po selima, tako da u selu dolaze prvenstveno u kuće neprijateljski raspoložene prema nama, ali da predhodno objasne ljudima da time doprinašaju narodno-oslobodilačkoj borbi. Kuhaće također samo kad bude potrebno.

11. Dužnost komandira 1 čete vršit će privremeno vodnik 1 voda iste čete drug Stevo Kličković, a njegov zamjenik bit će privremeno drug Korać.

Prema nekim vijestima, koje još nisu međutim provjerene, neprijatelj je u borbi s našim snagama kod Planine 21. VII imao 30 mrtvih na jednome sektoru, a 15 na drugome.

Drug Čort,[11] komandant Odreda, pokopan je po civilima na istom mjestu gdje je pao. Neprijatelj je doznao daje to bio komandant, što se vidi iz pričanja seljaka.

18. VII prilikom prebacivanja i borbe sa neprijateljima, nestala su nam tri druga. Tražili smo ih, ali kako ih nikako nismo mogli pronaći, krenuli smo dalje. Dali smo u dužnost jednom civilu koji nas je vodio da ih pronađe i dovede do 1 partizanske jedinice. Kasnije smo doznali da je jedan od njih uhvaćen u selu Gračacu Slavetićkom od domobrana, a ostala su dvojica pobjegla. Domobrani pričajući sa seljacima ljutili su se što nije i ovaj pobjegao.

1. četa bataljona »Jože Kraša« izvršila je 29. VII akciju na cesti 5 km južno od Kalja. Cesta je prekopana, telefonski stupovi porušeni. Teretni auto higijenskog zavoda koji je naišao spaljen je, zajedno sa drvima koja su bila na njemu. Šofer i dva mladića iz Kerestinca pušteni su.

2 četa bataljona »Jože Kraša« bila je 28. VII na prekopavanju ceste između Novog Sela i Stojdrage. Cesta je prekopana najednom mjestu u dužini na 5m, a na drugome 10 m.

Dne 29. VII ista četa je izvršila zapljenu imovine kod nekih narodnih izdajica iz sela Nova Vas. Zaplijenjeno je: konji i kola sa spremom, 2 vola, junica i kola. Na drugome mjestu zaplijenjeno je dosta kože, kave, šećera, itd,

itd., što još nije prebrojeno i popisano. Narod se tom prilikom lijepo ponio i išao partizanima na ruku. Partizani su nepotrebne stvari podijelili narodu.

Danas su pozvani u ovaj Štab svi komandiri i polit, komesari četa radi predviđene operacije na koju polazi bataljon »Jože Kraša« s komandantom i politkomesarom Odreda.

Danas očekujemo politkomesara II operativne zone.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Boca[12] Balaš v. r

Za komandanta
Breberina Miško v. r.

P. S.
Štab i ambulanta preseljeni su ispod sela Planine.
Ambulanta imade svog liječnika kojega smo doveli iz Kalja.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV — 24/423.

[1] Grga Milašinčić
[2] Marko Belinić
[3] Milan Mraović
[4] Stevo Kličković
[5] Milan Korać
[6] Riječ je o dijelu Slovenije koji je bio pripojen Njemačkoj poslije okupacije Jugoslavije 1941. godine.
[7] Dragan Vujić
[8] Tešo Bulat
[9] Vjerojatno Tomo Dijanović
[10] Jurica Draušnik
[11] Slavko Klobučar
[12] Boris Balaš

1942, kolovoz 4.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o političkoj situaciji, radu kotarskog komiteta i akcijama partizana na području kotara

Kotarski Komitet
K.P.H. Pisarovina

4. VIII

Okružnom Komitetu K.P.H. Karlovac

Politička situacija iz dana u dan kreće postepeno na bolje a naročito u istočnom dijelu našega rajona po kojemu se više zadržavaju naše partizanske jedinice dočim u blizini Karlovca nema mogućnosti duljeg zadržavanja. 26. VII. ušla je cijela četa u selo Brkiševinu gdje je poslije večere održan zbor pred 100 ljudi. Uhvaćeno je trojicu izgleda dosta pokvarenih ljudi ali pošto se nije moglo točno ispitat njihovo nedjelo isti su na molbu nekih seljaka pušteni nakon dva dana. 27. su došli u isto selo žandari. Kada su partizani doznali da su u selu dali su se u potjeru za njima, ali su isti prije prošli preko Kupe. Seljaci su bili zadovoljni što bi ih ipak partizani branili. Poslije toga održali su partizani tj. Ivica[1] govor u Donjoj Brkiševini pred 50 ljudi. Tamo su drugovi večerali. Nakon toga krenuli su u Šišinec i tamo je održan Zbor pred čitavim selom. Govorio je vodnik Palčić i d. Ivica. Poslije zbora došli su svirci i svirali a partizani i seljanke su plesali i pjevali do 12 sati u noći. U selu Vratečkom probudili su partizani narod i održali zbor pred cijelim selom. Zapaljeno je na cesti Pokupsko—Sisak oko 600 metara drva državnih i neka količina ugljena. U Orlekoviću na državnom — oduzet je jedan durbin nešto masti i mesa. U Burdelju šumi zarobljeno je 214 domobrana i od poručnika jedna pisaća mašina ručna sa 10 karabina, u potpunoj odjeći većinom sa dva ćebeta. Pošto ih nije bilo moguće voditi u Žumberak, isti su dopremljeni u IV bat., gdje ih je
19. ostalo, koji su primljeni u četu Kljuka. Kod zarobljavanja su klicali drugu Staljinu i Crvenoj Armiji. Isti su pravoslavni, osim stražara koji su ih čuvali. Od gornjeg broja su nekoji nestali putom, tako da nisu svi stigli na mjesto Dobijeno je 10 karabina. Među partizanima oseća se nedostatak političkog rada a to više radi toga što je četa stalno u pokretu. Isto je do sada falilo i materijala. Sastanci četne ćelije održavaju se redovito. Na sastanku 3. VIII pretresane su direktive sa part, savjetovanja i po mogućnosti će se prema nji-ma dalje raditi. Održan je sastanak sa oficirom[2] kandidatom, dočim se druge partijce još uvjek nije u cijelosti uspjelo pokrenut na pravilan rad, pošto ih se nikad ne može sve dozvat na sastanak da bi se jedanput rasčistila situacija — Izgleda da drug Vuk[3] na policiji šuti, i drugovi iz R. [ečice] su izjavili da izgleda da će moći ostat vani i ako smo ih mi pozvali da odmah dođu u partizane. Izgleda da se njima još ne ide. Potrebni su nam vani, ali oni bi isto čekali kao i Vuk dok bi ih policija odvela. Odredite za iste kaznu zašto se nisu odazvali. Javite nam dali da ih pustimo vani ukoliko se situacija rasčisti. Na partijski kurs poslali smo dvojicu. Javite nam odmah kada će početi drugi, tako da možemo na vrijeme poslati druge drugove. Da bi izgradili makar omladinu u vojsci kada to ne možemo još u selu poslali smo 2 omladinca iz čete na

omladinski kurs. Za sela još nemamo mogućnosti da koga od omladine pošaljemo.

Osnovana su tri daljnja N.O. seoska odbora 2 x 5 a jedan od 3 ljudi. Postojeći odbori su još uvijek u nepromijenjenom stanju, a mogućnosti da se mijenjaju nema.

Održanje sastanak sa tri drugarice. Na sastanku je govoreno o važnosti žena u N.O.B. i pročitan i protumačen članak iz »Proletera«: Žena u N.O.B.

Raznašani su letci do sada po: Draganić, Rečica, Šišljavić, Kupčina, Kupinec, dočim su po drugim dijelovima partizani davali. Ustaše se svakog dana interesiraju za letke. Uhvaćen je jedan starac koji krpa lonce. Uhvaćen je u Draganiću. Krivnja je pala na njega da je on bacao letke.

Na sastanku sa oficirima doznali smo slijedeće: Drugovi oficiri još uvijek gledaju sa nepovjerenjem prema njemu. Mislim da su oni preko nekog pitali grupu kakav je isti pa će se kada doznaju nešto uspjet napravit. U Karlovcu se sada nalazi oko 7000 Talijana, ustaška pripremna bojna još uvijek bez oružja. Tražili su oružje od pionira. Tražili su 600 karabina, dobili su 60, ali su iste morali vratit natrag. Prilikom rušenja pruga Ogulin—Karlovac tražilo se u jutro pomoć iz pionirske. Trebalo je od dva i pol do tri sata dok su se sabrali, i onda je primjećeno slijedeće: da su mnogi vojnici sa veseljem očekivali polazak, i odmah se vidjelo kako se grupišu i stvaraju pojedine grupe ne da se bore proti partizana već sigurno da se predaju. Međutim, javljeno je da ne trebaju ići.

Vojska koja je bila u Žumberak poslana vratila se u Karlovac kroz par dana. Isti su izjavili da su partizani prešli u Sloveniju. Ne znamo dali je to točno ili nije? Veza sa drugovima još nije uspostavljena. Morat ćemo, ako ne drugčije, sa cijelom četom da ih pronađemo.

Posade u kotaru Pisarovina su iste. Neprijatelj još ništa ne poduzimlje u tim krajevima protiv nas. Nije nam poznato dali što sprema.

U Pokupskom likvidirana su dvojica domaćih ustaša koji su bili najgori. Isti su za vrijeme pljačke na pravoslavna selima pljačkali i palili i klali pravoslavno stanovništvo. To je napravio drug Palčić i Ivica, a datum nam nije poznat kao ni prezimena. Isto su partizani likvidirali jednog ustašu koji je išao u civilu sa biciklom da izvidi gdje su partizani. Kada su ga uhvatili rekao je da traži brašno, ali je poslije priznao daje ustaša i daje zaveden. Tražio je da će ostati u partizanima. Isti je bravarski radnik star 19 godina, pričao je sve gdje su ustaše postavili zasjede našima i točno označavao mjesta. Pošto ga nije bilo moguće prebaciti preko, isti je likvidiran. Uhvaćen je u Dubrovicima[4] a zasjede su bile postavljene prema njegovim izjavama bliže Pisarovini, negdje oko Jamnice i ostalih sela.

Primili smo razni materijal kojeg ste nam poslali.

Javite nam dali je Fučko Dragan partijac iz Zagreba stigao u Petrovac 20.

VII.

S.F.S.N.

Prebeg[5]

P.S.
Za vrijeme dok se četa nalazila na odmoru kod IV bat. išli su drugovi u Ilovčak pa su na stolove u praznim kućama stavljali letke i ženama su održali govor koje su našli u kućama. Nakon toga su se vratili u logor pjevajuć pjesme. Četa je trebala već da ide na svoj teren ali po prijedlogu komandanta IV bat. išla u zasjedu u sastavu IV bataljona.

Prebeg

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-1891423

[1] Ivica Tomšić
[2] Đuro Kuzmić
[3] Ivo Vukić, sekretar partijske ćelije u Kupčini (Vidi dok. br. 26.)
[4] Vjerojatno se odnosi na selo Dubranec
[5] Nikola Brezović

45

1942, kolovoz 4.
Zagreb

Smrtovnica Pokretnoga prijekog suda u Zagrebu kojom se predaju za ukop mrtva tijela deveterice strijeljanih rodoljuba iz jastrebarskoga i samoborskog kotara.[1]

PPS-443/1942.

SMRTOVNICA

Predaje se mrtvo tielo:

IVANA MATULIĆA,
PETRA ŠALIĆA,
NIKOLE RAŠIĆA,
FRANJE BREZARA,
IVANA ŽIŽAKA,
PETRA VIŠOŠEVIĆA,
IVANA KUFRINA
PETRA SEVERINCA i
IVANA MATULINA

ZA DOM SPREMNI!

U ZAGREBU, dana 4. VIII 1942.

Pokretni Prieki sud
Predsjednik:
Pihač[2] v.r.

MP.[3]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, kut. 130, fase. 5, dok. br. 10453.

[1] Vidi dok. 39, bilj. 1.
[2] Franjo
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Pokretni prieki sud

46

1942, kolovoz 5.
Bjelovar

Iz izvještaja Zapovjedništva 1. pješačke divizije Zapovjedništvu Prvoga domobranskog zbora o akcijama partizana u srpnju 1942. godine na području Moslavine

»ZAPOVJEDNIČTVO
1 PJEŠAČKE DIVIZIJE
Gl. St. Br. 2840/taj.
U Bjelovaru dne 5/VIII. 1942

Predmet: Bojna relacija za mjesec srpanj 1942 godine
Spoj: I. d. s. 2532/taj. od 29. IV. 1942 godine

TAJNO

ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA

Prema nalogu toga zapovjedničtva Glst. br. 2532/taj. od 29. IV. 1942 godine dostavlja se »bojna relacija« za mjesec srpanj 1942 godine i to:...«

»...3./4. VII. o. g. u 23,30 sati njemački brzovlak kod km 73.740 (između Prečeca i Ivanić Grada, 645 m od najbliže naše straže i 2 km od njemačkih

bunkera kod mosta preko Lonje) naletio je na pakleni stroj. Stroj je oštećen i saobraćaj je ponovno uspostavljen 4. VII. u 10,00 sati.

4. VII. o. g. između 14,00—16,00 sati partizani jačine 60 napali su skladište kod pilane Nihag u Podgariću (17 km sjeverno od Kutine) opljačkali ga i uzeli sa sobom jednu šumsku kompoziciju vlaka sa dva stroja sa strojovođom i ložačima i poveli ih dublje u šumu.

9./IO. VII. o. g. u 23,30 sati napadnutaje straža kod mosta Česma (između postaje Vel. Grđevac i Pavlovac Dražica) od strane jedne skupine partizane (60—80), a koji su došli sa 3 pravca. Partizani su raspolagali sa 2 strojopuške. Poslie pola satne borbe partizanima je uspjelo obkoliti stražu, razoružati je i zatim se povući.

18. VII. o. g. oko 23,30 sati između Volodera i Gračenice (dužina 2 km) na pruzi sjeverozapadno 10 km od Kutine napalo je po prilici 300 partizana našu stražu kod Volodera i obhodnju koja se je nalazila u službi. Straža kao i obhodnja upustila se je u borbu.

Naši gubitci: 2 domobrana poginula, 2 domobrana teško ranjena i 1 domobran lakše ranjen.

Protivnički gubitci nisu poznati.

19. VII. o. g. u 13,00 sati došlo je u s. Kat. Selište (14 km južno od Čazme) oko 150 partizana sa 3 žene, naoružani su vojničkim puškama i sa 5 strojnica, te isto selo obkolili. Isti su došli iz šume Žutica. U selu su održali sastanak.

21. VII. o. g. oko 11,00 sati došlo je u Podgarić (15 km s.-z. od Garešnice) oko 200 partizana, naoružani puškama, bombama i sa 7 strojnica, navodno Bosanci, obučeni u ustaške i domobranske odore. Razlupali su vagone i strojeve industrijskog vlaka, potrgali brzoglasnu liniju Brestovac — Podgarić i u nepoznatom se pravcu udaljili.

25. VII. o. g. između 2 i 3 sata ujutro partizani (njih po prilici oko 200) napali su Garešnicu. Najprije su ušli u skladište sa hranom i istu natovarili na šumsku željeznicu i odvezli na Garić planinu.

Za osiguranje Garešnice upućen je 1. pohodni sat 1. p.p....«

»...26. VI. o. g. oko 23,00 sata došla je jedna grupa od 50 partizana u selo Oštri Zid (9 km s. z. od Garešnice) koja je od učitelja Bosanca, koji se kao pješački satnik iz Doboja nalazi na dopustu u spomenutom selu oduzela častničku odoru i samokres, jednom seljaku oduzela lovačku pušku, te se zatim udaljila u pravcu sela Popovca (4 km j. i. od sela Oštri Zid).

27./28. VII. o. g. u 24,00 sata jedna partizanska grupa napala je oružničku postaju V. Vukovje (7 km j. z. od Garešnice), ali je ista pravodobno zapažena i odbijena.

Žrtava nema...«

»... *OPASKA:* Svi napred spomenuti slučajevi ukazuju na početak pojave jačih partizanskih grupa i njihovih akcija na području s. i. dijela Moslavačke planine kao i na području između iste i Bjelovara.

Središte za ove partizanske akcije je gusto pošumljena Moslavačka

planina u kojoj se nalazi navodno 300—400 partizana. Ovo partizansko središte u Moslavačkoj planini svakako je u spoju sa drugim većim partizanskim središtem u zapadnom dielu Papuka (i. od linije Pakrac—Đulaves). Spoj ovih dviju središta ide preko Garešnice i Grubišinog Polja ka Pakracu, Daruvaru i Đulavesu tj. preko poljoprivrednog najjačeg područja velike župe »Bilogora«.

Ovaj stožer je mišljenja da bi jedna relativno veća akcija sa najmanje *2 bojne* i to u što skorijem vremenu bila svakako neophodna, kako za zaštitu poljoprivrednog bogatstva tako i za zaštitu, u današnjim prilikama naročito važnog, veleobrta Našičke.

ISKUSTVA: Kod boljeg vojničkog duha kod svih domobrana, mogao bi se veći dio manjih napada odbiti, dok napad i na Nihag mogao je biti spriečen, pošto su dan prije nastanjujuće ustaške snage po selima bile zadovoljavajuće.

NEDOSTACI: Kod želj. stražarskih bojni drugo oružje, a ne francusko, sa više streljiva, a potreba za izdavanje više ručnih granata je od nužde.

VLASTITI GUBITCI: Vidi iz priloga 1.

VJEROJATNI PROTIVNIČKI GUBITCI: Nije poznato.

PRIEDLOZI ZA ODLIKOVANJE I POHVALE: Nije se nitko naročito istakao.

ZAPOVJEDNIK,
(Pavić)
Pavić[1] v. r.«

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53, reg. br. 9/1-11

[1] Ivan

[2] Zaprimni pečat Zapovjedništva I. domobranskog zbora u Sisku br. 7481/taj. od 18. VIII 1942. godine

1942, kolovoz 6.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i D V Jugoslavije o vojno-političkoj situaciji, organizacijskom sređivanju i akcijama na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

»GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 63./42
Dne 6. VIII. 1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE NARODNE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj br. 15....«

»...Naš se operativni oficir drug Seljo[1] povratio ovih dana s teritorija II operativne zone. Drug je Seljo s Proleterskom četom iz Banije prešao na teritorij III operativne zone, te se nakon izvjesnog vremena prebacio u II zonu. Prema njegovom iskazu i izvještaju štaba II zone[2] situacija je na tom teritoriju slijedeća:

U organizacionom pogledu prilike su još veoma nesređene. Štab zone nije uspostavio vezu sa svim jedinicama na njegovom teritoriju. Do sada rukovodi direktno s jednim bataljonom od dvije čete,[3] koji ima sjedište u zapadnom dijelu Moslavačke Gore, i jednom četom[4] sa sjedištem u istočnom dijelu Moslavačke Gore. S Kalnikom nema nikakove veze. Od jednog su partizana doznali za sudbinu Kalničke čete.[5] Prema iskazu tog druga Kalnička je četa brojila 56 partizana naoružanih s 2 p. mitraljeza. Četa je vodila manje akcije s uspjehom. Dne 26. IV napadnuta je i opkoljena od 2500 neprijateljskih vojnika. U toj su borbi kalnički partizani ubili 110 neprijatelja i mnogo ranili. Pri tome je poginuo jedan partizan, a nekoliko ih je lakše ranjeno. Četa je uspjela probiti neprijateljski obruč i zaći neprijatelju za leđa. Poslije toga donesen je zaključak da se četa razdijeli na manje grupice i krene u raznim pravcima. Posljedica tog zaključka bila je pogibija komandira[6] (domobranskog oficira, koji je iz Zagreba došao kamionom) i desetkovanje manjih grupa. Prema pripovijedanju tog druga, stanje je te čete na 20. VI bilo slijedeće: grupa od 5 partizana kod Ludbrega, 7 partizana s 1 p. mitraljezom nalazili su se na podnožju Kalničkog vrha, 4 partizana nalazili su se u blizini Križevca, a ostali su se povratili svojim kućama. Te grupice nisu međusobno povezane.

Poslije tih podataka o Kalničkoj četi štab II zone uputio je na Kalnik 4 druga[7] sa zadatkom da prikupe raspršene partizane i ispitaju mogućnost ponovnog formiranja čete. Do sada od tih 4 druga nema izvještaja.

Uspostavljanje veze s Kalnikom je od naročitog značaja za bataljon, koji operiše zapadno od Moslavačke Gore, stoga što je taj teren u jeseni pod vodom, te će se taj bataljon morati prebaciti u Kalnik. Štab II zone nema također nikakve veze s jedinicama u Ivanšćici, Samoborskom Gorju i Žumberku.[8]

Jedinice u Moslavačkoj Gori su od ranog proljeća vodile borbe s nadmoćnim snagama neprijatelja pod veoma teškim okolnostima. Dolaženje novih snaga i uspješne akcije moralno su izdigle te jedinice, borbenost je porasla, kao i iskustvo. Sada je stanje u tim jedinicama vrlo dobro, djeluju uspješno. Na tom su terenu simpatije masa na strani narodno-oslobodilačke borbe, ali još uvijek nisu spremne za borbu. Uspostavljena je saradnja s nekim nižim funkcionarima i organizacijama HSS-a.

U Posavini su mnogo povoljnije prilike. Čitave organizacije HSS-a prelaze na našu stranu i organizaciju NOO ili akcione odbore.[9] Veliki strah vlada kod seoskih ustaša i žale što su ušli u ustaške organizacije. U nekim selima ustaše vraćaju oružje vlastima iz straha pred partizanima. Reakcija vlasti na akcije partizana sada je veoma slaba.

S Banije je nedavno prebačena jedna manja grupa partizana preko Save.[10] Ta je jedinica uzela za sjedište Brezovicu, te je za vrlo kratko vrijeme izvela čitav niz manjih akcija u selima Budaševu, Hrastelnici, Potrkaču, Palanjeku, Dubravčaku i Opatincu, te Vukovini i Cerju s ovu stranu Save. Ta je jedinica očistila nekoliko sela od ustaša i uspješnom mobilizacijom domaćih seljaka znatno porasla. Na tom su sektoru veoma povoljni uslovi. Partizani su u nekoliko sela ušli danju i održali uspješne zborove. Ta se grupa poslije pripojila bataljonu, koji ima sjedište zapadna Moslavina. Jedinice su tog bataljona izvršile niz manjih akcija na pruzi Zagreb—Novska, uništile dvije lokomotive ometale eksploataciju šume, očistile nekoliko sela od ustaša i održale čitav niz zborova po hrvatskim selima.

Mi smo prije tri mjeseca uputili dvojicu drugova (Parmača[11] i Štefeka Španjolca[12]) za štab II zone, druga Parmača za komesara, a druga Štefeka za člana štaba. Drug je Stipe[13] (Španac) već prije bio imenovan za komandanta II zone. Imali smo namjeru da se taj štab poveže sa svim jedinicama na teritoriju II zone i da njima rukovodi, do sada mu to nije uspjelo.

S druge smo strane preko Zagreba dobivali izvještaje od štaba Zagorskog odreda, koji rukovodi jedinicama u Kalniku, Ivanšćici, Samoborskom Gorju i Žumberku. Prema izvještaju zaključujemo da su tu radi o dvije čete, čiji su vodovi razasuti po terenu i djeluju nezavisno jedan od drugog. Osim toga stalno mijenjaju mjesto boravka.[14]

Imamo namjeru da štab II zone prebacimo u Žumberak, a od jedinica koje se nalaze u Moslavačkoj Gori organizujemo Odred, koji će biti pod komandom štaba II zone i održavati vezu s njim preko Korduna i Banije. To smo rješenje donijeli radi toga što smo na teritoriju između Save i Kupe formirali t. zv. Pokupsko-žumberački odred sa sjedištem u Žumberku. Taj je Odred, kako smo vam već javili, formiran od grupica koje su djelovale na tom terenu i jednog kordunaškog bataljona koji je u tu svrhu tamo prebačen. Pod komandu bi štaba II zone tako došao Žumberačko-pokupski odred, Moslavački odred, a s jedinicama u Zagorju, Kalniku i Ivanšćici bi se još povezao.

Prema vijestima koje stižu s teritorija Pokupsko-Žumberačkog odreda, tamo su veoma povoljni uslovi za razvitak partizanskog pokreta.

Na teritorij ćemo II zone prebaciti nekoliko drugova Hrvata, koji su do sada djelovali na teritoriju I operativne zone kao komesari i komandanti. Ti će iskusni drugovi svakako veoma doprinjeti bržemu razvitku partizanskog pokreta...«

»... Akcije

I operativna zona...«

»...3. VII razoružana je žand. posada u Farkašićima i Letovaniću. Zaplijenjeno je 18 pušaka, 1 pištolj, 10 bombi, 35 raketa, preko 2000 metaka i drugog ratnog materijala. Razoružana su i dva domobrana, koje su putem sreli...«

»...12. VII partizani su pošli sa zadatkom da likvidiraju ustaše u hrv. selima Budaševu, Hrastelnici, Potrkaču, Palanjeku, Brezovici, Dubravčaku i Opatincu. Ubijeno je 15 ustaša. Zaplijenjeno je 15 pušaka, nešto municije, pisaćeg papira i novca...«

»...17. VII banijski su partizani napali žand. posadii u selu Crncu kraj Capraga. Zarobljen je jedan žandar, a zaplijenjeno 3 puške...«

»...Od 21. VI do 17. VII uništene su pruge Blinjski Kut—Sunja, Maja—Kraljevčani, Blata—Lička Jesenica, Gornje—Donje Dubrave, Zagreb—Dugo Selo, Zagreb—Lekenik, Ivanić Grad—Dugo Selo...«

»...II operativna zona

5. VII izvršenje napad na šumsku željeznicu firme »Nihag«.[15] Zaplijenjeno je 20.000 kuna, sav tehnički materijal, 1 radio-aparat, 1 telefon, mnogo rublja, nekoliko kišnih kabanica i mnogo živežnih namirnica, koje su podijeljene radnicima. Uništene su dvije šumske željeznice, prekinuto 150 metara 1.1. linije. Nanesena je milijunska šteta poduzeću, koje radi za državu. Radnicima je održan miting, koji je odlično primljen.

9. VII razoružana je straža na rijeci Česmi od 13 domobrana. Zaplijenjeno je 8 pušaka , 170 metaka i nešto ratnog materijala.

18. VII napadnuta je želj. straža kod V.[16] Domobrani su pružali otpor, ali su se nakon jače naše paljbe predali. Zaplijenjeno je 8 pušaka, 3 bombe, 100 metaka, poljski telefon, nešto pisaćeg materijala, živežnih namirnica i druge ratne robe. Na strani neprijatelja su 3 mrtva i 6 ranjenih. Zarobljena su 5 žandara.

20. VII kod V. Mlinske zaplijenjene su dvije lokomotive šumske željeznice. Radnicima je objašnjeno zašto se uništavaju lokomotive i pruge, i komu i čemu služi njihov rad, ciljevi naše borbe i pozvani su da stupe u partizane. Jedan se od njih javio i pošao s partizanima.

21. VII u šumi Moslavačke Gore kod Podgarića zaplijenjene su dvije lokomotive, skojima su se partizani odvezli u selo Novo Selište, gdje su u šumskoj kancelariji zaplijenili kancelarijski materijal i mnogo živežnih namirnica. Spriječen je radnicima u šumi rad za državu.[17]

Od 27. VI do 15. VII ubijeno je 5 ustaša, zaplijenjeno 4 puške, 2 bombe i drugog ratnog materijala...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
V. Katić[18]

Komandant:
Ivo Vladić[19]«

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102A, reg. br. 18/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 15, str. 76—79 i 86—87.

[1] Franjo Ogulinac
[2] Vidi dok. br. 22.
[3] Riječ je Šestome bataljonu banijskoga NOP odreda. O formiranju bataljona vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 91.
[4] Četa »Kasim Ćehajić«.
[5] O akcijama Kalničke partizanske čete u travnju i početkom svibnja 1942. godine vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. br. 68.
[6] Božo Leiner
[7] Bili su to: Petar Biskup Veno, Nikola Vujičić Nojo, Franjo Kokor Grab i još jedan borac.
[8] U Hrvatskom zagorju u svibnju 1942. g. osnovana je četa sastavljena od partizana koji su djelovali u zagrebačkom i krapinskom okrugu. Zagrebački okrug imao je tri voda u jačini od 77 ljudi, a krapinski — jedan vod od 25 ljudi. Dakle, ukupno su bila 102 boraca koji su sačinjavali Drugu četu Druge operativne zone. U Samoborskom Gorju i Žumberku djelovao je Žumberačko-pokupski NOP odred.
[9] Misli se na akcione odbore Jedinstvenog narodnooslobodilačkog fronta.
[10] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 91.
[11] Stanko Parmač
[12] Stjepan Rogina
[13] Pavle Vukomanović
[14] Zagorski NOP odred osnovan je u ožujku 1942. godine. Imao je dvije čete: prva je djelovala na području Brdovca i Pušće, a druga istočno od Krapine, na području Zagrebačke gore. U odredu je bilo oko 120 boraca. Dužnost komandanta i političkog komesara obavljao je Marko Belinić.
[15] Napad je izvršila četa »Kasim Ćehajić«. Vidi dok. br. 22.
[16] Voloder
[17] Vidi dok. br. 22.
[18] Vladimir Bakarić
[19] Ivan Rukavina

48

1942, kolovoz 6.

Izvještaj štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o zarobljavanju neprijateljske posade u Kalju

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj 34
6 augusta 1942

KOMANDANTU GRUPE KORDUNAŠKIH NAR. OSL. PART.
ODREDA

Nakon ispitivanja neprijateljskih snaga u Kalju doznali smo daje posada od 30 ljudi (17 žandara i 13 finansa) naoružana s jednim puškomitraljezom i ostalo karabinima. Noću se nalaze u rovovima, danju jedni drže stražu a ostali spavaju u kasarni.

Naš cilj je bio razoružati posadu. U tom smislu izdao je komandant bataljona »Jože Kraša« naređenje četama, koje su poslije toga zauzele određene im položaje oko Kalja, čekajući određeni sat za napad. Napad je imao uslijediti u 7 sati, ali kako je sam teren vrlo nepogodan za privlačenje, neprijatelj je, očito pripravan za napad, primjetio naše snage još u 5 sati, te počeo puškariti. Naše jedinice nisu odgovarale vatrom, nego su čekale određeni sat. Točno u 7 sati prešle su naše snage u napad, privlačeći se k rovovima.

1. četa vršila je napad u dva pravca sa sjevera, a Drugi vod 2. čete trebao je ući s juga, ali pošto se vatra prerano otvorila, to se isti vod razvio u strijelce i privukao do samog mjesta. 3. vod 2. čete i 1. vod 3. čete dali su osiguranje prema Krašiću. Vjerovatni pravac povlačenja neprijatelja trebao je biti jarak, koji vodi jugozapadno od Kalja u šumu. Tu je postavljen u zasjedi 1. vod 2. čete sa zadatkom da sprečava eventualni pokušaj neprijatelja da pobjegne.

Borba je bila žestoka, a trajala je 55 minuta, pošto se neprijatelj na mnoge naše pozive nije htio predati. Kada su naše jedinice izbacile neprijatelja iz rovova i natjerale ga u kasarnu, neprijatelj se predao.

Neprijatelj je imao 4 mrtva, a ostalih 26 smo poveli sa sobom. Poslije ispitivanja likvidirano je 6 zarobljenika a ostali su pušteni. Prethodno im je oduzeta sva državna sprema, samo su im ostavljene njihove privatne stvari.

Ratni plijen je vrlo velik. Zarobljeno je: 1 puškomitraljez sa spremom, 38 pušaka, 4.000 metaka, 9 bombi, 6 raznih pištolja, 46 ćebadi, 35 pari odijela, 30

šinjela, mnogo materijala odjevnoga, živežnih namirnica i ostalo. Sav materijal vožen je u pet punih kolona, a preostalo su nosili partizani.

S naše je strane pao jedan drug, jedan je teško ranjen, a jedan lakše.

Raspoloženje partizana bilo je prije i poslije akcije vrlo dobro, te su pjevali cijelim putem.

Narod je primio pad Kalja s oduševljenjem, jer to je za njih veliki događaj, a tražili su više puta njegovo razoružanje. S čudom i ushićenjem narod je promatrao kako sprovađamo zarobljenike.

Vojnički materijal podijeljen je po četama, tako da su svi partizani obučeni u vojnička odijela. Imademo dosta kože s kojom se popravljaju cipele. Neke stvari dali smo u ambulantu kao blazine, ćebad i ostalo.

Puni vojnički uspjeh ove akcije djelovao je vrlo dobro na partizane, a naročite na civilno pučanstvo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Boca[1] Balaš v. r

Za komandanta
Breberina Miško v. r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102A, reg. br. 38/3.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 16, str. 91—92.

[1] Boris Balaš

49

1942, kolovoz 7.
Zagreb

Naređenje Dragutina Sailia, rukovodioca Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, Petru Biskupu da nastavi s povezivanjem i prikupljanjem kolničkih partizana, da ostane u vezi s OK KPH Varaždin i da Lazo Vračarić ne može imati nikakav komandni položaj u desetini ili vodu

Politkomu drugu Veni.[1]

Pošto kroz par dana ovamo stižu komandant II. op. zone drug Stipe[2] i politkom drug Parmač,[3] to ćemo sa njima porazgovarati detaljnije o akcijama

koje stoje pred vama. Nastavite do kraja sa povezivanjem i prikupljanjem raštrkanih partizana[4] i dok sredite najnužnije dobiti ćete nova uputstva. Ostanite u vezi sa O.K. Varaždina[5] i oni će vam dostaviti stvari koje su vam potrebne.

Drugu politkomu Veni daje se do znanja, da partizan Kuglić[6] nemože imati nikako komandni položaj u desetini ili vodu i ukoliko to možda ima treba ga smjesta smjeniti.

Za izvršenje ovoga odgovoran je drug Veno o čemu nas odmah izvjestite.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu
Za: C.K. K.P.H.
Konspirator,[6] v. r.

Zgb., 7. VIII. 1942.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-34/61.

[1] Petar Biskup Veno, politkomesar Bilogorske partizanske čete. Po naređenju Štaba II operativne zone upućen s nekoliko partizana na Kalnik radi povezivanja i prikupljanja raštrkanih partizana i formiranja Kalničke partizanske čete.
[2] Pavle Vukomanović
[3] Stanko Parmač
[4] To se odnosi na preostale partizane bivše Kalničke partizanske čete.
[5] OK KPH Varaždin
[6] Lazo Vračarić
[7] Dragutin Saili

50

1942, kolovoz 9.

Naredba br. 5, 6 i 7. Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o postavljenju Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda i rukovodstva Prvoga bataljona »Josip Kras«

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE NAR. OSL. PARTIZ. I DOBROVOLJ.
VOJSKE HRVATSKE

NAREDBA BROJ 5
ŠTABU ŽUMB.-POKUP. N.O.P.O.

1) Naređujem da se dosadašnji I bataljon Ž.-P.N.O.P.O. nazove imenom *»bataljon Jože Kraša«*. Ovo saopćiti čitavom bataljonu.

2) Do konačnog imenovanja komandanta odreda naređujem da vrši dužnost komandanta odreda drug Breberina Miško.

Dakle drug Breberina bit će vršilac dužnosti komandanta odreda, a ujedno će biti i komandant bataljona »Jože Kraša«. Njegova dužnost komandanta je privremena, tj. dok konačno ne bude imenovan komandant odreda.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za
ŠTAB II OPER. ZONE N.O.P. I D.V.
HRVATSKE

Politkomesar i vršilac dužnosti
komandanta:
M. Stubičanec[1] v. r.

NAREDBA BR. 6

U svrhu jačanja partizanskog pokreta u dijelu Žumberačko-pokupskog, kao i organizacije, odnosno reorganizacije Žumberačko-pokupskog N.O.P.O. -

Naređujem:

1) Da se organizuje Štab bataljona »Jože Kraša« i to kako slijedi:

Za komandanta bataljona imenujem druga *Breberinu Miška,* za njegovog zamjenika imenujem druga Simić Milutina.[2]

Razrješujem dužnosti politkomesara bataljona »Jože Kraša« druga Foršt Milana, a na njegovo mjesto imenujem druga Matu Mejašića, tj. za politkomesara bataljona »Jože Kraša«, a njegovim zamjenikom imenujem druga Lopaić Ivana. Drug Foršt Milan odlazi u četu.

Za operativnog oficira bataljona imenujem druga Juricu Draušnika. Za šefa kancelarije bataljona imenujem druga Rapu.[3] Za obavještajnog oficira bataljona imenujem druga Miloša Vidovića.

2) Nakon pregleda rada pojedinih četa naređujem slijedeće izmjene komandnog kadra:

Za komandira I čete bataljona »Jože Kraša« imenujem druga Tešu Bulata, a njegovim zamjenikom druga Kličković Stevu. Za politkomesara imenujem druga Grgu[4], a njegovim zamjenikom druga Rogić Ivana.

Za komandira II čete imenujem druga Hudeka Šimu, a njegovim zamjenikom druga Tarbuk Đuru, Za politkomesara ove čete imenujem druga Simić Ninka, a njegovim zamjenikom druga Delgala.[5]

Za komandira III čete bataljona »Jože Kraša« imenujem druga Gugu,[6] a njegovim zamjenikom druga Ivana Videkovića. Za politkomesara imenujem drugaricu Milku Kufrin, a njezinim zamjenikom druga Butkovića.[7]

3) Provođenje ove naredbe imade izvesti komandant i politkomesar bataljona »Jože Kraša« drug Breberina i Mejašić.

4) Naređujem da se odmah izvrši primopredaja svih dužnosti prema ovoj naredbi.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za
ŠTAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.P. i D. VOJSKE HRVATSKE

Politkomesar i vršilac
dužnosti komandanta II O. Z.
Marko Stubičanec v. r.

Na položaju dne 9. VIII. 1942.
Štab II operativne zone
N.O.P. I.D. vojske Hrvatske

NAREDBA br. 7

Štabu Žumberačko-pokupskog N.O.P.O. naređujem slijedeće:

1) da se upotpuni Štab Odreda i to kako slijedi: Do daljnjeg naređenja određujem za vršioca dužnosti komandanta odreda, koji je ujedno i komandant bataljona »Jože Kraša«, druga Breberinu Miška. Za politkomesara, kao što je određeno naredbom Glavnog štaba N.O.P. i D. vojske Hrvatske, ostaje i dalje drug Boca Balaš, a njegovim zamjenikom imenujem druga Pipić Ignaca.

Za obavještajnog oficira Štaba Žumb.-pok. odreda imenujem druga Fabijana Sokolčića.[8]

Provođenjem ove naredbe povjerava se politkomesaru drugu Boci Balašu.

Na položaju 9. VIII. 1942.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Prijepis, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB-a, kut. 1471, reg. br. 1/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 21, str. 119—121.

[1] Marko Belinić
[2] Milan Mraović
[3] Marko Rapo

* Grga Milašinčić
5 Drago Degalo
6 Miloš Duduković
7 Ivan Butković
8 Ivan Sokolčić

1942, kolovoz 11.

Obavijest Marka Belinića, politkomesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o potrebi populariziranja partizanskih akcija na području Druge operativne zone i o uspostavljenim vezama sa slovenskim partizanima

Na položaju 11. VIII. 1942.
Drugarskom Glavnom Štabu N.O.P. i D. Vojske Hrvatske!

Dragi drugovi!

Prije nekoliko dana poslao je drug Fišer[1] i Konspirator[2] pisma iz Zagreba, a poslao sam i ja izvještaj o svom radu, kao i nekim primjedbama koje su mi pale u oči zbog toga što u »Vijesniku«[3] nema otštampanih vijesti o vođenju partizanskih borbi u Zagorskom i ostalim dijelovima II. Oper. Zone. Naime sve izgleda da četiri[4] izvještaja koje sam poslao niste uopšte primili. Jedino što je otštampano u »Vijesniku« i »Partizanu«[5] nekoliko akcija koje su vođene još u mjesecu travnju, a akcije vođene u posljednje vrijeme uopšte nisu zabilježene. To jasno potvrđuje da niste dobili izvještaje, ili su dobiveni pa nisu uopšte otštampani.

Prema Vašem dopisu od 17. prošlog mjeseca, koji se uglavnom odnosi na Povjerenstvo u Zagrebu, vidljivo je, da ste poduzeli mjere da se prebace stanovite snage partizana iz Korduna u Žumberak. Te snage su prebačene i ja sam se s njima povezao čim su stigli na dotični teren. Mogao sam se s njima povezati zbog toga jer su tamo već prije postojale naše jedinice, koje su vršile akcije, te su smjesta uhvatile veze sa dolazećim drugovima. Ja sam po nalogu druga Fišera preuzeo rukovodstvo nad tima snagama, kao Politkomesar II Operativne Zone, a vršim i privremeno dužnost Komandanta, jer veze sŽ drugom Stipom[6] su tek u uspostavljanju. Sutra bi se trebalo tek prvi puta i njim naći. Vi u tom pismu t. j. drug Politkom Štaba, skrenuli ste pažnju da akc nije formiran Štab II. Operativne Zone, da ako je potrebno uzmemo u obzir drugove Bocu Balaša i Čorta[7]. Međutim drug Čort je poginuo prilikon prebacivanja Kordunaša, a drug Balaš bit će svakako potreban u samon

odredu. Pitanje formiranja Štaba ove Zone, kao i reorganizaciju čitave Zone preuzeo je sada u svoje ruke drug Fišer, pa ćemo s njim u suglasnosti postupiti kako će biti najbolje. Ovo Vam pišem radi toga ako niste primili posljednju poštu, koju sam poslao po drugu Štefeku Španjolcu[8] direktno, a ako ste ju primili onda ćete vidjeti što se sve odigrava. Nakon ovog pisma poslat ću temeljit izvještaj o svemu što se odigrava ovdje. Javit ću to također drugu Fišeru i Povjerenstvu u Zagrebu. U posljednje vrijeme drug Fišer također mije saopćio da sam član Povjerenstva C.K. K.P.H. u Zagrebu, pa sam i taj zadatak preuzeo. Sve ovo pišem za lično tako da budete na brzinu barem upućeni u nekim važnim stvarima. No sve u svemu mene ipak najviše interesira dali ste primili izvještaje koje sam Vam slao ili ne! Kada dobijem odgovor na pismo onda ću Vam hitno poslati izvještaje iz unatrag od dva mjeseca.

Stojim sada u vezi sa drugovima Slovencima t. j. na Bjelokranjskim i Krškim Odredom, a eto izgleda da smo konačno uspostavili i veze sa Kordunom, a preko Korduna da uspostavimo direktne veze i s Vama. Ja ću poduzeti sve mjere da se osigura kanal za direktne veze s Vama s naše strane, a Vi nastojte da to omogućite također s Vaše strane. U posljednje vrijeme očito je bilo to, da veze s Vama nisam imao, pa je samim tim bila i slabija aktivnost partizanskih borbi u ovim krajevima, negoli bi trebala biti. No radili smo ipak nešto i bilo je do sada prilično uspješnih i dobrih akcija.

Do sada slao sam poštu preko druga Konspiratora, a od sad ću slati ovim kanalom kuda šaljem za probu i ovo pismo. Ovim će putem ići vjerovatno i sva ostala pošta iz Zagreba. Ovo što sam pisao pišem samo radi toga, ako niste primili poštu po drugu Štefeku, kojeg je drug Fišer direktno slao do Vas.

Odgovorite mi što hitnije, jer i Zagreb očekuje dobru i brzu vezu s Vama, tako da možemo slati sve što je potrebno ovim kanalom, a da možemo također primati od Vas potrebna uputstva i materijal.

Naznam dali vam je poznato da u posljednje vrijeme izdajemo u Zagorju »Glas Hrvatskog Zagorja«[9] i Partizanske »Vijesti«, koje su izašle sada već treći broj.

Poštu koju ćete slati, šaljite preko Grupe Kordunaških P.O. za Žumberačko-Pokupski Odred, za II. Operativnu Zonu i Zagreb.

Drugarski pozdrav!
Smrt fašizmu sloboda narodu!

Politkomesar i v. d. komandanta
II. Operativne zone[10] po nalogu
Fišera

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/920

[1] Ivo Lola Ribar
[2] Dragutin Saili
[3] »Vjesnik« Jedinstvene narodno-oslobodilačke fronte Hrvatske izlazi od 11. kolovoza 1941. godine
[4] To se odnosi na izvještaje Štaba NOP i DV Hrvatskog Zagorja broj 2 (AIHRPH. KP 43/22) br. 3 (AIHRPH, KP-43/48) i br. 4 (Vidi dok. br. 17).
[5] Glasilo Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske
[6] Pavle Vukmanović
[7] Slavko Klobučar
[8] Štefek Rogina
[9] Organ Povjereništva CK KPH u Zagrebu
[10] Marko Belinić

52

1942, kolovoz 12.

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Zagreb o uspostavljanju međusobnih veza

K.K. K.P.H. 12. VIII.1942.
Pisarovina

Okružnom Komitetu K.P.H. — Zagreb

Po uputama i savetovanju sa našim predpostavljenim O.K. — Karlovac trebamo sa vama, drugovi, uspostaviti sigurnu vezu. U tu svrhu šaljemo našeg čovjeka, donosioca ovog pisma, radi dogovora. Potrebno bi bilo da netko od vas dođe do nas da se usmeno detaljnije o svemu razjasnimo i prema tome uredimo potrebno. Dolazak k nama, drugovi, nije težak, a nije ni tako daleko od vas. Sa donosiocem uredite taj dolazak usmeno, on će točno dati upute za put i za mjesto.

Ovo smatranje, drugovi, kao nužno potrebno da se to uredi što prije. Vrlo zgodna mogućnost za drugove koji idu u našu narodno-oslobodilačku vojsku, te za ostali materijal i one potrebe. O svemu usmeno. Uredite točan dan sa istim čovjekom.

Uz drugarski pozdrav
Smrt fašizmu — Sloboda narodima

Stipe Bendo[1] v. r.

Originai, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2329

[1] Stjepan Koren

1942, kolovoz 12.
Zagreb

Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za srpanj 1942. g.

/Primitak/

	Cl.	P.p.	Št.	Nof	Afz.	Oml.	Svega
III[1]	490	1.036	1.481	7.000			10.016.-
IV	1.868	7.329	1.286	70.873			81.356.-
V-VI	1.046	1.130	976	15.000	11.574	1.550	31.276.-
ž.	1.590	1.290	310	8.930			12.130.-
	5.003	10.785	4.053	101.803	11.574	1.550	134.778.-
							Zaostatak od VI mj. 10.000.-
							Primljeno svega 144.778.-

+ 2 zlatna prstena, 1 lančić za vrat i 2 komadića lančića od zlata.

Izdaci

Oružje:	
3 FN od 9 m sa 70 m	4.600.-
1 kom od 7.65	554.-
1 FN	1.000.-
	6.154.-
Lični:	
Sekretar II	1.500.-
Sekretar III	2.500.-
Otpremni zaost.	1.500.-
Otpremni za VIII	2.500.-
Mandić[2] za put	400.- Varaždin
Musliman[5] za VIII	2.500.-
Mika[4] za VIII	3.000.-
Žuti[5] za VIII	2.500.-
Predavač[6] za VIII	2.000.-
	18.400.-

Tehnika:	
Geha	22.000.-
Popravak Geha	450.-
Papir 21000 à 180	3.780.-
Matrice à 240	480.-
Razno	110.-
Prevoz stroja (4 vožnje)	280.-
	27.100.-
Izdaci	
I	6.154.-
II	18.400.-
III	27.100.-
	5.000.- rezerva za oružje
	56.654.-
Primljeno Kn	144.778.-
Izdano	56.654.-
Predano Kn	88.124.-

Corigirao Mika.[6]

(osamdesetosamhiljadastodvadesetčetri)

Zgb, 12—VIII—1942.

Mika[7]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] III—VI brojevi rajona
[2] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi
[3] Ivan Mećar, član MK KPH Zagreb
[4] [6 7] Lutvo Ahmetović, sekretar MK KPH Zagreb
[5] Ivan Jernej
[6] Drago Krndija

1942, kolovoz 12.
Zagreb

Obračun Mjesnoga odbora za otpremu ljudi Zagreb Pokrajinskome odboru Narodne pomoći za Hrvatsku o primicima i izdacima za otpremu ljudi iz Zagreba u partizane te broju i punktovima preko kojih su otpremani u srpnju 1942. godine

25/VII	400	2 Gor.	
26	300	2 Gor.	
26	200	kur. Okuč.(ani)	
27	20	tramvaj	
27	500	2 Dub.	
29	400	2 Dub.	
29	400	2 Dub.	
29	400	2 Pet.	
29	10	koverta nac. grada	
30	300	malin hrana	
30	200	1 Pet.	
31	1000	5 (3 Gor., 2 Pet.)	
	4130	utrošeno 31/VII	

Primio		Utrošio	
1/V1I	5.000	1/VII 4940	
15/VII	5.000	15/VII 6040	
24/VII	5.000	24/VII 4150	
	15.000		15130

Mj. odbor za otpr. ljudi
12. VIII. (42)

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O — D.S. — kut. 1/20

55

1942, kolovoz 13.

Naređenje Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu II operativne zone preselenju Štaba II zone na područje Žumberačko-pokupskog NOP odreda, osnivanja bataljona na području Moslavine i promjenama u komandnom kadru u Štabu II operativne zone

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
A. br. 279/42
Dne 13. VIII. 1942.

ŠTABU II. OPERATIVNE ZONE

Budući da su perspektive razvitka partizanskog pokreta u zapadnom dijelu vaše Zone naročito povoljne, štab će se II. Operativne Zone preseliti na teritorij Pokupsko-žumberačkog Odreda.

Dosadašnji komandant II. Zone drug Stipe[1] skida se s te funkcije i stavlja se na raspoloženje štabu III. Operativne zone.

Od jedinica koje se nalaze na teritoriju gdje je do sada djelovao vaš štab (Moslavačka gora do linije Sisak — Ivanić-Grad) formirat će se bataljon, koji treba da što prije poraste u odred. Za komandanta tog bataljona imenuje se drug Marijan Cvetković, dok će komesara tog bataljona postaviti komesar II. Zone drug Parmač.[2]

Drug Štefek Španjolac[3] ostaje u tom bataljonu kao zamjenik komandanta.

Zadatak je tog bataljona djelovanje na istočnom dijelu teritorije II. Operativne Zone i uspostava veza s Kalnikom i Ivanšćicom. Drug će komesar Parmač novo imenovanom komandantu bataljona drugu Marijanu Cvetkoviću dati sva potrebna uputstva za djelovanje.

Prema uputama koje je dobio naš oficir pri Štabu drug Rade Bulat, štab će tog novoformiranog bataljona osigurati vezu našeg štaba sa štabom III. Operativne Zone.

Uputite skupa sa đacima iz III. Operativne Zone i vaše đake za partizanski oficirski kurs. Oni trebaju što prije da krenu i da se prijave štabu I. Operativne Zone.

Nakon izvršenja gore navedenih zadataka, komesar II. Zone drug Parmač uputit će se u štab Grupe Kordunaških P.O., gdje će se sastati s nekoliko drugova, koje upućujemo na rad u II. Zonu. Čim tamo stigne drug će Parmač uputiti hitno kurira u naš Štab kako bi jedan član G.Š.H. mogao doći da se s njim sastane i dade mu uputstva za daljnji rad.

Drug Parmač ostaje i nadalje komesar II. Operativne Zone, dok će komandant i ostali članovi štaba biti naknadno imenovani Naredbom ovog Štaba.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar: Komandant:

Prijepis, strojopis
Sign., A VII, Mikroteka, Fond CK KPH, rolna 2, snimak br. 644.

[1] Pavle Vukomanović
[2] Stanko Parmač
[3] Stjepan Rogina

1942, kolovoz 13.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o zarobljavanju neprijateljske posade u Pisarovini

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj 60/1942.
13. augusta 1942.

Dodatak operativnom izvještaju

KOMANDANTU GRUPE KORDUN. N.O.P.O.

1. četa Žumb.-pokup. odreda izvršila je u sastavu IV. bataljona I. K.P.O. akciju na neprijateljsku posadu u Pisarovini. Akcija je izvršena noću između 8. i 9. o. mj.

1. četa IV. bataljona I. K.P.O. imala je zadatak da razoruža neprijateljsku posadu u Gradecu kraj Lasinje gdje se nalazilo 15 ustaša. Ista četa nije izvršila svoj zadatak.

2. četa IV. bataljona imala je zadatak razoružati žandarmerijsku stanicu, gdje se nalazilo 13 žandara. Ista četa uspjela je uhvatiti tri žandara, a ostali su pobjegli.

3. četa IV. bataljona imala je razoružati jednu zgradu gdje se nalazilo 12 domobrana, od kojih je uhvaćeno 9, a ostali su pobjegli.

1. četa Žumb.-pok. odreda dobila je zadatak da razoruža neprijateljsku posadu od 30 ustaša u sudskoj zgradi. Neprijatelj je davao vrlo jak otpor, te je istoj četi uspjelo uhvatiti 17 ustaša, ubili su dvojicu, a 4 su izgorijela u zgradi, jer se pod cijenu života nijesu htjeli predati.

1. četa Žumb.-pok. odreda imade jednog teže ranjenog druga i tri lakše ranjena. 2. četa IV. bat. I.K.P.O. imade jednog mrtvog druga a trojicu teže ranjenih, a kod 3. čete istog bataljona je jedan mrtav.

Po izvršenoj akciji zapaljeno je devet državnih zgrada da se ne bi neprijatelj ponovno nastanio u njih. Porušena su 40 telegrafska stupa.

Plijen je: 27 karabina, 1 franc, puškomitraljez Šoša, 1 njem. puškomitraljez, 5.500 metaka, 41 kom. ćebadi, 15 kom. šinjela, 29 pari cipela, 20 pari odijela, 8 pisaćih strojeva, 2 radio aparata, 41.580 kuna, 200 kg šećera, i 20 kg kafe.

Od toga plijena 1. četa Ž.P.P. odreda dobila je: 1 njem. puškomitraljez, 7 karabina mauzer i 3.000 metaka mauzer.

Sa akcijom je rukovodio komandant I. K.P.O.[1] Snage IV. batalj.

I. K.P.O. ostale su na istome terenu uslijed ofanzive na Kordun i Baniju, a nalazit će se tamo dok traje ofanziva.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Boca[3] Balaš

Za komandanta
Breberina Miško v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-24/3437.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 36, str. 169—170.

[1] O akciji je Štab grupe kordunaških NOP odreda 11. kolovoza 1942. izvijestio Štab Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske, a on Glavni štab NOP odreda Hrvatske. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 22, str 40.

[2] Nikola Vidović

[3] Boris Balaš

57

1942, kolovoz 13.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o akcijama Prve čete

ŠTAB ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
ODREDA
broj 61/42
13 augusta 1942

KOMANDANTU Grupe K.P.O.

Operativni izvještaj

Pošto je teren ovoga Odreda velik, a mi se nalazimo sa našim jedinicama kratko vrijeme na terenu, nismo se do neki dan mogli povezati sa svim našim

jedinicama. Sad smo uspostavili vezu s našom 1 četom Žumberačko-pokupskog odreda, koja je dobila zadatak da se poveže s 2 četom Žumberačko-pokupskog odreda, kao i sa 3 četom bataljona »Jože Kraša«.

1 četa Žumberačko-pokupskog odreda nije uspostavila vezu s 2 četom Žumberačko-pokupskog odreda, prešla je radi toga na teren 2 čete i nada se kroz kratko vrijeme s njom uspostaviti vezu. Isto tako uspostavljena je veza sa Slovencima i Kordunom.

18. VII. poslije prebacivanja bataljona »Jože Kraša« preko pruge kod Jastrebarskog 1 četa Ž.P. odreda krenula je natrag na svoj sektor djelovanja. Putem su se svratili u Kupčinu gdje su lijepo bili dočekani, i tu su ručali. Seljaci su se sakupljali oko partizana koji su im tumačili cilj naše borbe, sporazum četnika i ustaša i dijelili letke.

19. VII. ista četa ušla je u selo Lučelnicu.

20. VII. bili su u selu Dubranec.

21. VII. krenuli su prema selu Gudci, gdje su dobili od naših simpatizera 2 karabina, 450 metaka, a simpatizeri su obećali da će nabaviti još oružja. Istoga dana u večer krenula je četa u Draganošce, gdje su uzeli iz ambulante lijekova za 20.000 kuna. Poslije toga otišla je četa u selo Lukavec.

22. VII. ušla je 1 četa Ž.P. odreda u selo Dubranec, gdje su im se priključila 4 druga i 1 drugarica, te istu noć produžili prema Čakanecu.

23. VII. došla je 1 četa Ž.P.O. u šumu Burdelj i zadržala seje cijeli dan, a na večer krenula u Letovanićko Cerje, gdje je večerala te krenula u Kljuku. Narod je svagdje lijepo dočekao partizane koji su mu tumačili cilj naše borbe, sporazum četnika i ustaša, ugovor SSSR i Engleske, vanjsku i unutarnju vojničku i političku situaciju, što je narod s pažnjom i oduševljenjem saslušao.

24. VII. stigla je 1 četa Ž.P.O. u Kljuku i proučavala cijeli dan partijski materijal.

25. VII. nastavili su sa proučavanjem partijskog materijala, a na večer krenuli suza selo Brkiševina. Tu je održan sastanak u prisustvu 50 ljudi. U tom selu uhapšena su tri sumljiva lica i odvedena u šumu.

26. VII. došli su ustaše u isto selo da sprovedu istragu. Čuvši to 1 četa krenula je u selo, ali je neprijatelj pobjegao, selo je bilo oduševljeno vidjevši da se partizani brinu za njih.

Održan je zbor u Desincu, na kome je bilo prisutno 120 ljudi. Želja naroda bila je da se uhapšeni puste što je odmah učinjeno.

27. VII. cijeli dan nalazila seje 1 četa Ž.P.O. u šumi, a jedan vod otišao je u selo Vratečko, gdje je održao sastanak i organizirao N.O.O. i dobio nešto hrane.

28. VII. uhapšen je jedan ustaša koji je došao iz Zagreba da izvidi gdje se nalaze partizani, a drugi koji su došli u 5 kamiona napravili su zasjedu. Taj ustaša je likvidiran.

1 četa Ž.P.O. nije mogla razoružati Pisarovinu, pošto su snage čete bile premalene prema posadi neprijatelja. Neprijatelj je imao 57 ljudi, koji su bili smješteni u zgrade, a oko njih bili su rovovi.

29. VII. zarobila je 1 četa Ž.P.O. jednu satniju radne bojne kojaje došla na rad u šumu Burdelj u blizini Velike Gorice. Ta satnija radila je tri dana, a nakon toga došla je naša 1 četa i zarobila 173 domobrana i 1 nadporučnika. Zarobljeno je 10 karabina, 800 metaka, 1 pisaća mašina i nešto materijala, te 173 ćebadi. To su bili pravoslavci iz okolice Bjelovara, a mobilizirani su u radnički bataljon. Nadporučnik je također pravoslavac. Isti su otpremljeni preko Kupe u Štab I.K.P.O.

Istog dana ista četa popalila je u šumi Kljuka 6 kupa drvenog uglja i 20 vagona drva koja su služila za pogon pojedinih tvornica u Capragu i u Sisku.

30. VII. 1 četa bataljona »Jože Kraša« porušila je most u Sviženu i presjekla telefonske stupove.

1. VIII. 1 četa bataljona »Jože Kraša« odvela je liječnika iz Kalja za našu ambulantu. Isti se nije branio. Poslije toga pokupila je ista četa neke stvari trgovca Radovanovića iz G. Vasi.

2. VIII. 1 četa bataljona »Jože Kraša« radila je politički u Novom Selu.

3. VIII. prebacila se 1 četa bataljona »Jože Kraša« na sektor djelovanja i prekopala cestu kod sela Vukovice.

4. VIII. ista četa uništila je 30 telefonskih stupova kod istog sela.

5. VIII. nakon ispitivanja neprijateljskih snaga u Kalju, izvršenje napad na to mjesto i razoružana posada od 30 ljudi. Plan akcije, tko je rukovodio sa akcijom i faktori koji su doveli do uspjeha akcije, vidi se iz našega izvještaja br. 34 od 6. VIII. o. g.[1]

6. VIII. poslije akcije na Kalje vratile su se sve čete u Planinu. To je bilo iz toga razloga što su morale dostaviti plijen u Štab bataljona »Jože Kraša«, a bataljon je vojničku spremu podijelio prema potrebama po četama.

7. i 8. VIII. radi konferencije koju je sazvao politkomesar II. op. zone, na kojoj su bili prisutni svi politički komesari i komandiri četa i njihovi zamjenici, nisu čete mogle otići na svoj sektor djelovanja. Čete su se uglavnom opskrbile u ova dva dana s obućom i odjećom.

9. VIII. 1 četa bataljona »Jože Kraša« spalila je preko 200 telefonskih stupova koji su bili pripremljeni na cesti u Budinjaku. Tu je zaplijenila od žandara Horvata i Perića Ilije neke stvari koje su podijeljene drugovima. U selu Glušinji održan je vrlo uspjeli zbor.

10. VIII. ista četa zaplijenila je u selu Gorinja 1200 litara vina, 45 kg donova, 50 kg šećera i dr.

11. VIII. i 12. 1 i 2 četa prekopale su zajedno cestu na sektoru 1 čete.

12. do 13. VIII. 1 četa bataljona »Jože Kraša« spalila je u selu Gorinja 200 novih bandera.

2 i 3 četa bataljona »Jože Kraša« nisu dostavile izvještaje pa Vas ne možemo obavijestiti o njihovom radu. Čim isti izvještaji stignu poslaću ih naknadno.

Od 6. do 12. VIII. boravio je na sektoru ovoga Odreda politkomesar II. op. zone,[2] te su poslije konsultovanja s njime napravljene neke promjene u

četama i formiran je odnosno upotpunjen štab bataljona »Jože Kraša«. Promjene u štabu i četama primili su partizani vrlo dobro.

Isto tako uredio je politkomesar II op. zone pitanje izmjene odnosno dolaska partizana iz Slovenije u ovaj Odred. Dogovoreno je sa drugovima Slovencima da oni garantiraju za svakog partizana kojega nam oni pošalju. U vezi s time, poslali smo jučer sve Slovence koji su pristupili u ovaj Odred iz Dolenjskog odreda natrag u njihovu jedinicu, s time da ih jedinica prethodno pravilno otpusti, pa ćemo ih onda primiti. Dakako da im je prije slučaj objašnjen, stoje većina njih prihvatila s odobravanjem, samo su neki gunđali, a za takove nam neće biti žao ako se ne povrate.

Operativni oficir Dolenjskog odreda Milić uhapšen je i odveden po dogovoru s Dolenjskim odredom u njegovu jedinicu.

Danas je strijeljan partizan Tepavac Petar, koji je htio pobjeći iz naših redova za Kordun zajedno sa oružjem. Kod njega je nađeno pismo slijedećeg sadržaja: Dragi Leo, možda ćeš se začuditi kad čuješ da sam partizan. Ali na moju veliku nesreću nisam se pridružio k vama već Slovencima, a koji me sada osuđuju, a vaši me bez otpusnice ne primaju. Sada ne znam šta da radim. Ako možeš zaštiti me da dođem k vama 7. VII. 1942 pozdrav: Dako Reba.

Taj Dako Reba tražen je od Dolenjskog odreda radi nekih njegovih prljavština i ne može se pronaći.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Boca[3] *Balaš* v. r.

Za komandanta
Breberina Miško v. r.

Original, strojopis
Sign., A1HRPH, NOV-24/3436.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 35, str. 165—168.

[1] Vidi dok. br. 48.
[2] Marko Belinić
[3] Boris Balaš

1942, kolovoz 13.

Izvještaj Nikole Brezovica, sekretara Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o rezultatu napada partizana na Pisarovinu i Pokupsko

Okružnom Komitetu

Drugovi, od 8. VIII. nalazimo se tri člana K.K. uz Odred[1] dok su trojica na terenu. 9. VIII. u jutro napale su naše snage kotarsko mjesto Pisarovinu, glavno neprijateljsko uporište. Nakon pola sata borbe, ušle su naše snage u samo mjesto. Nakon ulaska, zapaljene su slijedeće zgrade: žandarmerijska postaja, općina, sreski sud, zgrada sreskog načelstva te državna zgrada sreskog liječnika i sokolski dom. U kući Fabijanić Antona nalazilo se 6 ustaša koji su čuvali u njegovom dvorištu državna drva. Ti ustaše bili su iz dočasničke škole i borili su se do zadnjega, tako da su naši drugovi morali zapaliti zgradu inače je nisu mogli osvojiti. Isti su do zadnjega momenta pucali po drugovima uz povik da se ne predaju i da se bore za domovinu. U borbi i u jurišu istakli su se i pokazali dobrima drugovi: partijac vodnik 3 voda Palčić, hrvat delegat 3 voda, Petar Pavlović, partijac, partizan Lukić Petar, partijac, desetar 2 voda Žganec Petar[2] i delegat 2 voda partijac Ajdinović.

Uhvaćeno je 9 domobrana, 17 ustaša prip. bojne i 5 civila te tri žandara. Domobrani su pušteni nakon što im je održan govor i pripremna bojna osim 5 koji su likvidirani i to dvojica iz Kablara ijedan iz Središkog tj. Dalmatinac, koji je bio prijašnji žandar a sada nastanjen bio u Središkom i jedan koji je uhvaćen od D. škole te jedan žandar Bosanac, jedan telefonista, jedan student medicine i student agronomije. Gostioničar Turk izdajica. Izdajica Juriša te još dvojica ustaša iz Lasinje i to Koros Stevo i Marko Zmailović, ukupno 12. U Pisarovini bio je nedostatak što nisu pisane parole. Kod ove akcije ranjeno je više drugova od kojih su dvojica podlegla ranama i to jedan koji je ranjen od naših drugova (kod akcije rezanja stupova). 9. VIII te 10. VIII do 4 sata poslije podne zadržavali smo se u Lučelnici. Poslije u Lučelnici održavani su manji sastanci te jedan veći miting koji seje nakon dolaska aviona razišao. Poslije smo krenuli sa hrvatskom zastavom na čelu prema Pokupskom u jutro 11. VIII te su naše snage opsjele Pokupsko i nakon par minuta vatre kada se neprijatelj nije javljao naši drugovi ušli su unutra i zapalili slijedeće zgrade: žandarsku postaju, jednu školu, općinu, vagu te dvije ustaške zgrade. Uzete su stvari iz dućana ustaše Kauzića. Neprijatelj je u toku noći napustio Pokupsko i pobjegao preko Kupe prema Bučici. Vidjevši da su naši zapalili počeli su se od njih nekoji prebacivati preko Kupe a neki su pucali sa bregova s onu stranu Kupe. Naši su se povukli uzevši sa sobom auto od Kolomana iz Pisarovine, metnuvši u njega robu koja je zaplijenjena i krenuli cestom prema državnom imanju Hruševec. Usput je zapaljeno više od 2000 državnih drva. Nekoji od seljaka molili su nas da ne zapalimo drva pošto im nije plaćena zarada što su drva vozili iz šume. Mi nismo odustali od paljenja. Kada smo zapalili drva nastavili smo put sa autom i hrvatskom zastavom prema Hruševcu. Došavši na imanje saopćili smo upravitelju da ćemo spaliti. Žena upravitelja počela je plakati, kaže: deset godina sam se mučila dok sam si uredila stan a sada ovako.

Svakako, stanje bio udoban od desetak soba, a sada ko zna kuda će. Našli smo oko 500 kg. pšenice, oko 1200 kg. ječma te veću količinu zobi. Poštojeuovome kraju narod jako siromašan, imade ih koji po 2 mjeseca ne jedu kruha, kupiti nema gdje a kod kuće nema, sva pšenica i ječam te zob podjeljena je seljacima koji su sa oduševljenjem nosili žito svojim kućama. Također je podjeljeno seljacima više poljodjelskog alata, bačava, stolova, stolica, kreveta i mnogo drugih stvari te više robe iz dućana koja je dopremljena iz Pokupskog. Pošto je u podrumu bila neka količina vina, a mi smo ostali cijeli dan tamo, pa koliko nismo mogli povesti razdijelili smo seljacima. Seljaci su se razveselili i jedan starac ljubi pušku te kaže da će nas ona osloboditi. Partizani su uzeli dvoja kola, 5 konja i 4 krave, dok je nekoliko svinja i jedan vol ubijeno na mjestu za hranu tamo. U veče oko 7 sati zapaljena je zgrada tj. kuća i staja i krenuli smo prema Kljuki, a auto smo pustili. Putem prema Kljuki pisane su parole. Uzete su knjige iz jednog mlina. Za vrijeme toga puta u Hruševec jedan naš odred nije išao prema Hruševcu već je iz Pokupskog krenuo prema Hotnji. Tu su bili na odmoru i tumačili stav i cilj naše borbe. U tom selu bilo je skupljeno oko 1000 kg. sjena i oko 1000 Kuna za Njemačku, za dovoz na stanicu. Partizani su rekli seljacima da si svako uzme svoje sjeno i novac što su seljaci i učinili uz prisustvo svoga starješine. Pred veče prošli smo kroz selo Šišinec, Brkiševina i Vratečko. Kroz Šišinec pisane su parole. Podjeljeno je nekoliko letaka, i nakon toga vidjelo se odmah kako iza nas ostaju veće skupine ljudi i čitaju. Iz jednog mlina uzete su knjige. U Brkiševini sakupilo se oko stotinu ljudi i žena gdje je održan govor po drugu[3] iz Banije i drugu Prebegu.[4] Kod govora vidjelo se veliko oduševljenje naroda, a mnoge ženske su plakale dok su govornici govorili. Govoreno je uglavnom o političkoj situaciji i o daljnjoj našoj borbi. Nakon toga smo pjevajući krenuli natrag prema logoru sa jednim djelom, dok je drugi dio naših snaga išao u selo Vratečko. Jedan partijac iz Pisarovine za koga nijesmo znali dulje vremena došao je u odred. Jednog kome je prijetila opasnost po njegovoj želji smo ga odveli. Mobiliziran je jedan ustaša prip. bojne te jedan simpatizer, a jedan žandar koji je po pričanju više naših ljudi bio dobar simpatizer, i izjavio da će ostati u odredu, kad smo mu dali karabin nestao je. Kod svih ovih akcija neprijatelj nije ništa poduzeo. Zato smatramo potrebnim da se prebaci što jače snage koje bi operirale od Siska do Žumberka između Kupe i Save. Šteta je propustiti takovu priliku. Već je zadnje vrijeme da i hrvatski narod vidi naše snage koje će se slobodno kretati a ne skrivati po šumama i to će nam biti jedini uspjeh na aktiviziranju hrvatskih masa u borbu. Predložiti ovo Štabu i postupiti čim prije pošto je neprijatelj obezglavljen. Pošaljite ovamo jednu agit. prop grupu pošto nam je jako potrebna uz odred i čim više letaka pošto nam je to najvažnije.

13. VIII. 1942.

Sekretar:
Prebeg[5]

P.S. Neprijatelj do sada nema nikakovih snaga, jedino je dolazio 2 puta u Pokupsko i odmah se povukao.

Prebeg[6]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-189/443

[1] Riječ je o četi »Kljuka« Žumberačko-pokupskog NOP odreda koja ubrzo prerasta u bataljon. O akcijama vidi i izvještaj Bataljonskog biroa upućenog OK KPH Karlovac, 23. VIII 1942. god., AIHRPH, KP-189/485.

[2] Radi se o Josipu Žganecu

[3] Milan Despot

[4-5'6] Nikola Brezović

59

1942, kolovoz 13.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o radu Kotarskog komiteta početkom kolovoza 1942. godine

Kotarski Komitet K.P.H. 13. VIII 1942
Pisarovina

Okružnom Komitetu K.P.H. — Karlovac

Politička situacija mnogo je povoljnija za nas u svim općinama našeg rajona od posljednjeg odaslanog našeg izvještaja. Izvršene su uspješne akcije naše partizanske vojske u Pisarovini, u Pokupskom i Kravarskom.[1] Spaljene su državne zgrade kao i svi državni uredi odnosno općinski sa inventarom. To naročito povoljno je djelovalo na okolna sela. U tom dijelu kotara Pisarovina u kojem su izvršene akcije, već mnogi pojedinci kažu: »Sada se ne trebamo bojati više ustaša i žandara, mi imademo našu vojsku, koja će nas braniti od njih.« Dakle, uopće, vidi se jedan veliki plus za nas. Traže se sada akcije dalje kao i likvidacija po selima svih protunarodnih elemenata odnosno kažnjavaju i pozivaju na odgovornost zbog protunarodnog, izdajničkog i klevetničkog rada. Iz Pisarovine sele sada svi koji su ostali, a smatraju se krivim. Na pr. vlasnik i upravitelj ribnjaka kod Pisarovine, ostavljaju sve državi i sele u

Zagreb. Upravitelj je špijun, koji vodi špijunsku mrežu u kotaru Pisarovini, inače po narodnosti Nijemac (To nije onaj grof sa Crne Mlake). Za vrijeme akcije tražena je pomoć u Jaski, u Lasinji, u Kupincu, u Kovačevcu i Karlovcu. Posadno zapovjedništvo izjavilo je da ima svega desetak vojnika na licu. Stvarno smo izvješteni da nemaju u Karlovcu vojske, nego dvije bojnice (bataljona).

Održali smo dva partijska sastanka sa ćelijom u Rečici, jedan sa kandidatima na Draganiću, te sa ženama savetovanje sa AFŽ u Kupčini. Vuk[2] navodno ništa nije priznao na istrazi kao ni njegovi, koji su bili isto uhapšeni. Otac, mati i žena mu pušteni su, a on daje odveden u Njemačku. Ćelija u Rečici u kojoj je on bio nastavlja dalje rad. Sada su četvero članova. Svim jedinicama dali smo poslati nam materijal za njih da ga obrađuju na svojim sastancima. Nastojimo kod svih jedinica i partijaca stvoriti disciplinu i osjećaj partijske odgovornosti kod izvršavanja dužnosti i direktiva Partije. Čišćenje od kolebljivaca i paničara nastavljamo. Jedan od najvažnijih zadataka imamo sada pred sobom, a to je da pronalazimo nove ljude koji budu zaslužili da postanu članovi K.P. Momentalno imamo malo mogućnosti pribavljanja novih članova, ali dolazeće političke situacije, kao i naš rad nadamo se, daće nam na površinu takovih ljudi. Same partijske jedinice vrlo su nam slabe i neborbene. Ne pretstavljaju u svojim selima i mjestima onakovu srž, amebu, kakove bi trebale biti. U zadnje vrijeme nam dosta smetaju našem radu neke tajne noćne patrole od 30—50 ustaša, koje se kreću po šumskim putevima i kanalima u Draganićkom Lugu. Za te patrole ne znaju ni ustaški predstavnici u pojedinim selima. Ti ustaše imadu partizanke i izdavaju se da su partizani. Po koji put za vrijeme dana ostaju u šumi i pred pastirima pričaju kako so došli baš iz borbe, da im sada donesu hrane iz sela, da li ima ustaša u njihovom selu. Trebaće nekoliko zasjeda postaviti, pa ćemo vidjeti onda, te junake. Već tri četiri puta imali smo ludu sreću da nismo nabasali na njih. Oni su se kretali onim istim putevima, kuda smo mi morali proći i pred nama ili iza nas u razlici od nekoliko minuta. To smo za sigurno utvrdili u zadnjih par dana.

Isto će novi politički momenti sada također utjecati na to da se što je moguće više mobilizira u partizane iz našeg kraja. Akcije, njihov uspjeh, stvaraju također nešto borbenosti u narodu, a ona je baš najpotrebnija da se u tom smjeru postignu željeni rezultati. Naročitu brigu sada imamo o što boljoj izobrazbi i izgradnji i političkoj i vojnoj naših partizana. Započete političke zborove i mitinge sa odredom nastavićemo dalje po svim našim općinama gdje god to bude moguće. Obavještajnu službu još nemamo gotovo nikakovu. Obavješteni smo preko Draganića iz Zagreba neslužbeno da imade mnogo ljudi za partizane iz Zagreba koji bi ovamo dolazili po dogovorenoj vezi. O svemu tražimo točno podatke kao i službenu vezu sa Zgb. da nas o svemu izvjeste. Još nam nije bilo moguće stvoriti vojni komitet među domobranima i oficirima, koji smo imali u planu. Još uvjek sa jedan drugog boji, radi stalnog hapšenja u gradu.

Bilo je sazvano četiri sastanka N.O.O. od kojih je održan jedan, dva ispričana u raznim našim općinama. Odbori su uopće slabi, naročito neki, a ne pretstavljaju ni izdaleka odbore rukovodioce narodno-oslobodilačke borbe.

Sada vodimo akciju oko uspostavljanja veza i pregovora, kontakta sa bivšim narodnim zastupnicima HSS-a na našem terenu. Uredili smo dva sastanka, na koje nisu svi posrednici došli, ali oba puta su ispričani.

Sa omladincima održan je jedan sastanak. Sada su vršene regrutacije po kotarevima karlovačkog okruga. Svi su primljeni regruti njih oko 800 i sada imadu već pozive da nastupe i to svi za Varaždin odakle će s njima u Njemačku i dalje poslije kratke vježbe, (a) koji ne dobiju poziv imadu se u roku od 15 dana sami javiti. Trebamo nastojati spriječiti što je moguće više odaziv u vojsku i pozvati ih u partizane.

Rad oko organiziranja žena još uvijek na istom stepenu. Radi se pojedinačno sa nekim uspjesima. Pranje rublja, pečenje kruha, davanje pomoći rado izvršavaju. Stvoriti nešto organizirano svakako ima mogućnosti. Inače, moramo priznati, i sa naše strane se tom sektoru rada posvećivalo manje pažnje.

Letke smo razbacali po svim općinama. Narod ih je brao i spremao. Gdjekoji je dospio i vlastima u ruke. Ispitivalo se na veliko tko bi to mogao razbacati. Negdje da su partizani, a negdje putujući prosjaci. Sa letcima bi svakako trebalo nastaviti. Materijal koji nam je dat obrađujemo mi kao i partijske jedinice. Sada ćemo početi i mi sa izdavanjem radio vijesti, pošto smo dobili jedan aparat.

Obavješteni smo od našeg oficira da u Karlovcu nema vojske nego dva bataljona. Ono pak što se nalazi kao posada po pojedinim okolnim mjestima Korduna i Banije nije u stanju povesti neku ofanzivu. Isto se tako više uopće ne spominje nikakova ofenziva među zapovjedništvom niti domobranskim niti ustaškim. Talijana ima oko 7000 u Karlovcu i oko Karlovca izgrađuju bunkere od cigle.

Ovamo je stigao drug Mirko Lončar i radi svoj zadatak.

Isto tako došao je i drug Kurelec[1] i uredili smo s njim sve potrebno, a prema uputama iz pisma druge Miće,[4] koje je isto donio. Isti je već odputovao za Zgb.

Po svim selima određeno je već svakom seljaku koliko mora koji dati sijena za državu. To sijeno mora svaki dopeljati u Zdenčinu iz svih općina, gdje se balira i šalje dalje. Seljaci se boje da ga ne dadu. Spaliti mu ga ne smijemo, jer time bi stvorili neprijatelje, a sam ga spaliti neće. Jer od 15—30 metara mora dati 2—3 metra. Zato spaliti ne možeš taj dio, jer će onda doći po sve, a sve spaliti seljak neda, jer čime da prehrani blago. A sve organizirati na otpor još nam nikako nije moguće. Oni su nezadovoljni i ogorčeni time što moraju dati, ali opet se tako boje vlasti još da ih ne možeš uvući na otpor. Nama postoji jedino stoga mogućnost, da spalimo sijeno na tom sabirnom mjestu u Zdenčini. Jedino moglo bi se selo uvući u borbu da se otpočene rekvizicija

pšenice, koja je ove godine apsolutno podbacila. U svim ovim krajevima u 80% slučajeva nije se dobilo ni sjeme. Eh, tu bi ga dirnuo u srce, da mu to počnu oduzimati.

Šaljemo vam nabavke preko Draganića: 2 vrpce, jedan zamot kemijskog i običnog indiga, Carbon papira, te obračun za članarinu za mjesec VII i VIII.[5] Ostale nabavke stizaće tjedno.

Obavješteni smo iz Žumberka daje komandant Ž.P. odreda drug Čort[6] pao kod Petrovine nedaleko Jaske, da je nešto i sam kriv radi svoje tvrdoglavosti što je ostao na brisanom prostoru za vrijeme napada neprijatelja, premda se mogao skloniti. U Žumberak je odaslata naša desetina sa poštom i materijalom.

Ne znamo zašto se drugarica Milka[7] ne odaziva pozivu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodima!

Za K.K. K.P.H. — Pisarovina
St.[8] Bendžo, v. r.

Prilog:
Kotarski Komitet K.P.H.
Pisarovina

13. VIII 1942.

Obračun članarine

Za mjesec srpanj:	
12 drugova	111 — kuna
Za mjesec kolovoz:	
8 drugova	80 -
pomoć	10 -
Svega	201 — kuna
	(dvije stotine i jedan)

S.F. - S.N.

Za K.K. K.P.H. Pisarovina
St.[9] Bendžo v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-189/440

[1] O tim akcijama vidi i dok. u AIHRPH, KP-189/443
[2] Ivo Vukić, sekretar partijske ćelije u Kupčini
[3] Franjo Kurelec, ustaški konfident i agent. Vidi dok. br. 307.
[4] Savo Zlatić, sekretar OK KPH Karlovac
[5] Obračun se daje uz dokument kao prilog.
[6] Slavko Klobučar Čort. Vidi dok. br. 19
[7] Milka Kufrin
[8] ' [9] Stjepan Koren Bendžo

1942, kolovoz 14.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Vrhovnome oružničkom zapovjedništvu NDH o akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske potkraj srpnja i prve polovine kolovoza 1942. godine

»ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 1229/Taj.
U Sisku, dne 14 kolovoza 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za prvu polovicu
mjeseca kolovoza 1942.

1. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ZAGREB
2. ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA ZAGREB
3. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ZAGREB...«

»...3. *O KOMUNISTIMA-PARTIZANIMA...«*

»...PETRINJA:

»...24. srpnja o. g. oko 14 sati na putu nedaleko sela Grede kotaru Sisak (9 km s. od Siska) četvorica partizana iz busije napali su puščanom vatrom ustaškog Tabornika iz Grede Klarić Stjepana, koji je od zadobivenih ozljeda umro u bolnici u Sisku.

26. na 27. srpnja o. g. pokraj državnog puta Pokupsko-Letovanić, a iznad sela Vratečko, kotara Sisak, partizani su zapalili 150m složenih drva vlasništvo državne talionice iz Capraga.

Iste noći oko 23 sata došlo je oko 30 partizana u šumu Kljuku područje oružničke postaje Letovanić, kotara Sisak. Od poslovođe talionice Caprag Emila Roterà oduzeli 1 dalekozor, 15 kg masti i 20 kg slanine. Nakon 3 sata zadržavanja otišli su, iza njihovog odlaska došla je druga skupina od 30 partizana i napadali i vrijeđali spomenutog poslovođu rekavši mu da je on prijavio ustašima u Pokupskom njihovo boravište, nakon čega je došao jedan naš zrakoplov te bombardirao njihov logor, ali im nije nanio nikakve štete ni gubitaka...«

»...29. srpnja o. g. oko 30 partizana iz sela Vratečko, kotara Sisak odveli su seljaka Miju Dejanovića, za njegovu sudbinu ne zna se...«

»...29. VII o.g. u 23 sata oko 160 partizana napalo je radničku satniju u šumi Burdelj (4 km zapadno od Lekenika) oduzeli su 11 pušaka koliko ih je bilo. Zarobili su 211 domobrana i otjerali prema Pokupskom. Putem je uspjelo pobjeći četvorici domobrana koji su se prijavili oruž. postaji u Lekeniku. Partizani su sakupili svu odoru i živežne namirnice i sobom odnieli, a što nisu mogli ponieti na mjestu su razbacali i uništili...«

»...4. VIII. o. g. od 22.30 do 5. VIII. 1.30 sati neustanovljeni broj partizana napadali su selo Hrastovicu (5 km j. od Petrinje) kotara Petrinja, Napadaj je odbijen bez žrtava.

7. VIII. o. g. u 23 sata partizani su ponovno napali selo Hrastovicu. Napadaj je odbijen bez gubitaka. Na strani partizana gubitci nisu poznati...«

»...KARLOVAC

22. na 23. VII. o.g. oko 60 naoružanih partizana došli su kod trgovca Mavre Švabinac u selo Dubranec, kotara Vel. Gorica te su istog sa 7 članova njegove obitelji, pošto su predhodno pokupili sve svoje stvari, odveli u nepoznatom smjeru. Predpostavlja se da je ovo učinjeno po dogovoru.

25. VII. o. g. pobjegao je od partizana i došao svojoj kući u selo Auguštanovac, kotar Pisarovina prič. domobran Josip Kireta, koji se nalazio na zdravstvenom dopustu kod kuće a koga su partizani 17 na 18 srpnja o. g. odveli sobom u šumu. Upućen je u jedinicu.

26. VII. o. g. oko 21 sat 3 nepoznata naoružana partizana raspačavali su kom. letke u selu Kupčini kotara Pisarovina. Isti su se prebacili preko rijeke Kupe nedaleko sela Šišljavića a prema selu Prkos.

26. VII. o. g. u 20.30 sati 5 naoružanih partizana došli su u selo Sošice, kotara Jastrebarsko i tražili oružje, pa kada nisu ništa našli, otišli su u šumu prema selu Radatovići na talijansko područje. Pri odlasku narodu su zaprietili da ih nesmiju odati vlastima.

26. VII. o. g. između 17 i 18 sati došlo je oko 300 naoružanih partizana u selo Brkiševinu i Šišinec, kotara Jastrebarsko, održali su seljacima govor pozivajući ih da se ne odazivaju pozivima u vojsku i da se k njima pridruže. Isti su otišli u šumu Kljuka (6 km. j.i. od Pokupskog). Sobom su odveli seljake Vukčević Jandru, Dvoručković Imbru i njegova sina Ivana ali su ih nakon kratkog vremena pustili kući.

27. VII. o. g. u 4 sata partizani su sa svih strana napali puščanom i strojopuščanom vatrom vojarnu oruž. postaje Kalje, kotara Jastrebarsko. Napadači su odbijeni i povukli se u šumu.

27. VII. o. g. po noći došlo je 5 naoružanih partizana u selo Donju Kupčinu, kotara Pisarovina u kuću Bučan Mije pok. oružnika koji se nalazio na dopustu tražili kod njega oružje pa kada nisu našli, odveli su ga sobom ali su ga nakon 300 m hoda pustili kući. Isti su otišli prema selu Prkosu.

28. na 29. VII. o. g. između sela Željezno i Šinkovci, kotara Jastrebarsko (7 km j.z. od Kalja) partizani su prekopali državnu cestu sačekali samovoz sa drvima vlasničtvo zdravstvenog zavoda u Zagrebu i sve zapalili. Samovoz sa drvima izgorio je do temelja. Istom prilikom uništili su 5 brzg. stupova i žicu pokidali usljed čega je do drugog dana veza sa Kostanjevcem bila prekinuta.

29. VII. o. g. u 22.30 sati oko 70 naoružanih partizana došlo je u šumu Burdelj (Kljuka) 5 km j. i. od Pisarovine). Sobom odveli 230 domobrana pošto su predhodno njih osmoricu naoružanih razoružali. Iste su svukli i pustili. Istom prilikom su zapalili veliku količinu drva i uglja vlasničtvo tvrdke talionice Caprag...«

»...29 na 30. VII. o. g. partizani su napali puščanom i strojopuščanom vatrom graničnu stražu u Stojdragi. Napadači su odbijeni bez gubitaka na našoj strani. Gubitci na strani partizana nisu poznati.

29 na 30. VII. o. g. kraj puta između Pisarovine i Jamničke Kiselice kod šume Lug na 25 kilometru partizani su srušili 3 b. b. stupa i odnieli oko 1000 metara žice. Veza je kasnije uspostavljena.

29. na 30. VII. o. g. oko 50 naoružanih partizana uzeli su sjekiru i pilu iz kuće mlinarice Ane Martinčić kraj ceste Krašić—Kostanjevac? porušili 14 b.b. stupova i žicu pokidali te time prekinuli vezu sa Jastrebarskim. Sakupljene stupove složili na drveni most i zapalili. Most nije podpuno izgorio jer je ubrzo naišao putnički autobus i vatra je pogašena.

29. VII. o.g. 4 naoružana partizana iz sela Kašt, kotara Jastrebarsko odveli su seljakinju Latković Dragicu i iz puške ju ubili. Ovaj čin je osveta partizana što je ista našim vlastima davala podatke o partizanima.

29. na 30. VII. o. g. veća skupina naoružanih partizana u selu Dragišići (8 km s. z. od Kostanjevca) od odpuštenog domobrana Dragišić Jove tražila je pušku i naboje pa kada nisu našli, odveli su ga sobom, a nakon kraćeg vremena pustili.

30. VII. og. u 3 sata oko 150 naoružanih partizana došli su u selo Gornju Vas (1/2 km s. od Kalja) opljačkala trgovinu Radovanić Tome, seljaku Šintić Peri oduzeli 2 konja i jedna kola, a Šintić Vidu 2 para volova pa se sa pljenom izgubila prema talijanskoj granici. Partizane su predvodili bivši lugar Kordić Pavao iz sela Dani, Pavao Stanišić iz Stanišića i Ilija Đurić iz Đurić sela, kotara Jastrebarsko koji su već ranije odbjegli partizanima.

30. VII. o. g. u 20 sati granična straža u Stojdragi od 7 oružnika i 11 organa rizničke straže povukla se na područje Njemačkog Rajha kod sela Kamnice jer je bila opkoljena od partizana a streljiva im je u ranoj borbi ponestalo. Poslano je pojačanje i streljivo pa će se ova straža vratiti natrag u Stojdragu...«

»...31. VII. o. g. u 22.45 sati partizani su napali jakom puščanom vatrom na vojarnu oruž. postaje Pisarovina, kotara istog. Napadači su odbijeni bez gubitaka po nas a za partizane nije poznato...«

»... 1. na 2. VIII. o. g. oko 3.30 sati u selo Gornja Vas, kotara Jastrebarsko

(pol km. s. od Kalja) došlo je oko 300 naoružanih partizana sobom u šumu odveli opć. liječnika Dr. Đorđa Uglješića na vratima kuće ostavili cedulju sa nadpisom: »Tako će proći svaki izdajica srbskog naroda«. Istom prilikom seljaku Ivici Šintiću u istom selu oduzeli jednog konja. Partizani su otišli na talijansko područje od kuda su i došli.

2. VIII. o.g. u 22 sata partizani su napali jakom puščanom i strojopuščanom vatrom Pokupsko, kotara Pisarovina. Borba je trajala do 2.15 sati sliedećeg dana. napadači su odbijeni bez gubitaka. Na strani partizana gubitci nisu poznati.

2. VIII o. g. u 22 sata partizani su napali puščanom vatrom vojarnu oruž. postaje Pisarovina, kotara istog. Napadači su odbijeni bez gubitaka na našoj strani. Na strani partizana gubitci nisu poznati.

2. VIII. o. g. skupina naoružanih partizana sa talijanskog područja došla je u selo Sošice, kotara Jastrebarskog. Od opć. bilježnika zahtjevala da odpečati sve mlinove pa kada je on to odbio, učiniti, sami su sve mlinove odpečatili i mlinarima naložili da moraju obavljati meljavu za narod. Partizane je predvodio raniji pok. stražar rizničke straže u Sošicama Šelihar Alojz, koji je nedavno pobjegao partizanima. Istom prilikom partizani su došli u samostan časnih sestara i tamo našli župnika iz sela Pribića koga su sobom odveli, ali su ga nakon kratkog vremena pustili sa prietnjom da se nesmije bavit politikom, a misu može u crkvi služiti.

3. VIII o. g. skupina naoružanih partizana došla je u selo Sopote, kotara Jastrebarsko (2 km s. i. od Sošica) iz dućana trgovca Karlović Jove oduzeli 6 vreća soli, na kolima Smičiklas Šime iz istog mjesta odvezli u selo Radatoviće (talijansko područje) a Smičiklasa pustili kući.

4. VIII o. g. oko 4 sata pojavilo se 10 naoružanih partizana u selu Cvetković Brdu, kotara Velika Gorica ali nisu nikoga dirali...«

»...5. VIII. o. g. u 7 sati oko 400 naoružanih partizana napali su puščanom i strojopuščanom vatrom oružničku postaju i mjesto Kalje, kotara Jastrebarsko. Nakon kraće borbe partizani su zauzeli mjesto i vojarnu. U borbi su poginula 4 oružnika, dok je 15 oružnika i domobrana zarobljeno. Od 15 zarobljenih pušten je jedan oružnik i 5 domobrana, za sudbinu se ostalih nezna. Prema podatcima sumnja se da su ostali poubijani u šumi Cerovica (7 km s. od Kalje). Partizani su opljačkali zgradu oruž. postaje, općine, pošte i šumarije. Veći dio stvari potrpali u 5 kola i sobom odvezli a nekoje stvari polupali, zapalili i uništili. Postaja još nije uspostavljena.

9. VIII. o. g. u 4.30 sati oko 800 naoružanih partizana obučeni u domobransku, ustašku, oružničku i talijansku odoru, napali su i zauzeli mjesto Pisarovinu, kotara istog. Oružnici su pod daleko jačim napadačem povlačili se i u momčadi nisu imali gubitaka. Na našoj strani poginula su 3 ustaša, a 2 su ustaša ranjeni. Zarobljeni su 2 oružnika, 2 domobrana i 12 ustaša. Od zarobljenih su pustili: 1 oružnika, 1 domobrana i 1 ustašu dok su u šumi Lučelnica streljali 1 oružnika i 11 ustaša. Osim spomenutih streljali su još

Milana Turka, krčmara, Slavka Fonjaka, studenta medicine, Križan Orlovića, nadzirača b. b. linije i 1 pisara iz kotara.

Istom prilikom partizani su zapalili zgradu pošte, općine, kotarske oblasti, oruž. postaje, suda i zgradu u kojoj je stanovao kotarski predstojnik i kot. liječnik. U šumu su sobom odveli kot. liječnika Dr. Dančević Ivana. Partizane je predvodio Sima Vidović, bivši opć. pisar iz opć. Lasinje.

Iz vojarne oruž. postaje odnieli su beriva oružnika u iznosu od 39.700 kuna, sav menažni i gospodarstveni novac. Opljačkali su podpuno mjesnu ljekarnu. Među partizanima viđene su i dvie ženske. Među muškarcima bilo je Slovenaca, Bosanaca, Dalmatinaca i Kordunaša. Nakon izvršene pljačke partizani su otišli u 9 sati prema Dol. Kupčini preko rijeke Kupe...«

»...BJELOVAR

20. VII. o. g. oko 22 sata došla su 4 nepoznata naoružana partizana u selo Malu Bršljenicu kotara Garešnica (10 km j. z. od Garešnice) od lugara Šiptarić Steve oduzeli dvocjevku pušku i čekić a lugara Rupčić Petra odveli iz kuće i na jednoj livadi između sela Mala i Velika Bršljanica sa 3 naboja ubili...«

»...23. VII. o. g. oko 21 sat došla je skupina od 40 partizana u selo Popovac, kotara Garešnica (11 km s. z. od Garešnice). Iz državne lugarnice Garjevica, šumarije Garešnica od lugara Nađ Ivana odnieli 41 kg. slanine, 40 litara ulja, što je bilo spremljeno za radnike koji izrađuju drva za šumariju.

Od Volf Irene Židovke otvorivši zapečaćenu trgovinu odnieli 1 bure od 401 vina, 1 bure od 30 i 1 bure od 15 litara rakije.

Od Pitner Jakoba odnieli 1 civilnu pušku, 10 vatrogasnih haljinaca i 15 kapa, od Kiš Štefana 1 civilnu pušku i naložili mu da na svojim kolima sve opljačkane stvari vozi u Veliki Propkop (4 km j.z. od Popovca). U Vel. Prokopu zapalili su 40 m spremljenih drva vlasničtvo šumarije Garjevica i 3 vagona poduzeća »Nihag«.

23. VII o. g. oko 6 sati 7 naoružanih partizana došli su u selo Mali Prokop, kotara Garešnice (10 km s. z. od Garešnice) naložili starješini sela Jakšić Petru da za njih na selu kupi hranu, što je on morao učiniti i odnieti im u šumu.

25. VII. o. g. u 0.16 sati skupina od 200 dobro naoružanih partizana napali su na pilanu i industriju drva »Nihag« u Brestovcu kod Garešnice (3,8 km s. od Garešnice) pa pošto su predhodno pokidali brzojavno i brzoglasne žice, opljačkali skladište živežnih namirnica iz koga su odnieli 3.300 kg slanine, 1.600 kg šećera i 1.200 kg brašna, 340 kg ulja, 300 kg masti, a iz skladišta nabavljačke zadruge odnieli su 1 vreću griza, 60 komada vesta, 20 kg rogača, 65 kg šećera, 40 kg masti, 1 krugovalnik i iz blagajne 4.500 kuna gotovog novca. Od skladištara Špiljera Andrije otjerali 1 svinju od 60 kg težine i 10.000 kuna gotovog novca, a od blagajnika Biondić Ivana 1 krugovalnik.

Po svršenoj pljački ubili su činovnika poduzeća »Nihag« Boras Antuna i skladištara Špiljer Andriju. Sve opljačkane stvari i živež. namirnice potrpali u vagone poduzeća »Nihag« i sa dve lokomotive odvezli u Vel. Prokop a odatle

kolima u planinu Garić (20 km s. z. od Garešnice). Pred polazak iz Brestovca zapalili su pilanu i sve zgrade poduzeća »Nihag« koje su do temelja izgorile. Ovo je poduzeće podpuno uništeno i prestalo sa radom...«

20. VII. o. g. oko 24 sata došla je jedna skupina partizana u selo Dišnik, kotara Garešnica (7 km s. od Garešnice) izvukli iz kuće seljakinju Milović Doku i u šljivku ubili iz puške. Po tom su otišli kod kuće seljaka Košutić Stjepana, poveli sa sobom do kuće staro-katoličkog župnika Vlasov Aleksandra, te su i župnika izvukli iz kuće, obadvojicu odveli oko 200 metara u polje i tamo ih ubili iz samokresa.

Razlog za ovo ubojstvo je, da su ovi prijavili našim vlastima mjesne seljake, koji su podržavali partizane pa da zbog toga sjede u zatvoru.

27. VII. o. g. u 0.30 sati oko 50 partizana došli su u selo Oštri Zid, kotara Garešnica (25 km j. od Bjelovara) od učitelja Bosanac Antuna pričuvanog satnika na dopustu oduzeli jedan par častničkog odijela i samokres, a od seljaka Starčević Ivana jednu lovačku pušku...«

»...27. VII. o. g. oko 24 sata nepoznata jačina partizana pokušala je napasti vojarnu oruž. postaje u Vukovju (12 km j. od Garešnice) ali su pravodobno zapaženi i puščanom vatrom odbijeni.

27. VII o. g. oko 23 sata došlo je oko 30 partizana u selo Mali Pašijan, kotara Garešnica (7 km s. od Garešnice) od domobrana nalazećih se na dopustu Filipović Josipa, Kuti Franje, Berecfi Josipa i Vabar Šandora oduzeli vojničku odoru.

Iste noći oko 10 partizana došlo je u selo Popovac, kotara Garešnica (11 km s. u. od Garešnice) kod učiteljice Krsnik Josipe tražili oružje, pošto je njen muž u vojsci nisu ništa našli zatim su otišli kod seljaka Hagote Mate i od njega odnieli civilnu pušku.

27. VII. o. g. oko 23 sata došla je jedna skupina partizana u selo Ciglenicu, kotara Garešnica, (11 km s.z. od Garešnice) od domobrana Safeć Milana, koji se nalazio na 4 dnevnom dopustu odnieli vojničku odoru.

28. VII. o. g. oko 23 sata došla je jedna skupina partizana u selo Ciglenicu, kotara Garešnica (11 km j. od Garešnice) te su u kući ubili Vidaković Antona i njegovog zeta ustašu Kokarić Stjepana koji je iz Zagreba došao kod svoga tasta.

28. VII. o. g. došla je skupina partizana u selo Popovac, kotara Garešnica (11 km s. z. od Garešnice) od mlinara Paškar Josipa i njegovog sina Josipa odnieli od svog po jednu civilnu dvocjevku pušku.

28. VII. o.g. oko 24 sata došlo je oko 80 partizana u selo Kopčić Brdo, kotara Čazma (13 km j. i. od Čazme) sobom odveli familije: Šumunić Franje iz Kopčić Brda, koji se nalazi među partizanima i to: ženu Alojziju, sina Ivana, snahu Antoniju, kćerku Katicu i Maricu, a od familije Klepac Antuna koji se nalazi u Jasenovcu, ženu Vjekoslavu, sina Ivana i kćerku Mariju.

25. do 28. VII. zaključeno u selu Stupovači, kotara Garešnica (8 km j. z. od Garešnice) bilo je oko 145 partizana naoružani sa puškama i sa 15 strojnica,

od kojih je 30 bilo naoružano sa civilnim puškama, te su za ovo vrieme u Stupovači obskrbljivali se hranom, obavljali pranje rublja, brijali se i šišali.

29. VII. o. g. oko 23 sata došlo je oko 100 partizana u selo Vukovje, kotara Garešnica (12 km j. od Garešnice) iz kuće izvukli seljaka Golub Aleksandra i ubili ga u dvorištu a na putu sastali su seljaka Fijolića Miju, te su i njega iz pušaka ubili.

29. VIII. o. g. oko 22 sata skupina od 50 partizana došla je u selo Kostanjevac, kotara Garešnica (13 km s. z. od Garešnice) u sredini sela sakupili veći broj ljudi i žena, na putu im održali govor da nedaju žito i ostale namirnice Paveliću, da ih liferuje u Njemačku i Italiju, da su ustaše gamad koje treba potući. Jedan se predstavio kao pravi Hrvat iz Zagreba, koji je kazao da je dobio poziv u vojsku, ali je on volio u šumu nego u vojsku, pa tako treba svi da rade. Jedna žena partizanka govorila je ženama, da neka seljačke žene predu i tkaju za partizane jer se oni za njih seljake bore...«

».. .31. VII. o. g. oko 13 sati došla je veća skupina partizana u selo Gornju Garešnicu, kotara Garešnica (25 km j. i. od Čazme) opkolili cijelo selo i tražili ustaše, uhvatili su ustašu Janković Milana, koga su 2 partizana odmah odveli u šumu, seljake i radnike sakupili pred pučku školu, držali im govor, u kome su kazali daje Poglavnik sluga Njemačke i Italije i da nedaju žito državi, jer to žito ide u Njemačku i Italiju. Za sudbinu ustaše Jankovića se nezna.

Isti dan oko 23 sata došla je skupina partizana u isto selo. iz štaglja Puškarića Ivana izvukli sa spavanja šumskog radnika Milinković Milana iz Pazarišta, kotara Perušić, te ga iz pušaka na dvorištu ubili.

31. VII. o.g. došlo je 68 partizana u selo Rogoža, kotara Garešnica, (17 km j. z. od Garešnice) razmjestili se po pravoslavnim kućama i tu bili na večeri i odmoru.

Istog dana došlo je oko 20 partizana u selo Bršljenicu, 30 partizana u selo Kutinicu, 14 partizana u selo Čaire, a 20 partizana u selo Brinjane, kotara Garešnica, izvršili preobuku rublja, nabavljali živežne namirnice i raspačali komunističke letke. U navedenim selima partizani su se osjećali podpuno slobodni i sigurni.

Iz sela Male i Velike Bršljanice pojedini građani a osobito Nijemci napuštaju svoja imanja i izseljavaju se kud koji iz bojazni pred partizanima...«

»...ZAGREB

27. VII. o. g. oko 10 sati oko 70 naoružanih partizana došlo je u selo Sv. Duh, kotara Samobor (2 km z. od Samobora) opljačkali mjesnog učitelja, a od župnika oduzeli jedan krugovalnik. Poslie su otišli u selo Vratnik Selo (5 km s. od Samobora) a sliedećeg dana prošli između sela Vratnika i Otruševca (3 km s. z. od Samobora) gdje su se izgubili.

28. VII. o.g. oko 8 sati u šumi Žutici nedaleko sela Okoli (7 km z. od Popovače) oko 70 partizana uhvatili su seljaka Frestoš Zvonka i Štimac

Antuna iz sela Okoli iste svezali i sobom odveli, ali su ih nakon preslušanja pustili.

28. VII. o. g. od 22 do 24 sata došlo je u selo Grdanjci (6 km z. od Samobora) oko 70 partizana pod vodstvom bivšeg oružnika sa postaje Kalje i Samobor, Rajkovića, među njima bile su i 4 žene. Isti su bili naoružani puškama, 2 lahke i 1 teškom strojnicom. U gostionici jeli i pili, po selu tražili hranu i lopate da zakopaju hranu. Seljacima su govorili da oni neće ubijati jer da će za dva mjeseca biti drukčije. Među partizanima je prepoznat neki Čakanić iz sela Novaki, kotara Zagreb. Otišli su u dvie skupine, jedna prema šumi Strabotnik (5 km južno od Grdanjci) a druga prema Stojdragi (5 km z. od Grdanjci) gdje su cestu prekopali.[1]

29. VII. o. g. poslie podne u šumi »Grabovica« (15 km z. od Samobora) partizani su zaustavili Plešu Eduarda upravljača samovoza skladišta Mindoma III Odjel, odveli ga u šumu, samovoz zapalili, a njega pustili.[2]

1. VIII. o. g. oko 6 sati na putu između Posavski Bregi i Ivanić Grada (1,5 km i. od Posavski Bregi) 6 partizana ubili su iz vojničke puške jednog njemačkog vojnika, jednog častnika teže ranili koji je istog dana u Zagrebu umro.

2. VIII. o. g. u selu Dubrovščak Lijevi (5 km j. i. od Posavski Bregi) oko 50 partizana napali su ustašku pripremnu bojnu. Borba je trajala 1 sat. Napadači su odbijeni uz gubitak 1 mrtav i 1 ranjen, dok na strani ustaša nije bilo gubitaka.

2. VIII. o.g. oko 11 sati jedna skupina partizana došla je u selo Mikleušku, kotara Kutina (14 km s.i. od Kutine) među kojima su bile i 4 ženske. Sakupili narod i održali im govor i dijelili im letke. Odovud su otišli u selo Moslavačko Selište (8 km s.i. od Kutine) tu so također održali govor. Župnika Želimira Liku primorali da drži govor, što je i učinio govoreći narodu samo o vjeri. U selu Miklouški oduzeli su od župnika 1 samokres a od lugara Dekić Mile lovačku pušku. U spomenutim selima nisu nikoga dirali. Isti su otišli prema šumi Garjavci.

30. VII. o.g. općinski stražar u mjestu Samobor pozvao je nepoznatu osobu za legitimiranje, ova se osoba dala u bijegstvo, stražar je pripucao i istog ranio i uhvatio. Ustanovljeno je da se zove Matija Ubojčić. rodom iz Hrv. Kostajnice, a sa boravištem u Vrabču, kotara Zagreb, po zanimanju brijač.

7. VIII. o.g. oko 23 sata i 8. kolovoza oko 1 sat oko 50 partizana izvršilo je napadaj na busiju oružnika i ustaša u Pos. Bregima. Napadaj je odbijen bez gubitaka na našoj strani. Partizani su pobjegli prema selu Oborovo (6 km z. od Posavski Bregi).

VARAŽDIN

12. VII. o.g. na putu od Pregrade prema Humu razbacani su komunistički letci. Raspačavatelji nisu pronađeni.

22. VII. o.g. oružnici postaje Začretje uhitili su gostioničara Viktora Krsnika iz Začretja, kotara Krapina radi toga stoje 10. VII. o.g. u gostioni Cecilije Škroblin u Začretju govorio da će naša država propasti, da Poglavnik ne radi dobro, da smo svi prevareni, da on znade kako će sve izaći, a zatim je prisutnima doviknuo »Turčine živjela Sovjetska Rusija«.

25. VII. o.g. na području postaje Ludbreg, kotara istog, uhićenje Stjepan Tratnik iz sela Hrastovskog, kotara Ludbreg radi prikrivanja oružja, protudržavnih izraza i uvreda Poglavnika.

26. VII. o.g. oružnici postaje Zabok uhitili su Josipa Hrsnik iz Varaždinskih Toplica, kotara Novi Marof, Franju Otmfelsa iz Bakanaca, kotara Pregrada, Alojza Debeljaka iz Kostelskog i Franju Tkalec iz Bušita, oba kotara Pregrada, koji su bili članovi komunističke organizacije. Istraga je još u toku...«

»Zapovjednik podpukovnik
(Duffek)
Duffek,[3] v.r.«

MP.[4]

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 147, reg. br. 4/2—25 do 31.

[1] i[2] Akciju je izvršila III. četa bataljona »Josip Kraš«.
[3] Emil Duffek
[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Zapovjedničtvo 1. oružničke pukovnije

61

1942, kolovoz 15.

Izvještaj Dušana Čalića Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o provedenoj reorganizaciji partijskog rada i osnivanju novoga Okružnog komiteta KPH Čazma

15. VIII 42.

Izvještaj »Povjerenstvu CK KPH« za Zagreb

Kao što sam prije javio i usmeno saopštio drugu Marku[1], ja sam bio poslan od druga Brzog[2] da pregledam, očistim i reaktiviram partijski rad na

teritoriju bivšeg OK Čazma i da formiram sam O.K. Zadatak sam izvršio i smatram da trebam o poslu dati izvještaj »Povjerenstvu CK KPH« za Zagreb pošto taj O.K. spada pod njegov nadzor, a duplikat šaljem drugu Brzom jer me je on poslao. Daljnji nadzor nad O.K. Čazma treba da preuzme Zagreb /(o tom sam već vezu uspostavio s drugom Markom, ukoliko se drugačije ne riješi)/.

Rad sam počeo 15. VII a formiranje O.K. je bilo 13. VIII. Obišao sam sve part, organizacije ukoliko ih je uopće bilo. Stanje partije je bilo vrlo loše. Kao što se vidi iz statistike dobar dio partijaca je dolaskom fašizma dezertirao. Organizaciono se sve razbilo. Part, jedinice u 50% slučajeva se nisu sastajale, a i da ne govorimo o prihvaćanju i provađanju partijske linije. Ono što nije dezertiralo velikim dijelom je oportunističko. N.pr. jedinica u selu D.[3] ima četiri člana i više s nikim ne radi, govoreći »mi se bojimo ljudima otkriti«. Mnogi partijci su otišli u vojsku a mnogi su se krili ali nisu htjeli u partizane. Tako član iz Ob.[4] kaže za jednog špijuna koji gaje tužio da se krije od vojske »treba ga ubiti, jer da nije bilo njega ja bi još mogao spavati u svom krevetu«. On ni ne pomišlja ići u partizane. Njih 20 se krilo neki čak po 7 mjeseci ali u partizane neće. Dakle, one jedinice koje su i egzistirale nisu se sastajale (najčešće svakih 15—20 dana) a o planskom radu ni govora. Nijednog komiteta, nikakvog materijala nisu dobijali, s nikim povezani (mislim organizaciono). Mnoge su im stvari nejasne (razumljivo kad su bez materijala).

O planskom radu ni govora. Ne radi se (skoro nikako) ni s omladinom, vrlo slabo po liniji N.O.O. Saradnja s HSS nikakva, a Mačeka se uopće ne raskrinkava. Dakle, rad slab ili nikakav. Neorganiziran, bezplanski i bez upute, kontrole i veze. Kao što sam rekao išao sam od jedinice do jedinice, stare, koliko se moglo reaktivizirao povezao, osnovao nove, dao upute, izabrali smo K.K. i O.K. dao upute i ostavio veze s Vama. Bio sam i na sastanku N.O.O., SKOJ-a, ne jednom povezao ih s nekim HSS-ovcima, dao im nešto materijala (Proleter[5], Okružnice 3; 4;[6] O osnovama Lenjinizma[7], Veliki teoretičar — itd.). Poručili smo po šapirograf a mašinu imaju pa će moći umnožavati materijal. Daću izvještaj sa konferencije OK gdje se stanje najbolje vidi:

Konferencija održana 13. VIII 42.

Prisutnih 7 članova. Primljen je ovaj dnevni red:

1. Formiranje O.K. i njegovo značenje (12 uslova)
2. Kritika dosadašnjeg stanja
3. Budući rad s:
   a) Partizani (kandidati)
   b) SKOJ
   c) NOO
   d) AFŽ
   e) SMG
   0 NP (NOF)

g) tehnika
h) odnos prema partizanima
i) udarne grupe
j) članarina
k) rad s HSS
l) izobrazba (kursevi)
lj) rad s radničkom klasom (tvornice, pilane itd.)
m) eventualije.

a) Stanje je ovakvo:
al KP. Kotar Dugo Selo:
Ima: par. jed. šest 6(a = 4; b = 6; c = 6; d = 4; e = 3; f=2;)[8] Svih skupa — 25. Svi seljaci, 23 muška 2 žene. U odredu tj. u partizanima ima 12. Uhapšeno 3: Dva se dala uhapsiti tj. znali su da će biti uhapšeni a nisu htjeli pobjeći. Dezertiralo 18 članova. Od sadanjih 25, 7 primljeni za NDH.

bi Kotar Čazma:
Par jed. ima 4(a = 4b = 3c = 5d = 4) svih skupa 16 članova. Svi su seljaci ili poluproleteri. Svi muški. U odredu 18 članova (Ove u odredu se ne računa u jedinice). Uhapšeno 33. Dalo se uhapsiti 5. U vojsci 3. Dezertiralo 7. Novih primljeno 7. (Pohapšeno je 7 par. jed. sa 23 člana).

cl Kotar Kutina:
Točno stanje uhapšenih neznamo. Sve su jedinice načete osim jedne, a jedna se sva pasivizirala. Sadanjeje stanje ovakvo: Par. jed. ima 5(a = 3b = 4c = 6d = 3 e = 3) Radnika ima 5. Intelektualaca 3 ostalo seljaci. Tri žene. U odredu nitko. Uhapšeno oko 15 čl. u vojsci oko 5. Novih 12 članova.
Na konferenciji je konstatovano da se partija mora očistiti, učvrstiti i proširiti, zatim stvoriti planski rad i povećati teoretsko znanje partijaca. Naročito je stavljeno u dužnost O.K. organizovati jedinice među radnicima. Naime, ima samo Gojio jedinicu, a Kutina (pilana 50 radnika; plinara 100), pilana u Popovači 200, pilana Križ 500 nemaju part, jedinice.

Daljnje organizacije:
Skoj: Dugo Selo — 2 aktiva u 2 sela (a = 5 članova b = 7).[9] 3 ženske
Čazma — 1 aktiv u jednom selu od 3 člana —
Kutina — 4 aktiva od 16 članova 7 ženskih

SMG: = 0 svuda.
Konstatovan je nerad s omladinom i oštro žigosan. Date su konkretne upute i upute po »Mladom komunistu«[10] b. 1 i 2 ostavljen im je materijal. O toj tačci se živo raspravljalo i uvidjelo se ogromni nehaj po tom pitanju.

Akcioni odbori:
Dugo Selo: ima 3 AO (a = 6b = 4c=10 članova)[11]
Čazma: Ovdje nema AO ali su naši pregovarali s zamjenikom narodnog zastupnika Markovićem i oni tj. HSS su organizirani 6 sela i tu svoju organizaciju zovu senat i sve rade po dogovoru. Oni su spremni da rade sve ono što je izloženo u okružnici br. 4 t.j. zadatke NOO ali još ih se nije uspijelo organizaciono povezati u NOF.
Kutina: 3 AO (a = 12 b = 6 c = 3) Ovo u zagradi znači koliko koji odbor ima članova.
Ovdje se raspravljalo u slabom učešću Hrvata u NOF, i ukazano je kako treba sve sile upregnuti da se oni uvuku u borbu. S tim u vezi palo je dosta prijedloga ali oštro je kritikovano slabo raskrinkavanje Mačeka i slab rad s HSS. Ukazano je na prvi članak »Proletera« br. 14—15 a naročito na prijašnju i sadanju ulogu Mačeka i vodstva HSS.

AFŽ
Dugo Selo 3 odbora (a = 6 b = 6 c = 5)[12]
Čazma = 0
Kutina = 3 (a = 5 b = 3 c = 4)
Dalje je prečišćen odnos O.K. i partizana (štaba bataljona). Data je zadaća organizovanja tehnike, udarnih grupa. Posebno je govoreno, da se pridobiju funkcioneri HSS, koji bi izdali letak i pozvali narod u NOF-u, a osudili Mačeka. Oni bi trebali podpisati taj letak u ime HSS. Do danas se ima jedan predsjednik Kot. org. HSS (Kutina). Još ima izgleda i s drugima. Još su bile neke sitnice pretresane i izabran je OK od 5 članova. Napravljena je podjela rada.

Moja lična napomena:
Ovdje se nalaze 2 radnika iz Zgb. Jedan je bio član rukovodstva na ložioni u Zgb a drugi je bio slan od Partije u provinciju kao kontrola. O njima se nije vodilo računa i oni su dosta spavali, a sposobni su. Ima mnogo terena gdje su rukovodioci neophodno potrebni (mislim O.K. — Bjelovar) a ovdje ih ima relativno ipak dosta. Mislim da bi CK morao napraviti plansku raspodjelu rukovodećeg kadra. Pošto ja nisam dobio od nikoga upute šta treba pisati u izvještaju O.K. to molim da ukoliko ima grešaka ili nedostataka da se me ispravi. Sve naknadne podatke mogu poslati ja i formirani OK.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Cule[13] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP—43/65

[1] Marko Belinić
[2] Pavle Gregorić
[3] Dubrava
[4] Oborovo
[5] Centralni organ Komunističke partije Jugoslavije, sekcija komunističke internacionale, izlazi od ožujka 1929.
[6] Odnosi se na Okružnicu br. 3 CK KPH od 30. rujna 1941 (Sign., AIHRPH, KP—4/20) i na Okružnicu br. 4 CK KPH od 6. prosinca 1941 (Sign., AIHRPH, KP-6/45).
[7] Odnosi se na brošuru: J. V. Staljin: O osnovama lenjinizma (Sign., AIHRPH, ZB—Br. 20/621)
g9 u i i_2 si_{ova} označavaju partijske jedinice, aktive SKOJ-a, akcione odbore i odbore AFŽ a brojevi broj članova u njima.
[10] Organ SKOJ-a za Hrvatsku. Izlazi od travnja 1942 (Sign., AIHRPH, ZB—Per—18/58)
[13] Dušan Čalić

62

1942, kolovoz 15.

Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Karlovac Centralnome komitetu KP Hrvatske o partizanskim akcijama u Pokuplju

»Okružni Komitet
Komunističke Partije Hrvatske
Karlovac

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE«-

»... Naše snage su 9 ov. mj. zauzele kotarsko mjesto Pisarovinu. Naši drugovi ostali su u Pisarovini do 11 sati prije podne, a da ni od kuda nije došla pomoć. Narod je partizane vrlo dobro primio. Nakon akcije zapaljeno je 9 državnih zgrada. Mi smatramo, da je jedan dio tih zgrada trebalo zapaliti, a i zapaljene su tokom borbe. Međutim druge zgrade bilo je nepotrebno paliti kao što napr. državna zgrada sreskog liječnika. Na to smo mi upozorili drugove. Iz Pisarovine krenuli su partizani u Lučenicu i tamo se zadržali 10/8 do kasno poslije podne. Tu su održavani manji sastanci ijedan veći miting. Zatim su naši drugovi sa hrvatskom zastavom na čelu pošli prema Pokupskom. 11/8

zaposjele su naše snage Pokupsko, kojeg je neprijatelj napustio preko noći i pobjegao u Bučicu preko Kupe. Odatle su naši drugovi krenuli zajedno s jednim autom, koga su zaplijenili u Pisarovini prema državnom imanju Hruševec i usput zapalili više od 2000 hvati državnih drva. Čitavim tim putem nosili su drugovi na čelu hrvatsku zastavu. Na državnom imanju nađeno je dosta pšenice i 1200kgječmaizobi. Narod ovoga kraja vrlo je siromašan i ima ih koji već 2 mjeseca nisu jeli kruha. Sva pšenica, ječam i zob podijeljena je seljacima, a isto tako i poljodjelski alat i ostale pokretne stvari. Zgrade tog imanja su zapaljene. Odavle su partizani pošli prema Kljuki i usput uzeli knjige iz jednog mlina. Jedan naš manji odred još prije puta u Hruševec odvojio se i krenuo prema Hotnji, gdje je bilo skupljeno oko 1200 kg sijena za Njemačku i oko 1000 Kn. Partizani su vratili to sijeno i novac seljacima. U toku petodnevnog boravka na teritoriju preko Kupe partizani su prošli kroz sela Šišinec, Brkiševinu i Vratečko. I tu su u jednom mlinu uzete knjige. U Brkiševini održanje zbor na kojem je bilo oko 100 ljudi...«

»...Drug Vidović[1] komandant I.K.P.O., kojemu smo, nakon dvije neuspjele akcije na Pisarovinu, o kojima smo vam već javili, naredili da pošto poto izvrši tu operaciju vrlo povoljno ocjenjuje situaciju u hrvatskim krajevima i traži da se tamo prebace veće snage. Evo njegovog pisma drugu Mići[2]: »Druže sekretaru! Već sam javio komandantu Grupe kao i komesaru ovog Odreda, a i tebi javljam stvar, o kojoj se treba duboko i ozbiljno razmisliti. Naime ja se sa našim nekim snagama nalazim već peti dan u ovim hrvatskim selima, gdje vršim akcije vojničke i političke naravi. Zato vrijeme stekao sam ubjeđenje, da smo mi sa svoje strane premalo preduzeli, da iskoristimo dobru priliku za uvlačenje Hrvatskih masa u narodno-oslobodilačku borbu. Naime, narod u ovim selima je sa 90% za nas, što se u punom smislu osjeća u odnosima toga naroda i narodne vojske, koji su srdačni i prisni. Kod prolaza kroz ta sela narod nas pozdravlja i želi svaku sreću pa se čak ne žaca i pomoći u raznim stvarima nas. Ja sam sa svoje strane, kao svijestan komunista, koji ne može dozvoliti da se stvar razvija sama od sebe, već dao u tom smislu neke sugestije drugu komandantu Grupe, kako bi se taj po narodno-oslobodilačku borbu povoljan momenat što bolje iskoristio (drug Vidović predložio je da se odmah na taj teren prebaci Udarni bataljon — opaska OK) naime ja sam predložio da se ovamo prebace naše veće snage, pošto za to postoje vrlo povoljni uvjeti, koje bi na taj način aktuelno direktive Partije mogle najbolje ostvariti«. Toliko komandant I.K.P.O. Do nedavna bilo je dosta muka sa štabskom ćelijom i K.P.O. da shvati pravilnost partijske odluke, da se težište borbe prebaci u hrvatske krajeve i da priđe konkretnom izvođenju tih odluka...«

»...Po hrvatskim kotarevima oko Karlovca vršena je regrutacija. Regrutirano je oko 800 omladinaca i sada su već dobili pozive da nastupe dužnost i to svi u Varaždin odakle će s njima u Njemačku. Partijskim organizacijama dali smo zadatak da poziva te omladince u partizane. Po svim selima određeno je svakom seljaku, koliko mora dati sijena za državu. To sijeno se

otprema iz svih općina u Zdenčinu gdje se sabire i otprema dalje. Naša partijska organizacija u Pisarovini poduzela je već korake da se to sijeno spali...«

»...Na temelju zadnjih naših akcija, u kojima smo mi uz vrlo važan politički uspjeh dobili oružja, vidi se pravilnost ocjene situacije u hrvatskim krajevima, koju je dala naša partijska organizacija. Napominjemo daje partijska organizacija za sprovođenje svoga plana na početku naišla na teškoće kod štaba Grupe K.P.O. a kasnije kod štaba I. Zone i zato se prenos partizanskih borbi u hrvatske krajeve našeg okruga odužio. Na temelju sadašnjeg političkog stanja u hrvatskim krajevima našeg okruga i prema obavještenjima s kojima raspolažemo, da u Karlovcu izuzev 7000 Talijana, koji se iz grada ne kreću, ne postoje znatnije snage, a slično je i sa Zagrebom, mišljenja smo daje nužno smjesta prebaciti što veće snage na terenu Žumberka i Pokuplja. Tim našim operacijama mi ćemo jedino biti u stanju, da pružimo efikasnu pomoć drugovima u Baniji i Grmeču, na koje je neprijatelj poduzeo ofenzivu, a ujedno da spriječimo i ofenzivu na naš slobodni teritorij. Iskustvo je pokazalo da čak i većim akcijama u neposrednoj pozadini neprijatelja ne može da ga se odvrati od postavljenog operativnog cilja, kao što je to bilo napr. kod nas i u Kozari. Međutim, ako mi pristupimo čišćenju teritorija blizu Karlovca i Zagreba jasno je, da neprijatelj neće moći mirno gledati te naše operacije i biti će prisiljen, da povlači vojsku, koju je spremio za svoje ofenzive. Na temelju toga, mi smo mišljenja, da bi *odmah* prebacili na teritorij Pokuplja odnosno u Žumberak tri naša bataljona i to: oba udarna i omladinski bataljon. Ti bataljoni operirali bi kao jedna Brigada. Mi smo skoro tražili od štaba I Zone, da se dopusti formiranje Udarne Brigade u Grupi K.P.O. Za komandanta predlažemo druga Vidovića, za komesara druga Martinovića,[3] za zamjenika komandanta druga Gabrića,[4] a za zamjenika komesara druga Vladu[5], prijašnjeg člana MK Karlovac, a sadašnjeg zamjenika komesara 4 bataljona I.K.P.O. Tim snagama dali bi u zadatak, da krenu u pravcu Jaske i dalje prema Žumberku, da tamo očiste onaj teren od žandarmerijskih posada i manjih ustaških i domobranskih jedinica i da pripomognu sređivanju Žumberačko-Pokupskog Odreda. Kao što ste vjerojatno obavješteni pao je drug Čort.[6] Za sada nismo pronašli druga koji bi ga mogao nadomjestiti. Smatramo da bi taj drug trebao biti Hrvat. Možda bi nam vi u tome mogli pomoći ili dati savjeta. Snage naše Brigade nakon obavljena posla u Žumberku, prebacile bi se preko slovenskog teritorija na teren oko Bosiljeva, Zdihova, Ponikava, odnosno na teritorij V. Operativne Zone, izvršile tamo nekoliko akcija i preko Mrežnice vratile se na naš teritorij. Vrijeme za izvršenje čitavog tog plana ocjenili smo oko mjesec dana. Za sam teritorij Pokuplja ostavili bi jedan bataljon, kojega ćemo prema direktivama GŠ-a uskoro na tom terenu formirati a osim toga predlažemo vam i predložit ćemo drugovima iz Banije, da na taj teren prebace svoj udarni bataljon, da tamo operira od pruge Zagreb—Karlovac pa sve do Siska. Smatramo da na temelju vašeg pisma od 6/8 i mišljenja GŠ-a imamo pravo, da te naše snage odmah prebaci-

mo tamo, da ne čekamo na vaš odgovor odnosno odgovor štaba I. Zone. Za formiranje brigade čekaćemo, dok stigne redovnim putem dozvola od strane više komande.. .[7]«

»Smrt fašizmu — sloboda narodima.

15.—VIII—1942. g.

Drugarski pozdrav:
OK KPH Karlovac
Mićo[2] v.r.«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP—111271

[1] Nikola Vidović
[2] Savo Zlatić, sekretar OK KPH Karlovac
[3] Mile Martinović
[4] Stanko Gabrić
[5] Vlado Novaković
[6] Slavko Klobučar
[1] CK KPH je odobrio prijedloge Okružnoga komiteta KPH Karlovac u odgovoru od 19. VIII 1942. slijedećim riječima: »Čestitamo vam na uspjesima koje ste imali u Pokuplju. Pravilan je put kojim ste pošli...« Vidi AIHRPH, KP-189/459.

63

1942, kolovoz 16.

Uputstvo Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu grupe kordunaških NOP odreda za korištenje nastale situacije na području djelovanja Žumberačko-pokupskoga NOP odreda i za osnivanje Prve kordunaške brigade

GLAVNI ŠTAB
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 67/42
Dne 16. VIII. 1942

KOMANDANTU GRUPE KORDUNAŠKIH P.O.

Primili smo vašu poštu od 13. i 15. o. mj.

Gubitak je druga Čorta[1] težak udarac za našu narodnooslobodilačku borbu.

Nastalu situaciju na teritoriju Pokupsko-žumberačkog odreda treba što bolje iskoristiti.

Slažemo se s vašim predlogom, da na taj teritorij uputite vaša tri udarna bataljona. Isto se tako slažemo i sa zadaćama, koje ste pred te jedinice postavili.[2]

Imenujte druga Vidovića[3] za komandanta te operativne jedinice i uputite vaše bataljone, ne gubeći vremena na formiranju Brigade.[4] Uz druga Vidovića imenujte i predložene drugove za zamjenika komandanta[5], komesara[6] i njegovog zamjenika.[7]

Drugovima dajte potrebna uputstva za brzo i energično djelovanje, jer će se samo na taj način situacija u punoj mjeri iskoristiti.

Štab će nas te operativne jedinice preko vašeg štaba redovito obavještavati o djelovanju i prilikama na tom sektoru.

Taj će štab nastojati da se poveže sa štabom Žumberačko-pokupskog odreda. U slučaju da se na tom sektoru već nalazi drug Parmač,[8] polit, komesar II. operativne zone, štab će druga Vidovića djelovati u suglasnosti s njim.

Nemojte imenovati novog komandanta Žumberačko-pokupskog odreda, jer se na teritoriju II. zone nalazi delegat V. Š.-a[9] koji će organizaciona pitanja u toj Zoni srediti.

Kopiju ovog pisma šaljemo štabu I. operativne zone ravnanja radi.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar Zamjenik komandanta

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102A, reg. br. 6/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 44, str. 198—199.

[1] Slavko Klobučar

[2] Na taj je teren otišla Prva kordunaška NOU brigada (Četvrta kordunaška NOU brigada). Vidi dok. br. 68.

[3] Nikola Vidović

[4] Misli se na osnivanje Prve kordunaške NOU brigade. Brigada je osnovana 20. VIII 1942. god. od udarnih bataljona Prvog i Drugog kordunaškog NOP odreda i Omladinskog bataljona »Joža Vlahović«. Kratko vrijeme nosila je naziv 3. NOU brigada a od 14. IX 1942. god. Četvrta NOU brigada Hrvatske. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 7. dok. br. 6.

[5] Stanko Gabrić

[6] Mile Martinović

[7] Vlado Novaković

[8] Stanko Parmač

[9] Ivo Lola Ribar

64

1942. kolovoz 16.

Izvještaj Centralnoga komiteta KP Hrvatske Centralnome komitetu KP Jugoslavije o pogibiji komandanta Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE 16. VIII 1942.

Dragi druže,

U prvom Ti redu prilažem dokumente, koji su pomutnjom izostali u jutrošnjem pismu.

Na terenu naše II. Zone ima novih momenata, koje Ti se žurim javiti. Dobili smo obavijest da je poginuo drug Čort[1] kojega smo bili postavili komandantom Žumberačko-pokupskog odreda. Njegova nam je smrt težak gubitak, jer je on bio jedan od naših najboljih i najhrabrijih komandanata. Poginuo je navodno u zasjedi između sela Petrovine i Jastrebarskog. Izvještaji nam se o kretanju njegove grupe ne slažu, pa stoga nismo sasvim sigurni u točnost ovog obavještenja. U vezi je s njegovim padom navodno pohapšeno i strijeljano oko 30 ljudi iz toga kraja,[2] čija su imena navodno nađena zabilježena kod druga Čorta. No ni to ne mora biti točno, jer izvještaj dalje kaže, da je ustaška zasjeda raspršena.

Inače imamo informaciju da su neprijateljski garnizoni u Zagrebu i Karlovcu vrlo slabi zbog velikih koncentracija za Bosnu, pa smo — na prijedlog naše Kordunaške grupe — odlučili da tu situaciju iskoristimo i na teren između Kupe i Save uputimo još tri kordunaška udarna bataljona (tj. oko 700 partizana), koji bi na tom terenu operirali oko mjesec dana. Tom će grupom rukovoditi naši najbolji vojni kadrovi. Izdali smo i potrebna naređenja za pomoć Bosancima.

S drugarskim pozdravom

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Vlado[3] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP—1115

[1] Slavko Klobučar
[2] Vidi dok. br. 39. knj. br. 1.
[3] Vlado Popović, sekretar CK KPH

1942, kolovoz 16.

Upute Štaba Druge Operativne zone NOP odreda Hrvatske Štabu Žumberačko-pokupskoga NOP odreda za vođenje bataljonskih akcija radi oslobođenja žumberačkog područja

Štab II. Operativne Zone
N.O.P. I D.V. Hrvatske

Drugarskom

ŠTABU ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG N.O.P.O.

Dragi drugovi!

Prema našem usmenom razgovoru po pitanju vođenja akcija ovog Odreda, potrebno je, kao što je napomenuo drug komandant voditi bataljonske akcije. Akcije treba voditi u pravcu oslobođenja Žumberačkog područja. Situacija je zato sazrela. Ja sam se uvjerio prilikom prelaza preko tog područja, da bi se moglo sada pristupiti tom poslu. Mnogi nas razlozi gone na to. Neprijatelj se sprema za ofenzivu na Kordun i Baniju, a mi ga moramo u tome ovdje spriječiti. Pripremajte hitni plan za napad na Jas.(trebarsko). I to onako kao što je drug komandant govorio.

Za uspješno vođenje tih akcija potrebno je da budete čvrsto povezani sa bataljonom, kao i svim četama Vašeg Odreda. III četa[1] već je izvela jednu akciju na pruzi. Akcija je djelomično uspjela. Neprijatelj je jasno doznao za kretanje ove čete, pa je u vezi s time nastala u njegovim redovima prava strava. Naše jače snage također se nalaze u drugom dijelu t.j. južno od Zagreba. Sa tim snagama ja ću povezati I. Četu Ž.—P. Odreda.

Pristupite odmah formiranju N.O.O. po Žumberku, kao nosioca današnje vlasti. U te odbore uvlačite sve rodoljubive poštene ljude. Dakle nemojte propustiti priliku.

Za pravilan rad naših partizana, pristupite odmah provođenju u djelo naših zaključaka. Odmah se imade formirati bataljonski biro, a sekretar tog bataljonskog biroa mora biti zamjenik politkomesara bataljona. Sekretari kao što smo govorili po četama neka budu zamjenici komesara. Rad Par.(tije) mora biti silovit i djelotvoran. Ne mislim kod toga nasilan, već munjevit i stalan. Od toga zavise i naši uspjesi.

S nama morate biti također u stalnom kontaktu. Ne smije se desiti slučaj da nam veze budu raskinute. Drug komesar treba da vodi o svemu računa, a naročito da mu akcije budu pored vojničke strane dobro politički obrađene. Svaka akcija mora se poslije njenog izvođenja pravilno narodu tumačiti, a da bi se to moglo treba prije voditi računa, kao što je bio slučaj sa Kaljem, daje i narod može sam pravilno politički tumačiti.

Pazite da ne bi prešli u akcije koje će imati neki pljačkaški smisao. Kao što sam Vam skrenuo pažnju prilikom mog boravka kod Vas, pazite koga se hapsi i koga se likvidira. Mi moramo poraditi svim sredstvima da ostvarimo puno jedinstvo našeg naroda.

Što se tiče drugova Slovenaca, ja sam i po tom pitanju govorio, te smo odlučili da oni ljudi koji se ne mogu tamo naoružati, a hoće se boriti, da ih vi primate, ali nikako ne naše oružje davati u Sloveniju. Formirajte jednu hrvatsko-slovensku četu, koja će biti u sastavu vašeg odreda. O situaciji u Sloveniji i njihovim greškama također sam govorio i bit će u tom pravcu tamo poduzeta intervencija, a naročito prema komandantima, koji spavaju, kao što je bio slučaj sa onim kada smo mi došli u njihov logor.

Dakle drugovi mi moramo da idemo linijom najjačeg otpora. Nesmijemo se dekovati na tuđem teritoriju, već treba da oslobađamo naš.

Drugovima, koji će se naročito isticati u borbama smjesta dajte priznanje — udarnika. To javite i nama pa ćemo im i mi sa svoje strane priznati njihove vrline.

Na političkom polju kod naroda treba naročito poduzeti sve mjere za pridobivanje HSS-ovaca za narodno-oslobodilačku borbu. Tumačiti im političku situaciju i onako taktički istupati kao što sam rekao na rastanku u Štabu. Raskrinkavajte Pavelića i četnike, pa i taktiku pojedinih elemenata Jugoslavenske vlade u Londonu, također raskrinkavajte bande Draže Mihailovića. Udarajte po svim slugama okupatora.

Do sada su se rasplamsale borbe u najbližoj okolici Zagreba i to sa sjevera i juga, istoka i zapada. Neprijatelj već drhće. U Zagorju su borbe također oživile.

Osigurajte nam direktnu vezu sa Kordunom, tako da možemo tim putem saobraćati sa Glavnim Štabom. Svu poštu koju ćete primati za nas odmah šaljite ovamo. Slovensku poštu za Zagreb i poštu koja će doći za II. Op. zonu nemojte otvarati, već ju šaljite onako kako je primate ovamo.

Materijal ću vam poslati u slijedećoj pošiljki.

Drugarski pozdrav.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Na položaju 16. VIII. 1942.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/921

[1] Istoga je dana Štab II operativne zone NOP odreda Hrvatske uputio 3. četi bataljona »Josip Kras«, Žumberačko-pokupskoga odreda upute za uspješnije vođenje akcije, za uspostavljanje veza sa susjednim jedinicama i potrebi slanja izvještaja o svojoj aktivnosti. Vidi AIHRPH, NOV-9/997

66

1942, kolovoz 16.

Obračun Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za srpanj 1942. god.

O.K. Varaždin

Obračun za mjesec srpanj

Nar. pom.	part. član.	part. pril.	prilog za štampu	izdat, na p.	vraćen dug	izdat. za odijelo	izdat. za put. troš.	izdat. partiz.
13.452	440	220	180	4.300	2.000	1.000	2.082	6.571

13.452 primitak
4.300
2.000
1.000
2.082
6.571
15.953 izdatak
440
220
180
14.292

16. Vili. (42)[1]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Datum zaprimanja dokumenta u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu

67

1942, kolovoz 16.

Pismo Petra Biskupa, politkomesara Bilogorske partizanske čete, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu na okupljanju partizana bivše Kalničke partizanske čete

Dragi drugovi[1]!

Vaš dopis upućen preko Varaždinskog O.K. primljen. Mi smo postupili u smislu tog dopisa t.j. radili na okupljanju razasutih partizana kako Vam je to već poznato. Tamo je navedeno da ćemo od Varaždinskog O.K. dobiti i neke potrebne stvari, koje međutim nismo dobili. Partizani koji pripadaju tom okrugu oglušili su se o naš poziv i našli najraznovrsnije izlike (mahom neopravdane) da se ne spoje sa nama. Drug »Mali«[2] obećao nam je u točno fiksiranom roku dostaviti neko oružje i ljude a kad je rok istekao od toga ništa, a vrijeme prolazi. Nadalje opaženo je da spomenuta organizacija pokazuje dobru volju samo na riječima. Na ovoj način naš rad ne samo da neće rezultirati uspjehom nego nas može stajati i kojeg dragocjenog života, jer teren je zaista veoma reakcionaran, a radeći ovako nehajno moramo po nekoliko puta obilaziti ono što bi trebalo i moglo bi se sa više točnosti obaviti od jednom. Od osam partizana koji su na području toga okruga nama su stvarno predana dvojica, dok su se ostali razišli po nekim skloništima. Od toga se trpi dvostruka šteta: prvo pasivni su i nerade ništa i izloženi su reakciji i drugo: simpatizer koji ih sklanja osjeća se kao da vrši svoju dužnost prema pokretu i ugiba se drugom radu. Mišljenja sam daje potrebno da se sa nadležnog mjesta hitno povede pregled rada spomenute organizacije i da joj se dade naređenje za savjesniji rad i točnije vršenje preuzetih obaveza. Lično sam osvjedočen daje u ovom kraju moguće organizovati partizanski pokret, ali k tomu je dakako potrebna suradnja domaće organizacije, a ne da se sve osloni na strane drugove koji su nepoznati, a da im se gotovo ničim ne pomaže. Ako je kako sam onim dopisom obavješten Komandant i Komesar II. op. Z. u Zgbu neka svrate do nas, a po mogućnosti neka sa njima dođe i izaslanik C.K. da se osobno na samom terenu uvjeri kakove su njegove mogućnosti i šta nam valja poduzeti, u protivnom partizani koji su ovdje traže da budu poslani nekuda dalje, jer ovako izolirani sa svih strana zaista teško živimo. Ako budu drugovi dolazili neka dođu u Križevce na vezu koju drug komandant znade. A ako su drugovi od Štaba otišli i nemogu ovamo doći, a također ni drug izaslanik Partije mi se odavde povlačimo[3] u nemogućnosti da bilo šta učinimo. Molim najhitnije obavjestiti.

Partizan Kuglić[4] smjenjen je sa komandnog položaja. On traži da se njegov slučaj ispita, a i nas taj slučaj interesira pa dostavite istim putem sve što predstoji protiv njemu tako da se znademo ravnati.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:
16. VIII. 1942. Veno[5] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/66

′ Dokument je zaprimljen u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu pod br. 6

[2] Stjepan Ivić

[3] Prema izvještaju OK KPH Varaždin zaprimljenom u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu 28. VIII 1942. godine ova grupa partizana povukla se sa Kalnika na Bilogoru. (Vidi dok. br. 84).

[4] Lazo Vračarić

[5] Petar Biskup

68

1942, kolovoz 17.

Izvještaj načelnika Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske komandantu Glavnog štaba o situaciji na terenu Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

17. VIII. 1942.

Druže komandante,

Od štaba smo Kordunaške grupe primili izvještaje o situaciji na teritoriju Pokupsko-žumberačkog odreda i djelatnosti tamošnjih jedinica. Štab Grupe nema direktno vezu sa štabom Žumberačko-pokupskog odreda, te su te vijesti stoga nepotpune. U štab je Grupe stigla vijest preko partizana i part, organizacije da je poginuo drug Čort[1] u jednoj zasjedi, koju su im postavili ustaše. Drugih gubitaka navodno nije bilo. Prema nepotvrđenim vijestima, Čortova je grupa zapalila dvorac jednog njemačkog grofa u Crnoj Mlaki, a grofa ubila.[2] Poslije toga jedna je četa Žumberačko-pokupskog odreda napala Hrv. Leskovac kraj Zagreba.[3] Daljnjih podataka o toj akciji nemamo. Poslije toga četa je krenula u okolinu Okić Grada na Plešivicu. Izglea daje nakon toga neprijatelj započeo akciju čišćenja. Vjerovatno se radi toga štab Žumb.-pokupskog odreda nije ni mogao javljati.[4]

Jedna četa Žumb.-pokupskog odreda u zajednici s IV kordunaškim bataljonom izvršila je akciju na Pisarovinu, koja je uspjela. Poslije toga

partizani su ušli u Pokupsko, koje je neprijatelj napustio. Tamo su zapaljene drž. zgrade, zapaljeno 4 hiljade h. državnih drva, zatim su upali na drž. dobro i tamošnjim seljacima podijelili blago i žito. Te su akcije vrlo dobro odjeknule u tom kraju.[5]

Prema svim vijestima, koje s one strane Kupe stižu, izgleda da su tamo veoma povoljni uslovi za veću partizansku aktivnost. Drug Vidović[6], koji se nalazi sa svojom jedinicom u Kljuki, izvještava da je masovno raspoloženje naroda na našoj strani, partizani su u hrv. selima vrlo dobro primani, a neprijateljske su snage veoma malobrojne i ne pokazuju nikakvu aktivnost. Navodno je u tom kraju stvoreno takvo raspoloženje, da već i seljaci traže likvidaciju ustaša. Partizani se još uvijek nalaze u Pisarovini i Pokupskom. Ustaše su iz Pokupskog pozvani u Petrinju, međutim oni se nisu htjeli odazvati, nego su se pojedinci presvukli u civil, te tražili vezu s nama i žele saradnju, ako im oprostimo grijehe. Tako obavještava drug Vidović. Iz svih tih razloga drug je Vidović predložio Grupi kordunaških P.O. da na taj sektor prebaci jače snage, koje bi povoljnu situaciju mogle iskoristiti. Drug Veco[7] predlaže da se na taj sektor upute njihova tri udarna bataljona, koja bi imala zadatak da očiste Jasku ili Zdenčinu, da se povuku u Žumberak i pomognu drugovima u Žumberku pročistiti sela, te da se preko Vukove Gorice, Bosiljeva i Dubrava vrate na Kordun. Prema Većinom planu ta bi ekskurzija trajala mjesec dana i donijela bi mnogo koristi, jer su neprijateljske snage u Zagrebu i Karlovcu veoma malene. U Karlovcu navodno imade svega dvije satnije domobrana i Talijani, koji se ne kreću.[8]

Taj je prijedlog druga Vece primljen, te smo u tom smislu uputili potrebne instrukcije Grupi K.P.O., a štab I zone o svemu obavijestili. Prema prijedlogu druga Vece složili smo se s imenovanjem druga Vidovića za komandanta operativne jedinice, koja će djelovati na tom sektoru. Njegov bi zamjenik bio drug Stanko Gabrić, komesar Milan Martinović i njegov zamjenik Vlado Novaković. Zatražili smo da nam redovito šalju izvještaje o svojoj djelatnosti.

Koliko je štabu Kordunaške grupe poznato, Žumb.-pokupski odred raspolaže sa slijedećim snagama: čete Kljuka, koja operiše na teritoriju Vukomeričkih gorica i Draganićkog Luga, odnosno kotara Pisarovine i Jaske, broji danas oko 110 naoružanih partizana s nekih 8 p. mitraljeza. U Žumberku se nalazi Tešina[9] četa, koja broji preko 100 naoružanih partizana, zatim 150 partizana s 11 p. m. koji su upućeni s Korduna ijedan vod druga Grge[10] sa oko

do 40 partizana. Osim toga, u taj Odred spada i četa koja djeluje na sektoru Prilišće—Bosiljevo—Vukova Gorica s 40 naoružanih partizana i 1 p. m. Te su snage još uvijek organizaciono nepovezane.

Ovih smo dana dobili pismo od druga Fishera,[11] delegata V.Š.-a, u kome naređuje da se mimo njega ne poduzimaju nikakve mjere u II zoni i ne izdaju nikakva naređenja sem operativnih. Drug je Fisher odlučio da lično interveni-ra u sređivanju prilika na tom teritoriju, jer je tamo našao organizacionu zbrku i veoma nesređene prilike. Ovo je pismo datirano 3 augusta o. g.

S Korduna nas obavještavaju da su sve banijske jedinice osim jedne čete prešle na teritorij Korduna radi neprijateljske ofenzive, koja je započela 7. o. mj. Ništa nam detaljnije o tome ne javljaju. Neprijateljske snage se navodno kreću na Grmeč. Neprijatelj pljačka i odvodi sve do čega dođe, a narod za sada pušta na miru. Drug je Veco, kako nam javlja, s banijskim drugovima porazgovarao nastojeći im dokazati nepravilnost njihovog postupka, te su se izgleda sporazumjeli da će se povratiti na svoj teritorij. Izvršili su zajedničku akciju na Vrgin Most, koja nije uspjela. U toj operaciji imali smo 10 mrtvih i oko...[12]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102A, reg. br. 60/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 45, str. 199—201

[1] Slavko Klobučar
[2] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 108.
[3] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 100.
[4] O akcijama čete Žumberačko-pokupskoga odreda vidi dok. br. 57.
[5] Vidi dok. br. 69.
[6] Nikola Vidović
[7] Većeslav Holjevac
[8] Štab Grupe kordunaških NOP odreda uputio je svoju novoosnovanu Prvu kordunašku brigadu (Četvrtu NOU brigadu Hrvatske) na teren Pokuplja i Žumberka. Za vrijeme 20-dnevnoga boravka na tom terenu brigada je postigla velike rezultate: napala je i uništila posadu u Jastrebarskom, oslobodivši iz dječjeg logora djecu sa Kozare i vodila nekoliko uspješnih borbi protiv ustaša u Žumberku. Pored toga napala je kolonu Talijana (jačine puka) između Čmomelja i Bosiljeva i nanijela joj velike gubitke. Pojava brigade u tim krajevima, u neposrednoj blizini Zagreba, u mnogome je pridonijela razvitku NOB-a u Pokuplju i Žumberku i učvršćivanju tamošnjih jedinica.
[9] Tešo Bulat
[10] Grga Milašinčić
[11] Ivo Lola Ribar
[12] Dokumentu nedostaje završetak.

1942, kolovoz 18.

Iz izvještaja Štaba grupe kordunaških NOP odreda Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama izvedenima u Pokuplju od 10. do 16. kolovoza 1942. godine

»ŠTAB GRUPE
KORDUNAŠKIH N.O.P. ODREDA
Broj: 494/42
18 augusta 1942

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NAR. OSLOBOD.
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj...«

»...Noću 11. VIII. o. g. dvije čete iz IV. bataljona I. K.P.O. u zajednici sa jednom četom i Pokupsko-žumberačkog odreda oko 4 sata ujutro izvršile su napad na mjesto Pokupsko, koje se nalazi s onu stranu rijeke Kupe 34 km daleko od Zagreba, isto opkolile, otvorile na njega vatru, ali pošto je neprijatelj iz istog povukao se primjetivši izvedenu akciju na Pisarovinu i predpostavljajući da će biti napadnut, prebacio se preko rijeke Kupe u mjesto Bučicu, to iz samoga mjesta nije otvorana nikakova vatra, te naše snage, prekinuvši vatru, ušle su u samo mjesto. U Pokupskome zapalili su (partizani) 4 državne zgrade i dve ustaške, zaplijenili 700 metaka, 3 civilne puške i ostale ratne spreme u manjoj količini.

Za vrijeme paljenja zgrada neprijatelj je otvorio vatru na partizane koji su bili u mjestu i to sa brda i crkve Sv. Trojstva koja se nalazi preko Kupe; sama vatra preko Kupe nije bila opasna, dok se neprijatelj nije prebacio preko Kupe sa splavovima i kroz kukuruz se privukao do prvih zgrada u Pokupskom. Odmah zatim otvorena je vatra na neprijatelja, koji je odmah pobjegao i počeo se prebacivati natrag preko Kupe, a naše snage su se povukle u pravcu Hruševeca.

U borbi sa neprijateljem oko Pokupskoga ubijeno je 6 neprijateljskih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Iste noći na putu između Pokupskog i Hruševeca iste snage srušile su 8 telefonskih stupova i zapalile državnih drva u količini od 4000 hvati. Poslije toga četa Pokupsko-žumberačkog odreda otišla je u svoj logor, a ostale dvije čete iz IV. bataljona I. K.P.O. krenule su na državno dobro, koje sé nalazi kod Hruševeca. Na ovome dobru ostale su čete cio dan odmarati se. Na navedenom dobru nađeno je državne stoke, kao svinja, konja i goveda, seljačkih strojeva, živežnih namirnica i 7 h. vina. U samoj zgradi nađen je jedan radio aparat, 1 pisaća mašina i 37.500 kuna. Novac, pisaća mašina i radio aparat zadržao je za partizane, a blago strojevi i živežne namirnice podijeljene su ondašnjim seljacima iz okolnih sela, a jedan dio živežnih namirnica zadržan je za partizane. Sa ovim postupkom ondašnji hrvatski narod bio je vrlo oduševljen naspram partizana. Prilikom raspodjele ovih stvari sa državnog dobra narodu je tumačen cilj naše borbe, koji su oni u potpunoj većini dobro shvatili.

Sve državne zgrade kao i arhiva na odnosnom dobru zapaljeni su.

Sa ovom operacijom rukovodio je komandant I. odreda drug Nikola Vidović...«

»...Noću između 15 i 16 ov. mj. 3 četa IV. bataljona I. K.P.O. na cesti Pokupsko-Gradac srušila je 54 bandere, polupala čaše i pokupila žicu i bacila u Kupu. Iste te noći srušen je jedan most na istoj cesti koji se neće moći opraviti ni za duže vremena.[1]

III. Do odobrenja za formiranje Kordunaške udarne brigade koje očekujemo od I. op. zone formiranje Operativni štab koji će rukovoditi I., II., te Omladinskim udarnim bataljonom, a koji 21 ov. mj. kreću na sjever gdje će izvoditi operacije većega stila u zajednici sa Pokupsko-žumberačkim odredom. Brigada se ima po svršenom zadatku povratiti za mjesec dana u svoje baze.

U ovaj Štab su ušli drug Vidović kao komandant, drug Gabrić[2] kao zamjenik, drug Martinović Mile kao komesar...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar Komandant
Kovač[3] v. r.«

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1612, reg. br. 55/18.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 47, str. 204—206.

[1] O ovim akcijama Štab Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske izvijestio je 24. kolovoza 1942. g. Glavni štab NOP odreda Hrvatske. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 55.

[2] Stanko Gabrić

[3] Većeslav Holjevac

1942, kolovoz 19.

Iz izvještaja Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o formiranju grupe pionira na području pisarovinskog kotara

»Kotarski komitet K.P.H.
Pisarovina

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H. KARLOVAC...«

»... U jednoj šumi pastiri, među kojima su tri naša skojevca, formirali su grupu pionira na broj njih osamnaest.[1] Napravili su karabine od drva, vježbaju, napadaju jedni druge, hodaju u stroju i nose na drvu crvenu maju koja predstavlja barjak sa povicima: Živjela Crvena Armija, Živio drug Staljin, Smrt fašizmu — sloboda narodima! Narod koji vozi drva i ide kroz šumu čudi se šta ovi rade, a oni kažu da idu na Jasku da ju sada zauzmu. Pred njima je čitan Pionir br. 1 i 2,[2] pa im prikazivani crteži i dalje su im ostavljeni na raspolaganju. Na upit što narod govori o akcijama, jedan je odgovorio od njih da se govori daje dobro sve samo bi još trebalo porezni ured u Jaski spaliti...«

»... Smrt fašizmu — Sloboda narodima!

19. VIII. 1942.

Uz drugarski pozdrav
Sekretar:
Mirko Prebeg[3] v.r.«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-189/458

[1] Prema podacima OK KPH Karlovac iz tih dana bio je to »jedini [poznati] primjer okupljaja pionira na neoslobođenom teritoriju«.
[2] Odnosi se na list o pionirima koji je izdavao OK KPH Karlovac.
[3] Odnosi se na Nikolu Brezovića Prebega.

71

1942, kolovoz 20.

Naredba br. 10. Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske za osnivanje Drugoga bataljona Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

NAREDBA BR. 10

U svrhu proširenja i jačanja Narodno-oslobodilačkog partizanskog pokreta na teritoriju II. operativne zone

Naređujem:

1) Da se organizira u sastavu Žumberačko-pokupskog N.O.P.O. II. bataljon sa akcionom djelovanjem na teritoriju zapadno[1] od željezničke pruge Zagreb—Karlovac, a južno od Save i sjeverno od Kupe tj. na teritoriju kotara Pisarovina i Vel. Gorica te jedan dio Sisačkog kotara.

2) U sastav ovog bataljona treba da uđu II. četa VI. banijskog bataljona, I. četa Žumberačko-pokupskog N.O.P.O. (Kljuka), koja djeluje za sada kao samostalna jedinica i II. čete Ž.-P. N.O.P.O. koja je u osnutku, a također djeluje kao samostalna jedinica van bataljona »Jože Kraša«. I. četa VI. banijskog bataljona privremeno djeluje kao samostalna jedinica dok se ne organizuje bataljon kojem će ista pripasti. Ona djeluje na terenu sjeverno od Save, a spada direktno pod rukovodstvo Štaba II. oper. zone do organizacije Štaba njenog bataljona. Za sada veze treba podržavati sa II. četom VI. banijskog bataljona.

3) Operativne izvještaje šalju: I. četa Žumberačko-pokupskog N.O.P.O. (Kljuka) i II. četa VI. banijskog bataljona direktno Štabu Žumberačko-pokupskog N.O.P.O. svakih osam dana. Ove čete treba da se odmah između sebe povežu. Blagajnički izvještaj također treba slati redovito svaki mjesec o svim primicima i izdacima Štabu Ž.-P. N.O.P.O. Ove izvještaje šalju do konačne organizacije Štaba bataljona, kojem će pripasti, kao stoje toč. prvom naznačeno.

4) O tome obavjest: Štabu Žumberačko-pokupskog N.O.P.O., VI. banijskom bataljonu, I. četi Žumberačko-pokupskog N.O.P. odreda (Kljuki), I. i II. četi VI. banijskog bataljona.

5) Provođenje ove naredbe povjerava se komandantu i politkomesaru Žumberačko-pokupskog N.O.P.O.

Na položaju, dne 20. VIII. 1942.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar i v. d. komandanta
II. operativne zone

Original, strojopis
Sign., A VII, Mikroteka, Fond CKKPH, rolna 2, snimak br. 649

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 48, str. 207—208.

[1] Treba: istočno.

72

1942, kolovoz 21.
Zagreb

Naređenje Ustaške nadzorne službe Župskoj redarstvenoj oblasti Bjelovar o postupku s komunistima

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTAŠKA NARODNA SLUŽBA
Ured I
Broj: 53349-F-1942.
Predmet: Postupak s komunistima. Zagreb, 21 kolovoza 1942.

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST

BJELOVAR

Po odredbi zapovjednika g. Eugena Kvaternika, prigodom uhićenja svakog komunistu odmah staviti u lance. U lancima imade biti i za vrijeme preslušanja. Kod preslušanja imadu uhićeniku biti svezane i noge.

Upravitelj naslovljenog redarstva je osobno odgovoran za provedbu istih naloga.

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ:
Paver[1] v. r.

Prijepis, strojopis
Sign., AIHRPH, NG-276

[1] Vjekoslav Paver

73

1942, kolovoz 22.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama novoosnovanog bataljona u okolini Moslavačke gore

158

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
(ZAGREBAČKE)
Br. 8/42
22 avgusta 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU N.O.P.O. HRVATSKE

Operativni izvještaj

Kako je javljeno zadnjim izvještajem od 22 jula,[1] Banijski odred uputio je u ovu zonu preko Save 80 naoružanih partizana kojima se pridružio Čazmanski vod od 25 partiz. K.K.[2] sisački formirao je tim snagama štab bataljona.[3] Do 22 jula nije se uspostavila veza sa tim bataljonom iako su u pravcu oper. sektora istog bataljona slani brojni kuriri da se uspostavi veza. U tom poslu nije uspio ni sam komesar zone kad je tražio bataljon oko Ivanić Grada. 22 jula bataljon je došao na Moslavačku Goru gdje je konačno stupio u vezu sa štabom zone. Štabu bataljona stavljeno je na znanje da dok se nalazi na teritoriju ove zone da je podređen direktno kom. zone. Sama činjenica da je štab bataljona ostao gluh na mnoge pozive preko kurira da nama šalje izvještaj i kod ličnog dodira izjave da im je Banijska komanda naredila da samo nju izvješćuju dali su mnogo dokaza da isti bataljon neće da stupi pod našu komandu. Od Banijske komande nismo primili nikakav dopis da u našu zonu upućuje izvjesne snage, što je greška, jer bi ovim dopisom dokazali bataljonu da smo im mi nadležni. Štab bataljona 24 jula na sastanku sa štabom zone primio je ipak na znanje daje podređen štabu zone. Bataljonu je dat operativni sektor i pravac prodiranja radi osiguranja kretanja kad bi u jesen morali napustiti sadašnji oper. sektor. Čim je bataljon otišao na svoj sektor, kako izjavljuje komandir Bobetko, komanda Banije naredila je povlačenje jedne čete bataljona za Kljuku, a druga da ostane na sektoru kojeg smo mi odredili.

Komandu Banije ovaj štab će izvijesti o nezgodnim posljedicama dvojnog nadleštva nad istim jedinicama i o potrebi izvješća kad u ovu zonu upućuje partiz. jedinice. Jako je težak život po šumama Žutice i Brezovice pa je velika želja partizana da se vrate u Baniju što je glavni uzrok samostalnog djelovanja i neodržanja veze sa zonom. Formiranje bataljon od banijske čete i čete »Kasim Ćehajić« koja se je podijelila u dvije čete.

Akcije:

24. VII. U Brestovcu izvršena akcija na pilanu Nihag. Pilanska postrojenja zapaljena i uništena. Zaplijenjen je pun magacin hrane: 15 q slanine, 7q šećera, 20 q brašna, 150 kg eksploziva i ostale robe i materijala. Veći dio zapljene podijeljen je pilanskom radništvu, što je veoma pozitivno odjeknulo u samom mjestu i u cijelom srezu. Nanesena je više milijonska šteta. Poslije

izvršene akcije bataljona i čete »KĆ.« naše snage povukle su se šumskim vozom u zoru pjesmom za Moslavačku Goru. Ova do sada najveća akcija u ovom kraju silno je odjeknula po cijeloj okolini. Mase su oduševljene djelovanjem partizana. Iako je pilana udaljena samo 3 km od Garešnice reakcija ne samo što nije došla za vrijeme našeg djelovanja nego su ustaše bile u paničnom strahu očekivajući napad na grad. Neprijatelj je mnogo zastrašen i za dugo vremena (3 sedmice) ni žandari ni ustaše nisu izlazili iz kasarne. Sa svih strana tražena je pomoć od vojske i ustaškog stožera i od Nijemaca. Sve lokomotive Nihaga uništene.

Od 24. VII. do 9. VIII. Vršene su mnoge akcije noću i danju po okolišnim selima Mosl. gore u svrhu likvidiranja ustaša i sakupljanja oružja i municije. Čišćenje terena od izdajica povoljno djeluje na prodiranje našeg rada među masama.

9. VIII. Njemačke snage i kulturbund u jačini 1000 koncentrisani na tri mjesta bacačima, teškim mitr. i 40 konjanika pošli su da pretraže M. Goru. Domobrani i ustaše sačinjavali su vanjski obruč oko planine ukupnom snagom 600. Izbjegao seje sukob naše čete, 97 partizana protiv 1600 reakcije. Da je planina veća ili da je vezana uz koji viši planinski vijenac ne bi se izbjegavala borba. Ali ovako kakova je Moslavačka Gora kao otočić u polju, nije se moglo rizikovati sudbinom čete.

Povlačenje nije izazvalo negativan komentar u masama, jer naš boravak nije isključivo vezan ni na koje selo; logoruje se u planini.

Reakcija se zadržala po mjestima blizu planine do 18. VIII. što je primoralo četu »K. Ć.« da krene preko Ilove u pravcu Slavonije.

Akcije Banijske čete na području jugozapadno i zapadno Mosl. Gore, Ivanić Grada i Dugog Sela:

27. VII. Vršen je pohod na državno imanje Topolovac kod Siska. Krenuvši bez podataka i veza neprijatelj je saznao za naše namjere i osigurao imanje domobranima i ustašama iz Siska kao i seoskim ustašama iz nekih okolnih sela. Nije uspjela namjera zapaliti žetvu i ostali inventar.

29. VII. Bez podataka i veza četa je krenula na žandarmerijsku kasarnu u Dubrovščak na Savi. Unatoč žestoke navale neprijatelj je cijelu noć davao jak otpor iz jake zgrade. Više puta je pokušano približiti se zgradi daje se zapali. Ovakovi pokušaji stajali su nas 1 mrtav i 2 ranjena. U zoru smo se morali povući, jer nam je prijetila opasnost od mjesta 3 km udaljena — Bregi, gdje su jače ustaške snage.

30. VII. do 8. VIII Koncentracije jakih neprijateljskih snaga na području Žutice i Brezovice, primoralo je četu da se skriva.

8. VIII. Saznalo se da na imanju Božjakovina ima oružja i municije i još veliki plijen u žitu i stoci. Dato je u zadatak drugu terencu da izvidi mogućnosti akcije na Božjakovinu. Terenac je zatajio i bez podataka nije se krenulo na imanje.

9. VIII. U selu Ježevu zaplijenjeno je državno žito i podijeljeno seljacima

stoje nadaleko pozitivno odjeknulo. Seljaci su zadržavali partizane u selu pa da će zajednički kad dođu u selo ustaše udariti na zajedničkog neprijatelja. »Vi nam dajete pšenicu a ustaše nam otimlju« — govorili su seljaci veseli što su vidjeli i upoznali ko su partizani. Miting je odlično uspio. Nažalost na poziv omladini da stupi u partizansku jedinicu niko se nije odazvao.

12. VIII Na cesti 20 km od Zagreba a između Dugog Sela i Ježeva postavljena je zasjeda u dva pravca. Na prvu zasjedu naišle su četiri ustaše. Dvojicu smo uhvatili žive, 1 ranjen i 1 pobjegao. Zaplijenjeno je oružje zarobljenih i ranjenog. Likvidirani su zarobljenici. 2 bicikleta koja su ustaše oteli seljacima istima smo povratili. Naišlo je 150 zagrebačkih ustaša koji su u streljačkom stroju nastupali prema nama. Spremno smo za borbu na blizinu od 100 m otvorili vatru. U kratkoj ali jakoj vatri neprijatelj je imao mnogo gubitaka. Neprijatelju je stiglo pojačanje od 100 ustaša. Borba je ponovljena i zaoštrena. Vještim manevrom naših boraca svih 250 ustaša je opkoljeno i tučeno sa svih strana. Jauk ranjenih i panično bjegstvo živih omogućilo je na juriš zbiti neprijatelja na tijesan prostor. Samo što nije došlo do predaje, iza leđa od Zagreba dolazila su 3 kamiona i jedan blindirani k mjestu borbe. Naši su se uz neprežaljeni pregor povukli u pravcu Ivanić Grada za Žuticu. Neprijatelj je žučljivo reagirao na borbu u blizini Zagreba i uputio je po izjavama obližnjih sela našem logoru jake snage da nas pronađu. Bombardovani smo u Žutici. Povukla se četa na Moslavačku Goru.

14. VIII. Dignut brzi voz između Križa i Novoselca, 80 mrtvih preko 100 ranjenih. Vozila se bugarska delegacija. Promet prekinut 3 dana. — Silan efekat.

18. VIII Zapaljeno 100 hvati drž. drva.

10. VIII. Kod Ježeva ubijena su 2 njemačka oficira.

23. VIII. Od Banijske čete i čete »Kasim Ćehajić« obrazovan je I bataljon.

Mogućnosti mobilizacije su dosta dobre ali nedostaje oružje. Neprijatelj je skoncentrisao oružje u sreska mjesta i u vojne garnizone gdje nije moguće bez jačih snaga upasti na ovako nezgodnom terenu.

Pripremaju se koordinirane akcije sa III zonom.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar *Stanko*[4]

Komandant *Stipe*[5]

Original, rukopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 4/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 53, str. 223—227.

[1] Vidi dok. br. 22.

[2] Kotarski komitet

[3] U Štab bataljona su ušli Dragan Bobetko, kao komandant, Mika Špiljak, kao politički komesar. Vidi dok. br. 12.

[4] Stanko Parmač

[5] Pa vie Vukomanović

1942, kolovoz 22.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o brojnom stanju partizana u Prvom bataljonu

Brojno stanje

Datum: 22. VIII. 1942.

Jedinica	I. Bataljon	Svega	Primjedba
Partizana u četi	158	158	
Mobilisanih	120	120	
P.mitraljeza	4	4	
Pušaka-Mauzer	90	90	
Pušaka-Manliher	6	Ć	
Pušaka St. Etienaie	16	16	
Pušaka civilni	15	15	
Pištolja	14	14	
Municija mauzer	7721	7721	
Municija manliher	339	339	
Municija St. Etienaie	147	147	
Bombe Ofanzivne	30	30	
Bombe Defanzivne	33	33	
Eksploziv	150 kg	150 kg	

Polit, komesar:
Parmač Stanko

Komandant:
Stipe[1]

Original, rukopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102-V, reg. br. 24—4.

[1] Pavle Vukomanović

75

1942, kolovoz 22.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o akcijama Treće čete bataljona »Josip Kraš«

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj 97/42.
22 avgusta 1942 g.

ŠTABU KORDUNAŠKIH N.O.P. ODREDA

Upravo sada došao je kurir iz 3 čete bat. »Jože Kraša« te donesao izvještaj o nekim njihovim uspjelim akcijama. Ta četa operiše oko pruge kod Zdenčine, te se spojila sa 1 četom ovog Odreda (Kljuka).

Rad i akcije 3 čete bat. »Jože Kraša«

U noći između 16 i 17 ov. mj. pokušala je četa razoriti prugu između Zdenčine i Horvata. To im nije pošlo za rukom, pošto su imali nespretan alat, a alat su mislili podignuti u stražari. U stražari nije bilo alata, pošto neprijatelj nema povjerenja u željezničarsko osoblje. U tom momentu u 3 sata naišao je voz iz Zagreba (teretni). Četa mu je postavila zasjedu i dala znak da stane. Vlak je usporio brzinu, našto je naša četa otvorila plotunsku paljbu na njega, te je probijeno 8 cisterni koje su curile do Zdenčine. Vlakovođa je ranjen u trbuh, te je kasnije umro.

U noći između 18 i 19 ov. mj. razorila je ista četa prugu između Jaske i Zdenčine. Naišao je prazan teretni voz iz Jaske, te je uništena lokomotiva, službena kola i 6 praznih cisterni, što još i sada leži kraj pruge. Željezničko osoblje je pušteno objasnivši im da više ne smiju voziti Pavelićeve lokomotive.

Noću između 19 i 20 ubili su jednog ustaškog agenta u Klinča Selu. Rekvirirano je nešto hrane i platna. Dobivena je jedna puška nekog ustaše koji iz straha odlazi u Zagreb spavati. U Klinča Selu spaljeni su spisi u općini, zadobivena pisaća mašina, civilna puška i 700 kuna iz blagajne.

Noću između 20 i 21 kako se nije dala rastrgati pruga, zaustavili su signalnim svjetom teretni voz iz Jaske. Kad je voz stao bio je pretresen. Za to vrijeme poslane su punom brzinom obje lokomotive prazne za Zagreb, ali nisu tamo stigle jer su iskočile pred Horvatima s pruge i razbile se. Šest vagona izgorilo je zajedno sa robom. Tu je zarobljeno 20 novih vojničkih hlača, 20 bluza, 20 pari cipela, 15 opasača i dosta košulja, tako da se svaki partizan opskrbio sa po 2 košulje a ostale su poslane u Štab.

Osoblje sa vlaka je pušteno, a ubijena su 2 policijska agenta (jedan je pucao). Ubijen je također jedan Talijan, vojni ataše koji je išao u Zagreb, te su zaplijenjeni njegovi dokumenti. Dva policijska agenta uspjela su pobjeći.

U ovoj akciji sudjelovala su dva voda, a treći je otišao u akciju preko Save. Narod se je vrlo obradovao ovoj akciji, a slijedeći dan bile su mase svijeta na tome mjestu i sakupljale pobacanu robu.

U općini Sveti Martin zapaljeni su svi spisi zaplijenjeno je 84.000 kuna, jedan pisaći stroj i nešto pribora.

Narod u ovome kraju je vrlo dobar i lijepo dočekuje partizane, te ih vrlo dobro hrani. Partizani su vrlo zadovoljni prijemom naroda, borbeni duh im je vrlo dobar.

Akcije 3 čete bat. »Jože Kraša« uvele su zabunu kod neprijatelja. Neprijatelj je doveo u Pribić 300 vojnika, ali već oni napuštaju Pribić i odlaze na prugu gdje 3 četa vrši akcije. Sada se opet ostavlja 1 i 2 četi mogućnost razoružavanja neprijateljskih snaga na strani Pribić-Krašić i Sv. Jana-Slavetić.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar — Komandant
Boca Balaš v. r.
Da je prepis vjeran originalu tvrdi:
Štab Grupe kordunaških N.O.P. odreda.

31. augusta 1942 g. — Načelnik štaba:
Maćešić[1]

Prijepis, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 56/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 52, str. 221—222.

[1] Tomo

1942, kolovoz 22.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o napadu na Pribić

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj 93/42.
22. augusta 1942.

ŠTABU KORDUNAŠKIH NAR.-OSL. PARTZ. ODREDA

Radi oslobođenja teritorija Žumberačko-pokupskog područja, poduzeli smo sve mjere i u tome uspjeli do sada. Dakako da taj teritorij ne smatramo stalno slobodnim, već kontroliranim područjem od nas, jer ipak moramo računati s eventualnom reakcijom neprijatelja iako on momentano možda nije u stanju da nas ugrozi, što više, ne možemo ga naprosto stignuti u nekim mjestima jer ih je neprijatelj do sada napuštao i bježao pred nama.

U vezi s time naime računajući na reakciju neprijatelja, kidamo sve veze kako bi unaprijed spriječili njegove eventualne namjere. U tu svrhu formiramo jednu radničku četu (pionirsku) koja neće nositi oružje, ali će biti snabdijevena s potrebnim alatom i materijalom, a kojeg materijala smo zaplijenili dosta.

Poslije razoružanja Kalja, ušli smo u Sošice, Kostanjevac i Vivodinu, koja mjesta je neprijatelj napustio dan prije našeg upada.

U Kostanjevcu porušili smo dva mosta od armiranog betona. Rušenje je uglavnom izvršeno eksplozivom.

1. VIII. povukli smo 1. i 2. četu bat. »Jože Kraša« za Pećno, radi pripremanja napada na Pribić. K nama su stigla dva domobrana iz Pribića, dali nam podatke o Pribiću, i ostali u našim redovima, te poslužili odmah kod ove akcije kao vodiči uz ostale naše vodiče.

18. na 19. VIII. krenule su čete za Pribić. Prethodno sastavljen je plan za napad, koji je imao za cilj razoružati neprijateljske snage u Pribiću.

Deset minuta prije pet sati ujutro otpočeo je napad najprije na neprijateljske zasjede koje se nalaze oko samog mjesta po brežuljcima. Prvi, Drugi i Treći vod 2. čete bat. »Jože Kraša« napadao je na tri zasjede neprijatelja, a Prvi vod 1. čete istog bataljona napadao je na četvrtu zasjedu. Drugi i Treći vod 1. čete istog bataljona dao je osiguranje prema Krašiću s zadatkom da spriječi eventualni bijeg neprijatelja prema Krašiću i da spriječi odašiljanje pomoći iz Krašića, čija je posada brojala oko 120 ljudi.

Za jedan sat bile su zasjede razoružane, ali žandari zabarikadirani u žandarmeriji nisu se htjeli na mnoge naše pozive predati, nego se branili bacajući bombe i pucajući iz puškomitraljeza. Ta borba trajala je tri sata, kroz koje vrijeme stigla je pomoć iz Krašića, ali je bila povraćena od našeg osiguranja. Nakon divnog rada naših bombaša, te vidjevši neprijatelj da mu ne stiže pomoć, predao se istom kada su drugovi počeli ubacivati u zgradu krpe namočene u benzinu.

Od 60 neprijateljskih vojnika zarobljeno je 31. Likvidirana su trojica, a ostali su pušteni, a njihova državna sprema oduzeta. Zaplijenjena su tri puškomitraljeza (od tri koja su imali), a ostalo karabini koji još nisu prebrojani. Municije smo zaplijenili priličnu količinu i ona se još prebrojava. Također je zaplijenjeno dosta ostale vojničke spreme.

Gubitaka nismo imali nikakovih, niti je tko ranjen, što je naročito dobro djelovalo na one drugove omladince kojima je to bilo prva borba.

Poslije naše akcije došla su dva aviona nad Pribić, ali se nisu nisko spuštali, kad su osjetili vatru naših puškomitraljeza. Ostavili smo ih kako neprestano kruže nad Pribićem.

Jučer smo doznali preko naše obavještajne službe daje u Pribić stiglo 300 neprijateljskih vojnika regruta.

U Sv. Janu i Slavetić stiglo je po 100 neprijatelj, vojnika u svako mjesto. Postoji mogućnost razoružanja ovih mjesta s jačim snagama tj. s bataljonom »Jože Kraša«, 1. i 2. četom Žumb.-pok. odreda (Kljuka i četa Banije) te eventualno IV. bataljonom I. kordun. odreda koji se nalazi na našem terenu. Ukoliko to neće biti moguće izvesti, imademo dosta snaga da razoružamo pojedinačno neka mjesta.

Naša zajednička akcija na mjesto o kojem smo govorili i javili Vam je još uvijek u ispitivanju i kroz 2 do 3 dana dobit ćemo potrebne podatke[1].

O akciji na željezničku stanicu X[2] još nismo dobili podatke, ali tamo je poslana 3. četa bat. »Jože Kraša« i spojila se s 1. četom odreda (Kljuka), radi izvođenja te i ostalih zajedničkih akcija.

3. četa bat. »Jože Kraša« napala je pred nekih 10 dana jedan voz koji je prevozio naftu na pruzi Zagreb—Karlovac, teško je ranjen vlakovođa, a cisterne su prorešetane.

Zauzimanjem Sošica, Kostanjevca i Vivodine te Pribića, nastala je na teritoriju Žumberačko-pokupskog odreda velika promjena, tj. narod koji je nekad bježao ispred nas, svagdje nas lijepo dočekuje, sa oduševljenjem svi govore o našim akcijama i traže razoružanje nekih preostalih sela, te mahom svi uviđaju da smo mi prava narodno-oslobodilačka vojska, koja će brzo da skrši neprijatelja te donesti ovome narodu slobodu i bolji život. Samo narod okolice Pribića još je malo plašljiv kad mi nailazimo, a tome je razlog što se ovuda još nismo kretali.

HSS-ovci prilaze svojim simpatijama na našu stranu,, a neki od njih aktivno sudjeluju u Nar. osi. odborima. Ovdje nam je za njihovo predobivanje

najbolje poslužio sporazum četnika i ustaša, na što su oni vrlo ogorčeni.

Veza s 1. četom ovog odreda postoji i stalna je. Kurir imade na raspolaganju jednu desetinu i dolazi ovamo svakih osam dana. Preko ove veze održavamo vezu s Vama, a isto tako održavati ćemo vezu s glavnimštabom.

Kroz kratko vrijeme formirati ćemo na terenu između Kupe i pruge bataljon, a na terenu Žumberka četvrtu četu, jer imademo za to dovoljan broj ljudi i oružja.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Boca Balaš[3]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102A, reg. br. 44/3.

Zbornik VII, tom V, knj. 6, dok. br. 51, str. 218—220.

[1] Riječ je o ispitivanju mogućnosti za napad na Ozalj, do kojega tada nije došlo.
[2] Zdenčina
[3] Boris Balaš

77

1942. kolovoz 23.
Zagreb

Iz dnevnog izvješća Zapovjedništva ustaške nadzorne službe o događajima na području Velike župe Prigorje i grada Zagreba

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE

Broj: V.T. 1/42. Zagreb, 23. kolovoza 1942.

Predmet: Izvješće o stanju do
23. VIII. u 8 sati

IZVJEŠĆE

I. *Velika župa Prigorje:*

Redarstvena oblast za grad Zagreb izviestila je jutros brzoglasno, da je jutarnji vlak, koji ide iz Zaboka u Zagreb, između postaja Luka i Ključ danas

naišao na razrovanu prugu. Uslied toga stroj je izbačen s kolosjeka, no ljudskih žrtava nije bilo...«

»...III. *Grad Zagreb:*

Redarstvena oblast za grad Zagreb javlja današnjim svojim izvješćem, da su noćas u Novakovoj ulici po stražarima uhićena dva đaka obrtne škole u času kada su po zidovima kuća liepili komunističke znakove srp i čekić.

Vrhovno oružničko zapovjedničtvo izvješćuje današnjim dopisom, daje sinoć ispred oružničke vojarne u Branimirovoj ulici u Zagrebu uhićen jedan maturant, koji je isto znakove liepio na samozvanoj prikolici oružničtva. Kod njega je pronađeno još takvih 19 znakova.

Za dom spremni!

Ustaški nadzorni zapovjednik:
u.z.
Dr. Uršić v. r.
(Dr. Adolf Uršić)«

MP.[1]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 172-a, reg. br. 54/6—1.

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ustaška nadzorna služba

78

1942, kolovoz 24.

Obavijest Anke Berus, člana Biroa CKKPH, Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu da su Ivo Marinković i Grga Jankes blokirani na Kozari. U pismu se obavještava i o tome da su pronašli specijalne kurire koji će (za partizane, uz adresu i lozinku za njih) prenositi materijal iz Zagreba

24. VIII 42.

Dragi drugovi, drug profesor[1] i Fric[2] nalaze se u Kozari blokirani prema izvještaju koji je dobio drug Vlado Katić.[3] Oni će nastaviti put čim im bude moguće.

Pronašli smo specijalne kurire koji mogu da prenašaju materijal iz Zagreba određenog za partizane. To bi dolazilo u obzir sanitetski materijal, odjeća, obuća, duhan, hrana itd. Sve to treba da se postepeno nosi kod Malinarić Edo, Zgb. Lašćinska 62. i kaže daje to za Juricu Kneza. Od tuda će to odnašati nama mještani navedenog. Sa ovom liferacijom treba početi do deset dana.

Priložena pisma[4] glumica šalje Agitprop s tim da se predadu na označene adrese i traži odgovor.

Anka[5]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/73

[1] Ivo Marinković
[2] Grga Jankes
[3] Vladimir Bakarić
[4] Navedeni prilozi nedostaju
[s] Anka Berus

79

1942, kolovoz 24.
Zagreb

Iz zapisnika Zavoda za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu o obdukciji tijela Dragice Končar[1]

»Kzp. 4515/1942.

ZAPISNIK

od 24. kolovoza 1942. načinjen u ime Sudbenog stola u Zagrebu.

PREDMET:

Sudbeno-liečnička razudba trupla pok. KONČAR DRAGICE, 27 godina stare, radnice bez posla, pravoslavne vjere, rođene u Jošen, općina Udbina, zavijačjne Plitvička Jezera, izvršena u prosekturi Zavoda za sudbenu medicinu i kriminalistiku u Zagrebu, na Šalati.

SUDJELUJU:

Istraženi sudac: AMAN BOGOLJUB
Perovođa: PAUŠIĆ NADA
Stalni sudbeni-liečnički vještaci: Asistent: Dr. Lampe Emil
Asistent: Dr. Maly Alojz
Okrivljenik:
Branitelj:

Početak u 9 sati do podne

Sudski svjedoci daju svečano obećanje, u smislu § 73. kp. a vještaci-zakleti u smislu § 187 kp. — opomenuti na svetost zakletve koju su položili.

Radi opsežnosti i komplicirane naravi slučaja potrebna su dva liečnička vještaka, jer bez stručne asistencije točan pregled nije moguć.

Nakon što je ustanovljen identitet lješine podpisanim svjedocima, predaje se ista obojici vještaka na paranje koji daju u zapisnik svoj sliedeći nalaz.

Ante Bilin, v. r.
Pero Brajković, v. r....«

»...MNIENJE

KONČAR DRAGICA, 27 godina stara umrla je nasilnom smrću uslied nutarnjih krvarenja zadobivenih padom iz drugog kata sa težkim ozljedama tiela: ruptura jetre, prelomi: hrptenjače, rebara, stidne kosti. Za njenu smrt je bio faktorom i težki skok.

P.P.
Dovršeno.«

Original, strojopis
Sign., Zavod za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu, Sekcioni protokol 1942, 2643/348

[1] Dragica Končar je uhapšen 15. kolovoza 1942. godine na ulici, kao član Mjesnoga komiteta KPH Zagreb. Najprije je odvedena na Trg N (danas Trg žrtava fašizma), a zatim prebačena u Savsku, gdje je podvrgnuta zvjerskom mučenju. Prema bilješci uz ovaj zapisnik stoji da je umrla 21. VIII 1942. godine u 21 sat u Zakladnoj bolnici na Rebru gdje je istog dana dovedena »iz Ustaške nadzorne službe sa Savske ceste sa navodom daje skočila sa prozora II kata«. Za svoj neumorni revolucionarni rad proglašena je 1952. godine narodnim herojem.

1942, kolovoz 25.
Zagreb

Naredba br. 1 delegata Vrhovnoga štaba NOP i DV Jugoslavije Ive Lole Ribar Štabu II operativne zone NOP odreda Hrvatske o organizaciji partizanskih jedinica i štabova na teritoriju Druge operativne zone

DELEGAT VRHOVNOG ŠTABA
NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE
I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

ZAPOVIJED BR. 1
O ORGANIZACIJI PARTIZANSKIH FORMACIJA U II
OPERATIVNOJ ZONI

Sa zadnjim uspješnim akcijama žumberačko-pokupskih partizana i partizanskih grupa u Prigorju i Zagorju, Narodni ustanak i plamen partizanskih borbi počeli su da sve snažnije obuhvaćaju i srce Hrvatske. Fašistički okupator i njegovi ustaški sluge pretrpjeli su već niz teških udaraca na terenu koji je za njih najosjetljiviji, jer se na njemu nalaze glavne komunikacije okupatora i središta okupatorske i ustaške vlasti.

Pred partizanskim snagama koje dejstvuju u svim oblastima, a koje su narasle zahvaljujući radu boraca nacionalno-oslobodilačke fronte na terenu i pomoći koju im je uputio Glavni štab N.O.P. i D.V. za Hrvatsku, sada se nalaze velike i odgovorne zadaće i krupni bojevi. S obzirom na to, kao i na izvanrednu važnost akcija u ovim krajevima, postalo je nužno pristupiti konačnoj organizaciji partizanskih formacija i komandi u ovoj, II Hrvatskoj operativnoj zoni.

U tome cilju, kao delegat Vrhovnog štaba Nar.-osi. partizanske i dobrovoljačke vojske Jugoslavije, a u suglasnosti sa drugarskim Glavnim štabom N.O.P. i D.V. za Hrvatsku, određujem:

1. — Na teritoriju II operativne zone formiraće se za sada *dva partizanska odreda* i to: Žumberačko-pokupski odred i Zagorski-prigorski odred.

Žumberačko-pokupski odred djelovaće — saglasno sa ranijom zapovijedi Komandanta N.O.P. i D.V. za Hrvatsku — na prostoru koga ograničavaju rijeke Sava i Kupa, te hrvatsko-slovenačka granica, i obuhvatiće u svojem sastavu sve partizanske dijelove na tom području.

Zagorsko-prigorski odred djelovaće na području sjeverno od rijeke Save, u Hrvatskom Zagorju i Prigorju. On će obuhvatiti u svojem sastavu sve

partizanske dijelove, diverzione i borbene grupe itd. koje djeluju na tom području, kao i eventualna pojačanja koja će mu, za početak, biti upućena.

Borbenim grupama u gradu Zagrebu i drugim gradovima ove zone rukovodiće se na poseban način.

2. — Ranije formirani privremeni Štab II operativne zone, na čelu sa drugovima Stipom Špancem[1] i Parmačom,[2] a čija je aktivnost bila ograničena na usku istočnu periferiju zone, ovim se *razriješava svojih dužnosti.* Do odluke o njihovim novim dužnostima, drugovi Stipe Španac i Parmač zadržaće rukovodstvo nad partizanskim snagama koje su neposredno pod njihovim rukovodstvom (bivša 3 četa Slavonskog n.o. part, odreda), s kojima će samostalno operirati na terenu gdje se sada nalaze, a u vezi sa štabovima II i III oper. zone.

3. Obrazuje se novi *štab II operativne zone,* kao odgovorno rukovodstvo svih partizanskih snaga u ovoj oblasti.

Za *komandanta II operativne zone, postavlja se drug Stevo Verdić;*[3]

Za *polit, komesara II operativne zone* postavlja se drug *Marko Stubičanec*,* dosadašnji vršilac dužnosti politkomesara i komandanta zone;

Za *zamjenika komandanta zone* postavlja se drug *Miško Breberina,*[5] komandant Žumberačko-pokupskog partizanskog odreda, s tim da dalje zadrži i dužnost komandanta odreda;

Zamjenik politkomesara u Štabu II zone, kao i načelnik Štaba biće imenovani naknadno.

4. Za *komandanta* Žumberačko-pokupskog n. o. part, odreda imenuje se drug *Miško Breberina,* dosadašnji komandant I bataljona i vršilac dužnosti komandanta ovog odreda;

Za *političkog komesara* Žumberačko-pokupskog nar. osi. partizanskog odreda imenuje se drug *Boca Balaš,*[6] kome je ista dužnost već bila povjerena i od strane Glavnog štaba N.O.P. i D.V. za Hrvatsku;

Za zamjenika komandanta Žumb.-pokupskog odreda i načelnika štaba ovog odreda imenuje se drug *Draušnik Jurica,* dosadašnji oficir oper. u Štabu I bataljona ovog odreda;

Za zamjenika političkog komesara odreda imenuje se drug *Pipić Ignac.*

Novu organizaciju bataljona u Žumberačko-pokupskom odredu, kao i postavljanje i popunu bataljonskih štabova, izvršiće Štab zone na prijedlog Štaba odreda.

5. Potrebne mjere za organiziranje i postavljanje rukovodstva Zagorsko-prigorskog odreda izvršiće Štab zone.

6. Stalna dužnost svih partizanskih rukovodstava i jedinica u ovoj zoni jeste da neprestano i neumorno rade na okupljanju i mobilizaciji što većeg broja novih boraca iz redova domaćeg stanovništva. Međutim, *takva mobilizacije ne smije biti prinudna i formalna,* već se mora izražavati u *dobrovoljnom* pristupanju sve širih slojeva hrvatskih rodoljuba našoj partizanskoj vojsci, a to

zavisi u prvom redu od uspjeha vojnih akcija i pravilnog političkog rada naših partizanskih jedinica medu stanovništvom.

Drug politički komesar Zone, u zajednici sa politkomesarom odreda, bataljona i četa, preduzeće sve potrebne mjere kako bi se gornje stanovište po pitanju mobilizacije pravilno sprovodilo u život.

7. Radi obezbjeđenja pravilnog stanovništva po pitanju borbe protiv neprijatelja naroda i slugu okupatora na terenu, radi onemogućavanja svakog mogućeg pokušaja samovolje po tim pitanjima, kao i radi pružanja što većih. garancija mjesnom stanovništvu u pogledu lične i imovne sigurnosti svih poštenih ljudi pri štabovima odreda biće formirani *ratni vojni sudovi.*

Članovi ovih sudova biće: politički komesar odreda (ili njegov zamjenik) kao predsjedavajući, zamjenik komandanta odreda i jedan borac-partizan kao članovi.

Djelokrug i način rada ovih sudova biće propisan posebnom zapovješću o čijoj će se sprovedbi u život starati politički komesar Zone.

8. Ovu *zapovijed* saopštiti komandama svih partizanskih jedinica na području II zone i pročitati pred strojem svim borcima.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

25 kolovoza 1942 god., na položaju

DELEGAT VRHOVNOG ŠTABA N O.
PARTIZ. I DOBR. VOJSKE:
Ivo Pavlović[7] v. r.

Otpravak ove zapovijedi:

1) Vrhovnom štabu N.O.P. i D.V. Jugoslavije
2) Glavnom štabu N.O.P. i D.V. za Hrvatsku;
3) Štabu II operativne zone i jedinicama na njegovom području;
4) Drugovima Stipi i Parmaču;
5) Štabovima Slavonske i Kordunaške operativne zone.[8]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-43/74

Zbornik VII, tom II, knj. 5, dok. br. 143, str. 394—396.

[1] Pavle Vukomanović
[2] Stanko Parmač
[3] Ivan Krajačić Brko
[4] Marko Belinić

[5] Poginuo u travnju 1943. god. u selu Zalužnici, kao komandant Drugoga bataljona Petnaeste NOU brigade.

[6] Boris Balaš Boca

[7] Ivo Lola Ribar

[8] Slavonija je pripadala Trećoj, a Kordun Prvoj operativnoj zoni NOP odreda Hrvatske.

1942, kolovoz 25.

Izvještaj Mike Špiljaka, političkog komesara VI bataljona Banijskoga NOP odreda komesaru Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o vojnopolitičkoj situaciji na području sisačkoga i velikogoričkog kotara

Komesaru[1] 11 Operativne zone

25—VIII. 1942.

Dragi druže!

Da Ti prikažem situaciju kakova je momentalno na našemu sektoru i sve u vezi sa odredom.

Posle našeg rastanka, a prema mome dogovoru, sa II četom koju sam ostavio u Šiljakovini, a koja se imala prebaciti preko pruge, nije se prebacila. Doznajem da su imali gore neku borbu, i predpostavljam da se je ta četa povukla u pravcu Korduna, sa njihovim IV bat. i četom Kljuka, sa kojima je ostala u sastavu. Ja sam posle toga izgubio vezu s njima, i do danas je nemam, poduzeo sam sve da je uspostavim. Ona četa o kojoj smo govorili, a koja se nalazila sa sjeverne strane Save, ona se spojila sa četom Moslavine, i formirala s njima bataljon, lično s njima nisam bio, ali sam poduzeo da budem, odnosno da se Ti nađeš s njima, naime oni se imaju javiti vezi koja može do tebe.

Situacija izgleda ovako: na cesti Zagreb—Petrinja, duž po selima, nalaze se dve pukovnije Pavelićeve vojske smeštene po selima, oko Lekenika ima nešto tenkova, sve to već par dana stoji, njihove namjere nisu poznate.

U sisačkom kotaru izvršeno je masovno hapšenje, svih familija partizana, i vojnih bjegunaca, hapšene su žene, djeca, starci, bogalji koje su morali na kolima voziti, i sve je strpano u nekakvi logor u Vel. Gorici. Nešto je hapšeno u kotaru vel. goričkom.

Posebno u Lekeniku došlo je do provale, uhapšena je veza sa Zagrebom, čitava familija, a istovremeno se u toj kući nalazila jedna drugarica ilegalka, i onaj drug Španac,[2] što je nosio poštu iz Zagreba za Glavni štab,[3] (ne Štefek[4]) onaj drugi. Kad su opkolili Zagr. agenti zgradu, njih dvoje su počeli pucati po agentima, drugarica baci bombu, i izletiše napolje, oko 100 metara od zgrade,

ona je bila ranjena postoje ispucala metke pala im je u ruke živa, te je odmah otpremita u Zagreb, sa tim drugom što je držao vezu sa Zagr. i čitavom familijom, gdje se nalazi sad nije poznato. Španac se uspio spasiti živ, i nije ni ranjen. Vlasti su uhvatile sve isprave, stvari i pismo koje je nosio za Glavni štab. Izgleda daje kod druga za veze, uhvaćeno više adresa iz Zagreba, a što je sve palo bandi u ruke nije poznato, sve su veze pokidane, silna hapšenja itd., teško je doznati konkretno. Kako je do provale došlo još nije ustanovito. Španac je otišao do sela, odakle će stvar javiti Zagrebu, ukoliko mu uspije.

Ja ću nastojati da uspostavim hitno sve veze, naročito sa odredima, da dobijem hitno minera, pošto je naš otišao sa četom prema Kordunu, i počnem diverzantskim akcijama što može učiniti i mala grupa, koja će moći da se održi na ovom terenu pod ovakvim uslovima.

Za četu bi bilo nemoguće opstati ovde, uzak teren, ravnica, silna vojska, za bandu dobre komunikacije, ona će morati makar privremeno zadržati se negde na Kordunu, Žumberku i slično, dok se ne pokaže mogućnost za ovde.

Imamo prilično begunaca za odred, a sa odredom gde bi ih mogli smestiti nemamo veze, ovde ih u grupi bez oružja ne možemo držati, s te strane smo u nezgodnom položaju i momentalno ga ne možemo rešiti, taj se problem nameće naročito Vel. Goričkom kotaru.

Sve što se dalje bude događalo, i situacija menjala dok sam ovde sve ću obaveštavati.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komesar
Mika[5] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/1001

[1] Marko Belinić
[2] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[3] Odnosi se na Glavni štab NOP odreda Hrvatske
[4] Štefek Rogina
[s] Mika Špiljak

1942, kolovoz 25.
Ozalj

Izvještaj Razdjela financijalne straže Vivodina Povjereništvu rizničke straže Karlovac o planiranim akcijama partizana u Pokuplju i Žumberku

Nezavisna Država Hrvatska
Razdjel financijalne straže
Vivodina

Broj taj: 23. dne 25. VIII 1942.
Odmetnici (partizani) namjera napadaja
i pravac kretanja istih

Povjereničtvu rizničke straže

Karlovac

Izvješćuje se povjereničtvo da je potpisani zapovjednik razdjela rizničke straže u Vivodini sa sjedištem u Ozlju prigodom vršenja službe u području općine Vivodina saznao da odmetnici (partizani) imadu svoj »Štab« i da se isti Štab /komanda/ nalazi iznad mjesta Črnomelj, u šumi od kuda partizani dobivaju upute od komande.

Štab komanda izdala je ovih dana nalog odmetnicima (partizanima) jedna partija imade od Korduna preko Perjasice, Pisarovine, prama Zdenčini, druga partija preko Sošica iznad Jastrebarskog do Zdenčine. Kod Zdenčine i Horvata imadu se sastati i prekinuti između Zdenčine i Horvata željezničku prugu. Jedna partija od sošica imade se spustiti prama Krašiću do Kupe a jedna partija koja bi imala doći od Vukove Gorice, Prilišća, Netretić(a) na Ozalj i sastati se sa onima u Žumberku kod Ozlja, zauzeti električnu centralu i prekinuti svaki spoj sa Karlovcem i Zagrebom, tako da Karlovac ukotle i prisile na predaju, nakon pada Karlovca protegnuti će mrežu okolo Zagreba i time likvidirati Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Zapovjednik razdjela
priglednik:
Petar Žanko v.r.

M.P.[1]

Original, strojopis
Sign., AH, ŽNRSZ, fase. 12, br. taj. 95/1942

[1] Zaprimni pečat Povjereništva rizničke straže Karlovac br. 1888 od 26. VIII1942. koje je izvještaj proslijedilo Župskom nadzorništvu rizničke straže Zagreb.

1942, kolovoz 27.

Obavijest Marka Belinića, politkomesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Okružnome komitetu KPH Zagreb da udarne grupe koje osniva OK KPH Zagreb potpadaju pod komandu Štaba Moslavačkog NOP odreda

Drugarskom

Zagrebačkom Okružnom Komitetu K.P.H.

Dragi drugovi!

Vjerojatno Vam je poznato, da udarne grupe koje Vi formirate u vojničkom pogledu spadaju pod komandu Štaba Moslavačkog Odreda. Naime, one ovome štabu redovito i točno podnašaju izvještaj o svojim akcijama, o brojnom stanju i naoružanju. Da bi te grupe mogle raditi pod jedinstvenom komandom, potrebno je da Vi formirate jedinstveno rukovodstvo nad tim grupama. Treba postaviti komandira i komesara udarnih grupa. Ova će dvojica podnašati izvještaj Štabu Odreda, a ostale grupe podnose izvještaje njima, t.j. ovoj dvojici. Svaka udarna grupa mora imati vodnika, odnosno desetara i političkog delegata.

Komanda udarnih grupa mora također redovno podnositi izvještaje Štabu odreda o plijenu, kojeg je imala u akcijama sa svojim grupama. Sve je ovo potrebno zbog toga da se te grupe ne pretvore u neke nedisciplinirane i anarhične jedinice.

Udarne grupe dobit će od Vas zadatke, jer se one nalaze na Vašem terenu. Vi ćete rukovoditi njihovim radom u partijskom pogledu. No, rukovodit ćete stvarno u svakom pogledu Vi s njima, jedino je potrebno da Štab odreda s njima rukovodi formalno, da bi se oni osjetili partizanima i više odgovorni, jer će odgovarati partiji i Štabu.

Mi smo stavili u zadatak štabu odreda da u najskorije vrijeme formira na Vašem terenu od raznih udarnih grupa bataljon. Bataljon će biti stalno na Vašem sektoru, osim u slučaju ofanzive, kada će se povući u pravcu Moslavine. Tom poslu će se pristupiti odmah, pa Vas molim, da pri tom poslu drugovima pomognete, koliko će ta pomoć biti moguća i njima potrebna. Bataljon ulazi u sastav Moslavačkog Odreda i biti će stvarno i formalno pod njihovom komandom. Od odreda on će primati i naređenja za izvršenje zadataka. Sa tim bataljonom će u partijskom pogledu rukovoditi Vaš komitet. Vi ćete raditi sa Štabskom ćelijom, bataljonskim biroom i ostalim ćelijama u četama. Tako ćete u stvari Vi njime rukovoditi u saglasnosti sa Štabom Odreda.

Nakon formiranja ovog bataljona, Vi i dalje formirajte udarne grupe po raznim dijelovima Vašeg terena sa specijalnim zadacima, kao što je to slučaj bio i do sada. Te grupe pored svojih specijalnih zadataka imadu i zadatak mobilizacije ljudstva u partizane. One se stalno obnavljaju. Dakle, one ne izumiru nego se obnavljaju, bez obzira na formiranje jačih naših snaga.

Molim Vas da prema gornjemu postupite i odredu pomognete pri njegovom daljnjem radu. Nastojte da bude što tjesnija saradnja između Vas i odreda. Odred je od nas dobio također takve upute.

Primite drugarski pozdrav!

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

27. VIII. (42.)

Marko,[1] v.r.
Politkom II. Op. Zone

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2330

[1] Marko Belinić

84

1942, kolovoz[1]

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o stanju organizacija NOP-a u pojedinim kotarevima okruga

Stanje u O.K. Varaždin

Kotar I[2]: U općini M.[3] formiran je općinski N.O.O. sa zadatkom da formiraju isto takove u svim selima.

Rad se rudarima počeo se zadovoljujuće razvijati. Održanje sastanak sa rudarima iz rudnika I.(vanec). Formiran je i N.O.O. (akcioni) za mjesto I.(vanec), to je privremeni kotarski. U odboru su 2 rudara i 2 seljaka. U općini L.,[4] kotar I.(vanec) održan je sastanak sa četiri simpatizera od kojih 2 rade u k.[5] dva su meštana. Uvjeti za daljni rad su povoljni. Sa dvojicom koji rade u k.(aznioni) održan je posebni sastanak. Na sastanku se govorilo o samoj situaciji u k.(aznioni) i o mogućnostima osl.(obođenja). U samoj k. (aznioni) ima naših oko 500, točno ćemo saznat naknadno, a ukupno 1500. Dvojica koji

rade u k.(aznioni) su majstori. Da bi se njih isprobalo postavljeni su im laki zadaci. Na sledećem sastanku će se videt šta su uradili. Pitanje su oni sami postavili. Kako će se stvari razvijat na vrijeme ćemo Vas obavještavat, kako bi mogli od Vas dobit pravovremeno sve savjete.

Javi nam dali si Ti[6] razgovaral sa Međimurcem.[7] Mi smo se ovde s njim našli odmah u nedeljiu i veza postoji dobra.

U Kotaru Lu.(dbreg) formiran je kotarski od 3 čl., 1 intelektualac i 2 seljaka.

Rad u ostalim kotarevima razvija se povoljno kao i rad sa H.S.S.-om.

Tivar: Razgovarali smo sa povjerenikom H.R.S.-a o osnivanju N.O.O., on je pristao. Stvar mu je cijela jasna te će kao delegat putovat na konferenciju. Preko njega ćemo prodret do ostalih radnika i formirat glavni fabrički kao i odbore po svim odelenjima.

U vezi sa pristupanjem H.R.S.-a u ustaški pokret, veliki dio povjerenika se s time ne slaže. Povjerenicima je rečeno pristup u ustaše ili logor. Kako smo informirani da su Zgr. već poslati u vojsku, šestorica koji nisu odmah pristupili u ustaše. (Galinec[8], druga imena ne znam). U razgovoru s njime pitali smo ga dali bi radnici branili povjerenike ako ovi ne bi pristupili a vlast bi ih proganjala. On je izvjavio da radnici stari bi branili, ali da je došlo mnogo novih radnika te ne zna kako bi se držali, a isto da imade ustaša uniformiranih koji su sada došli, pa se boji da to ne bi pokolebalo sve radnike.

Ako nešto znadete pobliže o toj stvari javite nam kako bi mogli isto i mi da poduzmemo.

Za tu stvar obratite se na kovinarski savez; tamo je namešten bivši radnik od mjedi, Kolar.

U Varaždinu je održana ustaška skupština kojoj je prisustvovalo mnogo, rečeno 1500 do 2000.

Prisutni su bili i delegati iz Zgr. Šolc[9], Blaškov[10], iz govora se vidilo njihova slabost i prijetnje.

Dok smo se mi vratili iz Zgr., odred" više nije bio kod nas. Oni su otputovali za Bilo; tako da s njima mi nismo mogli uredit one stvari koje ste nam dali.

U koliko imadete veze s njima pozovite na odgovornost Graba[12] zamjenika polit, komesara, jer ono šta su oni naredili nisu smjeli naredit. Naime ostavili su jednog čovjeka razoružanog u šumi. Kod odlaska razbacali stvari po logoru i pucali. Po pričanju ostavljenog stvar se dogodila na sledeći način.

Isti je bio na straži a u to vrijeme čula se neka trba. Oni šalju patrolu, jer su mislili da to trubi vojska ili ustaše. On pita patrolu, kuda idu a oni neće da mu odgovore. On ide i pita polit, komesara ovaj ga šalje u materinu dok ovaj nije odgovorio. Onda su ga grdili a na sastanku jedinice su doneli zaključak da ga ostave tamo. Tome je mnogo kumovao Luka (Kuglić)[13]. Dalje isti Luka je o nama izjavio da smo mi sektaši i kako smo mi krivi za sve što se protiv njega

poduzelo.[14] Oni su otišli i rekli da će se vratit kroz 3—4 nedelje a veze s njima mi sada nemamo.

Pošalji nam 1 primjerak konspiracije[15] kao i drugi novi materijal.

Smrt fašizmu Sloboda narodu

Za O.K.[16]
Sivi[17] v.r.

28. VIII[18]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/76

[1] Datirano prema datumu zaprimanja kod Povjerenstva CK KPH Zagreb
[2] Ivanec
[3] Maruševac
[4] Lepoglava
[5] Kaznionica
[6] Dragutin Saili
[7] Rafael Kranjčec
[8] Viktor
[9] Ljudevit Šolc
[10] Vjekoslav Blaškov
[11] Odnosi se na grupu partizana na čelu s Petrom Biškupom Venom (vidi. dok. br. 67).
[12] Franjo Kokor
[13] Lazo Vračarić
[14] Vidi dok. br. 49.
[15] Odnosi se na brošuru: »O konspiraciji i držanju pred neprijateljem« (vidi AIHRPH, ZB-BR.—51/1443.)
[16] OK KPH Varaždin
[17] Milan Božić
[18] Datum je napisao rukom Dragutin Saili

85

1942, kolovoz 27.
Zagreb

Pismo Povjerenstva CKKPH u Zagrebu Okružnom komitetu KPH Varaždin u kojemu se traži da nastave rad s rudarima i predlaže uspostavljanje izravne veze s Medimurjem

Drugarskom O.K. Varaždina

Dragi drugovi!

Primili smo vaš izvještaj iz kojeg se vidi, da je rad krenuo na bolje. Svu pažnju posvetite rudarima sa kojima ste dobro počeli raditi i nastavite tako.

Sa Međimurcem[1] nisam ja razgovarao već sam obavješten jučer da je ovdje jedno pismo iz Međimurja po svoj prilici, odgovor na moje pismo, a koje ću tek sutra u podne primiti. Upozorite Međimurce, da redovite veze sa nama održavaju preko vas i jedino preko vas, ili, da prvom zgodom sa vašim redovitim kurirom pošalju i svog kurira pa će onda biti direktno povezani sa nama, ali tako dugo dok nemamo direktne veze ima da šalju sva pisma i izvještaje preko vas. To je potrebno zbog toga, jer zašto da pisma prolaze preko M.K. i drugih ljudi kad možemo i trebamo direktno dobiti u ruke. Da mi je to pismo u ruci onda bi sada dao i njima odgovor.

U pogledu presije na povjerenike za pristup u ustaške redove treba dotičnima objasniti realno stanje i da mi to osuđujemo, jer danas su vremena takova, da ustaše bježe iz ustaških redova, a ne da novi ljudi prilaze k njima. Neki izgovori da pod pritiskom moraju prići njima, ne može se uvažiti i u tom slučaju neka si pripišu posljedice jer nećemo praviti nikakove razlike između njih i ustaša.

Zaista je čudni odlazak desetine iz K.[2] Mi za sada nemamo nikakovih veza sa njima no skorih dana imat ćemo sastanak sa odgovornim drugovima pod čiju kompetenciju je prije spadala dotična desetina. Za njihov neopravdan odlazak bit će povučeni na odgovornost i po utvrđenoj krivici snosit će i kaznu. O rezultatu naknadno ćemo vas izvjestiti.

Kako ste po svoj prilici već čuli u Pušći izvršena je akcija. Razvaljena je pruga i lokomotiva i jedan vagon su iskočili iz tračnica. Žrtava nema osim jedan teže ranjen. Istovremeno je ubijen tabornik općine Pušće koji je bio omražen u narodu.

Jučer na noć izvršenje napad na Jasku. Zapaljena i razorena je stanica, tri lokomotive i više vagona, zatim je izvršen napad na Kot. sud, pušteni zatvorenici, i napad na žandarmeriju a u naše ruke pao je i znatan plijen.

Inače je dosta veselo oko nas pa i vi nastojte prirediti neku veselicu tamo kod vas.

Ovaj kurir koji drži vezu s nama, rasteretite ga od svakog drugog rada i kad dolazi ovamo računajte sa time da ga mi u slučaju potrebe zadržimo ovdje toliko koliko treba, t.j. dan, dva. U koliko bude potrebno dolazit će i po dva puta tjedno jer događaji traže što uži kontakt. Troškove kurira snašamo mi.

Javite nam dali funkcionira tehnika? Ako funkcionira onda ćemo i vama po jedan original »Gl. H. Zagorja«[3] slati istovremeno kad i ostalima tako, da istovremeno izađe svuda.

Dajte onim vašim susjedima pošaljite ako vam je moguće jedan valjak za

ciklostil, da mogu izraditi novi »Gl.H.Z.« jer ona nova aparatura im još ne funkcionira.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

Za C.K.K.P.H.
Stari[4] v.r.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-43/75a

[1] Rafael Kranjčec
[2] Kalnik
[3] List narodnooslobođilačke fronte Hrvatskog zagorja. Izlazio od lipnja 1942. do travnja 1944.
[4] Dragutin Saili

86

1942, kolovoz 28.

Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Čakovec Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o radu u Međimurju kroz proteklu godinu dana

28. VIII

Izvještaj o radu Partije kroz prošlu god. dana u Međimurju

Raspadom URS-a partijski rad nekako životari. Dolaskom mađarskih okupatorskih četa stvar se ni malo ne popravlja. Radi toga OK iz Varaždina šalje ovamo drugove Zormana[1] i Hajdarovića[2] da postave Partiju na zdrave temelje. Ovdašnji drugovi su im sve do u tančine ispripovijedali kako stoji pokret i oni su se dali odmah na posao i počelo se raditi sa velikom agilnošću. Ophodali su cijelo Međimurje i gdje god su čuli da postoji kakav simpatizer pristupili su mu i uveli ga u Partiju tako da se naš broj kroz dva mjeseca potrostručio. Zorman je preko druga Severa[3] uspostavio vezu sa Prekomurjem. I tada se započelo radom. Održavani su masovni sastanci vani u prirodi, dijelenje letaka i farbanje klupa i zidova sa parolama. Održanje ijedan oblasni sastanak od 8 ljudi i na tom sastanku je među ostalim zatražen izvještaj o oružju te je izabran ovdje javno odbor koji će se brinuti za to oružje. Ali još nije sastanak ni završen a drugovi su primjetili da su bili praćeni od agenata. Taj i

takav rad nam se strahovito osvetio. Počela su hapšenja. Najprije dva partijca i omladinci koji su priznali sve, te su isti još tu večer pušteni, a poslije su počela masovna hapšenja. Uhapšeno je 40 drugova i 2 drugarice. I sada je došlo do najžalosnijeg do držanja na policiji koje kod većine drugova nije bilo nikakvo, a najbjednije među svima se držao Mj. kom. Čakovca. Drug Zorman priznaje sve unatoč toga što je bio marljiv i dobar na terenu dok je bio vani. Hajdarović je bio mnogo bolji kako na terenu tako i na policiji to se vidi po tom daje bio 11-puta tučen i mučen, ali slomljen priznanjem ostalih priznaje i on. Ing. Hidvegi[4] i još dva druga potpisuje priznanje u kojem traži olakšavajuću kaznu. Od omladinaca se slabo držao Kostolic.[5] Zorman je provalio i neke ljude u Prekomurju te je i tamo palo 11 drugova tako da ih je bilo u Szombathely u logoru 53. Suđenje je bilo ovog proljeća u Pečuhu osude su bile od 6 mj. do 4 god. Drugovi u Prekomurju rade dalje te započinju otvorenim akcijama. Napad na žandarmeriju, ubijanje sreskog načelnika, rezanjem telefonskih žica. Za te akcije platila su glavom 3 druga i 82 interniranih iz Prekomurja. Drug Kovač[6] ubijen je iz zasjede izdajom Kardoša. Uhapšenom Kardošu su obećali da će ga baciti legalno u inozemstvo ako otkrije sklonište druga Kovača što je on i učinio. Kovač na zviždanje ugovorene njihove pjesme izlazi iz skloništa naoružan i kad je žandarmerija to vidjela puca u njega i ubije ga. A drug Kardoš kad im je ispripovijedao sve obješen je sa drugom Cvetkom koji nije priznao ništa. Poznati slov. pisac Miško Kranjec bježi po najvećoj zimi u Međimurje zatim preko Hrvatske u Sloveniju, te je vjerovatno da se danas nalazi u Ljubljani. Drug Vlahek[7] osuđen je na 15 god. po Mađ. vojnom sudu, a ostali internirani. Koncem zime dolazi do masovnog hapšenja u doljnem Međimurju gdje se rad odvijao uz još manje konspirativnosti. Uvađani su u Partiju ljudi od 15 god, pravili su popise o narodnoj pomoći i kad su ti popisi pali policiji u ruke samo su lijepo po tim popisima hapsili. Velika većina ljudi u zatvorima, izgubili smo vezu tako da poslije toga rad nije bio nikakav. Nedovoljna konspiracija, pozadina nije stvorena nikakva prebacivanja ljudi iz Prekomurja ovamo koji nijesu poznavali teren i prilike. Zatim kad su drugovi vidjeli da hapšenja nijesu prestala što je bio znak da drugovi priznavaju ostaju i dalje kod svojih kuća i u tvornici i ne bježe. U bjegstvo se dao jedino drug Djovani.[8] Zatim stari drugovi partijci ove god. nijesu se odazivali radu, tako na pr. nijesu davali ni narodnu pomoć za obitelji uhapšenih.

Prema Vašem dopisu obrazovan je Mj. kom. za Čakovec a osim toga postoje jedinice u nekim selima kao u Nedelišću, Mačkovcu i drugim. Predsjednik seljačke sloge drug Barić[9] pokazao se odan i vjeran Partiji. Vezu sa Mađarskom partijom ćemo mi teško moći uhvatiti. Možda će to moći drug Bratko[10] koji sada radi u Pešti. Ako nam to uspije javit ćemo odmah. Materijal smo primili. Zatim molimo da nam javite da li drugovi koji su pušteni, a imaju iza sebe zatvor mogu bježati u Hrvatsku i dali bi primili ljude koji su spremni da idu u partizane. Možda bi mogli pustiti ljude iz jednog logora u Nagy Kanizsi gdje ima interniranih Srba i Mađara. Neke akcije velikog stila ne

možemo izvađati radi guste naseljenosti, tu su dvije granice, mnogo vojske i žandara, zatim relativno zadovoljno stanovništvo koje ne gladuje. Najvažnije bi bilo poduzeti neke akcije na ometanju prometa na pruzi Kotoriba—Pragersko kojom se odvija veliki ratni promet. Manje akcije ne dolaze u obzir jer odmah čim se nešto desi pošalju stotine žandara i vojsku koji bi jedva dočekali da mogu terorizirati naš narod.

Dakle molili bi da li možemo neke kompromitirane drugove prebaciti v Hrvatsku, zatim savjete i materijal za ometanje prometa na pruzi.

Uz drugarski pozdrav

Tajnik[11] Mj. kom. Čakovec

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/77

1 Stanko Zorman
2 Stjepan Hajdarević
3 Vincent Sever
4 Franjo Hidvegi
5 Josip Kostolic
6 Štefan Kovač, narodni heroj, poginuo 18. 10 1941.
7 Rudolf Vlahek iz Mačkovca, kraj Čakovca
8 Ivan Lovrec
9 Franjo Barić
10 Antun Bratko iz Nedelišća
11 Vinko Karlović

87

/942, kolovoz 29.

Pismo Rade Bulata, oficira Glavnog štaba Hrvatske, Marku Beliniću, politkomesaru II operativne zone NOP odreda Hrvatske u kojemu ga poziva da dođe u Štab Žumberačko-pokupskoga NOP odreda na čiji teritorij prelazi Štab Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

Oficir Glavnog Štaba
Hrvatske
29. VIII. (1942.)

Drugu Marku Stubičancu[1]

Obavješten sam da si sa strane delegata[2] V.Š. postavljen za komesara II Zone.[3] Ja se nalazim na putu za III Zonu i vratiću se kroz 15 dana u štab P.(okupsko)-žumberačkog odreda. Stoga sam mišljenja da je naš Štab za

komesara imenovao druga Parmača,[4] ti i drug delegat dođite u štab P.—Ž. odreda gdje ćemo se sastati i poslije uputiti do Glavnog Štaba. Drug Marijan Cvetković postavljen je za komandanta bataljona koji će se formirati od sisačke i moslavačke čete. Štab Zone po naređenju G. Š. preseliće na teritorij Pokupsko-žumberačkog odreda.

Uz drugarski pozdrav.

S. F. - S. N.!

Oficir G. Š. H.
Bulat Rade, v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/927

[1] Marko Belinić
[2] Ivo Lola Ribar
[3] Vidi dok. br. 80
[4] Stanko Parmač

88

1942, kolovoz 29.
Sisak

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnom komitetu KPH Banije o stanju Partije, SKOJ-a, AFŽ, KPH i NOO te reorganizaciji u vojsci

Kotarski komitet
Sisak K.P.H.
29/VIII — 1942

Okružnom Komitetu Banije

Dragi drugovi!

Kao što smo saznali od druga Pihlera[1], vi niste naš posljednji izvještaj dobili, izgleda usljed ofenzive na Baniji, a do sad nije bilo nikakove veze sa vama pa vam ga nismo mogli niti poslati. Stanje u našim partijskim i vanpartijskim organizacijam nije se gotovo ništa izmjenilo. Postoji 12 jedinica na selu i 6 jedinica u gradu. N.O.O. i O. A.F.Ž. su u isto onakovom stanju kao u posljednjem izvještaju. Formirali smo grupu Agitrop, a u formiranju je K.K. Skoja. Rad Skoja dobiva sve bolje perspektive i uspjelo je formirati u nekoliko sela aktive. U vojsci rad partije je prilično slab i veza sa vojskom je labava, a

izvršene su neke promjene koje će imati za posljedicu da će pregled nad partijom u vojsci morati vršiti O.K. Karlovac i Dugo Selo. Naime naš se je bataljon rascjepao na 2 čete. I. Bobetkovu[2] sa bazom u Moslavini, koja će sa Moslavačkom četom sačinjavati jedan bataljon gdje će biti komandant drug Marijan[3] a komesar drug Franc[4] i II. Rapićevu[5] sa bazom u Kljuki, koja će sa četom Kljuka formirati bataljon Žumberačko-Pokupskog odreda. Komesar tog bataljona biti će drug Mika[6]. Kako se Kljuka nalazi na sektoru O.K. Karlovac a Moslavina na sektoru O.K. Dugo-Selo to smatramo da ovi okružni komiteti treba da rukovode bataljonskim partijskim i Skojevskim biroom.

Pošaljite nam drugove Rojca[7] i Cajnera[8] jer su nam potrebni za Skojevski rad u bataljonima.

Mi imamo vezu sa K.K.-Petrinja i oni su poslali nekoliko prikaza situacije na Baniji. Izgleda da vi niste dobili te izvještaje, pa vas stoga mi izvještavamo o stanju tamo.

U petrinjskom kotaru je nastupila prilična demoralizacija stanovništva. Velik dio ih se odziva u vojsku i ide u šumu na rad (Gradusa, Moštanica, Petkovac). Kako mi sada imamo vezu s vama preko Kljuke to su nas drugovi molili da vas zapitamo da li ima mogućnosti da se oni prime u odred tako da ne moraju u vojsku. Ima prilično velik broj ljudi koji bi htjeli u odred. Hitno nam javite ako može da ih mi prebacimo.

Kod nas je nastupilo izvanredno stanje na desnoj obali Save zbog akcija koje je izvršio naš odred sa Petrovom gorom. Kretanje je dozvoljeno samo od 5h u jutro do 7h na večer, ako se izvede akcija bit će streljano 5—10 taoca, koji su za tu svrhu pohapšeni, u blizini kojeg sela se izvrši akcija, to će selo biti raseljeno, to sve stoji u jednom proglasu. U Velikoj Gorici nalazi se masa žena, staraca i djece koji su pohapšeni kao taoci i čekaju u jednom logoru svoju sudbinu. Raspoloženje hrv. masa se sve više revolucionira, ogorčenje raste a s time i naše simpatije u masama. Situacija postaje sve povoljnija i pokazuje vrlo brzi razvitak. Mnogi ustaše nam nude saradnju. Mi ih iskorištavamo.

Naši su odredi izveli niz uspješnih ali malih akcija, o njima ćemo vas detaljnije izvjestiti. Diverzanti su minirali jedan voz (brzi) kod Garića, ima više mrtvih i ranjenih.

U Lekeniku je izvršena provala. Provaljena je veza sa Zgb. za liferovanje ljudi i materijala. Greška je učinjena sa strane Zagreba na taj način što nisu vodili računa o konspiraciji nego su dolazili u automobilima, uniformama i slično na vezu. U vezi sa tom provalom uhapšena je drugarica Štefa Čulig, koja je ranjena u nogu. Ona je ranila jednog ustašu. U Lekeniku je pohapšeno mnogo ljudi, simpatizera a student Ljubić[9] i njegova familija su navodno streljani.

Drugarski pozdrav.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

K.K. Sisak

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-177/95

[1] Ivan Pihler
[2] Dragan Bobetko
[3] Cvetković
[4] Knebl
[5] Ivo Rapić
[6] Špiljak
[7] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[8] Isto
[9] Isto

89

1942, kolovoz 29.

Obavijest Pavla Lončara, sekretara OK KPH Zagreb, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji na terenu te o uspostavljanju veze s Bukovjem i Dugim Selom[1]

29. VIII. 14[h]

KOT. VELIKA GORICA

Vezu sam dobio sa Malim iz Bukov.(ja), a tačan pregled ću dobiti kad dobijem vezu sa Kot.(arskim) K.(omitetom), a tu vezu ću dobiti za 3 dana. Maloga[2] su tražili u.(staše). Jedan član K.(omiteta) je uhapšen. Po starim mjestima, gdje seje Mar.(ko)[3] sastajal sa omi. Jankom,[4] neka se ne krećete, izgleda da je Janko uhapšen 28 ujutro kad se je vraćal u Zag.(reb) iz Žumb.(erka). Utorak u 14[h] ću dobiti vezu sa Dugim Selom i Slav. P. Možemo dobiti preko gornje veze i Kotarskog Komiteta, ako treba, što poručite mi. Ostale stvari su u toku pripremamo po uputama druga Jakoba.[5] Stanje u Pušći, Brdovcu, Zaprešiću je pohapšeno više familija, pregled točan ne znam, i proglašeno je opsadno stanje, kretanje je samo do 19[h]. Na provinciji zapadne strane grada kopaju rovove.

Crni[6], v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/78

[1] Dokument je zaprimljen u Povjerenstvu CK KPH za Zagreb pod br. 3.
[2] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi
[3] Marko Belinić
[4] Drago Peruško, sekretar OK SKOJ-a Zagreb
[5] Josip Kefeček
[6] Pavao Lončar, sekretar OK KPH Zagreb

1942, kolovoz 29.
Rim

Telegram talijanske Vrhovne komande Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« da bude spremna da intervenira u slučaju nereda u Zagrebu

rzb.(prijepis)

VP 10, 29. kolovoz 1942-XX

Šifrovani telegram
OD VRHOVNE KOMANDE - RIM
SUPERSLODI-ZA EKSF.L. GEN. ROATA
B. 23219/op.

U vezi s mogućnošću da u Zagrebu dođe do nereda,[1] treba da budemo spremni da na vrijeme interveniramo s našim trupama. Smatra se da se ta intervencija može izvesti pravcem Novo Mesto—Brežice—Zagreb s jednom kolonom u jačini na manjoj od jedne divizije i pravcem Karlovac—Zagreb s jednom brzom kolonom u jačini koja odgovara otprilike jednom konjičkom puku pojačanom artiljerijom i lakim tenkovima. Utoliko bolje ako raspoloživa snaga bude veća.

Pristupite hitnom utvrđivanju plana kako bi, u slučaju potrebe, operacija mogla da započne uz prethodno upozorenje od dvanaest sati.

Sve je ovo određeno sporazumima sa O.K. W.,[3] kojima će ova komanda pristupiti u pogodnom trenutku.

Na svaki način upoznajte nas vašim programom.

Ugo Kavalero

Točnost prijepisa ovjerava:
Brigadni general
nač. štaba
(E. de Blazio)
(Potpis nečitak)

MP.

188

Prijepis, strojopis, prijevod s talijanskog
Sign., AVII, Talijanska arhiva, kut. 58, reg. br. 25/3

Zbornik VII, tom XIII, knj. 2, dok. br. 93, str. 727—728.

[1] Prema telegramu talijanske vojne misije u Zagrebu, od 2. rujna, Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«, uznemirenost zbog mogućih nereda je »nastala uslijed povećanog ustaničkog pritiska u okolini Zagreba« (Vidi AVII, Talijanska arhiva, kut. 58, reg. br. 1/4.). Na tom terenu je tada djelovao Žumberačko-pokupski NOP odred i Četvrta hrvatska NOU brigada Vidi dok. dok. br. 101 i 102.

[2] OKW — Oberkommando der Wehrmacht (Vrhovna komanda oružanih snaga Njemačke).

91

1942, kolovoz 30.
Zagreb

Pismo Ive Lole Ribara Ivi Marinkoviću u kojemu ga obavještava o tome da je član Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, da s posebnom pažnjom prati rad zagrebačke mjesne organizacije, te da po svaku cijenu osigura provođenje partijske linije na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

30. VIII. 42.

DRUGU SLAVKU,[1]

Dragi druže!

Žao mije što nisam mogao da dočekam tvoj dolazak. No, zato hoću ovim putem da ti obratim pažnju na nekoliko stvari.

Ti treba da uđeš u ovdašnje Povjerenstvo vašeg Ćaće,[2] zajedno sa drugom Konsp.[3] i drugom Markom,[4] koga sam isto ja u sporazumu s ovdašnjim drugovima imenovao. Drug Marko zadržava funkciju politkomesara II zone, i kao takav biće veza između vas i Štaba Zone, da bi se osiguralo jedinstvo rukovođenja.

U svome radu ovdje obrati naročito pažnju na probleme zagrebačke mjesne organizacije, kojoj treba ukazati veliku političko-organizacionu pomoć, s obzirom da je ona zadnjih mjeseci znatno oslabljena i sastavljena od mladih drugova. Potrebno je reorganizovati i sam MK od ljudi koji nisu svaki čas u opasnosti da padnu radi kompromitovanosti, a najkompromitovanije otpremiti van.

S obzirom na narastanje i važnost pokreta u II zoni izvršio sam reorganizaciju komande u istoj.[5] Druga Stipu[6] i Parmača,[7] koje je delegat Hrv. Glavnog štaba prije tri mjeseca postavio za Štab Zone smenio sam s te funkcije

i to im treba zvanično saopštiti (poslati Zapovijed o tome), iz razloga njihovog neispunjavanja dužnosti Štaba Zone. Kod njih će biti potrebna i partijska istraga radi njihovog stava prema Partiji i uopšte. O tome sam izvjestio i Vrh. i Glavni štab.

O svemu ostalom, kao i podrobnije o ovim stvarima obavijestiće te drug Konspirator.

U političkom pogledu ja sam raspravio današnja osnovna pitanja sa ovdašnjim drugovima. Još jednom: obezbediti po svaku cijenu sprovođenje partijske linije i biti budan prema svim iskrivljavanjima, naročito onim sektaške prirode.

Uz drugarski pozdrav

Kopija, strojopis
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond CKKPJ 1942/468

[1] Ivo Marinković
[2] CK KPH
[3] Dragutin Saili
[4] Marko Belinić
[5] Vidi dok. br. 80.
[6] Pavle Vukomanović
[7] Stanko Parmač

92

1942, kolovoz 30.
Zagreb

Iz pisma Ive Lole Ribara Blagoju Neškoviću o političkoj situaciji u Zagrebu i Drugoj operativnoj zoni NOP odreda Hrvatske

»Za Mihajla.[1]— 30. VIII. 42

Dragi druže!«

»... Ovde je politički položaj sve napetiji. Partizani naše Zagrebačke zone, pojačani još i nekim bataljonima s Korduna, postigli su zadnjih dana značajne uspehe južno od Zagreba. Izvršili su — pored niza uspešnih napada na prugu,

vozove i drumove — i dva prepada na velika naseljena mesta: Pisarovinu i Jastrebarsko. Jedno i drugo su osvojili najuriš; zarobili blizu 200 domobrana, potukli 50—60 ustaša, zadobili bogat plen i uništili sve što je moglo koristiti neprijatelju. Pored toga oslobodili su desetak sela duž slovenačke granice. Diverzione akcije počinju jače i u Zagorju. U redovima ustaša prilična nervoza i panika. Sve je to potencirano glasovima o dolazećem nemačkom protektoratu nad Hrvatskom: izgleda stvarno da Nemci preuzimaju neposredno i poslednje poluge vlasti koje su još držali ustaše. U Hrvatsku su stigle kao pojačanja dve nemačke divizije,[2] a bio je u Zagrebu lično i sam Himmler[3] kako izgleda: bez velike buke i poslednji mali ostaci ustaške »nezavisnosti« iščezavaju. Unutar svoje demarkacione linije Italijani drže već svu vlast, sada je ovde sve u većim razmerama uzimaju Nemci, verovatno delom i radi »prijateljskog poverenja« prema Italijanima, a delom radi potrebe obezbeđenja pruga i komunikacija kroz Hrvatsku i suzbijanja ustanka. Čuje se da su i Mačeku[4] nudili da uzme vlast, i daje faktički nešto pregovarao s njima. Koliko je ovo tačno ne zna se, ali po mom mišljenju to njegovo uzimanje vlasti ne dolazi u obzir u ovakvoj situaciji.

Eto u takvom položaju imamo i prilično posla ovde. Brko[5] je promenio funkciju i postao — među ostalim — komandant II Operativne zone (zagrebačke). Ja ovih dana verovatno idem na kraće vreme na teren naših ovdašnjih partizanskih snaga radi potrebe kontrole i reorganizacije, a iskoristiću i priliku da se na »granici« žumberačke i slovenačke oslobođene teritorije vidim s Bevcom[6] itd. Tako, ako se ništa ne promeni, idućim ću ti se pismom javiti otuda. Za vreme mog otsustva pošta će nastaviti normalno da funkcioniše i ti možeš slati sve kao i do sada.

St.[ari][7] je dobro. Mnogo te pozdravlja, i ovih dana, ako ne bude plan pokvaren, ide dole. Nadam se da si preko Lj.[8] već javio porodici za njega.

O sudbini »šetača« još ništa pouzdano.[9] Prema jednoj, jučerašnjoj, vesti, ona je — streljana već. Proverićemo.

Tebi i ostalima mnogo drug. pozdrava.«

Kopija, strojopis
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond CKKPJ 1942/467.

Zbornik VII, tom II, knj. 5, dok. br. 146, str. 405, 409—410.

[1] Blagoje Nešković

[2] Ivo Lola Ribar spominje 704. i 718. njemačku diviziju, koje nisu došle u Hrvatsku nego u Bosnu, gdje su dijelom svojih snaga sudjelovale u ofenzivi na Kozaru.

[3] Heinrich Himmler

[4] Vladko Maček

[5] Ivan Krajačić

[6] Edvard Kardelj

[7] Dr Ivan Ribar

[8] Ljerka Babić

[9] To se odnosi na Ivanku Muačević-Nikoliš i Mila Boškovića, liječnika. Oni su početkom srpnja 1942. god. iz Beograda prebačeni za Zagreb s lažnim legitimacijama kako bi se ilegalnim putem prebacili u partizane. No u Zagrebu je njihova veza uhapšena, a kada su je sami pokušali uspostaviti, također su uhapšeni. Ivanka je uskoro strijeljana u zatvoru, a Milo Bošković je strijeljan u logoru Jasenovcu 1944. godine.

93

1942, kolovoz kraj

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o svojem radu na području okruga u drugoj polovini kolovoza 1942. godine[1]

Izvještaj O.K. Varaždin

Međimurac[2] je ostao u Zgr. od našeg savjetovanja te se nije htio vratit neobavljena posla inače mi imamo s njima stalne veze, te smo im poslali i 3. broj zagorskog lista.[3]

Veze sa desetinom nemamo nisu se vratili. Kurira nismo još rasteretili drugih dužnosti ali to će biti u najskorije vrijeme.

Rad inače napreduje dobro.

Prodrli smo u novomarofski kotar. Imamo veze sa 7 ljudi, uskoro će biti formiran u istom kotaru kotarski N.O.O.

U »Tivaru« također ovih će dana biti formiran N.O.O. na jedno odelenje a fabrički će biti formiran ovih dana. Slali smo 2 delegata na savjetovanje u Zagorje a pripremamo teren za održavanje prve sjednice N.O.O. za O.K. Varaždin.[4]

Rad sa rudarima se razvija povoljno.

U Međimurju rad po izvještaju ne ide najbolje, jer se K.K. ne sastaje redovito. Moraće netko od nas preko.

Povjerenici nisu pristupili u ustaše jer cijela stvar je zastala usled događaja u Zgr.(ebačkom) HRS-u. Razgovarali smo sa uvaženim H.S.S.-vcem, koji je po njegovom govoru opunomoćen da zastupa H.S.S. to jest i samog Mačeka.[5] Njemu smo objasnili naš stav, budući rad i dali se on sa time slaže. On je pristao na suradnju i izjavio da se možemo na njega obratiti kada treba.

Dalje je izjavio da će za tu stvar pitat i samog Mačeka te ćemo tako znat što sada misli o tome sam dr. Maček. O tome ćemo vas odmah izvjestiti. Preko njega ćemo dobit neke H.S.S.-ovce.

S njim smo razgovarali o N.O. frontu.

Vojnik poručuje da neće moći doć kako je (rečeno) ugovoreno, već 8 dana kasnije, to jest subotu iza dogovora, na mjestu koje je određeno. Javite nam dali imate veze Vi sa vojskom u Koprivnici i Bjelovaru jer su oni tako izjavili, ako nemate javite nam, ali ne morate o tome ništa reći vojniku. Dali da mi Koprivnicu vežemo sa njime ili ćemo ih predat Vama o tome nam također javite.

Tehnika nije još proradila ali će ovih dana. Ovdje je došla drugarica za omladinski rad. Ona se dobro snašla i rad sa omladinom razvija se povoljno. Omladinski izvještaj šaljemo direktno P.K. SKOJ-a.

Drugarica je tražila svoj novac a taj je već pri kraju a mi još slabo stojimo financijski a Vi javljate da ćete joj Vi davat za put te joj dajte jer mi ni nemamo. Čuli smo daje sin[6] od starog Kvaternika[7] zarobljen, javite dali je to tačno, (to nije rekao vojnik).

Pošalji nam konspiraciju,[8] k. manifest[9] i ostali novi materijal.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za O.K.
Mali[10], v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/82

[1] Dokument je zaprimljen 3. rujna 1942. godine, a taj je datum u desnom gornjem kutu nadopisao Dragutin Saili.

[2] Rafael Kranjčec

[3] Glas Hrvatskog zagorja

[4] Odnosi se na NOO za okrug Varaždin, odnosi Okružni NOO Varaždin

[5] Odnosi se na dr. Vladka Mačeka

[6] Eugen Kvaternik

[7] Slavko Kvaternik

[8] Odnosi se na brošuru »O konspiraciji i držanju pred neprijateljem«. Vidi AIHRPH, ZB-Br. - 51/1443

[9] Odnosi se na »Komunistički manifest«

[10] Stjepan Ivić

1942, kolovoz
Zagreb

Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za kolovoz 1942. godine

Primit.:

Saldo VII mj. 42.	421.692.-
M.O. Zgb. VIII mj. 42.	384.520.50
P.O. razno	600.-
	806.812.50

Izd.:

P.O.	77.572.50
M.O. Zgb	273.000.-
Ac. M.O. Zgb.	45.909.-
	396.481.50

Prim.:	806.812.50
Izd.:	396.481.50
Saldo:	410.331.-

Predato C.K. N.P. 42. g.

II mj. 74.909.-
III ” 55.000.25
IV ” 20.009.75
V ” 50.000.-
VI ”100.000.- -I- vrijednost prema pril. popisu[1]
VII ”100.000.- + 1 zl. sat, 1 zi. ering, 1 zl. lančić
VIII ”------- - vrijednost prema pril. popisu[2]
IX ” —

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Redakcija nije pronašla priloženi popis.
[2] Isto

1942, kolovoz
Zagreb

Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o izdacima za mjesec kolovoz 1942. godine

194

Obračun za Vili mj. 1942.

Izdat. P.O. u augustu 42—

Lični	
Mali[1] pi.	2.500
Mala[2] ”	1.600
teta M.	1.600
Konj.[3]	1.000
Zvon.(ko)[4]	600
Rušć.[5]	500
Buk.[6]	1.000
Nikoliš iz B. hran.	200
Crnog, iz B. ”	480
Špan. For. ”	520
’’Špan. nov.	1.000
Dak.[7] (Stenj.) za	
VII.	1.566
Persa N.	1.012
Lov.-ć.[8] maj.	1.012
Cvet.[9] ”	500
Lovrenč.[10]	500
Ađ.[11] i dj.	1.000
Palent. (Peruš.)	2.000
Gojko (Marof)	3.000
Levnaić (Otoč.)	1.800
Štef.	2.000
Mil. (Redo) aut.	2.500
” pišt.	2.000
” cip.	900
	30.790-

Log.	
Stanć. za pak.	1.000
Radoš. ć ”	700
Klara ” za 1. Z1	1.000
Stanć M. ”	500
Borij. put. troš. S.	
Gr.	948
Stanć ” ”	230
Borij. ” Marof	180
Del. ć	
Lep.(oglava)	300
Zord. ” ”	300
Lieš. ” ”	170
Muh. ” ”	200
Kov. ić ” ”	300
Dal. ć. u novcu ”	200

poštar, za pak.	
Jas.(enovac)	196
” ” S. Gr.(adiška)	190
” ” Lob.(or)	180
11 kut. za pakov.	140
40 kg šećera	980
6” špeka	1.500
7.40 kg sira	1.110
19.72” kobas.	2.825
7 kom. sira	245
24 ” papira	96
15 ” pergam.	30
povrće	313
75 kom kruha	300
273 ” limuna	1.019
16 kg. luka	306
25 ” jabuka i kruš.	482
60 kom. paprike	120
6 kg krastav.	51
2” bažula	36
škanicli	26
špaga	26
tramvaj	20
	16.219.-

Razno	
M. K. Zgb.	20.000
Skoj.	11.900
put Leken.—Zgb.	
6x68-	408
” 6 x 68—	408
pišt. za Leken.	500
Štof za šosove	250
cigarete	2.820
N.O. bez podataka	25.028
	61.314.-

Lični	30.790
Log.	16.219
Razno	61.314
	108.323

Original, rukopis
Sign., AIHRPH. R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Stjepan Bogdan.
[2] Aleksandra Ljubić.

[3] Ana Konjović.
[4] Franjo Zajšek Zvonko.
[5] Anka Ruščukić.
[6] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[7] Dragutin Dakić.
[8] Ivica Lovinčić.
[9] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[10] Isto
[11] Lidija Adžija.

96

1942, kolovoz
Zagreb

Obračun Mjesnoga odbora Narodne pomoći za Zagreb upućen Pokrajinskome odboru Narodne pomoći za Hrvatsku o primicima i izdacima za kolovoz 1942. godine

VIII. 1942.

(Primitak)

I.[1]	18.520.-	223[2]
II.	30.260.-	232
III.	28.620.-	326
IV.	101.273.-	841
V.	40.254.-	463
VI.	54.390.-	575
Int.(elektualci)	29.272.-	134
Stud.(enti)	14.881,50	179
+	317.470,50	2.973
ac.	67.050.-	
	384.520,50	
izd.(aci)	273.000.-	
—	111.520,50	
N. rz.	45.909.-	
	65.611,50	
Ac. pok.[3]	15.000.-	
	50.611.50	

(Izdatak)

1.	87.985
o.	19.950
hr.	10.100
mj.	120.300
R.	34.665
	273.000

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Nazivi kotarskih odbora Narodne pomoći.
[1] Odnosi se na broj prilagača.
[3] Odnosi se na Pokrajinski odbor Narodne pomoći za Hrvatsku.

97

1942, rujan, početak
Zagreb

Opći obračun Ive Lole Ribara o primicima i izdacima za razdoblje od 1. srpnja do 1. rujna 1942. godine

OPŠTI OBRAČUN
Za period od 1. jula do 1. septem. 1942.g.

Primici:

Od Waltera[1] na polasku.....	20.000 Kuna
Od Konspiratora[2] na ime dužne kvote CKKPH. . . .	50.000 Kuna
Svega primio:	70.000 Kuna

Izdaci:

I.	PUTOVANJA:	
	— Dolazak iz Sar.(ajeva) u Z.(agreb).....	1200 KN
	— Dva puta u Zemun.....	5500 Kn
II.	TROŠKOVI ZA GARDEROBU itd.:	
	— Nabavka kaputa, veša, šešir, toalet, pribora, torbe itd.....	10.300Kn

III. KURIRI, TEHN. POTREBE..... 3.400Kn

IV. TROŠKOVI ZA PREHRANU:

— Isplaćeno Ang. u svemu za prehranu moju, njenu i izv. vreme H. i St.(aroga)[3] ..... 7.000 Kn

V. LIČNI TROŠKOVI U RADU:

— Sastanci, prevozna sretstva, razni sitni troškovi, oko 3.000 mjesečno, dakle svega . . . 6.000 Kn

VI. RAZNO:

— Isplaćeno glum. za račun izdržavanja kurira M..... 3.000 Kn

— Troškovi prebacivanja St.(arog) t.j. put kurira tamo i natrag, njegov put itd..... 4.000 Kn

— Isplaćeno St.(arom) za nabavku potrebne garderobe..... 3500 Kn

— St.(arom) za džeparac..... 1600 Kn

— H.—i za razduženje, banju i izdržavanje u svemu..... 18000 Kn

— Zv. za inf. službu..... 10000 Kn

— Razni sitni neutvrđeni troškovi i plaćanja..... 650 Kn

— Naknadni ekstra-troškovi u radu i teh. nabavke..... 1200Kn

Svega izdataka: 66.350Kn

Na kraju perioda ostaje:

Za *aktivan* prenos: 3.650 Kuna

Naknadno primljeno

Od St.(arog) pre odlaska 10.000 Kuna

Svega: 13.650 Kuna — na poseban obračun

Fisher[4] v.r.

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, R.O — D.S. — 1/20

[1] Josip Broz Tito.

[2] Dragutin Saili.

[3] Dr Ivan Ribar.

[4] Ivo Lola Ribar.

1942, rujan 1.
Zagreb

Oglas Zapovjedništva Ustaške nadzorne službe kojim se obznanjuje da je Pokretni prijeki sud zbog potpomaganja komunističke aktivnosti, na smrt osudio Franju Copa, Anu Ločišnik, Ivana Cvirna, Kristinu Cvirn, Antoniju Gmaz, Tonku Ramšak, Dragutina Majetića, Mariju Dobrić, Slavka Vukića i Blanku Književić

OGLAS

Pokretni prieki sud u Zagrebu osudio je dana 27. kolovoza 1942. na smrt:

1. Ćop Franju, sina Ljudevita i Marije rod. Troha, rkt., rođenog u Trnovi, 29. god. starog, oženjenog, oca dvoje djece, što je pronosio uznemirujuće viesti i širio lažne tvrdnje, te što je neustanovljenih dana mjeseca srpnja 1942. u svome stanu Medveščak br. 37 držao 8 dana komunistkinju Anku Gerovac, a da je nije propisno prijavio;

2. Ločišnik Anu, kćerku Bartolomeja i Jozefine rođ. Čepin, rkt., 43 god. staru, rod. u Trbovlju, udovu, što je pronosila uznemirujuće viesti i širila lažne tvrdnje, te što je neustanovljenih dana mjeseca srpnja 1942. u svome stanu Medveščak br. 37 držala komunistkinju Anku Gerovac, a daju nije propisno prijavila;

3. Cvirn Ivana, sina Josipa i Jelice rođ. Vodopivec, rkt., 32 god. starog, soboslikara, rođenog u Leskovcu, oženjenog, što je pronosio uznemirujuće viesti i širio lažne tvrdnje, te što je neustanovljenih dana mjeseca srpnja 1942. u svome stanu Medveščak br. 50 držao komunistkinju Anku Gerovac, a da ju nije propisno prijavio;

4. Cvirn Kristinu, kćerku Jerneja i Uršule rođ. Vočko, rkt., 32 god. staru, rođena u Gor. Leskovcu, kućanicu, udatu bez djece, što je pronosila uznemirujuće viesti i širila lažne tvrdnje, te što je neustanovljenih dana mjeseca srpnja 1942. u svome stanu Medveščak br. 50 držala 8 dana komunistkinju Anku Gerovac, a da ju nije propisno prijavila;

5. Gmaz Antoniju, kćerku Antuna i Ane rođ. Golubić, rođenu u Brežicama, rkt., 32 god. staru, pletilju, udatu, što je pronosila uznemirujuće viesti i širila lažne tvrdnje, te što je neustanovljenih dana mjeseca srpnja 1942. u svome stanu Nova cesta br. 24 tri tjedna držala komunistkinju Anku Gerovac, a da ju nije propisno prijavila;

6. Ramšak Tonku, kćerku Franje i Antonije rođ. Rudmak, rkt., 22 god. staru, rođenu u Guštanju, kućnu pomoćnicu, neudatu, što je pronosila uznemirujuće viesti i širila lažne tvrdnje, te što je neustanovljenih dana mjeseca

lipnja i srpnja 1942. u svome stanu Eisenhutova ul. br. 3 držala oko mjesec dana komunista Stevu Vargovića, a da ga nije propisno prijavila;

7. Majetić Dragutina, sina Alberta i Marije rod. Marenić, rkt., rođenog u Sisku, oženjenog, 34 god. starog, autotapetara, što je neustanovljenih dana mjeseca lipnja 1942. u svom stanu 4 dana držao komunista Vladimira Posavca, a da ga nije propisno prijavio;.

8. Dobrić Mariju, kćerku Antuna i Marije rođ. Aller, rkt., 45 god. staru, udatu, majku 1 djeteta, što je pronosila uznemirujuće viesti i širila lažne tvrdnje, te što je neustanovljenih dana mjeseca lipnja i srpnja 1942. u svom stanu Hatzova ul. br. 20 držala 14 dana komunista Vladimira Radoševića, a da ga nije propisno prijavila;

9. Vukić Slavka, sina pok. Stanka i pok. Sofije rođ. Jurić, rkt., 53 god. starog, oženjenog, što je pronosio uznemirujuće viesti i širio lažne tvrdnje, te što je neustanovljenih dana mjeseca lipnja i srpnja 1942. u svojem stanu u Kustošiji, držao oko mjesec dana komunistu s nadimkom »Crni«, koji je kod sebe imao oružje, — a da ga nije propisno prijavio;

10. Književić Blanku, kćerku Mirka i Marije rođ. Hochspiel, rkt., 45 god. staru, udovu, kućanicu, majku dvoje djece, što je neustanovljenih dana mjeseca srpnja 1942. u svom stanu Pantovčak br. 146,9 dana držala komunista Franju Rajkovića, a da ga nije propisno prijavila;

Kazna smrti izvršena je u zakonskom roku nad svima obtuženima osim Dragutinom Majetićem i Blankom Književić, kojima je milošću Poglavnika kazna smrti zamjenjena teškom tamnicom od 5 godina.

U Zagrebu, 1. rujna 1942.

Iz zapovjedničtva
USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
Broj 60441-Taj-1942.

Original, knjigotisak
Sign., AIHRPH, NG, kut. 482

1942, rujan 1.
Zagreb

Prijedlog Državnog tužiteljstva NDH da se za Milkom Kufrin raspiše tjeralica zbog širenja komunizma

KK. 5003/1942-1

Gospodinu sudcu istražitelju dostavljam prijavu[1] s priedlogom, da izvoli protiv Milke Kufrin nakon uhićenja otvoriti iztragu uz istodobno određenje iztražnog zatvora temeljem 119/11 i 113/1 kp. jer je temeljito sumnjiva,

daje tečajem godine 1942 u okolici Zagreba pridružila se t.z. partizanima, koji su se organizirali sa svrhom širenja komunizma i protuzakonitog nasilnog prigrabljivanja vlasti, te u zajednici sa njima dne 21. kolovoza 1942 upala u selo Galgovo odakle je za svrhe svoga društva opljačkala općinsku blagajnu, uzevši 84460 Kuna kao i ostale stvari zapalivši pri tom ostavljeni namještaj i općinsku zgradu, a na isti način dne 20. kolovoza 1942 upala u selo Podgrađe odakle je sa ostalima po selu oduzimala puške za svrhe svoga družtva,

dakle je postala članom družtva koje ima za svrhu širenje komunizma i družtva za protuzakonito prigrabljivanje vlasti nasiljem kao i učinila da se poruše i unište predmeti koji služe javnim potrebama i u napred navedenom cilju prikupljala oružje,

pa daje time počinila zločinstvo označeno u 98 broj 2,4 i 6 kz. kažnjivo po 98/1 kz.-

Tečajem iztrage izvoli u svemu postupati po 100 kp. a protiv Milke Kufrin odrediti tjeralicu, te ujedno protiv nepoznatih saučestnika provesti izvide zbog iztoga kažnjivog djela iz 98 kz.—

DRŽAVNO TUŽITELJSTVO
U Zagrebu, dne 1. IX. 1942.

ZA DOM SPREMNI!

DRŽAVNI TUŽITELJ:
Biondić, v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, kut. 132.

[1] Oružnička postaja u Zdenčini je 20. rujna 1942. godine poslala Sudbenom stolu u Zagrebu prijavu protiv Milke Kufrin. Vidi AIHRPH, NG, kut. 132

100

1942, rujan, početak

Obračun Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za kolovoz 1942. godine

Za mjesec kol-42.

Primi.(itak)

Cl.	560
Fon.	8.390
Np.	11.025
Uk.	19.975

Izdatak

2.000	Honorar[1]	Gubec[2]
2.000	”	Vlad.[3]
1.500		Pav [4]
300	”	Ilija[5] Stubica
500	pomoć ranjenom	
250	Honor. Starom[6] Velg.-	
1.000	Pomoć ženama Partiz.-	

Original, rukopis
Sign., AIHRPH R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Ne radi se ni o kakvim honorarima u današnjem smislu, već o izdržavanju ilegalaca
[2] Milan Kuren
[3] Vjerojatno Vlado Prišlin
[4] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[5] Isto.
[6] Isto.

101

1942, rujan 3.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju i akcijama partizana na teritoriju Druge zone od 17. srpnja do kraja kolovoza 1942. godine

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.P. i D.V. HRVATSKE

KOMANDANTU N.O.P. i D.V. HRVATSKE

Operativni izvještaj br. 5

Dolaskom druga Pavlovića[1], prilike u ovoj II. operativnoj zoni počele su se sređivati. Iz naših ranijih izvještaja mogli ste jasno vidjeti da partizanske

snage koje operišu na ovom teritoriju nisu bile povezane pod jedinstvenu komandu, već su bile rasturene i rukovodilo se je pojedinačno u raznim dijelovima ove Zone. To seje desilo zbog toga, jer Štab koji je bio imenovan za ovu Zonu nije imao veze sa svim partizanskim dijelovima na njegovom terenu, već samo sa jednim manjim dijelom partizanskih jedinica. Drug Pavlović imenovao je komandanta[2] Zone i druga Marka Stubičanca[3] kao politkomesara ove Zone. Do danas mi smo uspjeli da se povežemo sa svim dijelovima partizana u ovoj Zoni, osim bivše 3. čete Slavonskog N.O.P.O.

Uslovi za razvitak partizanskog pokreta na ovom teritoriju sada su povoljni. Partizanski pokret obuhvatio je gotovo čitavu Zonu. Ali oblici partizanskog pokreta u pojedinim krajevima ove Zone su različiti. Tako npr. u Zagorju i Prigorju imademo grupe diverzanata, koji noću vrše akcije kao partizani, a danju su seljaci. Osim toga uspjeli smo u Prigorskim krajevima jedan dio zaštite (bivše seljačke zaštite) aktivizirati, koja također vrši akcije pod imenom seljačka zaštita, no oni ne izdaju neke letke ili proglase, već su se okupili pod našim rukovodstvom za borbu protiv okupatora i njegovih slugu. Na čelu borbenih grupa bivše zaštite nalaze se pukovnik i bataljonski zaštitnici. Dok je u ovim krajevima oblik partizanske borbe ovakav, u Žumberačko-pokupskom području sve do Zagreba imademo organiziranu stajaću partizansku vojsku, koja je pristupila oslobođenju Žumberačkog područja i nastavila svoje akcije na komunikacijama neprijatelja sve do vratiju Zagreba. U gradovima kao što je Zagreb i Varaždin također seje pristupilo organizaciji borbenih grupa, sa koji [ma] ćemo rukovoditi na poseban način.

Da smo bili ranije povezani direktno sa G.Š. za Hrvatsku više je nego sigurno da bi se partizanski pokret u ovoj Zoni daleko jače i brže razvio negoli je to bio slučaj do sada. Vrlo dobri uslovi za razvitak partizanskog pokreta jesu u Žumberačkom području, a danas već i sve do Zagreba. To zbog toga jer je pomoć koju je drugarski G.Š. uputio iz Korduna na teren u jačim partizanskim jedinicama imala za posljedicu, da smo mogli izvršiti mobilizaciju domaćih ljudi za narodno oslobodilačku borbu. Prije 19. srpnja, kada su stigli drugovi Kordunaši (120 njih) mi smo imali nešto preko stotinu partizana u Žumberku, a danas je broj domaćih ljudi Hrvata u Žumberku i Pokuplju prerastao broj onih koji su poslani kao pomoć iz Korduna.

U prvim početcima primjetili smo kod drugova Kordunaša, da neki od njih imade posve pogrešno gledanje o značaju partizanske vojske, smatrajući tu vojsku kao neku komunističku vojsku. Mi smo smjesta u tom pogledu poduzeli potrebne mjere i objasnili im značaj narodno oslobodilačke borbe i partizanske vojske, te izdali nalog da se ovdje vrše akcije i radi na političkom polju za sada isključivo pod parolama nacionalnog oslobođenja i stvaranja jedinstva hrvatskog i srpskog pa i slovenskog naroda. Neki su od drugova Kordunaša također nastojali da na ovom terenu suviše ističu svoje srpstvo, što također u hrvatskim selima nije imalo neki naročiti prijem. Mi smo im također i na to ukazali da se ne istupa izričito sa srpstvom, već bratskom oslobodilač-

kom borbom srpskog i hrvatskog naroda. Ti nedostaci sada su ispravljeni. Na zborovima koji su održavani objašnjen je narodnim masama značaj naše narodno oslobodilačke borbe, da naša borba nije ni komunistička ni srpska, već zajednička borba Hrvata, Srba i Slovenaca, pa i sviju ostalih naroda zemalja Jugoslavije protiv zajedničkog neprijatelja, koji je porobio gotovo cijelu Evropu pa i našu domovinu. Mi smo pozivali u tu borbu sve poštene rodoljube koji hoće da se bore za oslobođenje naše domovine. U dosadašnjim akcijama, koje su vođene mi smo dali jasno dokaza, da svi oni koji će se predati neće biti likvidirani pa makar bili ranije, a i do sada ustaše — glavno je da sada dolaze na liniju narodne borbe i ne bore se protiv partizana. Sa takvim postupkom mi smo imali naročito uspjeha u Samoborskom kotaru. Pokazalo seje da (je) takav naš postupak bio pravilan, jer narod prilazi sve više na našu stranu i svuda se govori o tome, kako partizani uništavaju samo krvnike naroda, a one koji nisu klali njih puštaju na miru. Sada je stav partizanima prilično jasan i na zborovima i svojim postupcima pred narodom oni dobro rade u saglasnosti sa našim terenskim drugovima. Jedino je čudno da su neki drugovi iz Korduna pokušali da se prave bolesni i traže da idu natrag na Kordun, jer da oni ne mogu izdržati na ovim teškim terenima zbog svog zdravstvenog stanja. Inače su prilično dobri borci. No bilo je pet slučajeva dezerterstva. To je malo čudno da ljudi koji se nalaze preko godinu dana u (borbi) dezertiraju.

Još ranije mi smo imali u vidu formiranje bataljona »Jože Kraša« u Žumberku. Dolaskom Kordunaša pristupili smo smjesta formiranju toga bataljona. On danas broji 3 čete i jednu omladinsku četu, od dobrovoljaca, omladinaca iz Žumberka. Do sada su se pokazali vrlo dobri ti omladinci. Osim toga je u tom bataljonu formirana i pionirska četa, koja treba da prekopava ceste i ruši pruge.

U Žumberku imademo također organiziranu ambulantu. Imademo u toj ambulanti, kao stručno osoblje jednog liječnika, jednu medicinarku i dvije bolničarke. Do sada izliječen je u toj bolnici priličan broj drugova boraca. Sanitetski materijal smo nabavljali nešto u akcijama, a nešto iz Zagreba.

Sada smo izdali zapovjed da se smjesta pristupi formiranju II. bataljona u Žumberačko-pokupskom odredu. Naime, mi smo se povezali sa bivšim VI. banijskim bataljonom, koji je vršio operacije u okolici Siska, te smo odredHi da jedna četa toga bataljona uđe u sastav II. bataljona zajedno sa I. četom Ž.-P. odreda, koja je djelovala do sada kao samostalna jedinica van bataljona »Jože Kraša«, a koja je počela polako preraštavati u bataljon.

Ranije naše nedostatke, koje ste mogli vidjeti iz naših dosadašnjih izvještaja po pitanju organizacije partizanskih odreda, dolaskom druga Pavlovića, mi smo ispravili.

Do sada organiziran je štab Ž.-P. odreda. U pomanjkanju ostalih sposobnih kadrova, morali smo za sada postaviti za komandanta Odreda druga Miška Breberinu, jer je drug Čort,[4] prilikom prebacivanja Kordunaša

poginuo. Drug Breberina, pokazao se je u dosadašnjim akcijama prilično sposoban i hrabar, ali jasno je da imade još mnogo nedostataka. Za sada je tako, a nastojat ćemo da se osposobe domaći ljudi, pa ćemo konačno postaviti komandanta iz redova ovdašnjih ljudi. Organiziranje i Štab bataljona »Jože Kraša«, koji prilično dobro radi.

Neprijatelj je sada u ovim dijelovima primjenio novu taktiku u borbi protiv nas. U sela ne dolazi i ne vodi frontalnu borbu, već postavlja na istaknutim mjestima zasjede. No on ne ide ni duboko u šume. Ranije je bio slučaj da je patrolirao cestama, ali sada to ne praktikuje, nego se povlači u grmlje i odatle napada.

U razdoblju od 17. VII. do danas jedinice Žumberačko-pokupskog odreda vršile su slijedeće akcije:

21. VII. neprijatelj je pokušao izvršiti sa jačim snagama napad na jedinice bataljona »Jože Kraša« na cesti kod Budinjaka. Naše su snage zauzele dominirajuća brda i odbile neprijatelja. Neprijatelj je imao 12 mrtvih i 9 ranjenih ustaša. Na našoj strani jedan teže ranjeni drug, koji je kasnije umro.

22. VII. neprijatelj je ponovno napucavao na položaje naših jedinica, ali je i opet ostao poražen. Na bojištu ostavio je 4 ranjena ustaša. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

23. VII. II. četa Ž.P. odreda (bivša II. četa VI banijskog bataljona) izvršila je u saradnji sa Moslavačkom četom napad na državnu pilanu u Brestovcu (3 kilometra od Garešnice). Pilana je zapaljena te je do temelja izgorjela. Zaplijenjeno je oko 3 vagona bijelog brašna, 2.000 kg. suhog špeka, 1.000 kg. šećera, 500 litara jestivog ulja, 100 kg. dinamita i raznih drugih živežnih namirnica i odijela. Pored ovoga zaplijenjena su tri radio aparata, nekoliko pisaćih strojeva, nekoliko stotina kila masti itd. Veliki dio namirnica podijeljen je pilanskim radnicima. Ujedno su likvidirana dva ustaša.

Nakon toga uništene su dvije šumske lokomotive i zapaljena je željeznička stanica Brestovac.

26. VII. I. četa Ž.P.O. (Kljuka) gonila je ustaše, koji su došli u selo Brkiševinu. Ustaše su pobjegli. Narod je to sa oduševljenjem prihvatio. Poslije toga četa održala veoma uspjeli zbor sa seljacima. Na zboru govorilo seje o narodno oslobodilačkoj borbi.

Istog dana vodila je I. četa bataljona »Jože Kraša« borbu sa ustašama.

28. VII. I. četa Ž.P.O. uhapsila je jednog ustašu kod sela Vratečko koji je došao iz Zagreba da izvidi teren, gdje se nalaze partizani. Nakon saslušanja isti je likvidiran.

29. VII. ova ista četa zarobila je jednu satniju radne bojne, koja je došla na rad u šumu Burdelj (blizu Vel. Gorice). Zarobljena su 173 domobrana ijedan nadporučnik. Zaplijenjeno je 10 pušaka, 800 metaka, 1 pisaći stroj, 173 kom. ćebadi i nekog drugog materijala. Zarobljenici otpremljeni su preko Kupe u Štab I.K.P.O. Istog dana ova četa zapalila je u šumi Kljuka 6 kopa drvenog uglja i 20 vagona drva, koja su služila za pogon tvornica u Capragu i Sisku.

Istog dana izvršila je I. četa bataljona »Jože Kraša« akciju na cesti Kalje-Samobor. Cesta je prekopana, porušeni su telegrafski stupovi. Naišao je istovremeno auto Higijenskog zavoda, natovoren sa drvima za državu. Auto je zajedno sa drvima zapaljen, koji je do temelja izgorio.

Istog dana II. četa bataljona »Jože Kraša« vršila je zaplijenu pokretne imovine kod narodnih neprijatelja u selu Nova Vas. Zaplijenjena je veća količina živežnih namirnica, kože i druge robe. Toga dana ista četa prekopala je cestu između Stojdrage i Novog Sela.

I. četa bataljona »Kraš« prekopala je toga dana cestu kod sela Ljubanovci na dužini od 7 metara.

30. VII. I. četa bataljona »Jože Kraša« porušila jejedan most kod Svižena i porušila nekoliko telefonskih stupova. Toga dana II. četa bataljona »Kraš« zaplijenila je na njemačkoj strani, u Sloveniji 7 kom. blaga, koje je okupator rekvirirao za svoju vojsku.

3. VIII. ista četa prekopala je cestu Samobor-Krašić kod sela Vukovice.

4. VIII. ista četa uništila je 30 telefonskih stupova kod istog sela.

5. VIII. izvršio je bataljon »Kraša« napad na općinu Kalje. Razoružana je neprijateljska posada od 30 ljudi. Borba sa neprijateljem trajala je 55 minuta. Neprijatelj je izgleda znao da će biti napadnut, te je 2 sata prije napada sipao mitraljesku vatru. Neprijatelj je ostavio 10 mrtvih i 20 zarobljenih žandara. Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 38 pušaka, 4.000 metaka, 9 bombi, 6 raznih revolvera, 46 gunjeva, 35 pari uniforma, 30 šinjela i mnogo drugog odjevnog i ostalog ratnog materijala. Na našoj strani jedan mrtav i dva ranjena druga. Kalje je danas slobodni kraj. Narod ovog kraja sa oduševljenjem je pozdravio ovu akciju naših partizana.

8. i 9. Vili. I. četa Ž.P.O. u sastavu IV. bataljona 1.K.P.O. izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Pisarovini. Ista četa svoj zadatak je u cijelosti izvršila. Zarobila je 17 ustaša, 4 su ubijena, a dvojica su izgorjela u sudskoj zgradi. Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 7 pušaka i 3.000 metaka.

Istog dana III. četa bataljona »Kraš« izvršila je napad na žandarmerijsku stanicu u Stojdragi. Neprijatelj se utvrdio u rovovima, ali je bio istjeran i razbijen. Istovremeno je ista četa zapalila jedan kamion na cesti između Stojdrage i Samobora.

9. Vili. I. četa bataljona »Kraš« spalila je preko 200 telegrafskih stupova u Budinjaku.

10. VIII. ista četa je zaplijenila kod neprijatelja 45 kg. donova, 50 kg. šećera i drugih stvari.

II. —12. Vili. I. i Druga četa prekopale su zajedno cestu između Jaske i Krašića.

Istog dana izvršila je II. četa Ž.P.O. akciju na ustaše u selu Pračno i Vurot kod Siska. Ubijena su 3 ustaše.

16. VIII. izvršena je zapljena državne imovine u općini Sošice. Sošice su

uglavnom oslobođene od neprijateljskih posada, te se nalaze pod našom kontrolom.

17. VIII. porušila je II. četa bataljona »Kraš« dva mosta od armiranog betona kod Kostanjevca. Kostanjevac je sada u našim rukama.

18. Vili. II. četa Ž.P.O. izvršila je akciju na pruzi Zagreb—Sisak. Zapaljena je željeznička stanica u Pešćenici i Mraclinu. Tom prilikom su zarobljena dva domobrana, a ostali su pobjegli. Zaplijenje su dvije puške.

Iste noći III. četa bataljona »Kraš« izvršila je napad na voz cisternu sa naftom kod Horvata (blizu Zagreba) iscurilo je 8 cisterni benzina. Ubijen je vlakovođa. Ova četa razorila je željezničku prugu na 18.—19. VIII. između Zdenčine i Jaske. Istovremeno je uništena jedna lokomotiva i šest praznih cisterni.

9. VIII. izvršile su I. i II. četa bataljona »Kraš« napad na neprijateljske posade u Pribiću. Neprijatelj je bio dobro utvrđen, ali je ipak za jedan sat bio skršen. Na mnoge pozive naših partizana, žandari se nisu htjeli predati, već su bacali bombe na naše borce. Zahvaljujući savršenom radu naših bombaša, neprijatelj se predao tek onda kada su naši borci počeli bacati krpe namočene u benzin u zgrade gdje su žandari bili zabarikadirani.

Od 60 neprijateljskih vojnika zarobljen je 31. Likvidirana su trojica, a ostali su pušteni. Zaplijenjena su 3 puškomitraljeza i više pušaka, te mnogo municije. Na našoj strani nije nitko mrtav ni ranjen.

Od 19.—20. VIII. III. četa bataljona »Kraš« ubila je jednog ustašu u Klinča Selu. Rekvirirano je nešto živežnih namirnica i zaplijenjena jedna puška. Ujedno su zapaljeni spisi u općini Klinča Selo. Zaplijenjen je jedan pisaći stroj i 700 kuna.

21. VIII. izvršen je napad na željezničkoj pruzi Jaska—Zdenčina. Zaustavljen je teretni voz sa dvije lokomotive. Na tom vozu bila su dva ustaška agenta i talijanski vojni ataše, koji je putovao u Zagreb na neke pregovore... Zaplijenjena je velika količina razne robe, koja je bila drugog dana dijeljena seljacima, a vojničke uniforme i cipele zadržali su partizani. Tako seje tom prilikom cijela III. četa bataljona »Kraš« koja je tu akciju izvela lijepo obukla i obula. Po završenoj akciji uništene su obadvije lokomotive.

22. VIII. ista tj. III. četa bataljona »Kraš« izvršila je napad na općinu Sv. Martin kod Samobora. Tom je prilikom zaplijenila 84.000 kuna i zapalila spise u općini. Narod pod Okićem i u Samoborskom kotaru uopće sada sa oduševljenjem dočekuje partizane. Seljaci također prilaze u partizane.

Istoga dana izvršile su II. i I. čete bataljona »Kraš« napad na općinu Vivodinu. Tom prilikom zaplijenile su veću sumu novaca i ostalog materijala. Pušaka je također zaplijenjena veća količina i raznog ratnog materijala.

Jedan vod III. čete bataljona »Kraš« istoga dana izvršio je napad na općinu Desinec nedaleko od Zagreba. Zaplijenio 3 puške, jedno vojničko odijelo i 7.000 kuna.

Istog dana jedna desetina I. čete Ž.P.O. rekvirirala je u selu Kovačak

ustašku imovinu. Zaplijenjeno je: 2 vola, 3 krave, 6 svinja, jedna kola, 20 kg. soli i drugog materijala. Neke stvari predane su N.O.O. da ih podijeli seljacima.

II. četa Ž.P.O. i jedna desetina I. čete uhapsile su kod sela Vratečko 4 špijuna i likvidirale ih. Kod jednog špijuna nađeno je 32.400 kuna. Poslije toga ustaše su uhapsile 47 nedužnih ljudi, žena i djece.

23. VIII. jedna desetina 1. čete zapalila je jedan šlep sa 20 vagona drva kod Pokupskog. To drvo je bilo državno vlasništvo. Poslije ustaškog terora seljaci iz sela: Vratečko, Brkiševina i ostalih pobjegli su u šume i stavili se pod zaštitu naših partizana. To su hrvatska sela, a broje preko 639 vojnika. Sposobni se dobrovoljno javljaju u našu narod, oslob. vojsku.

26. VIII. III. četa bataljona »Kraš« bila je u selu Kotari kod Samobora, gdje su navalili ustaše, njih oko 600, te prihvatila borbu, i natjerala neprijatelja u bijeg. Neprijatelj je ostavio na bojištu 6 mrtvih i više ranjenih fašista.

Jedan dan ranije ova ista četa postavila je zasjedu na cesti Samobor—Jaska. Naišla su tri ustaše na motor kotačima i jedan civilni teretni auto. Partizani su ih zaustavili, te im naredili da se skinu i njima stave na raspolaganje svoja vozila. Ovi su to odmah učinili. Partizani su se obukli u domobrane, sjeli na motore i u teretni auto, te krenuli do logornika Jastrebarskog kotara, Mrakužića. Isti nije kod kuće, ali su partizani zaplijenili veliku količinu razne robe, 2 puške i drugih stvari, kao i 19. kom. svinja, 3 krave, par volova i drugo. Narod pod Okićem je ovu akciju partizana pozdravio, a naročito HSS-ovci, jer dotični logornik svojevremeno ubio poznatog radićevca Tandarića. Po završenoj akciji partizani su vratili dotičnim ustašama njihove motore i pustili ih. Naime to su bili civilni ustaše. Ustaške vlasti u Samoboru odmah su svu trojicu uhapsile i dobro ih premlatile, nakon toga što su doznali da su bili kod partizana u hapsu. Ovaj postupak partizana narod je sa oduševljenjem prihvatio, a nastupila je uslijed toga i kod samih domaćih ustaša kolebljivost.

Jedan vod ove iste tj. III. čete bataljona »Kraš« prebacio seje dne 25 preko Save u Zaprešić. Uhapsio je poznatog razbojnika Kajnrat Đuru iz Pušće, koji je bio šef tajne policije za Zagorje, te istoga likvidirao. Zaplijenio 4.000 kuna i cijelu uniformu.

Pored ovih vojnih akcija partizani održavaju zborove svakog dana po čitavom Jastrebarskom, Samoborskom i Vel. Goričkom kotaru. Zborovi se održavaju po danu, a narod sa oduševljenjem prima partizane. Na zborovima tumači se značaj nacionalno oslobodilačke fronte i nar. oslobodilačke partizanske vojske. Na tim zborovima odmah se biraju i N.O.O.-ri.

23. VIII. razorena je željeznička pruga između Ključa i Luke u Zagorju, te razbijena lokomotiva i jedan vagon. Istoga dana razorena je pruga kod Zlatara. Razbijena je jedna lokomotiva i tri vagona. U okolici Varaždina za sada nije bilo nekih većih akcija.

27. VII. zapaljena su preko 3 vagona sijena, koje su ustaše rekvirirali u

Svetom Ivanu Zelini. Narod u Prigorju primio je ovu akciju sa oduševljenjem. Istog dana zapaljeno je kod Klanjca 20 vagona ječma, koji su Nijemci sijali na Bizeljskom i doveli ga za vršidbu.

Ove akcije partizana mnogo su odjeknule u narodnim redovima pa i u samom Zagrebu. Narod očekuje s srećom da vidi partizane. Zagrebčani odlaze u šetnju preko Save iz znatiželje da vide partizane. Neprijatelj je u vezi s tim poduzeo oštre mjere za ulazak u Zagreb. U ovoj Zoni neprijatelj je počeo dovlačiti jače snage. Tako naprimjer samo u okolici Zagreba imadedo sada 17 bataljona vojske i jednu ustašku bojnu. Stalno se šeće između Plešivice i Jaske sa tenkovima itd.

Za sada još nismo primili izvještaj od jedne čete koja je sjeveroistočno od rijeke Save, o njenim akcijama, ali i ona koliko znamo uspješno djeluje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Na položaju 3. IX. 1942.

ZA
ŠTAB II. OPER. ZONE N.O.P. i D.V.
HRVATSKE

Politkomesar — Komandant u odsustvu
M. Stubičanec v. r.

P.S. Blagajnički izvještaj, kao i opći popis razne imovine poslat ćemo slijedeći puta.[5]

Stubičanec v. r.

Original, strojopis
Sign., AV1I, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 51/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, *dok. br. 4, str. 24—33.*

[1] Ivo Lola Ribar
[2] Ivan Krajačić
[1] Marko Belinić
[4] Slavko Klobučar
[5] Ova je rečenica dopisana rukom.

1942, rujan 3.

Izvještaj Štaba grupe kordunaških NOP odreda Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o napadu Prve kordunaške udarne brigade na Jastrebarsko

ŠTAB GRUPE
KORDUNAŠKIH N.O.P. ODREDA
3 septembra 1942. g.
Broj 531-1942. g.

Dodatak operativnom izveštaju

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO OSLOB.
PAR. ODREDA HRVATSKE

Podnosi se izvještaj o izvršenoj akciji na sresko mjesto Jastrebarsko, koju je izvršila I kordunaška udarna brigada, dana 26. 8. u 5 sati ujutro.

Prema podacima, koje (je) prikupila obavještajna služba Udarne brigade u mjestu se nalazila neprijateljska posada od 120 domobrana, 20 žandara, 8 ustaša-pekara[1] i 8 finanaca.

I udarni bataljon dobio je zadatak da napadne dio mjesta od kuće Dr. Hlača uključivo do završetka mjesta prema Zagrebu s tim, da na svome sektoru uništi neprijatelja, izvrši rekviziciju robe i materijala od neprijatelja i zapali određene objekte. Isto tako da osigura od neprijateljskog napada iz Zagreba.

II udarni bataljon dobio je zadatak, da to isto izvrši od zgrada sreskog načelstva do završetka mjesta prema Karlovcu i da uništi željezničku stanicu i pripadajuće joj objekte.

III omladinski udarni bataljon dobio je zadatak da osigura od neprijateljskog napada cestu i željezničku prugu od Karlovca i željezničku prugu od Zagreba, te da na svome sektoru prekine prugu, telefonsku i telegrafsku liniju, kao i željezničke stražare na tim sektorima.

Zaplijenjeno je: 27 karabina, 2000 metaka, 2 bombe, 12 pisaćih mašina, mnogo kancelarijskog materijala, 6 pari vojničkih odijela, 4 šinjela, velika količina ćebadi (kod oslobođenja djece), 46 goveda, 6 komada konja, 8 duplanki, 8 kapslenjača, 9 flobert pušaka, 1 pištolj gaser, 5 sanduka sapuna za veš, 15 sanduka šećera, 10 kg soli, mali brdski kazan, 2 radio aparata, 2 fotografska aparata, 1 poljski telefon, jedno sedlo, 3 komota, 1 sanduk

cigareta i duvana, sav sanitetski materijal koji nam je bio potreban u nepoznatoj vrednosti i mnogo drugih sitnih stvari.

Zapaljeno i uništeno zgrada poreskog ureda, finansija, željeznička stanica, magazin kod željezničke stanice sa 50 buradi rakije i vina i mnogo raznih materijala, 2 vagona razne kafe, 1 novi avionski motor, magazin kod željezničke stanice, 2 vaktarne, potpuno uništene 3 lokomotive, 150 vagona, u zgradi finansije 20 hl. vina, zgrada osnovne škole, sve državno sijeno, 2 skretnice, 50 metara pruge, 30 bandera na cesti i pruzi, 30 bandera u mjestu Jastrebarskom i potrgane sve telefonske i telegrafske linije koje vode iz mjesta. Zapaljena i baraka gdje su logorovaia zarobljena djeca.

Zarobljeno je u gotovu 167.520 kuna.

Zarobljeno je i pušteno 10 domobrana, 8 financa, 2 stražara, koji su sprovodili 6 muškaraca i 2 žene iz Karlovca u koncentracioni logor u Jasenovac; svi ovi zarobljenici nakon razoružanja i saslušanja su pušteni.

Oslobođeno je iz koncentracionog logora 727 djece (svi koji su u tom logoru bili) rodom iz Bosne, Korduna, i drugih krajeva.[2] Oslobođeno je i 20 odraslih iz zatvora od kojih su 2 Srba. Djeca su liječnički pregledana, pa je ustanovljeno daje za put sposobno 587 djece, a deset je bilo nesposobno i ostali su neko vreme na oporavku u Žumberku.

Na željezničkoj stanici zadržan je putnički vlak, pun putnika, koji je stigao iz Karlovca upravo u toku operacije. Nakon pretresa i kratkog saslušanja putnici su pušteni osim nekoliko sumnjivih lica, koja su nakon naknadnog saslušanja puštena.

Žandarmerijsku stanicu nije bilo moguće osvojiti, jer su žandari sa tavana bacali bombe a vrata su bila zabarikadirana iznutra.

Cijela operacija izvedena je tačno po planu. Počela je u 5 sati a završena sa izvlačenjem ratnog plijena u 8 sati.

Neprijatelj je napao Brigadu oko 11 sati istog dana u šumi u kojoj su logorovali nedaleko Jastrebarskog. Tom prilikom ranjena su 2 partizana, od kojih je jedan podlegao drugi dan. U svemu imali smo 2 mrtva i 5 ranjenih drugova.

Gubitke neprijatelja u ljudstvu nije se moglo ustanoviti.

Prema izjavi građanskih lica u Jastrebarskom još uoči dana napada svi domobrani su se iz mjesta povukli u nepoznatom pravcu i zbog toga je ovako mali broj zarobljenih koji su jedini ostali da čuvaju željezničku stanicu i pripadajuće-joj objekte. Borben duh kod partizana bio je odličan.[3]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V. Kovač[4] v.r.

Komandant

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., Fond NOB, kut. 1612, reg. br. 1/19.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, *dok. br. 3, str. 19—23.*

[1] To su ustaše koji su radili u pekari i kruhom snabdijevali garnizon u Jastrebarskom. Budući da su partizani iznenada upali, ustaše nisu pružili otpor, nego su odmah predali oružje.

[2] Ta su pohvatana djeca prilikom ofanziva koje je neprijatelj izvodio na Kozari, Kordunu i Lici te su smještena u ustaški dječji logor Jastrebarsko, osnovan 12. VII 1942. godine. Živjela su u najtežim uvjetima, slabo hranjena i odjevena te na razne načine mučena. Gotovo je jednako bilo i u drugim ustaškim dječjim logorima i sabirališima. Prema jednom ustaškom dokumentu od 9. VIII 1942. godine u Jastrebarskom je kozaračke djece bilo 2997, Sisku 3165, i Zagrebu 6403 i 58 u drugim mjestima, dakle 12623. Od toga je do tada, prema istom dokumentu umrlo 2854 djece: u Jastrebarskom 449, Sisku 1631, Zagrebu 716 i ostalim mjestima 58 djece. (Vidi AIHRPH, AFŽ-log.-23/32). U glasilu Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske »Partizan«, br. 3—4, rujan—listopad 1942. godine, objavljeni su ulomci iz reportaže o putu Četvrte brigade kroz Žumberak, pod naslovom »Jaska«, u kojoj je riječ i o oslobađanju djece u Jastrebarskom. O ustaškom dječjem logoru u Jastrebarskom, i u drugima mjestima, vidi opširnije u knjizi Dragoja Lukića, Rat i djeca Kozare, Beograd 1979. (autor je jedan iz grupe malih logaraša iz Jaske), te rad Narcise Lengel-Krizman, »Sabirni logori i dječija sabirališta na području sjeverozapadne Hrvatske 1941 — 1942,« Sjeverozapadna Hrvatska u NOB-u i socijalističkoj revoluciji, Zbornik Varaždin 1976, str. 884—898.

[3] Povodom ovog uspješnog napada na Jastrebarsko Glavni štab NOP Hrvatske 7. IX 1942. A br. 320/42 uputio je štabu brigade slijedeću čestitku: »Čestitamo Vama kao i partizanima Vaše brigade na uspjehu u operaciji kod Jastrebarskog. Taj će Vaš lijepi uspjeh bez sumnje veoma povoljno odjeknuti u Hrvatskoj, te stoga i predstavlja velik prilog narodno-oslobodilačkoj borbi hrvatskog naroda«.

[4] Većeslav Holjevac

103

1942, rujan 3.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o situaciji u kotaru, o organiziranju narodnooslobodilačkih odbora, potrebi stvaranja partizanskog bataljona te o radu s omladinom i ženama.

KOTARSKI KOMITET K.P.H.
PISAROVINA 3. IX. 1942.

Okružnom Komitetu

U zadnje vrijeme neprijatelj je izašao sa parolama pred narod i to da partizani bježe pred silnom vojskom i da su sada skoro gotovi samo što ova propaganda kao i sva ostala imade dosta slabi uspjeh.

Zadnjih dana u Vratečkom ustaše su uhvatili 37 ljudi i odveli ih u Letovanić. Nakon toga su seljaci vikali na Palčića da je on kriv što je selo nastradalo. U isto vrijeme nalazila se u blizini četa iz Šamarice ali zasjeda koja je bila postavljena nije uspjela pošto su ustaše sa seljacima krenuli drugim putem. Seljaci su svi pušteni osim jednog našeg odbornika, jer da je kod njega nađeno nekakvog materijala. Izgleda da će isti stradati. U Donjoj Kupčini su na isti način počeli da hvataju seljake i seljakinje. Išli su po selu i sa pištoljama pretili seljacima da će sve spaliti i poklati žene i djecu. Komu god su došli kazali su mu da imade veze sa partizanima. Seljacima koji su bili mokri od rose rekli su da so bili u akciji sa partizanima te su nekojima turali pištolj u zube. Još su im govorili da po noći idu u akcije a po danu spavaju. Jednoga seljaka i jednu seljakinju odveli su u Pisarovinu, tamo ih isprebijali i pustili kući rekavši im da su dobri Hrvati. Među ovim ustašama izgleda da je bilo i četnika pošto su nekoji od njih pokazali četničke legitimacije sa mrtvačkom glavom. Kada je u jutro ušao u selo bataljon partizana narod je bio oduševljen i nalazio se vani, a kada su partizani napustili selo došlo je 20 ustaša (isti nisu znali da su partizani bili u selu). Seljaci su počeli sklanjati se sa puteva a nekoji su skrivali se i bježali u šumu. Narod je uvidio veliku razliku između ustaša i partizana.

U našem kotaru i okolici pohvatani su nekoji prvaci HSS i to N.Z., Karlo Mrak, njegov zamjenik Ašperger,[1] a govori se da su pohvatani Novosel i Banković u Jastrebarskom, Matanić u Karlovcu. Dalje se govori da su u Rečici tražili Bezelića a preti opasnost i Baburiću,[2] ali neće da bježi i neznamo što će još da odluči. Isto se govori daje Maček u zatvoru. Slične stvari događaju se i u kotaru Velika Gorica, gdje su bili zatvorili obitelji nekih drugova koji se nalaze u partizanima ali su pušteni i zagrozili su im se da će u Jasenovac. Strašan teror vrši se nad narodom od strane ustaša koji su većinom Bosanci, izgleda žedni ljudske krvi. U jedno selo doveo je neki ustaški vodnik ustaše u civilu sve poderane i prikazao kao da su to partizani. Jednome čovjeku rekao je još »živjela narodno-oslobodilačka vojska«. Kada je seljak htio da donese rakije uhapsio gaje sa cijelom obitelji i odveo u Buševac gdje su ih mlatili i mučili. Iz drugog sela su uhvatili dvojicu i zatvorili ih te ih strašno mučili tako da jedan nije mogao ni sjediti. Još su ga prislonili uza zid da će ga strijeljati. Da izvrši streljanje bio je određen jedan vojnik a kada je ovaj čovjek počeo da plače i žali za svojom djecom kojih imade četvoro vojnik je odložio pušku i ustaškom vodniku rekao da neće pucati i da strelja njega mjesto ovog čovjeka jer da on (vojnik) nema djece. Na to je naišao jedan poručnik i sprečio ubistvo. Izgleda da ovaj ustaški vodnik sve sam radi na svoju ruku. U Lekeniku su ubili jednog momka i odveli jednu ili dvije familije. Iz svih okolnih sela stalno dovlače ljude, pa ih isprebijaju i onda puste. U jednom selu uhvatili su 6 Bosanaca koji su prikupljali plahte i veš za vojsku, a imali su odobrenje od države, *ali su iste poklali u šumi* (?). Ovaj izvještaj iz kotara Velika Gorica dobili smo od druga[2]“ koji je bio u bolnici i prošao na rad u taj kotar. Iz istoga kotara je zatvoren

predsjednik pol. organ. HSS za kotar Veliku Goricu kao i narodni zastupnik. Narod je u cjeloj okolici jako uplašen.

U pogledu rada N.O.O. još je uvijek nepromjenjen HSS-ovci se boje dolaziti na sastanke i svagdje za njih postoji zapreka. Za sinoć smo pozvali ove koji surađuju na sastanak za osnivanje kotarskog N.O.O. ali su došli samo komunisti.[26] HSS-ovci uvjek nađu n^ki izgovor tako da ne stignu na mjesto sastanka. Sada izgleda da će im biti vruće, vidit ćemo što će sada učiniti. Sigurno će se dati prije pohvatati nego k nama.

Prema vašem predlogu o osnivanju bataljona kod nas mi smo mišljenja da bi samo iz naše čete stvorili bataljon pošto danas broji blizu 100 a imade izgleda da će ih biti i više svaki dan.

Po našem mišljenju mogao bi biti komandant sadašnji komandir[3], komesar Ivica[4] a zamjenik t. j. sekretar bat. biroa ili Čokara[5] koji je otišao na part, kurs ili Franjo[6] koji je došao sa kursa. Mi smo to usmeno izvjestili i Ž.P. Odred a ako vi mislite da bi Franjo bio sposobniji od Ivice možete ih staviti obratno. Mi smo mišljenja da Ivica imade više iskustva i da će bolje i raditi od Franje, a isto mislimo da bi slabo djelovalo na drugove da dođe sada, dok su do sada radili drugi, pa da se tim njih zapostavlja. Stoga držimo da nije dobro stvoriti neraspoloženje u samim redovima.

Što se tiče samoga rada partizana u našemu kraju naš cijeli K.K. i mi svi imademo najviše posla oko sakupljanja podataka i pripremanja akcija kada partizani dođu izvrše akciju i izgube se sa našeg terena. Kljuka sama po sebi imade tako veliki teren da u naš zapadni dio još tako rekuć nije ni došla a isto tako ni druga koja jedinica, naprimjer u Rečici, Draganiću i Jaškovcu uopće nisu vidili partizana. U nedeljuje bilo prošćenje u Rečici i nekoje viknuo da su partizani tu, našto je svijet počeo trčati iz crkve, a ustaše se počele sakrivati u kukuruz i šumu koja se nalazi oko crkve. Svakako bi trebalo da se veće snage pokazuju i krstare po selima. Po iskustvu se vidi da su ljudi bolji tamo gdje su partizani više bili. U zadnje vrijeme izvršeno je na našem terenu nekoliko akcija. Spaljen je jedan šljep sa 32 vagona drva koji je čekao natovaren dok naraste voda. Ta su drva zapaljena kao i na cesti Zagreb—Pokupsko preko Kravarskog oko 1 —250 hvati. U jednome našemu izvještaju javili smo vam da je zapaljeno oko 2.000 hvati drva. Od istih je izgorelo 500 hvati a drugo su seljaci pogasili pošto im nije plaćena zarada što su drva vozili. Političko stanje u četi nepromenjeno. U zadnje vrijeme prikupljeni su sa strane K.K. podatci za akcije i pravljene skice. Od akcija su neke već izvršene a neke su u pripremi. U tu svrhu otputovao je drug Bendo[7] u Žumberak a drug je Mirko[8] još od akcije u Jastrebarskom ostao gore i vodi pripreme za akcije. Dobili smo nacrt obrane grada Karlovca koji vam prilažemo. Neprijateljskih snaga nalazi se u Buševcu 5 do 6 stotina u Mraclinu nešto manje a isto se nalazi u Pešćenici i Lekeniku, stalno patroliraju po okolici. U Pisarovini nepromjenjeno. Naši partizani uhvatili su u selu Vratečkom 4 špijuna, jedan od njih kupovao je sjeno, drugi su išli na slične načine i priznali su da su došli da izvide dali ima partizana u

Vratečkom i to dvojica, dok druga dvojica sa nekim većim zadatkom. Kod jednog je nađeno 32 hiljade kuna i jedan bicikl. Sva četvorica su likvidirani.

Rad sa omladinom u četi krenuo je na bolje od kada su došli omladinci sa kursa. Također na terenu stanje u nekim mjestima kreće na bolje i sve će se više poboljšavati.

Rad sa ženama pojedinačan kao i do sada.

Iz Partije isključen je jedan drug na tri mjeseca koji je protestirao što su ubijeni Blažinčići u Pokupskom, a za njih je dokazano da je jedan od njih dao potući 158 ljudi preko Kupe, drugi daje klao u Bosni a zajedno obadva još sa nekim iz Bučice su u Hotnji radi novca bacili bombe u jednu kuću gdje su ubili dvije žene i jednu ranili i na dvorištu ubili starca. Od njih ostala je jednomu bosanska kapa. Ženska koja se vratila iz bolnice kaže da su oni bili i jedan čovjek ih je vidio kada su išli. A naš partijac se za njih zauzima i kaže da imade vezu sa C.K. i da se to nije smjelo učiniti pošto da su isti prodavali partizanima oružje. Gornji slučaj su učinili u ime partizana. Drug Franjo[9] kooptiranje prije 10 dana za člana K.K.

U zadnje vrijeme održano je po selima kuda su naše snage prolazile više manjih političkih zborova gdje su govorili drugarica Mira[10] i drug Ivica.[11] *U Cerju* uzeto je državno žito i razdjeljeno seljacima, prerezano 110 stupova i zapaljen most na cesti Pisarovina—Pokupsko. U Jastrebarskom zapaljena je veća količina sjena koje je sabrano po selima i spaljene su zgrade. Domobrana nije bilo unutra, prošli su u večer na položaj, a Jastrebarsko je ostalo sa žandarima i osam ustaša, koji se nisu predali a naši nisu mogli osvojiti jer su zgrade nepodesne za zauzimanje. Naši su izvršili svoje i povukli se. Jedan vlasnik vršećeg stroja dobio je nalog da vozi za državu hiljadu kila pšenice. Naša pol. grupa sa 5 partizana došla je k njemu kao da su uzeli pšenicu, a on ju je sakrio i odobrio nama 250 kg. Novac koji je uzet od zemljišne zajednice podjeljen je seljacima i to kada su vozili drva. Po jednom čovjeku iz svakog zaselka dali smo novac da podijeli svima u svome zaselku koji su bili zapisani. Poslije podijeljenog novca nastalo je veliko oduševljenje.

Što nas upozoravate za druga Tomca[12] u glavnom na našim sastancima nije drug Tome nikada iznesao da neko prema njemu ne postupa drugarski i nama nije poznato daje davao neke predloge koji bi bili odbijeni jedino je do njegovog nezadovoljstva radi obuće i odjeće našto se drug uvijek ljutio a mi sa svoje strane nismo mogli izaći u susret. Kod toga traženja bio je kao dijete. Donesao je dobre cipele dao ih je za čizme, opet promjenio za cipele i nikad dobro, govorio je da ne može kao takav da hoda i slično.

Molimo vas da nam javite što nije bilo drugarski i taktično i od koga da nebi opet grešili, a drug Tome izgleda da ne postupa komunistički kada iza leđa daje kritiku. Drug Tome se nije do sada vratio k nama.

Na javku[12a] u Zagreb poslali smo jednoga druga koji već služi kao kurir 6 mjeseci i nije kompromitiran i uvijek je tačno obavljao sve. Sada kada je dobio najvažniji zadatak napravio je takove gluposti da si čovjek to ne može da

pomisli. Došao je na adresu. Pred njega je došla jedna drugarica dali je ona ista, na što mu je ona odgovorila da jest i dozvala drugu stariju gospođu a on joj kaže daje došao pod lozinkom tom i tom na mjesto da i nju isto pita našto gaje gospođa upozorila daje neoprezno došao i kazala mu da ga ne može primiti. Isti se je udaljio i nakon kratkog vremena vratio natrag i kaže gospođi da imade jedno pismo i ako mu ona nije rekla lozinku. Gospođa je odnesla pismo u sobu i nakon par minuta ga vratila i rekla da ga ne može primiti sada. Ukoliko je bila baš to ta gospođa neko će sigurno doći preko veze gore, pošto su pismo pročitali možda se neće ništa lošeg dogoditi ali na ovakav način se moglo svašta desiti. Pismo je drug koji gaje nosio poništio. Svakako je to jedno djelo za koje nismo mogli ni sanjati da bi se dogodilo. Tako je isto mogao dati da neki špijuni čitaju, jer je dao pismo a da nije dobio odgovor na lozinku. Drugje bio siguran pa neznamo kako je sada mogao učiniti takovu glupost. Mi smo pronašli u blizini prolaza jedno zgodno i sigurno mjesto gdje bi mogli da prolaze i odgovorniji drugovi a za drugove koji bi prelazili u partizane načinili bi da idu na drugo mjesto. Za gornju grešku treba da snašaju odgovornost Kopač,[13] Gajdaš[14] i Prebeg[15] koji su toga druga odredili i isti koji je počinio takovu glupost. Čekamo da dođe neko od vas pa da onda dođe i drug Prebeg preko.

U narodu se šire razne vješti, nekoji govore da se ustaše svlače, a emigranti da idu u Italiju. Drugi da idu u Banja Luku, treći pak govore da Nijemci preuzimaju vlast.

Svakako će se ovih dana odigrati raznih stvari.

Uz drugarski pozdrav,
S.F. - S.N.

Prebeg[16]

P.S. Obračun članarine kao i n. i soc. sastav i pregled organizacija moguće ćemo vam poslati, u toku idućeg tjedna. Od partijaca na našem terenu nije nitko, poginuo a ukoliko je u Ozlju i Draganiću te jedan u Ribniku zato se obratite na druga Grdešića o tome će vam on dati podatke pošto on iste pozna. Za kotar Jastrebarsko smo poslali druga Golića pa ćemo vam to poslati čim nam javi.

Prebeg

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-175/875

[1] Ivan Ašperger
[2] Tomo Baburić

ti n

[2]* Mijo Kos Zorko, nalazio se na liječenju u Petrovoj Gori a potom bio u četi »Kljuka«.

[2b] OK KPH Karlovac u pismu CK KPH od 29. VIII 1942. navodi i ocjenu KKKPH Pisarovina u kom kaže »da su po svemu izgleda zabranili HSS-ovcima (tj. rukovodstvo HSS — primjedba Redakcije) saradnju s nama i da su oni danas postali glavna smetnja za široki razvoj narodno-oslobodilačke borbe i narodnog ustanka u tom kraju«. Vidi AIHRPH, KP-189/518.

[3] Simo Vučinić

[4 '11] Ivica Tomšić

[5] Milan Radović

[6 '9] Franjo Mikulić Kopač

[7] Stjepan Koren

[8] Mirko Lončar

[10] Mira Zoričić

[12] Josip Tome

[12]. Radilo se ovdje o javci CK KPH kod Ljudevita Zemna, Ilica 2321 kat desno. OK KPH Karlovac je 12. IX 1942. obavijestio KK KPH Pisarovina da ovu javku više ne koriste.

[13] Franjo Mikulić

[14] Tomo Mikulić

[15] i [16] Nikola Brezović

104

1942, rujan 4.
Zagreb

Iz izvještaja Transportne komande Zagreb Vojnotransportnom odjeljenju Jugoistok u Beču o situaciji i aktivnosti partizana na željezničkim prugama sjeverozapadne Hrvatske u drugoj polovini kolovoza 1942. godine.

»Wi. 4345[1]
Povjerljivo

Zagreb, 4. 9. 42.

Transportna komanda Zagreb
Az. 43 m 19, odjelj. III b
br. 1345/42 pov.

VOJNOTRANSPORTNOM ODJELJENJU JUGOISTOK
Beč

Predmet: Razvoj ustaničkog pokreta s obzirom na željezničke pruge u Hrvatskoj u vremenu od 16. do 31. 8. 42.
Veza: Transportna komanda Zagreb, Az. 43 m 19, odjelj. III b, br. 592/42 pov. od 5. 5. 42.[2]
Prilog: Karta.[3]

i fi

Izvještaj br. 9

1.) *Opća situacija*

Ovaj izvještajni period karakterizira upadljiv porast broja slučajeva sabotaže na pruzi Zagreb—Karlovac—Ogulin—Rijeka, pruzi koja je važna za transport nafte. Samo na ovu prugu izvršeno je 18 napada prema 6 istih takvih slučajeva u prvoj polovini mjeseca kolovoza. Pruga je bila skoro stalno zatvorena...«

»...U isto vrijeme obustavljen je prijem tranzitnih robnih pošiljki preko stanice Bubnjarci — (Ljubljana).

Već od 20. 8. saobraćaj na pruzi Zagreb—Karlovac ograničen je, zbog nesigurnosti, na dnevne sate od 4. do 19,30 sati.[4]

Na njemačkom interesnom području stalno se zaoštrava situacija na glavnoj pruzi njemačka granica — Zemun.

Ciljevi pojedinih napada bili su brzi vlakovi. Banditi, istina, do sada nisu uspjeli da izvrše atentat na neki brzi vlak ali su u izvještajnom periodu vršili napade na oklopne vlakove angažirane za zaštitu brzih vlakova. To je imalo za posljedicu prinudno upućivanje brzih vlakova zaobilaznim pravcima.

Do kraja ovog izvještajnog perioda brzi vlakovi, prema izmijenjenom redu vožnje, prelaze preko hrvatske teritorije samo danju, a isto tako i direktni vlakovi...«

»2.) *Njemačko interesno područje*

a) *Glavna pruga njemačka granica—Zemun.*

U izvještajnom periodu bande su sve više pomicale svoju djelatnost u blizini glavnog grada Zagreba. Tako su 18.8. napadnute i spaljene dvije stanice, Mraclin i Pešćenica,[5] koje se nalaze na glavnoj pruzi Zagreb—Sisak—Novska, kod samog Zagreba.

29. i 30. 8. podmetnut je eksploziv oklopnim vlakovima, koji su bili angažirani za zaštitu brzih vlakova, što je dovelo do izbacivanja oklopnih vlakova s kolosjeka.[6]

Napad 29. 8. na dionici Zagreb—Dugo Selo—Novska kod Kutine nije izazvao nikakve žrtve. I oštećenje pruge i željezničkih vagona bilo je relativno neznatno, tako daje nakon 6 sati poslije prekida saobraćaj mogao biti ponovo uspostavljen.

Napad eksplozivom 30. 8. na pruzi Zagreb—Sisak—Novska prouzrokovao je, naprotiv, znatne žrtve. Ubijen je jedan njemački vojnik, teže je povrijeđeno 7 njemačkih vojnika, a 30 njemačkih vojnika, među kojima i 3 oficira, bilo je lakše povrijeđeno. Od teže povrijeđenih, jedan vojnik je podlegao teškim opekotinama. Saobraćaj na pruzi je bio prekinut 15 sati. Materijalna šteta je bila znatna.

Nakon što je oklopni vlak izbačen s kolosjeka, banditi su napali na mjesto udesa otvorivši mitraljesku i puščanu vatru.

Doveden je pomoćni vlak, ali je i na njega otvorena vatra čim je stigao. No, napadi su odbijeni.

I sjeverno od Zagreba, na pruzi prema Varaždinu, pojavile su se prvi put bande i 23. 8. porušile prugu između Luke i Ključa. Izbačen je jedan vlak s kolosjeka, te je na taj način prouzrokovana smetnja saobraćaju na pruzi za vrijeme od 8 sati...«

»... Mjere obezbjeđenja na glavnoj pruzi još su pojačane. Izvršene su promjene rasporeda snaga.[7]

Radovi na izgradnji žičanih prepreka napreduju, isto tako i dopunski radovi na stražarskim osmatračnicama. Započeli su radovi na raščišćavanju terena duž željezničke pruge. Kukuruzna polja raščišćavaju se tako što se stabljike sasijecaju u visini klipova. Radi zaštite željezničkih stanica Zagreb — glavna stanica i Zagreb — stanica Sava iznalaze se, zajedno s komandantom inženjerije pri komandujućem generalu i komandantu u Srbiji, mjere obezbjeđenja, koje se odmah nakon toga i sprovode.

b) *Pruga Zagreb—Karlovac*

Kako smo već javili u posljednjem izvještaju, ugroženost ove pruge je porasla. Bande su stalno uznemiravale okolna mjesta, napadale ih i pljačkale. Napadana je i prekidana i sama pruga, paljene su stanične zgrade.

Tako su bande 16. 8. kod Leskovca pucale na kompoziciju vlaka sa željezničkim cisternama. Ložač je ranjen, probušeno je 8 željezničkih cisterni koje su bile napunjene.[8]

18. 8. jedan vlak s naftom zbačen je s kolosjeka u blizini Zdenčine zbog toga što je pruga bila oštećena. Pruga je bila zatvorena 9 sati.

Slijedećeg dana bande su kod Horvata zaustavile i zapalile jedan teretni vlak. Lokomotive su zbačene s kolosjeka. Pruga je morala biti zatvorena 14 sati. Istog dana bande su kod Klinča Sela ubile jednog željezničara.

25. 8. napadnuta je i spaljena željeznička stanica Jastrebarsko, udaljena od Zagreba 33 km.[9] Pruga je bila prekinuta i zapaljena je jedna stražara. Zapaljen je vlak koji se našao u stanici. Isto tako su zapaljeni magazin, uređaj za podešavanje i stanična radionica. Pruga je opet bila 10 sati u prekidu.

Obezbjeđenje ove pruge u rukama je Talijana. Oni do sada nisu uspjeli da održavaju nesmetani saobraćaj...«

»... 3.) *Talijansko interesno područje...«*

»... b) *Pruga Karlovac—Ljubljana*

Tranzitni saobraćaj na ovoj pruzi također je obustavljen zbog nesigurnosti. Na kraju ovog izvještajnog perioda saobraćaj je iz nepoznatih razloga sasvim onemogućen...«

»... 5.) *Gubici u ljudstvu i materijalne štete*

I u drugoj polovini mjeseca kolovoza akti sabotaže prouzrokovali su teške ljudske žrtve.

Izbrojano je 7 mrtvih.

Broj povrijeđenih i ranjenih iznosi 47.

Zarobljeno je 42.

Šteta na voznom materijalu također je znatna. Isto tako i šteta na materijalu za postavljanje kolosjeka.

U odgovarajućem procentu povećao se i broj oštećenih lokomotiva:

Na području željezničke direkcije u Zagrebu 28,6% postojećih vučnih lokomotiva je oštećeno.

U okviru sarajevske željezničke direkcije 24,5% vučnih lokomotiva je van upotrebe zbog neispravnosti.

...[10]«

MP.[11]

Snimak originala, strojopis, prijevod s njemačkog.
AVII, Arhiva njemačka, kut. 76, reg. br. 43/3.

Zbornik VII, tom XII, knj. 2, dok. br. 144, str. 709—717.

[1] Dopisano rukom

[2] i 3 Redakcija ne raspolaže tim dokumentom i kartom.

[4] U jednom ustaškom dokumentu od 21. VIII1941. stoji da: »Dok se ne pojača osiguranje na željezničkoj pruzi Zagreb—Jastrebarsko obustavljen je od jučer pa do daljega svaki noćni promet na željezničkoj pruzi Zagreb—Karlovac i to za vrijeme od 20 sati do 5 sati ujutro«. Vidi R. Bulat, Žumberk i Pokuplje u NOB-i, Zagreb 1951, str. 57.

[5] Napad je izvela 2. četa 6. bataljona Banijskoga NOP odreda. Vidi dok. br. 17 i 114.

[6] Ove akcije izvršio je Moslavački NOP odred. Vidi dok. br. 139.

[7] Prema spisku razmještaja 718. pješačke divizije od 31.7. 1942. godine, 925. landesšic.-bataljon, čiji je zadatak bio zaštita željezničke pruge između Zagreba i Novske, razmješten je tako da mu je štab smješten u Ivanić-Gradu, 2 čete u Zagrebu, a po jedna u Kutini i Sisku. Vidi Zbornik VII, tom XII, knj. 2, dok. br. 119.

[8] Taj napad je izvela 3. četa bataljona »Josip Kraš« kod sela Horvata (blizu Zagreba). Probijeno je 8 cisterni iz kojih je iscurila nafta (Vidi dok. br. 17.).

[9] Riječ je o napadu 4. hrvatske NOU brigade na Jastrebarsko. Vidi. dok. br. 102.

[10] Potpis nečitak

[II] Zaprimni pečat Ministarstva domobranstva NDH br. 3923/taj. od 9. IX 1942. kojem je dokument dostavljen.

1942, rujan 5.

Poziv Štaba Žumberačko-pokupskoga narodnooslobodilačkoga partizanskog odreda narodu Žumberka i okolice u borbu protiv fašizma

NARODU ŽUMBERKA I OKOLICE!

BRAĆO SELJACI!

Po žumberačkim bregovima šetali su do nedavno njemački i talijanski sluge-ustaše. Hapsili su najbolje sinove našeg naroda. Zatvor u Jaski bio je svakog dana sve puniji narodnih boraca za slobodu naše domovine. Mnogo je majki ostalo bez sina, žena bez muževa, djece bez očeva. Pavelićeve[1] zvijeri poubijale su mnogo naših poštenih i uglednih hrvatskih muževa iz okolice Žumberka, Jaske i Okica[2]. Oni su strijeljali našu braću seljake isto tako, kao što su to činili s našom braćom na Kordunu, Bosni, Crnoj Gori, Srbiji i Sloveniji vjekovni neprijatelji hrvatskog naroda — njemački i talijanski fašisti.

Ustaški psi grozili su se našem narodu po cijeloj domovini da će mu paliti domove, poklati žene i djecu. Oni su i dokazali da znaju klati nevine žene, djecu i starce, paliti domove i uništavati narodnu muku. Njima su se također pridružili i stvorili savez četnički razbojnici, koji su dokazali da su im ustaše po zvjerstvu braća, jer su jedni i drugi razbojnici i neprijatelji naših naroda, a sluge njemačkih i talijanskih okupatora.

Smrt, bijeda i glad ustaška su plaća našem hrvatskom narodu za opljačkana polja, oduzeto blago i poginule sinove na tuđim bojištima, koji su dali svoje mlade živote za tuđinske gospodare: Hitlera[3] i Musolinija.[4]

Njemački i talijanski okupatori groze se našem narodu ne samo klanjem, nego i raseljavanjem onog što bi možda preostalo živo. Oni hoće istjerati naš narod iz njegovih domova, da od nas stvore beskućnike i svoje robove. Njemački razbojnici otpočeli su tu hajku; nakon Slovenije, danas je u Slavoniji. U okolici Nove Gradiške razseljeno je u jednom danu preko 3000 porodica. Odvedeni su naši ljudi-Hrvati, a da nitko ne zna kuda. Njemačke fašističke horde tjeraju naš narod iz njegovih ognjišta zbog toga, da se najedu našeg kruha i mesa, da pokradu imovinu našeg naroda, koja je krvavim znojem stečena.

Protiv tog zla digli su se najbolji sinovi hrvatskog i ostalih naroda, *naši junaci—partizani.* Male borbene grupe po gradovima i partizanske jedinice po našim šumama Ojačale su, razvile su se u velike i snažne partizanske odrede, koji su išarali čitavu našu Hrvatsku partizanskim pokretom, oslobodili velik dio naše domovine i poveli narodni ustanak. Hrvatski je narod uvidio da jedino borbom može steći slobodu i svoja prava, rame uz rame sa bratskim srpskim i slovenskim narodom uništava okupatorsku vojsku i njihove sluge, domaće izdajice, — ustaše i četnike. A nije hrvatski narod, kao ni drugi narodi u zemljama Jugoslavije nasjeo ni ministru londonske jugoslavenske vlade, Draži Mihailoviću. Bande su se Draže Mihailovića danas pridružile ustašama i četnicima i zajednički služe okupatorima. Najbolji je dokaz za to Mrkonjić grad, gdje su podijelili vlast ustaše i izdajice Draže Mihailovića. Ali neće te krvoločne bande spasiti očajnički pokušaji raznih »sporazuma«, niti će im

sačuvati glave nemilosrdno klanje nevinog i golorukog hrvatskog i srpskog naroda po Bosni, Lici, Kordunu i drugim krajevima.

Narodni osvetnici, borci za narodnu slobodu — partizani, nesmiljeno osvećuju razorene domove i pale narodne sinove, tjeraju mrskom okupatoru strah u kosti, a lede krv u žilama njegovim podlim slugama. Blizu je čas osvete, dan slobode je već blizu!

Okupator je mislio požeti narodnu muku i trud, a našao je smrt.

Pod udarom naših partizana raspršile su se ustaške bande. Žumberak diše danas slobodno zrak. Partizani gone neprijatelja iz okolice Samobora, Jaske, Pokuplja sve do Zagreba. Narod je Žumberka progledao, ustaje na oružani otpor, u borbu za svoju slobodu i za slobodu čitavog hrvatskog naroda.

Nad strmim obroncima Žumberka vije se narodni barjak slobode. *Slobodni narod sam sebi bira vlast — NARODNO OSLOBODILAČKE ODBORE, pravu narodnu vlast.* Ne plaća se više porez okupatoru, ne dolaze egzekutori da plijene narodnu imovinu, ne uzima se sijeno, krumpir, žito, kao što je to po drugim krajevima, koji još nisu pod kontrolom naših hrvatskih partizana. Narod ima i svoju narodnu vojsku — partizane, koji su najbolje jamstvo da će se boriti bez predaha do konačne pobjede i do uništenja fašizma i domaćih izdajica. Žumberački partizani su već pokazali, a pokazat će opet i na svakom mjestu da su braća po oružju partizanima svih naroda Jugoslavije. Oni su se pokazali dostojnim učenicima slavnih Sovjetskih partizana i bratske Crvene Armije, koji danas lome zube njemačkim fašističkim razbojnicima i spremaju im neminovnu propast. Kalje, Pisarovina, Pribić, Jaska i druga mjesta najbolji su dokaz.

Braćo seljaci!

Došao je čas narodnog ustanka! Dignite se svi kao jedan! Na oružje, braćo seljaci! U borbu protiv njemačkih i talijanskih fašista! U borbu protiv njihovih ustaških i četničkih slugu! *Stvarajte NARODNO OSLOBODILAČKE ODBORE!* Preuzimajte vlast u svoje narodne ruke! Državne šume i imanja neka budu vaše vlasništvo! Nedajte da neprijatelji naše domovine sijeku drva u našim šumama, da žanju po našim poljima. Spremajmo hranu za se i za našu Narodnu Partizansku Vojsku. Stupajmo svi u redove Narodno-Oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke Vojske Hrvatske. Ona je oružana sila, koja mora na zahtjev naroda da ga brani i čuva od sviju krvnika i narodnih neprijatelja.

Sjedinimo se svi na narodnom poslu da spasimo svoj narod i domovinu od propasti i pljačke!

Stvorimo moćnu rijeku - JEDINSTVENI NACIONALNO OSLOBODILAČKI FRONT, bez obzira na vjeru i naciju, za uništenje krvavog fašizma i njegovih slugu-domaćih izdajica!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

ŽIVJELI NAŠI JUNACI, NARODNO OSLOBODILAČKI BORCI - PARTIZANI!
ŽIVILA JEDINSTVENA BORBA HRVATSKOG I SVIH NARODA JUGOSLAVIJE!
ŽIVIO JEDINSTVENI NACIONALNO-OSLOBODILAČKI FRONT HRVATSKE!
ŽIVILA JUNAČKA I NEPOBJEDIVA CRVENA ARMIJA!

5. IX. 1942.

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKOG PARTIZANSKOG
ODREDA

Letak, šapirografiran
Sigu., AIHRPH, NOV-ii 1294

[1] Ante Pavelić
[2] Vidi dok. 39 i 45.
[3] Adolf Hitler
[4] Benito Mussolini

106

1942, rujan 6.

Obavijest Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske i primitku poslanih materijala, o razlozima zašto u Glavni štab nije upućena Milka Kufrin, te o dolasku u Štab Druge operativne zone Ive Lole Ribara i Ivana Krajačića

Štab II. Operativne Zone
N.O.P. i D.V. Hrvatske

GLAVNOM ŠTABU N.O.P. i D.V. HRVATSKE

Dragi drugovi!

Vaš dopis A br. 293/42 od 24. VIII., dopis A br. 300/42 od 25. VIII. i dopis 302/42 od 28. VIII. o.g. primili smo. Primili smo također priložene formulare o

izvršenim akcijama partizanskih jedinica u našoj Zoni, pismo za druga Fischerà,[1] pismo za Povjereništvo P.K. SKOJ-a i naredbu komandanta Hrvatske br. 14 od 13. VIII. o.g.

Što se tiče Vašeg naloga ovoj Zoni za prikupljanje materijala za organizaciju radio-telegrafske službe, ne možemo Vam ništa konkretno javiti, jer Vaše pismo u tom pogledu od 16. IV. o.g. mi uopšte nismo primili. Poznato nam je jedino, daje drug Stevo (Brko)[2] nešto govorio o tim stvarima, ali je on sam zadržao prikupljanje toga materijala za sebe. Naime stvar je ispala tako kao da ste lično od njega tražili te stvari. U slijedećem našem pismu javit ćemo Vam šta je od toga izvršeno.

Vašim dopisom br. 302/42 od 28. VIII. o.g. postavili ste nalog da drugarica Milka K.(ufrin) dođe do Vas, odnosno da Vam se stavi na raspolaganje. Milku je već u dva navrata tražio Karlovački O.K. No mi nismo znali dali se traži ta ista, ili neka druga Milka, pa ju radi toga nismo ni slali, a nismo znali sigurno, dali ju tražite Vi ili O.K. Karlovac, pa ju također nismo slali i iz tih razloga. Što se tiče vaše molbe na druga Fischerà u tom pogledu mi ćemo ju njemu saopćiti. Međutim je naše mišljenje, da uzimanje Milke iz ovog terena će imati dosta loših posljedica za razvitak partizanskog pokreta u okolici Samobora i Jaske, pa i samog Zagreba. Milka je postala u posljednje vrijeme toliko popularna u ovim krajevima, da čitava javnost govori o njoj kao o nekom vođi partizana, a ljudi u njezinom kraju ponosni su da imadu ženu iz svoje okoline kao što je Milka. Ona lično je mnogo sa svojom pojavom u partizanima u ovom kraju doprinjela tome, da smo mogli vršiti mobilizaciju domaćih ljudi za narodno oslobodilačku partizansku vojsku. I žene, djeca i muškarci seljaci, gdje god se Milka pojavi u svom kraju gotovo lete za njom. I u samom Zagrebu mnogo se o njoj govori. Seoske žene i muškarci, koji se javljaju u partizane, svaki želi da bude u njezinoj četi. Gledajući na te stvari mislimo da bi bilo loše ako se Milku oduzme odavde zbog toga jer je ona odavde rodom, a mnogo je poznata pred narodom, također i radi toga što mi oskudjevamo za sposobnim ljudima iz ovih krajeva, koji bi mogli kako tako da se sada pojave pred narodom. Bilo bi loše i za same partizane, jer partizani također vole da je Milka ovdje i oduševljeni su njezinom hrabrošću i drugarskim odnosom. No i ona sama želi da ostane ovdje. Kada smo joj svojevremeno saopćili, da će morat odavde otići, ona je doduše rekla, ako će morat da se tome ne smije oduprijeti, ali počela sa plačem, da joj je ipak njen kraj kojeg poznaje najmiliji. Mi ne vjerujemo da bi se drugdje moglo njene sposobnosti obzirom na popularnost i njene želje, do maksimuma iskoristiti kao ovdje. Osim toga sada u ovim krajevima nastupa snažna prekretnica u razvitku partizanskog pokreta, jer je Žumberak oslobođen, pa su ovakvi ljudi ovdje naročito potrebni, a pogotovo domaći. Poznata je stvar da domaći ljudi koje narod poznaje imadu mnogo veći utjecaj u ovakvim prilikama nego drugi. Eto to su uglavnom razlozi zašto mi mislimo da bi bilo bolje da ostane ovdje. Ako ćete Vi i dalje ostati kod svog stanovišta, jasno da ćemo je poslati. Vodite

računa o tome, daje ona mnogo doprinjela tome, da imade iz okolice njezinog kraja u partizanima danas preko 200 boraca.

Upravo ovog momenta stigao je na ovaj teren drug Fischer i komandant II. Operativne Zone drug Stevo Verdić.[3] Sada ćemo moći raspraviti sva pitanja koja ste postavili. Osim toga javio nam seje operativni oficir G. Š. drug Bulat,[4] pa ćemo se i s njim koji dan sastati.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Na položaju 6. IX. 1942.

Za
Štab II. Operativne Zone
N.O.P. i D.V. Hrvatske

Politkom:
Marko Stubičanec,[5] v.r.

Komandant:
Stevo Verdić[6] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 103 B, reg. br. 52/17

[1] Ivo Lola Ribar
[2] [3] i [6]. Ivan Krajačić
[4] Rade Bulat
[5] Marko Belinić

107

1942, rujan 6.

Izvještaj Bogdana Crnobrnje, zamjenika komandanta Treće operativne zone i Vicka Antića, komandanta Prvog Slavonskog NOP odreda Štabu Treće zone o napadu na naftne izvore u Gojilu

ZAMJ. KOM. III ZONE i KOM. I ODREDA
na terenu
6. IX. 42 14 časova

KOMANDANTU I POLIT. KOMESARU III OPERAT. ZONE

Slavonija

3. IX. 42 poslali smo zadnji izvještaj.
3.IX. naveče krenuli smo na put i došli prema napred određenom planu.
5. IX. 42. ujutro smo stigli do tačke odakle smo trebali da izvršimo napad na

G.[1] 5. IX. smo sve pripremili i odmah noću između 5. i 6. IX. 42. u 1/2 5 ujutro izvršili napad.

Sam plan napada i raspored snaga naknadno ćemo saopćiti. Akcija je potpuno uspjela. Zarobljeno je prema do sada prebrojanom oružju: 110 karabina mauser, 12 manlichera, 4 lovačke puške, 2 puškomitraljeza, 1 laki mitraljez belgijski (prekrasan 7,9 mm), 3 prsna mitraljeza, handgranata njemačkih oko 30, def. bombi jedan sanduk i još nekoliko bombi (svega oko 50), do sada prebrojeno 5.000 metaka, stotinjak cipela i čizama (još nije tačno prebrojeno), masa odijela, radio aparata, pisaćih mašina i još nekih aparatića, novac još nismo prebrojali (biće preko 18.000) dosta fišeklija, čuturica, porcija itd. itd.

Glavni zadatak je skoro potpuno izvršen, strojevi su svi do temelja popaljeni (dimi se do neba), bušotine zapaljene i sve još gori (zemlja se trese). Sve je završeno za 4 sata. Nije išlo sve po planu, jer nam je buknuo požar od metka koji se počeo širiti te smo se morali žuriti, počeo je goriti a još se borba vodila. Pomoć je stigla od Garešnice već u 7 časova, ali je naša zasjeda junački dočekala i raspršila u 5 minuta, naši su ih pustili na 50 metara osuli plotun i skočili na juriš a banda bjež — mrtvih i ranjenih 6.

Zasjeda prema Kutini imala je borbu, ali još nemamo izvještaja. Do sada znademo za ove naše gubitke: 15 mrtvih, 26 ranjena.

Jedinice su vrlo dobro jurišale, ali otstup nauredan (zbunio ih je dolazak neprijatelja, ali i to je ispravljeno, to je još ogromni nedostatak, podbacili neki niži komandiri i vodiči dosta slabi, to moramo pod svaku cijenu ispraviti).

Ranjenici su evakuirani, mrtvi također. Veliki problem nam je smještaj ranjenika, ali i to ćemo riješiti.

Moral u jedinicama dobar, ljudstvo jako premoreno. Ishrana dosta dobra. Neprijatelj u okolici prilično zbunjen. O Slavoncima kruže fantastične vješti (govori se o desecima hiljada).

Ovamo su se prebacila 3 bataljona Banijaca i oni operiraju na zapadu Moslav. Gore. Oni su nas pomogli u jednoj zasjedi, i Moslavački bataljon u dvije zasjede; naše snage su upadale.

U najkraćem roku krećemo dalje po planu. Davaćemo sve od sebe da ispunimo i opravdamo nade koje u nas polaže naš narod.

Oprostite što ovako loše pišem ja sam prilično umoran a i u »nezgodnom položaju pišem«.

Puno vas drugarski pozdravljamo i neka se svuda gromko ori naš borbeni

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(P.S.)

Zarobljeno 76 domobrana, pobijeno 32 Nijemca, zarobljeno 3, ubijen natporučnik domobrana, njem. zapovjednik poginuo. Kod nas ostala 4 domobrana, ostali pušteni.

Šaljemo Vam nešto njemačkih cigareta.

Snagama iz II zone dali smo 27 pušaka, 1 puškomitraljez, 1.300 metaka.

Eto i obećane taške drugu Kurtu,[2] šaljemo 1 vekericu malu, 1 aparat foto, tašku za šaržer za druga komandanta.

Najveći dio materijala ostavićemo ovdje, sa sobom nosimo oružje, municiju, odijelo i cipele.

Zasjeda koja je bila postavljena prema Vukovju da brani prilaz iz Garešnice, bila je napadnuta od žandara i ustaša iz Vukovja. Bili su odbijeni i razbijeni naglim jurišem Banijaca i pobjegli čak u Garešnicu. Naši su iskoristili taj momenat — upali jurišajući za njima u selo Vukovje, zapalili općinu, žandar, stanicu, poštu i jednu ustašku trgovinu.

U zajedničkom planu jedan bataljon Banijaca trebao je iste noći da sa eksplozivom sruši glavnu prugu Bgd—Zgb kod Krivaje. Rezultate još ne znamo.

Isto tako, jedan dio snaga Banijskog bat. fingirao je napad na Jelensku i Gračanicu. Rezultat nepoznat.

Po mogućnosti večeras krećemo na izvršenje daljnjeg plana.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

P.S.

Onaj domobran što je dobrovoljno došao sa puškom i bio dodijeljen I slavonskoj udarnoj četi, dezertirao je sa puškom na putu za ovamo. Otišao je zatim u Daruvar i odmah provalio 3 sela, od kojih smo na putu dobili hranu.

U toku borbe oko 9[h] Gojilo je nadletio jedan izviđački avion. Naši su drugovi opalili nekoliko rafala na njega i on se je brzo izgubio.

Među rukovodećim drugovima poginuli su drug Buie[5], zamj. polit, komesara prolet. čete Banije i vodnik drug Ljiljan iz I bataljona.

Nikola Mart koji je zarobljen u Đulavesu dobar je čovjek, što potvrđuje zamj. komandanta I odreda Banije drug Nina[4].

Čujemo od zarobljenih domobrana da su nas čekali noćas u 1 l[h], jer da su bili obaviješteni od žand. stanice iz Vukovja o prolazu partizana. Međutim mi smo izvršili napad jutros u 4[h]30.

Za sada završavamo i još Vas jednom pozdravljamo.

Komandant I odreda
Pepe[5]

Zamj. kom. III op. zone
Tolja[6]

Original, rukopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1481. reg. br. 1/6—3.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 15, str. 66—70.

[1] Gojilo, vidi dok. br. 109.
[2] Vlado Majdner
[3] Ivica Buić
[4] Nikola Maraković
[5] Vicko Antić
[6] Bogdan Cmobrnja

1942, rujan 6.
Kutina

Izvještaj Kotarske oblasti Kutina Velikoj župi Prigorje o tome kako su partizani uništili naftne izvore kod Gojla

KOTARSKA OBLAST U KUTINI
Broj Taj. 631/32.-
Kutina, dne 6 rujna 1942.—

Predmet: Petrolejski izvori na Gojilu po partizanima uništeni.

VELIKOJ ŽUPI PRIGORJE[1]

Zagreb

Danas u jutro oko 4 sata jedna grupa partizana brojčano jaka do 3.000 ljudi napala je na petrolejske izvore na Gojilu, koji se nalaze na području ovoga kotara, a uz garnicu kotara garešničkoga.[2]

Prema još neprovjerenim podacima gore pomenuta grupa partizana upustila se u borbu sa satnijom domobrana i jednim vodom njemačkih vojnika, kojima je bilo stavljeno u dužnost osiguranje pomenutih izvora. Nakon podulje borbe bili su domobrani i njemački vojnici svladani, većinom poubijani, dok ih se jedan dio spasio bjegom, a vjerojatno jedan dio zarobljen.

Pošto su gornje posade bile svladane, partizani su spalili i uništili sve naprave za vađenje nafte kao dvadeset tri tornja, tankove za privremeni smještaj nafte, ostala strojarska postrojenja, dok je jedino djelomice spašena radnička kolonija.

Požar je bio ogroman. Širio se velikom brzinom uz strahovitu detonaciju.

Čim je ova oblast saznala za gornji napadaj organizirala je sa svim raspoloživim ljudstvom žurnu upomoć. Na licu mjesta odaslana je jedna grupa ustaša brojčano jaka 150 ljudi sastavljena iz lovačkog odreda, naslova, članova pripremne bojne i nešto oružništva.

Navedeni su se uspjeli probiti do samoga Gojila, ali su uslied pritiska premoćnog neprijatelja, koji je zauzeo sve strateški bolje položaje, bili prisiljeni povući se do obližnjeg sela Husaina, gdje su zauzeli pozicije i povremeno vatrom iz pušaka i strojnica držali neprijatelja na oku.

Naknadno je ustanovljeno, da je jedan dio partizana dobio zadaću opkoliti mjesto Kutinu i razrušiti željezničku prugu kako bi se onemogućilo davanje pomoći.

Pošto je broj oružanih snaga bio malen, zajedno s oružnicima, lovačkim odredom i članovima pripremne bojne ova je oblast raspolagala svega sa 300 oružanih ljudi — nije se mogao poduzeti nikakvi veći poduhvat protiv brojčano vrlo jakog neprijatelja, pa je zatražena žurna pomoć iz Zagreba putem naslova, Ustaškog stožera te župe i Operacionog odjela Ministarstva domobranstva, ali ta pomoć do sada nije stigla.

Nakon višekratnog urgiranja danas oko 18 sati stigla je u Kutinu jedna bojna njemačkih vojnika.

Naknadnim je izvidima ustanovljeno, da su se partizani oko 13 sati povukli u pravcu garešničkog kotara u sela Stupovaču i Vukovje.

Gubitci s naše strane, koji su do sada utvrđeni su sliedeći: oko 20 njemačkih vojnika, 30 domobrana ijedan ustaša, dok broj ranjenih nije poznat. Gubitci neprijatelja su vrlo veliki, ali broj tih nije se mogao ustanoviti.

Napominje se, da su svi članovi radničke kolonije sa Gojila — posebice njemački radnici sa porodicama — spašeni, jedino se predmjeva da je ubijen nadzornik Schuster, njemački državljan, što će se naknadno izvidima provjeriti.

Točnije podatke o toku čitavog gornjeg napadaja moći će se naslovu pružiti tek nakon što budu izvršeni točni i pomni izvidi.

Gornje izvješće moli se dostaviti još danas: Ravnateljstvu za javni red i sigurnost i Zapovjedničtvu Ustaške nadzorne službe Ured I. odjel III.

Molbom na znanje.—

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ KOTARA:
Potpis:

(M.P.)

23n

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 214, f. 9, dok. br. 48/2

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 94, str. 317—318.

[1] Velika župa Prigorje izvještaj je proslijedila sutradan Ustaškom stožeru Velike župe Prigorje, Zapovjedničtvu oružničkog krila Zagreb i Zaštitnom redarstvu za grad Zagreb i Veliku župu Prigorje »na znanje i daljnji postupak«.

[2] Opširno o napadu na Gojio vidi u dok. br. 107

109

1942, rujan 7.

Izvještaj Operativnog štaba NOP odreda Banije Štabu NOP odreda Banije o vojnopolitičkoj situaciji u Moslavini i o akcijama od 30. kolovoza do 6. rujna 1942. godine

OPERATIVNI ŠTAB[1]
P.O. BANIJE
7. septembra 1942 god

KOMANDANTU P.O. BANIJE

Vojnička situacija na sektoru odreda

Vojničku situaciju smo poslali, dok smo još bili u Pokuplju, tj. prilike vojničke od Zagreba do Siska uz prugu i u dubinu prema Kupi, to sada nećemo ponavljati. Taj izvještaj ste sigurno primili.[2]

Kako se sada nalazimo u Moslavini, to ćemo vam poslati pregled vojne situacije na ovom sektoru.

U Kutini imade oko 150 ustaša, jedna satnija domobrana i nešto Nijemaca. Takvo stanje je bilo bar do 5—IX uvečer. Naravno u vezi sa našom akcijom na Gojilo (petrolejske izvore) o čemu ćemo vam kasnije pisati, nastala je ovdje uzbuna i ovdje se očekuje koncentracija vojske. Konačno naš je cilj bio da odvučemo od vas snage, što i činimo. U Popovači imade 120 ustaša emigranata, sjajno oboružanih i jedna satnija Nijemaca. Imade oko 100 domaćih ustaša. U Vojnom Križu imade jedna satnija ustaša ijedna satnija domobranaca. U Garešnici imade oko 750 ustaša civila i domobrana regruta i oke 40 žandara. U Čazmi oko 200 ustaša civila i žandarska posada.

Duž cijele pruge nalazi se njemačka vojska, djelomično i domobrani, koji čuvaju prugu. Poslije našeg prelaza vlakovi noću ovom pruge više ne voze. U

pojedinim hrvatskim selima imade civila ustaša, ali našim dolaskom ovamo, oni napuštaju svoja sela i grupišu se u mjesta kao Popovača, Garešnica itd.

Akcije:

Do 30—VIII— t.g. izvještaj smo vam poslali, a sada šaljemo o našem radu od 30. IX[3] pa dalje. Krenuli smo iz Cerja u pravcu glavne pruge i glavne ceste Zagreb—Sisak. U blizini ceste između Dužice i Lekenika dočekala nas je zasjeda (njemačka ophodnja sa desetak karabina ijedan ili dva puškomitraljeza). Naši su došli na petnaest koraka, kad je neprijatelj otvorio vatru, naši su legli i uzvratili vatrom. Zasjedu smo morali brzo protjerati zbog blizine tenkova u Lekeniku, a i naše kilometarske kolone po jedan, te zbog glavne pruge koju smo trebali prijeći, a po kojoj stalno krstari oklopni vlak. Prethodnica je stupila u borbu, a kad smo dali nalog da cijeli Odred na indijanski način zaurla juriš-opkoli, zasjeda je u tren oka pobjegla na nekom motornom vozilu, koje je bilo u blizini Dužice. Tom prilikom smo imali jednu žrtvu. Taj partizan koji je ubijen, donekle sije sam kriv, jer je iskočio iz stroja i nije legao. Partizani su se pokazali vrlo prisebni, iako je zasjeda bila noću i na nepoznatom terenu. Mi smo dali nalog naprijed da se u trku prijeđe preko glavne pruge koja je bila daleko još oko 800 metara, pošto nazad nismo mogli, jer bi bili u teškom položaju na onom malom prostoru. Prugu smo prešli u blizini jedne vaktarne, a da nismo znali nalazi li se tu vojska. Odlučili smo da nasilno prijeđemo prugu, uz prethodno osiguranje, što smo i učinili. Prugu smo prešli u trku i krenuli preko rijeke Lonje za Martinsku Ves.

31—VIII— Došli smo u Martinsku Ves ujutro oko 5 sati ujedno veliko selo sa obje stane rijeke Save. Jedan dio snaga prešao je preko skele i dao mostobran, jedan dio je dao osiguranje prema Lekeniku i Sisku, dok smo sa ostalim snagama izvršili paljenje općine i poštanske arhive u pošti. Tom prilikom smo dobili jedan karabin sa nekoliko municije i nešto preko 1000 kuna. Narod je bio vanredno veseo kad smo spalili sve vojne knjige vojnih obveznika i poreske knjige. Nismo nikoga likvidirali, jer par ustaša iz tog sela nalazi se u Pokupskom. Svi smo razgovarali sa narodom, jer miting nijesmo mogli održati zbog kratkoće vremena za prijelaz preko Save. U Lijevoj Martinskoj Vesi smo htjeli nešto jesti, ali nas je prekinuo dolazak tenkova od Lekenika. Radio Zagreb tog jutra javlja svim vojnim jedinicama preko Save da nam se presječe put, jer da ide oko 500 partizana u pravcu Brezovice. To su čuli naši Moslavčani, koji su na taj način i saznali da dolazimo mi u Brezovicu. Kod partizana dolaskom tenkova nastala je panika, jer su svi mislili dà se tenkovi nalaze na onoj strani, gdje i mi. Međutim tenkovi su bili na desnoj obali Save, samo zujanje motora je došlo kao s lijeve strane, pošto Sava pravi iznad Martinske Vesi veliki zavoj. Ipak nas je nekoliko ostalo u blizini Save da osmotrimo dolazak tenkova i sa jednim karabinom je ubijen šofer na tenku i jedan je ranjen. Tenkova je bilo pet i nekoliko kamiona. Otvorili su vatru strahovitu iz teških mitraljeza i strojnica po nama, ali žrtava na našoj strani nije bilo. Mi smo išli u pravcu Brezovice, a kamioni i tenkovi za Sisak. Istog smo

dana zaplijenili neke ustaške svinje i nahranili naš gladni Odred. Noću smo dobili vezu sa našima u Brezovici te je došao drug Knebl[4] i Smolčić[5]. S njima smo stvorili plan i naglasili su nam, da je u Brezovici očajno za ishranu (uostalom kruha ni mi nismo tamo jeli), a akcija da imade nekoliko, no za to je dovoljna jedna četa. U donjoj Posavini doduše ima akcija, južnije od Siska, no o tim akcijama za sada neću da govorim radi konspiracije, jer sa njima imademo poseban plan. U Brezovici nema njihove čete, jer se ona nalazi ovdje u Moslavini, a ona druga je ušla u sastav Pokupsko-žumberačkog bataljona. Krenuli smo prema Moslavini, da aktiviramo tu četu i da vršimo akcije. Vezu sa Moslavinom nismo imali nikakovu jer Siščani imaju vezu s druge strane.

1—IX—1942 god. Polazimo iz Brezovice ujutro rano i oko 10 sati prije podne, dakle po bijelom danu prelazimo preko glavne pruge kraj Ludine, gdje je bilo oko 30 ustaša i odakle su pobjegli, no sve mi to nismo znali, jer nismo imali veza. Bili smo u nekoliko sela kao Gornja Vlahinićka, Ludinica. Tu smo se prvi put pošteno nahranili. To su sve hrvatska sela gdje partizani prvi put dolaze. Nastupali smo vojnički u troredovima i zastavama sa pjesmom. Divili su se našoj vojničkoj snazi, ali sa strahom što će biti sutra kad dođu ustaše. Ima vrlo mnogo Čeha, koji su nas oduševljeno primili. Mnogo mladića nam se nudi da ih primimo u partizane, a mnogi nas na svoju ruku obavještavaju o prilikama kod neprijatelja. Neki mladići nam čak noću dolaze da nas obavijeste o kretanju vojske. Ti mladići nisu ni partijci ni Skojevci, a to dokazuje, koliko je narod prerastao[6] partiju. No o tom u posebnom polit, izvještaju. Te noći smo izvršili akciju na jedan ustaški vinograd, gdje su se naša tri bataljona dobro nahranila. Inače naši partizani se drže vrlo disciplinovano i ne diraju bez znanja komandnog osoblja ni voće. Noć smo proveli kao i sve noći u šumi.

2—IX—1942. god. Rano ujutro iz šume krenuli (smo) u Gornju Jelensku, ustaško selo, bolje reći selo u kome ima dvadeset ustaša, a ostalo su hrvatski seljaci. U to selo još nikad partizani nisu dolazili, pa su seljaci neki imali užasne pretstave o nama. Ustaše su iz sela pobjegle, a mi ušli u selo vojnički i disciplinovano sa zastavama. Kad smo govorili tko smo i šta smo, zašto se borimo i kad smo pjevali pjesme kao Matiji Gubcu, onu hvarsku o Matiji Ivaniću, seljaci su se malo otkravili i toplije nas susretali. Nakon zadržavanja od nekoliko sati krenuli smo u Mikleušku u kome ima najviše Srba. Ovdje partizani nisu ništa djelovali, iako se nalaze u neposrednoj blizini sela. Tu smo odmah raspečatili sve mlinove, koje su ustaše zapečatile i rekvirirali svu državnu pšenicu, koja je uzeta od ušura; bilo je oko 30 metara, što smo prebacili u šumu. Narod je radosno primio ovu našu mjeru, da može slobodno mljeti. Ispod Mikleuške nalazi se talijansko naselje Ciglenica (oko 150 porodica). Tu smo poslali cijeli naš bataljon, premda je to u neposrednoj blizini Popovače, gdje je neprijateljsko uporište. Naravno da smo Talijanima mnogo toga objašnjavali i da su oni vrlo srdačno primili naš dolazak. Opazili smo daje njima glavno da se rat dovrši, da ne strepe i da bude mir. Općenito s našim

narodom dobro žive ovdje i dobro se slažu osim nekolicine, koji su pobjegli iz sela. Djevojke su i žene hranile naše partizane, a oni im pjevali.

3—IX—1942 god. Kako još uvijek nemamo veza sa partizanima moslavačkim, jer bez veza i obavještenja ne možemo ništa da učinimo, to krećemo u pravcu njihovog vjerovatnog boravka. Došli smo u selo Selište, gdje ima pola kulturbundovaca, a pola Srba. Mjesto nije naoružano.

Vojnički s pjesmom prolazimo kroz selo i narod se jati oko nas. Tu dolazimo konačno u vezu sa moslavačkim partizanima, koji se nalaze u obližnjoj šumi. Sastajemo se sa Štabom njihovog bataljona, koji ima dvije čete, jednu moslavačku, a jednu našu iz Brezovice. Komandant toga bataljona je Bobetko[7], a komesar jedan intelektualac[8] iz Zagreba, koji vrlo dobro pozna ovaj kraj. Tu će svakako doći do promjena u Štabu bataljona, jer kako već znadete, komesarom je postavljen drug Franc,[9] a komandant drug Marijan,[10] koga ovdje momentalno nema. Stvaramo plan o akcijama i tražimo obavještenja, koja su vrlo oskudna, jer nema obavještajne službe, nema informativne službe, nema skoro ničega, iako su uslovi za sve to vrlo dobri. Dakako se nadamo da ćemo i mi našim dolaskom, jačanju partizanskog pokreta ovdje a i buđenju hrvatskih masa vrlo mnogo pripomoći, konačno za to smo i došli. Stvaramo plan za napad na Popovaču, Ludinu, a eventualno i Kutinu.

4—IX—1942 god. Međutim dolazi zamjenik komesara II zone drug Capo[11] i traži da neko iz našeg Štaba ide ujedno selo, pošto su došli drugovi iz Slavonije radi napada na petrolejske izvore kod Gojila. Na pregovore je poslan drug Čizmek[12] i komandant V. bataljona.[13] Ja nisam mogao da idem, pošto je sastanak bio informativne naravi, a i pričalo se da će Odred biti napadnut od vojske iz Kutine, Popovače, i Vojnog Križa, pošto je špijunaža javila točno gdje se nalazimo.

5—IX—1942 god. Otišli smo malo dublje na ogranke Moslavačke Gore, jer je javljeno, da kreće neka vojska prema nama, pa smo odlučili (dà) na zgodnim položajima primimo borbu. Međutim dve do tri satnije ustaša iz raznih pravaca nije se usudilo da ide prema nama, nego su prošli kroz neka sela gdje smo mi bili i vratili se u Kutinu i Popovaču, Cijele noći stroga pripravnost. Avioni počinju lagano da kruže nad Moslavačkom Gorom, što ovdje nije inače običaj. Slavonci su se već prebacili sa 500 partizana, sa njima zamjenik komandanta Zone,[14] komandant i komesar I odreda.[15] Ja odlazim sa cijelim Udarnim bataljonom u jedno mjesto blizu petrolejskih izvora. Sastajemo se sa drugovima Slavoncima i formiramo privremeni zajednički Operativni štab za izvođenje akcije na petrolejske izvore.[16] Stvorenje plan prema kojem će Gojilo napasti naša Banijska proleterska četa sa Demonjom[17] (o njenoj djelatnosti vam pišem na drugom mjestu) ijedan njihov bataljon. Moslavački bataljon je išao na osiguranje prema Kutini i Banovoj Jarugi, a naš Udarni bataljon prema Garešnici. Jedna naša četa je imala da bude u rezervi Operativnog štaba. Da odvratimo koncentraciju neprijatelja od Gojila, kad je budemo napadali, poslat je V. bataljon u Jelensku da tamo održi miting i da pripuca na prugu,

kako bi privukao neprijateljske.snage prema sebi. Jedna četa III. bataljona poslana je da izvrši diverziju pruge Zagreb—Novska, blizu Kutine. Jedna četa Trećeg bataljona ostala je sa drugom Čizmekom, na obroncima Mosl. Gore, da nam štiti otstupnicu svima i da pazi na prijelaz od Bjelovara i Čazme. To je bio širok manevar, koji je sto po sto uspio. U Gojilu je bilo 150 domobrana, oko 45 do 50 Nijemaca i par ustaša. Sama Gojila je najjače petrolejsko vrelo u Hrvatskoj, a imala je oko devet velikih bušotina (izvora) koji su već davali naftu a i plin za Kutinu i okolna mjesta. Izvori su bili u rukama Nijemaca i smatrani su neosvojivima. Bilo je tu uposleno nekoliko stotina radnika, a postroji su bili najmodernije uređeni. Gojilo je davalo dnevno 80.000 litara nafte, sa perspektivom da se danomice uvećava proizvodnja.

6—IX—1942 god. Napad je izvršen ujutro u pola pet. U 7 sati i 30 minuta glavna uporišta su bila likvidirana. Jedna šačica ustaša je uspjela da se prokrade kraj Moslavačke zasjede i napravila je malu jednu zabunu, no zamjenik komandanta Zone i ja smo otišli iz Operativnog štaba, da na licu mjesta upravljamo diverzijom, pa je naša Druga četa Udarnog bataljona, koja je bila u rezervi Operativnog štaba rastjerala ustaše. Imao sam sreću ličnu da zapalim nekoliko petrolejskih izvora, jer grupa koja je imala zadaću da pali te izvore negdje se izgubila i bojala se da pali izvore. Za tren oka svi su izvori počeli da gore, kao i petrolejski tornjevi, a ijedna velika plinosprema, koju je zapalila Banijska proleterska četa. Slavonski jedan bataljon opet je zapalio nekoliko velikih spremišta benzina i petroleja. Odmah je bilo nekoliko velikih eksplozija, a plamen i dim iako je bio dan daleko je sukljao prema Bjelovaru i Kutini. Prije toga naravno je evakuisan sav ratni materijal kao i silan ostali plijen. Zarobljeno je 77 domobrana, ubijeno oko desetak. Nijemaca je živih uhvaćeno četiri, a ostali uglavnom svi pobijeni. Dobijeno je oko 120 do 130 karabina, tri njemačka šmajsera, jedan njemački laki mitraljez i dva puškomitraljeza. Municije se ne zna tačno. Glede podjele plijena bilo je malih nesporazumaka, ali mi oružja nismo uzimali, nego smo svoj dio prepustili Moslavačkom bataljonu, koji radi u Hrvatskoj, koji ima mnogo ljudstva bez oružja; konačno mi smo došli ovamo sa zadatkom da pomognemo širenju partizanskog pokreta u ovim krajevima. Ipak smo zaustavili šest karabina, koje je uhvatila naša Druga četa Udarnog bataljona, za nekoje partizane bez karabina. Dobili smo oko 1500 metaka mi i nešto njemačkih bombi. Obuli smo se prilično, tako da imamo samo oko osam bosih. Ima već u našem Odredu i lijepi broj čizama a i njemačkih uniformi. Dobili smo oko 30 ćebadi, oko 10 šatorskih krila, 40.000 kuna i ostalih sitnica. Uhvaćeno je automobila, motorkotača, ali to je uglavnom spaljeno i nešto odvučeno. Ovo su bili jedini petrolejski izvori u NDH u koje je Njemačka polagala velike nade, i to je sada sve uništeno. Drugovi iz Treće zone, a i mi računamo, da je to najveća diverziona akcija i najteži udarac neprijatelju, koji mu je zadat u ekonomskom smislu obzirom na važnost petroleja i benzina. (Danas je osmi, dok taj izvještaj pišem, i ti izvori dan i noć gore i cijelo nebo se žari od plamena). Avioni kruže

već sada i nad Moslavinom i drugovi koji poznaju ovdje prilike računaju da će reakcija neprijatelja u vezi sa ovom akcijom uslijediti. Neprijatelj već lagano koncentriše snage.

Međutim dok se izvršila akcija na petrolejske izvore u Gojilu, Prva četa Udarnog bataljona, koja je bila u zasjedi prema Garešnici, izvršila je svoj zadatak vrlo dobro, iako je bila na nepoznatom terenu. Neprijatelj je naišao (40 do 50 žandara i ustaša) i naši su ga odbili i jurišali, te je banda u paničnom bijegu pobjegla i imala nešto ranjenih. Žandari iz susjednog sela Vukovja su pobjegli i napustili žandarsku stanicu, općinu itd. Prva četa Ud. bataljona kad je to saznala, jurnula je u selo, te zadobila dvoja kola ratnog plijena (ćebadi, košulja, obuće, petroleja, živežnih namirnica itd.). Narod je bio oduševljen tom akcijom. U vezi s tim akcijama nastala je ovdje panika i kukanje da se hitno šalje pomoć i da se izvrši napad na partizane u Moslavačkog Gori. Tog istog jutra Peti bataljon je ušao u hrvatsko selo Jelensku da održi miting, ali su Nijemci iz Popovače bili obavješteni, te su došli sa jačim snagama i bacačem i Peti bataljon je s njima stupio u borbu; naši nijesu imali nijedne žrtve, dok su Nijemci prema pričanju seljana imali žrtava. Tako je Peti bataljon izvršio zadatak privukavši na sebe njemačke snage iz Popovače, te nijesu mogli ići u pomoć Gojilu. Diverzija 1. čete III. bat. nije uspjela, jer eksploziv je bio vlažan i nevaljao.[18]

Organizaciono stanje:

Većih izmjena nije bilo. Sekretar biroa Petog bataljona drug Stanić[19] još se nije vratio iz Brezovice, jer smo se mimoišli.

Pošto Treći bataljon nije imao komesara, to smo za komesara postavili, bar privremeno na ovom putu, druga Ivana Rapića, da popunimo taj Štab. Drug poznaje prilike u ovim krajevima, i bio je vrlo dugo komesar u Prvoj četi Trećeg bataljona, a i komesar u Brezovačkog četi, inače je staložen i sređen. Partijac je naravno. Vi ćete se sigurno s tim složiti.

Plan budućih akcija:

Momentalno kanimo da u zajednici sa drugovima iz Treće i Druge zone (ovo je prvi sastanak partizana triju zona) da pročistimo krajeve oko Moslavačke Gore, da stvorimo mogućnost Moslavačkom odredu da se razvija, konačno sve u smislu zadataka koje smo dobili kad smo odlazili u ove krajeve. Stvorenje zajednički Operativni štab, u koga su ušli: mi iz zone i po dva pretstavnika iz II i III zone. Kanimo da uništimo prugu Bjelovar—Garešnica, da vršimo pritisak na sam Bjelovar i da u ovoj okolici očistimo ustaše, kulturbundovce itd. I za dalje smo se dogovorili sa Slavoncima i Moslavčanima, ali radi najkonspirativnijih razloga to neću ovdje iznositi. Naše daljnje kretanje ovisi i o direktivama od vas, od Zone, i od G. Š. H. Mi vam evo već šaljemo treći izvještaj, ali od vas još mi nismo dobili nijednoga. Akcija imade mnogo pred nama, ali je neprijatelj već alarmiran o našem dolasku, pa već lagano koncentriše, utvrđuje se sa rovovima i žicama, kruži

avionima. To tim bolje, jer će se i ovdje razmahati borba, a i naši partizani govore, da je to dobro, jer će njihovi u Gradcu, Bačugi, Klasniću itd. biti slobodniji.

Borbenost i disciplina:
Disciplina partizana raste i pada već prema uslovima pod kojima se nalazimo što je sasvim razumljivo, kad se uzme u obzir još sasvim neizgrađena politička svijest partizana, a s druge strane strahovito naporan put, neredovita oskudna hrana, nedovoljno odmora, osobito spavanja (manjak pokrivača, spavanje na položaju) i konačno bosotinja mnogih drugova. No s ukidanjem gornjih nedaća i našom oštrinom povećava se i disciplina.

Borbenost nije popustila. Dapače ona se pojačala. Činjenica da nastupi panika kod dolaska tenkova, ta je sasvim razumljiva, jer mi nemamo kontra-tenkovskog oružja, a partizani se još ne znaju varakati sa tenkovima. No i tu će nastupiti promjene.

Rad štabova:
U Štabu Trećeg bataljona osjeća se manjak komesara. To smo pokušali nadomjestiti postavljanjem Rapića, Komandant[20] je pažljiv prema partizanima, brine se mnogo, pedantan je, izvršava sve zadatke, ali ipak nema one dužnosti, koja je potrebna za podizanje discipline. Kod sekretara biroa[21] nije se ništa promjenilo. Operativni oficir[22] je vrlo dobar i zadovoljava u svakom pogledu.

U Štabu Udarnog bataljona trebao bijedan snažniji i politički izgrađeniji komesar naročito u odnosu na komandanta, koji je borben, iskren ali vrlo mlad i da se može izgraditi treba mu jačeg komesara.[23] Zamjenik komandanta[24] dobro se upotpunjava se Bronzićem i potpuno odgovara svojoj dužnosti. Bolestan je od malarije, ali ipak vuče. Sekretar biroa[25] se uopće ne osjeća i čim še vratimo moraćemo i tu izvršiti promjenu, jer čini nam se, da se on neće razviti dalje, bar ne u svojoj sadanjoj sredini.

U Štabu Petog bataljona osjeća se polagano manjak Stanića. Komandant kao i uvijek postojan, samo mu je manjak što voli ići u patrole. On će se sve više i više razvijati i daće ono što se od njega očekivalo. Oper. ofic. Crnobori ne odgovara svojoj dužnosti nikako.[26] Komesar Mitar[27] je dobar, prema partizanima je vrlo pažljiv, brine se za njih, prema narodu kuda prolazimo lijepo djeluje, ali suviše mekan i sklizav.

Održavamo često sastanke štabova, tj. skoro svakodnevno, kritikujemo nedostatke i nastojimo da stvari što bolje idu. Bolujemo za akcijama i ubi nas ova očajna informativna i obavještajna služba.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zamjenik komesara P.O.B.
Đuro Čizmek v.r.

Zamjenik komandanta P.O.B.
Nina Maraković[28]*v*.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 1/2 i kut. 1614, reg. br. 17/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, *dok. br. 19, str. 82—90.*

' Po naređenju Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske osnovan je Operativni štab NOP odreda Banije, u koji su ušli: Nikola Marković, kao komandant, i Đuro Čižmek, kao politički komesar. Njegov je zadatak bio da pomogne Štabu operativne zone u izvođenju operacija na teritoriji Slavonije. Za taj su zadatak određeni Treći, Peti i Udarni bataljon NOP odreda Banije.

2 Ovaj izvještaj Redakcija nije pronašla.

3 U originalu, greškom, dopisano rukom IX, a treba: VIII.

4 Franjo Knebl

5 Franjo Smolčić

6 To jest, organizacijski rad Partije zaostaje za raspoloženjem naroda prema NOP-u.

7 Dragan Bobetko

8 To se odnosi na Ivana Turčinovića Suroga.

u Franjo Knebl

10 Marijan Cvetković

11 Vjekoslav Janić

12 Đuro Čizmek

13 Mato Jerković

14 Bogdan Crnobrnja

15 Vicko Antić i Josip Krajačić

16 Vidi dok. br. 107.

17 Nikola Demonja

18 Ova je rečenica dopisana rukom.

19 Milan Stanić

20 Nikola Kajić

21 Miloš Žica

22 Jovo Vranješević

23 Komandant Udarnog bataljona bio je Živko Bronzić, a politički komesar Dušan Sužnjević; vidi Zbornik VII, tom V, knj. 5, dok. br. 120.

24 Jovo Čakalo

25 Miloš Srbljanin

26 Ova je rečenica dopisana rukom.

27 Mitar Mitić

28 Nikola Marković Nina.

1942, rujan 8.

Iz izvještaja Štaba grupe kordunaških NOP odreda Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama pripadajućih jedinica u Pokuplju i Žumberku

»ŠTAB GRUPE
KORDUNAŠKIH N.O.P. ODREDA
8. septembra 1942 g.
Broj 536/1942 g.

KOMANDANTU I OPERATIVNE ZONE NARODNO OSLOB.
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE
Operativni izvještaj...«

»...Nakon formiranja Kordunaške udarne brigade[1] i davanja joj konkretnih zadataka za prebacivanje i vršenje operacija u hrvatskim krajevima na sektoru djelovanja Pokupsko-žumberačkog odreda, Brigada (se) u potpunosti dana 25. 8. oko 2 sata ujutro prebacila na lijevu obalu rijeke Kupe. Prebacivanje se vršilo uglavnom sa čamcima, a izvjestan broj partizana preplivao je rijeku.

II. Dana 24. 8. 1 četa 1 bataljona Udarne brigade u zajednici sa Prvom četom (Kljuka) Pokupsko-žumberačkog odreda a koja se je prebacila preko Kupe dan ranije, radi vršenja osiguranja prilikom prebacivanja ostalih snaga Brigade, porušila je 140 telefonsko-telegrafskih stubova i uništila 7.000 metara žice na cesti Pokupsko—Pisarovina, te na istoj cesti do temelja uništila 2 drvena mosta.

Dana 25. 8. oko 2 sata ujutro, pošto se Brigada prebacila preko Kupe krenula je u Kupčinsku Šumu, gdje je stigla u 5 sati ujutro, i tu ostala neko vrijeme na odmaranju. Nakon dobivenih podataka, da se u selu Kupčini nalazi 40 neprijateljskih vojnika i 5 četnika u ustaškoj uniformi, upućen je i udarni bataljon radi opkoljavanja sela i zarobljavanja tih bandita kao i neprijateljskih vojnika. Primjetivši neprijatelj nadolazak naših snaga, posakrivao se po kukuruzima izvan sela, pa se iz tog razloga upućeni bataljon ne izvršivši akciju povratio natrag u sastav Brigade na odmaranje u Kupčinsku Šumu. Za vrijeme odmaranja bila je isturena jedna četa 1 bataljona na ivici pomenute šume, gdje je postavila zasjedu i čekala eventualni napad neprijatelja, ali pošto se neprijatelj nije usuđivao doći u blizinu šume, istog dana navečer uputili su se neki dijelovi naših snaga u samo mjesto Kupčinu, ali neprijatelj nije sačekao u selu nego je pobjegao.

26. 8. u 5 sati ujutro izvršila je Brigada napad na sresko mjesto i trgovište Jastrebarsko.

Plan operacije bio je slijedeći:

Napad po predviđenom planu na sresko mjesto Jastrebarsko[2] otpočeo je 26. 8. u 5 sati ujutro. Jačina neprijateljske posade u mjestu bila je 120 domobrana, 20 žandara, 8 ustaša-pekara i 8 finanaca.

I udarni bataljon dobio je zadatak da napadne dio mjesta od kuće. Dr. Hlača do zadnjih kuća prema Zagrebu s tim, da na svom sektoru uništi

neprijatelja, izvrši rekviziciju robe u trgovini Vrbas i Matšek te da zapali državne zgrade i ustaški logor.

II udarni bataljon dobio je zadatak da napadne i uništi neprijateljske straže od zgrade sreskog načelništva do završetka mjesta prema Karlovcu i da uništi željezničku stanicu, kao i sve pripadajuće joj objekte. Ujedno ima postaviti zasjedu kraj potočića sjeverozapadno od mjesta, uništiti neprijatelja kod mosta na cesti prema Sv. Jani i osigurati naše snage od neprijateljskog napada na cesti prema Sv. Jani zasjedom u šumi iznad sela Hrastje.

III omladinski udarni bataljon dobio je u zadatak da osigura cestu i željezničku prugu od Karlovca od neprijateljskog napada, te željezničku prugu od Zagreba i da na svome sektoru prekine telefonsko-telegrafsku liniju kraj pruge i samu prugu, kao i da uništi željezničke stražarnice na tom sektoru.

Tok operacije bio je slijedeći:

Operacija je izvršena po predviđenom planu sa uspjehom od 80%. Jedino nije se moglo uspjeti osvojiti žandarmerijsku stanicu iz razloga, što je to jednospratna zidanica sa gvozdenim kapcima na prozorima prizemlja; vrata su bila teška i zabarikadirana gvozdenim polugama. Osim toga neprijatelj je bacao bombe sa prvog sprata tako da je bio onemogućen svaki prilaz istoj zgradi sa ubacivanjem bombi. Zgrada finansije osvojena je bez otpora. Pekara Kozlovac također nije osvojena jer je neprijatelj bacao bombe sa tavana, kroz krov, unatoč toga naše snage pokušale su probiti vrata i zapaliti zgradu, ali bez uspjeha. Prema izjavi civilnih lica domobrana su uoči napada napustili mjesto i otišli u nepoznatom pravcu, jedino od domobrana ostala je samo straža na željezničkoj stanici. U toku operacije naišao je u stanicu putnički vlak koji je tu i zadržan dolazeći iz Karlovca.

Prilikom pretresa vlaka uhvaćena su dva policajca, koji su pratili 5 muškaraca i dvije žene za logor Jasenovac. Ova su lica oslobođena a policajci su nakon saslušanja pušteni.

Rezultat operacije:

Zarobljeno je 10 domobrana, dok gubitci u mrtvima na neprijateljskoj strani nisu se mogli ustanoviti. Gubitci na našoj strani bili su 2 mrtva i 5 ranjenih.

Zaplijenjeno je: 27 karabina, 2000 metaka, 2 bombe, 6 pari vojničkih odijela, 4 šinjela, velika količina ćebadi, 8 duplanki, 8 kapsljenjača, 9 flobert pušaka, jedan pištolj gaser, jedan kazan, jedan poljski telefon, jedno sedlo, 2 komota, 12 pisaćih mašina, mnogo kancelarijskog materijala, 46 komada goveda, 6 konja, 5 sanduka sapuna za veš, 15 sanduka šećera, 2 radio aparata 2 fotografska aparata, sanduk cigareta i duvana, sanitetski materijal iz apoteke u vrijednosti od 100.000 kuna, mnogo sitnih stvari i materijala i u gotovu 167.520 kuna, a uništeno je: zgrada poreskog urada, financija, željeznička stanica, magazin kod stanice sa 50 buradi rakije i vina, kao i mnogo drugog

materijala, 2 vagona razne kafe, 2 vaktarne, zgrada osnovne škole, talijanske barake, 4 velike kamere državnog sijena, sresko načelstvo, jedan novi avionski motor, 3 lokomotive, 150 vagona, 20 hl. vina u zgradi financije, 2 skretnice, 50 metara pruge, 30 bandera na cesti i pruzi, 30 bandera u samom mjestu Jastrebarskom, kao i sve telefonske-telegrafske linije koje vode iz samog mjesta. Iz koncentracionog logora oslobođeno je 727 djece, koja su rodom iz Bosne i drugih krajeva,[3] a iz kotarskog zatvora 20 odraslih osoba među kojima i dva Srbina.

Operacija je završena u 8 sati ujutro poslije čega su se naše snage povukle u šumu sjevero-zapadno od sela Hrastje na odmaranje. Tu ih je neprijatelj napao odnosno malo napucao i pobjegao. Istog dana snage Brigade prebacile su se u Sv. Janu oko 12 sati i tu se odmarale i večerale. U podne toga dana neprijatelj sa slabijim snagama privukao se blizu sela i napucao na naše snage i odmah se povukao natrag bez ikakvog uspjeha. U 22 sata krenula je Brigada iz Sv. Jane u potpunom redu sa oslobođenom djecom prema Žumberku gdje je stigla u 3 sata ujutro 27.8 u selo Višoševići i Brezovac i tu počela sa odmaranjem.

Operacijom na sresko mjesto Jastrebarsko rukovodio je Operativni štab Brigade.

Obzirom na pričinjenu štetu neprijatelju operacija je uspjela 80%.

31.8. godine u 2 sata ujutro izvršeno je rušenje pruge sa snagama Brigade kao i postrojenja na potezu Draganići — Domagović.

Istog dana nakon završenja rušenja pruge i postrojenja na potezu Draganići —Domagović izvršenje napad na željezničku stanicu Draganići kao i postaje Lazina i Domagović po Kordunaškoj udarnoj brigadi. Jačina neprijateljske posade bila je od po 8—10 vojnika na stanicama, a slabija na mostovima između Lazine i Domagovića.

Plan operacije:

Prema predviđenom planu operacija je otpočela 31. 8. u 2 sata ujutro, a raspored snaga bio je slijedeći:

I udarni bataljon dobio je zadatak da napadne i razoruža posadu na željezničkoj stanici Draganići i žandarmerijsku stanicu Draganići; da na pošti zaplijeni novac, da uništi staničnu zgradu, ostale stanične objekte, pilanu kod stanice; da zapali žandarmerijsku stanicu, da potrga što veći dio pruge i telefonsko-telegrafske linije na svom sektoru, te da osigura naše snage od neprijateljskog napada cestom i prugom od Karlovca.

II udarni bataljon dobio je zadatak da razoruža žandarmerijsku posadu Domagović i da uništi zgradu i ostala stanična postrojenja, da razori prugu i telefonsko-telegrafsku liniju i da naše snage osigura od neprijateljskog napada cestom i prugom od Jastrebarskog.

III udarni omladinski bataljon dobio je za zadatak da razoruža neprijateljsku posadu na postaji Lazina i na mostovima između Lazine i Domagovića, da razori željezničku prugu, telefonsko-telegrafsku liniju, jedan most na pruzi

preko potoka Volavčica i stub od armiranog betona glavnog električnog voda Karlovac—Zagreb.

Tok operacije:

Tok operacije kao i uspjeh nije izveden po predviđenom planu iz slijedećih razloga:

Glavna otežavajuća okolnost za neuspjeh ove operacije bila je prevelika udaljenost od polazne baze do mjesta operacije kao i iz razloga konspirativnosti, zatim preveliki sektor operacije (oko 12 km.) pa uslijed toga bila je teškoća kooperacije među bataljonima; pomanjkanje dobrog vodiča kod 1 bataljona zbog čega je ovaj Bataljon zakasnio 1.30 sati od određenog vremena, te se ostala 2 bataljona nisu mogla pridržavati zapovjesti u pogledu početka napada, tj. kad otvori vatru 1 bataljon, onda bi i ova dva bataljona otpočela sa napadom. Kako su Drugi i Treći bataljon zauzeli položaj i otpočeli sa napadom u određeno vrijeme, alarmirana je bila posada neprijateljska u Draganićima prije dolaska 1 bataljona, koji nije zauzeo položaj i otpočeo borbu prema naređenju oko 2 sata, već sa zakašnjenjem od 1.30 sati, nije isti Bataljon napao željezničku stanicu Draganići niti je zapalio pilanu a niti je uopće izbio na prugu. Također nije osvojio žandarmerijsku stanicu jer je to jednospratna zidanica pa je neprijatelj sa sprata sipao bombe čim su naše snage ubile njihovog stražara pred vratima, 2 bataljon izvršio je dobro svoj zadatak, jedino što je bezpotrebno dao ugovoreni znak raketom, najavivši dolazak neprijatelja. Stvarno, neprijatelj se bio približio oklopnim vozom do mjesta operacije, ali je tu ostao jedan sat i 30 minuta ne usuđujući se naprijed, koji je bio zadržavan našom slabijom vatrom, dok je on i sam također odgovarao slabom mitraljeskom vatrom, i konačno se povukao natrag u Jastrebarsko. Također neprijatelj na stanici Domagović primjetio je na mjesečini privlačenje 2 bataljona i otvorio vatru na njega, pa je ovaj Bataljon borbu morao prihvatiti ranije, nego je 3 bataljon stigao opkoliti posadu na postaji Lazina, pa je ta posada uspjela pobjeći alarmirana vatrom iz Domagovića po 2 bataljonu.

Stup električnog voda Karlovac—Zagreb nije se također uspjelo srušiti, jer je vjerovatno zatajila korda. Naknadno privlačenje do miniranog stuba bilo je nemoguće, radi razdanjivanja a i prijetila je opasnost eksplozije i od električne struje vrlo visoke napetosti pri čemu je izgubljeno uslijed neeksplodiranosti te mine oko 40 kg eksploziva. Uslijed preranog davanja signala za povlačenje svih snaga po 2 bataljonu, ipak se još moglo raditi na rušenju pruge i telegrafsko-telefonske linije čitav sat.

Prilikom putovanja na mjesto operacije kroz selo Petrovinu i Lazinu srušene su telefonske linije u tim selima i zapaljena općinska pilana u selu Novaki.

Rezultat operacije:

Zarobljeno je: 7 domobrana, a bilo je na strani neprijatelja 4 mrtva žandara, dok na našoj strani pao je jedan drug. Zaplijenjeno je 10 karabina,

1080 metaka, 18 bombi, 5 litara maziva za oružje, 7 komada remena, 3 opasača, alata za rad na pruzi i drugih sitnih stvari, a uništeno je 4 željezničke zgrade sa postrojenjima, jedna pilana, 42 metara željezničke pruge, 204 telefonska stuba kraj pruge, jedan most željeznički dug 10 met. i 30 telefonskih stubova između Lazine i Petrovine. Operacijom je rukovodio Operativni štab Udarne brigade.

Uspjeh operacije prema svemu gore izloženom može se ocijeniti sa 30%.

31. 8. patrole 1 čete 3 bataljona II K.P.O. u selu Laptu ranile su jednog četnika sa koga je uspjelo oduzeti karabin sa 30 metaka, ali zbog blizine neprijatelja nije se isti mogao uhvatiti. Druga patrola iste čete u selu Kraguljcima razoružala je jednog četnika ali zbog neprijatelja nije se mogao da dovede nego je na mjestu likvidiran. Treća patrola koja je dobila zadatak da razoruža jednog četnika u Veri, izvršila je u potpunosti svoj zadatak...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODIMA!

Politkomesar Komandant
Kovač[8]

(M.P.)«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1612, reg. br. 3/19.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, *dok. br. 25, str. 114—119.*

[1] To je Četvrta NOU brigada Hrvatske, osnovana 19. VIII 1942. **g.** u selu Gornji Budački od udarnih Kordunaških bataljona i Omladinskog bataljona »Jože Vlahović« — kao Prva Kordunaška brigada. Imala je četiri bataljona i oko 800 boraca. Prvi Štab brigade sačinjavali su komandant Nikola Vidović, politički komesar Mile Martinović, zamjenik komandanta Stanko Gabrić, zamjenik političkog komesara Vlado Novaković, operativni oficir Branko Žutić.

[2] Vidi dok. br. 102

[3] Vidi bilješku br. 2 uz dok. br. 102

[4] Većeslav Holjevac

111

1942, rujan 9.

Pismo Ive Lole Ribara Edvardu Kardelju u kojemu ga obavještava o svom dolasku u Štab Žumberačko-pokupskoga NOP odreda na putu za Glavni štab NOP odreda Hrvatske, o odlaganju dolaska u Sloveniju, situaciji u Zagrebu kao i održanju međusobne veze. Pismu je priložen popratni dopis Marka Belinića, politkomesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

->A1

Br. 6—9. IX. 42

Dragi Beve![1]

Prije par dana stigao sam u Štab Žumberačko-Pokupskog odreda, zajedno sa drugom Stevom (Brkom)[2] koji je postao Komandant II Operativne Zone (Zagrebačke) u Hrvatskoj, kako bismo postavili sve potrebno i izvršili neke reorganizacije u ovom rejonu gde partizanske borbe počinju uspješno da se razvijaju i zahvaćaju hrvatski živalj. Odatle sam — prema mom ranijem pismu — imao namjeru da dođem do tebe. Međutim, tu sam zatekao pisamce druga Viktora (vašeg sekretara SKOJ-a) a zatim i Valdesa[3] i Malu,[4] od kojih sam doznao za poslednji razvoj kod vas i vaše »peripetije«. Shodno tome, odložio sam moj dolazak k vama, dok mi se opet ne javiš, a ovih dana idem do Glavnog Štaba Hrvatske, s kojim sad imamo odavde skroz odličnu i brzu vezu, da uredim neke stvari. Možda ću skočiti i do Starog,[5] ako mi to ne bi oduzelo suviše vremena, jer treba temeljito prodiskutirati mnoge stvari u vezi sa razvojem u Hrvatskoj i našim radom, linijom itd.

U Zagrebu je situacija znatno bolja no zimu, uprkos dalje velike slabosti mjesne organizacije. Uspjeli smo održati i part, savetovanje za Zagorje i malo razviti partizanski pokret i diverzione akcije u II Zoni. Veze s Beogradom, Vojvodinom i Mak. funkcionišu. U Zagrebu je za sad ostalo Povjerenstvo hrv. CK u sastavu: Konspirator,[6] Slavko[7] (onaj profesor koji je došao s oslobođene teritorije) i Marko[8] (politkom II Zone) koji je čas tamo, čas na terenu. Drug Stevo (Brko) pored dužnosti Komandanta II Zone radiće i nadalje po liniji u vojsci.

Vezu samnom, ma gde budem bio (u Zagrebu ili na terenu) možeš uvijek imati preko Štaba Žumb.-Pok. odreda, odnosno Štaba II Zone. Tim putem možeš imati i vezu sa Starim.

Očekujem vijesti od tebe što prije i sve vas mnogo drugarski pozdravljam.

Fisher[9] v. r.

[10] P.S. Valdes je otišao u Z. [agreb] — vezu s njim istim putem, naznačiti »Za Povj. CK KPH«.

[11] Druže Kristof[12]

Ovu poštu sam donio lično od druga Fišera,[13] te se nalazim ovdje u Žumberku kod našeg odreda, pa ako je moguće daj odgovor na ovu poštu kako bije mogao isto ponjeti sa sobom u Zagrebu. Ja se nalazim ovdje sve do 16. o. mjeseca. Dakle do tog vremena ako možeš pošalji poštu.

Politkomesar
II Operativne Zone
Marko Stubičanec[14] v. r.

Original, strojopis
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond CK KPJ 1942/497

[1] [1] [12] Edvard Kardelj
[2] Ivan Krajačić
[3] Josip Kopinič
[4] Stela Kopinič
[5] Josip Broz Tito
[6] Dragutin Saili
[7] Ivo Marinković
[8] Marko Belinić
[9] [1] [13] Ivo Lola Ribar
[10] Ovaj dio teksta napisan je rukom.
[11] Tekst uz pismo Ive Lole Ribara Edvardu Kardelju napisao je Marko Belinić, politkomesar Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske
[14] Marko Belinić

112

1942, rujan 9.

Zapovijest Operativnog štaba slavonskih, banijskih i moslavačkih partizana za napad na Veliku Mlinsku

OPERATIVNI ŠTAB
MOSLAVAČKIH, SLAVONSKIH I BANIJSKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
9/IX 1942

ZAPOVIJEST

(Sekcija Vjelovar 1:100.000)

Jedinice naših partizanskih odreda napašće okupatorsko mjesto Veliku Mlinsku u kome sačinjavaju posadu domaći kulturbundovci (35) i 50 stranih Nijemaca-kulturbundovaca.[1]

Da se uništi ovo okupatorsko mjesto i da se ovaj kraj očisti od fašističkih elemenata

NAREĐUJEM:

A)1.1 moslavački bataljon ojačan sa dva voda Banijaca napašće selo i to:
1 četa moslavačkog bataljona nastupiće sa sjevera od Trnovskih vinograda s

tim što će jedan vod napasti i likvidirati školu i teški mitraljez koji se nalazi na ćošku ograde od škole. Po likvidiranju škole ispaliće dva signalna metka crvene boje u pravcu sjevera (kota 180).

II. 2 četa istog bataljona ojačana sa jednim vodom 1 čete 5 bataljona Banijskog partizanskog odreda, dolazi istim putem, napada i likvidira sa jednim banijskim vodom puškomitraljez koji se nalazi preko puta sa lijeve strane puta, a ostala dva voda likvidiraju ostale kuće prema školi.

III. 3 četa istog bataljona ojačana sa jednim vodom Banijskog udarnog bataljona dolazi sa sjeverne strane sela s tim što će Udarni banijski vod likvidirati puškomitraljez i rov preko puta raskrsnice. Jedan vod Moslavačke čete likvidira stražu desno od puta, a drugi vod pristupa likvidiranju zgrade prema školi po datom signalu.

IV. Banijski III bataljon izvršiće opsjedanje sela i to: Prva četa zatvoriće put u polje i šumu pored njega zapadno od sela, put u Popovac i Pašijan južno od sela. 2 četa istog bataljona zaposješće položaj po grupicama na južnoj strani sela uz potok sve do puta u Malu Mlinsku, gdje će uhvatiti vezu sa zasjedom prema Trnovitici.

B) *Osiguranje*

I. Zasjeda Kostanjevac: cesta Berek — Garešnica više Gradine na desnoj strani ceste (u šumi) više puta koji se odvaja za Kostanjevac. Zasjedu vrši 5 bataljon B.P.O. sa zadatkom da brani prilaz od Bereka i Bjelovara i da isturi desno osmatrače.

II. Zasjeda prema Garešnici: Udarni bataljon B.P.O. sa 4 puškomitraljeza s tim da zauzme položaj na ivici Brestovačke šume, a ostale snage na cesti gdje istu prelazi pruga ispred Brestovca.

III. Pašijanski gaj prema pruzi i cesti: 1 vod Lovčeve[2] čete sa dva p. m. Ova zasjeda brani prilaz od Palešnika i Hercegovca. 1. vod sa p. m. osigurava diverziju pruge na njezinom ulazu u šumu. 3 vod osigurava prilaz iz Velikog Pašijana za Veliku Mlinsku na ivici Pašijanskog Gaja — sa jednim p. m.

IV. Trnovitica: jedan vod Mosurove[3] čete zaposjeće ulaz u Malu Mlinsku a jedan vod zaposješće kotu 180.

V. Markirani napad jedne desetine sa p. m. na Garešnicu vršiće desetina iz Mosurove čete sa p. m. iz udarne.

VI. Operativni štab nalaziće se na putu između Velike Mlinske prema mlinskim vinogradima i to na prvoj kosi sjeverno od Velike Mlinske, kamo treba slati sye izvještaje.

VII. Napad će početi 10/IX 1942 u 4,15 sati. Znak za napad: po satu u tačno vrijeme.

VIII. Znak za povlačenje biće znak trubom ustajanje.

IX. Mjesto povlačenja je prema Operativnom štabu, tj. prema Trnovitič-kim vinogradima.

X. Zasjede se povlače sve na znak trube, a za daljnje će Operativni štab poslati pismena naređenja.

XI. Sanitetsko previjalište biće u neposrednoj blizini Operativnog štaba.

XII. Odgovorni za evakuaciju materijala će biti drug Tihi[4] i Geno[5] koji će predvidjeti broj kola za evakuaciju. Na raspoloženje im se stavlja pozadinski vod. Drugi pozadinski vod će se staviti pod komandu druga Dušana,[6] koji će izvršiti diverziju pruge u šumi blizu puta Palešnik — Mlinska. Po izvršenju diverzije dolaze u Operativni štab.

XIII. Znaci raspoznavanja za napad noću: »Trava« — »Zelena«. Pozivni znak kreket žabe. Starješine treba da naročito upozore sve partizane za pravilnu upotrebu znakova za raspoznavanje.

XIV. Za uspješno izvođenje zajedničkih operacija sastavljen je i zajednički Operativni štab od pretstavnika Moslavačkog, I slavonskog i Banijskog odreda (komesar I si. odreda[7] i zamjenik komandanta III. o. z.,[8] zamjenik komandanta[9] i komesara[10] Banije).

XV. Trupne komore nalaze se kod Operativnog štaba.

Komesar
Đuro Čizmek

Komandant
Tolja[11]

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1602, reg. br. 1/8

Zbornik VII, tom V, knj. 7, *dok. br. 28, str. 126—128.*

[1] O ovom napadu vidi i dok. br. 131.
[2] Antun Robert Lovac
[•'] Milan Kovačević Mosur
[4] Rade Knežević
[5] Nikola Šušnjar
[6] Dušan Rapajić
[7] Josip Krajačić Prika
[8] Bogdan Crnobrnja
[9] Nikola Maraković
[10] Đuro Čizmek
[11] Bogdan Crnobrnja

1942, rujan 9.
Samobor

Izvještaj Izaslanstva Zaštitnog redarstva za grad Zagreb i Veliku županu Prigorje iz Samobora Zaštitnom redarstvu za grad Zagreb i Veliku županu Prigorje u Zagrebu o kretanju »Vlade Popovića, člana CK KPH i izaslanika CK KPJ« iz Zagreba u Žumberak.

->A7

ZAŠTITNO REDARSTVO ZA GRAD ZAGREB I VELIKU ŽUPU
PRIGORJE U ZAGREBU
IZASLANSTVO SADA U SAMOBORU

BROJ: Službeno — vrlo tajno.

Samobor, dne 9. rujna1942.

Predmet: Vlado Popović, član
C.K. K.P.H. i izaslanik
C.K. K.P.J. — kretanje
njegovo sada.

ZAŠTITNOM REDARSTVU ZA GRAD ZAGREB I VEL. ŽUP.
PRIGORJE na ruke zamjenika upravitelja g. Sabolića[1]

Zagreb

Ovo izaslanstvo dozanalo je i provjerilo, da se VLADO POPOVIĆ,[2] član Cen. kom. K.P.H. i izaslanik C.K. K.P.J. odnosno povjerenik C.K. K.P.J. za Hrvatsku nalazi danas u Žumberku u mjestu Pećno, gdje se nalazi Glavni štab partizanskih odreda na području Žumberačko-Pokupskom.

Isti je u petak 4. rujna 1942. prije podne krenuo iz Zagreba za Žumberak u svrhu izvršenja nadzora nad tamošnjim partizanskim jedinicama kao i u svrhu davanja uputstava za osnivanje grupe odreda u Žumberku, koji ima naročite zadatke.

Potrebno je odmah postaviti na ulaze u Zagreb i to: na ulaz kod Černomerca i na ulaz kod Savskog mosta veoma povjerljive i upućene ljude, jer se Popović iz Žumberka mora povratiti u Zagreb.

Prema točno neutvrđenim viestima Popović putuje samovozom, koji je svietlo sive boje (gotovo biele boje), a nosi oznaku »C D«.

Potrebno je sve samovoze koji preko tih ulaza dolaze u grad Zagreb zaustavljati, na najuljudniji način pretražiti i možebitno gornjega pronaći i uhititi.

Treba imati u vidu, da Popović Vlado putuje pod krivim imenom sa diplomatskom putnicom, koja je izdana kod talijanskih vlasti, a možda posjeduje i putnicu na ime osobe njemačkoga državljanstva.

Na sve gornje treba podrobno uputiti izvidnike, koji će u tom predmetu raditi. Izvidnike se nesmije mijenjati. Za ovo treba odrediti manju grupu povjerljivih i sposobnih izvidnika iz odjela M-A.

Umoljava se prednje smatrati vrlo važnim i vrlo žurnim.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj:
(Josip Rukavina)
R.J. v.r.

Original, strojopis
Sign., Kserokskopija originala u posjedu Redakcije

[1] Franjo Sabolić

[2] Nije riječ o Vladi Popoviću već o Ivi Loli Ribaru, koji je u to vrijeme bio u Zagrebu i išao za Žumberak.

114

1942, rujan 10.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama jedinica Prve i Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske.

Op 75/4

10.IX. 1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE
I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj br. 17

I operativna zona

26. Vili I (kordunaška) udarna brigada[1] izvršila je akciju na sresko mjesto Jastrebarsko, u kome je bila neprijateljska posada od 120 domobrana, 8 ustaša i 8 finansa. Akcija je potpuno uspjela. Zaplijenjeno je: 27 karabina, 2.000 metaka, 2 bombe, 12 pisaćih mašina i mnogo kancelarijskog materijala, 6 pari vojničkih odijela, 4 šinjela, ćebadi, 46 goveda, 6 konja, 8 duplanki, 8 kapslenjača, 9 flober pušaka, 1 pištolj gaser i ostalog materijala. Zapaljene su i uništene neke zgrade. Uništene su 3 lokomotive, 150 vagona, 2 skretnice, razoreno je 50 met. pruge, 30 bandera na cesti i pruzi, 30 bandera u samom mjestu i potrgane sve telefonske i telegrafske linije koje vode iz mjesta. Iz koncentracionog logora oslobođeno je 727 djece iz Bosne, Korduna i drugih krajeva, koja su sva otpremljena na naš oslobođeni teritorij.

Na željezničkoj stanici zadržan je putnički vlak, koji je stigao iz Karlovca u toku operacija. Nakon pretresa i saslušanja, svi su putnici pušteni.

Cijela operacija izvršena u roku od 3 sata. Neprijatelj je nakon toga napao Brigadu u šumi, gdje je logorovaia, i tom je prilikom ranjeno 2 partizana. U

svemu bilo je dva mrtva i pet ranjenih partizana, dok gubici neprijatelja nisu poznati...«

»... II operativna zona

21. VII neprijatelj je sa jačim snagama pokušao izvršiti napad na bataljon »Jože Kraša« na cesti kod Budinjaka. Naši su odbili neprijatelja, koji je imao 12 mrtvih i 9 ranjenih ustaša. Na našoj strani bio je 1 teže ranjen, koji je kasnije umro.

22. VII neprijatelj je ponovno pucao na iste položaje, ali se je morao povući uz gubitke od 4 ranjena ustaše. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

23. VII II četa Ž.P. Odreda[2] u saradnji sa Moslavačkom četom izvršila je akciju na državnu pilanu u Brestovcu (3 km od Garešnice). Pilana je zapaljena. Zaplijenjeno je veća količina živežnih namirnica. Nakon toga uništene su dvije šumske lokomotive i zapaljena je željeznička stanica Brestovac.

28. VII jedna četa Ž.P. Odreda likvidirala je jednog ustašu kod sela Vratečko, koji je došao da špijunira.

16. VIII izvršena je zapljena državne imovine u selu Sošice.

17. Vili II četa bataljona »Kraš« porušila je dva mosta od armiranog betona kod Kostanjevca, koji je sada u našim rukama.

18. Vili II četa Ž.P.O. izvršila je akciju na pruzi Zagreb—Sisak. Zapaljena je željeznička stanica u Pešćenici i Mraclinu. Zarobljena su dva domobrana i zaplijenjene dvije puške.

Iste noći III četa istog bataljona izvršila je napad na voz-cisternu sa naftom kod Horvata (blizu Zagreba). Iscurilo je 8 cisterna benzina i ubijen je vlakovođa. Ova četa razorila je željezničku prugu između Zdenčine i Jaske 18/19 VIII. Istovremeno je uništena jedna lokomotiva i 6 praznih cisterna.

19. VIII dvije čete bat. »Kraš« izvršile su napad (na) neprijateljske posade u Pribiću. Nakon jednog sata žestokih borbi, neprijatelj seje predao. T rojica su likvidirani, a ostali pušteni. Zaplijenjeno je: 3 p. mitraljeza i više pušaka, te mnogo municije. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

19.—20. VIII jedna četa bat. »Kraš« ubila je jednog ustašu u Klinča Selu, zaplijenila je pušku, te nešto živežnih namirnica. Zaplijenjeni su i zapaljeni spisi u općini.

21. VIII zaustavljen je teretni voz sa dvije lokomotive na pruzi Jaska — Zdenčina. Zaplijenjene su veće količine razne robe, a lokomotive su spaljene.

22. VIII ista četa izvršila je akciju na općinu Sv. Martin kod Samobora. Tom je prilikom zaplijenjeno 84.000 kn, a spisi u općini su zapaljeni.

Istog dana izvršena je akcija na općinu Vivodinu, kojom prilikom je zaplijenjena veća količina novaca i ostalog materijala, te nekoliko pušaka.

Jedan vod bat. »Kraš« izvršio je istog dana napad na općinu Desinec, nedaleko Zagreba. Zaplijenjeno je 3 puške i nešto novaca.

Istog dana jedna desetina Ž.P.O. rekvirirala je u selu Ilovačak ustašku imovinu, od koje je veliki dio podijelila seljacima.

Jedna četa Ž.P.O. uhapsila je kod sela Vratečko 4 ustaša špijuna i likvidirala ih. Kod istih je zaplijenjeno nešto novaca.

23. VIII jedna desetina zapalila je jedan šlep sa 20 vagona drva kod Pokupskog.

26. VIII jedna četa bataljona »Kraš« bila je u selu Kotarima, na koje je navalilo oko 600 ustaša. Četa je prihvatila borbu i natjerala neprijatelja u bijeg. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih.

Dan ranije ista četa postavila je zasjedu na cesti Samobor—Jaska. Naišla su trojica civilnih ustaša sa motociklima ijedan civilni teretni auto. Partizani su ih zaustavili, obukli se u domobrane i sa njihovim motorima otišli do logornika Jastrebarskog kotara Mrakužića. Ovoga nisu našli kod kuće, ali su partizani kod njega zaplijenili veću količinu razne robe i stoke. Po završenoj akciji partizani su vratili motore ustašima i pustili ih. Ustaške vlasti su ovu trojicu odmah uhapsile i ispremlatile ih. Ovu akciju je narod primio vrlo dobro.

25. VIII jedan vod par. »Kraša« prebacio seje preko Save u Zaprešić, gdje je likvidirao poznatog ustašu Kajnrat Đuru, koji je bio šef tajne policije za Zagorje.

28. VIII razorena je željeznička pruga između Ključa i Luke u Zagorju,[3] te razbijena lokomotiva i jedan vagon. Istog dana razorena je pruga kod Zlatara. Razbijena je jedna lokomotiva i tri vagona u okolici Varaždina.

27. VIII zapaljeno je 3 vagona sijena u Sv. Ivanu Zelini. Istog dana zapaljeno je kod Klanjca 20 vagona ječma, koje su Nijemci sijali i doveli za vršidbu.

Iz III operativne zone još nismo dobili operativni izvještaj, a isto tako ni iz IV operativne zone...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar Komandant«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102A, reg. br. 22/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, *dok. br. 29, str. 129—132.*

1 Četvrta NOU brigada Hrvatske. O akciji na Jastrebarsko vidi dok. br. 102.
2 Žumberačko-pokupski NOP odred.
3 Prugu su razorili zagorski partizani pod rukovodstvom Jože Tucmana.

1942, rujan 10.
Zagreb

Iz dnevnog izvještaja Ministarstva domobranstva NDH o jednom od prvih bombardiranja Zagreba od strane savezničkih aviona

»DNEVNO IZVJEŠĆE BR. 253
(sa podatcima primljenim 10. rujna 1942. g. do 9 sati)

a) I. DOMOBRANSKI ZBOR

10. IX u 0,05 sati sa pravca Sljemena doletio je nad Zagreb 1 strani zrakoplov nepoznate narodnosti, bacio svjetleću raketu i 7 bombi raznih veličina koje su pale gradskom kotaru Trnje. Srušena je jedna jednokatna kuća i jedna daščara. Jedna žena ranjena je. Zrakoplov je došao sa sjeverozapada, kurs jugoistok duž Save te okrenuo na sjever preko Koprivnice, Gyékényesa, Nagy Kanizse, Brucha ka zapadu...«

»Glavar glavnog stožera
General-pješačtva
(Vitez Laxa)
Laxa[1] v.r.«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, kut. 3

[1] Vladimir Laxa

1942, rujan 12.
Zagreb

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Krapina o pitanju Centralnog odbora NOF-a, novim članovima okružnog komiteta te o uspostavljanju i učvršćenju veza

7^0

Druže Crni![1]

Pitanje Centr. Odbora N.O.F. ostavite otvorenim i ne skidajte ga sa dnevnog reda, dok mi ne donesemo konačnu odluku o tom.

Onom članu O.K. Krapine, koji je bio na konferenciji poslat ćemo posli-jednju opomenu, da se aktivizira no ti već sada odmah traži za njegu zamjenu, jer po svemu kako izgleda smjeniti ćemo ga. Onom koji dolazi u obzir kao zamjena, ne treba odmah reći da je član O.K., već kandidat i u koliko će se pokazati vrijedan potvrdit ćemo njegovu kooptaciju.

Sa rudarima se čvrsto poveži, budi stalno sa njima u kontaktu i nastoj iz njihove sredine pročačkati kojeg dobrog druga koji bi došao u obzir za O.K. ili barem u plenum O.K.

Sa akcijama nemojte ništa čekati već priredite koju veselicu.

Pavel[2] je izgubio vezu sa Gupcem[3], neznam na kome je krivica, ali sve mi se čini daje na Pavlu. Molim te odredi ti dan sastanka između njih dvoje i to ako je moguće u četvrtak na starom mjestu, samo mi to odmah javi, da mogu pravovremeno obavestiti Pavla.

Drug. pozdrav.
Smrt fašizmu — sloboda narodu!
Stari[4] v.r.

12. IX. 42.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP—81/2948

[1] Josip Tucman
[2] Pavao Zukina
[3] Milan Kuren
[4] Dragutin Saili

117

1942, rujan 12.

Izvještaj Štaba Moslavačkog-sisačkoga bataljona Štabu Druge operativ-ne zone NOP odreda Hrvatske o stanju u odredu i izvršenim akcijama

Štab Moslavačko-Sisačkog
bataljona
12/IX. 1942

Štabu II. operativne zone

Primio samo do znanja naredbu delegata V.Š. N.O.P.D.V. Jugoslavije o imenovanju štaba II. operativne zone. Na sastanku sa drugom Konspiratorom[1] ostalo je moje pitanje i pitanje druga Bobetka, bivšeg komandanta Banijskog bataljona otvoreno, o čemu mislim daje štab II. zone upoznat. Mi smo se sporazumno sa drugom Konspiratorom uputili do novo formiranog štaba Moslavačko-Sisačkog bataljona i stigli smo 12/IX. Ovdje smo našli sljedeće stanje: komandant tog bataljona drug Mijo Bobetko teško je ranjen i bataljon nema komandanta, na terenu su izvršene akcije zajedničkim snagama slavonskih, banijskih i moslavačkih partizana i zaplenjeno je nešto oružja, u planu je još niz akcija te postoje izgledi da se ubrzo formira još jedan bataljon i komanda odreda. U vezi sa tako nastalom situacijom, mi smo u sporazumu sa oficirom G.Š.H. drugom Bulatom[2] rješili, privremeno do daljne odluke štaba zone, da ja prema odluci G.Š.H. postanem komandant tog bataljona a drug Dragan Bobetko da bude u štabu istog bataljona dok se ne formira drugi bataljon, čiji bi on bio komandant. Javite nam odmah vaše rješenje toga pitanja.

Vezu sa bataljonom Kljuka mi sa naše strane podržajemo do točke koja je s njima ugovorena ali se Kljuka u opće ne javlja. Sa vama možemo održavati vezu i preko bataljona Kljuka i preko ove iste veze, ako je to moguće. Javite nam na koji način da podržavamo što tesniji kontakt sa vama.

Stanje u bataljonu ću javiti čim se detaljno s njim upoznam. Bataljon je pred pokretom pa još ne mogu da dobijem pravu sliku stanja u bataljonu.

Nakon uspjelih akcija na Gojlu, gdje su zapaljeni petrolejski izvori i razoružanja nekolicine njemačkih sela borbenost partizana i naroda je silno porasla. Švabe za represaliju pale srpske kuće, što je izazvalo malu paniku u stanovništvu. Situacija se razvija vrlo povoljno i uslovi za opstanak i borbu postaju sve bolji. Narod se raduje porazima Njemaca i uspjesima naših partizana. Prilažem vam izvještaj o akcijama, koji sam saznao od druga Cape,[3] zamjenika bivšeg komesara zone, druga Parmača,[4] Bataljon broji sada nešto više od 200 boraca sa 5 puškomitraljeza, a po svemu sudeći bit će uskoro još oružja. Uslovi za mobilizaciju partizana su odlični i treba nam samo oružja.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu

Komandant:

Cvetković Marijan v. r.

Izvještaj o akcijama:

6/IX. Izvršile su snage od 3 banijska bataljona, 2 slavonska bataljona, banijske proleterske čete i moslavačkog bataljona, kombinovanu akciju na izvore petroleja u Gojlu. Akcija je uspjela i izvori su zapaljeni. U Gojlu je bilo 200 domobrana, 30 Njemaca. Veći dio domobrana je zarobljen, dosta ih je

ubijeno. Njemci su gotovo svi pobijeni. Plen je bio 120 karabina, 3 mitraljeza, 2 puškomitraljeza, 1 laki njemački mitraljez i mnogo municije i bombi, te ćebadi i odjeće. Naši gubitci su 14 mrtvih i 20 ranjenih.

9/IX. Iste snage izvršile su napad na selo Malu Mlinsku u kojoj je većina kulturbundaša i to njih oko 60. Glavni zadatak je imao Moslavački bataljon, dok su ostale snage vršile osiguranje.

Oružja nije mnogo zaplenjeno jer je većinom uništeno u plamenu jer se banda nije htjela predavati.

Naši gubitci su 9 ranjenih 1 mrtvog.

Na prugi su učinjene sljedeće akcije.

Na prugi između Kutine i Popovače dignut je oklopni voz dne 28/VIII.

29/VIII. Dignut je kod Blinskog Kuta oklopni voz.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/928

[1] Dragutin Saili
[2] Rade Bulat
[3] Vjekoslav Janić
[4] Stanko Parmač

118

1942, rujan 12.

Izvještaja Štaba NOP odreda Banije Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o diverzijama na pruzi Beograd—Zagreb

»ŠTAB N.O.P.O. BANIJE
Dne 12. IX. 1942

KOMANDANTU I. OPER. ZONE...«

»...Šaljemo vam podatke o akcijama naših diverzanata, koji operiraju u Slavoniji, a koje podatke navodimo iz njihovih izvještaja, koje smo juče primili.

Dne 15. VIII digli smo njemački Orijent-Expres na pruzi između Križa i Popovače 600 metara od želj. stanice Novoselec. Razbijena je lokomotiva, tender, osam vagona je posve uništeno, dok su ostali povraćeni[1] i razbijeni.[2] U tom vlaku su putovali njem. oficiri sa nekog kursa s nekom bugarskom delegacijom i bugarskom vojskom, koja je bila u Zagrebu kod Pavelića. Bilo je

oko 300—400 (tri do četiri stotine) mrtvih, dok ne znamo koliko ranjenih. Promet je bio zaustavljen od 15—17. VIII. Poslije te akcije nastalo je hapšenje ustaša, zbog sumnje da su radili s nama sporazumno. Ovim akcijama se seljaci vrlo vesele. Punih sedam dana su izvlačili mrtve ispod vagona.«

Drugi izvještaj: »Dne 30. VIII digli smo njem. oklopni vlak na pruzi Sisak—Sunja, ispod stanice Caprag.[3] Bilo je mrtvih i ranjenih ali nam broj nije točno poznat.«

Treći izvještaj: »Digli smo oklopni voz (njem.) na pruzi Zagreb—Beograd kod stanice Volodera. To smo izvršili dne 31. VIII. u 1 sat u noći. Uništena je lokomotiva i dva blindirana vagona. Ostali vagoni su se u naletu zabili jedan u drugog tako, da su ih morali sa »švajs« mašinom da rastavljaju. Iz vlaka nije opaljen ni jedan metak uslijed groznog djelovanja i uništavanja. Snage našeg Moslavačkog bataljona su jurišale na taj vlak, ali nam još nijesu poznati rezultati...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Šef štaba
*Brunović** v. r.

Dne 17. 9. 1942, u 12h,
biće kurir ovdje u Perni da
čeka druga komandanta Zone.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1614, reg. br. 19/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 31, str. 136—139.

[1] Prevrnuti
[2] Ovu diverziju izvršio je Ivan Hariš s grupom diverzanata.
[3] Ovu diverziju izvršila je Osma brigada.
[4] Milan

1942, rujan 14.

Obavijest Kotarskoga komiteta KPH Sisak Kotarskome komitetu KPH Velika Gorica o skorom potpadanju dvaju komiteta pod isti Okružni komitet i potrebi održavanja redovnih međusobnih veza

K.K.
Sisak
14./9. 1942.

Drugarskom K. K.
Velika Gorica

Dragi drugovi,

Obzirom na bližu i potpuniju saradnju sa Vama a i zbog toga što ćemo verovatno podpasti pod jedan O.K. i zbog susedstva i lakšeg snalaženja, ukazuje se potreba da mi kao i *Vi imademo pregled rada u* Vašem K.K. kao i Vi u našem stoga Vas molimo da nam *šaljete izvještaj o partiji i raspoloženju naroda* sa Vašeg terena. Isto tako nam *javljajte o akcijama partizana na Vašem terenu* kao i teroru ustaških bandita. Isto takav izvještaj mi ćemo davati Vama. Veza sa Vašim i našim komitetom treba da bude redovita.

Drugarski pozdrav
S.F. - S.N.

Sekretar
Altić Ivo v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/90

120

1942, rujan 14.
Ostrožin

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o vojnopolitičkoj situaciji, formiranju Drugoga bataljona Zumberačko-pokupskoga NOP odreda i radu Partije na području pisarovinskog kotara

K.K. K.P. Pisarovina

Okružnom komitetu[1]

U zadnje vrijeme politička situacija nije promijenjena, teror se po nekim mjestima nastavlja i dalje. Tomić[2] je morao da pobjegne. Sada se nalazi na teritoriju kotara Vrginmost. Sa time smo postigli jedan mali uspjeh i nadamo

se da će nam sada isti više koristiti nego do sada. Dalje je uhapšena i odvedena drugarica od našeg vodnika Mihalića.[3] A prema još nepotpunim podacima doznajemo da i oko Pokupskog tj. (u) Brkiševini i drugim selima ustaše odvode ljude. Jedan naš partijac dobio je poziv za prijeki sud i sa njime još trojica simpatizera i Šego. Isti su napali na bilježnika da povuče tužbu, međutim je isti nestao iz Kupčine i pobjegao u Topusko, gdje da je navodno dobio namještenje. Ista tužba je bila poslana prije godinu dana za slušanje Radio Moskva, London. Jedan od naših odbornika je pušten iz zatvora.

U toku zadnjih 9 dana naša partizanska vojska tj. koja podpada pod naš K.K. je izvršila akcije na općinu Šišljavić, Kupčinu i Rečicu. U svakoj od tih (općina) dobivena je pisaća mašina, šapirograf, pisaćeg pribora, tinte i drugih stvari.

U Šišljaviću su bile uzete zabunom neke stvari iz Družakovog dućana koje su vraćene, pošto iste nisu sadržavale skoro nikakvu vrijednost. Za nas sa druge strane nema takovih dokaza da bi se moglo kod njega rekvirirati, pošto isti nije klao ni palio, nije nikoga upropastio, a iz ustaških su ga redova izbacili još u proljeće, a od njegovog zamjenika mogli smo doznati da isti šuti i da uopće ne smije da se pokaže na ustaški stan. U općini je zaplijenjeno nešto kukuruza. Jedan dio danje narodu, pošto sve nije narod htio da odnese, uzeli su ga drugovi i odpeljali.

U Rečici je uhvaćen jedan dočasnik tj. vodnik, isti je svučen i pušten. Partizani su ulazili pjesmom u selo. Kod ulaska u Rečicu počelo je nekoliko ljudi da bježi, pošto još u toj općini nije bilo partizana, ali kroz minuta par seje narod osokolio i bio oduševljen.

Od naše čete Kljuka i jedne Banijske stvoren je ovih dana 2 Bataljon Ž.P.N.O.P.O. Komandni kadar je postavljen po vašem odobrenju i to: komandant Vučinić,[14] komesar drug Ivica,[5] zamjenik drug Franjo Kopač.[5]“

Sa N.O.P. održavani su sastanci. Na nekim mjestima se njihovo stanje popravlja i u političkom radu su malo pokrenuti, dočim u pogledu N.P. nije još do sada postignut skoro nikakav uspjeh. U koliko nam uspje nadamo se da ćemo sada moći stvoriti i kotarski N.O.O. i u koliko Tomić neće opet da izbjegava, ali držimo da nema kuda.[5b]

Zadnjih 8 dana održano je nekoliko sastanaka sa S.K.O.J. i postavljeno je kotarsko rukovodstvo i to jedan član partije, sekretar,[6] koji je poslan (na) skojevski kurs i još od drugih trojica ijedan sekretar B.B.[iroa] SKOJ-a. U Bataljonu je stvorena organizacija, gdje (je) okupljeno 50 omladinaca i to 20 (članova) SKOJ-a i 30 (članova) S.M.G.[7] Postavljeni su četni aktivi kao i bataljonski biro. Nadamo se da će sa omladinom krenuti stvar u nekim mjestima na bolje, a naročito dok dođe drug sa kursa i posveti se samo tomu radu.

Poslana su na kurs još 3 omladinaca iz bataljona.

U radu sa ženama situacija još nije promijenjena. Drugarica Mira[8] govori njima gdje joj se zato pruži mogućnost. Sada ćemo imati u svakoj četi po jednu

drugaricu. To će i ako se podijele moći (raditi) gdje kad budu da rad ne zaostaje makar sa propagandnog gledišta.

U zadnje vrijeme napisao je naš K.K. letak narodu Pisarovine i okolnih krajeva.[9] Izdan je pomoću tehnike K.K. Vrginmost u 200 primjeraka i podijeljen po nekim mjestima. Primjerke ćemo vam naknadno poslati. Sa terena je otpao i primio dužnost rada još jedan član K.K. tako da se sada u vojski nalaze dva člana. Četne ćelije u vojsci će biti formirane. Javku za Zagreb nama nemojte slati i pošto su to dva člana zagrebačkog OK odputovala za G.Š. Isti će u ponedeljak biti kod Štaba Grupe. Tamo će doći i drug Prebeg pa neka i od vas dođe neko na rečeno mjesto tako da se možemo o svemu dogovoriti. Primili smo 15 komada novina. U buduće nam šaljite više i javite nam da li da (ih) prodajemo ili da (ih) dijelimo.

Uz drugarski pozdrav

S.F. - S.N.

14. IX. u Ostrožinu

Za K.K. Pisarovina
Prebeg[10]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-189/584

[1] Okružni komitet KPH Karlovac

[2'5b] Ivan Tor. Nešto kasnije on je ušao u Kotarski NOO Pisarovina i izabran za njegovog predsjednika a kasnije je bio i vjećnik ZAVNOH-a.

[3] Josip Mihalić

[4] Simo Vučinić

[5] Ivica Tomšić

[5'] Franjo Mikulić Kopač

[6] Josip Tome

[7] Savez Mlade Generacije

[8] Mira Zoričić, partizanka bataljona »Kljuka« koja je završila kurs AFŽ i radila među ženama Pokuplja kuda se bataljon kretao.

[9] Redakcija nije pronašla navedeni letak

[10] Nikola Brezović

1942, rujan druga polovina

Izvještaj Mjesnog komiteta KPH Čakovec Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu u kolovozu i u prvoj polovini rujna 1942.

Izvještaj o radu K.P. i u kotaru Čakovec

U mjesecu augustu i prvom polovicom septembra naš rad se kretao uglavnom oko prikupljanja naših snaga. Po dobivenim direktivama pristupalo se starim članovima kod kojih se nije naišlo na onaj odaziv koji smo očekivali. Pristupili smo mlađim simpatizerima gdje je odaziv bio nešto veći. Ti radovi oko prikupljanja teku dalje, tako da ćemo koncem septembra moći javiti o snazi i članstvu kojim raspolažemo. U prvoj polovici septembra Mjesni[1] se sastao dva puta. Na tim sastancima se kao najhitnije zaključilo stvaranje organizacije i iznajmljivanje barem dva stana. Zatim sakupljanje crvene pomoći. Točan izvještaj o sakupljenoj pomoći javit ćemo u slijedećem izvještaju. Sakupljeno je bilo oko 350 Penga koja je svota razdijeljena familijama drugova koji su u zatvoru ili u begstvu. Mjesni raspolaže sada sa sumom od 200 Penga. Od svote kojom sada raspolažemo ne možemo za sada poslati CK-u propisani dio budući je drug Bajkovec[2] koji se nalazi u begstvu sada zamolio pomoć, te će mu se dati 40 Penga. Zatim u razgovoru sa drugom Žitnjakom[3] došli smo do zaključka da bi mu se sa svotom od 50 Penga moglo mnogo pomoći da može produljiti sakrivanje kod jedne siromašne familije. Ostali novac bio bi potreban za iznajmljivanje spomenute kuće, odnosno za nabavku hrane. Nadalje se od nas traži da sekretar Mjesnog šalje svakih 8 dana pismeni izvještaj. To u praksi znači da se Mjesni mora sastajati svakih 7 dana. Nama je to dosta (teško) budući su u Mjesnom dva ilegalca. O dolaženju našeg čovjeka svakih 14 dana Vama možemo javiti da je to skopčano s priličnim poteškoćama i priličnim gubitkom vremena. Rad u doljnj.(em) Međ.(imurju) nije se maknuo s mrtve tačke budući nema ljudi, jer su gotovo svi popadali policiji u ruke, tako da će tamo u skoro vrijeme biti teško naći i skupiti ljude.

Naročito nepokretno i nepovjerljivo se drži jedinica u Pustakovcu gdje je bilo razmjerno najviše članova. Brane se uglavnom time da su kompromitirani. Oni nijesu dosada položili ni račun o skupljenoj crvenoj pomoći. Poslani nam materijal smo primili.—

Zdravo!

Sekretar[4] Mj. kom.
za Čakovec

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-431105

[1] Mjesni komitet KPH Čakovec
[2] Josip Bajkovec bio je sekretar MKKPH Čakovec i član OK KPH Varaždin 1941., do svoga hapšenja.
[3] Franjo Žitnjak, član OK KPH Varaždin koji je u to vrijeme radio u Međimurju.
[4] Vinko Karlović

1942, rujan 16.
Zagreb

Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za kolovoz 1942. god.

16. IX. (42)[1]

(Primici) — VIII.

	p. čl.	P.p.	Št.	N.O.F.	A.F.Ž.	Ukup.
II[2]	440	700	1257	2604		5001
III	394	1334		15432		17160
IV	2334	5464	1046	59612	400	68856
V	1330	436	2771	23345	11080	38962
VI	100	2280	340	9750	860	13330
ž.	1630	1110	695	9725		131160
	6228	11324	6109	120468	12340	156469

3 zlatna prstena i 1 križić, 10 R.M.
Od N.P. primljeno 20000 Kn i obračunao sam po računu od otpreme.

Izd.(aci) VIII.

Or.(užje):	
2 F.N. 9 i 1 7.65	5.600.-
240 revol. metaka	1.000.-
3 šaržera	460.-
	7.060.-
T.(ehnika):	
57.000 1 papira à 185	10.545.-
10 kut. boje à 200	2.000.-
Kutija matrica	240.-
Pik-, celofan-, pak-papir i Kugelfeder	250.-
2 kg boje za Žutoga[3]	4001.-
	13.435.-
L.(ični):	
Debeli (Musliman)[4] za IX	3.500.-
Sekretar IV za IX	3.500.-
Hromi[5] za IX	3.500.-

A F *1.* za IX		3.500.-
Ćoravi (Mika)[6] za IX		4.000
Sekretar IV za VIII		3.500.-
Debeli[7] nadoplata za	VIII	1.000.-
Ćoravi[8] ” ”		1.000.-
Sekretar III ” ”		1.000 -
Predavač ” ”		1.000.-
Iskreni[9] ” ”		1.000.-
Žuti[10]””		1.000.-
Predavač[11] za IX		3.000.-
Kurir Križevci		1.400-
Partizani 3 j. V.R. za	VIII	2.060.-
Otprema		20.000.-
		53.960.-

Izd.(aci):	
Or.(užje):	7.060.-
T.(ehnika):	13.435.-
L.(ični):	53.960.-
Ukup. Iz.	74.445.-
Pr.	156.469.
Vanred.	21.650.
Ukup.	178.119.-
Pr.	178.119.-
Iz.	74.455.-
Ost.	103.664.-
Akonto T.(ehnika)	5.000.-
Predano	98.664

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

1 Datum zaprimanja dokumenta kod Povjerenstva CK KPH u Zagrebu
2 II—VI brojevi rajona
3 [10] Ivan Jemej
4 [7] Ivan Mećar, član MK KPH Zagreb
5 Janko Zrinjšćak
6 [8] Lutvo Ahmetović, sekretar MK KPH Zagreb
9 Franjo Culjak
11 Drago Krndija

1942, rujan 16.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu NDH o akcijama partizana na području Zagreba te u Pokuplju i Moslavini potkraj kolovoza i početkom rujna 1942. godine.

»ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Br. 1375/Taj.
U Sisku, dne 16. rujna 1942.

Predmet: Doglasno izvješće za vrijeme
od 1. do 15. rujna o.g.

1. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ZAGREB...«

»...Na području ove pukovnije partizani su učinili slijedeća djela:

KRILO ZAGREB

23. kolovoza o.g. udaljio se od svoga poslodavca Josipa Vreša iz Samobora, limarski pomoćnik Vid Vraneković iz Male Rakovice, kotar Samobor i pridružio se partizanima.

25. kolovoza o.g. u 13 sati napala je veća skupina partizana[1] selo Prekrižje (5 km s. od Jastrebarskog) i tom prilikom logorniku za kotar Jastrebarsko Franji Mrakužiću demolirala kuću, prolili vino i rakiju, a 10 komada rogate marve i 20 komada svinja otjerali. Naše ustaške postrojbe stupile su u borbu sa partizanima i iste protjerali. Gubitaka na našoj strani nema, a na strani bandi to nije poznato...«

»...27. kolovoza o.g. jedna veća skupina partizana došla je u selo Kotare u manastir Sv. Lenarda (8 km. z. od Samobora) gdje ih je njih 10 večeralo i noćilo kod fratra, a ostali po selu. Sliedeći dan 2 satnije ustaša stupile su u borbu sa partizanima i iste protjerali iz sela. Žrtava nema ni na jednoj strani.

28. kolovoza o.g. u 23.45 sati primjetili su stražarnici na željezničkoj pruzi između Repušnice i Gračanice oko 100 partizana (8 km. s.z. od Kutine). Stražarnici su obavjestili u Popovaču da se zaustavi brzi vlak iz Zagreba. Odmah je iz Ivanić-Grada izaslan oklopni vlak, koji je kod sela Repušnice naišao na minu, te je jedan vagon eksplozijom mine izvrnjen. Posada oklopnog vlaka stupila je odmah u borbu i napad odbijen bez žrtava. Pruga je popravljena i promet je odmah uspostavljen.[2]

28. kolovoza o.g. oko 200 partizana došlo je u selo Repušnicu, kotar Kutina i na cesti susreli ustašu Viktora Vinceka, koji je ispred partizana počeo bježati, ali su partizani na istoga zapucali i teško ga ranili od kojih je rana prilikom prevoza u bolnicu umro...«

»...29. kolovoza o.g. u 21 sat došlo je oko 200 partizana u selo Kletište (7km. s.i. od Kutine), gdje su uhvatili... legionara Juru Rendulić, a zatim ga ubili i oduzeli mu 500 kuna. Istog dana tražili su ustašu Ivana Rendulića ali ga nisu pronašli već su mu izvršili premetačinu kuće i odnijeli 3.400 kuna.

30. kolovoza o.g. pridružili su se partizanima njemačke izbjeglice iz Bregane, kotar Samobor, Rade Beuk i Alojz Vučajnik. Beuk je odnio iz općine Bregane okrugli općinski štambilj...«

»...4. rujna o.g. došli su u selo Mikleušku (14km. s.z. od Kutine) oko 2.500 do 3.000 partizana koji su se raspodjelili po kućama seljaka na objed, tako daje svaka kuća morala nahraniti 4—10 partizana, a ovo vrieme postavili su jaku stražu oko sela. Mlinaru Leopoldu Bitneru odpečatili mlin i oduzeli oko 8m. pšenice samljeli ju i u šumu Podgarić odvezli. Među seljacima govorili su da su došli iz Bosne i Korduna. Oko 100 partizana nisu bili naoružani, jer su imali oznake na rukavima kao bolničari, a ostali bili su svi naoružani, sa puškama, strojopuškama i teškim strojopuškama.[3]

6. rujna o.g. u 4.30 sati oko 3.000 partizana napalo je preduzeće Petrolej D.D. Gojilo (7 km. s.i. od Kutine). Preduzeće bilo je osigurano sa 120 domobrana i 30 njemačkih vojnika. Borba je trajala sve do 9.30 sati. Ovom prilikom poginulo je 11 domobrana, 1 naš častnik i 21 njemački vojnik. Ostali domobrani zarobljeni su, od kojih se do sada povratilo 75 sa jednim častnikom. Svi su razoružani i svučeni.

U koliko se moglo utvrditi, partizani su odnieli oko 135 pušaka i 3 strojopuške.

U preduzeću partizani upalili su sve tornjeve (sisaljke) nafte sa 2 tornja plina, koji još i sada gore, te su mnoge osobe našle smrt u vatri. Šteta prema procjeni njemačkih stručnjaka iznosi oko pola milijarde kuna.

U ovoj borbi poginuo je i sam ravnatelj preduzeća Šuster sa još 3 njemačka građana.

Od partizana pronađeno je do sada 13 mrtvih, dočim su ranjene i neke mrtve sa sobom odnieli, pa se točno nije moglo utvrditi koliko ih je poubijeno.

Po završenom napadaju na Gojilo, partizani su se povukli prema Vukovju[4]...«

»...5. rujna o.g. naše snage pretresale su šumu Zalukinja (7km. i. od Siska). U istoj šumi naišli su domobrani na 2 čovjeka i jednu ženu, koji su počeli bježati. Domobrani su pripucali i ranili jednog muškarca, koji je onako ranjen upalio bombu i stavio ju ispod sebe, te gaje svoga rastrgala. Utvrđeno je, da se isti zove Ivan Crničić iz sela Hrastelnice, kotar Sisak, koji je još od prošle godine u šumi. Drugi muškarac prilikom bježanja odbacio je jednu torbicu u kojoj je bilo komunističkih knjiga i letaka...«

»...KRILO KARLOVAC...«

»...31. kolovoza o.g. oko 2 sata izvršili su napad oko 100 naoružanih bandita, na oruž. postaju Draganići. Borba je trajala do 6 sati, kada su banditi odbijeni sa gubitkom dvojice mrtvih, a na našoj strani lakše je ranjen zapovjednik postaje. Druga skupina odmetnika napala je poštanski ured, gdje su razlupali brzoglasnu javnu govornicu i sliku Poglavnika i odnijeli 298 kuna[5]...«

»...6. rujna o.g. oko 5.30 sati napala je skupina oko 500 do 600 odmetnika sa puščanom i strojopuščanom vatrom na mjesto Ozalj. Naša posada u Ozlju dala je jaki odpor i borba je trajala do 9 sati, kada su odmetnici odbijeni. Jedan od nepoznatih odmetnika ostao je na mjestu ubijen i zakopan na groblju u Ozlju. Po tragovima krvi bilo ih je više ranjenih. Sa naše strane ranjen je jedan oružnik, jedan ustaša i dva domobrana, a dva domobrana zarobljena.

Istodobno odmetnici napali su želj. postaju Zaluku odkuda su odnijeli 50 kg. eksploziva i više stotina metara štapića, nakon čega su postaju zapalili. Pored ovog zapalili su još dvije državne zgrade i jednu privatnu. Napali su i na želj. postaju Kamanje, savladali i zarobili 10 domobrana. Postaju i sve ostale zgrade zapalili i pored ovoga i želj. stražaru br. 10 u pravcu Kamanje—Bubnjarci. Porušili most na pruzi Kamanje—Ozalj i želj. most kod zapaljene stražare br. 10. Dalje su porušili željezničke pruge oko 300 metara između Zaluke i Kamanja. Od željezničkog osoblja odmetnici odveli su sobom iz Kamanja dočinovnika Nikolu Frkovića i njegovog zamjenika Milu Bajića[6]...«

»...OPĆI ZAKLJUČAK...«

Javnosigurnosne prilike na području cijelog krila Varaždin dobre su.

Na području krila Bjelovar nepovoljne u kotaru Grubišno Polje i Garešnica gdje se kreću jake odmetničke bande, a osobito na području kotara Garešnica u predjelu Moslavačke Gore i u selima koja se nalaze na njenim istočnim i južnim obroncima.

Na području krila Zagreb jače je ugroženo područje kotara Kutina i to sela ispod jugo-zapadnih obronaka Moslavačke Gore u koja se spuštaju jake skupine odmetnika iz Moslavačkih šuma, te pljačkaju sela, ubijaju i odvode ljude. Osim toga veći dio područja kotara Samobor bio je poprištem dnevnih napadaja, pljački i nasilja odmetnika, ali posljednjih par dana, od kako je preduzeto čišćenje stanje se je poboljšalo. Područje kotara Velika Gorica: prisustvom naših oružanih snaga oko Lekenika, letećih odreda i uspostavom novih oruž. ispostava stanje je popravljeno i sada je dobro...«

»...Na čitavom području krila Karlovac prilike su nepovoljne, jer se odmetničke bande zalijeću i napadaju sela već i u neposrednoj blizini samog grada. Osobito su ugrožena područja kotareva Vrginmost, Vojnić, Pisarevina i zapadni dio kotara Jastrebarsko...«

»...Pod vlašću odmetnika nalaze se sliedeće postaje i ispostave na području krila i to:

Bjelovar[5] postaja Vukovje...«

»*.. .Karlovac...«*

»...Povučene u drugo mjesto postaje:...«

»...Kalje i Kostanjevac u Krašić, Pokupsko u Pisarevinu...«

»...Granične ispostave uslijed djelatnosti odmetnika u opće ne djeluju.

Zapovjednik, dopukovnik
(Duffek)
Duffek v.r.«

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 147, fase. 3, dok. br. 4/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 105, str. 353—363.

[1] Dijelovi Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

[2] Diverziju su izvršili borci Prvoga moslavačkog bataljona.

[3] To su bile slijedeće jedinice: Osma banijska brigada, Prvi slavonski odred, Proleterska četa Banije i Bosanska proleterska četa, koje su vršile priprema za napad na naftne izvore u Gojilu. Vidi dok. br. 107.

[4] Opširno o napadu na naftne izvore u Gojilu vidi dok. br. 107, 109, 117 i 139.

[5] Željezničku stanicu Draganić napala je Četvrta NOU brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 110.

[6] Ove napade izvršila je Četvrta NOU brigada Hrvatske. Vidi dok. br. 124.

124

1942, rujan 17.

Iz izvještaja Štaba grupe kordunaških NOP odreda Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o napadu na željezničke stanice Ozalj i Kamanje te oružničke stanice Zaluka i Ozalj

»ŠTAB GRUPE
KORDUNAŠKIH N.O.P. ODREDA
Broj 542/42
17 septembra 1942

KOMANDANTU I. OPERATIVNE ZONE NAR. OSLOBOD.
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj...«

»... 6. ov. mj. III[1] brigada izvršila je napad na željezničku stanicu Kamanje, na postaju Zaluka, na željezničku i žandarmerijsku stanicu Ozalj.

Plan operacije bio je slijedeći:

Napad je počeo 6. ov. mj. u 5.15 časova prema planu. Jačina neprijateljskih snaga: na želj. stanici Kamanje 20 domobrana, na postaji Zaluka 10 domobrana, na želj. stanici Ozalj oko 30 domobrana, u žand. stanici Ozalj 20 žandara, u starom gradu Ozlju 120 domobrana i u zgradama oko električne centrale, kuća Kovačević sa nuzzgradama i kuća za stanovanje namještenika centrale oko 300 domobrana.

II udarni bataljon dobio je u zadatak da izvrši napad i uništi neprijatelja ii zgradama oko električne centrale i da zauzme električnu centralu, da uništi kuće u kojima su nastanjene neprijateljske posade i da uništi postrojenja električne centrale pomoću minera kome su bili dodijeljeni, da uhapsi ustaškog satnika Glöknera, zaplijeni njegovu imovinu i kuću mu uništi, da zaplijeni državnu imovinu i uništi državne zgrade u Ozlju.

I udarni bataljon da dade 1 četu u rezervu pozadi II bataljona s tim, da se ta četa nalazi uz Operativni štab, koji će je prema potrebi upućivati gdje bude trebala pomoć. Da sa 2 četom dade osiguranje na želj. pruzi za Karlovac 2 i 1/2 km daleko od želj. stanice Ozalj, te da tu razori prugu i telefonsko-telegrafsku liniju. Ista četa dala je osiguranje od Ozlja prema Karlovcu u blizini sela Lukšić, da napravi na cesti zapreku rušenjem drveća preko ceste. Dva voda 3 čete I bataljona dobila su za zadatak napucati na stari grad Ozalj i to sa njegove istočne strane, kako bi se spriječilo ispadanje neprijateljske posade i njezino prebacivanje u pomoć neprijateljskim snagama oko električne centrale. Druga dva voda iste čete dobili su u zadatak razoružati neprijateljsku posadu na želj. stanici Ozalj.

Da III bataljon sa 1 četom napadne i razoruža neprijatelja na želj. stanici Kamanje, a po izvršenju toga zadatka dva voda te čete da ostanu na osiguranju ceste i pruge ispred sela Kamanje, prema Metlici. Ostala dva voda ove čete po izvršenju zadatka ući (će) u sastav 2 i 3 čete, da ruše želj. prugu i telefonsko-telegrafsku žicu. Dva voda 3 čete dobila su zadatak prebacivanje preko Kupe na želj. postaju Zaluka, da napadnu i razoružaju neprijateljsku posadu, zapale zgradu postaje sa prostorijama i zaplijene eksploziv koji se nalazi u kamenolomu odmah pokraj postaje u pravcu Ozlja.

Tok operacije bio je slijedeći:

Operacija nije izvršena po planu. Zbog toga nije ni uspjela nego samo djelimično. Samo privlačenje do mjesta prelaza na rijeci Kupi kod sela Obrež nije ostalo u tajnosti iako je vršeno noću počev od sela Lović Prekriški, jer je stanovništvo u tome kraju neprijateljski raspoloženo prema našoj borbi.

Zasjeda kod željezničke postaje Zaluka čula je dovikivanje jednoga seljaka s lijeve obale Kupe neprijateljskoj posadi na desnoj obali u postaji, kojim je upozorio da su partizani prešli Kupu u velikim grupama i da se kreću prema Ozlju. Ista zasjeda čula je da je sa te postaje telefonirao jedan domobran u Ozalj neka neprijatelj bude spreman na dolazak partizana. Ovo se nije moglo spriječiti jer je u zapovijesti naređeno da svi naši dijelovi ne smiju otvoriti vatru prije nego što se otvori vatra u samom Ozlju. Nakon telefoniranja u Ozalj neprijateljska posada je pobjegla preko Kupe prije nego što su je prema planu trebale napasti naše snage. Samo prebacivanje preko Kupe izvršeno je dosta brzo, gaženjem plićaka, ali daljnji pokret od Kupe bio je otežan prolaženjem vozova, koji (se) nisu smjeli napadati iz razloga tajnosti prilaženja samome Ozlju. Nije se znalo daje naše kretanje bilo primjećeno dok nas nije izvjestila naša zasjeda kod Zaluke. Daljnji pokret od Kupe do Ozlja trajao je dosta dugo zbog ispresjecanog terena, teškog održavanja i prekidanja veze, potrebe velikog zaobilaženja neprijateljskih zasjeda i loših vodiča tako, da se je prekasno stiglo na polazni položaj. I udarni bataljon učinio je fatalni prekid veze pred samim Ozljem, i baš taj prekid igrao je odsudnu ulogu u neuspjehu ove operacije, jer daje akcija barem počela sat ranije, koliko je trajao taj preoid veze, vjerovatno bi akcija bila uspjela.

U toku borbe od Karlovca je naišao oklopni voz, jer kako cijela operacija nije izvedena po planu i u ugovoreni sat stoga nije bila potrgana pruga između Mahična i Zorkovca, jer je ovo trebalo biti izvršeno tek kad odpočne borba u Ozlju. Dolazak oklopnog voza nije nanio nikakove štete, jer naše snage nisu bile u neposrednoj blizini željezničke stanice Ozalj, zbog toga što je neprijatelj bio utvrđen kod stanice. Inače naše snage koje su napale samu električnu centralu i zgrade oko nje bile su se približile neprijateljskim rovovima na 50 m.

Nakon povlačenja I i II bataljon zadržali su se u selu Donji Oštri Vrh na odmaranju. Neprijateljska avijacija pretraživala je okolinu Ozlja ali naše snage nije otkrila. U istom selu dobili su pomoću jednog našeg simpatizera 5 kg eksploziva i 25 kapisli za eksploziv. Tu je uhapšen i jedan ustaša koji je likvidiran. Uništenje električni vod Ozalj — Metlika i 20 stupova drvenih. U 14 časova I bataljon spustio se je prema želj. stanici Kamanje, a II bataljon na prugu kod sela Obrež, te su oba otpočeli sa rušenjem pruge i telefonsko-telegrafske linije. U 16 časova neprijatelj je izvršio napad na II bataljon cestom iz Ozlja sa tri tenka, 1 motociklom i to u toku najintenzivnijeg rušenja pruge, koga su naše snage odbile po treći put, a motoristu ubile. Putem do Vivodine zapaljene su tri financijske pogranične barake (talijansko-hrvatska granica) i zgrada mitnice na obali Kupe. Na istoj cesti uništena je telefonska linija. U Vivodini je prenoćio I i II bataljon. Tu je zaplijenjena imovina jednog ustaše općinskog načelnika.

Dana 7 ov. mj. na prolazu kroz selo Dvorište zaplijenjena je imovina ustaše Vergota, a dalje u selu Cerovica zaplijenjena je imovina jednog drugog ustaše. Poslije ovoga raspoređeni su bataljoni u svoje baze.

Rezultat operacije:

Uništene su četiri zgrade, 2100 šlipera, 20 bandera, 1 i 1/2 km pruge, miniran most kod Kamanja (željeznički), prekinut električni vod Ozalj—Karlovac i Ozalj —Metlika. Zaplijenjeno je 6 karabina, 50 metaka, 5 bombi, 1 civilna puška, 7 komada ćebadi, 4 šinjela, 3 želj. bunde, sanitetskog materijala u vrijednosti 4000 kuna, 17 kg dinamita, 2 kutije kapsli za paljenje dinamita, više omota korde, 70 kg kože (remenja), 6 goveda, 20 vagona pšenice, 40 hl vina, 20 kg masti, 9566 kuna i mnogo drugog materijala. Uništeno je 100 ručnih kolica za rad u kamenolomu.

Zarobljeno je 6 domobrana, 2 željezničara od kojih jedan šef stanice i likvidiran kao provokator naših simpatizera, 2 ustaše od kojih jedan likvidiran. Inače gubitci neprijatelja u mrtvima nisu ustanovljeni. Na našoj strani imali smo jednog mrtvog, 2 lakše i 1 teže ranjenog.

Ovom operacijom rukovodio je Operativni štab Brigade.

Svojim držanjem nije se nitko od komandnog sastava i partizana naročito istakao...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODIMA!

Polikomesar (M.P.) Komandant
Dmitrović v.r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1612, reg. br. 4/19.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 44, str. 171—174.

[1] Četvrta NOU brigada Hrvatske.

1942, rujan 18.
Sisak

Dnevno izvješće Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnom stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na Kloštar Podravski i Pitomaču

'ı/'A

»VEOMA ŽURNO«

ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Glav. stož. odjel
Glst br. 8758/Taj.
U Sisku, dne. 18. rujna 1942

TAJNO

Predmet: Dnevno izvješće
I.D.S. za 18 rujan 1942.
do 19 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA

(Operativni odjel).—

Savezno nalogu Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. 1942. dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100000).

1. B.— *DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:*

I. ZONA: — Bez događaja.
II. ZONA:
OBLAST Đ U RĐE VA C:

U pogledu napada partizana na Kloštar i Pitomaču 10 i 16 km jug. ist. od Đurđevca prikupljene su sliedeće pojedinosti:

18. IX. o.g. oko 1 sat napadaj usledioje istodobno na Kloštar i Pitomaču.[1]

U Pitomači je zapaljena: željeznička postaja, oružnička postaja, općina, dva mlina, jedno skladište žita, pošta, dve šumarije (novac su odnieli i spise zapalili).

Pitomaču su branili 13 oružnika i 28 ustaša iz pripremne bojne. Gubitci: 7 oružnika je nestalo, od partizana je jedan nađen mrtav.

U Kloštru je zapaljeno: željeznička postaja, jedno skladište i dve državne zgrade.

Željeznička pruga i b.b. veza između Pitomače i Kloštra prekinuta je.

Zapovjednik 1. pješačke divizije naložio je da se 2. sat koturaške bojne pod zapovjedničtvom zapovjednika bojne uputi u Pitomaču.

Zapovjednik bojne preuzeo je akciju u pravcu s. M. i V. Črešnjevice (8 km jug. istočno od Pitomače). Partizani se skupljaju na Visu (k. 288 — 21/2 km. jug. zapad, od M. Črešnjevice). Akcija je u toku.

Traženo je od Glavnog stožera žurno bombardiranje Visa.

NADSTOJNIK ODSJEKA la
p. pukovnik (Žmavec)
Žmavec[2] v.r.

Po nalogu Zapovjednika
ZAST. GLAVARA STOŽERA.
Pročelnik Glst. odjela,
bojnik (Šteger)
Šteger[3] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 13 A, reg. br. 18/1—31.

[1] Napad su izvršile združene partizanske snage: Bosanska proleterska četa, Udarni bataljon te III i V banijski bataljon, Prvi slavonski bataljon i Moslavački NOP bataljon. Vidi dok. br. 131 i 133.
[2] Marijan Žmavec
[3] Rudolf Šteger

126

1942, rujan 19.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o organizacijskom stanju i radu organizacija KPH, SKOJ-a, AFŽ i NOO

Dragi drugovi!

Šaljem Vam izvještaj o stanju i radu O.K. Čazma, kao i o stanju u Bataljonu koji podpada pod ovaj O.K. Kao što Vam je poznato iz prvog izvještaja (poslanog prije mjesec dana) ovaj OK nije prije mjesec dana postojao, dok sada nije rad pregledan, reorganizovan i O.K. stvoren. U sređivanju stanja od tog vremena išlo se je dalje, tako da po našem mišljenju stanje je ozdravljeno. Partija je očišćena, stvoreni su K.K., napravita raspodjela rada, stvorena tehnika O.K. Sada smo išli dalje. Pošto sam po zaključku druga Brzog[1] i sve ostao i dalje u ovom O.K. to sam prvo učinio da se pravilno postavi odnos O.K. i partizana. Pregledali smo stanje partije u bataljonu (kod ovog O.K. podpada jedan bataljon) priredili bataljonsku konferenciju i izabrali bataljonski biro. Sekretar je unišao u O.K. Odmah smo poslije toga imali sastanak O.K. i to 10. IX gdje je konstatirano ovo stanje.

Kao što sam rekao, partija je pročišćena, ozdravljena i dat joj je način rada. Poslije čišćenja ispali su ovi drugovi: Srez Kutina: g. = 2 člana, Mi = 1 član. — Srez Čazma: Des: 4, Križ 3, Pr. 5 — Srez Dugo Selo: Iz ovog sreza je 11

ljudi pošlo u partizane među njima i 5 partijaca ali su 2 partijca poslije osam dana utekli a za njima još 7. Od tih je uhapšeno 2 koji su izdali 2 partiske jedinice, od kojih su mnogi uhapšeni. Jedan dio partijaca iz tih jedinica otišao je i poslije izričite zabrane u vojsku te smo ih isključili. Sve skupa je isključeno
12 članova a 2 su u partizanima. Dakle: O.K. je isključio 27 članova. Jedna partiska jedinica na plinari (Gojio) kao takva ne postoji pošto je Gojio zapaljeno sa strane partizana. Partija je primila nove članove, koji su se pokazali odani i prekaljeni i to: srez Kutina: 5 čl. — Srez Čazma 9 novih članova i Srez Dugo Selo: 3 nova člana. Sada je stanje ovakvo:

Srez Kutina:	*Srez Čazma:*	*Srez Dugo Selo*
1 jed : 4 čl.	1 jed. : 5	1 jed. : 3
2 jed. : 10 čl.	2 jed. : 3	2 jed. : 3
3 jed. : 3 čl.	3 jed. : 4	3 jed.: 5

Dakle O.K. ima 9 jedinica sa 40 članova. Od toga je jedna na pilani Križ— Novoselec čisto proleterska a ostale su od siromašnih seljaka i po koji intelektualac. U Bataljonu ima 3 čete i u četama ima u prvoj 12 u drugoj 7 u trećoj 5 i Štab ima 5 članova partije. Dakle bataljon ima 26 članova partije. Napravljena je raspodjela i jedinice rade pravilno, tako da su obuhvaćena sva sela na tri sreza i da se radi po svim sektorima (par, Skoj, NOO itd.). I. jedinice se redovno sastaju. II. imaju raspodjelu rada, III. vrše teoretsku izobrazbu. Partijci uglavnom zadovoljavaju. Imamo 3 KK i OK od devet članova. Po uputama druga Ive[2] stvoren je biro O.K. od dva druga i određeno je jedno mjesto gdje se biro može uvijek naći. Uzeto je dva samo zato pošto drugi morajo biti na drugim sektorima. Članovi su raspodjeljeni ovako: 1 (jedan) za tehniku, u tri K.K. su trojica. Jedan radi s omladinom. Jedan u partizanima (sekretar bat. biroa). Dva u srezu Čazma jer je tamo posao najlošiji, sekretar
O.K. radi po pitanju partije ijedan kontrola sveg rada, član biroa O.K. i vodi kurseve. Takvo je stanje u partiji.

2.—SKOJ:

Rad sa skojem je napredovao. Stvorili smo OK Skoja od 4 člana. Napravljena m je raspodjela posla. Skojevskih aktiva ima u *srezu Kutina:* 5 sa 22 člana ikupno. *Srez Čazma:* 1 (jedan) od 4 člana. *Srez Dugo Selo: 1* aktiva sa 28 Hanova. Bataljon ima u I četi 6, II četi 4, III četi 4. Kao što se vidi od zadnjeg iastanka O.K. (SKOJ se) povećao za 7 aktiva sa 28 članova. Održavaju edovno sastanke, imaju raspodjelu rada i vrše izobrazbu. Manjkavost je u ome što nije obuhvaćeno veći broj sela. Na to je upozoreno i aktivi su si dali :adatak prodiranje u ostala sela i im izgleda na uspjeh. Drugi nedostatak tj. da u slabo izgrađeni, uklanjaju marljivo. Inače su prava pomoć partiji.— Savez nlade generacije ne postoji nigdje.—

-3.— N.O.O:

Najslabiji rad je bio na ovom sektoru. Kao što sam Ivi pokazao jedno »portunističko pismo nekih simpatizera što je uglavnom stav velike većine

stanovništva je mnogo otežalo rad na ovom polju. Naime, ustaška vlast zna da treba svima silama da radi da ne natera hrvatske mase u borbu i ona to uz pomoć HSS-ovog vodstva postiže. Sjedne strane, vlast ovdje ne pljačka kao u drugim krajevima (iako pljačka) tako da seljacima još nije prevršilo, s druge strane ne vrši masovno teroriziranje nego kažnjava nemilosrdno porodice onih koji su u partizanima što služi kao opominjajući primjer ostalima. Treće oportunizam vodstva HSS, sve to spriječava dizanje ovog naroda u partizane. To je uzrok čak da i mnogi partijci odlaze u domobrane a ne partizane. Pošto smo mi svijesni daje sada naše partije glavni zadatak dizanje hrvatskih masa u borbu, to smo zaključili da upremo svim silama da izazovemo sukob između vlasti i naroda. Prva mjera je da *partizani prokrstare* po čitavom OK i izvrše akcije i mitinge. Mi ćemo staviti sve da se to omogući. Bez toga nema borbenosti masa. S tim mislimo postići, da će poslije akcija ustaše pritegnuti tako će narod da se od toga obrani stupiti u otpor, s druge strane će se otrgnuti od vodstva HSS koji priča pasivnost. Paralelno s tim ćemo održavati mitinge i djeliti materijal. Do danas je organizovano NOO u *Kot. Kutini:* i to u 8 (osam sela) koji imaju članova oko 100. *Srez Čazma* 1 (jedan) od 7 i *Srez Dugo Selo* 5 sela sa 31 član. Odbori su dobri i rade samo kako se vidi obuhvaćeno je jako malo sela. Ipak smo od zadnjeg sastanka organizovali 9 novih odbora, tj. iz čitave tabele se vidi da ima odbora najviše u srezu Kutina jer su tu partizani (Garić). Kao što smo rekli to je najslabija tačka i tu ćemo naročito posvetiti pažnju. Odbori donekle zadovoljavaju.

—4— AFŽ:

Na tom sektoru stoji se slabo. Imamo 4 odbora, koji se baš ni ne sastaju redovito.

—5— Partizani

Partizani zadovoljavaju. Učestovali su u paljenju Gojla, digli su jedan brzi i jedan oklopni voz i izvršili niz manjih akcija.

—6— Tehnika

Tehniku smo organizovali koja je proradila skoro. Do danas tj. za (10 dana) izdalo je 30 kom. »Partizan[3] br. 1« i 30 kom. »Omladinski borac br. 3«. Radi dalje.

—7— Organizuje se kurs pri O.K.

—8— Radi se s HSS-om i odozgo i odozdo.

Bili su pregovori s nekim funkcionerima (tajnik Kot. org; i nizom predjsednika mjesnih organizacija). Jedini nedostatak i partije i komesara je slabo raskrinkavanje Mačeka. Nekako se ljudi boje zagristi u to pitanje kao da bi se mase odbile. Upozoreni su na »Proleter br. 14—15« prvi članak. Rad s proleterijatom napreduje. Imamo 3 veće skupine radnika i u dve imamo jedinice, u jednoj odbor.

—9— Imamo vezu s domobranima i s njima se radi.

—10— »Politička situacija«

Kao što smo rekli još do danas nije uspjelo dignuti narod na značajnije akte

otpora. Velika većina naroda simpatiše s nama samo nisu prekoračili granicu iz simpatije u aktivno pomaganje. Većina ih ide u vojsku 95%. Izgovaraju se da će im familije nastradati. Inače narod je ogorčen zbog rekvizicije sjena, žita i svim postupcima ustaša. Sad je na nama da narod iz pasivne simpatije pretvorimo u aktivne sudionike borbe. Većina oko 50% upisanih ustaša su se upisali zbog toga da ne idu u vojsku. Inače narod se plaši ustaša i čak jedan logornik traži vezu s nama jer se boji ustaša. Kao što smo rekli treba planski *povesti akcije partizana* tako da sav narod vidi partizansko djelovanje a ne samo se ograničiti na akcije uz planinu. Na tom trebaju poraditi i štabovi.

Mislimo da bi trebalo izdati novi letak Hrvatima u kome bi se osvrnuli na rekviziciju, istočno bojište i naročito udariti po Mačeku.

Dragi drugovi, mi izvještaj pišemo bez uputa. Javite nam što sve treba. Kontrolirajte rad jače da bi uspijeh bio veći. Dajte ispravke i upute. Trebamo se čvršće povezati.

—11— Članarina:

Članovi su za VIII mjesec podmirili članarinu:

Kutina	*Čazma*	*Dugo Selo*		SKOJ = 515
1 jed. = 30	1 jed. : 50	1 jed. : 25	170	
2 jed. = 100	2jed. : 30	2 jed. : 15	80	Skupa 515
3 jed.= 40	3 jed. : 0	3jed. : 15	55	305
170	80	55	305	820

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za O.K.
Ćule[5] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/94

[1] Pavle Gregorić
[2] Ivo Marinković
[3] Glasilo Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske 1942.
[4] Organ Saveza mlade generacije, travanj 1942.
[5] Dušan Čalić

1942, rujan 22.

Naredba br. 16 Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske za osnivanje Kolničkog bataljona

274

NAREDBA BR. 16.
Komandanta Narodno-Oslobodilačkih Partizanskih Odreda
Hrvatske od 22. IX. 1942

I. U cilju proširenja narodno-oslobodilačke borbe i oživljavanja partizanske djelatnosti u sjevernom i sjeveroistočnom dijelu II operativne zone formirat će se bataljon, koji će obuhvatati Ivanšćicu, Kalnik i zapadni dio Bilo Gore.

II. Taj će se novoformirani bataljon zvati Kalnički bataljon, a sastojat će se iz:

a) 1. čete sa sjedištem u zapadnom dijelu Bilo Gore, koja će se formirati od Bilogorske čete 3. bataljona III operativne zone.

b) 2. čete (Kalničke), koja će se formirati od jednog voda Bilogorske čete i jednog voda moslavačkih partizana.

c) 3. čete (s Ivanšćice), koja će se formirati od partizana Pokupsko-žumberačkog odreda.

III. Jedinice će 1. i 2. čete Kalničkog bataljona prikupiti i povesti na njihove sektore drugovi Horvat Josip i Šibi Zvonko.[1]

IV. Partizane će za 3. četu u Ivanšćicu odvesti drug Štrok Izidor.

V. Nakon povezivanja tih triju četa i dolaska na njihove sektore formirat će se Štab Kalničkog bataljona.

VI. Za komandanta se Kalničkog bataljona imenuje drug Štrok Izidor.

VII. Za politkomesara se Kalničkog bataljona imenuje drug Horvat Josip.

VIII. Za zamjenika se komandanta Kalničkog bataljona imenuje drug Šibi Zvonko.

IX. Kalnički bataljon potpada pod direktnu komandu Štaba II operativne zone.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
(M.P.)

Politički komesar:
Vladimir Bakarić v.r.

Komandant:
Ivo Vladić[2] v.r.

Na znanje:
Vrhovnom štabu narodno-oslobodilačke partizanske i dobrovoljačke vojske Jugoslavije.
Štabu I operativne zone
Štabu IV operativne zone
Štabu V operativne zone
Štabu I proleterskog udarnog bataljona Hrvatske

Na znanje i postupak:
Štabu II operativne zone
Štabu III operativne zone
Drugu Stipi[3]
Drugu Horvatu i drugu Šiblu
Da je otpravak vjeran originalu potvrđuje

Šef štaba
Ilija Andžić[+]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102-V, reg. br. 40/2

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 57, str. 207—208.

[1] Ivan Šibi
[2] Ivo Rukavina
•' Pavle Vukomanović
[4] Ilija Engel

128

1942, rujan 22.

Obavijest Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o uspostavljanju granice s Drugom operativnom zonom, vraćanju Bilogorske čete Drugoj zoni i o uključivanju Banijske proleterske čete u sastav Sedme NO brigade

Op. 80/42
22.IX. 1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

I. Od vas već duže vremena nikakvih izvještaja nismo dobili. Ovih dana stigao izvještaj Banijske proleterske čete, koja operiše na vašem teritoriju. U tom izvještaju stoji, da se šalje s vašim izvještajem, ali taj vaš izvještaj nismo primili.

II. Primili smo izvještaj banovskih drugova o zajedničkoj akciji s vašim snagama na Gojila.[1] Čestitamo na lijepom uspjehu u toj veoma značajnoj akciji.

III. Ustanovljujemo granicu između vaše i II op. zone kako slijedi: Rijekom Ilovom do Grubišnog Polja i dalje ravno na Pitomaču i Dravu.

IV. Da bi se pospješio razvitak partizanskog pokreta u sjevero-istočnom dijelu II op. zone vratit ćete četu u Bilo Gori, koja je već prije bila pod komandom II op. zone, te je kasnije naređenjem druga Selje[2] postavljena pod komandu vaše Zone, u sastav II op. zone.

V. Da bi se to što prije sprovelo u djelo, ovlastili smo druga Stipu, da Bilogorskoj četi u tom smislu izda potrebno naređenje, a vas o svim mjerama koje će poduzeti, pismeno obavijesti.

VI. Banovska Proleterska četa, koja već duže vremena operiše na teritoriju vaše Zone, ući će u sastav banovske Brigade (VII partizanske brigade).[3] Uključivanje banovske Proleterske čete u sastav banovske Brigade treba da se što prije izvrši.

VII. Hitno nam i bezodvlačno pošaljite sve potrebne izvještaje, a naročito operativni.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Vlado Bakarić v.r.

Komandant
Ivo Vladić v.r.[4]

(M.P.)

Da je kopija vjerna originalu potvrđuje

Načelnik Štaba
Ilija Andžić[5]

Kopija, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut 102A, reg. br. 11/2 i kut. 1481, reg. br. 20/6.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 58, str. 208—209.

[1] Vidi dok. br. 109

[2] Franjo Ogulinac

[3] Osnovana rujna 1942. g. od Trećega, Petoga i Udarnog bataljona Banijskog NOP odreda. Bataljoni su, po naređenju Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, bili upućeni u Slavoniju kao pomoć tamošnjim jedinicama. Prvi Štab činili su: komandant Nikola Maraković, politički komesar Đuro Čizmek, zamjenik komandanta Nikola Kajić, zamjenik političkog komesara Miloš Žica. Brigada je imala oko 1000 boraca.

[4] Ivo Rukavina

[5] Ilija Engel

1942, rujan 22.

Obavijest Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske Joži Horvatu, političkom komesaru Kalničkog bataljona, o poduzetim mjerama za oživljavanje partizanskog pokreta i NOB-a u sjevernom i sjeveroistočnom dijelu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

Op 82/42
22.IX. 1942

DRUGU HORVATU,[1] POLITKOMESARU KALNIČKOG BATALJONA

Upoznavamo vas sa mjerama, koje smo poduzeli za oživljavanje partizanskog pokreta i narodno-oslobodilačke borbe u sjevernom i sjeveroistočnom dijelu II op. zone.

Našom smo naredbom br. 16,[2] koju vam u prilogu šaljemo, formirali t. zv. Kalnički bataljon s teritorijom djelovanja Ivanšćica, Kalnik i zapadni dio Bilo Gore. U sastav će tog bataljona ući Bilogorska četa, koju smo našim naređenjem povratili u sastav II op. zone, Bilogorska je četa već prije svog postanka bila u sastavu II op. zone, ali je poslije naređenjem druga Selje[3] bila stavljena pod komandu III op. zone.

Jedan će vod Bilogorske čete i jedan vod moslavačkih partizana, koji potječu iz Bjelovara i okoline, te Kalnika i okoline, formirati Kalničku četu, koju ćete ti i drug Knebl[4] povesti direktno na Kalnik.

Treću četu će vašeg bataljona sačinjavati partizani Žumberačko-pokupskog odreda, koji će se s novimenovanim komandantom Kalničkog bataljona drugom Štrok Izidorom uputiti na Ivanjšćicu.

Komandantu smo Moslavačkog bataljona[5] naredili, da vam (tebi i drugu Šiblu[6]) stavi na raspoloženje svo ljudstvo iz njegovog bataljona, koje potječe iz Bjelovara i okoline, te Kalnika i okoline. Vaša je dužnost, da te drugove iz Moslavačkog bataljona prikupite, te da ih s jednim vodom Bilogorske čete povedete na Kalnik.

Za povraćanje Bilogorske čete, u sastav II op. zone opunomoćili smo druga Stipu,[7] koji će vam, kao i drug Rade Bulat, pri vašem radu u smislu gornjeg naređenja, pružiti svu potrebnu pomoć, te vam dati i instrukcije, kao i obavještenja.

O svemu ćeš gore navedenom obavijestiti druga Šibla, te u zajednici s njim izvršiti navedeno naređenje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar Komandant

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 20/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, *dok. br. 56, str. 203—204.*

[1] Jože Horvat
[2] Vidi dok. br. 127
[3] Franjo Ogulinac
[4] Franjo
[5] Mijo Bobetko
[6] Ivan
[7] Pavle Vukomanović

130

1942, rujan 22.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Karlovac o formiranju I i II bataljona, te o formiranju bataljonskog biroa u I bataljonu

ŠTAB
Žumberačko-Pokupskog
Nar. Osi. Part. Odreda
Na položaju, dne 22. IX. 1942.

Okružnom Komitetu Komunističke Partije Hrvatske
Karlovac

Primili smo vaše pismo od 23. 8. 42., te vam odgovaramo.

Do miješanja stvari u našim izvještajima došlo je iz slijedećih razloga: Dolaskom ovog Odreda na naš sektor djelovanja, a poslije pogibije druga Čorta,[1] ostao je u Odredu samo polit, komesar Boca,[2] koji je bio prisiljen pisati sve izvještaje, a štabska jedinica nije postojala, jer Štab nije bio formiran.

Prema uputama polit, komesara[3] II. O.Z., koji je ujedno član Okr. Komiteta K.P. Hrvatske Zagreb, slali smo na njega sve izvještaje, te je tako došlo do te zbrke. Uslijed nedostatka vremena poslali smo prepiše k vama.

Sada, kada je formiran Odred i postoji bataljonski biro (bataljona Jože Kraša), šalju se izvještaji o partijskom radu na O.K. Zagreb (prema uputama polit, komesara II. Op. Zone), pošto na našem terenu ne postoji niti jedan kotarski komitet.

Dakle, mi smo povezani s O.K. Zagreb preko našeg polit, komesara II. Op. Zone, ali ta veza je takova, da mi od njih ne primamo nikakav materijal. Iz tog razloga vas molimo, da i u buduće šaljete sav materijal preko K.K. Pisarovina za nas, pošto je to jedini materijal kojeg primamo.

Naš II. bataljon (prije četa Kljuka) koji je sada formiran, pripada pod K.K. Pisarovinu, te će i nadalje tamo slati svoje izvještaje o svom partijskom radu. Taj bataljon je formiran u saglasnosti K.K. Pisarovine, te je započeo s radom, a njegovo imenovanje izvršit će naša zona kroz koji dan. S tim u vezi boravio je neki dan na njihovom terenu polit, komesar ovog odreda Boca, ali se je morao smjesta povratiti uslijed neprijateljske ofenzive na Žumberak.

Prema dogovoru s našim polit, komesarom Zone i izaslanikom Vrhovnog Štaba[4] koji je kroz nekoliko dana boravio kod nas, naš II. bataljon (Kljuka) pripada pod O.K. Karlovac, a bataljon Jože Kraša pod O.K. Zagreb, dok se to pitanje potpuno ne riješi. Ali, mi vas molimo iz gore navedenih razloga, šaljite nam materijal kao i do sada.

Mi smo prišli mobilizaciji Hrvata i formirali omladinsku četu koja broji oko 80 ljudi, te ju naoružali s oružjem koje smo zadobili u akcijama. Ostatak koji nam se dobrovoljno javlja šaljemo u našu Pionirsku četu privremeno, dok
i za njih ne dobijemo oružja. Boravkom Brigade na našem terenu dobili smo vrlo malo oružja.

Uslijed neprijateljske ofanzive naš bataljon (Jože Kraša) s I. Kord. Udarnom Brigadom prešao je na slovenski teritorij, preneo sve ranjenike u slovensku bolnicu, tako da se riješimo balasta. Brigada je otišla dalje, a mi smo ostali s našim snagama i snagama Krškog Odreda na sektoru Krškog Odreda. Naše snage operišu u čišćenju Bijele garde koja se pojavljuje u sve većoj mjeri na tome terenu, poslije čega ćemo se prebaciti ponovno na naš sektor djelovanja, t. j. Žumberak. U tu svrhu je formiran zajednički operativni štab između Krškog i Žumb. odreda.

Naša greška je, što dolaskom neprijateljskih snaga nismo dali neprijatelju onakav otpor kakav bi to morao biti, ali to je uslijedilo iz slijedećeg razloga:

Prema informacijama koje smo dobili od drugova Slovenaca, naš zajednički štab (I. Kord. Ud. Brigade i ovog Odreda) zaključio je povući se. Drugi Slovenci su kazali, da Talijani spremaju ofanzivu iza naših leđa, ali kasnije se pokazalo da te koncentracije Talijana za sada nemaju ofanzivni karakter.

Šta se tiče hrvatskih masa, mi smo za sada poduzeli sve da naprosto

podignemo narodni ustanak u tim krajevima. Dakako da vrlo dobro pazimo da neki drugovi ne padnu u sektaštvo, a to nam je potpuno pošlo za rukom, a na zadovoljstvo polit, komesara II. Op. Zone i izaslanika Vrhovnog Štaba.

Pitanje drugarice Milke[5] riješit će polit, komesar II. Op. Zone i izaslanik Vrhovnog Štaba direktno s Vama. Oni su naime otišli za Glavni Štab Hrvatske, a putem će svratiti na Kordun.

Završavamo s ponovnom molbom: šaljite nam i dalje materijal.

Povratkom na naš teren, nadamo se da ćemo vam moći poslati papira, kojeg sigurno trebate.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar
Boca Balaš v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-189/612

[1] Slavko Klobučar
[2] Boris Balaš
[3] Marko Belinić
[4] Ivo Lova Ribar
[5] Milka Kufrin

131

1942, rujan 22.

Izvještaj Operativnog štaba štabu NOP odreda Banije o stanju i borbama banijskih jedinica na terenu Moslavine i Bilogore

OPERATIVNI ŠTAB P.O. BANIJE
22. IX. 1942 GODINE

ŠTABU P.O. BANIJE

Dragi drugovi!

Do sada smo Vam poslali već tri izvještaja, međutim od Vas nismo dobili dosad ni jednoga. Zadnji izvještaj smo poslali po našem izravnom kuriru iz Moslavine i prosto ne vjerujemo da niste primili taj izvještaj.[1] Mislimo da ste trebali biti pažljivi prema nama, da ne kažem i nešto više Nije dosta da samo

jedna strana omogući vezu nego treba i druga. Trebali ste, recimo i Vi, da pošaljete jednog izravnog kurira za nama. Sigurno ima kakovih direktiva od Zone i Glavnog štaba Hrvatske, u pogledu našeg prodiranja itd. Doduše mi smo se sami snašli, ušli u srcè Hrvatske i udaramo kako najbolje možemo. Ja se momentalno nalazim u Štabu III Zone, a radi zajedničke akcije sa Slavoncima, pa Vam neću pisati redovan izvještaj sa svim potrebnim što zahtijeva jedan operativni izvještaj. To ćemo poslati kasnije, kao i veliki izvještaj o pol. prilikama ovdje. No taj izvještaj, je toliko velik da ga treba pisati. Jer ima zbilja koješta da se kaže.

Zadnji naš izvještaj je poslan poslije akcije na petrolejske izvore kod Kutine (Gojilo). Ja ću sada sa par riječi nastaviti izvještaj o našim akcijama poslije Gojila.

Akcije

10. IX. 1942. g„ poslije Gojila, slavonske snage su otišle, a ostao je jedan njihov bataljon — »Proleterska četa bosanska«,[2] i četa moslavačkih partizana 1 naravno naša tri bataljona. Operativni štab je formiran od naših (Čizmek[3] i ja) i slavonskih (zamjenik komandanta III zone[4] i komesar Odreda[5]) pretstavnika. Odlučeno je da izvršimo napad na kulturbundovce u Vel. Mlinskoj. Bilo je oko 50—60 kulturbundovca. Napadaj je izvršen oko 4,15 sati. U selo su ušli: jedan moslavački bataljon i naša jedna četa sa 4 puškomitraljeza. Naši su bili odlični. Napad uspio. Svi kulturbundovci uglavnom likvidirani. Ubijeno je u borbi oko 25—30 Nijemaca (kulturbundovca). Dobiveno oko 25 — 30 karabina. Naš III. bataljon je bio na osiguranju te je dobio 5 karabina od Nijemaca koji su bježali. V bataljon je dobio u toj akciji 9 karabina od cijelog plijena. U selu su spaljene javne zgrade (škola i jedna zgrada gdje je davan veliki otpor). 7 živih Nijemaca sa oružjem izgorilo u zgradi, jer se nisu htjeli predati. Plijena je bilo dosta, kao važne spreme, nešto municije, odjeće i obuće. Četiri zarobljena hitlerovca smo pustili kući i to je kasnije silno odjeknulo.

11. IX. 1942. krećemo prema Hercegovcu gdje ima oko 200 ustaša-civila i veliki mlinovi i mnogo ekonomskih vrednota. To je pruga Bjelovar—Garešnica. Mi nismo imali vremena da razorimo prugu a znali smo da u vlaku ima vojske, pa smo hitno stvorili odluku da napadnemo vlak i da pobijemo vlakovođe itd. Napada vlak Bosanska proleterska četa i jedna naša Udarna. Lokomotiva je skoro uništena. Vojska tuče sa teškim mitraljezom iz vlaka. Vlak odilazi dalje, jer je bila nizbrdica, klizi dalje. U trku za njim idemo oko 2 km kroz šumu. Stižemo ga blizu stanice Hercegovac. Sa stanice na nas vatra iz bacača i teškog mitraljeza. Partizani s jedne strane napadaju stanicu a sa druge strane upadaju u vlak. Dobili smo vrlo mnogo pošte, novaca oko 25.000, štofova, duhana i itd. Ubili 8 domobrana u vlaku. Sav vlak (8 vagona) uništili i zapalili. Na stanicu nismo mogli dalje napadati jer bi se i suviše zabavili, a Garešnica je vrlo blizu. Prugu smo i tu razorili, a posjekli i sve t.t. veze. Naš III i

V bataljon su bili na drugom dijelu šume da nam omoguće akciju na vlak. Na njih je naišla jedna satnija koju su naši partizani odbili, upravo herojski jurišali iz šume za njima indijanskom vikom i tjerali ih. Naši su uhvatili 13 živih domobrana a pobili 12 domobrana u borbi. Ostalo se razbjeglo po kukuruzima u paničnom bijegu. Karabine koje smo dobili u borbi sve dajemo moslavačkim partizanima, jer njih treba ojačati, a to je u duhu direktive koju smo dobili od Glavnog štaba.

Napuštamo šumu, jer je oko 11 sati počeo da nas bombarduje i avion. Polazimo u pravcu Bilo Gore.

12. IX. 1942. došli smo pod Bilo Goru. Održan miting u Vel. Jasenovači. Govorili drugovi Slav.[onac] Tolja[6], z. komandanta, doktor Gr. Žarković,[7] inače naš Banijac, uredan i dobar organizator sanitetske službe. Bilo bi dobro, da je kod nas. Mi smo bili u Grbavcu, ali miting nismo održali jer je bila duboka noć.

13. IX. 1942. u selu Vel. Barnu gdje je održan veliki uspio miting sa oko 400 ljudi. Dosta Hrvata i Mađara. Govorili Franc,[8] Mitar,[9] dr. Žarković i ja ispred vojske.

Krenuli u M. Grđevac i tamo održali miting. Govorili Franc, zamjenik komandanta III zone i komesar I odreda.[10] O pjesmi, veselju naroda, o dijeljenju stvari narodu, koje smo zaplijenili o tom ćete čuti dosta u posebnom političkom izvještaju. Ovdje ima vrlo mnogo Bosanki dotjeranih iz Kozare. Primamo nekoliko u naš III i Udarni bataljon, tako da već imamo oko 10 žena u našem odredu.

14. IX. 1942. šaljemo Kajića,[11] komandanta III bataljona, da ode u Podravinu, jer je odande rodom, i da izvidi akcije tamo. Mi održavamo vojničko savjetovanje sa svim rukovodećim drugovima, dajemo nove dužnosti sami sebi unut.[ar] Operativnog štaba. Organizujemo vlastiti agit-prop koji izdaje letak i prve partizanske novine. To Vam prilažemo. Organizujemo logor. Održavamo tog dana mitinge u Zrinskoj, Kovačici. U svakom selu govorili smo svako na jednoj strani, u svakom selu bilo je oko 500—600 ljudi. Održan je miting sa oko 200 ljudi u selu Šibeniku. Dakle iste noći 3 vanredno uspjela mitinga. No o tim mitinzima i narodu u vezi sa tim opet u polit, izvještaju.

Iste noći je naš III bataljon i Moslavačka četa otišla na diverziju pruge Bjelovar—Grubišno Polje, između Vel. Pisanice i Grđevca. Razbijeno 100 metara pruge, 500 metar t.t. veze. Avion rano ujutro bombarduje V. Grđevac (zabunom) jednu ciglanu i među ustašama i domobranima nastaje panika. Uopće je ovdje nastala panika, jer vjeruju, da nas imade oko 10 hiljada.

Naš agit-prop organizuje vedru priredbu za partizane koja je vanredno uspjela. Moral kod partizana vrlo dobar uslijed uspjele akcije i dobre ishrane.

Likvidirali smo neke špijune što ćete vidjeti iz naših novina.

15. i 16. IX. 1942 odmor i polit. rad. Operativni štab sprema planove za akcije.

17. IX. 1942. idemo prema Pitomači i Kloštru, prolazimo Bilo Goru iza Podravine. Put dalek, ali se veselo ide na akciju. Vodiča uopće nemamo, nemamo skoro ništa, ali ipak znademo da neprijatelj nije jak.

18. IX. 1942. napad na Pitomaču, Kloštar i rudnik uglja kod Pitomače u istu noć. Napad u 9 i 30 časova. Banijski naš III i V bataljon otišli u Kloštar. On je važna željeznička raskrsnica za vlakove prema Koprivnici — Virovitici — Bjelovaru — Zagrebu. Naši su tu uništili 2 osobna vlaka koje su jednostavno zaustavili na stanici i izvršili prepad. Zapalili oko 40 vagona i 2 lokomotive, tako, daje sve uništeno. Sasjekli sve t.t. veze, zapalili stanicu i zgrade okolo. Dobili 3 karabina, jer je sve pobjeglo. Dobili u vlaku oko 700 hiljada kuna, 8 buradi petroleja (800 litara) itd. »Krmaču«[12] postavili na skretnice i sve ih razbili. Naši razgovarali sa putinicima i dijelili im materijal. Putnici oduševljeni našim postupkom. No i o tom posebno.

Naš Udarni bataljon je uletio u Pitomaču i Bos. proleterska četa, koja je likvidirala stanicu odakle se oko 20 ustaša razbjeglo po kukuruzima. Udarni bataljon je likvidirao tabor, općinu i žand. stanicu, gdje je bilo oko 16 žandara, 6 živih uhvaćeno, jedan pobjegao, 3 žandara ubijena, a ostali živi izgorjeli u zapaljenoj kasarni, jer se nisu htjeli predati. Zapaljen jedan veliki trokatni mlin sa oko 20 vagona žita. Sam mlin sa prekrasnim strojevima vrijedi 100 miliona. To je mlin jednog bandita, a služi uglavnom državi. Zaplijenili mnogo ljekarskog materijala u jednoj ljekarni i kod doktora, tako da s te strane na ničem ne oskudijevamo. U šumariji, koju nismo zapalili dobili oko 200 hiljada kuna, a na pošti oko 100 hiljada. Dobili u obje akcije preko milion kuna, tako da smo postali milionari. Dakako, da smo to srazmjerno podijelili na sve snage. Nama je ostalo dosta tako, da i Vama šaljemo, našoj banijskoj sirotinji 250 hiljada. Poslali bi Vam još, ali bojimo se, ako padne kurir, da ne padne sav novac. Nama ostaje još oko 300 hiljada; dali smo svim bataljonima, a i Gromovniku[13] koji je momentalno ovdje za njegove potrebe 10 hiljada kuna. Dobili u Pitomači 12 karabina koje smo sve predali Moslavcima. Hrvate ustaše-civile pustili, a nekoliko ih zarobili. Isto je odjeknulo. Pustili još 3 žandara. Partizani nisu dirali u privatne kuće ni vlasništvo i to je vanredno odjeknulo. Bilo je malih grešaka kod partizana, ali one neće učiniti rđav utisak. Dakako, da pazimo na postupak partizana prema stanovništvu.

U samoj akciji dobiveno je i nešto municije, 150 gotovih novih vojničkih hlača, cipela 50 pari, nešto čizama, 300 kg slanine, 6 kištara šećera, kože, masa ostalog plijena. Bilo je oko 12 pisaćih strojeva i par radioaparata. Da smo imali velikih kamiona i više kola iznijeli bi čudo plijena.

Na rudniku uglja kraj Pitomače je porušeno nekoliko ugljanih okana, uništeno sve, a dobiveno 25 hiljada kuna, 500 kg eksploziva (astralita) mašina itd. Održan miting sa radnicima. U isto vrijeme slavonski partizani su bili na osiguranju prema Virovitici, gdje su razorili sve t.t. veze.

Naravno i poslije tih akcija nas je tukao još tog dana avion, ali smo ga prevarili, jer smo sa akcije svi pošli u pravcu Bjelovara, a onda naglo okrenuli u

šumu prema istoku. Tu smo se odmarali od dalekog i teškog puta 2 dana i spremali plan za novu akciju na jedno veliko sresko mjesto. Ta akcija bi još najviše odjeknula, jer neprijatelj ovdje još nema snaga, a mora ih dovoditi iz daleka ovamo. Konačno to mi i svi želimo. U vezi s tim pripremama sastali smo se sa domobranima i dvojicom oficira iz tog mjesta. Oni su sami tražili taj sastanak. Panika ih je sve uhvatila i boje se. S druge strane mrze ustaše i priklanjaju se nama, a naročito iza naših akcija na Pitomaču i Kloštar. Mislimo, da ne treba govoriti o značaju napada na ta podravska mjesta. Mi ćemo Vam više pisati o svemu tome kasnije.

21. IX. 1942. g. je došlo od III zone pismo u kome nas sve odmah pozivaju na jednu vrlo važnu akciju. Trebalo je, da se izvrše pripreme za put itd. Zamjenik komandanta III zone, dr. Žarković i ja smo odmah pozvani u Zonu, da priredimo sa ostalim drugovima tu akciju. Međutim ovdje smo se dogovorili, da opet odemo natrag, da izvršimo onu našu akciju u Bilo Gori, a onda da se vratimo opet u Slavoniju za ovu akciju. Formiran (je) i Operativni štab za ovu veliku akciju u Slavoniji u koga smo izabrani i mi. Danas krećemo opet na put.

Ovdje smo našli Honga[14] koji je dobio misiju, da stvara partizanski odred na Kalniku. Našli smo i Radu Bulata, a sastali se i sa drugovima iz povjerenstva C.K. za Slavoniju. Tu je bio i član C.K. drug Brzi.[15] Slavonci ne mogu da dadu snage za Kalnik, a na Kalniku nema naših snaga. Tamo će ići naša Proleterska četa sa Demonjom[16] i Mrkim[17] i naš V bataljon, tamo će se od tih snaga odmah formirati 2 mala bataljona. Stvorenje odmah Operativni štab na Kalniku u kog je ušao Mato[18] kao komandant, Hong, komesar, i još neki koje vi ne poznajete. U Prvi bataljon će ući Demonja kao komandant, Šibi[19] komesar itd., u Drugi bataljon će ući neki Ilić[19] odavde kao komandant. Mrki komesar itd.

Znadem, da ćete vi možda i slegnuti ramenima, ali drugovi, svaki partizan koji ovdje ostaje dvostruko koristi našoj borbi. O tome je danas izvješten C.K. preko druga Brzog, G.Š.H.[20] preko Rade[21] i druga komandanta III. zone, a ja evo obavještavam i Vas. Naravno Vi sa svoje strane obavijestite našu Zonu o svemu ovome, jer vjerujem, da ćete vi ipak prvi dobiti ovaj izvještaj. II zona je također o tome izviještena, a uskoro će biti i sastanak sa jednim članom Vrhovnog štaba[22] koji je u II. zoni.

Mi ćemo naravno još u savezu sa Slavoncima neko vrijeme udarati, a onda očekujući direktive od Vas, lagano sa borbom približavati Baniji, jer sa dva bataljona ne možemo ovdje mnogo učiniti. Konačno u zadnje vrijeme se osnivaju udarne brigade, odredi lagano iščezavaju i pokazalo se, da je to dobro. U Hrvatskoj se mogu kretati jače borbene jedinice. To pokazuje slučaj nas Slavonaca i Moslavaca, jer nas je bilo oko 800—1000 partizana.

Mislimo, da ćete odobriti, shvatiti, a vjerujem i pozdraviti naš gest gledajući stvar jako široko, dalje od naših banijskih vidika i granica.

Inače banijski partizani uživaju vrlo velik ugled zbog svoje borbenosti; tu

je Demonjina četa načinila lijepih podviga. Naše operativne snage (III, V i Udarnog bataljona) su se pokazale i borbene i disciplinovane i ovakove kakove su sad mogu da uđu u Udarnu brigadu. Stekli smo svi ovdje iskustva koja će nam koristiti u daljnjim našim borbama.

U našim jedinicama izvršili smo neke promjene. Komandir I čete III bataljona je smijenjen, jer se napio, a na njegovo mjesto je postavljen Dodoš Stojan, vodnik I čete V bataljona. On se pokazao kao hrabar, dobar vodnik koji je već davno trebao postati komandir. Drug Stanić,[23] iz V bataljona sekretar biroa, je otišao na istu dužnost u Udarni bataljon, jer tamo u Štabu sve šepa. To se onda odrazuje i na partizane. Komesar Sužnjević nije za komesara tog bataljona, zato smo poslali tamo Stanića da pojača Štab. Već je počelo tamo da vjetri.

Pošto danas idu izvještaji na G.Š.H. to i ja prilažem ovaj kratak izvještaj. Naglašavam kratak, jer ima sila stvari koje nisam obuhvatio. Drug Čizmek je ostao u Bilo Gori, da pregovara dalje s onim oficirima, te zato i nema političkog izvještaja, no ja sam malo stavio neke napomene u vezi sa mitinzima. Šaljemo Vam 250 hiljada kuna, a i ove priloge po kuriru Mijočinoviću,[24] on ide preko Kozare do Vas, a sa ostalim kuririma za G.Š.H.

Pišite nam mnogo i budite u tom pažljiviji, nego do sad. Dok dobijete ovaj izvještaj sigurno ćemo opet nekuda uletiti, bar u kakovo sresko mjesto. Poslali bi Vam i mnogo darova, ali ste jako daleko, pa je težak transport.

Mnogo svi mislimo na Baniju, pitamo kako je na njoj, no niko ništa ne zna. Mislimo, da i Vi udarate.

Drugarski Vas pozdravljamo svi.

S. F. - S. N!

Komesar
si. otsutan

Z. komandanta P.O.B.
Nina[25] v.r.

P.S. Ona 3 manja izvještaja držimo da ste već primili. U svima akcijama do sada smo imali 2 mrtva i 5 ranjenih.

Prijepis, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1614, reg. br. 23/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 59, str. 210—216.

[1] Vidi dok. br. 109

[2] To se odnosi na Proleterski bataljon Bosanske krajine koji se prebacio u Slavoniju, u lipnju 1942. godine.

[3] Đuro Čizmek

[4] Bogdan Crnobrnja

[5] Josip Krajačić

[6] Bogdan Cmobrnja
[7] dr. Grujica Žarković
[8] Franjo Knebl
[9] Mitar Mitić
[10] Josip Krajačić
[11] Nikola Kajić
[12] Avionska bomba prilagođena za miniranje. Naziv »krmača« dali su joj sami partizani zbog njezina izgleda.
[13] Ivan Hariš
[14] Jože Horvat
[15] Pavle Gregorić
[16] Nikola Demonja
[17] Vlado Mutak
[18] Mate Jerković
[19] Ivan Šibi
[19] Slobodan Ilić Čiča bio je komandant Drugog bataljona.
[20] Glavni štab Hrvatske
[21] Rade Bulat
[22] Ivo Lola Ribar
[23] Milan Stanić
[24] Rade Mijočinović
[25] Nikola Maraković

132

1942, rujan 23.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama jedinica Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

»Br. 86/42
23. IX. 1942

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj br. 18...«

»... II operativna zona:

Kao što smo vam već javili, prilikom ofenzive na Baniju, banijske su se snage povukle na Kordun, odakle se jedna Brigada[1] prebacila na teritorij II op. zone, gdje je u zajedinici sa snagama II i II op. zone izvršila nekoliko akcija.

Prilikom prebacivanja u II op. zonu u blizini ceste između Dužice i Lekenika Brigada je bila dočekana od jedne njemačke ophodnje, koja je nakon kratke borbe odbijena. Tom prilikom poginuo je jedan partizan. Nakon što su prešli prugu i rijeku Lonju, 31. VIII, Brigada je stigla u Martinsku Ves, selo koje se nalazi s obje strane rijeke Save. U mjestu je zapaljena opća i arhiva pošte. Zaplijenjen je jedan karabin. Također su spaljene sve poreske knjige kao i knjige vojnih obveznika. Interesantno je spomenuti, daje radio Zagreb toga jutra javio svim vojnim jedinicama preko Save o partizanima, kojih ima 500 i koji idu u pravcu Brezovice. To su čuli i moslavački partizani, koji su na taj način i saznali za dolazak Brigade u Brezovicu.

4. IX došli su u vezu s Moslavačkim bataljonom. Zajedno s drugovima Slavoncima stvoren je plan za akciju na petrolejske izvore kod Gojila i u tu svrhu je stvoren zajednički Operativni štab za izvođenje te akcije.[2] Prema planu Gojilo su morali napasti Banijska proleterska četa, jedan slavonski bataljon, Moslavački bataljon je bio na osiguranju prema Kutini i Banovoj Jarugi, a banovački Udarni bataljon prema Garešnici. Da bi se odvratila koncentracija neprijatelja od Gojila, poslan je jedan bataljon u Jelensku, da tamo održi miting i da pripuca na prugu. Jedna četa poslana je da izvrši diverziju pruge Zagreb—Novska blizu Kutine. U Gojilu je bilo 150 domobrana, 45—50 Nijemaca i par ustaša. Samo Gojilo je najveće petrolejsko vrelo u Hrvatskoj, a imala je oko 9 velikih izvora, koji su davali dnevno 80.000 litara nafte sa perspektivom, da se danomice proizvodnja povećava. Isto tako davala su i plin za Kutinu i okolna mjesta. Izvori su bili u rukama Nijemaca i smatrani su neosvojivima. Bilo je u njima uposleno nekoliko stotina radnika, a postrojenja su bila najmodernije uređena.

6. IX akcija je izvršena ujutro, u pola pet. Već u 7,30 sati glavna uporišta bila su likvidirana. Za kratko vrijeme svi izvori bili su zapaljeni, kao i petrolejski tornjevi ijedna plinosprema. Slavonski je bataljon zapalio nekoliko velikih spremišta benzina i petroleja. Odmah nakon paljenja nastalo je par velikih eksplozija i dim je daleko sukljao prema Bjelovaru i Kutini. Prije toga evakuisan je sav ratni materijal kao ostali veliki plijen.

Zarobljeno je 77 domobrana, a ubijeno oko desetak. Također je zarobljeno četiri Nijemaca, a ostali su svi pobijeni. Zaplijenjeno je oko 120—130 karabina, tri njemačka »Šmajsera«, jedan njemački laki mitraljez i dva p. mitraljeza, kao i veća količina municije.

Ovom akcijom neprijatelju je zadan veoma težak udarac, jer su ovi izvori bili jedini petrolejski izvori u NDH[3] u koje su Nijemci polagali velike nade. Sami izvori su nekoliko dana gorili. Računa se da će neprijatelj jače reagirati na ovu akciju i već se primjećuje izvjesna koncentracija snaga. Avioni kruže nad Moslavačkom Gorom, što do sada nije bio slučaj.

Osiguranja kao i one jedinice, koje su imale da svrate pozornost neprijatelja na drugu stranu, uglavnom su izvršili svoj zadatak.

Važno je spomenuti, da na čitavom terenu kojim seje Brigada prebacivala

bila je vrlo dobro primljena od hrvatskog stanovništva. U pojedinim selima narod se pomalo bojao, ali kad je vidio postupak partizana, koji su svugdje, gdje su god stizali, stupali u kontakt sa narodom i objašnjavali mu ciljeve narodno-oslobodilačke borbe, prilazio je bez straha. U tim krajevima narod je jako siromašan i mrzi ustaše. Vrlo seje često dešavalo, da su im dolazili ljudi i omladinci, i nudili im svoje usluge i prokazivali ustaše. Mnogo omladinaca javljalo se u partizane.

Na svom putu prošli su kroz talijansko naselje Ciglenicu kod Mikleuške, gdje su vrlo dobro primljeni.[4]

9. VIII. Koncentrisalo se oko 1000 njemačkih vojnika i kulturbundovaca sa namjerom da pretraže Moslavačku Goru. Uz njih je još bilo oko 600 ustaša i domobrana. Ovaj sukob je izbjegnut, jer se četa[5] od 97 partizana pred daleko nadmoćnijim neprijateljem povukla.

9. VIII jedna je četa Moslavačkog bataljona izvršila zapljenu državnog žita u Ježevu.

12. VIII. Ista je četa na cesti 20 km od Zagreba između Dugog Sela i Ježeva postavila neprijatelju dvije zasjede.

Na prvu zasjedu naišli su četvorica ustaša. Dvojica su uhvaćeni živi, jedan je ranjen, a jedan pobjegao.

Na drugu zasjedu naišlo je 150 ustaša, koji su u streljačkom stroju stupali prema našim snagama. Naši su otvorili vatru, i u kratkoj ali oštroj borbi neprijatelj je imao mnogo gubitaka. Nakon toga neprijatelju je stiglo pojačanje od 100 ustaša. Borba se ponovila. Vještim manevrom naših partizana svih 250 ustaša je opkoljeno. Naši su ih tukli sa svih strana. Tek što nije došlo do predaje, kad je njima iz Zagreba došla pomoć od 3 kamiona ijedan blindirani kamion. Nakon toga naše snage bile su primorane da se povuku.

Neprijatelj je žestoko reagirao na ovu akciju. Poslao je jače snage da pretraže čitav kraj i da pronađu partizane. Isto tako je i avion bombardirao položaje, gdje su pretpostavljali da se nalaze partizani.

10. VIII, kod Ježeva, ubijena su dva njemačka oficira...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar Komandant«

Kopija, strojopis

Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 A, reg. br. 24/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 63, str. 232—234,

[1] Sedma NO brigada Hrvatske.
[2] Vidi dok. br. 125.
[3] Tzv. Nezavisna Država Hrvatska
[4] Vidi dok. br. 105.
[5] Četa Moslavačkog bataljona.

133

1942, rujan 23.

Iz izvještaja Štaba Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o situaciji u Moslavini, Bilogori i Podravini te o akcijama izvršenima na tom području u prvoj polovini rujna 1942. godine

»ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOBOD. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj...
Dana 23 rujna 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Operativni izvještaj...«

»Akcije...«

»...Noću između 5. i 6. IX, u 4.30 sati, snage našeg I odreda, Banijske proleterske čete i jedne proleterske čete Krajišnika izvršili su napad na postrojenja petrolejskih izvora u Gojilu. Neprijatelj je branio objekt sa 120 domobrana i 40 Nijemaca iz Reicha. U samom napadu sa naše strane učestvovalo je 280 partizana sa 16 puškomitraljeza. Nakon borbe od 3 i po sata neprijatelj je likvidiran. Zarobljeno je 112 pušaka, 2 puškomitraljeza (zbrojevke) i jedan njemački laki mitraljez, a i 3 mašinska pištolja (šmajser) 85 defenzivnih bombi, 10.000 metaka, mnogo odjeće i obuće i ostalog ratnog materijala. Zarobljeno je 81 domobran ijedan oficir, 6 njemačkih vojnika i 1 podofocir. Naših 13 mrtvih i 24 ranjena. Neprijateljski gubitci: 70 mrtvih (od kojih 31 Njemac — samo su trojica uspjeli pobjeći) 40 domobrana... Izvori i sva postrojenja oko 50 motora, strojeva i pumpi, zapaljeni su. Neprijatelj je iz tih izvora crpio dnevno 8 vagona nafte (80000 litara) i čitava N.D.H. snabdijevala se sa plinskom rasvjetom. Akcija je imala ogroman vojnički i politički značaj. Za nju se je čulo isti dan u čitavoj Slavoniji, Podravini, Zagrebu i čitavoj okolini.

Naši borci su se držali junački. Sa pjesmom na ustima i borbenim poklicima neodoljivo su jurišali. Kod neprijatelja je postojalo uvjerenje da mu neće moći učiniti ništa ni 2000 partizana.

Čim smo stigli u Moslavačku (Goru) obaviješteni smo da su se neke snage banijskih partizana prebacile također u Moslavačku Goru.[1] Odmah smo se sa njima povezali i pozvali jedan dio njihovih snaga da nam pomognu pri

osiguranju što su drugovi Banijci i učinili. Jedan njihov nepotpun bataljon vršio je osiguranje na putu Garešnica—Gojilo.[2] U njihovom pravcu naišao je neprijatelj sa slabijom snagom (oko 60 ustaša i žandara) koji je odbijen i jurišem razjuren; tu je neprijatelj imao 6 mrtvih i ranjenih; na našoj strani nije bilo gubitaka. Neprijatelj se toliko uplašio da se nije zaustavio ni u Velikim Vukovjima (odakle su pošli), nego je napustio žandarmerijsku postaju i pobjegao u Garešnicu. Tome bataljonu je naređeno da uđe u Vel. Vukovje i da zapali žandarmerijsku stanicu koja je bila prava tvrđava opasana zidom. Zapaljena je žandarmerijska stanica a sav materijal (dosta odjeće, ćebadi i ostale spreme) zaplijenjen.

Prilikom povlačenja nekoliko ustaških bandita bili su zarobili dvoja kola i tri seljaka, ali su kratkom intervencijom banditi razjureni, a kola i seljaci oslobođeni. Jedinice su se poslije ove akcije povukle na određena mjesta, gdje je izvršena podjela plijena. Na tom mjestu spojili smo se sa ostalim snagama Banije i sa svim moslavačkim snagama. Odlučeno je da se formira zajednički operativni štab. U štab su ušli komandant drug Tolja,[3] zamjenik komandanta III operativne zone, politički komesar drug Đuro Čizmek, zamjenik komesara Banije, zamjenik komandanta je drug Nina Maraković, zamjenik političkog komesara drug Prika[4] politički komesar I slavonskog odreda.

Operativni štab pristupio je odmah izradi operativnog plana. Prema tome planu jedan slavonski bataljon[5] sa Proleterskom četom Banije dobio je zadatak da otprati ranjenike u Slavoniju i da usput izvrši napad na neprijateljsko uporište Uljanik (sekcija Pakrac). Sa tim snagama upućen je drug Pepe[6] komandant I. slavonskog odreda. Zadatak je potpuno izvršen, ranjenici su dopremljeni na određeno mjesto. Napad na Uljanik izvršen. Žandarmerijska stanica predala se gotovo brez borbe. Zarobljena su i dva bandita finanaca. Zarobljeno je 12 pušaka, nešto municije i spreme, zaplijenjene apoteke i radnja Bata.

Preostale naše snage izvršile su napad na neprijateljsko (kulturbundaško) mjesto velika Mlinska (sekcija Bjelovar).[7]

Napad je izvršen noću od 9. na 10. IX. Uporište je likvidirano, zarobljeno je 25 pušaka. Neprijatelj je pružio otpor; neki od njih su bacili zatvarače od pušaka i puške u vatru (zarobili 6 pušaka bez zatvarača). Mjesto je bilo zaposjednuto od 60 kulturbundovaca. Naši gubitci: 1 mrtav i 6 ranjenih, neprijateljski gubitci 35 mrtvih i 7 zarobljenih (od kojih su 4 strijeljana a 3 puštena).

Poslije ove akcije operativni štab je odlučio da se sa glavninom snaga prebaci na Bilo Goru, a u Moslavačkoj Gori ostavljene su manje snage moslavačkih partizana sa zadatkom da neprijatelje privlače na Moslavinu.

Za Bilo Goru krenule su zajedničke snage i to 3 banijska bataljona, 1 slavonski bataljon, Proleterska bosanska četa, bolnička četa i jedna moslavačka četa. U takvom sastavu jedinice šu se kretale u vidu udarne brigade u svim daljnjim akcijama.

Na putu prema Hercegovcu, u šumi Trupinski Gaj, nailazi osobni vlak iz Bjelovara prema Garešnici. Operativni štab stvara odluku da se vlak svakako napadne, iako prethodno nije bila razorena pruga. Napad na vlak izvršila Bosanska proleterska i Udarna slavonska četa. Sa vatrom 10 puškomitraljeza vlak je onesposobljen i u njemu ubijeno 8 vojnika. No kako je bila nizbrdica vlak je krenuo prema postaji Hercegovac. Naši hrabri partizani u divljem jurišu dostigli su vlak, ušli u njega, pokupili sav ratni plijen iz njega (razne pakete, poštu, novac i par karabina), te ga potom cijeloga zapalili. Stanica nije likvidirana zbog vatre dvaju mitraljeza i bacača mina, i nije bilo vremena da se naše snage dulje bave napadom na stanicu. Istovremeno pokidane su sve telefonske veze prema Hercegovcu i Bjelovaru i razorena je pruga na desetak metara. Treći i Peti bataljon banijski branili su prilaz od Bjelovara od kuda je uskoro naišla jedna satnija domobrana u pomoć napadnutom vlaku. Partizani su jurišajući raspršili satniju uništivši 12 domobrana u borbi i zarobivši ih 13. Ostalo je sve pobjeglo u paničnom bijegu. Dobiveno je 25 karabina koji su predani moslavačkim snagama jer je njima oružje najpotrebnije. Odmah poslije akcije na vlak bombardovao je naše snage avion, ali nije nanio nikakovih gubitaka, jer smo se pravovremeno i sretno izmakli.

Na daljnjem putu za Bilo Goru, održan je miting u hrvatskom selu Grbavci, gdje je narod, nakon prvotnog zaprepaštenja i straha toplo primio partizane. Također je slijedećeg dana 13 i 14 održano nekoliko mitinga koje je priredio zajednički agitprop. Tako je održan miting u Velikoj Barni gdje je bilo dosta Hrvata i Mađara. Poslije mitinga su partizani pjevali pjesme, a narodu su dijelili stvari iz jedne državne trgovine, što je narod sa oduševljenjem pozdravio. Bilo je prisutno mnogo bosanskog naroda dotjeranog sa Kozare.[8] Žene s Kozare koje žive u jako teškim prilikama stalno traže da budu primljene u partizane. Nekoliko ih je primljeno u odred.

Dalje su održani mitinzi u Zrinskoj, Kovačici i Šibeniku, gdje je opet bilo prisutno dosta Mađara, Nijemaca i Hrvata. Na svakom mitingu bilo je prisutno 400 do 500 ljudi. Agiprop je izdao letak upućen Srbima, Hrvatima, Nijemcima i Mađarima koji je dijeljen narodu. Isto je organizovano nekoliko pjevačkih skupina kod održavanja mitinga. Sve je ovo ostavilo duboki utisak na narod.

Noću 14. na 15. IX. Moslavačka četa i III banijski bataljon otišli su na diverziju pruge Bjelovar-Grubišno Polje, te je razoreno kod Velikog Grđevca preko 100 metara pruge i 500 metara TT veze. Rano ujutro avion je bombardovao to mjesto misleći da su tamo partizani, ali je zabunom bacio nekoliko bombi najednu ustašku ciglanu i ranio jednog ustašu. Među ustašama i domobranima nastala (je panika).

Tog istog dana Agitprop je organizovao poučno-zabavnu priredbu za partizane. Priredba je uspjela i ostavila lijep utisak na partizane. Također su izdane i partizanske novine za obavještavanje o događajima u svijetu i kod nas.

Prema stvorenom planu trupe su krenule prema Pitomači i Kloštru. 18. IX

izvršen je napad na Pitomaču, Kloštar i na rudnik uglja kod Pitomače. Prvi slavonski bataljon je išao u zasjedu prema Virovitici, gdje je prije napada uništio sve TT veze. Kloštar su napali III i V banijski bataljon uništivši potpuno dva osobna vlaka (40 vagona i 2 lokomotive), spaljena je željeznička stanica kao i sve zgrade, a jednom velikom minom razorene su sve skretnice na toj važnoj željezničkoj raskrsnici prema Koprivnici, Bjelovaru, Virovitici i Zagrebu. Dobivene su 3 puške, jer su se ostale neprijateljske snage razbile. Zaplijenjeno je oko 700.000 kuna, 8001 petroleja i ostalog ratnog plijena.

Pitomaču je napala Bosanska proleterska četa i Udarni banijski bataljon. Uništena je i zapaljena željeznička stanica sa svim zgradama, dvije male lokomotive sa desetak vagona; likvidiran je i spaljen ustaški tabor, općina i žandarmerijska stanica. U stanici je bilo 16 žandara, od kojih je 6 živih uhvaćeno, 1 pobjegao, 3 poginula, a ostali živi zapaljeni, jer se nisu htjeli predati. Dobiveno je 12 pušaka i nešto municije. Zapaljen je veliki trokatni mlin sa od prilike 20 vagona žita. Zaplijenjen je nadalje sanitetski materijal iz apoteke. U šumari [ji] je dobiveno oko 200.000 kuna, a na pošti i ostalim državnim zgradama oko 100.000 kuna. U ovim akcijama dobiveno je preko milijun kuna. Uhvaćeno je nekoliko Hrvata civila ustaša koji su pušteni kući, a nadamo se da će to sigurno pozitivno odjeknuti. Ostalog ratnog plijena kao kože, slanine, šećera, pisaćih strojeva, radio aparata bilo je toliko da ih nisu mogli povući sa sobom.

Moslavački bataljon je te noći izvršio akciju na rudnik uglja gdje su uništena tri okna, dobiveno 20.000 kuna i 500 kg eksploziva (Astralita). Radnicima je održan miting...«[9]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 27/2 i kut. 1481, reg. br. 22/6.

Zbornik VII, tom V, knj. 7, *dok. br. 64, str. 238—242.*

[1] Treći, Peti i Udarni bataljon Banije.
[2] Prva četa Udarnog bataljona.
[3] Bogdan Crnobrnja
[4] Josip Krajačić
[5] Treći bataljon Prvoga odreda
[6] Vicko Antić
[7] Zapovijest za napad vidi u dok. br. 111.
[8] Za vrijeme ofenzive na Kozaru mnogo je ljudi odvedeno u Moslavinu i Bilogoru, a dio njih je prosto natjeran na slobodni teritorij Slavonije. To je neprijatelj uradio stoga da bi stvorio dojam da su partizanske snage na Kozari uništene i time demoralizirao narod i partizane u Slavoniji i Moslavini.
[9] Dokumentu nedostaje završetak.

134

1942, rujan 24.

Obračun Okružnog komiteta KPH Varaždin upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za mjesec kolovoz 1942. god.

Obračun O.K. Varaždin

Obračun za mjesec kolovoz

primitak nar. pom.	9 familija izd. pom.	izdržavanje terenskih rad.	obuhvaćeno 71	pod. od nar. p.	ostalo
ostatak 11.720 od VII 8.164 19.884	6.400	8.095 i drugova u zatvoru kojih ima 9	71	9	3.389
za dug vraćeno	ostalo duga	ukupni izdaci			
2.000	1.674	16.495			

24. IX 42.[1]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Datum zaprimanja dokumenta u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu

135

1942, rujan 26.

Pismo Anke Berus, člana Biroa CK KPH, Dragutinu Sailiju, rukovodiocu Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, da se osigura kanal preko Kotarskog komiteta KPHf Sisak i Okružnog komiteta KPH Banija »samo za poštu CK«. Obavještava ga da su doputovali Ivo Lola Ribar, Ivan Krajačić i Marko Belinić, te da i Sali, sada kada je stigao Ivo Marinković, treba da dođe na oslobođeni teritorij

294

Dragi druže Konsp}, nalazeći se na Baniju vidjela sam pisma koja si uputio KK Siska i OK Baniji. Oni ti nisu odgovarali, jer su imali stalnu i redovitu vezu sa nama, pa im je bilo nejasno ko im to piše. Mislim da ti je poznato, da je od Okružne konferencije koja je održana koncem maja sisački kotar pripao OK Banije, pa prema tome nije nužno da Povjerenstvo njima šalje literaturu i ostalo. Potrebno je samo da se učvrsti kanal preko njih za Povjerenstvo u Z. [agrebu] koji će nama služiti. Kanal treba tako urediti da bude rezerviran samo za poštu CK i da tim putem ne ide ništa drugo.

Pre neki dan doputovali su drugovi Fiš.,[2] Stevo[3] i Marko.[4] Marko je na putu k tebi, ali kako izgleda, neće tako brzo moći da stigne, pa te o nekim stvarima ovim putem obavještavam. Naime treba da ti također dođeš k nama i to odmah jer je već vrijeme da se kreneš otuda. Uostalom čim se sastaneš s Markom on će ti sve objasniti, ali ti, ako ovo pismo ranije dobiješ, uređuj već tako stvari da možeš čim prije krenuti. Sada kada je stigao Slav.[5] (Prof) to ti neće biti tako teško, a izgleda da ćemo u najkraće vrijeme moći još nekoga uputiti.

Ti si ovdje tražio sastanak sa Starim (V.[lado] J. [anić]) ali je nepotrebno da se sa njim sastane bilo tko, već samo uredite kanal, kako sam već gore napomenula.

S. F. - S. N.

Drugarski pozdrav

26. IX. 1942. *Anka*[6]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/101 a

[1] Dragutin Saili
[2] Ivo Lola Ribar
[3] Ivan Krajačić
[4] Marko Belinić
[5] Ivo Marinković
[6] Anka Berus

1942, rujan 26.
Zagreb

Oglas Zapovjedništva Ustaške nadzorne službe o tome da je Prijeki sud u Zagrebu na smrt strijeljanjem osudio Alojza Benčića, Ivana Gudlina, Anku Ljubić, Ivana Grgurića i Franju Fabijančića

IZ ZAPOVJEDNIŠTVA
USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE

Broj Taj. 69584-1942. U Zagrebu, dne 26. rujna 1942.

OGLAS

Prieki sud u Zagrebu osudio je na kaznu smrti strijeljanjem:

1. Benčić Alojza, sina Friderika i Eve, rkt., rodom iz Doša, 32 godine starog, radnika, radi toga:

što je poslie 10. travnja 1941. vršio komunističku i protudržavnu promičbu,

2. Gudlin Ivana, sina Mije i Marije, rkt., rodom iz Dol. Kraljevca, 28 godina starog, tkalca, što je poslie 10. travnja 1941. dielio komunističke letke i skupljao novac za »Narodnu pomoć«,

3. Ljubić Anku, kći Šime i Danice, rkt., rodom iz Drniša, 18 godina stara, učenica, i

4. Grgurić Ivana, sin Emila i Vande, rkt., rodom iz Mrkopolja, 19 godina star. učenika,

a) što su sredinom mjeseca kolovoza ove godine kao članovi komunističke borbene grupe zajedničku ušli u stan Meniga u ulici Ansalda Musolinija u Zagrebu, te prisilivši oružjem kućnu pomoćnicu na šutnju, pretraživali stan, da se domognu dragocjenosti i oružja. Grgurić Ivan pronašao je tom zgodom dva velika samokresa, nakon čega su bili oboje na djelu uhvaćeni;

b) što je Ljubić Anka primila od izvjesnog komuniste samokres, koji je upotriebljen kod izvršenja pod a), dakle daje nakon proteka određenog roka u javnom pozivu za predaju vatrenog i hladnog oružja vlastima pribavila i imala vatreno oružje bez dozvole nošenja i držanja ovog.

5. Fabijančić Franju, sina Matije i Jelene, 33 godine starog, rodom iz Malog Munca, tvorničkog radnika,

što je dne 25. VII. 1942. u gostioni Šime Slavića u Zagrebu Bužanova ul. 35, po nagovoru komuniste Mandića, pokušao izmamiti od jednog redarstvenog stražara samokres ili drugo kakvo oružje, te streljivo, te što je istog stražara nagovarao na zajednički ilegalan rad, obećavajući mu novčanu nagradu;

zatim što se istom zgodom zaprietio istom redarstvenom stražaru da će ga ubiti na sred ulice ako bi ga ovaj pokušao izdati.

Smrtna kazna izvršena je u zakonskom roku.

Iz zapovjedničtva
Ustaške nadzorne službe

Original, knjigotisak
Sign., AIHRPH, NG, kut. 131, dok. br. 10522.

137

1942, rujan 27.
Zagreb

Obavijest Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu Štabu Moslavačko-sisačkog bataljona o pripremama neprijatelja za napad na partizane na liniji Karlovac—Jaska—Pisarovina

Druže Marijane![1]

Od zadnjeg našeg susreta (6. IX. o. g.) pa sve do danas, još se nisu povratili komandant i polit. kom. ove zone. Kako smo doznali oni su se na poziv uputili u Gl. Štab i svakog se dana nadamo da će se povratiti, jer još malo pa će se navršiti mjesec dana kako su odavle otišli. Primili smo tvoj dopis od 12. IX. upućen Štabu II. o. z. Pošto komandant i pokom. nisu ovdje a nemamo mogućnosti da im u najskorije vrijeme dostavimo tvoje pismo (u koliko svakog časa ne dođu), to ćemo stajati u izravnoj vezi i izvještavajte nas o svim stvarima koje se odnose na Štabove zone. Uslijed novo nastale situacije u vezi sa ofenzivom neprijatelja na Žumberak, koja je počela 15. IX. prekinuta je veza sa Štabom odreda i neznamo, kakovo je tamo stanje sada. Po informacijama koje smo dobili napad se izvršio iz sljedećih pravaca: Samobor, Zdenčina, Jaska, Karlovac, Brežice, sa snagama: 4 baterije lake artiljerije, 4 puka domobranaca,
4 bataljona ustaša i nešto njemačke i talijanske vojske. Jedna grupa partizana od nekih 17 ljudi pojavila se u Stubičkom kotaru i nešto se priča, da su otišli na Slovenski teritorij, a nije isključeno da su se uputili u pravcu Kalnika.

Čuje se da danas 27. IX. počinje napad na partizane sa linije Karlovac—Jaska—Pisarovina sa ciljem uništenje partizanskog skupa oko Crne Mlake (južno od Karlovca). Jakost neprijatelja 1 gorski zdrug i 2 bataljuna ustaša. To su prilično točne informacije i odmah saopćite dalje, jer naše su veze sa njima prekinute. Potrebno je, da stojimo u vezi barem svakih osam dana, kako bi vas, kao i druge po potrebi preko vas pravovremeno informirali o namjerama neprijatelja.

Privremeno rješenje koje je donešno u sporazumu sa oficirom Gl. Št. drugom Bulatom[2] je dobro i postupite po njemu. Konačnu potvrdu dat će Štab zone kad se povrati komandant i politkom. zone. Svi bataljoni koji djeluju u ovoj op. zoni, dužni su dok ne stignu komandant i politkom da uz izvještaj koji podnašaju odredu šalju i ovom Povjerenstvu. Ovo treba shvatiti kao naredbu.

Za održavanje veza sa nama je kako izgleda najbolji ovaj put kojim ste poslali vaš dopis t.j. preko Culeta.[3] Mi smo vaš dopis primili 19. IX. no odgovaramo tek danas zato, što smo svaki čas očekivali koma.(ndanta) i politkoma.

Skrenite više pažnju u pravcu Kalnik i ispitajte teren za prebacivanje većih snaga u tom pravcu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

27.IX. 42. Za C.K. K.P.H.
Konsp.[4] v.r.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-43/I02

[1] Marijan Cvetković
[2] Rade Bulat
[3] Dušan Čalić
[4] Dragutin Saili

138

1942, rujan 27.

Obavijest Štaba Prvoga moslavačkog bataljona Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske da još nisu primili rješenje o novoj komandi bataljona

Štab
I. moslavačkog bataljona
27/IX—1942.

Štabu II. operativne Zone

MI još nikako nismo primili rješenje II. zone o komandi ovog bataljona. Bataljon još uvjek nije formiran i čeka se na direktivu sa strane ovog štaba. Štab ovog bataljona kojeg je formirao Stanko Parmač, još uvjek vrši dužnost. Komandant bataljona je po naređenju G.Š.H. Marijan Cvetković, a ostali dio Štaba je onaj isti koji je formiran od Parmača.—

Ovaj postojeći štab ovako skrpan ne odgovara svom zadatku i stoga bi bilo potrebno ili da se meni dade punomoć da u sporazumu sa O.K. Čazma predložim II. oper. zoni nacrt štaba od ljudi koji bi najbolje odgovarali, ili da netko od štaba II. oper. zone dođe hitno ovamo i da sredi ove prilike.

Ovdje su i drugovi Capo[1] (bivši zamjenik Parmača) i Dragan Bobetko (bivši komandant banijskog bataljona) koji su na raspoloženju II. operativnoj zoni, pa je potrebno da se za njih donese neko rješenje.

Javite nam odmah što je na stvari po ovoj vezi, jer izgleda da su sve druge veze aljkave i nemoguće.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Komandant:
Marijan Cvetković v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/929

[1] Vjekoslav Janić

139

1942, rujan 28.

Izvještaj Prvoga moslavačkog bataljona štabu II operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama na željezničku prugu kod Kletišta, na naftne izvore Gojio i na Malu Mlinsku

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA
28/VIII[1] 942

I MOSLAVAČKOG BAT. II OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

28/VIII. Dignuta je kod Kletišta, (na pruzi) Kutina—Popovača u zrak željeznička pruga i oklopni voz. Mina je bila namijenjena brzom vozu ali uslijed toga što je prije njegovog dolaska došlo do pucnjave, njegovo dolaženje je prekinuto i došao je oklopni voz. U toj akciji bio je cijeli bataljon, pošto poslije dizanja brzoga voza trebao je isti biti napadnut i ispražnjen. Pruga na ovome dijelu nije radila 24 h.

6/IX. Ovaj bataljon bio je u akciji na Gojio u sastavu dva slavonska bataljona i tri banijska bataljona i Banijska proleterska četa. Akcija je svršila uspješno i petrolejski izvori Gojio uništeni, zapaljeni a isto tako uništeni i branioci tih izvora i to 200 domobrana i 30 Njemaca. Od tih 200 domobrana veći dio je zarobljen, dosta ih je ubijeno a manji dio pobjegao. Sa Njemcima stvar je tekla da su pobijeni skori svi osim njih 5—7 koji su držali iz podruma jaku vatru i zbog velikog rada oko evakuacije materijala, ostali su neuništeni. Iz ovih izvora vuklo se oko 7—8 vagona na dan a nekada i više. Zaplijenjeno

je mnogo oružja, do sada prebrojano *120 karabina* i *3 ručna šmaj. mitraljeza, 2 zbrojovke i jedan laki njemački* (mitraljez), *mnogo* municije, *ćebadi,* kišnih *kabanica, vojničke spreme svake* vrsti i tako dalje. Osim izvora zapaljene su zgrade *centrale,* magazini jednom rječju, sve do temelja. U toj akciji izgubili smo 14 mrtvih i 20 ranjenih. 9/IX. Moslavački bataljon opet je bio u sastavu sa banijskim i slavonskim snagama, izvršio je akciju na njemačko selo Mala Mlinska koje je bilo branjeno sa 60 kulturbundovaca; naš bataljon uglavnom izvršio je akciju pojačan sa 2 udarna voda. Dok ostale snage bile su u zasjedi u raznim pravcima i to snage Banije i Slavonije. Borba je bila žilava pošto su se banditi povukli iz rovova u jake zgrade i iz njih pružali jaki otpor ne htijući se predati.

Škola i još par zgrada iz kojih su davali otpor zapaljene su, uništeni su konačno ali ne svi, pošto su se neki uspjeli provući i sakriti. Plijen nije preveliki, pošto je dosta izgorilo između toga i 1 puško-mitraljez. Akcija je od velikog političkog i strategijskog značaja.

U toj borbi imali smo 9 ranjenih i 1 mrtav i to komesar II. čete i ranjen komandant Bobetko.[2]

Capo[3]

Original, rukopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B,fasc. 2, dok. br. 12.

[1] Pogrešno: treba da stoji 28/IX.
[2] Mijo Bobetko
Vjekoslav Slavko Janić

140

1942, rujan 28.
Zagreb

Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Bjelovar o predstojećoj reorganizaciji OK KPH Bjelovar

Pošto okrug Bjelovar spada od sada u naš[1] djelokrug rada, to ima drug -ule[2] zadatak, da sprovede reorganizaciju okružnih organizacija. U tu svrhu ’redat će mu drug Bijeli[3] sve veze i uputiti ga u dosadanji rad. Uz eorganizacioni i kontrolni rad u okrugu Bjelovar, ima i nadalje za dužnost, da

kontrolira rad u okrugu Čazma i da nas redovito izvještava o stanju u navedenim okruzima.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

28. IX. 1942.

Za
C.K. K.P.H.
K[4] v.r.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-44/183

[1] Do tada je OK KPH Bjelovar spadao u nadležnost Povjerenstva CK KPH za Slavoniju.
[2] Dušan Čalić
[3] Ivan Božičević
[4] Konspirator = Dragutin Saili

141

1942, rujan 28.

Izvještaj Pavla Lončara, sekretara Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o situaciji na području stubičkoga, velikogoričkoga, zelinskoga i zagrebačkog kotara

28/IX. 42.

Druže!

Bio sam sa Gubcom.[1] Stanje u *Stubičkom kotaru* organizaciono je nikako. Ljudi koji su bili na našoj strani tako su se uplašili iza proletne reakcije da nećejo niti govoriti sa Gubcem, i ostali narod je isto tako zaplašen. Domaći ustaša ima puno i opasni su, po noći prave zasjede a po danu legitimirajo ako im je ikoliko nepoznat čovjek. Gubec kaže da mu je organizacioni rad vrlo težak a kretanje isto tako. Izradili smo plan za taj kotar tako da se likvidira najopasnije i zapovjedajuće ustaše tako da se mase ohrabri.

U *kotaru Vel.(ika) Gor.(ica)* kako sam već javio bio je uhapšen sekretar[2] Kot. kom. — ali pobjegao iz zatvora, to bjegstvo je izgledalo daje fingirano. Drugove sam upozorio da se na njega budno pazi no kroz 14 dana, smo dobili 6 jakih dokaza da je postao konfident. Na osnovu tih dokaza smo donijeli zaključak da ga se likvidira. Stubičanca[3] je treba(lo) upoznati jer se je on mnogo puta svraćao k njemu i spa(va)o kod njega. Isti je pod imenom Cvikeraš. Drugo nebi mogao ništa javiti u Vel. Gor. Kot. Jer jučer 27. sam se morao sastati sa Kot., ali nisu došli na sastanak, neznam razlog zašto nisu

došli. Bojim se da su možda uhapšeni, a čuo sam daje bila neka borba u subotu na večer kod Vel. Gor. pa može biti i to razlog da nisu došli. Pismo iz Siska koje je dobio Kot. kom. u Vel. Gor. meni je sumljivo. Obzirom na stvari što sam potcrtao pismo vam šaljemo pa mi o toj stvari odgovorite.

U kot. Sv. I.(van) Z.(elina) rad je vrlo težak. Na jeziku su svi borci ali kad ih se stavi pred konkretni zadatak onda se izvlačijo. Ali postiglo se toliko daće se početi sa akcijama uz pomoć H.S.S. i bivših zaštitara. Dosadašnji sekretar Kot. Kom. u Sv.I.Z. mnogo nam je učinio štete među partijskim kadrom. On je 100% oportunista a i revizionista pa u sporazumu (s) još 3 druga O.K. smo ga izbacili iz partije, ali on se ljuti i traži da dođe gore Stubičanac. Isti je kovač u Sv.I.Z., Stubičanac ga pozna.

Akcija u Sesvetama:[4] je bila izbačena sa eksplozivom lokomotiva i 5 vagona i uništeno je pruge bilo od 30 do 40 m. Promet je bio uspostavljen isti dan, reakcije nije bilo. Tehnika je zabrenzala, navodno da nam je tehničar otišao u vojsku, ali se točno nezna. Kad se gaje tražilo nije ga bilo kod kuće, ali kasnije daje došao, pa sada neznamo što zapravo s njim je, a niti znamo gdje nam je tehnički materijal. Otići će drug tamo koji ima s njim vezu pa ćemo točno znati.

U Zagrebačkom kot. je bila akcija na električni stup visokog napona sa eksplozivom je uništen jedan stup betonski.[5] U Stenjevcu je želj. satnija radna. Naoružana je sa 120 pušaka (Jugoslavenki sistem) i 3 puško-mitraljeza i 30 do 40 bombi, a među njima ima naši 7 ljudi koji bi pomagali razoružavati i išli bi u partizane. Osim toga ima svaki vojnik gunj i t.d. sve pripreme su gotove samo treba odrediti kada i kamo bi bilo povlačenje, to jest, trebalo bi da dođe 1 vod bar partizana. Imamo par regruta koji se danas trebajo javiti, ali oni čekajo vezo da idejo u partizane. Ali mi nemamo veze, kuda ćemo s njima? Dajte vezu da ih pošaljemo. Moje ime je *Prigorac* i pod tim imenom mi šalji poštu i pod istim me se može tražiti. Za to ime znajo članovi svi O.K. i sekretari kotarski.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu

Prigorac[6] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/103

[1] Milan Kuren
[2] Ivan Bartolić
[3] Marko Belinić
[4] Prema dnevnom izvješću UNS-a, od 20. IX 1942. godine, mina je eksplodirala istog dana ujutro pod lokomotivom transportnog vlaka, te je prevrnula lokomotivu ijedan vagon a ranila vlakovođu, strojovođu, ložača i dva vojnika pratioca vagona s municijom. Eksplozija se dogodila na kilometar udaljenosti od željezničke stanice Sesvete.
[5] Prema dnevnom izvješću UNS-a, od 18. IX 1942. godine, do eksplozije mine na električnom stupu između Vrapča i Kustošije došlo je 17. IX u večer, a uslijed eksplozije stup je oštećen te je bilo nestalo svjetla u tom području.
* Pavao Lončar

1942, rujan 29.
Zagreb

Ustaška nadzorna služba šalje Državnom izvještajnom i promičbenom uredu zahtjev Glavnog stožera domobranstva NDH o potrebi pojačanja propagande na području Žumberka radi dugog boravka partizana na tom području

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA
URED I.
Broj: 69807-III/2-42.

Zagreb, dne 29. IX. 1942

Predmet: Promičba na području
Žumberka.—

DRŽAVNOM IZVJEŠTAJNOM I PROMIČBENOM UREDU
ZAGREB

Glavni stožer domobranstva dostavio je ovom uredu pod očev. br. 18243/Taj od 21. rujna o.g. sliedeće:

Prema molbi jednog predstavnika seljaka iz Sv. Jane (6 km. sj. zap. od Jastrebarskog) potrebno bi bilo na području Žumberka povesti jednu jaču akciju promičbe, što će mnogo koristiti — pored oružane akcije, koja je u toku da se pučanstvo na tom području izvede na pravi put, jer dugi boravak partizana na tom području ostavio je samo štetan uticaj na pučanstvo.

Dostavljajući gornje slobodni smo priobćiti, da su oružane akcije na području Žumberka uspješno završile, te bi bilo potrebno na tamošnje stanovništvo, koje je bilo pod utjecajem partizana, promičbeno djelovati.—

ZA DOM SPREMNI!
MP.[1]

PO NALOGU UPRAVITELJA
PROČELNIK III ODJELA:
(Benak)
Benak v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, kut. 2, dok. br. 162

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ustaška nadzorna služba

1942, rujan
Zagreb

Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Zagreb'Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o izdacima za rujan 1942. godine

Obračun za IX mj.—42

Izd. P. O. u septembru 42.

Lični	
Mali[1] pl.	3.500
Mala[2] ”	**2.000**
Konjov.[3] i dj.	1.000
teta M. hr. i obit.	1.340
Mala pl. hran.	840
Rušć.[4]	500
Zvon.[5]	600
Vrhov.[6]	600
Ađij.[7]	1.000
ŠteP	2.500
Cvetk.[9]	800
Lovr.[10]	500
Levn.[11]	1.800
Palent.[12] (Peruš)	**2.000**
Svalj.[13] (Stenj. 2 mj.)	3.074
	22.054
Logor,	
Stanć. za pak.	1.000
Gluh. ”	500
Podb. ”	500
Kal. ”	500

304

Put. trošak Lep.(oglava)	1.100
” Gradš.(iška)	1.073
388 kom. citrona	1.154
320 ” paprika	474
65 ” kruha	260
40 ” sapuna	240
23.05 kg kobasa	3.287
50” šećera	1181
81/2 luka	231
38 ” jabuka i krušaka	825
6” paradajza	63
5 kg pekmeza	638
6” krumpira	60
2” mahuna	30
2” krastavaca	24
51/2” zelja	56
10 kom češnjaka	30
20 ” pergament papir	40
17 ” pakpapira	68
2 kg vrećica	47
poštarina za pak.	476,50
9 kutija za pak.	153
11/2 kg trapista	180
cigarete i cig. papir	98
0,35 kg. bombona	55
plurarol tabi.	112
pečat, alaun, carbo etc.	63
	14.518.50

Razno:	
M.K. Zgb.	40.000
Mali[14] put	1.000
	41.000

Lični:	22.054
Logor:	14.518,50
Razno:	41.000
	77.572.50

Prilozi obračun M.K. Zgb. za 20.000
Ostalih 20.000 bez obrazloženja

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] [14] Stjepan Bogdan
[2] Aleksandra Ljubić
[3] Ana Konjović, za dijete
[4] Anka Rušćukić
[5] Franjo Zajšek Zvonko
[6] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[7] **Lidija Adžija**
[8] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi
[9] Isto.
[10] Isto.
[11] Isto.
[12] Isto.
[13] Isto.

144

1942, listopad 1.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o osnivanju Povjerenstva i njegovom radu 21. lipnja do 1 listopada 1942. godine

POVJERENSTVO P.K. SKOJ-a
Zagreb

IZVJEŠTAJ POVJERENSTVA
Pokrajinskom Komitetu SKOJ-a za (Hrvatsku)

Povjerenstvo SKOJ-a za Hrvatsku formirano je 21. VI. 1942. godine. U povjerenstvo so ušli: jedan član P.K. SKOJ-a,[1] sekretar O.K. Zagreb,[2] jedan član M.K. Zagreb.[3] Socijalni sastav: dva radnika i jedan student.

Povjerenstvo je trebalo da uspostavi veze sa okruzima: Bjelovar, Varaždin, Čazma, Krapina, Osijek. Povjerenstvo je uspjelo da pokrene rad i da uspostavi vezu sa ovim okruzima i kotarevima, O.K. Čazma. Kotarevi: Dugo selo, Kutina i Čazma. O.K. Varaždin. Kotarevi: Koprivnica, Novi Marof, Marof, Ivanec, Ludbreg, Čakovec. O.K. Bjelovar; i Križevci O.K. Zagreb kotarevi: Samobor, Stubica, Velika Gorica i Jaska.

Povjerenstvo iako je pošlo korak naprijed ka sređivanju u povezivanju organizacija, nije uspjelo da sredi sva pitanja koja su bila postavljena pred povjerenstvo. Razlog toga jest nedovoljna samoinicijativa Povjerenstva i kratki rok. Povjerenstvo je najveću pomoć pružalo Mjesnoj organizaciji SKOJ-a Zagreb.

Stanje Mjesne organizacije SKOJ-a Zagreb: 3 člana[4] od toga 2 intelektualca i jedan radnik. Organizacija je podjeljena na tri sektora i to: radnički, srednjoškolski i studentski. Radnički sektor podeljen je na 7 kvartova i jedan radionički. Ti kvartovi povezani su u istočno i zapadno rukovodstvo grada. Tim rukovodstvom rukovode članovi M.K. U istočnom rukovodstvu ulaze kvartovi: Maksimir, Martinovka i Trnje, Centar i Željeznica. U zapadno: Trešnjevka, Gornja Ilica, Ciglenica i Kustošija. Istočno rukovodstvo broji 3 člana. Sekretari triju kvartova.

Kvartovsko rukovodstvo »Maksimir« broji pet članova, 8 aktiva, 54 SKOJ-evca, 4 odbora S.M.G. (Radišin dom). U mjesecu srpnju pala je jedna drugarica iz tog kvartarskog rukovodstva. Na policiji se dobro držala.

Kvart Centar: rukovodstvo: 4 člana, 6 aktiva, 30 SKOJ-evaca. U zadnje vrijeme su pala tri druga u tom kvartu.

Rukovodstvo Željeznice: 3 člana, 17 SKOJ-evaca, 20 članova S.M.G.

Kvart Martinovka i Trnje: (za sada nema se veze uslijed razbijanja rukovodstva). U kvartu postoji 30 SKOJ-evaca i 5 aktiva. Jedan klub rukometaša 20 članova svi antifašisti. Padanja imade četiri u tom kvartu.

Zapadno rukovodstvo: broji 4 člana.

Kvartovsko rukovodstvo: Trešnjevka broji 4 člana, 5 aktiva, 21 SKOJ-evca, dva odbora SMG. Na tom kvartu bilo je zadnje vrijeme tri pada. Kvart Ciglenica broji 4 člana, 7 aktiva, 32 SKOJ-evca, 2 odbora S.M.G. U tom kvartu početkom oktobra isključen je jedan član Kvartovskog rukovodstva, jer se provokatorski ponio na ulici. Nakon kraće pratnje sa naše strane bilo je utvrđeno da radi za policiju, te smo bili prisiljeni da ga likvidiramo.[5] Likvidacijom tog tipa bilo je razbijeno rukovodstvo s raloga, što je taj bandit poznao sve te ljude, a i stoga što je te ljude uhvatila panika.

Kvart Kustošija: U mjesecu julu palo je čitavo rukovodstvo. U jednoj akciji kod prenašanja oružja. Poslije toga ponovno je formirano, ali nakon kraćeg vremena, pao je pročelnik tog rukovodstva, te su za sada ostala samo dva člana.

Kvart Gornje Ilice: rukovodstvo 3 člana, 3 aktiva 13 SKOJ-evaca 4 odbora S.M.G. 22. U tome kvartu u zadnje vrijeme nije bilo padanja, rad se odvijao normalno.

Radnički sektor obuhvaća 205 SKOJ-evaca i 107 članova S.M.G. Srednjoškolski sektor: Srednje škole podjeljene su u 5 skupova, kojima rukovodi srednjoškolsko rukovodstvo.

Prvi skup obuhvaća tri škole i to: prva ženska realna, stručna učiteljska i sestara pomoćnica. I ženska obuhvaća 20 SKOJ-evaca i 14 u obrazovne grupe. Rad u posljednje vrijeme nije napredovao. Brojno stanje se smanjilo, jer su tri pale i dve su isključene.

Stručna učiteljska: 7 SKOJ-evki i dvije obuhvaćene u obrazovnu grupu.

Škola sestara pomoćnica: 3 SKOJ-evke i 14 obuhvaćene u obrazovne grupe, od kojih će pet uskoro ući u aktiv. Na toj školi rad napreduje.

Drugi skup: obuhvaćene ove škole II ženska realna, III ženska realna i druga trgovačka.

Druga ženska obuhvaća 12 SKOJ-evki i 19 u obrazovne grupe. Naskoro će tri od njih ući u aktiv. Rad se odvija normalno.

III ženska realna: obuhvaćeno 21 SKOJ-evka i 25 u obrazovne grupe. Na ovoj školi rad napreduje.

II trgovačka: Drug koji je imao vezu sa tom školom pao je. Sada je pronađena veza. Na školi postoji svega 2 SKOJ-evke i jedna obrazovna grupa od 4 člana.

III skup: obuhvaća II mušku realnu, III mušku realnu i I trgovačku i II klasičnu. II muška realna obuhvaća 22 SKOJ-evca i 9 u obrazovnim grupama. Rad na ovoj školi solidno napreduje. III muška realna obuhvaća 40 SKOJ-evaca, 14 u obrazovne grupe, 37 antifašista. Rad se normalno razvija, nije bilo padanja. II trgovačka obuhvaća 14 SKOJ-evaca, 15 u obrazovnim grupama. Rad u posljednje vrijeme dobro napreduje. Druga klasična obuhvaća 3 SKOJ-evca. Na toj školi je bilo padanja i teror je mnogo jači nego na ostalim školama.

IV skup: I muška realna, Srednja tehnička i Obrtna škola. I muška realna ima vezu sa jednim razredom. Preko toga razreda nastoji se doći u vezu sa ostalim razredima. Čitavi skup ovaj stradao je najviše kod zadnjih provala, tako da je čitava Obrtnička, što palo, a što otišlo u partizane. Ostao je svega jedan drug.

V. skup obuhvaćeno: IV muška realna, V muška realna i učiteljska škola. Učiteljska škola: 10 SKOJ-evaca, 8 obuhvaćeno u obrazovnu grupu, 3 pala, dva otišla u partizane. Za ostale dvije škole nema se veze, jer je drugarica koja vodi taj skup otputovala van i nije se još vratila.

Ukupno 154 SKOJ-evaca, 124 u obrazovnim grupama, 37 antifašista.

Studentski sektor: Studentsko rukovodstvo formirano od 5 članova i predstavnika bugarskih studenata. Obuhvaćeni su ovi fakulteti: medicina, agronomija, tehnika, komercija, pravo, filozofija i Visoka umjetnička škola.

Stanje po fakultetima: Medicina 70 SKOJ-evaca, 27 članova S.M.G. Formirano fakultetsko rukovodstvo.

Tehnika: 39 SKOJ-evaca, 27 članova S.M.G. Formirano fakultetsko rukovodstvo.

Agronomija: 20 SKOJ-evaca, 15 članova S.M.G.

Komercija: 4 SKOJ-evaca.

Pravo: 9 SKOJ-evca

Filozofija: 10 SKOJ-evaca, 26 članova S.M.G.

Umjetnička: 3 SKOJ-evca, 5 članova S.M.G.

Bugara: 70 SKOJ-evaca.

Ukupno 225 SKOJ-evaca, 100 u obrazovnim grupama.

Kako se vidi po samim podacima česti padovi i izmjena i dopuna samih rukovodstva, kvalitativno stanje tih kadrova na jako je niskom stupnju. Kako političko — ideološka izgradnja, tako i organizacione sposobnosti. Gubljenje

starih kadrova osjeća se mnogo, a to baš najviše na radničkim kvartovima (Trešnjevka, Trnje, Kustošija). Baš tamo gdje je SKOJ bio masovna organizacija omladine više legalne nego ilegalne. U naletu reakcije padali su ti kadrovi masovno, pa čak i čitava rukovodstva. Preostali dio tih kadrova odlazi u partizane ili pojedinačno pada u zatvor. Tako da nam se nije ni jedno rukovodstvo moglo održati 6 mjeseci, 3 do 4 mjeseca najviše. Popunjavalo se uvijek na mladjim drugovima koji su bili manjeg iskustva. U tome su glavni razlozi ovako lošeg stanja po pitanju S.M.G. Tamo gdje je radnička omladina više grupirana (šegrtske škole i šegrtski domovi) imade se više uspjeha. U šegrtskom domu od 30 omladinca 25 ih je u S.M.G. U šegrtskim školama antifašističke raspoloženje je 99%, a to se vidi i po tome, što naučnici uopće ne posjećuju prisilne ustaške sastanke, a u koliko i koji ode koji puta to je poslije stvar viceva na račun laži, koje govore ustaški dužnostnici o boljševicima i partizanima.

Na srednjim školama stanje je slično. Teror koji vrše ustaše preko svojih eksponenata profesora i direktora, preko obavještajne službe — u kojoj sudjeluju određeni za to profesori i đaci. Prate svaki pokret naših drugova u samoj školi, a ponekad i van škole. Ko nije vršio radnu službu, taj se ne može upisati u viši razred. Našoj organizaciji nije uspjelo masovno obuhvatiti srednjoškolsku omladinu, ali ni ustaškim banditima nije uspjelo da zavedu omladinu. Na prisilnim sastancima gdje se govori o veličini o snazi ustaškog pokreta o životu u SSSR-u na jednom takvom sastanku držao je referat jedan ustaški bandit o životu u sovjetskim zatvorima i kaže: »tamo se dobije dnevno 30 dkg bijela kruha i dva puta nadjeljno meso«. Poslije toga nastao je aplauz
i đaci su otvoreno govorili da nam je biti u Sovjetskim zatvorima.

Zadnji padovi uglavnom je nekonspirativno vladanje drugova, nekad i nedisciplina. Tako kada su provaljeni neće da se sklone, a neki od njih ode na osam dana kod rođaka i kad se vrati padne policiji u ruke. To su glavni razlozi ogromnih padova zadnje vrijeme na srednjim školama. Palo je 18, a provaljeno 40. Neki od tih otišli su u partizane, neki žive ilegalno u Zagrebu. Od tih 18—8 ih je streljano, jer su većina njih bili članovi borbenih grupa[7]. Te provale zahvatile su i srednjoškolsko rukovodstvo, 2 drugarice su pale. Ostala 3 člana su provaljena. 2 od njih su otišla u partizane, 1 drugarica je ostala ilegalno živi u Zagrebu, koja je ujedno sekretar M.K.[6]

Na univerzi ustaše isto vrše veliki teror. Uspjeli su da dobrim djelom zaplaše studentsku omladinu. Mnogi od studenata jesu antifašistički raspoloženi, ali oni neće ništa da poduzmu da se bore protiv postojećeg stanja. To su uglavnom svi bivši HSS-ovci i ostale građanske partije. Zato se i stoji tako loše po pitanju S.M.G. jer sve ono što je raspoloženo za borbu to se uglavnom okupilo u SKOJ i obrazovne grupe. Ima i takvih bandita koji pričaju Njemačka će propasti a s njome i ustaše, ali onda ćemo glavnu borbu voditi sa Komunistima. Studentice koje se nisu odazvale na rad na službu ne mogu se upisati na fakultet.

Stanje Okružne organizacije SKOJ-a Zagreb: O.K. Zagreb broji 5 članova. Socijalni sastav: 2 radnika, 1 činovnik i 2 seljaka. Obuhvaća ove srezove: Zagrebački, Stubica, Velika Gorica, Samobor i Jaska.

Kotarski komitet: Zagreb formiran je od 5 članova.

Općinsko rukovodstvo Sesvete 7 članova, 7 aktiva, 28 SKOJ-evaca i 40 članova S.M.G.

Općinsko rukovodstvo Vrapče: 3 člana, 3 aktiva, 12 SKOJ-evaca, 45 članova S.M.G.

Općinsko rukovodstvo Stenjevac: 3 člana, 3 aktiva, 16 SKOJ-evaca, 20 članova S.M.G.

Općinsko rukovodstvo Zaprešić: 4 člana, 4 aktiva, 17 SKOJ-evaca, 24 člana S.M.G.

Općina Stupnik nema rukovodstva. 8 članova S.M.G.

Općina Sveta Klara nema općinsko rukovodstvo. 1 aktiv, 6 SKOJ-evaca.

S.M.G. ne postoji.

Ukupno: 79 SKOJ-evaca, 137 članova S.M.G.

Kotar Stubica. Obuhvaćeno je dvije općine.

Kotar Velika Gorica obuhvaćene tri općine.

Kotar Samobor. Obuhvaćeno dvije općine.

Kotar Jaska nema se veze za sada s njima.

U Žumberku formirano bataljonsko rukovodstvo od 3 člana.

O.K. Čazma 4 člana, 2 intelektualca 2 seljaka. Obuhvaća kotar Dugo--selo, Kutinu i Čazmu. Kotarski komitet Dugo selo broji 5 članova, obuhvaća sve općine u kotaru, obuhvaćeno 25 SKOJ-evaca. Kotarski komitet Kutina nije formiran. Obuhvaćeno radom 25 SKOJ-evaca, Kotarski komitet Čazma nije formiran. Obuhvaćeno radom 25 SKOJ-evaca. Ukupno 76 SKOJ-evaca.

O.K. Krapina ima se veza sa omladinom preko partijske organizacije, ali za sada nemamo izvještaj.

O.K. Bjelovar. U zadnje vrijeme odlaskom jednog druga tamo počelo se raditi u samom mjestu, a i čitavom kotaru. Povezano je 27 sela. K.K. nije formiran.

Kotar Križevci. U samom mjestu postoji Mjesni od tri člana. Socijalni sastav 2 radnika i 1 đak, preparandije. Obuhvaćeno 12 omladinaca na pedagoškoj školi i 10 na poljoprivrednoj. Na radničkom sektoru obuhvaćeno 9 SKOJ-evaca. Povezano je 5 sela. K.K. nije formiran.

O.K. Varaždin. Obuhvaća kotareve: Varaždin, Ludbreg, Koprivnica, Ivanec, Novi Marof i Čakovec.

Varaždin u samom gradu je formiran mjesni komitet od 3 člana, 2 radnika 1srednjoškolac. Na srednjoj školi ima se veza sa 5 razreda 2 VII. 2 VIII. i 1 VI.

Na srednjoj školi ima 10 SKOJ-evaca. Na Franjevačkoj gimnaziji radi 1 iKOJ-evac sa 1 obrazovnom grupom. U Tivarovoj tvornici postoji aktiv od 5 >mladinaca. U ostalom gradu povezano je 8 SKOJ-evaca. U izgledu je ormiranje grupe A.F.Ž. na tvornici svile. U Varaždinskom kotaru postoje 2

seoska aktiva. Veze sa ostalim mjestima varaždinskog kotara još nisu uspostavljene.

Kotar Ludbreg: U Ludbregu postoji mjesni aktiv od 5 SKOJ-evaca. U Poljancu formirano je seosko rukovodstvo od 4 člana. U Svetom Petru radi SKOJ-evski aktiv od 3 člana. Uskoro će se početi sa radom još 3 sela ludbreškog kotara. K.K. nije formiran.

Kotar Koprivnice. U samoj Koprivnici veza se ima jedino sa srednjom školom, ali i to jako slaba. U cijelom kotaru postoji samo jedna SKOJ-evska grupa, koja obuhvaća 6 SKOJ-evaca i desetak antifašista simpatizera.

Kotar Ivanec Zbog pada nekih drugova rad u ovom kotaru je nazadovao u zadnje vrijeme. U samom Ivancu postoji oko 15 omladinaca. Mjesna SKOJ-evska grupa raspala se zbog odlaska drugova u vojsku. Sa radom se mora početi iznova.

U Lepoglavi postoji grupa od 3 SKOJ-evca. U formiranju su SKOJ-evski aktivi među rudarskom omladinom, a također i među omladinom lepoglav-skog kamenoloma.

U kotaru Novi Marof za sada nema još nikakvog omladinskog rada.

Kotar Čakovec. U samom mjestu postoji oko 15 SKOJ-evaca. K.K. nije formiran.

Uvjeti za široko obuhvatanje omladine u ovom okrugu postoje. Omladi-na većinom simpatizira naš pokret. Ali je dosta nepokretna i strašiva. Razlog tome leži u mnogim provalama i padovima posljednjih drugova koji se nisu dostojni držali na policiji. Drugi razlog toga je nerad i prepuštanje omladini utjecaju fašističkih organizacija. Te fašističke organizacije vrlo su negativno djelovale. Da se omladina pokrene potrebno je mnogo više propagandnog materijala, revolucionarne literature i ideološke izgradnje.

U pogledu agitpropa Povjerenstvo je organiziralo izlaženje radio vješti svaki tjedan 300—400 primjeraka i po koji aktuelni članak. Umnažalo »Glas Hrv. Zagorja«, »Vjesnik Narodno oslobodilačke fronte«, »Omladinski borac« br. 1 i 2. Na polju ideološko-političke izgradnje umnoženi su slijedeći materijali: Historija SKP(b), Osnovi Lenjinizma, Mladi komunista 1 i 2, Revolucionarna vlada i vojska, Uvod u političku ekonomiju, Segai. Na svim aktivima radi se Osnovi Lenjinizma i Historija SKP(b). Na studentskim aktivima radi se Politička ekonomija i Segai. Na obrazovnim grupama čita se beletristika i članci iz naših listova. Održavao se kurs političko ideološke izgradnje kojeg je polazilo 11 omladinaca. Na kursu se radilo: Učenje o Partiji i Historija SKP(b). Uslijed padova nekih drugova kurs nije dovršen.

[7]Zgb,, 1-X-42.

Za Povjerenstvo:
Kratki[8]

Original, strojopis
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond Hrvatske 11/272, AIHRPH, SKOJ-2/88a i AGK, 08—002—NOB—234—1944.

[1] Josip Mandić
[2] Drago Peruško
[3] Marija Radović
[4] Vjekoslava Privrat, Josip Kulušić i Ivica Kranželić
[5] Marijan Sertić
[6] Fadila Bilal
[7] Na kraju »Zgb 1-X-42.« i »Za Povjerenstvo:-« napisano je rukom kao i nekoliko manjih korekcija u cijelom tekstu
[8] Josip Manolić, član PK SKOJ-a

145

1942, listopad 1.
Zagreb

Izvještaj Zapovjedništva ustaške vojnice Glavnom stožeru domobranstva NDH o borbama na području Žumberka

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO USTAŠKE VOJNICE
PODHVATNI I IZOBRAZBENI ODJEL
Pod Broj 1218/taj. sa pril.
U Zagrebu, dne 1-X-1942

ŽURNO!
TAJNO

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (oper. odjel)
Zapovjednik grupe Žumberak bojnik Ilik izvještava:
BRZOJAVKOM:

»Najžumije pošaljite jednu podpuno opremljenu bojnu i 6 tenkova. Pomoć vrlo potrebna, jer su partizani vrlo jaki. Ne pošaljete li pomoć ne mogu odgovarati za posljedice. Pošaljite sanitetskog tvoriva. Bojna i tenkovi neka budu poslani još tokom današnjeg dana u Kostanjevac.«

Brzoglasom u 16 sati iz Krašića:

»Borbu vodim sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem[1] koji je dobro naoružan. Uputite žurno traženu bojnu, tenkove i 6 bacača. Sa 2 gorska topa nalazim se u Kostanjevcu.

Na Poganoj Jami (5 km sj. zap. od Kalje) nalazi se oko 500 partizana sa stožerom.[2] Jedan dio se pojavio kod s. Kalje—Tomaševci i Sošica.

U današnjoj borbi ima nekoliko mrtvih i ranjenih.«

Prednja izvješća zapovjednika grupe Žumberak predlažem na znanje i dalji rad.

Ovo zapovjedničtvo nema sada na raspolaganju postrojbi za intervenciju.

1/XD[3]

P.n. glavara odjela
glavnostožerni pukovnik
(Klišanić)
Klišanić[4]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 14, reg. br. 7/7—77.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 102, str. 393

[1] Borba se vodila s Prvim proleterskim bataljonom Hrvatske, između s. Kostanjevca i s. Vivodine. Vidi dok. br. 155.

[2] Prvi proleterski bataljon Hrvatske

[3] Na kraju ovog dokumenta, i gotovo svih ostalih domobransko-ustaških dokumenata u ovoj knjizi, nalazi se paraf i datum, koje je crvenom olovkom napisao, pukovnik Dragojlov, načelnik Operativnog odjela Glavnog stožera domobranstva. Pored toga, na nekim dokumentima nalazi se paraf (P), napisan plavom olovkom. Redakcija nije utvrdila čiji je to paraf.

[4] Ivan

146

1942, listopad 2.

Okružnica Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske upućena Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu, i Povjerenstvu CKKPH za Slavoniju, Pokrajinskom komitetu KPH za Dalmaciju i svim okružnim komitetima u Hrvatskoj

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
2. X. 1942.

CK za Zagreb,[1] CK za Slavoniju,[2] PK za Dalmaciju[3] i svim okružnim komitetima

I.

Radi osiguranja pravilnosti provođenja političke linije u našoj propagandi, njene kvalificiranosti i stalnog podizanja nivoa naše propagande potrebno je da partijska rukovodstva vrše stalnu i sistematsku kontrolu nad čitavom propagandom naročito pisanom na svojim područjima. Za pogreške, zastranjivanja i nizak nivo listova biti će pred C.K. odgovorna partijska rukovodstva, koja svojim savjetima, uputstvima i kontrolom trebaju spriječiti ta zastranjivanja i otklanjati nedostatke u našoj propagandi.

II.

Partijska će rukovodstva slati Agitpropu CK, osim izvještaja koje šalju o propagandi u svojim redovitim izvještajima CK, redovite i detaljne izvještaje o propagandističkoj aktivnosti na svome teritoriju. Ti mjesečni izvještaji sadržavati će obavezno osim ostaloga slijedeće tačke:

1. broj izdanih listova kroz mjesec dana i količina u kojoj su pojedini od njih štampani,
2. kako je razdijeljen materijal, te kako je pojedini list odnosno pitanje postavljeno u listu primljeno i diskutirano među partizanima i narodom,
3. kakve su se pogreške i nedostatci pokazali u listovima kroz protekli mjesec i šta su rukovodstva poduzela da se to popravi,
4. na kakve poteškoće nailaze pri izdavanju svojih listova,
5. koliki broj primjeraka »Vjesnika«,[4] »Partizana«,[5] »Narodnog oslobođenja«[6] bi bio potreban da se pokrije najnužnija potreba i kako su primljeni pojedini brojevi centralne štampe,
6. neprijateljska propaganda (pitanja koja je postavljala, količina razdijeljenog materijala, kako je isti primljen, kako je na njega odgovoreno).

Partijska će rukovodstva odmah poslati prvi izvještaj s kratkim pregledom izdavačke djelatnosti od početka ustanka do danas, a detaljan izvještaj za posljednji mjesec. Naglašujemo da i nadalje treba slati 5 primjeraka svih publikacija koje su izdane u proteklom vremenskom periodu.

III.

Radi izvanrednih okolnosti nije ovaj puta Propagandni otsjek Glavnog štaba na vrijeme niti u dosadašnjoj količini uputio »Partizan« broj 2. nego tek po nekoliko brojeva. Čim stigne glavna pošiljka tog broja odmah će biti razaslan.

S drugarskim komunističkim pozdravom

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M.P.[7]

Vlado v.r.[8]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-13/348

[1] To se odnosi na Povjerenstvo CK KPH za Zagreb.
[2] To se odnosi na Povjerenstvo CKKPH za Slavoniju.
[3] Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju.
[4] Glasilo Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte Hrvatske, izlazi od 11. kolovoza 1941. godine.
[5] Glasilo Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.
[6] Organ AVNOJ-a, izlazi od 1. prosinca 1942. do 25. siječnja 1943. godine.
[7] Okrugli pečat: Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske.
[8] Vladimir Popović, tada sekretar CKKPH.

147

1942, listopad 2.

Upute Glavnoga NOP odreda Hrvatske političkim komesarima operativnih zona o propagandnom radu posredstvom štampe

GLAVNI ŠTAB
NAR.—OSLOBOD. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Kbr. 55/42
Dne 2. X. 1942

POLITIČKIM KOMESARIMA SVIH OPERATIVNIH ZONA
HRVATSKE

I. Radi osiguranja pravilnosti provođenja narodno-oslobodilačke političke linije u našoj propagandi, njene kvalificiranosti i stalnog podizanja nivoa naše propagande potrebno je da komesari zona vrše stalnu i sistematsku kontrolu nad čitavom, naročito pisanom propagandom na područjima svojih zona. Za pogreške, zastranjivanja i nizak nivo listova biti će pred Glavnim Štabom odgovorni komesari zona, koji svojim uputstvima, savjetima i kontrolom trebaju spriječiti zastranjivanja i otklanjati nedostatke u našoj propagandi.

II. Politički komesari će zona slati Propagandnom otsjeku Glavnog Štaba, osim izvještaja koje šalju o propagandi u svojim politkomesarskim izvještajima, redovite detaljne izvještaje o propagandističkoj aktivnosti na teritoriji svojih zona. Ti će mjesečni izvještaji sadržavati osim ostaloga slijedeće tačke:

1. broj izdanih listova i ostalih publikacija kroz mjesec dana i količina u kojoj su pojedini od njih štampani,

2. kako je razdijeljen materijal po jedinicama i među narodom, kako je pojedini list odnosno pitanje postavljeno u listu primljeno i diskutirano među partizanima i narodom.

3. kakve su se pogreške i nedostaci pokazali u listovima kroz protekli mjesec i šta su komesari poduzeli da se to popravi,

4. na kakve poteškoće nailaze pri izdavanju svojih listova,

5. koliki broj primjeraka »Partizana«, »Vjesnika«, »Narodnog oslobođenja« bi bio potreban da se pokrije najnužnija potreba i kako su primljeni pojedini brojevi naše glavne štampe,

6. neprijateljska propaganda (pitanja koja je postavljala, količina razdijeljenog materijala, kako je primljen, kako je na nj odgovoreno).

Komesari zona će odmah poslati prvi izvještaj s kratkim pregledom izdavačke djelatnosti od početka do danas, a detaljan izvještaj za posljednji mjesec. Naglašujemo da i nadalje treba slati 5 primjeraka svih publikacija, koje su izdane u proteklom vremenskom periodu.

III. Radi izvanrednih okolnosti nije ovaj puta na vrijeme niti u dosadašnjoj količini upućen »Partizan« broj 2. nego tek po nekoliko brojeva. Čim stigne glavna pošiljka tog broja odmah će biti razaslan.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Politkomesar
Vladimir Bakarić v.r.

Zamj. komandanta
Gošnjak[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 103 B, reg. br. 2/18.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 4, str. 16—17.

[1] Ivan

1942, listopad 2.
Zagreb

Upute Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Mjesnom komitetu KPH Čakovec za dalji rad

Drugarskom M. K. Čakovec.

Dragi drugovi!

28. VIII. o.g. primili smo vaše zadnje pismo, na koje vam nismo mogli zbog naročitih prilika odmah odgovoriti. Od našeg prvog pisma koje smo vam poslali 29. VI. o.g. rad seje kod vas nešto pokrenuo, no to je još veoma malo i uz veću aktivnost i požrtvovnost pojedinaca, rad bi kud i kamo bolje krenuo napred. U dva mjeseca (29. VI. —28. VIII.) uspjeli ste u nekim selima postaviti jedinice i formiranje M.K. u Čakovcu. Istina, tu je učinjen korak napred, none smije se kod toga ostati, već treba nastaviti dalje tim putem i obrazovati barem privremeni Kotarski Komitet, koji će imati zadatak da sprovede reorganizaci-ju partijskog rada u čitavom Međimurju. Tako dugo dok nije obrazovan K.K. tu funkciju obavlja za sada M.K. Čakovca.

Mi smo vam u drugom pismu (27. VII.) skrenuli pažnju, da se mnogo ne zanašate oko pridobijanja starih drugova za rad, već, da svu pažnju posvetite mladim drugovima koji su voljni raditi. Skrajnje je vrijeme da napravite čistku i sa onim snagama koje ostanu pristupite stvarnom radu. Sve one elemente koji naglašavaju da još nije vrijeme rada, treba odstraniti iz partije. Kad ćete tako postupiti partija će biti pročišćena, ozdravljena i moći ćete prići jednom planskom radu.

Morate si izraditi plan rada i treba nastojati da u najskorije vrijeme izvršite postavljene zadatke. Evo čemu bi trebali odmah pristupiti:

1) Sazovite jednu konferenciju odanih drugova partiji koji su voljni raditi i to ne samo iz Čakovca već iz cijelog Međimurja. Dabome, dobro razmislite koga pozovete i pazite na to, da bude zastupljen po mogućnosti cijeli vaš kraj. Najviše neka bude prisutnih 15 drugova. Najprije pronađite dobro i sigurno mjesto (ne kod kompromitirane osobe), zatim odredite vrijeme kada će se održati i morate paziti, da možete sve pravovremeno obavjestiti kako bi se mogli svi na vrijeme pripremiti. To se može najdulje za 14 dana urediti. Onima koji će biti pozvani ne treba do zadnjeg časa reći kod koga će biti konferencija, već odrediti svakome da toga i toga dana i u to i to vrijeme dođe na stanovito mjesto, odakle će ga jedan od vas uputiti pravo tamo gdje bude konferencija. Treba učiniti razmak u dolaženju, a ne da svi nahrupite odjednom. Neki mogu doci u večer a ostali u jutro, već prema tome kako će biti manje upadljivo. Prisutan mora biti sekretar M.K. i član O.K. Varaždina a može i još koji od vas.

2) Treba odrediti dnevni red konferencije i to:

1. točka. Izvještaj delegata
2. točka. Diskusija po izvještaju
3. točka. Politički položaj u zemlji i vani.
4. točka. Diskusija po tom
5. točka. Formiranje K.K.

6. točka. Budući rad.

7. točka. Razno.

Konferencijom treba netko od vas da rukovodi i pazi da se rad odvija kako treba. Po 1. točki treba da su drugovi kratki i konkretni i najbolje je uslijed kratkoće vremena, da se odredi vrijeme (10—15 minuta) za svakoga osim u koliko nije neobhodno potrebno da koji govori dulje. Drugove treba upozoriti da izvještaji budu istiniti.

U 2. točki u diskusiji po izvještaju, ne treba razvući u nedogled, već kratko i konkretno u koliko je možda koji šta važna ispustio ili možda krivo iznio i tome slično.

Po trećoj točki treba da se netko od vas spremi i u jednom kraćem govoru objasni političku situaciju u zemlji i vani. Više pažnje treba posvetiti situaciji u zemlji nego li onoj vani i ako je jedno i drugo od velike važnosti. Linija našeg stava po tom pitanju iznešena je u uvodnom članku »Glasa Hrv. Zagorja« br. 2[1] (Najnoviji razvoj vanjskog i unutarnjeg političkog položaja i oslobodilačka borba Hrvatskog naroda), kojeg ste vjerojatno primili. Za svaki slučaj vam ponovno šaljemo taj članak i dobro ga proučite, a pogotovo onaj koji će govoriti jer je on direktivan i za partijsko članstvo obavezan stav.

Po 4. točki u diskusiji po političkoj situaciji treba paziti da ne riješimo pitanje Engleske, Rusije, Amerike i Japana, a zaboravimo rešavati unutarnje stvari. Nakon kratke diskusije treba najveću pažnju posvetiti petoj točki.

Kako će se vršiti izbor za K.K. o tom će sekretar dobiti usmena uputstva jer i to će biti u granicama konspiracije. U K.K. neka uđu po mogućnosti 7 drugova, u najgorem slučaju 5. Koji budu izabrani bit će obavješteni i oni se moraju u što kraćem vremenu sastati, najdulje za 8 dana. Na toj prvoj sjednici izabrat će se sekretar i sekreterijat od tri lica. Sekretarijat se mora obavezno najmanje svakih osam dana sastajati, a po potrebi i više puta, dok ostali koji sačinjavaju plenum K.K. barem svaka tri tjedna a u slučaju potrebe i više puta. Član O.K. Varaždina mora ući u K.K. no nije potrebno da on bude sekretar. Sekretarijat će stajati u što užem kontaktu sa nama i redovito nas izvještavati. Kad izvršite ove zadatke dobivat ćete od nas daljnje direktive za rad.

Po točki 6. u budućem radu treba da si odredite smjernice vašem daljnjem radu i to:

a.) Sprovesti što hitniju reorganizaciju partijskih organizacija i članstva i utvrditi solidnu vezu između pojedinih organizacija.

b.) Živo se povezati sa omladinom i raditi na stvaranju antifašističkog Fronta Mlade Generacije, te im pomoći da se što prije obrazuje K.K. Skoja. U tom tražite pomoć od O.K. Varaždina, koji će vam pomoći kod toga, jer oni su u posljednje vrijeme uz prisustvo druga koji je poslan od P.K. Skoja krenuli napred. Neka jedan član K.K. bude odgovoran za rad u Skoju i neka odlazi na njihove sastanke i drži vezu sa njima.

c.) Posvetiti pažnju ženama. Žena kao seljanka, radnica, namještenica, činovnica, kućanica i majka je danas osobito pogođena. Ženi treba prići i treba

ju ukopčati u narodno-oslobodilačku borbu. Prikupite žene u Antifašistički Front Žena i stvarajte odbore Antifašističkog Fronta Žena. Neka jedan član K.K. bude odgovoran za rad među ženama i neka redovito podnaša izvještaj šta je učinjeno po tom pitanju.

d.) Po svemu kako izgleda pitanje Narodno Oslobodilačke Fronte kod vas još nije do sada ni pokrenuto, barem nas o tome ništa niste još do danas izvjestili. Tom sektoru rada morate posvetiti osobitu pažnju. Zbog važnosti tog pitanja, slijedeći puta ćemo vam poslati obširnija uputstva o tom radu.

f.) Treba obnoviti rad Narodne Pomoći. Formirajte Kotarski Odbor Narodne Pomoći. U tom odboru neka ne budu sami partijci, već naprotiv, ljudi pošteni, koji uviđaju potrebu pomaganja žrtava reakcije. N. Pomoć mora biti pomoćni organ partije, zato neka jedan član K.K. bude odgovoran za rad N.P., t.j. on će redovito odlaziti na sastanke Odbora N.P. i pomagati im u radu.
0 primitku i izdatku treba voditi računa i podnašati svaki mjesec obračun.

g.) Naročitu pažnju posvetite tehnici. Tako dugo dok nećete imati dobru tehniku, nećete imati ni vidnijeg uspjeha u svom radu. Kako i sami znate mi vam ne možemo slati materijal u paketima. Ta su vremena prošla! Mi vam možemo poslati samo po nekoliko primjeraka a vaša je dužnost da pronađete mogućnost, da umnožite. Kad ćete biti u stanju da izdajete naše letke i naše novine kao i drugi part, materijal u nekoliko tisuća primjeraka onda će vam i rad biti olakšan, jer narod će čitat i doznavati istinu. Vi ne možete dospjeti u svako mjesto, u svako selo, jer konačno približiti se možete u ovim vremenima samo onome koga poznajete ili uz preporuku dok letak i naše novine mogu se raspačavati bez bojazni u svako selo pa i u svaku kuću. A to mi moramo učiniti
1 naše nastojanje mora biti usmjereno u tom pravcu, da narod saznaje pravu istinu. Kako vidite dobra tehnika igra veoma važnu ulogu u narodno-oslobodilačkoj borbi, jer ona je ono probojno tane koje probija oklop neznanja, skovanog od sila reakcije.

U zadnjem pismu ste nam spomenuli nešto o interniranim Srbima i Mađarima i o mogućnosti njihovog puštanja. Javite nam nešto opširnije o tom. U opće pišite nam nešto opširnije o prilikama kod vas i šaljite nam dopise za »Glas Hrv. Zagorja«.

Ozbiljno povedite računa o ometanju prometa Kotoriba—Pragersko. Materijal nastojat ćemo da vam nabavimo, no nemojte čekati na to, jer ima raznih mogućnosti da se to učini i na drugi način.

Javite nam se ponovno.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu

2. X. 1942. Stari[2] v.r.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-43/109

[1] List izlazi do kraja 1942, kao organ Povjerenstva CK KPH za Zagreb.
[2] Dragutin Saili.

149

1942, listopad 2.

Okružnica Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku upućena svim skojevskim rukovodstvima i organizacijama u partizanskim jedinicama o glavnim zadacima i o sektorima rada organizacija skojevaca

POKRJINSKI KOMITET SKOJ-a
za Hrvatsku

Svim SKOJ-evskim rukovodstvima i organizacijama u partizanskim jedinicama.—

V/
IA v

Dragi Drugovi!

Širenje partizanskog pokreta po cijeloj našoj zemlji dovodi fašističkog okupatora i njegove sluge u sve teži i bezizlazniji položaj. Stoga on prilazi novim manevrima pomoću kojih bi uspješnije gušio narodno-oslobodilačku borbu našeg naroda. On prilazi okupljanju svih reakcionarnih petokolonaških klika koje su i kroz prošlih 20 godina gušile prava i opravdane težnje naših naroda i omladine za slobodom, koje su dovele našu zemlju do propasti 10 aprila 1941. g. Namjera okupatora jeste da pomoću njih izazove bratoubilački rat i da na taj način razbije narodno-oslobodilačku borbu našeg naroda. U tom krvavom kolu okupator okuplja Nedića, Ljotića, Pećanca, Dražu Mihajlovića, dok jugoslavenska izbjeglička vlada potajno šuruje sa talijanskim okupatorom, a svoju otvorenu izdaju vrši preko Draže Mihailovića i ostalih četničkih bandi. Zahvaljujući pomoći četničkih bandi i skupo stečenim iskustvima u borbi sa partizanima okupator prilagođava svoju vojnu taktiku partizanskom načinu ratovanja, te se u jačim snagama kreće po čitavom terenu. Stvaraju se pokretne brigade, ide se k otvaranju narodne vojske. Prema tome i naša vojna rukovodstva usklađuju naše partizanske formacije. Stoga se od mladih partizana iziskuje više svijesti i puno razmijevanja poduzetih vojnih mjera i potrebe jače discipline i odgovornosti.

Da bi odgovorili zahtjevima za daljnje uspješno vođenje borbe, na poziv Komunističke Partije naše SKOJ-evske organizacije su dužne da udvostruče svoje napore. Obzirom na pogrešna i nepravilna shvatanja linije naše Partije u današnjoj situaciji, te sektaštvo koje se javlja kod mnogih SKOJ-evskih organizacija uopće i posebno u partizanskim jedinicama Pokrajinski Komitet SKOJ-a za Hrvatsku na bazi direktiva CK SKOJ-a stavlja pred sve SKO-evske organizacije u vojsci i pred sva SKOJ-evska rukovodstva slijedeće zadaće:

1.) Razbiti pokušaj okupatora da izazove bratoubilačku borbu, raskrinkati sve neprijatelje naroda, podignuti političku svijest mladih partizana u borbi protiv okupatora i svih njegovih slugu, ma kako se oni zvali. Samo takovom borbom moguće je izvojevati slobodu našem narodu i omladini. Na svakom koraku isticati potrebu jedinstva omladine bez razlike na političku, vjersku ili nacionalnu pripadnost. To je i najbolja garancija da će svi manevri okupatora bit onemogućeni. Pridržavajući se linije jedinstva omladine u narodno-oslobodilačkoj borbi, koju nam je ukazala i stalno ukazuje naša KP onemogućavati isticanje klasnog karaktera današnje narodno-oslobodilačke borbe, što se ispoljava u raznim oblicima kod nekih naših SKOJ-evskih organizacija, pojačati budnost spram svih manevara neprijatelja i njegovih agenata jeste jedan od najvažnijih neposrednih zadataka.

2.) Skoj-evske organizacije u partizanskim jedinicama treba da vode brigu o vojničkoj izobrazbi mladih partizana, da bi postali spremni vojnici i dobri borci, koji će moći vršiti sve zadatke koje komanda pred njih postavlja. Treba objašnjavati potrebu čvrste discipline u četama, a SKOJ-evci moraju služiti kao primjer svim ostalim partizanima svojom disciplinom i borbenošću. Skojevske organizacije dužne su da pomognu i da se zalažu za izvršenje svih naređenja koje komande izdaju, da dižu autoritet komandi, da budu čvrsta jezgra među partizanima na koju će se moći osloniti politički komesari u svom radu. SKOJ kao samostalna omladinska organizacija u vojsci nalazi se u sklopu vojničke organizacije. To znači, pored svih vojničkih dužnosti SKOJ-evci treba da obavljaju i sve one dužnosti koje pred njih SKOJ-evska organizacija postavlja. SKOJ-evci se brinu za proširenje i učvršćenje SKOJ-evske organizacije u partizanskim redovima, a u svom radu među partizanima treba da se brinu da rad i borba kojom rukovode postojeće komande što bolje uspjeva, jer su to ujedno i interesi naše KP i SKOJ-a, interesi naših naroda.

3.) U današnjim uputama nismo dovoljno objasnili pitanje Saveza Mlade Generacije u vojsci stoga su iskrsle neke greške i nepravilnosti. U partizanskim jedinicama ne treba organizaciono stvarati SMG, a niti odbore, jer omladinci koji nose pušku u ruci boreći se protiv okupatora i njihovih slugu, najsvjesniji su članovi SMG-a. Zajedno sa delegatima vode brigu da se povežu s omladinom iz pozadine i da posjećivaju njihove domove. Na taj način će manifestirati jedinstvo omladine i organizacije SMG. U mjestima kuda prolaze naše partizanske jedinice, a omladina nije organizirana u SMG-u SKOJ-evci treba da se populariziraju i po mogućnosti organizaciono oforme.

4.) Naši aktivisti i rukovodstva u vojsci sektaški su se odnosili prema masi mladih odanih partizana. Velik broj mladih partizana koji se već dugo bore u partizanskim jedinicama, osjećaju se mladim komunistima, a još uvijek nisu organizaciono obuhvaćeni. Potrebno je najodlučnije povesti borbu protiv sektaštva i postupiti prema direktivama C.K. SKOJ-a. Našim radom moramo nastojati da svi omladinci partizani postanu SKOJ-evci, ali pri tom moramo paziti da ne bi pali u grešku te primili u SKOJ one omladince koji u stvari nisu mladi komunisti, nego rodoljubi i hoće da se bore za narodno oslobođenje. U proleterskim jedinicama pak, svi omladinci ulaze u SKOJ.

Kako smo ranije javili u pismu od 5/9 1942. g. prema upozorenju C.K. SKOJ-a ispravili smo grešku u organizacionoj diobi SKOJ-evaca na aktiviste i neaktiviste, jer takovo dijeljenje imalo je štetnih posljedica, kao na pr. (SKOJ-evci u vaspitnim grupama nisu u većini slučajeva uopće bili angažovani u radu, niti su dobivali konkretne zadatke za rad, sektaštvo itd.).

5.) Vaspitnom radu u SKOJ-u koji se do sada zanemarivao treba posvetiti više pažnje. Kako smo već u zadnjem pismu pisali SKOJ-evce iz jednog aktiva možemo dijeliti u vaspitne grupe prema njihovom nivou znanja i shvatanja i ukoliko je potrebno i to samo za vrijeme proučavanja materijala, da bi tako SKOJ-evci mogli proučavati odgovarajući materijal. Da bi SKOJ-evski aktivi mogli pravilno i uspješno djelovati, potrebno je da redovno dva puta tjedno održavaju svoje sastanke. Jedan sastanak posvećen je praktično-političkom radu aktiva, a drugi sastanak posvećen je vaspitnom radu tj. prorađivanju materijala. Osim ovih redovnih sastanaka potrebno je održavati sastanke pred svaku akciju. Ti sastanci treba da budu kratki na kojima će se pripremati mladi partizani za predstojeću akciju, kako bi pravilno mogli izvršiti zadatke koje komanda pred njih postavlja. U samom pokrtu i u akciji SKOJ-evci treba da služe kao primjer boraca koji će i u najtežim situacijama poći među prvima na izvršenje najtežih zadataka. Kod samih akcija treba naročito pažnju posvetiti odnosu spram mjesnom stanovništvu, naročito u akcijama i u selima gdje su ustaše i četnici. Ne dozvolite da se dogodi bilo kakvi ispadi koji bi štetili narodno-oslobodilačkoj borbi ili ugledu partizana.

Poslije akcije SKOJ-evske organizacije treba da održe sastanke, te da na njima pretresu držanje, borbenost svih omladinaca i SKOJ-evaca. Ako svi omladinci u četi nisu u SKOJ-u onda treba održati sastanak svih omladinaca SKOJ-evaca i neskojevaca, te na njima prokritikovati sve nedostatke i greške, koje su omladinci u akciji imali, pohvaliti i uzeti kao primjer herojska držanja pojedinaca, te iz toga povući korisne zaključke za budući rad. Čitav rad SKOJ-evskih aktiva u vojsci treba da bude prožet i usklađen sa interesima što uspešnijeg provođenja odluka vojnih starješina i političkih komesara. U praksi se pokazalo da mnogi aktivi nisu diskutovali na svojim sastancima o aktuelnim pitanjima, kako i na koji način najbolje doprinijeti sprovođenju odluka ili riješiti što uspešnije pojedine probleme, koji su se postavili pred mlade partizane (na pr. u smislu jačanja discipline i odgovornosti, vođenje borbe u

sastavu pokretnih brigada, rukovati s oružjem). Uspostaviti tjesni kontakt preko pročelnika aktiva sa političkim komesarom i prije njihovog političkog časa potrebno je da SKOJ-evci prorade teme koje će biti na dnevnom redu, kako bi mogli učestvovati u diskusiji i time pomoći radu. Kako omogućiti da se mladi partizani sažive sa svojim jedinicama i da ne žele svaki čas ići na odsustvo, na koji način popularizirati proleterske jedinice itd. Sva ta pitanja koja se nameću pred naše SKOJ-evce u vojsci, uspješno ćemo riješiti ako budemo uporedo dizali svijest i proučavali pored redovnih partizanskih i SKOJ-evskih izdanja i ostalu marksističko-lenjinističku literaturu, a u prvom redu Historiju SKP(b).

6.) Svi SKOJ-evci u aktivima treba da budu zaduženi po raznim sektorima rada:

a*)politički sektor*. U radu po ovom sektoru treba obuhvatiti sva ona pitanja koja dnevno iskrsavaju. Za svaku desetinu treba učiniti odgovornim jednog druga po ovom sektoru. Pročelnik aktiva odgovoran je općenito za politički rad aktiva, za njegovo redovno sastajanje, kao i za održavanje veze s bataljonskim rukovodstvima, odnosno komitetom.

b.) *vojni sektor*. U ovaj sektor spadaju pitanja discipline, borbenosti i držanja u akcijama, pomoć vojnim komandama u samim akcijama, zatim vježbanje mladih partizana u rukovanju s oružjem itd. Za svaku desetinu treba učiniti odgovornim jednog druga aktivistu po ovom pitanju.

c.) *vaspitni sektor*. Ukoliko se SKOJ-evci iz jednog aktiva dijele u vaspitne grupe, kako je u ovom pismu iznešeno, to je potrebno za svaku grupu učiniti odgovornim jednog aktivistu, koji će da rukovodi s vaspitnim radom u pojedinim grupama.

d.) *kulturno-prosvjetni sektor*. Kulturno prosvjetni rad treba razvijati u svim pravcima, a za svaki dio toga rada treba učiniti odgovornim jednog SKOJ-evaca te na taj način treba nastojati da se svi omladinci aktiviraju u tom radu.

e.) *Savez Mlade Generacije kao sektor*. Odgovoran drug po ovom sektoru treba da vodi brigu kao i čitav aktiv o povezivanju omladinaca partizana sa SMG u pozadini. Zatim da se SMG organizira gde se partizani kreću ukoliko ne postoji.

Svaki SKOJ-evac aktiva radi po svim sektorima SKOJ-evskog rada, ali zaduživanje za specijalan sektor rada potrebno je radi učvršćivanja odgovornosti svakog SKOJ-evca za njegov rad po kojem bi mogao samostalnije da razvija inicijativu. Osim toga uz ovaku raspodjelu rada moći će svaki SKOJ-evski aktiv pravilno razviti rad po svim pitanjima. Ovakova raspodjela rada unutar aktiva pruža mogućnost da se za svakog SKOJ-evca u aktivu ma koliko aktiv bio velik nađe neki rad i zaduženje po istom. Na redovnim tjednim sastancima aktiva treba postaviti dnevni red po sektorima: izvještaj po svakom sektoru sa diskusijom, nove direktive, zatim zaključci za budući rad. Na samim sastancima treba razvijati pravilnu kritiku i samokritiku, kako bi se svaki SKOJ-evac mogao ravijati pravilno kao mladi komunista.

Ova raspodjela unutar aktiva ne smije se kruto postaviti, tako da se sastanci održavaju samo onda, kad je moguće obuhvatiti sve tačke dnevnog reda. Aktiv se treba sastajati i onda kad je vojska u pokretu ili akciji, kako bi SKOJ-evci mogli uspješno pomoći u rješavanju iskrslih pitanja.

Kulturno-prosvjetnom radu treba posvetiti više pažnje nego do sada. Sam kulturno-prosvjetni rad treba se organizirati na razne načine:

a.) čitanje dnevne štampe i ostale literature među partizanima,
b.) tečajevi za nepismene partizane,
c.) diletantske grupe,
d.) recitacioni horovi,
e.) pjevački zborovi,
f.) osnivanje zidnih novina po svim četama ili sudjelovanje u onima koje su od komesara ili Partije organizirane.

SKOJ-evske organizacije u četama imaju velike mogućnosti da razviju kulturno-prosvjetni rad i da na njemu okupe veliki broj omladinaca — partizana, koji za taj rad imaju mnogo volje.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

2./X. 1942. g.

Drugarski pozdrav:
Mića[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-2/89

[1] Milutin Baltić

150

1942, listopad 2.

Iz izvještaja Povjerenstva Centralnog komiteta KPH za Slavoniju Centralnome komitetu KP Hrvatske o stanju organizacija KPH na području okruga Bjelovar

»... *Okrug Bjelovar*. Konačno je i u tom okrugu uspjelo donekle srediti partijsku organizaciju i to u dva kotara: bjelovarskom i đurđevačkom. Drug Bijeli[1] koji je ovih dana bio kod nas dao nam je podroban izvještaj o svom

radu. On je formirao OK[2] od tri člana kao i KK za Bjelovar i Đurđevac. U bjelovarskom kotaru imade devet članova, a u đurđevačkom jedanaest. Kotar Križevci još nije obuhvaćen (u gradu Križevci imade jedna grupa Skojevaca), kao ni kotar Koprivnica.

U vezi sa razgovorima druga Brzog[3] sa članom zagrebačkog Povjerenstva drugom Konspiratorom,[4] zagrebačko je Povjerenstvo uputilo druga ĆULU[5] u bjelovarski okrug sa zadaćom da pomogne drugu Bijelom srediti odnosno ojačati partijske organizacije u tom okrugu. Ujedno bi Povjerenstvo u Zagrebu preuzelo taj okrug u svoju kompetenciju što bi imalo svoj praktični značaj u toliko što bi se tada poklapala teritorija Povjerenstva sa teritorijom Operativnih zona. Naš je prijedlog da vi to odobrite. Do daljnjeg mi ćemo okrug bjelovarski voditi u našem Povjerenstvu, snabdjevat ćemo ga potrebnim partijskim i propagandističkim materijalom (budući da taj okrug nema svoje tehnike) i davati mu potrebne upute...«

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-13/351.

[1] Ivan Božičević

[2] Okružni komitet KPH Bjelovar prestao je postojati uslijed hapšenja i odlaska njegovih članova na drugu dužnost izvan toga okruga, u prvoj polovini siječnja 1942. godine. Pavle Gregorić je 17. IV 1942. god. u »Jami« (Mlin na Toplici), kraj Garešnice, formirao novi Okružni komitet u sastavu: Antun Biber Tehek, sekretar; Zvonko Brkić Dorat i Ivan Božičević Bijeli. Članovi Komiteta su zaduženi po kotarevima: Biber za Viroviticu, Podravsku Slatinu i Našice; Brkić za Garešnicu i Grubišino Polje; Božičević za Bjelovar, Đurđevac, Koprivnicu i Križevce. Prve veze s članovima Partije i simpatizerima u okrugu. I. Božičević je uspostavio potkraj lipnja u istočnim selima bjelovarskog kotara. Sredinom srpnja donesena je odluka da se od okruga Bjelovar formiraju dva okruga: bjelovarski i virovitički. Bjelovarski su sačinjavali kotari Bjelovar, Đurđevac, Koprivnica i Križevci. U drugoj polovini kolovoza 1942. god. formiranje Okružni komitet za taj novi okrug, u sastavu: Ivan Božičević, sekretar, Ivan Matačić Viktor i Ivan Banić.

[3] Pavle Gregorić

[4] Dragutin Saili

[5] Dušan Čalić

1942, listopad 2.

Obavijest Ivana Božičevića Povjerenstvu CKKPH za Slavoniju nekim nesporazumima između njega i rukovodioca Moslavačke partizanske čete

2. oktobra 1942.

POVJERENSTVU CENTRALNOG KOMITETA ZA SLAVONIJU

Od tog Povjerenstva stavljen mi je prigovor da sam prema obavještenju drugova Stanka Parmača, bivšeg komesara II. operativne zone i Stipe,[1] bivšeg komandira Moslavačke part, čete, zadržao neke kurire te čete na terenu Bjelovarskog Okružnog komiteta i podvrgao ih svojoj ličnoj pratnji. Ta obavještenja su potpuno netačna.

Ja sam u junu mj. povjerio komesaru moslavačke čete drugu Geni[2] da u Bjelovaru imade potpuno opremljena tehnika ranijeg O.K. ali da ne mogu saznati gdje se nalazi skrivena jer su drugovi iz ranijeg O.K. i K.K. ili u zatvoru ili nepoznato gdje. Jedini preostali član komiteta[3] je seljak i on nema pojma gdje se tehnika nalazi.

U moslavačkoj četi nalazi se jedan drug partizan, član partije, zvan »Laf«[4] koji je godinama radio u Bjelovaru i taj je izjavio pred drugom komesarom da znade gdje se tehnika nalazi i da biju on mogao podići jer vrlo dobro poznaje druga kod kojega je sakrivena. Komesar je poslao druga »Lafa« po tehniku. Ja sam bio s time sporazumom, ali sam izjavio da tehnika ostaje vlasništvo O.K., no da se četa može u potpunosti s njome služiti. Drug »Laf« vratio se nakon par dana iz Bjelovara neobavljenog posla jer daje drug[5] koji čuva tehniku pao u zatvor i da se mora sačekati oko deset dana dok prestane nadzor njegovog stana.

Drug »Laf« ponovo je upućen po komesaru u Bjelovar 5. VII. iz sela Ploščice. Toga dana nalazio sam se i ja u tom selu na proputovanju u jedno susjedno selo. Tom prilikom dogovorio sam se sa komandirom čete drugom Surim[6] i komesarom drugom Genom, da četa nakon 14. dana dođe u bjelovarski kotar. Stvoren je plan. Predviđeno je izvršenje 2—3 akcije na oružje, likvidiranje nekoliko opasnih bandita i održanje dva mitinga. Ja sam preuzeo na sebe terensku organizaciju tih akcija i osiguranje dovoljne količine hrane, kako se četa zbog ishrane nebi morala otkrivati neprijatelju. Htio sam da se četi odmah priključe tri mladića,[7] (dva Hrvata, vojna bjegunca i jedan pravoslavac) ali je drug Geno predložio da ih i dalje sakrivamo na terenu kako se četa zbog njih nebi morala preko plana zadržati u Ploščici. Oni su se nalazili u jednom selu 3—4 sata hoda od čete. Geno je ponovno podvukao da će četa doći u ovaj kotar između 20. i 25. i zaključeno je da ju ja u to vrijeme čekam u Ploščici.

Naknadno sam saznao od članova N.O.F. da se je četa naredne noći nakon izvedene akcije na jednom željezničkom mostu povratila u Ploščicu, a pred jutro iste noći stigao je u četu drug Parmač sa Stipom i desetak partizana koji su se nalazili privremeno u Bilogorskoj četi. Narednog dana došlo je u tom selu do sukoba sa ustašama. Četa seje povukla u nepoznatom mi pravcu. U Ploščici tada a ni kasnije nije bilo nikakvog hapšenja. Dali je drug Paramač

sam ili u sporazumu sa komandom čete promjenio plan rada čete nije mi poznato. Ali četa nije između 20.—25. VII, pa niti do danas došla u bjelovarski kotar. Slao sam u 5—6 navrata legalne kurire da pronađu četu, ali nisu uspjeli u tome. Drugovi Parmač i Stipe ugovorili su sa četvoricom partizana[8] koje su poslali na Kalnik da prikupe rasštrkane ostatke kalničke čete i da pošalju u određeno im vrijeme kurira s obavještenjem o nalazu. Nadao sam se da će oni voditi računa o tom kuriru i toj četvorici drugova, i da ću tom prilikom spojiti se s četom, ali se četa više nije javljala. Kurir sa Kalnika morao se vratiti neobavljenog posla. Sa moslavačkom četom sam se sastao istom 29. IX. u Slavoniji (kod Grubišnog polja). Tada je ona već narasla u bataljon.

Drug »Laf« nije po drugi puta uopće otišao u Bjelovar. To mu je bilo onemogućeno uslijed novih hapšenja i bježanja drugova od vojske. On je u nekoliko navrata pokušao da pronađe četu i spoji se s njome, ali bez uspjeha i svaki puta se vratio na teritorij B.O.K.

Na teritorij B.O.K. došao je i drug Kezelj, donoseći letke za ovaj O.K. On je izjavio da gaje Stipe poslao iz čete jer da uslijed starosti i slabog vida nemože koristiti četi. A kako je u selima Garešničkog kotara reakcija, to je došao u B. kotar da se skloni. Predložio je da bi se on i »Laf« priključili k meni i zajedno sa mnom obilazili sela. Ja nisam na to pristao jer bi kretanje u troje bilo nemoguće u većem broju sela gdje su veze tako slabe da se jedva progura pojedinac. Kod mnogih simpatizera članovi porodice ne smiju znati da netko spava na štaglju ili da on nekoga hrani i t.d. Ostavio sam im vezu sa 4. sela gdje se mogu prikrivati dok se ne uspostavi veza sa četom.

Onoj trojici omladinaca priključili smo još jednog starog partizana[9] koji se 3. mj. liječio u koprivničkom kotaru i vratio se preko Bjelovara. Sa nešto oružja uputili smo ih u obližnje šume gdje su se prikrivali i krstarili punih 5. tjedana, sve dok nismo uspostavili vezu sa slavonskom Bilogorskom četom i njoj ih priključili. Ova grupica bila je u stalnoj opasnosti da bude uništena od neprijatelja, što bi uz ostalo imalo za posljedicu i to da nam se onemogući agitacija za odlazak u partizane iz ovdašnjih hrvatskih sela. Smatram da je moslavačka četa pogotovo radi ovih omladinaca, kao i radi »Lafa« morala javiti nam mjesto svog boravka ili kretanja. Ona je znala nekoliko naših stalnih, neugroženih punktova.

Dakle ni govora o tome da je četa slala neke kurire i da bi ti kuriri bili zadržani od mene. Ja sam drugove »Lafa« i Kezelja našao u selu K.[10] i tamo ih ostavio. Samo sam se jedanput vidio sa njima. Drugovi Parmač i Stipe znaju (bar bi morali znati) da je dosta teško naći nekoga u hrvatskim selima oko Bjelovara tko bi htio u svojoj kući sakrivati ranjenika ili bilo kojeg druga. O zadržavanju kurira i njihovom pretvaranju u ličnu pratnju mogu govoriti samo neznalice ili zlonamjerni drugovi. Pratnja može koristiti vojnom licu, ali terenskom radniku, pogotovo u ovakvoj situaciji i na ovakovom terenu, ona bi u potpunosti onemogućila svaki ozbiljniji rad.

Napominjem i to da je upravo nehajnost Moslavačke čete za

održavanje veza, kao i nehajnost za sudbinu drugova poslanih na Kalnik, koji su na povratku sa Kalnika bili od Bj. O.K. prihvaćeni i u punoj mjeri pomagani (i sada se nalaze u blizini Bjelovara) bio jedan od razloga da odem u Povjerenstvo C.K., da ovaj preko nadležnog Štaba uredi sva pitanja i iskrene pažnju moslavačkoj četi na ispravniji rad.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Bijeli[11] v. r.

P.S.
Ona četiri druga poslana na Kalnik izjavili su nam na povratku da su od Stanka i Stipe poslani na Kalnik radi prikupljanja podataka i ostataka kalničkih partizana, da pošalju izvještaj po kuriru nakon čega će od Moslavačke čete biti im poslano pojačanje prema potrebi. Oni su po kuriru tražili pojačanje od 20. ljudi, jer da inače ne mogu otpočeti sa akcijama pošto moraju i hranu rekvirirati. Istom kad nisu dobili pojačanje, a niti su imali vezu sa četom, odlučili su da se vrate sa Kalnika i da se zadrže u blizini Bjelovara gdje uslijed postojanja makar i slabih organizacija N.O.F. imaju mogućnost rada i ishrane. Ta grupica narasla je do danas na 18. naoružanih i 4—5 nenaoružanih partizana. Uništila je u blizini B.[13] dva manja rudnika, zaplijenila 80. kg. dinamita, likvidirala jednog opasnog ustaškog bandita (tabornika opć. Severin). Zapravo njega su ubili sami ustaše čekajući u zasjedi partizane koji su bili u par navrata primjećeni u blizini jednog sela, pokidala telefonske žice i t.d. Ova četvorica nisu niti imali zadatak da se nakon prikupljanja podataka na Kalniku vrate u četu, već da oni budu na Kalniku začetak jedne nove čete. — Tako su nam oni izjavili.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Bijeli v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-13/349

[1] Pavle Vukomanović
[2] Nikola Šušnjar
[3] Ivan Banić
[4] Andrija Katić
[5] Petar Kolibaš, uhapšen 12. VI i ubijen 16. X 1942. godine u logoru Jasenovac.
[6] Ivan Turčinović
[7] Bili su to: Stjepan Topljak, Antun Begović i Dušan Zdjelarević.
[8] Bili su to: Petar Biškup, Franjo Kokor, Nikola Vujičić i još jedan borac.
[9] Bio je to Branko Halapa Braco.
[10] Kozarevac
[11] Ivan Božičević, sekretar OK KPH Bjelovar.
[12] Bjelovar

1942, listopad 2.

Obračun Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CKKPH za Slavoniju za rujan 1942. godine

Obračun O.K. Bjelovar za mjesec septembar

1942. godine

U obračun su unijeta i primanja i izdavanja iz ranijih mjeseci za kotar Đurđevac. — Za kotar Bjelovar nijedan obračun nije predan O.K. Član[1] K.K. za Bjelovar preko kojega se uglavnom vršilo financijsko poslovanje tog kotara, a koji je ujedno i blagajnik O.K. uhapšen je upravo pred sređivanje obračuna, a blagajnik[2] K.K. za Bjelovar otišao je u partizane i do sada nije predao obračun onog djela fin. poslovanja koji se nalazio u njegovim rukama. Zaostatci biti će obračunati u obračunu O.K. za Oktobar.

Članarina.		1.670.-
Narodna pomoć		3.975.-
Fond N.O.F.		4.265.-
		Ukupno: Kuna: 9.910.-
Narodna pomoć		1.940.-
Honorar (4. terenska rad.)		1.780.-
Partizanskim jedinicama u gotovom i pojedincima za duhan i.t.d.		4.370.-
Kancelarijski materijal (Bil. č.).		**100**.-
Povjerenstvu C.K. za Slavoniju preko O.K. Virovitica u gotovom.		520.-
		Ukupno: Kuna: 8.710.-
	Ostaje	gotovina kod O.K. 1.200.-
		Ukupno: 9.910.-

Rađeno u Povj. C.K. za Slavoniju
2. oktobra 1942. god.

Za O.K. Bjelovar:
Bijeli[3] v. r.

[4]To je obračun Bijelog za O.K. Bjelovar. Para nije predao nikakvih.

Čiko[5]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Bio je to Ivan Banić, sekretar KK KPH Bjelovar i član OK KPH Bjelovar. Uhapšen je 25. IX 1942. god. i odveden u logor Jasenovac gdje je poginuo prilikom pokušaja proboja iz logora 22. IV 1945. godine.

[2] Antun Vitez

[3] Ivan Božičević, sekretar OK KPH Bjelovar.

[4] Dalji tekst dopisan je rukom.

[5] Nikola Sekulić

153

1942, listopad 2.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o političkoj situaciji na terenu, o radu na osnivanju narodnoslobodilačkih odbora i o radu s omladinom i ženama

Kotarski Komitet K.P.H.
Pisarovina

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H. - Karlovac

Dragi drugovi, politička situacija na našem teritoriju je i dalje povoljna, iako je neprijatelj sproveo na jugozapadnom dijelu našega terena tj. od Pisarovine pa prema Karlovcu i Jaski svoju čuvenu ofanzivu za čišćenje toga terena. Naši politički radnici koji su radili na tom dijelu terena bili su pravovremeno obaviješteni, te su se zajedno sa dijelom našeg bataljona povukli preko Kupe, sa nekoliko obitelji od naših drugova. Neprijatelj došavši u te krajeve isprebijao je više ljudi, te opljačkao domove naših drugova i odnio stvari koje se nisu mogle na brzu ruku da se sklone, zatim pokupio hranu nekim od njih kao i stoku. Par dana držao je neprijatelj straže i zasjede po šumi uz neke puteve i prelaze, a nakon toga se povukao u svoje baze. Politički rad sa predstavnicima HSS-a nastavlja se i dalje. Pred neprijateljskom ofanzivom povukao se na oslobođeni teritorij i jedan predsjednik mjesne organizacije HSS-a.[1] Danas imade u našem kotaru općina gdje su u N.O.O. svi članovi predstavnici HSS-a.

U našem bataljonu izvršena je dana 1. X zakletva na svečani način. Naš bataljon poslije bitke u Suvači i poslije neprijateljske ofanzive povukao se na

oslobođeni teritorij, te je većina drugova koji su odatle puštena na dopust, a ostali drugovi se odmaraju. Svaki dan se povećava naš bataljon, a naročito dolaze drugovi iz Zagreba.

Rad na osnivanju Narodno-oslobodilačkih odbora bio je slijedeći: U jednom selu L.[2] osnovan je odbor od pet članova koji nam daje nade da će dobro raditi. U pripremi su još nekoliko seoskih odbora. U najzadnje vrijeme osnovan je kotarski odbor N.O.O. našeg kotara na čelu sa drugom Tomićem.[3] Taj odbor ima mnogo izgleda za naš budući rad i uspjeh u djelovanju na cijeli kompleks terena od Zagreba pa do Kupe. Neki postojeći odbori su sasvim omlitavili, te ima dosta muke dok se njih na ma kako malen posao i lagan upregne.

Rad sa omladinom se nastavlja i dalje. Nove direktive nisu još sasvim sprovedene u organiziranju omladine, ali će se one najskorije udjelotvoriti.

Sa ženama rad je uglavnom nepromijenjen. Molimo vas da pošaljete nama četiri sposobne drugarice koje su voljne da se kreću sa vojskom i održavaju sastanke.

Po cijelom našem terenu dijeljeni su letci, radio vijesti, novine po svim općinama osim onog dijela općine Jaškovo koji se nalazi sa ovu stranu Kupe. Šaljite nam čim više propagandnog materijala i materijala za N.O.O. Za nas će biti mnogo bolje da nam šaljete tjedni radio pregled, nego da nam šaljete dnevne radio vijesti, jer mi nemamo dnevne veze sa cijelim našim terenom.

U zadnje vrijeme izbačen je iz Partije jedan drug, koji je imao poziv za prijeki sud, kojem se nije odazvao, a kada je uslijedila ofanziva isti seje sakrio, te kada su se druga trojica išla javiti koji su isto imali pozive za prijeki sud, pošao je s njima i javio se u Pisarovinu. Svi su pušteni na slobodu.

Dana 1. X održano je Partijsko savjetovanje u prisutnosti pet članova kotarskog komiteta, štabske ćelije, dva komesara čete, tri sekretara četnih ćelija, jednog sekretara općinske ćelije i jednog člana Partije. Na savetovanju donešeni su slijedeći zaključci:

Na našem terenu trebalo bi da operiraju najmanje tri bataljona u tri različita smjera, tako da bi bili stalno u dodiru sa narodom, a u uskoj vezi sa našom partijskom organizacijom.

Da se spale i poruše važniji mostovi i predlažemo ako bi bilo moguće da se ljudi, koji su manje štetni, a nisu za likvidirati da bi im se dale popravne mjere.

Da se trećina našeg bataljona stalno nalazi na oslobođenom teritoriju kako bi mogla izgraditi svoje partizane vojnički kao i politički a ujedno bi im služilo kao odmor. Isto tako svi drugovi koji nisu služili vojsku da prođu jedan kratki vojni kurs.

Zbog što efikasnijeg prelaza preko Kupe osigurati što je moguće više čamaca.

Započeti pregovore sa Lasinjom, koje oni traže, kao i sa Bučicom započeto dopisivanje nastaviti. Uopće uspostavljati veze sa neprijateljskim posadama na našem terenu.

Pojačati rad sa predstavnicima HSS-a, te stvarati odbore N.O. gdje je to god moguće, kao i odbore N.O.F.-a.

Izbjeglicama posvetiti puno pažnje i dati im uposlenje kod naših nastambi. Treba paziti na njihovu ishranu te ih slati u nepopaljene krajeve u koliko će ih biti više.

U bataljonu pojačati pažnju drugovima koji rade sa Skojem. Treba sprovesti u djelo nove direktive Skoja. Na terenu pak pobuditi volju za borbu i za učenje.

Tražiti četiri drugarice od O.K. koje će raditi uz četu.

Upozoriti jednog partijca koji je napravio neke manje greške kada mu je porodica morala da bježi.

Napreći sve sile da se formira jedan kotarski komitet[4] te u tu svrhu pronalaziti drugove, koji će moći da odgovaraju tome položaju i da sasvim ilegalno rade, a legalno se kreću.

Za druga Čokaru[5] tražiti promjenu dužnosti po njegovoj želji.

Palčića ispitati za novce koji su u Pisarovini nepravilno oduzeti i kakove je novce dao Čokari u Pokupskom.

Učvrstiti Partiju u vojsci. Na terenu pak paziti da se ne ponovi slučaj isključenog člana.

Kadrovima posvetiti puno pažnje, stariji drugovi u radu trebaju biti zamijenjeni novima. Treba što više drugova da prolazi kroz kurseve da budu sposobni samostalno raditi. Da bude teoretska izgradnja što bolja kao i poznavanje vojnih vrlina i umijeća. Osim toga sprovesti strogo čišćenje.

Treba organizirati redovitu i tajnu obaveštajnu službu.

Što više i svagdje pisati parole i održavati sastanke tj. zborove.

Upozoriti drugove koji imaju dužnost za dopise za C.K. Agitpropa da ozbiljno shvate zadatak.

Ove zaključke sprovesti što prije u djelo, a drugove koji su odgovorni za pojedini sektor rada da se ti zaključci i direktive udjelotvore.

Savetovanje je trajalo sedam sati.

Uz drugarski pozdrav
Smrt fašizmu — sloboda narodima!

Negdje na terenu, 2. X. 1942. Za K.K.K.P.H. - Pisarovinu

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-175/877

[1] Martin Stupljanec
[2] Lučelnica
[3] Ivan Tor Tomić

[4] S obzirom da su članovi postojećeg KK, osim jednog, bili partizani, to se nastojalo osnovati novi KK od članova Partije koji legalno žive i kreću se, koji bi, u slučaju da partizani zbog neprijateljskih akcija, za dulji period moraju napustiti teritorij kotara, preuzeo dužnost postojećeg komiteta.

[5] Milan Radović Čokara

1942, listopad 3.
Zagreb

Obračun Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o izdacima i primicima za rujan 1942. godine

Obračun za septembar

Izdaci:

Sekretaru M.K.	60.000.-
Gjuri S.	2.000.-
Iskrenom	1.000.-
sat	**2.200**.-
balon	2.140.-
šešir	550.-
odijelo	4.276
naliv-pero	500.-
izdržavanje i dr.	4.000.-
	76.666.-
Primio	75.000.-
Razlika u moju korist	**1.666**.-

3. oktobra 1942
Slavko[1] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — Kut. 1/20

[1] Ivo Marinković

1942, listopad 3.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o stanju na Žumberku poslije neprijateljske ofenzive i o borbama u vrijeme njena trajanja

ŠTAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 3/42.
3. X. 1942. god.

9. X. 1942[1]

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Opća situacija:

Stanje u Žumberku kao posljedica neprijateljske ofenzive i sa time u vezi nepravilan postupak naših jedinica na tom sektoru, mnogo se pogoršalo kako vojnički tako i politički. Prije neprijateljske ofanzive naše jedinice izvršile su svoj vojni zadatak zadovoljavajuće, ali politički se daleko zaostalo. Neprijatelj je bio potisnut iz sviju upornih tačaka nalazećih se (u) unutrašnjosti Žumberka, te se zadržao i to sa većim garnizonima i fortifikacijom na podnožju Žumberka. Te neprijateljske posade izgubile su svoj uticaj kako vojnički tako i politički na sam Žumberak, te im se njihov zadatak sveo na čuvanje pruga i cesta u blizini Žumberka i sprečavanje širenja Narodno-oslobodilačke borbe. Napuštanje terena sa strane naših jedinica, a naročito nedostatak političkog rada za vrijeme prije ofanzive, neprijateljska ofanziva mnogo je uticala na stanovništvo tako da imade slučajeva gdje se izbjegava veza sa partizanima. Ostalo je mnogo sela gdje iako slobodan teritorij partizana nisu vidjeli. U tim selima je prijem bolji, nego u selima nad kojima je neprijatelj vršio represalije, a politički rad nije podgotovio narod do spremnosti borbe otpora, požrtvovanja u takvim momentima. Narodu se nije uočila obaveznost njegovog učešća u borbi za oslobođenje kao i težište borbe koje na njega otpada. Narod je daleko od shvatanja ciljeva naše borbe, te nas po neki posmatraju kao i svaku drugu vojsku. Povodom nedostataka i grešaka naših drugova neprijatelj je uspio sa svojim represalijama demoralizirati stanovni-

ство i razdvojiti narod od Narodno-oslobodilačke borbe. Neprijatelj je spalio sela Osunju, Cerovicu, Preseku i Đuriće, te je klao stanovništvo. Te represalije najviše su uticale na narod.

Stanje u jedinicama:

Štab Odreda[2] momentalno nema veze sa Kljukom[3]. Nema svog boravišta već se kreće sa ovdašnjim bataljonom.[4] Iako su vršili akcije već poslije ofenzive na svom sektoru nisu si postavili zadatak održanja i jačanja svog vojničkog i političkog uticaja na svom sektoru, već su se povlačili na slovenački teritorij. Druga loša strana je što su se povukli u šumu ne nastojeći boraviti u selima čime su izgubili kontakt sa neprijateljem i narodom. Djelomična posljedica toga bio je neuspjeh posljednjih akcija. Imali su znatnih gubitaka. Svoje bolnice nemaju. Međutim po izvještaju drugova iz Štaba moralno stanje u jedinicama je zadovoljavajuće. Informativna i obavještajna služba nestala je, a što će nam znatno otežati u ocjeni općeg stanja i određivanju naših zadataka. Mi smo svjesni toga da od uspješnih akcija uglavnom zavisi sređivanje prilika kako u narodu tako i jedinicama...

Momentalno se nalazimo u selu Visoče jugozapadni dio žumberačkog sektora (sekcija Samobor 1 :100.000). Stalno boravište Štaba još nismo riješili. Veze sa drugovima Slovencima su redovne.

Naše prebacivanje sa Bataljonom,[5] a koji se zasada nalazi s nama, smatramo završenim i uspjelim. Karakteristično kod toga je to da su sve neprijateljske posade pred nama bježale ne primajući borbu, a specijalno je to što su neke od njih napustile svoje zgrade i sačekale naše snage u zasjedama. Likvidirane posade su Bosiljevo, Netretić, Vivodina i Sošice, a novo kao pojava jeste to da su nam se predali i nekoliko ustaša, koje smo kao i druge zarobljene pod takvim okolnostima pustili.

Akcije:

U noći 27. na 28. IX. 42 krenuli smo u pravcu Vukova Gorica, gdje smo stigli iste noći. 28. IX. zarobljen je jedan kamion, vlasništvo Vlade Ilića, vlasnika tekstilne tvornice vune u Karlovcu, a koji proizvodi ratni materijal. Kamion je služio za dovoz drva. Drva su prepuštena na raspoloženje seljaka, a kamion i šofer služili su u prevozu naše spreme dok je trajalo pogonskog materijala, zatim spaljen. Istog dana krenule su lakše snage naše u pravcu Netretića sa zadatkom likvidacije neprijateljske posade u tom mjestu. Posadu je sačinjavalo 15 žandara, 12 finanaca i 30 ustaša, koji su došli u pomoć toj posadi povodom našeg kretanja u tom sektoru. Posada je napustila zgradu i sačekala naše jedinice van sela. Naše jedinice iako malo iznenađene momentalno su prešle u energičan napad i neprijatelj je bio razbijen. Ovakav postupak neprijatelja nam se još jednom ponovio, a što govori da nema vjere u svoju snagu, te da sačeka u zgradi odlučujuću borbu. Zarobljeno je 7 ustaša, između kojih je jedan civil i jedan financ, 9 pušaka, 1.200 metaka, 25 bombi, 8 šinjela,

10 pari cipela, 14ćebadi, 1 pisaća mašina, 1 šapirograf, 1 bicikl, 120 kg brašna. Žrtve na neprijateljskoj strani 3 ustaše, među kojima i zastavnik kao zapovjednik posade. Na našoj strani jedan teže i jedan lakše ranjen.

29. IX. o. g. po završetku akcije u Netretiću krenuli smo prema Ribniku popraćeni sa 5 neprijatelskih aviona, koji su nam malo usporavili kretanje. Istoga dana stigli smo u Ribnik i tamo zapalili sve spise u općini i pošti i zaplijenili dva pisaća stroja. U noći 29. i 30. IX. o. g. krenuli smo dalje u pravcu Kupe. Stigavši na Kupu skela se nalazila na protivnoj strani, a brodar po dobivenoj naredbi da nikog po noći ne prevaža odbio je da prebaci skelu na našu obalu. Bili smo prisiljeni da sami osvajamo skelu ne znajući da li se na protivnoj strani nalaze oružane snage neprijatelja. Na poziv tko će dobrovoljno da pliva na protivnu stranu rijeke bez naročitih poteškoća javila su se dva druga, koji su taj zadatak brzo i uspješno izvršili. Lađar je pobjegao, ali su našli dva radnika koja su se nalazila u vinari, a koja se nalazila u neposrednoj blizini, te pomoću njih bataljon se prebacio za kratko vrijeme na lijevu obalu rijeke Kupe.

30. IX. ujutro stigli smo u selo Lović, a poslije podne krenuli u pravcu Vivodine, gdje se nalazila neprijateljska posada. Neprijateljska posada u vivodini saznavši o našem kretanju napustila je zgradu i zauzela visove. Sa lakim našim manevrom neprijatelj je nestao, a mi ušli u selo i zapalili zgradu u kojoj je boravio neprijatelj. Istoga dana oko podne bili smo napadnuti sa strane neprijatelja u jačini od oko 70 ustaša, a koji su imali u svom naoružanju i jedan top i nekoliko automatskog oružja. Zahvaljujući pravilnom rasporedu naših snaga neprijatelj nije uspio niti sa svojim iznenađenjem, a niti uticati na promjenu pravca našeg kretanja; sa lakim pojačanjem naših pretstraža nalazeći se na visovima neprijatelj je bio razbijen. Zarobljen je jedan ustaša, 5 domobrana, 7 pušaka sa oko 1000 metaka, 6 bombi, 7 pari cipela i odijela. Žrtve kod neprijatelja 2 mrtva, ranjenih nepoznat broj, a na našoj strani jedan teško ranjen od artiljerije, a koji je drugi dan umro. Time se završava zadatak prebacivanja Bataljona na ovaj sektor. Samo prebacivanje izvršeno je zadovoljavajuće kao i ostali zadaci, koje smo imali sa time u vezi na našem putu.

I bataljon »Jože Kraša« P.-Ž. odreda.[6] 9. IX. 42. 3. četa upala je (u) ustašku zasjedu na Plešivici. Tom prilikom poginula su dva druga: vodnik Kranjčević i desetar Jelača. Vjerojatno je da su pali ijedan drug i drugarica[7] iz Slovenije, a koji su kretali za Zagreb. Nestao je i drug Suhi.[8] Istoga dana je II bataljon uništio općinsku arhivu u selu Kupčini, zaplijenio 120 kuna, pisaći stroj, šapirograf i nešto pisaćeg materijala. Istoga dana isti bataljon primio je dva domobrana iz Zagreba, a koji su stigli iz Zagreba i donijeli sa sobom dva karabina i 80 metaka. Istoga dana isti bataljon uništio je općinsku arhivu u mjestu Šišljavić. Zaplijenio je 24.342 kune, rekvirirao 1.000 (kg) kukuruza od kojeg 500 kg podijeljeno seljacima. Usto zaplijenjen je jedan pisaći stroj, 1 šapirograf i nešto pisaćeg materijala.

10. IX. II bataljon je uništio općinsku arhivu u mjestu Rečica. Zaplijenjeno je 1.300 kuna, 1 pisaći stroj, dva šapirografa i drugog pisaćeg materijala. Istovremeno je svučen jedan domobranski vojnik iz dočasničke škole.

13. IX. počinje priprema i koncentracija neprijateljskih snaga. Raspored naših snaga u to vrijeme vidi se iz izvještaja OP. br. 2/42.[9]

17. IX. I bataljon sukobio se sa neprijateljskim snagama »Bela garda« (slovenski teritorij). Borba je trajala 6 sati. Zarobljena su i likvidirana tri belogardejca, tri karabina i 1 sanduk municije. Zatim je isti bataljon kretao u pravcu Gaberja.

20. IX. izvršenje napad na posadu »Bela garda« u selu Dolž. Akcija nije uspjela. Žrtve na našoj strani su jedan mrtav i 6 ranjenih. Na strani neprijatelja gubici nepoznati. Istovremeno rekvirirano je tri komada stoke i likvidirano dva neprijateljska doušnika.

22. IX. zaplijenjeno je 4 kom. stoke, 2 kom. sitne stoke i 3 svinje.

24. IX. razoružana je neprijateljska posada u mjestu Sošice. Neprijatelj je bio iznenađen te je akcija u potpunosti uspjela. Zarobljeno 40 žandara, 38 karabina, 50.000 metaka, 116 bombi, 36 šinjela, 46 bluza, 40 hlača, 40 pari cipela i ostalog ratnog materijala. Akcija je izvršena u zajednici sa slovenskim jedinicama.[10] Zarobljenici su pušteni.

29. IX. izvršen je napad na neprijateljske posade, isto u zajednici sa Slovencima, Gornju Vas i Novo Selo. Žrtve na našoj strani dva mrtva i nekoliko lakše ranjenih. Ovim napadom osjetno je stradala Omladinska četa sa 8 mrtvih. Na strani neprijatelja prema potvrđenim vijestima 11 mrtvih, dok je broj ranjenih nepoznat.

4. X. o. g. sve naše snage nalaze se na sektoru Sošice i dobile (su) zadatak za kretanje u operacijskom pravcu na istok, a za neposrednu tačku kao likvidaciju jake neprijateljske posade u Kostanjevcu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
V.[11] Holjevac v.r.

Komandant:
F.[12] Ogulinac
(Seljo) v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 17—2

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 10, str. 34—38.

[1] Datum prijema izvještaja.
[2] Žumberačko-pokupski NOP odred.
[3] Odnosi se na bataljon »Kljuku«, koji je kasnije dobio naziv »Slavko Klobučar«, po narodnom heroju Slavku Klobučaru Čortu.

[4] Odnosi se na bataljon »Josip Kras«.
[5] Prvi proleterski bataljon Hrvatske.
[6] Žumberačko-pokupski NOP odred.
[7] To su bili Josip Kopinič Valdes i njegova drugarica Stela Kopinič, ali nisu pali neprijatelju u ruke.
[8] Klaudije Horvat, zamjenik komesaru III. čete bataljona »Josip Kraš«
[9] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 71.
[10] Iz sastava Krškoga NOP odreda.
[11] Većeslav.
[12] Narodni heroj Franjo Ogulinac Seljo. Poginuo u borbi s ustašama 9. listopada 1942 god., sela Visoče na Žumberku. Opširnije o njegovoj smrti vidi u dok. br. 168.

156

1942, listopad 4.

Izvještaj Marka Belinića, zamjenika političkog komesara Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Centralnom komitetu KP Hrvatske o putu sa Korduna do Žumberka, o političkoj situaciji na Žumberku nakon neprijateljske ofenzive, o političkom radu i rezultatima izbora na tom području

Drugarskom

Centralnom Komitetu K.P.H.

Zadaci koje sam dobio u pogledu sređivanja Partijske organizacije kako u vojsci na teritoriju II. Operativne Zone tako i na terenu Zag. O.K. za sada još nisu izvršeni. Nisu izvršeni radi toga jer smo sada stigli u Žumberak.

Naš put je išao po unaprijed određenom planu i naređenjima koje smo dobili od Vas.

24. IX. stigli smo u Lešće. Tu smo nastojali odmah stupiti sa narodom u kontakt, što nam je i uspjelo. U razgovoru sa seljacima vidjeli smo daje narod dosta zaplašen, bojeći se ustaša, koji će navodno primjeniti represalije protiv naroda zbog boravka partizana u njegovom kraju. No narod je partizane dobro primio. Preko dana održavali smo manje sastanke sa seljacima u selu Lešće i Radočaj. Na sastancima objasnili smo narodu značaj narodno oslobodilačke borbe i ulogu hrvatskog naroda u današnjoj borbi. Ljudi su naša izlaganja primili pozitivno.

Istoga dana krenuli smo pod večer u Bosiljevo. Tu smo se zadržali tri dana. Neprijateljska posada, kada je doznala da se nalaze partizani u Radočaju, napustila je Bosiljevo. Tu smo nastojali da dođemo u vezu sa

narodom, što nam je i uspjelo. No ljudi se u ovom mjestu drže jako plašljivo prema partizanima i stalno očekuju napad na Bosiljevo zbog boravka partizana. Oni gledaju na našu borbu i partizansku vojsku tako, da im je ona sada ugrozila njihov »mirni« život. 25. IX. održanje zbor u istom mjestu, koji nije naročito uspio, jer se ljudi nisu odazvali u onoj mjeri, kao što smo to mi očekivali. Na zboru je pored kulturnog programa, što ga je dala prosvjetna grupa Prolet, bataljona govorio drug Veco.[1] On je u svom govoru objasnio narodu značaj današnje borbe za oslobođenje naše domovine. Među ostalim rekao je i to da se partizanska vojska ne bori niti za komunizam niti za socijalizam, već se bori za istjerivanje okupatora iz naše domovine i uništenje njihovih domaćih slugu. Govorio je također o značaju ugovora između SSSR-a, Engleske i Amerike, kao i o savezu između četnika i ustaša. Prisutni ljudi ova izlaganja primili su povoljno.

Uslovi za rad u ovom mjestu nakon odlaska partizana ipak su povoljniji negoli je to bio slučaj ranije. Mislim da bi trebalo u taj kraj poslati veći broj sposobnih političkih radnika, da rade na stvaranju N.O.O. i ostalih masovnih narodno-oslobodilačkih organizacija. Za vrijeme našeg boravka u tom mjestu sastao sam se sa drugom Voslićem,[2] kojemu sam skrenuo pažnju u tom pravcu da se stalno zadržava na tom terenu. Kada će se tamo slati ljude treba barem jednog iskusnijeg druga tamo slati.

U Bosiljevu sam također održao sastanak sa Bataljonskim Biro-om Proleterskog bataljona. Na tom sastanku se je vidjelo da je partijska organizacija još dosta slaba. Nema neke perspektive za rad. Nije do sada uspjela da organizaciono obuhvati sve partijce u radu, već neki stoje po strani bez zadataka. Osim toga se osjeća slaba inicijativa kod samog sekretara Biroa. Odlučio sam obići sve partijske jedinice po četama, da se upoznam sa ostalim partijcima i njihovim radom, pa ukoliko će biti potrebno izvršiti neke izmjene da ih nakon toga po Vašem pristanku izvršimo. Primjećuje se da partija ne igra u dovoljnoj mjeri rukovodećeg faktora, kako po pitanju akcija, tako i po pitanju vojne i političke izgradnje partizana. A disciplina u samom bataljonu također nije na onoj visini na kojoj bi morala biti u ovakvom bataljonu. To se je naročito primjetilo na putu.

28. IX. stigli smo u Vukovu Goricu, rodno mjesto bana Šubašića.[3] Ovdje smo bili vanredno primljeni od naroda. Čitav narod ovog sela i Prilišća skoncentrirao se je oko partizana. Tu je partijska organizacija počela sa djelovanjem. Bataljonski biro zajedno sa štabskom ćelijom Štaba II. Zone, koja doduše nije bila još organizovana, radio je na tome da se istog dana održi zbor sa narodom u tom selu. Zbor je održan na večer. Stupili smo u vezu sa HSS-ovcima, koji su listom na strani narodno-oslobodilačke borbe. U tom selu postoji također N.O.O. koji nije na nekoj naročitoj visini, ali uglavnom zbog toga, što mu se premalo posvećuje s naše strane pažnja.

Na zboru je govorio jedan HSS-ovac. On je u svom govoru pozdravio partizane, a među ostalim pozvao je narod na borbu, a po drugoj strani ga je

odvraćao od borbe. On je to činio uglavnom jer se nije mogao snaći, a nije ni znao kako da govori. Tu smo mi učinili grešku, jer ga nismo dovoljno prije zbora upoznali sa njegovim zadatkom. Ja sam govorio u ime Komunističke stranke Hrvatske, a drug Veco u ime Partizanske vojske Hrvatske i drugarica Nada[4] u ime A.F.Ž.-a. Pretstavnik omladine nije govorio, jer je pored toga bio i kulturni program, tako da seje stvar prilično otegnula. No mi smo u svojim izlaganjima iznijeli i potrebe sudjelovanja omladine u B.O. borbi i ostalom.

Zbor je u cijelosti vanredno uspio. Ovo je zaista bila prava narodna manifestacija jedinstva našeg naroda u borbi protiv fašističkih okupatora. Na zboru je bilo prisutno preko 200 ljudi. Vjerujem daje bilo jako malo onih koji nisu ovom zboru prisustvovali, koji se je kasnije pretvorio u narodnu svečanost.

Izlaganje druga Vece i Marka bila su prihvaćena sa velikim ovacijama narodno-oslobodilačkoj borbi hrvatskog naroda, partizanskoj vojsci i našoj Partiji, kao i drugu Titu. Klicalo se je Nacionalno-oslobodilačkoj fronti Hrvatske i t.d. Kritiku zbora još nismo u cijelosti sproveli, već tako u nevezanim razgovorima drugovi smatraju da nije u dovoljnoj mjeri osvjetljena uloga naše Partije u današnjoj borbi. No inače, daje sve bilo dobro. Ja sam se trudio da baš tu ulogu Partije objasnim, ali namjerno nisam htio previše favorizirati Partiju, da ne ispadne stvar tako da se samo partija bori, a drugi ljudi i stranke da ne rade danas ništa. Objasnio sam kako je naša partija znala da pocjepanost našeg naroda i bratoubilačku borbu koju je nametnuo Pavelić između našeg i ostalih naroda spriječi i organizira jedinstveni N.O. Front i ona povede naš narod u borbu za slobodu naše domovine. Vjerojatno je bilo tu i tamo nekih nedostataka, do kojih je došlo uglavnom zbog toga što se nismo unaprijed konzultovali u tome šta i kako treba da se govori. No principijelnih grešaka u nastupanjima govornika prema našem mišljenju nije bilo. Ova će priredba svakako ostati u trajnom sjećanju tamošnjeg naroda. Ljudi su govorili da nikada takvo što nisu čuli i bili su veoma oduševljeni.

Taj teren je veoma povoljan za rad. Treba i tamo poslati političke radnike.

Nakon toga prolazili smo kroz Netretić i Ribnik, gdje su partizani usput vršđi akcije. Tako je najuren neprijatelj iz Netretića. Tamo je bilo zarobljeno 6 ustaša iz pripremne bojne i jedan financ. Mi smo se sporazumili tako da ih sve pustimo na slobodu. To smo učinili zbog toga jer su dotični donijeli svoje oružje i predali ga partizanima. Ovaj se naš postupak danas već obrazuje kao pravilan, jer su nam se u Vivodini (Žumberak) također predali neki ustaše iz pripremne bojne, noseći svoje oružje partizanima, znajući prema našim ranijim postupcima da neće biti strijeljani. Tako smo počeli minirati neprijatelja iznutra.

Za sada se nalazimo u Žumberku. Počeli smo sa ispitivanjem stanja u ovom kraju, koje je nakon neprijateljske ofenzive dosta loše. Neka sela koja smo imali prije u našim rukama, sada su protiv partizana. Ona su protiv nas zbog toga jer su partizani napustili mjesto bez borbe, a ustaše su nakon toga

provalili u selo Osunju, Cerovicu, Planinu i još jedno selo, te sve spalili i poklali sve muškarce od djece do staraca. Narod je zastrašen sada i ne vjeruje partizanima, jer su mu ranije obećavali da će ga braniti, a sada kad je bila ofenziva otišli su bez borbe. Za sada još nije točno ustanovljena krivnja t.j. tko je bio kriv za takav istup, no znademo tek toliko daje partiska organizacija bila protiv toga, a štabovi Odreda i Brigade, koja seje nalazila u to vrijeme na ovom terenu bili za povlačenje. Nakon toga kada sprovedemo istragu javit ćemo vam njen rezultat, tako da bi mogli donijeti po tim pitanjima pravilnu odluku. Za sada smo donijeli odluku, da samo borbom se može ovakva situacija popraviti i upornim političkim radom. U tu svrhu bit će potrebno izvršiti izvjesne organizacione mjere prema Vašim uputama i zaposliti što veći dio političkih radnika.

Prilikom našeg dolaska u Vivodinu, neprijatelj je također doznao da se nalazimo u njegovoj blizini, te je napustio mjesto. No narod u tom selu je dosta loš. Gleda na partizane, kao na okupatorsku vojsku. Nije to ni čudo kad se znade da se u tom kraju nikada sa naše strane nije ništa radilo.

Već se vidi ako hoćemo hitno i uspješno raditi, da će biti potrebno iskusnih političkih radnika. Ako imadete koga na raspolaganju šaljite ga na ovaj teren.

Što se tiče rada naše partijske jedinice, ona do sada još nije u cijelosti proradila, jer smo održali tek jedan polovični sastanak, na kojem smo izabrali sekretara. Kao sekretar izabran sam ja na predlog druga Vece. Što se tiče našeg odnosa i rada on je sada posvema skladan.

O daljnjem radu i postavljenim zadacima koje sam dobio moći ću tek da Vas slijedeći puta konkretnije obavijestim. Ovih dana ja ću krenuti dalje na put.

Drugarski pozdrav!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

4. X. 1942. M.[5] Belinić, v.r.

Original, strojopis
Sign., A IH RPH, KP-13/358

1 Većeslav Holjevac
2 Voslić Dragutin
3 Ivan Šubašić
4 Nada Galjer
5 Marko Belinić

1942, listopad 4.

Obavijest Marka Belinića, zamjenika političkog komesara Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Centralnom komitetu KP Hrvatske o međusobnim odnosima članova Štaba Druge zone

Drugarskom Centralnom komitetu KPH

U izvještaju koji Vam šaljemo nisam naveo kakav je odnos drugova članova Štaba II. Zone prema postavljenim im zadacima. Po mom mišljenju za sada svaki izvršava svoje zadatke u cijelosti, što se vidi i po tome da smo u glavnom na vrijeme stigli do postavljene točke s vaše strane. Drug Seljo[1] kao komandant nastoji da u svakom slučaju zadrži inicijativu i komandu čvrsto u svojim rukama. Za druga Veću[2] znadete kakav je u radu i po mom mišljenju svoju dužnost politkomesara vrši u cijelosti. Stupa u vezu sa narodom i sa partizanima. Za sada se prilično dobro snalaze na ovom terenu, a kako će ići dalje vidjet ćemo. No u svakom slučaju perspektiva za pravilan rad je dobra i Seljo i Veco imadu mnogo iskustva, što i meni dosta koristi. Vjerujem da ću i ja moći što šta da pored njih naučim.

Što se tiče odnosa naših za sada su pravilni. Svaki imade neke svoje sklonosti, ali one ne dolaze do nekih izražaja niti dovode do kakvih nesuglasica. Vjerujem da odnos između nas radom će postajati sve čvršći, jer se do sada još nismo ni poznavali, a rad će svakako dati karakteristiku svakog pojedinca. Trudit ćemo se da radimo pravilno pa će samim tim odnos između nas biti čvrst i drugarski, što je u ostalom i do sada postojalo.

Drugarski pozdrav!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

1.X. 1942. M.[3] Belinić, v.r.

)riginal, strojopis
>ign., AIHRPH, KP-13/356

[1] Franjo Ogulinac
[2] Većeslav Holjevac
[3] Marko Belinić

1942, listopad 4.

Obračun Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o primljenom i utrošenom novcu te članarini za kolovoz i rujan 1942. godine

K.K. K.P.H. Negdje, 4. X.1942
Pisarovina

Obračun novca koji je ovaj komitet primio od Okružnog Komiteta kao i od štaba odreda

Primljeno: od O.K..... 10000 Kn
od Štaba Odreda..... 5000 Kn
Ostatak zadnjeg obračuna..... 139 Kn
Svega 15139 kuna
pomoći.....215 kuna
Ukupna suma 15354 kuna
Utrošeno:
Za nabavku materijala preko Draganića..... 5000 kuna
Šapirograf..... 1000 kuna
Za nabavku materijala preko drugih veza..... 2000 kuna
Pomoć Vukovoj obitelji[1]..... ..... 1000 kuna
Za mast..... 1800 kuna
Za nabavku hrane, putra i si..... 796 kuna
Za popravak cipela d. Štrumana[2]..... 160 kuna
Drugu Šturmanu..... 1000 kuna
Sekretaru K.K. SKOJ-a..... 100 Kuna
Za bateriju za radio..... 480 Kuna
Za papir i koverte..... 368 Kuna
Za popravak ure druga iz IV. bat..... 440 Kuna
Za mašinsko ulje za puške i sol..... 74 Kuna
Ukupno 14218 Kuna
Ukupni pregled:
Primljeno svega
od O.K., Št. O.,..... 15139 kuna
Narodne pomoći.....215 kuna
Članarina..... 920 kuna
Svega 16274 kuna

Utrošeno:

..... 14218 kuna

Čisti ostatak 2056 kuna

slovima: dvije tisuće pedeset i šest kuna

Obračune za nabavljeni materijal preko Draganića nijesmo još dobili kao niti nabavljeni materijal.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodima!

Za K.K. K.P.H. Pisarovina
Bendo[3] v. r.

Kotarski Komitet K.P.H.
Pisarovina

Negdje, 4-X-1942

Obračun članarine za
mj. august

II bataljon Ž.P.0..... 264 kn
partijci sa terena
16 drugova..... .....160 kn
Svega 424 kuna

Uz drugarski pozdrav
S. F. - S.N.!

Za K.K. K.P.H. — Pisarovina
Bendo[4] v.r.

K.K. K.P.H.
Pisarovina

Negdje, 4-X-1942

Obračun članarine za
mj. septembar

II bataljon Ž.P.O.
štab..... 70Kn
I četa..... 35 ”
II četa..... 100”
III četa. 131
svega 336 ”

partijci sa terena
16 drugova..... 160kuna
Ukupno 496 kun

Sa drugarskim pozdravom

S.F. - S.N.!

Za K.K. K.P.H. — Pisarovina
Bendo[5] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-190/648

[1] Odnosi se na obitelj Ivana Vukića, sekretara partijske ćelije u Rečici koji je uhapšen od ustaša u kolovozu 1942 godine
[2] Nikola Marđetko Šturman
-[1 + 5] Stjepan Koren Bendžo

159

1942, listopad 6.

Iz izvještaja Štaba Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o borbama i akcijama pripadajućih mu jedinica u Pokuplju i na Žumberku u rujnu i listopadu 1942. godine

»ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 120 Dana 6/X 1942

Operativni izvještaj Br. 409 10 X 1942

KOMANDANTU N O. PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE...«

»...II. Akcije...«

»... 6. IX napala je IV. Part. Brigada neprijatelja na želj. stanici Kamanje, na postaji Zaluka, te na želj. i žandar, stanici Ozalj, na kojim je mjestima bilo

svega 500 domobrana i 20 žandara.[1] U planu je bilo predviđeno da napad prvo otpočne na Ozalj, da bi se postiglo iznenađenje. Međutim još pri podilaženju bili su neki dijelovi primjećeni i neprijatelj u Ozlju obaviješten, te je na vrijeme iz Ozlja pobjegao. Zbog toga i zbog slabih veza za vrijeme akcije ova akcija nije uspjela. Pruga je pokidana između Ozlja i Metlike na dužini od 1 i 1/2 km. Prekinut je električni vod Ozalj—Karlovac i Ozalj —Metlika.

Gubici kod neprijatelja nisu poznati. Mi smo imali 1 mrtvog i 3 ranjena. Zaplijenjeno je 6 pušaka, te nešto druge opreme i materijala...«

»...11. IX. pokidale su snage IV. part. Brigade t.t. liniju Samobor—Bregana.

12. IX napao je 3. bat. IV Brigade na talijansku posadu u selu Ostroši.[2] Napad nije uspio, jer je nepr.(ijatelj) bio jako utvrđen. Nepr. je u ovoj borbi imao 8 mrtvih i 4 ranjena. Mi smo imali 1 mrtvog i 7 ranjenih...«

»... 14. IX počela je ofanziva[3] na Žumberačko-pokupsko oslobođeno područje na kome su se nalazile neke slovenačke jedinice iz Bele Krajine,[4] naša IV. Brigada[5] i Žumberačko-pokupski Odred. Nijemci su nastupali s pravca Jastrebarsko, Talijani sjuga od Metlike, a Nijemci, Talijani i ustaše sa sjevera.[6] Neprijatelj je prodro u oslobođeni teritorij, te u selu Priseka zaklao 24 ranjenika, koji su se tamo nalazili u bolnici i nisu mogli bježati.[7] Snage IV. Brigade sukobile su se s nepr. kod Novog Sela kota 805 (10 km jugozapadno od Kostanjevice) i suzbile ga, spasivši tako 2 zarobljena slovenska partizana i dosta materijala iz slovenačke partizanske bolnice. Tu su zaplijenjene 4 puške sa 1250 metaka. Nepr. je imao 15 mrtvih i više ranjenih.

Potom su IV. Brigada i bat. »Jože Kraša« prešli preko Abatove Gore na teren Krškog odreda (Slov.). Tamo je formiran zajednički štab i zaključeno da se sve snage prebace preko Gorjanaca u Belu Krajinu pravcem Gaberje—Semić—Škrilj (na Kupi), što je i učinjeno...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
(M.P.)

Komesar
SI. otsutan

Zamj. komandanta
Pet.(ar) Kleut v.r.«

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 18/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 17, str. 58.

[1] Zapovijest za napad na Ozalj vidi Zbornik VII, tom V. knj. 7. dok. br. 9.
[2] Vjerojatno Ostriž.
[3] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 71. i 76.

[4] Jedan bataljon iz sastava Krškoga odreda.

[5] Četvrta (kordunaška) NOU brigada.

[6] U ovoj ofenzivi sudjelovale su Trinaesta, Trideset i treća i Trideset i peta ustaška bojna, jedinice iz sastava Petoga talijanskog armijskog korpusa i manji dijelovi njemačkih jedinica iz garnizona Brežice i Krško.

[7] Pokolj je izvršila Trinaesta ustaška bojna.

1942, listopad, početak

Izvještaj partijske ćelije Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Centralnome komitetu KPH Hrvatske o svome radu početkom listopada 1942. godine

Drugarskom

Centralnom Komitetu Komunističke Partije Hrvatske!

Izvještaj

o radu partijske jedinice Štaba II. Operativne Zone N.O.P. Hrvatske!

Dne 6. X. 1942. održana je sjednica naše jedinice sa slijedećim dnevnim redom:

1) Odnos prema dobivenim zadacima
2) Organizacija Žumberačko—Pokupskog N.O.P.O.
3) Politički rad u II. Operativnoj Zoni
4) Upotpunjenje Štaba II. Zone
5) Operacije
6) Eventualije

Na sjednici pokazalo se je puno jedinstvo pogleda na situaciju u Žumberku kao i na ostalim dijelovima II. operativne zone. Po prvoj točki dnevnog reda, konstatirano je da su do sada zadaci uglavnom izvršeni. Stigli smo na Žumberak, gdje su snage proleterskog bataljona očistile općinu Vivodinu i Sošice od neprijateljskih posada, koje je neprijatelj ovdje ostavio nakon svoje ofenzive. Naime kada je neprijatelj saznao da se kreću snage partizana po ovim krajevima, on je ta mjesta napustio. Vođena je jedino borba u Vivodini, koje je trajala nekoliko sati, nakon čega se je neprijatelj poražen povukao.

Dolaskom u Sošice sastali smo se sa partizanskim jedinicama Bataljona »Kraš«[1] i Štabom Ž.P.O-a[2] gdje smo pristupili smjesta radu za organizaciju

čete od Zagoraca koja treba da krene na određeni joj teren. Ta je četa formirana zajedno sa komandnim kadrom i kreće na teren koji joj je dodijeljen od G.Š.

U Sošicama održanje zbor sa stanovništvom, koji i nije najbolje uspio, jer su ljudi još uvijek zaplašeni. No ipak je bilo na zboru oko sto ljudi. Na zboru su govorili sekretar biroa Proleterskog bataljona, drug Mato,[3] sekretar biroa bataljona »Kraša«, drug Lopajić[4] drugarica Mica[5] i ja.[6] Prema mišljenju drugova govornici su bili slabi osim druga Marka, koji je ovaj puta bolje govorio nego u Vukovoj Gorici. No zbor je u političkom pogledu uspio. Ljudi su sa oduševljenjem prihvatili naša izlaganja.

Na sastanku bataljonskog biora bataljona »Jože Kraša« otkriveni su mnogi nedostatci koji su počinjeni od strane Ž.P.O. prilikom vršenja neprijateljske ofenzive. Štab odreda donio je odluku o tome, da se povlači bez otpora, zajedno sa IV. Brigadom koja se je u to vrijeme nalazila na ovom terenu. Naime Brigada seje povukla iz položaja na koje je bila poslana baš radi toga da se spriječi naglo prodiranje neprijateljskih snaga prema oslobođenom području Žumberka. Kada je štab odreda, zapravo samo načelnik štaba, jer ostali se drugovi u to vrijeme nisu nalazili ovdje, već su bili odsutni, vidio da se Brigada povlači, a po drugoj strani slaba obavještajna služba koja je javljala o zaokruživanju od strane neprijatelja, donio je odluku da se i bataljon »Kraša« povuče zajedno sa Brigadom u Sloveniju. Tako seje i taj bataljon povukao bez borbe. Brigada tj. jedan bataljon vodio je borbu sa ustašama samo oko spasavanja ranjenika iz bolnice.

Partijski su članovi po jedinicama bili protiv takve odluke Brigade i Odreda. No prema dobivenim izvještajima obavještajne službe iz Slovenije odakle su provalili ustaše i približavanje neprijatelja od Krašića, Vivodine i Sošica vidi se da je nastala neka panika u Štabu Brigade i Odreda.

Zbog takvog stava, povlačenja bez metka danas je stanje u Žumberku u političkom pogledu jako nepovoljno. Na sastancima partijskih ćelija bataljona »Kraš« i štabskim ćelijama bataljona i Odreda došlo je do izražaja da partija nije bila dovoljno aktivna, pa je zato i donijeta odluka o štabovima, koja je bila posve protivna stavu naše partije u ovakvim slučajevima. Svi se sada slažu daje trebalo dati otpor i aktivno se povlačiti, na one terene koji su bili pogodniji.[7]

No za sada izričito subjektivno ne leži krivnja na pojedincima, već na svima, jer se nisu pravovremeno pripremili za ofenzivu, koju je neprijatelj poduzeo. Zbog toga smo odlučili da Štab odreda ostaje u cijelosti kao što je bio i do sada. Rad po partijskim jedinicama u tom bataljonu je podijeljen i organiziran, isto tako i štabskim ćelijama. Organizirana je ponovno Agitprop grupa i izvršen raspored raspoloživih kadrova, da sada svojski prionu radu i poprave situaciju koja je dosta zabrljana.

Za organizaciju političkog rada u II. zoni donijeli smo zaključke i porazmjestili kadrove na dužnosti. No svakako je jedan od glavnih zadataka za pravilan politički rad stvoriti partijsku organizaciju, koja je do sada u

jastrebarskom kotaru vrlo slaba, gotovo nikakva, da se odmah pristupi izvršenju vaše direktive o organizaciji O.K. za Pokuplje i Žumberak. U drugim mjestima će rad vjerovatno ići bolje negoli je to slučaj ovdje o čemu ću Vas izvjestiti u drugom izvještaju, jer do sada nisam bio na drugim terenima. Danas idem u onaj drugi kraj.

Donijeli smo također zaključke o vođenju operacija, za sada na ovom terenu gdje imademo veze sa jedinicama, zajedno sa jedinicom koja danas kreće prema Zagorju.[8]

Nadalje u Štabu Proleterskog bataljona, rad baš ne kreće najbolje. Naime drug komandant Banina[9] prilično je svojeglav, i daje stanoviti otpor po pitanju aktivnosti njegovog bataljona. On stanoviti manjak u samoinicijativi za akcije i neke nedostatke u samom bataljonu uvijek opravdava dugačkim putem, umornošću i sličnim. Ne pokazuje dovoljno otpora prema nedostacima, da se oni što prije uklone, već ih djelomično tolerira. Na sastanku štabske ćelije ja sam mu skrenuo pažnju na te nedostatke pa će sada biti vjerovatno bolje. Tako je on barem rekao da će biti inicijativniji i bolji.

Prije nego li odlazim pristupit ćemo formiranju O.K. za Pokuplje i Žumberak,[10] što će uglavnom izvršiti drug Veco,[11] dok ja dovedem ljude iz Gorice, Pisarovine, i Lutvu.[12]

Što se tiče kvaliteta partijskih članova po pojedinim ćelijama u bataljonu »Kraša« i Proleter, bataljona on je dosta nizak. Inicijativa vrlo je slaba. No trebat ćemo pomoći tim drugovima i mnogo raditi s njima, pa će rad krenuti naprijed. Do sada se nije mnogo s njima radilo, jer nije imao tko. Ja sam bio sam na velikom terenu, pa je razumljivo da nije bilo dovoljno kontrole, pa zbog toga članstvo i nije pravo znalo kako da postupi u izvjesnim momentima. Imade čak slučajeva da se članovi partije svađaju između sebe. Tako je naprimjer slučaj između druga Grge[13] politkomesara I. čete, bataljona »Jože Kraša« i sekretara jedinice. Oni se uglavnom svađaju zbog toga, jer postoji namjera od druga Grge da bude neki gromovnik. Za sada ja sam tu stvar s njima likvidirao, tako da su razdvojeni. Razloga za isključenje ipak nema, ali dosta nezdravih pojava. Naročito se opaža kod nekih partijaca sektaštvo. Vole ići suviše u »lijevo«.

U Prolet, bataljonu imade također nezdravih pojava. Tako Štab donaša izvjesne odluke o izmjenama pojedinih kadrova, bez da se o tome savjetuje sa biro-om. Tako partija ovdje ostaje u pozadini, a Štab odlučuje bez pristanka partije po stanovitim pitanjima. Ja sam im skrenuo pažnju na takve greške. Inače ću u slijedećem izvještaju dati točan opis sviju kadrova, dok se malo više s njima upoznam.

Drugarski pozdrav!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Sekretar:[14]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-lO/1137

[1] Odnosi se na bataljon »Josip Kras«
[2] Žumberaško-pokupski NOP odred
[3] Mato Horvatić
[4] Ivica Lopaić
[5] Mica Milašinčić
[6] Marko Belinić
[7] O akcijama Četvrte NOU brigade i Žumberačko-pokupskoga NOP odreda vidi Zbornik, VII, tom V, knj. 7, dok. br. 71 i 72.
[8] Vidi dok. br. 168.
[9] Ante Banina
[10] Vidi dok. br. 176
[11] Većeslav Holjevac, politički komesar Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske
[12] Lutvo Ahmetović, sekretar Mjesnog komiteta KPH Zagreb
[13] Grga Milašinčić
[14] Marko Belinić

161

1942, listopad 7.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o političkoj situaciji i borbama na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

»GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 96/42
Dne 7. X. 1942

Operativni izvještaj br. 19

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE...«

»... Poslije ofenzive na Slavoniju uslijedila je ofenziva na Baniju, te na teritorij II Op. zone[1] (uglavnom na Žumberak), na teritorij V Op. zone (teritorij I Odreda V Op. zone), a prema još nepotvrđenim informacijama

priprema se i ofenziva na Liku. U svim tim ofanzivama neprijatelj je sebi postavio glavni zadatak ekonomsko uništavanje naše pozadine, popalio je i opljačkao mnoga naša sela...«

»... Neprijatelj se na pruzi veoma snažno utvrdio, te je zauzimanje željezničkih stanica bez artiljerijskog oruđa neobično teško i skopčano s velikim žrtvama. Sistematski je prekidan i ometan saobraćaj na pruzi Ogulin-Sušak, a kordunačka je Brigada (IV Partizanska brigada) za vrijeme svog boravka na teritoriju II Operativne zone uspješno uništavala prugu Zagreb—Karlovac.[2] Sistematski su uništavane i pruge Zagreb—Karlovac, Zagreb—Beograd preko Siska i Zagreb—Beograd—Dugo Selo, kao i Bjelovar—Daruvar—Pakrac i ostale sporedne pruge u Slavoniji.

Prodiranju je u hrvatske krajeve posvećena najveća pažnja, te su i postignuti vrlo dobri rezultati. Jednomjesečni je boravak kordunaške Brigade (IV Brigade) na teritoriju II Op. zone u znatnoj mjeri pomogao bržem razvitku partizanskog pokreta u tim krajevima. Pohod Brigade preko Kljuke za Žumberak, te pri povratku preko Bosiljeva natrag na Kordun, značio je prekretnicu za razmah Narodno-oslobodilačke borbe na tom terenu, jer su hrvatske mase po prvi puta vidjele veće partizanske snage i bile svjedokom krupnih akcija, kako protiv ustaša, tako i okupatora u najbližoj okolici.

Banovska je Brigada (VII Brigada[3]) nakon napuštanja terena Banije krenula na teritorij II Zone, gdje je s tamošnjim snagama III Zone izvela niz uspješnih akcija, od kojih je svakako najznačajnija akcija na petrolejske izvore Gojila.[4] Brigada se momentalno nalazi negdje oko Grubišnog Polja[5] sa snagama II i III Op. zone. Poslije toga Brigada će se povratiti na teritorij Banije. Skupa s tom Brigadom povratit će se i Banijska proleterska četa, koja je 4 mjeseca djelovala u Slavoniji[6]...«

»... Organizaciju smo pokretnih brigada na našem teritoriju sproveli tamo gdje je za to bilo uslova...«

»... U II Op. zoni tih uslova još nema, ali se nadamo da će se uskoro tamo stanje tako razviti, da će biti moguće formirati jednu manju brigadu[7]...«

»...Od banovskih su partizanskih jednica formirane dvije Brigade, VII i Vili. (VIII se nalazi na teritoriju II Op. zone). Svaka od tih Brigada ima 3 bataljona...«

»... Od kordunaških su jedinica formirane dvije brigade (IV i V) sa po tri bataljona. IV je Brigada, iako još nedovoljno organizirana i oformljena, djelovala mjesec dana na teritoriju II Op. zone s dobrim uspjehom. Kod ove je Brigade borbenost na visini, a disciplina dosta dobra. Komandni kadar zadovoljava. Brigada se momentalno nalazi na Kordunu na odmoru, koji iskorištava za organizaciono sređivanje, političku i vojnu obuku.

V je Brigada sastavljena od partizana iz mnogo raznih jedinica, te se još uvijek nije saživila. Disciplina nije na visini, a osim toga komandni kadar nije još uspio da čvrsto rukovodi jedinicama. Pored svega toga, Brigada ima sve potrebne uslove da za kratko vrijeme postane dobra jedinica. Komandni je

kadar Brigade sposoban da rukovodi, treba samo izvjesno vrijeme, vojne i političke obuke, da bi se sve slabosti otklonile. V smo Brigadu htjeli uputiti na teritorij II Op. Zone odmah čim se povratila IV Brigada, ali to nismo učinili radi njenih slabosti...«

»... II Operativna zona

Za vrijeme neprijateljske ofenzive na Žumberak,[8] naše su se snage prebacile na teritorij Slovenije. Za to povlačenje izgleda nije bilo nekog naročitog razloga, jer teren pruža velike mogućnosti manevrisanja, a snage neprijatelja nisu bile naročito velike. Drugovi izgleda nisu imali potrebne podatke, te se stoga nisu ni znali pravilno orijentirati. Neprijatelj je prokrstario oslobođeni teritorij, popalio nešto sela, a s partizanima je došao u sukob samo jedanput i to pri odbrani bolnice. Na slovenskom je teritoriju naša IV Brigada u zajednici sa slovenskim drugovima izvela akciju na Črnomelj,[9] koja nije uspjela. U slučajnom je sukobu s Talijanima na cesti kod Tanča Gore naša Brigada zadala neprijatelju znatne gubitke i zadobila plijen. Taje akcija veoma povoljno odjeknula kako kod slovenskih partizana i naroda, tako i kod Hrvata tog kraja. Slovenski je G.Š.[10] zatražio od Štaba IV Brigade, da u zajednici s njihovim partizanima izvede čitav niz akcija protiv Bele garde, a poslije i na pruzi Ljubljana—Zagreb. Štab IV Brigade na to nije pristao, jer nije imao ovlaštenja. Osim toga, po predviđenom je planu boravak Brigade na teritoriju II Op. zone bio određen za jedan mjesec.

Kako vam je već poznato, u sporazumu s drugom Fisherom[11], delegatom V.Š.-a, izvršili smo izmjenu u Štabu II Op. zone. Za komandanta smo II Op. zone imenovali druga Ogulinca Franju (Selju), za politkomesara druga Holjevca Veću i za njegovog zamjenika druga Belinića Marka.[12] Ostale članove Štaba još nismo imenovali, ali ćemo to učiniti u najskorije vrijeme, kada se poslani drugovi malo bolje na terenu snađu.

S drugovima iz Štaba II Op. zone uputili smo i naš Prvi proleterski udarni bataljon da tamo operiše. Štabu smo Proleterskog bataljona stavili u zadatak, da mobilizacijom domaćih ljudi, a naročito radnika iz Zagreba, stvori sve uslove, kako bi što prije prerastao u Brigadu. Bataljon ima dovoljan broj kadrova, sposobnih za rukovođenje Brigadom. Uslovi su za mobilizaciju na teritoriju II Op. zone također veoma povoljni, tako očekujemo da će uskoro Proleterski bataljon zaista prerasti u Brigadu.

Na svom putu za Žumberak, Proleterski je bataljon ušao u Bosiljevo, čija je posada većim dijelom dan prije na vijest o dolasku partizana pobjegla. U toj akciji je zaplijenjeno nešto oružja i materijala. Politička je situacija na tom terenu, nakon paljenja sela sa strane Talijana i četnika, vrlo povoljna. U samom se Bosiljevu Proleterski bataljon sastao s IV Brigadom, koja se vraćala iz Žumberka. Prisutnost velikog broja partizana na tom sektoru veoma je povoljno odjeknula kod tamošnjeg naroda, jer narod po prvi puta vidi tako velik broj partizana. U neprijateljskim je garnizonima nastala demoralizacija,

tako daje garnizon (žandari) iz Severina (na Kupi) pobjegao istoga dana, kad su naše snage ušle u Bosiljevo. Ostalo je samo oko 20 žandara, koji su navodno bili spremni da se predaju partizanima.

IV je Brigada za vrijeme svog boravka na teritoriju II Op. zone izvela nekoliko uspješnih akcija. Poslije zauzimanja Jastrebarskog[13], rušenja pruge između Domagovića i Lazine, izvedena je akcija na električnu centralu u Ozlju. Ta akcija nije uspjela, jer je bila slabo pripremljena. Poslije toga, razrušena je pruga kod Kamanja, izvršen fingirani napad na Samobor i napad na posadu u Ostrižu, koji nije uspio radi toga, jer je neprijatelj bio jako utvrđen. Brigada je na cijelom svom putu vrlo dobro primana od naroda, ali je u tim siromašnim krajevima pitanje ishrane bilo prilično teško.

Naše snage, koje operišu u II Zoni sastoje se od: A) Žumberačko-pokupskog odreda, u čijem je sastavu bataljon »Jože Kraš« i bataljon u Kljuki, B) Moslavačkog bataljona i C) Bilogorske čete. Osim toga, kako rekosmo, sada tamo operiše i Proleterski bataljon. Na taj smo teritorij uputili i nešto vojnih i političkih kadrova. Štab jè II Op. zone dobio naređenje, da što prije, kad to prilike budu dozvolile, prebaci jedan dio snaga na Kalnik i tako oživi i taj sektor. Kako smo vam već javili, formirat će se Kalnički bataljon,[14] u čiji će sastav ući jedna četa iz Žumberka i jedna četa koje će se formirati od jednog voda Bilogorske čete i jednog voda moslavačkih partizana, te Bilogorska četa. Sektor djelovanja tog bataljona bit će Kalnik, Ivanšćica, Bilo Gora.

Moslavački je bataljon sudjelovao u akcijama zajedno sa snagama Banijske brigade[15] i snagama III Zone. Taj bataljon još uvijek nije dovoljno organizaciono sređen, te mu je i aktivnost prilično slaba. Novi će Štab II Zone tom bataljonu posvetiti više pažnje.

Bataljon u Kljuki, koji je u sastavu Žumberačko-pokupskog odreda, formiran je od jedne banovske i jedne kordunaške čete. Aktivnost je tog bataljona bila malena. Komandni se kadar nije snašao, a kod partizana je postojala stalna želja za povratkom na Kordun i Baniju. Pitanje je ishrane na tom terenu prilično teško. Bataljon se za vrijeme neprijateljske ofenzive na Žumberak prebacio na Kordun. Nakon izvjesnog odmora i mjera za sređivanje, bit će povraćen na svoj teritorij. Aktivnost je Bilogorske čete bila također malena. Svoj glavni zadatak prodiranja u pravcu Kalnika nije ispunjavala. Do nedavno je bila u sastavu III Op. zone, ali smo je povratili u sastav II Op. zone i dali konkretne zadatke. U tu je četu upućen drug Horvat,[16] politkomesar bataljona, koji je dobio zadatak da formira četu od jednog voda Bilogorske čete i jednog voda moslavačkih partizana, te da ju povede na Kalnik. Ta četa treba što prije da se poveže s četom, koja će iz Žumberka biti upućena na Ivanščicu.

Očekujemo da ćemo tim našim mjerama razbuktati Narodno-oslobodilačku borbu na čitavom terenu II Op. zone...«

»... AKCIJE...«

»... *II Operativna zona*

28. VIII. Moslavački bataljon dignuo je u zrak kod Kletišta i Popovače željezničku prugu i oklopni voz.

9. IX. Moslavački bataljon zajedno sa banijskim i slavonskim snagama[17] izvršio je akciju na njemačko selo Mlinska, gdje je bilo 60 kulturbundovaca. Borba je bila žilava, pošto seje neprijatelj povukao u jako utvrđene zgrade iz kojih je pružao otpor. U toku borbe nekoliko zgrada je zapaljeno. Veći dio neprijatelja je uništen, dok su ostali uspjeli umaći. Plijen je mali, pošto je veliki dio izgorio.

U ovoj akciji na našoj strani bilo je 9 ranjenih i jedan mrtav.

IV (kordunaška) Brigada je mjesec dana djelovala na teritoriju II Operativne zone i kroz to vrijeme izvela nekoliko akcija.

31. Vili. IV Brigada izvršila je akciju na pruzi Domagović— Lazina. U akciji je zarobljeno 7 domobrana, zaplijenjeno 10 karabina, uništene 4 zgrade sa postrojenjima, 204 stuba telefonska i jedan željeznički most na pruzi dug 10 metara. Osim toga posječeno je 30 tei. stubova kroz selo Lazinu i Petrovinu. U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva, dok je na našoj strani bio jedan mrtav.

3. IX. izvršena je akcija na električnu centralu u Ozlju. Akcija nije uspjela, jer je započela kasnije nego što je bilo predviđeno radi toga što je prelaz preko Kupe bio težak i spor. Osim toga nisu bile tačno poznate snage neprijatelja. U borbi je poginuo jedan partizan, dok su dvojica lakše, a jedan teže ranjeni.

Na povratku uništen je jedan električni vod na putu između sela Police i Bratovanci, a jedan je vod uništen na putu Karlovac—Ozalj.

Nakon toga jedan bataljon je učestvovao u rušenju pruge kod Kamanja, kojom zgodom je uništen i jedan neprijateljski motocikl, koji je naišao.

11. IX. noću pokidana je telefonska veza Samobor—Bregana i uništeno je oko 30 stubova.

10. IX. III bataljon ove Brigade dobio je zadatak da ometa neprijatelja u popravljanju pruge Ozalj—Kamanje i da razoruža talijansku posadu od 50 vojnika u selu Ostrož.[18] Ometanje popravka pruge uspješno je izvršeno, a napad na Ostrož nije uspio, jer je neprijatelj bio jako utvrđen. U ovim borbama neprijatelj je imao 8 mrtvih i 4 ranjena, a na našoj strani bio je jedan mrtav i 7 ranjenih.

14. IX. započeo je neprijatelj svoju ofenzivu na oslobođeni teritorij Žumberka. Napad je počeo sa njemačkog teritorija na bolnicu Krškog partizanskog odreda[19] u selu Priseka. U Jastrebarskom, Sv. Jani, Slavetiću, Pribiću i Krašiću bile su koncentrirane jače neprijateljske snage. Od Vivodine kretale su veće kolone Talijana u pravcu Sošica. Neprijatelj je bombardirao Pećno i uništio u Priseki bolnicu, zaklavši oko 24 ranjenika, koji nisu mogli bježati. Toga dana I bataljon dobio je zadatak da napadne neprijatelja, koji je kretao od Priseke prema jugu u pravcu Kalja i bolnice Žumberačko-pokupskog odreda u Mrzlom Polju. Sukob sa neprijateljem bio je kod Novog Sela. Borba je trajala 2 sata. Zaplijenjena su 4 karabina i dosta drugog ratnog materijala.

21. IX. II bataljon izvršio je napad na neprijateljsku posadu od 50 Talijana u rudniku Kanižarica kod Črnomelja. Napad nije uspio, jer je neprijatelj bio utvrđen pokrivenim bunkerima. Ipak je uspjelo prodrijeti u glavnu zgradu Rudnika i zapaliti je tako, da je potpuno uništena. Pri povlačenju potrgana je telefonska veza Črnomelj—Vinica u dužini od 2 km. Imali smo na našoj strani 2 teže i 2 lakše ranjena. Neprijateljski gubici nisu poznati.

22. IX. dva bataljona[20] dobili su zadatak da napadnu talijansku posadu više Črnomelja, gdje su se nalazili topovski položaji sa 2—4 topa. U toku napada 25 dobrovoljaca jurišača pristupili su sječenju bodljikave žice, ali pošto su se oko toga dulje zadržavali, neprijatelj je imao vremena da otvori žestoku vatru tako da su naši morali da odstupe.

Akcija nije uspjela, a razlog je uglavnom u tome, što je u času početka akcije jedan partizan slučajno opalio sa puškom i time alarmirao neprijatelja.

III bataljon, koji je imao zadatak, da razruši željez. prugu Črnomelj — Novo Mesto uspješno je izvršio svoj zadatak i kad je naišao teretni voz prevrnula se je lokomotiva i 20 cisterni nafte.

Na našoj strani bilo je 3 mrtva i 10 lakše ranjenih, dok gubici na strani neprijatelja nisu poznati. Zarobljena su 4 željezničara.

Istog dana dok su se snage IV Brigade vraćale iz akcije kod Črnomelja kroz šumu, južno od Črnomelja u pravcu ceste kod Tanča Gore sukobile su se sa jednom neprijateljskom autokolonom od 7 kamiona i 2 motocikla, koju su pratili 70 talijanskih vojnika i 50 vojnika u prethodnici. Prethodnica je bila isturena 2 km daleko od glavnine.

Plan akcije nije bio unaprijed pripravljen, jer je do sukoba došlo iznenada i slučajno.

I i III bataljon, koji su išli na čelu, primjetili su neprijatelja i prisilili ga da prihvati borbu na cesti kod kamiona. Neprijatelj je bio brzo opkoljen.

II bataljon, koji se je nalazio u šumi iznad sela Breznik primjetio je neprijateljsku prethodnicu i sa 70 partizana postavio joj zasjedu kod sela Dragatuša. Međutim neprijatelj je skrenuo sa ceste kroz šumu, te nije naišao na zasjedu, nego se vratio prema Tanča Gori u pomoć autokoloni, koju su napadali naši partizani. II bataljon je brzo priskočio u pomoć ostalim bataljonima i u dva juriša neprijatelj je bio potučen i potpuno uništen. Neprijatelj je davao žilav otpor.

Dok seje vodila borba kod Tanča Gore naišlo je neprijateljsko pojačanje od Vinice od oko 100 Talijana. Ovo pojačanje naišlo je na zasjedu II bataljona i među njima se je razvila žestoka borba.

Rezultat ove operacije: neprijatelj je imao 120 mrtvih (među ovima 7 oficira), veliki broj ranjenika i 18 zarobljenih. Na našoj strani bilo je dva mrtva i 5 ranjenih. Uništeno je 7 kamiona.

Zaplijenjeno je: 4 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez, 3 p. mitraljeza, 68 karabina, 1 laki bacač, dosta municije i ostalog ratnog materijala.

U ovim borbama su se istakli: komandir III čete II bataljona Đuro Šušnjar, vodnik 1 čete II bataljona Milić Velemirović, vodnik Joco Miljković i Rade Lovrić, desetar Milić Smoljanović i Sava Bjelopetrović. Iz I bat. komandir 1 čete Trkulja Mile, komandir 2 čete Vojnović Mihajlo, politkomesar 3 čete Duduković Dmitar, operativni oficir bataljona Gvozdić Ilija i partizani Bogdan Čiča, Sava Puškar i Petar Musulin.

21. IX. 2 bataljon Žumberačko-pokupskog odreda imao je akciju na Dubranec, gdje je bila posada od 20 ustaša, koji su se nalazili utvrđeni u rovovima oko crkve. Kad su partizani počeli da jurišaju, jedan dio ustaša je pobjegao, a jedan se je sakrio u toranj od crkve. Partizani su počeli da pale crkvu, ali u to je ustašama stigla pomoć, i naše snage morale su da se povuku. U toj akciji zaplijenjena je jedna puška i nešto ostalog ratnog materijala.

22. IX. ovaj bataljon postavio je zasjedu na cesti prema Pokupskom,jersu bili obaviješteni da će tim putem proći 80 ustaša. Kada su naišli Mrakovi ustaše, naša patrola, koja je imala domobranske kape, zatražila je da predaju oružje. Oni su međutim mislili da su to domobrani i vikali su: Stanite ljudi, nemojte ludovati, mi smo Turopoljska bojna. Komandant bataljona[21] je odmah naredio juriš na njihove položaje. Borba je bila žestoka i u prvom naletu zaplijenjena je jedna puška, parabela i zarobljeno nekoliko ustaša. Međutim, kada su saznali da ustaša ima 4 satnije, stvoren je plan da se neprijatelja napadne iza leđa i tako je čitav bataljon prešao Kupu. U isto vrijeme ustašama je došlo jako pojačanje i 5 aviona, tako je ovaj bataljon morao u najvećoj brzini da se povuče.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i isto toliko ranjenih. Na našoj strani bio je jedan mrtav i dvojica ranjenih, od kojih je jedan pao u ruke neprijatelju. Trojica su izgubljena.

Zaplijenjeno je: 10 karabina, 1 p. mitraljez, »Parabela« i nešto drugog ratnog materijala.

24. IX. I Proleterski udarni bataljon Hrvatske na putu za II Op. zonu zvršio je akciju na neprijateljsku posadu u hrvatsko općinsko mjesto Bosiljevo. Neprijatelj je bio obaviješten o dolasku naših snaga i uspio je da 5objegne. Zaplijenjeno je: 20 pušaka Mauzer, 18 civilnih, 80 defenzivnih)ombi, dosta municije i ostalog materijala...«

»... 10. VIII. izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Mlinsku, gdje je ?ilo 60 ustaša sa 1 p. mitraljezom. Neprijatelj je u kratkoj borbi imao 30 mrtvih 8 zarobljenih. Zaplijenjeno je 25 pušaka i dosta municije. Na našoj strani bio e 1 mrtav i 7 ranjenih.

11. VIII. napadnut je vlak od stanice Pavlovac- Dražica, koji je išao iz Bjelovara. U vlaku je zaplijenjeno dosta materijala, ubijeno 6 domobrana i zaplijenjeno 6 karabina. Na stanici su zapaljena dva vlaka.

Kad su se ove snage povlačile, jedna satnija domobrana je naišla na ljihovu zasjedu. Tada je zarobljeno 10 domobrana i zaplijenjeno 23 puške. [5]oginulo je 12 domobrana.

U ovim dvjema akcijama na našoj strani nije bilo gubitaka...«

»... 17. VIII.[22] izvršena je akcija na neprijateljsko uporište Pitomaču i Kloštar i Rudnik ugljena (kod) Pitomače, Črešnjevica. U rudniku uništena su sva postrojenja, zaplijenjeno 500 kg eksploziva i nešto ostalog materijala. Zapaljeno je nekoliko neprijateljskih uporišta, u kojima je izgorjelo dosta neprijateljskih vojnika i žandara. Do temelja je izgorila željeznička stanica te 23 vagona i dvije lokomotive. Zaplijenjeno je 14 pušaka i nešto municije.

U Kloštru je zapaljena također željeznička stanica i zaplijenjena veća suma novca. Zarobljena su tri domobrana i tri puške zaplijenjene.

9. IX. dvije slavonske čete sa Proleterskom četom Banije dobile su zadatak da prebace ranjene drugove iz Gojila u bolnicu i da usput izvrše akciju u Uljaniku. Akcija je uspješno izvršena. Razoružana je žandarmerijska stanica, u kojoj je bilo 3 žandara, 5 domobrana i 5 financa. Zaplijenjeno je 10 pušaka i 2 kola sanitetskog materijala. Od zarobljenih likvidirani su trojica, dok su ostali pušteni.

9/10. IX. izvršena je akcija na Veliku Mlinsku[23] (sekcija Bjelovar), gdje je bilo 60 kulturbundovaca. Neprijatelj je pružio žilav otpor. Zaplijenjeno je 25 pušaka. Gubici neprijatelja: 35 mrtvih i 7 zarobljenih (od kojih su 4 strijeljana, a 3 puštena). Naši gubici: 1 mrtav i 6 ranjenih.

Na putu prema Bilo Gori, 3 banijska bataljona, Bosanska proleterska četa[24] ijedan slavonski bataljon napali su osobni vlak, koji je išao iz Bjelovara prema Garešnici.[25] U vlaku je ubijeno 8 vojnika i zaplijenjeno mnogo materijala. Vlak je zapaljen. Istovremeno su srušene sve telefonske veze prema Bjelovaru i razrušena pruga na nekoliko mjesta.

Uskoro je naišla jedna satnija domobrana u pomoć napadnutom vlaku. Istu su partizani dočekali i jurišem ih razjurili. Ubijeno je 12 domobrana, a 13 ih je zarobljeno. Zaplijenjeno je 25 pušaka.

14/15. IX. izvršena je diverzija na pruzi Bjelovar—Grubišno Polje te je kod Velikog Grđevca razoreno preko 100 metara pruge i 500 metara t.t. veze[26]. Rano ujutro avion je bombardirao to mjesto, misleći da su tamo partizani, ali je zabunom bacio nekoliko bombi na jednu ustašku ciglanu i ranio jednog ustašu. Među ustašama i domobranima nastala je panika.

18. IX. izvršen je napad na Pitomaču, Kloštar i Rudnik uglja kod Pitomače.[27] Akciju na Kloštar izvela su dva banijska bataljona, gdje su uništili potpuno dva osobna vlaka sa 40 vagona i 2 lokomotive. Spaljena je željeznička stanica i sve zgrade i razorene sve skretnice na toj važnoj željezničkoj raskrsnici prema Koprivnici, Bjelovaru, Virovitici i Zagrebu. Zaplijenjene su 3 puške, veća suma novca i ostalog materijala.

U akciji na Pitomaču učestvovala je Bosanska proleterska četa i Udarni banijski bataljon. Zapaljena je željeznička stanica sa svim zgradama, dvije male lokomotive sa desetak vagona, spaljen je ustaški tabor i još nekoliko zgrada. U stanici je zarobljeno 6 žandara, dok ih je nekoliko izgorilo.

Zaplijenjeno je 12 pušaka i nešto municije, te veća suma novaca i ostalog raznog materijala.

Istovremeno je zapaljen jedan veliki trokatni mlin...«

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Politički komesar
si. otsutan

Komandant
Ivo Vladić[28] v.r.

Original, strojopis
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond NOP, reg. br. 2816 (stara signatura)

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 18. str. 62—63,69—72,82—86, te 94—96.

[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 71.

[2] Detaljnije vidi dok. br. 102 i 110.

[3] Potkraj kolovoza, od Trećega, Petoga i Udarnoga bataljona, formirana je Grupa NOP odreda Banije. Napustila je teren Banije 30. kolovoza i prešla na teren Druge i Treće operativne zone, gdje je prerasla u Sedmu banijsku NO brigadu.

[4] Vidi dok. br. 107 i 110.

[5] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8. dok. br. 23 i 27.

[6] Četa se nije vratila na Baniju. Sredinom listopada ona je ušla u sastav Kalničkoga NOP odreda i u njemu ostala do prosinca 1942 godine kada ušla u sastav Prve slavonske NO divizije. Kasnije je veći dio boraca postao rukovodeći kadar u jedinicama Šestoga slavonskoga i Desetoga zagrebačkog korpusa.

[7] Osnovana je Trinaesta NOU brigada. Vidi dok. br. 226.

[8] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 71.

[9] Isto.

[10] Glavni štab.

[11] Ivo Lola Ribar.

[12] Dotada je, prema odluci Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, od 13. IV 1942. g., politički komesar Druge operativne zone bio Stanko Parmač, a komandant Pavle Vukomanović Stipe, a po naredbi Ive Lole Ribara od 25. VIII 1942. g. komandant je bio Ivan Krajačić a politički komesar Marko Belinić (Vid. dok. br. 80).

[13] Vidi dok. br. 102 i 110.

[14] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 186 i dok. br. 128.

[15] Sedma banijska NO brigada.

[16] Jože Horvat.

[17] Dijelovi Sedme NO brigade i Treći bataljon Prvoga slavonskog NOP odreda.

[18] Vjerojatno Ostrž.

[19] To je bio slovenski odred.

[20] Prvi i Treći bataljon Četvrte kordunaške NOU brigade. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 71.

[21] Simo Vučinić.

[22] Vjerojatno omaška. Ova je akcija izvršena 18 rujna. Vidi dok. br. 194.

[23] Vidi dok. br. 165.

[24] Vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 165.

[25] Vidi dok. br. 194.

[26] Ovu akciju izvršile su jedinice Sedme banijske NO brigade, Moslovačkog bataljona i Trećega bataljona Prvoga slavonskog NOP odreda.

[27] Vidi primjedbu br. 22.

[28] Ivan Rukavina

1942, listopad 8.
Perna

Izvještaj zamjenika komandanta Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu o obilasku Drugog bataljona Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

ZAMJ. KDANTA GLAVNOG ŠTABA
NAROD. OSLOBOD. PART. ODREDA
HRVATSKE
8 oktobar 1942 god.
Perna

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Izvještaj o obilasku
II bat. Žumb. pok. odreda

Dana 8. o.mj. obišli smo II bataljon Žumberačko-pokupskog odreda, koji se nalazio u selu Štipanu skoncentrisan za prelaz preko rijeke Kupe. — Stanje u bataljonu je slijedeće:

Bataljon se prebacio 24—IX—42 na ovu stranu Kupe, poslije borbe koju je vodio sa tri satnije ustaša sjeverno od Kupe.[1] Bataljon se prebacio, pošto je imao pouzdane podatke o neprijateljskoj ofenzivi na njihov teritorij. U borbi se jedan vod bataljona bez naređenja prebacio preko Kupe, poslije je slijedilo prebacivanje čitavog bataljona.

Bataljon broji 163 partizana, od koga broja su 24 bolesna, a 15 ljudi je otišlo sa drugom Bulatom[1a] u pravcu Slavonije. Od (ukupnog) broja su 63 Srbina, a ostalo Hrvati. Većinu u bataljonu čine seljaci.

Štab bataljona je potpun. Komandni kadar je dobar, prema našem utisku: Kdant[2] ima autoriteta, a i dobar je vojnik; komesar[3] se razvija u dobrog komesara. — Komandiri četa, poslije izmjene, također zadovoljavaju.

Stanje i borbeno raspoloženje partizana — dobro.

Bataljon se stalno popunjava iz redova hrvatskog naroda. Svakodnevno stižu drugovi iz Zagreba (Danas, na pr. stiglo 7 drugova). — Prije neki danje stigao jedan liječnik sa sanit. materijalom koga je bataljon zadržao. Naređeno mu je da liječnika sa većim dijelom lijekova i materijala upute u G. Š.

Politički rad u bataljonu nije naročito razgranat. U bataljonu ima 31 član KP i 12 kandidata i 25 Skojevaca. — 3 člana su isključena zbog pijanstva.

Po našem mišljenju disciplina u bataljonu nije najbolja. To se vidi po tome što se je nekoliko članova K.P. opilo, što je jedan vod samovoljno otišao iz borbe i uopće po ponašanju partizana. Drugovi iz Šamarice traže da se vrate na svoj teren. U 3-oj četi bataljona nesuglasice.

Odnos hrvatskog naroda prema partizanima je vrlo dobar. Na putu za masovno aktivno učešće Hrvata u borbi stoji strah od represalija na porodice i sela. Partizane dočekuju najljepše. Masovno posjećuju zborove. — Po izvještaju drugova izgleda da se linija N.O. borbe sprovodila pravilno.

Politička situacija na teritoriji ovoga bataljona nije se izmjenila odlaskom bataljona, pošto je narod tumačio odlazak bataljona potrebom izbjegavanja borbe sa nadmoćnijim snagama, a pored toga patrolama koje su ostavljene na terenu održavane su stalne veze sa narodom.

Po izjavi jednog druga koji je 1-og krenuo iz Žumberka ustaše su ostale u Žumberku i tamo su se počeli utvrđivati. Spaljena su hrvatska sela: Planina, Cerovica i Osunja. Po pričanju istog druga poginuo je drug Štefek[4] i sa njim još jedan komesar čete, vjerovatno drug Franjo Slovenec.

Bataljon »Jože Kraša« zajedno sa Štabom Ž.-p. odreda nije se još bio vratio iz Slovenije. U Žumberak još nijesu bili stigli drugovi Seljo[5] i Veco[6] sa proleterskim bataljonom. Izgleda, po izvještaju toga kurira, da su se vratili nazad, ali on ih nije vidio nego je to samo čuo.

U II bataljonu smo našli i Stipu[7], koji čeka prebacivanje za III zonu.

Bataljon će se noćas prebaciti preko Kupe.

U Perni smo našli i bivšeg komesara II banijskog bataljona, druga Despota.[8] Drug D. ima zadatak da sa svojom četom »Matija Gubec« (jačina čete 30 ljudi) radi po hrvatskim selima južno od Kupe i da uvlači hrv. narod u partizane. Drug Despot izjavljuje daje stanje po hrvatskim selima u koje je on prodro (8 sela) dobro, narod upoznat sa borbom i traži oružje. Drug je pošao po oružje u područje.[9] Mi smo ga vratili s tim da oružje gleda zadobiti sa svojim ljudima, a prvom prilikom ćemo ga naoružati. Despot je tražio oružje za 50 ljudi.

I drug Despot i drugovi iz II bataljona misle da bi likvidacija ustaškog sela Bučice bila vrlo značajna za dalji odnos hrv. naroda prema našoj borbi.

Jutros je V Brigada postavila zasjedu kot Kamenskog Mosta na rijeci Glini dvjema ustaškim satnijama. Konačni rezultat još nije potpuno poznat, ali operaciju smatramo kao neuspjelu, pošto su ustaše iako su bili ušli potpuno u klopku, uspjeli da se iz iste izvuku. Ispitaćemo do koga je krivica za neuspjeh.

Prema dosadašnjem pričanju, izgleda, da neprijatelj ima oko 20 mrtvih. Kod nas ima prema dosadanjim izvještajima 3 mrtva i 2 ranjena.

Uhvaćene su nekoliko puške i vojni materijal.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Oficir pri štabu
Đ.[i0] Jovanić v.r

Zamj. kdanta
Gošnjak[11] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 8/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 25, str. 123—125.

[1] Bataljon se sukobio s IX Novačkom bojnom koja je 21. IX 1942. iz Lekenika krenula prema Dubranecu a sutradan i dalje prema Kupi. Napadom bataljona iz šume Suvača neprijatelj je doveden »u težak položaj« te se uz gubitke od 4 mrtva i 10 ranjenih uvečer 22. IX povukao u Kravarsko a sutradan u Lekenik.

[la] Rade Bulat

[2] Simo Vučinić. Poginuo 19. ožujka 1943 kod Brezovice u Sloveniji.

[3] Ivica Tomšić.

[4] Štefek Rogina.

[5] Franjo Ogulinac

[6] Većeslav Holjevac

[1] Pavle Vukomanović

[8] Milan Despot. Poginuo 1943 godine.

[9] Odnosi se na Komandu kordunaškog područja.

[10] Đoko

[11] Ivan

163

1942, listopad 8.

Iz pisma Dušana Čalić Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu organizacija KPH na području okruga Čazma i Bjelovar

»O.K. Čazma:

Dragi druže![1]

Uložio sam sve što sam mogao da sredim što bolje O.K. Da bi rad još bolje tekao u tom O.K. mislim ovo su mu slabosti i ovo treba učiniti.

I.

K.K. su dosta slabi i svaki komitet je sa malo ljudi. Zato Ti one drugove koji moraju ići iz Zgb a mogli bi ući u K.K. da ih Ti pošalješ drugu Ćuku.[2] Dragi druže, to treba jako dobro shvatiti, što mislim da Ti shvaćaš jer slab partijski rad nam se jako osvećuje. Čisto se strašim kad vidim negdje slab partijski rad.

II.

Isto tako ako imate omladince koji moraju bježati, pošalji ih u OK Čazme, jer i tu smo slabi.

III.

Mi mislimo da bi O.K. Čazma mogli popuniti sa komesarom i komandantom odreda Moslavačkog. To su drugovi 1. Franc Knebl 2. Cvetković Marijan. Tako bi stvari bolje tekle. To rješite Vi. Mi to preporučujemo.

IV. Sredićemo tako da sekretar O.K. bude zapravo uvijek (osim kad obilazi teren) sa Štabom odreda. Uz Štab će biti i tehnika OK. Ako nije dobro javi nam.

V. Tu mislimo pri štabu odreda organizirati 1. partijske kurseve 2. kurseve za vojno-političke rukovodioce 3. rukovodioce skojevske. Ali to je za bližu budućnost.

To je najhitnije, za O.K. Čazmu i molim Te, javi da lije to dobro i šta bi još trebalo učiniti. Pošto ću ja sad sređivati OK Bjelovar to će Tebi doći drug Ćuk pa Ti njemu pomozi dok seja ne vratim, pa ću ja onda, tj. kad sredim oba O.K. moći njima rukovoditi uz Tvoju kontrolu i pomoć.

O.K. Bjelovar

Ovdje sam se našao sa drugom Bijelim (Božičevićem)[3] i on ide sa mnom. Mi idemo s Odredom[4] koji ide za Kalnik. Štab Tebi piše pismo i on Ti podnosi izvještaj i moli Te da ga što prije spojiš s Štabom II op. zone. To će se isto trebati učiniti i sa »Moslavačkim odredom«. To je važno da bi Štab zone mogao vršiti borbu planski a da ne padnu u grešku kao drug Stipe.[5] Drug Brzi[6] Ti javlja kakvo je stanje u O.K. Bjelovar. Kako vidiš slabo. Ja ću uložiti sve da ga što bolje sredim. Za 20- 30 dana doći ću Ti lično i podnesti izvještaj. Molim Te ako nisi poslao ciklostil, pošalji nam.

Pošalji mi kritiku i upute, jer mije cilj da učinim najbolje za K.P. a znaš da sam ja još dosta neiskusan. Poštu mi pošalji u K.(anišku) Ivu.

Za sada drugo ništa, nego primi drugarski pozdrav Ti i drug Slavko.[7]

S.F. - S.N.

Cule,[8] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/II8

1 Dragutin Saili
2 Vinko Jeđut
3 Ivan Božičević
4 Odnosi se na Kalnički NOP odred.
5 Pavle Vukomanović
6 Pavle Gregorić
7 Ivo Marinković
8 Dušan Čalić

164

1942, listopad 8.
Sisak

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnome komitetu KPH Banije o premjenama koje su nastale na terenu i održavanju veza s ostalim susjednim komitetima KPH Hrvatske

K.K. K.P.H.
Sisak
8. X. 1942

Drugarskom
O.K. K.P.H.
Banije

Dragi drugovi!

Prošlo je 8 dana, kada smo poslali naš politički izvještaj i o stanju organizacija u našem kotaru. Onaj izvještaj, koji smo Vam poslali nije bio upotpunjen s onim što ste tražili. Sad Vam u ovom izvještaju javljamo, što je tamo ispušteno i promjenu kroz ovih 8 dana.

Izvještaj o stanju partijskih organizacija:

Od prošlog izvještaja pa do danas stanje partije se nije izmjenilo osim što je jedna jedinica t.j. iz sela Tišine od 3 člana i 2 Skojevca morala otići u partizane, i to uslijed reakcije u rejonu br. 2.[1] Seljaci su u tom selu dosta uplašeni, jer su porodice ovih drugova odmah pohapšene i otjerane u logor i sva imovina rekvirirana, što će nam otežati rad u tom selu kroz izvjesno vrijeme.

Iz rejona br l.[2] nemamo podataka uslijed reakcije, koja je nastupila. Desetak dana je ovuda krstarila vojska, te su sve čamce, koji su se nalazili u

vodi djelomično izvadili, a nad ostalima postavili straže, tako da nam je do sada nemoguće prebacivanje preko Save. S gradom se nije ništa izmjenilo. Poslali smo drugove u grad, da održe sastanke, ali do sada još nismo dobili podataka, zbog.toga što su čamci povađeni.

U prošlom izvještaju nismo javili, daje bio uhapšen jedan Skojevski aktiv u Galdovu, dok je jednom Skojevcu iz Siska uspjelo pobjeći, te je tako daljnja provala onemogućena. Otac dotičnog Skojevca je bio uhapšen i tučen ali je konačno pušten. Ostali se još nalaze u zatvoru.

Rejon br. 2 ima 21 selo, od toga je partijski obuhvaćeno 5 sela sa 4 jedinice od 16 članova. S 9 sela podržavamo veze. Kako smo već javili u prošlom izvještaju, drugovi nisu partijski izgrađeni, budući da su novi članovi, ali posjeduju ostala svojstva i volju da se izgrade, pri čemu im ukazujemo svaku pomoć.

Politička situacija:

Kako smo već javili u prošlom izvještaju, simpatije naroda su na našoj strani t.j. na strani Narodno-oslobodilačke borbe, samo što kod naroda vlada veliki strah uslijed toga što neprijatelj poduzima sve mjere, da narod zastraši. Vojska koja je bila u ovim selima, kao na pr. u Budaševu, onemogućila nam je kroz 10 dana svako približavanje selu, a u šumi za to vrijeme nismo imali mira, tako da nam je većim dijelom bio onemogućen politički rad. Dok je vojska bila u selu, naši su omladinci krali od vojske municiju i bombe. Tako smo dobili 6 ručnih bombi i preko 200 metaka. Omladinci i u najtežoj reakciji nađu mogućnost za rad.

Što se tiče mobilizacije masa u partizane, na našem sektoru ne možemo za sada imati vidnih uspjeha, ali se pojedinačno svaki dan po koji odazove pozivu partije, da stupi u partizane.

U koliko se pojavi koji vojni bjegunac, odmah se s njim vežemo i šaljemo ga u odred.

Odnose s HSS-om nastojimo produbiti, a s pojedincima nižim funkcionerima održajemo veze. O funkcionerima kao i o samim HSS-u ne možemo dati detaljniji izvještaj, već smatramo, da ćemo u slijedećem izvještaju moći reći nešto više, jer imamo predviđeno nekoliko sastanaka u raznim selima.

Veze:

Ono pismo koje ste primili iz Zagreba preko našeg VI. bataljona od CK, to je prava partijska veza. Drug s kojim smo se sastali, rekao je, da bi trebali od Vas stalno dobivati izvještaje t.j. od OK Banije, kako bi imali pregled Vašeg rada i stanja na Baniji. Drugovi članovi CK iz Povjereništva za Slavoniju i iz Zagreba, koji su ovuda prolazili t.j. kroz Brezovicu vidjeli su stanje u kojem se nalazimo i saglasili se s tim da mi t.j. lijeva obala Save II. rejon. pripadnemo pod OK Čazma, uslijed toga što već sada s njima održavamo najtjesnije veze. Pozvani smo na sastanak, s tim drugom iz Zagreba radi tog otcjepljenja i

pripajanja k OK Čazma. Drug seje potpuno s tim složio, ali prethodno da se sastane s drugom Starim,[3] da bi i on dao svoje mišljenje o toj stvari. Kome bi pripala desna obala Save s gradom, također bi se imalo odlučiti na tom sastanku. Drug je saopćio, da će uputiti pismo osobno drugu Starom preko našeg KK, ali to pismo još do danas nismo primili. U koliko ste dobili pismo preko koga drugog, nastojte, da drug Stari dođe čim prije k nama i da se sastane s drugom iz Zagreba.

Postoje dobre veze između nas i jedinica OK Čazma, tako da se osjeća živahan rad između nas. U slučaju reakcije kao npr. ova prošla onemogućuje nam rad na ovom terenu, te bi se mogli prebaciti na drugi sektor i nastaviti s radom. Kako međutim ne pripadamo OK Čazma, to tamo ne možemo raditi, a na Baniju u tom slučaju je prebacivanje oteščano, tako da to vrijeme teže i neposredne reakcije ostaje za rad izgubljeno. Zbog svega toga neka drug Stari dođe ovamo, kako bi stekao uvid u pravo stanje stvari, a i drugovi iz CK pitaju, da li je Stari obilazio naš teren, pa bi prema tomu bilo potrebno da dođe i da obiđe naš teren.

Što se tiče izvještaja o vojsci ne možemo dati, jer se ne nalazi na našem terenu, već na terenu OK Čazma, pa tako pripadaju njima i vojnički i politički, pa im i izvještaje dostavljaju.

Primite drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Sekretar:
Altić[4] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, AT-*177j106*

[1] Obuhvaća područje sisačkoga kotara s lijeve obale Save.
[2] Obuhvaća područje sisačkoga kotara s desne obale Save i grad Sisak.
[3] Vlado Janić, sekretar OK KPH Banija
[4] Ivo Altić

1942, listopad 8.

Izvještaj Štaba Prvoga moslavačkog NOP odreda štabu Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama izvršenima od 9. rujna do 5. listopada 1942. godine

ŠTAB
I MOSLAV. ODREDA
N.O.P.O. HRVATSKE
8. X. 1942
Br. 1-42

ŠTABU III OPERAT. ZONE N.O.P.O. HRVATSKE

Negdje!

Izvještaj o akcijama

9. IX. 1942. V. Mlinska. U napadu na neprijateljsko uporište sudjelovao je čitav bataljon.[1] U mjestu se nalazila posada od kulturbundaša, njih 62. Napad je vršen u 4.15 časova. Glavno uporište bila je seoska škola. Inače selo bilo je opasno mnogim nadkritim rovovima. Prva četa osvaja najuriš školu i zapaljuje je sa benz. bocama. Jedan dio neprijateljskih vojnika sa oficirima povlači se u jednu dobro građenu zgradu gdje pruža očajnički otpor. Tom prilikom teško je ranjen naš komandant drug Mijo Bobetko[2] i poginuo komesar II čete Josip Špoljar. Nakon borbe od 1,30 čas. skršeno je i to uporište. Neprijatelj je ostavio cca[3] 30 mrtvih. Plijen: 8 karabina, sanduk municije i mnoštvo drugog ratnog materijala. Naši ukupni gubici iznose: 1 mrtav, 1 teže i 2 lakše ranjena.

11. IX. 1942. Ujutro prelaze snage S.M.B.P.[4] Odreda oko 6,30 željezničku prugu Veliki Grđevac—Garešnica, sjeverno od stanice Hercegovac, pred dolazak voza iz Bjelovara. Napada se voz. Naša jedna četa vrši osiguranje sa III i V Banij. bataljonom[5] i nešto prije 8 časova naiđe jedna satnija domobrana iz Pavlovca jer je čula borbu koja se vodila sa banditima koji su uspjeli umaknuti iz voza u želj. stanicu Hercegovac. Osiguranje sačeka dolazeće domobrane i za deset minuta potpuno ih raspršti. Mi smo od ukupnog plijena dobili: 5 karabina, 300 metaka i nešto spreme i sanitetskog materijala.

Zarobljeno 16 domobrana. Likvidiran je jedan ustaša. Mi smo bez ikakve žrtve.

Nailazi neprijateljski avion i bombarduje položaje borbe bez efekta.

17. IX. 1942. Naše snage u jačini jedne čete vrše napad na rudnik Babičku u Bilo Gori, gdje je zaposleno 400 rudara. Dnevni kapacitet je 8 vagona uglja. Uništena su sva postrojenja i zapaljena. Porušeno preko 400 m pruge i 800 m telefonske veze. Zaplijenjeno je bolničkog materijala, razne robe i 550 kg eksploziva. Istodobno je vršen napad na želj. stanicu Kloštar (Podravina) i na mjesto Pitomaču po banij. bataljonima[6] u čijem su se sastavu nalazile i naše snage kao i slavon. snage[7] pri čemu smo mi dobili:

11 karabina, 200 kom. municije i 115.000 kn.

28. IX. 1942. Grubišno Polje. U napadu na neprijateljsko uporište koje je sresko mjesto, sudjelovale su S.M.B.N.O.P. snage. Od našeg Bataljona sudjelovalo je 72 borca sa zadatkom da likvidira želj. stanicu, pročisti jedan

dio terena koji je bio posut bunkerima i zasjedama a zatim da u savezu sa snagama bosan. proletera[8] udari na glavno neprijateljsko uporište ustaški logor. Zadatak je izvršen. U borbama koje su bile oštre i teške imali smo žrtve:
2 mrtva, 2 ranjena ijedan izgubljen. Plijen: 1 p. mitraljez, 52 karabina, 1800 kom. metaka, razne spreme, 25 kompletnih odijela domobranskih, veliki broj ostale spreme i 30.000 kn.

5. X. 1942. Španovica. U akciji na krvavo ustaško uporište Španovicu sudjelovale su i naše snage u jačini od 72 boraca.[9] Zadatak je bio držati streljački stroj oko mjesta da ne bi banditi pobjegli iz mjesta. Zadatak je potpuno izvršen. U toku borbe likvidirano je cca 25 bandita a zarobljeno je 9.

Plijen: 10 karabina, 620 metaka, nekoliko pari cipela i odijela. Bez žrtava.

U svim gornjim operacijam sudjelovala je samo naša 2 četa (osim akcije u V. Mlinskoj) dok su se naše druge snage Bataljona nalazile stalno na svojem sektoru. Ta četa bila je pod rukovodstvom p. kom. John Turčinović-Surog.[10] Sve akcije vođene su u sklopu S.M.B.N.O. Odreda.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar — Komandant
Franjo Knebl v. r. — *Marijan Cvetković* v.r.

P.S.

14. IX. 42. Diverzija. Naša četa pojačana nekim snagama III Banij. bataljona vršila je diverziju pruge na sektor V. Grđevac—Pisanica. Diverzija se izvodila noću u 12 časova. Razvaljeno je preko 120 m pruge i preko 550 m ptt. veze i stupova. Na pruzi se zadržalo 1 sat.

S. F. - S. N.

Komesar — Komandant

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 25/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 26, str. 126—128.

[1] Moslovački bataljon
[2] Poginuo u Hrvatskom zagorju 1944 godine, kao komandant brigade »Matija Gubec«
[3] Oko
[4] Skraćenica znači: slavonskih, moslavačkih, banijskih partizanskih.
[5] Sedma banijska NO brigada.
[6] Isto
[7] Jedan bataljon iz sastava Prvoga slavonskog NOP odreda.

[8] To su bili dijelovi Proleterskog bataljona Bosanske krajine. Poslije teških borbi protiv četnika i ustaško-domobranskih jedinica u središnjoj Bosni, su se 13. lipnja 1942, prebacili u Slavoniju, na teren Treće operativne zone. Na ovom terenu vodili su borbe sve do 14. listopada, kada su se vratili na Kozaru.

[9] O napadu na Španovicu vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 21, 23 i 27.

[10] Pomoćnik političkog komesara ove čete bio je Ivan Turčinović Suri.

1942, listopad 8.
Zagreb

/ Izvještaj Emila Turka, agenta Zaštitnog redarstva za grad Zagreb i Veliku župu Prigorje upućen Zapovjedništvu Ustaške nadzorne službe o završetku postupka i prijedlozima kazni za 15 aktivista i suradnika NOP-a s područja Zumberka

IZVJEŠĆE

od g. Turka[1]

1. Završen je postupak protiv *Marte Ivanetić,* koja je bila osumnjičena, daje pošla iz Zagreba u Žumberak, da stupi u vezu sa partizanima, gdje joj se navodno nalazi muž Rudolf Ivanetić i kojemu je navodno trebala predati dva pisma. Iztragom se to nije moglo dokazati, pa je stoga donesen priedlog za slobodu.

2. Završen je postupak protiv *Tome Romanović,* kojemu je dokazano, da su mu dva brata i to: Vladimir i Milan Romanović, među partizanima, te da su često dolazili kući, te tako preko Tome Romanovića održavali vezu kao i to da je Tomo Romanović njima vjerojatno davao obavještenja o kretanju hrvatske vojske. Pošto je Tomo Romanović malodoban, (rođen 1926. g.), to je predložen za popravilište »Ustaške Mladeži«.

3. Završen je postupak protiv *Petra Romanovića,* kojemu je dokazano da su mu dva brata i to: Vladimir i Milan Romanović, među partizanima, koji su češće dolazili kući, kojima je Petar Romanović davao živežne namirnice, dapače i sam nekoliko puta bio u partizanskom logoru u Pećnu (obć. Kalje). Isti je predložen za godinu dana logora.

4. Završen je postupak protiv *Klepac Dragice,* kojoj je dokazano, da je bila neko vrieme sa partizanima, odakle se kasnije vratila kući u Kostanjevac, te postoji temeljita sumnja, daje davala obavieštenja partizanima. Predložena je 18 mjeseci logora.

5. Dovršen je postupak protiv *Mihaila Požgaja,* kojemu je dokazano, pošto je bio uhićen za vrieme gornjih djelatnosti, na cesti Jastrebarsko—Zagreb bez izprava sa krivom propustnicom i legitimacijom, sav poprskan krvlju, a ispod građanskih hlača imao je vojničke, pa kako postoji sumnja, da je bio među partizanima, koji su bili razbijeni, to je predložen za logor 18 mjeseci.

6. Dovršen je postupak protiv *Janka Stića,* kome je dokazano, daje često puta bio u partizanskom logoru, te partizanima nabavljao cigarete u većim količinama, pa je stoga predložen na dvie god. logora.

7. Dovršenje postupak protiv *Sime Lončara,* kome je dokazano, daje u Sošicama vršio promičbu u korist partizana, kad su partizani došli u Sošice postao je predsjednik part, odbora za općinu, stoga je predložen za dvie godine logora.

8. Dovršen je postupak protiv *Nikole Smičiklasa,* za koga postoji temeljita sumnja, da je pomogao partizanima prilikom rušenja brzoglasnih stupova u Sošicama, tim više što je na preslušanju izjavio da nema o tome ništa reći, jer se to njega ništa ne tiče. Predložen je za dvie godine logora.

9. Dovršenje postupak protiv *Janka Bratelja,* kome je dokazano, daje vršio part, promičbu, time što je u gostioni u Grabovici skupljenim ljudima održao govor, da moraju složno raditi sa partizanima, dok mu se brat Tomo nalazi među partizanima, koji je češće dolazio kući radi pribavljanja podataka za partizane. Predložen je za dvie godine logora.

10. Dovršenje postupak protiv *Tome Rašića,* kome je dokazano, daje partizanima davao živežne namirnice i s njima podržavao veze, te su part.(izani) prilikom biega pred hrv.(atskom) vojskom ostavili kod njega 8 vreća soli,jedan pisaći ijedan šivaći stroj. Predloženjezadviegod.(ine) logora.

11. Dovršen je postupak protiv *Miloša Raića,* kome je dokazano da je 15. VIII. 7xg! došavši u domobranskom odielu na dopust predao to odielo partizanima, a osim toga nosio im je živežne namirnice u njihov logor u Pećnu. Predložen je za 18 mjeseci logora.

12. Dovršenje postupak protiv *Josipa Milašinčića,* kome je dokazano da je podržavao veze sa partizanima, pošto je bio na njihovoj skupštini, koju su održali u Kostanjevcu, a osim toga su kod njega u podrumu spremili meso i druge živežne namirnice, a neki part.(izanski) komandir koji je bio ranjen, ležao je u njegovoj kući 24 sata. Predložen je za dvie god.(ine) logora.

13. Dovršenje postupak protiv *Miloša Komočara,* kome je dokazano da je pomagao partizane sa živežnim namirnicama, a od partizana dobio za svoju staru kravu jednu mladu, koju su negdje partizani oteli. Predložen je za 18 mjeseci logora.

14. Dovršenje postupak protiv *Ivana Vidmara,* koji je uhićen u ugroženom području u Žumberku bez izprava, a izjavio je da nema stalnoga boravišta, te je pod sumnjom veze sa partizanima, predložen na 1 g.(odinu) log.(ora).

15. Dovršenje postupak protiv *Josipa Staničića,* kome je dokazano, da ima dva brata i to: Zvonka i Marijana, koji se nalaze među partizanima a za vrieme boravka partizana u njegovom mjestu, imali su u njegovoj kući štab. Predložen je za dvie godine logora.

Turk v.r.

Original, strojopis
Sign., Kserokskopija originala u posjedu Redakcije

[1] Emil Turk.

167

1942, listopad 10.

Izvještaj sekretara partijskog Bataljonskog biroa »Josip Kraš« Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o partijskom radu i akcijama bataljona

Izvještaj o partijskom radu u bataljonu

Josipa Kraša

od 30. IX - 10. X. 1942.

Od prošlog izvještaja t.j. od 30. IX. pa do danas dogodile su se dosta važne promjene kako na terenu tako i u samom bataljonu. 2. X. pošli smo iz Slovenije prema Žumberku. Isti dan 3. četa ovog bataljona bila je u obližnjim selima kod sv. Gere. Političko stanje u tim selima je prilično dobro. Ljudi su prijateljski raspoloženi prema partizanima. Iz tih sela pošli smo u Žumberačka sela u kojima smo već prije djelovali politički. To su sela oko Sošica i same Sošice. Tu je raspoloženje naroda drukčije. Posle neprijateljske ofenzive po tim selima krstarili su ustaše. Narod je zaplašen. Boji se ponovnog dolaska neprijatelja. Osim toga stanovništvo je vrlo kolebljivo. Na pozivanje s naše strane da ljudi stupe u partizanske redove kako bi što prije uništili neprijatelja nijesmo naišli na nikakav odziv.

5. X. načinjeno je preformiranje četa. Formirane su tri čete. Prva četa krenula je isti večer jednim pravcem a druga i omladinska drugim. S ove dvije čete prošli smo do danas nekoliko sela. Bili smo u Reštevuću, Cernikuću, Kekiću, Sopotima i Tomaševcima. Stanovništvo u tim selima boji se prisustva

partizana. Ljudi govore da će im selo biti zapaljeno i bombardirano ako se budu partizani zadržavali u selu. Objašnjavali smo ljudima pojedinačno zalazeći u sela i u kuće našu borbu.

8. X. pošli smo preko ceste u sela gdje smo se zadržavali prije ofenzive. Tu se političko stanje potpuno promijenilo. Neprijatelj je zaplašio narod i narod vjeruje da partizana više nema. Kad smo ušli u sela Golubići, Pavkovići, Stići, Čučiće i t.d. ljudi su nam govorili neka se javimo ustašama, jer partizana više nema. Takovo je stanje u selima. U svim selima objašnjavamo ljudima potrebu jedinstva. Objašnjavamo potrebu stupanja u partizane. Međutim stanovništvo je čekalo neprijatelja a neprijatelj je pohvatao sposobnije ljude i odveo ih u vojsku. Neprijatelj ima dobru obavještajnu službu. Zadaci koji su postavljeni pred partijsku organizaciju u partizanima su slijedeći: 1. rad po selima objašnjavati ljudima potrebu jedinstva, potrebu stupanja u partizane raskrinkavanje neprijatelja obnoviti rad N.O.O., stvoriti obavještajnu službu preko civila, to su zadaci koji su postavljeni pred ćelije u bataljonu.

Osim toga rad u samoj vojsci. Poslije preformiranja četa, bilo je potrebno formirati ćelije u novostvorenim četama. To je učinjeno u drugoj i omladinskoj četi. U drugoj četi ima 16 partijaca, 4 kandidata i 8 skojevaca. Održan je jedan partijski sastanak. U omladinskoj četi ima 8 partijaca. Pitanje Skoja u toj četi još nije potpuno uređeno. S prvom četom do 10. nijesmo imali veze. Izvještaj o toj četi poslati ću naknadno. Stanje partije u četama i političko stanje je vrlo loše. Drugovi ne vide potrebu partijskog rada. Osim toga čete su stalno u rashodu, tako da je vrlo teško održavati sastanke. Odlučili smo održavati sastanke po desetinama. Disciplina je na dosta niskom stupnju. Drugarstva nema. Osjeća se velika potreba vojničkog rada. U tom pravcu već se počelo raditi.

To bi bio kratki izvještaj o partijskom radu od 30. IX. do 10. X. 1942.

Smrt fašizmu — Slobodu narodu!

Sekretar bat. biroa:

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-6/712

1942, listopad 11.

Iz izvještaja Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o ustaškoj ofenzivi na Žumberak

»ŠTAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
K. br. 4/42.
11.X. 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Kao što ste iz naših zadnjih izvještaja vidjeli odmah po našem dolasku u Žumberak mi smo imali borbe sa neprijateljem, koji nas je odmah napao i pokušao likvidirati. Nakon toga neuspješnog napada neprijatelj je skoncentrisao veće snage oko 4 ustaške bojne i ponovio svoju ofenzivu.

6. X. o. g. formirali smo četu, koja je u vezi sa vašim naređenjem[1] krenula u Hrv. Zagorje. Sa četom je otišao komandant Kalničkog bataljona drug Mrkić[2] i moj zamjenik drug Marko.[3] Četa je dobro opremljena i naoružana i broji oko 60 ljudi. Tog istog dana poslije podne već se počelo osjećati neprijateljske snage i dolazak kamiona u Kostanjevac. Drugi dan otpočeo je neprijatelj sa svojim nastupanjem. Polazne baze su mu bile Kostanjevac, Oštre, Kalje, Željezno i Vivodina. Nakon savjetovanja kojeg smo održali štab Zone, štab Odreda i štab Proleterskog bataljona odlučeno je da se neprijatelju pruži jak otpor i da mu se zada što težih udaraca. Borba je počela oko 11 sati prije podne i imala je frontalni karakter. Borba se vodila na liniji od sela Oštre pa do Vivodine. To je držao Proleterski bataljon, dok je bataljon »Jože Kraša« dobio zadatak da se prebaci u pozadinu i da uđe u sam Kostanjevac ili Oštre i da uzme topove, koji su se tamo nalazili. Tog istog dana naveče oko 6 sati stigla su tri neprijateljska aviona i to dva lovca i jedan teški bombarder tromotorni tipa Heinkel. Oni su počeli sa bombardovanjem naših položaja. Jedan naš puškomitraljezac otvorio je vatru na bombarder na visini od nekih 1.800 metara i sa prvim rafalom pogodio ga u rezervoar, tako daje bombarder u vidu goruće vatre srušio se na zemlju. Pošto je bio avion pun bombi to je nastala eksplozija, tako da su tijela posade aviona potpuno raznešena. Kod partizana nastalo je veliko oduševljenje a isto tako i kod naroda u Žumberku. Pad aviona vidio se vrlo daleko. Dva lovca koji su pratili bombarder nakon toga su pobjegli u najvećoj brzini za Zagreb.

8. X. o. g. borbe se vode i neprijatelj ne može da kreće naprijed. Narod Žumberka prati borbu, šalje partizanima hranu na položaj i vidi se da mi sa tim otporom koji pružamo dobijamo narod za sebe. Bataljon »Jože Kraša« nije se još prebacio u pozadinu i ja odlazim u štab Odreda da se to pitanje uredi. Istu noć bataljon »Jože Kraša« prebacuje se preko ceste Kalje—Kostanjevac. Otada mi nemamo veze s njime.

9. X. ustaše su počeli da vrše jaki pritisak na naše lijevo krilo, koje je

počelo da se povlači na druge kote. Čitav dan neprijatelj sa lijevim krilom pokušava da nas zaobiđe, tako da se naše desno krilo stalno povlači, a neprijatelj stalno napreduje. Mi se nalazimo u selu Jezernice iznad samih Sošica i prinuđeni smo da uzmemo rukovodstvo sa jedinicama u svoje ruke. Neprijatelj je išao za tim da nam presiječe otstupnicu prema Sloveniji; u tu svrhu je njegovo lijevo krilo u jakosti od tri satnije stalno napredovalo. U to vrijeme mi smo uhvatili vezu sa jednim slovenskim bataljonom,[4] koji se nalazi na granici Žumberka i Slovenije i mi odlučujemo da ga pozovemo kako bi dobili snagu sa kojom bi neprijatelja mogli udariti sa boka i na taj način spriječiti da ne dođe do zaokružavanja naših snaga, koje su bile tim napredovanjem neprijatelja potpuno ugrožene. Naše snage još uvijek su se povlačile i zauzele zadnje položaje na koje je neprijatelj već počeo jurišati. U to vrijeme stiže bataljon Slovenaca od kojih jedan dio nije izgledao potpuno trijezan. Drug Seljo[5] i ja donosimo pogriješan zaključak i krećemo sami sa bataljonom na juriš. U jednom sjajnom naletu mi smo uspjeli da udarimo neprijatelja sa boka i on počne da bježi i da se povlači. Čim je 3. četa Proleterskog bataljona opazila da su stigli Slovenci i da mi jurimo neprijatelja krenula je i ona u protunapad, tako daje naše čitavo desno krilo počelo da goni ustaše, koji su u paničnom bijegu otstupali. Na jednoj koti kod crkve Sv. Nikola mi zarobljavamo čitavu komoru neprijateljevu oko 400 hljebova, 400 konzervi, 5 sanduka mina za bacače i drugog materijala. Tu je zarobljeno i pet živih ustaša. Neprijatelj stalno bježi; mi ga gonimo sa povicima »hura naprijed«. U to vrijeme krenulo je i naše lijevo krilo u protunapad i natjeralo neprijatelja u bijeg. Neprijateljsko lijevo krilo već je protjerano i iz Vivodine, dok se neprijateljsko desno krilo zadržalo u selu Visoče. Kod sela Visoče došlo je do borbe i tu smo se odvojili Seljo i ja, a dotada smo bili zajedno i sudjelovali kod juriša. Ja sam ostao ispod sela Visoče dok je drug Seljo krenuo također ispod sela Visoče samo na drugi položaj. U samom jurišu mi smo bili na konjima, tako i u času kad smo se rastali drug je Seljo odjašio sa konjem. Na putu je sreo komandanta Proleterskog bataljona,[6] koji ga je opomenuo neka siđe sa konja jer da će ga pogoditi neprijateljski teški mitraljez, koji je tukao sa jedne kote iz sela Visoče. Neprijatelj je opazio konja i konjanika, pustio jedan rafal iz teškog mitraljeza koji je prebacio. Nakon tog rafala je ponovno komandant Proleterskog bataljona opomenuo druga Selju i molio ga da siđe s konja. Drug Seljo odgovorio je »na mene je tuklo 6 mitraljeza u Plavčoj Dragi i nije mi ništa bilo«. Odmah nakon tih riječi dobio je metak u glavu i pao s konja. U to vrijeme započeo je juriš na kotu koju je držao neprijatelj i ja još nisam ništa znao o padu druga Selje. Nakon juriša, koji je bio divan primjer herojstva partizana, a koji nije uspio jer su se ustaše poslužili trikom i prvi digli ruke da se predaju, dok su drugi iza njih bacili 25 bombi na naše jurišače. Taj juriš nije uspio, no neprijatelj je nakon dva sata pobjegao i ostavio položaj jer smo mi nastavili sa pritiskom i otjerali ga u Kostanjevac. Kroz to vrijeme ja dobivam vijest daje pao drug Seljo, no ne mogu to da vjerujem dok mi nije komandant

Prolet, bataljona ispričao čitav slučaj. Druga smo prevezli u selo Jezernice iznad Sošica, gdje smo ga i pokopali. Tu istu večer dolazi u Sošice jedna satnija ustaša ne znajući kako je prošla ofenziva koju su poduzeli. Naveče smo održali hitno savjetovanje i odlučili tu satniju razbiti ako ostane u Sošicama.

10. X. satnija iz Sošica dovukla nam se kroz šumu i iznenadila naše jedinice u selu Kordići. Tim svojim prodorom oni su ušli u sredinu naših položaja i bili skoro opkoljeni. Videći u kakav su škripac ušli, neprijatelj baca rakete i traži pomoć, tu situaciju Proleterski bataljon nije pravilno iskoristio jer nam je ta satnija mogla pasti u ruke, da smo se malo bolje snašli. Nakon borbe koja je trajala čitavo prije podne neprijatelj bježi iz sela Kordići. U tom bijegu imao je dosta mrtvih; broj nam još nije poznat. Ta satnija pobjegla nam je u Kostanjevac. S time bi bila neprijateljska ofenziva razbijena i neprijatelj bačen u svoje polazne baze bez da je izvršio svoj zadatak. U svim tim borbama neprijatelj je imao dosta velike gubitke, broj nam još nije poznat, dok su naši gubici bili minimalni. Proleterski bataljon imao je jednog mrtvog, slovenski bataljon tri mrtva.

Aktivnost bataljona »Jože Kraša« kroz to vrijeme nije nam poznata i očekujemo od njega svaki čas izvještaje. Izgleda da su vodili borbe na sektoru oko Kalja i Stojdrage.

Ovim otporom koji smo pružili politički mi smo mnogo dobili. Narod nas gleda sasvim drugačije, nosi hranu i zavolio je partizane. Polako narodu postaje jasno i on uviđa razliku između naše narodne vojske i ustaša ili domobrana. Neprijatelj je kroz to vrijeme po selima u kojima se zadržavao postupao vrlo lijepo sa stanovništvom i vršio teror samo nad familijama partizana. Kuće palio je samo one u kojima su se našli tragovi boravljenja partizana. Zarobljeni ustaše, koje smo uhvatili, uglavnom su iz pripremnih bojni. Zbog situacije u kojoj smo se nalazili odmah nakon saslušanja mi smo ih likvidirali. Puštanje ustaša u tim momentima djelovalo bi porazno na partizane, tako da je bilo slučajeva da su ih partizani sami na položaju likvidirali baš zbog toga što su bili razjareni sa nastupanjem neprijatelja i žestokim otporom kod naših juriša.

Da smo imali malo jače snage mogli smo ofenzivu ne samo razbiti, nego i doći do velike količine ratnog materijala. Ovako uspjeli smo potpuno da razbijemo I, II i III satniju koje su bile na lijevom krilu i na taj način potpuno onemogućimo izvođenje plana neprijatelja. Snage, koje su djelovale ovdje jesu 5., 16., 13. i 4. ustaška bojna, koje su u sastavu »kordunskog zdruga«. Jedna bojna došla je iz Karlovca, a jedna iz Lekenika, dok su dvije bile već na terenu od prošle ofenzive. Jučer smo održali kratko savjetovanje, na koje sam pozvao komandanta Proleterskog bataljona, Štab Ž.P.[7] odreda. Donijeli smo zaključak da zadržimo ovo sve što smo zauzeli u svojim rukama i pod svojom controlom, a u slučaju ponovne ofenzive neprijatelja da ćemo se lagano Jovlačiti prema Sloveniji i to iz razloga, jer očekujemo da će sada neprijatelj akupiti više snage i bolje pripremiti samu ofenzivu. Da raspolažemo sa većim

snagama krenuli bi mi dalje u napad i počeli sa čišćenjem Žumberka ali zasada nam je to nemoguće sa ova dva bataljona.

Pitanje obavještajne službe ovdje postaje sve aktualnije. Dosada ovdje ne postoji nijedan čovjek koji bi se tim pitanjem bavio. Niti Odred niti Prolet, bataljon nemaju obavještajnu službu niti znaju kako biju organizirali. Nužno je da nam što prije uputite Savu[8] ili Danu[9] sa Korduna, ako se može obojicu, jer to moramo što prije urediti, jer ovako ne znamo ništa. Neprijateljski špijuni vrzmaju se po selima i dojavljuju neprijatelju naše kretanje; organizacija nemamo još nikakvih, koje bi nam dojavljivale tko nam se kreće po selima.

Nakon pada druga Selje ostao sam ja sam u štabu Zone, jer je drug Marko[10] otišao za Zagreb, i zato je nužno da što prije uputite novog komandanta Zone, a isto tako i zamjenika. Ovdje na terenu zasada ne postoji nitko koji bi došao u obzir za vršenje tih dužnosti. Za oficira u štabu Zone uzeli smo druga Duku Breberinu, brata sadanjeg komandanta Odreda, sadanjeg komandira Omladinske čete bataljona »Jože Kraša«. Drug je član K.P. od prvih dana u borbi i obećava da će se moći razviti.

Druga Markona[11] postavili smo za zamjenika komesara u bataljonu »Jože Kraša« a drug Ivica Lopajić ulazi u pokupski O.K. i izlazi iz vojske.

Slanjem naše čete u Zagorje mi mislimo da će i na onom sektoru naše Zone pojačati se Narodno-oslobodilačka borba. Četa je sastavljena od najboljih boraca Kordunaša i oko 30 Zagoraca; naoružana je s karabinima i sa tri puško-mitraljeza. Od njih još nismo primili nikakav izvještaj; isti će nam poslati kad pređu Savu. Prije odlaska ja sam im govorio o važnosti zadatka kojeg oni imaju u vezi sa njihovim odlaskom.

Ništa nam nije poznato o aktivnosti naših jedinica u Kljuki i Moslavini a ukoliko ste vi primili neki izvještaj, javite nam da znamo. Štab Ž.P. odreda još nije uspostavio vezu sa bataljonom »Slavka Klobučara«, koji je u Kljuki. Sektor, gdje djeluje taj bataljon trebalo bi što prije oživiti, jer bi to koristilo i situaciji u Žumberku. U tom smislu ja sam vam predložio zadnji puta da bi Brigada[12] krenula preko Pisarovine za Žumberak. Mislim da bi i sada bio to najbolji put u slučaju ako ćete Brigadu slati. Osjećamo veliku potrebu za materijalom, lecima, radio-vijestima itd. što ovdje uopće nema. Zato nam šaljit« što više materijala u slučaju ako sa njim raspolažete. Pomogli smo štabu Odreda u formiranju njihove agitprop grupe, kojoj je postavljen za šefa drug Dane Meaški, koji došao s nama sa Korduna. Grupa već djeluje na terenu, koji se nalazi u našim rukama.

Pitanje veze sa vama svakim danom sve više je aktuelnije, jer mi smo bez veze otkada smo krenuli sa Korduna; to znači 20 dana što u ovoj situaciji za nas nije dobro, jer sada nam je veza najpotrebnija kao i direktive od vas. Javite nam da li ste primili naše izvještaje koje smo vam uputili preko Bosiljeva. Prvi izvještaji bili su upućeni 26. IX.[13] o. g., a drugi 4. X.[14] o. g. Ove izvještaje šaljemo vam po specijalnim kuririma, koji imaju zadatak da se probiju do vas.

Pitanje mobilizacije postoje svakim danom sve aktuelnije. Ovdje su

mogućnosti za mobilizaciju vrlo slabe. Možda će sada, nakon naših uspjeha koje smo imali, javiti se veći broj ljudi u partizane, ali to sve ovisi o daljnjem razvitku situacije kod nas. Molimo vas da nam omladince sa Korduna uputite što prije, tako da naoružamo te omladince puškama, koje nosi sa sobom Proleterski bataljon, a kojih već ima dobar broj. Dali smo Slovencima 12 pušaka i nešto municije zato što su nam pomogli u borbi. Kod njih je mogućnost mobilizacije velika i slovenski seljaci rado bi išli u hrvatske partizane i javljaju se k nama. Da li da ih uzmemo?

»Bela garda« koja svakim danom uzima sve više maha pomalo prodire i na naš sektor i pitanju te bande mi ćemo morati posvetiti više pažnje. Slovenski partizani nemoćni su prema njima i stalno mole da im mi idemo pomoći kod čišćenja tog sektora, gdje ta »Bela garda« djeluje...«

»Proleterski bataljon u ovim borbama ponovno se učvrstio i došao je do novog iskustva, kojeg prije nisu imali. Prvih dana unatoč našoj velikoj premoći u automatskom oružju nisu se mogli snaći i stalno su otstupali. Sada već su mnogo iskusniji, bolje se kreću u streljačkom stroju nego u početku. Pitanju municije u tom Bataljonu trebamo posvetiti mnogo pažnje jer bi se moglo desiti da ostanu bez municije. Naime Bataljon je bio opskrbljen talijanskom municijom, koje u ovim borbama nismo dobili, a mnogo smo je istrošili. Municiju treba nabaviti iz Like. Molimo vas da nam javite da li će se to moći. Nakon jučerašnjih borbi danas smo prvi dan mirni i to vrijeme iskorišćujem da vam pošaljem izvještaje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
V.ls Holjevac v. r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB. kut. 102 B. reg. br. 21/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 33, str. 153—159.

[1] Potkraj rujna 1942, na sastanku održanome u Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske, donesena je odluka da se na Žumberku formira jedna četa i uputi na Kalnik.
[2] Izidor Štrok
[3] Marko Belinić
[4] Iz sastava Krškoga NOP odreda
[5] Franjo Ogulinac
[6] Ante Banina
[7] Žumberačko-pokupskoga odreda
[8] Savo Bogdanović
[9] Dane Livada
[10] Marko Belinić
[11] Slavko Markon

[12] Četvrta (kordunaška) NOU brigada
[13] Vidi Zbornik VII, tom V, knj., 7, dok. br. 71.
[14] Vidi dok. br. 155.
[15] Većeslav

1942, listopad 11.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o jačini neprijateljskih posada na terenu Žumberačko-pokupskoga NOP odreda

ŠTAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. ODREDA
INF. br. 1/42.
Dana 11. X. 1942.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH
ODREDA

Teren
Zum. Pokup.
Odreda

Vivodina

Prije je bilo promjenljivo stanje, ali dolaskom Proleterskog bataljona neprijatelj je napustio mjesto.

Krašić

Jača neprijateljska posada. Tačno stanje nije poznato.

D. Pribić

Posada u jačini od 400 500 ustaša i domobrana. Stanuju u kući trgovca Kunaja, te ostalim kućama za koje se ne zna čije su vlasništvo.

Kostanjevac

Neprijatelj je zaposjeo vrhove oko Kostanjevca, gdje se nalaze položaji 16. ustaške bojne. Naoružanje nije poznato. Nastanjeni su u školi i popovom stanu iznad Kostanjevca na Oštrcu. Topovi i bacači izgleda da su utvrđeni i iznad Krašića, a ne u Kostanjevcu kako su neki seljaci tvrdili.

Kalje i Željezno

Nalaze se snage 13. ustaške bojne. Između Kalja i Sv. Mihajla imadu tri objekta a okolo Kalja imadu rovove.

Gornja Vas

Također snage 13. ustaške vojne. Stanuju u tri kuće. Oko sela imadu bunkere i rovove. Seljaci su također naoružani i bore se na strani neprijatelja.

Stojdraga

Jačina neprijatelja oko 40 žandara.

Bregana

Žandarmerijska postaja, oko 20—30 žandara.

Samobor

Posada od oko 300 ustaša. Imade oko 60 do 100 Samoboraca ustaša i žandara. Domobrana nema. Ovih 300 ustaša jesu za osiguranje Samobora, a operišu također u pravcu Bregane i Plešivice. Trebale su doći dvije satnije domobrana iz Petrinje.

Jastrebarsko

Stanje nepoznato.

Talijan, sektor

Sv. Nedelja

(Radatovići) Talij. posada u jačini 200 vojnika. Prema selu Četiše[1] nalazi se 7 bunkera jako utvrđenih. Nekoji bunkeri su dvospratni. Naoružanje: 2 bacača mina, 2 teška mitr. i oko 30—40 puško-mitr. Nastanjeni su u pet prizemnih kuća, dok je jedna na sprat. Noću su budni i po bunkerima. Kreću se po sledovanje sa snagom od 50—100 ljudi u Metliku.

Ostriž

Neprijateljska snaga u jačini oko 50 vojnika. Stanuju u tri kuće na sprat. Oko kuća napravljeni su zidovi u obliku bunkera. Po hranu idu s konjima i magarcima u Metliku u jačini od 20 do 30 ljudi. Ostriž je udaljen od Četiša 10 km (tri sata). Po vodu idu pokraj sela. Kašta, udaljenog 10—15 minuta od Ostriža, u jačini od 10 do 15 vojnika, kojima daje jedna desetina osiguranje po brdu.

Hrast

Posada od oko 60 do 80 Talijana. Otkako su selo napustili slov. partizani Talijani su spalili sve kuće osim dvije, u kojima sada stanuju sami.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.[2] *Holjevac* v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1471, reg. br. 6/1

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 35, str. 166—168.

[1] Vjerojatno Cvjetiše
[2] Većeslav

170

1942, listopad 11.

Izvještaj Većeslava Holjevca, političkog komesara Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o vojnoj i političkoj situaciji na Žumberku

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Dragi drugovi,

U vezi sa zadatkom, kojeg sam primio, do sada nije mnogo učinjeno. Situacija, koju smo mi ovdje našli, bila je takova da smo morali odmah da prihvaćamo borbu, jer je neprijatelj odmah po našem dolasku na teritorij Žumberka krenuo na ponovno čišćenje terena sa ciljem da nas uništi i istjera sa Žumberka. Jedno nam je postalo jasno ovdje, a to je da se neprijatelj uporno drži za svako uporište i za svaki komad brda i da se trudi da taj sektor koji leži u sredini Hrvatske očisti od partizana. Greške naših drugova na ovom terenu bile su dosta velike, a jedna od najvećih je ta što su se prilikom zadnje ofenzive povukli iz Žumberka bez borbe. S time su stvorili jedno veoma loše mišljenje o partizanima kod ovog naroda, koji ih je hranio dok je teritorij bio slobodan, a kojeg su oni napustili čim je naišao neprijatelj. U vezi sa tim stanjem Štab zone odlučio je da ne napušta teren, da ga što dulje brani i da zada neprijatelju što više težih udaraca. Tu odluku sproveli smo i u život. Ovih dana vodili smo borbe, koje su bile veoma žestoke i koje su završile našom pobjedom. Neprijatelj je 7. X. počeo sa ponovnim čišćenjem Žumberka, sa ciljem da nas istjera u Sloveniju, ili da nas opkoljavanjem uništi. Mi smo prihvatili borbu i nakon tri dana borbe potpuno razbili neprijateljske snage, koje su se u bijegu povukle u svoje izlazne baze. U tim borbama neprijatelj je imao do sada što smo mi našli 53 mrtvih ustaša. Broj ranjenih nepoznat je, a i broj mrtvih će biti mnogo veći, jer mnogi su ostali ležati po šumama, te ih mi još nismo pronašli. Gubici na našoj strani su maleni. Proleterski Bataljon imade ukupno dva mrtva i bataljon Slovenaca, koji je sudjelovao s nama u borbi tri mrtva. Gubici

bataljona »Josipa Kraša«, koji je bio prebačen u pozadinu kao i njegovo djelovanje nisu nam poznati. Mi očekujemo da će neprijatelj ponovno krenuti na nas, u tom slučaju odlučili smo da mu dajemo otpor i da se povlačimo prema Sloveniji. Držanje partizana u ovim borbama bilo je vrlo dobro. Bilo je niz primjera hrabrosti i požrtvovanja. Jedan od najljepših primjera jeste smrt skojevca Pjevca, koji je kao kurir od štaba Zone pao u ruke neprijatelju i bacio pod sebe defanzivnu bombu, koja gaje raznijela. U toku tih borbi počinili smo drug Seljo[1] i ja jednu grešku, koja se nastojala u tome da smo obojica krenuli sa konjima na juriš prema neprijatelju. Poslije juriša kad je već neprijatelj bio razbijen jedna satnja utvrdila sena jednom položaju na kojeg smo mi ponovno jurišali. Prije juriša pao je drug Seljo jašući na konju po jednoj cesti kod sela Visoče. Za vrijeme dok je pao s njim zajedno se nalazio komandant Proleterskog bataljona drug Banina,[2] dok sam ja bio na jednom drugom položaju. Gubitak druga Selje težak je udarac za nas, jer sada bi nam on bio najpotrebniji. Situacija je bila takova da je netko od nas morao krenuti na položaj, i zato smo odlučili da idemo obojica baš iz razloga da jedan na drugog malo pripazimo. No kod samog juriša već smo se odvojili i našli se već kad je bio neprijatelj razbijen i kad je već izgledalo daje opasnost prošla. Kod sela Visoče smo se ponovno razdvojili i drug Seljo je otišao do komandanta Proleterskog Bataljona, a ja sam ostao na istom položaju. Drug Banina opominjao je druga Selju da siđe sa konja jer ga je neprijatelj iz teškog mitraljeza već počeo gađati. Seljo nije htio da siđe nego i dalje je jašio. Taj momenat bio je pogođen od neprijateljskog kuršuma. On je odmah na mjestu bio mrtav, a zadnje riječi su mu bile prije nego što je pao »Na mene je u Plavčoj Draži gađalo 6 mitraljeza i nije mi ništa bilo«. Malo je to čudno držanje druga Selje u tim momentima, jer on je baš najviše pazio kad smo bili u Bosiljevu, da ja ne idem napred, a isto tako i kasnije. Kao i za Čorta[3] tako i sada za druga Selju izgleda da se hoće proneti vijest daje drug Seljo bio pijan. Međutim to nije apsolutna istina, drug Seljo nije uopće pio, taj dan rano ujutro popio je svega dvije čaše vina. Padom druga Selje ja sam ostao sam u Štabu II. Zone jer je drug Marko[4] sa Zagorskom četom otišao za Zagreb. Postavljanje drugog komandanta u II. Zoni je vrlo hitno, jer ja sam to sve ne bi mogao savladati.

Po pitanju političkog i partijskog rada do sada smo ovdje uradili slijedeće:

Formirali smo jednu agit-prop grupu od 9 članova, kojoj je šef drug Dane Meaški, bivši član M.K. Karlovac. U toj grupi formirana je i part, jedinica. U bataljonu »Jože Kraša« postoje 3 četne ćelije i bataljonski biro, u kojemu je sekretar drug Ivica Lopajić. Drug Ivica po vašoj direktivi ulazi u O.K. Pokuplje, tako da smo njega smijenili da bi dobili jednog čovjeka koji bi mogao samo da se posveti radu sa part, jedinicama, a na njegovo mjesto smo postavili druga Slavka Markona. Zatim postoji jedna štabska ćelija štaba bataljona »Jože Kraša«, u koju su greškom ušli i kuriri i stražari štaba bataljona. To pitanje smo odmah uredili i drugovima je objašnjeno tko ulazi u štabsku ćeliju. Također postoji ćelija Štaba Odreda i osoblja i to bi za sada bile sve jedinice na

teritoriju kotara Jastrebarsko. Seoskih ćelija kao što vidite nema, nego samo vojne. U kotar Samobor otišao je jedan drug Fabijan,[44] koji je obavještajni oficir Odreda i hoće se povezati s obim partijcima koji tamo postoje.

Političkih radnika ovdje na terenu ima vrlo malo, svega imade jedna žena, koja je radila po liniji A.F.Ž. i dva Skoj-evca, koji su bili u vojsci, dok je sa bataljonom kretalo se oko 15 žena koje nisu radile ništa, već gulile krumpire po kuhinjama. Te žene neke smo raspodijelili u vojsku a pet koje su najbolje od tih žena, proučavaju kratki kurs A.F.Ž.-a sa kojim rukovodi drugarica Nada.[5] Jednu koja je član K.P. drugarica Anka Boršić uzeli smo u Štab II. Zone kao tehničarku, a druga koja je također član K.P. inače iz Zagreba Ankica Mokosek, a pokazuje se dosta dobra ostavili smo da radi sa drugaricom Nadom sa ženama. Drugaricu Micu,[6] koja je došla sa Korduna, dali smo joj rad sa omladinom, jer mislimo da će tu ona više dati, nego u radu sa ženama, jer joj je tek 19 godina. Uz nju imade još dva Skoj-evca, koji će raditi u vojsci sa omladinom i u selu. To bi za sada bilo sve sa čime mi ovdje raspolažemo. Drugi su ovdje pogrešili, što su sve žene primali u vojsku, dok na radu sa ženama nisu ostavljali nikoga.

Drugarica Milka[7] mnogo bi više koristila da je kroz to vrijeme što se nalazi ovdje radila sa omladinom, nego stoje u vojsci. Kao komesar u četi ona nije toliko doprinesla koliko bi pridonela u radu sa omladinom. Baš zato što drugovi ovdje nisu posvećivali pažnju političkom radu i stvaranju Narodno-oslobodilačkih organizacija S.M.G., A.F.Ž. i N.O.O. Mi ovdje ne možemo mobilizirati ni pet ljudi, već jedino ako hoćemo prisilno, što su drugovi iz štaba Odreda i činili i slali u neka sela pismene pozive ljudima da se jave u partizansku vojsku.

Ovih dana sazvat ću drugove koji su određeni za O.K. i to Milku, Ignaca[8] i Lopajića i održat ćemo prvi sastanak i formirati O.K. Ja mislim da bi bilo pogrešno čekati dok dođe drug Lutvo[9] iz Zagreba, dok se ovdje nas 4 nalazimo, jer drug Lutvo može doći tek za mjesec ili mjesec i pol dana.

Sa Kotarskim komitetom Pisarovina kao ni sa II. bataljonom mi nemamo veze. Čim se veza uspostavi pozvat ćemo druga Bendžu[10] da dođe ovamo da s njime razgovaramo. Pitanju propagandnog materijala ovdje moramo posvetiti puno pažnje, ali su za izdavanje mogućnost istog vrlo slabe zato jer nemamo veze sa Zagrebom. Radio vijesti nismo čitali već 20 dana, a niti nemamo mogućnosti da ih izdajemo, barem za sada ne.

Potrebno je da se ovamo uputi još političkih radnika, koje bi najlakše mogao dati O.K. Karlovac, koji s njima najviše raspolaže, jer mi smo se ovdje nadali naći veći broj ljudi i kadrova, nego što smo našli.

Drugarski pozdrav.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

11. X. 1942. god. Veco[11] v. r.

-»Bi

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-13/363

[1] Franjo Ogulinac
[2] Ante Banina
[3] Slavko Klobučar
[4] Marko Belinić
[4a] Ivan Sokolčić
[5] Nada Galjer
[6] Mica Milašinčić
[7] Milka Kufrin
[8] Ignac Pipić
[9] Lutvo Ahmetović
[10] Stjepan Koren
[11] Većeslav Holjevac

171

1942, listopad 12.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o partizanskim akcijama na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske u drugoj polovini rujna 1942. godine

»GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 100/42
Dne 12. X. 1942

Operativni izvještaj br. 20

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE...«

»*... II Operativna zona*

17. IX. bataljon »Jože Kraša« u svom kretanju prema Gaberju naišao je u mjestu Orehovici na Belu Gardu, te prihvatio borbu koja je trajala nekoliko sati. Zarobljena su tri belogardejca i zaplijenjene 3 puške.

21. IX. bat. »Jože Kraša« u zajednici sa Krškim odredom izvršili su akciju na Belu Gardu u selu Dolž. Akcija nije uspjela, jer je neprijatelj bio jako

utvrđen. Na našoj strani bio je jedan mrtav i šest ranjenih. Gubici na strani neprijatelja nisu poznati.

24. IX. izvršena je akcija na neprijateljsku posadu u Sošicama, gdje je bilo 40 žandara.[1] Neprijatelj je bio iznenađen napadom po danu, te se je brzo predao. Zarobljeno je 40 žandara. Na našoj strani bilo je 2 lakše ranjena.

Zaplijenjeno je: 38 karabina i ostalog ratnog materijala.

Na svom putu za II Op. zonu I Proleterski udarni bataljon izvršio je nekoliko akcija. Prva akcija bila je u Bosiljevu, o kojoj smo već pisali.

28. IX. jedna četa Proleterskog bataljona očistila je neprijateljsku posadu u Netretiću, koja se bez otpora predala.[2]

Istog dana Proleterski bataljon stigao je u Ribnik, gdje se je toga dana upravo vršila mobilizacija 22 i 23 godišta za domobranstvo. Tu su spaljeni svi mobilizacioni spiskovi i općinska arhiva, a mobilizirani mladići su se razbježali svojim kućama.[3]

30. IX. Proleterski bataljon je prešao Kupu i krenuo prema Vivodini, odakle je neprijatelj, saznavši za dolazak Proleterskog bataljona, pobjegao...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
otsutan

Komandant
Ivo Vladić[4] v.r.«

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 A, reg. br. 27/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 37, str. 174

[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 7, dok. br. 73.
[2]i[3] Vidi dok. br 155.
[4] Ivo Rukavina

1942, listopad 12.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o političkoj situaciji na području kotara

Izvještaj

Ovdje je stanje vrlo zategnuto. Ima mnogo provokatora koji obilaze selima i ispituju seljake na razne načine. Prikazuju se kao šumari i kao bjegunci iz Njemačke. Tako je i ovdje došlo do svinjarija i da nisam ja bio ovdje bilo bi sigurno došlo do provale, ali ja sam poduzeo sve što je bilo potrebno i tako sam to sprečio, ali još uvijek *hodaju selima i pokušavaju, no, bez uspjeha.* U Krapini je provaljena organizacija zapravo u krapinskom kotaru uhapšena su bila do prije par dana 3 čovjeka i to jedan partijac i 2 simpatizera. To su ona dvojica koji su izvršili onu diverziju na prugi Radoboj —Krapina. Herceg[1] je pobjegao ovamo i kaže da postoji mogućnost provale svih ljudi. I tako ti druže u krapinskom OK nema više skoro nikakvih mogućnosti da se na koga osloniš, jedino što ima u kotaru Klanjec, ali i tu seje dosta oslabilo. Ona diverziona grupa što sam bio formirao od vojnih bjegunaca potpuno seje razbjegla posije ovih svinjarija koje su se ovdje dogodile. Jedan dio je otišao u vojsku, a drugi koji su još doma prosto bjegaju predamnom i nedaju mi se ni pokazati. Oni kažu da sam njim ja rekel da ćeju doći partizani i da bi se oni njima pridružili. Ja sam njim stvarno to govorio, ali to ste nam i vi rekli, da ćete njih poslati.

Druže ja ti kažem da ovdje uslet svih pokušaja neće biti moguće formirati od samih Zagoraca odrede partizana, jer oni su ti prevelike kukavice. Ja sam mislio kad sam formirao diverzionu grupu da će to biti jezgra oko koje će se okupljati ostali nezadovoljnici i tu sam doživio krah, barem zajedno vreme inače stanje ti je takvo, u vojsku zoveju sve više i ljudi nedaro idu, ali kažu da su tu partizani mi bi išli knjima ali ovako se ne osudimo ostati doma jer nema tko da nam štiti familiju a i nas će postreljati. Ja njih učim kako se nek sakrivaju, odgovorim im kako to nije točno da će njim familiju dirati, ali bez uspjeha. Tu i tamo nekoji ipak ostanu doma, ali za otpor nisu. Čim dođe do malovećeg pritiska oni odlaze. Druže da je moguće poslati barem 1 četu partizana jer vjerujem da bi se ojačala i održala a da je moguće više bilo bi bolje, ali to je potrebno čim prije.

Po organizacionom pitanju ja sam napravio veze u kotaru Pregradi u 2 općine i kotar Krapina 2 općine. U Zlatarski kotar nisam posle išao, ali ću skoro iti, u Bedekovčinu šaljem materijal već 3 mjeseca ali nikako nemogu sastanak žnjima održati; jer se boje doći, jako su se uplašili na proleče kat je tamo došlo do borbe.

Molim te ako je moguće da mi pošaljete jednog druga iz partizana. On je otišao u partizane prije 14 dana. Pobjego je iz vojske i čuo sam daje u Jaski. Zove se Viktor Palanović iz općine Veliko Trgovište. Za njega sam čuo daje dosta svjestan i daje marljiv, s toga bi mi jako trebao jer ja ti se skoro i nemam na koga osloniti da će nešto izvršiti nego moram svakud sam ti to.

Druže ja ti već nisam predao obračun 3 mjeseca. Ja ću ti ga složiti za drugi tjedan, ali neznam je li ti budem mogao što novaca poslati, jer ja ne primam od nikog ništa osim u Klanječkom kotaru, drugud kut sam ja napravio veze to je

još mlado i otuda još sada nemamo ništa ili vrlo malo. Od Brke Hercega[2] još nisam ništa primio kros čitavo vreme otkako sam ovdje čak još njemu moram davati.

Molim te ako imaš Okružnicu broj 4[3] da nam ju pošalješ. Mi bi si ju umnožili a jako bi nam trebala. Mi ćemo ti ju odma vratiti.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

12. X. 42. J. Crni[4] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2949

[1] '[2] August Herceg Brko
[3] Riječ je o Okružnici CK KPH od 6. XII 1941. Vidi Građa SZH, knj. 1, dok. br. 210.
[4] Josip Tucman Crni, sekretar OK KPH Krapina

173

1942, listopad 13.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva CKKPH u Zagrebu Birou CKKP Hrvatske o potrebi za rukovodećim kadrovima u Zagrebu i pregovorima s grupom HSS-ovaca

16[1]
42

Drugarskom Birou C.K. K.P.H.

Dragi drugovi, primili smo pisma druga Fischerà[2] i Vlade,[3] u kojima tražite da drug Konsp.[4] odmah putuje k vama. Ja uviđam potrebu da se drug Konsp. skloni na oslobođeni teritorij, ali ne znam kako ću čitav posao obavljati sam, zato smatram daje potrebno da, prije nego drug Konsp. pođe k vama, pošaljete barem jednog druga koji bi ušao u Povjerenstvo. Drug Konsp. se sad osjeća dovoljno siguran, jer je on sada u položaju da odabire mjesto i vrijeme sastanka, a obskrbljen je dobrim stanovima, tako da je s te strane opasnost za njega manja nego li je bila ranije.

Osim zamjene za druga Konsp. potrebno je da nam pošaljete, i to što hitnije, drugova za rad u mjesnoj organizaciji, u SKOJ-u i po vojnoj liniji. Stanje u Part, i SKOJ-evskoj organizaciji je teško. Provale su u svim rajonima, a SKOJ je osobito teško pogođen. M.K. SKOJ je ostao na jednoj drugarici[5] (o tom će vam obavijestit detaljnije drug Kratki[6]), a M.K. Partije oslabljen je odlaskom sekretara[7] i povlačenjem jednog člana[8] na rad po vojnoj liniji. Od dvojice nedavno kooptiranih članova jedan je uhapšen.[9]

Kratko vrijeme nakon moga dolaska poveli smo *pregovore* za saradnju sa grupom HSS-ovaca koju vodi Dr.l.[10] Pregovori su dobro napredovali i mi smo tražili da o njima budu obavješteni zatočeni funkcioneri HSS u Lepoglavi i DrMaček.[11] Prvo je učinjeno, ali oni su odbili da dadu pristanak ne iz principijelnih razloga nego zbog straha da ustaše ne poduzmu represalije protiv njih, jer su oni tobože taoci. *Nacrt* dekleracije i *Sporazuma*[12] poslat je Dr Mačeku ali još nije stigao odgovor. U slučaju negativnog odgovora i ste strane mi ćemo nastaviti saradnju s tom grupom i već smo tražili dva njihova za N.O.O. za Hrvatsku.

Mi želimo da čujemo vaše mišljenje o pregovorima kao i tekstu deklaracije i sporazuma.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

13. oktobra 1942. *Slavko[13] v.r.*

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-13/365.

[1] Zaprimni broj CKKPH
[2] Ivo Lola Ribar
[3] Vladimir Popović
[4] Konspirator — Dragutin Saili
[5] Fadila Bilal
[6] Josip Manolić
[7] Lutvo Ahmetović, otišao za sekretara OK KPH Pokuplje.
[8] Dragan Carić
[9] Josip Novačić
[10] Dr Marko Žužić
[11] DrVladko Maček, predsjednik HSS.
[12] Tekstovi nacrta sporazuma između Komunističke stranke Hrvatske i HSS te zajedničkog Proglasa dati su kao prilozi uz kopiju Marinkovićeva pisma poslanoga početkom studenoga 1942. CK KPH, drugim kanalom, zbog veće sigurnosti da će ga dobiti. Vidi AIHRPH KP-13/413
[13] Ivo Marinković

1942, listopad 14.

Izvještaj Bataljonskog biroa Prvoga partizanskog narodno-oslobodilačkog udarnog bataljona Hrvatske Okružnome komitetu KPH Pokuplje o organizacionom stanju, KPH akcijama i suzbijanju neprijateljske ofenzive na Žumberku

Bataljonski Biro
I. P.N.O.U. Bataljona
Hrvatske
12.X. 42.

POKUPSKOM OKRUŽNOM KOMITETU

Od zadnjeg partijskog izvještaja — 10. IX. 42. — rad partijske organizacije pošao je korak napred. Najvažniji zadatak koji je dobio naš bataljon ovdje u hrvatskim krajevima, to jest pronijeti kroz Žumberak barjak N.O. borbe, barjak narodnog ustanka, izvršava se uspješno.

U tome radu učestvuju svi partizani i — proleterci na vojničkom, na političkom ili na kulturno-prosvjetnom polju. Izvršen je niz uspješnih vojničkih akcija, političkih zborova i razgovora sa narodom kao i više kulturnih priredbi. Naš Bataljonski Biro bio je rukovodioc, ali ne uvijek inicijator ovih akcija, i tu nam je upravo najveći nedostatak o čemu mislim kasnije govoriti.

Stanje u partijskoj organizaciji prilično je sređeno tako da se ne gubi mnogo vremena na neplodnu kritiku pojedinih partijaca radi njihovog lošeg držanja. Ali još uvijek nismo uspjeli da se kritika svede na takovu kritiku koja bi bila vezana direktno uz izvršavanje partijskih zadataka. Naime još se uvijek mora mnogo govoriti o tome zašto partijci nisu izvršili svoj zadatak, a ne *kako* treba da se izvrši da bi uspjeh bio što veći.

Bataljonski Biro postavlja opće i konkretne zadatke pred četne ćelije, to jest sprovođenje partijske linije na svakodnevne sitne pojave u bataljonu, pa do sprovođenja partijske linije ovdje u hrvatskim mjestima, to jest objašnjavanje narodu N.O. borbe, cilj partizanske borbe, popularisanje N.O.F.-a Hrvatske itd.

U tome pravcu imali smo vidne uspjehe. Ali ti uspjesi bili bi kudikamo veći da je Bataljonski Biro uspio angažovati sve partijce na tom poslu. Naravno da nam je još za sada to nemoguće kad se uzme u obzir da su članovi naše organizacije vrlo mladi članovi koji nemaju iskustva i dovoljno rutine u sprovođenju partijske linije.

Prije polaska u hrvatske krajeve Bataljonski Biro u zajednici sa komesarima četa sproveo je kurs sa svima proletercima liniju N.O. borbe i objašnjavao kako treba da se vladamo u hrvatskim krajevima gjde se plamen partizanskih borbi tek počeo razvijati, gdje je Proleterski Bataljon upravo poslan sa tim zadatkom da pojača partizansku borbu i da digne hrvatski narod na ustanak. U tome smo uspjeli. Pravilno odnošenje spram naroda i njegove imovine prirodna je stvar naših boraca. Pored naših vojničkih i političkih akcija to je glavni razlog da nas hrvatski narod svuda vrlo lijepo dočekuje. Naš bataljon je dokazao narodu da smo mi zaista prava narodna vojska koja se bori za narodnu slobodu. Najbolji utisak ostavio je naš bataljon na cijelom putu od Korduna do Žumberka. Šta više i u ustaškom selu Vivodini gdje smo se kratko vreme zadržali, ostavljen je vrlo dobar utisak, tako da su govorili: »Bolji su nego naši ustaše i domobrani. Niko nije dirao voće ni vinograde«. Drugovima se prikazuje značaj takog našeg držanja i daje korisnije naše pravilno držanje u selu spram naroda i njegove imovine nego da održimo ne znam koliko političkih zborova, a na drugoj strani da ostavljamo utisak neke rulje.

Odkako smo pošli sa Korduna u bataljonu se nije pojavilo nikakvih posebnih problema u vezi sa disciplinom i izdržavanjem napora prilikom marševa i akcija. Na Kordunu smo primili preko trideset omladinaca većinom neiskusnih boraca, ali se pokazalo da je naš bataljon sposoban da ih primi, proveri i od njih stvori disciplinovane borce.

Izvršeno je pet akcija i razbijanje ustaške ofenzive na Žumberku.

Sve te akcije bile su i politički pripremljene. Prilikom akcije na Bosiljevo zapazila se jedna naša slabost gdje smo dopustili da borci izvlače plijen iz kasarne neorganizovano, i da svaki grabi najprije što za pojesti. Ta slaba strana dolazi u vezi sa našim još jednim većim nedostatkom, a to je nesposobnost naših desetara i vodnika da rukovode svojim jedinicama i da ih drže, i za vreme borbe i za vreme, evo ovakovih momenata, čvrsto u svojim rukama, pod svojom kontrolom. Da bi se to popravilo poduzeli smo što češće sastanke komandnog kadra čete gdje se obraća najveća pažnja desetarima i vodnicima.

Dolaskom na ovaj teren Bataljonski Biro se nije odmah snašao i nije se prihvatio najvažnijeg zadatka, to jest učvršćivanja naših veza sa selom, organizovanje političkih zborova i N.O.O. Poslije prve kritike od strane druga delegata iz C.K., naš Biro se prihvatio posla i dokazao da on to može učiniti.

Prvi politički zbor sa kulturnom priredbom koju je dao naš kulturno-prosvjetni odbor održanje u oslobođenom Bosiljevu gdje nas je narod dočekao sa ljubavi, ali i sa strahom koji je dolazio od pomisli da ćemo mi otići iz sela, a da će doći ustaše i paliti. Svojim tumačenjem drugovi partijci su uspjeli dokazati da samo zajedničkom borbom, stupanjem u N.O.F. Hrvatske, stupanjem u N.O. vojsku narod može spasiti svoje domove i osloboditi se fašizma.

Našom uspjelom akcijom (vojničkom) u Bosiljevu, političkim zborom,

kulturnom priredbom, defileom našeg bataljona i Udarne Brigade, pred Štabom II. Zone, vojničkom svečanosti sa govorima i kulturnom priredbom, ispisivanjem parola po zidovima kuća kao i sa našim ispravnim odnosom spram naroda, ostavili smo vrlo dobar utisak u Bosiljevu.

U Vukovoj Gorici narod nas je dočekao s oduševljenjem. N.O.O. u tom selu radi prilično dobro. I tu je održana priredba i zbor koji su potpuno uspjeli.

Naša akcija u Netretiću, demonstrativni marš »Luizijanom«, nastupanje preko Ribnika na Kupi izazvao je divljenje i dubok utisak kod naroda koji je ostavljao svoj posao na njivama i pozdravljao nas.

U Žumberku se nastavio bijeg neprijatelja ispred nas. Napuštaju Vivodinu i Sošice, a zatim uspješno razbijanje njihove (ustaške) ofenzive, daje nam mogućnosti za intenzivan rad politički.

Razjureni N.O.O. u Sošicama i od ustaškog terora demoralisani, naš Bataljonski Biro podiže, kritikujući neispravno držanje odbornika pred ustašama i daje upute za daljnji rad. Naročitu pažnju posvećujemo pravilnom držanju naroda i odbora prilikom eventualnog dolaska ustaša. Održan je također zbor sa kulturnom priredbom koje je organizovao naš B.B. U tom selu je moguća mobilizacija omladine koju mislimo sprovesti. Također je uhvaćena veza sa selima: Magovci, Dragišići, Priseli. U selu Magovci narod je na zajedničkom sastanku naroda (sve skupa oko 50) izabrao dva odbornika koje ćemo povezati sa općinskim N.O.O. u Sošicama. I u tom selu moguća je mobilizacija. Pokušavamo prodrijeti i u ostala sela.

Stanje u bataljonu je zadovoljavajuće, ali će biti još bolje kada uspijemo uposliti svakog proleterca i tako ga još čvršće vezati uz svoju jedinicu. B.B. radi sad na tome stvarajući aktive koji će djelovati na vojničkom, političkom, ili kulturno-prosvjetnom polju.

Komesari četa i komandiri zadovoljavaju u svom radu. Obrazovane su komande četa pomoću kojih ćemo još bolje koordinirati vojnički i politički rad. U tom ćemo nastojati da sekretari četa zauzmu odgovarajuće mjesto kako bi partijska organizacija došla do izražaja i u našem bataljonu zaista postala organizator i rukovodioc čitavog života.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU.

Sekretar Bataljonskog
Biro-a:
Mato[1], v.r.

14. X.
P.s.
Odbornici u selu Magovci zovu se: Dako Magovac i Ilija Magovac. — U selu Dragišići može se obratiti na Nikolu Dragišića. Uhvaćena je i veza sa selima: Kašt (ime ću naknadno donijeti) i Priseli: Jože Klepac.—

Partijci su dobili zadatak prodrijeti i povezati sva sela općine Sošice. Rezultat ću kasnije saopćiti.—

Mato v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166//

[1] Mato Horvatić

175

1942, listopad 14.
Zagreb

Veliki župan župe Prigorje obavještava Prvi domobranski zbor o kretanju partizana na području Donje Stubice i nasiljima domobrana u selu Oborovo

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Veliki Župan dr. Andrešić.	SATI 10,30 DAN 14. MJESEC listopad	Predato I. Domobr. Saboru toč. II ppuk. Klišaniću
	GODINA 1942.	PREDAO: bjk. Dits

SADRŽAJ

Veliki Župan dr. Andrešić brzoglasom javlja:

Kotarski predstojnik Donje Stubice savezno sa brzojavkom od jučer izvještava:

Da je sigurno utvrđeno da se u s. Strmec općina D. Stubica dne 12. X. nalazilo oko 200 partizana.[1] To je utvrđeno po seljacima koji su izjavili koliko ih je ko od seljaka imao na hrani.

Nadalje je utvrđeno daje jedna trećina tih partizana noću 12/13. X. prešla iz s. Strmeca preko Oroslavlja u pravcu Zlatar—Bistrica. Ostala grupa (dvie trećine) nalazi se navodno u šumi kod D. Stubice prema Sljemenu.

Za čišćenje kotara potrebito je najmanje 200 vojnika, koji se mole najžurnije poslati.

Kotarski predstojnik Dugo Selo izvješćuje i moli zaštitu jer domobrani koji spadaju u odred Lekenika, pred svojim častnicima prave nasilje u selu Oborovo, iste općine, kotara Dugo Selo. Vojnici pliene bicikle, pilićе, race, tjeraju muškarce na stražu u drugi kotar preko Save. Napastuju žene, narod je uznemiren zbog toga i moli zaštitu od Velike Župe.[2]

14/X D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 14, reg. br. 1411—6.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 129, str. 442—443.

[1] Bila je to partizanska četa upućena iz Žumberka preko Hrvatskog zagorja na Kalnik u sastav Kalničkog NOP odreda.

[2] U originalu sa strane, napisano je mastilom: »I DS javiti«. (I DS — Prvom domobranskom zboru).

176

1942, listopad 15.

Zapisnik sa konstituirajućeg sastanka Okružnoga komiteta KPH Pokuplje te podjela terena i raspoređivanje kadrova i zadataka

Zapisnik
o sastanku Pokupskog Okružnog Komiteta
održanog 15. X. 1942.

Sastanak je otvorio drug Veco,[1] politkomesar II. Operativne Zone. Drug Veco vrši dužnost sekretara ovog Komiteta, budući da drug sekretar[2] još nije stigao.

Drug vršioc dužnosti sekretara pročitao je dnevni red, a zatim se počelo sa diskusijom.

Dnevni red bio je:

1. Formiranje O.K. Pokupskog
2. Stanje Partije u kotarevima i u vojsci
3. Čitanje izvještaja
4. Politička situacija
5. Rad vanpartijskih organizacija (N.O.O., A.F.Ž., Savez mlade generacije i SKOJ)
6. Raspodjela kadrova
7. Raspodjela rada
8. Razno

1. Sastanku su prisustvovala četiri člana i to: drug Veco, drugarica Milka,[3] drug Nacek[4] i drug Ivica.[5] Nije bio prisutan drug sekretar i drug Bendžo.[6] Drug Bendžo nalazi se u kotaru Pisarovina, a mi za sada nemamo veze s istim kotarom.

2. Budući daje u ovim krajevima partijski rad vrlo slab ili nikakav bilo je potrebno formirati O.K. Pokupski, kojemu pripadaju slijedeći kotarevi: Jastrebarsko, Pisarovina, Samobor i Velika Gorica. U kotaru Jastrebarsko ne postoji nikakva partijska organizacija. Potrebno je da se odmah pristupi formiranju iste. Dvije općine istog kotara oslobođene su po partizanima. To su Sošice i Radatovići. U općini Sošice bili su u nekim selima formirani N.O.O.-i, međutim za vrijeme neprijateljske ofenzive ti odbori su raspršeni. To je bio sav rad u ovom kotaru.

U kotaru Pisarovina stanje je bolje. Tamo postoji Kotarski Komitet, ali podrobnijih obavještenja zasada nemamo.

U kotaru Samobor postoje tri partijca i u nekim mjestima postoje N.O.O.-
i.

Podataka o kotaru Velika Gorica nemamo.

Stvoriti jaku partijsku organizaciju, organizaciju koja će biti kadra rukovoditi sa borbom, to je najvažniji zadatak kojega treba naš Komitet da izvrši.

Na terenu koji pripada ovom Okružnom komitetu vrše kontrolu tri bataljona Nar. Osi. Part. Vojske i to: dva bataljona Žumberačko-Pokupskog Odreda i jedan proleterski bataljon. U tim jedinicama postoji partijska organizacija.

U bataljonu Josipa Kraša (Žumb.-Pok. Odred) postoji devet partijskih jedinica sa oko 70 članova. U drugom bataljonu Žumb.-Pok. Odreda ima oko 20 partijaca.

3. Pročitani su partijski izvještaji koje je dosada primio ovaj Komitet. Svi ti izvještaji vrlo su oskudni tako da se iz njih ne može vidjeti pravo stanje u vojsci ni na terenu.

4. Politička situacija u ovim krajevima je vrlo loša, a razlozi za to su slijedeći: U prvom redu teritorij Žumberka bio je vojnički brzo oslobođen, a političkog rada nije bilo i u koliko je bio nije se radilo planski, niti se radilo na

cijelom oslobođenom teritoriju. Bilo je počinjeno niz grešaka, a jedna od najkrupnijih grešaka bilo je napuštanje teritorija bez borbe. Poradi tih grešaka politička situacija u ovim krajevima je vrlo loša. Narod bježi pred partizanima odlazi u neprijateljsku vojsku, služi okupatoru. Tako stoji u općini Kalje, a u općini Sošice i Radatovići stanje političko je malo bolje. U vojsci je stanje političko slično političkom stanju na terenu. Partijski rad u bataljonu Josipa Kraša počeo je tek početkom rujna.

5. Rad vanpartijskih organizacija bio je površan. Stvoreno je mnogo N.O.O.-a, ali to je bilo sve u vrlo kratko vrijeme. Isto je tako bilo sa A.F.Ž.-om. Odbornici nijesu pravilno shvatili svoju dužnost i mnogi od njih su pohapšeni kad je neprijatelj uspio sa ofenzivom. Tako je bilo u općini Kalje. Kako je prije rečeno, u ostale dvije općine nije se gotovo ni zalazilo.

6. Da bi se političko stanje popravilo, te da bi se što prije provela — kako vanpartijska, tako i partijska organizacija — načinili smo raspodjelu kadrova s kojima raspolažemo. Tako je formirana Agit-prop grupa od šest članova, grupa za A.F.Ž. koja broji četiri člana i grupa za Savez mlade generacije i SKOJ.

7. Rad je raspoređen među članove komiteta tako da: drugarica Milka radi po A.F.Ž. SKOJ-u i Savezu mlade generacije; drug Nacek odgovoran je za rad u vojsci, a drug Ivica za rad Agit-prop grupe, N.O.O.-a i za rad partijske organizacije po selima.

Kratki zaključci:

Potrebno je da članovi ovog Komiteta odmah pristupe političkom radu, kako u selima — tako i u vojsci. Stvoriti čvrstu organizaciju u selima i u vojsci. Treba prodrijeti u sve kotareve ovog Okruga kada to bude moguće, a sada prodirati iz kotara Pisarovina u kotar Jastrebarsko i Veliku Goricu. Iz Žumberka prodirati u kotar Samobor i Jasku, te raditi na teritoriju koji je pod kontrolom Partizanske vojske, i raditi u samoj vojsci.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/2

[1] Većeslav Holjevac
[2] Lutvo Ahmetović, do tada sekretar MK KPH Zagreb
[3] Milka Kufrin
[4] Ignac Pipić
[5] Ivica Lopaić
[6] Stjepan Koren

1942. listopad 15.
Popovača

Izvještaj Stožera Prve gorske divizije Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na Čazmu

VRLO ŽURNO

STOŽER
1. GORSKE DIVIZIJE
Operativni skup
Op. Broj 563/Taj.
U Popovači dne 15. X. 1942

Predmet: Večernje izvješće

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA

Operod-odsjek Ia

1. — Podhvat Moslavačke Gore razvija se po planu-redu.[1]

2. — Sat upućen u razdviđanje u pravcu Čazme ušao je u Čazmu bez dodira sa partizanima.

Vođenom iztragom ustanovljeno je:

Partizani[2] u jačini 3—400 naoružani puškama, sa 6 strojopušaka i 2 teške strojnice, dolazeći iz Moslavačke Gore (Šuma Garjevica) obkolili su oko 00.30 s. Čazmu i gotovo bez ikakve borbe zauzeli Čazmu.

Naša posada, sastojeća se iz preko 100 Ustaša Pripremne bojne i nekoliko oružnika, gotovo nije ni dala otpor.

Poginuli su u uličnoj borbi 2 Ustaše, a jedan je ranjen, dok ih je 40 zarobljeno, od čega se je do sada vratilo 27.

Partizani su zapalili občinsku zgradu, oružničku postaju, te Ajzlerovu gostionu (svojina države), uništili unutrašnjost Kotarske oblasti, gdje su sve spise razbacali i poštu, gdje su razbili brzoglasni uređaj i odnijeli 7.340 kuna. Opljačkali su i neke privatnike,[3] te u 04.30 s. napustili Čazmu sa 10 kola opljačkane hrane i odijela.

3. — Naknadnim čišćenjem Lonjskog Polja u toku 14. i 15. o.m. nađeno je još 7 partizanskih lješeva iz borbi 13. o.m., mnogo krvavog odijela i vojničke opreme, svuda razbacane.

Noću 13./14. o.m. partizani[4] su kolima i na nosilima odvlačili ranjenike ka s. Suvoj (14. kom. j.-z. Kutine).

Noću 14./15. o.m. partizani[5] su prikupljali čamce, te se između s. Cigoč

(14. kom. j.-z. od Kutine) i Lonje (14. km južno Kutine) prebacivali preko r. Save.

4. — IV. G. S.[6]: danas je ponovno prodro u Bijelu, gdje smo imali podataka, da su se partizani vratili.[7] Iznenadnim napadom raspršeni su partizani i uništena njihova težka strojnica, koja je bila u tornju crkve.

Ubijeno je u borbi i nađeno 10 partizana.[8]

Uništena je 1 strojnica.

Zapljenjeno 6 pušaka i 2 samokresa.

Naši nisu imali gubitaka.

5. — Još jednom iztičem vrlo slabu — gotovo nikakovu borbenu sposobnost Ustaških pripremnih bojni, koje su pored toga siguran reservoir iz koga se partizani naoružavaju.

6. — Radi sprečavanja prebacivanja partizana sve su čete u strogoj pripravnosti, a cijeli potez od Križa do Banove Jaruge posjednut zasjedama i obhodnjama.

Na dijelu: Banova Jaruga-Kutina upotrebljen je 1 koturaški sat.

ZAPOVJEDNIK, PUKOVNIK,
(Gustović)
Gustović v.r.

16/X D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 14, reg. br. 15/1—24.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 132, str. 449—450.

[1] Vidi dok. br. 184.

[2] Ustaške snage u Čazmi napale su četiri čete Moslavačkog NOPodreda.Vididok.br. 184.

[3] Riječ je o ustašama. Vidi dok. br. 184.

[4]'[5] Odnosi se na Sedmu banijsku NO brigadu.

[6] Četvrti gorski zdrug.

[7] Borba je vođena s Prvim bataljonom novoformiranoga Prvoga NOP odreda Treće operativne zone.

[8] Partizani su imali samo jednog ranjenog.

1942, sredina listopada[1]

Obavijest Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Bataljonskom birou bataljona »Josip Kraš« o formiranju Okružnoga komiteta Pokuplje i o potpadanju partijske organizacije ovoga bataljona pod OK KPH Pokuplje

POKUPSKI OKRUŽNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

Drugarskom bataljonskom biro-u bataljona »Josipa Kraša«

Ovih dana formiranje Okružni Komitet za kotareve Samobor, Jastrebarsko, Pisarovina i Velika Gorica. Pod taj Okružni Komitet potpao je i vaš bataljon.[2] Sve izvještaje vašeg biro-a slati ćete ovom Okružnom Komitetu. Izvještaji koje ćete slati moraju biti opširni, da bi se iz njih moglo vidjeti pravo stanje u bataljonu. Nakon reorganizacije, koja je izvršena u vašem bataljonu, stanje u njemu nije zadovoljavajuće. Da bi se to stanje popravilo nužno je da part, organizacija u bataljonu uradi što više i da partijci dadu sve od sebe, da ta kriza, koja je u bataljonu nastala, što prije prođe.

Bataljonski biro mora što prije sazvati savjetovanje svih partijaca u bataljonu, na kojem treba dobro pretresti situaciju, koja je nastala nakon reorganizacije bataljona i što treba preduzeti da bi stanje u bataljonu postalo zadovoljavajuće. Na tom savjetovanju bataljonski biro treba upoznati sve partijce sa njihovim dužnostima u bataljonu. Kako i na koji način podići borbenost, kako očistiti bataljon od panikera, kako podići političku svijest partizana u bataljonu, kako organizovati život partizana u bataljonu. To sve treba bataljonski biro, da kaže partijcima na tom savjetovanju. O danu i mjestu savjetovanja izvjestit ćete ovaj Okružni Komitet, kako bi mogao netko iz O.K. da istom prisustvuje. Naročitu pažnju posvetite radu neprijateljskih i kolebljivih elemenata u bataljonu, kojih kako izgleda u bataljonu ima. Sekretar biro-a dobro neka pazi na rad štaba bataljona i pravilnost rada toga. Prema svemu izgleda da komesar bataljona nije još potpuno savladao liniju narodno-oslobodilačke borbe i tom pitanju treba on posvetiti punu pažnju. Isto tako treba paziti da komandant bataljona ne ponavlja svoje stare pogreške, u slučaju ako on to radi izvjestite ovaj komitet.

Da bi vaš biro postao zaista rukovodioc u vašem bataljonu i da bi osposobio bataljon za one zadatke koji pred njim stoje, nužno je da vi što prije organizaciono postanete čvršći nego što ste bili do sada. Četne ćelije moraju što čvršće održavati sastanke isto tako i vodna odelenja. Za svakog partijca u bataljonu mora se znati što radi i kakav zadatak ima. Na taj način uspjet ćete da u bataljonu stvorite čvrstu organizaciju, koja će moći rukovoditi životom partizana i biti jamstvo da će sva naređenja viših štabova biti sprovedena u život. Izvještaj nam pošaljite što prije i javite nam sve nove momente kako političke tako i vojničke, koje su nastali u bataljonu nakon reorganizacije.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Sekretar:

Kopija, strojopis
Sign., A I H R P H , KP-166/3

′ Datirano prema datumu osnivanja Okružnoga komiteta — 15. X. 1942. godine

[2] Riječ je o potpadanju partijske organizacije bataljona »Josip Kraš« pod nadležnost OK KPH Pokuplje.

179

1942, listopad, druga polovina

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH za Zagreb o stanju veza i radu na organiziranju Kalničkoga NOP odreda

Stanje O.(kružnog) K.(omiteta) V.(araždin)

Veze se proširuju i učvršćuju po kotarevima. Sada se najviše radi na formiranju odreda i taj rad ide prilično napred. Sada je brojno stanje 23. (sa 3 žene). Došli smo u dodir sa našom starom grupom pravoslavaca[1] koja se odvojila od proljetnog odreda ta grupa ima 7 drugova i jedna žena, svi naoružani sa puškama jednim puškomitraljezom. Sa njima bi bilo 30 u samom odredu. Do sada se nije na našem terenu pojavio nikakav odred a naši ga ljudi jedva čekaju. Kažu ako i neće biti skoro da će oni početi sa akcijama pod konac ovog tjd. ili početak drugog. 17 ovog mj. pobegao je jedan drug iz bolnice u V.(araždinu) u o st (sati) navečer i još tome svezani ruku. To je partizan iz proljetnog odreda Zagorskog, »Slikar« iz Bedekovštine, Hercegovac. Do sada nemamo sa njime veze. Krapina nema veze, neki drugovi su uhapšeni a čl. O.K. se sakrio da ga niko ne može naći zajedno sa ženom. Tako da sada mi držimo vezu preko jednog vojnika od tamo. Jedan drug koji je uhvaćen radi one akcije, je pobegao iz zatvora i sada ćemo ga primiti u naš odred. Inače je priznao u zatvoru daje on pokidao žičanu železnicu, ali kaže daje on znao unapred da će kidnut.

Međimurci koji (su) se trebali prebacit do sada se nisu, sada bi se trebali u utorak naći 20 do 21. U samom V.(araždinu) su počeli štihovima da vrše u nekim kućama premetačine. Izgleda da traže one dve žene koje su pobegle iz zatvora prije 8 dana. Ali ovi to drže u najvećoj tajni već podmuklo nešto pripremaju. Sada 20. ide naš jedan drug u Zagorje potražit Crnog[2] ako ga nađe, glede veza i dali su se oni povezali sa odredom ako je stiga(o). Ovde se svašta priča. Sada nastojte da se veze tačno održavaju sa nama jer sada vas trebamo više nego ikada, kako nebi doživjeli kao na proljeće. Jer skoro ćete

moći nam lifrat ljude koji sigurno imate, a i sanitetski materijal. Mi smo dali adresu kuda se može slati sanitetski materijal mi (ga) očekujemo. Isto tako magistra ako imate za namestit u ljekarnu da radi a da se možemo s njim služit na istu adresu, a na nas da pošaljete javku za njega sa kojom se s njim povežemo.

Za sada nebi imali drugo već vas pozdravljamo

Smrt fašizmu — sloboda narodu

23. X. 42.[3] O.K.V.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/133

[1] To odnosi se na partizansku grupu Mileve Cetušić Šojke, koja se nalazila na Kalniku, nedaleko od Vojakovačkoga Osijeka.

[2] Josip Tucman, sekretar OK KPH Krapina.

[3] Dokument je upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu gdje je i zaprimljen 23. X. 1942. godine.

180

1942, listopad, druga polovina

Izvještaj Jure Pukleka, organizacionog sekretara OK KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o prekidu veza sa svima, osim s četom Žumberačko-pokupskoga NOP odreda upućenom iz Žumberka preko Hrvatskog zagorja na Kalnik

Dragi drugovi.[1]

Za sada se nalazim bez ikakove veze. Drug sekretar[2] je otiša(o) u odred, naime odpelao je 4 druga za odred do pola puta. Kada međutim se sastao sa našima kada su oni išli vršit akciju u Martijanec. To je željeznička stanica prva od Ludbrega prema Varaždinu. I izgleda da su ustaše njih primetili da se prebacuju preko reke Bednje i da su otvorili na njih vatru. Po svem izgleda da se nalazi on među njima, ali do danas neznam ništa pozitivno i nemam s njima vezu. Vezu samo imamo sa četom Žumberačkog odreda koja se isto nalazi na našem terenu. Samo ih ne možemo spojit s ostalima.[3] Po pričanju seljaka da se Kalnički odred prebacuje na drugu stranu Kalnika, odnosno Novi Marof i Madžarevo. Ali mi nemamo vezu. Ako vi imate vezu sa Kalničkim spojite Vi

naš ako možete? Šaljite nam sanitetski materijal po dogovoru mi čekamo. Pošaljite tražene vure *(satove)* pošto nemamo vura. Dosta oskudjevamo za cigarete za Odred.

Šaljem Vam 2 slike ako bi mogli ikako nabavit legitimacije, odnosno poslovnu knjigu domovnicu kako bi mogao se dotični prijavit, pošto ćemo inaće ostat bez čovjeka u samom V.(araždinu) a koji je centar pažnje. Sada dotični je isto trebao da ide na kurs ali za sad ne može pošto za sada ostaje sam od V.(araždinskog) O.(kružnog) K.(omiteta). Sa Međimurjem nema veze, pošto drug koji je imao ne može da dođe. Tamo je isto raskopana pruga kod Štefanca između ponedeljka na utorak. Tako daje teretni vlak stradao koji je vozio živežne namirnice za Švabe. Sporazumite se sa kurirom kako će te se moći naći ako kurir ne bi mogao stići na vrijeme radi prekida pruge.

Ako imate koje đone pošaljite hitno treba. Veza sa nabavnim odborom postoji samo vi dajte odobrenje za tražene stvari.

Sada drugo nemam.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Jura[4] v.r.

Javite mi šta bi sa ovim novim drugom što ste ga poslali k nama da radi? Mi smo mislili pošto nas ima 6 ovdje, a Crni[5] u Zagorju je sam, i tražio je da mu dadete jednog, pa smo mislili da mu damo ovog, zato ga nismo do sada upoznavali sa ljudima. Pa nam javite što da radimo.

20. X. 42.[7]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/128

[m] Pismo je "upućeno Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu, gdje je zaprimljeno »20. X. 42.«

[2] Stjepan Ivić

[3] Četa je upućena sa Žumberka da bi ušla u sastav Kalničkog a NOP odreda (Vidi dok. br. 199.)

[4] Stjepan Puklek Jura

[s] Josip Tucman

1942, listopad 17.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o događajima na području kotara od 10. do 17. listopada 1942. godine

Izvještaj dana 17./X 1942.

Dragi drugar! Poslije ofanzive politička situacija je u K.K. Pisarovini porasla. Pavelićev teror nije uspeo što je plaćkao narod. Dobili smo nove ljude za rad.

10./X držanje sastanak sa Tomićem[1] i sa Jašom[2] u Dugom Selu,[3] gdje su donešeni sledeći zaključci: o rušenju mostova i mobiliziranju naroda u partizane, da se izda proglas Kotarskog odbora za Pisarovinu i da se pristupi puno jačem radu (na) organiziranju narodno-oslobodilačkih odbora.

12./X održa(n) je sastanak sa ćelijom u Donjoj Kupčini gde je posvećena najveća pažnja o mobiliziranju u partizane, o pregledu ko ima vojničke robe da se to pokupi za narodne borce i isto tako i oružje, isto smo jim stavili pažnju u pripripremanju novi drugova za kandidate za Partiju.

12./X sastanak sa Šturmanom[4] i Tomićem nije došo na sastanak mi smo čekali do dva sata u noći.

13/X održanje sastanak u Donjoj Kupčini sa općinskim odborom gdje su primljeni još 5 novi članova gde je bilo potrebno sprovesti novi izbor ali uslijed nedolaska svi članova nismo mogli sprovesti izbor i dati im zadatke. Jedan drug koji je bio presednik odbora otišao je u partizane, jedan član odbora u isto i član Partije izbačen iz Partije i iz Odbora pošto je imao poziv Prekom sudu i otišao se javiti sam ustašama i odveo sobom još 3 drugova i ustaše su ji pustili na slobodu i na temelju toga je izbačen iz Partije. Tako isto jedan drug član Partije i član Općinskog odbora isto je izbačen iz Odbora i Partije pošto je ispao za nas, dušmani navukli na narod veliku opasnost, a najviše usled toga što nije pobegla žena i ći pred ustašama na oslobođenu teritoriju, i tako su nam otpala 3 člana Odbora koje smo nadomesti(li).

13./X sastanak sa Vidakom.[5] On nas je izvestio o jačini i neprijatelju u Karlovcu, da nema nikakovi snaga da jedva skupe za stražu.

15./X sastanak sa Općinskim odborom u Šišljaviću. Isti odbor se počeo dobro pokazivati da prilično radi na organiziranju u pogledu Narodne pomoći sam teško shvaća dužnosti sastanka i praktičnog rada što se traži od svakog člana Odbora.

17./X razbijen je most na Kupčini.

17./X upaljen je most veliki kod Graca to je upalila Kljuka.

14./X su došli kuriri iz Žumberka pošto su oslobodili prolaz i zauzeli sva mesta u ruke koje su i prije držali. Sada su se prebacili dva voda iz Žumberka u Zagorje. Neprijateljske kolone stalno krstare po selima i otale kupe tako izvažaju seno iz naši sela, došli su u Rečicu da redviriraju kukuruzu. Produžit ćemo s radom u najjačim merama u uvlačenju naroda u borbu.

Smrt Fašizmu — Sloboda narodu!

Gajdaš Tomo[6]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-190/701

[1] Ivan Tor
[2] Ivan Radinić
[3] Vjerojatno se radi o sastanku Izvršnoga odbora Kotarskog NOO Pisarovina čiji je predsjednik bio Ivan Tor, dok su, pored drugih, Ivan Radinić i Tomo Mikulić bili njegovi članovi
[4] Nikola Marđetko
[5] Josip Ivančić
[6] Tomo Mikulić

182

1942, listopad 17.
Zagreb

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Bjelovar Zapovjedništvu Ustaške nadzorne službe da partizani namjeravaju napasti Bjelovar

»... Žup. red. oblast iz Bjelovara javlja:

'Partizani koji se nalaze u okolini Bjelovara imaju namjeru da istog napadnu. Oni su raspoređeni oko Bjelovara te napreduju prema istome u četri pravca i to: Bačkovica—Dodenička—Ribnjačka—Pupaljica.

Jedan odjeljak ide prema Laševcu od Pupoljice, a zatim se produžuje za Šandrovac, Vrbice i Vel. Trojstvo.

Partizani kao je gore rečeno namjeravaju napasti Bjelovar i to ovim pravcima:

1. Lasovac—Severin—Bjelovar
2. Vel. Trojstvo—Bjelovar
3. Rusko va—Sinj avica—Potok — Berek—Ivanjska—Bjelovar
4. Vrbica—Kapela—Predavač—Bjelovar

Snage partizana računaju se na oko 4000 ljudi (??). Potrebno je preduzeti sve kao bi se spriječilo zauzimanje Bjelovara.

Mišljenja smo daje potrebno izviđanje zrakoplovima, te bombardiranje s. Bačkovice, u kojem se nalaze velike partizanske snage.

Izviešće primio putem brzoglasa u 12.35 sati.

Dr. Dežulović'«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 14, reg. br. 17/1—11.

1942, listopad 17.

Iz izvještaja talijanske Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« Vrhovnoj komandi o poduzimanju operacije na području Gorjanci—Žumberak

»Kopija — Original u Op. 8/A[2]
V.P. 10, 17 listopada 1942-XX

TELEGRAM

OD SUPERSLODE - OPERATIVNO ODJELJENJE - VRHOVNOJ KOMANDI

Br. 20707. U vezi s telegramom ove Komande br. 24250 i povodom mog telegrama br. 19938 od 5 tekućeg, peti stav.

Prvo. Odmah će se razviti široka operacija u Gorjancima[1] i susjednoj zoni s obje strane Kupe i zapadno od Zagreba. Njen cilj je ponovno čišćenje ovog predjela, što je delikatno, jer je on na tromeđi, prirodno krševit i šumovit. Predviđeno je učešće Nijemaca u operaciji, koji će zatvoriti granicu,[2] i Hrvata, koji će učestvovati sa tri bataljona ustaša. Dodajem da je Poglavnik veoma zainteresiran za operaciju, jer bi njom bila značajno poboljšana situacija neposredno zapadno od glavnog grada.[3]

Drugo. U tom slučaju, molim ovlašćenje da zadržim u zoni Brzu diviziju, koja je sada angažovana i čija je intervencija predviđena u pomenutoj operaciji, do kraja mjeseca, osim — eventualno — jednog puka konjice koji bih mogao, ukoliko je sada u akciji, prebaciti od 21-og tekućeg...«

»... GENERAL ROATTA«

Original, strojopis, prijevod s talijanskoga
Sign., AVII, Arhiv italijanski, kut. 2 C, reg. br. 14.

[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 135.

[2] Odnosi se na »granicu« između Njemačke i NDH, stvorenu 1941 godine, poslije okupacije, koja je išla preko Gorjanaca na r. Krku.

[3] Zagreba

1942, listopad 18.

Izvještaj Štaba Moslovačkoga NOP odreda upućenoga Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o napadu na Čazmu i o drugim manjim akcijama odreda

ŠTAB
MOSLAV. ODREDA
N.O.P.O.H.
18-X-42

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA[1]

Otkako je formiran Moslavački odred[2] vršene su akcije čitavog Odreda kao i pojedinih četa.

Akcije I Bataljona:

Dne 13-X o.g. izvršila je 2 četa akciju na ribnjak kraj sela Kaniška Iva. Ribnjak je vlasništvo jednog mađarskog društva. Brane ribnjaka su razorene i riba je puštena u Ilovu. Zaplijenjena su dvoja kola, 5 konja i druge spreme.

Odredske akcije:

Dne 15-X o.mj. izvršile su 4 čete Moslav. odreda napad na sresko mjesto Čazmu. U mjestu se nalazilo oko 70 ustaša i nešto žandara. Oba bataljona su izvršila svoj zadatak. Izvršenje pretres u nekoliko kuća. Glavni objekti su bili žandarska stanica, ustaški logor i vatrogasno spremište, gdje su bili ustaše. Nakon kratke borbe na juriš je zauzeto mjesto, a velik dio ustaša i žandara se predao. Likvidirani su samo oni koji su se borili dok su ostalu pušteni, jer su to seljaci iz okolnih sela koji nisu okrvavili svoje ruke. Plijen se sastoji od 34 karabina, 1 p. mitraljez, nekoliko pištolja, 100 bombi, mnogo pištoljskih metaka, preko 3000 pušćanih metaka, mnogo uniformi i ostale ratne spreme. Iz mjesta je izvezeno 10 kola plijene, kao napr. odijela, štofova, čarapa itd.

Naši nisu imali gubitaka ni u mrtvima ni u ranjenima. Zapaljene su slijedeće državne zgrade: općina, srez, žandarska stanica i ustaški logor. Uništena su 2 drž automobila, i više motocikla.

Dne 16-X o.g. Po povratku na Garić izvršio je neprijatelj ofanzivu na Odred sa snagama koje se računaju nešto oko 5000.[3] Napad neprijatelja je bio koncentričan i uspjelo mu je da Odred sabije u šumu. Narod je izbjegao sa Odredom i sklonio se u šumi. Borba se vodila čitav dan i neprijateljevi pokušaji da prodre u šumu bili su odbijeni. Neprijatelj je tukao naše pozicije topovima i bacačima mina, ali su partizani izdržali i nisu otstupali. Neprijatelj je imao dosta gubitaka, dok je na našoj strani 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

U noći se Odred izvukao iz obruča i krenuo u pravcu Bilo Gore. Neprijatelj je produžio napad na Garić iako u šumi nije bilo više nikog.

Dne 17-X o.g. Napala je prethodnica Odreda ustaški kamion, 1 ustaša je ubijen i 3 ranjena.

Kroz sve ove akcije vidno je porasla borbenost i disciplina partizana.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
Ing Franjo Knebl v.r.

Komandant
Marijan Cvetković v.r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 40—2

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 53, str. 219—220.

[1] Izvještaj je upućen Štabu Druge operativne zone.

[2] Glavni štab NOP odreda Hrvatske donio je 30 kolovoza 1942. odluku o upućivanju Trećega, Petoga i Udarnog bataljona Banijskog NOP odreda na područje Moslavine i zapadne Slavonije. Dolazak ovih jedinica, iako su se u Moslavini zadržali kraće vrijeme pridonio je bržem razvijanju partizanskog pokreta i prilivu boraca u moslavačke jedinice. Tako je 7. X 1942. formiran Moslavački NOP odred. (Vidi Vukašin Karanović, Moslavački partizanski odred 1941-1945, Kutina 1981, str. 108-111).

[3] Ofenzivu na ovo područje poduzele su neprijateljske jedinice: Prvi gorski zdrug Prve gorske divizije i dijelovi Prvoga bataljona 741 puka 714 njemačke divizije. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 134.

185

1942, listopad 19.

Iz Naredbe br. 22 Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatsku povodu pogibije Franje Ogulinca Selje i pohvala Prvoga proleterskoga udarnog bataljona Hrvatske za postignute uspjehe u borbi na Žumberku

»NAREDBA BR. 22.
komandanta Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda
Hrvatske od 19. X. 1942

I. Ovih je dana pao u Žumberku junačkom smrću drug Franjo Ogulinac (Seljo), komandant partizanskih odreda II Operativne zone Hrvatske i član Glavnog Štaba Narodno-oslobodilačkih Partizanskih Odreda Hrvatske.

Drug se Seljo već dugi niz godina borio na strani napretka i slobode. Učestvovao je aktivno u borbi španskog naroda protiv fašističkih osvajača, gdje se u redovima republikanske španske Narodne Armije odlikovao hrabrošću. U borbi hrvatskog naroda za oslobođenje od mrskog okupatora i njegovih slugu drug Seljo učestvuje od prvoga dana.

Drug je Seljo pao oslobađajući sela Žumberka, koja su okupatorske sluge — ustaše htjeli ponovno u korist tuđina okupirati.

Smrt druga Selje, iako pretstavlja veliki gubitak za Narodno--oslobodilačku borbu, nije uzaludna, jer će dati potstreka stotinama i hiljadama partizana, da još većim žarom nastave borbu do konačnog uništenja okupatora i njegovih ogavnih slugu — ustaša i četnika.

II. Pohvaljujemo partizane i komandni kadar I Proleterskog Udarnog bataljona Hrvatske, koji su se u borbama sa 4 ustaške bojne u Žumberku, u zajednici s hrvatskim i slovenskim partizanima, istakli svojom hrabrošću i požrtvovnošću i tako kroz tri dana razbili pokušaj ustaških plaćenika da ponovno uvedu okupatorski fašistički teror u mirna žumberačka sela.

Djelatnost će I Proleterskog Udarnog bataljona Hrvatske u ovim krajevima mnogo doprinijeti razmahu Narodno-oslobodilačke borbe Hrvata i borbenom jedinstvu srpskog i hrvatskog naroda u Narodno-oslobodilačkoj borbi...«

»... SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Vladimir Bakarić v.r.

Komandant
Ivo Vladić[1] v.r.

(M.P.)...«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond NOP-a, br. 2819. (stara signatura)

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 54, str. 223—224.

[1] Ivo Rukavina

1942, listopad 19.

Iz izvještaja Štaba Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o osnivanju Kolničkoga NOP bataljona

»ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSLOB. PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 663/42
Dana 19. X. 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE...«

»... Poslali smo u Zagreb drugu Konspiratoru[1] za potrebe tamošnjega rada kao prvi prilog 100.000 kuna. 80.000 kuna dali smo mi a 20.000 kuna dala je Banijska Brigada (drug Nina)[2] koja se je nalazila u nekim operacijama zajedno sa našim partizanskim jedinicama. Poslati ćemo uskoro još 100.000.- kuna. Spisak blagajne također Vam ovdje prilažemo da bi mogli vidjeti stanje naše blagajne.

U planu je bilo, kao što smo Vam u prošlom izvještaju javili, da se na Kalnik pošalje 1 Udarni bataljon. Kada je došao drug Rade, on je nama saopštio, da drug Jože Horvat treba da preuzme komandu nad bataljonom koji je nastao od I Proleterske Banijske čete koja je već duže vremena bila operisala na našem terenu. Takav bataljon uopšte nije postojao. Postojala je samo ta četa od 64 čovjeka. No kako smo mi dobili prijedlog da na Kalnik ode jedan bataljon, a i sami smo uviđali takovu potrebu, mi smo formirali bataljon od 190 ljudi u koji je ušla i ova Banijska proleterska četa. Taj bataljon sa sobom je poneo 7 puškomitraljeza i oko 175 karabina. Svaki borac imao je po 65 mauzer-metaka. Bataljon je formiran na principu dobrovoljnosti. U njega su ušli stvarno najbolji borci iz raznih četa I i II Odreda. Po glasinama taj bataljon je stigao na Kalnik no do danas još nemamo od njega nikakav izvještaj. Bataljon će operisati na sektoru II Operativne zone. Ne znamo da li će on podnositi izvještaj o svome radu nama ili štabu II Operativne Zone. Molimo Vas da nam to javite.[3]

Bataljon[4] koji smo mi poslali na Bilo Goru, operiše na terenu naše Zone. On ulazi kao I bataljon u sastav Brigade.[5] Momentalno ne operiše zajedno sa Brigadom, ali će kroz 3 nedelje operisati zajedno sa Brigadom...«

»... SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Gašpar[6] v.r.

Komandant
Grga[1] v.r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1481, reg. br. 11—7

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 56, str. 236—237.

[1] Dragutin Saili

[2] Narodni heroj Nikola Maraković. Poginuo kod Rataj-Kule, blizu s. Miljevine, 13. lipnja 1943 godine.

[3] Kalnički NOP odred formiranje 10. listopada 1942, u selu Gornji Borki kod Daruvara, od Banijske proleterske čete, koja se tada nalaziła u Slavoniji, i od boraca Prvoga i Drugoga slavonskog NOP odreda. Odred je imao dva bataljona, svega oko 190 ljudi. Za komandanta je postavljen Mato Jerković, a za političkog komesara Jože Horvat. Komandant Prvog bataljona bio je Nikola Demonja, politički komesar Vlado Mutak; komandant Drugog bataljona Slobodan Ilić, politički komesar Ivan Šibi. Prema naredbi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 22. rujna 1942 god., formirana je na području Druge operativne zone četa od 60 ljudi i upućena iz Žumberka na Kalnik. S četom je pošao Izidor Štrok, koji je istom naredbom postavljen za komandanta Kalničkoga bataljona (odnosno odreda). Po dolasku ove čete na Kalnik, odred je početkom studenoga 1942, reorganiziran i formiran je Treći bataljon, Izidor Štrok je preuzeo dužnost komandanta. Vidi dok. br. 199 i 267.

[4] Tzv. Bilogorski NOP bataljon.

[5] Prva slavonska NOU brigada.

[6] Karlo Mrazović

[7] Jankes

187

1942, listopad 19.

Izvještaj Štaba bataljona »Josip Kraš« Okružnome komitetu KPH Pokuplje o stanju partijske organizacije i akcijama bataljona

Bataljonski partijski biro
bataljona
»Josipa Kraša«
19/X 1942

Drugarskom okružnom komitetu Pisarovina[1]

Ite* */A)* **‘ . ./ . - - ay J ßtfMI 'inbsoutfblJ**

Politička situacija na teritoriju gdje je posljednji tjedan dana djelovao bataljon »Josipa Kraša« (okolica sela Jelenić te sela: Tomaševci, Draga, Kekići i Kupčina) nije povoljna, naročito u selima oko Jelenića. Narod je silno prestrašen pretnjama ustaški bandi, da će biti uništeni i popaljeni ako se dozna da su u njihovim selima partizanima davali hranu, te ako su već i prinuđeni dati nam hranu da su dužni odmah obavjestiti najbližu ustašku posadu. U mnogo slučajeva, kada smo u sela ulazili, moglo seje vidjeti kako seljaci iz sela odlaze nalazeći si izgovor da idu u vinograd. Situacija je nešto povoljnija u selima: Tomaševci, Kekići, Kupčini i Sopoti.

Da to stanje popravimo održali smo nekoliko sastanaka na kojima smo tumačili političku situaciju u zemlji i u svijetu. Naročito smo isticali vijesti o

partizanskim borbama u Hrvatskoj i cijeloj Jugoslaviji, kao i taktiku ustaša u politici odvajanja naroda od svoje vojske partizana. Isticali smo potrebu da što veći broj dobrovoljaca treba da stupi u partizane jer tada ćemo biti u većoj mogućnosti da se borimo protiv okupatora i da ponovno očistimo Žumberak od domaćih izdajica ustaša. Isto tako govorili smo o skorom neminovnom porazu fašističke Njemačke i njenih saveznika, o ogromnim njenim gubicima a nikakvim uspjesima. Tamo gje nije bilo moguće održati sastanak stupali smo u razgovor sa pojedinačnim seljacima. Mogli smo čuti da će nam dati sve ali da u partizane ne mogu pošto su vezani kućom, djecom i dr.

Posljednjim uspjehom koji je imao bataljon »J. Kraša« na cesti Kostanjevac—Željezno gdje je slupao jedan kamion i potukao oko 10 ustaša, moglo se u selu Kupčini vidjeti kod seljaka veliko zadovoljstvo. (Pored ručka svi su dobili i vina). Ali kod njih se očituje bojazan da smo danas mi ovdje a sutra mogu biti ustaše. Na ovo reagiramo na taj način što ih pozivamo u partizane pa ćemo zajedničkim silama braniti sela od ustaša.

Sa rekviriranjem hrane za partizane, koje je bilo u ovom bataljonu uobičajeno, prestalo seje. Mnoge greške čine još naši partizani što gdje god dođu navale na voće a nekoji ekonomi (četni) gdje dolaze naručivati hranu seljacima naređuju. Ako se pak ovaj izgovara da ne može skuhati recimo za pet ljudi tada ovaj naredi za deset. Upozorili smo komesare četa da naručivati hranu za partizane treba politički izgrađeniji partizan koji će ujedno tu mjeru i objasniti.

Politički smo opet u selima oko Jelenića izgubili jer smo se morali povući sa toga sektora jer nas je neprijatelj nastojao stegnuti u obruč, a zbog lošega stanja u bataljonu nismo mogli prihvatiti borbu.

Stanje u bataljonu kako vojničko tako i političko nije povoljno. Odilaženjem najboljih i najsvijesnijih partizana na drugi sektor, te neuspjelom akcijom na Kalje, Gorinju i Novo Selo moral kao i borbenost su opali. To seje vidjelo i pri posljednjem susretu sa neprijateljem kod sela Griča gdje su se mnogi partizani razbježali mada je postojala mogućnost da se neprijatelju zada udarac.

U cilju ozdravljenja toga stanja, bataljonski biro je zaključio da se odmah održi konferencija sa nižim komandnim kadrom: komandirima, komesarima, vodnicima delegatima i desetarima. To seje odmah i učinilo. Održane su manje konferencije po četama. Isto i sastanci sa partijcima. Komesarima je naređeno da pojačaju politički rad među partizanima. Isto tako smo rešili da izdajemo zidne novine, pa vjerujemo da će i one uticati da se stanje bataljona popravi. Panikere i neborce pročistiti ćemo šaljući ih u radničku četu. To se već i počelo.

Uslijed niske političke svijesti kod domaćih partizana Žumberka kao i promjenjenom političkom situacijom u Žumberku, dezertiralo je oko 17 partizana. To su većinom omladinci. Od toga broja osam je dezertiralo sa karabinima.

Rad partijskih ćelija po četama i ćelijskih odelenja po vodovima vrlo je

slab. Partijci su, većinom, novo primljeni, njihov politički nivo je na niskom stepenu. Trebati će truda i vremena da se to popravi.

Rad po Skoj-u isto je slab.

Odbori N.O.F. tamo gdje su bili organizirani, danas ne rade. Prestrašeni od neprijatelja, raspršili su se.

Smrt fašizmu — sloboda narodima!

Sekretar
S.[2] Markon v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-16614

[1] Izvještaj je upućen Okružnome komitetu KPH Pokuplje.
[2] Slavko Markon

188

1942, listopad 19.

Obavijest Štaba 2. bataljona Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o otežanim vezama zbog neprijateljskih ojanziva na Žumberak, uz molbu da im se dostavi ako je moguće 1 puškomitraljez i 35 pušaka, pošto imaju 40 partizana iz Zagreba i okolnih sela koji su bez oružja

Štab
2. Bataljona
Žumberačko-pokupskog
Nar. osi. Part. Odreda br. 13
dana 19-X-1942.

GLAVNOM, ŠTABU, NAR. OSL. PART. I DOBR. VOJSKE
HRVATSKE

Izveštava se taj Štab da kuriri koji su pošli za Žumberak nijesu se mogli probiti zbog ofanzive koja je otpočela na Žumberak, dana 14. o. m., tako su se isto povratili kuriri koji su krenuli preko Korduna ali isti su se povratili zbog ofenzive, na 16. o. m. Ovde u ovom Bataljonu nalazio se drug obaveštajni

Odreda i on je rekao da će uspostaviti vezu za Žumberak, preko Samobora, istovreme(no) obavjestiti će kurire koji se nalaze u ovom Bataljonu, isti će odma(h) da krenu. Dočulo se po obavještajnoj službi da je u Žumberku uništena jedna ustaška bojna potpuno. Ovaj Bataljon se nalazi na svom terenu, rušimo mostove uništavamo opštine i zapalili smo željezničku stanicu u Rečici.

Pošto ovaj bataljon dobij a veći broj partizana iz hrvatskih krajeva pa nam je pomanjkalo oružja, imali smo višak oružja, ali sada imamo 40 partizana bez oružja, stoga molimo taj Štab da ako bi bilo moguće i ako ima na raspoloženju oružja da bi nam poslali bar 1. strojnicu i 35 karabina, pošto svaki dan dolazi iz Zagreba, i okolni(h) sela, dolaze partizani pa ih trebamo naoružati jer sa manjim snagama nemoguće nam uhvatiti oružje. Imamo u koliko je potrebno na raspolaganju benzina, nafte i ulja, ako treba za tenkove, moremo vam poslati.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zam. Komesara — Komandant
Kopač Franjo[2], v.r. — Simo Vučinić,v.r

(M.P.)[1]

Original, rukopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 V, reg. br. 10—1

[1] Okrugli pečat: Štab II Bataljona I. Žumberačko-Pokupskog N.O.P. odreda
[2] Franjo Mikulić Kopač

189

1942, listopad 19.
Bjelovar

Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti Bjelovar Zapovjedništvu Ustaške nadzorne službe a napadu partizana na Kloštar i Pitomaču i sukobu s njima u selu Oštri Zid.

»ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU
Broj: V.T. 1985/42.

Bjelovar, dne 19. listopada 1942.

Predmet: Izvješće o položaju.

ZAPOVJEDNIŠTVO USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED I.
SREDIŠNJEM UREDU ZA SUZBIJANJE KRIMINALITETA;
RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST - ZAGREB
VELIKOJ ŽUPI BILOGORA - BJELOVAR,
ŽUPSKO REDARSTVENOJ OBLASTI - NOVA GRADIŠKA
VARAŽDIN
OSIJEK,...«

»...Dana 18. rujna 1942. g. u 0.30 sati došla je jedna veća grupa partizana[1] na željezničku postaju u Kloštar Podravski 9. km jugoistočno od Đurđevca i napali su na putnički vlak koji je došao iz Koprivnice. Putnike su istjerali iz vagona, domobrane razoružali i svukli, te sve pustili, a vlak-vagone zapalili i još nekoliko teretnih vagona stojećih na postaji. Po tom su zapalili željezničku postaju, skladište, stan nadzornika pruge i ostale nuzgredne prostorije, koje je djelimično oštećeno. Iz kase nadstojnika postaje odnešeno je 50. kuna; a iz putničke blagajne oko 2000 Kuna. Polomljeno je nekoliko skretnica i 7. brzoglasnih stupova. Žrtava toga napada nije bilo.

U mjesto Kloštar partizani nisu dolazili, samo su uzeli dvoje kola, koja su im prevozila opljačkane stvari do sela Male Trešnjevice i pustili ih. Istodobno rasturali su komunističke letke.

Dana 18. rujna 1942. g. u 1. sat napalo je oko 2000. partizana[2] mjesto Pitomaču 17. km. jugoistočno od Đurđevca. Oko oružničke postaje bio je napadaj najjači, jer su oružnici davali otpor sve do 3.30. sati kada im je već nestalo streljiva, te je partizanima uspjelo zapaliti zgradu postaje u kojoj su se još branili oružnici. Iz zapaljene i već napola izgorele zgrade iskakali su pojedini oružnici i tom prigodom partizani su uhvatili oruž. vodnika Špoljarić Andriju, oružnike Šakić Josipa, Ajvas Ivana, Sudar Nikolu, Bužić Dragutina i domobrana Kovačević Andriju, dok je ostalima kroz vatru uspjelo pobjeći. Zgrada postaje sa svim namještajem i stvarima izgorila je do temelja.

Istodobno partizani su napali i zapalili općinu, državno skladište žita, paromlin Netik d.d. i željezničku postaju, koji su objekti do temelja izgoreli, a demolirali su državnu poštu i dvije državne šumarije.

Iz ureda državnih šumarija odnešeno je 300.000 kuna, iz općine 30.000 K, iz poštanskog ureda 2.500 Kuna gotovog novca i 50.000 u poštanskim markama.

Sa paromlinom i žitnicom izgorelo je oko 26 vagona pšenice. U borbi sa partizanima kod oružničke postaje ubijen je 1 partizan, koji je ostao mrtav u bašti, a 11 ih je bilo ranjeno, koje su partizani odvezli prema Maloj Trešnje vici...«

»... Dana 30. rujna 1942. g. oko 22 sata u selu Oštri Zid, općine Berek, kotara Garešnica 10 km. južno od Bereka sukobila se jedna ustaška obhodnja od 10 ustaša sa oko 100 naoružanih partizana. Uslied premoći ustaše su se povukli, a

partizani zapalili pučku školu. Partizani su zaposjeli cielo selo i drže ga u svojim rukama. —...«

»ZA DOM SPREMNI!
(M.P.[1])

ZA
REDARSTVENOG UPRAVITELJA
(potpis nečitak)

USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA - UNS
Broj 37118 Primljeno 26. X. 1942
Radna jedinica Prilozi Izvjestitelj:«

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 172, reg. br. 53/3—2.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 143, str. 467—469.

[1] To su bili dijelovi Moslavačkog bataljona.
[2] Napad su izvršili dijelovi Moslavačkog bataljona. Sedme NO brigade i Trećeg bataljona Prvog slavonskog NOP odreda. Vidi dok. br. 131.
[3] Okrugli pečat: kao u naslovu.

190

1942, listopad 20.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama jedinica na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske u prvoj polovini listopada 1942. godine

»GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 104/42
Dne 20. X. 1942

Operativni izvještaj br. 21

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE . «

»... II Operativna Zona:

7. X. neprijatelj je započeo sa svojom ofenzivom na Žumberak.[1] Polazne baze su mu bile Kostanjevac, Oštre, Kalje, Željezno i Vivodina. Zaključeno je da se neprijatelju pruži jak otpor, i to sa snagama Proleterskog bataljona i bataljona »Jože Kraša«. Borba je započela oko 11 sati prije podne na liniji Oštre—Vivodina i imala je frontalni karakter. Te položaje držao je Proleterski bataljon, dok je bataljon »Jože Kraša« dobio zadatak da se prebaci u pozadinu i da uđe u Kostanjevac ili Oštre. Tog istog dana navečer oko 6 sati stigla su tri neprijateljska aviona i to dva lovca i jedan teški tromotorni bombarder tipa Heinkel. Oni su bombardirali položaje. Jedan naš puškomitraljezac otvorio je vatru na bombarder na visini od 1.600 metara i sa prvim rafalom pogodio ga u rezervoar, tako da se bombarder kao goruća vatra srušio na zemlju. Pošto je avion bio pun bombi, to je nastala jaka eksplozija, tako da je cijela posada aviona potpuno raznešena. Pad aviona vidio se vrlo daleko. Kod partizana i kod naroda nastalo je radi toga veliko oduševljenje. Dva lovca, koja su pratila bombarder, pobjegla su nakon toga u najvećoj brzini u Zagreb.

8. X. borbe se vode i nadalje, tako da neprijatelj ne može da kreće naprijed.

9. X. ustaše su počeli vršiti jaki pritisak na naše lijevo krilo, s namjerom da ga zaobiđu i da presijeku otstupnicu prema Sloveniji. Neprijatelj stalno napreduje, a naše desno krilo se povlači. U to vrijeme uhvaćena je veza sa jednim slovenskim bataljonom, koji seje nalazio na granici između Žumberka i Slovenije. Uz pomoć ovog bataljona započet je juriš na neprijatelja, tako daje nakon jednog sjajnog naleta partizana neprijatelj počeo da se povlači. Istovremeno je 3. četa Proleterskog bataljona jurnula na neprijatelja, tako daje neprijatelj u paničnom bijegu otstupao. Na jednoj koti zaplijenjena je čitava komora neprijateljeva i zarobljeno 5 ustaša. Neprijateljsko lijevo krilo već je protjerano iz Vivodine, dok se sa desnim krilom zadržao u selu Visoče, gdje je ponovno došlo do borbe. U toku borbe, drug Franjo Ogulinac (Seljo), komandant II Operativne Zone i član Glavnog Štaba odvojio seje na jednoj koti. Drug Seljo bio je za čitavo vrijeme borbe na konju, i premda ga je komandant Proleterskog bataljona upozoravao da siđe sa konja, jer bi ga mogao pogoditi teški mitraljez, koji je tukao sa jedne kote iz sela Visoče. Neprijatelj je opazio konjanika, te pustio dva rafala iz mitraljeza. Jedan metak je pogodio druga Selju ravno u glavu, i on je pao s konja mrtav.

Nakon juriša u Visoču, koji je bio divan primjer herojstva partizana, a koji nije uspio, pošto se neprijatelj poslužio trikom, te jedan dio digao ruke za predaju, a drugi dio bacao bombe na našejurišce, neprijatelj je ipak nakon dva sata borbe pobjegao u Kostanjevac.

Nakon toga, mrtvo tijelo druga Selje prevezeno je u selo Jezernice iznad Sošica, gdje je pokopano.

Iste večeri dolazi u Sošice jedna satnija ustaša, koja nije znala kako je prošla ofenziva.

10. X. ova satnija je iznenadila naše jedinice u selu Kordići. Time je neprijatelj bio skoro sasvim opkoljen od naših snaga, ali ovu situaciju nije Proleterski bataljon znao iskoristiti, tako da je nakon nekoliko sati borbe neprijatelju uspjelo, uz velike gubitke, da se povuče u Kostanjevac.

Ovim je završena neprijateljska ofenziva, i neprijatelj se vratio u svoje polazne položaje.

Neprijatelj je imao velike gubitke, ali broj nije poznat. Na našoj strani Proleterski bataljon je imao jednog mrtvog, a Slovenski bataljon tri mrtva.

U vrijeme kad seje bataljon »Jože Kraša« prebacio preko ceste Kalje—Kostanjevac, s njime je izgubljena veza. Za to vrijeme on je vodio borbu na sektoru oko Kalja i Stojdrage, ali rezultat borbe nije poznat.

U ovim borbama, u kojima su učestvovale četiri ustaške bojne, potpuno su razbijene I, II i III satnija. Četiri ustaške bojne (1,16,13 i 4 bojna) nalaze se u sastavu »Kordunskog zdruga«.

Prema posljednjim vijestima, neprijatelj je ponovno započeo ofenzivu na sektoru Žumberka. Detaljnijih vijesti još nemamo.

Ovih je dana zapaljena željeznička stanica u Rečici na pruzi Karlovac—Skakavac. Kad dobijemo detaljnije vijesti, obavijestit ćemo vas...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
(M.P.)

Politički komesar
V.[2] *Bakarić* v. r.

Komandant
otsutan«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond NOP-a br. 2820. (stara signatura)

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 61, str. 254—255.

[1] Vidi dok. br. 168.
[2] Vladimir

1942, listopad 20.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o prekinutim vezama s Moslavačko-sisačkim NOP odredom

Druže Konspiratoru![1]

Sve veze sa odredom su pokidane i momentalno ne znamo gdje se nalazi; činimo sve da se uspostave.

Drug Marijan[2] je u sporazumu sa drugom Bulatom[3] formirao odred.

Ćule[4] se nije vratio a kako izgleda za sada i ne može, tako isto poštu koju si mu poslao nije mogao primiti.

Što se tiče druga Plavog,[5] kojeg si uputio na Culea a za Bjelovar: smo mi uputili na teren sa našim jednim i to privremeno dok se veze uspostave.

Molim Te javi nam šta je u pogledu HSS riješeno — u onom smislu kako smo to govorili, a isto tako kako stoji sa dolaskom Brodarca[6] na naš teren, koji bi bio nužno potreban zbog poznavanja tradicija kao i ljudi iz HSS. Jer trebamo znati da je baš na terenu Zgb.-čkog povjerenstva u tom pogledu potrebno učiniti najviše, pošto će baš taj teren biti odlučan, kako za sadanje držanje tako i za sutrašnji smijer polit. HSS.

Što se tiče prak. pripojenja K. Sisak (a koji je zbog blokade Save potpuno odsječen) mi smo sproveli potpunu suradnju bez obzira na teh. podjelu i to tako da K. Sisak šalje delegate na sas. [tanak] »OK« i obratno.

Zadnji put si kazao da bi mogli dobiti radio aparat, ako još postoji ta mogućnost pošalji ga.

Održali smo sas.[tanak] OK od kojeg ću Ti izvještaj poslati.

Molim Te da mi dozvoliš da odem u Baniju do sekretara OK (Starog)[7] u svrhu savetovanja s razloga kao susjednog OK kao i stog što oni raspolažu sa većim iskustvom (trajalo bi sve oko 8 dana).

Uz drugarski pozdrav!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Dne, 20. X. 42.

Za O.K.
Čuk[8]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-43/125

1 Dragutin Saili, rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu
2 Marijan Cvetković
3 Rade Bulat
4 Dušan Čalić
5 Stjepan Bogdan
6 Ivo Brodarac
7 Vlado Janić
8 Vinko Jeđut

1942, listopad 20.

Iz izvještaja Štapske ćelije Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje o neprijateljskoj ofenzivi na Žumberak i akcijama odreda

»Štabska ćelija
Žumberačko-Pokupskog
Nar. Osi. Part. Odreda
20. X. 1942.

Okružnom Komitetu K.P.H. Pokupskom

Ofanziva koja je bila spremljena na Žumberak započela je 14. IX. 1942. Ja[1] sam za nju saznao 13. IX. na večer i to došao je jedan čovjek iz Ruda i kazao mi je daje došao jedan vojnički kamion u Pribić a iza njega odprilike tri satnije vojske. Za tom vojskom došla su u Krašić 11 kamiona vojske. Vojska koja je došla u Pribić produžila je u Slavetić a na njezino mjesto došli su drugi iz Krašića. U isto vrijeme kazala je neka drugarica, kojoj su ustaše ubili muža u Sv. Jani daje i tamo stiglo dosta vojske, a između Petrovine i Sv. Jane daje stigla artiljerija. 3. četa bat. Jože Kraša naletila je dan prije na ustašku zasjedu i bila rasturena, pa seje sakupljala u selu Dragonošu odakle seje premjestila u Višoševiće. Čim sam uočio situaciju izdao sam u dogovoru sa I.K.U.B. komandantom Vidovićem[2] nalog četama t.j. Bat. Josipa Kraša da se čete razmjeste na slijedeći način: 1. četa na sektoru Sošica, 2. četa da osigurava pravac neprijateljskog nastupanja od pravca Pribić— Slavetić, 3. četa Višoševići da štiti od Sv. Jane i Lipovca. Omladinska četa ostala je kao najslabija kao rezerva pozadi 3. čete. U naredbi bilo je izričito naglašeno da se ni jedna ne smije povući bez posebnog naređenja. Sa štabom I.K.U.B. bilo je dogovoreno da će naše čete prihvatiti borbu tako dugo dok se ne vide namjere neprijatelja, a ona t.j. brigada da će se za to vrijeme skoncentrirati i udariti na najpovoljnijem mjestu. 14. IX. neprijatelj je iznenadio slovensku bolnicu i poubijao teške bolesnike i zaplenio inventar. Na to je bio upućen 1. Bat. I.K.U.B. u pravcu Budinjaka i prihvatio gore borbu s neprijateljem sa rezultatom koji je naveden u operativnom izvještaju. Toga jutra odmah smo evakuirali našu bolnicu iz Mrzlog polja u Kekićevu dragu, a komandant Odreda vratio se u Štab, nakon čega je održana zajednička konferencija gdje je donešena zajednička odluka da se povučemo na visove iznad Gorinje i Tomaševca i tu dočeka neprijatelja. Međutim tu se pojavilo pomanjkanje hrane pa se stupilo u vezu sa Krškim Odredom, da nam on istu nabavi. 15. IX. održan je zajednički sastanak štabova I.K.U.B., Žum.-Pokupskog i Krškog Odreda gdje je poslije razlaganja

situacije zaključeno da se osnuje zajednički Operativni štab u koji je od našega Odreda ušao drug Komandant i ja. Zaključeno je daje situacija za sve snage dosta opasna, jer po svemu sudeći imala je to biti zajednička ofanziva Talijana i ustaša, sa namjerom da nas opkole i onda čiste sektor po sektoru. Da se to izbjegne zaključeno je da se i naš bataljon povuče sa ovoga sektora jer je I.K.U.B. i Krški odred odlučio da se povuku iza pruge Novo Mesto— Karlovac i 16. krenuli na put. Prva etapa bila je Brezova Reber. Ovdje smo dobili podatke od Slovenaca da ne stoji, da bi Talijani spremali ili vodili kakovu ofanzivu, pa smo zaključili da se zajedno sa Slovencima vratimo na naš teren i da vršimo zajedničke akcije. Bolnicu smo predali Brigadi daje prebaci u Kočevski kraj. Iste večeri stigli smo iznad Jugorja tu smo se odmorili i spremili akciju na Belu Gardu u mjestu Dolž. Akcija nije uspjela jer nisu Slovenci pokupili dovoljne podatke, a servirali su je kao vrlo laku. Vratili smo se na Žagu gdje nas je tukla neprijateljska artiljerija. Ostali smo ovdje dva dana, otišli ujedan stari grad. Odavde smo izvršili akciju na Sošice, koja je lijepo uspjela. Iz Sošica vratili smo se opet u Sloveniju i pripremali akciju na Kalje, Gornju i Novo Selo. Akcija nije uspjela, jer smo podcijenili neprijatelja i ni [smo] raspolagali sa dovoljnim podatcima. Vrativši se iz te akcije ostali smo par dana u logoru, pa smo zaključili vratiti se na Žumberak i to ovaj dio koji je djelomično podpao pod Italiju. Kada smo bili na Sv. Geri, dobili smo vijesti da je došao Proleterski Bat. Hrvatske, pa smo se spustili u Sošice i stupili s njim u suradnju...«

»Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar ćelije:
I.[gnac] Pipić v. r.«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-16615

[1] Izvještaj je pisao Ignac Pipić.
[2] Nikola Vidović

1942, listopad 21.

Izvještaj Pavla Gregorića, rukovodioca Povjerenstva CK KPH za Slavoniju, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o osnivanju Okružnog komiteta KPH Bjelovar i kotarskih komiteta KPH Đurđevac i Bjelovar

Dragi druže![1]

U prvom redu zahvaljujem Ti za pošiljku t.j. za sat, 2 naliv-pera i 7 škatulja cigareta kao i naočale. Drugovi su ti mnogo zahvalni za sve što si poslao. Odgovaram ti po redu na Tvoje pismo:

1.) Drug Ćule[2] stigao je ovamo u Povjerenstvo-[1] pak sam s njime o svemu potanko porazgovarao. Na sreću, dva dana prije toga bio je ovdje drug Bijeli,[4] s kojim seje Ćule na putu sastao. Ja sam Bijelom pokazao Tvoje pismo, s kojim se on nije složio u koliko se tiče njegove osobe. On je uspio formirati O.K. za bjelovarski okrug koji se sastoji od 3 člana. Isto je tako formirao K.K. za Bjelovar i Đurđevac te mu je uspjelo povezati partijce kojih ima svega 9 u bjelovarskom kotaru a 11 u đurđevačkom (kotaru). Sve te veze koje je on pronašao kao i simpatizere ja sam predao Culi, koji je sa čitavom organizacijom u tom okrugu sada upoznat. Čini mi se da bi za sada trebalo Bijeloga ostaviti na mjestu sekretara jer je on, iako nakon mnogo vremena, konačno uspio povezati sve partijce na terenu što je vrlo važno, jer tamo još uvijek bjesni reakcija. Križevac i Koprivnica nemaju za sada ništa.

2.) Što se tiče dr. Žužića ne mogu Ti ništa javiti, jer mi na žalost do sada nismo uspjeli uspostaviti nikakovu vezu sa Srijemom.

3.) Ako Ti nisam zahvalio za onu prvu pošiljku t.j. za dva sata, i hozentregere kao i sanitetski materijal to činim na ovom mjestu. Sve je stiglo u redu.

4.) Drug Bijeli već se je nekoliko puta na Vas obratio za neke stvari. Molim Te idite mu u svemu na ruku. On će se uvijek javiti pod imenom Bijeli.

5.) Ništa mi ne pišeš o mojoj legitimaciji koju si mi obećao. Ja sam Ti poslao negative da ih tamo date razviti jer ovdje nijesmo imali mogućnosti da to učinimo.

6.) Šaljem Ti jednu legitimaciju sa fotografijom, pak Te molim ako ikako možete, da ju izradite za tog druga i pošaljete ovamo.

7.) Upućujem Ti po istom kuriru najprije dinara 1.660.-, što je obračuna za mjesec srpanj za Grubišnopoljske organizacije. Zatim Ti šaljem svotu od *112*- dinara za članarinu za 6 i 7 mjesec O.K. Nova Gradiška i to 222 dinara za partijsku članarinu i 550 dinara za članarinu SKOJ-a. Za Okrug Virovitica šaljemo dinara 870.- i to: članarina za 6 mjesec 310.- partijski prilog 270.- za SKOJ (članarina) dinara 25.- narodna pomoć 265.- dinara svega dinara 870.-

Član O.K. Bjelovarskog Okruga poslao je nedavno iz sreza Đurđevac dinara 520.- bez naznake zašto. Najbolje da to uneseš kao članarinu. Svega skupa 3.422 više 1.660.- dinara — 5.082 dinara.

Novac za Grubišno Polje obračunat je na nutarnjoj strani ceduljice kojom je obložen novac. Ne ljuti se što Ti šaljem ovako na brzu ruku taj novac ali moja je vruća želja da ga se jedanput riješim.

8.) Po kuriru šaljemo Ti 80.000.- Kuna i 1.277 RM. Kroz nekoliko dana poslat ćemo Vam još jednu svotu. Treba samo da prikupimo novac od pojedinih jedinica koje su vršile akcije.

9.) Priklapam Ti pismo Draginog[5] muža.

10.) Ovo je bio spisak narodnih boraca koji smo mi predlagali za izmjenu. 1. Franjo Štrempf, 2. dr. Stjepan Pilicer, 3. Rudolf Hrozniček, 4. Elizabeta Pelzl, 5. Dr. Pavletić, 6. Mila Herzeg, 7. Veljko Maletić, 8. Stanisavljević Piljo, 9. Marko Pauković, 10. Lida Zlatić, 11. Mirko Sukić, 12. Milutin Mićo Podunavac, 13. Stjepan Funarić, 14. Rudolf Domanji, 15. Nikola Basic, 16. Erih Druker. Zatim smo tražili posebnim dopisom Andriju Hebranga, Henrika Znidarčića, Mirka Bukovca, Marijana Krajačića, Mladena Ivekovića, Ivanu Komar, Danu Popovića, Juliusa Erkera, Peru Prodanovića, Vladu Lončarića, Bogdanku Podunavac, prof. Sarajčića, Stevu Šabića, Olgu Kohn, Milana Torbicu. Dobili smo one koje smo Vam već spomenuli, za ostale su nam javili da nisu na životu i ako to ne odgovara stvarnosti bar za jedan dio spomenutih.

Vidiš po čitavom pismu da se mnogo žurim zato završavam iako bi imao još koješta napisati.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Tebe i druga Slavka[6] mnogo i drugarski pozdravlja

21.X. 42.[8] Brzi[7] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-43/129

[1] Dragutin Saili, rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu
[2] Dušan Čalić
[1] Povjerenstvo CK KPH za Slavoniju i Srijem
[4] Ivan Božičević
[5] To odnosi se na supruga Drage Iveković. Pismo nedostaje.
[6] Ivo Marinković
[7] Pavle Gregorić
[8] Datum zaprimanja u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu koji je nadopisao Dragutin Saili.

1942, listopad 21.

Iz dopunskog izvještaja Štaba Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o borbama jedinica Prve, Druge i Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske na području Moslavine i Podravine

K *A* i n

»ŠTAB I OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Br. 134 Dana 21. X. 1942

KOMANDANTU PARTIZANSKE N O. VOJSKE HRVATSKE

Dopuna operativnog izvještaja
od 1—20. oktobra 1942. g....«

»Banija:...«

»...Od 10. IX. — 20. IX. bataljoni VII part, brigade u zajednici sa Moslavačkim partizanima[1] i Bosanskom Proleterskom četom[2] izvršili su više akcija na neprijatelja u Slavoniji i Podravini i to: izvršen je napad u Vel. Mlinskoj gdje je bilo oko 50—60 kulturbundovaca. Napad je potpuno uspio.

Zaplijenjeno je oko 35 karabina sa municijom. 7 živih Nijemaca sa oružjem izgorijelo je u zgradi jer se nisu htjeli predati. 4 zarobljena Nijemca puštena su kući. Ubijeno je oko 30 Nijemaca kulturbundovaca u borbi.

Na putu prema Hercegovcu u blizini pruge naišao je vlak, koji saobraća prugom Bjelovar—Garešnica. Vlak je odmah napadnut i lokomotiva je skoro uništena. Uslijed nizbrdice voz klizi dalje a partizani jurišaju za njim nekoliko kilometara i stižu ga blizu stanice Hercegovac. Upadaju u vlak usprkos žestokog neprijateljskog otpora iz vlaka i minobacačke i mitraljeske vatre iz Hercegovca. Partizani sa jedne strane napadaju stanicu Hercegovac dok drugi upadaju u vlak.

Ubijeno je 8 domobrana u vlaku. Sav vlak (8 vagona i 1 lokomotiva) uništen je i zapaljen. Zaplijenjeno je 25 karabina, mnogo pošte, 25.000 Kn., mnogo štofa i duhana i ostale ratne spreme. Zarobljeno je 13 živih domobrana.

18. IX. naše udružene snage napale su na Pitomaču, Kloštar i rudnik uglja kod Pitomače.[3] Ovom prilikom uništena su dva osobna vlaka, koji su jednostavno zaustavljeni na stanicama i na njih izvršen prepad. Zapaljeno je oko 40 vagona i 2 lokomotive, koje se sasvim uništene. Sasječene su sve t.t. veze i zapaljene zgrade oko stanice i sama stanica. U ovim operacijama rastjerane su sve neprijateljske posade iz ovih mjesta i zaplijenjena ogromna količina životnih namirnica i sanitetskog materijala. Između ostalog zaplijenjeno je 12 karabina i sa municijom, oko 1.000.000 Kuna, 8 buradi petroleja, 150 novih vojničkih hlača, 50 pari cipela, nešto čizama, 300 kg. slanine, 6 sanduka šećera, 12 pisaćih strojeva, nekoliko radio aparata i mnoštvo ostale spreme.

Ubijeno je 3 žandara, nešto ustaša i zarobljeno 6 živih žandara. Zapaljen je 1 veliki trokatni mlin sa prekrasnim strojevima sa 20 vagona žita, porušena su okna na rudniku kod Pitomače gdje je pronađeno 500 kg. eksploziva.

Narod u svim ovim krajevima dočekao je partizane sa oduševljenjem i na skupštine i sastanke narod dolazi u masama i rado sluša naše drugove kad oni

govore. Među neprijateljima zavladala je velika panika, tako da ne smiju ni sačekati partizane kada čuju da su oni blizu, već kukavički bježe.

Detalji po ovom izvještaju nedostaju uslijed udaljenosti i slabe veze.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit, komesar Komandant«

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102B, reg. br. 33-2

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 63, str. 268—269

[1] Odnosi se na Moslavački NOP odred.
[2] Vidi primjedbu br. 8, uz dok. br. 165.
[3] Vidi dok. br. 137.

195

1942, listopad 21.
Zagreb

Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za listopad 1942. godine

(Primici)

	Cl.	P.p.	Št.	N.O.O.	A.F.Ž.	Ukup.
II[1]	600	750	2024	2867		6241
III	400	1320	200	37294		39214
V	930	1050	1543	7560	8502	19585
VI	970	150	792	6920	2230	11062
Istr. [a] IX (mj)				10740		10740
Istr. [a] X (mj)				11000		11000
Ž	1400	1040	390	8510		11340
	4300	4310	4949	84891	10732	109182

Iz. [aci] X.

Lični:	
Debeli[2]	3.500.-
Hromi[3]	3.500.-
Bobi[4] za IX.	2.600.-
Bobi za X	3.500.-
A.F.Ž.	3.500.-
Žuti[5]	3.500.-
Katja[6]	2.500.-
Otpremni mjeseci	3.500.-
Predavač[7]	3.500.-
Predavač nadoplata IX	500.-
Iskreni[8]	400.-
III. Raj.: N.P.	4.480.-
III Raj.: honorar 1 part.	3.500.-
Istra N.P. IX.	1.200.–
Istra N.P. X.	1.300.—
Tehničarka mj.	1.000.–
Tehničar mj.	**1.000**.–
	42.980.-
Teh.fnika]	
24.000 1 papira ä 185	4.440.-
15 tuba geha boja ä 200	3.000.-
4 kut. Geha matrica à 240	960.-
	8.400.-
Raz.[no]	
Budilica VI	300.-
15 1 alkohola (Istra)	3.565.-
3 naliv pera ä 640	1.920.-
Otprema stroja u Kordun	500.-
	6.285.-
L. [ični]	42.980.-
T. [ehnika]	8.400.-
R. [azno]	6.285.-
	Ukupno: 57.665.—
Pr.	109.182.-
Akonto IX +	5.000.-
Ukup.	114.182.-
Pr.	114.182.-
Iz.	57.665.-
Saldo	56.517.-

IV raj. nije obračunao u III. mj. zaostatak od 14.430.-Kn. 3 zlatna vjenčana prstena, 2 zlatna prstena sa okom, (jedan bez kamena), 1 zlatna naušnica, 1 zlatan križić, 1 srebrna doza i 1 posrebrena posuda za šećer.

28.X.42.[9]

21.X.42.[10] SI[11]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20.

[1] II—VI brojevi rajona.
[2] Ivan Mećar
[3] Janko Zrinjšćak
[4] Marko Linarić
[5] Ivan Jernej
[6] Drago Krndija
[8] Franjo Culjak
[9] Ivo Marinković, član Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, naknadno je upisao datum kada je primio navedene predmete i novac.
[10] Datum zaprimanja dokumenta kod Povjerenstva CK KPH u Zagrebu.
[11] Slavko Ivo Marinković, član Povjerenstva CK KPH u Zagrebu.

196

1942, listopad 22.

Upute Marka Belinića, zamjenika politkomesara Štaba II operativne zone NOP odreda Hrvatske, Okrutnome komitetu KPH Varaždin za okupljanje partizanskih grupa u četu, koja treba da se poveže s Kalničkim NOP odredom

22. X. 1942.

Drugarskom

Okružnom Komitetu K.P. Hrvatske (Var.)

Dragi drugovi!

Drug Stari[1] dao mije Vaš izvještaj, te sam[2] pročitao one stvari koje se tiču partizanskog pokreta u tom izvještaju.[3] Vi izvještavate da imadete grupu od 20 drugova i 3 drugarice, te 7 partizana od stare proljetne grupe. Vas i ovaj puta

muči pitanje politkomesara i komandira čete i tražite da Vam pošaljemo ta lica. Najprije je potrebno izvršiti organizaciju čete. Četu treba organizirati za sada u dva voda. Svaki vod neka ima 15 ljudi. Načelo voda dolazi vodnik. Vod treba podijeliti na dvije desetine. Svaka desetina treba imati svoga desetara. Vodnike i desetare postavite Vi privremeno. Isto je tako potrebno da svaki vod imade političkog delegata. U desetini taj nije potreban. Imate dakle dva voda, prema tome treba postaviti komandira čete, jer to više nije jedan vod, već on preraštava u četu. Zato je potrebno postaviti komandira čete i politkomesara čete. Za sada vi postavite najsposobnije drugove na ta mjesta, ali ti drugovi će biti samo privremeno komandno osoblje čete.

Vama je poznato što se vidi i iz Vašeg izvještaja, da prema kalniku kreću jače snage partizanske. One se nalaze već u Zagorju,[4] a drugi dio je također s druge strane na putu prema Kalniku.[5] Na kalniku će se formirati više bataljona, a zatim Kalnički Odred. On je već zapravo formiran. Stoga Vam stavljamo u zadatak da se smjesta spojite sa partizanskim snagama, koje se nalaze u Zagorju. Tim snagama stoje na čelu iskusni drugovi i postavljeno je rukovodstvo od Štaba II. Zone, a to je rukovodstvo postavljeno i od glavnog Štaba. To će rukovodstvo rukovoditi sa vojničke strane sa partizanskim jedinicama Kalničkog Odreda. No trebate nastojati da se također smjesta spojite i sa snagama koje kreću s one druge strane prema Kalniku. Dakle čim se spojite sa partizanima, bilo sa koje strane Vi smjesta Vašu grupu predajte Štabovima dotičnih jedinica koji će kasnije Vaše partizane razmjestiti po jedinicama kako će to biti najbolje. Vaša grupa ulazi u sastav Kalničkog Odreda, te treba svo oružje da donese sa sobom i preda ga štabu Odreda ili bataljona (sa kojim se prije povežete) pa će Štab izvršiti raspored ljudi i oružja. Štabovi također imadu određene zadatke, pa će vaša grupa pod njihovom komandom vršiti akcije.

Dakle, smjesta potražite partizane i povežite se s njima. Kažite da sam Vas ja poslao. Možete im reći moje ime pravo i prezime, jer me pod tim imenom i poznaju. Ja sam i njih obavjestio da će se spojiti s Vama i da će od Vas dobiti 30 ljudi.

Nadalje, Vi trebate smjesta preuzeti rukovodstvo sa partijskom organizacijom u Odredu. Vi ćete rukovoditi sa cijelim odredom na taj način, što ćete rukovoditi sa partijskom organizacijom u Odredu. Rukovoditi ćete na slijedeći način: formirajte partijske jedinice po četama (jedna četa, jedna partijska ćelija), svaka ćelija imade svoga sekretara. Sekretar je obično zamjenik politkomesara čete. Onda više četa sačinjavaju bataljon. Prema tome bit će u bataljonu i više ćelija. Zato ćete formirati bataljonski biro, koji je partijski forum u bataljonu. Bataljonski se biro bira na bataljonskim konferencijama. Pored ostalih članova bataljonskog biroa, kojeg sačinjavaju obično sekretari ćelija ulazi i politkomesar bataljona. Na sjednice bataljonskog biroa dolazi pretstavnik Kotarskog komiteta, a ako toga nema onda pretstavnik Okružnog komiteta.

Članovi Partije, a koji su članovi Štaba bataljona (komandant, njegov zamjenik, politički komesar, njegov zamjenik, operativni oficir i obavještajac) ne ulaze u partijsku ćeliju u četi, već se od njih formira *štabska ćelija.* Na sjednice štabske ćelije također dolazi pretstavnik Kotarskog komiteta, a ako toga nema onda Okružnog komiteta. Na tim se sjednicama postavljaju zadaci Štabu, a na sjednicama bataljonskog biroa cijelom bataljonu. Kao članovi partije jedni i drugi odgovorni su pred partijom za izvršenje postavljenih zadataka. No na sjednice Štaba, koji je vojne formacije ne dolazi pretstavnik O.K., jer Štabovi odgovaraju za svoj rad opet višim Štabovima za izvršenje dobivenih zadataka. Štabovi su jedno a partijska organizacija je drugo. Partija rukovodi u cijelosti sa partizanima, preko svojih organizacija, koje se formiraju u partizanima, kao što smo napred napomenuli. Nedalje, se formira štabska ćelija od članova Štaba odreda, na sjednice te ćelije mora doći pretstavnik Okružnog Komiteta. Obično je zamjenik politkoma Odreda i član Okružnog komiteta. Tako partija imade t.j. O.K. direktno svog člana i u samom Štabu, koji je najodgovorniji da se partijske direktive i naređenja u cijelosti provode u život.

Pri Štabu Odreda se formira i Agitprop grupa. Šef Agitprop grupe jeste politički komesar Odreda. Ta grupa imade zadatak agitacije i propagande. Političke radnike (terenske radnike) određuje O.K. ti treba da budu partijci. Oni treba da rade po liniji formiranja N.O.O.-a i opće političko organizacionog djelovanja, kako partije tako i partizana. No sve to mora da bude usklađeno sa partizanskom vojskom. Uostalom partija rukovodi sa svim pa nemože sama sebi protusloviti. Mi ćemo se za kratko vrijeme o tome i usmeno razgovarati. Ja ću doći do Vas.

Zadatke, koje dobivaju partizanske jedinice i Štabovi od viših štabova Vi nemojte menjati, jer na to nemate pravo. Sa višim Štabovima također rukovode i viši partijski forumi. Na već poznati i napred opisani način.

Nastojte na svaki način, da mobilišete što više ljudi za partizane. Naročito treba vršiti mobilizaciju među radnicima. Sve ljude koji su voljni ići u partizane lifrajte štabovima i dajte njihovu karakteristiku. Zato si osigurajte trajnu i čvrstu vezu sa partizanima. Treba raditi u pravcu narodnog ustanka, koji je moguć samo treba raditi hitno i svestrano. Sada imadete kuda ljude slati i treba da ih šaljete. To vam je jedan od najvećih zadataka. Također je važno da organizirate obavještajnu službu, koju predajte partizanskim štabovima.

Javite partizanskim štabovima, da preko Vas šalju operativne i političke izvještaje Štabu II. Operativne Zone. O tome sam i njih obavjestio, pa će se oni vjerojatno na vas u tom pravcu obratiti. Vi te izvještaje odmah pošaljite dalje.

Druga Štroka,[6] komandanta Kalničkog Odreda primite u Kotarski komitet, a ako taj još ne postoji, onda s njim računajte, jer imade sposobnosti za taj rad.

Za sada toliko, a dok se vidimo i dobijemo od Vas odgovor onda ćemo razgovarati više.

Drugarski pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP.13/386

[1] Dragutin Saili, rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu
[2] Odnosi se na Marka Belinića, zamjenika političkog komesara štaba II operativne zone NOP odreda Hrvatske.
[3] Vidi dok. br. 179.
[4] Vidi dok. br. 180.
[5] Vidi dok. br. 180.

197

1942, listopad 22.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje o sastanku na kojemu se raspravljalo o političkom radu u općini Radatović, o vojno-političkom stanju u Proleterskom bataljonu i bataljonu »Josip Kraš«

IZVJEŠTAJ
o
sastanku Okružnog Komiteta Pokupskog

1.) U općini Radatović političko stanje je mnogo bolje. Ljudi vole partizane, shvataju današnju borbu, mrze okupatora i njegove sluge. Osim toga u selima općine Radatović većina ljudi goviri sa simpatijama o Komunističkoj Partiji, narod izvikuje parole. Govore sami o potrebi jedinstva, itd.

2.) O stanju u Proleterskom bataljonu podnio je izvještaj drug sekretar bataljonskog biroa. Stanje u tom bataljonu, kako vojničko tako i političko je dobro. U drugoj četi istog bataljona vide se neki nedostaci, a to je uglavnom radi toga što je komesar i komandir iste čete slab. Međutim, stanje se može popraviti.

Vojnički sastanci u Proleterskom bataljonu održavaju se često dok politički rjeđe.

Partijski sastanci održavaju se redovito jedamput nedjeljno, a također prije i poslije svake akcije.

Brojno stanje partijca i kandidata u Pr. bataljonu je slijedeće: I. četa 12 partijca i 6 kandidata, II. četa 10 part. 5 kandidata, III. četa 8 part. 10 kand., IV. četa 9 part., 6 kand., štabska ćelija 7 i ćelija štabskog osoblja 3. Ukupni broj partijaca iznosi 49 članova. Partijci su dosta dobri.

Stanje bi bilo još bolje, ali sastanci se teško održavaju radi toga što vojnici nijesu zajedno.

3.) Vojničko i političko stanje u bataljonu Josipa Kraša je vrlo loše. Broj partijca u tom bataljonu je dosta velik ali kvaliteta partijaca je vrlo slaba. Partijci su mladi i ne poznaju mnogi liniju u današnjoj borbi. Rad s kandidatima je nepravilan. Kandidatima se ne zadaju konkretni zadaci, što je potrebno.

Brojno stanje partijaca u bataljonu Josipa Kraša: I. četa 8 partijaca, 4 kandidata, II. četa 11 part., 5 kandidata, Omladinska četa 8 part., 4 kand. Štabska ćelija broji 6 članova, ukupno 33 partijca i 13 kandidata.

Osim navedenih partijaca i kandidata postoje još ove ćelije: Štabska ćelija štaba Odreda, ćelija Agitprop grupe, ćelija političkih radnika i ćelija straže kod II. Op. Zone.

Štabska ćelija 5 članova, ćelija Agitprop grupe 6 članova, ćelija političkih radnika 5 članova, i ćelija straže 4 člana.

Stanje u ovim ćelijama je dobro.

4.) Rad po pitanju vanpartijskih organizacija prilično je uspješan u općini Radatović.

Narodno-oslobodilački Odbori formirani su u 11 sela općine Radatović i u 5 sela općine Sošice. Narod u općini Radatović u većini sela s oduševljenjem ulazi u organizacije. Ljudi traže sastanke, traže zborove.

Odbori su dobili odmah zadatke, a ti su popis stanovništva, sakupljanje hrane za partizane, formiranje narodnih straža, upućivanje naroda za kopanje zemunica. To su konkretni zadatci koji su postavljeni pred izabrane Odbore.

Rad po pitanju A.F.Ž. u posljednjih 8 dana bio je također uspješan. U općini Radatović izbrano je 10 odbora A.F.Ž., a u općini Sošice stvorena su 2 ilegalna odbora A.F.Ž.

U općini Radatović formirano je također 10 odbora Saveza mlade generacije, a u općini Sošice 2 odbora.

Agitaciono-propagandni rad u ovim krajevima vršila je Agitprop grupa i politički radnici. Agitprop grupa uspjela je sa svojim radom po selima kud je prolazila.

Održano je prilično zborova i sastanaka po selima.

Uslijed slabog vojničkog i političkog rada, potrebno je savjetovanje partijsko. Radi toga odlučio je Okružni Komitet da sazove partijsko

savjetovanje i to dana 29. X. 1942. Na savjetovanje će biti pozvani sekretari svih ćelija i delegati. Na svakih pet partijaca doći će jedan delegat.

(M.P.)

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/7

198

1942, listopad 22.

Obavjest Kotarske oblasti u Kutini Velikoj župi Prigorje o osobama koje su iz Srpskog Selišta pobjegle u partizane, uz molbu da se za istima raspiše »svestrana potraga«

KOTARSKA OBLAST U KUTINI
Broj 12955/1942.- Kutina, 22. listopada1942.

PREDMET: Mrvoš Pavao i dr. *iz Mosl. Selišta*[1]
pobjegli u partizane — potraga.

VELIKOJ ŽUPI PRIGORJE[2]

ZAGREB

Tokom mjeseca kolovoza i rujna ove godine pobjegli su od svojih kuća među partizane sliedeće osobe:

1) Mrvoš Pavao, star 25 godina, oženjen, otac jednog djeteta, vjere grkoistočne, po zanimanju ratar, srednje visine, lice dugoljasto, kosa crna.

2) Komlenac Dušan, star 28 godina, oženjen, otac jednog djeteta, vjere rkt. (prije grkoistočne), po zanimanju ratar, visok, lice okruglo, kosa crna.

3) Komlenac Stevo, star 25 godina, oženjen, otac jednog djeteta, vjere rtk. (prije grkoistočne), po zanimanju ratar, nizak, lice okruglo, kosa crna.

4) Gostović Đuro, star 30 godina, oženjen, otac jednog djeteta, vjere rkt. (prije grkoistočne), po zanimanju ratar, srednje visine, lice okruglo, kosa crna.

5) Gostović Nikola, star 38 godina, oženjen, bez djece, po zanimanju ratar, vjere rkt. (prije grkoistočne), srednje visine, lice okruglo, kosa crna.

6) Bjeloš Tomo, star 23 god. neoženjen, (živi u konkubinatu), (otac jednog djeteta), po zanimanju ratar, vjere rkt. (prije grkoistočne), srednje visine, lice dugoljasto, kosa kestenjeva.

7) Zukanović Milan, star 21 god. neoženjen, rkt, (prije grkoistočne), po zanimanju ratar, nizak, lice okruglo, kosa crna.

8) Vlaisović Pavao, star 22 god. oženjen, otac jednog djeteta, po zanimanju ratar, vjere rkt. (prije grkoistočne), srednje visine, lice okruglo, kosa crna.

9) Blanuša Mirko Đokin, star 22 god. neoženjen, po zanimanju ratar, vjere rkt. (prije grkoistočne), visok, lice okruglo, kosa kestenjeva.

10) Opačić Nikola, star 40 godina, oženjen, otac jednog djeteta, vjere rkt. (prije grkoistočne), po zanimanju ratar, srednje visine, lice okruglo, kosa crna.

11) Basara Pero, star 30 god. oženjen, otac jednog djeteta, vjere rkt. (prije grkoistočne), po zanimanju ratar, nizak, lice dugoljasto, kosa kestenjeva.

12) Jakšić Mirko star 31 g. oženjen, otac jednog djeteta, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, nizak, lice okruglo, kosa crna.

13) Basara Nikola, star 35. g. oženjen, bez djece, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, visok, lice dugoljasto, sa velikim brkovima, kosa plava.

14) Puljar Milan, star 40 g. oženjen, otac troje djece, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, visok, lice okruglo, kosa crna.

15) Puljar Mišo, star 19 godina, neoženjen, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, visok, lica dugoljasto, kosa crna.

16) Komlenović Stevan, star 16 godina, neoženjen, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, visok, lice dugoljasto, kosa crna.

17) Sekulić Mile, star 40 god. oženjen, otac jednog djeteta, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, nizak, lice dugoljasto, kosa crna.

18) Benković Pero, star 18 god. neoženjen, vjere rkt. (prije grkoistočne), po zanimanju ratar, visok, lice okruglo, kosa crna.

19) Podunavac Lazo, star 17 god. neoženjen, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, nizak, lice dugoljasto, kosa kestenjeva.

20) Rakidžija Mirko, star 19 god. oženjen, bez djece, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, nizak, lice dugoljasto, kosa crna.

21) Došen Mirko, star 32 god. oženjen, otac dvoje djece, vjere rkt. (prije grkoistočne), po zanimanju ratar, srednje visine, lice okruglo, kosa crna.

22) Došen Dušan, star 30 god. neoženjen, vjere rkt. (prije grkoistočne), ratar, visok, lice dugoljasto, kosa crna.

Svi gore navedeni su iz sela Mosl. Selište, općine Kutina, ovog kotara.

Moli se za istima raspisati svestranu potragu.

Prednje se moli primiti na znanje.

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ KOTARA:
Delak. v. r.

(MP.)-[1]

Originai, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, kut. 45

[1] Riječ je o Srpskom Selištu kojemu su ustaše 1941. promijenile naziv u Moslavačko Selište

[2] Velika župa Prigorje dokument je proslijedila Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH gdje je i zaprimljen.

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Kutina

199

1942, listopad, 23.

Izvještaj Marka Belinića, zamjenika političkog komesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o osnivanju Kalničkoga NOP odreda

23. X. 1942[1]

GLAVNOM ŠTABU NARODNO OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Dragi drugovi!

Kao stoje bilo stavljeno u zadatak Štabu II Oper, zone, da formira jednu četu, koja treba da krene u pravcu Ivanšćice u Zagorje, a nakon toga da produži put prema Kalniku, ta je četa odmah nakon našeg dolaska u Žumberak formirana.[2] O tome ste vjerovatno dobili obavijest od komandanta naše Zone.[3] Ista seje četa uspješno prebacila 9. o. mj. preko Save u Zagorje. Sa tom četom pošao je drug Štrok.[4] Ona je već imala i nekoliko okršaja sa neprijatelje. No kakav je bio rezultat borbi još mi nije poznato, jer operativni izvještaj od druga Štroka nismo primili. Čuje se jedino to da seje vodila oštra borba kod Marije Bistrice i da partizani nisu imali nikakvih gubitaka. Također su vodili borbu kod Bedekovčine i krenuli prema kalniku.

Istovremeno kad su se partizani prebacili u Zagorje, izvršila je jedna borbena grupa akciju na pruzi kod Vel. Trgovišta. Razrušena je pruga, a naletio je jedan voz. Razbijena je lokomotiva i 6 vagona. Ova grupa izvela je tu akciju zbog toga da pomogne partizanima, jer su protiv njih kretale veće neprijateljske snage, a grupa je htjela da skrene neprijatelja u drugom smjeru. Ona je u tome momentalno i uspjela. Ne znam da li ste primili izvještaj o tome (od) Štaba, tj. komesara i komandanta naše Zone.

Ovih dana prebacuju se dva manja bataljona iz Bilo Gore u Zagorje na Kalnik. Ja sam primio njihove dopise od 9. o. mj. iz kojih se vidi, daje Štab III Operativne zone formirao dva bataljona u čiji je sastav ušla i Proleterska četa Banije. Po štabu III Zone formiran je Kalnički odred sa privremenim Operativnim Štabom. Mislim da ste o tome obaviješteni preko vašeg oficira, druga Bulata,[5] jer izgleda daje on sudjelovao kod formiranja tog Odreda. Iz pisama koje sam primio od Štaba kalničkog bataljona vidi se da Bilogorski bataljon nije bio upoznat sa Vašom naredbom od 22. IX. o. g. o formiranju Kalničkog bataljona. Za komandanta Operativnog štaba Kalničkog odreda postavljenje od Štaba III Zone drug Mato Jerković, dotadanji komandant V Banijskog bataljona, a za politkomesara drug Horvat Josip. Ovaj je štab izdao naredbu o formiranju štaba bataljona. Ti su štabovi privremeni do potvrde naredbe Štaba Kalničkog odreda od strane Štaba II Zone. Mislim da naš Štab
o tome ne zna ništa, pa Vas on vjerovatno nije mogao o tome obavijestiti, te sam smatrao za potrebno da Vas sam obavijestim, da budete upoznati sa stvarima.

Prilikom naših razgovora u G.Š.-u mi smo razgovarali da Kalnički bataljon koji se je trebao formirati, u perspektivi preraste u odred. Već smo tada razgovarali da dolazi u obzir za komandanta Odreda drug Štrok, a za politkomesara drug Horvat. No sada je stvar druga, pa vi obavijestite o definitivnom postavljanju Štaba Kalničkog odreda, Štab II Zone. Operativni Štab Kalničkog odreda po njegovom pisanju se sam smatra privremenim dok ne potvrdi Štab II Zone naredbu Štabu III Zone.

Narod je partizane u Zagorju dobro primio. No imade mjesta gdje ljudi bježe od straha — šta će biti ako ustaše saznaju da se u njihovom selu nalaze partizani. Dakle, ljudi se boje ustaša. U Varaždinskoj okolici formirali su Varaždinci jednu grupu od 30 ljudi za partizane. Ovi su ljudi naoružani sa karabinima i jednim puškomitraljezom. to su uglavnom njihovi ostaci od proljeća. Ja sam im poručio da smjesta te drugove predaju partizanskim štabovima na Kalniku, jer se drug Štrok sa svojom četom (danas) vjerojatno nalazi na Kalniku. A možda se tamo nalazi i Štab Odreda, jer su se prekjučer —
21. o. mj. i oni prebacivali prema Kalniku. Putovanje u Koprivnicu iz Zagreba je obustavljeno. To znači da se naše snage nalaze u tamošnjoj okolici. Sa mobilizacijom izgleda prilično dobro. Ona se već vrši po Zagorju za partizane.

Drugarski pozdrav!

S. F. - S. N.

M.[6] Belinić

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102. V. reg. br. 14/1 a.

Zbornik VII, tom V, knj. è, dok. br. 70, str. 289—293.

[1] Odnosi se na datum kada je izvještaj stigao u Glavni štab NOP odreda Hrvatske.
[2] Vidi dok. br. 168.
[3] Narodni heroj Franjo Ogulinac Seljo
[4] Izidor Štrok
[5] Rade Bulat
[6] Marko Belinić

200

1942, listopad 23.

Izvještaj Marka Belinića, zamjenika političkog komesara Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Centralnome komitetu KPH o radu na formiranju Okružnog komiteta KPH za Pokuplje, o radu Okružnog komiteta KPH za Zagreb i o partizanskim akcijama u Zagorju

23. X. 1942.

Centralnom Komitetu Komunističke Partije Hrvatske

Dragi drugovi!

Po dobivenim zadacima počeo sam odmah raditi kad sam došao na određeno mjesto. Odmah smo pristupili formiranju Pokupskog O.K. o čemu ste već obavješteni. Druga Miku[1] smo poslali da preuzme dužnost u istom komitetu. Također sam obavjestio i druga iz Vel. Goričkog kotara, koji će zajedno s menom krenuti ovih dana na put da preuzme dužnost u tom komitetu. Obavještenje također i drug[2] iz Pisarovinskog kotara, a ostali su se nalazili u Žumberku.[3]

U svrhu te reorganizacije trebalo je izvršiti stanovite poslove i sa Zag.
O.K. koje smo već izvršili. Sa drugom Slavkom[4] i Konspiratorom[5] smo uredili za sada razgraničenje rada, tako da se drug Konspirator može osloboditi raznih poslova i krenuti na put. No do sada taj cijeli posao nije mogao biti gotov, ali sve je u toku i bit će za koji dan gotovo.

O polasku kursa nekih drugova iz Zagrebačkog, Krapinskog i Varaždinskog Okruga, govorili smo sa drugovima, ali ih za sada nismo mogli poslati radi toga, jer sam ja ovamo stigao 10. o. mj. i vrijeme je bilo prekratko, da bi svi mogli biti obavješteni i na vrijeme krenuti do Vas. Na slijedeći će kurs doći.

Sto se tiče rada zagrebačkog O.K. za sada Vam ne mogu slati opširan izvještaj, ali ću ga kroz par dana poslati, dok pokupim izvještaje i prođem

teren. Održali smo jednu sjednicu na kojoj smo upotpunili O.K. i postavili mu nove zadatke. Rad Zag. O.K. ipak pored poteškoća s kojima se drugovi bore prilično ide naprijed. Sada smo konstatirali da neki drugovi, partijski aktivisti, slabo poznaju partijsku liniju, što je najveća poteškoća u uspješnom masovnom radu partije u ovom kraju. Sada smo pristupili formiranju još jedne tehnike, koja je bila još ranije predviđena, kako bi se što masovnije izdavao propagandni materijal. Ta tehnika je već otpočela sa radom. Također su poduzete i druge potrebne mjere za masovno djelovanje partije o čemu ću Vas u izvještaju obavjestiti.

Raspoloženje naroda, dolaskom partizana u ove krajeve mnogo je bolje negoli prije. Ljudi svuda sa simpatijama primaju partizane. Postoje dobri uslovi za mobilizaciju u partizansku vojsku, ali smo u tom slučaju ako partizani uspiju da se zadrže na ovim terenima. Mi ćemo sve učiniti da se omogući partizanima kretanje i vođenje akcija na Zagorskim i ostalim terenima.

Borbene grupe, koje su ranije formirane spojit ćemo sa partizanima i njima ih predati, da oni njima rukovode u vojničkom pogledu. Jedna grupa u Zagorju izvršila je akciju prilikom dolaska partizana na pruzi kod Velikog Trgovišta. U Varaždinskom Okrugu formirana je grupa partizana od 30 ljudi i prilično je dobro naoružana. Ova će grupa potpasti pod komandu partizanskih Štabova. To smo javili i Varaždinskom O.K.-u.[6]

Raspoloženje HSS-ovaca prema partizanima je dosta dobro. Seljaci HSS-ovci smatraju partizane svojom vojskom. Iz njihovih redova mobilizacija naročito dobro napreduje u Vel. goričkom kotaru. Priličan broj iz tog kotara već se nalazi u partizanima. I dalje se dobrovoljno javljaju, čak i cijeli njihovi odbori da idu u partizane.

Što se tiče rada SKOJ-a, on je prilično mršav. Drugovi nisu uspjeli do sada mobilisati široke slojeve omladine, što se najbolje vidi po tome da maturanti bez daljnjega odlaza u Njemačkoj. Neprijatelj sada mobilizira sve maturante i šalje ih u Štokerau. Sa naše strane jako je malo učinjeno da se ta omladina zadrži ovdje. Utjecaj SKOJ-a među maturantima je slab. Da je tako izgleda glavni razlog u tome, jer s naše strane nije bila dovoljno posvećena pažnja kontroli rada, u SKOJ-evskim forumima.

Momentalno Vas također ne mogu obavjestiti o radu u kotarevima koji su predviđeni da podpadnu u Pokupski O.K. jer nemamo od njih izvještaja. Mislim da Vas je drug Veco[7] o tome obavjestio, jer smo dogovorili prilikom mog odlaska iz Žumberka, da će Vam on poslati izvještaj.[8]

Drugarski pozdrav!

S. F. - S. N.

M.[9] Belinić v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-13/388

[1] Lutvo Ahmetović, određen za sekretara OK KPH Pokuplje.
[2] Stjepan Koren Bendžo
[3] Vidi dok. br. 176.
[4] Ivo Marinković
[5] Dragutin Saili
[6] Vidi dok. br. 196.
[7] Većeslav Holjevac
[8] Vidi dok. br. 176.
[9] Marko Belinić

201

1942, listopad 24.

Izvještaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Sisak Okružnome komitetu SKOJ-a Banija o upućenoj članarini

KK SKOJ-a Sisak
24. X. 1942

DRUGARSKOM OK SKOJ-a

BANIJA

Dragi drugovi,

Šaljemo vam članarinu SKOJ-a za grad i I rejon kotara, i to za mjesece kolovoz i rujan:

330 kuna članarine i 20 kuna priloga za SKOJ.

Veza sa II rejonom kotara prekinuta je već skoro mjesec dana zbog blokade svih prevoznih sredstava na Savi, pa prema tome još nismo primili iz toga rejona članarinu. Obavijestite nas o primitku.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za KK SKOJ-a Sisak

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ — 20/2272 *a.*

1942, listopad 26.

Izvještaj Bataljonskoga biroa bataljona »Josip Kraš« Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na području sela Grič, Tomaševci, Sopoti, Cernik i Sošice

Bataljonski biro
bataljona
»Josipa Kraša«
26. X. 1942

Pokupskom okružnom komitetu K.P.H.

Dragi drugovi!

Politička se situacija u selima Grič, Tomaševci, Sopoti, Cernik, Sošice nije mnogo izmjenila. Narod tih sela živi u neprekidnom strahu od nove ustaške, odnosno, neprijateljske ofenzive. Čak šta više, politička se situacija u selu Tomaševci, poslije neprijateljskog napada i pogoršala. Primjer je tome, da kada je naša patrola došla u selo ispitati dali su tamo ustaše, narod je počeo bježati pred partizanima. Nešto kasnije kada je stigla i druga naša patrola, oni koji su u selu ostali dali su o neprijateljskim položajima krive podatke, tj. tvrdili su da seje neprijatelj ukopao iznad Tomaševaca na groblju i iznad sela Griča. Kasnije se ustanovilo daje to netočno. Isto kada su naši partizani došli u selo Cernik seljaci su pobjegli u Kupčinu. Tamo su se opet hvalili kako oni ništa za partizane ne kuhaju.

Dana 25. X. neprijatelj je ponovno ušao u selo Tomaševce i pozvao sve u vojsku. (Poziv je dobio i jedan omladinac iz naše omladinske čete).

Bataljonski biro je doneo zaključak, da kada se vrati 1. četa iz akcije oko Ostriža, da se održi sastanak u tom selu. Ovako nam nije moguće pošto su naše sadašnje snage male, da bi mogli postaviti osiguranje.

Dne 25. X. održali smo sa Agitprop grupom ovog odreda sastanak u selu Sopoti. Na sastanku je moglo biti oko 50—60 ljudi, žena i omladine.

Članovi Agit. prop grupe ovih dana su ispisivali po zidovima kuća naše parole, što je većina seljaka sa negodovanjem to dopustila. Pojedinci su otvoreno protiv toga istupali.

Stanje kod partizana nešto se je popravilo. Kada su prilike dozvoljavale držala su se partizanima politička predavanja. I sami smo prešli na rad (sastanke) po desetinama, Pokazalo se to povoljno i na samim desetarima koji su osjetili da su starješine.

Pokazalo se da komandiri imaju vrlo malo vojničkoga znanja. Osjeća se potreba da oni održavaju sa partizanima vojničke časove, ali u tom nemaju znanja. Osim toga malo posvećuju pažnje partizanima kao i nižem komandujućem osoblju.

Bataljonski biro upozorio je sekretare ćelija da komandirima na to skrene pažnju, isto kao i na vojnički odnos sa vodnicima i desetarima.

Panikere smo izlučili time što smo ih poslali na kopanje zemunica. Trebamo očistiti još i 1. četu a to ćemo kad se vrati iz operacije.

Partijske organizacije održale su svoje redovite sastanke (nemamo izvještaja od ćelije 1. četa). Nisu uspjeli održati čitalački sastanak. Drugovi su se rasipali po patrolama tako da nije bilo mogućnosti.

Izdali smo prvi broj naših zidnih novina.

Sekretara ćelije II. čete drugovi su smenili te izabrali drugoga druga. Razlog je bio neaktivnost.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodima!

Sekretar
Slavko[1] v. r.

(M.P.)

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-166/10

[1] Slavko Markon

203

1942, listopad 27.

Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama poduzetima od 21. do 27. listopada 1942. godine

ŠTAB
ŽUM. POKUP. ODREDA
NAR. OSL. PART. ODREDA
Broj: 1942

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE

Operativni izvještaj za
vrijeme 20—27 X.

Situacija na području ovog Odreda je slijedeća za proteklo vrijeme. Dobili smo vezu sa našim Drugim bataljonom, a bat. »Josipa Kraša« djelovao je još na terenu Žumberka. Bataljon »Josipa Kraša« ostao je uglavnom na istom mjestu kao i ranije tj. na sektoru Sošica osim 1. čete koja je u zajednici sa Proleterskim bat. sudjelovala u blokadi Ostriža. II bat. »Slavka Klobučara« vršio je akcije na svojem sektoru.

Vremenski tekao je sam rad ovim redom:

21.X. Bat. »J. Kraša«. Neprijatelj je ušao u Tevaševce.[1] Neprijatelj je iznenadio našu patrolu i napao zaobilaznim putem našu kuhinju. Poslije napada neprijatelj se povukao iznad sela Griča. Tom prilikom imao je bat. jednog mrtvog, jednog ranjenog i tri živa uhvaćena. Bat. »S. Klobučara«. Jedna četa izvršila je akciju (na) Šestak Brda i zaplijenila neke stvari kod nekog ustaše i da uhvate dotičnog ustašu nijesu (uspjeli) uhvatiti. Jedna četa krpila je obuću, a jedna se pripremala na akciju.

22. X. Bat. »J.K.« nalazio se uglavnom na istom mjestu i vršio osiguranje od strane Kalja i radio politički po četama. Bat. »S.K.«[2] 1. četa vratila se iz akcije. 2 četa je bila u akciji u Pokupskom i Lijevim Štafankima, u Pokupskom uhvaćena su dva ustaše. Jedan je likvidiran a drugi je nakon saslušanja pušten. Uhvaćena je jedna dvocjevka i 10 metaka. 3. četa seje spremala na put.

23. X. Bat. »J.K.« Bio je na istom mjestu i vježbao te vršio izviđanja. Promjene na položaju nije bilo.

Bat. »S.K.« 3. četa izvršila je akciju naželj. stanicu Desinec. Razoružali 12 domobrana i zaplijenili 12 karabina, 1600 metaka, 11 def.[3] bombi i 10 of.[4] bombi, 12 šinjela, 2 hlače, 7 bluza i druge vojničke spreme te nešto sanitetskog materija[la]. Stanica je zapaljena.

24. X. Bat. »J.K.« 1. četa ovog bataljona otišla je u sastav Prolet, bat. i bila u borbi sa Talijanima koji su donosili hranu opsjednutima u Ostrižu. U borbi su poginula 2 druga i ranjena 3. Neprijatelj je imao velikih gubitaka ali smo se morali povući da se u noći vratimo na stare položaje. Ostale čete vršile su prekopavanje ceste i davale osiguranje i patrole.

Bat. »S.K.« 3. četa ovog bat. izvršila je akciju u Crnoj Mlaki kod kulturbundovaca Zvilinga te zaplenila 5 konja, svinju i jedan čamac. Ostale čete bile su na odmaranju i vježbale.

25. X. Bat. »J.K.« Čete su ostale na istim položajima. Jedino je 1. četa poslala jedan vod u Vel. Lešće.

Bat. »S.K.« 3. četa uhvatila je jednog ustašu, koji je izjavio daje sam htio da se preda. Razoružan je i predan O.K. Karlovac. Donio je karabin i 80 metaka. Ista četa izvršila je akciju\od kulturbundovaca Baudera u Pisarovini i

rekvirirala 2 konja, jedno ždrijebe i jednu svinju, jedna kola i dva para čizama, 5 kišnih kabanica. 1. i 2. četa ostale su na svojim položajima i vježbale i odmarale.

26. X. Bat. »J.K.« Čete su ostale na istim položajima i vršile osiguranje i patrolirale. Primijetile su koncentraciju neprijatelja na liniji ispod Radovice i Vel. Lešća.

Bat. »S.K.« 1 četa postavila je zasjedu na cesti Zdenčina—Pisarovina i uhvatila 2 domobrana i svukla ih, zaustavljen autobus i uhvaćen jedan domobran te neka vojnička sprema. Domobrani su pušteni. Ostale dvije čete su (se) odmarale.

27. X. Bat. »J.K.« Sve čete ovog bat. ostale su na ranijim položajima kao dan ranije, sa istim zadacima.

Bat. »S.K.« 3. četa zapalila je jedan kamion u Donjoj Kupčini vlasništvo Grad. općine Karlovac i zaplenila veću količinu hrane i zapalila kamion. Ista četa napala je noću željezničku stanicu Lazina. Posada je pobjegla, te je uhvaćen samo jedan karabin, i nešto vojne odjeće, i zapaljena jedna baraka kraj stanice, te jedna vakt.[5] naprema Draganićima. 1. četa izvršila je akciju na žandarmerijsku stanicu u Brezovici, i na općinu u istom mjestu. Uhvaćen je slijedeći plen: 2 karabina Mauzer sa 35 metaka, vojno drž. pištolj sa mecima, 2 odijela (žandarska), a u općini uhvaćeno 10059 kuna, raznog pisaćeg materijala te zapaljena sva op. arhiva. U mjestu Bobrancu[6] uhvaćen je domobran, svućen i pušten. 2. četa zapljenila u Štefaneima[7] 150 kg drž. kukuruza i druge hrane. U selu Središko od jednog ustaše 2 krave, svinju i civilnu pušku s nešto municije. Nekih naročitih namjera nismo imali nego seje čekalo da se vidi što kani neprijatelj, koji je počeo sa koncentracijom većih snaga na pojedinim sektorima neprijateljskim.

Štab [ovi] bat. bili su aktivni i vršili svoju dužnost savjesno.

Operativni izvještaj za vrijeme dok nismo imali veze sa bat. »S. Klobučara« za taj bat. pos'ati ćemo naknadno tj. sutra.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Boris Balaš v. r.

Komandant
Breberina Miško[8] v.r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 37—2.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 86, str. 344—346.

[1] Tomaševci
[2] »Slavka Klobučara«
[3] Defenzivnih
[4] Ofanzivnih
[5] Vaktarnica, tj. kuća čuvara pruge, na pruzi.
[6] Vjerojatno Dubranec.
[7] Odnosi se na selo Lijevi Štefanki
[8] Poginuo 1943 god. u Lici.

204

1942, listopad 27.

Obavijest Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okrutnome komitetu KPH Karlovac o upućivanju na kurs drugarica Mare Stupljanac, Bare Mikulić i Kate Grbinić

K.K. K.P.H. Pisarovina
27. X. 1942.

Okružnom komitetu K.P.H.

Karlovac

Druže Mićo![1] Šaljem Ti 3 drugarice na kurs i među njima se nalazi Mara Stupljanac za koju smo se dogovorili da dođe na kurs, ali između toga su se javile još dvije druge i to Bara Mikulić i Kata Grbinić, koje imadu mnogo volje za rad, te ima izgleda da bi se od njih nešto moglo i očekivati.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav!
Gajdaš Tomo[2] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-190/739

[1] Savo Zlatić, sekretar OK KPH (<Carlovac.
[2] Tomo Mikulić Gajdaš

1942, listopad 27.

Zapovijest Komande divizije »Lombardia« poslana Komandi ustaških jedinica u toku operacija o Jazama aktivnosti jedinica koje sudjeluju u operaciji »Gorjanci«

TAKTIČKA KOMANDA PJEŠADIJSKE DIVIZIJE
»LOMBARDIA«

Br. 176/op. prot. Povjerljivo

V.P. 47, 27 listopad 1942-XX

Predmet: Čišćenje zone Gorjanci[1]

Komandantu divizijske pješadije
Komandantu 11 bersaljerskog puka •
Komandantu div. artiljerije (komandantu III diviziona 13. art. puka)
i na znanje:
Ekscelenciji komandantu XI A.K.
Ekselenciji komandantu V.A.K.
Komandantu pješ. div. »Cacciatori delle Alpi«
Komandantu 1. brze divizije

KOMANDA XI ARMIJSKOG KORPUSA[2]
ŠTAB
OPERATIVNO ODJELJENJE
Datum prijema 29 list. 1942
XX
Br. 9852 Kategorija Vrsta

Povodom moje operativne zapovijesti br. 3[3]

I. — Ustaške trupe će zadržati sadašnji raspored duž linije: Radušće—Tupčina—Brnadići—Kalje—Novo Selo—Vini Vrh—Stojdraga.[4]

II. — Navedeni raspored će pretstavljati istočnu granicu divizijskog sektora.

III. — S obzirom da je u zoni Kordići—Jezernice—Kokote naznačena prisutnost »proleterskog« bataljona,[5] a u zoni M. Pleš—Blaževa Gora bataljona »Žumberak«,[6] čišćenje do grebena Gorjanci izvešće se u dvije faze;

— 1. faza: uklanjanje organizacije »proleterskog« bataljona, uz učešće dvije kolone kako je prikazano na priloženoj skici;

— 2. faza: ravnanje na liniji za orijentaciju radi uklanjanja organizacije bataljona »Žumberak«.

Divizijski general komandant
(Vittorio Zatti)

Za tačnost prepisa: ppuk. nač. štaba
(Oreste Siili)
Siili v. r.

(M.P.)[7]

Sa jednom kolonom izbija na liniju Jezernice—Kordići—Kokote, sa drugom dejstvuje sa istoka na Sošice, i tako bi nekako išlo, ali pritom treba da zauzme raspored radi nastupanja po grebenu, a time gubi vrijeme pa bi ustanici mogli da joj izmaknu prema istoku a tamo mogu da prođu nesmetano. — Bilo bi dovoljno upotrebiti dio snaga.[8]

Prijepis, strojopis, prijevod s talijanskoga
Sign., AVII, talijanska arhiva, kut. 475, reg. br. 29/7—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 166, str. 520—521.

[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 135.
[2] Četvrtasti pečat prijema
[3] Vidi dok. br. 210.
[4] Ispod ove rečenice dopisano, u zgradi, olovkom: »Zapadnije od onoga, što su nam saopštili«.
[5] Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske
[6] Bataljon »Josip Kraš« Žumberačko-pokupskoga NOP odreda
[7] Okrugli pečat: Komanda pješadijske divizije »Lombardia«
[8] Cijeli je ovaj pasus dopisan olovkom.

1942, listopad 28.

Naređenje Centralnoga komiteta KPH Okružnome komitetu KPH Banija da redovito kontroliraju Junkcioniranje ilegalnih partijskih veza koje idu preko Kotarskoga komiteta KPH Sisak

28. X. 42

Okružnom Komitetu K.P.H. za Baniju

Dragi drugovi,
Prema izvještajima, koje smo dobili od drugova, koji su stigli iz Slavonije, postoji partijski kanal do Štaba III. Op. Zone i Centralnog Povjerenstva za Slavoniju preko K.K. Sisak. Kako vi imate ipak kakve-takve redovite veze sa K.K. Sisak, to vam stavljamo u dužnost, da kontrolirate redovito funkcionisanje tog partijskog kanala, jer nam je to vrlo važno za održavanje veza sa Slavonijom. Upućujemo vam poštu za Slavoniju i nju otpremite tim putem, ali vodeći računa, da ona zbilja tamo ode i da se negdje putem ne zagubi.

Nastojte također da kontrolirate i da nas izvijestite, kako funkcionira veza za Slavoniju preko Kozare, i koliko je taj put siguran i kuriri mogu bez smetnje da prolaze. Izvijestite nas također, kako dugo traje taj put preko Kozare do Štaba III. Op. Zone.

Odlučili smo, da rad lakših održanja veza odcijepimo od vašeg O.K. kotar Sisak i da ga pripojimo Okružnom Komitetu Čazma. To će se provesti u najkraće vrijeme, ali vi treba da držite vezu i rukovodite radom sa K.K. Sisak tako dugo, dok oni ne budu obaviješteni preko O.K. Čazma o pripojenju njima i nadalje, kad K.K. Sisak ne bude više pod vašim rukovodstvom, osigurat ćete vezu sa njim radi veze sa O.K. Čazma, i dalje, Povjerenstvom za Slavoniju.

S drugarskim komunističkim pozdravom

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-I3I401

207

1942, listopad 29.

Izvještaj Operativnoga štaba Pete i Sedme NO brigade zamjeniku komandanta Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske o napadu na željezničku stanicu Majur i straže između Majura i Sunje

OPERATIVNI ŠTAB
V I VII PARTIZ. BRIGADE
29.-X 1942, u 15 sati

ZAMJ. KOMANDANTA PART. VOJSKE HRVATSKE

Akcija na željezničku stanicu Majur i stražare između Majura i Sunje izvedena je po spremljenom planu. Akcija je dobrim dijelom uspjela. Od 80 domobrana koji su bili na toj liniji zarobljeno ih je 50, od toga 2 oficira. Zaplijenjeno je 5 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 50 pušaka, 16—20.000 metaka, 80 pari ljetnjeg odijela, nešto obuće, ćebadi i ostale opreme.

Neprijatelj je davao kratak ali dosta živ otpor. Mi smo imali 6 mrtvih i desetak ranjenih. Iz okolnih garnizona neprijatelj nije reagirao. U borbi seje istakla partizanaka VII Brigade Milka Ruškovac, koja je prva upala u zgradu gdje su stanovali oficiri i razoružala ih.

Zaplijenjenim oružjem ojačaćemo u prvom redu VII Brigadu, a odjeća i obuća daće se V Brigadi jer je ona slabije odjevena.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
£).[1] *Kladarin* v. r.

Komandant
Pet.[2] *Kleut* v. r.

P.S.[3] Jedan šmajser čuvaju drugovi za Tebe. Municije za šmajsere uhvaćeno je vrlo malo.

P.K.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB. kut. 1467 A, reg. br. 18/6.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 92, str. 364.

[1] Đuro
[2] Petar
[3] Sljedeći tekst dopisan je rukom.

1942, listopad 29.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda upućen Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama provedenima od 22. do 29. listopada 1942. godine

12. XI. 1942[1]

ŠTAB
MOSLAVAČ. ODREDA
N.O.P.O.H.
29.-X. 42
Br. 2

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Nakon neprijateljske reakcije na naš Odred u Gariću,[2] povukle su se snage našeg Odreda na Bilo Goru. Tu su se spojile sa snagama Bilogorskog bataljona, te su zajednički izveli akciju na Vel. Pisanicu i Veliki Grđevac. U tim akcijama sudjelovao je čitav odred osim jedne čete koja je ostala na Gariću poslije neprijateljske reakcije.

Odredske akcije:

22/X. Akcija na Vel. Pisanicu. Prema podacima u mjestu bilo je 150 domobrana, na koje je trebao biti napad. Uoči samog napada evakuirano je cijelo mjesto, te su domobrani i civili pobjegli u Bjelovar. Naše snage i snage Bilogorskog bataljona ušle su u mjesto, te su zapalile i ispraznile ustaški stan, općinu i nekoliko banditskih trgovina i veliki mlin.

Osiguranje prema Bjelovaru i Grđevcu je razvalilo most i prugu i ptt. veze.

Zarobljeno je mnogo živežnih namirnica i robe.

24./X. Iste snage vršile su napad na neprijateljsko uporište Vel. Grđevac. Prema podacima bilo je u mjestu oko 100 ustaša i žandara. Uveče istog dana došle su u Vel. Grđevac dvije satnije gorskog sdruga odlično naoružane. O tom pojačanju nismo bili obaviješteni i izvršili smo napad po predviđenom planu. Uslijed prevelikih neprijateljskih snaga napad nije uspio. Naše snage su upale u jedan rov i na licu mjesta pobile 5 bandita i zarobile 5 pušaka i 1000 metaka.

Osiguranja koja je davao naš Odred razoružala su 14 domobrana sa svom ratnom spremom i zaplijenila 14 pušaka.

Naši gubici su 3 mrtva, dok su Bilogorci imali 11 mrtvih. Neprijatelj je imao daleko veće gubitke.

Nakon ovih akcija povratile su se naše snage na Garić i bataljoni su prešli svaki na svoj sektor.

27/X. postavljena je zasjeda iznad sela Čaire. Neprijatelj je naišao na konjima. Naša zasjeda je otvorila paljbu i neprijatelj je imao 4 mrtva. Neprijatelj je uz pomoć teškog mitraljeza i bacača mina uspio da odvuče svoje mrtve.

Istog dana iseljavale su ustaške bande Nijemce iz Vel. Bršljanice. Naša jedna četa najurila ih iz sela. Neprijatelj je imao više mrtvih. Zarobljen je jedan karabin i 100 metaka.

Akcije Drugog bataljona:

Ovaj Bataljon vršio je uglavnom evakuaciju stoke i žita od iseljenih Nijemaca, da ta hrana ne padne u ruke neprijatelju.

Neprijatelj je na našem sektoru skoncentrisao snage tako da su naše akcije vrlo otežane, a kad je neprijatelj u pokretu onda se kreće isto sa velikim snagama.

Rezultat je svih ovih akcija to, daje porasla vjera u snagu svog oružja kod naših partizana.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar — Komandant
Ing Franjo Knebl v. r. — *Marijan Cvetković* v.r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 41—2

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 90, str. 360—361.

[1] Datum prijema izvještaja stavljen, vjerojatno, u Štabu Druge operativne zone.
[2] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 134.

209

1942, listopad 29.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o partizanskom napadu na Brezovicu kod Zagreba

»ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. BROJ 1633/Taj.
U Sisku, 30. listopada 1942.

Predmet: Dnevno izvješće od 29. X. od 9 sati/do 30 X. do 9 sati.

1.) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ZAGREB
2.) VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU ZAGREB
3.) ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA SISAK...«

»...Oružničko krilo Zagreb od 27. listopada o. g. pismeno javlja: 26. listopada o. g. u 20.30 sati oko 85 odmetnika upalo je iznenadno u selo Brezovica (7 km južno od Zagreba). Iz općine iznijeli sve službene knjige i spise i pred općinom spalili, a iz općine odnijeli su 11.005 kuna gotovog novca, 1 pisaći stroj, 2 brzoglasna aparata, 1 samokres i znakova Crvenog Križa u vrednosti oko 800 kuna.

Oružničku obhodnju od 2 momka iznenadili na cesti, te 1 oružnika zarobili, svukli, razoružali i poslije pustili, drugi uspio pobjeći. Na oružničkoj postaji bili su svega 3 momka, ali ovi nisu dospjeli napasti, već su se odmah povukli, jer je obrzo stigla pomoć...«

»ZAPOVJEDNIK DOPUKOVNIK
(Duffek[1])...«[2]

MP.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, kut. 2, dok. br. 153.

[1] Emil
[2] RAVSIGUR je izvještaj proslijedio Predsjedništvu vlade NDH.

210

1942, listopad 29.

Zapovijest sa prilozima Komande divizije »Lombardia« za operaciju Gorjanci upućena Generalštabu talijanske vojske radi uvida i praćenja operacija

Povjerljivo
O.P.

GENERALŠTAB[1]
OPERATIVNO ODJELJENJE
Stiglo 29 listopad 1942
Br. 9850

TAKTIČKA KOMANDA PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »LOMBARDIA«

Br. 150/0p. prot. Povjerljivo

V.P. 47, 26 listopad 1942/XX

Operativni ciklus Slovenija[2]

(Operativna naredba br. 3)

Topografska karta: 1 :100.000 — serija JK-JL-JH-
Predmet: Čišćenje zone Gorjanci[3]
Komandantu divizijske pješadije
Komandantu 11 bersaljerskog puka
Komandantu divizijske artiljerije (komandantu III bataljona 13 puka div. artiljerije)
i na znanje:
Ekselenciji Komandantu XI Arm. korpusa
Ekselenciji Komandantu V Arm. korpusa
Komandantu pješ. div. »Cacciatori delle Alpi«
Komandantu 1. brze divizije

Nastavak i potvrda usmenih naređenja

I. — Naša situacija: poznata.

II. — Situacija kod partizana: vidjeti priloge br. I[4] i 1 bis.[5]

III. — Raspored hrvatskih jedinica: vidjeti priloge br. 2[6] i 2 bis.[7]

IV. — XI Armijski korpus namjerava da otkrije i uništi partizanske formacije koje se još nalaze u zoni Gorjanci, da istrijebi njihove pristalice i njihove rezerve, tako da onemogući opstanak onim formacijama koje bi docnije gledale da se vrate u tu oblast u cilju reorganizovanja:

— ostvarujući prethodno pretraživanje oblasti Gorjanci;

— zatim, raščišćavajući oblast putem brzog nastupanja koje će se smjenjivati sa sistematskim čišćenjem pomoću dvije kolone koje će sa zapada i s juga težiti grebenu Gorjanci.

V. — Divizija treba:

a) — da produži akciju čišćenja ka sjeveru, operišući u granicama sektora koje se vide iz skice br. 4,[8] i da se poravna na liniji Metlika (XV—BZ)—Okrug (ND—OD); izmijenjeno.[9]

b) — zatim, nastupajući duž osovine pokreta koja spaja Vivodinu (LI—AD) sa kotom 889 (LI—CM), da zauzme prostor grebana Gorjanci koji se vidi iz priložene skice;

c) — da pazi na eventualne pokrete (ka zapadu) partizanske glavnine naznačene na istoku.

— U akciji će učestvovati:— sa zapada a zatim sa sjevera, u pokretnim akcijama: Pješ. div. »Cacciatori delle Alpi«;

— sa istoka, statičkim dejstvom: četiri ustaška batal jona: način učešća: usmena saopštenja.

VI. — Namjeravam:

a) — da produžim čišćenje do linije: Metlika—Okrug (polazna baza), bacajući glavni teret na snage lijevo od sektora koji mi je povjeren;

b) — zatim da napredujem ka cilju, s tim da akciji čišćenja prethode artiljerijska priprema i napadi koji bi težili iščaurivanju eventualnih neprijatelj-skih grupa koje postoje u zoni.

VII. — Određujem:

1) — Kolone, komandanti: vidjeti prilog br. 3.[10]

2) — Pravci pokreta i napda, ciljevi, linije za orijentaciju: vidjeti skicu br. 4.[11]

3) — Pokret od linije ravnja do polazne baze:

— 27 oktobar: dostizanje linije Brod —Rozalnice—Krašić;

— 28 oktobar: zauzimanje polazne baze i organizovanje napada.

4) — Za vrijeme napada (dan i čas treba odrediti), komandant lijeve kolone:

— treba da naredi napredovanje krajnjeg lijevog krila kolone duž pravca: Sv. Urban (XV—CD)—kota 1055 (XV—CK), u tijesnoj vezi sa grenadirskim bataljonom krajnjeg desnog krila Pješ. div. »Cacciatori delle Alpi«, koje će nastupati s obje strane pravca: Suhor (XI—SD)—kota 1175 Sv. Gere (XV—CK);

— napredovanju bataljona (svi u prvom ešelonu) prethodiće napadi koji se vide iz skice br. 4.

Čim desna kolona dostigne Kurilovec (MK —BU), poslati motorizovanu mitraljesku četu u Metliku, na raspolaganje komandanta lijeve kolone.

5) — Artiljerija:

I — Ustrojstvo:

a) — specifična podrška:

— Koloni A: III divizion 13. art. puka

— Koloni B: II divizion 57. art. puka (formaciski);

b) — manevarska glavnina: IV divizion 13. art. puka, dio artiljerije od dva diviziona za specifičnu podršku i odjeljenje za baterije I diviziona 6. art. puka sa položajem u Metlici; naknadno ću saopštiti o upotrebi.

II — Raspored:

a) — početni:[12]

— Rozalice

— Krašić

b) — daljnji:

— Radovica

— Kostanjevac

III — Priprema:

— Pokretu i napadima pješadije sa polazne baze prethodiće 45 minuta pripreme (u kojoj će učestvovati sva artiljerija kojom raspolažem).

Na sektoru lijeve kolone sudjelovaće artiljerija garnizona Metlika, čije će dejstvo koordinirati Komandant II diviziona 57. art. puka.
— Način:
— od raspoložive municije biće upotrijebljeno od 1/3 do 1/2 i stoga će svaka baterija, prema kalibru, moći da ostvari od 2 do 5 koncentracija;
— trajanje svake koncentracije: 2 minuta;
— brzina: 5 hitaca u minutu;
Komandant III diviziona 13. art. puka, vršiće dužnost komandanta divizijske artiljerije, sastaviće plan za upotrebu vatre s obzirom na poznate ili vjerovatne ciljeve.
6) — Inženjerija:
— Pregled veza: vidjeti prilog br. 5[13]
7) — Komandno mjesto: u početku u Krašiću; eventualno premještenje će se povremeno saopštavati.
8) — Komandanti kolone će me obavještavati na način utvrđen mojom naredbom br. 83/op. od 23/X/42.[14]
9) — Službe:
I — na liniji ravnanja Lonjfari—Netretić—Karlovac: snabdijevanje i evakuisanje za bazu Karlovac;
II — u fazi pokreta od linije ravnjanja do polazne baze: 2 dana dopunske hrane i 2 dana uzastopce energona;[15]

III — od polazne baze Metlika—Okrug do cilja:
a) — 2 dana dopunske hrane, 2 dana uzastopce energona i 2 dana rezervne hrane;
b) — snabdijevanje i evakuisanje: putem željeznice na stanicama Ozalj (za kolonu A) i (Metlika za kolonu B).
10) — Za tajnost ove naredbe odgovaraće mi komandanti u naslovu.
11) — Potvrditi prijem.

Divizijski general komandant
(Vittorio Zatti)

Za tačnost prepisa:
Ppuk. načelnik štaba
Oreste Siili
Siili
(MP.)[16]

Prilog br. 1 aktu 150/op. od Taktičke komande
divizije »Lombardia«

TAKTIČKA KOMANDA PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »LOMBARDIA«
Obavještajno odjeljenje

Predmet: Situacija partizana uveče 26 listopada 1942-XX

U zoni Gorjanci operišu partizanske snage koje pripadaju:

A) — hrvatskoj partizanskoj organizaciji, i to:

— dva partizanska bataljona[17] koja dejstvuju na ograncima južno od Gorjanca, dakle na našem sektoru dejstva;

B) — slovenačkoj partizanskoj organizaciji, i to:

— slovenačka brigada[18] duž talijansko-hrvatske granice sa slovenačke strane i dijelovi odreda Bela krajina i Krško[19] u zoni Črnomelj—Semić (XN —BZ).

Ove snage ne tiču se neposredno našeg sektora dejstva.

A) — Hrvatske partizanske snage koje dejstvuju na našem sektoru akcije:

1) — Proleterski bataljon: 400 ljudi, 25 puškomitraljeza, 8 pušaka Beretta, puške, ručne bombe. U pitanju je pokretna formacija sastavljena od elemenata iz Slovenije, Korduna i Like.[20]

Raspored:

— Komanda: Jezernice (IH—CK); bolnica: Sošice (Kl—CK); grupe: Radinović (IH—CF)—Sv. Ilija (KI—CF)—Badovinci (KI—CF)—kota 692—Visoče (Kl—CF)—Sv. Jakob kota 564 (KI-CF)-Plavci kota 497 (LI —CF)—Cernik kota 481 (LI—CK)—M. Ostrić kota 569 (LI—CD).[21]

2) — Bataljon Žumberak:[22] 180—200 ljudi sa 18 puškomitraljeza, s puškama i ručnim bombama.

Raspored:

— Komanda: Sopote (Kl—CK); grupe M. Pleš (Kl—CM)—padine prema Blaževoj Gori (Kl—CM).[23]

3) — Zapažene su ustaničke grupe manjeg značaja (50— 120 ljudi) u zoni Kostanjevac[24] (NM—CO) (izvan sektora dejstva).

4) — Jedan partizanski bataljon od 5—600 ljudi[25] (komandant neki Vidović)[26] izgleda da se sa Gorjanaca nedavno premjestio u zonu Crna Mlaka[27] (PL—BU) (van sektora), sjevero-istočno od Karlovca. Između Gorjanaca i Crne Mlake zapaženo neprekidno prolaženje ustaničkih odreda.

5) — Na dan 24. ovog mjeseca zapažene ustaničke koncentracije u zoni Babina Gora (OL—BD)—Cerovac (NM—OI—BH—BF), južno od Karlovca (van sektora),[28]

6) — Signalizovano traženje pojačanja (1500 ljudi) koje bi trebalo da dođe iz Korduna u Gorjance. Partizani kažu da namjeravaju ponovo zauzeti Žumberak da bi nastavili akcije u zoni Karlovac—Zagreb. U slučaju naših silovitih akcija, partizani bi iz Gorjanaca prešli u Sloveniju.[29]

— Logori:

— naznačeni u šumama Gordine Gore (Kl—CF)—Kum (Kl—CF)—Križ (IH—CF) i u zonama blizu baza za snabdijevanje.

— Baze za snabdijevanje:

— u selima zone, naročito Sošice (Kl—CK)—Jezernice (IH—CK)—Badovinci (Kl—CF)—Vivodine—Kordići (Kl—CF)—Plavci (LI—CF)—Kokote (LI—CF)—Kamenić (XV-CF)-Šiljki (XV-CF)-Krasni Vrh

(IH—CF)—Magovac (KI—CF)—sela sjeverno od Radatovića (XV—CF).
— Hrvatsko stanovništvo, najvećim dijelom, ne bi bilo uz partizane, ali bi se potčinilo.
— Putevi:
— neprekinuti:
— Krašić—Kostanjevac—Hartje—Mrzlopolje
— Krašić—Vivodina;
— vjerovatno prekinuti:
— Kostanjevac—Sošice (blizu kote 497 LI—CF)
— Radovica—Sošice

B) — Slovenačke partizanske snage

Slovenačka brigada: 1500 ljudi, dobro naoružanih (talijansko oružje); sastavljena od slovenačkih jedinica (vjerovatno od odreda Krajine i Krškog).[30]
Raspored: duž talijansko-hrvatske granice sa slovenačke strane.
— Odred Bela Krajina:[31]
— ustanička grupa (100—200 ljudi) u zoni Metlika—Kamanje (KI—BZ)—Ribnik (IH —BS);
— ustanička grupa[32] (50—100 ljudi) u zoni Marindol (XV—BN).
— Odred Krško: jedan partizanski bataljon (200—300 ljudi) razmješten na sjeverozapadnoj padini Gorjanaca.[33]

(MP.)[34]

Prilog br. 2 aktu 150/op. Taktičke
komande div. »Lombardia«

Raspored hrvatskih snaga u operaciskom sektoru (III zona)

Mjesto	Jedinica	Snaga	Primjedbe
Krašić (NH-BZ)	Žandarmerija	38	Komandant kapetan
Ozalj (MK-BU)	četa Karlovac	12	MarkovićŽandarme-
Mahično (NH-BQ)		11	riska stanica
Ozalj	Redovne trupe 9 i 12 četa II bataljona 3 pješ. puka	120-140	Komandant kapetan Sokolić — zaštita pruge i garnizona, raspolaže sa 4 bacača bombi
Karlovac	2 četa zaštita pruge	10	

Ozalj	Kom. 2 čete za zašt. pruge	40	
Pokuplje (NK-BQ) Mahično 2 četa za zaštitu	pruge	30-40	Komandant kapetan Spasić — zaštita dijela željezničke pruge Karlovac — Bubnjarci
Zorkovac (NH-BS)		40	
Zaluka (MH-BZ)		20	
Kamanje (KI-BZ)		40	
Bubnjarci (IH-BZ)		30-40	
	III	Ustaška grupacija	
Karlovac	Komanda III grupacije		
	puk. Metzger	10	
Kostanjevac	Komanda XXXV ustaškog bataljona	300	(2 mitralj. — 6 puš. mitr.) — Razmještaj: Željezno (MH-CF) — — Žamarje (MH-CF) — kota 216 — kota 345 — — kota 465 — Tupčina — Baroni Selo (MH-CD) u Radušće (MH-CD) i — sturila stražu od 20 ljudi.
Hrtje (MH-CK)	Komanda XVI ustaškog bataljona	250	(2 mitralj. — 4 puš. mitr.) — Razmještaj: Željezno—Gornja Vas (MH-CM) - Mrzlo Polje (MH-CH).

jsjovo Selo (NH CO)	Komanda XVI ustaškog bataljona	430	(2 mitralj. — 4 puš. mitr. Razmješteno duž puta Novo Selo—Stojdraga (NM-CQ).
Krašić (NH-BZ)	XXXV ustaški bataljon	30	(2 haubice od 100 mm, možda razmještene u Tupčini)
Karlovac	XXXIII ustaški bataljon	450	800 pušaka

(M. P.).[35]

Napomena: Ustaše tvrde da su duž rasporeda III grupacije sagradili oko trideset bunkera

Prilog br. 3 aktu 150/op. Komande pješ. div. »Lombardia«

Pokretne trupe divizije »Lombardija« koje učestvuju u akciji na Gorjancima

Kolone	Komandant kolone	Komandant i jedinice
Kolona A	Pukovnik Adabbo	Komanda 11 bersaljerskog puka XXVII bersaljerski bataljon XXXIII bataljon crnih košulja III divizion 13. art. puka
Kolona B	General Scipione	Komanda divizijske pješadije Komanda 73 pješ. puka II bataljon 73 pješ. puka III bataljon 73 pješ. puka II bataljon 74 pješ. puka I bataljon 1 grenadirskog puka ^ II divizion 57 art. puka (formaciski) sastavljen od 1., 5. i 9. baterije 57. art. puka) IV divizion 13 art. puka

(M.P.)[36]

Original, strojopis, prijevod s talijanskoga
Sign., AVll, Talijanska arhiva, kut. 29 A, reg. br. 6.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 160, str, 498—507.

[1] Četvrtasti pečat prijema.

[2] [3] Odnosi se na talijansku ofenzivu u Sloveniji koja je počela 16. srpnja 1942. godine, a sastojala se iz nekoliko uzastopnih operacija na području Notranjske, Dolenjske, Kočevske i na još nekim područjima. Namjera neprijatelja: uništiti partizanske jedinice. Posljednja faza ove ofenzive bila je operacija na Gorjancima. Ona je zahvatila dio Hrvatske (Kordun, Pokuplje i Žumberak). Zbog toga, kao i zbog činjenice što su se na tom operativnom području nalazile veće snage potčinjene GŠH, Redakcija je odlučila da ove dokumente objavi u ovom tomu.

[4] Vidi obavještajni izvještaj (»Situacija partizana uveče 26. listopada 1942«),

[5] Vidi skicu br. 1 (»Presunta dislocazione e forze reparti partigiani alla data del 26-10-42«),

[6] Vidi »Raspored hrvatskih (ustaških — prim, red.) snaga u operacijskom sektoru (III zona)«.

[7] Vidi skicu br. 2.

[81] " Redakcija nije pronašla tu skicu.

[9] Dopisano olovkom.

[10] Vidi »Pokretne trupe divizije »Lombardia« koje učestvuju u akciji na Gorjancima«.

[12] U produžetku je dopisano olovkom: »Odmah iza polazne baze«.

[13] Odnosi se na skicu radio-veze (dokumenat u arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[14] Redakcija ne raspolaže ovom naredbom.

[15] Nije utvrđeno na što se odnosi.

[16] Okrugli pečat: Komanda pješadijske divizije »Lombardia«.

[17] Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske i bataljon »Josip Kraš« Žumberačko--pokupskoga NOP odreda.

[18] Na ovom području (Gorjanci) nije se nalazila nijedna slovenska brigada. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 4 i 29.

[19] Na području Gorjanci nalazili su se Gorjanski i Belokranjski bataljon. Jedna četa Belokranjskoga bataljona i dvadesetak boraca iz Gorjanskoga bataljona bili su u jugoistočnom dijelu ovog područja s Prvim proleterskim NOU bataljonom Hrvatske.

[20] U Prvome proleterskom NOU bataljonu nije bilo drugova iz Slovenije, već samo iz Hrvatske (Ličani, Kordunaši, Gorani, Dalmatinci, Banijci).

[2,123] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 4 i 29.

[22] Bataljon »Josip Kraš« Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[24] Dijelovi bataljona »Josip Kraš«.

[25] Talijanska komanda vjerojatno misli na Četvrtu NOU brigadu koja je u rujnu privremeno boravila na području Žumberka.

[26] Nikola Vidović, komandant Četvrte NOU brigade.

[27] Četvrta kordunaška NOU brigada nije se prebacila na područje Crna Mlaka, već na Kordun, kod Bosiljeva. Na području Crne Mlake i Kravarske Gorice djelovao je bataljon »Slavko Klobučar« (nazivan bataljon »Kljuka«) Žumberačko-pokupskoga NOP odreda. Komandant ovog bataljona bio je Simo Vučinić.

[28] Odnosi se na Drugu i Četvrtu NOU brigadu koje su, noću 23/24 listopada, napadale ustašku posadu u rajonu Tušilović. Vidi dok. br. 76.

29.3o. 3i. 32.[33] yjjj zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 4 i 29.

,4'[35] '[36] Okrugli pečat: Komanda pješadijske divizije »Lombardia«.

1942, listopad 30.

Izvještaj Milutina Baltica, člana PK SKOJ-a za Hrvatsku, Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o stanju skojevske organizacije na području pisarovinskog kotara

Dragi Drugovi![1]

Nalazim se ovdje u šumi kraj Kupčine, čekam na put za Žumberak. Sada kada stigne ovdje bataljon Kljuka koji ulazi u sastav Brigade[2] zajedno sa Proleterskim[3] krećem sa ostalim drugovima zajedno sa tim bataljonom put Žumberka. Za sada su veze vrlo teške sa Žumberkom, te će mi ovaj bataljon dobro doći.

Stanje SKOJ-a u ovom pisarovinskim kotaru jeste vrlo loše. Postoji svega 5 skojevaca u Kupčini, i to je sve, iako su uslovi za rad i po SKOJ-u i po S.M.G. dobri. Seljaci su dobri i daju sve kada se dođe kod njih. Upozorite O.K. SKOJ-a Karlovac na ovo, a naročito na rad po S.M.G. kao i na rad u ilegalnim uslovima što je slučaj u ovim uslovima po čemu oni dosta greše. Mase su vrlo slabo upoznate sa četnicima, izgleda da seje o tome vrlo malo govorilo i nije se to iskoristilo u pol. radu. U Bataljonu Kljuka također stanje SKOJ-a jeste vrlo loše. Sutra ili prekosutra krećem za Žumberak.

30. X. 42.

Smrt fašizmu — sloboda narodima

Milutin,[4] v. r.

P.S. Drugovima iz O.K. SKOJ-a Karlovac treba skrenuti pažnju na način na koji treba raditi u ilegalnim uslovima da bi bilo uspjeha u radu.

Na način okupljanja omladine putem pjesama, zabava, što ova omladina traži kombinovano sa ilegalnim radom. Ustaše vrlo rijetko posjećuju ova sela pošto se boje partizana, te je rad iz tih razloga puno olakšan.

S. F. S. N.

45f

Milutin, v. r.

Drug Martin[5] komesar iz proleterskog bataljona na putu za Žumberak u Horvatima ranjen je od jednog partizana koji je išao sa njima i to na taj način što je tom partizanu ispao pištolj i opalio te ranio druga Martina. Drug Martin zbog te rane neće dulje vremena moći u borbu te ga vi gledajte za to vreme iskoristiti u skojevskom radu na terenu gdje se on bude nalazio.

Milutin, v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, SKOJ — 2/103

[1] Pismo je upućeno Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku gdje je i zaprimljeno.
[2] Odnosi se na XIII NOU brigadu »Rade Končar«
[3] Odnosi se na Prvi proleterski bataljon Hrvatske.
[4] Milutin Baltić, član Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku
[5] Martin Mojmir

212

1942, listopad 30.
Zagreb

Pismo Štefice Šantić Matjašić iz zatvora Prijekoga suda u Zagrebu upućeno rodbini o svom hapšenju i boravku u zatvoru

»Petak 30. X. 1942.

Dragi moji svi!

Slučajna prilika se desila da mogu poslati ovo pismo i zahvaljujući kojeg sam dobila od Tebe mogla sam kupiti papira. Ne znam gdje da počnem. Počet ću od kraja. Uhapsili su me u jednoj kući na Pantovščaku[1] — navodno sijedih me — ali ja u to sumnjam, ali pošto za sada ne znam, ne mogu da govorim. Našli me na djelu i zbog toga je moja stvar vrlo teška i komplicirana. Ne možete si to zamisliti šta se sve dešavalo samnom, ubili su dušu u meni, i da mogu sve bi pisala, to bijednom dobro došlo. Ali na žalost, sumnjam da ću to kada moći načiniti, ali mogu hoću za sigurno...«

»...Neka mi se javi Teica i Drago Tvoj samo mi pišite, jer eto živimo u jednoj sobi, 14 žena sa štrozakima, dakako samo 6 kom., grizu nas stjenice, plaze po nama žohari, u noći imamo posjetu miševa i t.d. jedan okovani rešetkama prozorčić, pa ako koja želi da uhvati malo zraka vidi li ju stražar koji budno pazi, dolazi pendrek u akciju i tu joj nema pomoći. Zadah vlastitog

našeg đubreta nas guši — jutro poslije 6 h ustanemo, sa jednim malim lončićem vode se pereš — u 8—9 h ujutro šetnja u krugu uz mrtvu tišinu jer se ne smije govoriti i jedna po jedna hodaš kao da ideš za svojim vlastitim sprovodom. Ali je ipak jedan sat svježeg zraka u dvorištu policije. Ali ovo je za mene prava blagodat i sada kada Tvojom dobrotom dobijem jesti idem i ja u šetnju i sve što je tu me ništa ne smeta — jer mi daju sada mira. Ali zato na trgu N.[1] i u Savskoj[2] bilo je osobito lijepo. Koliko mogu opisat ću Vam ali nemojte misliti da sam Vam, sve točno napisala. Istu večer kada (su) me uhapsili tukli me do nesvesti sa bikovačom. To je specialno pleteni korobač sa žicom oviti, tuku počamši od stopala do križa, po leđima manje, po trbuhu ne. Odvukli me u samicu po danu došao liječnik sa oblogima, a na večer, opet nanovo saslušanje i opet batine, tukli me pet dana, padala sam po hodnici [ma] u nesvest po ćeliji po sobama ali njih to nije ni malo smetalo, lječnik mi davao injekcije zbog srca jer mi peti dan srce više nije radilo. Peti dan mi donijeli spravu za vađenje nokata, ali to više nisam mogla izdržat i rekla sam, dakako nisu mnogo se pomogli — ali menije bilo strašno i nisam mogla da izdržim — lice mi bilo crno kao lonac ćelava sam jer su me vukli i bacali (na) pod — ne mogu Vam dalje o tome govorit jer me uzrujava. Bila sam 7 dana bez kruha truna jer nisam mogla osim vode ništa uzimat. Držali me u samici 17 dana na trgu N., a onda u 2 h u noći odveli u Savsku — tamo su me bacili u ogromnu sobu bez gunja bez igdje ičega osim goli pod — možeš si zamisliti onako sva otečena i polumrtva a nemaš ni našto da sjedneš ni da legneš, a najstrašnije su bile noći — i nakon svega toga odvezli lepo na Prieki gdje sam konačno odahnula. Sve sam izdržala i vjeruj nisam plakala — ali kada sam dobila na Savsku stvari rasplakala sam se ko derište...«

»... Danas mi je rekao stražar da vlada silan interes za moju raspravu, možeš si misliti i sama, ta oni me optužuju da sam primala vojničke planove za partiju i svakakove kaže, možeš si misliti kako su me pekli i kuhali, samo da im to priznam ali sam sretna da sam sve izdržala i za to ne mogu da me optuže na Priekom. Molim Te javi mi dali su to *sve* stvari što si mi u koferu slala ili si još drugo dobila jer to nije sve što je bilo u njemu. Bila bi sretna da mogu ja dobiti od Vas ili od koga drugog ovakovo pismo — ali ja sam vesela ako dobijem ma i onaj najmanji papirić.

A sada primite svi po redu pusu u duhu i srdačne pozdrave od Vaše

Štefice[4]

Teško mi je što ne mogu posjetit grob naših dragih — ali sam mirna jer znam da ćete to učiniti Vi koji možete.«

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, MK-1941-1942., br. 66.

[1] Štefica Šantić Matijašić-Sanda uhapšena je 25. IX. 1942. god. u stanu na Pantovščaku 65, upravo kad je na pisaćem stroju prepisivala Historiju SKP(b). Na policiji su je mučili. Budući da ju je Prijeki sud osudio na smrt, a zatim pomilovao, poslana je na robiju u Požegu, odakle je pobjegla i došla u partizane u Slavoniju. Preživjela rat.

[2] Odnosi se na ustaški zatvor koji se nalazio na današnjem Trgu žrtava fašizma

[3] Odnosi se na ustaški zatvor koji se nalazio u Savskoj 61, poznat prije rata kao Zagrebačka ženska kaznionica.

[4] Štefica Šantić Matijašić

213

1942, listopad 31.

Poziv Okružnoga komiteta KPH Krapine seljacima i omladini Hrvatskoga zagorja da stupe u narodnooslobodilačku vojsku

BRAĆO SELJACI! HRVATSKI ZAGORCI!

Već godinu i po dana vi na svojim leđima osjećate strahovite tegobe razbojničke i pljačkaške fašističke vladavine. Za to vrijeme vi ste sami upoznali ko su i što su zlikovačke ustaške bande i njihov krvavi poglavica Pavelić.[1] Danas vi znadete da je krvolok Pavelić najveći izdajica i izrod hrvatskog naroda — sada je vama jasno da je on plaćeni sluga vjekovnih i najljućih neprijatelja naše domovine; njemačkih i italijanskih porobljivača. Svaki čestiti rodoljub i pošten čovjek znade da je nitkov Pavelić najmljeni krvnik hrvatskog naroda, koga Hitler[2] i Musolini[3] samo zato drže na vlasti, da ropski i ponizno izvršuje sve njihove naloge. Vi, vaše izgladnjele porodice, vaše iznemogle, gole i bose žene i djeca, spoznali ste da su razbojničke ustaške rulje opljačkali do kostiju cio hrvatski narod, da su nam te krvopije oteli naše žito i našu stoku i predali svojim fašističko-hitlerovskim gospodarima za njihov razbojnički, grabežljivi rat protiv zemlje radnika i seljaka, protiv bratskih nam naroda Sovjetske Rusije.

Vi ste, braćo seljaci, bili svjedoci svih onih zvjerstava i razbojstava, koje su ustaški zločinci — ti vukodlaci u ljudskoj koži izvršili nad nevinim i nezaštićenim pravoslavnim pučanstvom. Gledali ste, kako fašistički zatornici svake slobode, lupeške ustaške ubojice, zatvaraju, muče, mrcvare i ubijaju tisuće najboljih sinova našeg naroda. Vama je također poznato da su isto takva razbojstva i zlodjela vršili nad stanovništvom hrvatskih sela četnici Draže Mihailovića, Ljotića,[4] Nedića,[5] Pećanca[6] i drugih, ali sve to nimalo nije smetalo krvavom i bijesnom psu Paveliću, da se pobrati s četničkim vojvodama, da podijeli s njima vlast. Zločinačke fašističke, ustaške i četničke

klike — koje ni u Hrvatskoj ni u Srbiji ne predstavljaju nijednog čestitog rodoljuba — ujediniše se da zajednički vode borbu protiv svojih naroda, protiv Narodno-Oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke Vojske, pod čijom se zastavom slobode sakupiše najbolji i najvrijedniji sinovi naroda Jugoslavije, da se bore za posvemašnje istjerivanje fašističkih okupatora iz naše zemlje, za nemilosrdno istrebljenje njihovih plaćenika — ustaša i četnika. Narodna Partizanska Vojska bori se za oslobođenje našeg slobodoljubivog naroda od fašističkih tiranija za sreću i budućnost naše domovine, za istinsku i pravu slobodu hrvatskog naroda u zajednici s drugim jugoslavenskim narodima.

Braćo selj aci! Razbojnik Pavelić osramotio je naše svijetlo hrvatsko ime pred cijelim svijetom. On je sa svojim ustaškim lupežima bacio Hrvatsku u nezapamćenu glad, bijedu i nevolju. Po nalogu fašističkih okupatora opljač-kao je hrvatsku zemlju u tolikoj mjeri, da čak i vama — hrvatski Zagorci, koji ste uvijek gladovali — nasilno oduzima vašu hranu i stoku, vaš kukuruz i sijeno. Međutim, tom ustaškom bezglavniku, toj crnoj prodanoj hulji, sve to nije dosta! Danas kad je već svakom jasno da su dani omraženog i trulog fašizma odbrojeni, kada su razularene, ali izmnožene hitlerovske horde pretrpjele neuspjeh i potpun krah u svojoj ovogodišnjoj ljetnoj ofenzivi, kada se njemačko-fašistička vojska nalazi pred svojim neminovnim porazom i skorom propasti; danas kad se svi porobljeni evropski narodi digoše na sveopću borbu protiv krvavog hitlerizma, kad su narodni partizanski osvetnici duž čitave Evrope rasplamsali sveti oslobodilački rat protiv fašističkih osvajača; danas kad su narodi najvećih demokratskih zemalja svijeta spremni da otvaranjem druge fronte zadadu odlučan i smrtonosan udarac hitlerovskim barbarima, danas kad je snaga i volja Crvene Armije, da što prije uništi i smrvi najvećeg neprijatelja sviju slobodoljubivih naroda i naprednog čovječanstva, jača nego ikada — danas razbojnik Pavelić po nalogu Hitlera, još uvijek mobilizira najsnažnije muževe hrvatskog naroda i odprema ih na daleka ruska bojišta da temo poginu, u borbi protiv bratskog slavenskog naroda, za propalu fašističku stvar. Ustaški lješinari šalju hrvatske domobrane u Bosnu i druge krajeve u borbu protiv Narodne Partizanske Vojske, protiv junačkih boraca za slobodu, koji su svojom upornom i samoprijegornom borbom već uništili i razbil mnoge fašističke bande i oslobodili veliki dio naše domovine od fašističkih okupatora i njihovih plaćenika ustaša i četnika.

Hoćete li, možete li i smijete li vi, braćo Zagorci, dozvoliti da Hrvatsko Zagorje bude gotovo jedini kraj iz kojeg se mobiliziraju vojnici za obranu razbojničke i krvave ustaške bande, za topovsko meso hitlerovske vojske? Možete li vi još uvijek odlaziti u Pavelićevo domobranstvo da se borite protiv narodnih oslobodioca — partizana, koji se još od proljetos — i po vašim /agorskim bregovima i šumama bore za vaše oslobođenje i za vašu sreću i budućnost? Što ćete kazati, zagorski roditelji, ako dopustite da vam djeca odu u fašističku vojsku i tamo poginu, ili se vrate kljasti i osakaćeni svojim domovima — kada vas narod sutra upita zašto niste to spriječili? Smijete li

dozvoliti da vam vaši najmiliji poginu i propadnu u predvečerje slobode? Imajte na umu da narod ne trpi i nikada ne dozvoljava kolebljivost kada je u pitanju borba za slobodu!

Omladino Hrvatskog Zagorja!

Vjerni fašistički pas Pavelić odužuje se svojim gospodarima tvojim mladim, čak i 18-godišnjim životom. Ustaški razbojnici nasilno te mobiliziraju, odpremaju na Istočni front i prisiljavaju, da se boriš protiv miroljubive sovjetske zemlje, protiv braće Rusa i njihove svete socijalističke domovine. Krvavi satrap Pavelić sa šakom ustaških bezglavnika, goni te, omladino, da na dalekim ruskim stepama ostaviš sve što imaš: svoju mladost i svoje živote, za interese ljudožerskih hitlerovskih strvinara, najvećih neprijatelja Slavena i nas Hrvata. Tjeraju te na klaonicu gdje te čeka samo i jedino — smrt! Crvena Armija — radnička i seljačka armija — uništila je već milijune i milijune fašističko-hitlerovskih vojnika, a uništit će i smlavit svakog onog, ko svojom razbojničkog i poganom šapom napada na mirne narode SSSR-a. Ona će svojom herojskom borbom doskora posve razbiti i uništiti zlikovačke hitlerovske bande, ona se time bori i za tvoje oslobođenje, i ti si dužan da u toj borbi i sama sudjeluješ. Pavelić te nadalje tjera u boj protiv naše junačke Narodne Partizanske Vojske, da svojim životom braniš ustaška i četnička zločinstva. Ti, zagorska omladino! ne smiješ dopustiti da se iz tvojih redova mobilizira topovsko meso za fašističke pse! Plamen partizanskog rata bukti diljem čitave Evrope i omladina posvuda stupa u prvim redovima borbenim, ona je prva odpočela borbu i po zagorskim brežuljcima! U borbu — omladino Hrvatskog Zagorja! Pridružuj se svojim zagorskim partizanima! Stupaj u partizanske redove, raspiruj i proširuj borbu protiv najvećeg neprijatelja mlade generacije — ogavnog fašizma! Samo oružjem u ruci može da se izvojuje ljepši život, sretna sutrašnjica i slobodna budućnost mladog pokoljenja! U borbu, mladi sinovi Zagorja, dan pobjede nije daleko!

BRAĆO SELJACI, HRVATSKI ZAGORCI!

Vaši najsvijesniji sinovi bore se u partizanskim odredima po čitavom Zagorju protiv fašističkih tirana, da obrane vaš — znojem i krvlju prirađen trud i vaše gole živote od ustaških bandita, koji oduzimaju iz gladnih ustiju vaše djece i posljednji komadičak hljeba. Ne dajte ni gram žita, ni kilogram mesa ustaškim pljačkašima! Znajte da svime što dajete produžujete muke našeg naroda u fašističkom ropstvu! Sabotirajte ustašku vladavinu svagdje, u svakoj prilici i na svakom kotraku! Zbijte se čvrsto u redove Narodno-Oslobodilačke Borbe! Stupajte u partizanske redove! Svetite se za bezgranične nevolje i patnje, krv i suze našeg naroda, borite se za slobodu i sreću naše domovine. Tamanite i istrebljujte ustašku gamad, — neka je nestane iz vaših sela i mjesta! Borite se protiv svih onih mračnih tipova, koji hoće da se okoriste svetom borbom za slobodu naroda u svoje lične svrhe! Pomažite gdje god i

čime god možete partizanskim borcima za slobodu, jer to je prava narodna vojska, koja će izbaviti naš narod od fašističke kuge! *Pamtite i kažnjavajte svakog onog koji bi izdavao partizane, ili se čak borio protiv njih!* Na oružje, braćo seljaci! Dan obračuna nastupa! Budite dostojni potomci slavnog seljačkog borca za prava radnog naroda — zagorskog junaka Matija Gupca!
ŽIVJELA NARODNO-OSLOBODILAČKA PARTIZANSKA I DOBROVOLJAČKA VOJSKA!
ŽIVIO BRATSKI NAM SOVJETSKI SAVEZ - NAŠ VELIKI I MOĆNI SAVEZNIK, JEDINI PRIJATELJ SVIH POROBLJENIH I SLOBODOLJUBIVIH NARODA!
ŽIVJELI NAŠI ZAGORSKI PARTIZANI, NARODNO-OSLOBODILAČKI BORCI!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

U Hrv. Zagorju, 31. listopada 1942.

Krapinski Okružni Komitet
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Original, geštetner
Sign., AIHRPH, KP-88/3723

1 Ante Pavelić
2 Adolf Hitler
3 Benito Mussolini
4 Dimitrije Ljotić
5 Milan Nedić
6 Košta Pećanac

214

1942, listopad 31.

Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« upućenoga Generalštabu talijanske vojske o akcijama i situaciji na području Žumberka i Gorjanaca

»31 listopad, subota...«

A
»...Operativni ciklus dana 30 o. m., zona XI Armijskog korpusa
— *Divizije »Cacciatori« i »Lombardia«* nastavile su u toku dana operativne pokrete predviđene za akciju Gorjanci,[1] ne nailazeći na znatniji otpor.

Artiljeriska priprema i vatra za podršku izazvali su rasipanje protivničkih grupa.[2]

Divizija »Isonzo«. U noći između 27 i 28 o.m. ustaničke grupe napale su posadu Ostrž.[3] Reagovanje je odbacilo napadače. Mi smo imali 2 ranjena. Vazduhoplovstvo je bombardovalo, tuklo malim bombama i mitraljiralo zonu Trihaboj gdje su zapažene jake ustaniške grupe...« »...Supersloda dostavlja komandantu divizije »Lombardia«, i, radi znanja, ekselencijama komandantima V i XI Armijskog korpusa, komandantu 1. brze divizije, komandantu vazduhoplovstva, generalu intendantu i načelniku talijanske vojne misije u Zagrebu dopis 21650

o predmetu: operacija poslije operacije »Gorjanci«. Tim dopisom Supersloda ukazuje na cjelishodnost da se oslabi protivnički pritisak u zoni Karlovac koristeći situaciju naših trupa na završetku operacija »Gorjanci«. Komanda divizije »Lombardia« treba da naredi jednu operaciju sa ciljem:

— čišćenje zone Crna Mlaka, koja je otprilike obuhvaćena Kupom, prugom Karlovac—Zagreb i demarkacionom linijom:[4]

— obezbjeđenje grada Karlovca od eventualnih ugrožavanja s juga. Trupe na raspoloženju: 4—5 bataljona, 1—2 artiljeriska diviziona iz divizije »Lombardia«; 2 bataljona i 1 divizion divizije »Granatieri«; 1 bersaljerski bataljon i 1—2 tenkovska eskadrona iz Brze divizije; 4 ustaška bataljona. Početak: čim se završi operacija »Gorjanci«.

Operativne smjernice: prvi period: zatvoriti zonu Crna Mlaka i sa sjevera prepriječiti front Jastrebarsko—Zdenčina; drugi period: čišćenje zatvorenog prostora; treći period: dati čvrstinu odbrani Karlovca s juga. Biće cjelishodno koristiti konjičke jedinice za vrijeme operacije u Crnoj Mlaki radi brzog zatvaranja oba krila koja će marširati vjerovatno prije nego što neprijatelj uspije da pređe Kupu...«

»... Komanda XI Armijskog korpusa dostavlja, radi znanja, depešu 02/10941, upućenu Komandi divizije »Isonzo« i njemačkoj vojnoj komandi,[5] u kojoj javlja da ustanici[6] nastoje da probiju liniju obruča. Prošle noći jedan pokušaj na ustaškom dijelu obruča djelimično je uspio.[7] Stoga skreće najveću pažnju kako bi se osujetili eventualni dalji pokušaji.

Komanda XI Armijskog korpusa dostavlja, radi znanja, depešu 02/10938 kojom, u vezi sa probijanjem ustaške linije (vidi gore), naređuje komandi 1. brze divizije da u Novo Selo odmah uputi 81. crnokošuljaški bataljon radi pojačavanja ustaškog dijela obruča i onog dijela koji drži »Macerata«. Prevesti kamionima po svaku cijenu i uputiti u Novo Selo do danas u 17 časova (vidi Dnevnik, 30. X, pasus 6)[8]-

Komanda XI Armijskog korpusa šalje depešu 02/9939 kojom javlja da je majoru Meinneldu[9] u Zamešku saopštila da će mu, ako je potrebno,

dati jedan bataljon za pojačavanje njegovih linija. To je u vezi sa viješću da će 200 ustanika, prikupljenih u Zavode, u toku noći preći Krku kroz njemačke linije, u malim grupama pod vođstvom njemačkih dezertera. U 16,45 časova major Meinneld je zatražio jednu četu; divizija »Isonzo« poslala je odmah, na kamionima, jednu ojačanu četu u Kostanjevicu...«

Original, rukopis, prijevod s talijanskoga
Sign., AVII, Talijanska arhiva, kut. 58, reg. br. 1/7-55.

Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 174, str. 534, 536—537.

[1] Vidi dok. br. 144, 148, 163, 170, 177, 178 i 184.
[2] »Rasipanja protivničkih grupa« nije bilo. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 21.
[3] Prema našim dokumentima (Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 21) napad na talijansku posadu u Ostrižu izvršio je Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske 24. listopada. Napad noću, između 27/28. listopada ne spominje se nigdje.
[4] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 29.
[5] Odnosi se na komandu njemačkih vojnih snaga koje su držale blokadu na r. Krki za vrijeme dok su talijansko-ustaške snage vršile tzv. »operaciju Gorjanci« na području Gorjanci—Žumberak.
[6] Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, Prvi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOB odreda i jedna četa Belokranjskoga bataljona, koji su se tada nalazili na Abatovoj gori sa Štabom odreda i štabom Druge operativne zone.
[7] Obruč je probio, kod s. Glušinja, Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske. Vidi dok. br. 207.
[8] U arhivi Vojnoistorijskog instituta.
[9] Komandant njemačkih snaga koje su vršile blokadu na rijeci Krki (Slovenija).

215

1942, listopad
Zagreb

Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za listopad 1942. godine

Primitak:

Saldo IX mj. 42.	427.550.50
M.O. Zgb. X mj. 42.	412.612.50
III Kot. N.P.	15.000-
IV Kot. N.P.	15.000.—
C.K.N.P.	30.000.-
	900.163.-

Izdatak:

P.O.	51.299.-
M.O. Zgb.	310.204.-
	361.503.-
ac. M.O. Zgb.	31.394.-
	392.897.-

Prim.: 900.163
Izd.: 392.897
Saldo X mj. 507.266

Predato C.K. N.P. 42. g

II mj.	74.990
III mj.	55.000 25
IV mj.	20.000 75
V mj.	50.000-
VI mj.	100.000 -1- vrijednost prema pril. popisu
VII mj.	100.000 + 1 zl. sat, 1 zi. ering, 1 zl. lančić
VIII mj.	100.000 + vrijednost prema pril. popisu
IX mj.	
27.000 + metalni novac od 1 i 2 Din.	
X mj.	33.000 + 1 zl. lančić 2 eringa srebr. novac stari

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1.

216

1942, listopad
Sisak

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnome komitetu KPH Banije o političkoj situaciji i stanju partijske organizacije u kotaru

K. K. Sisak

Drugarskom O.K. BANIJE

Dragi drugovi!

Primili smo vaš zadnji dopis u kojem nam tražite izvještaj o stanju naše

organizacije. Opominjete nas, da vam ne šaljemo redovno izvještaje ili da se možda ne pokoravamo vašem forumu.

Dragi drugovi! Naše mišljenje o tom, jest sasvim drugo nego što ste vi naglasili. Mi smo disciplinirani članovi KP prema tome poštujemo naš viši forum. Pisali smo par izvještaja koje je sastavio drug Franc[2] kao sekretar K.K. Kad je drug Franc smenjen sa dužnosti sekretara i preuzeo drugu dužnost, na koju ste ga vi odredili, zamjenio gaje drug Marjan.[3] On je također poslao jedan izvještaj. Ubrzo je drug Marjan smenjen te gaje zamjenio drug Altić,[4] kojeg ste također naimenovali. Altić je također poslao jedan izvještaj, koji kako izgleda niste primili. Na to je on dobio pismo da ode u sastav operativnog štaba bataljona — bataljona koji je prebačen iz Banije na teren Druge Operativne Zone. Uslijed njegove udaljenosti sa terena našeg K.K. ne može vršiti dužnost sekretara.

Dragi drugovi! ta sva smenjivanja i naimenovanja, jesu jedan dio kočenja našega rada. Krivnja da vi niste uopće primili izvještaje nije na nama, već u tome što ste se vi premjestili na drugi teren, da nas o tom niste i prethodno obavijestili. Stoga su naši poslani izvještaji lutali i konačno propali.

Članovi K.K. su nezadovoljni što im se sekretari naimenuju, bez da ih oni sami ne biraju s vama u saglasnosti. Drugovi smatraju da bi bilo pravilno da članovi K.K. na osnovu demokratskog centralizma biraju sami sekretari i da se isti ne smenjuje dok se sa članovima K.K. ne bi posavje(tova)li.

Političko stanje našeg kotara.

Simpatije grada i sela su na strani naše Narodno Oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke Vojske i Narodno Oslobodilačke Borbe. Uslijed reakcije, koju neprijatelj vrši nad našim narodom ostaju mase naroda još uvjek u većini pasivne. Neraspoloženje naroda raste protiv okupatora i krvnika Pavelića iz dana u dan sve više. Razlozi što narod nije još di danas stupio masovno u borbu su u tome što naši odredi još uvijek nisu dovoljno prokrstarili kroz naša sela, masovno hapšenje naroda, kako omladine, tako isto i žena i ljudi, nakon izvršene akcije u blizini dotičnog sela. Nedavno je iz sela Grede bilo otjerano u logor 420 ljudi. Polovina tih ljudi je zadržana, dok je druga polovica puštena kućama. U nizu drugih sela okolice Siska su pohapšene sve porodice onih drugova koji se nalaze u partizanskog vojsci, dok je njihova imovina rekvirirana. Krvnik Pavelić zna da jedino tim krvavim načinom može zastrašiti narod — to mu je uspjelo.

Pokušaj Partije da pridobije omladinu, ne uspjeva ni malo zadovoljavajuće. Omladina neprestano govori: »Što će se dogoditi sa porodicama u tom slučaju, ako oni odu u partizane?« Na poziv partije omladina odgovara da će se javiti najprije u vojsku, pa će odanle pobjeći, što je nekima i uspjelo. Ovih je dana pobjeglo na primjer 25 omladinaca od kojih su 5 najodlučnijih stigli k nama* dok su se ostali putem predomisli i povratili u vojsku u Zagreb.

Odnos HSS prema Narodno Oslobodilačkoj Borbi još uvjek je pasivan, ukoliko možemo saznati preko veza koje s istima podržavamo. Kako izgleda

po svemu HSS ne postoji u našem kotaru kao organizacija, i ne dobivaju nikakove direktive od njihovih viših foruma. Uvjereni su u našu pobjedu, dok mi nastojimo koliko se najviše može da bi ih iskoristili i uvukli u Narodno Oslobodilačku Borbu. Uspjeh je u tome sa naše strane prilično slab jer se oni ne žele aktivizirati zbog straha od hapšenja.

Dešava se sve češće da narod nerado prima Pavelićevu vojsku i da joj ne prodaje ništa za novac, dok naprotiv našoj partizanskoj narodnoj vojsci narod daje sve u izobilju prilikom prolaza kroz sela.

Oni bataljoni koji su došli sa Banije uputili su se u pravcu B. tako da nisu ovdje izvršili akcije osim u Martinskoj Vesi, gdje su spalili sve porezne knjige, čime je narod bio osobito oduševljen.

Naša četa, koja je bila ovamo prebačena, prošla je kroz par sela i održala mitinge.

Neprijatelj je prije nekoliko dana postavio u nekim selima blizu grada vojne jedinice, dok je u Budaševu postavio stalni garnizon od 3 satnije, 360 ljudi, 6 minobacača, 3 teška mitraljeza i više puškomitraljeza. Satnije dnevno krstare oko Brzovice i kroza nju, što nam otežčava rad i prilazak tima selima je onemogućen, jer su postavljene patrole i zasjede oko tih sela. Činjenica da se kod nas kako u Brezovici tako i u Tišinskoj šumi nalazi veliki broj žena i ljudi nesposobnih za borbu, od onih drugova koji su u partizanima. Drugovi iz C.K. koji su ovuda prolazili složili su se sa nama da su nam ti ljudi na teret i da nam koče rad. Oni su nam obećali da će sa svoje strane poduzeti sve što budu mogli da bi se ti ljudi barem privremeno bacili na oslobođeni teritorij. Uskoro ćemo ljude (žene) prebaciti za G. iz Brzovice. Što se tiče drugova iz Tišinske šume molimo drugarski O.K. da nam u tom pravcu iziđe u susret.

Stanje partijskih organizacija

Na sektoru našeg kotara bio je rad prilično uznapredovao. Uspjelo nam je povezati neka sela u kojima naše organizacije nije bilo. Povodom reakcije koja je nastupila u tom kotaru nekoliko organizacija se raspalo. Od 9 partijskih jedinica na I rajonu ostalo je 5. Iz jedne su jedinice otišli u vojsku iz druge su otjerani u logor, dok su neki odkazali poslušnost u vrijeme dok se vojska nalazi u selu te prema tome prestaju biti (članovi) K.P. Na II rajonu od 6 jedinica ostale su 4 jedinice. Ostali su otjerani u logor uslijed pomaganja i održavanja veza sa partijom koja se nalazila na tom sektoru.

U gradu su postojale 7 partijskih jedinica, prije reakcije, uspostavili smo do sada kontakt sa 5 jedinica, dok s drugima nismo mogli uspostaviti vezu.

Uzveši općenito sve organizacije na čitavom kotaru, slabo sprovađaju liniju partije, jer su mogućnosti bile daju upoznaju vrlo slabe. Sve su to ljudi uglavnom mladi u organizaciji i teoretski slabo izgrađeni. Mogućnosti da se njihova svest podigne su moguće.

Stanje SKOJ-evskih organizacija na terenu našeg kotara

U samom gradu uspjelo nam je postaviti Mjesni komitet SKOJ-a koji se za sada sastoji od 3 člana. (2 radnika i 1 intelektualac). Prema tome postavljene

su SKOJ-evske organizacije u 2 rajona grada i gimnaziji. Oformljenje rajonski komitet 5. rajona, od tri člana koji sačinjavaju biro toga komiteta. U tom rejonu postoje tri aktiva sa 10 aktivista, koji su obuhvatili dalje 10 SKOJ-evaca u vaspitne grupe. U prvom rajonu postavljena su dva aktiva sa 16 aktivista od toga 3 drugarice i 6 skojevaca u prosvetnoj grupi. O gimnaziji nemamo točno podataka, jer drug koji je imao zadatak organizaciono postaviti SKOJ na gimnaziji nije još do sada imao mogućnosti da dođe sa nama u kontakt.

Članovi Mjesnog komiteta su odani našoj stvari, mladi komunisti, koji obećavaju mnogo. Još postoje 2 rajona grada u kojima je organiziranje SKOJ-a u toku.

Po pitanju Saveza Mlade Generacije nije za sada učinjeno ništa jer smo nastojali najprije postaviti organizaciono SKOJ koji će stvarati Savez Mlade Generacije. Masovno omladina nije obuhvaćena.

Mobilizaciju Pavelić uspješno sprovađa unatoč nastojanja našeg SKOJ-a da istu mobilizira za partizane. Naš nedostatak po uvlačenju mladih ljudi u partiju nastojaćemo ispraviti u najskorije vrijeme.

Stanje SKOJ-evskih organizacija u našim selima.

Formiranje Kotarski komitet SKOJ-a od 3 člana. Jedan član Kotarskog komiteta SKOJ-a drugarica Štefas pala je u ruke neprijatelja vršeći svoju dužnost.

U prvom rajonu organizirana su dva aktiva sa osam aktivista. Rad sa time organizacijama SKOJ-a je bio otežan i konačno potpuno sprečen uslijed dolaska vojske u ta ista sela. Drug koji je radio na SKOJ-u u tom rajonu ranjen je ozbiljno prilikom eksplozije i uslijed toga mu je rad bio na izvjesno vrijeme potpuno onemogućen.

Drugi rajon našeg kotara. Uspjeli smo organizirat Općinski Komitet SKOJ-a sa tri člana.

Omladinci su tog komiteta ljudi sa poletom, riješeni da izvrše sve zadaće. Na tom rajonu imamo pet aktiva sa 17 aktivista i 14 Skojevaca u prosvetnim grupama. U tim selima imademo omladine koja još nije za SKOJ ali pomaže borbu partizana i oni su obuhvaćeni u Savez M lade Generacije. (20 članova na tome rajonu). Za sada aktivi vrše funkciju Odbora a tu grešku nastojaćemo što prije ukloniti. Naši aktivisti u masi ne odazivaju se na Pavelićevu mobilizaciju, dok ostala omladina da.

NARODNO OSLOBODILAČKI ODBORI, kao organizacija ne postoje radi toga što ljudi koji bi ušli u tu organizaciju boje se da vlast ne bi za njih saznala te ih pohapsila. U stvari pomoć im nije tako teško koliko ih je teško organizirati. Pokušali smo u par navrata post.(aviti) Odbor Narodno-Oslobodilačke Fronte. Isti se danas nalaze u logoru. Zato smo još više povećali konspirativnost našeg rada kako sa partijskim tako i vanpartijskim organizacijama, upućujemo drugove u čim strožu konspirativnost, da bi što više izbjegli daljnja hapšenja naših drugova.

RAD NA ORGANIZACIJI A.F.Ž.

Po pitanju A.F.Ž. odredili smo drugarice koje će biti odgovorne po tom pitanju. Žene pomažu narodnu borbu sakupljanjem narodne pomoći za partizane, peru veš, pletu čarape, daju prilog u hrani, rade kao da su organizirane, ali se organizacije još za sada plaše. Drugarice sada rade na tom da žene upoznaju sa ciljem organizacije i prema svemu izgleda da će se uskoro moći oformiti sami Odbori Antifašističke fronte.

Najvažniji je zadatak odgajanje žena za partijsku organizaciju, jer do danas u tome slabo stojimo.

Naša tehnika u zadnje vrijeme umnožila je slijedeći materijal; koji je podijeljen u partijskim jedinicama i SKOJ-u i to: 25 komada PARTIZANA[6] broj 1., VIJESNIK[7] broj 15. u 25 primjeraka i Vijesnik br. 16 u 30 komada, nadalje OMLADINSKI BORAC broj 3. 25 komada. Uslovi za rad u tehnici su prilično teški jer ne raspolažemo sa dovoljno sredstava za umnažanje naše literature, jer se do istih bez ustaških dozvola ne može dobiti.

Akcije Kotarskog komiteta

Na rajonu broj 1. drug Mali[9] je podmetnuo minu na pruzi kod Pešćenice. Dignuta su u zrak četiri vagona, i to 2 vagona cipela i dva vagona duhana.

Na rajonu broj II. Jednom prilikom drug F. i J. uputili su se u selo Lonju radi organizacije. Usput im se nametnula akcija, koju su morali izvršiti. Razoružavši devet državnih lugara, zarobili su devet duplica ranog kalibra, tri lugarske torbice, 3.500 državnog novca, oko tri stotine patrona, baruta, kapsula i drugog pribora.

Drug M. i F. i J. napali su teretni državni auto i spalili ga.

TEŽAK GUBITAK KOTARSKOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE SISAK smrću druga Maloga.

Prije nekoliko dana drug Mali pokušao je konstuirati pakleni stroj s namjerom da nanese što teži udarac ustaškim krvnicima a da tom prilikom načini što više koristi Narodno-Oslobodilačkoj borbi. Njegova namjera je bila onemogućena strahovitom eksplozijom radi krivog spoja električnih polova. Drug Mali je ostao na mjestu mrtav, a dva druga teže ranjena. Drug Mali je radio taj sudbonosan posao na svoju inicijativu. Kotarski komitet gubi sa drugom Malim jednog dobrog borca, odanog stvari radničke klase, požrtvovanog u radu, savjesnog u izvršavanju zadatka, kojeg je partija pred njega postavljala.

SLAVA DRUGU MALOME!!!

V.D. sekretara
Franjo[10] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-177/117

[1] Datirano prema podacima iz dokumenta Sign., AIHRPH, K.P-177/110.
[2] Franjo Smolčić
[3] Marijan Cvetković
[4] Ivo Altić
[5] Štefa Špiljak
[6] Glasilo Glavnog štaba narodno oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske, 1942. godine.
[7] Vjesnik Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte Hrvatske, izlazi od 11. kolovoza 1941. godine.
[8] Organ Saveza mlade generacije za Hrvatsku, izlazi od travnja 1942. godine.
[9] Ivo Lovreković
[10] Franjo Smolčić

217

1942, listopad
Zagreb

Obračun Mjesnoga odbora Narodne pomoći za Zagreb upućen Pokrajinskome odboru Narodne pomoći za Hrvatsku o primicima i izdacima za listopad 1942. godine

X. 1942.
(Primitak)

II.[1]	50.523.-[2]	571[3]
	32.172.—	—
III.	55.150.50	286
IV.	120.605.—	?
V.	45.878.-	401
VI.	50.600.-	547
St. [udenti]		
Želj.[eznica]	28.312.—	543
r. [azno]	2.710.-	9
	394.950.50	
+ st. rz. [rezerva]	17.662.-	
	412.612.50	
Izd.	310.204.-	
>	102.408.50	
rz.[rezeva]	31.394.—	
	71.014.50	

(Izdatak)

1.	78.382
hr.	9.200
o.	42.500
mj.	125.120
r.	54.902
	310.204

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — Kut. 1/20

[1] Nazivi kotarskih odbora Narodne pomoći.
[2] Suma prikupljenog novca, tj. kuna.
[3] Broj prilagača.

218

1942, listopad

Popis drugarica i drugova partizana Zagrebčana koji su potkraj listopada 1942. godine iz bataljona »Kljuka« upućeni u Okružni komitet KPH Karlovac na dalji raspored

Došli 27. X. 1942.

1. *Očak Ivica,* kovinotokar, (trg. akademiju svršio 2 godine), 1920 — Vrdnik, Srijem — 12 godina u Zagrebu — *partijac 1939* željez. jedinica ga primila, sekretar Bergan, a poslije njega Višnjić — došao u partizane pred 2 mjeseca — radio u tehnici partijskoj kod željeznice, a poslije po omladini (SKOJ-em) na čitavoj željeznici — *polit, delegat u Kljuki. Konflikte neke ima u Kljuki.* Otišao u G.Š. 28. X.
2. *Belošić Vjekoslav,* tapet. pomoćnik, 1915 — iz Zagreba, — služio kod avijatike, protuavijonski mitraljezac, 28. VIII. u partizane — brat partijac u Zagrebačkoj plinari (zidar), sada u Kljuki vježba omladince — nije radio u pokretu.
3. *Galetić Marijan,* stolar, radnik 1915 — u Rijeci — u Zagrebu živio 6 god. — vojsku služio kao planinac (mitraljezac) pobjegao iz domobrana iz Karlovca — nije radio u pokretu — 2 mjeseca je u Kljuki desetar (u Kljuki im govore gospodo Zagrebčani); htio bi u Gorski kotar. Otišao u Kljuku 28. X.

4. *Petrišić Antun,* kovinotokar (4 razreda obrtne škole), 1921, u Celju — 18. god. u Zagrebu — SKOJ-evac. — radio u željeznici od 1940. — u partizane 28. VIII. — u Kljuki mu se ne sviđa — htio bi u proletersku brigadu — *U Kljuki sekretar četnog SKOJ-evskog aktiva.* Otišao u G.Š. 28. X.
5. *Kravonja Marijan,* kovinobrusač, 1910, iz Trsta (Bobec kod Gorice), 20 god. u Zagrebu (kod Paspe radio) član URSA 1940/41 (6 mjeseci), simpatizer, 11/X. došao u partizane. Otišao u G.Š. 28. X.
6. *Kranjc Štefica,* tekst, radnica, 1910, iz Maribora, 7 godina u Zagrebu (u industriji svile) — u listopadu došla u partizane, *bila član URSA 5 god.* radila po liniji N.P. već 2 godine — hoće da bude borac.
7. *Pongrac Milan,* postol. pomoćnik 1924 u Zagrebu, — simpatizer — dijelio letake 9. X. došao u partizane — predbacuju im što su Zagrebčani u Kljuki. Otišao u Kljuku 28. X.
8. *Koščica Milan,* postolar, 1923, Braslove (Samobor), 4 godine u Zagrebu, *u udarnoj* grupi radio u Zagrebu 6 mjeseci — 10. X. došao u partizane — htio bi u Brigadu. Otišao u IV. Brigadu 29. X.
9. *Jelinek Vera,* učenica stručne škole, 1924 u Zagrebu — *u SKOJ-u 4 mjeseca* — brinula se o ilegalcima — 4. X. u partizane, nepristojno se ponašali svjesni drugovi. Otišla u Kljuku 28. X.
10. *Kristi Vladislav,* đak real, gimn. 1923 u Zagrebu, *6 mjeseci u SKOJ-u* — 20. IV. u partizane, nisu ga primili u SKOJ jer nisu dobili informacija o njemu — htio bi u omladinsku četu IV. Brigade. Otišao u IV. Brigadu 29. X.
11. *Vostner Stevo,* tvor. radnik, 1923, Koprivnice, 10 god. u Zagrebu (tekstilnoj industriji Ivančića), 23. IX. u partizane, (Micika Leskovar, član Partije, tetka njegova preporučila ga) — Otišao u Kljuku 28. X.
12. *Bogović Nikola,* postolar, 1922 Vivodina — 2 i pol mjeseca u Zagrebu (radio kod Zajevića, Vlaška 17) — od proljeća ove godine u *SKOJ-u* i u udarnoj grupi — 18. X. u partizane — htio bi u omladinsku četu — ne radi sad u SKOJ-u, nisu ga pozvali na rad. Otišao u IV. Brigadu 29. X.
13. *Zafranović Ivan,* bravar, 1925, Varaždin, 10 god. u Zagrebu (kod Kavrana, Cvetno naselje) — od marta u *SKOJ-evskom aktivu.* Maritnovka — 28. VIII. — u partizane — sporovi u Kljuki — predbacivanje od starijih drugova; oni odlučili da neće piti, a stari im govore SKOJ-evci neće piti, SKOJ-evci neće jesti itd. Zamjen. komesara (tužili se, ali on baš i radi što ne valja) — htio bi u Gorski kotar. Otišao u G.Š. 28. X.
14. *Rumšek Franjo,* tvor. radnik, 1923 u Lupoglavu (Dugoselo), 4 mjeseca u * Zagrebu, hapšen na selu radi djeljenja letaka — davao za N.P. — djelio letake i knjige — 10. X. u partizane. Otišao u Kljuku 28. X.
15. *Vinko Petar,* biljetar, 1918 u Zaveščak (Mursko Središće), 10 god. u Zagrebu (Luxor-kino) — radio u N.P. — dijelio letake — 15. IX. u

partizane u bataljonu *predbacivanja — nišandžija u artileriji* — htio bi u Gorski kotar. Otišao 28. X. u Kljuku

16. *Podboj Zdenko,* stud, agronomije i radski čin, 1915 u Zagrebu, u odboru narodne pomoći pred 3 mjeseca — 10. X. u partizane, nema drugarstva u bataljonu — nije zdrav pa ako bi mogao da *radi prosvjetno.* Otišao u Prosvjetni rad.
17. *Rabat Branko,* pekar, 1920 Bihać, 7 mjeseci u Zagrebu, *radio u SKOJ-u* (letke dijelio itd.) 10. X. u partizane, htio *bi u Bosnu* — Otišao u kulturno-prosvjetnu grupu Korduna.
18. *Vida Cijan,* stud, kornere., 1921 Kraljevici — 1 mjes. i pol — od odbora do aprila u zatvoru u Banja Luci kao SKOJ-evka od 1938. 1. X. u partizane — neki Đuro (Bosanac) dirao ju je — ponašanje je nezgodno starijih drugova. Otišla u Kljuku 28. X.
19. *Posarić Viktor,* staklar, 1924 Zagreb (radio u Ilici 45) — *SKOJ-evac 2 godine* — godina dana u udarnoj grupi (napad na Horvata ranili ga, napad na špijuna Smijanca i ubili su provokatora Sertića — zajedno sa Orešnikom) — 10. X. u partizane — htio bi u omladinsku četu. Otišao u Kljuku 28. X.
20. *Barić Štefica,* pisarica 1921, Pregrada, kod advokata Rošića radila — stroj piše — *2god. u SKOJ-u.* 1. decem. uhapšena do 3. januara u hapsu, 16. X. u partizane — svejedno kamo je poslali. Ostala tehnika O.K.
21. *Orešnik Tomislav,* nekval. radnik, 1925, Karlovac, 15 godina u Zagrebu (radio kod Cijmeha na Trešnjevki) *2 mjes. kao SKOJ-evac, u udarnoj grupi 6 mjeseci*) u dvije akcije sudjelovao: *ubio jednog* provokatora, ranio jednog detektiva Smijanca) — 10. X. u partizanima, (živio ilegalno zadnje vrijeme) — Želi da ostane u Kljuki — svejedno mu je gdje je poslan. Otišao u Kljuku 28. X.
22. *Dušan Vojnović,* stolarski pomoćnik, 21 god. Vojnović brdo, — 6 god. u Zagrebu (Palmetičarska ulica — Tronhlička) — član URSA — u N.P., *8*—X— u partizane. Otišao u IV-Brigadu 29. X.
23. *Vukelić Stevo,* mesar, 1913, Ličke Jesenice, 1935 u Zagrebu, služio vojsku — podnarednik — četa prateća (sa bacačima: puško mitraljez) potpomagao N.P. — 10. X. u partizane — u Slavoniju bi htio. Otišao u IV. Brigadu 29. X.
24. *Zidar Franjo,* tkalac, 1914, Kočevlje, 6 god. u Zagrebu (kod Belajca na Kanalu u tekst, industriji radio) — služio vojsku (vod za vezu) 1936/37 član URSA — pročelnik odbora N.P. u fabrici — 10. X. u partizane — htio bi u Slavoniju. Otišao u Kljuku 28. X.
25. *Harapin Stjepan,* dimnjačar, pomoćnik, 1908 Klarijca, 10 godina u Zagrebu — služio vojsku — puškomitraljezac — *1937 član Partije* — u Martinovki pripadao ćeliji (sekretar Dugi) — po liniji NOO radio u Zagrebu — 4 mjeseca ilegalac — 10. X. u partizane — svejedno gdje ga se odredi. Otišao u Kljuku 28. X.

26. *Bermanec Zvonko,* strojobravarski naučnik, 1927 u Zagrebu — dijelio letake, zajedno sa Šikićem — 10. X. u partizane — da se vrati u bataljon. Otišao u IV. Brigadu 29. X.
27. *Kirac Zvonko,* đak (5 raz. gimnazije) 16 god, iz Novog Sada — 3 god. u Zagrebu — *5 mjeseci u SKOJ-u* — u razredu pročelnik, rukovodilac polit, rada i N.P. — u udarnoj grupi 2 mjeseca — 10. X. u partizane. Htio bi u omladinsku četu, otišao u IV. Brigadu 29. X.
28. *Kraflić Andrija,* slast, naučnik, 18 god. Bled — 2 god. u Zagrebu — 10—X—u partizane — htio bi u Slavoniju. Otišao u Sloveniju 29. X.
29. *Horn Robert,* tr. pomoćnik (i kao kem. laborant — 23 god. Bača i *pjevač* 1 god. u Zagrebu — član ćelije 1938 god. u Bos. Brodu (Pavlek Fric gaje primio u Partiju, tokar u Standardu) uhapšen u januaru do februara u vezi sa Brljačićem — davao pomoć u sanitetskom materijalu — 10. X. u partizane. Otišao organizirati pjevačke zborove u kult. prosv. grupu 28. X.
30. *Špirk Karlo,* post. pomoć., 1910 god. Pakrac — 10 god. u Zagrebu (kod Pazmana na Štrosmajeru trgu S) — član URSA; puškomitraljezac u vojski. 10. X. u partizane; da ide u Slavoniju. Otišao u Kljuku 28. X.
31. *Sabalić Srećko,* đak preparandije, 4 razreda, 20, Luka (kod Zadra) — 5 god. u Zagrebu — *2 god. u SKOJ-u* (bilo je postavljeno od SKOJ-a da idu samo oni koji su kompromitirani (10. X. u partizane — htio bi u omladinski bataljon. Otišao u IV. Brigadu 29. X.
32. *Kalović Petar,* stolar, pomoćnik, 1918 — Vrgorac — 3 god. u Zagrebu (Ilica 55 kod Borovca) — član URSA — djelio letke — vojsku služio — protiavionski mitraljezac. 10. X. u partizane — volio bi u Slavoniju. Otišao u Kljuku 28. X.
33. *Barlović Josip,* električar, 19 god. Zagreb — nabavljao oružje i slično. 10. X. u partizane. Htio bi u Gorski Kotar. Otišao u Kljuku 28. X.
34. *Barić Stanko,* nekv. radnik, 1920 u Pregradi — u pješadiji služio vojsku — 10. X. u partizane — htio bi u Gorski Kotar. Otišao u Kljuku 28. X.
35. *Setka Ivan,* krojač, pomoćnik., 1920 Čapljina — od 1936 u Zagrebu — dijelio letake 13. X. u partizane. Otišao u Kljuku 28. X.
36. *Drgestin Milan,* postol. pomoć., 1920 g. Kraljevac na Sutli — 10 god. u Zagrebu (u vojnoj odjeći) — član URSA od 1932. — UNP radio — 20. X. u partizane — služio vojsku (vod za vezu). Otišao u IV. Brigadu 29.
37. *Uroić Dragutin,* kovač, 21 god. Barlekovo (Zlatar), 1 god. u Zagrebu) na kanalu Radnička 53) član radioničkog odbora — 23. IX. u partizane. Otišao u IV. Brigadu 29. X.
38. *Draženović Drago,* kovinobrusač, 18 g. Karlovac, 16 god. u Zagrebu (kod »Okova« Blevajsova 24) *u udarnoj grupi* 7 mjeseci — *SKOJ-evac* 1 god. 8. X. u partizane — htio bi u omladinsku četu. Otišao u G.Š. 28. X.
39. *Zajšek Bogdan,* stud, medicine, 22 god. Zagreb — u SKOJ-u 1 godinu — po liniji N.P. — 10. X. u partizane, Otišao u Kljuku 28. X.

40. *Salaj Ivan,* bravar, 1917, Mali Vukovec (Ludbreg) — 20 god. u Zagrebu (Ventilator 5 god.) *od 1941.* g. član *Partije* (Kroflin ga primio) — od avgusta prošle godine u ilegalnosti — rukovodio sektorom Savske ceste — 27. IX. u partizane — vojsku služio — htio bi u Podravinu. Otišao u G.Š. 28. X.
41. *Ropret Ivan*, strojobravar, 19 g. 1909 Bohinjska Bela — 1923 u Zagrebu (kod drž. željez. radionice) — u udruženju željezničara — uhapšen u oktobru prošle godine 1 mjesec — skupljao za NP — 10. X. u partizane — u kraljevoj gardi služio kao mehaničar — htio bi za Šamaricu ili u Primorje. — Otišao u G.Š. 28. X.
42. *Albreht Vlado,* maturant, 20 god. u Zagrebu — *SKOJ-evac 6 mjeseci pročelnik* real. gimn. aktiva — 20. IX. u partizane — htio bi u omladinsku četu. Otišao u IV. Brigadu 29. X.
43. *Graf Ivan,* kovinotokar, 23 god. u Lepoglavi, 10 god. u Zagrebu (kod Mučnjaka i Ventilatora) — član URSA — *član udarne grupe 6 mjeseci* (djelio letake) — 27. IX. u partizane — u pješadiji služio vojsku. Otišao u G.Š. 28. X.
44. *Jordan Josip,* kovinotekar i šofer, 33. Gornja Brezovica (Slovenija) od 1929 u Zagrebu (Novisad radio) član URSA — radio u N.P. — uhapšen u aprilu 1941. — ilegalno živio oko 5 mjeseci — 5.X. u partizane — u planinskom puku narednik. Otišao u G.Š. 28. X.

Došli 28. X.

1. *Kozjak Franjo,* činov. 1914, Potok, (Popovača), 10 god. u Zagrebu (na željeznici) služio vojsku — član K.P. 1 mjesec) — radio kao glavni tehničar 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku 29. X.
2. *Fak Zorka,* đak 8 raz. 1922, Stari Las (Gorski Kotar) 18 godina u Zagrebu. — *4. god. član SKOJ-a,* posljednjih 5 mjeseci u rukovodstvu SKOJ-a za srednje škole — (brata ima ustašu srednjo-školca) — aktivna, hrabra — nije potpuno zdrava. Otišla u IV. Brigadu.
3. *Hreljac Josip,* stud, agronomije, 1922, u Novom Vinodolu — 16 god. u Zagrebu — djelio štampu — simpatizer. Otišao u Kljuku 29. X.
4. *Hunjadi Mijo,* bojadisar 1917. u Svetoj Mariji (Međimurje) 8 god. u Zagrebu (radio kod Silva, Supilova 7) mitraljezac; radio po liniji NP bio član URSA. Otišao u Kljuku 29. X.
5. *Devčić Šime,* tipograf, 1905 Gospić, 15 god. u Zagrebu (tiskari »Bauer« — simpatizer. Otišao u G.Š. 29. X.
6. *Romanović Dragutin,* inž. agronomije, 1915 u Zagrebu — *član Partije* od marta 1942/4. jedinica 7. rajona — sekretar Galub) — bio član rajonskog *komiteta 2 mjeseca* — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku 29.
7. *Romanović Jelisava,* činovnica, 1918 u Drnišu — 5 god. u Zagrebu (»Ovomaltine«) radila u stranci Radnog naroda, u Bihać i u *AFŽ-u*

polazila sindikalni kurs — u AFŽ-u centralnom odboru. Otišla u Žumberak 29. X.

8. *Bace Olga,* činovnica, 1913, u Slav. Požegi, 9 god. u Zagrebu (radila u posljednje vrijeme na gospodarskoj policiji) radila u tehnici i bila stanodavka — zna dobro pisati na stroj — bolesna je, teško hoda. 26. X. u partizane. Ostala u kane. AFŽ-a.
9. *Graf Vladimir,* brijač, 1915. Cvetlin (Trakošćan) 3 godine u Zagrebu (u Sesvetima kao brijač) u bolničkoj četi služio vojsku — član Partije od 13. X. 1942. u Sesvetama — (sekretar Pepo). Otišao u Kljuku 29. X.

Došli 30. X.

1. *Smetko Milan,* radnik, 26 godina Stubica, u Sesvetama 2 god. (kod Badia, veletrgovina) vojsku služio (mitraljezac) — simpatizer — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku otuda za Zagorje.
2. *Pavlović Ivan,* radnik g. Sesvetni Krapovac, radio u radionici drž. željez. *SKOJ-evac,* 4 mjeseca, 20. X. u partizane. Otišao u Kljuku odatle u Zagorje.
3. *Šćurić Franjo,* strojbravar, 21 g. Klimen (Zlatar) radio kod Slavke i Ventilator (pobjegao iz vojske) autokomande — radio u NP bio *u udarnoj grupi 3 mjeseca.* 26. X. u partizane. — (u vojsci bio u tehničkoj trupi — Otišao u G.Š.
4. *PasarićFranjo,* tapetar, 20 g. Konjšćina (Zlatar) — radio u Ljubljanki br 1.) — *u NP radio* — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku odatle u Zagorje.
5. *Horvat Franjo,* postolar, 34 g., Đurđevac — u vojnoj odjeći — *član Partije 2 mjeseca* (primio ga »Umjetnik« 6 rajon) — radio *po liniji NOO-a* 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku.
6. *Drezga Porin,* elektromonter, 37 g. Šibenik, gradska elektr. centrala, u sindikalnom pokretu radio — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku.
7. *Zenić Mato,* 19 god., strojobravar. Prekopa (Glina) član SKOJ-a 4 mjeseca, (radio kod Centro-Terme) — bio u rukovodstvu SKOJ-a. Otišao u G.Š.
8. *Lušić Šime,* vojno-akademičar, 20 g. Šibenik — *pobjegao iz Njemačke* — 26. X. pješadije u partizane — bio hapšen 2 puta — simpatizer — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku.
9. *Lamza Petar,* soboslikar, 19 g. Kartošije (Hemerih Dragutin, Brestovac 4) — 10 mj. SKOJ-evac — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku.
10. *Mihajlović Čedo,* radnik, 19 g., Zagreb, radio u tvornici papira — simpatizer skupljao NP — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku.
11. *Šoljan Lidija,* stud, filoz. 23 g. Imotski — 5 god. u Zagrebu, 2 god. član SKOJ-a, 26. X. u partizane. Otišla u G.Š.
12. *Padjen Marcel,* brijač, 26 god. Ledenice, (radio u Martićevoj 19) radio u NP, vojsku služio u pješadiji — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku.

13. *Božičković Radovan,* brijač, 37 g. Dugo Selo — simpatizer — služio vojsku u pješadiji — 26. X. u partizane. Otišao u Kljuku.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-66/1198

219

1942, studeni 1.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama na području sjeverozapadne Hrvatske

»GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 108/42
Dne 1. XI. 1942

Operativni izvještaj br. 23

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE I
DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE...«

»I Operativna zona:...«
»... Banija:
3. područni bataljon Banije napao je želj. stanicu Krajiški Brdani kod Sunje. Posada stanice od 10 domobrana predala seje bez otpora. Zaplijenjeno je 10 francuskih trometki i nešto municije. Zapaljena je želj. stanica...«

»... U noći između 28/29. X. izvršena je akcija na neprijateljske posade na pruzi Majur-Sunja[1]. U ovoj akciji učestvovala je V i VII Brigada. U neposrednom napadu učestvovala su samo dva bataljona VII Brigade, dok su sve ostale snage bile na osiguranju prema Kostajnici, Sunji i Kukuruzarima, gdje se nalazilo oko 800 neprijateljskih vojnika. Ova je akcija uspjela. Zadaci su bili potpuno izvršeni. Borba je bila žestoka, jer je nekoliko bunkera davalo žestok otpor.

U borbi je zaplijenjeno: 5 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 55 pušaka, 18.000 mauzer metaka, dosta obuće i odjeće, te 800.000 kuna.

Zarobljeno je 50 domobrana, 2 oficira i dva narednika-daka.
Naši gubici: 7 mrtvih i 16 lakše ranjenih.

II Operativna zona:
Prilikom prebacivanja jedne novoformirane čete za Ivanšćicu i Kalnik,[2] jedna borbena grupa razrušila je željez. prugu kod Vel. Trgovišća. Naletio je voz i razrušena je lokomotiva i 6 vagona. Ova akcija izvršena je radi toga, da bi se svratila neprijateljska pozornost na drugu stranu i da (bi) se olakšalo partizanima prelaz.

U zadnjem izvještaju javili smo vam o ustaškoj ofenzivi na Žumberak, koju su naše snage uspješno razbile.[3]

U ovim borbama bilo je niz slučajeva u kojima su partizani sa bombama jurišali na neprijateljske položaje i tjerali ih u bijeg. Vrijedno je spomenuti slučaj druga Dušana Pijevca kurira, koji je prilikom vršenja svoje kurirske dužnosti upao u ustašku zasjedu, te vidjeći da ne može pobjeći, upalio je bombu i legao je na nju. Drug Pijevac već od početka ustanka sudjeluje u narodno-oslobodilačkoj borbi, te je kroz čitavo vrijeme pokazao neobičnu hrabrost, odanost i požrtvovnost, te je i sada rade pogino, nego da padne u ruke neprijatelju...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar: Komandant:
otsutan *Ivo Vladić** v. r.«

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 A, reg. br. 32—1.

Zbornik VII, Tom V, knj. 9, dok. br. 1. str. br. 9 i 11.

[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 88, 92, 94 i 98.
[2] Vidi dok. br. 168 i 200.
[3] Vidi dok. br. 155 i 168.
[4] Ivo Rukavina

1942, studeni 1.

Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« o daljem toku akcija u operaciji »Gorjanci«

»1 studenog, nedelja
Operativni ciklus[1] *— zona XI armiskog korpusa:«*

»...Divizija »Lombardia«: nastavila je pokrete prema sjeveru dostigavši Osovlje—Sošice—Kalje.

U toku noći između 29 i 30 X, u 3,30 časova, partizani[2] su u zoni Mrzopolje napali i savladali ustašku odbranu, zatim su se uputili ka Grabaru u vjerovatnoj namjeri da dođu do svog centra za prikupljanje u Crnoj Mlaki. Intervencija naše artiljerije i bersaljerskog bataljona ograničavala je kretanje partizana. Gubici ustanika: 8 mrtvih; ustaški gubici: 8 mrtvih i 3 ranjena[3] (vidi Dnevnik, 31 pr. mj., pasus li),[4] Avijacija je izvršila nasilno izviđanje u zoni Abatova Gora i tukla je malim bombama i mitraljirala ustanike u blizini naselja Oštre...«

»...Kraljevska italijanska vojna misija depešom 5151 saopštava da hrvatski Glavni stožer smatra da učestvovanje 4 hrvatska bataljona (Metzger)[5] u poznatim operacijama (poslije operacije »Gorjanci«) nakon završetka operacija koje su sada u toku pretstavlja opasnost jer bi zona Gorjanci ostala potpuno bez vojske. Hrvatski Glavni stožer podvlači cjelishodnost da se tamo ostavi kao posada izvjestan kontingent hrvatskih trupa.

Supersloda dostavlja Komandi divizije »Lombardia« šifrovani radiogram 21708 u kome naređuje da na završetku operacije »Gorjanci« jedan od 4 ustaška bataljona »Metzger« ostane u zoni Gorjanci. Za ostala 3 bataljona (V-XXXIII-XXXV), koji su već na raspolaganju divizije »Lombardia« ranije utvrđeni znaci ostaju nepromijenjeni (vidi Dnevnik, 31 listopad, pasus 3).[6] Radiogram se dostavlja, radi znanja, komandama V i XI armiskog korpusa i Kr. italijanskoj vojnoj misiji u Zagrebu (vidi gore)...«

»...Komanda XI armiskog korpusa dostavlja, radi znanja, depešu 02/10947 kojom ovlašćuje diviziju »Lombardia« da zadrži na raspoloženju 81. crnokošuljaški bataljon sve do kraja operacije...«

Original, rukopis, prijevod s talijanskoga
Sign., AVII, Talijanska arhiva, kut. 58, dok. br. 1/7-59.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 113, str. 378—380.

[1] Odnosi se na operaciju »Gorjanci«. Vidi dok. br. 210.
[2] Vidi dok. br. 209.
[3] Gubici naših jedinica bili su — 4 ranjena. Vidi dok. br. 223 i 239.
[4] U arhivi Vojnoistorijskog instituta.
[5] Ustaški pukovnik Metzger, zapovjednik »Žumberačke skupine« (sastava četiri ustaške bojne).
[6] U arhivi Vojnoistorijskog instituta.

1942, studeni 1.
Zagreb

Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva ustaške vojnice Glavnom stožeru domobranstva NDH o borbama na Žumberku

DNEVNI IZVJEŠTAJ BR. 98
ZAPOVJEDNIČTVA USTAŠKE VOJNICE PREMA PRIMLJENIM PODACIMA
1. studenog 1942. godine do 9 sati

I.

31. listopada javio je kotarski predstojnik iz Čazme, da se kod. s. Vrtlinske (7 km. juž. od Čazme) pojavila jedna grupa od 90 partizana.[1]

II.

Zapovjednik III. stajaćeg zdruga izvještava 31. ov. mj. da je jedna jača grupa partizana (600—700) pod pritiskom Talijanskih snaga sa zapada — probila postave XXXV. ustaške bojne oko 3 sata u jutro i između s. Budinjaka i Glušinja otišla u pravcu s. Grabar i ka Rešpeternici (747).[2]

U toku ovog probijanja partizana kroz naše postave došlo je do žestoke borbe prsa o prsa.

Sa naše strane do sada nađeno 6 mrtvih i ima više ranjenih.

Gubitci partizana nisu još tačno utvrđeni.

Na osnovu gornje obaviesti izdat je 31. ov. mjeseca nalog od strane ovoga zapovjedničtva da III. stajaći zdrug izda nalog stroge opreze od postrojbi V. bojne na osiguranju pruge Karlovac—Zagreb, kao i 2. satu XXXV. bojne u Zdenčini, a sa ovim događajima da se upoznaju i Talijani.

Naknadnim izvješćem zapovjednika III. stajaćeg zdruga javljeno je, da se ova grupa partizana 31. ov. mj. nalazi na području s. Gračac—Paljugi—Brezovac—Višoševići *(Zečak—Pećno).*

Od strane zapovjednika III. stajaćeg zdruga pukovnika Metzgera (zapovjednik postrojbi na Žumberku u zajedničkoj akciji sa Talijanima) učinjen je priedlog za akciju protiv ove grupe partizana koja je izbjegla na područje *Pećno* i *Zečak,* ali njegov priedlog nije usvojen.

Radi ovih događaja došlo se do puškaranja od strane pojedinih postrojbi na čuvanju pruge Karlovac—Zagreb, te se dogodilo da je pod tim dojmom zadržat putnički vlak kod Zdenčine i oko 5 sati pod pratnjom oklopnog vlaka propušten za Zagreb.

Na osnovu gornjih podataka kao i izvješća pukovnika Metzgera, da će se pod 1. studenim okončati akcija na Žumberku — izdat je nalog puk. Metzgeru, da sa postrojbama drži dosadanju crtu, s tim da postavi posade u s. Sošice i Tomaševci, a XXXV, bojnu da uputi na *Zečak* i *Pećno* gde imaju ostati do daljnjega i pročistiti to područje od partizana. Ovu zapovied ima izvršiti samo u slučaju ako Talijani ne izdaju neku drugu zapovied u vezi sa preduzetom akcijom na Žumberku...«

»(M.P.)[3]

P.n. glavara odjela
glavnostožerni pukovnik
(Klišanić)
*Klišanić**

Razaslato:
1. — Glav. Stož. Dom. (oper. odjel)
2. — Zapovjedniku Stajaćih zdrugova

1/X[5]«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 1/1—8.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 114, str. 380—381.

[1] Dio bataljona Moslavačkoga NOP odreda.

[2] Ustaški obruč na tom sektoru probili su Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, jedna četa bataljona »Josip Kraš«, jedna slovenska četa sastavljena iz nepotpune čete Belokranjskoga bataljona i dvadesetak boraca iz Gorjanskog bataljona. Pri probijanju obruča ubijeno je 15 ustaša, a 2 su zarobljena; zaplijenjeno je: 1 bacač, 8 pušaka i još neki materijal. Vidi dok. br. 223 i 239.

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska — Zapovjedničtvo ustaške vojnice Zagreb — pothvati i izobrazbeni odjel

[4] Ivan

[5] Dopisano crvenom olovkom. Paraf »D« pukovnika Dragojlova, načelnika operativnog odjela Glavnog stožera domobranstva, nalazi se pri dnu teksta gotovo svih domobransko-ustaških dokumenata.

222

1942, studeni 2.
Zagreb

Obračun Povjerenstva CKKPH u Zagrebu o primicima i izdacima za listopad 1942. godine

4ßf>

***Obračun** za oktobar*

Primio:	**10.000.-**
od Staroga	
od Slovenca	15.000
ost od obr. Mayer	1.000.—
od obr. M.K. M K	15.000.-
	4 000 -
od Starog prilog Part, od voj.	4.000
p 6	49.000.-
Izdao:	
Starom	2.000.—
rn Glavnog Štaba	7.850.—
Kačiću	8.500.—
za šivanje odijela	1.400.
šešir	700--
za veš (propalo)	2.000.
Srebrenjakovoj[2]	2.000.
Pokrajincu N.P. (pr. M.K.)	15.000.—
za odijelo Valdesu[3]	4.000.—
Iskrenom[4]	2.000. —
za odijelo i mantil	7.500.
	izdržavanje i sitni4.400.—
57.350.-	
Izdao ukupno:	57.350.—
Primio ukupno:	49.000.—
Razl. u moju korist	8.350.—

2. novembra 1942, ,
Slavko[5] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, R.O. — O.S. — kut. 1/20

[1] Dragutin Saili
[2] Francika Kind
[s] Josip'Kopinič
[4] Franjo Culjak
[5] Ivo Marinković

1942, studeni 2.
Donja Kupčina

Izvještaj štaba Prvoga proleterskog bataljona Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o borbi kod Ostriža

ŠTAB
I P.N.O.U.B.
HRVATSKE
D. Kupčina 2. XI. 1942

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Poslije ustaške ofanzive na Žumberak[1] naš bataljon uglavnom nije imao veće akcije do napada na talijansku posadu u Ostrižu (kod Kasta). Razlozi zašto je proteklo tako dugo vrijeme bez akcija su mnogobrojni. Jedan od tih razloga je taj što (smo) se u prvim danima, po slomljenoj ofanzivi, nadali opet ponovnom pohodu, jer smo znali da se ustaše neće lako pomiriti sa tim da poslije poraza ostanu po strani. Gledali smo putem obavještajne službe da saznamo njihove namjere i snage. Jačina snaga nije se mogla tačno saznati jer su uvijek pridolazile nove snage. Poslije prvih nekoliko dana uvidjeli smo da i njihove namjere za ponovnu ofanzivu otpadaju za izvjesno vrijeme iz razloga da prikupe još više snaga. Ta su im pojačanja stalno stizala i načičkavana duž ceste. Drugi bi razlog bio da se nisu preduzimale akcije to što se nisu mogli napadati ustaški garnizoni, koji su fortifikaciski dosta dobro utvrđeni, što bi iziskivalo dosta žrtava bez eventualno kakvog većeg uspjeha. Pokušaj zasjeda bio je težak jer su prolazili od garnizona do garnizona u streljačkom stroju.

To su donekle razlozi zašto u 10 dana nije bilo akcija, a koje su morale uslijediti. Stoga se moralo pristupiti njihovu izvršenju bez obzira na poteškoće koje su gore izložene. Donijeta je odluka da se napadne talijanska posada u Ostrižu, koja je bila jačine do 70 Talijana. To bi ujedno bio i dobar politički potez. Teren na kome se posada nalazila bio je okolo šumovit i pristupačan do 100 metara do zgrade. Talijani su bili u dvjema zgradama, masivne konstrukcije, a iz kojih štrče puškarnice na sve strane. Puškarnice su se nalazile i ispod krovova kuća, tako da je na svakoj strani od tih zgrada bilo po 4 do 5 puškarnica. Naša I četa imala je da izvrši taj zadatak, dok je III četa držala osiguranje prema Metlici. Ona je 24. X. u 10 sati uveče prišla zgradi sa tri strane, presjekla bodljikavu žicu ali zgradama nije se moglo prići, radi toga što su dosta dobro utvrđene, i naši mineri nisu mogli izvršiti zadatak, i povukli

smo se. Tada smo ih blokirali i ujutro kada su htjeli izići iz zgrade ubijena su 4 vojnika.

26. X. 42 godine krenula je kolona Talijana[2] prema Ostrižu jačine do 500 vojnika u namjeri da im pruži pomoć. Naša II četa bila je u zasjedi ispod Radovice, na cesti Radovica—Metlika. Ujedno je bila i I četa bataljona »Josipa Kraša«. Raspored snaga bio je taj da je desno krilo držala II četa a lijevo I četa, u streljačkom stroju, širine 2 km. Neprijatelj je najprije artiljerijom i bacačima čistio teren a zatim počeo nastupati; naši su ih pustili na 30 metara i otvorili vatru, našto su Talijani u paničnom bijegu otstupili ostavljajući mrtve. Poslije ponovnog artiljerijskog čišćenja počeli su opet da nastupaju ali su ih naši odbili. Tada počinju da manevrišu i da prodiru na onu stranu od koje je bila najmanja vatra i počeli su nadolaziti na lijevo krilo. I četa se povukla a ujedno se morala i II četa, tako da su Talijani prodrli do Ostriža. Borba je počela u 10 sati, a prestala u 2 sata poslije podne. Zarobljeno je 6 pušaka, 800 metaka, 10 pari cipela, a ubijeno i ranjeno 50 fašista. Naši gubici: 1 ranjen. Nedostaci su bili taj dan takvi da se nije vodilo dovoljno računa o manevrovanju snaga, što je dovelo do toga da su Talijani obišli lijevo krilo i udarili sa boka. To se desilo I četi bataljona »Josipa Kraša« koja je napustila položaj na lijevom krilu i Talijani uzeli inicijativu u svoje ruke.

Talijani su poslije toga počeli koncentrisati snage na svim stranima u Metlici, skroz cestom od Novog Mesta, u Novom Mestu, što je označavalo ofanzivne namjere Talijana. I počeli su utvrđivati cestu Metlika—Novo Mesto. Snage našeg bataljona bile su raspoređene tako da se u Lešću nalazila II četa u zajednici sa I četom Slovenaca,[3] u Magovcu I četa, a III prema ustaškim garnizonima. I zaista 28. X. 1942 počela je ofanziva od strane Talijana i to od Bušinje Vasi prema Lešću i od Metlike prema Ostrižu. Talijani su u streljačkom stroju obišli naše lijevo krilo prema Radatovićima i zauzeli Leš-će. Naše se snage nisu mogle prebaciti na tu stranu; pri slučaju prebacivanja na tu stranu Talijani su mogli tući naše sa leđa iz Radatovića. Njihovo nadiranje počelo je u 10 sati i po, zauzeli su položaje od Lešća do Ostriža i ujedno došlo u Vivodinu 100 kamiona Talijana. Naši položaji nalazili su se toga dana na liniji Visoče, Bulići, Magovacdo Pilatovaca. Uveče se naša II četa povukla u Doljane. Toga dana su naši teški mitraljezi zapucavali s vremena na vrijeme na duboke kolone Talijana tako da ih je uvijek padalo po desetak. Toga dana naši gubici iznose 3 ranjena, među njima i komandant bataljona.[4] Gubici Talijana nisu nam poznati. Sutradan počela je tući artiljerija iz raznih tačaka Metlike, Jugorja, Novog Mesta, sa ceste prema fabrici i Krivom Kamenu.[5] Topovi i bacači počeli su tući tačno u 9 i po sati a prestali u 11 sati, kada su počeli Talijani da nastupaju. Uveče prvog dana ofanzive donijeta je odluka da ako Talijani preduzmu i dalje nadirati u šumu sa gustim kolonama sa svih strana, da ih zadržavamo i da ih tučemo koliko možemo a ujedno time da se ne dopusti da se obruč oko nas steže što više. A uveče da se prebacimo za Sloveniju. Borba je mjestimično trajala čitav dan i naši su se

povlačili u pravcu vrha Sv. Gera. Taj dan Talijani su zauzeli pozicije ispod vrha Sv. Gera, od strane Novog Mesta na Ravnu Goru, Gaj, Četošić i Sošice; snage Talijana bile su velike, što se vidjelo po gustim streljačkim kolonama, a sa kojima je ujedno učestvovala i »Bela garda«. Jačina im se ne može tačno utvrditi ali se cijeni da ih je u ovoj ofanzivi učestvovalo najmanje[6]... vojnika. Nijemci su sa sjeverne strane blokirali Krku te nisu dozvoljavali da se na tu stranu prebacimo u Sloveniju. Za vrijeme ofanzive došlo je u Št. Jernej 10 kamiona Nijemaca (koliko smo mi mogli saznati) i pojačali blokadu na toj strani, dok se 1 ustaška bojna prebacila od Stojdrage prema Krki i njemačkoj granici, tako da su potpuno napravili obruč oko nas. Taj dan su uveče skupljene jedinice pod vrhom Sv. Gera. Gubici naši taj dan iznose 4 ranjena. Broj mrtvih Talijana ne može se tačno utvrditi. Uveče je donijeta odluka da se po svaku cijenu *mora prebiti obruč* na onoj strani gdje je neprijatelj najosjetljiviji. Prema Sloveniji se nije moglo jer su bile 3 linije: jedna je ta koja je čistila šumu, druga koja je blokirala cestu, a treća prugu. Stoga je odlučeno da se probijemo negdje na cesti Samobor—Kalje—Kostanjevac i da se preko pruge prebacimo u Pokuplje. Taj danje dobivena veza sa G.Š.H. i municija, što je podiglo kod boraca vjeru u uspjeh. Noću smo se sa vrha Sv. Gera prebacili u Abatovu Goru kod Oštrca, gdje smo proveli dan a uveče smo prošli prema Osredku, koji se nalazi između Novog sela i Budinjaka, u namjeri da pređemo cestu. Cesta je međutim bila blokirana ustaškim snagama u jačini 1 bojne. Moralo se po svaku cijenu probiti i spasiti ranjene drugove kao i borce. Sem našeg bataljona bio je još bataljon »Josipa Kraša« kao i 1 četa Slovenaca. Radi brisanog prostora kod Osredka odlučeno je da se probije obruč kod Glušinje gdje je teren bio šumovit.

Napad je imala da izvrši II i III četa našeg bataljona u zajednici sa I četom bataljona »Josipa Kraša«. Napad je otpočeo 31. X. 42 u 3 sata poslije pola noći. Krila su bila pojačana sa po 1 teškim mitraljezom. Brzim i snažnim naletom naših četa razbijen je obruč za 3 minuta i neprijatelj počeo (da bude) potiskivan u pravcu Budinjaka i Gornje Vasi. Naši su borci bili svjesni što znači to, te su dali sve od sebe da zadatak izvrše što časnije. Raspored četa bio je takav daje desno krilo držala III četa, sredinu II a lijevo krilo I četa bataljona »Josipa Kraša«. Tom prilikom ubijeno je 15 ustaša a zarobljena 2. Plijen je bio ovaj: 1 bacač sa 20 mina, postoje, pribor i ulje za teški mitraljez, 4000 metaka, 20 ćebadi, 8 pušaka, 10 pari cipela, zatim dolamica i čakšira do 20 komada. Spreme je bilo kudikamo više ali se nije mogla naći jer je bila noć. Borba je trajala do 6 sati, za koje je vrijeme bila prošla glavnina i ranjenici, a naši su bili ušli u prve rovove u Budinjaku, a na drugoj strani sterali ih u Gornju Vas. Naši gubici bili su 4 ranjena. Taj dan smo se prebacili u Tihočaj. Uveče smo se preko Bukovca, Crnilovca prebacili preko pruge, a koja nije bila blokirana, kao što smo očekivali, i došli sutradan 1. XI. 42 u D. Kupčinu.

Ovom prilikom ističem komandira[7] III čete — kao i sve borce te čete koja je najviše žrtvovala da se probije taj obruč — koji je pokazao dosta sposobnosti

da rukovodi i većim jedinicama. Ujedno treba istaći sve borce koji 3 dana i noći nisu spavali, nosili 37 ranjenih drugova, činili naporni marš i probijali obruč. Ovaj primjer hrabrosti i odlučnosti ostaće svima dugo u sjećanju a ujedno će borcima davati vjeru u njihovu vlastitu snagu: da im fašisti nisu u stanju ništa učiniti, pa ni onda kada ih opkole.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Milan Žeželj v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 800, reg. br. 41—2.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 4, str. 19—23.

[1] Vidi dok. br. 168.
[2] Iz garnizona Metlika.
[3] Iz sastava Krškoga NOP odreda.
[4] Ante Banina. Tada je dužnost komandanta preuzeo Milan Žeželj.
[5] Vjerojatno Krvavi Kamen.
[6] U dokumentu nije naveden broj.
[7] Bogdan Mamula

224

1942, studeni 3.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnom komitetu KPH Banija o organizacijskom stanju i radu organizacija KPH i SKOJ-a

K.K. Sisak. 3. XI. 1942.

Drugarskom
OKRUŽNOM KOMITETU

Banija

Dragi drugovi!

Dana 1. XI.-ove godine održali smo širi sastanak Kotarskog komiteta na kojem sastanku su prisustvovali po 2 druga iz Opštinskih komiteta iz 3 opštine, kao i drugovi i drugarice koji se nalaze na političkom radu na ovom terenu. Sastanku je prisustvovao pretstavnik SKOJ-a iz Siska. Partijski drugovi iz

Siska bili su pozvani ali oni nisu došli jerbo je zabranjeno posle 7 sati na večer izlaziti izvan Siska i njih sprečava rad u tvornici. Sa drugovima koji se nalaze na terenu sa leve strane Save nismo još do danas pronašli mogućnost da se sastanemo pošto nemožemo da nađemo čamca na kojem bi se prevezli preko Save. Radi toga Vam ne možemo ništa pisati o drugovima i situaciji kakova je na tome terenu.

Ovaj širi sastanak sazvali smo radi toga da se upoznamo što prije sa radom drugova, njihovim uspjesima i neuspjesima, i kako su si oni postavili u zadatke rada po sektorima i situacijom kakova je na ovom terenu. Ovo je bio najbrži put kojim treba da se upoznamo sa svim prilikama i promjenama, te upoznavanjem sa novim direktivama, koje nam daju mogućnost lakšeg snalaženja u radu i uputstva u našem daljnjem radu. Pod prilikama u kojima se mi nalazimo, ovo je za to najbrži put da se upoznamo sa novim direktivama, pošto mi samo 2 puta tjedno imamo vezu iz jednog opštinskog komiteta do drugog, pa kad dođe koji od radnika održati sastanak, on treba jedan dan dok se obavijeste drugovi da dođu na sastanak, po danu ne mogu doći — čeka se noć, po noći dok drugovi dođu iz daljnjih sela, dođu kasno, tako da se istu noć ne može sastanak održati nego istom treći dan, te se tako izgube tri dana i tri noći dok se održi jedan sastanak.

Prva tačka dnevnog reda bila je: upoznavanje sa novim direktivama i prorađivanje materijala o izborima NOO, i primjenjivanje istoga na naš neoslobođeni teren. Po predlozima prisutnih drugova koji su ukazivali na mogućnosti i nemogućnosti koje ovdje postoje za formiranje NOO, AFŽ, i SMG, zaključeno je slijedeće:

Uvlačiti i okupljati ljude u Narodno-oslobodilački Pokret pojedinačno. Najborbenije i najaktivnije, bez razlike kojoj su stranci pripadali, uvući u NOO u koje će ući, po mogućnosti, po jedan do dva druga partijca. NOO će se sastajati i dogovarati kojega i na kakav način čovjeka, ženu ili omladinca uvući u Narodno-oslobodilački pokret, kao na primjer: sakupljanjem dobrovoljnih priloga, propagandom itd. Zaključeno je da se jedino na ovaj način može narod uvući u borbu. Svaki od tih imade svoga pouzdanoga druga i prijatelja koji će mu prići, objasniti cilj naše borbe i nagovoriti ga da pomogne Narodno-oslobodilačku borbu. Okupljanje omladine u Savez Mlade Generacije možemo isto tako i na takav način. Najborbenije i najaktivnije omladince okupiti u SKOJ, koji će rukovoditi SMG.

Kako još i do sada u nekim selima postoje ustaške organizacije, a ustaše koji se ne osjećaju da su počinili velike nepravde našim drugovima i simpatizerima, a niti su učinili kakva krvološtva gdje drugdje počeli su da se kolebaju, ne veruju u pobedu fašizma i sami nastoje da se izvuku iz ustaških redova. Kako su takovi ustaše pogodni da se preko njih razbije ustaška organizacija, zaključeno je: Prilaziti k takovim ustašama i nagovarati ih neka napuste ustaške redove, da im se neće ništa dogoditi sa naše strane, pošto se takovi još uvjek boje naših ljudi.

Agitacija i propaganda: Kako se hrvatski narod boji ponovnog stvaranja bivše Jugoslavije, i ako većina mrzi ustašku državu žele joj da što prije dođe kraj, ne bi želili da se povrati Jugoslavija, onakva kakva je bila prije rata. Povodom toga zaključeno je: Da se izdajnički rad »jugoslavenske vlade« u Londonu narodu objašnjava ovako: Prikazivati četnike Draže Mihailovića, na kojega se oslanja vlada u Londonu, a ovi opet sarađuju sa četnicima Pećanca[1] i Nedića,[2] a svi zajedno sa ustašama i okupatorom, prikazivati njihova krvološtva i kako za sve to znade vlada u Londonu u kojoj sjedi kao podpredsjednik, tajnik HSS, Krnjević[3] i drugi vođe HSS, te neće protiv njih da poduzme ništa nego ih još unapređuje i odlikuje, te tako pred hrvatskim narodom neće biti teško raskrinkati izdajnički rad i protunarodnu politiku koju vodi vlada u Londonu. Protiv Mačeka[4] pred nekim pristašama HSS ne smijemo ništa govoriti, jer smo imali već nekoliko prigovora sa te strane. Mi ćemo Mačeka ostaviti po strani još za sada dok ne okupimo što veći broj naroda oko naših partijskih i vanpartijskih organizacija, pa onda kada narod bude čvrsto uz nas, kada nam pristaše Mačeka ne budu mogli naškoditi, onda ćemo moći raskrinkavati i Mačeka, ulogu njegove »Zaštite« pri raspadanju Jugoslavije i štetnost njegovog pasivnog držanja sada itd.

Rad partijskih organizacija: Mi smo Vam već pisali da ćemo formirati 3 opštinska komiteta, što smo i učinili. Imali smo zadatak u Sisku formirati Mjesni komitet što još do danas nismo učinili. Četiri jedinice po tvornicama koje imamo, nisu bile povezane što nam je onemogućilo da izvršimo postavljeni nam zadatak.

Opštinski Komitet Lekenik: obuhvaća tri partijske jedinice i 1 NOO koji je okupio oko sebe oko 30 simpatizera Narodno-oslobodilačke borbe. Ovaj Komitet uzeo si je u zadatak, pošto imade mogućnosti, da probije u sela velikogoričkog kotara. Isto tako ima zadatak da prodire u ona sela koja još nisu obuhvaćena našim radom i utjecajem.

Opštinski Komitet Tišina: obuhvaća tri partijske jedinice. Rad ovih jedinica je vrlo slab, djelomično radi terora sa strane neprijatelja, a djelomično radi nemarnosti drugova koji rade na ovom terenu. Vanpartijske organizacije na ovom terenu nema, iako imade mogućnosti rada, a naročito među ženama. Za pripomoć ovom Komitetu dodjeljen je jedan drug koji će ove nedostatke ukloniti i očistiti Partiju od ljenčina i Spekulativnih elemenata.

Opštinski Komitet Sela: obuhvaća pet partijskih jedinica. 13 sela poveza-no preko simpatizera te ima izgleda da ćemo u tim selima moći formirati NOO. U ovoj opštini formirana su tri odbora A.F.Ž. Rad sa ženama je mnogo lakši tako ima izgleda da se masovno uvuku u organizaciju. Ovi odbori, kako NOO tako i AFŽ imaju za dužnost da sakupljaju dobrovoljne priloge za partizane i s time u vezi da šire propagandu u korist Narodno-oslobodilačkog pokreta i da odvraćaju,vojne obveznike da se odazivaju u vojsku, već da bježe u šumu među partizane.

Rad omladine: SKOJ u Sisku broji X/77 članova. Formiran je Mjesni

komitet od 5 članova, i to 2 radnika, 2 intelektualca i jedna omladinka, namještenica. Rad je podijeljen na 5 rejona. SKOJ ima svoju knjižnicu u kojoj imaju kraj drugih knjiga 25 komada »Historija S.K.P. (b)«. SKOJ je povezan sa SMG koji ima 250 članova, i to na ovaj način: jedan SKOJ-evac je povezan sa tri ili četiri omladinca, člana SMG, drugi isto tako, i na taj način SKOJ rukovodi SMG. Ovo je postavljeno ovako radi konspiracije da ne bi došlo do provale cijele organizacije kako SKOJ-a tako i SMG, pošto omladina nije dovoljno konspirativna. Zadatci SKOJ-a jesu: sakupljanje dobrovoljnih priloga za partizane i širenje agitacije i propagande. 30 omladinaca iz Siska nalazi se u partizanima. Na selu omladina slabije stoji organizaciono nego u gradu. Tako po selima ima samo 12 organizovanih SKOJ-evaca i 7 članova SMG sa kojima SKOJ rukovodi na isti način kao i u gradu. Omladina na selu stoji pod utjecajem roditelja koji naročito sada paze na njihovo kretanje. Roditelji te omladine boje se da omladina ne bi odlazila u partizane te bi tako oni stradali. Mobilizacija omladine koju smo htjeli sprovesti za Moslavački bataljon nije uspjela. Razlog je tome što su roditelji to sprečavali.

Povodom ustaškog terora koji je masovno vršen nad nekim selima nije nam uspjelo izazvati revolt masa protiv ustaša jerbo su im neki bivši članovi HSS, sada zastupnici u ustaškom Saboru, obećali da će ih oni zastupati da se samo umire i neka se ne bune.

Dragi drugovi! Ovdje imade i takovih Partijaca i SKOJ-evaca koji bi se mogli nazvati samo simpatizerima. To ćemo uglavnom vidjeti kada budemo ispunjavali obrazac »Upitnika za kadrove«. Mi vidimo takovih drugova koji bi odkazali poslušnost Partiji, ako bi koji od njih bio pozvan od kuće na kakovu dužnost na koju bi ga Partija pozvala. Mnogi od njih koje nazivamo Partijcem u borbi bi se odazvali jedino onda kada bi morali bježati od kuće ako bi bili provaljeni i na taj način da se spasu od smrti i konc. logora. Najbolje i najprije ćemo takove pronaći kada budemo ispunjavali obrazac »Upitnika za kadrove«, kada im se objasni da su mobilizirani i da ih Partija može svakog časa pozvati na novu dužnost. Onaj tko bude hteo ispuniti obrazac, taj jedino može biti član K.P. dok ostali koji to ne ispune ne mogu biti članovi K.P. Naše je mišljenje da ovi posljednji ostanu kao kandidati sve do tada dok ne budu dostojni i disciplinovani članovi K.P. Dotle Vam ne možemo reći koliko članova broji K.P. na terenu K.K. Sisak.

Molimo drugarski O.K. da nam dade savjet povodom toga?

Primite drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za K.K. Sisak
Altić Ivo v.r.

AQQ

Original, *strojopis*
Sign., AIHRPH, KP-177/119

[1] Košta Pećanac
[2] Milan Nedić
[3] Juraj Krnjević
[4] Vladko Maček

225

1942, studeni 3.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnom komitetu KPH Karlovac o pregovorima s nekim HSS-ovcima na području kotara

K.K. Pisarovina
3. XI. 1942.

Okružnom komitetu K.P.H.

Karlovac

Dragi drugovi, u pregovorima koje smo vodili sa nekim HSS(-ovcima) u prisutnosti druga Marijana[1] i prof. Urbana[2] zadnji nam je u prvo vreme nanesao dosta štete, ako mu se i dalje dozvoli da nastavi ovakav rad mogli bi imati ozbiljnog posla sa njime. Radi se o zahtjevima koje je isti stavljao pred ljude kada su došli na pregovore, a to je o stvaranju i obnovi HSS i isti hoće da osnuje radni odbor stranke i da pokrene »Slobodni dom«, a u tome pogledu izgleda da bi mogao i da nađe pristaša među ljudima koji već sa nama rade a nisu ni sanjali o nekoj obnovi stranke. Isti hoće da poziva u tom pogledu ljude i da sa njima konferira kako da to ostvare, tako je smatrao Izvršni odbor nar. osi. odbora za kotar Pisarovinu daje to već izvršni odbor obnovljene stranke dok mu nismo na drugom sastanku objasnili da to nije odbor obnovljene stranke već Izvršni N.O.O. za kotar Pisarovinu, posle toga htio je da ide sa Tomićem[3] u Crnu Dragu i D. Štefanke te da u pogledu toga održava sastanke, što smo mi zaobišli, a sada će da čeka Horvata[4] i Baburića[5] da sa njima pomoću Tomića vode pregovore u pogledu tome, dalje hoće da se vojska koju će oni stvarati zove Hrvatska narodna vojska. U zadnjemu oni neće uspjeti da stvore ništa, dočim u prednjem ima izgleda da bi nam mogli dosta škoditi, to radi toga što dolaze istim ljudima koji već s nama rade i na taj način produbljuju kod njih želju za tim o čemu nisu ni sanjali. Sam Tomić je po-

sie razgovora sa njime na sastanku iznesao sledeće: »Da bi mu bilo žao kada je 20 godina pripadao k jednoj stranki, daju sada mora napustiti pa da bi ga narod radi toga možda i osudio«, a to se pojavilo kod njega samo zato, što je profesor Urban izašao pred njih sa ovakovim predlogom. Istina je da mnogi ljudi to neodobravaju ali ih imade dosta koji bi pošli za njima i to ne u borbu pa da u borbi stvaraju novu stranku već da u pozadini stvaraju organizaciju a mi da se borimo. Mišljenja smo da bi o tome trebalo povesti i sa vaše strane računa tako, da ne bi dali prof. Urganu prevelike mogućnosti da nastavi dalje sa ovakovim radom kako si je to on stvorio plan.[6]

K vama je ovih zadnji dana došao brat od druga Jerneja[7] iz Zagreba koji navodno daje u Zagrebu počinio neke stvari što nije smeo — to je vama već sigurno poznato nastojte da se ta stvar rasčisti i ispita.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav!
Prebeg[8]

P.S. Poslali smo vam 150 araka papira u paketu KPH Vrginmost, prilažemo vam jedan dopis druga komesara Ivice[9] o borbi u Suvači i o pregovorima sa zapovjednikom posade iz Lasinje.

Prebeg v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-190/776

[1] Marijan Stilinović
[2] Stjepan Urban
[3] Ivan Tor Tomić
[4] Milan Martinović Horvat
[5] Tomo Baburić
[6] Prema obavijesti OK KPH Karlovac CK KPH od 28. X 1942. god.: »Naročito su pristupili u borbu HSS-ovci kotara Pisarovina, gdje su od 60 odbornika u ilegalnim narodno-oslobodilačkim odborima većina HSS-ovskih članova i niži funkcioneri,« a na slobodnom teritoriju se nalazio Ivan Tor, predsjednik kotarske organizacije HSS, te su zbog toga ovakav rad Stjepana Urbana izazvao odlučnu reakciju KK KPH Pisarovina. O sastanku »sa 20 HSS-ovca« u Ostrožinu CK KPH je izvjestio i Marijan Stilinović. Vidi AIHRPH KP—190/741, 14/429 i 13/413.
[1] Odnosi se na brata Ivana Jerneja
[8] Nikola Brezović Prebeg
[9] Ivica Tomšić, politički komesar bataljona »Kljuka«

1942, *studeni 4.*

Naredba br. 23 Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o osnivanju Trinaeste NOU brigade Hrvatske

NAREDBA BR. 23
KOMANDANTA NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH
ODREDA HRVATSKE OD 4. XI. 1942.

I. Od I se Proleterskog narodno-oslobodilačkog udarnog bataljona Hrvatske i Žumberačko-pokupskog odreda formira XIII Narodnooslobodilačka udarna brigada Hrvatske.

II. Za komandanta se te Brigade imenuje drug Ante Banina, dosadašnji komandant I Narodno-oslobodilačkog proleterskog bataljona Hrvatske.

III. Za političkog se komesara te Brigade imenuje drug Božo Spaček, dosadašnji politički komesar I Proleterskog narodno-oslobodilačkog udarnog bataljona Hrvatske.

IV. Za operativnog se oficira Brigade imenuje drug Ivetić,[1] dosadašnji operativni oficir I Proleterskog narodno-oslobodilačkog udarnog bataljona Hrvatske.

V. Drug se Rade Bulat, dosadašnji oficir pri GŠH, stavlja na raspoloženje Štabu II Operativne zone, s tim da vrši dužnost komandanta XIII Narodno-oslobodilačke partizanske brigade Hrvatske sve do ozdravljenja komandanta te Brigade druga Banine Ante.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
Vladimir Bakarić

Komandant:
Ivo Vladić[2]

(M.P.)

Na znanje:
Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke partizanske i Dobrovoljačke Vojske Jugoslavije
Štabu I Operativne zone
Štabu III Operativne zone
к

Štabu IV Operativne zone
Štabu V Operativne zone
Štabu I Proleterskog Narodno-oslobodilačkog Udarnog bataljona Hrvatske

Na znanje i postupak:
Štabu II Operativne Zone

Da je otpravak vjeran originalu potvrđuje
Načelnik štaba
Ilija Andžić[3]

Original, umnožen na šapirografu
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond NOP-a, br. 2824. (stara signatura)

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 11, str. 35—36.

[1] Vojislav Ivetić. Poginuo 31. siječnja 1943. god. u borbi protiv ustaša na Krašiću, kao operativni oficir Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.
[2] Ivo Rukavina
[3] Ilija Engel

227

1942, početak studenog
Zagreb

Pisma Aleksandre Ljubić iz zatvora Pokretnoga priekog suda u Zagrebu upućena rodbini

Draga gđa K.!

Javljam Vam da sam suđena na smrt i to nevino bez dokaza. Rasprava je bila pred Vidnjevićem[1] i nije dao uopće da se branim. Vjerujte mi nisam zaplakala kad mije bila osuda izrečena, nego kad sam opazila svog brata kako je očajan i kako su mu suze zasule oči, te sam morala njega ja da tješim.

Bilo mi je grozno ali tješim se sama. Hoću i moram biti hrabra do posljednjeg časa, danas kada milijuni nevinih polaze u smrt i ja ću biti među njima. Sudbina je tako htjela i nije mi teško jer nevino idem u smrt ali ponosno i hrabro i to recite mom jedinom B.[2] Puno pozdrava i posljednja misao to će biti on.

Molim Vas dođite na razgovor. Puno pozdrava

Aleksandra[3]

Dragi moji! Molim Vas dođite na razgovor. Sada mogu razgovarati koliko god hoću, i to mije posljednja želja. Razgovor se može dobiti od 9—2.

To mi je jedina želja da se još prije smrti vidim sa ljudima koji su mi dragi a to ste Vi.

Mislim da već znadete da sam suđena na smrt, jer sam bila pred Vidnjevićem.[4] Naime nisam sama, suđeno nas je 13; 5 drugarica i 8 drugova. Puno pozdrava i do viđenja.

Aleksandra[5]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-10715355

[114] Ivan Vidnjević

[2] Stjepan Bogdan, sekretar Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku

[315] Aleksandra Ljubić Mala-Plava bila je do 1942. g. radnica u tvornici »Lipa-Mill«. Do svog hapšenja radi ilegalno u Zagrebu na sakupljanju sanitetskog materijala. Dana 3. XI. 1942. osuđena je na smrt a 9. XI strijeljana zajedno s Marijom Gazić, zvanom Teta, koja je također radila na sakupljanju sanitetskog materijala i druge robe za partizane. (Vidi dok. br. 243.)

228

1942, studeni 4.

Izvještaj Prve pješačke divizije Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na Đurmanec

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
1. pješ. divizija ppukovnik Švajger	SATI 12.20 DAN 4. MJESEC studenog	
PRIMIO: PPUKOVNIK Žmavec	GODINA 1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Sada je primljeno izvješće iz Varaždina od pukovnika Boroše, daje noćas oko 300 partizana[1] u ustaškim odijelima napalo Đurmanec, na željezničkoj

pruzi Krapina-Rogaška Slatina. Zapalili su željezničku postaju, jedan osobni vlak, poštu, razlupali brzoglasne aparate i odnijeli 3.000 Kuna.

Sada je u potjeri za ovom skupinom partizana skupina Crne Legije pukovnika Francetića.

4/XI D

Original, strojopis

Sign., A.VII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 4/1—9.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 120, str. 391.

[1] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda.

229

1942, studeni 5.
Zagreb

Izvještaj Vrhovnoga oružničkog zapovjedništva Ministrstvu domobranstva NDH o napadu partizana na stražu kod Stružca

BRZOG LA SNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Vrhovno oružničtvo stk Geigl	SATI 9.53 DAN 5. MJESEC XI.	
PRIMIO: stk Gold	GODINA 1942	PREDAO:

SADRŽAJ

4. XI. o.g. oko 21 sati izvršen napad na stražu kod mosta Brebrovac kod Stružca (8 km j. z. od Popovače). Partizani[1] zapalili nastambu straže, koju su cijelu zarobili. 3 oružnika i 20 ustaša pripremne bojne razoružali, svukli i pustili. Partizani se sabiru između Volodera i Gračenice. Postoji opasnost za Popovaču i ZEMPRO[2] skladište. U Potoku (4 km. j. od Popovače) partizana ima navodno oko 500.

Original, *strojopis*
Sign., *AVII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 4/1—45.*

Zbornik *VII, tom V, knj. 9, dok. br. 129, str. 404.*

[1] Dio snaga Prvoga bataljona Moslavačkog NOP odreda.

[2] Zemaljsko prometno tj. državno poduzeće za promet i trgovinu poljoprivrednim proizvodima.

230

1942, studeni 5.
Bjelovar

Izvještaj Prve pješačke divizije Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na željezničku stanicu Lepavina

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOMESE JAVILO:
1. pješ. divizija satnik Orešković	SATI 7,20 DAN 5 MJESEC XI	
PRIMIO: Poručnik Jelinović	GODINA 1942	PREDAO:

SADRŽAJ

Noćas su partizanske čete,[1] nepoznate jačine, napale željezničku postaju Lepavina, (na) pruzi Križevci—Koprivnica. Zapaljena je željeznička postaja, drva šumarije i napadnut je jedan prazan vlak, (povraćaj od njemačkog transporta). Bez osoblja pustili su lokomotivu i 7 vagona prema Križevcima. U Križevcima vlak zaustavljen.

Divizija nema raspoloživih snaga, da što poduzme.

5/XI D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 4/1—32.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 128, str. 403.

[1] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda.

1942, studeni 5.
Zagreb

Izvještaj Zapovjedništva Ustaške nadzorne službe Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na domobrane častne radne službe u selu Martijanec

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
ZAGREB

1. MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Operativni odsjek
2. ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
3. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU

Zagreb

Brzoglasno izvješće

Župski redarstveni upravitelj iz Varaždina javlja brzoglasom u 8.45h. sliedeće:

Noćas u 3 sata izvršen je napadaj na Martijanec (20 km od Varaždina u pravcu Ludbrega). Kod napadaja sudjelovalo oko 300—500 partizana.[1] Tamošnji mlin je zapaljen, 3 kola brašna odvezli su sobom. Barake od častne radne službe su zapaljene. Odveli su sobom zapovjednika častne radne službe poručnika Maračića, 3 zastavnika i 49 momaka. U općini su zapalili spise, ručnu blagajnu su odnjeli sobom U željezničkoj stanici uništili unutrašnji uređaj. Pruga je najednom mjestu razorena ekrazitom. Odveli su sobom još tabornog pobočnika Franju Cindorija i ustašu Izidora Šantavec.

U 4.30 h. otišli su u pravcu Slanja. Izgleda daje tamo došlo do sukoba sa zasjedama koje su tamo postavljene. Posljedak još nije poznat.

(M.P.)[2]

(potpis nečitak)
5/XI D

Zagreb, 5. studenog 1942.—

Original, *strojopis*
Sign-' AVIL Fond NDH., kut. 15, reg. br. 5/1—15.

Zbornik *VII, tom V, knj. 9, dok. br. 131, str. 406—407.*

[1] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 309
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska — Ustaška nadzorna služba.

232

1942, studeni 6.

Izvještaj Štaba Pete NO brigade Hrvatske Štabu Prve operativne zone Hrvatske o napadu na Sunju

ŠTAB V PARTIZANSKE BRIGADE
HRVATSKE
6. XI. 1942.
Izvještaj o izvršenim
operacijama

ŠTABU I OPERATIVNE ZONE

Noću između 1 i 2 novembra izvršile su V i VII Partizanska Brigada napad na Sunju.[1] Plan za napad izradio je Operativni štab V i VII Brigade.

VII Brigada imala je zadatak da napadne sa dva bataljona neprijatelja na željezničkoj stanici Sunja i okolnim zgradama.[2] Sa jednim bataljonom da postavi osiguranje na cesti i pruzi Sunja—Kostajnica i na cesti i pruzi Sunja—Dubica.

V Brigada imala je zadatak da napadne i razoruža neprijatelja u mjestu Sunja, te da osigura pravac Sunja—Sisak i da razoruža željezničku stanicu Brđani, a jedan bataljon da stavi na raspolaganje Operativnom štabu za rezervu.

Snage V Brigade bile su raspoređene na sljedeći način: Sa istočne strane napadao je Sunju III bataljon i to s jednom četom oružničku postaju i s jednim vodom ustaški tabor, jedna četa blokirala je sjeverni i sjeverno-istočni izlaz iz sela Palanka, jedan vod nalazio se u rezervi. Prvi bataljon napadao je sa dvije čete Sunju sa njene zapadne strane, s jednom četom osigurao pravac Sunja—Sisak i napao željezničku stanicu Brđani, II bataljon dodijeljen je Operativnom štabu za rezervu.

Napad je počeo 2. XI. u 1 sat ujutro.

Kako se neprijatelj nije nalazio u zgradama u kojim je predviđeno, nego je bio rasut po samom mjestu, to je na partizane otvorena vatra iz onih kuća za koje se mislilo da u njima nema neprijatelja. Partizanima je uspjelo protjerati neprijatelja u zgrade koje su se nalazile bliže crkve. Kako su zgrade u koje je neprijatelj stjeran bile pripremljene za odbranu, a i zbog slabe suradnje između I i III bataljona nije uspjelo razoružati neprijatelja u tim zgradama.

Četa I bataljona koja je napadala željezničku stanicu Brđani izvršila je svoj zadatak u potpunosti.

U samom mjestu zapaljena je oružnička postaja, državno skladište sjena, pilana i ustaški tabor.

2. Ratni plijen: Zaplijenjeno je 12 francuskih trometki i po 40 metaka za svaku, 6 mauzera i tri lovačke puške, te ostalog ratnog materijala (ćebadi, nešto šinjela i koporana, masti, soli itd.).

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao nepoznat broj mrtvih, zaroblje-no je 13 domobrana, 6 civila, 1 ustaša i 1 željezničar.

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali jednog mrtvog i 4 lakše ranjena.

5. Naknadno nije umro niko.

6. Palih smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: Operacija nije uspjela radi toga što se neprijatelj nalazio u onim zgradama za koje se mislilo da ga u njima nema, pa se utrošilo mnogo vremena dok je neprijatelj istjeran iz tih zgrada, a i zbog slabe energičnosti jedinica koje su napadale.

8. Utrošeno je 1054 mauzer metka i 232 talijanska metka, a zaplijenjeno je 1540 mauzerova metka, 490 mauzerovih metaka je višak dok je 232 talijanska manjak.

Noću između 3 i 4 ov. mj. izvršili su I i III bataljon ove Brigade operaciju na pruzi između željezničke stanice Brđani—Sunja.

Na zavoju ispod sela Brđani rastavljena je pruga, a I bataljon postavio je zasjedu sa dvije čete sjedne i s jednom četom s druge strane pruge. III bataljon dao je osiguranje s jednom četom prema Sunji, s drugom četom prema Blinjskom Kutu, a treća četa nalazila se u rezervi. Zadatak osiguranja bio je da u momentu kada se sruši vlak, razruše prugu i na taj način spreče dolazak blindiranom vozu, a ujedno da spreče neprijatelju prolaz cestom ka poruše-nom mjestu pruge.

Na razrušenu prugu naletio je vojni vlak (domobranec) i iskočio iz tračnica. Odmah čim se vlak zaustavio otvorena je na nj brza paljba. Svjetlo se u vlaku ugasilo, a iz vlaka je odgovoreno također paljbom i to iz prednjih vagona. Nakon prvog prekida vatre domobrani koji su bili u posljednjim vagonima predali su se i izlazili napolje, a partizani su uskočili u vagone i izbacivali iz vlaka sve što su našli. Odmah čim su partizani upali u vagone zapalili su zadnji vagon, a ustašama koji su se nalazili u prednjim vagonima

uspjelo je nakon borbe koja je trajala 75 minuta da iskoče iz vagona i da pobjegnu pod zaštitom mraka prema Sunji.

Kad je otvorena paljba na srušeni vlak krenuo je iz Sunje blindirani (vlak) u pomoć. Kad je blindirani došao do osiguranja prema Sunji, osiguranje je na njega otvorilo vatru i on se zaustavio (osiguranje nije bilo razrušilo prugu kako mu je to bilo stavljeno u zadatak). Blindirani je počeo tući bacačima i mitraljezima, ali se nije kretao naprijed.

Kad su evakuisani zarobljenici i plijen zapaljena je kompozicija, koja se sastojala od 11 vagona od kojih je 8 izgorjelo. Lokomotiva je također uništena.

2. Ratni plijen: Zaplijenjeno je 27 karabina i 4 pištolja te 4 kola razne spreme.

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao više mrtvih i pet ranjenih.

Zarobljeno je 51 domobran, 3 ustaše, 3 Nijemca, 4 željezničara i 10 pružnih radnika... v

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali dva mrtva i tri ranjena.

5. Naknadno nije umro nitko.

6. Pali smrću heroja nije bilo.

7. Kritički osvrt na akciju: Akcija nije u potpunosti uspjela radi toga što je vlak preletio oko 300 metara preko mjesta gdje je bila pruga razrušena, te je na taj način prednji dio vlaka izišao izvan zasjede, pa su ustaše uspjele pobjeći uz prugu. Osiguranje prema Sunji nije razrušilo prugu uslijed pomanjkanja alata za rušenje pruge. U operaciji se nije osjetila komanda ni desetara, ni vodnika, ni komandira.

8. Utrošeno je 768 mauzerovih metaka i 236 talijanskih, a dobiveno je 230 mauzerovih metaka.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
M.[3] *Šumonja* v.r.

U.Z. komandant
Karas[4] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 831, reg. br. 11/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 15, str. 61—63.

[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 63.
[2] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 37.
[3] Miloš
[4] Milutin Karaš. Poginuo u selu Kupčini, kod Karlovca, 1944. god.

233

1942, studeni 6.
Zagreb

Izvještaj Prve željezničke stražarske bojne Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na domobranski vlak između Sunje i Blinjskog Kuta

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
1. ŽELJEZNIČKA STRAŽARSKA BOJNA
Br. 2361 /Taj.
6. studenoga 1942.
u Zagrebu

1.) MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA, OPĆI ODJEL,
2.) MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA, ETAPNI ODJEL,
3.) MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA, OČEVIDNI ODJEL,
4.) ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA, SISAK,
5.) ZAPOVJEDNIČTVU ŽELJEZNIČKE MREŽE, BROD n/S.,
6.) DOMOBRANSKOM PRETSTAVNIČTVU KOD RAVN. HRV. DRŽAVNIH ŽELEZNICA,
ZAGREB.

Zapovjednik 4. sata ove bojne u Sunji podnio je danas pod brojem 587/Taj. slijedeći izvještaj o napadaju partizana na domobranski vlak 16 D. u noći od 3. XI. na 4. XI. 1942.:

Dne 4. studenoga 1942. oko 1,20 napadnut je po partizanima domobranski vlak 16 D između Sunje i Blinjskog Kuta na kilometru 355.980.[1] Tračnice su bile u sastavu odšarafljene, te je stroj prvim kotačima iskliznuo i vlak stao. Na to je po partizanima otvorena paljba na vlak i to iz pušaka i strojnica. Domobrani i ustaše koji su se nalazili u pomenutom vlaku dali su odpor, ali uzalud, pošto svi nijesu imali oružja niti municiju. Odmetnici su zapalili 3 vagona koji su podpuno izgorjeli, a ostala kola su oštećena. Vagoni su sasma opljačkani.

Jedan ustaša i dva domobrana su ubijena, 15 ustaša i domobrana je pobjeglo sa mjesta napada u Sunju. Nestali su strojovođa, ložač, vlakovođa i nadzornik pruge ai oko 40—60 domobrana.

Točan broj nestalih domobrana se ne zna.

Čim je otvorena vatra na vlak, krenuo je iz Sunje oklopni vlak na mjesto napada.

500

Promet je uspostavljen u 10.15 sati i vlak 16 D dovučen je u Sunju na postaju.

Prednje se dostavlja s molbom na znanje.

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK (ŠOTOLA)
Šotola v.r.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GLAVNI STOŽER DOMOBRANSTVA

Primljeno, dne 6. XI. 1942

Radna jedinica	Broj uručbenog Broj zapisnika	Biljeg	Inter, broj radn. jedin.
0 i n.	22040 taj.		5588 taj.

OPERATIVNOM ODJELU. — S molbom na uvid.
PROČELNIK OČEVIDNOSTNOG ODJELA

Pukovnik (Kubin)
*Kubin*v.r.

Već poznato[2] [2]

17/XI D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 17/1—30.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 133, str. 409—410.

[1] Diverziju na pruzi i napad na domobranski vlak izvele su tri čete Prvoga bataljona Pete NO brigade. Vidi dok. br. 232.

[2] Dopisano plavom olovkom.

234

1942, studeni 7.

Proglas Centralnoga komiteta KP Hrvatske upućen hrvatskome i srpskome narodu u Hrvatskoju povodu 25. godišnjice oktobarske revolucije s pozivom u narodnooslobodilačku borbu

HRVATSKI I SRPSKI NARODE!

7. Novembra o.g. navršava se 25—godišnjica Velike Oktobarske Socijalističke Revolucije u SSSR. Navršava se 25-godišnjica onog velikog dana, kada su narodne mase nekadanje carističke Rusije, pod vodstvom svoje herojske Boljševičke Partije i njenih genijalnih vođa Lenjina i Staljina, zbacile se sebe okove srednjevjekovnog mračnjaštva i ropstva i na razvalinama starog, dostrajalog svijeta uspostavile novu socijalističku vlast, vlast radnika i seljaka.

Na temeljima pobjede Velike Oktobarske Socijalističke Revolucije narodi su Sovjetskog Saveza svojim besprimjernim heroizmom, svojom nesalomljivom energijom i samoprijegorom, svojim znojem i krvlju, izgradili nov svijet — svijet slobode, sreće i blagostanja u kojem ljudi ne poznaju ni narodnog, ni rasnog ugnjetavanja, ni ugnjetavanja čovjeka po čovjeku, svijet triumfa svih najpozitivnijih tekovina čovječanstva, u kome u najsavršenijem skladu i slozi mnogobrojni narodi, slobodni i jednakopravni, razvijaju sve svoje snage i sposobnosti. Za tako kratak period vremena, nekadanja zaostala i srednjevjekovna caristička Rusija postala je najnaprednija i najmoćnija država na svijetu, postala je zemljom slobodnih i srećnih naroda.

Proletarijat i radni narod cijelog svijeta dočekuje ovogodišnji praznik Velikog Oktobra u znaku orijaške i odlučne borbe protiv najvećeg neprijatelja radničke klase, radnog naroda, nacionalne slobode i cijelog čovječanstva, protiv fašističkih imperijalističkih horda s Hitlerom i Musolinijem na čelu, te protiv njihovih petokolonaških saveznika i pomagača po svim državama svijeta.

Narodi Sovjetskog Saveza slave danas 25-godišnjicu Velikog Oktobra ne u miru i radosti, već u jeku najkrvavijeg rata, koji pamti ljudska historija. U tom ratu, koji nesmanjenom žestinom plamti već više od godinu dana, koga su protiv velike zemlje socijalizma protiv naše slavenske braće, mučki i vjerolomno započele krvave hitlerovske horde, *sovjetski su narodi zadivili čitav svijet svojim heroizmom i samoprijegorom. Kao jedan čovjek, oni su ustali u borbu protiv fašističkih podivljalih hordi, koje hoće da razbiju taj živi primjer sreće i blagostanja naroda, to ognjište, oko koga se okupljaju sve slobodoljubive i napredne snage svijeta, koje hoće da im otmu plodove njihovog rada, koje hoće da porobe njinu dragu voljenu domovinu.* Sovjetski su narodi i njegova slavom ovjenčana Crvena Armija pred Lenjingradom, Moskvom, Sevastopoljom i pred vratima grada, koji nosi ime velikog vođe svih porobljenih i slobodoljubivih naroda, pred Staljingradom, pokazali svima, kako se brani domovina i sloboda, kako se valja boriti protiv fašizma. 7. Novembar ove godine slave *sovjetski narodi u divovskoj borbi, čiji glavni i najveći teret do danas leži na njihovim leđima, dovršujući veliko djelo uništenja udarne fašističke snage i omogućavajući tako svima danas porobljenim narodima slobodnu i sretnu sutrašnjicu.*

HRVATSKI I SRPSKI NARODE!

Vama su fašistički okupatori nametnuli najteži ropski jaram. Oni su popalili naše domove, opljačkali bogatstva naše domovine, oni haračе, ubijaju i vješaju hiljade sinova i kćeri. Hitler i njegove horde, zajedno s Musolinijem i podlim izdajicama krvavim ustaškim i četničkim bandama, hoće iskorijeniti naše slavensko ime, hoće da nas zatru.

Vi ste na poziv naše junačke Komunističke Partije pošli u borbu za svoju slobodu i nezavisnost. U toj borbi dali ste mnogo slavnih žrtava, i uvijek ste nastavljali sa sve više snage i odlučnosti, znajući da su uz vas vaša sovjetska braća, da su uz vas narodi Engleske i Amerike i svi narodi, koji stenju pod jarmom fašističkog ropstva.

Punih 15 mjeseci bijete boj protiv nadmoćnijeg neprijatelja s heroizmom i preziranjem smrti, kojem nema primjera u cijeloj našoj povijesti. Uspjesi su tih borbi veliki. Okupatori nisu mogli postići svog cilja: fašizirati Hrvatsku, uništiti nacionalni ponos, ugušiti sve borbene energije naših naroda, uništiti sav naš narod. Postigao je suprotno: pod udarcima okupatorskog nasilja i Pavelićeve strahovlade kuje se jedinstvo Srba i Hrvata u okviru Nacionalne Oslobodilačke Fronte, nezadrživom silom dignula se njina revolucionarno demokratska volja, koju su 23 godine gušili protunarodni režimi Jugoslavije, te pretvorili cijelu Hrvatsku u bojnu poljanu. U *krvavim je borbama bila stvorena i prekalila se partizanska vojska Hrvatske, ponos i nada naših naroda, jamstvo njihove sretne budućnosti.* Ta narodna vojska Hrvatske raste iz dana u dan, usprkos okupatorskom teroru, usprkos ogromne nadmoćnosti neprijateljskih trupa. Ona raste, jer je neuništiva, kao što je neuništiv narod, koji se bori za svoju istinsku slobodu. Narod naše zemlje zadaje okupatorima u toj junačkoj borbi poraz za porazom. Kako je na jednoj strani onemogućeno učvršćenje okupatorske vlasti u Hrvatskoj, tako svakim danom sve više *učvršćuje svoju vlastitu demokratsku vlast na oslobođenoj teritoriji, vlast koju nose odbori Nacionalno Oslobodilačke Fronte i preko kojih se izražava prava narodna volja.* Sve teže i teže postaje okupatoru održati vlast u našoj zemlji. Neprijatelj je morao priznati, da nasilje ne može uništiti svenarodni otpor, da ne može uništiti vlast koju nosi na svojim leđima sav narod, vlast Nacionalno Oslobodilačke Fronte, već naprotiv, da svako njegovo nasilje razbuktava sve veličanstvenije požar svenarodnog otpora. Namjesto svakog palog borca stupaju stotine novih boraca, iz svake kapi krvi kipi podeseterostručena plemenita mržnja i borbena volja naroda, ne položiti oružje prije, dok ne bude oslobođena zadnja stopa naše hrvatske zemlje.

HRVATSKI NARODE!

Nasilje okupatora u našoj zemlji je strahovito, ali je njihova vlast slaba. Ona se uglavnom oslanja na svoju oružanu silu i na ustaške i četničke krvnike. Ukoliko odlučnije bude hrvatski narod udarao po okupatorskoj vojsci, koja se iz dana u dan sve više demoralizira, i ukoliko snažnije bude čistio izdajice iz svojih redova, u toliko je bliži konac okupatorskog nasilja.

Cijeli svijet se priprema na odlučan boj protiv fašističkih porobljivača.

Mobilizacija okupirane Evrope za Istočnu frontu okreće se u mobilizaciju protiv Hitlera. slavom ovjenčana nepobjediva Crvena Armija zadaje sve teže udarce Hitlerovoj vojsci. Pomoć slobodoljubivih i porobljenih naroda Sovjetskom Savezu sve je veća. Hitlerov konac se približuje. Fašistički razbojnici moraju i doživjet će brz slom.

Nastupio je momenat, da hrvatski narod mora mobilizirati sve sile za odlučan boj. U nemoćnom bijesu iz straha, okupator će pokušati u zadnjem času zadati hrvatskom narodu što teže udarce. Napravit će zadnji pokušaj, da bi uništio borbenu volju hrvatskog naroda, da bi potom mogao nastaviti uništavanje samog naroda. Samo oružanom borbom, moguće je spriječiti te zločinačke planove. Udeseterostručiti se moraju naše partizanske jedinice, mobilizirati se moraju sve sile za narodno oslobođenje. *Svi hrvatski rodoljubi moraju poći putem dalmatinskih, primorskih i goranskih rodoljuba, putem svoje srpske braće, putem općeg narodnog ustanka : a slobodnu i sretnu Hrvatsku.*

SRBI U HRVATSKOJ!

Shvatajući da se danas vodi borba na život i smrt između snaga ropstva i snaga slobode u svijetu, ti si dao svoje najbolje sinove u Narodno-Oslobodilačku Partizansku Vojsku, koja je najbolji izraz borbenog bratstva svih naših naroda, tvoja dika i ponos, moćna tvoja zaštita i strah i trepet za okupatorske horde i izdajničke bande.

U tako odlučnom trenutku opet su se našli u tvojim redovima takvi ljudi, koji hoće ponovo da ti zabiju nož u leđa. To su isti ljudi, koji su pune 22 godine služili svim protu narodnim velikosrpskim hegemonističkim režimima, koji su sistematski Hitleru otvarali vrata Jugoslavije, gušili svaki pokret antifašističkog otpora, zatvarali u koncentracione logore najbolje sinove naroda Jugoslavije, sistematski uništavali obrambenu moć Jugoslavije. Ukratko, to su ljudi koji su krivi za aprilsku katastrofu i sve zlo, koje je zadesilo sve narode Jugoslavije nakon njenog sloma.

Nakon sloma Jugoslavije, ta protunarodna klika je razdijelila uloge: razni Nedići, Pećanci, Ljotići, Mihailovići itd. ostali su u zemlji, i stavili se otvoreno ili prikriveno u direktnu službu okupatora. Te su prodane duše organizirale pod pokroviteljstvom okupatora četničke bande. Ti su zakleti neprijatelji naših naroda i njihove slobode i nezavisnosti sklopili sporazum s krvnikom Pavelićom, da bi okupatori dovršili djelo uništenja naših naroda. Na drugoj je strani jugoslavenska izbjeglička izdajnička vlada, te vodstvo HSS-a u Hrvatskoj, koji pokušavaju razbiti veličanstveno djelo, koje su Srbi i Hrvati svojom krvlju ostvarili u jednogodišnjoj herojskoj, požrtvovnoj i predanoj borbi. Sva ta protunarodna klika u zemlji i u Londonu sjedinila se s okupatorima u njihovoj borbi protiv Oslobodilačke Fronte i u borbi protiv svih naših naroda. Postala je najmoćnije uporište okupatora i narod ne može uspješno uništiti okupatorske horde, a da ne razbije tu domaću izdajničku gamad.

HRVATI I SRBI!

Ta su se izdajnička gamad u prvom redu bacila protiv Komunističke

Partije Hrvatske, dobro znajući da: onaj ko hoće da uništi otpor Srba i Hrvata, najprije mora uništiti Komunističku Partiju, njene herojske kadrove odnjegovane u 23-godišnjoj odlučnoj i požrtvovnoj borbi protiv svih i svakakvih neprijatelja radnog naroda, neizmjerno odanih oslobodilačkoj stvari naših naroda, prezirući smrt i pitanje, naoružane velikim iskustvom podzemnog političkog rada, odnjegovane u staljinskoj nepopustljivosti prema svim neprijateljima, da bi potkopali pravilan smjer oslobodilačke borbe protiv okupatora i njihovih pomagača. Kad okupatori nisu mogli slomiti neuništive sile Komunističke Partije, ta su se izdajnička gamad latila drugih metoda: gnjusnim klevetama obasiplje Komunističku Partiju, da bi time zaslijepili naš narod i odvojili ga od nje.

Komunističku Partiju Hrvatske optužuju, da »sarađuje s ustašama«. To govore oni, koji su sami razbili Jugoslaviju, koji su u 23 godine sve napravili, da bi zasijali mržnju i razdor među narodima Jugoslavije i time otvorili vrata imperijalističkim agentima. To govore oni velikosrpski agenti, koji pod vodstvom podlog izdajnika Draže Mihailovića, u sporazumu s ustašama kolju na tisuće nevinih žena, djece, staraca i muževa po selima naše hrvatske zemlje, govore to gospoda iz vodstva HSS-a na čelu s Mačekom, Krnjevićem i Šubašićem, čiji su dojučerašnji funkcioneri i miljenici, pod »novom« frankovačkom zastavom dali umoriti na stotine tisuća nedužnog srpskog življa.

Komunističku Partiju Hrvatske optužuju, da vodi »velikosrpsku« politiku. To govore ustaški zločinici koji se kupaju u krvi najboljih sinova hrvatskog naroda, koji su, uz pomoć okupatorskih bandita, od Hrvatske napravili robijašnicu, zemlju nečuvenih progona, koncentracionih logora, nasilja, bezakonja i bezdušne pljačke. To govori izdajnička ustaške gamad, koja je bacila sramnu ljagu na svijetlo hrvatsko ime, prodajući najljepše naše krajeve fašističkim okupatorima, bacajući u ralje okupatorskih zvijeri hrvatske sinove, da se bore za propalu stvar fašističkih zavojevača. To govore ustaški krvnici, koji su pod okriljem okupatora sklopili sporazum sa velikosrpskom klikom čije četničke bande haračе, pale sela, ubijaju nedužni narod po Dalmaciji, Bosni i drugim krajevima naše zemlje. *Međutim pak Komunistička Partija Hrvatske, kao sastavni dio Komunističke Partije Jugoslavije, kuje istinsko bratstvo, slogu i jedinstvo Hrvata, Srba i Muslimana, diže i vodi te narode nepomirljivoj oružanoj borbi protiv zajedničkog neprijatelja, spriječava zločine ustaških bandi nad srpskim narodom, kao i zločine velikosrpskih četničkih bandi Draže Mihajlovića, nad hrvatskim i muslimanskim stanovništvom.* I samo zahvaljujući takvoj politici koju vodi Komunistička Partija Hrvatske, zvjerstva ustaških bandi i strahoviti pokolj Srba u Hrvatskoj nisu mogli da zaslijepe mržnjom Srbe u Hrvatskoj prema hrvatskom narodu. Srbi u Hrvatskoj znadu, da hrvatski narod nije kriv za ove zločine, već izdajnik Pavelić i ustaške bande. To je dovelo do pravilnog usmjerivanja oslobodilačke borbe Srba u Hrvatskoj i do osvješćivanja hrvatskih narodnih masa koje se sve više obuhvaćaju narodnim ustankom.

HRVATSKI I SRPSKI NARODE!

Zašto su se ujednile ustaške i četničke bande, i zašto su se latile tog besprimjerno niskog posla? Odgovor je samo jedan: ta izdajnička družina ima pred sobom drugojačije ciljeve od onih koje vi imate. Toj reakcionarnoj gospodi je stalo, da se silom održi na vlasti, ili da se povrate dani onih starih režima, koji su gušili svaku težnju našeg naroda za većim komadom kruha koji su u krvi gušili demokratsku volju naroda.

Naš narod danas vidi, da sloboda ne može biti formalna, već prava, građena na načelima prava svakog naroda na samoodređenje, uključujući pravo na stvaranje slobodne, nacionalne države, te na bratstvo naroda. Samo potpuni naslon na SSSR, koji je sam primjer prekrasnog bratstva slobodnih naroda, jamči našim narodima takvu istinsku slobodu.

Naš narod danas vidi, da demokracija mora biti istinska narodna. Takvu pravu demokraciju osiguravaju odbori Nacionalno-Oslobodilačke Fronte, koji su na demokratski način iznikli iz našeg naroda u njegovoj borbi protiv okupatora i njihovih slugu, time dokazali svoju privrženost narodu i zato će biti sutra najbolja garancija, da će odlučivati riječ narodnih radnih masa.

Naš narod danas vidi, daje sloboda bez materijalnog blagostanja lažljiva fraza. Sve će to našem narodu osigurati vlast Nacionalno-Oslobodilačke Fronte, istinska narodna vlast, u kojoj imaju vodeću ulogu široke narodne mase s proletarijatom na čelu.

Naš narod danas vidi, da si svoje nacionalne slobode neće izvojevati za zelenim stolom. *Oslobođenje i jedinstvo svih narodnih snaga stvar je njegovog vlastitog oružja.* Za to su partizanske Brigade u Hrvatskoj najbolja garancija slobodne nacionalne budućnosti.

Naš narod hoće slobodnu hrvatsku domovinu, sa svojom vlastitom demokratskom vlašću. Ustaške i četničke bande hoće da sačuvaju pozicije reakcionarne gospode, ne birajući sredstava. Zato služe okupatoru. Zato vode borbu ti plaćeni agenti talijanskim i njemačkim oružjem protiv naroda.

HRVATSKI VOJNICI, DOČASNICI I ČASNICI!

Prestanite prolijevati svoju krv za propalu stvar fašističkih razbojnika i krvnika Pavelića! Zar ne vidite, da se plamen oslobodilačke borbe širi cijelom Hrvatskom? Zar ne vidite, da borci Narodno-Oslobodilačke Vojske naši neustrašivi partizani, oslobađaju i čuvaju vaša sela od nasilja i pljačke okupatorskih, ustaških i četničkih hordi? Okrenite vaše oružje protiv zakletih neprijatelja naših naroda! Stupajte smjelo u redove Narodno-Oslobodilačke Vojske za spas naših naroda, za slobodu i nezavisnost, za sretniju budućnost!

PARTIZANI, KOMANDIRI, KOMANDANTI I POLITIČKI KOMESARI!

U vas su uprte oči cijelog naroda naše zemlje i cijelog svijeta. Vi ste ponos našeg naroda, njegova uzdanica, jamstvo njegove sretne budućnosti. Pred vama su odlučne borbe. Bijte neprijatelja nesmiljeno, trijebite ga s naše zemlje,

čistite stopu po stopu naše grude od razbojničkih fašističkih hordi! Neka vam bude primjer herojska borba Crvene Armije i uspjesi vaših srpskih, crnogorskih i slovenskih drugova partizana! Borite se za oružje i širite vaše redove! Smjelo napred, u nove borbe, do potpune pobjede slavne partizanske zastave!

RADNICI!

Od vas u prvom redu ovisi uspjeh odlučnog boja za narodno oslobođenje. Zemlja radnika i seljaka, zemlja slobode, sreće i blagostanja, moćni Sovjetski Savez, vaš ponos, stoji na čelu borbe naroda cijelog svijeta protiv fašističkih imperijalista. U tom boju se odlučuje i sudbina radničke klase. Udvostručite vaše napore! Napustite tvornice i poduzeća, gdje radite za okupatora! Vaše je mjesto u partizanskim redovima! K oružju! Iz tvornica i poduzeća u partizane! Formirajte svoje radničke bataljone! Nek zalepršа vaša crvena zastava na čelu proletarskih udarnih jedinica u danima borbe za nacionalno oslobođenje!

SELJACI!

Fašističke razbojničke horde uništavaju vaša sela, pale, ubijaju, hoče da vas potpuno unište. Samo je jedan put: dignuti se, po primjeru sovjetskih radnika i seljaka, s oružjem u ruci, protiv okupatorskih ustaških i četničkih bandi i zaštiti svoje domove, svoju obitelj, svoju zemlju. Neka zažarene iskre s pogorjelih vaših sela, koje raznaša vjetar po cijeloj našoj domovini, raspale silni požar svenarodnog otpora. Dignite se, pridružite se partizanima! Stvarajte sve nove i nove partizanske bataljone! Očistite svoju zemlju od fašističkih okupatora! K oružju! Za slobodu i zemlju, koju ste napajali svojim znojem i krvlju!

KOMUNISTI!

Vama se obraća 7. Novembar, na dan Velikog Oktobra, vaše rukovodstvo s plamenim pozdravom i pozivom: još smjelije, još odlučnije, još predanije u odlučni boj za slobodu našeg naroda i ljepšu budućnost radnog naroda! Vi ste svuda u prvim redovima: u partizanskim jedinicama i u pozadini neprijatelja. Na vama leže najteže i najodgovornije zadaće! Na vas s ljubavlju i divljenjem gleda cijeli narod. Budite i dalje vrijedni te ljubavi i divljenja! Učite se od Boljševičke Partije i velikog Staljina odanosti prema narodu i svoj radničkoj klasi, ustrajnosti, hrabrosti i smjelosti u borbi, preziranju smrti. Budite na svakom mjestu primjer požrtvovnosti, hrabrosti i odanosti. Držite visoko i neustrašivo zastavu Komunističke Internacionale, pod kojom se bori najveći dio čovječanstva na svih pet kontinenata svijeta, za ljepšu budućnost čovječanstva, zastavu Marksa, Engelsa, Lenjina, Staljina, zastavu pobjede.

RADNICI, SELJACI, RADNI NARODE HRVATSKE!

Nikada praznik Velike Oktobarske Socijalističke Revolucije nismo praznovali pod tako teškim uslovima, ali ni s tako vedrom nadom i

očekivanjem brze pobjede nad fašističkim razbojnicima, neprijateljima radnog naroda. *Zato 7. Novembar 1942, mora biti dan svenarodne mobilizacije i pripreme za odlučni boj!* Zbijte svoje redove oko Nacionalno-Oslobodilačke Fronte i Komunističke Partije Hrvatske! Povećavajte redove naših partizanskih Brigada!

Živjela 25-godišnjica Velike Oktobarske Socijalističke Revolucije u SSSR-u!

Živio Sovjetski Savez, predvodnik naroda, koji se bore za oslobođenje ispod čizme fašističkih imperijalista!

Živjela slavna i nepobjediva radničko-seljačka Crvena Armija, okružena ljubavlju i nadom potlačenih naroda cijelog svijeta!

Živjela Nacionalno-Oslobodilačka Fronta Hrvatske!

K oružju, na ustanak hrvatski narode!

Živjela naša junačka Narodno-Oslobodilačka Partizanska Vojska!

Živjela Komunistička Partija Hrvatske, junačka avangarda oslobodilačke borbe u Hrvatskoj!

Živjelo jedinstvo i sloga naroda Jugoslavije u borbi protiv fašističkih okupatora i njihovih slugu ustaša i četnika!

Živio Vrhovni Štab Narodno-Oslobodilačke Partizanske i Dobrovoljačke vojske Jugoslavije — koji smjelo vodi i ujedinjuje oslobodilačke sile naroda Jugoslavije protiv zajedničkog neprijatelja!

Živjela Komunistička Partija Jugoslavije — herojski vođa i rukovodioc oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije!

Živio Veliki Staljin, genijalni vođa i strateg oslobodilačke borbe cijelog naprednog čovječanstva protiv sila fašističkog barbarstva i reakcije!

7. Novembar 1942. godine

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Original, tisak
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond CK KPJ 1942/640

1942, studeni 7.

Proglas Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku omladini Hrvatske u povodu 25. godišnjice oktobarske revolucije s pozivom u narodno-oslobodilačku borbu

MLADA GENERACIJO HRVATSKE!

Ove godine 7. Novembra navršava se 25 godina otkako je omladina Sovjetskog Saveza sa svojom starijom braćom i očevima, srušila zauvijek omraženu carističku vlast i uspostavila vlast radnika i seljaka. Taj veliki dan ove godine sovjetska omladina slavi kao dan pobjede, dan oslobođenja carske Rusije, od ropskog izrabljivanja čovjeka po čovjeku, od stradanja i poniženja, od srednjevjekovnog mraka. Tog velikog dana su na jednoj šestini zemljine kugle zbacili okove ropstva 160 raznih naroda Rusije, koji su svojim znojem i krvlju stoljećima bogatili razne careve, plemiće i gospodu. 7. Novembra navršava se 25 godina otkako je radni narod sela i grada pod rukovodstvom Boljševičke Partije i genijalnog Lenjina i Staljina, oteo iz ruku zlikovaca i pljačkaša bogatu rusku zemlju i predao je onima koji su stoljećima prolijevali potocima krvi za nju, a koji su je obrađivali i kome je pripadala.

Osvojiti vlast, održati je u momentu kad su svi neprijatelji kulture i napretka širom svijeta digli svoje razbojničko oružje da sruše srećnu zemlju sovjetskih naroda, pretvoriti negda najzaostaliju po tehnici i kulturi zemlju, u najnapredniju zemlju svijeta, mogli su samo udruženi narodi Sovjetskog Saveza sa svojom Crvenom Armijom, rukovođeni Boljševičkom Partijom, Lenjinom i Staljinom.

Ove godine sovjetska omladina slavi svoj veliki praznik u jeku najkrvavijih borbi, braneći svoje 25-godišnje tekovine, braneći neviđenim požrtvovanjem grad, koji nosi ime predvodnika Oktobarske Revolucije, tog velikog genija svijeta, druga Staljina, braneći sretan život koji je za sebe osvojila herojska omladina Sovjetskog Saveza, zajedno sa svojim narodom.

Fašističke horde Njemačke koje probiše cijelu Evropu, baciše se prije 15 mjeseci na srećnu zemlju sovjetske omladine, želeći da ponovno zavedu vlast pljačke i srednjevjekovnog ropstva. Milioni ljudi danas širom sovjetskog Saveza brane s nečuvenim samoprijegorom svoju rodnu grudu, velike tekovine Oktobarske Revolucije, brane slobodu i kulturu ne samo svog naroda, već čitave omladine svijeta. U ovom teškom i sudbonosnom ratu po sve porobljene narode, narodi Sovjetskog Saveza sa neviđenom energijom završavaju svoje veliko djelo dokončavajući uništenje njemačke fašističke mašine, koja će sigurno u skore dane biti pretvorena u prah i pepeo pred narodnom armijom radnika i seljaka, pred Crvenom Armijom. Oni danas podnose skoro sav teret sami. Pomoć koju oni dobivaju mala je i nedovoljna. Veliku pomoć koju je trebao primiti Sovjetski Savez, koja bi omogućila skoro uništenje neprijatelja svih naroda, sabotiraju prikriveni neprijatelji velikih zemalja. No svakim danom porobljeni narodi sve energičnije stupaju u borbu i čvršće se okupljaju oko svog predvodnika i osloboditelja sovjetskih naroda i njihove Crvene Armije.

OMLADINO HRVATSKE!

Ove godine omladina čitavog svijeta slavi 7. Novembar u jeku zajedničke borbg sa sovjetskom omladinom, u jeku konačnoga obračuna s onima, koji su i

tebi donijeli ropski život, koji su svojom razbojničkom rukom širom Hrvatske zaklali i u crno zavili stotine hiljada tvoje braće, očeva i majki. Tebi je, omladino Hrvatske, mrski okupator sa svojim plaćeničkim slugama, Pavelićem, Dražom Mihajlovićem i njihovim bandama ustašama i četnicima, oteo sve. On pokušavao danas preko svojih slugu da izazove bratoubilačko klanje, da se vi mladi Hrvati i Srbi krvite između sebe, a za njihove interese. Vas, mladi Hrvati, pokušavaju otjerati na Istočni front, da ginete u borbi protiv onih koji danas na hiljade ginu braneći i boreći se i za tvoju slobodu. Vas pokušavaju prisilno mobilizirati u ustaše i domobransku vojsku, da se bijete za njihov račun, protiv partizanske narodno-oslobodilačke vojske. Vama opet prijeti opasnost od starih neprijatelja. Četnici opet čine nečuven teror nad hrvatskim stanovništvom u Dalmaciji, Hrv. Primorju i Gorskom Kotaru. Na svakom koraku pokažite da ih mrzite i zbijte svoje redove čvršće nego do sada! Na oružje zajedno s mladim crvenoarmejcima uništite tu aždaju, uništite sve neprijatelje! Neka vide ti krvavi psi da ste upoznali sve neprijatelje u licu okupatora, Pavelića, Draže Mihajlovića, izdajničke izbjegličke vlade, reakcionarnog vodstva HSS-a i da neće uspjeti u svojim namjerama!

Mladi partizani i partizanke, mladi komandanti, komandiri i politički komesari!

Mladi radnici, seljaci i intelektualci!

Cijeli svijet znade o borbi koju vi vodite. Vašim neodoljivim jurišima na najjača neprijateljska uporišta i utvrđenja, zadivili ste cijeli svijet, a neprijatelju ste satjerali strah u kosti. Svojom borbom dobili ste najveće priznanje koje ste mogli dobiti, priznanje mladih crvenoarmejaca, priznanje sovjetskih naroda, priznanje druga Staljina. Ne ispuštajte oružje iz ruku dok ne otjerate sa svoje rodne grude i posljednjeg fašističkog okupatorskog psa i njegove plačenićke sluge.

Mladi radnici! Radnička klasa je do sad dala najveće žrtve. Iz mnogih radionica neprijatelj je otjerao veliki broj prvoboraca vaše klase pravo na streljanje. Vi ste oni koje će okupator i njegove sluge najmanje štediti, jer je avangarda proletarijata, Komunistička Partija, bila jedina kadra i smjela, da pozove narod na oružje i da zada težak udarac fašističkim psima. Još vas mnogo ima koji radite po fabrikama oružja i drugog ratnog materijala, a koji će se sigurno upotrijebiti protiv tebe i tvoje braće po borbi, mladih crvenoarmejaca. Uništavajte sve do čega stignete! Kvarite mašine, alate i motore! Uništavajte sve što može da koristi okupatoru! Napuštajte radionice i fabrike, jer su one danas vaša grobnica. Stvarajte radničke bataljone, o koje će se kao o neprobojnu tvrđavu srušiti svaki nalet razbojničkih hordi! Ne dozvolite nikome da iz vaših redova ode na ropski rad u Njemačku!

Mladi seljaci! I vama je fašizam donio propast! I od vas on misli oteti vaše žito za produženje svog života! I vama je on popalio na hiljade kuća širom Hrvatske; Vas silom mobilizira u borbu protiv partizana, silom vas tjera na Istočni front! Borite se za svako zrno koje bi moglo doći u ruke fašističkim

psima! Skrivajte ga i njime snabdjevajte narodno oslobodilačke borce! Na oružje mladi seljaci i seljanke, branite svoje ognjište, svoja sela, svoje majke i očeve! Stupajte u partizanske redove!

Mladi intelektualci! Vi koji ste mislili u školi naći dom nauke o kulture, prevareni ste, jer su fašistički zlikovci pretvorili škole, taj izvor nauke u razbojnička odgajališta. Razbijajte namjere fašističkog okupatora da vas odnarodi! Napuštajte škole koje danas služe ne za kulturu i prosvjetu i stupajte u redove onih narodnih boraca, koji se bore za novi život, život kulture i napretka, za srećan život čitave omladine.

Mladi komunisti! Vi ste do sada stupali u prvim redovima narodno oslobodilačkog pokreta. Od vaših ruku pali su mnogi zlikovci pò okupiranim gradovima, iako razbješnjele zvijeri vrše nečuven teror i zločine, vi se niste dali zbuniti! Budite dostojni povjerenja koje vam daje naša Partija! Budite i odsada sveto primjer čitavoj omladini! Okupite je još čvršće u Savez Mlade Generacije i vodite je još smjelije u borbu za ostvarenje svojih zajedničkih ciljeva! Nove hiljade omladinaca moraju poći putem koji ćete vi krčiti i smjelo koračati naprijed! Slijedite primjerom Lenjinskog Komsomola, koji istrajno korača kroz sve teškoće ka pobjedi! To od vas traži vaša Partija, to od vas traži vaš narod!

Hrvatska i srpska omladino!

Dvanaesti je čas da neodložno stupiš u borbu protiv onih koji već godinu dana ubijaju tvoje očeve i braću! Ugledaj se na besprimjernu borbu sovjetske i kineske omladine! Uništavaj na svakom koraku palikuće i krvnike našeg naroda! Neka za svaku kap prolivene krvi tvoje braće potocima poteče krv fašističkih pasa! Uništavaj sve ono što okupatoru može poslužiti za produženje njegovog života! Na oružje mladi Hrvati i Srbi! Učinite sve da Savez Mlade Generacije bude moćna snaga u narodno oslobodilačkoj borbi! Učinite sve da se dostojno odužite bratskoj sovjetskoj omladini, koja danas bije zadnji boj za konačno oslobođenje svih podjarmljenih naroda! Pošaljite im plamene pozdrave sa svih strana na veliki praznik 7. Novembar, a i recite im da ćete izdržati do kraja!

ŽIVJELA 25-GODIŠNJICA VELIKE OKTOBARSKE REVOLUCIJE!
ŽIVIO SOVJETSKI SAVEZ, NADA SVIH POROBLJENIH I POTLAČENIH NARODA!
ŽIVIO DRUG STALJIN, NAJVEĆI PRIJATELJ OMLADINE!
ŽIVIO LENJINSKI KOMSOMOL!
ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE!
ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA HRVATSKE!
ŽIVJELA NARODNO OSLOBODILAČKA PARTIZANSKA I DOBROVOLJAČKA VOJSKA I NJEN VRHOVNI KOMANDANT I VOĐA POROBLJENIH NARODA JUGOSLAVIJE DRUG TITO!
ŽIVIO SAVEZ MLADE GENERACIJE!
DOLJE KRVAVI FAŠIZAM, NAJVEĆI NEPRIJATELJ OMLADINE!

7. Novembar 1942. godine

Pokrajinski komitet
Saveza Komunističke Omladine Jugoslavije
za Hrvatsku

Original, šapirografiran
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond Hrvatske II) 191

236

1942, studeni 7.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o toku neprijateljske ojenzive na sektoru Žumberka te o rasporedu neprijateljskih snaga u Žumberku i Pokuplju

Štab II. Oper. Zone
Nar. osi. par. odreda
Hrvatske
Dne 7. XI. 1942. Broj: 1/42

Informativni izvještaj
Glavnom štabu N.O.P. Odreda Hrvatske

Neprijateljska ofenziva, koja je započela na sektoru Žumberka u prvoj polovici mjeseca listopada bila je po našim snagama posve raspršena. Dne 9. X. o. g. naš Proleterski bataljon sa dvije čete slovenskih partizana raspršili su posve neprijateljske snage. Ali neprijatelj se nije pomirio sa takovim stanjem. Počeo je sa novom koncentracijom snaga na raznim sektorima Žumberka s namjerom da posve uništi naše snage. Velike snage je koncentrisao u Novom Mestu, Metlici, Teškoj Vodi i Kostanjevcu. Ta mjesta su mu služila kao baze za napadaj na naše položaje. Cestu Krašić—Samobor je neprijatelj stalno držao pod svojom kontrolom i blokirao ju je. Njemci su sa slovenske strane blokirali i minirali svaki prelaz preko rijeke Krke. Talijani su zajedno sa Bijelom Gardom skoncentrirali jake snage duž ceste Metlika—Novo Meto, te time blokirali spomenutu cestu. Stalna posada ustaša na cesti Samobor—Krašić bila je dvije ustaške bojne, a u samom Samoboru bila je posada od 300 ustaša i 60—100 Samoborca, ustaša i žandara. Sve posade oko teritorije Žumberka bile su do te nove ofenzive u nepromijenjenom stanju, dok su se pripremanjem nove ofanzive te snage pojačale sa ustašama (Pripremna bojna), domobranima, Talijanima, dok s onu strane Krke pojačali su Njemci svoje posade. Neprijatelj je, pripremajući tu ofanzivu, dovukao mnogo raznog teškog oružja, kao

topova, bacača, i dr. Neprijateljske snage koje su se sastojale od ustaša, domobrana, Njemaca, a najviše Talijana, brojile su sa Bijelom Gardom i to na cesti Metlika—Novo Mesto 8.000 Talijana, na cesti Krašić—Samobor oko 4—5 bojni, dok su nam snage Njemaca i Bijela Garde nepoznate.

Dne 29. X. počeo je neprijatelj da tuče sa jakom artiljerijskom vatrom naše položaje i našu pozadinu. Naše snage su se, poslije pruženog otpora, povukle na Geru. Neprijatelj je uz jaku artiljerijsku vatru počeo da nadire sa jakim pješadijskim jedinicama prema našim položajima. Naveče je počeo da tuče topovima naše položaje na Geri, ali bez uspjeha, jer mi nijesmo imali nikakovih žrtava, osim nekoliko ranjenih u samoj borbi. Istu veče krenuli smo sa našim snagama za Abatovu Goru s namjerom, da sljedeću noć probijemo neprijateljski obruč između Gornje Vasi i Budinjaka. To smo i u noći od 30 na 31.X. učinili, tom prilikom smo imali dva mrtva druga i dva ranjena. Borba je trajala oko dvadeset minuta, dok nijesu naši hrabri borci raspršili neprijateljsku ustašku posadu, koja je imala zadaću da nam zapriječi prelaz iz obruča, kojeg je neprijatelj stegnuo oko nas s namjerom da nas posve uništi. Taj neprijateljski obruč je bio dobro pripremljen i neprijateljska je propaganda obećala dovesti u Zagreb mnogo živih partizana. Toliko je neprijatelj bio siguran u uspjeh svoje ofanzive. Ali se je prevario.

Poslije probijanja obruča mi smo sa našim snagama krenuli preko pruge, koju smo prešli u noći između 31. X. i 1. XI. kod mjesta Cvetković i krenuli prema Kupčini, gdje smo se zadržali 2. XI. Na noć 2. XI. krenuli smo preko Kupe za Sjeničak, gdje se sada nalazimo na odmoru i formiranju XIII udarne brigade.

Prema najnovijim našim informacijama neprijateljske snage na sektoru Žumberka i Pokuplja su sljedeće:

Pisarovina: 150 domobrana i 120 ustaša, naoružanih s dva bacača mina, jedan teški mitraljez i nekoliko puškomitraljeza. Svaki podoficir imade jednu automatsku pušku. Neprijatelj se po danu nalazi u zidanim zgradama, a noću u rovovima i bunkerima. Borbeni moral mu je dosta jak.

Pokupski Gradec: Dvadeset ustaša, naoružani sa 1. puškomitraljezom, a ostalo karabini. Neprijatelj imade bunkere u kojima se nalazi noću.

Kupinec: 120 ustaša dobro naoružanih, a borbeno dobro raspoloženi. Imadu rovove i bunkere.

Dubranec: 17. ustaša naoružanih s 1. puškomitraljezom, a ostalo karabini. Danju i noću nalaze se u crkvi, na kojoj su napravljene puškarnice.

Kravarsko: 120 ustaša. Imadu jedan brdski top, jedan teški mitraljez, nekoliko puškomitraljeza i ostalo karabini.

Donji Ruševac: 30 ustaša, koji svaku veče mijenjaju mjesto za spavanje.

Letovansko Cerje: 30 ustaša, 18 domobrana, Bosanaca, naoružani sa jednim puškomitraljezom a ostalo karabini.

Letovanić: 60 ustaša naoružani sa 4 puško-mitralj. ostalo karabini. Neprijatelj se nalazi danju u zidanim zgradama, a noću u rovovima.

Farkašić: 60 ustaša naoružani sa 3 puško-mitraljeza, a ostalo karabini.

Vratečko: 30 ustaša, koji postavljaju noću zasjede cestama, a isto tako na cesti od Gorice, do Kravarskog postavljaju ustaše zasjede danju i noću.

Pruga Zagreb—Karlovac: Na njoj se nalaze dosta jake neprijateljske posade, čiji je broj i naoružanje nepoznat, a isto tako na pruzi Zagreb—Sisak nalaze se dosta jake posade a broj i naoružanje je nepoznato.

Na teren Pokuplja treba doći, prema izvještaju K.K. Pisarovina, jedna ustaška bojna iz Bijeljine, u kojoj se nalazi polovica ustaša, a polovina četnika.

Ozalj: 140 domobrana, rezervista. Nastanjeni su u kući trgovca Kovačića, u centrali u zgradi preko puta centrale (zgrada na sprat) te u zgradi do Kovačićeve kuće gdje je bila općina. Na krovu centrale, koji je ravan imadu dva bacača i jedan teški mitraljez i dva puškomitraljeza. Osim toga ti domobrani posjeduju još tri teška, 4 laka mitraljeza, dosta municije i bombi. Stražu daju na želj. stanicu u jačini od deset do 15 domobrana. Na mostu preko Kupe imadu noću stražu u jačini od 10. a jedan po danu. Na straži grad daju 10—15 ljudi noću, a po danu pet. Osim toga daju stražu kod nove škole, kao zasjedu od 10 domobrana i to samo po noći. Oko zgrade i električne centrale postavljena je bodljikava žica isprepletena i jedan metar široka.

Osim toga imade 10 žandara u žand. stanici iza Kovačevićeve kuće, a nad tunelom žandari i domobrani imadu bunkere dobro izgrađene i natkrite. Njihovo naoružanje je nepoznato.

Inform, od 27. X. o. g.: Željezničarska ustaška satnija otišla je iz Ozlja dne 9. X. u Slavonski Brod, a domobrani, regruti na kurs u Njemačku.

Jastrebarsko: Oko 130 Talijana, dobro utvrđeni, 50 ustaša i 20 žandara.

Lazina: Na stanici imade 15 domobrana rezervista.

Draganić: Na stanici imade 40 Talijana i 35 domobrana. Imadu tri bunkera. Talijani imadu jedan bacač, jedan teški i tri laka mitraljeza, a domobrani jedan lagani mitraljez. U istome mjestu imade 15 žandara u žand. stanici kod glavne ceste Zagreb—Karlovac. Imadu tri bunkera i dva puškomitraljeza.

Ilovac: Električni transformator čuva 30 domobrana sa jednim puškomitraljezom.

Pisarovina: 150 domobrana, regruta, i 150 ustaša, s 10 puškomitraljeza i nešto njemač. automatski strojnica. Imadu rovove i noću pred njih stavljaju mine.

Zdenčina: Dva eskadrona Talijana, 80 ustaša i 40 domobrana.

Horvati — želj. stanica: 75 domobrana rezervista s dva puškomitraljeza i pet bunkera.

Hrv. Leskovac: Želj. stanica: Jedna satnija domobrana raspodijeljeni na tri mjesta, koja su jedno od drugog udaljeni tri kilometra, a na samoj stanici ih imade 80.

Dubranec: Dvadeset ustaša a zazidani su u crkvi.

Kravarsko: 3 satnije ustaša Markove vojske s četiri tenka.

Brezovica: 15 žandara.
D. Ruševac: 40 ustaša.
Turopolje: Jedna Mrakova bojna.
Lekenik, želj. stanica: Jedna satnija ustaša.
Pešćenica: Pedeset ustaša.
Vel. Gorica: Jedna satnija domobrana, 40 ustaša i 20 žandara.
M. Mlaka: 40 ustaša, 9 žandara i 15 domobrana.
Farkašić: 80 ustaša.
Vratečko: 30 ustaša.
Letovanić: 80 ustaša dobro naoružanih.
Stari Brod: Jedna satnija domobrana
Sela kraj Siska: Jedna Mrakova bojna sa dva tenka i dva topa.
Lasinja: 250 ustaša s pet puškomitraljeza i dva mala bacača mina. Imade pedeset zidanih rovova od cigle.
Kovačevac: 80 ustaša i 20 domobrana.
Rečica — želj. most na Kupi: 40 ustaša s dva teška mitraljeza i zidanim bunkerima.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komesar: Komandant:
M.[1] Belinić v. r. V.[2] Holjevac v.r.

M.P.[3]

Original, strojopis
*Sign., AVII, Fond NOB, kut. 103 A, reg. br. 40—*7/9

[1] Marko Belinić
[2] Većeslav Holjevac
[3] Okrugli pečat: Štab II. operativne zone
Nar. o. pa. odreda Hrvatske

237

1942, studeni 7.
Zagreb

Zapisnik sa sastanka logornika Velike župe Prigorje proslijeđen od Glavnoga ustaškog stana Glavnome ravnateljstvu za promičbu o djelovanju partizana i pojačanoj aktivnosti HSS-a na području Velike župe

ZAPISNIK[1]

0 sastanku stožerskog sastanka sazvanog po Stožerniku Ustaškog stožera Velike Župe *Prigorje* Zvonimiru Kovačeviću dana 7. studenog 1942. u prostorijama stožera u l i . sati.

Prisutni: Stožernik Z. Kovačević, upravni pobočnik Mance Lav, gospodarski pobočnik Makar Josip.

Logori: 1. Dugoselo po logorniku Bubalo Petru, 2. logor Samobor po logorniku Fresi Oto, 3. logor Kutina po logorniku Bene Franji, 4. logor Zagreb III. po logorniku Banek Milanu i logorni pobočnik Marcius Andrija, 5. logor Velika Gorica po logorniku Spivak Pavlu, 6. logor Sv. Ivan Zelina po logorniku Belošiću, 7. logor Stubica, logornik Zrinjski, te Stožernik Ustaške muške mladeži Jerg.-

Stožernik brat Kovačević otvara sastanak, te naglasuje da u narodu Župe Prigorje manjka državne sviesti i u tom pogledu treba kod svake zgode odgajati i naglašavati da Ustaški pokret nije nikakav stranački pokret, nego državni pokret koji je državu stvorio i tu samostalnost i te temelje samostalnosti države treba izgraditi i sačuvati i to samo na poštenje, jer što nije pošteno nije hrvatski, nije ustaški. — Ne treba stvarati nikakve ideologije nikakva mudrovanja, jer Hrvat može biti samo pošten Hrvat ili nepošten Hrvat.

Župa Prigorje je predstraža glavnog grada Hrvatske, Zagreba, i najčistija župa, te se sa pravom mora od nje tražiti, da prva bude organizirana i da prednjači. — Ne može biti izprike radi revolucionarnih prilika — organizacije se moraju sprovesti. — Predložena je lista logornika i tabornika za imenovanje
1 sada treba početi odozdo raditi t.j. po selima (zborovima). Tumačiti taj rad kako ga je Poglavnik kod sastanka stožernika tumačio i razglaba njegovo mišljenje o svečicama. —

U vezi sa političkim prilikama u pojedinom logoru i s obzirom na držanje naroda a izviešćuju redom:

1. *DONJA STUBICA:* logornik Zrinjski izjavljuje *da je u narod ubačena parola »Čkomi i čekaj«, i »Ne mješaj se u Ustaški pokret«.* Nije za primietiti da bi narod čekao nestanak države, nego čeka da se promieni politički kurs. Postavlja se kao sigurna tvrdnja da mora nastati neki preokret. Uslied akcije partizana nijedan tabor ne radi kao ni logor. Upisa kao i popunjavanja nema i ne može biti. Narod pita tko jamči za njegov život i imetak. Partizani dolaze, narod im mora dati hranu, a vlast ih ne štiti. Treba da se pokaže moć vlasti. —

Ustanovljuje se daje u logoru bilo upisano oko 1300. članova, ali se može smatrati da su valjani njih oko 500.

2. *ZAGREB III:* Logornik Banek izjavljuje da *postoji neka jača aktivnost bivše H.S.S., te tvrdi da su članovi dobili neke pismene upute o držanju u vezi sa današnjom situacijom. Čuo je od videnijih ljudi izjavu da kad bi Hrvatska dobila Banat, Bačku, Sloveniju, Dalmaciju, da bi nestalo partizana za 2 sata.* Gotovo svi seljaci imadu krugovalnike jer si mogu nabaviti. Svi oni koji su nekad bili izbačeni iz H.S.S. postali su u prvo vrieme Ustaški dužnostnici i čim su došli na

neku vlast zlorabili su istu i griešili, te su tada *ljudi počeli pitati za Mačeka* i odbijati se od Ustaškog pokreta. Traži da se čim prije imenuju dužnostnici, te da će onda biti više agilnosti i uspjeha. Logorni pobočnik Marcius veli da je dobio dojam iz naroda da kad bi i Maček došao nebi bilo uspjeha.

Ustanovljuje se daje u logoru bilo upisano oko 2.500 članova, ali se može smatrati da su valjani njih oko 1.000.—

3. *LOGOR SAMOBOR:* Logornik Fresi izjavljuje da narod hoće državu ali drugi sistem. *Žele da učestvuje u radu Maček. O samom Poglavniku imadu najbolje mišljenje.* Pet tabora je počelo raditi, te će se rezultati pokazati.

Ustanovljuje se daje u logoru bilo upisano oko 1.200 članova, ali se može smatrati da su valjani njih oko 800.—

4. *LOGOR DUGOSELO:* Logornik Bubalo izjavljuje daje seljačtvo za državu. U H.S.S. radilo je i prije lievo krilo te i danas dolazi ono do izražaja. Ljudi prigovaraju, da su danas na položajima ljudi proti kojima su se borili kao na pr. razni poznato jugoslavenski nastrojeni ljudi, dapače i komunisti. Nada se, da će rad na organizaciji pokreta biti moguć u koliko ne počne opet partizanska djelatnost.—

Ustanovljuje se daje u logoru bilo upisano oko 400. članova, ali se može smatrati da su valjani njih oko 300.—

5. *LOGOR KUTINA:* Logornik Bene izjavljuje da su bivši predsjednici H.S.S. rekli, da hoće raditi, ali stvarno ne rade. Vele da hoće ovu državu i Poglavnika ali da bi i Maček trebao sarađivati. *Narod simpatizira sa partizanima, jer u većini slučajeva kod manjih upada ne ubijaju nego nastupaju više prijateljski, te tako narod u njima ne gleda neprijatelja,* kako bi to trebalo biti. Logornik ističe daje mnoge odbio od rada bivši Veliki Župan Uroić, koji je izjavio: »Neće više vladati Mačke i mišići nego mozgovi«.

Ustanovljuje se daje u logoru bilo upisano oko 600. članova, ali se može smatrati da su valjani njih oko 400.—

6. *VELIKA GORICA:* Logornik Spivak izjavljuje: Narod je za državu. Istaknutiji ljudi koji su se držali po strani pokazuju interes za suradnju, ali ne ulaze u pokret uz izjavu, da ovako mogu više koristiti. Zapaženo je, daje bila nakana bivših funkcionera H.S.S. a nakon odlaska bivšeg logornika Kosa, da pristupe radu, ali su tome pristaše Kosa pravili smetnju. U Dubrancu i Vukovini rad je nemoguć radi partizana, koji iz kotara Pisarovina svaki čas dolaze.—

Ustanovljuje se, daje u logoru bilo upisano oko 1000. članova, ali se može smatrati da su valjani njih oko 600.—

7. *LOGOR SVETI IVAN ZELINA:* Logornik Belošić izjavljuje da su mu kao bivšem kotarskom, općinskom i mjestnom predsjedniku H.S.S. dobro poznate prilike, te je narod odgojen za državu. Ljudi bi više bili pristupili u pokret, ali bivši logornik nije znao s njima postupati. Razni bivši dužnostnici H.S.S. prijateljski se drže, ali nikako da sarađuju. Vele da bi trebalo da se sarađuje sa bivšom H.S.S.

Ustanovljuje se, daje u logoru bilo upisano oko 1.500 članova, ali se može smatrati da su valjani njih oko 500.—

Stožernik Ustaške mužke mladeži Jerg, izjavljuje, da je radi držanja roditelja rad veoma oteščan, te se dogodilo često, da su djeca nakon pohađanja Ustaških priredaba dobili kod kuće batina. Radi akcije partizana, te radi pozivanja u vojsku mladića, koji bi radili, organizacija veoma težko napreduje.

U daljnjem razmatranju obćih prilika isticalo se u logorima Sv. Ivan Zelina, Stubica, Samobor, Zagreb III. nezadovoljstvo zbog manjkave organizacije u prehrani kao i oduzimanju hrane. U logoru Sv. Ivan Zelinskom uvažali 300. vagona kukuruza, a sada moraju dati 25. vagona. Trebalo bi to obustaviti, te bi se stanje poboljšalo. Velika Gorica, Dugoselo i Kutina nemaju takvih pitanja. Kod popisivanja zaliha svi veći i bolji gospodari zatajili su pravu količinu priroda, a manji i siromašniji rekli su istinu. — Sirotinji će se oduzeti po određenoj cieni, a kasnije kad će morati kupovati plaćati će drugu možda veću cienu, te će tako opet biti veliko nezadovoljstvo.

Kao obćenita pojava ustanovljuje se, da se zdravi i jaki ljudi guraju i bivaju primani u razne državne službe, u kojima su zaštićeni od vojne dužnosti, a ta i takova mjesta su takvog karaktera, da bi mogla biti popunjena i sa slabijim ljudima. Slabiji izgurani od jačih moraju vršiti naporne obaveze prema domovini, upropašćuju zdravlje, te tada padaju na teret državi.—

U vezi sa partizanskom djelatnosti nastaje nezadovoljstvo i u tom smjeru što ljudi radi nemogućnosti obrane moraju davati hranu, a onda dolazi U.N.S. i druge Ustaške postrojbe, koje ljude hapse i zatvaraju radi toga. Kad se za takve neke nevine ljude posreduje kod vlasti i posrednik dolazi u pogibelj da bude zatvoren, kao što je to bio slučaj sa logornikom Samobor kojemu se je U.N.S. zaprietio da će ga zatvoriti. Ustanovljuje se nadalje, da je u vezi sa novim propisnikom, potrebno uložiti veoma mnogo truda, ako se želi uspjeti u radu, to će logornici morati biti zaposleni cijeli dan, samo tim poslovima. S tim u vezi traži se odobrenje za jednu plaćenu silu u logoru kao i u taboru i bezuvjetno da imade logor samovoz ili motorni kotač, jer se inače ne može obilaziti.

Neophodno je potrebno nabaviti promičbeni material i to koji će se dieliti badava kao razne gospodarstvene knjižnice i u obće sve što seljaka zanima.—

Na temelju svih iznesenih mišljenja o položaju u pojedinim logorima ustanovljeno je, da bi s obzirom na djelatnost partizana, koji uslied pasivnosti seljačkog naroda sve više ugrožavaju red i sigurnost i koče razvitak Ustaškog pokreta, a naročito prema izjavama pojedinih logornika, kao i u samom narodu, moje je mišljenje, da bi sa vodećeg mjesta, bilo proglasom ili kakvim drugim načinom trebalo sazvati počam od narodnih zastupnika, koji su u Saboru i izvan Sabora i sve bivše dužnostnike kotarskih i obćinskih organizacija i staviti pred činjenicu što de facto hoće, kako bi se prilike sredile, jer je moguće da u drugim župama nije takvo raspoloženje kao u Župi Prigorje. U svakom kotarskom mjestu trebalo bi postaviti posade u jačini satnija, kako

bi se narodu zajamčila sigurnost imetka i života. Te posade morale bi imati izabrane častnike i dočastnike, jer koliko seje dosada pokazalo, da loši častnici i dočastnici svojim postupkom i načinom uredovanja, više škode nego koriste, kao što ima dokaz time Velika Gorica, gdje partizani par kilometara okolo šeću, a posada sjedi i ne miče se.—

Glede političkog rada ustanovilo se je da u kratko vrieme, kada će biti dovršeni i najzadnji jesenski poslovi i radovi, da će se moći raditi među narodom, te će se do toga vremena i prikupiti potrebni promičbeni materijal kojega sam zatražio.—

Nakon toga zaključuje Stožernik sastanak u 2.30 sati.

Za Poglavnika i Dom — spremni!

MP.

Stožernik
Ustaški pukovnik U.P.
(Z. Kovačević).
Z. Kovačević, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NG-2/102

[1] Glavni ustaški stanje proslijedio zapisnik 23. XI 1942. godine Ministarstvu narodne prosvjete s tim da poduzme sve što je potrebno za suzbijanje propagande HSS-a na području Velike župe Prigorje.

238

1942, studeni 7.
Sisak

Izvještaj Hrvatskoga ustaškog logora Sisak Glavnome ustaškom stanu o kretanju partizana na području sisačkog kotaru od 30. listopada do 6. studenog 1942. godine

HRVATSKI USTAŠKI LOGOR SISAK
Broj: T. 166/42.
PREDMET: Kretanje odmetnika na području kotara sisačkog u vremenu od 30. listopada do 6. studena 1942.

Sisak dne 7. studenog42.

GLAVNOM USTAŠKOM STANU

Zagreb

U noći od 30—31. listopada bile su sve vojne, ustaške i redarstvene snage u stavu pripreme, jer se je te noći očekivao od strane odmetnika napadaj na Sisak prema izjavi jednog odmetničkog kurira koji je uhvaćen dne 29. listopada. Noć je prošla mirno, osim što je viđeno na južnoj strani Siska nekoliko izbačenih raketa, a oko 12. sati izpaljen je jedan hitac iz pločnika iz Petrinjske ulice, vis a vis državne bolnice na ustašu člana ustaške pripreme Šepec Milana, koji je u dvorištvu drž. bolnice bio na straži. Tane je u visini prsiju pokraj ustaše okrznulo zid. Ustaša Šepec primjetio je na drugoj strani ulice jednog čovjeka, koji je pucao, te je u pravcu njega ispalio jedan hitac, našto je isti pobjegao u dvorište jedne kuće. Dvorište isto kao i dvorišta obližnjih kuća je pretražio, i nije ništa sumnjivog našao.

Dne 3. studenoga kod lugarnice Ples u šumi Žutici oko 6. kilometara istočno od sela Željezno na lijevoj obali Save viđena je jedna velika grupa naoružanih odmetnika, koja je prema pričanju seljaka bila u jakosti od 3—4. hiljade ljudi. Uzevši u obzir da seljaci nemajući pravog oka za ocjenjivanje snaga, te redovito precjenjuju odmetničku jakost, i redovito javljaju dvostruko ili trostruko veći broj, može se uzeti daje ta grupa mogla imati 1000—1500 ljudi, znači jedan jaki odmetnički sastav. Isti su od lugara oduzeli dvije junice i nekoliko komada svinja, koje su zaklali i upotrebili za hranu.

Trideset seljaka iz Posavskih Bregi, kotar Dugo Selo koji su išli u Biskupsku šumu (Žutica) sa kolima po drva, bili su od odmetnika oko 12. sati u podne zarobljeni i pušteni tek oko 11. sati na večer, kada su odmetnici junce i prasce pojeli, vjerojatno zato da seljaci ne mogu javiti pravac kamo su krenuli. Lugarnica Ples nalazi se na području kotara Dugo Selo nedaleko granice kotara sisačkog. Istu večer oko 8. sati bila je jedna veća grupa odmetnika u selu Dubrovačku Lijevom. Prema viestima seljaka iz onog područja te jake odmetničke snage uputile su se južnim pravcem u šumu Ostrovsko, Lipovica i time je grad Sisak neposredno ugrožen. Par dana prije toga u nekoliko navrata primjećene su male odmetničke ophodnje kako koriste i drže vezu između šuma Žutica i Ostrovsko—Lipovica.

Dne 4. studenoga u 10. sati na večer napadnut je most i lugarnica kod Brebrovca u šumi Brezovici. Lugarnica je tik uz most, zidana prizemna zgrada a vlasništvo je z.z. Budaševo, kotar Sisak. Lugarnica leži na području kotara sisačkog, a rijeka Lonja je međa između kotara sisačkog i kutinskog. Most i lugarnicu čuvalo je 18 ustaša iz sela Stružca, kotar Kutina, pod vodstvom jednog oružničkog vodnika i razvodnika. Nakon kratke borbe ustaše i oružnici bili su po odmetnicima razoružani i oružnicima skinuli su odore, a ustaše koji su bili u civilnom odielu nisu odiela skidali. Nakon toga zapalili su lugarnicu, koja je posve izgorila. Tom prilikom lugaru Pavlenić Stevi koji imade sedmero djece, izgorilo je osam djela pokućstva i rubenine, 10 mt.

kukuruze, 3 metra graha, 7 mtc. krumpira. Nakon toga odpremili su zarobljene ustaše i oružnike preko mosta, pravac sela Stružec gdje su ih pustili. Odmetnika bilo je oko 50—60 sa tri puško-mitraljeza. Mostu nisu ništa učinili, jer je željezna konstrukcija, a vjerojatno nisu imali ekrazita da ga dignu u zrak. Taj most vrlo je važan jer leži na glavnoj cesti Sisak—Popovača, i njegovim uništenjem nastala bi velika šteta.

Dne 4. studenog oko 8. sati na večer bio je odmetnički napadaj na vojničku stražu, koja se nalazi u Željeznom Desnom, u zgradi seljačkog Doma.

Odmetnici su pucali na Dom, a straža je paljbu uzvratila napadaj je odbijen. Nije se moglo provjeriti koliko je bilo odmetnika, jer je bila velika tama, ali vjerojatno je bila manja grupa.

Kako se u šumama Ostrovsko, Lipovica, Brezovica prema gore izloženom nalaze jake odmetničke snage i to u neposrednoj blizini Siska, potrebno je poduzeti sve preventivne mjere za slučaj napada.—

Na vićanju kojem su prisustvovali predstavnici vojnih, oružničkih, upravnih, redarstvenih i ustaških vlasti, ustanovljen je raspored obrane grada Siska za slučaj odmetničkog napadaja.—

Naslovi znanja radi.—

ZA DOM SPREMNI!

Logornik:
R.[1] Faget v. r.

GLAVNI USTAŠKI STAN
dne. 11. XI. 1942.
Broj: V.T. 1881-P/42.

MP.[2]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 18/1-32

[1] Roko
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni ustaški stan

1942, studeni 8.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama jedinica na području Banije i Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

»GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 111/42
Dne 8. XI. 1942

Operativni izvještaj br. 24

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE
I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE...«

»I Operativna Zona:...«

»...Banija:

Noću 1/2 ov. mj. V i VII Partizanska Brigada dobile su zadatak da izvrše akciju na stanicu Sunja i na istoimeno selo.[1] V Brigada imala je zadatak da likvidira neprijateljska uporišta u selu Sunji, gdje je bilo oko 70 ustaša, 30—40 žandara, te nepoznat broj naoružanih civila. VII Brigada je morala likvidirati stanicu, gdje je bila 1 satnija domobrana, 20—30 Nijemaca i 20—30 ustaša. Na stanici se nalazio 1 top i 1 tenk. Od Sunje do Siska svake noći patrolirao je blindirani voz, koji preko noći nije običavao stati u Sunji. Postavljena su osiguranja prema Kostajnici, Dubici i Sisku.

Napad na stanicu nije izvršen, jer je pola sata prije početka akcije došao 1 oklopni voz, koji je vjerojatno bio pozvan, pošto je neprijatelj ranije saznao za akciju. Sve prilaze stanici neprijatelj je osvjetljavao jakim reflektorima, te uz pomoć mitraljeske vatre onemogućavao partizanima da se približe stanici.

Napad na selo bio je slab i neenergičan, tako da su žandari i jedan dio ustaša uspjeli pobjeći, dok se bio drugi utvrdio u crkvi. Zapaljeno je nekoliko državnih zgrada.

Osiguranja prema Dubici i Sisku izvršila su napadaj na stanicu Brđani i u selu Stazi. Zarobljeno je 12 domobrana, 6 pušaka, nešto municije. U Sunji je isto tako zaplijenjeno 6 pušaka, i nešto ostalog materijala. Naši gubici u ovoj akciji iznose 3 mrtva i 4 ranjena.

Noću od 3/4 ov. mj. 2 bataljona V Brigade izvršila su napad na vojni voz, koji se kretao od Siska za Novsku i to između Sunje i Brđana.[2] U vozu su bili domobrani, ustaše i Nijemci. Poslije 1-satne borbe zarobljeno je 51 domobran, 3 ustaše, među njima jedan natporučnik, 3 Nijemca, među njima jedan SS-ovac, 4 željezničara i nekoliko radnika. Ustaše i Nijemci davali su žestok otpor. Za vrijeme borbe napadnutom vozu došao je u pomoć blindirani voz što su ustaše i Nijemci iskoristili i jednom dijelu uspjelo je đa pobjegne.

U ovoj operaciji zaplijenjeno je 27 pušaka, te nekoliko kola, većinom odjevenog materijala. Čitav voz osim 3 vagona zapaljen je. Neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih. Naši gubici 3 mrtva i 3 ranjena...«

»...II Operativna Zona:

21. X. bataljon »Jože Kraša« iznenada je napadnut kod sela Tovaševca.[3] Nakon kraće borbe bataljon je imao 1 mrtvog, 1 ranjenog i 3 živa uhvaćena.[4]

23. X. Isti bataljon izvršio je akciju na željezničku stanicu Desinec.[5] Razoružano je 12 domobrana, te je zaplijenjeno 12 pušaka, nešto municije i oružje.

26. X. bataljon »S. Klobučar« postavio je zasjedu na cesti Zdenčina—Pisarovina, gdje je zarobljeno 2 domobrana i zaustavljen je jedan autobus, gdje je uhvaćeno nešto vojničke spreme.[6]

27. X. isti bataljon izvršio je akciju na željezničku stanicu Lazina. Posada je već prije bila pobjegla, te je zaplijenjena samo 1 puška i nešto vojne opreme. Istog dana jedna četa izvršila je akciju na žandarmerijsku stanicu i općinu u brezovici, gdje su zaplijenjene 2 puške i nešto municije.[7]

24. X. Proleterski bataljon, koji se nalazio u Žumberku odlučio je da napadne talijansku posadu u Ostrižu, gdje je bilo 70 talijanskih vojnika.[8] Neprijatelj je bio utvrđen u dvjema zgradama. Zadatak nije izvršen pošto je neprijatelj pružio žestok otpor i bio utvrđen u jakim zgradama, tako da mineri nisu mogli izvršiti svoj zadatak. Ujutro su se naše snage povukle i prilikom povlačenja ubijena su 4 neprijateljska vojnika.

26. X. krenula je kolona Talijana prema Ostrižu u jačini od 500 vojnika u namjeri, da im pruži pomoć. Naše snage, koje su bile u zasjedi na cesti Rakovica—Metlika, dočekale su ih i na 30 metara daljine otvorile vatru, tako da su se Talijani u paničnom bijegu povukli, ostavljajući svoje mrtve i ranjene. Zatim su Talijani opet počeli nastupati, i nakon borbe od 4 sata prodrli su do Ostriža.[9]

Tom zgodom zaplijenjeno je 6 pušaka i nešto municije. Neprijatelj je imao 50 mrtvih i ranjenih, a mi jednog ranjenog.

Nakon toga Talijani su počeli koncentrirati snage na svim stranama u Metlici pa sve cestom do Novog Mesta i počeli utvrđivati tu cestu. Naše snage nalazile su se u Lešću i Magovcu.

28. X. Talijani su započeli sa ofanzivom od Bušinje Vasi prema Lešću i od Metlike prema Ostrižu.[10] Zatim su zaobišli lijevo krilo naših snaga prema radatovićima i zauzeli Lešće. Tako su oni zauzeli položaje od Lešća do Ostriža, a u Vivodinu je došlo 100 kamiona Talijana. Naši položaji nalazili su se tada na liniji Visoče, Bulići, Magovac do Pilatovca. Toga dana naši su teški mitraljezi tukli na duboke kolone Talijana, tako da ih je uvijek padalo po desetak. Toga dana na našoj strani bila su 3 ranjena, među njima i komandant Proleterskog bataljona.[11] Gubici Talijana nisu poznati.

Sutradan neprijatelj je počeo tući artiljerijom iz Metlike, Jugorja, Novo Mesta i prema Krivom Kamenu[12] i nakon jedan sat i pol, Talijani su počeli da nastupaju. Naše snage povlačile su se u pravcu vrha Sv. Gere, a Talijani su zauzeli pozicije ispod vrha Sv. Gere, od Novog Mesta na Ravnu Goru, Gaj, Četošić i Sošice. Snage Talijana bile su velike (tačan broj se ne zna), a s njima je

nastupala i Bela Garda. Nijemci su sa sjeverne strane blokirali Krku, te su spriječavali da se naše snage povuku u Sloveniju. Za vrijeme ofenzive došlo je u Št. Jernej 10 kamiona Nijemaca i pojačali blokadu na toj strani, dok se jedna ustaška bojna prebacila od Stojdrage prema Krki i njemačkoj granici, tako da su potpuno napravili obruč oko naših snaga. Tog dana su sve naše jedinice bile skoncentrisane pod vrhom Sv. Gere. Naši gubici toga dana iznose 4 ranjena, dok gubici neprijatelja nisu poznati. Uveče toga dana donesena je odluka, da se pod svaku cijenu mora probiti obruč na onoj strani, gdje je neprijatelj najslabiji. Prema Sloveniji nije bilo moguće probiti, jer je neprijatelj taj prolaz blokirao sa tri linije, i to jednom koja je čistila šumu, drugom je blokirao cestu, a trećom prugu. Stoga je odlučeno da se probije blokada na cesti Samobor-Kalje-Kostanjevac i da se preko pruge prebace za Pokuplje. Te noći snage su se sa vrha Sv. Gere prebacile u Abatovu Goru kod Oštrca, a iduće noći su se prabacile prema Osredku u namjeri da pređu cestu. Cesta je međutim na tom mjestu bila blokirana sa jednom bojnom ustaša. Ali obruč je trebalo na svaki način probiti. Osim Proleterskog bataljona tu je bio i bataljon »Jože Kraša«, kao i jedna četa Slovenaca,[13] te svi ranjeni drugovi. Pošto je na tom mjestu teren bio brisan, odlučeno je da se obruč probije kod Glušinje, gdje je teren bio šumovit.

31. X. 43. u 3 sata poslije pola noći brzim i snažnim naletom razbijen je obruč kroz 3 minute i neprijatelj je počeo uzmicati prema Budinjaku i Gornjoj Vasi. U toj borbi partizani su dali sve od sebe da razbiju obruč i potisnu neprijatelja, jer su bili svjesni svog velikog zadatka, koji su tada izvršavali.

Tom prilikom ubijeno je 15 ustaša, a dvojica zarobljena. Zaplijenjen je jedan bacač, postolje i pribor za teški mitraljez, nešto municije i ostalog materijala.

Borba je trajala do 6 sati, kroz koje vrijeme su prošli ranjenici i glavnina naših snaga. Neprijatelj je bio stjeran u Budinjak i Gornju Vas. Istog dana naše snage prebacile su se u Tihočaj, a naveče su se preko Bukovca, Crnilovca prebacili preko pruge i 1. XI. došli u D. Kupčinu.

Ovom prilikom trebamo pohvaliti sve partizane, koji kroz 3 dana i noći nisu spavali, nosili sa sobom 37 ranjenih drugova, činili naporan marš i pokazali divan primjer hrabrosti, požrtvovnosti i odanosti Narodno-oslobodilačkoj borbi.

Sve ove snage prebacile su se na Kordun, gdje se nalaze nekoliko dana na odmaranju.

Od Žumberačko-Pokupskog Odreda i Proleterskog bataljona ovih dana formirana je XIII Udarna Brigada.[14]

Ovih dana se XII Udarna Brigada kao i jedna četa Slovenaca (koja se je bila povukla na naš teren) ponovno vraćaju u Žumberak...«

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
y}[5] *Bakarić* v.r.

Zamj. komandanta
Gošnjak[16] v.r.

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond NOP-a, br. 2825. (Stara signatura)

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 21, str. 79—82.

1 [2] Vidi dok. br. 218, te Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 37 i 63.
3 Vjerojatno Tomaševci.
4 5 6 7 Vidi dok.br. 203
8 9 10 Vidi dok. br. 223
11 Ante Banina
12 Vjerojatno Krvavi Kamen.
13 Iz sastava Krškoga odreda.
14 Vidi dok. br. 226.
15 Vladimir
16 Ivan

240

1942, studeni 9.
Međimurje

Pozdravni brzojav međimurskih radnika i seljaka Vrhovnom komandantu NOP i DVJ drugu Titu prilikom proslave 25. godišnjice oktobarske revolucije[1]

KOMANDANTU NOP I DVJ
DRUGU TITU[2]

Okupljeni prilikom proslave 25 godišnjice Sovjetske revolucije predstavnici međimurskih radnika i seljaka prepušteni od tuđinskog plaćenika i krovoloka hrvatskog naroda Pavelića[3] na milost i nemilost mađarskim okupatorima s velikim oduševljenjem pozdravljamo borce hrabre i neustrašive NOP i D.V.J. koja je u teškoj i neravnopravnoj borbi dokazala cijelome svijetu kako se sinovi radnog naroda Jugoslavije bore za bolju i sretniju budućnost svoga naroda i cijelog čovječanstva. Znajući daje NOP i D.V.J. jedino u stanju da protjera i uništi posljednjeg okupatora i narodnog izdajicu i da donese svoje

*si**

simpatije i odanost za pravednu stvar naše borbe koja je obuhvatila cijeli naš narod pod vodstvom komunističke partije Jugoslavije.
Međimurje, dne 9—XI —1942.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-44/156

[1] Dokument je zaprimljen u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu pod brojem 24. Pozdravni brzojav je upućen drugu Titu sa partijske konferencije održane u Vukanovcu na kojoj je izabran KK KPH Čakovec.
[2] Josip Broz Tito
[3] Ante Pavelić

241

1942, studeni 10.

Izvještaj štaba Moslavačkoga NOP odreda štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama izvršenima od 28. listopada do 4. studenoga 1942. godine

Primljeno, dne 11. XII, 1942.

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
Broj 4—1942 god.
Dne, 10—XI—1942

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

II. bataljon
28—X—1942
Jedinice ovog bataljona vršile su niz diverzionih akcija za rušenje mostova i prekopavanje cesta. Na cesti Bjelovar—Garešnica porušeno je nekoliko mostova i na raznim mjestima ista je duboko prekopana. U tom radu sudjelovao je veći broj seljaka iz obližnjih sela. Saobraćaj za motorna vozila bio je prekinut dva dana.

/ *bataljon*
30—X—42
Krenuo je na zapad našeg s(e)ktora s namjerom prodiranja u ona sela[1] gdje do sada nisu uopće zalazili partizani. Prošla su se neka sela i tom prilikom zarobljeno je 11 karabina 1110 metaka i 4 civilne puške.

1—XI—42
Sukobili smo se s jednom većom grupom bande[2] u selu Sovari koja je nakon naše kraće vatre maglala[3] u paničnom bijegu.

2—XI—42
Za vrijeme našeg boravka u selima Gornja i Donja Obreška naišla je banda[4] koja je doživjela sudbinu one dan ranije iz Sovara.

4—XI—42
Dio snaga I. bataljona izvršio je akciju na most na cesti Popovača—Sisak i nakon borbe od 10 minuta zarobljeno je 15 ustaša i 2 žandarma, kao i 12 karabina, 800 metaka i 2 civilne puške.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
Franc Knebl v.r.

Komandant
Marijan Cvetković v.r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 11/3.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 28, str. 95—96.

[1] Obreška, Marčani i Kloštar Ivanić
[2] Domobrani iz Čazme
[3] Pobjegla
[4] Ustaše iz Kloštar Ivanića

1942, studeni 10.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o talijanskoj i ustaškoj ofenzivi u kotarima Pisarovina i Jastebarsko

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. HRVATSKE
broj —/42
dne 10. XI. 1942.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH ODREDA
HRVATSKE

Jučer smo vam javili o ofanzivi koju vrše neprijateljske snage, Talijani i ustaše, na sektoru naše zone sjeverno od Kupe u kotaru Pisarovina i Jastrebarsko.[1] Ofanziva je otpočela 9 ovog mjeseca sa snagama koje su učestvovale u ofanzivi na Žumberak. Neprijatelj pročišćava Draganićku Šumu i Vukomeričke Gorice s time da si osigurava leđa na taj način što dejstvuje jakom artiljerijskom vatrom na naš oslobođeni teritorij to jest u prav(c)u Sjeničaka i ostalih sela. Prema informacijama koje imamo ta ofanziva trajala bi svega 3 dana to znači da bi sutra trebala da završi. Do danas nismo mogli primijetiti kod neprijatelja namjere da bi krenuo na oslobođeni teritorij Korduna. Neprijatelj navodno vrši pljačku u hrvatskim selima i to uglavnom odvlači žito. Mi smo danas prebacili jedan terenski vod[2] preko Kupe koji će nas izvještavati o kretanju i namjerama neprijatelja.

Kao što smo vam i jučer javili neprijatelj ima u Šišljaviću jednu bateriju koja tuče na oslobođeni teritorij zatim jednu bateriju u Kupčini i Pisarovini. Ove ostale djeluju u pravcu Draganićke Šume i Vukomeričkih Gorica. Posada u Kovačevcu koja se nalazi na sektoru I. Operativne zone dobila je pojačanje od 150 domobrana od kojih je 50 otišlo u Skakavac. Drugih promjena u neprijateljskim garnizonima sa ovu stranu Kupe do danas nema.

Gledajući opću situaciju u našoj Zoni nužno je da mi što prije stignemo na naš sektor i da počnemo tamo sa djelovanjem. Prolaz preko Draganićke Šume i Kljuke zasada nam je nemoguć, znači ostaje nam put kojim smo išli pred mjesec i pol dana, a to je preko Perjasice, Bosiljeva na Sloveniju u Žumberak. Vi ste nam javili da situacija na tom sektoru nije poznata, mi ćemo krenuti tim putem čim sredimo neke stvari u brigadi[3] u koliko se ne promijeni stanje na sektoru sjeverno od Kupe gdje se sada nalazi neprijatelj. Komandant[4] će zone svratiti u vaš Štab na prolazu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Polit, komesar
si. otsutan

Komandant
V. Holjevac v.r.

Original, strojopis
Sign., *AVII, Fond NOB,* ***kut.*** *102 B,* ***reg. br.*** *15—1.*

Zbornik *VII,* ***tom*** *V,* ***knj.*** *9,* ***dok. br.*** *29,* ***str.*** *97—98.*

[1] U ovoj ofenzivi sudjelovale su neprijateljske snage: dijelovi 73. i 74. puka i dva artiljerijska diviziona iz divizije »Lombardia«, jedan bersaljerski bataljon, dva voda tenkova, dva pješadijska bataljona ijedan artiljerijski divizion iz divizije »Granatieri di Sardegna« te četiri ustaška bataljona.

[2] Iz sastava bataljona »Slavko Klobučar«.

[3] Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«.

[4] Većeslav Holjevac

243

1942, studeni 10.
Zagreb

Popratni dopis Pokretnog, prijekog suda u Zagrebu Ustaškoj nadzornoj službi uz ovjerovljeni prijepis osude nad Marijom Gazić i Aleksandrom Ljubić koje su osuđeni na smrt te 9. studenoga 1942. godine strijeljane

Pps 653/42

Ustaškoj nadzornoj službi uredu II
u /
Zagrebu.

Pod 1. dostavlja se naslovu ovjerovljeni priepis ovosudne osude od 3. XI. 1942. broj gornji u kaznenom predmetu protiv Gazić Marije i Aleksandre Ljubić radi zločina iz paragrafa 98 t. 2. k.z. i paragraf 2. t. 3. Zopps od 24. VI. 1942, kojom su obje otpužene suđene na kaznu smrti strieljanjem, koja je nad njima izvršena dne 9. studenog 1942. u Zagrebu, što se naslovu stavlja do znanja.

ZA DOM SPREMNI
POKRETNI PRIEKI SUD U ZAGREBU, 10. XI. 1942.
Predsjednik: dr. Ivan Vidnjević

M.P.[1]

Za tačnost otpravka
Predstojnik-upravitelj odjeljenja-sudske pisarnice:[2]

M.P.[3]

Pps 653/1942

U IME NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE!

Pokretni prieki sud u Zagrebu u vieću sastavljenom od Dra Ivana Vidnjevića, kao predsjednika vieća, te Ljudevita Iveković i Jurice Mihalić kao članova vieća, uz sudjelovanje Tomljanović Ljubice kao pero vođe, na usmenu obtužbu Državnog tužitelja kod Pokretng priekog suda od 3. studena 1942. Dž. Pps. 539/1942. u kaznenom predmetu protiv Marije Gazić i Aleksandre Ljubić, radi zločina iz paragrafa 98. t. 2. kz. i zločina u smislu paragrafa 2. t. 3. Zak. odredbe od 24. 6. 1941., nakon odredbom predsjednika određene, a u prisutnosti državnog tužitelja kod Pokretnog priekog suda Vladimira Vranko-vića, obtuženu Mariju Gazić, te njezinog branitelja Dr. Oskara Gvozdenović, i Aleksandra Ljubić te njenog branitelja dr Mintas odvjetnika u Zagrebu, dana 3. studenog 1942. nakon održane i dovršene glavne usmene rasprave, a nakon konačnog priedloga državnog tužitelja da se obtuženima sudi prema obtužnici, te konačnoga priedloga odbrane da se obtužene oslobode od obtužbe donio je istoga dana sliedeću:

OSUDU

I. obtužena: MARIJA GAZIĆ, kći Tome i Katarine rođene Ribić, rođena 25. IX. 1898 u Vinkovcima, općine Vrbovac, kotar Križevci, zavičajna isto, rastavljena, nema djece, pismena, državljanka N.D.H. radnica, bez imetka, sada u zatvoru Sudbenog stola u Zagrebu.

II. obtužena: ALEKSANDRA LJUBIĆ, kći Martina i Antonije, rođene Špljat, rođena 31. XII. 1912. u Desiniću, kotar Pregrada, radnica, vjere rkt, državljanka N.D.H., pismena, neudata, bez imetka, sada u zatvoru Sudbenog stola u Zagrebu

krive su:

a) što su iza 10. travnja 1941. u Zagrebu kao komunističke simpatizerke, prva sa komunističkim nadimkom »teta i crna«, a druga »mala« surađivale sa partizanima nepoznatog imena i prezimena, koji su imali komustički nadimak »crni«, »dugačka«, »Ljubica«, »Anka (Ruščukić)«, »zeleni«, »plavi« (Stevo Bogdan), »starac«, te nabavljale razne stvari kao pomoć partizanima, tako na pr. sanitetski materijal, te to predavali dalje jednome od (na)pred navedenih partizana radi odpreme dalje partizanima u šumu,

b) propustili prijaviti vlastima druge poznate joj komuniste (partizane) i njihov protiv državni rad,

dakle su iza 10. travnja 1941. jedno podupirale društvo, koje imade za cilj nasilno prigrabljivanje državne vlasti, a drugo propustile prijaviti vlasti osobe za koje su znale, da svojim radom protiv državnim počinile zločin protiv vlasti i njezinog uređaja,

pa su time počinile zločin protiv obstanka države i njezinog uređaja u smislu paragrafa 98. t. 2. k. z. i zločina u smislu paragrafa 2. toč. 3. Zak. odredbe od 24. 6. 1941.

pa se stoga po paragrafu 2 zadnjoj stavci zakonske odredbe o Pokretnom priekom sudu od 24. 6. 1941. (osuđuju) na kazflu smrti strijeljanjem, koja se kazna imade izvršiti nakon tri sata računajući od časa proglašenja osude.

Osudu imaju izvršiti oružnici u smislu paragrafa 9 iste zakonske osude.

Nadalje se po paragrafu 46 k.z. izriče nad istim trajan gubitak časnih prava.

Troškove kaznenoga postupka dužan je po paragrafu 309, 310k.p. snositi obtuženi, ali se isti po paragrafu 313 k.p. proglašuje nenaplativim, dok trošak oko izvršenja osude u smislu paragrafa 314 k.p. snosi Država.

Imovina obtuženih imade se oduzeti u korist N.D.H. po propisu paragrafa. 1. zakon, odredbe.—

RAZLOZI

Državni tužitelj tuži obtužene radi djela navedenih u dispozitivu.

Obtužene pozvane na odgovornost porekle su navode obtužbe te se brane da svoj izkaz na Redarstvu nisu dale dobrovoljno.

Svjedok Barica Zore iskazala je da je Anka Ruščukić koja se nalazi u pritvoru radi komunizma i koja je njena dobra prijateljica rekla da se raspita kad će biti rasprava protiv obtuženih »jer da to plavi traži«. Dalje joj je za drugoobtuženu govorila da je jako dobro pozna i da ima nadimak »mala« a dok joj je prvoobtužena za drugoobtoženu rekla da ima s njom sastanak.

U razgovoru Anka da joj je govorila za prvoobtuženu da imade za dužnost da kupuje sanitetski materijal a daje vidjela Anku gdje joj tura u ruku neki novac nakon jednog razgovora. Njih dve da je tri puta vidjela gdje razgovaraju u Ankinom stanu te da zaključuje da su razgovarale o komunističkom djelovanju jer bi naročito obtužena Gazić zahtjevala da ove pređe u drugu sobu. U razgovoru da je Anka Ruščukić spominjala crnoga, »plavoga«, »malu« t.j. obtuženu Ljubić Aleksandru i »staroga«.

Pred njom je obtužena Marija Gazić rekla da imade sastanak sa malom t.j. Ljubić Aleksandrom i sa »plavim«.

Na osnovu jasnog i decidiranog izkaza Barice Zore čijem se izkazu mora vjerovati, jer nema nikakovih razloga koji bi imali upućivati na to da je taj izkaz lažan, te stoji u skladu sa izkazima obtuženih datih na Redarstvu ovaj sud se uvjerio o objetivnom učinu i o subjektivnoj krivnji obruženih, a kako se stiču sva obilježja objektivnog učina u smislu paragrafa 98. t. 2. k. z. i paragrafa 2. t. 3. Zak. odredbe od 24. 6. 1941. to ih je sud proglasio krivim.

Osuda je izrečena po zadnjem stavku paragraf 2. Zak. odredbe o PPS. od 24. 6. 1941. dok se ostali njezin dio temelji na propisu paragrafa 9. iste zak. odredbe, paragraf 46 k.z., te paragraf 309, 310, 313 i 314 k. p.

POKRETNI PRIEKI SUD
U Zagrebu, dne 3. studena 1942.

Perovođa: Predsjednik:
Tomljanović Ljubica v.r. Dr. Ivan Vidnjevićv.r.

Da je ovaj priepis saglasan sa izvornikom utvrdi i ovjerava:
M.P.[1] Upravitelj sudske pisarne:[2]

Prijepis, strojopis
Sign., AIHRPH, NG, kut. 276

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Pokretni prieki sud br. 1
[2] Potpis nečitljiv
[3] Zaprimni pečat Ustaške nadzorne službe br. 45730 od 1. XII. 1942. godine

244

1942, studeni 10.

Zahtjev komande Petoga armiskog korpusa da se ustaškim jedinicama duž željezničke pruge Karlovac—Zdenčina i Karlovac—Metlika dodijeli oružje i oprema i odgovor s primjedbama Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«

TELEGRAM

Datum i čas< fotpreme 10/XI/42 19,20
[prijema 11/XI/42 8

VIŠA KOMANDA OR. SN. »SLOVENIJA-DALMACIJA«[1]
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 22326
Prispjelo 11 studenog 1942

OD KOMANDE PETOG ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE - OPERATIVNOM ODJELJENJU[2]

Br. 5436/službeno
Prva brza divizija saopštava:
»V ustaški bataljon traži, radi kompletiranja, dodjeljivanje: 914 šinjela, 48 puškomitraljeza i 2 minobacača od 81. (mm)«

Smatra se daje trebovanje puškomitraljeza pretjerano, međutim sa svega 9 mitraljeza pomenuti bataljon nije u stanju da obezbijedi odbranu garnizona duž željezničke pruge Karlovac—Zdenčina i Karlovac—Metlika.

Za načelnika štaba V armiskog korpusa
pukovnik Motzo

VIŠA KOMANDA OR. SN. »SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

= 1. brza divizija — preko V armiskog korpusa — traži za V ustaški bataljon:
— 914 šinjela[3]) iznoseći da pomenuti bataljon nije u stanju
— 48 puškomitraljeza) da obezbijedi zaštitu pruge Karlovac—Zden-
— 2 minobacača od 81) čina i Karlovac—Metlika samo sa 9 mitra-
ljeza.

= Primjećuje se:
— da bi zaštitu pruge, na razmatranom otsjeku, trebalo da preuze XXXV ustaški bataljon umjesto V,[4]
— da ustaški bataljon, XXV i XXXIII, pored 9 svojih mitraljeza imaju još 9, odnosno 8 mitraljeza, kao opremu garnizona.[5]

= Odgovoriti:
— šinjeli: urgirali smo njihovo odašiljanje (10.000 uniformi sa šinjelima);[6]
— puškomitraljezi i minobacači: Vrhovna komanda nije ih dodijelila;
— za zaštitu pruge na razmatranom otsjeku XXXV ustaški bataljon ima 9 svojih mitraljeza i 9 mitraljeza kao opremu garnizona.

V.P. 10,[7] 11. XI. 1942-XXI Na telefonski zahtjev ove Komande, major Salustri — načelnik štaba 1. brze — precizira: V ustaški bataljon već je dobio 700 šinjela, XXXIII ustaški bataljon već je dobio 450 šinjela. Za oba bataljona, koji će preuzeti zaštitu pruge, raspolo-živao je 18 mitraljeza.[8]

Original, strojopis
Sign., AVII, Talijanska arhiva, kut. 312, reg. br. 35/3—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 145, str. 429—430.

[1] Pečat prijema
[2] Otisnuto. Cijeli tekst koji slijedi za ovim sadrži primjedbe i odgovor Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« na traženje komande Petoga armiskog korpusa.

[3] U nastavku dopisano olovkom: »Zar ih već nije dobio?« Autor je vjerojatno pukovnik Zanussi.

[4] S lijeve je strane dopisano olovkom: »Ne, ili jedan ili drugi.«

[5] U produženju, potpukovnik Michelotti dopisao olovkom: »Za zaštitu pruge«. Dalje, u istom redu, pukovnik Zanussi crvenom olovkom: »Pa da, da«.

[6] U produženju dopisano olovkom: »Ali Peti ih je već dobio!« (misli se na Peti armijski korpus). Vjerojatno dopisao potpukovnik Michelotti.

[7] Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«.

[8] Cijeli pasus dopisan rukom.

245

1942, studeni 10.

Izvještaj ustaškoga pukovnika Jure Francetića Ministarstvu domobranstva NDH o rezultatima ustaško-domobranske ofenzive na području Kalnika

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
Ustaški pukovnik Francetić	SATI	12.00	
	DAN	10.	
	MJESEC	studenog	
	GODINA	1942	
PRIMIO: pukovnik Žmavec			PREDAO:

SADRŽAJ

Gubici: vlastiti: 10 mrtvih (7 ustaša i 3 domobrana)
11 ranjenih

SADRŽAJ

Podhvat na području Kalnika završen je.[1]

Cieli kraj između Ludbrega—Koprivnice—Križevaca—Varaž. Toplica prokrstaren je.

Prvi dodir sa partizanima dobijen je kod si. Ivanec. Partizani su pobjegli u smjeri Osijeka i Apatovca, a potom dalje ka s. Kalnik. Od s. Kalnik pobjegli su prema Ljubelju i dalje u smjeru Varaž. Toplice.

Gubici: vlastiti: 10 mrtvih (7 ustaša i 3 domobrana)
11 ranjenih
partizanski: kod Apatovca 3
kod Ivanca 14
kod Klanika 27

Zarobljeno: kod Ivanca 3 i kod Kalnika 3.

Plien: svi pali partizani sa puškama i 1 strojopuška. Isto tako partizansko skladište, koje su opljačkali od radne službe u Martijancu.

Od čitave skupine partizana, koja nije bila jača od 120, izgleda, daje mali dio koji je još ostao razbježao se i više ne predstavlja opasnost za ovo područje.

(paraf) 10. XI[2]

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 10/1—8.

Zbornik VII, tom V, knj. 9. dok. br. 147, str. 432—433.

[1] Odnosi se na napad ustaško-domobranskih jedinica na Kalnički NOP odred. Vidi dok. br. 294 i 320.

[2] Dopisano crvenom olovkom.

246

1942, studeni 11.

Izvještaj Marka Belinića, politkomesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o borbama na Žumberku i provedenoj organizaciji Trinaeste udarne brigade »Josip Kraš«

Drugarskom 11. XI.1942.

Povjerenstvu C.K. K.P.H. za Zagreb

Dragi drugovi!

Primio sam Vaše pismo od 31. X. i 3. o. mj. na koje Vam odgovaram slijedeće:

Za sada je nemoguće da netko od nas dođe do Vas. Najme mi smo imali jake borbe u Žumberku sa velikim neprijateljskim snagama, te smo nakon proboja neprijateljske fronte bili prisiljeni da se povučemo na mirnije mjesto, gdje smo proveli organizaciju brigade. Formirali smo 13. Udarnu Brigadu Hrvatske »Josipa Kraša«. Taj smo posao sada dovršili i krenuti ćemo u najskorije vrijeme sa našom brigadom na naš sektor. No poslat ćemo našeg oficira do Vas sa kojim ćete moći razgovarati o stvarima koje su meni manje više poznate. S njim i sa onim oficirom uredite sve za izvođenje one akcije o

kojoj ste nam pisali. Meni bi bilo drago kada bi mogao sam doći do Vas, ali mi je sada nemoguće, jer sam primio novu dužnost. Poznato Vam je da je drug Seljo[1] poginuo, pa je G. [lavni] Š.[tab] imenovao novi Štab II. Zone. Sada je komandant ove Zone drug Veco,[2] a ja sam imenovan za komesara te Zone. Zbog toga mije momentalno nemoguće da dođem do Vas, ali ću na svaki način u što skorije vrijeme doći pa ćemo tada govoriti o mnogim stvarima.

Što se tiče slanja naših jačih snaga u Zagorje, mi se u principu slažemo s vama, ali i to ne možemo momentalno provesti u život. Mi vodimo računa o Zagorju i nema sumnje da ćemo u što skorijem vremenu tamo uputiti jake jedinice. Mi smo sada formirali brigadu i imat ćemo mogućnosti da šaljemo jače naše jedinice i u te krajeve.

Kod nas je bio prije par dana drug Vlado[3] (Veliki) na savjetovanju brigade. S njim sam razgovarao o raznim stvarima. Razgovarali smo i o vođenim pregovorima sa HSS-om. On kaže daje sreća u tome što pregovarači sa one strane nisu pristali na sporazum. Osim toga razgovarali smo i o »Glasu Zagorja«. Kaže daje tehnički dobro opremljen, ali imade stanovitih pogreša-ka, kao naprimjer: »posljednji rat« koja se riječ u člancima spominje. Inače drugih pogrešaka i nema. Vlado je rekao da će Vam doći neka nova drugarica, koja će Vam dobro poslužiti za pojačanje. Za druga Konspiratora[4] je rekao da bi on trebao odmah doći do njih.

Sada smo raspravili mnogo stvari o ranijem radu drugova u Zagrebu tj. Steve[5] itd. dalje i o svemu se dobro razumjeli. Drug Konspirator je u mnogo čemu (imao) pravo, a i ja sam pravilno postupio onom prilikom kada je bila riječ o popunjenju Povjerenstva. Sada sam dobio satisfakciju za ono što sam prije dobio po nosu.

Bilo bi mi drago da drug Konspirator krene na put preko našeg Štaba. Mnogi drugovi ga željno očekuju.

One stvari za štampariju i radio stanicu su dobro prispjele do G. [lavnog] Š. [taba]. Nama bi bilo potrebno da nam nabavite jednu rotacionku, nekoliko hektografa i pisaćeg materijala.

O.K. za Pokuplje već formiran i otpočeo je sa radom. Izvještaj o njegovom radu ću vam poslati kad ga primim od njega. Za sada mi nije poznato kako radi Zagrebački O.K., ali sam i njemu uputio pismo, pa ću Vas o tome naknadno obavjestiti.

Za sada toliko, a kad stignem do Vas onda ćemo usmeno razgovarati o svemu ostalome.

Primite drugarski komunistički pozdrav!

Marko,[6] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-44/160

1 Franjo Ogulinac
2 Većeslav Holjevac
3 Vlado Popović
4 Dragutin Saili
5 Ivan Krajačić
6 Marko Belinić

1942, studeni 11.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Centralnome komitetu KPH o radu u mjesecu rujnu, o stanju partijske organizacije, NOO, SKOJ AFŽ u kotarima okruga te o raspoloženju naroda

Centralnom Komitetu Komunističke Partije Hrvatske

Izvještaj
o radu Zagrebačkog Okružnog Komiteta za mjesec rujan o. g.

Od savjetovanja, koje je održano 15. kolovoza o. g. rad Zagrebačkog O.K. krenuo je na bolje. Sam O.K. još u to vrijeme nije bio potpun — brojio je svega 5 članova. Nakon toga koptirani su novi članovi u O.K. tako da sada broji ukupno 7 članova. Rad pojedinih članova podjeljen je na sektore. Svaki imade određeni sektor i teren rada. Kod nekih mlađih drugova pokazalo seje da nisu dovoljno poznavali liniju rada naše partije po pitanju mobilizacije masa za narodno-oslobodilačku borbu, a naročito nisu pravilno poznavali naš odnos prema HSS-u.

Na posljednjoj sjednici O.K. objesili smo ta pitanja i drugovi su pošli svaki na svoj sektor rada. Objašnjenja dali smo onako kao što ih je drug Marko[1] dobio od C.K. Također smo objasnili pitanje kako treba izvršiti podjelu rada među članovima ćelija. U pojedinim kotarima stanje partijske organizacije je slijedeće:

Zagrebački kotar:

Općina Sesvete, imade jednu partijsku jedinicu od 5 članova. Od toga trojica su tvornički radnici, koji rade u tvornici Badel, a dvojica su seljaci. Ova je jedinica svojim radom obuhvatila sva sela u svojoj općini sa radom po liniji N.O.F. Članovi bivše HSS uvučeni su uz naše simpatizere u N.O.O.-e. Imade grupa simpatizera, njih 8 I 3 kandidata.

Općina Vrapče, imade jednu partijsku jedinicu od 6 članova, 10 simpatizera i 5 kandidata. Rad ove partijske jedinice u Zagrebačkom Okrugu je najbolji. Ona je uspjela oko sebe mobilisati mase u cijeloj općini. Naš je utjecaj dobar na bivše članove HSS-a, kao i na ostale seljake. Formiran je općinski N.O.O. Mobilizacija za partizane u ovoj općini se dobro razvija. Do sada iz te općine mobilizirano je u partizane 35 ljudi. Među njima imade i partijaca. Osnovan je općinski odbor Narodne Pomoći.

Općina Stenjevec, imade jednu partijsku jedinicu od 5 članova. Ovi su članovi novi partijci i do sada su se pokazali prilično dobri na radu. Tako su uspjeli u 4 sela organizirati odbore N.O.F. i nastoje da prodru u Podsused. U Podsusedu bilo je još u proljeće hapšenje, kojom prilikom su uhapšeni drugovi partijci — njih troje. Tako da u tom mjestu nije bilo lako odmah uspostaviti partijsku organizaciju. Također je bilo hapšeno mnogo naših simpatizera. Od hapšenih drugova streljan je drug Albin Kovačić. On seje odlično držao i nije dao nikakva priznanja. Nakon tih slučajeva sada se je počelo ponovno prodirati u Podsused, te je formirana grupa od 4 simpatizera u Tvornici cementa.

Općina Zaprešić, imade jednu jedinicu od 3 člana. Dvojica su bila provaljena i morali su napustiti svoje mjesto i dodjeljeni su na drugi teren. Rad ove jedinice nakon progona dosta je slab. Ona nije uspjela da se poveže sa masama.

Općina Brdovec, imade jednu jedinicu od 12 članova. Jedan drug je ubijen, a četvorica su otišli u partizane. Tako je ova jedinica spala od 16 na 12 članova. Rad u ovoj općini bio je kroz 4 mjeseca slab, a sada je konačno i opet pokrenut. U toj općini bio je dosta veliki teror i drugovi su bili mnogo zaplašeni, te se gotovo nisu (usudili) sve do prije dva mjeseca, bilo šta raditi. Bilo je više partijaca koji su bili hapšeni i premlaćeni, ali su se dobro držali. Nisu davali nikakvih priznanja.

Općina Pušća, imade jednu partijsku jedinicu od 9 članova. Ovaje jedinica prije imala 18 članova. Međutim kada su se pojavili partizani u Zagorju, došlo je do progona. Tako su bili mnogi hapšeni, a neki su otišli u partizane. Pored ovih bilo je hapšeno mnogo omladinaca i naših simpatizera. Bili su hapšeni i neki ranije istaknuti članovi HSS-a. Uslijed toga rad posljednjih mjeseci u toj općini bio je za razliku od ranije dosta slab. U zadnje vrijeme rad je krenuo naprijed.

U općini Markuševac, bilo je također hapšenja među našim simpatizerima. Tako je rad u poslednje vrijeme u toj općini gotovo prestao.

U općini Remete, Šestine i Gračani za sada nema naše organizacije.

Kotar Stubica:

Općina Bistra: imade jednu partijsku jedinicu 4 člana. Ranije je bilo u toj općini hapšenje, pa su neki drugovi otišli u partizane, a među njima jedan je poginuo. Isti je drug bio član plenuma O.K. a zove se *Krkač Ivan.* Rad ove

jedinice bio je slab. Ona nije djelovala sve do prije dva mjeseca, kada su uspostavljene veze i od tada otpočelo se sa radom na prikupljanju seljaka u N.O.F.

Općina Oroslavlje, imade jednu jedinicu od 3 člana. Ista jedinica je tvornička. No i ovdje nije bilo nekog življeg rada zbogjiapšenja, koja su vršena u toku ovog ljeta. 15 simpatizera bilo je uhapšeno, pa su se drugovi prepali aktivnog rada. No sada rade po ekonomskim i političkim pitanjima radnika u poduzeću.

Općina Donja Stubica, imade jednu jedinicu od 3 člana. Rad ove jedinice također je slab. Naročito se to opazilo nakon hapšenja, koja su još ovog proljeća vršena po Stubici.

Kotarski komitet, koji je postojao u tom kotaru potpuno je zatajio. On nije uspio da održi veze sa jedinicama kad je nastalo hapšenje. Sada je rad u tom K.K. obnovljen. *Formiran je novi K.K. od 3 člana,* Rad po liniji N.O.F. u ovom kotaru je slab, jer i sami partijci nisu u dovoljnoj mjeri shvatili liniju naše partije po tom pitanju. Oni su jašili na repu bivših članova HSS-a.

<u>*Kotar Sv. Ivan Zelina:*</u>

Općina Sv. Ivan, imade jednu jedinicu od 5 članova, *Šašinovec* 5 članova, *Bjelovar Moravče* 4 člana i jedan član u općini *Kasina.* Pored ovoga *organiziran je K.K. od 3 člana.* Rad partijske organizacije u ovom kotaru bio je prilično uspješan na okupljanju seljaštva u N.O.F. Partijska organizacija je prilično mlada u tom kotaru pa dotični drugovi slabo poznaju liniju partijskog rada. U nekim mjestima oni su također jašili na repu HSS-a.

<u>*Kotar Vel. Gorica:*</u>

U posljednje vrijeme bio je uhapšen sekretar K.K. no on nije ništa provalio, već je pobjegao iz zatvora u Orlima. Stanje partijske organizacije sada je slijedeće: *Općina Orle,* imade jednu partijsku jedinicu od 8 članova, *Vel. Gorica* 8 članova, *Odra* 6 članova. Imade tri jedinice od 22 člana. *Kotarski komitet imade 4 člana.* Pošto ovaj kotar više neće pripadati Zagrebačkom O.K. kad se formira novi O.K.[2] kojem će pripasti to ćete biti detaljno obavješteni od toga Okruga koji će se formirati o radu K.K. Vel. Gorice.

<u>*Kotar Samobor:*</u>

Za sada postoje dvije partijske jedinice i to u *općini Sv. Nedjelja* i *općini Stupnik.* Obe jedinice broje 10 članova. Zagrebački O.K. imao je slabi pregled preko rada ovih jedinica sve do pred mjesec dana, pa je uslijed toga rad ovih jedinica bio dosta slab. Tek u zadnje vrijeme rad je krenuo na bolje. Naročito se pokazuju dobri uslovi za rad odkako su partizani obilazili ovaj kotar. Iz samog kotara otišlo je oko 40 ljudi u parizane.

<u>*Kotar Jaska*</u>

Sa ovim kotarom O.K. nije imao gotovo nikakvih veza, te nije u stanju dati opširan izvještaj o radu, kao i o stanju partijske organizacije. *Partijska*

organizacija u tom kotaru ne postoji. Imade nešto partijaca u Žumberku, ali to ipak još nije čvrsto povezano.

Ukupno Zagrebački O.K. broji sada 97 članova. Pored ovih otišlo je u partizane 28, a trojica se nalaze u zatvoru i 5 ih je ubijeno.

II.

Narodno Oslobodilački Odbori:

Do sada formirano je u *općini Sesvete* 9 seoskih odbora. Ovi odbori rade na mobilizaciji ljudi za partizane. Uspjeli su također da oko sebe okupe veliki dio seljaka. Naš tj. njihov utjecaj na N.O. borbu uspjeli su proširiti na veliki dio seljaštva. Sada je formiran općinski N.O.O. od 6 članova. U *općini Vrapče* formirano je 11 N.O.O. U poslednje vrijeme formiranje općinski odbor od 7 članova. Ovi su odbori vrlo dobro proradili. Ovdje se opaža dvovlašće. Odbori su uspjeli toliko da se populariziraju, da seljaštvo sluša njihove naloge a ne naloge ustaških vlasti. Muškarci koji dobivaju pozive za vojsku ne odazivaju se tim pozivima. Priličan broj otišao je do sada u partizane. *Općina Stenjevac* imade 3 odbora i to seoska. Oni su uspjeli do sada okupiti bivše HSS-ovce oko sebe.

Zaprešić, Pušća i Brdovec imadu 6 odbora. Ovi se odbori nalaze u Pušći 2 i Brdovcu 4. Njihov je rad bio slab, jer partijska organizacija nije radila u poslednje vrijeme aktivno.

U kotaru Sv. Ivan imade 8 odbora. Formiranje općinski odbor za Kašinu, Šašinovec i Sv. Ivan. Ovi su odbori uspjeli okupiti oko sebe Zaštitu i članove bivše HSS. Njihov utjecaj je prilično velik u poslednje vrijeme, ali do dvovlašća još ipak nisu uspjeli. Sada je u toku formiranje kotarskog odbora.

U velikogoričkom i stubičkom kotaru u svakom imade po dva odbora. Rad tih odbora je slab jer partijska organizacija nije bila u tom pogledu dovoljno aktivna. No u Vel. Goričkom kotaru ufclovi za rad veoma su povoljni. Utjecaj naše partije pored slabe aktivnosti partijaca ipak je dobar. Tako se naprimjer ljudi iz tog kotara javljaju u partizane. Do sada ih je otišlo u partizane oko 20. A HSS-ovci se javljaju u partizane. Kotarski odbor bivše HSS traži da ide u partizane. Mi smo u tom pogledu (poduzeli) potrebne mjere.

U *samoborskom kotaru* imade 2 odbora. No, njihov rad također nije bio masovan, jer je djelovanje naše organizacije u tom pogledu bilo slabo. Tako su ti odbori ostali visjeti u zraku, bez da su im postavljeni konkretni zadaci. Svi ti odbori su uglavnom ilegalni. No neki su uspjeli da budu poluilegalni.

SKOJ

U *Zagrebačkom kotaru* organiziran je *K.K. Zagrebački.* Obuhvaćene su radom SKOJ-a općine Sesvete, Vrapče, Stenjevec, Podusused, Zaprešić, Brdovec i Markuševac. U tim mjestima organizirani su i odbori Saveza Mlade Generacije. U *Samoborskom i Velikogoričkom kotaru* imade po dva aktiva. U *Stubičkom kotaru* imade jedan aktiv. U *Svetom Ivanu* također su formirana tri općinska i 6 seoskih aktiva. Rad po omladini u tom kotaru razvio seje u zadnje

vrijeme i imade do sada prilično uspjeha u pogledu mobilizacije za partizane u neodazivanju Pavelićevih poziva za njegovu vojsku. *Okružni komitet* SKOJ-a ipak nije u dovoljnoj mjeri posvetio pažnju omladini i stvaranju SKOJ-evskih organizacija. Krivnja leži i na nama jer O.K. partije nije dovoljno kontrolirao rad O.K. SKOJ-a.

Što se tiče rada sa ženama do sada nismo uspjeli u organizacionom pogledu učiniti ništa. Tako nemamo osim jednog odbora u Sesvetama ni jedan odbor A.F.Ž.-a.

Na poslednjoj sjednici O.K. postavljeni su zadaci, aktivnijeg rada po svim sektorima. Naročito je posvećena pažnja u pogledu mobilizacija za partizane. U svakom pogledu određeni su konkretni zadaci cjelokupnom partijskom članstvu.

Organizirane su također dvije tehnike. Ukazuje se potreba formiranja Agitpropa. Pa smo i u tom pogledu donijeli potrebne zaključke.

Što se tiče raspoloženja naroda prema vodstvu HSS-a u našem okrugu se sada jasno primjećuje da je ugled toga vodstva mnogo pao. Rad partijske organizacije i N.O.O. svodi se u raskrinkavanju toga vodstva i Londonske Vlade, kao i ustaša i četnika, te borbe protiv okupatora. U tom pogledu imade uspjeha. Narod sve više gleda sa simpatijama na Narodno-oslobodilačku partizansku vojsku. Jedino u Gornjoj Stubici stanje je jako nepovoljno. Dok u svim ostalim mjestima narod je dobro raspoložen prema narodno-oslobodilačkoj borbi.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

11. XI. 1942.

Za O.K. Zagrebački:
M.[3] Belinić v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-14/469

[1,3] Marko Belinić
[2] Odnosi se na OK KPH Pokuplje (Vidi dok. br. 176).

1942, studeni 11.

Iz izvještaja Ivana Hariša, šefa diverzantske sekcije Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o uništenju neprijateljskog transportnog vlaka kod Popovače

»16. XI. 1942.[1]

Izvještaj diverzantskih akcija

GLAVNOM OPERATIVNOM ŠTABU HRVATSKE[2]

Ova diverzantska grupa digla je jedan transportni vlak 10. X. t. g. kod Popovače u kome su se nalazili Nijemci i ustaše. — Poginulo je 250 Nijemaca i ustaša. — Isto tako 3 cisterne sa benzinom su se zapalile kod same lokomotive. Izgorjela su 2 vagona sa šećerom i više vagona sa raznim vojnim materijalom. Lokomotiva i 18 vagona izbačeni su na jednu i drugu stranu pruge, tako da i danas tamo leže. — Ovo su tačni podaci budući smo ih dobili od naših drugova. — Ustašama i Njemcima je grob u Kutini. — Prometa nije bilo 38 sati...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

11.11.1942.

Drug
/. *G.*[3] v. r.«

Original, strojopis
*Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 42—*2.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 34, str. 111

[1] Datum prijema
[2] Odnosi se na Glavni štab NOP odreda Hrvatske.
[3] Ilija Gromovnik — Ivan Hariš

249

1942, studeni 11.
Varaždin

Izvještaj Zapovjedništva mjesta Varaždina Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o sastanku s mađarskim vlastima u vezi s međusobnom suradnjom za suzbijanje partizanske aktivnosti

Priepis!

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MJESNO ZAPOVJEDNIČTVO - VARAŽDIN
Broj: 1652/Taj.
U Varaždinu, dne 11. XI. 1942.

Predmet: Saradnja sa mađarskim vlastima
za suzbijanje odmetnika — partizana
I Glavnom stožeru
2—1. pješ. diviziji
3 __ Velikoj župi Zagorje
4 — Županskoj redarstvenoj oblasti Varaždin

9. o. mj. brzoglasnom priobćio mije bojnik KOSTJAL-Ž1VANOVIĆ iz Koprivnice, da žele neki Mađarski satnici posjetiti me radi nekog dogovora. O tome sam brzoglasno izviestio nadzornog častnika u Glavnom stožeru.

10. o. mj. u 10 sati dođoše sliedeći mađarski oružnički častnici: pukovnik Julius BALAN, zapovjednik oružničkog okružja Kesthely, satnik LADOSLAUSZ NEMETH i MEDASCSAU BELA istog okružja te satnik KONRADI BELA iz ALAMEOEDELNI KZPOST u Budimpešti.

Spomenuti častnici došli su radi dogovora zajedničkog rada za suzbijanje komunista. Povod tome je namješteno izkliznuće vlaka 7. o. mj. koji je preko Međimurja za unutrašnjost Mađarske vozio topnički materijal iz Italije; platno i drugog tekstila te živežne namirnice.

Slušavši častnike da znam o čemu se radi i primivši od njih nekoliko imena komunista koji se zadržavaju kod nas i obaviestio sam ih, da ću o svemu obaviestiti ravnateljstvo župskog redarstva, kojem podpada služba javne sigurnosti i reda.

Da vi ali i ovo zapovjedničtvo bilo u znanju o tekućem po ovoj stvari, to će obavieštenja mađarskih vlasti ići preko ovog zapovjedničtva.

Upozorio sam spomenute častnike na sumnju, da se iz Mađarske prenosi streljivo za odmetnike na našoj strani. Kako sam mogao okolišno razabrati Mađari se boje podhvata partizana na njihovoj strani, pa su na Dravskom mostu na njihovoj strani vršili neke pripreme možda radi miniranja mosta.

Zapovjednik:
pukovnik Boroša,[1] v. r.

Satnik Madoosay saobćio mije sliedeća imena i prebivališta komunista, koji su bili vođe komunističkih ćelija:

ŠPOLJARIĆ ANTON, rođen 1914., pekarski pomoćnik, nastanjen u Zagrebu

KANIŽAJ ANTON, rođen 1910., brijački pomoćnik, nastanjen u Zagrebu

RUŽIĆ FRANC, rođen 1920., bio je općinski pisar u Mika Kiraly (Kraljevac) nastanjen u Koprivnici kod Štefak Antona

ŠTEFEK BALINT (Valent) nastanjen u Zagrebu

BAJKOVEC JOZEF, rođen 1915., nastanjen u Zagrebu. Svi sa područja Međimurja.

Nadalje sumnjiv je ŽIVKOVIĆ DELIMIR, 35 god. star, pravoslavne vjere, rodom iz Novog Sada, biv. jug. poručnik, nastanjen u Varaždinu, 168 cm. visok, jak, lice okruglo, nosi crne polucipele, sivu kabanicu (kraću) i sive hlače. Ima šogora učitelja u Orehovici (Međimurje). Mađarske vlasti umoljavaju, da se u slučaju uhićenja i istrage komunista kod Vas pozove organ vlasti iz Čakovca, isto bi učinili oni kod istrage kod njih, mole nadalje, da im se dostave imena možebitno i ubijenih komunista, po mogućnosti i njihove snimke.

Dostavlja se prednje naslovu da učini sve sa svoje strane potrebno.—

Zapovjednik, pukovnik:
Boroša, v. r.

Prijepis, strojopis
Sign., AV1I, Fond NDH, kut. 252, reg. br. 34/3—4.

[1] Eduard Boroša

250

1942, studeni 12.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o prestanku neprijateljske ofenzive u Pokuplju

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. HRVATSKE
broj 26/42
Dne 12. XI. 1942.

GLAVNOM ŠTABU
NARODNO-OSLOBODILAČKIH ODREDA
HRVATSKE

Neprijatelj je završio sa svojom ofanzivom na sektor Pokuplja kao i što smo predviđali i javili vam u našim zadnjim operativnim izvještajima.[1] Svrhe te ofanzive bila je čišćenje Pokuplja i ujedno demonstracija okupatorovih snaga[2] u hrvatskim selima. Neprijatelj je navodno ostavio u Kupčini, Pokupskom neke snage ustaša uz one koji su bili u Pisarovini i ostalim garnizonima. Ta ofanziva trajala je 3 dana kroz koje vrijeme je okupator istrošio mnogo

artijerijske municije bacajući je na praznu Draganićku Šumu i na oslobođeni teritorij Korduna.

Prema informacijama koje smo primili talijanske snage krenule su jedan dio za Duga Resu i to bersaljeri, biciklisti, a drugi dio trebao bi stići u Tušilović i Brezovu Glavu. To još u toku današnjeg ili sutrašnjeg dana.

Okupator je u Kupčini pohvatao oko 50 ljudi i navodno opljačkao selo. U toku današnjeg dana mi vršimo pripreme za prelaz preko Kupe,[3] koji će biti dosta težak jer je Kupa nabujala i nemamo čamca.

Danas ćemo sa cijelom Brigadom i sa Slovencima[4] izvesti jedan manevar, koji će početi poslije podne u 2h.

Mi bi trebali krenuti sutra u toku noći za Žumberak. Javite nam hoćemo li dobiti bacač i da li je potrebno da pošaljemo po njega.

Prilažemo vam letke koje je okupator dijelio po hrvatskim selima.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
M.[s] Belinić v. r.

Komandant
V.[6] Holjevac v. r.

(M.P.)

Original, strojopis
Sing., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 15—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 36, str. 114—115.

’ Vidi dok. br. 242.

[2] Misli se na Talijane.

[3] Prijelaz preko Kupe izvršila je Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«, s kojom je bio i štab Druge operativne zone. Prijelaz je izvršen između 13. i 14. studenoga, a sutradan je brigada napala neprijateljsko uporište Sveta Jana. Vidi dok. br. 261.

[4] Jedna četa iz sastava Krškoga odreda.

[5] Marko

[6] Većeslav

1942, studeni 12.
Zagreb

Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova Ministarstvu narodne prosvjete NDH o pojavi i kretanju partizana na Kalniku

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
- MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Broj: 129658-I-G.-J942 Zagreb, dne 12. studenog 1942.
Predmet: Pojava i kretanje partizana

MINISTARSTVU NARODNE PROSVJETE
GL. Ravnateljstvu na Promičbu
na ruke g. Dra. Bjelobrajdića

Zagreb

Kotarska oblast Ludbreg dostavila je ovom GL. ravnateljstvu pod T broj 529-42., od 8. XI. 1942. sliedeće izviešće:

»Uslijed akcije koja se već više od mjesec dana provađa u Papuku, Moslavačkoj Gori i bilo Gori po našim i savezničkim vojnim snagama,[1] počele su se jake partizanske skupine probijati na razne strane, da izbjegnu opkoljavanje i uništavanje,[2] pa je tako od 19. listopada 1942. godine počelo prebacivanje jakih partizanskih skupina iz Bilo Gore preko područja kotareva Koprivničkog, Križevačkog u Kalničko Gorje, koje je sada ponovno postalo zbiralište jakih partizanskih grupa koje bi trebale ući u sastav već odavno nagoveštavane *Kalničke brigade*,[3] koja bi svoje djelovanje vršila iz Kalničkog gorja i koje bi se protezalo na područje kotareva Koprivnice, Križevci, Bjelovar i Ludbreg, te bi stoga ti kotarevi postali ugroženi. Naročito partizani polažu veliku nadu na svoj uspjeh na području kotara Ludbreškog i Varaždinskog u kojima provodi partizansku organizaciju Gabrijel Santo[4] đak visoke komercijalne škole iz Varaždina, koji djeluje pod partizanskim imenom *Kum* i koji je zaveo mnogo radnika tvornice Tivar u Varaždinu, željezničkih radnica u Zagrebu, koji je stari komunista još iz grupe Ćehajića Kasima,[5] Jože Španjolca,[6] Paje Gregorijevića,[7] Lajnera[8] i drugih. Taj Santa imade osobite sposobnosti za komunističku promičbu i stoga uspjeva i kod radnika i kod seljaka, a kod partizana igra vodeću ulogu kao politički komesar[9] i kao takav, predlaže akciju po selima, kaznenu ekspediciju, umjesto logorovanja i djelovanja, primiće novih članova i. t. d. Njegovoj ulozi imade se propisati, što je ponovno Kalničko Gorje postalo baza partizana, jer on uvjerava partizanske vođe, da je Zagorje obzirom na siromaštvo pučanstva najbolja baza za djelovanje i da će tu izbiti pobuna. Da on poznaje jako dobro prilike u Zagorju to je nesumljivo i daje imao do sada uspjeha kod zavađanja radnika i seljaka to je u ranijim istragama dokazano, pa se ga zato može smatrati kao najopasnijeg među partizanima.

Prema provjerenim podacima tako zvana Kalnička partizanska brigada bila bi podjeljenja na tri bataljona, od kojih bi jedan djelovao u južnom i jugozapadnom djelu Kalničkog Gorja na području Koprivničkog i Križevačkog kotara, drugi u istočnom, jugoistočnom i sjeveroistočnom dijelu prema

dručju jutara Ludbreškog i Koprivničkog a treći u sjevernom i zapadnom dijelu prema području kotara Varaždinskog i Novomarofskog i u pravcu Ivanščice. Gdje bi bio stožer ove brigade još se nezna, a sada je u školi u Osijeku Vojakovačkom, kotara Križevačkog. Zapovjednik te brigade je kako je preko pouzdanika ustanovljeno bivši jugoslavenski pukovnik Šimić Marijan[10] a zamjenik bivši učitelj Ilić.[11] U ovoj brigadi imade 15 bivših učitelja, odbjegli kazališni glumci,[12] nekoliko studenata, bivših dočasnika i svi odbjegli pravoslavci sa područja kotara Križevačkog, Koprivničkog i Ludbreškog. Ovoj brigadi imao bi se priključiti i Gedoca Bogdanović[13] sa cijelim svojim tako zvanim bataljonom, koji broji oko 400 partizana te bi ta brigada postigla brojnu jačinu od 1320 dobro naoružanih partizana, koliko bi ih sada u pojedinim grupama, koje toj brigadi pripadaju, ima.

Veći dio grupa koje pripadaju toj brigadi već početkom studenog prebacio se u Kalnik, sam stožer brigade prebacio se na 3 studenog t.g. između 23 i 24 sata na sektoru između Velikog i Malog Carevdara prema Kalniku. Jačina je bila oko 300 partizana, dočim su dvije grupe toga stožera od 120 partizana ostale u selu Većeslavu i Ruševcu i te grupe su 5 studenog između 2 i 3 sata zapalile željezničku postaju Lepavina gdje je izgorjela cijela zgrada i skladište do temelja i željezničku postaju Carevdar gdje je izgorio cijeli donji dio, djelomično i I kat, dočim je krov zgrade ostao čitav. Privatne stvari željezničkih službenika većim dijelom su spašene, ali imade u Lepavini i dosta stvari osobito živežne namirnice koje se nisu mogle spasiti, jer su partizani strašno žurili sa palježom, vjerojatno što su se bojali nailaska vojske.

U Lepavini partizani su zatekli praznu kompoziciju vlaka koja se vraćala iz Koprivnice prema Križevcima, pa su skinuli osoblje sa lokomotive i vlaka, te lokomotivu sa 7 vagona bez ikakove pratnje pustili u punom pogonu prema Križevcima gdje je zaustavljena bez daje došlo do kakove nesreće ili žrtava. Na željezničkoj postaji Lepavina uzeli su dva paketa sa 30 kgr. eksploziva, koje je bilo svojina radnika u Lepavini i to su odnijeli. Pokušali su zapaliti drva koja su na skladištu u Lepavini, ali u tom nijesu uspjeli jer drva nisu htjela gorjeti.

Na željezničkoj postaji Carevdar partizani su zarobili jednog njemačkog vojnika i naša dva domobrana i odveli sobom u pravcu Vojakovca, i nije mi poznato da su domobrane i njemačkog vojnika pustili.

Partizani su mjestimično kod Lepavine i Carevdara oštetili željezničku orugu, koja je istog dana do 11 sati svuda popravljena i željeznički promet Koprivnica—Križevci uspostavljen.

Štetu koju su partizani na željezničkoj postaji Lepavina i Carevdar počinili dostaje velika, njenu visinu će znati željezničke vlasti, odnosno sekcija Koprivnica.

Narod iz sela Mali Grabičani pritrčao je gasiti požar postaje, ali su ih partizani otjerali i nisu dali gasiti, no ipak ljudi su po odlasku partizana opet nešto pogasili što se moglo spasiti. Na postaji Lepavina zapaljen je i jedan teretni vagon koji je dijelno izgorio.

Druge štete nije bilo.

Najveća opasnost od djelovanja partizana prijeti gradu Križevcima i Ludbregu, jer će partizani ako se brzo ne unište toliko ojačati da će moći učiniti i zamašnije podhvate, jer bi njihov broj mogao porasti i na nekoliko tisuća.

Među partizanima koji su palili postaju Lepavina i Carevdar prema iskazu željezničkog osoblja bilo je puno Zagoraca, jer je to po dijalektu govora primjećeno, a bilo je i nekoliko Slovenaca, Slavonaca, Moslavaca, Ličana i Primoraca.

Prednje izvješće dostavljam naslovnim oblastima molbom da se preko ministarstva unutrašnjih poslova poduzmu koraci da se što žurnije počne sa akcijom čišćenja partizana iz Kalničkog Gorja jer će svako zavlačenje toga pitanja zbilja dati mogućnost da se partizani u Kalniku utvrde, narod pridobiju za sebe pa će lako doći i do pobune među i onako nezadovoljnim seljacima i radnicima toga kraja. Potrebno je napomenuti da kada se akcija bude provodila, da se planski i oprezno postupa, kako bi partizani bili stvarno uništeni, a ne samo rastjerani ili možda samo potisnuti iz Kalničkog Gorja u Bilo Goru, jer time, dok bi se u predjelu Kalničkog Gorja postigla sigurnost, dotlem bi se u predjel Bilo Gora još više ugrozio, kao što je slučaj, da se čisti Bilo Gora a puni partizanima Kalničko Gorje i tako se djelatnost partizana prenosi na cijelo državno područje, ruše i uništavaju prometni objekti, ubijaju pojedine osobe i strah raznosi na sve strane. Koliko će samo nepovoljno odjeknuti u narodu, kad će se borbe sa jačim partizanskim skupinama voditi i u Podravini i u blizini Mađarske granice, gdje Mađari i onako raznose vješti kako je kod nas svuda nezadovoljstvo, pobune, metež i nered. Da seje čišćenje provađalo planski do ovoga nebi došlo, jer bi partizani odavno nestali u našim krajevima, ovako dok se tu i tamo pojavljuju čitave grupe od 5—6000 partizana, narod sve? više vjeruje vješti da se partizani i nemogu istrijebiti, pa će to akciju oteščavati, jer nitko neće izdavati pravac kretanja partizana, kako je do sada baš u ovom kraju, narod izvanredno dobro obavještavao kretanje i boravak partizana, čak i njihovu brojnu jačinu, pa su se u tome istakli i pravoslavci iz područja općine Sokolovac, koje su partizani pokušali pridržati za sebe, ali do sada u tome nisu uspjeli, jer je narod ostao miran i lojalan, te je pomagao i slušao oblasti do skrajnosti. Napominjem i to, da su pojedinci iz područja općine Sokolovac zaista među partizanima, ali tu su sve one osobe koje su pobjegle iz logora, a nijedna nema koja seje od kuće odmetnula, pa tu okolnost treba imati u vidu i kod sprovađanja akcije na području te općine, jer treba težiti da narod ostane vjeran državnoj oblasti i da ne prijeđe silom okolnosti na stranu partizana, od kojih se otresao na sve moguće načine.

Izviešće za vojne oblasti i oružničke starješine napisao sam odvojeno u skraćenom obsegu, te u izvješću unio sve ono što je potrebno radi poduzimanja akcije.«

S molbom na znanje

ZA DOM SPREMNI

PO NALOGU GLAVNOG RAVNATELJA
NADSTOJNIK OBĆEG OTSJEKA
Dr Vučić
(M.P.)[14]

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 153 D, reg. br. 50/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 149, str. 439—443.

[1] Odnosi se na napade ustaško-domobranskih i njemačkih snaga na Moslavinu od 14—17 listopada (vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 134 i 140), ustaško-domobranskih snaga na Kalnik od 21—23 listopada (vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 153, 161 i 164.) i ustaško-domobranskih i njemačkih jedinica na Bilo Goru od kraja rujna do 15 listopada (vidi Zbornik VII, tom V, knj. 8, dok. br. 113 i 116.).

[2] Prelazak partizana na Kalnik nije bio uvjetovan neprijateljskom ofenzivom, već odlukom Glavnoga štaba Hrvatske da se formira Kalnički NOP odred i prebaci na Kalnik. Vidi dok. br. 168 i 186.

[3] Kalnička brigada nije formirana 1942. godine. Tada je postojao samo Kalnički NOP odred, koji je imao tri bataljona.

[4] Gabrijel Santo, tadašnji član sekretarijata Okružnog komiteta KPH za Varaždin.

[5] Kasim Ćehajić Turčin, sekretar Okružnog komiteta KPH za Bjelovar, jedan od organizatora ustanka u bjelovarskom kraju. Ustaško-domobranske vlasti raspisale su za njim potjernicu, uz nagradu od 50.000 kuna. Poslije napada partizana, noću 27/28. studenog 1941. god., na ustašku posadu u Novigradu Podravskom, kod Koprivnice, ustaše su uhapsile Ćehajića, koji je tada ležao bolestan u s. Plavšincu i poslije duljeg mučenja, strijeljali ga u Bjelovaru 24. prosinca 1941 god., sa još 15 osoba.

[6] Ćiro Dropulić Jože

[7] Pavle Gregorić Paja

[8] Božo Lajner

[9] Tada je komesar Kalničkoga NOP odreda bio Jože Horvat, a ne Gabrijel Santo.

[10] Komandant Kalničkoga NOP odreda bio je Izidor Štrok; Marijan Šimić nije bio u Kalničkome NOP odredu.

[11] Slobodan Ilić Čiča.

[12] Ovdje se vjerojatno misli na glumce iz Zagreba (Afrić, Rutić i drugi), ali se oni nisu nikada nalazili u Kalničkome NOP odredu, već na oslobođenoj teritoriji južno od Save. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 4, dok. br. 39, prim. 3.

[13] Gedeon Bogdanović Geco

[14] Okrugli pečat: kao u naslovu.

1942, studeni 12.
Sisak

Izvještaj Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o sabotaži na željezničkoj pruzi kod Male Subotice u Međimurju

ZAPOVJEDNIČTVO
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Brž 7825
U Sisku, dne 12. studenog 1942.
Predmet: Izkliznića tere-
tnog vlaka u Mađarskoj.

1.) GLAVNOM STOŽERU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA (Očevidni odjel)	ZAGREB
2.) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE	ZAGREB
3.) RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST	ZAGREB
4.) VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU	ZAGREB
5.) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE URED I.	ZAGREB
6.) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE URED II.	ZAGREB
7.) ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA	SISAK

Oružnička postaja Varaždin dopisom Br. 3052. od 9. studenog 1942. javlja:

»8. studenoga 1942. između 1 i 2 sata (noću) 5 km od željezničke postaje čakovac prema Maloj Subotici (Mađarska) nepoznati počinitelji porušili su željezničku prugu[1] na koju je naišao teretni vlak koji je vozio živežne namirnice za Italiju. — Stroj se prevrnuo, a 5 vagona sasma uništeni. — Strojevođa i ložač su poginuli, a od vlakopratnog osoblja ima ranjenih.

Mađarske vojne i građanske oblasti poduzele su potrebito radi spašavanja, opravke željezničke pruge i vođenja istrage.

Promet je uspostavljen.«

Predlažem.

Zapovjednik dopukovnik
(Emil Duffek)
Duffek v. r.

MP.[2]

Original, strojopis
Sign-, A VII, Fond NDH, kut. 72, reg. br. 13/6—1

[1] Diverzija je izvršena 9. XI 1942., isti dan kada je održana partijska konferencija u Vukanovcu. Vidi dok. br. 240.
[2] Zaprimni pečat: Glavnog stožera domobranstva

253

1942, studeni 13.

Naredba Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske štabu Trinaeste NO U brigade »Josip Kraš« o pripremanju brigade za prijelaz preko Kupe

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. HRVATSKE
broj služ./42
dne 13. XI. 1942.

ŠTABU XIII UDARNE BRIGADE HRVATSKE

Još do sada nismo primili podataka o stanju preko Kupe i na pruzi, dok te podatke ne primimo ne možemo krenuti na put.[1] Vi izvršite sve pripreme i čekajte naređenje. Ako danas ne primimo podatke moraćemo prelaz odgoditi za sutra jer podatci će sigurno doći u toku noći. OK[2] od članova KK[3] Pisarovina također ništa nije primio osim onih jučerašnjih obavještenja. Prema tim obavještenjima Kupčina je prazna ali neznamo stanje na pruzi.

Kad dođe Picek[4] i ako donese poštu hitno je dostavite ovdje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
M.[5] Belinić v. r.

Komandant:
V.[6] Holjevac v. r.

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1471, reg. br. 12/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 38, str. 118.

[1] O pokretu brigade i prelasku preko Kupe vidi dok. br. 261.
[2] Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za Pokuplje
[3] Kotarski komitet
[4] Dragutin Bogdanović
[5] Marko
[6] Većeslav

1942, studeni 13.

Iz naredbe br. 7. *Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Štabovima Kalničkoga i Moslavačkoga NOP odreda te štabu Trinaeste NOU brigade o osnivanju Kalničkog NOP odreda i postavljanju komandnog kadra*

»NAREDBA BR. 7

Komandantu II Operativne zone Narodno-oslobodilačkih
partizanskih odreda Hrvatske od 13. XI. 1942.

Od Bilogorskog bataljona i VI. banijske proleterske čete formira se Kalnički odred.[1] U sastav tog odreda ulazi i Žumberačka četa koja je tamo stigla.

I. Za komandanta se tog odreda imenuje drug Štrok Izidor (Mrkić) dosadanji komandant kalničkog bataljona.

II. Za politkomesara se tog odreda imenuje drug Horvat Josip, dosadanji politkomesar kalničkog bataljona.

III. Dosadanji vršioc dužnosti komandanta drug Jerković Mato stavlja se na raspoloženje štabu II. Operativne Zone.

IV. Komandant i komesar novog formiranog odreda predložiće ovom štabu zamjenika komandanta i zamjenika politkomesara odreda kao i ostali komandni sastav.

V. Na predlog štaba XIII. Udarne brigade imenuje se za intendantskog oficira u Štabu Brigade drug Bogdanić Dragutin (Picek).

VI. Za oficira u Štabu Brigade postavlja se drug Luketa Mato[2] dosadanji zastavnik Proleterskog Bataljona Hrvatske.

Naredbom br. 24 komandant Narod, oslobodilačkih Partizanskih odreda Hrvatske od 11. XI. 1942. dostavio je slijedeće:...«[3]

»...SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

polit, komesar:
Belinić v. r.

Komandant:
V.s Holjevac v. r.

Ma znanje: Glavnom štabu narod, oslobodilačke Partizanske vojske Hrvatske.
Ma znanje i postupak: Štabu Kalničkog odreda,
Štabu Moslavačkog odreda,
Štabu XIII. Udarne Brigade.«

Original, strojopis
Sign., Avii, Fond NOB, kut. 1471, reg. br. 13/1.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 44, str. 132—133.

[1] Vidi dok. br. 186 prim. br. 3.
[2] Poginuo u borbi protiv Nijemaca na Zrmanji, 16. kolovoza 1943. g.
[3] Izostavljeni tekst nalazi se u Zborniku VII, tom V, knj. 9, dok. br. 32, a odnosi se na mjere budnosti i čuvanje vojne tajne.
* Marko
[5] Većeslav

255

1942, studeni 13.

Obračun Okružnoga Komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o primicima i izdacima za mjesec listopad 1942. god.

Primitak

Cl.	1.480
P. prilog	572
F. N.O.B.	4.100
N. pomoć	15.573
	21.725

Izdatak

Za tehniku	2.730
Honorar za Gubca[1]	700
Honorar za Vladek[2]	2.500
Honorar za kurirki	500
Honorar Stubičancu[3]	1.500

Honorar za Prigorcu[4]	**2.000**
Čizme Prigorcu	3.000
Troškovi za advokata	1.000
Troškovi za partizane	840
Kola za prevoz materijala	1.500
Popravak ure	500
Primio Slavko[5]	5.000
Ukupno	21.770

13. XI. 42. Prigorac[6]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O. — D.S. — kut. 1/20

[1] Milan Kuren
[2] Vjerovatno Vlado Prišlin
[3] Marko Belinić
[4,6] Pavao Lončar Prigorac
[5] Ivo Marinković

256

1942, studeni 14.

Iz izvještaja Centralnoga komiteta KP Hrvatske Centralnome komitetu KP Jugoslavije o razvoju ustanka i radu partijske organizacije na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

»14. XI. 1942.

CENTRALNOM KOMITETU K.P.J.

Dragi drugovi!

U toku zadnja dva mjeseca uspjeli smo učiniti velik korak na putu pokretanja hrvatskog naroda na ustanak. Prebacivši znatne partizanske snage na teritorij II i III Zone (Žumberak, Moslavina, Slavonija), uspjeli smo osloboditi niz hrvatskih krajeva. Nedavnom ofanzivnom uspjelo je neprijatelju uz teške gubitke da nas privremeno potisne iz Žumberka.[1] Ponovni odlazak na taj sektor naše novoformirane XIII Brigade imaće za posljedicu, prema izvještaju drugova, masovnu mobilizaciju tamošnjeg življa u partizane.[2]

»...U Moslavini se povoljno razvija partizanski pokret. Tamošnji je Odred[3] za posljednji mjesec i pol porastao na oko 360 boraca. Skoro polovicu boraca tog Odreda čine Hrvati.

Slanje jedne čete iz Žumberka preko Ivanšćice za Kalnik[4] imalo je za posljedicu mobilizaciju oko 40 omladinaca iz Varaždina. Na Kalniku se nalaze snage jačine 1 bataljona, koji je povezan sa Moslavinom i Slavonskim odredom u Bilo Gori.

Iz Zagreba je u posljednje vrijeme došlo u partizane oko 200 radnika i omladine...«

»...U svim hrvatskim krajevima HSS-ovsko članstvo i niži funkcioneri ulaze sve više u borbu. U kotarevima Samobor, Velika Gorica, Stubica, Pisarovina ima velik broj HSS-ovaca u ilegalnim narodnooslobodilačkim odborima. Zbog sve masovnijeg učešća hrvatskih masa u borbi, pojedini poslanici HSS traže kontakt s našom partijom...« »... U vezi s tim pojavama u HSS namjeravamo sabrati sve to pojedince i grupice, koje stoje na liniji narodno-oslobodilačke borbe, uticati na njih da se otvoreno izjasne za narodnooslobodilačku borbu i sklopiti s njima, kao grupom, sporazum o zajedničkom djelovanju u cilju okupljanja i onih masa, koje još danas ne uzimaju aktivnog učešća u ovoj borbi...«

»... *Organizaciono stanje...«*

»... Organizaciono najslabije stojimo u Zagorju i jednom dijelu Slavonije...« »... Iz Zagreba smo pozvali druga Konspiratora,[5] koji se tamo već teško može održavati, a na njegovo smo mjesto juče poslali drugaricu Lepu,[6] koja će raditi sa Slavkom.[7] Osim toga poslali smo u Zagreb jednog druga[8] koji će moći preuzeti rukovodstvo MK u Zagrebu i jednog člana[9] PK SKOJ-a koji ima za zadatak da sredi SKOJ-evsku organizaciju i učvrsti SKOJ-evsko povjereništvo.

Po mom[10] dolasku u Slavoniju, doći će Pajo[11] i Ortega.[12] S njima i Konspiratorom pojačat će se rukovodstvo. Tada ćemo biti u stanju savladati sav posao. Do sada se uz sve napore i trud teško savladati sav posao. Do sada se uz sve napore i trud teško savladavao. Dobro bi bilo da od vas neko dođe, ako ikako može, bar za izvjesno vrijeme, dok seja budem nalazio u Slavoniji, jer Andriji[13] treba malo vremena da uđe u posao, a Mrtvac[14] izvan vojske teško da može šta pomoći. Ostaje dakle Anka,[15] koja se već dosta dobro snalazi...«

»... Drugarski komunistički pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

P.S. Stevo[16] je sretno i bez poteškoća stigao u Zagreb.«

Kopija, strojopis
Sign., A1HRPH, KP-14/480

[1] Odnosi se na neprijateljsku ofenzivu od 28. X do 1. XI 1942. pred kojom su se naše jedinice povukle na Kordun. Vidi dok. br. 223 i 236.
[2] Vidi dok. br. 261.
[3] Odnosi se na Moslavački NOP odred.
[4] Vidi dok. br. 199.
[5] Dragutin Saili
[6] Lepa Perović
[7] Ivo Marinković.
[8] Petar Dozet
[9] Milutin Baltić
[10] Odnosi se na Vladimira Popovića
[11] Pavle Gregorić
[12] Karlo Mrazović
[13] Andrija Hebrang
[14] Vladimir Bakarić
[15] Anka Berus
[16] Ivan Krajačić

257

1942, studeni 15.
Daruvar

Iz izvještaja Zapovjedništva Prve gorske divizije Operativnom odjelu Glavnog stožera domobranstva NDH o borbama s partizanima na području Moslavine

»PRIMLJENA
BRZOJAVKA«

»...Bojne u nadiranju kroz Moslavinu i danas[1] naišle su na jači neprijateljski otpor.[2] Bojne surađivale u vezi. Danas zanoćile dve bojne na crti K. 309 — K. 371 a I bojna u području sela Mala Bršljanica. Danas upućena prema selu Prokop kao pojačanje jedna satnija i vod tenkova na samovozima. Zbog neprijateljskog otpora konačni cilj će se dostići sutra. Vlastiti gubici 2 ranjenao od druge bojne. Neprijateljski gubici još nepoznati. I bojna zarobila 2 puške 8 konja i 39000 kuna. Nijemci u Kutini obavješteni...«

»...I GORDI V[3]

(M.P.)[4]

16/XI D«

Original, strojopis
Sign., *AVII, Fond NDH, kut. 15. reg. br. 15/1—11.*

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok br, 155, str. 451.

[1] 15. studenog 1942. godine
[2] Odnosi se na Moslavački NOP odred. Vidi dok. br. 282.
[3] Prva gorska divizija.
[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska — Glavna domobranska krugovalna postaja u Zagrebu.

258

1942, studeni 17.

Izvadak iz dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« o preuzimanju komande nad ustaško-domobranskim jedinicama na području Žumberka i Karlovca, napadu partizana na Sv.Janu i razgovorima o poduzimanju zajedničke ofanzive s Nijemcima i ustašama protiv slobodne partizanske teritorije (Bihaćke republike)

»17 studeni, utorak
Supersloda dostavlja ekselenciji komandantu V armiskog korpusa depešu 22713 kojom naređuje da se hitno izvrši sljedeće: — sve hrvatske[1] trupe — uključujući i žandarmeriju — dislocirane ili koje dolaze u zonu ograničenu slovenačkom granicom, demarkacionom linijom, prugom Zdenčina—Karlovac, oblašću Karlovca i garnizonima istočno i jugostično od grada, prugom Karlovac—Dubrave pređu u potčinjenost italijanske komande u Karlovcu;
— pokreti za prebacivanje Prve brze divizije i divizije »Granatieri« ne smiju biti ni obustavljeni ni odloženi;
— I i II bataljon 73. pješadiskog puka ostaju u zoni dok se situacija ne raščisti, s obzirom na zadatak u odbrani garnizona i obezbeđenje pruge za ptetrolej;
— čuvati se nadolaženja od Crne Mlake, naročito od pravca Crna Mlaka—Karlovac; ...«
»... Zona V armiskog korpusa — divizija »Lombardia«: Ustanici su 16. o.m. ujutro napali hrvatski garnizon Sv. Jana.[2] U odbrani je intervenisala naša artiljerija dislocirana u Jastrebarskom. Za pojačanje upućen je jedan eksadrom lake konjice »Saluzzo« i jedan vod tenkova...«
». ..Kr. italijansko poslanstvo u Zagrebu dostavlja dopis (bez broja) od 17. o.m. kojim prenosi telegram br. 5380 koji je 14 o.m. poslat u Rim. Ta depeša precizira daje Kr. ministar Italije u Zagrebu 13 o.m. u hrvatskom

Ministarstvu inostranih poslova učestvovao u Hrvatskoj radi ispitivanja vojno-političke situacije.[3] Ministar Kasche je u uvodu rekao da...[4] nastaviti tehničke razgovore sa pretstavnicima oružanih snaga.. .[5] potreba je sugerisana otežavanjem situacije koja prijeti da obuhvati i sam Zagreb.

Na sastanku su ispitana sljedeća glavna pitanja:

— prijektovati jedan jedinstveni plan za akciju koju treba izvršiti u toku zime,

— utvrditi tješnju obavještajnu i operativnu vezu između italijanskih i njemačkih komandi,

— sprovesti kontrolisanu upotrebu hrvatskih oružanih snaga pod italijanskom i njemačkom komandom...«

Original, rukopis, prijevod s talijanskoga
Sign., AVII, Talijanska arhiva, kut. 58, reg. br. 1/7—91.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 162, str. 460—462.

[1] Ustaško-domobranske

[2] Vidi dok. br. 258, 259, 261 i 276.

[3] Talijanski i njemački predstavnici razgovarali su o poduzimanju jedne veće vojne akcije protiv NO i PO Jugoslavije. Razgovori su nastavljeni u prosincu i tada je konačno donesena odluka o zajedničkoj ofanzivi tj. napadu na centralnu slobodnu partizansku teritoriju — Bihaćku republiku.

[4,5] Na ovom je mjestu original oštećen.

259

1942, studeni 17.
Zagreb

Izvještaj Zapovjedništva ustaške vojnice Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na neprijateljsku posadu u Sv. Jani i o reakciji ustaša

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO USTAŠKE VOJNICE
PODHVATNI I IZOBRAZBENI ODJEL
Broj 2853/taj. sa — pril.
U Zagrebu, dne 17. XI. 1942

1. - GLAV. STOŽ. DOM. (OPEROD)
2. - ZAPOVJED. HRVATSKOG ORUŽNIČTVA.
3. - SASTAVAK.

1. — Zapovjednik III. stajaćeg zdruga javlja 17. ov. mj. u 12,40 sati. Sv. Jana je pala. Partizani[1] su zapalili oružničku postaju, školu i općinu. Upućene satnije iz Zagreba i Karlovca imale su sukob sa partizanima kod s. Malunja 16. XI. u 18 sati.

Naši gubitci još nepoznati.

Gubitci partizana: 7 mrtvih, 5 ranjenih i 1 zarobljen.[2]

Sa Sv. Janom održavana je brzoglasna veza sve do 19 sati 16. XI. kada je ista prekinuta.

17. XI. produžen je pokret ustaških satova prema Sv. Jani, ali po intencijama Talijana imaju se sve jedinice vratiti natrag.

2. — Ustaškoj posadnoj bojni u Zlataru izdat nalog da odmah krene u Varažd. Toplice. Tamo stupiti u vezu sa zapovjednikom mjesta u Varaždinu radi potrebne akcije.

U Toplicama ima ostati do dalje zapovjedi.

P.n. glavara odjela
glavnostožerni pukovnik
(KLIŠANIĆ)[4]
u.z. Brolich v.r.

(M.P.)[3]

17/XI D

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 17/1—36.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 165, str. 468—469.

[1] Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«. Vidi dok. br. 261.
[2] Gubici Trinaeste NOU brigade bili su: 2 mrtva, 4 lakše i 2 teže ranjena. Vidi dok. br. 261.
[3] Okrugli pečat: kao u naslovu
[4] Ivan

260

1942, studeni 18.

Zapovjest Štaba Sedme NO brigade Prvome, Drugome i Trećem bataljonu za *napad na Blinjski Kut*

ZAPOVIJEST
(Sekcija Kostajnica 1:100.000)

Komandanta VII Partizanske Brigade »Vasilja Gaćeše« — Hrvatske za dan 18 novembra 1942 god.

I. Naša Brigada napašće neprijateljsko uporište Blinjski Kut[1] na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd.

Neprijatelj raspolaže u tom uporištu sa slijedećim snagama:

a) Željeznička stanica: sa 26 Nijemaca neposredno 50 m. daljine od stana nadzornika pruge, gdje se nalazi 30 domobrana naoružanih sa trometkama, a Nijemci sa 4 pm.,[2] 4 šmajsera, 1 mali bacač, a ostali sa karabinima.

b) Žandarmerijska stanica; oko 30 žandara sa karabinima, bez automatskog oružja. Neposredno od žandarmerijske stanice nalazi se 26 Nijemaca u drvenoj kući. Ti isti Nijemci, koji čuvaju željezničku stanicu mijenjaju svake noći mjesto spavanja. Kad se dođe u neposrednu blizinu određenog cilja, znaće se tračno gdje se nalaze, i biće saopšteno.

c) U Stražbenici se nalazi jedna neprijateljska bojna sa normanim naoružanjem.

d) U Kukuruzarima se nalazi jedna neprijateljska bojna sa normalnim naoružanjem.

e) U Sunji obična posada mjesta pojačana sa oklopnim vlakom i 3 tenka.

Za izvršenje gornjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

I. Željezničku stanicu u Blinjskom Kutu napašće dva voda 1 čete III bataljona, a jedan vod napašće i likvidirati kuću nadzornika pruge, gdje se nalazi 30 domobrana.

II. Žandarmerijsku stanicu u Blinjskom Kutu napašće i likvidirati dva voda 1 čete I bataljona, a kuću u kojoj se obično nalaze Nijemci napašće i likvidirati dva voda 2 čete II bataljona,

III. Osiguranje prema Sisku na pruzi kod šume Piskornjač daće 2 četa I bataljona. Tu će se izvršiti lomljenje pruge i prekid t.t. veza.

Osiguranje na cesti prema Sisku daće jedan vod 2 čete II bataljona. To će osiguranje biti u Novom Selu, a treba prekopati cestu, spaliti most i prekinuti t.t. veze.

IV. Osiguranje prema Sunji na pruzi daće 1 četa II bataljona, gdje treba kod Petrinaca razoriti prugu i prekinuti t.t. veze.

Osiguranje na cesti prema Sunji kod Petrinaca, daće dva voda 2 čete II bataljona. Tu treba prekopati cestu, spaliti most i pokidati t.t. veze.

V. Osiguranje prema bojni u Stražbenici daće III bataljon P.O.[3] Banije kod Bjelničkih brda i Hunke. (Više Starog Sela).

VI. Osiguranje prema bojni u Kukuruzarima između Bjelovca i Svinjice daće jedan vod 2 čete III bataljona.

VII. Osiguranje evakuacije materijala iz Blinjskog Kuta daće jedan vod 1 čete I bataljona.

VIII. U rezervi štaba Brigade biće 3 četa I bataljona.

Zborno mjesto poslije borbe u Vel. Gradusi.

Evakuacija materijala u Borojevićima.

Znaci raspoznavanja za noćas: »Zimska« — »Kruška«.

Štab Brigade biće na glavnoj cesti između Kinjačke i Blinjskog Kuta u kući trgovca Peškira.

Bolničko previjalište biće u Kinjačkoj.

Evakuacija ranjenika u Borojeviće.

Napad će biti u noći 18/19—XI. u 2 sata.

Osiguranja prema Sunji i Sisku povući će se tačno u 4,30 sati.

Neprijateljska uporišta se moraju munjevito na juriš zauzeti za par minuta.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
Mile Martinović v.r.

Komandant
Nina Maraković v.r.

Dostavljeno:
Štabu I, II, i III bataljona
Štabu I Operativne Zone
Glavnom štabu Hrvatske

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 815, reg. br. 5—///.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 66, str. 199—200.

[1] Vidi dok. br. 279.
[2] Puškomitraljeza
[3] Partizanskog odreda

1942, studeni 18.

Izvještaj Štaba Druge operative zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o stanju u Pokuplju vrijeme i poslije talijansko-ustaške ofenzive i o napadu na neprijateljsko uporište Sveta Jana

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.P.O. HRVATSKE
broj 17/42
dne 18. XI. 1942.
Op. broj 17

23. XI. 1942[1]

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE

Operativni izvještaj

Opća situacija:

Na sektoru Pokuplja neprijatelj je završio sa svojom ofanzivom koja je trajala 4 dana to jest od 9. XI. do 13. XI. 1942. god. U toj ofanzivi sudjelovale su talijanske snage zajedno sa ustašama. Talijani su držali cestu Karlovac—Pisarovina—Zdenčina i prugu Zdenčina—Karlovac, dok su ustaške snage prolazile glavnim putevima Draganićke Šume i Vukomeričkih Gorica. U toj ofanzivi naše jedinice nisu stupile u kontakt sa neprijateljima jer su se sve naše snage osim jednog voda nalazile preko Kupe na odmoru. Na sektoru Pokuplja za vrijeme ofanzive nalazio se terenski vod Kljuka koji je pratio kretanje neprijatelja i dostavljao izvještaje našem štabu. Talijani su po svim selima pljačkali kokoši, svinje, blago i dolazilo je do pojedinačnih sukoba između seljaka i talijanskih vojnika. Slučaj u Kupčini i u Blatnici. Talijani su po svim selima zajedno sa ustašama tvrdili da partizana više nema i da su uništeni i bacali su letke koje smo vam dostavili. Odmah po dolasku Talijana sa sektora Pokuplja naše snage[2] prebacile su se preko Kupe i stigle 14 ujutro u selo Kupčinu. Narod u selima je dosta zaplašen jer je okupator iz tog sela odveo u Karlovac oko 40 ljudi. Nakon te ofanzive u Pokuplju su ostali stari neprijateljski garnizoni sa istim snagama kao i prije. Do promjena u tim garnizonima nije došlo.

Sektor Žumberka: Nakon ofanzive koju je neprijatelj vršio protiv nas i nakon što smo se mi probili iz obruča,[3] neprijatelj je u Žumberku postao jako siguran i kretao se posve slobodno po svim selima gdje su se prije nalazile naše jedinice. Ustaše su čak dolazile u općinu Radatović gdje ih inače nikada nije bilo. Neprijatelj je uspio u Žumberku nakon našeg odlaska uvjeriti narod da nas više neće biti i da nas je mnogo potučeno ili da smo se razbježali. Takvo je stanje u ovoj općini gdje se sada nalazimo a to je općina Kalje. Tu je neprijatelj uspio da mobiliše skoro sve stanovništvo od kojih je formirao takozvanu Žumberačku ustašku pripremnu bojnu. U ostalim općinama u Žumberku gdje smo se mi prije našeg povlačenja nalazili a to su Sošice i Radatovići, stanje nam još nije poznato ali vjerojatno je mnogo bolje nego ovdje. Naš uspjeh u Sv. Jani daleko je odjeknuo kao i naš dolazak u Žumberak. Narod je svagdje obaviješten o uspjesima naših snaga u Bihaću i Slunju i to ga je natjeralo na razmišljanje tako da se dešava da nam odbjegli partizani poručuju i pitaju da li bi se mogli vratiti k nama.

Nakon našeg dolaska, iz Žumberka Talinani su se također povukli, ostale su samo stalne posade koje su bile prije ofanzive. Ustaše drže cestu Samobor—Kalje—Krašić sa još dosada nama nepoznatim snagama a Talijani uporišta u općini Radatovići koje su imali i prije.

Sa sektora Moslavine i Kalnika vi imate zadnje izvještaje, kasnije mi nismo ništa primili, a naš kurir kojeg smo poslali do štabova odreda u Moslavini i Kalniku još se nije vratio.

Stanje u jedinicama:

XIII. Udarna brigada. Još za vrijeme boravka na Kordunu[4] preduzeli smo sve mjere kako bi Brigadu što bolje učvrstili i osposobili za zadatke koji stoje pred njom. Bilo je niz teškoća i tek nakon niza sastanka koji su održani po Brigadi uspjelo je razbiti iluzije koje su postojale uglavnom kod proletera da će moći ići jedinice u Liku ili Dalmaciju. Nakon toga stanje se je počelo popravljati. U toku samog putovanja partizani su se već priučili jedni na druge i bolje upoznali. Borbenost je dobra. Štab Brigade još nije uspio da se osposobi za rukovodstvo sa čitavom Brigadom što seje najbolje vidjelo u operaciji kod Sv. Jane gdje su se jasno ispoljile te griješke. Da bi se to stanje popravilo mi održavamo česte konferencije sa štabom Brigade kao i sa komandnim kadrom u čitavoj Brigadi. U ovoj prvoj akciji komandni kadar stekao je izvjesna iskustva koja će im dobro doći u budućim operacijama.

Kljuka: Na sektoru Pokuplja ostavili smo jedan vod sa kojim je ostao i bivši komesar[5] »Slavka Klobučara« sa zadatkom da taj vod u što skorije vrijeme postane terenska četa sa sektorom djelovanja u Pokuplju. Taj vod nam je dobro poslužio kod samog prebacivanja Brigade kao i po pitanju informativne i obavještajne službe. U Žumberku još nismo formirali terensku četu, no čim izvršimo jednu uspješnu operaciju i naoružamo čitavu Brigadu izdvojićemo jednu četu koja će ostati kao terenska četa i ujedno vršiti sve poslove na sektoru Žumberka. Po pitanju mobilizacije ta četa će nam moći najviše poslužiti jer u njoj ćemo ostaviti najviše Žumberčane koji su se u ovim zadnjim borbama već prekalili i postali dosta dobri borci.

Akcije

14. XI. 1942 prebacila seje Brigada[6] preko Kupe u selo Kupčinu u kojem je ostala do 7 sati ujutro, odakle se je nastavila put kroz Draganićku Šumu. Navečer u 8 sati počelo je prebacivanje preko pruge i Brigada je uspješno izvršila to prebacivanje. Tok prebacivanja kako preko Kupe tako i preko pruge nije bio onakav kako zahtijevaju vojnička pravila, naime opazilo se da komandiri odnosno vodnici i desetari ne drže svoje jedinice na okupu. Za vrijeme prebacivanja preko pruge nedostatak je bio taj da I. bataljon koji je imao da osigura prebacivanje nije izvršio svoj zadatak kako treba. Nisu se na vrijeme postavila osiguranja. Te noći stigli smo u 11 sati u selo Malunje gdje su jedinice ostale na odmoru. Istu noć uhvaćena su 2 žandara koji su dali podatke o neprijateljskom uporištu u Sv. Jani. Štab Brigade u saglasnosti sa Štabom Zone doneo je odluku da se likvidira ta posada.

1) *Kratak opis borbe:* Neprijatelj se nalazio u mjestu Sv. Jana u jačini od 34 žandarima. Napad na neprijatelja počeo je u 3 i 30 sati poslije pola noći
15. XI. U ovoj operaciji sudjelovala je čitava XIII. Udarna brigada i
1 Slovenska četa.[7] Drugi Udarni bataljon dobio je zadatak da likvidira posadu.

Dvije čete tog bataljona krenule su na izvršenje zadatka. Sama zgrada u kojoj se nalazila posada bila je prilično utvrđena. Pored uzidanih puškarnica na prozorima nalazilo se nekoliko redi bodljikave žice oko zgrade dok su s jedne strane bili iskopani rovovi. II. četa tog bataljona imala je da napadne zgradu sa dvije strane i to tako da se privuče neopaženo što bliže samoj zgradi i naglim jurišem sa bombama da zbuni neprijatelja i da ga primora na predaju. Tačno u 3 sata i 30 minuta poslije ponoći počeo je napad, koji se nije vršio po predviđenom planu. Naime borci te čete naišli su na stražu u rovovima koju su sa jakom vatrom primorali da se povuče u zgradu i da odatle produži borbu ne uzevši uopšte juriša na zgradu. Tako je trajalo sve do ujutro. Vidjevši da se zadatak nije izvršio, komandant Brigade[8] donio je odluku da se ta zgrada preko dana blokira, postave osiguranja prema Jaski i Krašiću a uvečer toga dana da se likvidira sa posadom. U svrhu toga postavljene su 2 čete III. bataljona na osiguranje prema Krašiću, dok je 3. četa toga bataljona imala da osigura put za Jasku. Sam komandant i operativni oficir[9] otišli su da na licu mjesta pregledaju položaj i da donesu definitivni zaključak samog napada. U saglasnosti sa komandantom II. bataljona doneta je odluka da 1. četa toga bataljona drži blokadu same zgrade, 2. četa da pretrese selo a 3. da bude u rezervi, zatim da se naprave puškarnice na okolnim zgradama i pribavi sav potreban materijal za miniranje i paljenje zgrade. Ali pošto je 3. četa III. bataljona, koja je imala zadatak da osigure put za Jasku, bila zavedena od vodiča to smo morali da hitno uputimo tamo tu četu iz rezerve II bataljon sa Slovenskom četom na osiguranje prema Jaski. Sa njima je otišao komandant[10] i komesar III. bataljona[11] koji su imali da idu sa dvije svoje čete na tu stranu. Međutim nisu imali vremena da sačekaju svoje čete koje su već bile zauzele položaje, te su otišli sa tim četama. U toku dana poslata im je još jedna četa II. bataljona kao pojačanje. Osiguranje prema Jaski bilo je postavljeno kod sela Malunje, a prema Krašiću niže Dolanjskog Jarka. Borba oko zgrade u toku dana nije bila velika jer naši drugovi nisu pokušavali da joj prilaze a dok su oni iznutra povremeno pripucavali. Pomoć im nije došla za čitavo vrijeme, jer je naime od Jaske bila odbijena a od Krašića nije niti dolazila. Od Jaske je pošla jedna satnija ali su je odbile naše snage kod Malunja. U 3 i 50 sati poslije podne došao je komandant Brigade i počela se vršiti priprema za napad. U toku dana posada je bila pozivana više puta na predaju, a uvečer toga dana također pozivana više puta. Međutim do predaje nije došlo iz razloga što su to kočili 2 bandita u samoj zgradi, koji nisu dozvoljavali posadi da sep preda premda je to bila njihova volja. Uvečer su izabrani dobrovoljci iz svih četa koje su bile tu i minerski vod dobio je zadatak da se pod jakom vatrom našeg oružja, koje će

tući po puškarnicama, privuče zgradi i u zajednici sa bombašima istu zapale. Za pojačanje oko zgrade došla je još jedna četa iz I. bataljona koji se nalazio u selu Bukovcu sa štabom Brigade. Napad na zgradu počeo je u 5 i 50 sati uvečer i prvi juriš naših drugova nije uspio jer je neprijatelj iz zgrade bacao stalno bombe, te se nije mogla zgrada da zapali premda su naši drugovi bili uz nju. U drugom jurišu uspjelo je jednom drugu da pod jakom vatrom bombi ipak se privuče vratima da ih razbije sjekirom dok je jedan drug iz minerskog voda stavio u razlupana vrata bombu i digli vrata. Odmah su iz zgrade čuli se glasovi predajemo se. Tako je zgrada likvidirana u 8 sati uvečer.

2) *Ratni plijen:* Zarobljeno je 34 žandara i ustaša. Plijen je bio 36 pušaka mauzer, 1 pištolj F.N., 5.000 mauzer metaka, 30 komada bombi, 20 šinjela, 29 bluza, 31 hlače, 30 pari cipela, 30 ćebadi, 22 para ovijača, 3 sedla, veliki broj rublja kao i ostale spreme.

3) *Gubici neprijatelja:* U samoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i nekoliko ranjenih i naknadno su likvidirana trojica dok su ostali pušteni. Gubici neprijatelja u Malunju nisu nam poznati.

4) Naši gubici: Mi smo imali 2 mrtva od kojih je jedan sahranjen u Malunju a drugi u šumi više Sv. Jane, i 4 lakše i 2 teže ranjena.

5) *Naknadno umrlih nema.* U borbi se naročito istakao partizan Delgalo Dragutin (član Skoja) politkomesar[12] koji je pao jurišajući na zgradu. Također se istakao drug Čokara[13] zamjenik politkomesara čete, koji je sjekirom razbio vrata od zgrade u kojoj se nalazio neprijatelj.

7) *Kritički osvrt na akciju:* Akcija nije izvedena po planu. Osnovna griješka bila je u tome što veze između osiguranja i štaba Brigade nisu bile nikakve, tako da štab Brigade kroz čitav dan nije znao daje neprijatelj nadirao iz Jastrebarskog. Snalaženje komandira i komesara kao i komandanata i komesara nije zadovoljavalo. Bilo je premalo inicijative po pitanju zauzimanja zgrade i tek kad se kod same zgrade našao skoro čitavi komandani kadar uspjelo je organizovati dobar juriš koji je uspio.

8) *U trošak municije:* Oružja nije izgubljeno ništa. Utrošeno je oko 2.000 metaka.

9) *Naročitih napomena nema.*

Iz ostalih naših jedinica to jest iz Štaba Moslavačkog i Kalničkog odreda nismo primili izvještaj. Zadnje izvještaje vi imate.

U planu imamo još neke operacije čija će biti svrha čišćenje Žumberka i naše vraćanje na teritorij Sošice i Radatovići. Sada se nalazimo na teritoriju općine Kalje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)
Polit, komesar
M. Belinić v.r.

Komandant
V.ls Ho ljevač v.r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 49—2.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 68, str. 204—209

[1] Datum prijema

[2] Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«

[3] O ovoj neprijateljskoj ofenzivi vidi dok. br. 222.

[4] Poslije neprijateljske ofenzive na području Žumberka (vidi dok. br. 221), Proleterski bataljon Hrvatske, bataljon »Josip Kraš« ijedna slovenska četa prebacili su se preko Kupe na Kordun. Na to se područje prebacio i bataljon »Slavko Klobučar« (tadašnji Drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga NOP odreda). Jedan vod ovog bataljona je izdvojen iz njegovog sastava i 10. XI 1942. upućen sa Korduna u Pokuplje gdje je i ostao. Od spomenuta tri bataljona formirana je, po naređenju GŠH od 4 studenog 1942. god., Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«. Formiranje je izvršeno 10. studenoga u Gornjem Sjeničaku. Brigada je imala tri bataljona, mitraljesku četu i četu za vezu — ukupno oko 850 boraca, naoružanih sa 8 teških mitraljeza, 34 puškomitraljeza i 500 pušaka. Za komandanta brigade postavljenje Ante Banina, no kako je on tada bio ranjen, za vršioca dužnosti komandanta postavljen je Rade Bulat.

[5] Ivica Tomšić

[6] Trinaesta NO udarna brigada »Josip Kraš«

[7] Iz sastava Krškog NOP odreda

[8] Rade Bulat, koji je vršio dužnost komandanta brigade, umjesto ranjenog komandanta Ante Banine.

[9] Vojislav Ivetić, operativni oficir Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš«. Poginuo 2 siječnja 1943 god. kod Krašića.

[10] Bogdan Mamula

[11] Herman Furlan

[12] Politkomesar čete

[13] Milan Radović-Čokara. Poginuo kao komandant Turopoljsko-posavskog NOP odreda 6. VI 1944. kod napada na Pokupsku Blatnicu.

[14] Marko

[15] Većeslav

262

1942, studeni 18.
Zagreb

Iz dnevnog izvještaja Vrhovnoga oružničkog zapovjedničtva Glavnome stožeru domobranstva NDH o zauzimanju uporišta Sv. Jana od strane partizana te

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIČTVO
Odjel za javnu sigurnost
Broj 3331/tajno

U Zagrebu, dne 18. studenoga 1942,
Predmet: Dnevno izvješće
od 18. studenoga do 8 sati.

1) GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA (Operat. odjel).
2) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE (Podhvatni odjel).
3) GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST.
4) ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE (I i II. ured.)

Oružnička postaja Jastrebarsko 17. studenoga brzoglasno javlja:

Oružnička postaja Sv. Jana (6.5 km s.z. Jastrebarskog), koja je cielog dana 16. studenoga napadana po partizanima[1] pošto se nisu mogla probiti 2 ustaška sata, upućenih kao pomoć, pružajući žilavi otpor, savladana je 16. studenoga u 21 sat,

Oružnička postaja razorena, a općina zapaljena.

Gubitci: 1 oružnički narednik i 2 vodnika poginula, 1 oružnik ranjen, dok je 20 oružnika zarobljeno i odvedeno.

Ovim se dopunjuje dnevno izviešće J.S. Br. 3317/taj. od 17. XI. 1942.

1. oružnička pukovnija 17. studenoga brzoglasno javlja:

16. XI. u 20 sati, na željezničkoj postaji Cerje Tužno (8 km s.i. Ivaneca) partizani dočekali teretni vlak, koji seje vraćao od Golubovca za Varaždin.[2] 3 vagona blaga pustili ili odveli sa sobom. Željezničku postaju demolirali i polupali b.b. naprave. Željezničko skladište zapalili, a zatim vlak bez strojovođe i vlakopratnog osoblja pustili prema Varaždinu, koji je projurio kroz postaju Varaždin i zaustavio se naletivši na teretne vagone. Žrtava nema.

Naši odredi iz Ivaneca i Varaždina u potjeri.

17. XI. u 0,30 sati, grupa partizana nepoznate jačine napala je željezničku postaju Rasinja, novac opljačkali i postaju zapalili.[3]

Istovremeno u selu Čukovcu vidio se je požar, ali se nezna što gori...«

»(M.P.)[4]

Glavni dozapovjednik
pukovnik (Josip Boić)
Boić v.r.

18/XI D«

Kopija, izvučena na šapirografu
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 18/1—20.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 167, str. 470—471.

[1] Vidi dok. br. 258, 259 i 276.
[213] Akciju je izveo Kalnički NOP odred. Vidi dok. br. 309.
[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

1942, studeni 19.

Zapisnik sa sjednice Okružnoga komiteta KPH Čazma upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju organizacije KPH u okrugu

ZAPISNIK

održan dana 19. XI. 1942. koji je počeo u 10.20h na sjednici O.K. Čazma. Prisutni: Ćule,[1] Ćuk,[2] Sijedi,[3] Hitri,[4] Posavec,[5] Pilot,[6] Svijetli,[7] Jože[8].

Dnevni red:

1.) Partizani
2.) Partija
3.) Skoj
4.) Savez mlade generacije
5.) N.O.O.
6.) A.F.Ž.
7.) Tehnika
8.) Narodno pomoć (članarina)
9.) Rad u vojsci
10.) Rad sa H.S.S.-om
11.) Kursevi
12.) Nužna potreba kolektivnog rada
13.) Biranje Biroa O.K.
14.) Eventualije.

Toč. 1.

Povodom prijašnjeg zaključka O.K. da primi za člana O.K. zamjenika komesara druga Surog[9] saopćuje drug Ćule da Povjerenstvo nije taj zaključak odobrilo već je za člana O.K. određen *komesar* Odreda drug Franc.[10] Pošto uslijed toga nema nikoga od Odreda to se ne može dobiti jasan pogled o stanju u Odredu. Određuje se da drug sekretar otiđe u Odred da izvidi stanje i da podnese izvještaj Birou.

Toč. 2.
Izvještaj o partiji.
Izvješćuje *kotar Kutina.* Jedinica br. 1. B. raj. članova 4

Jedinica broj 1. sastaje se redovito. Proučava materijal.

Jedinica broj 2, nije se sastajala 3 tjedna te je rad gotovo zamro. Članovi navađaju kao razlog toga česti dolazak partizana, održavanje veze sa njima, t. j. preopterećenost u tom pogledu. Prosvjetni rad je vrlo slab jer članovi slabo čitaju. Ta jedinica imade podršku naroda preko 35 članova N.O.O. te dva Skojevska aktiva sa 7 članova. Direktive partije pronose se dosta slabo u narod i ako je narod raspoložen proti fašizma.

Jedinica broj 3, je nova jedinica. Ona je tek otpočela radom te se još ne može dobiti jasan pregled njenog rada.

Jedinica broj 4. Rad te jedinice nije točno poznat jer se u to mjesto ne može radi blokade neprijatelja, a oni nisu išli van mjesta jer su članovi zaposleni privatnim radom.

Jedinica broj 5 Je nova jedinica. Izvještaji o njenom radu nisu primljeni i nije rad poznat.

Proslavu 25 god. Okt. revolucije proslavile su paljenjem krijesova. Parole nisu pisane jer nije bilo krede koja će se naknadno nabaviti.

Kotar Čazma

Jedinica broj 1. 4 člana (3m. i 1 ž.)
Sastaje se redovito. Politička svijest dosta niska, ali požrtvovnost prilična. Masovna podrška dobra. Pronose direktive ukoliko ih prouče.

Jedinica broj 2. 5 članova (muški)
Sastaju se redovito. Ostali rad nije točno poznat jer odgovorni rukovodioc nije mogao sastati se sa jedinicom radi blokade.

Jedinica broj 3. 3 člana (muški)
Ne sastaju se i ne rade nikako. Uzrok toga se nije mogao provjeriti jer nije bilo mogućnosti sastati se sa jedinicom radi toga jer je to izbjegao sekretar. Morati će se organizovati novo rukovodstvo.

Jedinica broj 4. 3 člana.
Ne sastaju se. Razlozi radi toga što jedan drug rukovodioc radi privatno u noćnoj službi. Masovne podrške nema.

Jedinica broj 5. 4 člana.
Sastaju se ali neredovito. Rade. Požrtvovni. Masovan rad, dobar

Jedinica broj 6. 6 članova (novi)
Sastaju se. Požrtvovni, organizaciono slabi.

Jedinica broj 7 4 člana (3 m. i 1 ž.)
Nova jedinica. Rad još nije mogao biti provjeren.
Proslava 25. god. Okt. revolucije. Kriješ paljen kod jedinice broj 1.

Kotarski komitet nije formiran te poslove vode ilegalci (terenci)

Kotar Dugoselo

Jedinica br. 1 5 članova (3 m. + 2 ž.) Sastoje se redovito. Odanost partiji dobra. Masovan rad dobar.

Jedinica broj 2. 3 člana. Rad nikakav.

Jedinica br. 3. 3 člana. Ne sastaju se. Jedino održavajuveze.

Jedinica br. 4. 4 člana. Sastaju se redovito. Radipožrtvovno.

Jedinica br. 5. *4* člana.

Jedinica br. 6. 3 člana. Sastaje se. Rade.

Jedinica br. 7. 3 člana. Sastaju se, nova jedinica.

Jedinica br. 2 i 3 su raspuštene, tako da ima sada samo 5 jedinica.

Kotarski komitet sastoji se od 5 članova.

Toč. br. 3.

SKOJ

Kotar Dugoselo, 36 skojevaca, 7 aktiva u 7 sela (35 m. -I- 1 ž.) Neredovito sastajanje. Rade. *K.K. Skoja ne postoji.*

Kotar Čazma, 6 aktiva, 27 članova u 7 sela (18 m. +9ž.). Nekoji se sastaju, nekoji ne. Rade požrtvovno. *K. K. Skoja postoji od 5 članova.*

Kotar Kutina, 16 aktiva u 12 sela, 61 član. (14 žena). *K.K. Skoja—postoji.* (5 članova). Starije jedinice rade dobro. Nove se tek uvađaju, i upućuju u rad. Omladina veoma aktivna.

Toč. 4

Savez mlade generacije nije otvoren.

Toč. 5.

N.O.O.

Kotar Čazma, 10 N.O.O., 3 su starija, 2 rade prilično a 1 slabo. Ostali odbori su novi te se njihov rad još nije mogao točno uvidjeti. Nedovoljna borbenost. Kotarski odbor ne postoji.

Kotar Kutina, 8 N.O.O. u 8 sela, sa 98 članova. Masovan rad dobar, sastaju se redovito i rade. Kotarski odbor ne postoji.

Kotar Dugoselo, 6 odbora sa 31 članom. Oslonac u masi dobar, ali članovi N.O.O. pasivni. Sastaju se redovito. Da bi se aktiviralo trebalo bi da dođe Odred i da održi nekoliko mitinga.

Toč. 6

A.F.Ž.

Kot. Čazma, 6 odbora. Sastaju se i rade. Politička svijest slaba. Potrebno bi bilo literature za žene.

Kotar Kutina, 2 odbora koji rade i sastaju se.

Kotar Dugoselo, 2 odbora. Rade i sastaju se.

Toč. 7

Stampali »Proleter« 12 kom.. Okružnice br. 3 (u) 20 (komada) i br. 4. (u) 20 (komada), Kom. letak (u) 400 kom., Upute za rad A.F.Ž. (u) 42 (kom.), Upute za rad N.O.O. (u) 80 kom., »Šta znači biti član K.P.«[11] (u) 60 kom., Partijcima u partizanskim jedinicama (u) 60 kom., Uvezali »Historiju« (u) 20 kom.. Letak iz »Glas Hrv. Zagorje« (u) 450 kom; Oktobarski letak (u) 1950 kom; Vjesnik broj 17 (u) 120 kom. U kotaru Kutina materijala nije bilo dovoljno. Trebalo bi više letaka za HSS. U Dugom selu dovoljno materijala ali stiže sa zakašnjenjem.

Toč. 8
Narodna pomoć (članarina)

Kotar Čazma	od 31 članova K. P.	članarina	840 Kn.
Kotar Kutina	od 26 članova K.P.		350Kn.
Kotar Dugoselo	13 članova K.P.	članarina	280Kn.
		Svega	[.470 Kn.

Kotar Čazma N. P. od 51 člana.		1.200 Kn.
		8.820 Kn.
Kotar Kutina N. P.	150 člana.	57.590 Kn.
Kotar Dugoselo N. P.	55 člana.	3.398 Kn.
	256 člana	71.008 Kn.

Utrošeno:		
Kotar Čazma	6.500	
Kotar Kutina	6.800	
Kotar Dugoselo	7.900	
Tehnika	20.000	
Ukupno	41.200	41.200
	ostaje	29.808 Kn

Toč. 9 Rad u vojsci.
Sa vojskom se ne održavaju veze niti taj rad ne zadovoljava i ako se vojska nalazi na teritoriju O.K.

Toč. 10. Rad sa HSS-ovcima
Članstvo HSS-a i niže njihovo rukovodstvo u kotaru Čazma traži suradnju te ih treba organizovati. U kotaru Kutina su već uglavnom obuhvaćeni. U kotaru Dugoselo bila bi moguća saradnja, ali uslijed reakcije i straha taj rad zapinje.

Toč. 11 Kursevi
Stavlja se u dužnost Birou da pošalje nekoliko mlađih ljudi u Glavni Štab na

kurs početkom decembra. Ujedno da se kod O.K. dobavi jednog teoretski jakog druga koji bi obilazio pojedine jedinice.

Toč. 12. Nužna potreba kolektivnog rada.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-15/499-1

[1] Dušan Čalić
[2] Vinko Jeđut
[3] Stjepan Kendelj
[4] Tomo Buđen
[5] Ivan Skubić
[6] Ivan Frgec
[7] Mato Svetličić
[8] Joža Šerment
[9] Ivan Turčilović
[10] Knebl Franc
[11] Odnosi se na brošuru. Vidi Sign., AIHRPH, ZB-Br. 52/1498

264

1942, studeni 19.
Zagreb

Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za studeni 1942. godine

(Primici)

	P.čl.	P. p.	P.št.	N.O.O.	A.F.Ž.	SKOJ	UKUPNO
II[1]	844	1346	1303	19280	1662		24435
III	1160	1986	304	22507	2600	1310	29867
IV	1465			31855			33320
V	600	1080	1301	10423	7895		21299
VI	550	500	270	13960	1440		16720
Graf	250	4530	24		4130		8934
Ž	1470	980	254	10655			13359
	6339	10422	3456	108680	17727	1310	147934
				Vanredno			111165
				Ukupno			259099

Vanredno:

j 67665.-	(V)	
1 25000.-	(IV)	
] 8000.-	IV	
] 3500.-	Debeli[2]	
j 2000.-	Zvonko-’	
! 5000.-	Savez	
	Drvodjel	

Uk. 111.165-

		Izd.(aci)
Oružje:	F.N. 9m/m sa 60 met.	3000.-
	F.N. 7.65 sa 8 met.	1000.-
	F.N. 6.35 sa 8 met.	900.-
		4900-
Lič.(ni):	Debeli[4]	3500.-
	Hromi[5]	3500.-
	Bobi[6]	3500.-
	Otpremni[7]	3500.-
	Žuti[8]	3500.-
	Zulejka (Katja)[9]	3000.-
	Umjetnik[10]	3500.-
	A.F.Ž.	3500.-
	Predavač[11]	3500.-
	Tehničar Želj.	800.-
		31800.-
Raz.(no):	2 Graetz-radio (6 cij.) à 11.700.-	23.400-
	50 kom Hrs legitim, à 15	750.-
	Stan za stroj u Kordun	350.-
	Akumulator (II)	130-
		24.630.-
N.P.	III. R. za XI.	900.-
	IV. R.	6.550.-
	V.R.	13.200.-
	VI. R	11.347.-
	III. R. za X.	30.000.-
	III. R. Pokrajincu	15.000.-
	Grafičari	500.-
		47.497.-

Or.(užje)	4.900.-
L.(ični)	31.800.-
R.(azno)	24.630.-
N.P.	77.497.-
Uk. iz.	138.827.-

Pr. 259.099.-
Iz. 138.827.-
Ost. 120.272.-
Za stroj — 20.000.-
100.272.-

100.272.-
Istra_____ 9.280.-
109.552.- Predano

19. XI 42.[12]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, R.O.—D.S. — kut. 1/20.

[1] II—VI brojevi rajona
[2] i [4] Ivan Mećar
[3] Franjo Zajšek Zvonko
[5] Janko Zrinjšćak
[6] Marko Linarić
[7] Vjerojatno se to odnosi na Mjesni odbor za otpremu ljudi u partizane.
[8] Ivan Jernej
[9] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[10] Ladislav Parfant
[11] Drago Krndija
[12] Datum zaprimanja u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu

265

1942, studeni 19.

Izvještaj Aleksandra Šohorca, sekretara ćelije Agitpropa Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje o obilasku Jelenića, Delivuka, Šimraka i Šobatovića

19. XI. 42.

IZVJEŠTAJ

Obišli smo četiri sela i to: Jelenića, Delivuke, Šimrake i Šobatovića. Ispisivane su parole. U svakom selu obišli smo svaku kuću i vodili diskusije sa stanovništvom i drugovima partizanima, te smo čitali skupno radio vijesti.

U selima ima najviše žena i ženske omladine. Muške omladine i muškaraca dosta manje. Iz svakog sela ima ponekog u ustašama (zadnja prisilna mobilizacija) ili u domobranima. Većina ostalih muškaraca rasturena na radu po ostalim selima.

Narod gotovo sav odmah prima diskusiju i aktivno učestvuje u njoj. Iz njegovog izlaganja proizlaze ova pitanja koja ih najviše interesuju: kad će se rat svršiti, da li će ih partizani opet napustiti, šta im valja raditi.

Kod naroda se općenito primjećuje strah od fašističkih represalija i osjeća se priličan utjecaj neprijateljske propagande vršene za vreme našeg otsustva. Ustaše su na vešt način prišle narodu i postigle to da kod naroda vlada skoro opće uvjerenje da su ih ustaše spasile od palenja i pljačke od strane Talijana. Od njihove strane lansirana je vest da je satnik Šimrak, rodom iz Šimraka, lično došao u ovaj kraj sa »svojom« vojskom da bi spasao svoj narod. Potom je taj isti satnik uputio muškarcima poziv u ustaše da bi tako obezbedili svoje živote i imanje. Pri prolazu kroz sela ustaše nisu nikog dirale, a jednom prilikom se dogodilo ovo: prolazi ustaška kolona, a par ustaša zatraže vode i voća. Ustaški satnik ih grubo vraća u stroj i obraća se ženi rečima: »Ne daj im ništa. Nisu oni partizani, pa da pljačkaju.« Prilikom našeg dolaska netko je razširio vest da će partizani sada da kolju i pale, zbog odlaska ljudi u ustaše, te je zavladao općeniti strah.

Ljude možemo podeliti na dve grupe. Većina se ne boji partizana, osjeća se njihova ljubav i simpatije prema partizanima kao prema narodnoj vojsci, ispoljavaju mržnju prema okupatoru i ustašama. Manji dio se još boji partizana, izjednačava nas sa ustašama (»vojska jedni — vojska drugi«), a u zadnje vreme, pod uticajem ustaške propagande, naginjali su više ustašama. I taj dio mrzi tuđince okupatore, ali u ustašama vidi »svoju« vojsku.

U selu Šimrakima dogodio se prije mjesec dana ili 5 nedjelja jedan slučaj koji je narodu ulio strah od partizana. Tri naša druga od kojih se jedan zove Joja, bili su u selu, te su svratili u kuću jedne drugarice. Tu su pili, razgovarali sa ljudima i veselili se. Kad su izašli iz kuće, jedan je opalio 6 metaka u vazduh iz karabina. Krenuli su dalje i pucali u prozore jedne kuće, tako da su metci udarili neposredno iznad djece koja su unutra spavala. Potom je jedan od njih bacio bombu pored kuće. — Ovo sve po iskazu drugarice gdje su bili. Ta ista drugarica veli, da je ovo mnogo zastrašilo narod i stvorilo ubeđenje da će partizani pucati u ljude.

O ovome slučaju čuli smo već ranije, samo nismo imali podrobnijih podataka. Čuli smo daje u toj grupi bio Duka Breberina, Oficir u II. O.Z. te da je on bacio bombu. Ovo bi trebalo ispitati.

Za grupu:
Saša[1] Šohorac v. r.

(M.P.)

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-166/12a

[1] Aleksandar

1942, studeni 19.
Sisak

Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na domobransko-njemačku posadu u Blinjskom Kutu i željezničku prugu Caprag—Sunja

»Veoma žurno«

»ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
GLAV. STOŽ. ODJEL
Glst. Br. 10568/Taj.
U Sisku, dne 19. studeni 1942.

Tajno

Predmet: Dnevno izvješće:
I.D.S. za 19. studeni 1942.
do 18 sati.

GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA

(Operativni odjel.)...«

»...Prepad na Blinjski Kut, miniranje i rušenje željezničke pruge Caprag—Sunja pokazuje ozbiljnost opasnosti u ovom području.[1]...«

»... 18. XI. o. g. oko 5 sati partizani su napali jedan teretni vlak između Vukosavljevice i Pitomače. Odveli su dva vagona domobrana-novaka, jedan vagon svinja, jedan vagon brašna. Ostale vagone zapalili.

Područje 2. pješačke divizije:

1. — 19. XI. o. g. između 2 i 3 sata partizani[2] su minirali željezničku prugu najednom mjestu između Capraga i Blinjskog Kuta, povadili tračnice između Brđana i Blinjskog Kuta i napali jačom snagom na željezničku postaju i oružničku postaju u Blinjskom Kutu.

Na minu je naletio jedan teretni vlak: 2 lokomotive i 4 vagona su se izvrnili, nekoliko željezničara za sada nestalo.

Pri napadu na Blinjski Kut zapaljena željeznička postaja i jedna željeznička zgrada.

Nekoliko naseljeničkih kuća opljačkano, 5 domobrana 4. sata željezničke stražarske bojne zarobljeno, kao i zapovjednik oružničke postaje. Od njemačkog odjela (oko 25), koji je pritekao u prvu pomoć, 4 poginula a 1 težko ranjen,

a za oko 12 ne zna se. Od oružnika, koji su se najprije branili u oružničkoj postaji, a zatim iz jedne kuće, 1 mrtav, 1 ranjen, ostali su u borbi izdržali do kraja.

Promet Caprag—Sunja uzpostavljen je oko 16 sati sa prelazom...«

».. .Obzirom na ozbiljnost prikupljenih viesti o predstojećem napadaju na Sisak, poduzete su potrebne mjere opreza i zaštite. 2. sat I. obkoparske bojne (osim jednog voda na osiguranju prelaza r. Save) povučen je privremeno u Sisak...«

»... Pokretanje i premještaj vlastitih četa

a) 2. sat. I. obkoparske bojne povučen u Sisak, osim 1 voda koji je ostao za osiguranje prelaza preko r. Save.

b) U toku 19. XI. o. g. upućeni su dielovi 2. pješ. divizije iz Blinje, Kukuruzara i Sunje u podhvat čišćenja područja jugoistočno od Siska.

c) Prema izvješću 2. pješ. divizije zapovjednik III. bojne 741. gren. pukovnije dobio je zadatak da u toku 20. i 21. XI. o. g. očisti zemljište Sisak Mošćenica Novo Selo Komarevo Dubovac Sisak. Južno od njega čisti Petrinjski zdrug, a istočno II. Gorski zdrug...«

»Po nalogu Zapovjednika
GLAVAR STOŽERA«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut 15, reg. br. 19/1—32.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 169, str. 473—475.

[1] Vidi dok. br. 260 i 279.
[2] Sedma banijska NO brigada i Treći bataljon Banijskoga NOP odreda. Vidi bilj. br. 1.

267

1942, studeni 20.

Iz izvještaja Štaba Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o vezi s Drugom operativnom zonom

»ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE

Broj: 751/1942
Dana 20 novembra 1942
Predmet: Vojni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU
Narodno-oslobodilačke partizanske vojske Hrvatske...«

»... V. Veze sa susjednim operativnim zonama

»...Veza sa II Operativnom Zonom su sljedeće: sa Moslavačkim Odredom izmjenjujemo pisma svakih 10 do 14 dana. Oni se žale na to da imaju preslabe odnosno nikakve veze sa Štabom II Operativne Zone (sa svojim štabom) a isto tako da nemaju veze sa Glavnim Štabom. Tuže se da nemaju prema tome ni dovoljne pomoći ni upute za rad. Mi im šaljemo sve u čemu bi ih mogli pomoći. Dosada te veze nisu bile sa njima najbolje ali ne našom krivicom (a možda malo i našom krivicom), nego njihovom krivicom. U zadnje vrijeme su se veze malo poboljšale, odnosno redovnije su. Ovdje ćemo vam poslati zadnje njihove izvještaje koje su poslali nama, ako niste dobili od njih izvještaj, da se možete njima koristiti. Sa Štabom II Operativne Zone mi do danas nismo uspostavili nikakvu vezu. Kao što smo vam u pređašnjim izvještajima javili mi smo formirali dva manja bataljona od kojih seje formirao jedan manji Odred i pošao na Kalnik zvani Kalnički odred.[1] Mi smo tom Kalničkom odredu dali 7 puškomitraljeza i dosta dobre partizane, dali smo nešto i kadrovaca (druga Čiču, informativnog oficira naše Zone[2]). U sastav tih dvaju bataljona ušla je bivša Banijska proleterska četa koja je prije toga duže vremena dejstvovala na terenu III Operativne Zone. Njih je bilo oko 56 proletera. Komandant toga Odreda bio je drug Šibi[3] a komesar drug Jože[4] koje ste vi iz Glavnog Štaba ovamo uputili. Oni su nam po svom dolasku kazali da dolaze po toj misiji i da im mi damo neki proleterski bataljon kojeg ustvari ovdje nije bilo (zahvaljujući, jasno nepravilnom radu). Ali mi smo shvatili važnost operacija na sektoru II Operativne Zone i poslali što smo najviše mogli na sektor oko Kalnika.

Otkada su te snage otišle na Kalnik do danas nismo sa njima imali nikakve veze. Nijedan izvještaj i nikakvo pismo od njih nije stiglo. Stigle su samo dvije partije ranjenika koji su nam usmeno ispričali kako je tamo na njihovom sektoru. Kažu da su imali dan i noć borbe. U borbama su imali dobroga uspjeha. Dobili su dosta oružja.[5] Sada ima rezerve karabina (mi smo im preporučivali da povedu sa sobom 50 nenaoružanih ljudi, a oni nisu htjeli nego su samo poveli oko 10). Pričaju da ih narod tamo jako lijepo dočekuje, da ih hrani i izlazi im u susret. Samo neće nikako da ide u partizane. Nije narod još tamo podgotovljen za aktivnu oružanu borbu. Zbog toga sada imaju priličan broj rezerve karabina a nemaju ljudstva. Mi bi im to poslali, ali kako sam gore naveo nemamo sa njima veze, a niti oni to traže. Nisu kazali ni svojim ranjencima gdje će ih i kako pronaći kada ozdrave (ovdje ranjen

leži i komandant njihovog bataljona drug Demonja[6]). Srazmjerno kolike su borbe vodili tamo mnogo ranjenika nemaju, kao ni mrtvih. Od zadnje grupe ranjenika koja je od njih došla čuli smo da su imali veće borbe i da je Odred napustio Sektor Kalnika i otišao za Žumberak. Da li su tamo stigli i šta je sa njima bilo mi ne znamo. Mogućnost održanja veza sa nama bila je dosta velika, jer se naš 1 bataljon nalazi na zapadnom dijelu Bilo Gore i oni su znali točno gdje ga mogu naći, a pogotovo imali su u sastavu svoga Odreda velik broj boraca sa sektora zapadnog dijela Bilo Gore i ovih naših krajeva ovdje. Zadnju partiju ranjenika poslali su bez ikakve pratnje. Svakom su u kola metli po jedan karabin i tako su ih samo sa seljacima poslali na put, iako većina od ranjenika nije mogla da upotrijebi te date im karabine. Dosada se nisu ni interesirali šta je i kako je sa njihovim ranjenicima. Pojedinačno od njih stižu i po neki partizani borci za koje ne znamo da li su dezertirali od njih, ili su se izgubili, poslije sukoba sa neprijateljem, od svojih jedinica, kako ti borci izjavljuju kad stignu u naš bataljon koji se nalazi na sektoru Bilo Gore. Mi moramo vjerovati da su se izgubili od svojihjedinica, jer nemamo drugih izvještaja. Njih je ukupno dosada stiglo oko 20 za vrijeme otkako se tamo nalazi taj Odred. Sada se nalaze u sastavu našeg I bataljona Brigade.

Iz razgovora sa komandantom bataljona drugom Demonjom vidi se da se tamo može raditi i održati iako neprijatelj brzo reagira i vrlo je osjetljiv na taj sektor oko Kalnika. Mi ćemo se potruditi sa naše strane da dođemo s njima u vezu (no to je mnogo teže jer se oni nama ne javljaju i ne znamo gdje se mogu pronaći, a oni su stalno u pokretu). Kao što sam gore kazao oni vrlo lako mogu nas da pronađu i da im pomognemo, odnosno da razvijemo i tamo požar Narodno-oslobodilačke borbe...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički Komesar
otsutan

Komandant
Grga[7]«

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1481, reg. br. 17—8.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 77, str. 248—250.

[1] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 186.
[2] Slobodan llić
[3] Ivan Šibi nije bio komandant Kalničkoga NOP odreda već Mate Jerković. Šiblje u to vrijeme komesar jednog bataljona.
[4] Horvat
[5] Vidi dok. br. 287.
[6] Narodni heroj Nikola Demonja
[7] Jankes

1942, studeni 20.

Izvještaj Milke Kufrin Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o svom radu među omladinom, raspoloženju omladine i njenoj organiziranosti na Žumberku i u Trinaestoj NO U brigadi »Josip Kraš«

20. XI. 1942.

P.K. SKOJ-a[1]

Dragi drugovi!

Kad smo se vratili na naš teren dočekao nas narod i omladina uglavnom prijateljski. Ustaše su popisali žito i stoku i sve to namjeravaju opljačkati: silom su otjerali nešto omladine u vojsku. Narod je radi toga ogorčen, mrzi fašiste i uviđa da je potrebno da se bori. Omladinci se ne dadu u Pavelićevu vojsku, jer znadu da ih on šalje na istočni front. Mnogi još ne razumiju našu narodno-oslobodilačku borbu pa se drže hladno prema nama. Općenito se svi boje paljenja i ubijanja sa strane ustaša.

U općini Radatović gdje smo već prije organizirali omladinu neprijatelj je pljačkao i palio pa se samo mali dio pokolebao dok su ostali svi uz partizane, sretni su što smo se mi vratili. Odbori su naši ostali čvrsti i omladina je sva još više ogorčena prema Talijanima. Omladinci govore da će sada ići u partizane. Iz krajeva oko Samobora i Zagreba mobilizirali smo 12 omladinaca a imade i tamo mnogo uslova za rad i za organiziranje omladine u S.M.G. U kotaru Velika Gorica radi drug Mika Špiljak, ali nemam nikakvih podataka iz tog kotara kao ni iz Jaske. Ni čitavom ovom terenu imamo mnogo uslova za rad s omladinom, moći ćemo ih dosta mobilizirati u najskorije vrijeme dok samo razvijemo naš rad.

Za vrijeme našeg putovanja radila sam u ovoj XIII brigadi. Obišla sam sve čete, formirali smo aktive Skoja, raspodjelili dužnosti i omladinci su s mnogo volje prišli radu. Do sada radili su već po svim sektorima osim na sektoru Saveza Mlade generacije.

Skojevci su se po četama istakli naročito u sarađivanju u zidnim novinama. Pišu članke za zidne novine i pjesme. Formirana su i bataljonska rukovodstva Skoja u sva tri bataljona. Omladinci u brigadi imaju mnogo volje za rad i žele da imamo što više uspjeha u ovim hrvatskim krajevima.

Dragi drugovi! Kako da postupim s omladincima radi skojevske članarine. Mnogo njih nema nikakovih novaca. Kad im kažem da posuđuju jedan

drugome kažu da nemaju. Poslali smo drugove da rade po pojedinim kotarevima.

Smrt fašizmu — sloboda narodima!

Drugarski pozdrav
Milka[2]

[3]Šaljem vam dvije pjesme koje su omladinci ispjevali. One su bile u zidnim novinama.

Šaljem vam i prikaz proboja našeg za vrijeme posljednje ofenzive.

Sljedeći put biće toga više.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, SKOJ — 2/1189

[1] Pokrajinski komitet SKOJ-a za Hrvatsku
[2] Milka Kufrin, član Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku
[3] Navedeni prilozi nedostaju

269

1942, studeni 20.
Varaždin

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama Zagorskoga i Kolničkoga NOP odreda te međimurske diverzantske grupe

Varaždin, 20. XI. 42.

II Operativnoj Zoni

Zagorski odred je izvršio 16. XI. 42. akciju na željezničku stanicu Cerje Tužno. Zaustavljen po prvi put u onom kraju teretni vlak na ivanečkoj pruzi. Stanica je demolirana i zapaljena. A partizani seli na vagone, sve željezničko osoblje odstranili sa vlaka samo je ostao strojovođa koji je morao da vozi kako

(su) mu naredili partizani. Tako se partizani vozili na istom vlaku 8 kim. Tu izašli svi dolje a strojevođa pustio punom parom vlak u stanicu. Signali su već prije toga na samoj stanici bili uređeni tako da je vlak imao slobodan prolaz. Tada je vlak jurio sa zapaljenim službenim kolima u Varaždin a tamo su željezničari mahali sa svetilkama da vlak stane na stanici, ali vlak (je) samo jurio i da nisu bila 2 teretna vagona na tom glajzu bio bi vlak otišao u Dravu. Tako se uništila lokomotiva i 2 vagona. Detaljan izvještaj će stići posle.

Kalnički odred je 16. XI. 42. izvršio akciju na stanicu Čukovec u blizini Ludbrega. Stanica demolirana i zapaljena. Isti odred je izvršio 17. XI. akciju na stanicu Jalžabet, u blizini Varaždina — te demolirao i zapalio stanicu i općinu u istom mestu.

Dalje naša diverzantska grupa od 5 ljudi u Međimurju zavjetovala se da će nešta učinit za samu godišnjicu V.[elikog] Oktobra i ona je svoj zadatak uspješno izvršila. Oni su razvalili prugu koja je itekako važna fašistima u Međimurju da su okrenuli prugu u duboki jarak kod Štefanca i čekali da naiđe vlak. Kada su drugovi videli daje lokomotiva počela da skreće a još više kada su počeli vagoni brže jedan za drugim na hrpu slagat (se) ko kakove kištre tako da su samo ostala 2 vagona na prugi. Promet je bio zaustavljen par dana, a tamo je bila hrpa šećera i drugi živežni namirnica koje su bile upućene na istočnu frontu. Drugovi se vratili sretni i zadovoljni svojim kućama sa više volje i snage za drugu akciju.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Jura,[1] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, NOV-9/936

[1] Stjepan Puklek, organizacioni sekretar OK KPH Varaždin

270

1942, studeni 20.
Varaždin

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o stanju i radu partijskih organizacija, na području okruga Varaždin

582

Varaždin 20. XI. 42.

Stanje organizacije u O.[kružnom] K.[omitetu] V.[araždin]

U samom Varaždinu

Za sada ima članova P. [artije] 2 i to koji uopće ne odgovaraju današnjici jer je njih vreme preteklo i ne možeš ih pokrenuti. *U općini Petrijanec* postoji općinska jed. od 3 čl. i iz 3 sela. Jedan od ovi[h] je imao zadatak da ide u Međimurje i da izvrši zadatak kojeg je on sam predložio i njega je izvršio 100% sa uspjehom. A drugi 2 su dosta slabi i uplašeni.

Kotar Ivanec

Tamo za sada nema partiske jedinice ali ima kandidata 7 od kojih bi formirali kotarski komitet. To će se sada videt kako će se držat posle ovi[h] akcija. Jer do sada nije niko uopće radio na tom terenu. Sada se tek probija led, tako isto stoji sa rudarima. Do sada je sa rudarima prilično pošlo i tu će se moći nešto uradit[i]. Njihovi prilozi su slabi, obzirom na slabu plaću, Imaju nadnicu od 65 k.[una]. Zadnji obračun iznosi oko 1700 K.[una].

Kotar Novi Marof

Tu za sada stojimo dosta slabo jer se tek počelo sa radom i tu su ljudi (u) H.S.S.-u, i ide dosta teško sa njima. Ali je svjedno počeo rad i neki vodeći su pristali da rade. Do sada nisu još ništa sakupljali.

Kotar Ludbreg

Tu je rad počeo na [j]zad poslije oni [h] apšenja na proljeće. Tu je formiran K.K. od 3 drug[a] ijedne drugarice. Postoje i 2 jedinice, jedna u selu G. i druga u H. inače slabo rade. A uglavnom njihov rad se sastoji (od) sakupljanja pomoći u naturi ili novcu.

Kotar Koprivnica

Tu za sada postoji jedna jedinica u selu Đ.[elekovcu] od 4 druga. Ta jedinica prilično dobro radi, ali isto kao i sve ostale, uglavnom sakupljanje a ne politički.

Za Međimurje

Vam ne mogu ništa tačno dat, to ćete dobit sledeći put.

II.

Stanje N.O.O. u O.K.V.

U samoj okolici V. [araždina]

U tvornici T.[1] postoje 3 odbora N.O.O. u jednom odelenju. Ti odbori su

ovako sastavljeni. Od svakog odbora po jedan najbolji drug i oni sačinjavaju jedan glavni odbor i svaki od njih ima svoj pomoćni odbor. Čitaju svu našu štampu vole da rade. Do sada sakupljaju oko 1200 K.[una].

U općini V.[2]

Imamo 2 N.O.O. po 3 druga. Ti odbori su tek formirani i novi ali imaju volju da rade i svesni su da oni nemožeju da ovako mirno čekaju.

U općini P.[3]

Imamo 2 N.O.O. po 4 druga. I oni su tek počeli sa radom.

U ludbreškem kotaru

Imamo 2 N.O.O. Kakva je jačina ne mogu opisati, jer ne znam tačno.

U koprivničkom (kotaru)

Imamo 3 N.O.O. Ti su dosta jaki, odnosno jači od ovih drugi[h]. Inače sami ljudi više napredniji.

III.

Stanje A.F.Ž.

U Varaždinu ima jedna grupa i ta do sada nije dala od sebe ono što bi mogla.

U koprivničkom (kotaru) ima 1 grupa i to radi prilično dobro i skoro bolje nego drugovi.

U ludbreškom (kotaru) ima jedna, ali te su dosta slabe i plašljive usled toga što su njihovi drugovi na proljeće pohvatani i nalaze se u logoru i ništa se ne javljaju.

IV.

Stanje S.K.O.J.-a u O.K.V.

Skojevski rad stoji bolje od svi[h] drugi[h] radova i rada i proširuju svoj rad.

U Varaždinu su škole obuhvaćene sa radom. Radnička omladina je isto obuhvaćena. U tvornicama stoji dosta slabo.

U svim kotarevima je donekle obuhvaćena omladina samo još nisu formirani kotarski (komiteti) ni O.S.M.G.

V.

Tehnika

Ona je počela sa svojim radom prilično dobro i na vreme svršava posao, samo što sami čl. O.K. rade sami pa za to vreme zaostaje drugi rad. Inače za matrice pisat i crteže imamo ljude koji rade sa voljom. Do sada izbacujemo po 200 primera[ka].

VI.

Stanje N.P. za sada

Radi, samo ne radi kako bi to trebalo, danas da radi. Za sada stoji najbolje u V. [araždinu] ali bi još bolje mogla. U V. [araždinu] ima 9 odbora (n.) p. koji obuhvaćaju 80 ljudi, a to je premalo za V.[araždin],

U Ludbregu stoji dosta slabo, jer su ljudi uplašeni od proljeća usli[e]d hapšenja. A i bila su i sada neka hapšenja, neki[h] Englezera i među njima i naša 3 koji su nešto radili po narodnoj pomoći.

VII.

Sama raspodjela rad [a] čl.[anova] O.K. V.[araždina] biće sada nova, pa ćemo Vas obavjestit u sledećem dopisu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Jura[4] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-I5/508-1

[1] Tivar
[*l*] Vidovec ili Vinica
[*] Petrijanec
[4] Stjepan Puk lek

271

1942, studeni 20.

Izvještaj Štaba Moslovačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o nekim akcijama odreda i ofenzivi neprijatelja na području Moslavine

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
Broj
20. XI. 1942

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Akcije prvog bataljona

11. XI. 1942 god. izvršile su snage I bataljona pretres u ustaškom selu Kapelici. Zaplijenjene su 3 puške, 3 bombe i nešto vojničke spreme. Uvaćen je jedan od najvažnijih ustaških bandita u tom selu i likvidiran.

Akcije drugog bataljona

12. XI. 1942. god. izvršile su snage II. bataljona napad na žandarmerijsku stanicu u Dubravi. Stanica je zauzeta i tom prilikom zarobljeno je 10 karabina, 3 pištolja, 1200 metaka, nešto bombi i mnogo ostale ratne spreme. Iste snage su na povratku kroz- nekoliko sela pohvatale par ustaških bandita koji su likvidirani. Kod povratka su također uništili jednu lokomotivu šumske željeznice pokraj Križa.

Odredske akcije

14. XI. 1942. god. otpočela je reakcija na naš Odred. U reakciji je učestvovalo preko 3000 vojnika Crne legije i Gorskog zadruga, naoružani tenkovima, bacačima i topovima. Borbe su trajale 3 dana. Naše snage su manevrirale po terenu i nanijele neprijatelju na nekoliko mjesta dosta osjetljive gubitke. U borbama smo imali 4 mrtva i više ranjenih.

Neprijatelj se povukao a da nije uspio da nam zada veći udarac, a niti da nas izbaci sa terena. Još uvijek se nalazi oko našeg terena priličan obruč neprijateljskih snaga i mi vjerujemo da će neprijatelj ponoviti napad.

18. XI. 1942. god. sukobile su se naše snage sa neprijateljem u Vel. Bršljanici. Mi smo imali jednog ranjenog a neprijatelj je imao jednog mrtvog.

Osim gore navedenih, akcija bilo je više sitnih akcija po hrvatskim selima. Mogućnosti za akcije su vrlo male, budući da se neprijatelj kreće terenom u jačim formacijama i u vrlo pripravnom stanju, a njegove posade su također vrlo jake i dobro utvrđene.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
Franjo Knebl v. r.

Komandant
Marijan Cvetković v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1602, reg. br. 2/9.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 75, str. 226—227.

1942, studeni 20.

Izvještaj Štaba Moslovačkoga NOP odreda Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o radu i organiziranosti partijske organizacije u odredu

ZA ŠTAB
Moslav. Odreda
N.O.P.O.H.
20 studeni 42,

IZVJEŠTAJ

o radu Komunističke Partije Hrvatske u M.O.-u.-
1.

Članova 54 od toga u Štabovima 18
Kandidata 26 ” ” ”1

Sastanci održavaju se redovno nedeljno i to: jedan redovan i jedan prosvjetan.

Kod članova obrađivao se slijedeći materijal: »12 uslova«,[1] »O kadrovima«, »Komunistička Partija u današnjoj Narodno-Oslobodilačkoj borbi«,[2] »Okružnica br. 3 i 4«, »Staljin: Lenjin planinski orao«.

Kod kandidata obrađivalo se: »12 uslova« i »Uloga K.P.J. u današnjoj Narodno-Oslobodilačkoj borbi«.[3]

Partijska svijest i članova i kandidata nije na potrebnoj visini, dok je teoretska sprema više nego bijedna. Dosadanje izučavanje materijala nije bilo sistematsko i nije se prema tome mogao potreban uspjeh postići. U većini slučajeva radilo se individualno. U posljednje vrijeme stalo se kolektivno raditi ali dosadanji minimalan rad na tom polju nije se mogao nadoknaditi zbog kratkoće vremena a i zbog naročitih prilika u kojima se nalazimo obzirom na napadaje reakcije. Sistematski rad počeo je od najosnovnijih temelja budući da su i ti manjkali.

Boljševizacija same Partije je na niskom stupnju. Općenito slab rad nije mogao donijeti potreban u tom smjeru uspjeh.

Mogućnost proširenja Par. postoji samo uz uvjet jačeg političkog rada svih članova i podizanjem političke svijesti u redovima partizana. Kao i pravilnim ukazivanjem na rukovodeću ulogu K.P.J. u našoj današnjoj borbi. Objektivne mogućnosti postoje i treba samo zapeti.

Borbenost članova je u većini slučajeva pozitivna i primjerna što se vidi iz toga da je najviše poginulih u našim borbama i akcijama bilo iz partijskih redova. Međutim ta se borbenost dade podignuti na još stepen dok se postigne viši stupanj boljševizacije samih članova.

Samokritika je vrlo slaba i neobjektivna što je uzrok uskogrudnost i malogradanština koje još uvijek imade kod naši[h] članova.

Kritika je često preblaga i neumjesna što je uzrok gore spomenuto iako se uvijek naglašava potreba objektivne kritike kako bi se ispravljale učinjene pogreške.

Potpuni ugled Partije nije se jednako postigao u svim jedinicama. U većini slučajeva uživaju samo pojedini članovi veći ugled dok kolektivno to ne postoji, tj. ne postoji ugled Partije kao cjeline, što je uzrok nekolektivan rad kao i nedovoljno populariziranje Partije i što život članova nije onako korektan kako bi to trebalo da bude. A isto tako uzrok je što partizani ne poznaju u dovoljnoj mjeri Partiju.

Odnos komandanog osoblja u posljednje je vrijeme bolji prema partizanima, ali koji prije nije bio na visini. To se postiglo pravilno kritikujući isto osoblje. Partizani su često puta sitničavi u svojem traženju što je povod njihov relativno dobar život u odnosu prema životu partizana drugih sektora.

Po nacionalnoj pripadnosti članova Hrvata 62%, Srba 36%, ostalih 2%. Vrlo mali je postotak Srba članova što ne odgovara broju Srba koji sudjeluju u partizanskim redovima iz ovoga kraja. Njihov postotak morao bi biti daleko veći jer ukupan postotak Srba-partizana je preko 70%. Postavlja se pitanje uslijed čega je ta nenormalnost — odgovor je jednostavan: slab politički rad u pozadini a prvenstveno je slab rad Partije. I baš iz toga nepoznavanja Partije i njenog rada proizlazi veoma mali postotak Srba partijaca. Osim toga postojao je jaki šovinizam koji je kraj i onako slabog rada još više otežavao razvoj Partije na terenu. Sadanji članovi partijci Srbi primljeni su u članstvo kao partizani tako da nema ni jednog Srbina partijca iz vremena prije Narodno oslobodilačke borbe.

Nacionalni odnosi u redovima partizana postaju svakog dana sve bolji. Nekih naročitih suprotnosti zapravo nema, ali je bilo slučajeva kada je dolazilo sa strane Srba izvjesno lučenje od ostalih, što se je pravilnim objašnjavanjem Narodno-oslobodilačke borbe uspjelo smanjiti do najmanje mjere. Dolazilo je to iz nepovjerenja Srba prema Hrvatima čega danas više nema. Ti odnosi poboljšali su se od vremena od kada Srbi sve više ulaze u komandni sastav, i to u redove višeg komandnog osoblja.

Rad kao i utjecaj Partije u pozadini je više nego mizeran što se najbolje vidi po tome što na čitavom našem zapadnom sektoru gdje mi permanentno djelujemo ima svega 6 partijskih jedinica. Od toga na sektoru djelovanja

II. Bataljona svega 2 jedinice.

Stanje SKOJ-a je slijedeće:

Članova: 41. SKOJ je održavao svoje redovite sastanke. Obrađivao se slijedeći materijal: »12 uslova«, »O kadrovima«, »Referat komesara vanjskih poslova SSSR-a druga V.M.[4] Molotova«, »Tito: 25 godišnjica Crvene Armije« i vodile se diskusije o Narodno-oslobodilačkoj borbi«, proučavao se još: »Partizan br. 1«.

SKOJ vrlo lijepo napreduje i posvećuje se još veća pažnja da bi ga se još više uzdiglo. Članovi SKOJ-a uživaju lijepi renome jer se odlikuju borbenošću i druželjubljem. Naravno da bi se njihov cjelokupan nivo dao dignuti na još veću visinu što će se postići sistematskim radom u njihovim redovima. Manjkavost im je pomanjkanje dovoljne spreme u teoretskom pogledu. Međutim intenzivnim radom uspjeti će se ukloniti i taj nedostatak.

Regrutacija SKOJ-a vrši se iz redova ostale omladine koja je okupljena u S.M.G.-e. Ta omladina je pozitivna i daje mnogo nada da će se uspjehom ispuniti zadatke koji se pred nju postavljaju.

III.

Savez mlade generacije obuhvaća svu onu omladinu koja još nije ušla u SKOJ. S tom omladinom u novije vrijeme sistematski se radi i postiže se i lijepi uspjesi tako daje već uspjelo dobar broj SKOJ-evaca regrutovati iz njihovih redova.

S.M.G. je obrađivao slijedeći materijal: »Partizan br. 1«, »Omladinski borac br. 4—5«, »Borba kineske omladine«,[5] »Djeca iza bodljikave žice«[6] a naročito su se vodile diskusije o našoj Nar.-Osi. borbi o ulozi K.P.J. i t.d.

S.M.G. kao i SKOJ mnogo obećava samo mu se mora posvetiti mnogo pažnje.

Iako S.M.G. dobro napreduje u našim jedinicama veoma se slabo stoji s njima na terenu. Tu imade svega nekoliko osnovanih i čiji rad još ne klapa. Krivnja je tome prije svega što politkomesari nisu dovoljno posvećivali pažnje njihovom stvaranju. Sada se je međutim počelo intenzivnije i na tom polju raditi i uspjesi se već opažaju.

IV.

A.F.Ž. stoji u pozadini veoma slabo. Osnovan je veoma malen broj istih. Iako je nužno njihovo osnivanje tako da bi mogli i drugarice što (više) aktivizirati u našoj današnjoj borbi. Mogućnost osnutka postoji i stavilo se u zadatak da se najaktivnije poradi na tom polju.

V.

Iz svega gore izloženog jasno se vidi daje rad Partije kako u jedinicama a napose u pozadini bio nevjerojatno slab i da je to osnovni uzrok svih nedostataka koji su se pokazali u našem političkom radu. Podizanjem Partije na visinu koju ona zaslužuje obzirom na njenu rukovodeću ulogu u našoj borbi izbjeći će se sve pogreške. Na osnovu toga stavilo se u zadatak svim članovima Partije a napose sekretarima jedinica da se uloži maksimum napora kako u vlastitoj izgradnji a još više u populariziranju Partije i njenim podizanjem na viši stepen boljševizacije da bi i partizani i pozadina zavoljeli Partiju a to se može postići samo njenim pravilnim upoznavanjem.

Rad politkoma koji do danas nije zadovoljavao popravlja se uslijed jače kontrole i upućivanjem njih samih u njihove dužnosti koje im do sada nisu bile

u punoj mjeri poznate. Pomanjkanje dobrog kadra silio nas je postavljati drugove koji nisu u potpunosti odgovarali tim funkcijama te su se greške veoma teško izbjegavale. Događaji brzo lete a izgradnja polako napreduje.

Ni vojnička lica nisu uslovljavala svojim položajima i zato smo ovih dana učinili nekoliko izmjena u nadi da će sada i to pitanje biti pravilnije riješeno.

Političke prilike na terenu nisu naročito dobre jer se opaža sve veće udaljavanje masa od naše borbe uslijed taktiziranja reakcije koja iz svojih posljednjih pohoda nije zlostavljala te mase i koje su prilično povjerovale njihovoj »dobroj namjeri« i ne žele aktivno sudjelovati u borbi. To se samo opaža kod jednog dijela srpskog življa. Znači da treba sada pojačati političku aktivnost održavanjem mitinga, konferencija, osnivanjem N.O.O.-a, S.M.G. da bi se u potpunosti raskrinkale banditske vlasti i njihove namjere.

Rad N.O.O.-a odbora prilično je slab te je nužna njihova reorganizacija kako bi oni stvarno dobili pravi oblik predstavnika civilne vlasti. Osjeća se njihova labavost i zato je stavljeno u zadatak svim politkomesarima najživlji rad na tom polju.

Da bi se partijski što pravilnije proradilo i da bi se članove podiglo na stepen na kojem bi morali da budu sprema se partijski kurs.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Z. KOMESARA:
John Turčinović Suri, v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-44/171

[1] Odnosi se na brošuru J. V. Staljin, Dvanaest uslova za boljševizaciju Partije. Vidi sign., AIHRPH, ZB-Br-17/547

[2] Odnosi se na brošure Josipa Broza Tita. Vidi sign., AIHRPH, ZB-Br-3/65

[3] Isto kao bilješka 2.

[4] Vjećeslav Mihajlovič Molotov

[5] Napisala M. Paškova

[6] Izdanje »Omladinskog borca«, 1942.

1942, studeni 20.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Ministarstvu domobranstva NDH o organizacijskom stanju i akcijama partizanskih jedinica na području sjeverozapadne Hrvatske

»ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Glav. stož. odjel
Glst. Br. 10545/Taj.
U Sisku, dne 20. studeni 1942.

Predmet: Doglasno izvješće
za PRVU POLOVINU mjeseca
STUDENOG 1942. GODINE. TAJNO!

1. - MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA (Glst. - Očevidnostni odjel — 2 primjerka)...«

»...II. B. - PARTIZANSKO KOMUNISTIČKA AKCIJA I PROTU-MJERE...«

»...Najznačajnije podhvate partizani izvode sada u Zagorju na Kalničkom Gorju koje predstavlja njihovo glavno uporište odakle se povremeno prebacuju prema Bilo Gori i Ravnoj Gori. Sada je u postrojavanju Kalnička partizanska brigada.[1] Ovo djelovanje svodi se na napadaje na industrijska poduzeća (rudnici uglja, pilane i mlinove), na željezničku prugu i objekte kao i paljenje državnih objekata (željezničke postaje, pošte, kotarski sudovi, porezni uredi i općine)...«

»...Kordunaška grupa N.O.P. odreda:[2]

Kod ove grupe nije bilo značajnijih djelovanja. Prikupljanja i vježbanja se vrše na području Petrove Gore, a naizmjenično prebacivanje pojedinih bataljona sa desne na lijevu obalu r. Kupe vrši se u cilju održavanja spoja sa XI. Slovenskom jurišnom brigadom u Žumberku.[3] Ovaj odred preformiran je u brigade, za koje se još nisu prikupili točni podaci o sastavu i jačini.

N.O.P. odred Banije:

Na području Šamarice pl. prikupljene su V. i VIII brigada (preformirane od ranijih 6 bataljona N.O.P. odreda Banije),[4] koje svode svoja djelovanja protiv željezničke pruge Caprag—Sunja, Sunja—Novi, vatrenim prepadima na naše posade...«

»... Skupina Bilo gora i jedan dio Kordunaške grupe i Žumberačke skupine — prebacile su se na Kalničko Gorje, gdje je sada u formiranju Kalnička partizanska brigada u jačini od 1.300 ljudi. Ova se brigada prebacuje povremeno u manjim skupinama-četama i odjelima u Bilo Goru i Ravnu Goru.[5]

Glavno uporište je Kalničko Gorje, gdje se i utvrđuju. (Jasenovo Brdo).

Najznačajniji napadaji su bili na Martijanec i Ivanec, kojom prilikom je stradao rudnik uglja i parni mlin. Nadalje njihovo djelovanje svodi se na rušenje željezničke pruge i objekte, osobito na dionici Koprivnica—Križevci, kao i Koprivnica—Varaždin.

Moslavačka skupina:[6]
U posliednje vrieme bez većih djelovanja.

Žumberačka skupina:
Od ove skupine partizana postrojena je XI. nacionalnooslobodilačka slovenska jurišna brigada, pojačana sa dielovima iz Slovenije.[7]

U ovoj brigadi ima I. hrvatski bataljon[8] od 4 čete koji operira na području Vivodina—Kalje, najviše ima Dalmatinaca od kojih su 1/3 pravoslavni, a ostali katolici.

Značajnijih djelovanja nije bilo.

Važniji događaji u odmetničkoj djelatnosti od zadnjeg izvješća, do danas, bili su sliedeći:

U kotaru Pisarovina: — 2. XI. o. g. došlo je iz Žumberka u s. Donja Kupčina (5 km jug. zap. od Pisarovine) oko 1000 odmetnika. Tu su se prebacili preko r. Kupe.[9]...

»...2. XI, o. g. napali su odmetnici[10] željezničku postaju Brđani na pruzi Zagreb—Sunja. Domobranska straža od 15 momaka uzvratila vatru. Borba se vodila 1/2 sata. 2 domobrana ranjena, 11 domobrana i 1 vodnik nestali.

Istodobno zapaljena stražara br. 226 i posječeno 13 b.b. stupova.

Nadalje, istodobno, napadnuta je straža od nekoliko seljaka na željezničkoj postaji u s. Stazi. Straža se poslie kraće borbe razbježala. Željeznička postaja, općina i pošta su opljačkane i zapaljene. Bilježnik, 3 stražara i 3 kola odvedena. Isto tako 1 vodnik, čije se ime nezna, a bio je na putu za Crkveni Bok.

4. XI. o.g. 3 km sjev. zap. od Sunje domobranski vlak naišao na izvađene tračnice, uslied čega je ovaj izkočio. 3 vagona izgorila, 3 domobrana poginula, a oko 150 domobrana, strojovođu, ložača i vlakovođu odmetnici odveli sobom. Željeznička stražara br. 8, na mjestu napadaja, izgorila.[11]...«

»... 17/18. XI. o.g. partizani[12] zapalili željezničku postaju Jalžabet.

U kotaru Križevci: — 1. XI. o.g. ustanovljeno je da u Jasenovom Brdu (14 km sjev. zap. od Križevaca) imade 2000—2500 partizana. Ovi silaze u sela i prikupljaju podatke o našoj vojsci u Križevcima.

U kotaru Ludbreg: — 5. XI. o.g. 300 odmetnika[13] upalo je u s. Martijanec (7 km zapadno od Ludbrega). Zapalili parni mlin i 2 drvene barake častne radne službe. Sobom su odveli 67 momaka častne radne službe kojima su držali promičbene govore, liepo se snjima obhodili, nagovarali ih da stupe u partizane, a onda ih pustili.

6. XI. o.g. ustaški nadzorni sat od 170 ljudi sukobio se sa 350 odmetnika[14] u s. Ludbreškom Ivancu (10 km južno od Ludbrega). Borba je trajala 2 sata. Gubitci: 3 ustaše ranjeni, 20 nestalih.

16. XI. o.g. partizani zapalili željezničku postaju Čukovec i Rasinju.[15]

U kotaru Ivanec: 10. XI. o.g. oko 100 odmetnika[16] napali su Ivanec. Zapalili su općinu i vatrogasni dom. U kotarskoj oblasti i Poreznom uredu

zapalili sve spise. Poštanski ured razbili i popalili b.b. aparate. U rudniku razoružali 19 domobrana. Nestao 1 pričuvni domobran. Ubili su poreskog ovrhovoditelja.

16. XI. o.g. partizani izvršili napad na želj. postaju Cerje Tužno, postaju i b.b. uređaje demolirali, skladište zapalili.[17]

Istodobno izvršili napad na teretni vlak, koji su bez osoblja pustili prema Varaždinu...«

M.P.[19]

»Zapovjednik, general
(Rumler)
Rumler[iS] v.r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 71, reg. br. 33/6—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 175, str. 494—498.

[1] Odnosi se na Kalnički NOP odred; brigada nije formirana.

[2] Kordunaška grupa NOP odreda prestala je da postoji još u rujnu, a iz ove su grupe, kao i od novopridošlih boraca, formirane u toku kolovoza i rujna, Četvrta kordunaška NOU brigada i Peta Kordunaška NOU brigada. Osim ove dvije brigade na Kordunu je djelovao Kordunaški NOP odred.

[3i7] Na području Žumberka u to se vrijeme (studeni 1942) nalazila Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš« (kasnije nazvana Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«), Spomenuta slovenska brigada nije postojala. Veza je održavana najprije s Istočnodolenjskim NOP odredom, a kasnije (mjesec prosinac) s NOU brigadom »Ivan Cankar«. U to vrijeme na području Žumberka nije djelovala nijedna slovenska brigada.

[4] Od Banijskoga NOP odreda formirane su početkom rujna 1942. god., Sedma i Osma banijska NO brigada. Od preostalog ljudstva formiran je manji Banijski NOP odred.

[5] Na Kalniku se nalazio Kalnički NOP odred.

[6] Moslavački NOP odred

[8] Odnosi se na Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, koji je 7. studenoga prilikom formiranja Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« ušao u njen sastav, a dotad je djelovao samostalno.

[9] Odnosi se na Prvi proleterski NOU bataljon Hrvatske, bataljon »Josip Kraš« Žumberačko-pokupskoga NOP odreda i jednu slovensku četu, koji su se poslije probijanja obruča na području s. Glušinje prebacili sa Žumberka u rajon Crna Mlaka, a odatle, s bataljonom »Slavko Klobučar« (drugi bataljon Žumberačko-pokupskoga odreda) preko r. Kupe, u rajon G. Sjeničak. Vidi dok. br. 223.

[10] Vidi dok. br. 239.

[11] Akciju su izveli dijelovi Prvog i Trećeg bataljona Pete kordunaške NO brigade. Vidi dok. br. 232.

[12]. i3. i4. is. i6 i i7 $_{\text{Kalni5ki NO}}$P odred. Vidi dok. br. 309.

[18] Dragutin

[19] Zaprimni pečat Glavnog stožera MINDOM-a br. 5950-1.

1942, studeni 20.
Karlovac

Iz tjednog izvještaja Velike župe Pokuplje Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH o situaciji na području župe od 8. do 21. studenog 1942. godine

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA POKUPLJE
Broj: Taj. 416/1942.

Karlovac, dne 20. studenoga 1942.

Predmet: Nedjeljni izvještaj za vrieme
od 8. studenoga do 21. studenoga 1942.

1.) ŽUPANSTVU PRI POGLAVNIKU
2.) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA, TAJNIČTVO
3.) MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA
4.) PREDSJEDNIČTVU VLADE NA RUKE DRŽ. TAJNIKA Dr. Vjekoslava Vrančića.
5.) GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA, OPERATIVNI ODJEL
6.) GLAVNOM USTAŠKOM STANU...«

»... c.) *Kotar Karlovac:* je na više strana ovih dana napadan sa strane partizana...«
»... Dne 16. studenog o.g. napala je grupa partizana oko 200 ljudi mjesto Šišljavić,[1] te su tom zgodom zapalili zgradu pučke škole i zgradu općinsku. Školska zgrada je do temelja izgorila, a općinska zgrada djelomično...«
»... d.) *Kotar Jastrebarsko:* je također ugroženo od partizana. Dne 15. studenoga prebacivali su se partizani[2] iz Korduna preko Donje Kupčine na područje jastrebarskog kotara i dne 16. studenoga osvanuli su partizani u mjestu i općini Sv. Jana. Partizani su navalili na oružničku postaju, pa je nakon višesatne borbe poginuo jedan oružnik ijedan Ustaša. Partizani su odveli sa

sobom trojicu oružnika i njih strieljali. U tom napadaju sudjelovalo je oko 800 partizana, a naših oružnika je bilo samo dvadeset i četiri. Partizani su imali osam žrtava. U toj borbi sudjelovale su poznate komunistkinje Milka Kufrin i Nada Galjer. Partizani su zapalili oružničku postaju i općinu, pa su obje zgrade do temelja izgorjele.[3]

Dne 16. studenoga pred večer došli su naša dva sata Ustaša u pomoć oružnicima u Sv. Jani, ali je ta pomoć prekasno došla. Međutim ta dva sata Ustaša su spriečili partizanima nadiranje prema Jastrebarskom pa su partizane odbili i partizani su krenuli prema općini Kalje.[4]

Naši odredi su ih sliedili, pa se sada vode borbe kod mjesta Kostanjevca.[5] Partizani su razrušili dva mosta između Kostanjevca i Krašića. U Kostanjevcu se nalaze naša vojna četiri kamiona, pa kako su mostovi između Kostanjevca i Krašića razoreni, prieti opasnost, da ti kamioni budu uništeni. Sa strane partizana u tim borbama oko Kostanjevca, dakle na području Žumberka sudjeluje oko 4.000 partizana.[6] Od tih su dvie tisuće partizana Slovenaca, koji su došli iz Radatovića, te oko 1.500 iz Korduna. Naše vojne vlasti su upućene o tome.

Dolina rieke od Karlovca do Lasinje treba biti temeljito zatvorena sa našim vojnim snagama, pa kako postoje naše posade u Cerovcu, Vukmaniću, Skakavcu i Kovačevcu, to je sada potrebno zatvoriti područje oko rieke Kupe između Kovačevca i Lasinje i tako spriečiti prolaz partizanskih bandi od Korduna prema Žumberku.

Isto tako je potrebno zatvoriti granicu na području općine Sošice i Kalje, kotar Jastrebarsko, kako ne bi slovenski partizani upadali u naše područje.

To sam potanko obrazložio i u izvješću od 7. studenoga 1942. Taj. br. 337/42.[7]

e.) *Kotar Pisarovina:*

Područje kotara se dieli na dio lievo i desno od rieke Kupe.

Partizani[8] su između 14 i 15 studenoga napali Donju Kupčinu...«

»...Dne 15. studenoga su partizani[9] napali autobus, vlasništvo Adama Kolomana kod mjesta Jam. Velike, općine Pisarovina, pa su putnike izbacili van, strgali kožu sa sjedala i zapalili autobus.

Na području ostalog diela kotara Pisarovina je nepromienjeno, te je onako, kako je navedeno u izcrpljivom izvještaju od 7. studenoga 1942. Taj. broj: 337/42...«

»... Talijanske vojne vlasti poslale su za partizanima svoje snage u Donju Kupčinu, kotar Pisarovina, dne 4. studenoga i ostale tamo do 9. studenoga, zatim u općinu Draganići, kotar Karlovac dne 10. studenoga i tamo ostali do **11**. studenoga, ali nije došlo do borbe sa partizanima, jer su partizani prije otišli iz tih mjesta. Talijanska vojska prigodom boravka u Donjoj Kupčini i Draganićima silom je otimala od našeg seljačkog svieta živad, ljudsku i stočnu hranu, pa je tako učinjeno:

a.) *Općina Donja Kupčina:* Ivanu Konječić, Jeli Konječić, Jakovu

Konječić, Milanu Grubić, Ljubici Katušić, Mari Matas, Miki Matas, Ivanu Stapušin, Miji Matas, Stjepanu Lugarec po jednu kokoš su oduzeli, zatim Gaber Grubiću, Mirku Grbniček, Mati Grbniček, Tomi Grubić, Jani Grubić, Franji Bažulj su oduzeli po dvie kokoši, nadalje Franji Kos tri kokoši, Josipu Strnić jednu racu, Mati Stupljanec pet kilograma meda, Franji Stepić 4 kokoši, Mari Konječić tri kokoši, Toni Huljina dvie race, Ivanu Matas jednu gosku, Ivanu Držaić dvie guske, Rozi Juraj dvajest kokoši, Tomi Matas šest jaja, Antunu Frkašec jednu kokoš ijedan lampaš, Vidu Bažulj 15 komada jaja i jednu kokoš, Josipu Bažulj dvie kokoši i 10 komada jaja, Mati Matas 10 kg krumpira, Jagi Boljkovac 15 kg. krumpira, Rozi Strnić jednog purana i Mari Konjević 6 jaja. Oduzete predmete nisu talijanski vojnici naplatili.

b.) *Općina Draganići:* Barković Mari, iz Barkovića, kbr. 4 jednu gusku i jednog pietla, Jurčić Janku iz Petaka kbr. 32 dvie guske i jednog purana, Jurčić Stjepanu iz Petaka dva purana i jednu gusku, Topalović Antoniji iz Draganića dvie kokoši, Veri Pajinić iz Draganića 50 kg. kukuruza, 20 kg. suvih krušaka i jednu kokoš, Kušenik Alojziju iz Petaka 6 komada kokoši i jednog purana, Ivan Fen iz Draganića jednog pietla, jednu kokoš ijednu racu i 200 kg. slame, Petru Rak iz Franjetića tri purana, Vučković Ferdi iz Draganića 50 kg. krumpira, 200 kg djeteline, i 2.000 kg. slame, Franji Troha iz Draganića 500 kg. siena, tri hrastove duge.

Na području općine Draganići izvršene su još mnoge pljačke na štetu seljaka, sa strane talijanske vojske, pa ću uputiti ovdašnjem Presidiumu predstavku sa zahtjevom na platež odštete.

IX.) *Priedlozi:*

1.) Da se zatvori granica prema talijanskoj Sloveniji i tako onemogući slovenskim partizanima prielaz na naše područje.

2.) Da se između Kovačevca i Lasinje zatvori partizanima prielaz preko Kupe iz Korduna prema Žumberku.

3.) Da se organiziraju krstareći odredi sa obavještajnom službom, koji će proganjati manje skupine partizana.

4.) Da se u Karlovcu uputi njemačka vojna snaga od tisuću ljudi jer bi to učinilo utisak među našim svietom, a neprijateljska promičba nebi tada imala nikakova efekta.

U mom izvještaju od 7. studenoga 1942. Taj. 337/42 naveo sam, da treba da ostane u Karlovcu jedna talijanska divizija, no to je pogrešno, a želio sam reći da je dovoljno dvie tisuće i pet stotina (2.500) talijanskih vojnika u Karlovcu, 1000 njemačkih vojnika i dvie tisuće naše vojske i onda bi sigurnost čitve župe bila veoma jaka.

Naravno, da bi trebalo učiniti, da je vojno vodstvo jedinstveno; te da je vodstvo u rukama bilo njemačke bilo naše vojske.

U Karlovcu nema još jedinstvenog vodstva između domobrana i ustaških jedinica, pa bi to pitanje trebalo najžurnije urediti, te povjeriti vodstvo ustaškom dopukovniku Anti Magašu, zapovjedniku III. stajaćeg Zdruga...«

»... ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

Veliki župan:
(Dr. Nikola Tusun)
Tusun v.r.«

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 255, reg. br. 34/1—2

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 177, str. 500—504.

[1] Partizanski vod »Kljuka« ušao je bez borbe u Šišljavić.
[2] Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«, Vidi dok. br. 261.
[4] Netočno. Brigadi nije bilo u planu nadiranje prema Jastrebarskome. Vidi posljednji pasus dok. br. 261
[5] Vidi dok. br. 261
[6] Netočno. Vidi dok. br. 261
[7] U arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[8] Vidi dok. br. 261

275

1942, studeni 20.
Zagreb

Izvještaj Prve željezničke stažarske bojne Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na posadu u Blinjskom Kutu i o diverzijama na pruzi Sunja—Sisak

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
1. ŽELJEZNIČKA STRAŽARSKA BOJNA
Br. 2425/Taj.
20. XI. 42
u Zagrebu

1. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA, operativni odjel.
2. MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA, etapni odjel.
3. ZAP. I. DOMOBRANSKOG SBORA, SISAK
4. ZAP. I PJEŠ. DIVIZIJE, BJELOVAR
5. ZAPOVJEDNIČTVU ŽELJEZNIČKE MREŽE, BROD
6. DOM. PRED. KOD RAV- DRŽ- ŽELJEZNICA, ZAGREB
7. SASTAV.

Prema izvještaju Zapovjednika 4 sata ove bojne u Sunji dostavljaju se slijedeći podatci o napadaju odmetnika na dan 19. o.mj. na dionici Caprag—Sunja:

1.)Dne 19. XI. o.g. oko 2.30 sati došlo je do eksplozije mine postavljene na pruzi kod kilometra 365. 4/5 dakle 5 kilometara od Capraga između stražare broj 231 i odjavnice XXVII. Tom prilikom stradao je teretni vlak V. 57. koji je išao iz Sunje prema Sisku, iskliznula su 2 stroja jedna službena kola i tri g-kola. Od željezničkog osoblja nestalo je osam ljudi sa prometnim kontrolorom, mrtvih i ranjenih nije bilo.[1]

2.) Istodobno jake odmetničke snage napale su Željezničku stražu, Njemačku posadu i Oružničku postaju u Blinjskom Kutu iznenadnim prepadom sa sviju strana, tom prilikom zapaljena je željeznička postaja u Blinjskom Kutu. Gubitci iznašaju 7 nestalih domobrana, dok kod Njemačke posade bilo je 5 mrtvih, 1 ranjeni, 10 nestalih a kod oružničtva 1 mrtav.[2]

3.) Istovremeno oštećena je i pruga između Sunje i Brđana i to na kilometru 355. 8/9, i to na taj način što su tračnice razmaknute i na njih srušeni brzoglasni stupovi. Na taj način prekinut je i cijelokupni brzoglasni i brzojavni uređaj između Sunje i Siska i to željeznički i međugradski.[3]

Promet prelaženjem uspostavljenje u 16 sati a izravni opet u 22 sata.

Prednje se dostavlja s molbom na znanje.

Zapovjednik pukovnik (Šotola)
Šotola v.r.
21/XI D

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 21/1—16

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 176, str. 498—499.

[1] Vidi dok. br. 279.

[2] Akciju je izvela Sedma banijska NO brigada i Treći btaljon Banijskoga NOP odreda. Vidi dok. br. 260 i 279.

[3] Vidi dok. br. 260 i 279

1942, studeni 20.
Jastrebarsko

Iz izvještaja Kotarske oblasti Jastrebarsko Županskoj redarstvenoj oblasti Karlovac o napadu partizana na posadu u Sv. Jani

»KOTARSKA OBLAST JASTREBARSKO

Broj: 814 Pr. 42. Jastrebarsko, 20. XI.1942.

Predmet: Partizana napad na Sv. Janu

j/\-/ᵛ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI

Karlovac

Oružnička patrola u Jastrebarskom pod 2047 od 19. XI. 1942. god. izvjestila je:

Dne 16. XI. 1942. u 3.30 h velike grupe bandita[1] s puškama, tromblonskim puškama i bacačima mina napali su na zgradu oružničke ispostave u Sv. Jani. Odmah u vriemenu napada odbrana ispostave povukla seje u zgradu. Na zgradi vrata i prozori bili su dobro zabarikadirani te se je obrana odupirala navali sve do 20.30h istoga dana. Banditi preko cieloga dana pozivali su odbranu na predaju obećavajući im da im se u tom slučaju neće ništa dogoditi. Istoga dana poslije podne banditi su prisilili mjesnoga župnika te je ovaj tri puta morao ići u zgradu odbrane noseći banditske uvjete za predaju no ovi i ako im je već cieli krov od zgrade bio od mina razoren ipak na predaju niesu pristali. U 17.30h istoga dana zapovjednik bandita osobno sa mjesnim župnikom došao je ispod jednog zida 30 metara udaljeno od izpostave i osobno pozivao posadu, naročito zapovjedniku izpostave razlagao je posljedice kako će biti ako se ne predaju, no kada posada niti ovaj put na predaju nije pristala ovaj zapovjednik bandita povukao seje nazad u zgradu župskog ureda i tamo je izdao ostalim svojim podređenim, da se preduzme sve i u najkraćem roku da se odbrana ispostave kao i zgrada ima uništiti. Ovaj put odmah poslije odpočela je najžešća vatra u svaki prozor, a vrata tukla je neprekidno po jedna strojnica a tromblonske bombe i mine od bacača padale su na tavan zgrade. Svemu ovome obrana se je za uspjehom odupirala sve do 20.30h, kada su banditi uspjeli privući se ulaznim vratima, pod ista stavili minu, te je ova prilikom eksplozije vrata odbacila. Čim su vrata izbačena banditi su ubacili bombe u samu zgradu pa po eksploziji istih upali su u zgradu kao divljaci i svu posadu koja je još ostala u životu pohvatali i razoružali.

U toku borbe još ujutro rano zapovjednik izpostave narednik Buhač Ivan i oružnik Jergović Nikola bili su lakše ranjeni, a u momentu kada su banditi uspjeli izvaliti vrata i ubacili u sobe bombe poginuo je vodnik narednik Belačić Ivan i jedan od mjesnih ustaša Rožić Vladimir.

Na izpostavi u borbi što oružnika i vojničara bilo je 27 i k istima u toku borbe odmah ujutro priključilo se je 5 mjesnih ustaša pripadnici 35 ustaške prip.[2] bojne koji su se tu u mjestu nalazili na dopustu.

Pošto su banditi posadu razoružali izveli iz zgrade, zgradu su prvenstveno svu opljačkali i poslije toga zapalili. U isto vrieme banditi su zapalili i mjesnu općinsku zgradu koja je kao i ona od izpostave do temelja izgorjela.

Pošto su zgrade izgorjele iste večeri od 23. do 24 h banditi su opljačkale

stvari kao i svoje poginule i ranjene natovarili na troja kola odvezli, kao i razoružane odveli do u selo Bukovac, udaljeno jugozapadno za 4 kilometra od Sv. Jane, tamo su preslušali sve razoružane potom ih ostavili pod stražom u jednoj kući a sutra 17. t.m. ujutro rano od razoružanih pozvali su četvoricu vezali ih i odveli sobom a sve ostale pustili su, pošto su ih predhodno kao i one koje su odveli sa sobom sve košulje i gaće svukli. Kolike gubitke su banditi imali, nije se moglo ustanoviti.

Svi razoružani i pušteni, bosi samo u vešu došli su u mjesto Sv. Janu, gdje su dobili od tamošnjih građana nešto od odjela i obuće pa su poslije došli u Jatrebarsko gdje se i sada nalaze...« »... Odmah u početku napada kao što to i napried stoji, oružnik Jergović Nikola bio je lakše ranjen u nogu, te se je uvukao u podrum zgrade i tamo ostao cielo vrieme dok su banditi napustili Sv. Janu i njemu, pa i ako je cijela zgrada izgorjela, nije se ništa dogodilo, pošto je podrum imao betonsku boltu i tako je ovaj ostao nerazoružan.

Prema izjavi oružnika odbrane, banditima je vrlo malo streljiva došlo do ruku, jer su bez malo sve utrošili.

Banditi prema točno utvrđenim podatcima došli su iz Korduna preko D. Kupčine dne 15. tj. u prvi sumrak, prešli preko željeznice negdje između željezničke postaje Draganića i Lazine, a poslije preko šuma i sela do Sv. Jane. Daje ovo bilo ovako izjavio je jedan njihov drug partizan, koji je dne 16. o. mjes. u mjestu Jastrebarskom bez oružja uhvaćen. Isto tako prema točnim podatcima poslije napada na izpostavu Sv. Jana otišli su za Žumberak.

Kao što to napried stoji borba sa banditima u Sv. Jani trajala je od 3.30h do 20.30h svega 17 sati. Pomoć tražena je od svih naših mjerodavnih kao i od mjesne talijanske komande ali ni od kuda na vrieme nije došla.

Imena odbrane izpostave, ubijeni strijeljani, razoružani i svučeni pa pušteni kako sliedi:

Poginuli za vrieme borbe u samoj zgradi:

1. Oružnički vodnik nas. narednik Belačić Ivan i
2. Ustaša domorodac pripadnik 35 prip. bojne koji se je nalazio na dopustu pa se za vrieme borbe pridružio oružnicima Rožić Vladimir.

RAZORUŽANI SVUČENI I PUŠTENI

1. Đurić Karlo, vodnik nas. narednik
2. Lončarević Mato, oružnik
3. Benko Natija, oružnik
4. Petrović Vjekoslav, vojničar
5. Radošević Ivan
6. Svel Franjo
7. Vuković Ivan
8. Berendi Josip
9. Gelo Antun

10. Matošević Marko
11. Mrcanović Martin
12. Štivić Šimo
13. Mecanović Grga
14. Mecanović Antun
15. Kaladić Martin
16. Lukić Grga
17. Zečević Nikola
18. Furač Josip
19. Mađarević Nikola
20. Toplak Ivan prič. domobran
21. Lauš Stjepan djelatni domobran

ODVEDENI PO BANDITIMA I STRIJELJANI

1. Buhač Ivan narednik zapovjednik ispostave
2. Elez Ivan vojničar i
3. Vuletić Antun vojničar

POBJEGAO OD BANDITA PRILIKOM STRIJELJANJA

l.Jergović Nikola oružnik.

Od razoružanih svučeni i pušteni jesu još Sv. Janski ustaše Zenčić Josip, Tončić Nikola, Balija Josip.

Zašto su banditi navedenu četvoricu odveli sa sobom i osudili na smrt nezna se ali najvjerojatnije: Buhača narednika kao zapovjednika izpostave što je junački se branio, a ostalu trojicu radi toga pošto su oni dne 1. t.m. u selu Bukovcu kod Sv. Jane uhvatili bandita partizana Ivković Milana i dopratili u Jastrebarsko.

Mrtva tjelesa narednika Belačića i ustaše Rožića koji su poginuli u samoj zgradi ispostave, sem kostiju izgorjela su pa su ostaci pokupljeni i propisno na groblju u Sv. Jani pokopani.

Prema prikupljenim podatcima u Sv. Jani nalazilo se je oko 1.200 (partizana).

II.

Ista napried opisana grupa bandita dne 15. t.m. u selu Srednjak, zapadno od Jastrebarskog za 5.50km., oko 21.h iznenadila je ophodnju oružničke postaje Jastrebarsko: oružnika Kireta Dragutina i Berca Antuna (i) sačekali ih u selu iza uglova. Od jednom se njih deset bacilo na oružnike, te ih fizički nadvladali i razoružali. Poslije ovoga banditi su oružnike vodili sa sobom do u selo Sv. Jana, tamo ih držali za vrieme napada na ispostavu, pa su oružnika Berca oko 16h, pošto su ga svukli, sa izdatom mu propusnicom pustili a oružnik Kireta istoga dana oko 18 sati uspio je da pobjegne. Oružniku Kiretu nisu svukli halinca, niti hlača, dočim kabanicu su uzeli a ovo prema izjavi

Kirete zato pošto je među banditima imao poznanike a naročito baš jednog zapovjednika po imenu Vidović Milorad iz Bovića te mu je ovaj kazao tebe ćemo poslije svući i pustiti netrebaš se ničega bojati.

III.

Dne 16. tm. u mjestu Jastrebarskom na ulazu od Sv. Jane bez propusnice uhvaćen je i priveden na ovu postaju Črmelić Antun 24. godišnji mladić rodom iz Karlovca sin Franje Črmelića zidarskog majstora u Karlovcu obala Trnskog br. 7. Imenovani je imao kod sebe propisne izprave, radničku knjižicu kao trgovački pomoćnik, domovnicu, krštenicu te niti najmanje sumnje, sem što nije imao propusnice, nije davao. Osobno ispitan izjavio je, daje došao iz Sv. Jane tamo daje bio kod nekog svog poznatog iz vojske tako zvanog nekog Mesića Ivana, no pošto takovog prezimena u Sv. Jani uopšte nema, a i u isto vrieme izjavio je daje toga dana oko 9 sati prošao kroz Sv. Janu i da tamo naročito ništa nije zapazio upitan dali kakovu pucnjavu, kazao je da nije a pošto je baš taj dan trajala tamo borba između bandita i tamošnje oružničke ispostave, to je ovaj tim postao sumnjiviji, pa što su mu te činjenice predočene na posljedku priznao je daje partizan i naveo je daje dne 8. t.mj. iz Karlovca od svoje kuće otišao u Zagreb kod svojega strica Črmelić Josipa privatnog činovnika kod Kaptolskog pogrebnog društva na stanom Gregorjančeva br. 2, pa daje od istoga odmah istoga dana otišao u grad, u namjeri da traži zaposlenje i tom je prilikom na Jelačićevom trgu susreo svojega poznanika Petalas Božu, činovnika kod Velike župe Prigorje, kojemu se požalio da nema zaposlenja a ovaj Petalas nagovorio ga, da ide u partizane, dao uputstva i onda poslao putem kako sliedi:

Istog dana pošao je na glavni kolodvor, uzeo željezničku kartu do želj. postaje Odra i poslije podne krenuo vlakom, ali pri samom polazku vlaka na peronu u Zagrebu pridružio mu se jedan njemu nepoznati mladić, upitao ga dali je on taj što gaje poslao činovnik Petalas, pa kada mu je potvrdio da jest, ovaj mladić kazao, da njih dvojica idu zajedno. U ovome pridošlom mladiću kaže daje kasnije saznao od njega, da se zove Stnjak Milan iz Vrapča. Do želj. postaje vlakom stigli su istoga dana pred sam mrak, pa su odatle od Odre otišli cestom za selo Lukavec, tamo su došli ujedan dućan. Tu su po uputu kojeg im je dao činovnik Petalas, tražili 10 komada »Velebit« cigareta i na to ih je ovaj vlasnik odmah primio, iste večeri predao jednom drugom seljaku u istome mjestu, gdje su bili 9 i 10 t.mj., navodno uslied toga daje veza, prolaz, bila prekinuta. 10 u večer, ovaj seljak odveo ih je u selo Markuševac, predao ih jednom seljaku koji ih je odmah odveo do rijeke Kupe, tu da ih je predao jednom vojnom bjeguncu, koji ih je poslije vodio sve do glavne komande partizanske u Baniji, ali da nezna kako se samo mjesto zove. Dalje je naveo da su obojica pridošli razpoređeni u 2 četu 3 bataljona, svega skupa jedna brigada, koja je brojila oko 1.200 momaka, prieko šume, sjeća se da su naišli kroz selo D. Kupčina, prešli želj. prugu negdje između Draganića i Lazine i tako opet sve

preko šuma stigli 15 t.m. u noći u neka manja sela u blizini mjesta Sv. Jana, gdje daje njegov bataljon 16. t.mj. ujutro rano napao na oružničku postaju u Sv. Jani, a on pošto nije imao puške niti oružja uopšte da nije učestvovao u borbi, već je ostao grijuć se sa nekoliko isto nenaoružanih partizana u jednoj kući na periferiji sela Sv. Jane i da je taj put već po danu predviđajući teški život partizana predomislio se, pobjegao u pravcu Jastrebarskog u namjeri da se vrati svojoj kući u Karlovac.

Napried imenovani najvjerojatnije došao je u Jastrebarsko iz Sv. Jane sa zadatkom od partizana, da izvidi potrebno za njih, no ali naravski ovo priznati nije htieo. Ovo je imenovanog samo usmena izjava, koju je podpisatome dao, a ostalo što najvjerojatnije zna, još mnogo što je dosada pritajio, kazaće kod Ustaške nadzorne službe, pošto su ga činovnici iste odmah sa sobom odveli sa izjavom, da će preduzeti sve dalje što je potrebno prema njegovoj do sada datoj izjavi.

Ovaj partizan u kratko izpitan je o poznavanju ostalih partizana, ali navodi da nepozna imenično niti jednoga pa ni svojega zapovjednika, jedino daje čuo između drugova, da se ta brigada kojom je on putovao ima ovih dana sastati sa nekom slovenskom brigadom u Žumberku i da imadu zapovjest da se Žumberak bezuslovno mora osloboditi (zauzeti).

0 tom je predložen izvještaj U.N.S. Ured I/III u Zagrebu i Velikoj Župi Pokuplje u Karlovcu pod brojem gornjim od danas.

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
Firis v.r.«

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 182, neg. br. 19/4—2.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 173, str. 486—491.

[1] Vidi dok. br. 261.
[2] Pripremne

1942, studeni, druga polovina

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o brojnom stanju članova KPH na području Okružnog komiteta te o prikupljenoj partijskoj članarini i prilozima narodnooslobodičakog fonda

Drugarskom »Povjerenstvu CK KPH Zgb«

Dragi drugovi!

Šaljem Vam novac O.K. Čazma, koga sam ja primio na njihovom sastanku 19. XI. 1942. g. Ja sam mislio i namjeravao po našem dogovoru doći na sastanak s Vama oko 15. XII i uz ostali izvještaj podnijeti i račun o novcu. Pošto se to promijenilo o čemu ste sigurno obavješteni od O.K. Čazma i od druga sekretara CK KPH, to Vam ovim putem to šaljem. Izvještaje će Vam direktno podnijeti sekretari OK Čazma i Bjelovar. To sam im saopćio i neka dođu i s nama i vama u kontakt. Drugi put ćemo Vas detaljnije izvjestiti o zajedničkim pitanjima o radu i drugo.

Drugarski pozdrav drugu Konspi.[1] isto i drugu Slavku.[2]

S.F. - S.N.

Cule,[3] v.r.

I. Partiska članarina

K.K. Čazma		*K.K. Kutina K.K. Dugo Selo*
31 član KP x 20	= 620	21 č = 350 13 č = 280
od prošlog mjeseca	**220**	
	840	
Sve skupa:	280	
	840	
	350	
	1.470	

II. Nar—osi. Fond

Od 51 čovjeka	= 8820	Čazma potrošila 1200
Od 150 ” ”	= 47590	Kutina ” ” 20000
Od 55 ” ”	= 3398	Dugo Selo ” ” 1000
	+ 59808	**22200**
	-22200	
	37608	

Za potrebe članova O.K. i 15000 za ciklostil.
Sve skupa ostalo 7510 kn.

Detaljan izvještaj koliko je potrošio O.K. dobit ćete od njih, ja tu nemam pokazano.

S. F.-S.N.

Ćule[4]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-44/189

[1] Dragutin Saili
[2] Ivo Marinković
[3] [4] Dušan Čalić

1942, studeni 21.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NO V i PO Jugoslavije o akcijama partizanskih jedinica na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

»GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. Br. 120/42

Dne 21. XI. 1942

Operativni izvještaj br. 25

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I
PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE...«

»*... II Operativna Zona:*

15. X. izvršile su četiri čete Moslavačkog Odreda napad na sresko mjesto Čazma,[1] gdje je bilo 70 ustaša i nešto žandara. Zadatak je potpuno izvršen. U mjestu su zapaljena sva ustaška uporišta (žand. stanica, ustaški logor i vatrogasno spremište). Nakon kraće borbe mjesto je zauzeto najuriš i veći dio ustaša i žandara predao se. Likvidirani su samo oni ustaše, koji su se borili i bili poznati kao koljači, dok su ostali pušteni.

Zaplijenjeno je: 34 puške, 1 puškomitraljez, nešto odjeće i municije. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

16. X. neprijatelj je u jačini od oko 5.000 izvršio ofenzivu na Odred u Gariću i uspio da ga satjera u šumu, gdje je bio izbjegao i narod.[2] Borba se vodila čitav dan i neprijatelju nije uspjelo da prodre u šumu. Tokom noći Odred se izvukao iz obruča i krenuo u pravcu Bilo Gore. U toku borbe neprijatelj je imao dosta gubitaka, dok je na našoj strani bio 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

17. X. prethodnica Moslavačkog Odreda napala je ustaški kamion, gdje je ubijen jedan ustaša i 3 ranjena.[3]

22. X. snage Moslavačkog Odreda i Bilogorskog bataljona izvršile su akciju na Vel. Pisanicu, gdje je bilo 150 domobrana.[4] Uoči samog napada domobrani i civili pobjegli su u Bjelovar, te su partizani bez otpora ušli u mjesto, zapalili neke ustaške kuće i zaplijenili nešto živežnih namirnica.

24. X. iste snage vršile su akciju na Vel. Grđevac, gdje je bilo oko 100 ustaša i žandara.[5] Međutim, uoči samog napada u mjesto su stigle dvije satnije gorskog zdruga, o čemu naše snage nisu bile obaviještene, te uslijed nadmoćnosti neprijatelja napad nije uspio.

U borbi je ubijeno 5 ustaša, a na osiguranjima razoružano 14 domobrana. Mi smo imali 14 mrtvih drugova.

Zaplijenjeno je 19 pušaka.

27. X. postavljena je zasjeda iznad sela Čaire.[6] Naši su obasuli vatrom neprijatelja koji je naišao na konjima, te ubili četvoricu...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Politički komesar
V.[1] Bakarić v.r.

Komandant
Ivo Rukavina v.r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 A, reg. br. 36—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 78, str. 257—258.

1 2 3 Vidi dok. br. 184.
4 5 6 Vidi dok. br. 208.
7 Vladimir

279

1942, studeni 21.

Izvještaj Štaba Sedme NO brigade Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o napadu na neprijateljsko uporište Blinjski Kut

ŠTAB
VII PARTIZANSKE BRIGADE
»VASILJA GAĆEŠE« - HRVATSKE
21 novembra 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Naša Brigada napala je neprijateljsko uporište u Blinjskom Kutu na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd. Iz same zapovijesti koju prilažemo[1] vidi se jačina neprijatelja u tom uporištu kao i raspored naših snaga za napadaj i za osiguranja.

Sve jedinice su izvršile svoje zadatke u potpunosti osim one jedinice koja je išla na žandar, stanicu. Tu nije izvršen zadatak radi toga, što je zgrada jako utvrđena (zidana jednokatnica sa puškarnicama), benzinskih boca za paljenje zgrade nijesmo mogli nikako nabaviti, a osim toga nije se moglo zadržavati dugo zbog neprijateljskih bojni pred prugom.

Želj. stanica je spaljena kao i sve zgrade na stanici koje služe održavanju saobraćaja. Osim toga spaljena je i ona zgrada u kojoj su se nalazili Njemci,[2] kao i stan nadzornika pruge gdje se stalno vojska smještava.

Za vrijeme borbe pomoć nije dolazila, tek je jedino bojna iz Stražbenice pokušala da dođe, ali je bila vraćena iz nama do sada nepoznatih razloga.

Osiguranja su izvršila također svoj zadatak i prekinula prugu prema Sunji i Sisku kao i pokidala t.t. veze. Osim toga spaljen je most kod Novog Sela, a isto tako i neposredno kod Sunje.

Kod Sunje je bila postavljena mina na koju je naišao teretni vlak od Sunje. Dvije lokomotive su potpuno uništene kao i 8 vagona, a daljih 6 vagona je teško oštećeno. Nastradali su vlakovođe, a u vlaku su uhvaćena 2 domobrana sa karabinima i 6 željezničara. U vlaku se nalazio kukuruz i pšenica. Žito nije moglo biti odvezeno, a nije ni spaljeno, jer se nije imalo čime.

U borbi u Blinjskom Kutu pobijeno je 16 Njemaca, a 1 je živ uhvaćen. Zarobljeno je 12 domobrana, a par ih je poginulo na pruzi. Ostali su Njemci u gaćama i košuljama pobjegli u noć, a i domobrani.

U borbi sa Njemcima i žandarima imali smo 11 ranjenih i 3 mrtva. Otpor Njemaca i žandara je bio ogorčen. Naši su tako upali u želj. stanicu, gdje su bili Njemci i jednostavno se klali sa Njemcima i otimali za oružje. Tako je jedan karabin par puta prelazio iz ruku jednog našeg vodnika u njemačke ruke i obratno. Dobar dio Njemaca je nastradao od bomba, a većina ih je poklana u borbi.

U borbi je dobiveno 12 karabina, desetak trometki (sa par hiljada metaka), 1 laki njemački sasvim nov mitraljez (za jugoslavensku municiju) i (jedan) redenik, 7 novih rezervnih cijevi s svom spremom (doboši) i alatom, bombi oko 40, municije oko 3.000, 2 pištolja, 2 signalna, nekoliko dvogleda, oko 70 pari cipela i čizama, 24 njemačka ranca, torbica dosta, šatorskih krila, hlača, bluza oko 50 ćebadi i mnogo stvari koje je njemačka banda napljačkala po Evropi.

U borbi se istakao vodnik 1 čete III bataljona Sirota Gajo i komandir te čete Dodoš Stojan, (koga smo poslali na viši kurs), te drugarica Milanka Kljajić,[3] koja je hrabro jurišala na Njemce.

U borbi je jurišajući na žandarmerijsku kasarnu uz ostale drugove poginuo i komesar 1 čete I bataljona drug Milorad Čučković.

Svi poginuli drugovi izvučeni su i sahranjeni.

Borbenost drugova u ovoj akciji bila je dobra. Tek nevojnički se nastupalo na žand. kasarnu, odatle i toliki ranjeni.

Juče je nekoliko bojni iz raznih pravaca krenulo prema našoj bazi, ijednu

smo bojnu dočekali samo izgleda daje saznala pa se razvila u daljini i skrenula od pravca prvotnog kretanja. Ipak je otvorena na nju vatra, pa smo ubili 2 vojnika (te smo našli, a za ostale ne znamo), ubili 1 konja i uhvatili 8 sanduka municije za teški mitraljez, štit od teškog mitraljeza, samar, nekoliko puškomitraljeskih okvira, jednu rezervnu cijev od puškomitraljeza, i mnogo stvari, koje je banda napljačkala u okolnim selima i u bijegu bacala.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
si. otsutan

Komandant
*Nina Marakov*ić v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 20—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 80, str. 266—269.

[1] Vidi dok. br. 260.
[2] Iz sastava 714 pješadijske divizije.
[3] Poginula u borbi protiv Nijemaca kod Mlinoge, 21. siječnja 1943. godine.

280

1942, studeni 21.

Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda komesarima bataljona o potrebi raskrinkavanja izdajničke uloge četnika Draže Mihailovića

ŠTAB
KAL. PAR. ODREDA
21—XI—1942
Komesarijat

KOMESARIMA BATALJONA KAL. PAR. ODREDA

Dragi drugovi! Nama je povjerena časna dužnost da budemo organizatori i nosioci Narodno-oslobodilačke borbe u jednom od najosjetljivijih dijelova tako zvane Nezavisne Države Hrvatske. Poteškoće koje smo mi sami predviđali povodom našeg dolaska, svodile su se redovno na bliže neprijatelj-

ske baze, ishranu, veze itd. Uglavnom na poteškoće vojne prirode. To je donekle i razumljivo. Pred nas je postavljen zadatak: osvojiti Kalnik i mi smo bili spremni da podnesemo i najveće žrtve kod ispunjenja našeg zadatka. I zaista se pokazalo da je neprijatelj neobično osjetljiv na području naših operacija. Međutim pred nas se ne postavlja samo vojnički problem zaposjedanja Kalnika. Na vidiku je još jedna vrsta borbe, čije rješenje nećemo postići u prvom redu vojnim akcijama, već upornim objašnjavanjem linije Narodno-oslobodilačke borbe, neumornim političkim radom i velikom budnošću sviju nas. To je bitka protiv onih neprijatelja narodne borbe koji svojom podmuklom propagandom i širenjem lažnih vijesti pripremaju teren za otvoreni svoj nastup i napad na narodnu vojsku.

Budimo budni! Četnički razbojnici, sluge okupatora, koji u mnogim dijelovima naše zemlje, vrše podmukle i izdajničke napadaje, pokušati će svakako da i ovdje izgrade svoja uporišta kako bi pokušali i u ovim krajevima zabiti nož u leđa Narodno-oslobodilačkoj borbi. Oni to već i danas pokušavaju. Svakodnevno i planski ubacivaju se razne glasine o Draži Mihailoviću, o njegovim četnicima koji se bore za »slobodu«, o tobožnjem sporazumu četnika i partizana itd. Narod u ovim krajevima koji je uglavnom pravoslavni bio je od prije pod utjecajem raznih političara JRZ-e.[1] Dolaskom ustaša zlostavljen i progonjen našao se bez svake zaštite. Nije stoga čudo daje u svom očajanju primao sve te lažne vijesti sa naročitom radošću misleći da se bandit Draža Mihailović zaista bori za srpski narod i njegovu slobodu.

Eto na ovakav teren stupio je naš Odred. Sve stare veze i stare prijatelje neprijatelj će ubrzo pokušati mobilizirati, organizirati a po mogućnosti i vojno oformiti. Njegove metode biće različite. On će u prvom redu tražiti oslonac među takvim elementima u samom Odredu. Iskustvo nas je poučilo da su njihove pripreme i sam rad u tom cilju vrlo pažljivo pripremane i dobro konspirirane sve do časa kad im se pruži mogućnost za otvoreni napad što se obično dešava za vrijeme neprijateljskih ofanziva i drugih (ekonomskih) poteškoća i kriza. Iznenadni napad na štabove, dovođenje noću neprijateljskih snaga na mjesta naših logora i tome slično, obično karakteriziraju prve i otvorene njihove istupe.

Zbog svega toga poklonite najveću pažnju svakom partizanu. Napose kontrolirajte razgovore i kretanje onih partizana koji su u posljednje vrijeme ušli u Odred ili će naknadno ući. Vaši zamjenici preko partijskih jedinica neka organiziraju obavještajnu službu po četama i vodovima. Povećajmo svoju budnost kako bi u zametku ugušili jednog od najvećih naših neprijatelja. U svojim redovnim izvještajima napose se osvrnite na vaš rad kojeg ćete poduzeti po tom pitanju i imajte uvijek u vidu da nama leži puna odgovornost za čistoću naših redova.

No ovime nije iscrpljen naš rad na suzbijanju i uništavanju četničkih elemenata. Četnički banditi neće usmjeriti svoju aktivnost samo prema Odredu. Iskustvo nas uči da oni isto tako nastoje stvoriti što veću mrežu svojih

ljudi po selima i gradovima, svagdje gdje to mogu. Njihovi agenti nalaze prve suradnike redovno u redovima bivše »gospode« koji su danas zbog različitih razloga gurnuti od pune zdjele. To su u prvom redu bivši žandari, lugari, financi, općinski bilježnici, propali oficiri i tome slično. Svi ti ljudi imali su u svoje vrijeme mogućnosti da okupe oko sebe razne pokvarenjake preko kojih su pljačkali narod i danas svi oni zajedno pretstavljaju najplodnije tlo za širenje četničke propagande a iz njihovih redova regrutiraju se i organizatori četničkih bandi. Upravo zbog toga posvetite najveću pažnju takvim ljudima u selu kuda stignete. Kontrolirajte njihovo kretanje i njihove razgovore sa partizanima. Koristite svaku zgodu za održavanje mitinga, manjih i većih sastanaka u selu i Odredu i uporno objašnjavajte liniju Narodno-oslobodilačke borbe raskrinkavajući bezobzirno sve izdajice ukazivajući otvoreno na njihovu protunarodnu rabotu.

Da bi vaš rad bio što uspješniji, održite što prije sastanke sa političkim radnicima vaših četa gdje ćete ponovno pretresti ulogu četnika u Narodno-oslobodilačkoj borbi i postaviti konkretan plan vašeg rada u cilju čišćenja i čuvanja naših redova od takvih elemenata, a ujedno i pretresti i konkretno postaviti kako i na koji način može vaša jedinica vršiti najuspješniju propagandu u mjestima vašeg zastanka ili noćivanja. Da bi vami olakšali rad u otkrivanju tih zločinaca, mi ćemo vam u najkraćim crtama prikazati najkarakterističnije podvale koje i čine jezgru njihove propagande.

1) Četnici tvrde da još nije vrijeme narodnom ustanku jer je neprijatelj još jak i jer je konačno srpski narod već dosta izginuo i neka sad ginu drugi.

Dakako to je laž. Istina je naprotiv da će neprijatelj oslabiti jedino borbom koju danas vode svi porobljeni narodi a napose herojska Crvena Armija i nepobjedivi blok slobodoljubivih naroda. Zahvalivši samo toj borbi i otporu porobljenih naroda, a naročito porobljenih naroda naše zemlje, mi smo uspjeli odbraniti stotine i stotine hiljada srpskih porodica koje bi inače krvavi fašizam iskorijenio do kraja. Ne pozivati narod u borbu znači olakšati nasilja i pljačku okupatoru a to i jeste, među ostalim, zadatak sviju narodnih izdajica pa tako i četničkih.

2) Četnici tvrde da su Hrvati krivi zbog klanja srpskog naroda i govore srpskom narodu kako će uskoro osvanuti dan osvete.

Dakako i to je laž. Hrvatski narod ne može biti odgovoran za zvjerstva koja su učinili nad srpskim narodom ustaški banditi jer ustaška banda ne pretstavlja hrvatski narod nego najveće i najsramotnije izdajice hrvatskog naroda kao što su i četnici Nedića, Draže Mihailovića i Koste Pećanca. Ovakvim izjavama četnici raspiruju bratoubilački rat koji bi neminovno doveo di propasti hrvatskog i srpskog naroda, a upravo to i jeste želja njemačkih razbojnika koji su kroz vijekove nastojali uništiti slavenske narode kako bi se domogli njihovih oranica i bogatih šuma i rudnika. Umjesto da pozivaju srpski i hrvatski narod proti zajedničkog neprijatelja, oni cijepaju narodne redove, slabe Narodno-oslobodilačku borbu a to i jeste, među ostalim, zadatak sviju

narodnih izdajica pa tako i četnika i ustaša. Zato se danas i borimo jednakom žestinom proti jednih i drugih do njihovog konačnog istrebljenja.

3) Četnici tvrde da su partizani u službi ustaša, predvođeni od ustaša i da im je jedini cilj da svojom borbom i svojim akcijama prisile hrvatsku i njemačku vojsku da potamne i poubijaju preostale Srbe. Oni govore da su svi komandanti i komesari u narodnoj vojsci Hrvati koji potajno rade na uništenju srpskog naroda.

Dakako i to je laž. Da bi sakrili pred narodom sramotni sporazum kojeg su potpisali sa ustaškim razbojnicima, oni bacaju ljagu tu na narodnu vojsku kako bi odijelili partizane od srpskog naroda, dok u isto vrijeme njihovi saveznici ustaški banditi pišu u novinama kako su partizani predvođeni samim Srbima, pokušavajući na taj način odijeliti hrvatski narod od partizana. Ovakva rabota koristi jedino okupatoru a to i jeste dužnost njihovih slugu ustaških i četničkih bandita.

4) Četnici govore da se Draža Mihailović bori za slobodu srpskog naroda. To isto govori i Londonski radio i svi tako zvani prijatelji Engleske.

Dakako i to je laž. Istina je naprotiv da se četnici rame uz rame sa okupatorima bore protiv partizana ubijajući gdje mogu istaknute članove Komunističke partije i sve vojne i političke rukovodioce Narodne vojske. Tako su oni ubili pored ostalih i Marka Oreškovića člana Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske, zatim poznatog narodnog borca iz Kozare Mladena Stojanovića, književnika Hasana Kikića i mnoge druge komandante i komesare odreda i bataljona. Njihova mržnja prema Narodnoj vojsci išla je tako daleko da su izvršili pokolj ranjenih partizana u jednoj bolnici u blizini Banja Luke.

Oni danas čuvaju zajedno s Talijanima, ustašama i Njemcima ceste i pruge kako bi okupatorske bande mogle slobodnije prolaziti kroz našu zemlju. Isto su tako prozirne njihove laži o prijateljstvu sa engleskim narodom jer danas engleski narod vodi otvorenu borbu protiv njemačkih i talijanskih fašista dakle protiv istih neprijatelja kao i Narodna vojska. Ovim lažima oni se služe zbog toga da bi stavili u bludnju neobaviješteni svijet a time ujedno podvalili narodu rog za svijeću kako veli naš narod. Jasno je da ovakva rabota ide u prilog fašističkim okupatorima koji su u Draži Mihailoviću pored Ljotića, Pećanca i ostalih bandita, našli dobrog supomagača i slugu kao što im vjerno služi i izdajničko pseto Ante Pavelić.

5) Vidjeći neminovnu propast svoju i svojih gospodara četnici pokušavaju i posljednjim lažima obeshrabriti narod i Narodnu vojsku govoreći kako će uskoro doći silna vojska Draže Mihailovića, koja će uništiti partizane i sve one koji pomažu narodnoj vojsci.

Dakako i to je laž. Izdajica Draža Mihailović nema danas nikakve vojske. On raspolaže danas sa nekoliko stotina bivših žandara, policajaca i financa i njima sličnih ljudi, s kojima uz pomoć Nedićevih bandita te uz pomoć njemačkih, talijanskih i ustaških razbojnika vrši prepade i zabija nož u leđa

narodnoj borbi. Partizani znadu najbolje da taj Draža Mihailović sa cijelom tom »silnom« vojskom nije do danas očistio ni jedno selo od ustaških i okupatorskih razbojnika, pripisivajući sebi u slavu sve one akcije koje su izvršile partizanske jedinice kao naprimjer osvojenje Prijedora, Jajca, Livna, borbe na Kozari, Kordunu i Baniji itd. Narodna vojska neće se zbuniti i prestrašiti lažljivih grožnja. Četnički banditi pokušavaju svojom propagandom uspjeti u onome u čemu nisu uspjeli ni njemački ni talijanski banditi s oružjem. Oni misle ovakvim vijestima obeshrabriti čvrste i jedinstvene redove Narodne vojske, kako bi time pomogli svojim gospodarima njemačkim i talijanskim okupatorima. I ovdje se vidi sva podlost tih besramnika. Konačno partizani su u mnogim sukobima pokazali da ne trpe nikakvog straha pred tim razbojnicima lupajući ih jednakom žestinom kao i ostale izdajnike pa i njihove gospodare njemačke i talijanske okupatore.

Još nekoliko stranica moglo bi se ispisati o njihovoj propagandi tj. o lažima s kojima se služe. Svu tu gamad počam od Talijana, Njemaca, Bugara i Mađara koji su porobili našu zemlju a zajedno s njima i ustaške i četničke sluge karakterizira slijedeće: svi oni mrze jedan drugoga ali jače od toga jeste njihova zajednička mržnja prema narodu i Narodnoj vojsci. Ta mržnja prema narodu i zajednički strah da će jednoga dana morati polagati narodu računa o zvjerstvima koja su počinili, sjedinjuje sve njih u zajedničkoj borbi protiv nas. Protiv toga jedinstva okupatora i izdajica mi moramo istaći jedinstvo sviju porobljenih naroda, borbeno jedinstvo sviju slobodoljubivih ljudi. U jedinstvenom borbenom bloku pod vođstvom nepobjedive zemlje socijalizma mi ćemo izgraditi pobjedonosno oružje nad krvavim fašizmom.

Sve ove stvari pretresite još jednom na vašim sastancima. Organizirajte sastanke po vašim četama i vodovima i provedite diskusiju o tim pitanjima na temelju ovog dopisa. U redovnom svom izvještaju kojeg ćete mi poslati najkasnije 29. o.m. prikazati ćete kako ste pristupili toj stvari i s kakvim uspjehom.

Još jednom budite uporni u objašnjavanju linije Narodno-oslobodilačke borbe, budite budni i očistite naše redove od sviju sumnjivih elemenata.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
Joža Horvat v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1600, reg. br. 1/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 81, str. 270—274.

[1] Jugoslavenska radikalna zajednica

1942, studeni 21.
Zagreb

Obavijest Ustaške nadzorne službe Glavnome stožeru Ministarstva domobranstva NDH o rušenju željezničke pruge na tri mjesta u Međimurju i hapšenju poznatih komunista u vezi s tim

Zagreb, 21. XI. 1942.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA
Ured II.
Broj 556. V.T./43
Predmet: Napadaji partizana u Međimurju.

GLAVNI STOŽER MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA
OČEVIDNOSTNI ODJEL

Dne 12. 13. i 14. o.mj. porušile su pojedine partizanske grupe željezničku prugu na tri mjesta i to kod sela Štefanca nedaleko Čakovca kod Donjeg Kraljevca i Legrada.

Povodom ovog izvršena su mnoga uhićenja poznatih komunista u Međimurju. U samom Čakovcu uhićeno je oko 350 osoba od kojih je već navodno 15 strieljano.

Izvieštaj je točan, jer je saznat sa više strana.

Zamienik upravitelja:
(Togonal)
Togonal v.r.

M.P.[1]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 46, reg. br. 37/16—47

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ustaška nadzorna služba

1942, studeni 22.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o političkom stanju i radu u odredu i na terenu

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
Broj:
22. XI. 1942.

IZVJEŠTAJ O POLITIČKOM STANJU I RADU U ODREDU I U POZADINI

Stanje u Odredu pomalo se popravlja. Osposobljavanjem političkih komesara četa i stalnim ukazivanjem na njihove nedostatke uspjeli smo donekle učvrstiti barem neke čete. To se pokazalo i prilikom posljednje neprijateljske ofenzive (14—17 o.mj.[1]) kojom su prilikom neke čete pokazale primjernu borbenost i izdržljivost. Da bi donekle pomogli rad političkih komesara bataljona i četa izdali smo upute političkim komesarima koje prilažemo ovom izvještaju.[2] U njima su iznešene sve naše greške i nedostaci a ujedno se iz njih može dobiti uvid u stanje našega Odreda te prilažemo ove upute.

Nedavno su u naš Odred došla dva njemačka vojnika iz bjelovarskog garnizona. Oni kažu da su Elzašani i da u Bjelovaru imade 150 Elzašana koji jedva čekaju da se oslobode njemačkog jarma. Jedan od njih ostao je u Odredu gdje se je dobro snašao. Drugi neprestano sanja o tome kako će otići u Siriju De Gaullu. Šaljemo ga u Glavni štab. Za Elzašane koji su ostali u Bjelovaru izdali smo letke na francuskom jeziku i poslali ih bjelovarskom O.K.[3] da ih ubaci među te vojnike. Bijeg tih vojnika izazvao je veliki interes u hrvatskim selima gdje se govori: Pa i Nijemci već odlaze u partizane.

Počevši od 28. XI. izdavat ćemo list »Moslavački partizani«. Dosada nismo bili u mogućnosti da to činimo jer nam neprijatelj nije dozvoljavao. Izdavali smo samo radio vijesti za partizane. Prilažemo vam primjerak tih radio vijesti.

Pitanje sanitetske službe još nismo uspjeli riješiti jer nemamo mogućnost da smjestimo bolnicu a niti imamo liječnika. Osnovana je bolnička četa sa zadatkom da se prilikom akcija stara za evakuaciju ranjenika. Zasada šaljemo teže ranjenike u Slavoniju iako je to skopčana s velikim poteškoćama.

Osnovana je radna četa u koju odlaze kažnjeni partizani. Nadalje su

osnovane grupe za kopanje zemunica. Isto tako je organizovana krojačka, postolarska i mesarska radionica. Razumljivo je da je rad tih radionica skopčan sa velikim poteškoćama zbog neprestane opasnosti od neprijateljskih naleta. Sa spremanjem rezervne hrane nismo daleko odmakli i naša je prva dužnost da poduzmemo sve korake da skupimo dovoljne količine hrane.

Veliko značenje za daljnji razvitak i uspjeh naše borbe imao bi dolazak koje partizanske brigade u naše krajeve. Neprijatelj se je grupisao u većem broju u gradovima tako da mu mi s našim snagama ne možemo nanijeti većeg udarca.

Dragi drugovi! Naglasio sam u prošlom izvještaju da šaljemo naše izvještaje na Glavni štab, II-oj i III-oj Zoni. Odgovora niti ikakvih direktiva ne dobivamo ni otkuda niti imamo veze s bilo kojom pretpostavljenom komandom te smatram da je najvažnije da se ta veza uspostavi.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
Franjo Knebl v.r.

Komandant
Marijan Cvetković v.r.

• *Original, strojopis*
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1602, reg. br. 3/9.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 87, str. 290—291.

[1] Vidi dok. br. 271.
[2] Vidi dok. br. 286.
[3] Okružnom komitetu

283

1942, studeni 22.

Obavijest Ivana Božičevića, sekretara Okružnog komiteta KPH Bjelovar, Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o formiranju Kotarskoga komiteta KPH Križevci i mogućnosti prebacivanja drugova i: Zagreba na Kalnik, u: molbu da se za partijsku jedinicu Kalničkoga NOP odreda pošalje, prema popisu, potreban partijski materijal

22. XI 1942.

Povj.(erenstvu) C.K. K.P.H.

ZAGREB

Dragi drugovi!

Sigurno Vas je drug Ćule[1] obavijestio o stanju B.O.K.[2]. Na zakazanu sjednicu O.K. za 20. ov. mj. nisam mogao doći jer sam bio od ugovorenog mjesta udaljen oko 50—60 km, a bez veza putem kojim bi se mogao prebaciti. Sa Kalničkim odredom također nisam momentalno vezan, jer su odgovarajuće veze pale, drugovi su strijeljani, a neki otpremljeni u logor. Ovog tjedna povezat ću se sa Odredom, a preko njega i sa ostalim članovima Ó.K..

I u ovom kotaru stanje organizacije je vrlo loše. Ovih dana formirali smo K.K. za Kr.[3] od 4 člana, a to su ujedno i svi članovi p.(artije) za koje sada znamo. Sve su to godinama stariji drugovi.[4]

Molim Vas da o tome obavijestite druga Ćulu. Izvještaj Povj. u Slavoniju poslat ću čim se povežem sa ostalim članovima O.K.

Štabska par. jedinica K.P.O.[5] obratila nam se za slijedeći materijal:

1) Drugih 6. glava Historije V.K.P. (b), tj. od 6—12 glave, (pošaljite svih 12 glava).
2) Dodjelni materijal za izučavanje Historije (tri izvora marksizma itd.).
3) Projekt Ustava.
4) Osnovi Lenjinizma (Staljin).
5) Ako postoji mogućnost koje Lenjinovo ili Staljinovo djelo.
6) Sav novo-izašli partijski materijal.

Mi nemamo nikakvog materijala. Ono malo što smo dobili od Pov. u SI. propalo je prilikom zadnjih hapšenja u B.[6] Tehniku nismo imali da umnožimo. Sada imamo mogućnost umnažanja, jer Odred posjeduje tehniku. Vi nam pošaljite od svega po jedan primjerak, a mi ćemo umnožiti i za potrebe Odreda i O.K.. U Odredu ima veći broj novih čl. par., partijska organizacija pravilno je organizirana. Traženi materijal nam je vrlo nužan. Zato nam ga hitno pošaljite.

U Kal. odredu ima više oružja nego partizana (bar je tako bilo u početku). Ako ima u Zagrebu drugova koji hoće u partizane, šaljite ih na Kalnik. Imamo dobre mogućnosti da ih prebacimo. Moći će dolaziti i u velikim grupama (10—15) odjednom. Detaljnije obavijesti poslat ćemo Vam kad dobijemo odgovor na ovaj list i kada utvrdimo stalnu i višestruku vezu sa Odredom, kako bi drugovi bez poteškoća i od želj. stanice direktno stigli u Odred.

Preko ovog O.K. i veze kojom Vam dostavljam ovo pismo, može Kal. part, odred održavati i pismenu vezu sa Štabom II. op. zone, ukoliko je to sa Vaše strane moguće.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za B.O.K. K.P.H.
Bijeli[7]

(Pozdrav drugu Marku i Konsp.[8])

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-44/174

[1] Dušan Čalić
[2] Bjelovarski okružni komitet
[3] Križevački kotar
[4] August Šket, sekretar, Ivan Letoja; Ivan Starešec i Ivan Bahunek
[5] Kalnički partizanski odred
[6] Bjelovar
[7] Ivan Božičević
[8] Marko Belinić i Dragutin Saili

284

1942, studeni 22.
Bjelovar

Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na teretni i putnički vlak na pruzi Križevci—Bjelovar

BRZOGLASNI BRZO JA V		
TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Divizija Bjelovar nporuč. Malković	SATI 23 DAN 22 MJESEC IX	
PRIMIO: pukovnik Hellenbach	GODINA 42	PREDAO:

SADRŽAJ

U 22.30 sati naišao teretni vlak od strane Carevdar (druga postaja od Križevaca prema Bjelovaru) na minu a potom zapaljen od partizana.[1] 22 vagona — od kojih 15 talijanskih za Mađarsku — gore. Putnički vlak koji se

kretao pozadi pomenutog teretnog vlaka, napadnut vatrom. Molim da se svaki noćni željeznički saobraćaj, na liniji Križevci—Koprivnica i Koprivnica—Varaždin prekine.

23/XI D
I pješ. divizija

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 22/1—22

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 179, str. 507

[1] Akciju su izveli dijelovi Kalničkog NOP odreda. Vidi dok. br. 309 i 335. Carevdar se nalazi na željezničkoj pruzi Križevci—Koprivnica.

285

1942, studeni 22.
Zagreb

Izvještaj Zapovjedništva Zagrebačke ustaške posadne bojne Ustaškom posadnom zapovjedništvu u Zagrebu o borbi s partizanima kod Novog Sela na Žumberku

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAGREBAČKA USTAŠKA POSADNA BOJNA
V.P. Broj 16 sa ./. pril.
U Zagrebu, dne 22-XI. 1942 ŽURNO!
u 11 sati TAJNO!
NA RUKE POBOČNIKU!

Predmet: Izvještaj o mrtvim i ranjenim u borbama u Žumberku.

USTAŠKOM POSADNOM ZAPOVJEDNIČTVU

Zagreb

Prema brzoglasnom izvještaju natporučnika Kovačevića, koji se nalazi ranjen u bolnici Sv. Duh, podnašam slijedeći izvještaj

Borbi koja se vodila kod Novog Sela 20. o.mj.[1] oko 10 sati, tjerali smo neprijatelja oko 2 km. nakon čega su se odmetnici utvrdili i mi smo primili borbu. Ovom prilikom ranjen sam puščanim nabojem u nogu (koljeno), još je ranjeno 19 vojničara i 3 mrtva vojničara. Ovi ranjeni su većinom iz XIII bojne, iz moga sata ima 4 ranjena i ja. Za poginule mislim da su također iz XIII. bojne. Moj sat nalazi se sada u Gornjoj Vasi, zapoviedničtvo predao sam natporučniku Sedleru.

Izvieštaj predao brzoglasom:
natporuč. Bartol Kovačević 22. o.mj. u 10 sati
Izvieštaj primio u bojni:
Pobočni-zastavnik:
(Vilim Suk)

Dostavlja se gornji izvieštaj natporučnika Bartola Kovačevića na upotrebu.

Izvieštaj otposlat iz bojne
22—XI. u 11 sati

PO NALOGI ZAPOVIEDNIKA Z.U.P.B.
POBOČNIK-ZASTAVNIK:
(Vilim Suk)
Vilim Suk

(M.P.)

23/XI D

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 23/1—11

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 181, str. 509—510.

[1] Odnosi se na napad dijelova Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« na neprijateljska uporišta Novo Selo i Stojdraga. Vidi dok. br. *303.*

286

1942, studeni 23.

Uputstvo Štaba Moslavačkoga NOP odreda komesarima bataljona i četa o radu komesara bataljona i četa u odredu

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
23.—XI—1942
Komesarijat

KOMESARIMA BATALJONA I ČETA MOSLAVAČKOG ODREDA

Na sastancima koje sam održao sa komesarima bat. i četa, ustanovljeno je mnogo grešaka i nedostataka u radu pol. komesara Mosl. odreda koje ovdje iznosim kako bi se ubuduće izbjegavale te greške.

1. — Disciplina naših partizana još je uvijek u poređenju sa partizanima drugih jedinica na vrlo niskom stepenu, još uvijek se događa da partizani napuštaju svoje jedinice bez znanja komandnog osoblja. Da bi se spriječilo da partizani odlaze svojim kućama da se presvlače potrebno je da se organizuje jednovremeno presvlačenje svih partizana u jednoj jedinici. Prilikom pokreta često se događa da se prisustvo komandnog osoblja uopće ne osjeća, osobito pol. komesara četa. Još se uvijek događa da pojedini partizani odlaze na svoju ruku u pojedina sela gdje mimo N.O.O. vrše premetačinu zbog oružja i vojničke spreme. Na taj način ne samo da onemogućavamo rad vlasti koju smo sami uspostavili već unosimo u narod nesigurnost i strah pred partizanima. *Poznato nam je da neprijatelji naše borbe nastoje na taj način da nas odvoje od masa.* Stoga treba upozoriti partizane da će svaki onaj koji će mimo komande vršiti takve premetačine biti najstrožije kažnjen. Prije premetačine treba točno provjeriti podatke i uvijek treba da prisustvuje neki od odgovornih drugova.

2. — Borbenost nekih naših jedinica jeste na priličnoj visini, kod drugih se to krivnjom komandnog osoblja ne može ustanoviti. Komesari četa kako se iz izvještaja vidjelo nisu shvatili svoju dužnost, te su mislili da su u pogledu komande podređeni komandiru čak i onda ako se očito vidi da komandir čini krupnu grešku. Komandir i komesar čete snose zajedničku odgovornost za donošene odluke. Komesari treba da pripreme partizane na borbe koje nas još čekaju. Treba kod njih dizati želju za akcijama i sukobima. Neprijatelj mora osjetiti da smo mi tvrdi borci. On je to dosada vidio samo u nekim slučajevima i zato se usuđuje da sa malim snagama prodire u naš teritorij. Ako ćemo mi nadalje pred njima uzmicati, nikad nećemo imati mira. — Naročitu pažnju trebaju komesari posvetiti usavršanju drugarstva u jedinicama. To ćemo postići na taj način da pred strojem kažnjavamo one koji svojim ponašanjem spriječavaju širenje toga drugarstva. Svaki tjedan treba da se održi kritika i samokritika cijele jedinice.

Sve gornje vrline tj. disciplinu borbenost drugarstvo postići ćemo podizanjem pol. svijesti naših partizana. Neki se od komesara tuže da nema materijala da radi sa četom. Međutim da si svaki pol. komesar dade truda da dade partizanima sve ono što sam znade, morala bi svijest partizana biti na

zamjernoj visini. Mnogi komesar ne znade da iskoristi sve mogućnosti za rad, oni čekaju toplu sobu i pisani materijal da bi sa četom radili. Takvu će oni priliku rijetko kada dočekati jer nam neprijatelj to ne dopušta. Treba stoga iskoristiti svaku priliku za rad, treba raditi sa pojedinim partizanima i manjim grupama uvijek i svagdje. Jedan od velikih nedostataka naših komesara jeste nedovoljan ili nikakav rad sa civilnim pučanstvom. Iz izvještaja se vidi da već dulje vremena nije održan nijedan miting. Ne trebamo se onda čuditi da odnos civilnog pušanstva prema partizanima nije najbolji. Neprijatelj svim silama nastoji da predobije mase, on u ovim krajevima taktizira kao ni u jednom drugom kraju. Mi vidimo da on u tome donekle i uspijeva, mi ne smijemo zatvoriti oči pred činjenicom da nam neka sela u kojima smo prije izvrsno stajali nisu onako sklona kao prije. Sve je to posljedica slabog rada pol. komesara sa masama. Pol. komesari bataljona treba da na svojim sektorima sistematski organizuju masovne mitinge. Osim toga treba reorganizirati N.O.O. svagdje gdje oni ne odgovaraju svojim dužnostima. Treba u odbore uvući poštene borbene siromašne seljake namjesto oportunistički nastrojenih kulačkih elemenata. Izvršite tu reorganizaciju što prije jer smo u nekim selima organizovali naše neprijatelje u N.O.O.

Najveću pažnju treba posvetiti mobilizaciji omladine u partizanske redove. U zadnje vrijeme ustaše su u nekim selima (hrvatskim) Pašijan i Zdenčac prisilno mobilizirali omladinu u domobrane. Tu činjenicu treba iskoristiti na mitinzima u biv.[1] selima. Na mitinzima naročitu pažnju treba posvetiti raskrinkavanju četnika Draže Mihailovića, Londonske vlade i savezu ustaša i četnika. Prikazati kako ustaške vlasti nastoje da u našim krajevima organizuju četnike za borbu protiv partizana. Dobro treba proučiti Titin članak o narodnim izdajicama.—

Dosada su komesari četa i bataljona posvetili vrlo malo pažnje spremanju hrane za zimu. Skrajnje je vrijeme da se pristupi sakupljanju zaliha preko N.O.O. Uporedo s time svaki bataljon treba da organizuje kopanje zemunica i pletenje pletara za kukuruz za svoju zalihu uz odredske zemunice koje su izdaleka premalo za cijeli odred. Od hrane treba naročito skupiti što više pšenice, kukuruza, krumpira, masti (kada se budu klali smokovi). Po mogućnosti treba kiseliti kupus. Za sve te radove odgovorni su pol. komesari koji treba da dadu upute svojim ekonomima za gornje radove.

Štab Moslavačkog odreda izdavače list »Moslavački partizani«. Da bi list bio zaista ogledalo naše borbe treba da sarađuju svi partizani. Komesari bataljona i četa treba u tome pravcu (da) povedu kampanju. Osim toga svaki komesar treba da pošalje svakog tjedna po kratki članak o partizanskom životu, o poteškoćama u radu itd. Članke treba poslati u Štab odreda svakog petka.—

Drugovi komesari! Mi vidimo da pred nama stoje vrlo velike zadaće, o našem radu zavisi uspjeh našeg Odreda. Da bi zaista mogli udovoljiti zahtjevima koje pred nas postavlja Narodno-oslobodilačka borba i Partija čiji

smo članovi, moramo nastojati da što prije uklonimo sve nedostatke u našem radu. Nastojmo da zaista budemo otac, majka i duša naših jedinica, jer ćemo samo na taj način opravdati povjerenje koje nam je dala naša komanda.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar odreda
Franc Knebl v.r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1602, reg. br. 6/9.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 88, str. 291—292.

[1] Vjerojatno u tim selima.

287

1942, studeni 23.

Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o nekim akcijama i stanju u odredu i na terenu

ŠTAB KALNIČKOG PART. ODREDA
23—XI—1942

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Drugovi, koristimo priliku da vam se nakon dužeg vremena javimo. Mi smo tek nakon trećega pokušaja uspjeli da se učvrstimo na Kalniku. Imali smo teške borbe naročito sa Crnom legijom ali smo uvijek u krajnjoj liniji ostali pobjednici. Zadobili smo veliki broj oružja ali nismo uvijek za njega imali boraca.

Mobilizaciju novoga ljudstva provađali smo vrlo teško a ono što smo i dobili bilo je sirovo i vrlo loše a dobrim dijelom četnički nastrojeno. To naročito važi za ljudstvo koje smo mobilizirali u Bilo Gori a naročito iz sela okolo Bačkovice kao (i) iz same nje.[1] Zbog toga bili su kod nas česti slučajevi dezerterstva sa oružjem naročito po ovim ljudima. Jedan dio je vjerojatno prešao u Bilogorski bataljon dok je drugi dio vjerojatno otišao u svoja sela odakle će četovati. To su pravi četnici i o tome treba vaš štab da povede mnogo

računa. Mi smo o tome obavijestili i Bilogorski bataljon ali i vama to javljamo kako bi vi mogli izvršiti kontrolu nad istim. Mislimo da se je u Bilogorski bataljon uvukao priličan broj četnika pa bi zato trebalo energično postupiti i sve dezertere koji su pobjegli od nas i prešli sa oružjem Bilogorcima pohvatati... Isto tako valjalo bi poduzeti mjere da se pohvataju oni koji su pobjegli sa oružjem a nisu se javili u Bil. bat. pa postoji opravdana sumnja da će to oružje zloupotrebiti a može se i desiti da bi to naše oružje moglo biti upotrebljeno protiv nas samih.

Zašto Bilogorski bataljon djeluje na tako uskom sektoru? On bi trebao sa jednom četom da se protegne sve do pruge Koprivnica i Križevci gdje bi mogli stalno držati vezu sa nama. Mi smo bili prisiljeni da jednu četu II. bat. prebacimo preko pruge i ta sada hvata vezu sa Bilogorcima i vrši akcije na pruzi. Baš jučer je ta četa zapalila i uništila jedan cijeli vlak. Mi smo se spojili sa Žumberačkom četom[2] i sada imademo 3 bataljona. Akcije vršimo svakodnevno i to po 2—3 na dan čime smo prisilili neprijatelja da se povuče u defanzivu. Akcije vršimo čak i na mađarskoj granici. Već duže vremena nismo imali veće borbe jer neprijatelj zasada nema snage za nas. Ali nadamo se da će je ipak prikupiti i započeti temeljitu ofanzivu protiv nas, ali toga se mi ne bojimo. Prošli smo teške trenutke ali kriza je prebrođena i led smo probili. Nismo neprijatelju dozvolili da nas otjera u šume nego smo živjeli po selima i borili se u njima zbog toga ima veliki dio sela slobodnih.

Pošaljite nam prvom vezom naše ranjene i bolesne ako su ozdravili jer su nam neophodno potrebni to naročito važi sa druga Demonju.[3] Naš čitavi odred je uniformiran i ne oskudijeva apsolutno na ičemu osim na propagandnom materijalu i literaturi. Zbog toga molimo vas da nam ustupite nešto propagandnog materijala i pošaljete jer nam je hitno potreban dok ne sredimo vlastitu tehniku. Također nam ako ne trebate prepustite rezervnu cijev za teški mitraljez koju imate. Javite nam kako je kod vas, da li neprijatelj vrši kakvu ofanzivu, i da li je šteta što karabini plaču za borcima. Čuvajte se četnika! Mi smo baš neki dan strijeljali jednoga koji je bio od starih Kalničkih partizana neki Dević i sada baš vodimo istragu ne bi li pohvatili njihovu mrežu. U Bilo Gori je pogodno tlo za četnike a jezgru čine Bačkovčani, potrebno bi bilo da malo drug Kurt[4] pruži svoju ruku u Bilo Goru i Bilogorski bataljon. Inače mi mnogo mislimo na vas i želimo da sa čim više uspjeha i upornosti tučete neprijatelja jer time je odmah nama lakše. Mi ćemo sa svoje strane ovdje nemilosrdno uhvatiti neprijatelja za gušu pa će biti i vama lakše. Mnogo pozdrava svima! svima!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zamj. komesara
Mrkis v.r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1600, reg. br. 3/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 89, str. 294—296.

[1] Ocjena da je stanovništvo Bačkovice četnički raspoloženo pogrešna je.

[2] Odnosi se na četu formiranu na Žumberku 6. listopada, koju je vodio Izidor Štrok, novopostavljeni komandant Kalničkoga NOP odreda. Po dolasku na Kalnik, četa prerasta u bataljon i ulazi u sastav Kalničkoga NOP odreda, kao njegov treći bataljon. Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 186.

[3] Narodni heroj Nikola Demonja. Poginuo u napadu na Slavonsku Požegu, 1944. god., kao komandant Dvanaeste slavonske divizije.

[4] Vlado Kurt, obavještajni oficir Treće operativne zone. Umro u Slunju 1943. godine.

[5] Vlado Mutak

288

1942, studeni 23.
Budimpešta

Naređenje načelnika Generalštaba mađarske kraljevske vojske svom Prvome odjeljenju da se na teritoriju Međimurja organizira preventivna izviđačka služba pod jedinstvenim rukovođenjem

Načelnik Generalštaba mađarske kraljevske vojske
Broj 1838/eln. avk.-1942.
Reguliranje jedinstvenog
izviđanja u Međimurju.

A

1.Odjeljenju načelnika Generalštaba mađarske kraljevske vojske

Budimpešta

Budimpešta, 23. studeni 1942.

Iz Međimurja i s teritorije preko granice, stiglo je više takvih izvještaja, prema kojima predstoji namera dizanja partizanskog ustanka u Međimurju od strane ilegalnih partizanskih jedinica, koje djeluju u Hrvatskoj. Na ovo ukazuju *sabotaže* izvršene na željezničkim prugama u Međimurju 15. i 16. studenog.[1]

Naređujem da se na teritoriji Međimurja organizira preventivna izviđačka služba pod jedinstvenim rukovođenjem.

Jedinstveno rukovođenje povjerio sam komandantu 9. lake divizije Velika Kanjiža (Nagykanizsa). Isti je trenutno još na frontu. Na polju preventivne službe izviđanja, organi javne uprave, žandarmerijski i policijski organi na teritoriji Međimurja, upućeni su isključivo na komandanta 9. lake divizije. Tamo će neposredno i podnositi sve izvještaje u vezi s ovim. Do dolaska komandanta 9. lake divizije iz Velike Kanjiže, rukovođenje preventivnom službom izviđanja vršiće i komandant 3. žandarmerijskog istražnog pododjeljenja, prema mom naređenju broj 1470/avk. ein. —1942.—

Dostaviti: komandantu 9. lake divizije, komandantu 3. žandarmerijskog istražnog pododjeljenja, 1. i 2. odjeljenju Generalštaba, glavnom policijskom kapetanu za provincije Kraljevine Mađarske, kotarskom načelniku Murske Sobote i komandi istražne žandarmerijske centrale.

Izvod iz naredbe načelnika Generalštaba
mađarske kraljevske vojske[2]

Original, strojopis, prijevod s mađarskog
Sign., HL. VKF 1942.—1 5886/ein.

[1] Vidi dok. br. 269 i 281
[2] Potpis nečitak

289

1942, studeni 24.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i akcijama partizana na području pisarovinskog kotara

Kotarski komitet K.P.H.
Pisarovina

Okružnom Komitetu Pokuplje

Dragi drugovi!

Politička situacija na našem terenu je povoljna, uzrujanje naroda koje je bilo nastalo poslije okupatorskog terora je prestalo. Isto tako uzrujanje koje je bilo u prvi momenat poslije likvidiranja popa i onog drugog bandita, nakon našeg objašnjenja putem letka, je prestalo, tako da nema nikakove opasnosti za N.O. pokret, još jedino gde koja baka pita pa što je bio kriv. Istu dvojicu bandita pronašli su u šumi i dopeljali jih u groblje gdje su jih zakopali. Došlo je

u selo oko pedeset ustaša i htjeli su natjerati seljake da jih voze u šumu. Seljaci se nisu dali natjerat da voziju ustaše već su sami išli po njih. Mi smo o tome bili obavješteni već kada su bili doveženi tako da više nismo mogli da spriječimo. Naknadno ćemo ispitivat koje to pokrenuo i pronašao njih i po potrebi krivca kaznit. Doznali smo da su nekoji H.S.S.-ovci izdali neku okružnicu. Njezin sadržaj ne znamo a po izgledu će to biti djelo profesora Urbana[1] koji se nalazi kod Komande područja za Kordun. Taj gospodin je zarobljen od naših drugova ostao kod nas. Drugovi od O.K. Karlovac su mislili da ćemo imati od njega kakove koristi, a taj je počeo da priča i radi na osnivanju neke nove seljačke stranke. Mi smo odmah obavjestili o njegovim namjerama O.K. Karlovac i predložili jim da ga odstrane i da mu onemoguće te njegove namjere. Mi smo mišljenja daje samo on mogao da izda tu Okružnicu. Naše je mišljenje da bi toga gospodina svakako trebalo poslati nekud da ne može dolaziti u dodir sa narodom koji ni ne sanja o nikakvoj stranki pošto će načinit od naroda da mu neće biti jasno narodno-oslobodilačka borba i stav toga gospodina koji je zajedno sa nama.

Vodili smo pregovore sa Narodnim zastupnikom Baburićem.[2] Taj kaže da on sam ne može da odluči pošto da je tu vodstvo a on sam dobavlja neku robu, sol i slične stvari za narod preko.

Naša četa je spalila Općine i škole u Kupčini i Šiljaviću. Dalje prema još nekim neslužbenim podacima doznali smo da su zapalili automobil Adama Kolomana odakle su krenuli prema Vukomeričkim Goricama gdje da su u jednom selu izdani i napadnuti sa strane ustaša. Tom prilikom daje stradalo dva druga koji su putovali iz Zagreba a uhvaćene dvije drugarice i jedan drug, isto novi Zagrebčani, pošto se nisu htjeli povlačit sa partizanima pod ustaškom vatrom. Ranjen je jedan partizan u levu ruku. Čim dobi(je)mo točne podatke poslat ćemo vam. Veze sa našim drugovima su do sada bile nesmetane. Ne znamo dali će sada povodom hvatanja drugova Zagrebčana provaliti kanal sa Zagrebom. Neprijateljske posade su nepromijenjene, samo su se u Rečicu nastanile neprijateljske snage u jačini od jedne satnije. Poslije paljenja u Šišljaviću postavljali su u Rečici dvije noći zasjedu, misleći da ćemo mi doći i tamo. Iz Draganića će ovih dana voziti oko tri vagona kukuruza. Narod traži da se i njihova općina zapali. Tamo su dopremili izbjeglice iz Slunja narod je na to jako neraspoložen.

Pred NO odborima prikazivali smo i popularizirali N.O.O. na oslobođenom teritoriju kao organe narodne vlasti i ukazivali na značaj izbora za N.O.O. Jedan trgovac drva iz Pokupskoga dobio je narudžbu za drva od državne bolnice u Petrinji gdje se kaže zamolite sve vlasti da vam izađu u susret. To je naš jedan općinski odbor poslao nama na riješenje. Isto tako jedan drugi trgovac traži da mu se dozvoli da odveze jednu lađu drva za radnike. Mi prvome nismo dozvolili, dok je drugi javio da bi mogao nabaviti papira, dozvolili smo da može da odveze jednu lađu, samo ako može protuvrijednost odmah da doveze u papiru koji bi mu naknadno odkupili.

Nekoji od N.O.O. rade na prikupljanju priloga, dok svih još nijesmo uspjeli pokrenuti.

Od Kotarskog rukovodstva SKOJ-a su dvojica odputovala 3 dana na kurs o N.O. odborima, a jedan je otišao u partizane sa još jednim skojevcem. Inače još do sada nema većih promjena. Sa savezom mlade generacije rad se nastavlja.

Rad sa ženama još nepromijenjeno, drugarice sa kursa, još nisu stigle. Dijeljeni su letci po cijelom terenu povodom Okt. Revolucije. Napisano je 48 parola na ceduljicama koje su raznešene po terenu, napisane su dve parole na zidu. Zapaljeno je 12 krijesova a među njima i jedan koji seje vidio po cijelom Pokuplju na sve strane a gorio je cijelu noć. To su seljaci,[3] sa našim jednim radnikom,[4] zapalili 570 metara drva koja su bila na obali Kupe spremljena za Sisak.[5] Održano je 5 predavanja pred ukupno 50 ljudi. Napisan je letak narodu kotara Pisarovina i umnožen u 150 primjeraka i podijeljen po terenu. Umnožen je letak Narodu Pokuplja u 700 primjeraka. Od istih je u Kupčini razdijeljeno oko 140. Opazili smo da su dobro djelovali. Jedan dio dijeljenje po drugim krajevima. To je bila prva količina od 200, dok smo drugu od 500 istom dobili, pa ćemo naknadno podijelit.

Jedan Partijac kažnjen je sa 3 mjeseca ukora zato što je odbio da vodi drugove koji su putovali. Naknadno se ustanovilo da isti nije poznao puta. Sa druge strane je isti služio za kurira pa je naknadno izjavio da radi toga nije mogao ići sa drugovima. Dok je kada se gaje pozvalo reko da ne može ići, a nije dao razlog zašto ne ide. Isti se sa kaznom zadovoljio. Opomenuta su druga dva zato što nisu za vreme ofenzive održali sastanak. Drugih promjena nema.

Članarinu još nismo u potpunosti obračunali pa vam ne možemo poslati obračun. Drugovi od naručenih stvari ne mogu da ponesu za ciklostil. Neznamo da li ga ima Kljuka na raspolaganju a matrica i tinte još nemamo. Cigareta nema.

Uz drugarski pozdrav!

S.F. - S.N.

24. XI.-(42) Prebeg[5]

NOO
18 NOO ukupno obuhvaćeno 85 ljudi od toga
13 SNOO
4 ONOO
1 KNOO

SKOJ
2 aktiva SKOJ po 5 čl.
1 Kotarsko rukovodstvo od 3 (čl.) SKOJ-a

1 Op. SMGO od 5
3 s. SMGO svega 12

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/13a

[1] Stjepan Urban
[2] Tomo Baburić
[3] Bili su to omladinci iz općine Pokupsko
[4] i [6] Nikola Brezović, sekretar KK KPH Pisarovina
[5] Drva koja su spaljena bila su natovorena u jedan šlep koji je nizvodno od Pokupskog čekao da poraste vodostaj Kupe kako bi mogao otploviti prema Sisku

290

1942, studeni 25.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o stanju i radu organizacija KPH u kotarima Ludbreg, Ivanec, Koprivnica i Novi Marof te o partizanskim akcijama na tom području

Izvještaj: O.K. Varaždin
25. studenoga. (1942)

Drugarskom povjerenstvu K.P.H. Zagreb

Izvještaj o stanju u *Varaždinu* podnio je drug Jura,[1] samo ću nadodat plus tome jednu grupu od 4 Slovenaca koji će biti primljeni u partiju danas.
Kotar Ludbreg: 2 partijske jedinice od 7 članova, kotarski komitet od 3 člana, dok je jedan član bio hapšen, pobegao iz zatvora sada se nalazi u partizanima. N.O.O. imade 3 seoska odbora, svaki sa 4 člana, obuhvaća 38 ljudi. N.P. obuhvaća 32 člana sa mesnim N.P., od toga 2 uhapšena prije 8 dana, sada je ostao 1 član i to je član partije.
Kotar Novi Marof: Partijske organizacije nema.
N.O.O. ima jedan seoski mjesni od 4 člana, obuhvaća 12 ljudi.
Kotar Ivanec: 3 člana kandidata.
5 N.O.O. u rudnicima, obuhvaćaju ukupno 40 ljudi.
N.P. ne obuhvaća nikog, to je obuhvaćeno u N.O.O.
Kotar Koprivnica: 1 jedinica od 4 člana, radi samostalno. 2 odbora narodne

pomoći, obuhvaćaju 60 ljudi, u formiranju je kotarski N.O.O. Dolaskom partizana u naš kraj situacija se u mnogo promenila, rad na terenu je mnogo olakšan. Prilažem izvještaj[2] drugova iz Međimurja pa po tome i odgovorite nama.

Poslao sam Vam izvještaj prije 14 dana a nitko se sa kurirom nije našao, kurir je izvještaj spalio. U razgovoru sa drugom Jurom koji je bio sada u Zagrebu vi tražite 1 opširan izvještaj o broju stanovništva u O.K. Varaždin. Te podatke dobit ćete drugi puta kao i mnogo opširniji izvještaj o stanju kod nas.

Pitanje tehnike: Umnožili smo 283 kom. glasa,[3] 200 km. pionira,[4] 100 kom. biltena,[5] 100 kom. konspiracije,[6] 1000 kom. govora od druga Staljina.[7]

U radu je 2.000 letaka pod naslovom Hrvatski i Srpski narode i 25 godišnjica Velike Oktobarske proleterske Revolucije.

Poslednji puta kada sam bio u Zagrebu spomenuli ste da imadete gestetner (rotacionku). Mi imademo kuda da je smestimo, ukoliko je još imadete, mi bi je neophodno trebali, jer se osjeća velika potreba za 2.000 »Glasa« najmanje kao i za ostale stvari:

Prilažem Vam izrađeni materijal.[8] »Glas Hrv. Zagorja« nije ispao najbolje, bio je pokvaren valjak, to smo popravili, dok ostale stvari kao Pionir i Bilten ispali su prilično.

Spojili smo Žumberačku četu sa Odredom[9] koji je došao iz Slavonije. Odmah iza spajanja formiran je treći bataljon, napravljena je raspodjela operacija po sektorima, svaki bataljon ima svoj sektor. U odredu je moral partizana na visini, dok se za Žumberačku četu to ne bi moglo reći. Partijski rad u Odredu je vrlo slab. Mi smo pristupili formiranju ćelija po četama. To je u I. bataljonu uspelo, ali usled reorganizacije Odreda treba da se naprave neke izmjene. Mi smo postupili po uputama druga Marka.[10] Drugi puta poslat ćemo Vam stanje organizacije u Odredu kao i stanje SKOJ-a.

U odredu se dosada nalazi jedan čl.(an) O.K. ijedan terenski radnik, koji su im neophodno potrebni što su oni i službeno javili. Odred je poslao Štabu II. operativne zone 200.000 Kuna kao i izvještaj. Mi smo im rekli da to mogu preko nas, dok su oni izjavili da im je naređeno dok se spoje moraju slat desetinu u Štab sa izveštajem. Po izjavi druga Jure da će to od sada ići preko nas.

Prilažemo Vam izvještaj Štaba o akcijama.[11] Mi smo tu nadopunili neke akcije za koje smo znali kako su se svršile i u kojima smo sudjelovali. Dolaskom druga komandanta Štroka Izidora postavilo se pitanje i našeg »vojnika«. On je bio u neke stvari upućen, dok koliko sam znao rekao sam mu i ja. Zato Vas izveštavam da javite mogu li oni pregovarat i koristit koliko je moguće, ja bi im pripremio sastanak, oni kažu da imadu prava da s njim pregovaraju.

Isto tako postavlja i priprema se oslobođenje naših drugova u L.(epoglavi) kojih imade 350, isto toliko imade i kriminalaca. Vezu sa njima

unutra imademo dobru. Što da činimo sa H.S.S.-ovcima koji su unutra, Reberski,[12] Košutić,[13] i kompanija?

Kako vidite mi smo ipak nešto uradili iako nije kako bi trebalo biti. Drugi puta poslat ćemo Vam opširniji izvještaj.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Mali,[14] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-44/176

[1] Stjepan Puklek
[2] Navedeni prilog izvještaja iz Međimurja nedostaje.
[3] Odnosi se na »Glas Hrvatskog Zagorja«.
[4] Izdaje Glavni odbor USAOH-a. Izlazi od lipnja 1942. god.
[s] Odnosi se na Bilten Vrhovnog štaba NOP i DV Jugoslavije.
[4] Odnosi se na brošuru: O konspiraciji i držanju pred policijom i sudom
[7] Josip Visarionovič Staljin
[8] Navedeni prilozi nedostaju.
[9] Odnosi se na Kalnički NOP odred.
[10] Marko Belinić (Vidi dok. br. 196).
[11] Navedeni izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda nedostaje.
[12] Josip Reberski
[13] August Košutić
[14] Stjepan Ivić, sekretar OK KPH Varaždin

291

1942, studeni 25.

Izvještaj Ignaca Pipića, člana Okružnog komiteta KPH Pokuplja, Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i radu na osnivanju organizacija KPH u selima Sv. Nedjelja, Stupnik i Horvati

Okružnom komitetu
»Pokupsko«
Dana 25. XI.1942.

Izvještaj:

Dana 13. XI. stigao sam u Horvate. S obzirom na to da se nisam nalazio u tome mjestu već nekoliko mjeseci, bilo je potrebno upoznat se sa političkom situacijom u tome mjestu, kao i sa političkim mišljenjem ljudi.

Prvo što sam mogao učiniti bilo je to da dođem u kontakt sa drugom Zorićem (Ivan)[1] iz razloga toga da me upozna sa situacijom u dotičnom mjestu, a istovremeno bilo je potrebno upoznati političko mišljenje ljudi u cielom kotaru, i prema tome trebalo je pozvati sve drugove koji su odgovorni za rad partije u općinama dotičnog kotara, kao što se to i učinilo. Drugovi su davali u svojim izvještajima političko mišljenje i držanje prema partizanima tj. držanje ljudi prema Narod. Osi. Borbi, i držanje kao i rad H.S.S.-ovaca. Drugovi su dali slijedeći izvještaj: Političko mišljenje i držanje ljudi prema partizanima i Narod. Osi. Borbi bilo bi dosta dobro, jedino je neprijatelj uspio sa svojim zastrašivanjem, da će popaliti sela, odvesti ih u logor pasivizirati izvestan dio ljudi. Na upit o H.S.S.-u drugovi su izjavili: da H.S.S. kao organizacija ne postoji, i da je jedan izvestan dio njihovih simpatizera uvidio izdajstvo njihovog rukovodstva i prema tome otvoreno pristupaju k Narod. Osi. Borbi s time da će ju potpomagati na bilo koji način, ali u borbu još neće. To je izjava drugova, gdje sam se konačno i sam uvjerio.

Tada smo zaključili da je hitno potrebno učvrstiti partijske jedinice po selima i preći na osnivanje ostalih naših organizacija kao što su N.O.O., A.F.Ž. i t.d. gdje je to moguće. Iza toga pristupilo se k radu, drug Pa vel[2] u Sv. Nedelju, drug Stevo[3] u Stupnik, a drug Zorić u Horvatima. O samom radu obavijestit će Vas drug Pavel. Ja bi jedino mogao dati izvještaj ukoliko sam sam radio po pitanju partijskih jedinica.

Osnovane su tri partijske jedinice, jedna u Sv. Nedelji sa tri člana i dva kandidata, druga u Stupniku sa tri člana ijedan kandidat, a treća u Horvatima sa tri člana i jedan kandidat. Što se tiče N.O.O. osnovano ih je u općini Sv. Nedelja pet, u Horvatima dva N.O.O.-a, dok o Stupniku nisam dobio izvještaja. Po pitanju A.F.Ž., S.M.G. i SKOJ-a nije se uradilo ništa u općini Sv. Nedelja kao i Stupniku, dok u Horvatima održavaju se večernji sastanci sa ženama i Skojevcima. Ima izgleda u najskorije vrijeme osnovat odbor A.F.Ž. kao i aktiv Skoja.

Ja sam poslat na teren sa zadatkom da pomognem kotarskim komitetima ukoliko postoje, a ukoliko ne postoje da se pristupi osnivanju K.K. gdje bi to odgovaralo. Istovremeno treba da obavijestim viši forum, ali za sada ne postoji mogućnost za osnivanje K.K. Samobor. Drugi zadatak je održavanje i učvršćivanje veza naročito u kotaru Pisarovina i bilo je potrebno da obiđem K.K. Pisarovina, ali to ja nisam učinio, već sam poslao pismenim putem direktive i uputstva za daljnji rad. Istovremeno sam im podvuko premalo shvaćanje odgovornosti pred partijom naročito po pitanju veza. Ja lično nisam išao u K.K. Pisarovina iako je to bilo nužno potrebno iz razloga toga, jer sam obolio na nogu, što nije tako opasno i nadam se da ću uskoro izvršiti moju dužnost.

Ukoliko izvještaj nije dobar pošaljite uputstva.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ali

Drugarski pozdrav

Samoborac[4] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-166/14

[1] Ivan Pipić
[2] Pavel Videković
[3] Stjepan Kos
[4] Ignac Pipić

292

1942, studeni 25.
Zagreb

Izvještaj državnog vođe rada NDH Ministarstvu domobranstva o napadu partizana na domobransku posadu u Velikom Bukovcu

ZAGREB, 25 studenoga, 1942.
Savska cesta 41
Brzoglas 23—591, 71 — 10

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
DRŽAVNI VOĐA RADA
Taj. Br. 268/1942.

Predmet: Napadaj na logor
radnog odjela br.
121. Vel. Bukovec.

MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA
glavni stožer

Danas u 11,30 sati primili izvještaj o napadanju odmetničkih odreda na logor radnog odjela broj 121. u Velikom Bukovcu.[1] U izvještaju je rečeno:

»Dne 24. XI. 1942 u 23.00 sata napali partizani u jačini od 50 ljudi naš logor. Straža u snazi od 16 domobrana je razoružana.

Svukli su 70 domoradnika i sve vođe, te su opremu sa kabanicom natovarivši na 4 kola odvezli. Sa opremom su odnijeli i oko 140 komada gunjeva, isto toliko plahta te 30 kopača. Udaljili su se nakon 2 sata u smjeru sela Kapela, Sv. Petar, Čukovec na pruzi Ludbreg—Koprivnica. U isto vrieme bilo je napadnuto i mjesto Mali Bukovec u kojem je po napadačima spaljena oružnička postaja, općina i pošta.

Oko 07.00 sati 25. o. mj. došli su u Veliki Bukovec domobrani na izvid. Prema izkazu oni su te iste noći osiguravali mjesto Ludbreg.«

Izvolite gornje uzeti do znanja.

Državni vođa rada
p.n.
Glavar glavnog stožera
(Pukovnik Nikola Steinfl)
Nikola Steinfl v. r.

Poznato![2]

(M.P.)[3]

25/XI D

Kopija, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 15, reg. br. 25/1—41

Zbornik VII, tom V, knj, 9, dok. br. 188, str. 522—523

[1] Akciju su izveli dijelovi Kalničkoga partizanskog odreda. Vidi dok. br. 320.

[2] Dopisano olovkom.

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska — Glavni stožer — Vodstvo državne radne službe.

293

1942, studeni 26.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o stanju i radu organizacija KPH na području okruga

Drugarskom »Povjerenstvu C.K. K.P.H. za Zagreb«

Dragi drugovi, ja sam po odluci »Povjerenstva C.K. K.P.H.« za Zagreb t.j. druga Konspiratora,[1] u saglasnosti s drugom Brzim[2] pošao na teritoriju O.K. Bjelovar da izvidim stanje u tom O.K. i da ga reorganiziram t. j. da učinim sve što je moguće u poboljšanju partijskog i ostalog političkog rada u

tom O.K. Pošto sam primio upute i sugestije od druga Brzog i druga komandanta Grge[3] (koji je tu prije radio) krenuo sam 10/X sa »Kalničkim odredom« koji je u to vrijeme bio formiran u III op. zoni — i s drugom Božičevićem[4] zvanim Bijeli na taj teren. Prešli smo preko južnog dijela Bilo Gore, Grubišno-poljski kotar, upravo preko terena gdje je prešla reakcija koja je mnogo sela i stanovništva uništila. Drug Bijeli je prije ofenzive došao u Slavoniju i nije znao što je uništila a što je ostalo iza ofenzive neprijatelja. Kad smo stigli u kotar Bjelovar, to je bilo 13/X., poslali smo druga Bijelog da uhvati vezu s vodom partizana (njih 24) koji je operirao na sjeverozapadnom djelu Bilo Gore, t. j. oko Đurđevca i Koprivnice i to iz razloga I. Da »Kalnički odred« dobije vodiča i poznavaoce terena II. Da izvuče dio politički sposobnih ljudi za partijski rad i III. Da nam dadne veze ljudi s kojima su radili. Pošto drug Bijeli nije uspio naći odmah taj vod jer je on bio negdje iza Đurđevca te je on pošao za njima a ja sam sa »Kalničkim odredom« krenuo kroz kotareve Bjelovar, Đurđevac, Koprivnicu i Križevce. Prije toga sam primio izvještaj druga Bijelog o stanju političkih organizacija na terenu O.K. Bjelovar ukoliko je on to znao. Te sam podatke provjeravao, skupljao nove od ilegalnih ljudi kao i od drugova iz »Kalničkog odreda« od kojih su neki radili prije u tim kotarevima. Uspio sam relativno dosta podataka skupiti a najviše za kotar Križevac. Detaljno o stanju ću govoriti poslije. O stanju, koliko je znao drug Bijeli dobilo je drugarsko »Povjerenstvo C.K. K.P.H.« s mojim zadnjim izvještajem[5] ali stanje se je u tim organizacijama pogoršalo jer su za vreme neprijateljske ofanzive neki drugovi zatvoreni neki streljani a neki i dezertirali. (Šaljem Vam jedan dopis od jednog N.O.O. koji se uplašio i povukao).[6] Putovao sam tako dalje s »Odredom« i stigao na Kalnik u kotar Križevac. Tako smo pronašli 27/X traženi vod[7] prikupili partijske radnike i napravili savjetovanje (u) selu Ribnjačka. kotar Bjelovar 28/X. Na savjetovanju je prisustvovalo 11 drugova i jedna drugarica.

Dnevni red je bio ovaj:

I. a) K.P. - jed. R K., K.K., O.K.
   b) SKOJ i S.M.G.
   c) N.O.O. i A.F.Ž.
   d) Rad u HSS-u
   e) Rad u vojsci
   0 Tehnika (pitanje materijala i propagande)
   g) Veza s gradovima (Bjelovar, Đurđevac i t.d.)

II. a) Raspored rada
   b) Popuniti komitete
   c) Predaja veza i podataka

III. Veza s O.K. Čazma, O.K. Virovitica, O.K. Varaždin i veza sa Zgb.

IV. Idući prošireni sastanak

V. Eventualije

Prvi je dao drug Bijeli izvještaj o stanju kakvo je zatekao kad je došao na taj teren (to je bilo u mjesecu aprilu). Iz njegovog izvještaja se vidi da su prilike bile jako slabe da je O.K. kao svi K.K. bili razoreni. Većina članova K.P. streljano je i poapšeno. Partijski radnici koji bi to mogli podići sastojali se faktički od njega i druga Dobrile.[8] Partizani koji su postojali u Kalniku proljetos (u) martu bili su razbiti, nekoji poginuli, čak se nekoji predali vlastima. Dakle razbita je partija i partizani. Kao što ćete vidjeti premda je i narod dobar kao i terenske prilike nije se uspjelo ništa naročito napravit sve do danas. Stanje koje je konstatovano na savjetovanju:

I. Nitko nije radio niti imao vezu s kotarevima Koprivnica i Križevci. U koliko se radilo radilo se u kotarevima Bjelovar i Đurđevac.

II. Stanje K.P.

a) *Kotar Bjelovar:* kao član O.K. tu je djelovao drug Bijeli. Postojao je K.K. od Bijelog, Banića, Viteza.[9] Za vreme ofanzive neprijatelja Banić je uhapšen, Vitez kako izgleda poginuo. Članovi K.P. postoje: Bjelovar 1., Kapela 2., Tomaš 1. (od bivša 4 dva otišla u partizane 1 poginuo).

Dragi drugovi, nije sve crno kako izgleda, jer drugovi nisu uspjeli prodrijeti u jugo-zapadni dio Bjelovara, oko Ivanjske, a tu izgleda da će biti partijaca.

b) *Kotar Đurđevac:* Tu je kao član O.K. djelovao drug Dobrila. Postoji Kot. kom. od 5 članova, 3 ilegalca i 2 legalca. Partijci postoje: Đurđevac 4 člana, Ferdinand. 1 čl. (2 kandidata), Šemovci 3 čl., Hampovica 1 čl., Virje 3 čl.

c) *Kotar Križevci:* Tu sam pronašao 7 čl. K.P. koji nisu bili povezani ali hoće raditi. Drug Bijeli je otišao u taj srez.

d) *Kotar Koprivnica:* Tu sam pronašao 2 čl. i dobio je drug Dobrila zadatak da ostalo pronađe i poveže. U tom pravcu počela je djelovati i jedinica iz Virja, samo još ne znamo rezultat.

II. SKOJ

Bjelovar je imao 10 čl. u tri aktiva ali za zadnje ofenzive na Bilo Goru uhapšeno 6. Đurđevac, Koprivnica, Križevci nemaju ništa organizirano.

III. N.O.O.

Mnogi neće da rade (ali to je samo dešperacija poslije ofenzive) i kao potvrdu prilažem pismo. Odbor ima u Kapeli 8 čl.

Kotar Đurđevac: Grkina 7 čl., Ferdinand. 5 čl..

IV. A.F.Ž.

Nigdje ni jednog odbora.

V. HSS

Ima se veza s nekim lijevim HSS-ovcima, ali se sada istom radi da se s njima organizaciono povežemo.

VI. Vojska

U Bjelovaru je radio drug Benko,[10] ali je on nekud pobjegao i ne znamo šta je učinio. Pri zadnjem hapšenju uhapšeno je 8 oficira, svi su anglofili i nažalost mi s njima nismo imali vezu. Rad je moguć.

O.K. Bjelovar ima 3 čl.: Bijeli, Matačić[11] i Dobrila, a dobili su zadatak da pronađu druga Benka i kad ozdravi drug Pankarić[12] iz Virja da se kooptiraju u O.K.

Stanje u narodu: Dragi drugovi, o tom je teško govoriti jer na ovako neobrađenom terenu to je jako promenljiva stvar. Naime, ustaška vlast je vrlo slaba jer po selima se nalazi po 2 do 3 ustaše a ima sela i bez ustaša, N. pr. Orovac 4 ustaše, Ravneš 2 i t.d. Srpski dio naroda je jako zaplašen. Naime odmah početkom NDH su ovi kotarevi specijalno Bjelovar, Koprivnica, muškarci i to većina oterani u logor i pobiti. Ima dosta srpskih sela sa 5 do 10 muškaraca n. pr. Bačkovica, Javornik. Poslije su ih pojedinačno hapsili pošto tu nije bilo partizana u kojima bi oni vidjeli zaštitu to su pali u apatiju tako da smo imali oko 20 rezerve karabina a nismo mogli mobilizirati ljude. U mnogim srpskim selima postoje četničke tradicije i želja za starom Jugoslavijom. Hrvati 95% odobravaju našu politiku samo još nisu aktivni usljed slabe vojničke i političke djelatnosti. Kako se vidi ima ih vrlo malo u ustašama i narod ih mrzi.

Po mom mišljenju najvažnija stvar u organizacionom pogledu u K.P. jest da se učvrste jedinice i komiteti koji se moraju redovno sastajati i imati raspodjelu posla tako da obuhvate sva sela i sve sektore. (To do danas uopće nije bilo t.j. nit su se redovno sastajali a niti su bili formirani kao jedinica nego ovde jedan, onde jedan). Da bi se to moglo učiniti potrebno je više kadrova a ne samo dvojica na 4 kotara. To je za sada početak a na to se isto može organizovati tehnika i razviti sve oblike organizacije i rada. Drugi dio pitanja je organizovati partizanske jedinice na teritoriju Bilo Gore i Kalnika. Mislim da je odlično rešenje s »Kalničkim Odredom« i s bilogorskim bataljonom III. Oper. Zone. Dakle Vaša je dužnost da nam pošaljete pomoć u kadrovima kojih ima iz ovih krajeva po Baniji, Kordunu i Lici a onda ćemo mi uz Vašu pomoć i kontrolu razviti rad dalje.

Po našem zaključku drug Bijeli je po skupljenim podatcima otišao u kotar Križevci da tamo sredi stanje, drug Dobrila će srediti Koprivnicu i rukovoditi će Đurđevačkim kotarom jer tu imamo K.K. pa će mu to biti lako a drug Matačić ostaje na kotaru Bjelovar. Tako smo obuhvatili sva četiri kotara i to vrijedi do idućeg sastanka koji će biti koncem mjeseca novembra.

Dragi drugovi izvještaj sam pisao onako kako sam mislio daje najbolje a Vi mi pošaljite Vašu kritiku i Vaše sugestije kao i upute da bi rad bio što bolji, jer samo čvrsta kontrola je garancija da nećemo pogrešiti, što mi nikako ne bi željeli.

Uz naš borbeni pozdrav —

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za O.K. — Bjelovar

26. XI. 42. *Ćule*[13] v. r.

Original, strojopis
Sign., *AIHRPH, KP-44/177*

[1] Dragutin Saili
[2] Pavle Gregorić
[3] Grga Jankes
[4] Božičević Ivan, sekretar OK KPH Bjelovar
[5] Vidi dok. br. 192.
[6] Navedni dopis nedostaje.
[I] To je bila grupa Mileve Cetušić sastavljena od 8 boraca od kojih su 7 iz Vojakovačkoga Osijeka na Kalniku. Kalnički NOP odred je potkraj listopada 1942. god. došao na Bilogoru, i u selu Ribnjačka, istočno od Bjelovara, u njega se uključila Bjelovarska četa od 35 boraca.
[8] Ante Dobrila
[9] Sastav KK je bio: Ivan Banić, sekretar; Antun Vitez i Jakoh Valjevac Hrabri.
[10] Franjo Benko
[II] Ivan Matačić
[12] Bolto Pankarić
[13] Dušan Čalić

294

1942, studeni 28.
Zagreb

Obavijest Povjerenstva CKKPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Bjelovar o primitku njihove pošte i materijalu koji im šalju te o tome, da im trenutno ne mogu poslati stroj za umnožavanje, a da imaju redovine i stalne veze sa Štabom 11 operativne zone NOP odreda Hrvatske

Povjerenstvo CK KPH Zagreb

Okružnom komitetu Bjelovar

Dragi druže Pepo![1]

Primili smo Tvoje pismo od 20. XI. o. g. Tražite hitno da vam pošaljemo stroj za umnožavanje. Nažalost ovaj puta vam ne možemo poslati jer sad momentalno nemamo nijedan. Čim ga nabavimo poslati ćemo ga ovim putem, zato održite ove veze.

Jučer smo primili pismo od druga Bijeloga[2] pisano 22. XI. On piše da na zakazanu sjednicu OK za 20. o. mj. nije mogao doći jer je bio od ugovorenog mjesta udaljen 50—60 km, a bez veza putem kojim bi se mogao prebaciti. Javlja daje ovih dana formiran KK za Kr.[3] od 4 člana, a to su ujedno i svi članovi partije za koje sada zna. Sve su to po godinama stariji drugovi. Obavijestiti Bijelog da mi imamo stalne i redovite veze sa Štabom II o. zone.

Pošto će se naskoro održati konferencija A.F.Ž. na Kordunu to izaberite jednu drugaricu za delegata i odmah je pošaljite u Glavni štab.

Pošaljite nam što prije izvještaj i to kakva je kod vas politička situacija, kakvo je stanje partijske organizacije, o stanju u partizanima, o SKOJ-u, N.O.O., A.F.Ž. i tehniki.

Druga Duku Šp.[4] koji je vama dodijeljen na rad treba *odmah* uputiti u Glavni štab.

Šaljemo Ti »Borbu« br. 24—25, »Pionir« br. 1 i »Djeca u bodljikavoj žici«. Sve to, samo u većoj količini sa još drugim materijalom poslali smo vam u četvrtak drugim putem što će po svoj prilici primiti Ćule.[5]

Ćule je bio ovdje, sastali smo se sa njime, no on je oko 16. o. mj. otišao odavde.

Javite nam da li imate veze sa Štabom III o. z. (one) ili sa Povjerenstvom za Slavoniju. Ako imate, javite u koliko vremena može tamo stići pošta. Moguće bi se moglo tim putem poslati neke žene drugova koji se nalaze u Štabu III zone. One su opskrbljene dobrim ispravama te bi mogle legalno putovati. Ako bi to išlo odmah nam javite i upriličite put kako ne bi morale dugo čekati.

Drugarski pozdrav

S.F. - S.N.

28. XI. 1942. Konspirator[6] v.r.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-44/182

[1] Ante Dobrila
[2] Ivan Božičević
[3] Križevački kotar
[4] Duka Špoljarić
[5] Dušan Čalić
[6] Dragutin Saili

1942, studeni 30.

Iz izvještaja Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o akcijama Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« od 15. do 29. studenoga 1942. godine

»Štab II. Operativne Zone
A*l.O.P-V. Hrvatske*
30. XI. 1942.

Drugarskom Povjerenstvu C.K. K.P.H. za Zagreb

Dragi drugovi!...«

»...Naša Brigada, t. j. XIII. Udarna Brigada Hrvatske »Josip Kraš« izvršila je slijedeće akcije: 15. XI. izvršenje napad na Sv. Janu.[1] Zarobljeno je 34 žandara, a zaplijenjeno je 37 pušaka, 5.000 metaka, 50 bombi i druge spreme. 19. XI. izvršenje napad na Stojdragu i Novo Selo.[2] Borba je trajala 24 sata. Neprijatelj je imao oko 17 mrtvih i više ranjenih. Zaplijenili smo 10 pušaka, jedan puškomitraljez, oko 10.000 metaka i druge ratne spreme. 26. XI. izvršili smo napad na Suhor.[3] Zarobili smo 105 četnika i Talijana, poubijali oko 50 krvnika. Zaplijenili smo 120 pušaka, 4 puškomitraljeza, oko 10.000 metaka i mnogo druge ratne spreme i veliku količinu živežnih namirnica. 28.
XI. vodili smo frontalnu borbu sa Talijanima kod Suhora, borba je trajala nekoliko sati. Neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i ranjenih vojnika i oficira. Zarobili smo 10 Talijana, a zaplijenili dva teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza i mnogo druge municije za mitraljeze i bacače mina. Zaplijenili smo oko 20 pušaka i veliku količinu bombi.

Dakle u 13 dana zaplijenjeno je oko 200 pušaka, 9 teških i lakih mitraljeza, preko 30.000 metaka i oko 200 bombi. 29. XI. vodili smo borbu sa neprijateljom na pruzi Metlika—Karlovac. Tom prilikom smo zaplijenili nešto pušaka i veću količinu municije koja se još prebrojava. To je bilans našeg rada u ovo kratko vrijeme...«

»...Narod u Žumberku je oduševljen sa uspjesima naših partizana.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Komesar:
M.[4] Belinić, v. r.

Komandant:
V.[5] Holjevac v. r.«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV—911013

[1] Vidi dok. br. 276.
[2] Vidi dok. br. 303.
[3] Vidi dok. br. 309.
[4] Marko Belinić
[5] Većeslav Holjevac

1942, studeni 30.

Pismo Štaba Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske Štabu Kolničko-ga NOP odreda o potrebi uspostavljanja čvrste veze i nekim akcijama slavonskih jedinica

ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
NAROD. OSLOBOD. PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE
Broj: 762/1942
Dana 30 novembra 1942

ŠTABU KALNIČKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Dragi drugovi!

Primili smo vaše pismo od 23. XI. ov. god.[1] U pismu ste nam iscrpno dali obrazloženje o situaciji vojnoj i političkoj na vašem terenu. Iz pisma nam postaje jasno da ste se konačno i učvrstili na tom sektoru i da vaš rad kako politički tako i vojni teče u duhu zadataka koji su pred vas postavljeni. Kako vidimo najveću poteškoću imate u mobiliziranju novog ljudstva. Ako imate u vidu teren na kome se nalazite, pa zatim koliko je okupator i njegova marionetska vlada zainteresirana tim terenom nije nikakovo čudo ako na takve prepreke i poteškoće nailazite. Da bi se to pitanje što povoljnije i čim prije riješilo u korist naše Narodno-oslobodilačke borbe, jasno je da morate posvetit najveću pažnju vašoj političkoj djelatnosti, a paralelno s tim što češćim akcijama većeg stila. Time ćete steći povjerenje tamošnjih masa, narod će ubrzo uvidjeti laž kojom se okupator i njegove sluge služe i steći uvjerenje daje naša vojska jedino ispravna i da smo mi jedini ti koji se bore za istinsku slobodu kako srpskog tako i hrvatskog naroda.

Što se tiče četničke opasnosti, a koja je sada jedna od najvećih opasnosti, mi smo preduzeli i preduzimamo i preduzet ćemo sve mjere opreznosti, ostaćemo do kraja budni, kako bi tu opasnost pod svaku cijenu otklonili. U vezi sa vašim pismom ovih dana razgovarali smo sa komandantom Bilogor-skog bataljona,[2] kao i sa polit, komesarom[3] o svemu tome što nam javljate. Oni će poduzeti potrebne mjere, da se ti i takvi narodni neprijatelji, mračni tipovi upravo društveni ološ očisti kako iz redova naših partizanskih jedinica ukoliko takvih postoji, a onda i iz naših sela. Vi trebate da nam dadete sa vaše strane punu podršku, te da nas obavještavate o takvim pojavama kako bi mi

mogli s naše strane u pravo vrijeme intervenisati. Interesira nas ko su ti kuriri koje ste vi slali do nas, a do danas se nisu nama javili, a kako vidimo nema ih ni kod vas. Po mogućnosti javite nam njihova imena kako bi mi mogli da ih potražimo. Isto tako javite nam imena dezertera iz vašeg odreda, a koji su otišli u pravcu Bilo gore.

U vezi sa vašim predlogom, da se jedna četa Bilogorskog bataljona prebaci do pruge Koprivnica—Križevci javljamo vam da ćemo čim se zato stvore potrebni preduslovi kako vojni tako i politički jednu četu prebaciti na taj sektor.

Naša je želja da veza između nas i vas bude što čvršća. Želimo da održavamo najprisniju vezu sa štabom vaše Zone. Zato šaljemo dvojicu naših kurira prvo do vašeg štaba, a vi ih uputite do vaše Zone. Poslije toga a pošto se kuriri vrate mi ćemo negdje na sredini između nas i vas uspostaviti jedan vod za vezu. Vi učinite sve sa vaše strane, da čim prije dođemo do takve veze koja je poželjna i sa jedne i sa druge strane.

Naročitih novosti kod nas nema. Samo toliko da vam javimo, daje naša Brigada[4] dana 20. XI. ov. god. sačekala u zasjedi na sektoru Kamenska — pet stotina legionara, kulturbundaša i Nijemaca, te ih tako smlatila da je na bojnom polju ostalo ni manje ni više nego 102 mrtva. Tom prilikom naši su brigadiri dobili 22 puške mauzer, 2 puškomitraljeza i dva prsna mitraljeza. Ovo je zbilja uspjeh i smatramo daje to jedna od najvećih akcija koje su izveli Slavonski partizani. Osim toga naš II bataljon I odreda izveo je isto tako jednu sjajnu akciju. Naime 27 ov. mj. na istom onom mjestu gdje je vaša proleterska četa u svoje vrijeme zaustavila vlak i taj bataljon je zaustavio vlak te dobio 120 karabina, 1 puškomitraljez, 240 pari cipela, 120 šatorskih krila, mnogo šinjela i ostalog ratnog materijala. Sve to odigralo se kod stanice Bujavica—Brezine na pruzi Banova Jaruga—Pakrac. Pored toga taj isti bataljon izveo jejednu sjajnu akciju na Strmac kod Gradiške te bez i jedne žrtve dobio 47 pušaka, 1 puškomitraljez, dva prsna mitraljeza, 14000 metaka (nemojte misliti da smo se prevarili u brojci tačno toliko) i nešto preko stotinu bombi. Bilo je pored toga i drugih manjih akcija o kojima nećemo ovaj put pisati. No jedno je sigurno da ćemo tim putem nastaviti dalje zaoštravati borbu, čistiti nemilosrdno fašističke gadove iz naših sela i gradova...

Javite nam se čim prije i što opširnije.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar Komandant

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1481, reg. br. 35—4.

Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 110, str. 370—371.

[1] Vidi dok. br. 287.
[2] Đuro Dulić
[3] Mirko Bulović
[4] Odnosi se na Dvanaestu slavonsku NOU brigadu.

297

1942, studeni 30.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KPH o situaciji na području kotara Samobor. Pisarovina. Velika Gorica. Jastrebarsko i Žumberak

POKUPSKI OKRUŽNI KOMITET
Komunističke Partije Hrvatske 30. XI. 1942

Drugarskom

Centralnom komitetu KPH

Dragi drugovi!

Gotovo cijeli mjesec dana smo bili u pokretu skupa sa štabom zone i brigadom, pa vam radi toga nijesmo bili u stanju podnijeti nikakovih izvještaja. Sada smo se već smjestili, ali još nijesmo učvrstili i nemamo redovito sve veze sa KK-ima kojim trebamo rukovoditi. Razlozi su za sada u tome što su drugovi iz štaba zone poslali samo jednog svog kurira dolje, a u tu svrhu nijesu mogli odvojiti nijedne patrole, jer su vodili akcije. Međutim najglavniji razlog je taj, da mi za ovo vrijeme premještanja i pokreta nijesmo mogli uspostaviti svoje civilne veze. Pored toga drugovi članovi našeg komiteta koji se nalaze na terenu, nijesu ni sami pokazivali dovoljno samoinicijative za to, pa nam čak nijesu poslali niti izvještaja o svome radu za ovo vrijeme, iako im je to osobito naglašavano. Uslijed toga, nemamo ni mi tačnog pregleda stanja na svome sektoru. Ovo stanje će biti svakako u najkraćem roku ispravljeno. U tome smislu smo već uputili i usmene i pismene poruke komitetima i drugovima članovima našeg komiteta koji se nalaze dolje na terenu.

Iz izvještaja kojeg smo dobili iz Samoborskog kotara vidi se da ćemo uspjeti u najkraćem roku omasoviti utjecaj naše partije i mobilizirati dobar dio omladine iz toga kraja. Do sada je otuda mobilizirano 12 omladinaca. Formirana su 3 nova N.O.O.-a i jedna partijska ćelija od 5 članova. U vidu je formiranje još jedne nove jedinice. Sa druge tri postojeće jedinice nadamo se

uskoro formirati i KK Samobor, a kao njegovog sekretara imamo u vidu druga Ivana,[1] koji se sada nalazi na radu u tom kotaru. U sam grad i njegovu bližu okolicu dolazi i zadržava se prof. Tomašić[2] i izgleda, ali još nijesmo sigurni, da okuplja neke ranije HSS-ovske odbornike oko sebe. Drugovima smo naredili da odmah izvide što on tamo radi, koga okuplja, te da nas odmah o tome obavijeste. Pošto se tamo rezervirano drže baš bivši članovi HSS-a, dok su većina upisanih ustaša naklonjeni N.O. borbi i voljni su je pomagati, dali smo drugovima upute da se oštro osvrnu na izdajničko vodstvo HSS-a, koje je ranije kao i sada trgovalo sa hrvatskim narodom provodeći veliko-srpsku politiku. Nadamo se da će drugovi sa našom pomoći moći izvršiti uspješno demaskiranje i vodstva HSS-a i samog Mačeka.[3] Oni su glavna kočnica, radi koje se ne može taj narod dići u borbu.

Kotarsko rukovodstvo u Pisarovini je do sada repašilo i išlo linijom manjeg otpora, tako da se njihova suradnja sa nekim bivšim funkcionerima HSS-a pretvorila u pomaganje HSS-ovske politike čekanja »boljih vremena« za borbu. Od toga stava su naši članovi i sam taj forum uzeli stav da ne treba izvoditi akcije i vršiti mobilizaciju u selima u čijoj se blizini oni zadržavaju. Sami ranije mobilizirani partizani nisu smjeli pojavljivati u svoje selo da ih ne bi seljani vidjeli da su u partizanima. Takova politika dovela je do toga da smo mi u tim selima prilično slabi. Samo rukovodstvo na i najmanju, od tih HSS-ovaca proturenu, alarmantnu vijest o nekoj ofenzivi, je bježalo na oslobođeni teritorij i tako ostavljalo ostale članove i simpatizere bez ikakove veze i direktive. Uslijed toga nijesu ni N.o.o.-i ni S.m.g. niti ono nešto (u) odborima A.F.Ž.-a gotovo ništa radili. Skrenuli smo im ozbiljno pažnju na te niihove pogreške, koje su i oni uvidjeli, kako nam za sada izgleda sam sekretar-a to-ga KK je plašljiv i unosi uznemirenost svojim postupcima u redove ostalih partijaca, koja se time prenose i na organe n.o. borbe. Još od ranije (već sada godinu dana) vode oni pod rukovodstvom O.K. Karlovac neke pregovore sa tim HSS-ovskim funkcionerima, ali do danas nema gotovo nikakovih rezultata. Izgleda da prof. Urban[4] koji se nalazi kod Komande područja za Kordun okuplja neke HSS-ovce s time da obnovi stranku. Izvješteni smo od KK Pisarovina da kolaju neki letci među HSS-ovcima o kojima naši nemaju pojma. Pisali smo im da nas o tome odmah izvjeste. Svakako mislimo da bi se moralo na Urbana pripaziti, jer čim se rastane od naših drugova na pregovorima poziva HSS-ovce na obnavljanje stranke.

Nemamo nikakvih vijesti od Kotarskog komiteta Velika Gorica. On je brojčano najjači sa članovima. Koliko kojih odbora n. o. borbe (n. o. o., afž, smg) ima mi još do sada ne znamo. Sa njima postoji veza, primaju našu poštu, ali ne odgovaraju niti oni, niti drug član našeg komiteta koji se tamo nalazi (Duka)[5].

U kotar Jastrebarsko smo poslali jednog svog člana da prodire tamo za sada sa osnivanjem organa n. o. borbe i da nastoji u što kraćem roku obnoviti partijsku organizaciju, koja je ljetos razbijena. Postoje tamo uvjeti za

mobilizaciju omladine. Zavisi od umješnosti našeg člana koliko ćemo tamo uspjeti, iako je kretanje veoma otežano uslijed česte neprijateljske kontrole.

U kotaru Žumberačkom raspoloženje naroda je podvojeno već prema tome da li su pod talijanskom ili Pavelićevom čizmom. U prvim krajevima narod u svojoj velikoj većini mrzi okupatore i voljan je da pomaže materijalno partizane. Jedan mali dio drži se rezervirano i nije s nama. Čini usluge radi toga što su tu partizani vlast. Taj dio uglavnom sačinjavaju oni koji su glasali za svakoga ko je bio na vlasti. Sa velikim simpatijama su dočekani partizani u ovim krajevima a kako smo se mi uvjerili u nekoliko slučajeva takove simpatije su djelom rezultat njihovog mišljenja, da su se partizani povukli iz ovih krajeva u doba posljednje ofenzive radi toga, da im Talijani ne bi popalili domove njihove. Izgleda nam daje i sa strane nekih naših drugova tako i prikazano to povlačenje. Prikazivali smo im naknadno daje to njihovo mišljenje u pogledu talijanskih nasilja nepravilno i da Talijani i ostali okupatori ne pale samo ona sela gdje se mi nalazimo, nego da je njima cilj uništenje svake volje za borbu kod našeg naroda, a onda da ga takovog počnu i samog temeljito iskorjenivati. Ukazivali smo im na slučajeve Slovenije, Dalmacije, Gorskog Kotara i Primorja. Okupatoru služe kao izgovor partizani. Nakon takovih objašnjena pomalo se osjeća još veća živost naročito kod omladine i kod žena. Ovakvom raspoloženju ovoga naroda doprinjelo je više držanje okupatora i Bijele garde nego li naš rad. Ne znamo kakovi će biti naši daljni vojni uspjesi ovdje i koliko ćemo se moći prema tome ovdje zadržavati, ali u svakom slučaju od našeg zadržavanja i vojnih uspjeha u ovim krajevima ovisiće i naši daljnji politički uspjesi ovdje.

U krajevima koji su pod ustaškom kontrolom narod je veoma slabo obaviješten jer su izgleda naši drugovi, koji su se tamo zadržavali malo radili na pravilnom obaviještavanju naroda o tome šta se događa kod nas i svijetu. Otuda rezultira i rezervirano, pa čak i neprijateljsko držanje naroda prema našoj vojsci. Ranije su drugovi bili mišljenja daje to »švercerski elemenat« i da se s njim da jedino razgovarati po vojnički. Prolaskom kroz te krajeve nailazili smo i na takove slučajeve da su žene plakale i molile nas da im ne vodimo sinove u partizane. To je rezultat ranije prisilne mobilizacije. Izgleda daje to neprijatelj veoma dobro iskoristio. To su krajevi iz kojih su izišli vođi klerikalaca (Šimrak)[6] i njihove se novine mogu naći u gotovo svakoj kući. Malo se ljudi odazivalo našim sastancima. Muškarci bježe ispred partizana. Nakon našeg objašnjavanja prisutni bi postajali odmah pristupačniji. Kada bi se naša vojska sada u tim krajevima nešto dulje zadržala ili kada bi u tim krajevima postigla neke veće vojničke uspjehe onda bi bio i rad olakšan.

Za ove krajeve smo već obrazovali Kotarsko rukovodstvo Partije od 3 člana. Sekretar: Dane Meaški je bio član MK Karlovac, druga dva člana su drugarice Nada[7] i Mica[8] koja je bila član KK Slunj. Ovih dana ćemo uzeti još nešto dobrih drugova iz brigade pa ćemo ih raspodijeliti na posao na sektoru ovoga kotara. Iz ovoga rukovodstva koje je mlado odlazi sada drugarica Nada

koja ide sa svojim drugom na poziv Glavnog Štaba odavde. Mjesto nje imamo namjeru uzeti drugaricu Mokosek[9] za koju mislimo da će moći udovoljiti odvašnjim prilikama.

Štabu zone smo već predložili ljude za kotarsku izbornu komisiju, pa ćemo sporazumno sa njima uskoro izvršiti ponovno seoske i općinske izbore za n.o. odbore. Sa drugom polit, komesarom zone održali smo jedan sastanak sa odbornicima iz općine Radatović i Sošice. Na sastanku je bilo prisutno oko 60—70 odbornika i odbornica, a na njemu su govorili drug Marko[10] o n.o.o.-ima i naš sekretar o političkoj situaciji. Svrha nam je bila na ovom sastanku da upoznamo još bolje drugove odbornike sa značenjem i dužnostima n.o.o.-a i da pripremimo teren za mobilizaciju.

U ovu prošlu nedjelju zakazali smo jedan veliki zbor iz svih sela općine Radatović i Sošice. Toga dana su naši vodili neke akcije upravo oko sela iz kojih smo se nadali najvećoj posjeti, pa nam je tako i taj zbor bio slab, jer gaje posjetilo svega oko 40 drugova i drugarica. Pošto nije bilo druga politkomesara koji je bio u akciji, govorio je ispred vojske jedan drug koji ide kao delegat VŠ-a[11] u Sloveniju. Pored naših govorio je jedan stariji seljak koji je rekao da daje on svoga sina u partizane i poziva drugu omladinu da se priključi njegovom sinu. To nam je bilo od veće koristi nego niz poziva naših omladinaca. Danas nakon toga nam se već prijavilo 8 omladinaca od 16—20 godina u partizane.

Postojeći n.o.o.-i na cijelom našem okrugu osim jednog dijela Žumberka ne rade ilegalno i koliko smo do sada vidjeli nisu uspjeli da svoj utjecaj prošire na velik broj ljudi. Do sada uopće nisu sakupljali ništa za n.o. fond, a nijesu vršili niti mobilizaciju. Dali smo upute KK-ima da te nedostatke nastoje čim prije ispraviti. Do sada su brojčano najjači odbori u kotaru Pisarovini gdje postoji kotarski n.o.o. U kotaru Samobor odbori su mladi i mi smo mišljenja da će oni izvršiti svoje zadatke nešto bolje nego ovi iz Pisarovine. U Velikoj Gorici ne znamo uopće kako rade niti koliko ih ima.

O našem radu po SKOJ-u na neoslobođenom teritoriju ne možemo još podnijeti nekih točnijih izvještaja. Jedino Vam možemo reći, da smo na taj sektor poslali dva druga i to jednog u Horvate i Samobor, a drugog u Veliku Goricu. Rezultati se vide u mobilizaciji u samoborskom srezu, dok iz Velike Gorice ne možemo ništa doznati. Kotarsko rukovodstvo u Pisarovini je prilično slabo i bez iskustva, pa radi toga nijesu mogli niti omasoviti SMG niti izvršiti mobilizaciju. Radi ovakovog stanja će drugarica Milka[12] član našeg komiteta ići dalje na teren, sa zadatkom da sredi taj sektor, osnuje kotarska rukovodstva za Samobor i Veliku Goricu i predvidi eventualne neke drugove za OK SKOJ-a. Ona tamo polazi već danas.

Ni rad po AFŽ-u osim oslobođenih krajeva nije zamjetan. Postoji samo za sada u Pisarovini par drugarica koje peru partizane i ništa više. Za taj rad smo poslali jednu drugaricu u Samoborski kotar. Na neoslobođenom teritoriju postoje uglavnom odbori po svima selima općine Radatović sa nešto

većom ili manjom aktivnošću. U općini Sošice odbori u koliko se već nisu i formalno raspali, jer stvarni odbori nisu gotovo ni bili, sada ne postoje, kao organi n.o. borbe. Razlog da ovi odbori nijesu mnogo i aktivniji i da nam nijesu do sada dali više partijskih kandidata leži u tome što se gotovo cijela part, jedinica na svojim sastancima pod točkom samokritika bavila ogovaranjem. Tako je tu stanje mnogo slabije nego što je trebalo biti. Mišljenja smo da će se ovo stanje uskoro popraviti.

Radi ovakovog stanja pozvali smo već neke drugove koje smo poslali na rad na neoslobođeni teritorij da dođu kod nas na savjetovanje, a ujedno smo za 12 XII. sazvali plenarni sastanak našeg komiteta, na kojem bi se trebalo pretresati sva gornja pitanja u detalje i osobito se zadržati na pitanju održavanja veza sa Vama i sa Zgbom. Najednom od puteva Z—GŠ[13] (preko Dugog Sela) pala su 4 Zagrebčana. Da li su provalili taj kanal još neznamo, ali smo pisali drugovima da smjesta onemoguće to tj. da sklone odmah sve drugove koje bi bili time ugroženi.

Svi članovi ovog komiteta su mladi drugovi, a teren na kome treba da djeluje komitet je politički prilično zamršen, pa bi po našem mišljenju bilo potrebno da bar sa vremena na vrijeme dođe na naše sjednice neko iz CK. Sa svoje strane mi ćemo uprijeti sve svoje snage da izvršimo zadatke koji se pred nas postavljaju. Nakon ove naše sjednice i sređenje ovih izbora u Žumbreku drug sekretar će obići sve partijske jedinice i KK-e našeg okruga. Na toj sjednici ćemo odlučiti koji će još od drugova ići na neoslobođeni teritorij na ispomoć kotarskim rukovodstvima, a koji će ostati ovdje da rukovode radom.

Ovakove slabe veze su nam bile i smetnja da nijesmo mogli nabaviti ni osnovne stvari za našu tehniku. Do sada smo jedino umnožili u nešto manjim količinama od oko 100 kom. proglasa CK KPH i govor druga Staljina, kao i uputstva za rad po vojsci. Dva tri puta smo izdali radio vijesti, ali nam i to sada nije više moguće jer nam radio nije potpun (bez baterija).

Što se tiče slanja drugova na kurs, to ovaj put nijesmo mogli učiniti s razloga što je vrijeme za polazak drugova već bilo prošlo kada smo mi dobili dopis. Svakako ćemo na slijedeći poslati drugove koje ćemo predvidjeti na našoj sjednici.

Drugarski komunistički pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Miško[14] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP—15/549

[1] Pavel Videković
[2] Ljudevit Tomašić

3 Vladko Maček
-,[a] Nikola Brezović
4 Stjepan Urban
5 Duka Vasić
6 Janko Šimrak
7 Nada Galjer
8 Mica Milašinčić
9 Ankica Mokosek
10 Marko Belinić
11 Vrhovni Štab NOP i DV Jugoslavije
12 Milka Kufrin
13 Zagreb — Glavni štab
14 Lutvo Ahmetović

298

1942, studeni 30.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji te formiranju i radu NOO u općinama Radatović i Sošice

ŽUMBERAČKI KOTARSKI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE
30. XI. 1942. god.

POKUPSKOM OKRUŽNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

U općini Radatović politička situacija nam daje mogućnosti za naš daljnji rad. I poslije našeg odlaska i poslije terora i pljačkanja sa strane okupatora i njegovih slugu narod je još jače prigrlio narodno-oslobodilački pokret, što se do sada odrazuje samo u pomaganju narodno-oslobodilačke vojske. To se odrazuje u tome što ljudi uviđaju potrebu organiziranja N.O.O., A.F.Ž. i S.M.G. Ta situacija nam dokazuje da ćemo u najskorije vrijeme uspjeti mobilizirati narod u partizansku vojsku.

U općini Sošice zapaža se na nekim mjestima povoljna situacija za nas, a na nekim mjestima nepovoljna. Narod je u toj općini tek sada uvidio tko su zapravo okupatori i njihovi sluge, ali uslijed nestalnog prebivanja partizana u samoj općini oni se boje da opet ne nadođu ustaše ili Talijani i zato nerado prilaze organizaciji. Našu vojsku rado hrane i sastanku prisustvuju samo kad

je vojska u dotičnom selu, ali kad je nema ne uspijeva ni jednom političkom radniku da narod skupi.

U druge općine još do sada nismo uspjeli prodrijeti, tek imamo u vidu jednu drugaricu, koja bi mogla da nam pomogne prodirati u općinu Vivodinu. Čim se ta drugarica javi, pristupiti ćemo radu u toj općini.

U nijednoj općini tog kotara ne postoji do sada part, organizacija. Pojedini ljudi iz općine Radatović u nekim selima koji se ističu svojim radom za narodno-oslobodilačku borbu u N.O.O. i koji imaju uslova da se razviju biti će u najskorije vrijeme primljeni kao kandidati, a ukoliko udovolje uslovima za članstvo K.P. biti će primljeni. Ti drugovi su do sada predsjednici, odnosno odbornici seoskih N.O.O.-a, a isto tako se vidi vrlo velika aktivnost žena u toj općini. Do sada se ovdje vrlo malo davalo propagandnog materijala i zato u pojedinim selima nije uopće bio pročitan niti jedan list koji je do sada izlazio.

Narodno-oslobodilački odbori u općini Radatović ne postoje u svim selima. Postoje u 21 selu i zaselku sa 56 odbornika. U ostalim selima će se u najskorije vrijeme pristupiti organiziranju, jer to i sam narod traži.

N.O.O. u općini Sošice postoje samo u 11 sela i zaselaka sa ukupno 19 odbornika. Formiranje N.O.O. u toj općini vrlo je teško, jer je utisak neprijatelja ostao vrlo velik kod tog naroda.

Uglavnom zadaci N.O.O. su bili prehranjivanje N.O. vojske i obavještavanje o slučajnom dolasku neprijatelja.

Sadanji naš daljnji rad po N.O.O. bit će formiranje općinskog N.O.O. u općini Radatović i organiziranje N.O.O. po ostalim selima u kojima još nije formiran.

Predviđeno je da se primi kao kandidate K.P. drugove predsjednike seoskih N.O.O. Pavića Jankulu (i) Daku Damjanovića.

Antifašistički odbori žena ne postoje također u svim selima općine Radatović. Imademo 21 odbor sa 49 odbornica. Kada pristupimo formiranju općinskog Odbora A.F.Ž. formirat ćemo i u drugim selima, jer je rad u ovim ostalim selima težak, gdje nisu formirani Odbori i vrlo je teško doći zbog blizine neprijatelja. Same žene vrlo rado pristupaju organizaciji i koji im je do sada zadatak dat, svaki su izvršile. — Do sada im je bio najvažniji zadatak prikupljanje lagane hrane za ranjenike i prikupljanje plahti, zavoja i košulja za ranjenike.

U općini Sošice 11 legalnih A.F.Ž. sa 23 odbornice i 1 ilegalan sa 4 odbomice (Sošice). Rad u donjoj općini Sošice je dosta težak, jer su žene jako plašljive i boje se da ih tko ne izda, ako u slučaju nadođe neprijatelj, jer je do sada bilo vrlo mnogo takovih izdaja. U gornjoj općini Sošice rad je mnogo lakši i žene rade prilaze organizaciji (vidi se i po samim tim što nam neke žene dolaze ovamo i zovu nas da dođemo k njima).

Za koji dan se pristupa formiranju općinskog odbora A.F.Ž. u općini Radatović. Predviđena je za predsjednicu Odbora drugarica Badovinac, koja je također i kandidat K.P.

U općini Radatović imade 21 odbor sa 46 odbornika S.M.G. Omladina se u ovoj općini vrlo dobro drži samo kada smo pristupili mobilizaciji omladine nije se sva odazvala, gledajući jedan na druge t.j. govore »ako idu oni, idemo i mi«. Također traže da ih se pismeno poziva. Sazvana je konferencija svih odbornika S.M.G. ali se nisu svi odazvali. Na sastanku smo se dogovorili da se danas, svi omladinci jave, međutim nisu se javili.

U općini Sošice imademo samo dva odbora S.M.G. od 6 članova. Iz samih Sošica jedan omladinski odbornik je otišao u ustaše, a jedan je otišao u Jasku na zanat. Omladina u toj općini ne odaziva se na sastanke već govore »danas ste vi a sutra su ustaše i moramo se bojati i jednih i drugih«.

U daljnjem našem radu ćemo pristupiti mobilizaciji i formiranju općinskog odbora S.M.G. Za predsjednika smo uzeli u obzir druga Đuru Pavića.

Rad agit-propa nije do sada bio na visini jer postoje samo dva člana, koji su ipak bili na terenu sa drugaricama. Već ovih dana bit će formirana agit-prop grupa od 5 članova, koja će odmah ići na teren. Prvi i glavni zadaci će biti mobilizacija omladine u partizane, propaganda narodno-oslobodilačke borbe i predstojeće općinske izbore, i t. d.

Naš rad bio je do sada nezadovoljavajući. Mi ćemo nastojati da od sada u svakom pogledu zadovoljimo našim zadacima i direktivama.

Naš daljnji rad će se sastojati u tome što ćemo čim prije pristupiti formiranju općinskih Odbora postojećih organizacija, mobilizaciji ljudi i žena u partizansku vojsku, prodiranju u ostale općine i uspostavljanje veza, umnožavanju propagandnog materijala i nabavku potrebnog tehničkog materijala.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Sekretar:
Martin v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/16

1942, studeni
Zagreb

Okružnica Povjerenstva Pokrajinskog odbora Narodne pomoći u Zagrebu svim okružnim, mjesnim i rajonskim odborima o potrebi reorganiziranja odbora Narodne pomoći i proširenju djelokruga njihova rada

SVIM OKRUŽNIM, MJESNIM, RAJONSKIM ODBORIMA NARODNE POMOĆI
KAO I BIROIMA N.P. PO PODUZEĆIMA I TVORNICAMA!

U posljednje vrijeme opaža se, da rad N.P. ne zadovoljava i da djelatnost odbora N.P. ne da napreduje, već naprotiv ona nazaduje. Povjerenstvo Pokrajinskog O.N.P. pretresalo je to pitanje i našlo za potrebno, da najozbiljnije skrene pažnju svim odborima N.P. kao i pojednicima da ožive rad N.P. da bi ona mogla ispunjavati svoj veliki i časni zadatak koji joj je namjenjen.

Narodna Pomoć već niz godina vrši plemeniti rad brineći se za žrtve reakcije i uvijek je branila dostojanstvo čovjeka, od nametnutih režima. Što je jači bio rad N.P. to je reakcija morala popustiti, jer aktivnošću N.P. uvijek se uspjevalo pokrenuti javno mišljenje i probuditi u ljudima osjećaj prema bližnjem, obespravljenim ljudima, čije se čitavo zlo sastojalo u tom, da su tražili pravo na život.

Mi sada živimo u doba najcrnje reakcije, reakcije kakove ne pamti ljudska povijest. Samo u zemljama Jugoslavije poubijano je na stotine i stotine hiljada nevinih ljudi, žena i djece, dok na desetke tisuća trune po koncentracionim logorima i tamnicama, izvrgnuti nepodnosivim mukama. Neizrecivo težak život podnašaju oni koji su pali u ruke fašističkih razbojnika i njihovih slugu ustaških bandita.

Mi smo živi svjedoci tog nezapamćenog klanja nevinih i svaki onaj koji ima i malo čovjeka u sebi, taj mora nastojati da učini barem nešto u pravcu uklanjanja toga zla. Zbog toga članovi Odbora N.P. moraju pojačati rad svoj i to:

1.) Treba izvršiti reorganizaciju svih odbora N.P. i nadopuniti ih sa poštenim ljudima, koji osjećaju potrebu pomaganja onih koji stradaju.

2.) Znatno pojačati rad na selu, u tvornicama, poduzećima i raznim ustanovama. Primjećeno je, da se mnogi drugovi plaše približiti ljudima koji uz malo objašnjenja su voljni pružiti moralnu i materijalnu pomoć.

3.) Izvještaje o radu N.P. kao i obračune treba predavati redovito svakog mjeseca najkasnije do 10-og.

4.) Novac davati ili pozajmljivati bilo kome u svrhu koja ne zasjeca u djelokrug rada N.P. zabranjuje se. Svaki onaj koji se neće držati toga bit će prije ili kasnije povučen na odgovornost.

Nadalje treba prikupljati podatke o učinjenim zvjerstvima okupatora i njihovih slugu nad nevinim i golorukim ljudima. Ovo treba shvatiti za vrlo važno i hitno jer to je od velike političke važnosti za sve narode Jugoslavije jer će to biti zapravo Optužni Materijal protiv okupatora i njegovih slugu ustaša i četnika. Moramo što prije upoznati Sovjetsku i svjetsku javnost, a i naše široke narodne mase preko jedne brošure. Treba učiniti spisak svih zločina: ubivstava pojedinaca, masovnih ubivstava i pokolja, masovnih streljanja, bacanja u

jame, odvođenja, mučenja i ubijanja u logorima i zatvorima, paljevina, silovanja i pljačkanja po selima i gradovima sa što je moguće potpunijem navođenju imena žrtava, mjestom zločina, imena izvršioca zločina, načina na koji je zločin izvršen, datuma kada je izvršen, dali je zločinac zato kažnjen, kad i od koga, a ako nije gdje se sada nalazi. Ti podaci moraju biti suhi, jednostavni prikaz fašističkih nedjela, što detaljniji, točniji i podpuniji. Treba sakupiti fotografije fašističkih ubijstava i na poleđini svake fotografije napisati šta ili koga predstavlja, gdje je i kada snimljeno.

Naročito se skreće pažnja svim odborima N.P. da povedu živu akciju za smještanje pravoslavne djece kod privatnih lica. U Zagrebu i okolici nalazi se nekoliko hiljada te djece čiji su roditelji ubijeni od okupatora i ustaških zločinaca. Prema informacijama koje smo dobili dnevno umire 15—20 jadne djece i zločin je dozvoliti da ta nevina djeca pomru od gladi, zime i bolesti.

Studeni 1942.

Za
Povj. Pokr. Odb. N. Pomoći
K.[1]

Original, strojopis
Sign., A1HRPH, KP-44/190

[1] Konspirator = Dragutin Saili

300

1942, studeni

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o radu partijskih jedinica u Kalničkome odredu

O.K.
Varaždin

Povjerenstvu C.K. K.P.H.

Zagreb

Dragi drugovi!

Primili smo »Glas H.(rvatskog) Z.(agorja)« i pismo C.K. K.P.H., Vjesnik, brošurice, Borbu i legitimacije za druga Juru.[1]

U prvom dopisu pitate nas kakove mogućnosti imademo za kontroliranje rada partijskih jedinica u Odredu po tome možemo Vam odgovoriti sledeće: Dolaskom Odreda, mislim iz Slavonije na naš teren odnosno spajanje s nama stanje partijskih jedinica bilo je sledeće: štabska jedinica je postojala kao i

bataljonske jedinice, dok ostale jedinice nisu funkcionirale jer je Odred tek bio formiran. Na sastanku štabske jedinice bio sam 2 puta a bio je i još jedan član
O. komiteta. Prvi bataljon koji je radio na našem terenu mi smo uredili rad jedinice, bataljonsku, 2 četne, isto tako je uređen i rad S.K.O.J.-a. Za ostala dva bataljona ne znamo.

Akcije koje je vršio Prvi bataljon pripremili smo mu mi sve. Za sada je jedan član O.K. sekretarijata stalno u Štabu i on vrši kontrolu nad radom.

Četa o kojoj nam javljate javila se dva puta nama. Mi smo istoj četi javili da se prebaci prema Ivančici. Kod čete se nalazi terenski radnik iz Zagorja, on će ih prebacit. Tamo ih mi dočekamo i spojit ćemo ih sa ostalim jedinicama.

Vezu sa Štabom nemamo, ali pojedinim članom štaba imamo. Naime, ofenzivom koja je počela na Kalnik Štab je porazdijelio snage, i svaka četa operiše za sebe. Vezu sa jednom četom imademo. Ovde je i jedan član štaba, dok drugi se nalaze drugde. Do borbe do sada nije došlo da bi mi za nju znali, snage se neprijateljske povlače. O početku ofenzive mi smo Štab izvestili. Veze sa ostalim četama nemamo, ali preko ove čete moći ćemo uspostaviti lako kada pređe ofanziva. Kurira sa drugaricom nismo mogli da pošaljemo jer je bio prekratki rok. Za to treba legalni čovjek a koji može putovat. Mi ćemo istog poslat u četvrtak na isto mjesto gdje dolazi naš kurir. Novi kurir će da Vas čeka u četvrtak između 12 i 1 *h.* On će tamo doći pod lozinkom, a Vi i ako će biti u kući također pod znakom raspoznavanja. Gazdarica pozna Vas obadvojicu. Jedan koji god dođe po Vas, (će) ga gazdarica (da) spoji sa našim. Vi kažete: Ja sam Štefan, a odgovor će biti: Ja sam Božić. Da li će to biti vojno ili civilno lice neka Vas ne smeta. Ostale stvari dobit ćete drugi puta. Odgovorite nam na postavljena pitanja za prošli i pred prošli puta.

Primite naš borbeni
S.F. - S.N.

XI. 942. Mali,[2] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH KP-44/187

[1] Stjepan Puklek
[2] Stjepan Ivić

1942, studeni

Proglas Okružnoga komiteta KPH Zagreb rodoljubima zagrebačke okolice kojim ih se poziva pod oružje i u borbu protiv okupatora i njihovih domaćih izdajnika

SVIM RODOLJUBIMA ZAGREBAČKE OKOLICE

Pred godinu i po dana njemački i talijanski fašistički razbojnici pregazili su našu zemlju i porobili naš narod nad kojim su pomoću domaćih izdajica ustaša i četnika vršili razbojstva i teror, kakovog historija hrvatskog naroda ne pamti. U svom divljanju popalili su mnoga naša sela, poubijali su mnogo sinova i kćeri našeg naroda. Za kratko vrijeme opljačkali su i opustošili našu domovinu. Nakon dolaska fašističkih osvajača zavladala je nezapamćena glad, bijeda i srednjovjekovno ropstvo. Okupatori, kojima je cilj da nas satru, da nas izbrišu sa lica zemlje, naišli su na domaće ustaške izrode i četničke bandite, koje je organizirala izdajnička jugoslavenska vlada u Londonu, koji služe okupatoru. Ovim slugama okupatora nije stalo do našeg naroda, njima izrodima nije do toga šta naš narod pati, šta okupator uništava našu zemlju. Oni samo znadu klati i ubijati žene i djecu i pljačkati.

Razbojnik Pavelić kad je došao na vlast govorio je da kod nas neće biti gladi, međutim on neprestano izvaža naše žito, za njemačke i talijanske dželate. Ustaše otimlju i rekviriraju po našim selima plodove našeg naroda i govore da je to za prehranu našeg naroda, da je to za pasivne krajeve, ali što otmu šalju u Italiju i Njemačku a pasivni krajevi gladuju. Za okupatora je sve premalo, ustaše su se bacili na najsiromašnije krajeve u okolici Zagreba gdje su pasivni kotarevi i općine, a naročito u Zagorju, gdje su ovog proljeća djeca padala od gladi u nesvijest.

Kuda treba uvesti živežnih namirnica, tamo je naređeno da se rekvirira od ustaških vlasti.

Ali okupator neće samo hranu, on hoće ono što je ljudima najdragocjenije, krv. Hitler hoće živote hrvatskih mladića da njima popunjava svoje prorijeđene redove, a Pavelić izvršuje i sluša naređenja svog gospodara i šalje desetke hiljada hrvatskih sinova da izginu na istočnom bojištu u borbi protiv naše braće Rusa, koji su prema našem narodu uvijek gajili prijateljske osjećaje. Pavelić hrvatskom krvlju plaća dug svojim gospodarima zato što ga drže na vlasti.

Hrvatski narod nije prekrštenih ruku gledao ustašku izdaju i okupatorsko-četničke planove za njegovo uništenje. Na poziv svoje Komunističke stranke, naš se je narod ustao i svakim danom sve više ustaje i u junačkoj borbi zajedno sa braćom Srbima i Slovencima uništava okupatore i njihove ustaške i četničke sluge. Po svim krajevima naše zemlje formirani su partizanski Odredi i vode se krvave borbe. Mnogi dijelovi naše domovine očišćeni su od fašističkih gadova i uspostavljena je narodna vlast u obliku Narodno-oslobodilačkog Odbora koju čitav narod slobodno bira bez razlike vjere i spola.

Naši su se partizani ugledali u sovjetske partizane i vojnike Crvene Armije koji cijelom svijetu daju primjer kako se brani slobodna domovina, kako se brani čast i sloboda svog naroda. Narodi su Sovjetskog Saveza svojom krvlju

izvojevali slobodu, oni su pred 25 godina srušili carski apsolutizam i tiraniju kapitalista i vlastele i iz zaostale zemlje kroz 25 godina požrtvovnog rada izgradili su najnapredniju zemlju na svijetu. Sovjetski narodi brane svoju zemlju nezapamćenim heroizmom. Nepobjediva radničko seljačka Crvena Armija uništava fašističke horde.

Svaki korak Sovjetske zemlje njemački su osvajači skupo platili. Slavna odbrana Staljin-grada i sadašnje napredovanje Crvene Armije uništava fašističke horde i unosi strah, dezorganizaciju i demoralizaciju u fašističke redove. Hitler je već izgubio rat, njegov slom je blizu.

K oružju narode! Ne čekaj da te fašistički krvnici pljačkaju i unište, ne slušaj one koji su izdali naš narod. Ne slušaj izdajničko vodstvo HSS-a koje svojim pasivnim stavom i svojom politikom čekanja pomaže okupatore.

Rodoljubi dižite se u borbu protiv okupatora i njihovih slugu ustaša i četnika za spas naše porobljene domovine. Stupajte smjelo u redove Narodnooslobodilačke Partizanske vojske, koja se bori protiv fašističkog ropstva za slobodu i sretniju budućnost našeg naroda.

Seljaci, ne dajte ni zrna žita za krvnike našeg naroda, razbojničke njemačke i talijanske fašiste. Ne dajte ustašama da otimaju vaš trud i muku. Čuvajte vaše žito za svoje obitelji i naše junačke Partizane.

Vojni obvezanici, ne odazivajte se u fašističku vojsku, ne lijte svoju krv za njemačke i talijanske krvnike koji su porobili našu domovinu. Ne pomažite ustašama i četnicima da pale naša sela, da kolju naš narod. Ne dajte se u bratoubilačku borbu protiv vaše braće partizana. Okrenite vaše oružje protiv okupatora i njihovih slugu protiv onih koji izglađuju vaše obitelji.

Hrvatski vojnici ne odlazite na istočni front naše slavenske braće Rusa koji sa nama nikad nisu bili u neprijateljstvu. Ne odlazite protiv bratske radničko seljačke Crvene Armije. Pridružite se braći partizanima da zajedno sa narodima potlačene Evrope s narodima Engleske i Amerike na čelu sa bratskim Sovjetskim narodom uništimo krvavi fašizam.

U borbu protiv okupatora i njihovih domaćih slugu ustaša i četnika! U borbu za spas i oslobođenje naše potlačene domovine!

NI ZRNA ŽITA OKUPATORIMA!
NI JEDNOG VOJNIKA ZA FRONTOVE HITLERA I MUSOLINIJA!
DOLJE NJEMAČKI I TALIJANSKI FAŠISTIČKI OKUPATORI!
KRVNICI NAŠEG NARODA!
DOLJE OKUPATORSKE SLUGE USTAŠE I ČETNICI!
ŽIVJELO BRATSTVO I ZAJEDNIČKA BORBA HRVATSKOG I SRPSKOG NARODA!
ŽIVJELA NAŠA NARODNO-OSLOBODILAČKA PARTIZANSKA VOJSKA!
ŽIVJELA NEPOBJEDIVA RADNIČKO-SELJAČKA CRVENA ARMIJA!

ŽIVJELI NAŠI MOĆNI SAVEZNICI, BRATSKI SOVJETSKI SAVEZ, ENGLESKA I AMERIKA!
VAN S OKUPATORIMA!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

OKRUŽNI KOMITET
KOMUNISTIČKE STRANKE HRVATSKE
ZAGREB[1]

Original, tisak
Sign., AIHRPH, KP-80/2802.

[1] Odnosi se na OK KPH Zagreb

302

1942, prosinac 1.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NO V i PO Hrvatske Vrhovnome štabu NO V i PO Jugoslavije o akcijama na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

»GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 122/42
Dne 1. XII. 1942
Operativni izvještaj broj: 26

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE...«

»... *II Operativna zona:*
10. XI. formirana je od snaga bivšeg Proleterskog bataljona i Pokupsko-žumberačkog odreda XIII Proleterska udarna brigada »Rade Končara«.[1]
15. XI. izvršenje napad na mjesto Sv. Janu, jugozapadno od Samobora (sekcija Samobor). Jačina neprijatelja: 34žandarma, utvrđeni u žand. stanici.

Prozori stanice bili su zazidani i sa puškarnicama. S jedne strane zgrade iskopani su rovovi, a oko zgrade bilo je nekoliko redi bodljikave žice.

U napadu je učestvovala XIII Proleterska udarna brigada »Rade Končara« ijedna slovenačka četa.[2] Jedan bataljon imao je da likvidira posadu, a ostale snage bile su na osiguranju.

Napad je počeo u 3.30 časova. Naši borci imali su zadatak da se približe neopaženo u neposrednu blizinu zgrade i da bombama i energičnim prepadom prisile neprijatelja na predaju. — Napad se nije odvijao po planu. Naši borci naišli su na neprijatelja u rovovima, koji ih je žestokom vatrom prisilio da se povuku u obližnje zgrade i da otuda nastave borbu. — Kako zadatak za vrijeme noći nije izvršen, dato je naređenje da jedna četa blokira zgradu, a uveče da se napad ponovi.

Preko dana oko zgrade nije bilo veće borbe. Pomoć od Jaske u jačini od 1 satnije je odbijena. — Za vrijeme dana formirano je minersko odjeljenje, koje je trebalo da minira zgradu, od dobrovoljaca iz svih četa obrazovana su bombaška odjeljenja, koja su trebala da uz pomoć bombi, zajedno sa minerima, zapale zgradu.

U 17.50, uz pomoć jake puščane i puškomitraljeske vatre, pokušan je juriš na zgradu. Ni ovaj napad nije uspio, pošto je neprijatelj bacao bombe i davao jak otpor. Izvršenje i drugi juriš. Jednom drugu uspjelo je da se približi vratima zgrade i da ih sjekirom razbije.[3] Jedan miner stavio je bombu u razlupana vrata i vrata su dignuta. Odmah nakon toga iz zgrade su se čuli glasovi predaje. Tako je zgrada likvidirana u 20 časova.

Zarobljena su 34 žandarma i ustaše. Zaplijenjeno je 36 pušaka, 1 pištolj, 5.000 metaka, 30 bombi, 20 šinjela, 29 bluza, 31 hlače, 30 pari cipela, 30 ćebadi, 3 sedla i veliki broj rublja.

U borbi je neprijatelj imao 2 mrtva, nekoliko ranjenih, a od zarobljenih 3 su likvidirana, a ostali su pušteni.

Mi smo imali 2 mrtva, od kojih je jedan sahranjen u Malunju, a drugi u šumi više Sv. Jane. Osim toga imali smo 2 teže i 4 lakše ranjena.

U borbi se naročito istakao politkomesar Delgalo Dragutin, koji je poginuo jurišajući na zgradu i zamjenik politkomesara Čokara,[4] koji je sjekirom razbio vrata zgrade.

Akcija nije izvedena po planu. Veze između osiguranja i Štaba brigade bile su slabe. Komandir kadar se nije dobro snašao, bilo je malo samoinicijative po pitanju zauzimanja zgrade, i tek kada se skoro sav komandni kadar našao oko zgrade, zgrada je likvidirana.

U akciji je utrošeno oko 2100 metaka.

Akcije Kalničkog odreda:[5]

13. X. Odred je napao na neprijatelja u Špišić Bukovici, jugoistočno od Pitomače (sekcija Bjelovar). Borba je trajala 15 minuta. Zauzeta je željeznička stanica i most. Stanica je zapaljena. Zarobljen je 1 oficir i 15 domobrana. Zaplijenjeno je 12 pušaka i 1 šmajser, 1 partizan je lakše ranjen.

15. X. Odred je napao ustaše, koje su pljačkale u selu Bačkovici, zapadno od Špišić Bukovice (Bačkovica je srpsko selo, iz koga je odvedeno sve muško stanovništvo u logor). Napad je otpočeo u 13 časova. Poslije borbe koja je trajala oko pola sata ubijeno je 12 ustaša, a 9 ih je zarobljeno. Od zarobljenih 4 su strijeljana, od kojih je 1 tabornik. Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez i 11 pušaka.

16. X. II Bataljon napao je u šumi više Ribnjačke Srbe domobrane, koji su sjekli drva za ustaše. Zarobljeno je 57 domobrana, od kojih je 25 ostalo u partizanima, a ostali su, pošto su svučeni, pušteni svojim kućama.

18. X. u selu Sv. Ani, jugozapadno od Đurđevca (sekcija Đurđevac) razoružana su dvojica ustaša. U selu Javorovcu razoružana su još dvojica ustaša i dalje je usput razoružano još 9 ustaša.

20. X. prebacio se Odred u selo Botinovac, zapadno od pruge Koprivnica—Križevci (sekcija Čakovec). Tu ih je napala 1 satnija ustaša iz Lepavine. Neprijatelj je odbijen i povukao se u pravcu Bilo Gore. U borbi smo imali 1 ranjenog borca. Istoga dana napala je naše jedinice druga satnija sa suprotne strane. Napad je trebao uslijediti istovremeno sa prvim. I ovaj napad je odbijen. U borbi smo imali 2 mrtva druga. Zarobljeno je nekoliko karabina.

Kako Odred nije imao nikakve obavještajne službe, a očekivao se napad većih neprijateljskih snaga, to se on prebacio u pravcu Apatovca, sjeverno od Križevaca.

U Apatovcu je Odred naletio na 1 konjičku satniju. Poslije kraće borbe pobijeno je nekoliko neprijateljskih vojnika i zarobljen 1 oficir. Zaplijenjeno je:
1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 1 »šmajser« i 37 pušaka.

22. X. napadnut je Odred sa više strana u selu Botinovcu, gdje se bio povukao. Borba se je vodila čitav dan, pa je napad odbijen. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez i nekoliko pušaka. U borbi je lakše ranjen komandant jednog bataljona.

Poslije tih borbi Odred se povukao do sela Bačkovice, gdje se odmorio i reorganizovao.

28. X. čitav Odred ponovo je krenuo u pravcu Kalnika...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.[6] Bakarić v.r.

Pomoćnik komandanta
Đ.[1] Jovanić v.r.«

Original, strojopis
Sign., Arhiv CKSKJ, Fond NOP-a, br. 2829 (stara signatura)

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 1, str. 11—13.

[1] Prilikom formiranja brigada je dobila naziv Trinaesta udarna NO brigada »Josip Kraš«. Naredbom br. 30 Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, od 11 prosinca 1942. god., brigada je dobila novi naziv Trinaesta udarna NO proleterska brigada »Rade Končar«.

[2] Iz sastava Krškoga odreda.

[3] [4] Milan Radović Čokara.

[5] Vidi dok. br. 309

[6] Vladimir

[1] Đoko

303

1942, prosinac 1.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama pripadajućih mu jedinica na području Zone.

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.P.V. HRVATSKE
Op. broj 18/42
dne 1. XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE VOJSKE HRVATSKE

Moslavina

28. X. jedinice II bataljona Moslavačkog odreda[1] vršile su niz diverzionih akcija na rušenju mostova i prekopavanju cesta. Na cesti Bjelovar—Garešnica porušeno je nekoliko mostova i na raznim mjestima ista je duboko prekopana. U tom radu sudjelovao je veći broj seljaka iz obližnjih sela. Saobraćaj za motorna vozila bio je prekinut za 2 dana.

30. X. I bataljon Moslavačkog odreda krenuo je na zapad našeg sektora sa namjerom prodiranja u ona sela gdje se do sada nisu nalazili partizani. Prošla su se neka sela i tom prilikom zaplijenjeno je 11 karabina, 1.110 metaka i 4 civilne puške.

1. XI. I bataljon sukobio seje sa jednom većom grupom ustaških bandita u selu Sovari, koji su nakon kraće vatre pobjegli.

4. XI. dio snaga 1 bataljona izvršio je akciju na most a na cesti Popovača—Sisak i nakon borbe od 10 minuta zarobljeno je 15 ustaša i 2 žandara i zaplijenjeno je 12 karabina, 2 civilne puške i 800 metaka.

Kalnik

Kalnički odred 10. X. u zajednici sa Bilogorskim udarnim bataljonom krenuo je iz sela Bijele preko Bilo Gore za Kalnik.[2] Maršruta bila je sljedeća:

Bijela—Borki—Vrani Kamen—Potočnjak[3]—Đakovac, dalje Peratovica—Cremušina—Šibenik.

Žumberak

Nakon uspješne akcije u Sv. Jani XIII Udarna brigada Hrvatske krenula je dalje u unutrašnjost Žumberka, i 17. XI. stiže na sektor općine Kalje u sela Višoševići i Jelinići. Narod začuđeno promatra toliki broj partizana, jer nije vjerovao da ćemo se vratiti. U planu je bilo da Brigada izvede jednu operaciju na cesti Samobor—Kalje—Krašić prije nego što krene na teritorij općine Sošice i Radatovići.

U noći između 19. i 20. XI. XIII Udarna brigada izvela je operacija na neprijateljska uporišta u Novom Selu i Strojdragi.[4] I. Kratak opis borbe:

Neprijatelj se nalazio u Novom Selu (sekcija Samobor 1:100.000).

Novo Selo u jakosti od 84 ustaše i 40 žandara.

U Stojdragi neprijatelj je imao 20 domobrana.

U Kostanjevcu neprijatelj je imao samo patrole, koje su čuvale 2 mosta. Plan napada na ova tri uporišta izveden je na ovaj način. Rušenje mostova u Kostanjevcu imala je da izvrši Slovenska četa[5]. Zatim da postavi zasjedu na raskršću cesta Kostanjevac—Kalje i Kostanjevac—Sošice i da napadne neprijatelja ako bude išao i ujedno da skrene pažnju neprijatelja u Kalju daje ugrožen Kostanjevac. Napad na Novo Selo trebao je da izvrši I udarni bataljon pojačan sa lakim bacačem mina, dok je napad na Strojdragu imao da izvrši III udarni bataljon pojačan sa 2 teška mitraljeza i 1 lakim bacačem mina. Snage II udarnog bataljona sa ostatkom mitraljeske čete imale su da dadu osiguranja prema Kalju i rezervu u Štab brigade. Raspored snaga I bataljona za napad na Novo Selo bio je ovaj: I četa napadala je kotu 805, III četa 865 a II četa međuprostor između ovih dviju kota. Napad na rovove na obje kote bio je snažan, po planu izveden i silovit tako da je neprijatelj bio prinuđen da ih napusti. Juriš drugova na žicu bio je tako silan da se nije imalo vremena kidati istu nego su u naletu povaljani stupovi i najuriš s noževima na pušku istjerani ustaše iz prvih rovova. To istjerivanje seje produživalo dalje prema selu dok se neprijatelj nije istjerao sasvim iz rovova na objema kotama i napokon natjerao u samu zgradu i 6 rovova oko iste. U svim napuštenim rovovima nalazilo seje dosta municije i dosta ostale spreme. Likvidacija tih rovova trajala je do 10 sati u noći. Međutim svaki daljnji pokušaj likvidacije ostalih rovova i škole ostao je bez uspjeha. Kada se neprijatelj bio natjerao u školu i rovove oko škole pokušalo se je nekoliko puta snažnim jurišem iste likvidirati, i uspjelo se uz prilično gubitaka likvidirati još 2 daljnja rova, tako daje neprijatelj ostao u 4 rova i školi. Svaki daljnji pokušaj ostajao je bez uspjeha. Svanućem naše su se jedinice povukle na kote 805 i 865 i odatle tukle neprijatelja ne dozvoljavajući mu da iziđe iz škole. U prvi momenat mislilo se neprijatelja držati čitav dan blokiranog, dobro izviditi položaj u toku dana, i navečer ga likvidirati. U tu svrhu jedinice su ostale...[6]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 6—3.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 2, str. 16—18.

[1] O akcijama Moslavačkoga NOP odreda u to vrijeme vidi dok. br. 241.

[2] Bilogorski udarni bataljon nije krenuo s Kalničkim NOP odredom. On je nekoliko dana nakon prolaska Kalničkog odreda Bilogorom za Kalnik vraćen iz Slavonije na istočnu Bilogoru, koja je ostala bez zaštite što su ustaše iskoristile, okomivši se na srpsko stanovništvo ubijajući ga i odvodeći u logore.

[3] Treba Potočani.

[4] Vidi dok. br. 317.

[5] Iz sastava Istočno-dolenjskoga NOP odreda.

[6] Dokumentu nedostaje završetak.

304

1942, prosinac 1.

Saopćenje Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o borbama hrvatskih i slovenskih partizana protiv bjelogardista, Talijana i četnika u Suhoru

ŠTAB
II OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKE
PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE

Dne 1. prosinca 1942. god.

SAOPĆENJE O BORBAMA U SUHORU

26. XI. o.g. jedinice hrvatskih i slovenskih partizana izvršile su uspješni napad na neprijateljske garnizone u Suhoru. Neprijatelj je bio utvrđen u školi i popovom stanu. Obje zgrade su jednokatne zidanice. U tim zgradama smjestilo seje oko 140 bjelogardista i 50 Talijana. Među njima bilo je i četnika Draže Mihajlovića.

Zgrade su bile pretvorene u prava utvrđenja. Prozori na zgradama bili su zazidani, a na njima napravljene puškarnice. Puškarnice su bile izgrađene od podruma do tavana na sve četiri strane.

Neprijatelj je bio naoružan sa 6 puškomitraljeza, jednim teškim mitraljezom, karabinima i bezbroj bombi. Borba je otpočela 26. XI. o.g. u 19.45 sati.

Čim je neprijatelj osjetio da se naše snage približavaju njegovim objektima, otvorio je mitraljesku vatru na sve strane. Istovremeno počeli su gruvati talijanski topovi po Suhoru iz Metlike.

Snažnim udarcem hrvatskih partizana koji su se približili školskoj zgradi, te prodrli u samu zgradu pozivajući neprijatelja na predaju, *neprijatelj bio je uništen.* Neprijatelj se nije htio predati, pa su naši hrabri junaci zapalili zgradu u prizemlju. Kada je zgrada bila u plamenu neprijatelj je uvidio svoj bezizlazni položaj, da će izgorjeti u zgradi, počeo je da skače iz prvog kata. Naši su borci dočekali četnike i bjelogardiste i žive ih pohvatali. U ovoj zgradi bili su uglavnom oficiri i podoficiri, a među njima i organizator bjele garde u Sloveniji, Kapelan Norbert,[1] te oficir Draže Mihajlovića, kapetan Dobrivoje Vasiljević. Ni jedan od neprijatelja nije uspio pobjeći. Ova zgrada bila je likvidirana u pola dva sata u noći.

Nakon toga organiziran je juriš na popov stan, gdje se nalazilo 120 bjelogardista i oko 50 Talijana — vojnika i oficira. Neprijatelj je davao ogorčeni otpor. Tukao je sa svih strana sa mitraljezima i bacao masu bombi. Topovi iz Metlike tukli su tik same zgrade, kako bi onemogućili našim borcima približavanje zgradi. Prvi juriš naših boraca nije uspio. Poduzeli smo drugi i treći juriš. *U trećem jurišu neprijatelj bio je skršen. Naši hrabri borci pod vatrom mitraljeza približili su se samoj zgradi.* Drug Jezdić i Vračar *bacili su se munjevitom brzinom ispod mitraljeske vatre* koju je sipao neprijatelj, do same zgrade, te minirali jedan ugao utvrđene zgrade. Jurili su do zgrade u pet navrata i uspjeli napraviti veliku rupu kroz koju su se provlačili naši bombaši i počeli uništavati neprijatelje u zgradi. Tako je neprijatelj bio najuren u zapadni dio zgrade. *Naši su bombaši zapalili istočni dio zgrade* u pola sata zgrada je u plamenu — neprijatelj je počeo da gori u samoj zgradi.

Bjelogardijci pokušali su bježati pošto su bili opkoljeni, dočekale su ih naše slovenske jedinice i na bjegu ih uništavale, a mnogo ih je pohvatano živih. Ostali su se iz zgrade počeli predavati. Tako je neprijatelj slomljen. Kada je zgrada bila u plamenu Talijani su vidjeli svoj bezizlazni položaj također su se predali u pol 9 sati ujutro. Oni su se borili sve dotle dok nisu vidjeli da će izgorjeti.

U ovoj borbi zarobljeno je *110 Talijana, četnika, bjelogardista i oficira. Neprijatelj je imao oko 60 mrtvih vojnika i oficira.* Na našoj strani četiri lakše ranjena i dva mrtva druga.

Zaplijenjeno je 112 pušaka, 4 puškomitraljeza, 70 bombi, oko 10.000 metaka, mnogo živežnih namirnica i mnogo drugog ratnog materijala.

NaSi su partizani u ovoj borbi pokazali veliko junaštvo i heroizam boreći se protiv neprijatelja našeg naroda pod naitežim uslovima. Naročito su se istakli drugovi: *Jezdić Dušan, Vračar Jozo, Čuljat Josip i komandant II. Udarnog bataljona XIII. Udarne Brigade Hrvatske Milutin Mraović (Simić).*

Ofenziva hrvatskih partizana u Žumberku koja je otpočela 15 prošlog mjeseca uspješno se nastavlja.

28. XI. o.g. pošao je II bataljon Grenadirskog puka iz Metlike. Talijani su pošli prema Suhoru u jačini od 350 vojnika, naoružani sa 2 topa, nekoliko tenkova, bacačima mina i mnogo teških mitraljeza.

Dočekale su ih jedinice XIII. Udarne Brigade Hrvatske »Josipa Kraša« i *do nogu ih potukle. Neprijatelj ostavio je na bojištu oko stotinu mrtvih vojnika i oficira među kojima je ubijen i poručnik II. bataljona Grenadirskog puka Mazzoni Luigi.* Ostaci neprijateljske vojske u paničnom bjegstvu i rasulu povukli su se prema Metliki.

Ovom prilikom zarobljeno je desetak talijanskih vojnika ijedan narednik. Zaplijenjena su 2 teška mitraljeza (Breda), 2 puškomitraljeza, oko 8.000 mitraljeskih i puščanih metaka, oko 20 pušaka i drugog ratnog materijala, te 65 mina za bacač.

I u ovim operacijama istakli su se mnogi naši borci među njima i zamjenik komandanta XIII. Udarne Brigade Hrvatske drug Žeželj.[2]

Sa ovim operacijama kao i drugim napred spomenutim akcijama rukovodio je komandant II. Operativne Zone Narodno-oslobodilačke Partizanske Vojske Hrvatske.

U borbama u Suhoru i okolici došlo je do izražaja jedinstvo i bratstvo hrvatskih i slovenskih partizana protiv okupatora. Narodni oslobodioci — partizanski borci dokazali su visoku svijest, junaštvo i heroizam u borbi za oslobođenje svog naroda od tuđinskih osvajača i njihovih domaćih plaćenika. Naši su borci dokazali da mogu razbiti i najjače utvrđenog neprijatelja kada je u pitanju oslobođenje našeg naroda. Oni su dokazali da ga mogu razbiti i do nogu potući također u frontalnim borbama.

ŽIVJELO BORBENO JEDINSTVO HRVATSKIH I SLOVENSKIH PARTIZANA!
ŽIVJELA NARODNO-OSLOBODILAČKA PARTIZANSKA VOJSKA HRVATSKE!
ŽIVIO VRHOVNI KOMANDANT NARODNO-OSLOBODILAČKE PARTIZANSKE I DOBROVOLJAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE DRUG TITO!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
M.[3] Belinić v.r.

Komandant
V.[4] Holjevac v.r.

Original, šapirografiran
Sign., AIHRPH, NOV-9/939

[1] Veber Norbert, osuđen od Narodnog suda na smrt i strijeljan.
[2] Milan Žeželj
[3] Marko Belinić
[4] Većeslav Holjevac

1942, prosinac 1.
Križevci

Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke pukovnije Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu ustaško-domobranskih snaga na Kalnik

ZAPOVJEDNIČTVO
I. PJEŠAČKE DIVIZIJE
Glast. Br. 3960/VII/Taj.
1. XII. 1942 u 22 sata
Križevci

GLAVNOM STOŽERU[1]
(Operativnom odjelu)

Dostavlja se sliedeće
Izvješče o podhvatu u Kalniku[2] 1. XII.

Čišćenje u oblasti severoistočnog djela Kalnika zapadno od Rasinje (s. Ivančec-s. Duga Rijeka-s. Apatovac-s. Veliki Poganac-s. Ribnjak) ostalo je bez rezultata — osim kod š. Osijek gdje se je naišlo na izvjesna partizanska skladišta. Na partizane se nije naišlo. Po izjavama mještana, partizani su se po dolasku domobranstva, koristeći noć i maglu, raspršili na male grupice[3] i manjim djelom pobjegli na greben Kalnika gdje čekaju odlazak domobranstva.

Koturaška bojna iz sastava dosadanje Koprivničke podgrupe ostavljena je u s. Veliki Poganac sa zadaćom energičnog razviđanja u pravcu s. Ivančeca, s. Duge Rijeke, s. Ivaneca i s. Apatovca ka grebenu Kalnika.

To isto je zapovjedano i Ludbreškoj podgrupi sa osloncem na Ludbregu. U toku noći 30. XI./I. XII prešlo je oko 200 partizana sa 7 ranjenika[4] (iz okršaja 30. XI. kod Apatovca sa Križevačkom podgrupom) sjeverno od Carevdara ka selu Široko selo (6 kilometara j.j.i. od Sokolovca).

Bojna gorskog zdruga (dosadanja Lepavinska podgrupa) i pohodni sat 14. p.p.[5] (iz sastava dosadanje Koprivničke podgrupe) kao i polubitnica

koncentrisane su na prostoru: Carevdar-s. Vojakovac (5 km. sjeveroistočno od Križevaca).

Dosadanja Varaždinsko Toplička i Križevačka podgrupa kao i motorizovani odred P.T.Z.[6] upotrebljeni su u dolini r. Lonje i Krapine (izvorni dio) za opkoljavanje partizanske skupine[7] koja je uspjela da iz oblasti Kalnika djelom pređe u oblast s. Hum i Šćepan (8 km. jz. od Novog Marofa). Od strane ovih snaga zatvoren je izvorni dio r. Krapine do s. Husinec na jugu.

Tako isto zatvorena je dolina r. Lonje u reonu Sv. Ivana Zeline prema jugu.

Zapovjednik, pukovnik
(Murković)
Murković v.r.

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 16, reg. br. ljl—28.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 101, str. 361—362.

[1] Domobranstva

[2] Odnosi se na napad ustaško-domobranskih snaga na Kalnički NOP odred. Vidi dok. br. 329, 334 i 335.

[3] Netočno. Kalnički NOP odred se nije raspršio u grupice, već su bataljoni, po naređenju Štaba Kalničkoga NOP odreda, dobili zadatak da krenu u slijedećim pravcima: Prvi bataljon u pravcu Zagreba, Drugi ka Bilogori i Treći ka Ivanšćici. Vidi dok. br. 329, 334 i 335.

[4] Jedna četa Drugog bataljona Kalničkoga NOP odreda koja je pratilaranjenike pri prebacivanju sa Kalnika na Bilo Goru, Vidi dok. br. 329.

[5] Pješačke pukovnije

[6] »Poglavnikov Tjelesni Zdrug«

[7] Treći bataljon Kalničkoga NOP odreda

1942, prosinac 2.
Zagreb

Iz izvještaja Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KPH o popunjavanju Povjerenstva i o potrebi upućivanja jačih partizanskih snaga u kotare Bjelovar, Đurđevac i Križevce

»Povjerenstvo C.K. K.P.H.
Zagreb

Centralnom Komitetu K.P.H.

Dragi drugovi!

Odlaskom druga Konspiratora[1] ostat će u Povjerenstvu za Zagreb opet samo dva člana.[2] Da bi drugovi bili manje opterećeni i da bi se rad pravilnije i bolje razvijao, mi predlažemo da se Povjerenstvo popuni, i to da u Povjerenstvo uđe drug Marko Belinić, sadašnji Komesar II. Operativne Zone. Drug je Marko i ranije bio u Povjerenstvu, pa je Vašom odlukom smijenjen. Mi ne znamo razloge koji su Vas kod toga rukovodili, ali ako su oni tehničke prirode, mislimo da to ne bi bila smetnja za njegovo članstvo u Povjerenstvu. Javite nam Vaše mišljenje o tome.

Osim toga odlučili smo da kao instruktora pri Povjerenstvu uzmemo drugu Ćulu (Dušan Čalić). Drug Ćule danas obilazi okruge Čazmu i Bjelovar i pomaže drugovima da srede stanje u tamošnjim partijskim organizacijama. Marljiv je, odan, požrtvovan i nadasve discipliniran. Mi ga mislimo upotrebiti za instruiranje O.K. i uopće da stigne onamo kamo mi ne budemo mogli stići.

Prema mišljenju drugova iz O.K. Bjelovar, koje i mi dijelimo, potrebno je da se u kotare Bjelovar, Đurđevac i Križevci upute jače partizanske snage. To je vrlo nužno radi popravljanja političke situacije u tim krajevima. Potrebno je da narod svojim očima vidi snagu partizana. Pri tom treba da partizanski štabovi imaju na umu da, dok se tamo ne formiraju lokalni odredi, u slučaju povlačenja pred neprijateljskom ofenzivom, odred (brigada) treba da na terenu ostavi manje snage (čete, vodovi) koje neće dozvoliti da neprijatelj nekažnjeno vrši nasilja nad nezaštićenim stanovništvom...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav
Slavko[3] v.r.«

Original, strojopis
Sign., A1HRPH, KP-161561

Dragutin Saili
Ivo Marinković i Ivan Krajačić
Ivo Marinković

1942, prosinac 2.

Naredba br. 8 Štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Trinaeste NO U brigade o formiranju Komande žumberačkog područja

NAREDBA BR. 8

Komandanta II. Operativne Zone Narodno-oslobodilačke Partizanske vojske
Hrvatske od 2. XII. 1942. godine

I. Na mobilizacionom području bivšeg Žumberačko-pokupskog odreda obrazuje se Komanda Žumberačkog područja II. Operativne Zone.

II. Za komandanta se Žumberačkog područja imenuje drug Jurica Draušnik bivši načelnik štaba XIII. Udarne brigade Hrvatske.

III. Za pomoćnika se komandanta područja imenuje drug Jože Čuljat bivši komesar bataljona.

IV. Komandant Žumberačkog područja predložiće štabu ove zone komandira partizanske straže i potrebne komande mjesta.

V. Štab XIII. Udarne brigade Hrvatske odkomandovaće potreban broj partizana za komandu područja u svrhu obrazovanja Partizanskih straža na Žumberačkom području.

Borci naše XIII. Udarne Brigade Hrvatske u svojoj 15 dnevnoj ofanzivi u Žumberku zadali su okupatoru i njegovim slugama teške udarce i mnogo doprinesli da se plamen Narodno-oslobodilačke borbe proširi u ovim krajevima. U borbama u Sv. Jani, Novom selu, Stojdragi, Suhoru i u borbi sa Talijanima u Bušinje Vasi pokazali su da za narodne borce partizane nema neprijatelja koga ne mogu slomiti. Dragi naši jurišači pokazali su niz primjera hrabrosti, junaštva i požrtvovnosti u borbi protiv omrznutog neprijatelja našeg naroda. Mnogi od njih dali su svoje mlade živote za narodno oslobođenje. Njihova smrt nije uzaludna jer će njihova junačka smrt dati podstreka stotinama i hiljadama partizana, da još sa većim žarom nastave borbu do konačnog uništenja i istjerivanja okupatora i njegovih ogavnih slugu ustaša i četnika iz naše zemlje.

VI. Pohvaljujemo partizane i komandni kadar XIII. Udarne Brigade Hrvatske koji su u svojoj 15 dnevnoj ofanzivi u Žumberku, zajedno sa bratskim Slovenskim partizanima istakli se svojom hrabrošću i požrtvovnošću
i kroz tih 15 dana zadali okupatoru i njegovim slugama u Žumberku teške udarce.

VII. Pohvaljujemo druga komandanta Mraović Milan(Simića) za primjerno držanje u borbi protiv Bjele garde u Suhoru.

VIII. Pohvaljujemo druga Hinića operativnog oficira II. bataljona za primjerno držanje u borbi sa Talijanima kod Bušinje Vasi, 28. XI.

IX. Pohvaljujemo komandira III. čete III. bataljona druga Josu Vračara koji je naročito se istakao svojom hrabrošću minirajući zgradu u kojoj su se nalazili bjelogardejci u Suhoru.

X. Pohvaljujemo drugove partizane Jezdića, Bergan Zdravka i Jožu Čuljata koji su uspjeli ući u zgradu u kojoj se nalazili Bjelogardejci i istu

zapaliti benzinskim flašama, unatoč jake mitraljeske vatre i žestokog otpora neprijatelja. Njima je uspjelo svoj zadatak u potpunosti izvršiti.

XI. Pohvaljujemo komandira I. čete III. bataljona druga Mamulu Božu koji se naročito istakao svojom hrabrošću u borbi protiv bjelogardejaca u Suhoru i u borbi protiv ustaša u Kordićima, gdje je na jurišu i ranjen.

XII. U mjesecu novembru partizani Kalničkog odreda mnogo su doprinesli za razvoj Narodno-oslobodilačke borbe u Hrv. Zagorju. Oni su uništili samo u 1 mjesecu 9 željezničkih stanica i 6 vlakova sa materijalom. Ujedno su zaplijenili veliku količinu oružja i ostale ratne spreme. 23. X. razoružali su partizani Kalničkog odreda konjičku satniju u Apatovcu i zaplijenili 37 karabina, 2 puškomitraljeza i 1 teški mitraljez. U borbi sa »Crnom legijom« tim ustaškim krvnicima Kalnički su partizani postigli velike uspjehe. I na više mjesta ustaše do nogu potukli.

XII. Pohvaljujemo Štab Kalničkog odreda i partizane tog odreda koji su pod vrlo teškim uslovima uspjeli da nanesu neprijatelju našeg naroda teške udarce u Hrv. Zagorju i prošire i na te krajeve plamen Narodno-oslobodilačke borbe.

XIII. Tačke II. III. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII i XIII. pročitat pred strojem.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
M.[1] Belinić v.r.

Komandant:
V.[2] Holjevac v.r.

M.P.[3]

Na znanje:
Glavnom Štabu Narodno-oslobodilačke Partizanske Vojske Hrvatske.
Na znanje i postupak:
Štabu XIII. Udarne Brigade Hrvatske.
Štabu N.O.P.O. Kalnik
Štabu N.O.P.O. Moslavina
Drugovima: Jurici Draušniku i Josi Čuljatu

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 719, reg. br. 2/11.

[1] Marko Belinić
[2] Većeslav Holjevac
[3] Okrugli pečat: Štab II. operativne zone nar. o. pa. odreda Hrvatske

1942, prosinac

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o započetoj neprijateljskoj ofenzivi zbog čega nije mogao biti održan plenum Okružnog komiteta

Izvještaj 2. XII. 42.[1]
O.K. Varaždin

Drugarskom Povjerenstvu K.P.H. u Zagrebu

Podatke koje ste tražili mi smo preneli na članove O.K. kao i na terenske radnike, međutim oni nisu mogli dostaviti. Isto će biti uređeno tokom ove nedelje. Međimurci se ne javljaju već 14 dana, očekujemo ih svaki dan.

Plenum O.K. trebao se održat u nedelju 29 prošli mjesec za koji je bilo sve pripremljeno, usled ofenzive[2] koju je neprijatelj poduzeo protiv nas nismo mogli održat jer 3 člana plenuma nisu mogla doći iz Odreda.[3] Isti će se održat tokom ove nedelje.

Dne 28 prošli mjesec poduzeta je ofenziva u kojoj sudjeluje vojska i ustaše *iz* Varaždina, Var. Toplica, Ludbrega, Koprivnice, Križevaca, Bjelovara i Zagreba. Mi smo dobili točne podatke o snagama koje kreću iz Varaždina, Var. Toplica, Koprivnice i Križevaca i njihov smjer kretanja, o tome obavestili Štab. Štab je obavest primio. Štab nas je obavestio da kreću prema Ivančici, a isto tako nam se javila jedna četa koja je usled ofenzive izgubila vezu kojoj smo također javili da krene prema Ivančici.

Od 1 na 2 ovog meseca izvršili smo akcije oko Varaždina, prerezali žice i prepilili stupove.

Danas je Varaždin u pripravnom stanju.

Akcije koje je vršio Odred slat će vam on.

Sa Štabom smo uredili pitanje tehnike. Oni će gore radit za cijeli O.K., a mi samo za Varaždin. Papir i matrice nabavljamo mi. Zato ako imadete matrice i pastu kores šaljite, ona druga pasta nerazmazuje se dobro.

Doznali smo za jedan gestetner ili ciklostil još ne znamo šta je, ako je ispravan mi ćemo ga uzet jer traže nam i Međimurci. Slovenci imadu jedan ciklostil isti su stavili nama na raspoloženje. Materijal koji ste slali za Štab nismo ga poslali jer nismo imali sigurnih veza.

Javite nam šta ćemo sa Mađarima?

Šaljite »Glas Zagorja«. Veze sa Bjelovarom imademo, predat ćemo im veze iz Koprivnice.

Šaljite legitimaciju za Juru.[4]

Mišljenje o Lepo. i vojniku što smo poslednji puta pisali. Hoće li doć neko od Vas na plenum ili ćete slat pismeno direktive?

Primite naš borbeni

Smrt Fašizmu — sloboda Narodu!

Šaljem Vam marke u vrednosti:
13990
porto 1536

Mali[5] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP—44/194

1 Zaprimni datum izvještaja kod Povjerenstva CK KPH u Zagrebu pod rednim br. 24.
2 Odnosi se na neprijateljsku ofenzivu na Kalnički NOP odred. (Vidi dok. br. 305).
3 Odnosi se na Kalnički NOP odred.
4 Stjepan Puklek
5 Stjepan Ivić

309

1942, prosinac 3.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na Suhor i o akcijama Kolničkoga NOP odreda

ŠTAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 18/42
3. XII. 1942 god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Moslavina:

Od zadnjeg izvještaja kojeg smo vam poslali 1. XII. o. g. iz štaba Moslavačkog odreda nismo primili nikakve izvještaje. Isti treba da dođe kroz koji dan.

Kalnik:

13. X. o. g. izvršenje napad na stanicu i most (u) Špišić Bukovici. Posada je bila 30 domobrana i 5 ustaša, borba je trajala 10 minuta, zarobljeno je 20 domobrana, a zapaljeno 16 karabina, 1 šmajser, nekoliko bombi, nešto municije i ostale vojničke spreme. Odred je krenuo napred prema Kalniku, usput je zapalio 1500 kb metara drva.

15. X. o. g. Odred je krenuo prema Bačkovici, gdje su ustaše pljačkali i rekvirirali živežne namirnice. Prilikom opkoljavanja sela ubijeno je 14 ustaša i 4 zarobljena. Plijen je bio sljedeći: 1 puškomitraljez, 12 karabina, 2 duplice, nešto municije i bombi, 2 ustaška bicikla, jedna kola i konji, 1 kamion, koji je spaljen. Borba sa ustašama bila je kratka.

16. X. o. g. napali srpske domobrane,[2] radnike u šumi kod sela Pupelice, zaplijenjan 54 vojnička odijela, 54 šinjela i 54 para vojničkih cipela.

19. X. u Starigradu oduzeli civilnoj straži 6 karabina i nešto municije.

21. XI. borba sa ustašama u Botinovcu.[3] Neprijatelj je imao 7 mrtvih, 2 smo zarobili živa i zaplijenili 3 karabina.

23. X. razoružali konjičku satniju u Apatovcu.[4] Zaplijenili 37 karabina, 2 puškomitraljeza, 1 šmajser, 1 teški mitr. (tipa Švarcloze) sa 10 kutija municije. Zarobili jednog poručnika, 2 narednika, 1 vodnika i 35 domobrana. Poginulo 8 domobrana.

Istoga dana borba u Botinovcu, zaplijenili 13 karabina, 1 p. mitraljez, 800 metaka i zarobili 9 domobrana.

26. X. uhvatili u Šandrovcu 5 ustaša krvnika i likvidirali ih. Zaplijenili 4 karabina.

3. XI. uhvatili u Vojakovačkom Osijeku 12 ustaša od kojih je 6 dokazanih krvnika likvidirano, zaplijenjena 4 karabina.

5. XI. napali mjesto Martijanec,[5] spaljena želj. stanica, magazini, državni mlin, minirane skretnice, uništena općinska i poštanska arhiva, zarobljena časna radna služba, zarobljen jedan oficir, dva podoficira i 50 domoradnika,[6] zaplijenjena 2 pištolja, 60 kompletnih novih odijela i cipela, te ostalog ratnog materijala. Iste noći zapaljene su želj. stanice Carevdar i Lepavina.

6. XI. neprijateljske snage sastavljene od »Crne legije« napale su nas u Ivancu. Borba je trajala od 8—12 sati. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i ranjenih, među njima i jedan ustaški satnik.

8. XI. ponovni sukob sa »Crnom legijom«, borba je trajala od 10—16 sati. Neprijatelj je imao nepoznati broj žrtava.

9. XI. rano ujutro naišla je jedna naša četa[7] na domobransku zasjedu u selu Ljubešćici. Zasjeda je bila postavljena u momentu, kad smo ulazili u selo. Jedan domobran je poginuo, a jedan zarobljen. Zaplijenili smo dva karabina i ranac municije.

14. XI. zapalili želj. stanicu Brezov Most. Uništena je općinska arhiva, zaplijenjeno je 47.000 kuna, 1 karabin, 3 pištolja, ubijen jedan ustaša.

Između 15 i 20. XI. minirana je pruga i uništen jedan voz.[8] Zarobljen je

jedan bojnik i 10 domobrana bez oružja. Zapaljena je želj. stanica Čukovec i zatim želj. stanice: Rasinja i Jalžabet i tamošnja općinska i poštanska arhiva uništena.[9] Napadnuta je pogranična straža u Strugi i Hrženici na Dravi,[10] zaplijenjeno je 15 karabina i oko 2.000 komada municije. Na cesti Koprivnica—Križevac—Varaždin ometan je promet, zarobljena su dva domobrana a zaplijenjen je jedan karabin. Uništena je stanica Cerje Tužno.[11] Zarobljen je vlak sa kojim su se partizani vozili prema Varaždinu, kojeg su napustili 3 km pred Varaždinom. Poslije toga vlak je zapaljen i pušten punom brzinom u Varaždin.

Od 20—25. XI. uništena su još tri teretna vlaka, jedan mješoviti ijedan osobni na pruzi Koprivnica—Varaždin.[12]

10. XI. izvršili napad na sresko mjesto Ivanec.[13] Napad je potpuno uspio. Rudnik je bio razoružan od jedne naše čete, u rudniku je bilo 25 domobrana, koji su razoružani. Zaplijenjeno je 21 karabin, jedna duplica, 1 pištolj i ostalog ratnog materijala. Zaplijenjeno je u blagajni 440.000 kuna. Uništena je električna centrala, uništene su glavne sisaće pumpe, kancelarije i 16 pisaćih strojeva. Šteta se računa više od 30 miliona. Održanje govor rudarima, koji su vraćeni svojim kućama, pošto je rudnik privremeno onesposobljen.

Žumberak:

Nakon uspješne operacije u Novom Selu i Stojdragi XIII Udarna brigada Hrvatske krenula je preko ceste Samobor—Kalje na teritorij općina Sošice i Radatovići. Narod je partizane dobro primio i većina se radovala dolasku partizana. Ranjenici iz operacije smješteni su u staru bolnicu, koja nije bila kod zadnje ofenzive uništena. Štab ove Zone uspostavio je vezu sa članovima glavnog poveljstva Slovenskih partiz. čet,[14] sa kojima je na naš predlog donesen zaključak da se pomogne drugovima Slovencima u uništavanju Bele garde i da se zato izvrše neke operacije na njihovom sektoru. Na naš predlog zaključeno je da se izvrši napad na belogardejsko i okupatorovo uporište Suhor, koji leži na' cesti Metlika—Novo Mesto 6 km daleko od Metlike. Formiran je zajednički operativni štab u koji su ušli kao komandant štaba komandant ove Zone,[15] kao polit, komesar štaba drug Borko,[16] član Glavnog poveljstva, zatim polit, komesar ove Zone[17] i zamjenik komandanta Slovenije[18] (prilažemo vam zapovijest operativnog štaba).[19]

I. Kratak opis borbe: Neprijatelj se nalazio u školi i župnom dvoru u Suhoru (sekcija Novo Mesto 1:100.000). Neprijateljske snage u Suhoru bile su u jačini od 40 talijanskih vojnika i 140 belogardejaca zvanih »legija smrti«. Prozori na zgradama bili su zazidani, oko zgrada nalazili su se iskopani rovovi sa jakim grudobranima a počeo je graditi natkrivene rovove od kamena. XIII Udarna brigada dobila je zadatak da u zajednici sa Udarnom brigadom Ivana Cankara napadne neprijatelja i da ga uništi. Brigada Ivana Cankara dala je osiguranje prema Novom Mestu i Semiču, dok je XIII Brigada napadala u samom mjestu (i) dala osiguranje prema Metlici i Radatovićima.

Za osiguranje prema Radatovićima bio je dat I vod II čete II bataljona pojačan sa 2 teška mitraljeza, dok je jedan vod iste čete bio pridodan brigadnom previjalištu za evakuaciju ranjenika. Samu posadu u Suhoru napadao je III bataljon pojačan sa II četom II bataljona, I četa I bataljona bila je u rezervi kod Štaba Brigade, a I četa II bataljona davala je stražu kod Operativnog štaba hrvatskih i slovenskih udarnih brigada.

Raspored snaga III bataljona bio je sljedeći: I četa tog bataljona pojačana sa jednim vodom II čete imala je zadatak da napadne školu i župni dvor i da ih na juriš osvoji. Drugi vod II čete za to vrijeme čistio je selo Gornji Suhor, II četa II bataljona fingirala je napad sa jugoistočne strane na mjesto gdje se nalazio neprijatelj, omogućujući na taj način lakše podilaženje snagama koje su napadale samo objekte. III četa ostavljena je u rezervi III bataljona, kod Štaba. Kada je II četa II bataljona otvorila vatru na zgrade izvršila je I četa III bataljona juriš i istjerala neprijatelja iz rovova koji se na to povukao u zgrade. Četa nije uspjela u prvom naletu da upadne u zgrade sa bombama pošto je neprijatelj u istima bio dobro zabarikadiran. Kad to nije uspjelo bilo je naređeno da ta četa drži puškarnice neprijatelja pod vatrom dok su se mineri podvlačili i minirali zgradu župnog dvora. Za to vrijeme upalila je II četa školsku zgradu i uhvatila 12 belogardejaca i među njima komandanta . belogardista za Belu Krajinu i njegovog zamjenika, te još nekoliko njihovih oficira i podoficira. Sada su sve 3 čete napravila obruč oko župnog dvora, a minerima je uspjelo minirati prizemlje tako da se moglo pristupiti i paljenju te zgrade budući da se neprijatelj unatoč mnogobrojnog pozivanja na predaju nije htio odazvati, već je davao vrlo žestok otpor. Najveći otpor pružili su Talijani, koji su držali u rukama automatsko oružje i branili pristup samoj zgradi. Kada je zgrada bila u plamenu pokušali su bili pobjeći iz nje, ali su naše jedinice tom prilikom ubile 23 belih, a ostali koji su se nalazili u zgradi njih 81, predali su se. Talijanski vojnici borili su se do posljednjeg momenta, dok zgrada nije bila potpuno obuhvaćena, i još onda su neki bacali bombe. Stepenice koje smo im pružili odgurnuli su natrag i nisu htjeli da silaze dolje. Tek kada je vatra planula u samoj sobi, gdje su se nalazili Talijani, počeli su da skaču kroz prozor. Borba je bila dosta teška, jer se neprijatelj uporno branio. Trajala je od 20 sati 26. XI. do 7.30 sati 27. XI. kada je konačno neprijatelja uspjelo likvidirati. Budući da se borba zategnula, a trebalo je izvući zarobljeni plijen i zarobljenike otpratiti do Operativnog štaba, to je Štab Brigade uputio jednu četu I bataljona, koja je bila u rezervi da pojača osiguranje prema Metlici. U 12 sati povučeno je cijelo osiguranje od sela Trnovca i Sv. Urbana i stavljeno na nove položaje kod Bušinje Vasi i Suhora. III bataljon poslije izvršenog zadatka u Suhoru upućen je u selo Ravnice s time da pošalje jednu četu pojačanu sa 2 teška mitraljeza u selo Pilatovce sa zadatkom da spriječi neprijatelju prodor iz Radatovića.

II. Ratni plijen: U toj operaciji zarobljeno je ukupno 110 neprijateljskih vojnika, od toga 23 Talijana i ostalo beli. Ostali Talijani su izgorjeli u zgradi.

Zaplijenjeno je 104 talijanske i francuske puške, 4 puškomitraljeza talijanska, preko 7.000 puščanih metaka i 50 talijanskih bombi. Jedan teški mitraljez Saint Etienne, 1 talijanski laki bacač i 1 puškomitraljez izgorjeli su u zgradi i izvučeni su kao neuporabivi. Računa se daje izgoreno oko 10.000 puščane i mitraljeske municije. Zaplijenjeno je mnogo vojničkog materijala, odijela, ćebadi, ranaca, porcija itd. kao i 6 vreća brašna, riža, šećera, dvopeka, konzervi i 1 bure masla.

III. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao 29 mrtvih... i 11 ranjenih.

Naši gubici: Mi smo imali 2 mrtva i 8 ranjenih. Poginuli su Rončević Milkan iz III bataljona, sahranjen kod naše bolnice, i Ivošević Stojan iz mitraljeske čete, sahranjen kod Brezovice.

V. Naknadno umrlih nema. Junačkom smrću poginuo je Ivošević Stojan, nišanđija na lakom bacaču. On je sa 4 druga bez pištolja i puške pojurio za belogardejcima, koji su bili pobjegli iz zgrade.

U borbi kod Suhora naročito su se istakli komandir I čete III bataljona Mamula Božo, koji je sa svojom četom brzo zaposjeo crkvu i prvi uspio da se probije do vrata župnog dvora i izvidio kako je zgrada utvrđena, zatim komandir III čete III bataljona Joso Vračar i Jezdić, koji su pod vatrom neprijateljskih mitraljeza i bombi minirali zgradu i pritom najviše doprinjeli likvidiranju neprijatelja u zgradi. Osim ovih zaslužuju pohvalu: komandant II bataljona Mraović Milan (Simić)[20] koji je za čitavo vrijeme dok se zgrada minirala stvarao elan i podržavao raspoloženje kod boraca. Zatim Bergan Zdravko[21] i Jože Čuljat, koji su prvi zapalili benzinskim flašama zgradu i sa ostalim jurišačima dovlačili drva i slamu i bacali u vatru da zgrada čim prije izgori.

VII. Operacija je izvedena po planu, kao i u svim dosadašnjim operacijama tako i u ovoj, komandni kadar nije zadovoljio. Komandiri četa nisu držali svoje čete u svojim rukama a niti su komandanti bataljona imali pod komandom čitav bataljon. Pojedini komandanti bili su komandiri i desetari. Oko zgrade vladala je prava gužva. I opet je došla do izražaja kolebljivost komandnog kadra po pitanju juriša na samu zgradu. Naročito su se kolebali članovi štaba III bataljona.

Uspjeh kod Suhora dosta je doprinesao podizanju morala kod boraca XIII Brigade. Veza štaba Bataljona sa štabom Brigade bila je dobra. Vod za vezu dobro je iskorišten. Pored kurirske veze održavala se veza pomoću signalizacije baterijama. Veza četa sa bataljonima i međusobna veza između četa za vrijeme nastupanja nije zadovoljila.

VIII. Utrošak municije: U operaciji je utrošeno oko 2.500 metaka, 10 mina za bacač, par kilograma eksploziva i oko 25 bombi.

IX. Naročitih napomena nema.

Borba u Bušinjoj Vasi: Nakon uspješno izvršene operacije na Suhor snage XIII Udarne brigade hrvatske i Udarne brigade Ivana Cankara ostale su po naređenju operativnog štaba u oslobođenim selima i mjestu Suhor da sačekaju

eventualnu reakciju neprijatelja. Drugi dan, to jest 28. XI. bile su snage naše brigade na položajima prema Metlici i Radatovićima. Jedna kolona Talijana krenula je prema Radatovićima i prema naređenju operativnog štaba brigada je imala zadatak da istu kolonu sačeka u zasjedi kod Bušinje Vasi.

I. Opis borbe: U 9 sati ujutro primijetili su se Talijani koji su išli od crkve Sv. Urbana preko sela Grabroveca prema Radatovićima. Odmah je II četi II bataljona izdato naređenje da zaposjedne kotu 356 na kojoj se već nalazila II četa I bataljona. Talijani koji su pošli prema Brezovici, odnosno prema Bušinjoj Vasi, produžili su prema Radatovićima. Oko 11 sati izvršen je novi raspored na položajima i to tako da su dvije čete s jednim teškim mitraljezom po naređenju komandanta brigade[22] zaposjele kotu 356 i kotu iznad sela Grabrovec, s dvije čete i 1 teškim mitraljezom kotu 445, a jedna četa ostala je na koti 305 sa jednim teškim mitraljezom. Zamisao je bila da neprijatelja koji se bude vraćao iz Radatovića napadnemo, jer smo pretpostavili da će se vraćati istim putem kojim je i došao. U tom slučaju trebale su čete koje su se nalazile na koti iznad Grabrovca prve otvoriti vatru, a zatim čete koje su se nalazile na koti 445 po otvorenoj vatri napasti neprijatelja sleđa. Neprijatelj po svom povratku vraćao se kroz Bušinju Vas u jačini od 350 vojnika. Čete od Grabrovca prve su otvorile vatru i jedna četa počela je jurišati, a zatim je uslijedio juriš I čete III bataljona i jednog voda I bataljona sa kote 445. Kolonu neprijatelja uspjelo se raspoloviti. Neprijatelj je u paničnom bijegu bježao prema Lešću dok se sa drugim dijelom snaga probijao kroz Bušinju Vas i pobjegao za Metliku.

II. Ratni plijen: U toj borbi zaplijenili smo 2 teška mitraljeza Breda sa 1.400 metaka, 2 talijanska puškomitraljeza sa 2.000 metaka, 15 karabina, 60 mina za talijanski bacač, 4 pištolja, ranac sa sanitetskim materijalom i druge ratne spreme. Zarobljeno je 10 neprijateljskih vojnika.

III. Gubici neprijatelja: U ovoj borbi neprijatelj je imao veliki broj mrtvih. Na bojištu između Brezovice i Bušinje Vasi mi smo svukli 18 mrtvih vojnika i jednog oficira. U samom selu neprijatelj je uzeo troja kola u kojima je odvezao mrtve vojnike. Kod razrušenog mosta u-selu Trnovcu, pojačanje koje je bilo upućeno iz Metlike imalo je 20 mrtvih i oštećen 1 kamion. Ukupan broj neprijateljskih mrtvih vojnika može biti 80 do 100.

IV. Naši gubici: U toj operaciji imali smo svega 3 ranjena druga.

V. Naknadno umrlih nema. Naročito se istakla II četa II bataljona udarnog i operativni oficir tog bataljona drug Hinić koji je prvi počeo jurišati.

VI. Mi smo utrošili: 1900 puščanih metaka i 150 metaka za teški mitraljez.

VII. Kritički osvrt na akciju: Čete nisu imale jedinstvene komande; tako napr. II četa II bataljona koja se nalazila u zasjedi sa II četom I bataljona nije jurišala kad je jurišala II četa II bataljona, nije bilo dovoljno odlučnosti kod juriša, jer su zakasnili. Veza između četa bila je slaba, plijen je mogao biti mnogo veći.

Operacija na pruzi Karlovac—Ljubljana: 29. XI. krenuli su I i II bataljon

filA

na prugu Karlovac—Ljubljana sa zadatkom da sačekaju voz i unište prugu. Zadatak nisu u potpunosti izvršili. Pruga do kraja nije bila razrušena, još su se trebala skinuti 2 šarafa i 1 blok tračnica bio bi razvaljen. Dok su tračnice skidane I četa I bataljona, koja je bila na osiguranju prema Metlici, bila je otkrivena od talijanskog psa, koji se nalazio sa Talijanima u jednoj talijanskoj stražari. Talijani su zapucali na četu i došlo je do borbe. Četa je napadala na baraku ali su Talijani uspjeli pobjeći, baraka je bila utvrđena. U baraki je uhvaćeno 600 metaka za teški mitraljez, 1 postolje teškog mitraljeza, oko 30 ćebadi, 7 rančeva i ostale manje važne vojničke spreme. Vozovi koji su dolazili iz Novog Mesta i Metlike kad su čuli pucanje, stali su. U toj akciji teže je ranjen drug Dešpalj iz I bataljona.

30. XI. ove godine I i II bataljon vratili su se u svoje stare baze.

Voz nismo uspjeli sačekati, jer je bila I četa, koja je bila u zasjedi, otkrivena, tako daje bio neprijatelj upozoren. Tačan broj utrošene municije još nam nije poznat.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
Marko Belinić v. r. *V.[23] Holjevac* v. r.

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 7/3.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 5, str. 26—33.

[1] Vidi dok. br. 303.
[2] [16] Riječ je o Srbima mobiliziranima u domobranske radne jedinice.
[3] [14] Akcije su izveli Prvi i Drugi bataljon Kalničkog NOP odreda.
[5] Akciju je izveo Kalnički NOP odred.
[7] Iz Trećega bataljona Kalničkoga NOP odreda.
[8] [11] Akciju je izvršila jedna četa Prvoga bataljona Kalničkoga NOP odreda.
[9] [10] Akcije je izvršio Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[12][13] Akciju je izvršio Kalnički NOP odred.
[14] Glavni štab NOV i PO Slovenije.
[15] Većeslav Holjevac
[16] Jože Brilej
[17] Marko Belinić
[18] Jakov Avšič
[19] Operativni štab nije funkcionirao u spomenutom sastavu, jer su naknadno izvršene izvjesne izmjene.
[20] Poginuo 22. kolovoza 1943. god. kod Donje Kupčine, kao v. d. komandanta Turopoljsko-posavskog NOP odreda. Proglašen za narodnog heroja.
[21] Poginuo na Kordunu 1943. godine.
[22] Rade Bulat
[23] Većeslav

1942, prosinac 3.
Zagreb

Iz izvještaja Vrhovnoga oružničkog zapovjedničtva NDH o borbama s partizanskim snagama na području sjeverozapadne Hrvatske u drugoj polovini studenog 1942. godine

»POPIS DOGAĐAJA
Prilog doglasnom izvješću Vrhovnog Oružničkog Zapovjedničtva za vrieme od 16.—30. studena 1942. god...«

»... — 2. studena o. g. obhodnja oružničke postaje Kloštar Ivanić od 3 oružnika i 27 ustaša, sukobila se sa jednom skupinom oko 150 odmetnika[1] između sela Gor. Obreške i Bešlinca (6 km s. i. Kloštra Ivanića). Uslied nadmoćnosti odmetnika, obhodnja se je povukla...«

»...— 6. studena o. g. u mjestu Ludbreg uhićeni su pod sumnjom komunizma i to: Ivan Gruber, krojač, Franjo Palfi, trgovac, Zvonko Smodi, mehaničar, Dr. Vilko Mažgon, odvjetnik, Ljudevit Vranić, privatnik, Ivan Svigir, bačvar, Mato Stanko, poljodjelac i Vlado Smodi, knjižar. Svi osim Vlade i Zvonka Smodi propraćeni su u sabirni logor u Jasenovac.

— 6. studena o. g. ustaški nadzorni sat iz Ludbrega, sukobio se je sa odmetnicima u Ludbreškom Ivancu (11 km j. Ludbrega), U ovoj borbi poginulo je 6 ustaša i 6 odmetnika[2]...«

»...— 9. studena o. g. došlo je oko 200—300 bandita u mjesto Ljubešćicu (7 km i. Novog Marofa), gdje su bacili u pučku školi 1 bombu. Prigodom ulaska u mjesto naišli su na domobransku zasjedu i sa istim stupili u borbu, u kojoj je poginuo 1 domobran, 1 seljak i 1 seljakinja.[3]

Istog dana ova grupa odmetnika otišla je iz Ljubešćice u selo Ljubelj (8 km j. Varaždinskih Toplica), tu je stigla potraga domobranskih i ustaških postrojbi, te je odpočela borba, koja je trajala 4 sata. U ovoj borbi poginulo je 30—35 odmetnika,[4] a ostali su se razbježali na sve strane. Tom zgodom zaplienjeno je puna 4 kola raznih stvari, a među kojima i njihova pismohrana.

— 9. studena o. g. oko 10 odmetnika došlo je u selo Srijem (19 km j. z. Koprivnice), uhvatili ustašu Blaža Dejanovića i Stanka Fijukovec i odveli ih u selo Veliku Branjsku, gdje su se propitivali o njihovom vladanju i potom ih pustili...«

»...— 10. studena o. g. oko 80—100 naoružanih partizana[5] napalo je na mjesto Ivanec kao i oružničku postaju. Oružnici su napadaj od postaje odbili. Ovom zgodom zarobljen je 1 domobran koji je razoružan svučen i pušten. Zapalili su općinsku zgradu i vatrogasni dom, a u uredovnici kotarske oblasti i

poreznog ureda zapalili spise. Ubili su ustašu Vinka Bregorović. U poštanskom uredu oštetili b. b. naprave i opljačkali nekoliko paketa i maraka. Opljačkali mesara Pihlera.

Istodobno jedna grupa[6] napala je rudnik u Ivancu. Domobransku stražu od 16 momaka razoružali, a rudnik opljačkali odnievši oko 480.000 kuna. Iz Ivanca odnieli su 8 pisaćih strojeva...«

»...— 11. studena o. g. oko 8 odmetnika došlo je u selo Batinu, kotar Kutina i odmah nastavili put u selo Husain. Od ustaše Mile Kišanić oduzeli su pušku sa 20 naboja i iskaznicu, a od ustaše Ljudevita Gumibare oduzeli su 1 bombu i 70 naboja.

— 11./12. studena o. g. oko 80 odmetnika — koji su napali na Ivanec, — sakrili su se na tavan pučke škole u selu Druškovcu (5 km z. Markuševca), kotar Varaždin, sa znanjem školskog osoblja. Sve školsko osoblje je uhićeno i predano legiji pukovnika g. Francetića.

— 11. studena o. g. oko 150 odmetnika[7] došlo je u selo Kapelicu, kotar Garešnica, obkolili selo i obavili premetačinu, te oduzeli 3 lovačke puške. Kod ustaše Đure Sumarić pronašli 3 bombe, svezali ga i odveli prema Vel. Bršljanici i tamo ubili...«

»... — 12. studena o. g. oko 500 odmetnika[8] napalo je mjesto Dubravu, kotar Čazma i oružničku postaju. Razoružali 4 oružnika. Iz oružničke vojarne odnieli sve državne stvari, oružje i streljivo. Mjesni poštanski ured opljačkali i razrušili b. b. uređaje. Od ustaškog tabornika oduzeli vojničku pušku, oko 100 naboja i ustašku odoru, kao i 2 bombe.

— 13. studena o. g. došlo je oko 100 odmetnika[9] iz šume Garjevice blizu željezničke pruge (8 km j. z. Kutine) u namjeri da se prebace u Posavinu preko pruge u Gračanici, gdje su naišla na željezničku stražu od 8 domobrana. Nakon kraće borbe zarobili su domobrane, razoružali i potom pustili na slobodu.

— 13. studena o. g. kroz selo Gornje Sredice(16km s. Bjelovara) prošla su 4 kola puna ranjenih odmetnika, koje su vozili seljaci sela Ladislava. U kolima je bilo oko 20 teško ranjenih partizana u borbi sa našim postrojbama kod Kalnika.[10]

— 13. studena o.g. oko 400—500 partizana[11] izvršilo je napad na mjesto Sokolovac (12 km j.z. Koprivnice), zapalili željezničku postaju, posjekli 8 brzoglasnih stubova i iz teretnog vlaka, iz nekoliko vagona razbacali su pšenicu. Zatim su zapalili zgradu državne šumarije, općinsku zgradu i općinu opljačkali. U poštanskom uredu demolirali naprave i razlupali brzoglas. Iz općinskog liečničkog pomoćišta odnieli sve liekove. Nakon toga napali su na zgradu oružničke postaje. Oružnici su se povukli iz vojarne i tako spasili oružje i streljivo. Odmetnici su djelimično vojarnu opljačkali, a knjige i spise zapalili.

— 13. studena o.g. odmetnici[12] su napali željezničku postaju Lepavina, zapalili dva željeznička bloka, baraku željezničke postaje i 4 vagona natovarena drvima.

— 13. studena o.g. jedna grupa odmetnika[13] zaustavila je teretni vlak između željezničke postaje Sokolovac i Mučna Rijeka, te iz njega odstranili vlakopratno osoblje, a vlak zapalili, kojom zgodom su izgorila 4 vagona...« »... — 14. studena o.g. na pruzi Koprivnica—Križevci kod sela Donjara (14km s.i. Križevaca) pucali su odmetnici[14] na dva teretna vlaka i jedan putnički vlak, koji su se morali vratiti natrag u Koprivnicu. Štete i žrtava nije bilo.

— 14. studena, o.g. između Sokolovca i sela Grdak (12 km j.z. Koprivnice) jedna skupina odmetnika[15] pucala je na teretni samovoz koturaške bojne iz Koprivnice, koji je vozio večeru za domobrane na zemljištu. Domobrani su uzvratili vatru, ali žrtava nije bilo.

— 14. studena o.g. prebacilo se oko 200 naoružanih odmetnika[16] sa desne strane rieke Kupe u selo Donju Kupčinu i sobom odveli župnika Ivana Držajić, 1 seljaka, 1 seljakinju i učiteljicu Ankicu Kuzmić. Nakon kraćeg vremena učiteljicu su pustili i naložili joj da svoje stvari iz škole izseli, te su noću 16./17. XI. školu zapalili. Ovom zgodom odmetnički zapovjednik Simo Vučinić[17] napisao je pismo poduzeću samovoza u Pisarovini, da upravljač njihovih samovoza na njihov dati znak uviek stane, odnosno zaustavi kola i da nesmije prevoziti oružnike i ustaše. Jedan samovoz odmetnici su zapalili 17. XI. na putu između Kupinca i Bratine.[17]“

— 15. studena o.g. oko 80 odmetnika[18] na željezničkoj pruzi Koprivnica—Križevci, nedaleko postaje Carevdar, zapalili su i uništili željezničku stražaru br. 79.

— 15. studena o.g. jedna skupina odmetnika[19] došla je u selo Vojakovac (8 km s. Križevaca), gdje su opljačkali poštanski ured. Upraviteljici pošte izdali su potvrdu na oduzete stvari i novac.

Istodobno po zidovima u općini i školi nacrtali su srp i čekić, a ispod toga napisali: »Smrt fašizmu — sloboda narodu«. Sobom su odveli lugara državnih šuma Ivana Udarević.

— 15. studena o.g. na željezničkoj pruzi Koprivnica—Križevci kod sela Donjare (14 km s.i. Križevaca), odmetnici[20] su napali teretni vlak i prisilili ga da se vrati natrag u Koprivnicu.

— 15. studena o.g. u blizini željezničke postaje Lepavina (15 km s.i. Križevaca) uhvaćen je živ odmetnik Jovo Gatalica, star 17 godina, iz sela Bedeničke, kotar Bjelovar, po domobranima koturaške bojne iz Koprivnice. Isti je navodno kao bolestan pušten kući.

— 15. studena o.g. odmetnici[21] su zapalili željezničku postaju Carevdar (9 km s.i. Križevaca), te je izgorio sav državni namještaj sa spisima. Posebnička imovina nije izgorila, jer su odmetnici naložili, da se ista odstrani...«

»... — 16. studena o.g. oko 1000—1200 naoružanih odmetnika,[22] napalo je na oružničku ispostavu Sv. Jana, kotar Jastrebarsko. Borba je trajala do 20 sati istog dana, kada su odmetnici uspjeli na vrata vojarne postaviti minu i nastambu zapaliti, te momčad savladati. U borbi poginuo je 1 oružnički

vodnik i 1 vojničar. Ostalu momčad odmetnici su razoružali i odveli sobom. Jedan oružnik je ranjen. Poginuli vodnik Belačić i vojničar Rožić izgorjeli su u zgradi.

— Od zarobljene momčadi odmetnici su pustili na slobodu 24 momka, dočim su zapovjednika postaje narednika Buhača i 2 vojničara zadržali kod sebe.

— 16. studena o.g. došlo je u selo Šišljavić, kotar Karlovac oko 50 odmetnika[23] i zapalili općinsku i školsku zgradu.

— 16. studena o.g. oko 60—80 odmetnika[24] napalo ježeljezničku postaju Cerje Tužno (11 km j.z. Varaždina), zapalili skladište, a u uredovnici razlupali b.b. naprave. Na postajnoj zgradi razlupali prozore. Istog dana napali su teretni vlak na ovoj postaji, te vlakopratno osoblje odstranili, dočim su strojovođu uzeli sa sobom i sa istim vlakom vozili se 3‘/2 km do pred sam grad Varaždin. Ovdje su sišli i strojovođu pustili, a 4 vagona sa strojem pustili pod punom parom prema Varaždinu. Stroj je na željezničkoj postaji Varaždin udario u prazne vagone i od udarca sve je oštećeno.

— 15. studena o.g. jedna grupa 25—30 odmetnika[2s] napala je željezničku postaju Čukovec (5 km i. Ludbrega), postajnu zgradu zapalili a prethodno u uredovnici razlupali b.b. naprave.

— 16. studena o.g. skupina odmetnika[26] napala je rudnik Ljubeli i Ivanovo Polje (7 km j.i. Novog Marofa). U rudničkim jamama porušili su sva postrojenja i zapalili barake...«

»... — 17. studena o.g. jedna skupina odmetnika[27] napala je željezničku postaju Rasinju (11 km j.i. Ludbrega). Zgradu zapalili, a prethodno iz blagajne novac uzeli.

— 17. studena o.g. odmetnici[28] su vršili promičbu po selima: Malom i Velikom Ivančecu, Maloj Rijeki, Dugoj Rijeki, kotar Ludbreg i vrbovali mladiće od 18—25 godina za Kalnički partizanski odjel. Odziv mladića bio je velik osobito pravoslavaca. Isto tako vršili su promičbu i u Velikom Pogancu, Radljevu, Ribnjaku i Rasinji, kotara Koprivnica. Mladići položili su i prisegu partizansku. Među njima nalazi se i 10 djevojaka.

— 17. studena o.g. oko 150 odmetnika[29] zapalili su željezničku postaju Jalžabet i općinsku zgradu u Jalžabetu (12 km i. Varaždina). Na željezničkoj postaji polupali su b.b. naprave i uzeli gotovinu od 500 kuna. Istodobno su provalili u poštansku uredovnicu i odnieli iz nje nekoliko paketa.

— 17. studena o.g. oko 20 odmetnika[30] došlo je u rudnik ugljau Lepavini (14km j.z. Koprivnice) i nasilno odnieli 69 prižižaka i 35 metara štapina...«

»... — 19. studena o.g. odmetnici[31] sa jakim snagama napali selo i oružničku postaju Blinjski Kut, kotar Petrinja, nastambu njemačkih vojnika i domobransku stražu na željezničkoj postaji na pruzi Sisak—Sunja. U ovoj borbi poginulo je 6 njemačkih vojnika i 1 ranjen. Na oružničkoj postaji poginuo je pričuvni domobran Alojz Romić i 1 oružnik-novak ranjen. Od željezničke straže zarobljeno je 7 domobrana. Odmetnici su zapalili željezničku postaju i stan nadziratelja pruge. Dva željeznička službenika odveli su sobom.

Istodobno odmetnici[32] su postavili pakleni stroj na prugu Caprag—Blinjski Kut južno od Capraga. Kod nailaska teretnog vlaka pakleni stroj se rasprsnuo i oštetio prugu u dužini 55 m, 2 stroja sa 4 vagona iskočila su sa tračnica i oštetili daljnjih 70 m pruge.

— 19. studena o.g. na željezničkoj pruzi Koprivnica—Križevci jedna skupina odmetnika[33] zaustavila je putnički vlak između postaje Lepavina i Carevdar, putnike istjerali iz vlaka, pod stroj stavili praskavac, te ga znatno oštetili, razrušili 10 km pruge, zapalili službena kola i 1 vagon. Građanske putnike pustili, a sobom odveli domobranskog bojnika Vladu Živčić, zapovjednika radne bojne u Bjelovaru, 12 domobrana, 2 konduktera i 1 ustašu. Domobrane razoružali, svukli i pustili, dok se za sudbinu ostalih nezna.

— 19. studena o.g. oko 150 odmetnika[34] napalo je pograničnu stražu u Strugi (s. i. Ludbrega), 3 domobrana razoružali i otjerali sobom, a sliedećeg dana pustili, skinuvši sa njih odoru.

— Istodobno druga skupina[35] iste jačine napala je pograničnu stražu u Hrženici (7 km s. Ludbrega), 4 domobrana razoružali i 1 oružnika zarobili, a sliedeći dan ga pustili. Istom zgodom napali su na rizničku stražu u Hrženici, razoružali 5 stražara i odveli ih sobom, a drugi dan su ih pustili na slobodu. Odveli su sobom 18-godišnjeg ustašu Ivana Gaću, a iz sela Sesvete obskrbnog poručnika Juru Lakora sa 100.000 kuna državnog novca.

— 19. studena o.g. oko 800—900 odmetnika,[36] napalo je puščanom, strojopuščanom vatrom i bacačima mina na oružničku ispostavu Žumberačko Novo Selo. Napadaj odbijen. Na mjestu borbe ostavili su odmetnici 50 mrtvih,[37] a više mrtvih i ranjenih su odvezli sobom. Na našoj strani poginula su 2 ustaša i 8 ih je ranjeno.

— 19. studena o.g. oko 300 odmetnika[38] napalo je oružničku ispostavu Stojdraga. Napadaj odbijen. U ovoj borbi poginulo je 30—40 odmetnika.[39] Na našoj strani ranjena su 2 oružnika.

— 20/21. studena o.g. u selu Rugvici, kotar Dugo Selo, nepoznata osoba razbacala je 3 komunistička letka...«

»... — 21. studena o.g. odmetnici su napali osobni vlak na postaji Čukovec, kotar Ludbreg. Napadaj je odbijen, ali se vlak morao vratiti u Koprivnicu. Ovom zgodom poginule su 3 građanske osobe.

Tokom iste noći razbacani su komunistički letci u selu Konjščini i Hrašćini, kotar Zlatar.

— 21.*122.* studena o.g. cestom od Zlatara prema Varaždinu razbacani su komunistički letci. Sumnja se, da su ovi letci rasparčavani iz nekog nepoznatog samovoza.

— 22. studena o.g. odmetnici[40] su napali osobni vlak na pruzi Križevci—Koprivnica, kod željezničke postaje Carevdar, kotar Križevci. Vlak seje vratio u Križevce. Žrtava nije bilo.

— 24. studena o.g. oko 200 odmetnika[42] napalo je oružničku postaju Mali Bukovec, kotar Ludbreg. Odmetnici su postaju zapalili, koja je do

temelja izgorjela, oružnike zarobili, razoružali, svukli i pustili na slobodu.

U općinskoj zgradi zapalili sve knjige i pismohranu, a novac iz blagajne opljačkali. Općinske pečate i pisaći stroj uništili. U poštanskoj uredovnici polupali sve b.b. naprave, a spise zapalili.

— 24. studena o.g. oko 100 odmetnika[43] napalo je Veliki Bukovec, kotar Ludbreg i mjesnu Častnu radnu službu, koja se je nalazila na imanju grofa Draškovića i opljačkali razne opreme, 24 Wendlove puške i 4 samokresa.

— 25. studena o.g. došla je jedna skupina odmetnika[44] u selo Belišće i Gornji Sović, kotar Jastrebarsko i sobom odveli dva vojničara sa oružjem i streljivom koji su se nalazili kod kuće na dopustu...«

»... — 11. studena o.g. nepoznat broj partizana[45] došao je do rezervoara nafte, koji seje nalazio u neposrednoj blizini Banove Jaruge, a koji pripada D.D. Gojilu, te podmetnuli praskavac, koji se rasprsnuo i naftu u rezervoaru zapalil. Šteta iznosi oko 2,000.000 kuna...«

(M.P.)[46]

Original, rađen na ciklostilu
Sign., A VII, Fond NDH, kut 75, reg. br. 17/4—3.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 102, str. 362—372.

[1] Prvi bataljon Moslavačkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 241.

[2] Akciju izveli dijelovi Prvog bataljona Kalničkoga NOP odreda. U dok. br. 309 piše da je akcija izvršena u s. Vojakovački Osijek, oko 4km j.z. od s. Ivanec i da je tom prilikom zarobljeno 12 ustaša. O gubicima Prvoga bataljona Kalničkoga NOP odreda ne govori se ništa. Vidi dok. br. 309.

[3] Akciju su izveli dijelovi Trećeg bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 309

[4] O ovoj borbi u s. Kalnički Ljubelj (u tekstu domobranskog dokumenta nije točno obilježen naziv sela), nema podataka u našim dokumentima. U dok. br. 309 se govori o domobranskoj zasjedi u s. Ljubešćici na koji je naišla jedna četa Trećega bataljona Kalničkoga NOP odreda dana 9. studenoga. O načim gubicima se ne govori. Vidi dok. br. 309.

[5][6] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 309

[7] Prvi bataljon Moslavačkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 271.

[8] Drugi bataljon Moslavačkoga NOP odreda. Broj partizana nije točan: u ovom bataljonu bilo je 20. studenoga 1942 god. ukupno 357 boraca i [6] rukovodilaca. Vidi Zbornik VII, tom. V, knj. 9, dok. br. 76.

[9] Dijelovi Moslavačkoga NOP odreda.

[10] Jedna četa Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda prebacivala je ranjenike sa Kalnika na Bilogoru. Vidi dok. br. 329.

n i’ ii i u p_{rv}j j Q_{ru}gj bataljon Kalničkoga NOP odreda. Ove akcije izvršile su spomenute jedinice prilikom trećeg prebacivanja s područja Bilogore na Kalnik. Vidi dok. br. 335.

[15] Dijelovi Drugog bataljona Kalničkoga NOP odreda.

[16] U Donju Kupčinu je ušla cijela Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«, Štab II zone i OK KPH Pokuplje. Vidi dok. br. 261.

[17] Komandant Trećega bataljona Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš«.

[17a] Ovaj »samovoz« kao i škole u Donjoj Kupani i Šišljaviću zapalio je vod »Kljuka«. Brigada i Simo Vučinić su već izvršili akciju u Sv. Jani i bili na putu u Žumberak. Vidi dok. br. 276.

i«, i». [2012]i Dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 309.

[22] Trinaesta NOU brigada »Josip Kraš«. Vidi dok. br. 261.

[23] Grupa boraca iz sastava Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš«.

24.25.27[12]« oijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 309 i 317.

[26] Dijelovi Trećeg bataljona Kalničkoga NOP odreda

[28] Kalnički NOP odred

[30] Dijelovi Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda

[31] Sedma NO brigada i Treći bataljon Banijskoga NOP odreda. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 93.

[32] Diverzantska grupa Trećega bataljona Banijskoga NOP odreda. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 93.

[33] Dijelovi Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 335.

[34,35] Dijelovi Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 309.

36 , 38 Jrinaesta NOU brigada »Josip Kraš«. Vidi dok. br. 317.

[37] [59] Gubici Trinaeste NOU brigade u napadu na neprijateljske snage u Novom Selu i Stojdragi iznosili su 13 mrtvih i 32 ranjena. Vidi dok. br. 317.

[40] Vjerojatno partizanski vod »Kljuka«. Broj partizana je uveličan.

[41] Dijelovi Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 329.

42[143] p[rv]j bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 335.

[44] Partizani iz voda »Kljuka«

[45] Diverzantska grupa Treće operativne zone. Vidi dok. br. 329.

[46] Okrugli pečat: »Vrhovno Oružničko zapovjedničtvo«

311

1942, prosinac 4.
Zagreb

Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Kalničkoga NOP odreda o želji Slovenskoga partizanskog odreda u Kozju da uspostavi vezu s Kalničkim odredom zbog zajedničkih akcija

Povjerenstvo C.K. K.P.H.
Zagreb

Štabu Narodno-oslobodilačkog odreda Kalnik

Dragi drugovi!

Slovenski partizanski odred u Kozju želi da uspostavi vezu s vama. To bi bilo vrlo korisno i za njih i za vas, a koristilo bi također razvitku narodne borbe. Mi smo zato njima dali javku na koju će oni slati svoga kurira. Drugovi

kojima će se kurir javiti uputit će ga odmah k vama ili jednoj vašoj jedinici. Kad kurir dođe budite mu u svemu pri ruci i s njim utanačite način kako ćete održavati što uži i što redovitiji kontakt sa slovenskim partizanima. Drugovima slovenskim partizanima bit će potrebna vaša pomoć: prenošenje iskustva, savjeti i razna uputstva, jer oni zbog teškoće prolaza nemaju redovite veze sa Poveljstvom slovenskih partizanskih četa (Slovenski Glavni Štab). Kad uspostavite redovit kontakt, ispitajte mogućnost zajedničkih akcija.

Čuli smo iz vjerodostojnijeg izvora da je jedna partizanska jedinica (ne znamo koja) ubila dva šofera teretnih auta i jednog trgovca iz Ptuja koji se vozio u osobnom autu. Trgovcu je otet novac, dvjesta hiljada kuna, a jednog je od tih šofera koji je bio samo ranjen dotukao jedan partizan. Ne znamo ništa tko je i kakav je taj trgovac, ali za šofere nam je kazano da su bili dobri i pošteni ljudi. Narod je osudio taj postupak partizana.

Skrenite pažnju svojim jedinicama da slične stvari ne rade, jer to krnji ugled partizana i kompromitira narodno-oslobodilačku borbu, a sami stvar ispitajte i krivce pozovite na odgovornost.

Prilažemo vam jedan prepis pisma[1] C.K. K.P.H. od 20. XI. o borbi protiv pljačkaških tendenca u partizanskim odredima, pa ga proučite i provedite u djelo.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

4. decembra 1942. Drugarski pozdrav.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-44/196

Navedeni prijepis pisma CKKPH nedostaje.

1942, prosinac 4.
Zagreb

Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske da je jedna četa Kalničkoga NOP odreda oslobodila pet crvenoarmejaca iz zarobljeništva u Bizeljskom

Povjerenstvo C.K. K.P.H.
Zagreb

Štabu II. Operativne Zone

Dragi drugovi!

Jedna četa Kalničkog Odreda, i to ona koja je nedavno dopratila do Save kurire za vaš Štab, oslobodila je pet oficira Crvene Armije koji su se nalazili kao zarobljenici kod Bizeljskog. Taje četa sa oslobođenim drugovima krenula prema Žumberku. Stupite u vezu s njom i osigurajte prebacivanje krasnoarmejaca u vaš Štab i od vašeg štaba u Glavni Štab.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav,
4. decembra 1942. Konsp.[1] v.r.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-44/195

[1] Dragutin Saili

313

1942, prosinac 4.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama pripadajućih mu jedinica

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
4—XII—42

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Dne 30/XI o.g. izvršile su naše snage[1] napad na Žandarmerijsku stanicu u Ivanskoj. Napad je u potpunosti uspio. Zaplijenjeno je 10 karabina, 2 vojno-državna pištolja, 1 pištolj 6/35 mm, 10 kompletnih uniformi, nekoliko pisaćih strojeva i mnogo druge ratne spreme. Ostale snage su ispraznile općinu i poštu i tom prilikom zaplijenile nekoliko civilnih pušaka, kao i 215 tisuća kuna kao i ostalog tehničkog i pisaćeg materijala.

Dne 30/XI o.g. izvršenje napad nažandarmerijsku stanicu u Novoj Rači.[2] Zaplijenjeno je 8 karabina, 2200 komada municije kao i mnoštvo drugog vojnog materijala, tehn. i pisaćeg materijala, preko 250 tisuća kuna itd.

U obje akcije dobili smo 3000 komada municije.

Dne 1 /XII izvršili su naši diverzanti akciju na pruzi kod Banove Jaruge bacivši u zrak jedan teretni voz.

Dne 2/XII napale su naše snage na ustaško uporište Berek.[3] Snage neprijatelja bile su oko 60 ustaša i 8 žandara. Neprijatelj je bio smješten u općini i u ustaškom stanu koji se nalazi u nekoj jednokatnici koja je ranije služila kao kasarna i pretstavlja pravu tvrđavu, sa zazidanim vratima i zabarikadiranim prozorima. U borbi koja je trajala 4 sata zauzele su naše snage općinu i zapalile je dok se utvrda u kojoj se nalazila većina bandita nije dala zauzeti a svi pokušaji da se zgrada zapali ostali su bezuspješni. Zaplijenili smo 10 karabina i nešto municije.

Naši gubici su bili 1 mrtav i 7 lakše ranjenih, dok su gubici neprijatelja nešto veći. Borbenost naših partizana bila je na visini.

Dne 2/XII uništile su naše snage želj. stanicu i raskrsnicu Pavlovac—Dražicu.[4] Zapaljene su sve zgrade i uništeni svi uređaji na stanici a skretnice su eksplozivom bačene u zrak.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Z-komesara
I.[s] Turčinović v.r

Komandant
Marijan Cvetković v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut 1602, reg. br. 7/9.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 12, str. 50—51.

[1] Prvi bataljon
[2] Akciju je izvršio Drugi bataljon
[3] Napad je izvršio cijeli odred
[4] Akciju je izvršila jedna četa odreda
[5] Ivan

1942, prosinac 6.
Zagreb

Obavijest Povjerenstva CKKPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Zagreb da KK KPH Sisak potpada pod OK KPH Čazma

Povjerenstvo C.K. K.P.H.
Zagreb

Okružnom Komitetu Zagreb

Dragi drugovi!

Šaljemo vam ispravljeni letak[1] i kopiju pisma K.K. Sisak.[2]

Letak kako gaje drug napisao dobar je, i stoje vrlo važno, živo je pisan. No uza sve to mi imamo nekoliko primjedaba letku. U prvom dijelu letka gdje se utvrđuju činjenice nije bilo govora o slanju hrvatskih vojnika na Istočni Front, što je jedan od najtežih tereta koji je Hitler pomoću Pavelića bacio na hrvatski narod. Osim toga nije dovoljno govoreno o ulozi partizana u obrani interesa hrvatskoga naroda, o tome kako su partizani i njihova borba protiv okupatora i njihovih slugu ustaša i četnika jedina garancija za budućnost hrvatskog naroda. Parole na kraju letka nisu bile u potpunoj saglasnosti sa tekstom letka, osobito su falile parole protiv okupatora i ustaša. Letak vam šaljemo nakon što smo ga ispravili.

Pismo K.K. Sisak vam ne šaljemo cijelo, jer se jedan dio pisma odnosi na stvari koje nisu za vas od interesa.

Što se tiče veza vašeg O.K. i K.K. Sisak to može da bude samo kanal preko koga će K.K. Sisak biti u vezi sa svojim O.K. Čazma, a nikakve direktive ne smije od vas dobijati jer je za rad toga kotara odgovoran O.K. Čazma, pa prema tome K.K. Sisak treba da dobija i provodi direktive O.K. Čazma.

Njihovoj molbi za materijal za umnožavanje izađite u susret. Dajte im dovoljno papira i drugog pribora za umnožavanje partijskog materijala, ali to sve u sporazumu s O.K. Čazma. Vi obavjestite O.K. Čazma koliko im materijala možete da stavite na raspolaženje i koliko ste od toga poslali K.K. Sisak, da bi O.K. Čazma mogao da ravnomjerno podjeli materijal na čitav okrug.

Vijest o SKOJ-u mi smo već predali SKOJ-u u Zagrebu, ali vi bez obzira na to obavijestite o tome druga Janka.[3]

Drug Slavko[4] neće doći u ponedeljak 7. XII. na ugovoreno mjesto, jer vozovi ne idu, a osim toga zadržava ga u Zagrebu drugi hitan posao, pa će zato doći na vaš slijedeći sastanak.

Smrt fašizmų — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav,

6. decembra 1942. *Slavko*[s] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2338

[1] Navedeni ispravljeni tekst nedostaje a vjerojatno se to odnosi na letak pod red. br. 286.
[2] Kopija pisma KK KPH Sisak nedostaje.
[3] Drago Peruško, sekretar OK SKOJ-a Zagreb
[4][5] Ivo Marinković

1942, prosinac 6.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu organizacija KPH, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području okruga

O.K. K.P.H.
Čazma
6. XII. 1942.

IZVJEŠTAJ O RADU K.P.H. NA TERENU O.K. ČAZMA

Opća polit, situacija

U blizini odreda narodno-oslobodilački pokret zahvatio je široke narodne mase, koje se organiziraju i svim sredstvima pomažu borbu. Masovnost pokreta je slabija sve dalje od odreda, a pogotovo u krajevima gdje nije nikako ili već dulje vremena bilo partizana. U tim krajevima skoncentrirao je neprijatelj svoje snage, pa je vlast još uvijek čvrsta tako da se mase sporo kreću, ali ipak svakim danom rastu simpatije sve više za N.O.B.

Karakteristika momentalnog stanja jest daje veći dio nižih funkcionera H.S.S.-a pristupio u N.O.O. i da u njima radi, dok je manji dio ostao još po strani i čeka »kaj bu stari rekel«, jer oni odjeljuju Mačeka[1] od Jugoslavenske vlade u Londonu. Oni neće ni da čuju za Jugoslaviju kakova je bila. Ime Jugoslavija je kod njih omraženo, ali to nije samo kod njih, to je općenito kod sviju seljaka u ovim krajevima (osim jednog dijela srpskih sela) tako da i mi nailazimo na poteškoće.

Partizani su svuda postali popularni. Za javnost je partizan svaki onaj, koji se ne slaže sa današnjim stanjem. U svim selima očekuju se dolazak partizana. Ljudi bi htjeli vidjeti i čuti od njih likvidaciju pojedinih bandita, jer njihova prisutnost ne dozvoljava da se rad proširi tj. da postane masovan.

U srpska sela prodrla je u posljednje vrijeme četnička propaganda, koja je bila i uzrokom da je ubijen jedan naš kurir. To nas upozoruje na najveću budnost u tim selima, pa je u tom smislu prorađeno kako na političkom polju, tako i što se tiče mjera opreza.

Ustaški pokret je demoraliziran i u stanju je raspadanja. U mnogim su selima raspuštene organizacije pripremne bojne. Među njima vlada strah pred partizanima, pa neki traže veze s nama. Našom taktikom puštanja onog dijela koji se nije istakao i koji nije pred narodom omražen postiglo se to, da se oni kod napada ne bore tako kao prije, to najbolje dokazuje napadaj na mjesto Čazma.

I usprkos simpatija prema partizanima mobilizacija Hrvata za borbu je dosta slaba. Za to ima više uzroka, ne mimoilazeći i naše nedostatke (nedovoljna pismena propaganda). Osjeća se potreba novina kao što je to na pr. »Borba« i to u velikom broju, a ti bi bili u glavnom ovi: daje život ovdašnjeg stanovništva u pogledu ishrane do sada bio dobar — da je ustaška vlast u pogledu oduzimanja hrane bila do sada vrlo popustljiva, tako da se u tom najosjetljivijem pitanju nije do sada stvorio dublji jaz između vlasti i seljaka. K tome pridolazi i tradicionalna pasivnost hrvatskih seljačkih masa odgajanih kroz H.S.S. u duhu lažnog pacifizma kao i špekulantsko držanje samog vodstva H.S.S.-a. Tako da N.O.B. nije od većine njih shvaćena kao njihova borba, kao borba cijelog hrvatskog naroda, nego samo kao borba Kompartije. Ovdje treba napomenuti da stvari u tom pogledu kreću brzo na bolje.

Partija

Na terenu: broj članova 150 u 29 jedinica

U Odredu: broj članova 64 u 12 jedinica

Po kotarima:

Sisak: 80, Čazma: 29, Kutina: 22, Dugoselo: 19 članova.

Na cijelom Okrugu u većini su nove partijske organizacije. Stare su većim dijelom popadale, a ono što je ostalo bilo je većim dijelom oportunistički nastrojeno. Pokušaj aktiviziranja većim dijelom je propao, tako da se moralo pristupiti isključivanju pošto je prijetila opasnost lošeg djelovanja i na one koji pridolaze. Prema tome brojčano stanje u pojedinim kotarevima se osjetno smanjio, ali je zato razvojna linija pozitivna.

Nedostatak sadanjih organizacija jest da one nemaju dovoljno čvrstoće, što je svakako bolest rašćenja u većini slučajeva, koja je uvijetovala niskom sviješću, slabom političko-teoretskom naobrazbom, kao i općim znanjem, pošto su to u većini seljaci. Tako da još nisu savladane osnovne organizacione stvari, kao i to da im više puta nisu jasni osnovni pojmovi o disciplini, konspiraciji i kritici itd.

Što se tiče rukovodstva, a osobito kotarskih komiteta, još nisu samostalni, pa se u tom pogledu čini sve da se što prije osamostale. Sastanci su obavezni dva puta nedjeljno ali većim dijelom to podbacuje, s razloga: a) neshvaćanja, b) preopterećenost pojedinih sekretara jedinica. Raspodjela rada je kroz sve jedinice i forume sprovedena kao po sektorima, tako i na terenu. Teoretsko-politička naobrazba kroz čitavu liniju ne zadovoljava, pa je i u tom pogledu poduzeto da se organiziraju kursevi za članstvo kao i za komitete. Političko-

teoretska naobrazba uzeta je kao opća stvar tako daje svaki pojedinac u tom smislu pod kontrolom odgovoran.

S.K.O.J.

Ukupno: 252 člana.

Po kotarima: Sisak 123, Kutina 36, Čazma 20, Dugoselo 32, Odred 41.

Organizacija SKOJ-a je u početnoj fazi. Razvojna linija je dobra. Glavni nedostatak je slaba politička izgradnja. Sastanci se održavaju u većini slučajeva redovni. Sa strane partije učinjeno je sve da se osamostale SKOJ-evska rukovodstva, kao i na tome da se svi partijci upoznaju sa važnošću SKOJ-a.

Materijal nije do sada bio zadovoljavajući po količini.

Što se tiče uvlačenja ženske omladine u SKOJ naročito se istakao kotar Čazma, kao i u prebacivanju iz SKOJ-a u S.M.G. prema zadnjim direktivama SKOJ-a.

Partizani:

(Napomenut ćemo samo organizacioni moment, a ostalo se vidi iz priloženog izvještaja).

Organizaciono pitanje između O.K. i Odreda istom je sada riješeno, i to tako da komesar Odreda bude članom O.K. i da obavezno prisustvuje sastancima. A jedan od ostalih članova O.K. odlazit će povremeno u Odred radi toga da se učvrsti rukovodstvo partije kao i uspostavi jedinstvo Odreda i terena. Sanitetska služba u Odredu ne zadovoljava kako u organizacionom pogledu, tako i u pogledu osoblja. Osjeća se neophodna potreba liječnika.

Tehnika:

Na terenu O.K. Čazma imamo sada dvije tehnike, dok Odred ima posebno svoju tehniku, ali zapravo nijedna tehnika ne može da zadovolji potrebe a) radi pomanjkanja tehničkih potrebština, kao što su šapirograf, štamparsko mastilo itd., b) radi otešćanog smještaja. U pogledu osoblja nameće se potreba jedne drugarice za tehniku, pa molimo Povjerenstvo da nam u tom pogledu izađe u susret.

Propaganda:

U pogledu propagande izdaje se »Moslavački partizan«[2] i radio izvještaj i sav tekući materijal koji je poslan preko Povjerenstva. Osjeća se velika potreba novina kao što je »Borba«, pa bi se morao naći neki način slanja većeg broja (oko 500 komada).

Članarina:

Čazma: 31 član, kuna 840.—, Kutina: 26 članova, kuna 350.- , Dugo selo 13 članova, kuna 280. — . Ukupno kuna 1.470.— . Kotar Sisak: 80 članova kuna 800.—.

Narodno-oslobodilačka Fronta:

1.) *N.O.O.* Ukupno 31 odbor,

Po kotarima: Sisak 7, Čazma 10, Kutina 8, Dugoselo 6.

Organizaciono stanje u pogledu N.O.O.-a ne zadovoljava, jer je veći broj mjesta neorganiziran. Što se tiče samog nivoa u političkom smislu kao i u pogledu prakse većina njih su nesamostalni. Kotarski N.O.O.-i nisu još u svim kotarevima organizirani.

A.F.Ž.

Ukupan broj 25 odbora.

Po kotarima: Sisak 12, Čazma 9, Kutina 2, Dugoselo 2.

U pogledu karakteristika uglavnom je kao i kod N.O.O.-a, samo što se kod žena osjeća veća požrtvovnost, U posljednje vrijeme zaključeno je da se i žene biraju u N.O.O.-e, ne kao delegati, nego kao članovi.

S.M.G.

Organiziranje S.M.G.-a sada je tek u toku, tako da nam je stigao samo jedan izvještaj i to iz kotara Čazma i to: 8 odbora sa 32 člana.

Narodna Pomoć:

Ukupno, osim Siska kuna 71.008.-

Po kotarima: Kutina kuna 57.590.-, Čazma kuna 8.820.-, Dugoselo kuna 3.390.-

Sisak kuna 7.153.-, utrošeno kuna 6.700.-

Utrošeno od gornja tri sreza kuna 41.200.-, ostatak kuna 29.008.-

Članarina i ostatak narodne pomoći predana je drugu Cule-u,[3] a članarina od kotara Sisak poslana je na naslov.

Za bolji uvid u naš rad šaljemo vam zapisnik od redovnog sastanka kao i zaključke Biroa.

Za O.K. Čazma

Ćuk[4] v.r.

Original, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-44/228

1 Vladko Maček

2 Glasilo boraca Moslavačkog NOP odreda

3 Dušan Čalić

4 Vinko Jeđut

1942, prosinac 7.

Izvještaja Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o organizacijskom stanju organizacija KPH, SKOJ-a, AFŽ i NOO na području velikogoriškog kolara

Izvještaj

Stanje partijskog kadra Vel. Goričkog kotara po općin.

Općina Vel. Gorica imade tri part, ćelije i to: selo Gudci 3 člana, selo Lukavec 4 člana i selo Kobilići 2 člana.

Općina Vukovina imade jednu part, ćeliju u selu Kuče od 3 člana.

Općina Orle imade jednu part, ćeliju u selu Bukevje od 5 članova.

Općina Dubranec imade jednu part, ćeliju u selu Dragonošci od 3 člana.

Općina Čiče nema ništa.

Općina Odra imade 6 kandidata za partiju. Tu ćemo odmah formirati jednu ili dvije part, ćelije.

U samom mjestu *Vel. Gorica* imade 5 kandidata za partiju gdje ćemo formirati jednu part, ćeliju.

Općina Kravarsko nema ništa.

U općini Čiče i Kravarsko istom prodiremo i postoji mogućnost, da ćemo u najkraće vrijeme formirati u tim općinama po jednu part, ćeliju.

Narodno oslobodilački odbori Vel. Goričkog kotara po općinama

Općina Vel. Gorica imade dva N.O.O.-a u selu Lukavec od 6 članova i selo Rakarje 3 člana.

Općina Vukovina imade jedan N.O.O. u selu Kuče od 10 članova.

Općina Čiče imade jedan N.O.O. u selu Poljani od 3 člana.

Općina Orle imade jedan N.O.O. u selu Strmec od 8 članova.

U općinama Odra, Dubranec i Kravarsko još nismo uspjeli formirati N.O.O. ali postoji mogućnost, da ćemo i u tim općinama u najskorije vrijeme formirati N.O.O. Isto ćemo pristupiti formiranju općinskih i kotarskih N.O.O.

Antifašistički front žena

Pošto mi do sada nismo radili sa ženama to nam formiranje odbora A.F.Ž. ide dosta teško. Trebali bi nam poslati nešto materijala za žene, jer još do sada nismo dobili materijala, koji bi bio posvećen ženama. Kada bi nam se poslalo takvog materijala bilo bi nam mnogo lakše raditi sa ženama, jer naše žene pokazuju mnogo volje za rad u borbi protiv fašizma. Uspjeli smo do sada formirati dva odbora A.F.Ž. u *općini Vel. Gorica* i to: u selu Lukavec jedan odbor od 3 člana i u selu Kobilići jedan od 3 člana.

Rad sa omladinom

Do sada nismo uspjeli okupiti omladine zbog toga što se je ranije slabo radilo sa omladinom pa nam je jedan dio omladine otišao u neprijateljsku vojsku. Dolaskom druga Mike[1] u Vel. Gorički kotar, ipak se je uspjelo prikupiti nešto omladinaca preko kojih ćemo mi sada prodirati dalje. Izvještaj o radu sa omladinom poslat će vam drug Mika, jer se sada nalazi na drugom kraju kotara pa mi je nemoguće da vam pošaljem i njegov izvještaj.
Šaljite nam više materijala za omladinu.

Proslava Velike Oktobarske Socijalističke Revolucije

Uoči 7. novembra održani su sastanci posvećeni Velikoj Oktobarskoj Revoluciji. Na sastancima se govorilo o velikom značenju i uspjesima Oktobarske Revolucije. U noći od 6. na 7. novembra palili su naši omladinci krijesove, a partijci ispisivali po selima parole. Pošto nemamo tehnike nismo mogli dati letak nego smo više pažnje posvetili pisanju parola. Kasnije smo dobili proglas koji smo davali narodu koji je sa velikim interesom čitao. Inače narod sa velikim simpatijama gleda na N.o.p. vojsku i Sovjetski Savez. Povodom pljačke koja predstoji pružene su nam mogućnosti da proširimo naš rad.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

K.K. Vel. Gorica

Obračun

Članarina za mjesec oktobar: 20 part, članova	500.-
part, prilog	5460.-
Ukupno	5960.-
Izdatak za P. članove ilegalce	1960.-
	4000.-

Sprovedeno

7/XII 1942.[2]

Bendžo,[3] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-166/20

1. Mika Špiljak
2. Datum zaprimanja dokumenta u OK KPH Pokuplju.
3. Stjepan Koren, član OK KPH Pokuplje, koji je zaprimio dokument.

1942, prosinac 8.

Iz izvještaja Glavnoga štaba NO V i PO Hrvatske Vrhovnome štabu NO V i PO Jugoslavije o akcijama jedinica na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske u toku studenoga 1942. godine

»GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
op. br. 130/42
Dne 8. XII 1942 god.

Operativni izvještaj br. 27

VRHOVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE...«

»... *II Operativna zona:*

a) XIII Udarna proleterska brigada »Rade Končara«.

Nakon uspjele akcije u Sv. Jani Brigada je krenula dalje u unutrašnjost Žumberka. 17. XI. Brigada je stigla u općinu Kalje, zapadno od Samobora.

Noću između 19 i 20 napadnut je neprijatelj u Novom Selu i Stojdragi na cesti Bregana—Kalje (sekcija Samobor).[1]

U Novom Selu jačina neprijatelja bila je 84 ustaše i 40 žandara, dok je u Stojdragi jačina neprijatelja bila 20 domobrana. U Kostanjevcu nalazile su se neprijateljske patrole, koje su čuvale most.

Plan napada bio je sljedeći: razrušiti mostove u Kostanjevcu imala je za zadatak slovenačka četa[2]. Zatim da postave zasjedu na raskršću cesta Kostanjevac—Kalje i Sošice—Kostanjevac. Napad na Novo Selo izvodio je jedan bataljon XIII Brigade, a na Stojdragu jedan bataljon. Jedan dio snaga Trećeg bataljona vršio je osiguranje prema Kaljama, a jedan dio snaga je ostao pri štabu brigade kao rezerva.

Bataljon koji je napadao Novo Selo u silovitom naletu istjepao je neprijatelja iz rovova na koti 805 i 865. Ti rovovi su bili osigurani i sa žicom koja je u naletu srušena. Neprijatelj se povukao u jednu zidanu zgradu u selu i rovove oko nje. U daljnjim borbama neprijatelj je istjeran iz još dva rova. Međutim daljnji napori naših boraca da zauzmu rovove i zgradu bili su

osujećeni. Velikim naporima i sa prilično žrtava osvojena su jurišem još dva rova. Svanućem naše su se snage povukle na kote 805 i 865.

Bataljon, koji je napadao Stojdragu vršio je nekoliko puta juriše na zgrade, iz kojih se neprijatelj branio, ali uslijed nejednovremenog napada i neorganizovanog juriša nije mu uspjelo da izvrši zadatak. U zoru su se naše snage povukle u pravcu Pokleka.

U toku dana neprijatelj je pobjegao iz Stojdrage.

Bataljon koji je osiguravao kod Kalja vodio je sa neprijateljem čitav dan borbe i uveče se povukao u pravcu Gradca.

U borbi je zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 11 karabina, 11.500 metaka, ćebadi, šinjela i ostale ratne spreme.

Neprijatelj je imao što mrtvih i što ranjenih 40 vojnika. Zarobljena su 3 ustaša.

Na našoj strani bilo je 13 mrtvih i 32 ranjena.

U borbi su se naročito istakli: zamjenik komandanta bataljona Vučinić Ivo[3] i drugovi: Rendulić Marko, Donković Velimir, Rupčić Krsto, Berger Dragan, Zoričić Mira, Brakuš Đuro, Pavlović Ivan, Žalić Zugdija, svojom požrtvovanošću istakla se i drugarica Hruškar.

Glavni uzroci neuspjeha operacije leže u nejedinstvenosti bataljona koji su vršili napad. Krivicu za to snose uglavnom, štabovi bataljona. Štabovi bataljona bili su neodlučni, komandiri četa nisu imali samoinicijative, niti su držali svoje čete u rukama.

Poslije ove operacije neprijatelj je napustio svoja uporišta. Sočice, Ostriž, Stojdragu i Kostanjevac i koncentrisao seje u glavna uporišta Kalje i Krašić. Taj dan neprijatelj je trebao preduzeti ofenzivu protiv naših snaga, ali gaje naš napad preduhitrio.

U borbi je istrošeno 6.000 metaka i izgubljen je 1 karabin.

Nakon te operacije brigada seje prebacila preko ceste Samobor—Kalje u Sošice i Radatoviće. Uspostavljena je veza sa članovima Glavnog poveljstva slovenskih partizanskih čet.[4] U dogovoru sa njima riješeno je da se napadne talijansko-belogardijsko uporište Suhor kod Metlike (sekcija Novo Mesto). U operativni štab koji je rukovodio akcijom ušli su komandant[5] i komesar Zone[6] i zamjenici komandanta[7] i komesara[8] Glavnog poveljstva. Akciju su vodile naša XIII Brigada i slovenačka Brigada »Ivana Cankara«.

U Suhoru je neprijatelj raspolagao sa 40 talijanskih vojnika i 140 belogardejaca zvanih »Legija smrti«, koji su se nalazili u školi i u župnom dvoru. Prozori na zgradama bili su zazidani, oko zgrada nalaze se iskopani rovovi sa jakim grudobranom.

XIII Brigada napadala je neprijatelja u Suhoru i davala osiguranja prema Metlici i Radatovićima, dok je Brigada »Ivana Cankara« davala osiguranje prema Novom Mestu i Semiču.

Napad na samu školu i župni dvor vršila je jedna četa pojačana sa jednim vodom. Jedan vod je čistio selo Gornji Suhor. Jedna četa vršila je fingirani

napad sa jugoistočne strane mjesta, omogućujući našim snagama lakše probijanje do zgrade. Jedna četa se nalazila u rezervi kod štaba Brigade.

Četa koja je vršila napad jurišem je istjerala neprijatelja iz rovova i natjerala ga da se povuče u zgradu. U prvom naletu nije uspjelo našim snagama upasti u zgradu, pošto je neprijatelj unutra bio dobro zabarikadiran. Četi je naređeno da drži puškarnice neprijatelja pod vatrom dotle dok se budu mineri provlačili i minirali zgradu župnog dvora. Za to vrijeme upala je jedna četa u školsku zgradu i uhvatila 12 belogardejaca i među njima komandanta belogardejaca za Belu Krajinu i njegovog zamjenika. Sada su sve čete napravile obruč oko župnog dvora, a minerima je uspjelo minirati prizemlje zgrade, te je zgrada zapaljena. Neprijatelj je pokušao bijeg. U bijegu je ubijeno 23 belogardejca, a njih 81 predalo se. Talijani su se borili i dalje, sve dok zgrada nije bila potpuno obuhvaćena bacali su bombe. Tek kad je vatra planula u sobi gdje su se oni nalazili, počeli su iskakati kroz prozor. Neprijatelj je likvidiran u 7.30 sati, a borba je započela (u) 20 sati prethodnog dana.

U borbi je zarobljeno 110 neprijateljskih vojnika, od toga broja 23 su Talijani, a ostalo su belogardejci. Ostali Talijani su izgorili u zgradi. Zaplijenjeno je: 104 talijanske i francuske puške, 4 talijanska puškomitraljeza, preko 7.000 puščanih metaka i 50 talijanskih bombi. Jedan teški mitraljez, jedan laki bacač i 1 puškomitraljez izgorili su u zgradi.

Neprijatelj je imao 29 mrtvih i 11 ranjenih.

Mi smo imali 2 mrtva i 8 ranjenih. Poginuli su Rončević Milan, sahranjen kod naše bolnice i Ivošević Stojan, sahranjen kod Brezovice.

Ivošević Stojan, nišandžija na lakom bacaču, poginuo je jurišajući goloruk na belogardejce koji su bili pobjegli iz zgrade.

U borbi su se istakli komandir Mamula Božo, komandir Joso Vračar, partizan Jezdić, koji su mnogo doprinijeli likvidaciji neprijatelja u zgradi, miniranjem zgrade. Sem njih istakli su se komandant bataljona Mraović Milan, zatim Bergan Zdravko i Joža Čuljat.

Ni (u) ovoj operaciji komandni kadar nije zadovoljio. Komandiri nisu držali čete u rukama, pojedini komandiri pretvarali su se u desetare ili obične borce. Veza između štaba bataljona i štaba brigade bila je dobra. Upotrebljena je signalizacija baterijama.

U borbi je utrošeno: 2.500 metaka, 10 mina za bacač, par kg eksploziva i 25 bombi.

Nakon uspjelo izvršene operacije u Suhoru, naše snage ostale su u mjestu da sačekaju eventualnu reakciju neprijatelja.

28. XI. oko 9 sati primijetila se jedna kolona Talijana, koja je išla od crkve Sv. Urbana preko sela Grabroveca prema Radatovićima. II četi II bataljona XIII Brigade izdato je naređenje da zaposjedne kotu 356, na kojoj se već nalazila II četa I bataljona. Talijani koji su pošli prema Brezovici i Bušinjoj Vasi produžili su prema Radatovićima. Naše 2 čete držale su kotu 356 i kotu iznad Grabroveca, a 2 čete su držale kotu 455, dok je jedna četa ostala na koti

305. Plan je bio pustiti neprijatelja do kota iznad Grabroveca, pa ga napasti i sa leđa.

Neprijatelj se u povratku vraćao kroz Bušinju Vas u jačini od 350 vojnika. Četa od Grabroveca je otvorila vatru i 1 četa je izvršila juriš, nakon čega je uslijedio juriš 1 četa i 1 voda sa kote 455. Neprijateljska kolona je raspolovljena i neprijatelj je u paničnom bijegu bježao prema Lešću, a sa jednim dijelom snaga probio se kroz Bušinju Vas i pobjegao za Metliku.

Zaplijenjena su 2 teška mitraljeza sa 1.400 metaka, 2 talijanska puškomitraljeza sa 2.000 metaka, 15 karabina, 60 mina za talijanski bacač, 4 pištolja, ranac sa sanitetskim materijalom i druge ratne spreme. Zarobljeno je 10 neprijateljskih vojnika.

Neprijatelj je imao 18 mrtvih vojnika i 1 oficira. Ostale je mrtve neprijatelj natovario na troja kola i odvezao.

Pojačanje koje je pošlo od Metlike imalo je 20 mrtvih i oštećen je 1 kamion. Svega je mogao neprijatelj imati oko 80 mrtvih vojnika i oficira.

U operaciji smo imali 3 mrtva druga.

U borbi se istakla II četa II bataljona i operativni oficir bataljona Hinić.[9]

Utrošeno je 1.900 puščanih metaka i 150 metaka za teški mitraljez.

I u ovoj akciji bilo je nedostataka: nije bilo jedinstvenog rada i nije bilo dovoljno odlučnosti kod juriša. Veze između četa bile su slabe.

29. XI. I i II bataljon pomenute brigade dobio je zadatak da razruši prugu Karlovac—Ljubljana. Zadatak nije izvršen, zato što je četa koja je bila na osiguranju prema Metlici bila otkrivena od talijanskog psa, koji se nalazio sa Talijanima u jednoj stražari. Četa je napala na baraku, a Talijani su pobjegli.

Uhvaćeno je 600 metaka za teški mitraljez, postolje teškog mitraljeza, oko 30 ćebadi i drugeg materijala.

U akciji je ranjen jedan drug.

b) Kalnički odred.[10]

3. XI. uhvaćeno je u Vojakovačkom Osijeku 12 ustaša, od kojih je 6 likvidirano. Zaplijenjeno je 4 karabina.

5. XI. napadnuto mjesto Martijanec. Spaljena je željeznička stanica, magazini, državni mlin, minirane skretnice. Zarobljen je 1 oficir, 2 podoficira i 50 domoradnika. Zaplijenjena su dva pištolja, 60 novih odijela i cipela, te ostalog ratnog materijala. Iste noći zapaljene su željeznička stanica Carevdar i Lepavina.

6. XI. Odred su napale neprijateljske snage sastavljene od »Crne legije«. Borba se vodila kod Ivaneca i trajala je 4 sata. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i ranjenih, među njima 1 satnik.

8. XI. Došlo je ponovo do sukoba sa »Crnom legijom«. Borba je trajala 6 sati. Neprijatelj je imao nepoznat broj žrtava.

9. XI. 1 naša četa naišla je na domobransku zasjedu u selu Ljubešćici. U borbi je poginuo 1 domobran, a 1 je zarobljen. Zaplijenjena su 2 karabina i ranac municije.

10. XI. izvršen napad na sresko mjesto Ivanec. Razoružano je 25 domobrana. Zaplijenjen je 21 karabin, 1 duplica, 1 pištolj i ostalog ratnog materijala te 440.000 kuna. Uništena je električna centrala, glavne sisačke pumpe i 16 pisaćih strojeva. Šteta se računa na više od 6,000.000 kuna. Rudarima koji rade u rudniku održanje govor, pa su pušteni kućama, a rudnik je onesposobljen.

14. XI. zapaljena je željeznička stanica u Brezovom Mostu. Zaplijenjeno je: 1 karabin, 3 pištolja, 47.000 kuna, a ubijen je 1 ustaša.

Između 15 i 20. XI. minirana je pruga i uništen 1 vlak. Zarobljen je 1 bojnik i 10 domobrana sa oružjem. Zapaljene su željezničke stanice: Čukovec, Rasinja i Jalžabet. Napadnuta je pogranična straža u Strugi i Hrženici na Dravi. Zaplijenjeno je 15 karabina i oko 2.000 metaka. Na cesti Koprivnica—Varaždin zarobljena su 2 domobrana i zaplijenjen 1 karabin. Uništena je stanica Cerje Tužno. Zaplijenjen je 1 vlak sa kojim su se partizani vozili do 3 km pred Varaždinom.

Između 20 i 25 uništena su još 3 teretna vlaka i 1 mješoviti i 1 osobni na pruzi Koprivnica—Varaždin.

c) Moslavački odred.

11. XI. Izvršenje pretres u selu Kapelici. Uhvaćen je jedan od najvećih ustaških krvnika. Zaplijenjeno je 3 puške i nešto vojničke spreme.

12. XI. Izvršenje napad na željezničku stanicu u Dubravi.[11] Zaplijenjeno je 10 karabina, 3 pištolja, 1200 metaka, nešto bombi i ostale ratne spreme. Pri povratku u bazu likvidirano je nekoliko ustaških bandita i uništena je lokomotiva šumske željeznice.

14. XI. neprijatelj je poduzeo ofenzivu na Moslavački odred, jačine oko 3.000 ljudi. Borba je trajala 3 dana, nakon čega se je neprijatelj povukao. U borbama smo imali 4 mrtva i više ranjenih drugova. Neprijateljski gubici nisu poznati.

18. XI. sukobile su se naše snage sa neprijateljem u Velikoj Bršljanici. Neprijatelj je imao 1 mrtvog, a mi 1 ranjenog...«

»... *Naše snage su raspoređene ovako*:...«

»... XIII Proleterska udarna brigada »Rade Končar« nalazi se na sektoru Žumberka, gdje u zajednici sa slovenačkom brigadom »Ivan Cankar« priprema akcije na belogardejce i prugu Karlovac—Ljubljana...« »... Moslavački odred se nalazi zapadno od Garešnice, a ima zadatak da svoju djelatnost proširi na čitav sektor teritorija Zagreb, Kutina, Bjelovar i Križevci.

Kalnički odred operiše negdje na Kalniku...«

»... Pokupski vod -II Operativne zone nalazi se sjeverno od Kupe oko Pokuplja, pa prema Jastrebarskom, gdje služi kao veza između Žumberka i oslobođenog teritorija...«

»... Po pitanju daljnjeg rada i operacija u planu je da se prebaci I Brigada zapadno od Dobre, sa zadatkom da očisti taj teren i da se poveže sa snagama II i V Operativne zone i slavonskim snagama. Tu bi brigadu uzeli iz VIII Divizije.

Sa drugim snagama VIII Divizije izvršili bi akciju na Pisarevinu, nakon čega bi I Brigadu prebacili u pravcu Žumberka...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
V.[12] *Bakarić* v. r.

Komandant
Ivo Rukavina v. r....«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 A, reg. br. 38/1

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 18, str. 70—75.

1 Vidi dok. br. 303
2 Iz sastava Krškog odreda
3 Simo Vučinić (riječ »Ivo« je vjerojatno napisana omaškom). Poginuo 19 veljača 1943. god. kod Brezovice u Sloveniji, kao komandant bataljona.
4 Glavni štab NOV i PO Slovenije
5 Većeslav Holjevac
6 Marko Belinić
7 Jakov Avšič
8 Jože Brilej
9 Stevo Hinić. Poginuo u borbi s Nijemcima kod sela Toplice, 1944., kao komandant Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.
10 Vidi dok. br. 309.
11 Radi se o oružničkoj tj. žandarmerijskoj stanici
12 Vladimir

318

1942, prosinac 8.
Zagreb

Obračun Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za mjesec studeni 1942. godine

Obračun za novembar

Primio:

2.XI od Konsp.[1]	16.000.-
5.XI od Steve[2]	50.000.-
27.XI obračun N.P	27.000.-
30.XI od Konsp.[3]	5.000.-
od nepoznatog izvora	4.000.-
	102.000.-

Izdao:

2.XI Hullovcu aparati	16.000.-
5.XI Slovencu	15.000.-
11.XI dru.M.Ž.	30.000.-
12.XI Pokrajincu N.P.	15.000.-
14.XI Iskrenom[4]	2.000.-
23.XI Milutinu[5]	3.000.-
25.XI naliv-pero za Miku[6]	500.-
28.XI cipele za SI.	1.500.-
30.XI Valdes[7]	10.000.-
30.XI kompasi za G.Š.	3.780.-
izdrž. i sitni trošk.	4.500.-
	101.280.—

Primio:	102.000.—
Izdao:	101.280.—
	720.-

8 decembra 1942

Slavko[8] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, R.O. — O.S. — kut. 1/20

I [1,3] Dragutin Saili
[2] Ivan Krajačić
[4] Franjo Culjak
[5] Milutin Baltic
[6] Lutvo Ahmetović
[7] Josip Kopinič
[8] Ivo Marinković

1942, prosinac 8.

Obavijest Marka Belinića, političkog komesara Druge operativne zone Ivi Marinkoviću i Dragutinu Sailiu, članovima Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o svojoj spriječenosti da dođe u Zagreb zbog reorganizacije zone te o akcijama Trinaeste NO U brigade »Rade Končar« u Žumberku

Drugu Slavku[1] ili Konspiratoru[2]

Dragi drugovi!

Primio sam Vaše pismo, tj. pismo druga Slavka od 27. XI. o. g. Pozivate me da dođem do Vas, ali sada je to nemoguće. Nemoguće je radi toga, jer sam ostao sam u Štabu, postoje drug Veco[3] morao otići u G.Š.[4] radi preuzimanja nove dužnosti. Ja moram po naređenju G.Š.-a vršiti sve poslove u Štabu Zone.[5] Drug Konspirator morat će sačekati jedno desetak dana, dok ja ne dođem i tada će moći krenuti na put. Ako imade sigurni kanal, onda ne treba da me čeka.

Naša Zona je sada u reorganizaciji. Osniva se nova VII divizija i novi korpus u čiji sastav ulazi i naša brigada.[6] Zbog toga je i pitanje našeg otsjeka[7] momentalno otpalo. No to ne stoji da ga po reorganizaciji nećemo osnovati. Jedan dio naše zone potpast će pod korpus.

U naš štab stigla je patrola iz Zagorja. Vidimo po izvještajima, da nastupa vrijeme kad se može tamo formirati brigada. Mi ćemo odmah nakon reorganizacije tamo formirati brigadu,[8] kao operativnu jedinicu. Rad naših partizana u Zagorju je posve zadovoljavajući, kad se znade da je to zaista najteži teren. Naši drugovi tamo probijaju uspješno led.

Primili smo pismo od Žutoga,[9] kojeg Vam u prepisu dostavljamo, također Vam dostavljam i prepis našeg odgovora.

Momentalno nemamo nikakve pošte za Vas, ali se nadamo da će ona skoro stići. Čim stigne poslat ću Vam.

Što se tiče neurednih veza između Vas i G.Š.-a, pronašli smo krivca. Drug Vlado[10] znade koji je to drug, naime on je bio određen da bude odgovoran za veze, da kontroliše stalne kanale i uspostavlja nove, ali on nije svoju dužnost savjesno vršio, nego je upravo on kriv što pošta nije išla onako kao što bi trebalo. Dotični je član O.K. Pokuplja. Mi ćemo stvar javiti C.K.-u da ga kazni, jer je zaslužio kaznu. Dakle nije bilo krivnje na meni, jer sam uspostavio kanal, a u saglasnosti sa drugom Vladom i Miškom[11] smo odredili lice koje se je trebalo brinuti samo za točne veze. Poslali smo jednu drugaricu da te stvari ispita i organizira novi kanal.

Iz Moslavine smo također primili poštu. Rad tamošnjeg odreda[12] je slabiji od Zagoraca. Ukazuje se potreba, da netko od nas ode do tog odreda i uredi potrebne stvari.

Ako imate na raspolaganju Ustav SSSR-a pošaljite nam ga, mi (bi) ga ovdje umnožili. Oktobarski letak (za 7 novembar) izgleda da se nalazi kod Zagrebačkog O.K. Ja sam primio njihov izvještaj u kojem se kaže da je štampan letak C.K. K.P.J. i C.K. K.P.H. u hiljadu primjeraka. Dakle, po tome se vidi da sam ja letak poslao, a prema tome izgleda da su ga drugovi zadržali kod sebe. Vi njih pozovite na odgovornost radi toga.

Ofanziva naše brigade u Žumberku se uspješno nastavlja. Poslali smo

Vam naše službeno saopćenje iz kojeg ste mogli vidjeti naše uspjehe. U posljednjih 20 dana uništili smo preko 200 neprijateljskih vojnika, zarobili isto toliki broj, a ranjenih je neprijatelj imao i više od toga broja. Zaplijenili smo preko 200 pušaka, 7 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, preko 200 bombi, preko 30.000 metaka i druge ratne spreme. Naša brigada razrušila je prugu kod Kamanja na dužini od više od 200 metara. Oslobodili smo 3 općine i uspostavili narodnu vlast.[13] Također smo uspostavili komandu područja.[14] Sada uspostavljamo komande mjesta. U nedjelju smo imali veliki zbor u Radatovićima. Na zboru je bilo preko 300 ljudi.

Pošaljite nam informacije o kretanju i namjerama neprijatelja. Dislokacija također nam je veoma potrebna.

Pišite više i opširnije, negoli ste to do sada radili.

Primite borbeni komunistički pozdrav!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

8. XII. 1942 Marko[15]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP—166/23.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 21, str. 92—94.

1 Ivo Marinković Slavko
r; [2] Dragutin Saili
jt. [3] Većeslav Holjevac
4 Glavni štab NOV i PO Hrvatske
5 Štab Druge operativne zone
6 Trinaesta brigada »Josip Kraš«
7 Štab Druge operativne zone imao je u planu formiranje posebnog odsjeka čiji bi zadatak bio prebacivanje ljudstva iz Zagreba na oslobođeni teritorij. Takav odsjek nije formiran.
8 Do formiranja brigade tada 1942. god. nije došlo jer su 2 kalnička i 1 moslavački bataljon poslani u Slavoniju u sastav slavonskih brigada.
9 Ivan Jernej
10 Popović
11 Lutvo Ahmetović
12 Moslavački NOP odred
13 Odnosi se na općine Radatovići, Sošice i Vivodina.
14 Riječ je o Komandi Žumberačkog područja. Formirana je 2. prosinca 1942 godine. Za komandanta je postavljen Jurica Draušnik. a za pomoćnika komandanta Josip Čuljat. Sjedište Komande je bilo u s. Sošice. Vidi dok. br. 307.
[ls] Belinić

1942, prosinac 9.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i mobilizaciji u narodnooslobodilačku vojsku na području kotara

K.K. K.P.H. Pisarovina

Okružnom Komitetu

Politička situacija od zadnjeg našeg izvještaja. Narod razveseljavamo našim uspjesima. Dalje se zapaža da su pojedini predstavnici H.S.S. počeli da se okupljaju. Da bi imali točniju sliku navesti ćemo nekoliko njihovih izjava. Predsjednik kotarske organizacije za kotar glinski Janko Belajac izjavio je pred jednim drugom koji je došao u partizane slijedeće:

»Mi H.S.S borili smo se za slobodu hrvatskog naroda čitavi niz godina, a nakon sloma Jugoslavije, vlast su prigrabili ustaše. Isto tako misle poslije sloma fašista u svoje ruke prigrabiti vlast ovi iz šume, ali im to neće poći za rukom.« Isti drug je na prolazu kroz tamošnja sela došao u doticaj sa nekim članovima bivše Narodne zaštite od njih je čuo gdje govore da će oni poslije pada ustaša postavljati red i preuzimati vlast, te u tu svrhu mnogi od njih čuvaju uniforme i održavaju međusobne veze. Tor[1] se je sa Urbanom[2] jedanput prebacio na naš teritorij i došli u selo L.[2a] tamo su održali sastanak sa već postojećim seoskim N.O.O. gdje je Urban držao predavanje o fašizmu, o demokraciji i o komunizmu. I prikazuje kako seljaci većinom nisu komunisti tako da izgleda kao da se mi borimo za komunizam (već danas). Dalje je prikazivao stvaranje neke njihove posebne vojske a ta da će se po svoj prilici zvati Narodna garda. Dalje su bili još u dva sela gdje su mogli da razgovaraju sa nekoliko ljudi. Uz gore navedeno Urban je govorio i o nekim radnim odborima tako daje načinio zabludu kod već postojećeg N.O.O. Imao je još više uspjeha pošto je govorio da je poslan iz preko od naših.

Na vezi kod Mike[3] je prelazio preko. Kada smo mi pitali Miku zašto gaje prevezao rekao je daje Urbani izjavio daje on poslan da ide u hrvatski narod i da ga diže na bilo koji način. Mi još za sada nismo uspjeli da Tora stavimo pod nadzor jednog našeg druga kako smo to bili zaključili pošto je stalno negdje na Kordunu. Samo su se bili zaleteli preko i odmah su prešli natrag. Zabranili smo Miki da ih više ne smije prevoziti i da ne smiju preko prije nego se nama jave. Pošto mi nećemo dozvoliti ma tko ih slao da oni nešto prave na svoju ruku a naročito dok mi nemamo nikakve direktive u pogledu toga.

Martinović[4] kada je putovao iz Zagreba izjavio je pred Cestarom[5] razne stvari a to je: Kada je Cestar pred njim iznesao da su naši drugovi bili kod njega i da su napadali Mačeka,[6] našto je Martinović odgovorio da će on poduzeti mjere da mi nećemo zalaziti u tamošnja sela pošto je tamo sav narod za Mačeka, a da smo mi komunisti. Dalje je isti rekao da je Krnjević[7] išao u London i da je sa time spasio glavu Dra Mačeka. Da će Engleska pobijediti pošto ona nije izrabljivama a mi da neka pazimo što govorimo pošto ne znamo gdje se nalazimo jer je još prerano. Sa time je ovaj bandit u cjelosti iznesao njihove namjere, kojih slušaoc Cestar nije zatajio već je sa tim svim napao našega druga kada je došao k njemu.

Poslije toga Martinović je odmah prelazio na Kordun putem prema Kupi sastao se sa našim jednim drugom pred njim je izjavio slijedeće: Da su imali u Zagrebu sastanak da su zaključili da idu u borbu samo su pitali Mačeka njegovo mišljenje a ako on neće odobriti da će oni poći sami u borbu.« Ovdje se vidi kako pred nama ide sa drugim izjavama a tamo pred svojima H.S.S. ide sasvim drugim pravcem, kako smo to gore prikazali. Taj njihov rad je poznat samo njih nekolicini. Mi smo upozorili drugove da i dalje još energičnije nastave sa raskrinkavanjem vodstva H.S.S. kao i na to da govore pred narodom da bi se mogli pojaviti oni koji su sada u mišjim rupama i da bi se pokušali nanovo zavući narodu na grbaču. Martinović čim seje vratio iz preko isti dan je uhapšen od detektiva a nakon par dana i sam Cestar nije nam poznato zašto su uhapšeni.

Kupčinci su svi pušteni iz zatvora sa njima su u zatvoru postupali dosta blago.

Od zadnjeg našeg izvještaja mobilizirali smo 11 drugova u partizane. Zapaljene su škole u Des. Središkom, Lukinić Brdu i u Hotnji. Poslije toga pratili su druga Tempa[7] tako da akcije nisu izvršene. Za mobilizaciju ima izgleda da će se pojačati samo nam treba oružja. Na sastanku K.K. donesen je zaključak da se izbaci iz kotarskog N.O.O. Martinovića i Cestara pošto su se u zadnje vrijeme pokazali da su saboteri N.O.B. te da se reorganizira kotarski odbor da se u njega postave ljudi koji će raditi u interesu naroda. U općini Pokupsko provađa se kampanija za zimsku pomoć i to: na slijedeći način. Odredili smo jednog druga sa jednim domaćim koji tamo služi kao kurir i dali ga na raspoloženje N.O.O. i oni u saglasnosti sa N.O.O. sazovu čitavo selo gdje seljacima ukažu potrebe zimske pomoći narod seje u tri sela odazvao u cjelosti.

Samo u tri sela sabrano je 35 plahti, nešto rublja ručnika i 1600 kg. hrane. Na isti način nastavlja se dalje po cijeloj općini. Nastojat ćemo da i u ostalim općinama provedemo kampanju i ako nećemo biti u mogućnosti da to provedemo u cjelosti.

Sa jednim dijelom N.O.O. porušili smo 11 telegrafskih stupova 25. XI., par dana kasnije prekopan je nasip na ribnjaku pod Pisarovinom isto je prekopan ribnjak u Crnoj Mlaki. Ova dva ribnjaka prekopana su sa omladincima i sa članovima odbora pod rukovodstvom našeg Imbre[8] i ostalih.

Sa akcijama ćemo nastaviti izgleda imade dosta, pošto se drugovi odazivaju.

Za omladinu dobili smo pomoć jedan omladinac i to drug Tomac[9] ostaće kod nas koji će nam u tom pogledu pomagati. Omladina se odaziva vrše se reorganizacije rukovodstva kao i postojećeg aktiva u stvaranju nekoliko odbora jedinstva omladine.

Stvoren je jedan općinski odbor A.F.Ž. drugih promjena nema.

Održan je jedan zbor u Pokupskom pred oko 150 ljudi i žena te jedan u Lučelnici pred 30 ljudi. Više užih sastanaka i sastanaka čitavih sela u Pokupskom na kampanji zimske pomoći gdje je na svim raskrinkavana izdajnička uloga Jugoslavenske vlade, Draže Mihailovića i vodstva H.S.S. Izdanje letak narodu Kupčine i Šišljevića povodom paljenja škole i podijeljen.

Ćelije imadu jednomjesečni plan još smo se u tom planu zadržali organizacionim pitanjima nekoje će početi sa proređivanjem povjesti S.K.P.(b).

Uz drugarski pozdrav!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

9. XII. 1942. Prebeg[10] v. r.

Original, ***strojopis***
Sign., AIHRPH, KP—166123

[1] Ivan Tor
[2] Stjepan Urban
[2a] Lučelnica
[3] Mika Orečić
[4] Milan Martinović
[5] Mika Cestar
[6] Vladko Maček
[7] Juraj Krnjević
[7] Svetozar Vukmanović Tempo
[8] Cvetko Strnić
[9] Josip Tome
[10] Nikola Brezović

1942, prosinac 10.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Donja Stubica Okružnome komitetu KPH Zagreb o organizacijskom i političkom stanju u kotaru Donja Stubica

10/XII 1942

Izvještaj organizacionog i političkog stanja u kotaru
Donja Stubica

Usled proljetne reakcije naša organizacija pretrpjela je udar i sada se popravlja.

Stanje partije: članova imade 25, od toga 18 se nalazi na radu, 6 nalazi se u logoru i jedan u partizanima, 2 su poginuli. Kvalitet članova dosta slab.

N.O.O.: postoje 2, mjesna. Naletom reakcije rad na n.o.o. bio je u zastoju, sada se radi na formiranju općinskih n.o.o.

Organizacija a.f.ž.: sada ne postoji. Na tome se radi, ima izgleda da u najskorije vrijeme da će se osnovati odbori a.f.ž.

S.k.o.j.: nalazi se u formiranju. Slanje delegat u O.K. S.K.O.J. — Do sada organizacije nije bilo.

Najvažnije pitanje, povećanje part, članstva, izgradnja part, kadrova koji će znati rukovoditi masama (i) oživljavanje part, jedinica. Proljetna reakcija zastrašila je narod, no sada počelo je gibanje, mogućnosti rada postoje u masama. Reakcija slabi, ustaše su u velikom strahu, većina naroda simpatiše partizane, većina članova i vodstva bivšeg H.S.S. nalazi se na našoj strani.

Partizani dva puta prolazili kroz sela, izvršili nekoliko akcija, narod odobrava njihovu borbu, lijepo ih prima, partizani ostavili lijep dojam u narodu, stalno se govori o partizanima u narodu se čuje. to su fini ljudi nama neće ništa, ustaše su lopovi a ne partizani.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP—77/2340

1942, prosinac 11.
Zagreb

Iz mjesečnih izvještaja Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o radu za rujan, listopad i studeni 1942. godine

»MJESEČNI IZVJEŠTAJI
IZVJEŠTAJ ZA MJESEC SEPTEMBAR, OKTOBARI NOVEMBAR 1942.
A.) ORGANIZACIONO STANJE
a.) PARTIJSKA ORGANIZACIJA

Partorga broji ukupno 82 člana Partije.

MJESNI KOMITET: (Kratki historijat od februara do novembra 1942.)

Početkom marta brojio je MK 5 članova: Jože Han, Mali limar[1], Dugi grafičar,[2] Mika[3] i Musliman[4] (Debeli). Već prvi tjedan odlazi u partizane sekretar Jože i Mali limar, jer su provaljeni. Ostaju 3 člana komiteta sa sekretarom Mikom i višom vezom Fricom[5]. Poslije dolazi u MK drug Beli[6], koji je bio zadužen samo po borbenim grupama. U aprilu odlazi u partizane Dugi, tako daje komitet ostao na 2 člana: na Miki i Muslimanu. Musliman je preuzeo sve rajone i tehniku, a Mika sve ostalo. U maju odlazi u partizane Beli zajedno sa Fricom. To je stanje trajalo 3 mjeseca. Kada su se svi rajoni sredili i ćelije učvrstile, trebalo je prići izgradnji ćelija radi popunjavanja RK. Ćelije se nisu obilazile od strane MK, pošto je bilo u tjednu 5 sastanka na rajonima, a Mika je pored dužnosti u MK imao i zaduženja od više veze. Dolazi u MK kao treći član Hromi.[7] Rad se podjeljuje, ali je još trebalo popuniti komitet. Na rajonima nema nikoga tko bi zadovoljio, i izabire se direktno iz ćelije drug Biondi[8]. Rad se sve više proširuje i zadovoljava, a na rajonima se pojavljuju dva dobra druga: Oficir[9] i Bobi[10]. Komitet broji 6 članova i ima široko polje rada. Tada Mika odlazi u partizane, a Blondog uzima viša veza na specijalnu dužnost, dok Oficir bude uapšen. Tada dolazi do velikih provala i apšenja na svim rajonima u oktobru 1942. Traži se pripomoć izvana, jer su svi sekretari RK popadali, a drugi nitko ne odgovara. Na rajonima se pojavljuju dva nova kandidata za MK: Umjetnik [11] i Boltek[12]. Koncem oktobra dolazi izvana novi politsekretar.[13] U komitet ulazi Umjetnik, a drug Boltek odlazi na kurs. Sada MK broji 5 članova.

Partijska je organizacija pretrpjela u ovom razdoblju velike gubitke. Samo provokator Kurelac[14] je provalio oko 100 simpatizera, a provalom je kožaraca uapšeno u par dana 40 simpatizera. Kadrovi su mladi, neiskusni, sirovi i bez teorijske spreme, ali borbeni i odlučni.

II. RAJON: imade ukupno 12 članova partije u 7 ćelija, zatim 3 kružoka sa 9 članova, 7 odbora NP sa 38 pododbora i 3 povjerenika, 4 NOO-a, 6 AOŽ-a sa 7 pododbora; ukupno 781 antifašista. Ovaj rajon bio je oduvijek slab radi provale većine ćelija po sekretaru rajona...«. »U posljednje vrijeme rajon se sredio iako je bilo dosta apšenja.

1. ćelija: tvornička (Ventilator) imade 2 člana i 1 kružok od 3 člana. Od 4 člana partije prvi je uapšen sekretar ćelije i član rajona. On je nosio štampu u poduzeće Jurković. Izdao gaje šegrt — ustaša tog poduzeća, kojemu je Brko dao »Vjesnik«. Kako se je držao na policiji nije ustanovljeno, ali po njemu

nitko nije uapšen. Kratko vrijeme iza toga bila su uapšena 2 partijca i to prilikom velikog apšenja od 9 ljudi u tom poduzeću na temelju denuncijacije poslovođe — ustaše. Obojica su se dobro držali na policiji. U ćeliju su primljena 2 člana iz kružoka. Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 3 člana; 1 odbor NP od 4 člana sa 4 pododborima od 16 članova i 2 povjerenika; 1 NOO od 4 člana; 1 AOŽ od 3 člana sa 2 pododbora od 7 članova; borbena grupa od 2 člana; ukupno obuhvaća ćelija 100 antifašista u poduzećima: Ventilator, Bizjak, Rapid, Elektra, Maul, Paspa, Iskra i limari.

2. *ćelija:* strukovna (stolari) ima 1 člana i 1 kružok od 3 člana. Sekretar ćelije, stari partijac, sindikalac, uapšen je (ne zna se za povod) i provaljuje na policiji drugu dvojicu članova ćelije i dovodi sekretarici rajona na vezu policiju. Sve troje se dobro drže, a sekretarica je bila puštena nakon 2 mjeseca.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 3 člana; 1 odbor NP od 3 člana sa 3 pododbora od 9 članova; 1 NOO od 4 člana; 1 AOŽ od 4 člana; ćelija obuhvaća ukupno 111 antifašista u poduzećima: Patačić, Faber, Bothe, Kuntić, Marković, Stolarske radionice.

3. ćelija: strukovina (građevinari) ima 2 člana. Nitko nije uapšen niti provaljen.

Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 4 člana sa 4 pododbora od 16 članova; 1 NOO od 3 člana; 1 AOŽ od 5 pododbora od 18 članova; ćelija obuhvaća ukupno 150 antifašista u poduzećima: Pilot, ulični, Kućanice, Pogod, Grič.

4. ćelija: tvornička, ima 3 člana i kružok od 3 člana. Iz te ćelije uapšen je na vezi član drug Srbljin Josip, sekretar kotarskog odbora NP, kada je došao na vezu starom sekretaru, drugarici Dugoj.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 3 člana, 1 odbor NP od 4 člana sa 10 pododbora od 40 članova i 1 povjerenik; 1 AOŽ od 3 člana; ćelija obuhvaća ukupno 130 antifašista u poduzećima: Kontakt, Industrija katrana, Centroterma, Akumulator, Kalorifer, Diminić, Franjetić, Res, Me-Ba, Bačić, Munja, 17 pekarskih radionica.

5. ćelija: tvornička, ima 1 člana. Sekretar drug Tortić Mijo izbjegao je apšenju. U tvornici su se pojavili letci. Povjerenik-ustaša povede istragu i sumnja padne na druga Tortića kao starog borca. Policija dolazi kući, ali on pobjegne kroz prozor. Otišao je u partizane. Drugi se partijac preplaši i pobjegne svojoj kući u Slavoniju ne predavši nikom veze. Tako je ćelija ostala jedno vrijeme bez veze i partijaca.

Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 4 člana sa 7 pododbora od 27 članova; 1 NOO od 3 člana; 1 AOŽ od 3 člana; ćelija obuhvaća ukupno 145 antifašista u poduzećima: Uljara, Holzner, Silk, Ivančica, Belajec, Novotekst, ulični.

6. ćelija: tvornička, ima 1 člana. Ćelija je imala 4 stare partijke. Sekretarica ćelije stupila je u ljubavne odnose sa policijskim agentom, koji joj se pretstavljao kao naš i koji će je oženiti. Ona mu povjeri sav svoj partijski rad i tko su članovi ćelije, te pojedinih odbora. Policija apsi jedan dan u poduzeću tri partijke: sekretaricu, rajonsku tehničarku, rajonsku po partizanima i cijeli

odbor NP. Na policiji su se sve dobro držale. Četvrta partijka (Duga) izbjegne apšenju, jer toga dana nije radila, te odlazi u ilegalstvo. Ali kako je mnogo traže, odluči se nakon mjesec dana da ode u partizane. Baš u to vrijeme bile su prekinute veze za odašiljanje. Ona odluči, da ode u svoje rodno mjesto, koje je imalo vezu sa partizanima. Od brata, policijskog agenta, zamoli propusnicu. Brat obeća i na sastanak dovodi policiju, te tom prilikom pada i sekretar kot. NP, drug Srbljin. Na policiji se držala odlično i sada je u logoru. Drug Srbljin i drugarica Lojza (rajonska tehničarka) pušteni su nakon 2 mjeseca na slobodu, ne priznavši ništa i odlaze u partizane. Poslije pada čitave ćelije i odbora NP u tvornicu se nije moglo do danas probiti. Ostale odbore vodi novo primljeni član iz kružoka. Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 4 člana sa 7 pododbora od 28 članova; ćelija obuhvaća ukupno 95 antifašista u poduzećima: Gaon, Klaonica, Kožara, A.G.B., Češljara.

7. *ćelija:* tvornička ima 2 člana. U toj su ćeliji bila tri člana. Sekretar, drug Fabijanić Franjo, stupa u vezu sa svojim suseljanom redarstvenim stražarom i želi kupiti od njega revolver. Stražar obeća. Prilikom kupoprodaje u gostionici agenti apse druga Fabijanića, koji je kasnije streljan. Drugi partijac odmah bježi iz Zagreba, ne javivši se nikome. Treći izjavljuje, da ne će više raditi i bude isključen. Ćeliju vode dva novoprimljena člana iz kružoka.

Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 3 člana sa 3 pododbora od 12 članova; 1 odbor AOŽ sa 4 člana; ćelija obuhvaća ukupno 50 antifašista u poduzećima: Papirnica, Golub, Jugobates.

III. RAJON: imade ukupno 8 članova partije u 5 ćelija, zatim 3 kružoka sa 9 članova, 6 odbora NP od 20 članova sa 38 pododbora od 138 članova i 8 povjerenika, 3 NOO-a od 9 članova sa 11 pododbora od 42 člana, 2 AOŽ-a od 7 članova sa 11 pododbora od 42 člana, SKOJ-a 1 aktiv od 4 člana sa 9 pododbora od 34 člana; ukupno 926 antifašista. Ovaj rajon bio je dobar i sređen. Apšenjem i provalama danas je najslabiji i još nije sređen. Rajon je onemogućio sjedne strane bivši partizan — sada konfident — Kurelac Franjo, a s druge strane sekretar rajona drug Pribanić Martin svojom izdajom i priznanjem.

1. ćelija: tvornička, ima 1 člana. U ćeliji su bila tri partijca. Članu ćelije drugu Bakran Zvonku dođe iz partizana sa partizanskom propusnicom Kurelac Franjo sa nalogom od Štaba za sanitet i odjeću. Drug Bakran, ne provjerivši uopće istinitost Kurelčevih navoda, upoznaje ga sa članovima ćelije, sa sekretarom NP i sa sekretarom rajona; sekretar rajona — kao bivši član mjesnog odbora NP — veže Kurelca sa pokrajincem NP, drugom Plavim; drug Plavi povezuje ga sa odborom za sanitet pri mjesnom NP. Nitko ne provjerava ništa, svi samo gledaju partizansku propusnicu i nalog. Kurelac sa svima drži vezu i vodi uvijek sa sobom policiju. Svaki dan traži drugi stan za prespavanje i izvještava policiju. Kada vijest o svemu tome dolazi do Mjesnog komitgta, Kurelac se odmah raskrinkava, ali je kasno. Što smo stigli obavijestiti, to se spasilo, sve ostalo je poapšeno. Mjesni komitet osudio je

druga Bakrana radi partijske nebudnosti na smrt, ali viša veza ne odobrava. On odlazi u partizane, a za njime odmah i drugi član. Sekretara ćelije — člana partije 6 godina — uhvati kukavičluk i mjesec dana se nikome ne javlja. Veze se sve izgubile. Odbori su se rastepli, jer su svi koji su davali stanove Kurelcu, poapšeni. Ćelija je spala na trećinu antifašista. Nakon 2 mjeseca odlazi i sekretar u partizane, ne sredivši ništa.

Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 2 člana i 7 povjerenika; ćelija obuhvaća ukupno 44 antifašista u poduzećima: Inko, Bureš, Vako, Wälder, Hani Netl, Union.

2. ćelija: strukovna, ima 3 člana i 1 kružok od 3 člana. Iz te ćelije apšen je sekretar drug Kuren Josip i jedan član: obadva po Kurelcu. Provalili nisu nikoga. U ćeliju su primljena dva nova člana iz kružoka.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od tri člana; 1 odbor NP od 4 člana sa 10 pododbora od 33 članova; 1 NOO od 3 člana; ćelija obuhvaća ukupno 135 antifašista u poduzećima: Kožarci, Pošta, Društvo Grižana.

3. ćelija: tvornička, ima 1 člana i 1 kružok od 3 člana. Ova se ćelija cijela raspala. Prvi je apšen sekretar rajona drug Pribanić Martin, stari partijac i sindikalista. Uapšen je prilikom akcije policije, kada je ona apsila sve koji su za vrijeme Jugoslavije bili u zatvoru radi komunizma. Na zasjedi u stanu Pribanića pada i drugi član ćelije drug *Kranželić Ivan, sekretar Mjesnog odbora SKOJ-a.* Ostala dva člana Pribanić provaljuje. Drug Rimaj bude uapšen u tvornici, a drug Jergović odlazi u partizane. Pribanić provaljuje i cijeli ćelijski odbor NP i neke pododbore. Prilikom zamjene on je zamjenjen. Mora ga se osuditi na smrt, jer je — po iskazima poštenih drugova — svjedočio na Prijekom sudu protiv naših drugova. Ćelija obuhvaća: 1 kružok od tri člana; 1 odbor NP od 3 člana sa 3 pododbora od 11 članova i 1 povjerenika; ćelija obuhvaća ukupno 130 antifašista u poduzećima: Arko, Elka, Kožarci, Brijači.

4. ćelija: ulična, ima 1 člana. Cijela se ćelija rastepla. Sekretar i jedan partijac su uapšeni na vezi. Sekretar je bio slijeđen iz stana trećeg člana ćelije, drugarice Crne.[15] Ona je bila sekretarica mjesnog AOŽ-a. Denuncirao ju je kućevlasnik, da se kod nje sastaju neke žene. pa je stan bio pod paskom. Što se dogodilo sa drugaricom Crnom ne zna se tačno. Jedni tvrde, da je uapšena, dok drugi tvrde, daje prilikom apšenja pobjegla kroz prozor. Četvrti član ćelije, sekretar kotarskog NP, provaljen je od Pribanića i on odlazi u partizane. Ćelija će se morat fuzionirati.

Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 4 člana sa 6 pododbora od 18 članova; 1 NOO sa 2 pododbora sa 6 članova; 1 AOŽ od 3 člana sa 2 pododbora od 8 članova; ćelija obuhvaća ukupno 137 antifašista u poduzećima: Gorica, Kožarci, advokatski i sudski namještenici, privatni namještenici, ulični, trgovci, kućanice, Konzumna zadruga.

5. ćelija: namještenici. Cijela je ćelija uapšena. Sekretarica je stalno uzimala sanitetski materijal iz Higijenskog zavoda. Primjećena je i sleđena. Uapšena je na vezi sa drugim partijcem. Treći je partijac bio monter na

Higijenskom zavodu, ali od poduzeća Ventilator. Prilikom velike provale kod Ventilatora (vidi II. rajon) i on je uaošen. Sa preostalim pododborom nije se imala veza 2 mjeseca. Sada je uspostavljena, ali je to sve vrlo labavo.

Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 3 člana; ćelija obuhvaća ukupno 30 antifašista u poduzećima: Higijenski zavod.

6. ćelija: ulična, ima 2 člana i 1 kružok od 3 člana. Ćelija je novo formirana, ali već ima jedno apšenje. Član ćelije, rajonski po partizanima, drug Avramović Vojo, razgovarao je prilikom objeda u jednoj gostionici sa svojim poznanikom, legionarom, koji je došao na dopust od Staljingrada. Drug Avramović je između ostalog izjavio, da Staljingrad ne će nikada pasti. Legionar odmah po policiju i dade ga uapsiti.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 3 člana, 1 odbor NP od 4 člana sa 19 pododbora od 76 članova; 1 NOO od 3 člana sa 9 pododbora od 36 članova; 1 AOŽ od 4 člana sa 9 pododbora od 34 članova; SKOJ 1 aktiv od 4 člana sa 4 pododbora od 16 članova; ćelija obuhvaća ukupno 450 antifašista u poduzećima: ulični pododb, Riznica, Isis, Mirim, Kućanice.

IV. RAJON: ima ukupno 16 članova partije u 5 ćelija, zatim 6 kružoka sa 24 člana, 5 odbora NP od 19 članova sa 23 pododbora od 81 člana i 15 povjerenika, 5 NOO od 18 članova sa 14 pododbora od 73 člana, 1 AOŽ od 3 člana sa 5 pododbora od 19 članova; ukupno 860 antifašista. Ovaj rajon bio je najbolji i najsređeniji rajon. Uslijed provala i apšenja od 7 ćelija ostale su samo 3. Provala je tekla sa dvije strane: po liniji Matančića i po liniji kožaraca Jurčeca, Štora i Žapčića.

1. ćelija: namještenici. Ćelija je cijela uapšena. Prvi je apšen član ćelije Matančić, krojački obrtnik, sindikalac. .On je trebao podignuti nekakve kovčege sa sanitetom, koji su bili pohranjeni u garderobi na Glavnom kolodvoru. Čim su kovčezi bili podignuti, policija ga je uapsila. Priznao je i izdao sve što je znao, pa čak i shemu organizacije. Da li je sve članove ćelije poznavao ili ih je pokazao iz automobila, nije se moglo ustanoviti, ali su poslije njega svi poapšeni i to: partijci Butković Nikola, Milena Milidrag, Starčević Stjepan, Njemčić Đuro (sekretar rajona). Osim toga uapšen je cijeli kružok, kojeg je vodio Matančić i neki njegovi simpatizeri. Veze su se sve pogubile i još se nisu pohvatale. Od 400 antifašista, koliko ih je ćelija imala, ostalo je samo **100**.

Ćelija obuhvaća 1 odbor NP od 3 člana sa 3 pododbora od 12 članova; ukupno obuhvaća 30 antifašista među bankovnim činovnicima, privatnim namještenicima i hoteljerima.

2. ćelija: Kožarci — ima 1 člana. U toj ćeliji uapšena su tri partijca, jedan je otišao u partizane, a jedan je provaljen i čeka za partizane. Provala je potekla od člana ćelije *Jurčeca,* koji je *bio rajonski po partizanima.* On je uapšen na vezi, kad je trebao primiti od grafičke ćelije Anku Gerovac za partizane. Anka Gerovac je bila dan prije toga uapšena i dovela policiju na sastanak. Jurčec je izdao i provalio sve što je znao i cijela se ćelija rastepla. Provalio je i mnogo

antifašista kožaraca, jer je svojevremeno bio u strukovnom odboru kožaraca kod druga Katića. Ćelija se popravlja. Ćelija obuhvaća 1 odbor NP od 3 člana sa 3 pododbora od 10 članova; ćelija obuhvaća ukupno 80 antifašista među kožarcima i tašnerima.

3. ćelija: ima 1 člana i kružok od 4 člana. Ćelija je cijela raspršena. Prvi je uapšen sekretar drug Kućan. On je po nekoj dužnosti išao par puta u Križevac da tamo uspostavi vezu. Iz Križevaca bude provaljen i apšen. Provalio nije nikoga. Drugi član ćelije Usenik Josip uapšen je na vezi, kada je predavao Anku Gerovac drugu Jurčecu za partizane, a ona je dovela policiju. Treći član, drug *No"ačić Josip,* član MK, uapšen je na ulici zajedno sa četvrtim članom. Zašto je drug Novačić (Oficir) uapšen, ne zna se točno, ali se pretpostavlja slijedeće: Kad su uapšena dva člana ćelije, drug Oficir napustio je posao. Poslodavac, ustaša, poručuje mu, da odmah dođe na posao, pošto ga treba kao specijalnog radnika ili će ga dotjerati policijom. Izgleda, da se to obistinilo, samo što se prilikom apšenja našlo kod druga oficira kompromitujućeg materijala (propusnice i klišeje za propusnice). Peti je član jednostavno nestao. Ne zna se, je li uapšen ili je pobjegao iz Zagreba. Svi uapšeni grafičari nisu provalili nikoga. Ćeliju sada vodi novo primljena drugarica.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 4 člana; 1 odbor NP od 4 člana sa 5 pododbora od 15 članova i 15 povjerenika; 1 NOO od 3 člana sa 2 pododbora od 7 članova; 1 AOŽ od 3 člana sa 5 pododbora od 19 članova; ćelija obuhvaća ukupno 170 antifašista u 20 grafičarskih poduzeća.

4. ćelija: intelektualci, ima 5 članova i 3 kružoka od 12 članova. Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 3 člana sa 6 pododbora od 21 člana; 1 odbor NOO od 4 člana sa 6 pododbora od 20 članova; 3 kružoka od 12 članova; ćelija obuhvaća ukupno 250 antifašista: Inžinjeri, Graditelji, Profesori, Agronomi, Pravnici, Novinari i Kemičari.

5. ćelija: ima 4 člana i 1 kružok od 4 člana. Ćelija nije imala apšenja, samo je jedna partijka otišla u partizane, jer joj je brat — omladinac bio streljan.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 4 člana; 1 odbor NP od 4 člana sa 5 pododbora od 20 članova; 1 NOO od 4 člana sa 5 pododbora od 18 članova; ćelija obuhvaća ukupno 160 antifašista u krojačkim radionicama grupiranim po ulicama.

6. ćelija: Uapšena. Brojila je 3 člana. (Astra, tvornica cipela). Veze nema. Ćelija je imala dva člana i obadva su puštena. Sekretara ćelije druga Stora. provalio je Jurčec (iz 2. ćelije), a Štor je provalio drugog člana, druga Žapčića, a ovaj je provalio odbore i priznao, daje rajonski tehničar, te poslao policiju na sastanak mjesnoj tehničarki, ali je drugarica sretno izmakla. Veze se nisu pohvatale, jer je većina članova pododbora poapšena.

7. *ćelija:* ima 5 članova i 1 kružok od 4 člana. Nitko nije uapšen. Isključen je jedan partijac radi nemarnosti, neizvršavanja dužnosti i ne dolaženja na veze.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 4 člana, 1 odbor NP od 5 članova sa 4

pododbora od 15 članova; 1 NOO od 4 člana sa 4 pododbora od 16 članova; ćelija obuhvaća ukupno 170 antifašista u poduzećima; Stara i nova plinara, Centrala i Vodovod.

V. RAJON: imade ukupno 8 članova partije u 2 ćelije, zatim 3 kružoka od 10 članova, 4 odbora NP od 13 članova sa 10 pododbora od 66 članova i 16 povjerenika, 3 NOO-a od 10 članova sa 11 pododbora od 42 člana i 3 povjerenika, 3 AOŽ-a od 9 članova sa 11 pododbora od 42 člana i 2 povjerenika; ukupno 749 antifašista. Ovaj rajon nije imao većih apšenja i stanje je dosta sređeno.

1. ćelija: U toj su ćeliji bila dva partijca. Sekretar ćelije i sekretar rajona, drug Patačić Miško, uapšen je radi neopreznosti. Kod njega je bio neko vrijeme sklonjen stroj za štampanje, kojeg je on jednostavno metnuo na ormar. Njegova sestra ima dečka agenta, koji je došao u sobu, vidio stroj, prijavio i slijedilo je apšenje. Držao se dobro i navodno umro pod batinama. Drugi član ćelije, drugarica, oslobođena je dužnosti radi trudnoće. Formira se kružok, koji će sve voditi.

Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 3 člana sa 2 pododbora od 6 članova i 8 povjerenika; 1 NOO od 3 člana i 3 povjerenika; ćelija obuhvaća ukupno 157 antifašista u poduzećima: Jugofarmacija, Kemika, Obnova, Čižmek, te ulične grupe.

2. ćelija: ima 4 člana i 1 kružok od 4 člana. U ćeliji nije bilo apšenja. Rad je ćelije normalan.

Ćelija obuhvaća: 1 odbor NP od 4 člana sa 4 pododbora od 16 članova; 1 kružok od 4 člana; 1 NOO od 3 člana sa 2 pododbora od 7 članova; 1 AOŽ od 3 člana; ćelija obuhvaća ukupno 165 antifašista: Kondukteri i vozari iz prometa, radionica, civilna zaštita, Podoficiri.

3. ćelija: ulična. Iz te su ćelije svi partijci otišli u partizane, jer su bili provaljeni. To je masovna ulična ćelija, ali u njoj ima konfidenata. Tako su u toj ćeliji bili slijedeći konfidenti: Šimunić, Frut, Jordan, Katović. Zadnju je provalu preuzročio Velimir Frut, koji je sve izdao na Okružnom uredu. Sve poslove vodi sada kružok, koji je vrlo dobar. Ćelija je pročišćena.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 3 člana; 1 odbor NP od 3 člana sa 3 pododbora od 10 članova i 6 povjerenika; 1 NOO od 4 člana sa 9 pododbora od 36 članova; 1 AOŽ od 3 člana sa 4 pododbora od 16 članova i 1 povjerenika; ćelija obuhvaća ukupno 218 antifašista zastupanih u uličnim pododborima.

4. ćelija: ulična, ima 4 člana i 1 kružok od 3 člana. U toj ćeliji nije bilo apšenja, ali je rad slab, jer su tri partijca na specijalnim dužnostima, a partijac koji vodi, dostaje slab. Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 3 člana; 1 odbor NP od 3 člana sa 10 pododbora od 34 člana i 2 povjerenika; 1 AOŽ od 3 člana sa 7 pododbora od 26 članova i 1 povjerenika; ćelija obuhvaća ukupno 209 antifašista.

VI. RAJON: ima ukupno 11 članova partije u 3 ćelije, zatim 3 kružoka od 12 članova, 3 odbora NP od 11 članova sa 21 pododborom od 71 člana i 17

povjerenika, 3 NOO-a od 9 članova sa 12 pododbora od 36 članova i 3 povjerenika, 1 AOŽ-a od 3 člana sa 3 pododbora od 10 članova; ukupno 716 antifašista. Rajon je dobar i sređen.

1. ćelija: Mješoviti, imade 3 člana i 1 kružok od 4 člana. Dva partijca iz te ćelije otišla su u partizane, jer su bili provaljeni u Vojnoj odjeći od poslovođe. Tom je prilikom uapšeno 9 antifašista. Ćelija radi dobro.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 4 člana; 4 člana; 1 odbor NP od 4 člana sa 7 pododbora od 28 članova i 6 povjerenika; 1 NOO od 4 člana sa 6 pododbora od 18 članova i 1 povjerenika; ćelija obuhvaća ukupno 345 antifašista u poduzećima: Duhan, Domaća, Kraus, Oficirska zadruga, Vojna odjeća, Šefčik, Mučnjak, Ulični.

2. *ćelija:* tvornička, imade 4 člana i 1 kružok od 4 člana. U toj ćeliji nije bilo apšenja. Ćelija radi dobro. Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 4 člana; 1 odbor NP od 3 člana sa 8 pododbora od 24 člana i 11 povjerenika; 1 NOO sa 2 pododbora od 6 članova; ćelija obuhvaća ukupno 180 antifašista u poduzećima: Carinarnica, Frank, Pivovara, Topnička radiona, Autokomanda, Livnica. Harmuth. Deropa. Schön. Kastei. Lacet, Radnička pekara. Slavija. Vulkan, Dvoraček, Pollak.

3. ćelija: je ulična, ima 4 člana i 1 kružok od 4 člana. U ćeliji nije bilo apšenja. Ćelija je mlađa, stvorena od novoprimljenih članova, koji rade dobro.

Ćelija obuhvaća: 1 kružok od 4 člana; 1 odbor NP od 4 člana sa 6 pododbora od 19 članova; 1 NOO od 3 člana sa 4 pododbora od 12 članova; ukupno ćelija obuhvaća 191 antifašistu u poduzećima: Siemens, Rašica, Kontinental, Pamuk, Ulični pododbor (Rudeš, Stenjevac, Kustošija, Šestinski dol), Podoficiri.

ŽELJEZNICA: imade ukupno 27 članova partije u 8 ćelija, od toga ih je 6 u Radionici, 1 u Ložionici i 1 na Sava kolodvoru, zatim ima 3 kružoka od 9 članova i 5 NOO sa 16 članova; ukupno 310 antifašista. Na željeznici je rad vrlo otežan radi izmjeničnog radnog vremena i još uvijek vlada zastrašenost poslije onoliko provala prilikom eksplozije transformatora. Apšenja nije bilo.

1. ćelija: ima 3 člana i 1 kružok od 3 člana. Ćelija obuhvaća 1 NOO od 3 člana; ukupno 15 antifašista.

2. ćelija: ima 3 člana i 1 kružok od 3 člana. Ćelija obuhvaća 1 NOO od 4 člana; ukupno 73 antifašista.

3. ćelija: ima 3 člana. Ćelija obuhvaća 1 NOO od 3 člana; ukupno 70 antifašista.

4. ćelija: ima 2 člana. Ćelija obuhvaća 1 NOO od 3 člana; ukupno 22 antifašista.

5. ćelija: ima 3 člana i 1 kružok od 3 člana. Ćelija obuhvaća 1 NOO od 3 člana; ukupno 28 antifašista.

6. ćelija: ima 2 člana; ukupno obuhvaća 18 antifašista.

7. *ćelija:* Ložiona — ima 3 člana; ukupno obuhvaća 17 antifašista.

8. ćelija: Sava kolodvor ima 4 člana; ukupno obuhvaća 57 antifašista.

b.) VA NPA R TI J SKA ORGANIZACIJA
I.) NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBORI

Bili su formirani kotarski NOO-i i pripremao se mjesni NOO. Kako su se međutim NOO i NP po direktivi spojili, to će novo nastalo stanje detaljnije biti prikazano u slijedećem izvještaju.

2.) OMLADINA

Sa omladinom nemamo uopće vezu, jer su kod nje bile velike provale. Provala je počela uličnim apšenjem sedmorice omladinaca, članova borbene grupe, koji su se svi sastali u perivoju na Marulićevom trgu. Ova sedmorica provaljuju 40 omladinaca, od kojih je 20 uapšeno, a 20 je otišlo u partizane. Pada i sekretarica Mjesnog komiteta Skoja[16] zajedno sa pokrajinskom. O ostalim članovima MK ne zna se ništa. Provala je uslijedila i dalje, ali joj posljedice ne znamo, jer smo pogubili sve veze. U posljednje smo vrijeme uhvatili vezu sa tri rukovodstva i vidjet će se kakovo je stanje kod njih.

3.) ANTIFAŠISTIČKA FRONTA ŽENA

Poslije pada drugarice Žoge[17] u maju ili junu još je dva puta bio formiran AFŽ, ali svaki puta bez duljeg djelovanja, jer se provalom kod rajona pogodio i AOŽ. Jedan je mjesec prošao čak i bez mjesnog odbora, jer nemamo sposobnih drugarica. Ovo je najbolnije pitanje zagrebačke organizacije. Sada je mjesni opet u formiranju, a svi se odbori reorganiziraju.[18] Stanje odbora nije stvarno (koje se ima), jer mnogi odbori postoje, ali se s njima nema veze. Data je dužnost ćelijama, da one počnu iznova sa formiranjem odbora i odgojem drugarica.

4.) TEHNIKA

Tehnika je funkcionirala vrlo dobro, sve dok nije indirektno provaljena putem jednog pisma iz partizanskih redova. Poslije se toga dva puta smještavala, ali nisu stanovi odgovarali. Zastoj je trajao dva i pol mjeseca. Sada je opet dobro smještena i već je počela štampati zaostali materijal. Prije provale štampano je slijedeće; a o čemu nije izvješteno: »Vjesnik« br. 14— 1.622 kom; »Uputa za partizane« 162 kom; Okružnica br. 4 — 148 kom; »Glas hrvatskog Zagorja« br. 3. — 1720 kom: »O kadrovima« 312 kom; Revoluc. vojska i vlada« 1715 kom.

5.) OTPREMA PARTIZANA

Otpremni odbor funkcionira vrlo dobro. Od 1. septembra do danas otišlo je u partizane 178 drugova i drugarica. Sada je opet nastao veliki zastoj radi konflikta sa drugom Žutim,[19] koji neće predati kurire, a o čijem je slučaju već izvješteno preko više veze.

6.) UDARNE GRUPE

Udarne su grupe u formiranju, jer je posljednja grupa od 20 članova sva uapšena ili raspršena prilikom velike provale kod omladine.

7.) RAD SA VOJSKOM

Imali smo dva kružoka podoficira po 4 člana, koji su oko sebe okupili oko 40 podoficira. Pročelnik seje 1. kružoka poznavao sa drugaricom Sandom,[20] koja je bila provaljena — vjerojatno po konfidentu Šesti — a trebala je otići u partizane. Bila je praćena od policije i uapšena u stanu pročelnika kružoka, kojom su prilikom *oboje preštampovali Historiju SKP(b).* Pročelnik izdaje ostale članove kružoka, a ovi opet druge i tako je uapšeno 12 podoficira. Sve ostale veze sa tom grupom nisu uhvaćene. Na V. i VI. rajonu postoje još 2 grupe podoficira sa kojima se radi.

Zagreb, 11. decembra 1942. Debeli (Musliman)-[1]«

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP—6611199.

1 Stjepan Puklek
2 Nikola Sladaković
3 Lutvo Ahmetović
4 Ivan Mećar
5 Grga Jankes
6 Ivan Denac
7 Janko Zrinjšćak
8 Dragan Carić
9 Josip Novačić
10 Marko Linarić
11 Ladislav Parfant
12 Josip Preskar
13 Petar Dozet
14 Franjo
15 Katica Hrušč
16 Marija Radović
17 Olga Kreačić Kovačić
18 Olga Kreačić Kovačić Žoga bila je tajnica Mjesnog odbora AFŽ početkom 1942. godine, a članice: Ankica Mokosek. Katica Hrušč Crna. Marija Kos. Sanda Štefica Šantić Matijašić i Ivanka Vitasović. Potkraj lipnja uhapšena je Olga Kreačić Kovačić Žoga, a Ankica Mokosek odlazi još prije u partizane tako daje tokom 1942. g. Mjesni odbor AFŽ nekoliko puta mijenjao sastav.
19 Ivan Jernej
20 Štefica Šantić Matijašić. Vidi dok. br. 212.
21 Ivan Mećar, tada organizacioni sekretar Mjesnog komiteta KPH Zagreb.

1942, prosinac 13.

Obavještenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Trinaeste proleterske NOV brigade »Rade Končar« o osnivanju operativnog štaba za rukovođenje napadom na Krašić

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Broj 43/42
dne 13. XII. 1942.

ŠTABU XIII UDARNE BRIGADE HRVATSKE[1]

U toku ove noći stigao je do našeg štaba komandant[2] i načelnik[3] »Cankarjeve udarne brigade«.[4] Dogovorili smo i potpuno se saglasili o zajedničkim akcijama između vaše i njihove brigade. Akcija o kojoj smo govorili jučer zaključena je, te je u svrhu jedinstvene komande formiran i operativni štab u koji su ušli sljedeći drugovi: komandant drug Ivetić,[5] komesar drug Belinić,[6] zamjenik komandanta Urban,[7] a zamjenik politkomesara načelnik štaba Cankarjeve brigade. Sada izrađujemo zapovijest za ugovorenu akciju.[8]

Izvršite sve pripreme i pripremite bataljone da budu spremni za pokret. Akcija će se izvršiti sutra.

Pazite da se o akciji među partizanima ne prepričava mjesto gdje će se voditi akcija.

Nastojte u toku današnjeg dana da isturite patrole u pravcu neprijateljskog garnizona i po mogućnosti saznajte što više o kretanju neprijatelja u mjestu gdje će se vršiti akcija.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

(M.P.)

Komesar
M. Belinić v.r.

Original, strojopis
Sign., AVU, Fond NOB, kut. 1471, reg. br. 1/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 34, str. 136

[1] »Rade Končar«

[2] Marjan Dermastia

[3] Narodni heroj Lojze Popek. Poginuo u selu Sveti Križ na Žumberku u siječnju 1943 god. kao načelnik Štaba Slovenske NOU brigade »Ivan Cankar«.

[4] Slovenska NOU brigada »Ivan Cankar«

[5] Vojislav Ivetić, operativni oficir Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«, poginuo 30 siječnja 1943. god. kod Krašića.

[6] Marko

[7] Marjan Dermastia

[8] Riječ je o napadu na Krašić

324

1942, prosinac 15.
Zagreb

Iz izvještaja Povjerenstva Centralnoga komiteta KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KPH o političkoj situaciji, organizacijskom stanju partijske i drugih masovnih antifašističkih organizacija u Zagrebu, kao i radu partijskih organizacija u varaždinskome, bjelovarskome i čazmanskom okrugu, te o radu obavještajne službe u Zagrebu

»Povjerenstvo C.K. K.P.H.
Zagreb

Centralnom Komitetu K.P.H.

Dragi drugovi,

Već smo vam odavno obećali opširan izvještaj i željeli smo da vam ga što prije pošaljemo, jer znamo kolik je vaš interes za stanje partijske organizacije u ovom dijelu Hrvatske ali kako vidite to obećanje iskupljujemo tek danas, a glavni uzrok tog zakašnjenja jeste čekanje na podatke, jer smo željeli da vam izvještaj bude što iscrpniji, a nismo imali potrebnih podataka iz raznih okruga kao i iz samog Zagreba.

Politička situacija. Nezadovoljstvo hrvatskih masa postaje svakim danom sve veće zbog pljačke, izgladnjavanja, terora i gonjenja na frontove. Kolonijalna zavisnost N.D.H. postaje sve očitija čak i onima koji su dolazak Pavelića primili sa simpatijama. Njihove iluzije da će slom Jugoslavije donijeti Hrvatskoj mir i nezavisnost rasplinule su se, a ostala je surova stvarnost rata za tuđe interese i bezumnog klanja po nalogu okupatora.

Zbog suprotnosti interesa osovinskih sila u našoj zemlji, zavisnost se N.D.H. ispoljava na osobit način, jer svako i najmanje pomjeranje odnosa

snaga u osnovi povlači za sobom krupne promjene u javnom životu i upravi N.D.H. Specijalno to izaziva trvenje u ustaškim vrhovima, koji su u tom pogledu pocijepani. Pavelićeva grupa naklonjena je više Italiji. Postoji uvjerenje među dobro informiranima da Pavelić ima prema Talijanima mnogo veće obaveze negoli su ustupci dosada učinjeni Italiji i veće negoli to odgovara njemačkim interesima. Pod njemačkim pritiskom te se obaveze ne ispunjuju (slučaj sa vojvodom od Spoleta[1]), ali podržavanjem te grupe u nekim pitanjima protiv njemačkog presizanja, (pitanje raspuštenja ustaša) Italija nastoji osigurati veći uticaj na N.D.H. Većina ostalih ustaških glavešina je naklonjena Njemačkoj, specijalno Kvaternikova grupa, klika viših oficira i od ministra osobito Košak.[2] Težnja je Nijemaca da upregnu u svoja kola i HSS i na taj način prošire bazu svog uticaja. Reakcionari iz vodstva HSS nisu neskloni toj kombinaciji i preko bivših svojih ljudi Tortića,[3] Košaka i drugih šuruju sa ustašama. (Kako smo vam ranije javili ustaše su internirali funkcionere HSS u sporazumu s njima). Stožer oko koga bi se imala okupiti ta banda imao bi biti »vojskovođa« Kvaternik[4] sa oficirskom klikom (Prpić[5] i drugi).

Zbog neuspjeha u gušenju narodnog ustanka u Hrvatskoj Kvaternik je bio smijenjen, ali on zato nije prestao biti čovjek s kim Nijemci računaju. Osim toga to ne bi imao biti jedini razlog njegova udaljavanja, nego bi to bio jedan momentalni ustupak Nijemaca Talijanima. A u posljednje vrijeme govori se o mogućnosti njegova skorog povratka.

Uslijed svojih poraza na Istočnom frontu i zbog opasnosti da Italija ne odpadne od osovine, Njemci su morali da odustanu od provođenja nekih mjera u N.D.H. koje su imali u planu i da učine Talijanima izvjesne koncesije (ne raspuštanje ustaških formacija, smijenjivanje Kvaternika i slično), ali nesumljivo je da Nijemci imaju presudnu riječ u N.D.H., i posljednji događaji, specijalno ulazak njemačkih trupa u dalmatinske gradove, govore u prilog mišljenju da je sličnim koncesijama kraj.

Glasove o otpadanju Italije od osovine potvrđivale su mjere koje je talijanska obavještajna služba poduzimala u Zagrebu. Talijanski su obavještajci domobranske oficire, za koje su znali da su anglofili, vrbovali da stupe u njihovu službu i da im za slučaj rata s Nijemcima šalju obavještenja preko koncertnih radio-aparata specijalno udešenih za ultra kratke valove.

Uza sve to jedan dio reakcionara iz HSS podržava veze s Talijanima i to posredstvom Kaptola, a sam Kaptol igra dvoličnu ulogu podržavajući veze s jedne strane s anglofilima, a s druge strane s ustašama. (Ima jedna neprovjerena, ali karakteristična vijest daje Stepinac[6] dao direktivu da se mlađi svećenici, do 35 godina, drže s ustašama, a stariji s englezerima.)

Protutalijanska grupa među ustašama u posljednje vrijeme postala je vrlo agilna. Tako je osnovan Odbor za pomoć postradalima iz južnih krajeva s očitom protutalijanskom tendencom, i namjera je da se preko tog Odbora stvara raspoloženje protiv Talijana i daju u tom smislu izjave, koje se ne mogu davati sa službenog mjesta.

Jedan od njemačkih zahtjeva bio je raspuštanje ustaških postrojbi i prevođenje njihovo u domobrane uz uslovno priznanje oficirskih činova. General Prpić, šef generalštaba (glavar glavnog stožera), inače jugoslavenski oficir, imao je da provede te mjere kao čovjek njemačkog povjerenja. Nijemci su time htjeli postići dvoje: prvo, oduzeti Paveliću svaku unutarnju podršku i dobiti potpunu kontrolu nad oružanim snagama N.D.H. i drugo, pojačati borbenu sposobnost domobranskih formacija.

Radi podizanja »morala« domobrana Nijemci su odlučili da vrate u zemlju sve legionare sa Istočnog fronta kao i sve regrute koji se obučavaju u Njemačkoj (Stokerau), u isto vrijeme su nove njemačke divizije poslane u N.D.H., i to iz dva razloga: prvo, radi pojačanja borbe protiv partizana u cilju njihovog »definitivnog« uništenja i, drugo, radi osiguranja jadranske obale za slučaj pokušaja stvaranja drugog fronta na Balkanu.

Dok se tako »vladajuća« klika otima o naklonost bilo jednog bilo drugog okupatorskog rivala, dotle narod krvari i gladuje, i strada pod strahovitim terorom.

Pavelićeva prehrambena politika, koja stanovništvo Hrvatske lišava najpotrebnijih živežnih namirnica i šalje ih u Njemačku, tako da i vojska i civilno pučanstvo gladuje, slanje hrvatskih vojnika na frontove Hitlera i Musolinija otvara oči i najzaostalijim masama i pospješuje uočavanje stvarnog položaja Hrvatske i sudbine koju su okupatori namijenili hrvatskom narodu.

Problem prehrane porodice je problem koji muči specijalno Zagrepčane, u prvom redu zagrebačke radnike, namještenike i činovnike. Opskrba Zagreba živežnim namirnicama potpuno je skrahirala.

Prvo zbog slanja raspoloživih rezervi u Njemačku, drugo zbog otpora seljaka da predadu ustašama svoje suviške po minimalnoj cijeni, treće zbog korupcije i nesposobnosti državnog aparata da organizira pravilnu raspodjelu onih namirnica što ih država opljačka. Uslijed takvih prilika cvjeta šverc i vlast ga tolerira, jer šverceri uglavnom snabdjevaju buržoaziju, pošto proletarijat i ostala sirotinja ne mogu da plate strahovito visoke cijene (mast 500 kuna, šećer 350 kuna, meso 1200 1800 kn). Bilo je slučajeva da su se i državna nadleštva snabdjevala u švercu (gume za auto). Seljaci sa svoje strane izgubili su povjerenje u kunu, i teško davaju hranu za novac već traže u zamjenu industrijske produkte kojih oni u gradu ne mogu više dobiti: cipele, odjeću, cigarete, petrolej i slično.

Žrtve specijalne prevare bili su državni činovnici, namještenici i radnici. Njima je njihova Zadruga obećala da će im osigurati dovoljnu količinu živežnih namirnica koje će oni plaćati posebnim bonovima, a ti se bonovi neće odmah otplaćivati već tek od januara 1943, i odbili su bonove kojima nisu skoro ništa mogli dobiti, jer masti i brašna nije bilo (to je išlo u šverc) ili su dobijali namirnice od sporednije važnosti, i to po mnogo višim cijenama nego drugdje. Tako će državni činovnici od januara otplaćivati bonove kojima nisu mogli nabaviti potrebne stvari i koje će morati dati za bilo kakvo smeće, jer se bonovi ne mogu vraćati.

Na tom delikatnom problemu ustaška država izaziva mržnju radnih masa i zbog toga što ustaše imaju specijalne magazine, mesnice itd. gdje mogu da nabave potrebnih stvari u velikim količinama.

Sigurno vam je poznato da se ustaška vojska hrani sasvim drugačije nego domobrani. Tako je isto sa Kulturbundom[7] i drugim fašističkim organizacijama. Ta banda ne trpi oskudicu.

Bilo je slučajeva da su činovnici pojedinih državnih nadleštava nabavili kolektivno veće količine drva ili živežnih namirnica. Kraft,[8] koji je sad šef ureda za prehranu, dao je sve te stvari zaplijeniti i poslati u Njemačku ili razdijeliti domaćim Nijemcima. Kraft se prijeti da će pretraživati kuće i oduzimati spremljenu zimnicu.

Nemirom i brigom oko ishrane zahvaćeni su danas i oni slojevi koji ranije nisu osjećali oskudicu u tom. U kakvom su tek položaju radničke porodice, kad se nadnice ne smiju povećavati, a cijene naglo rastu, o tom nije potrebno specijalno govoriti. Radničke porodice formalno gladuju.

Interesantno je da smijenjeni Tot[9] i njegovi prijatelji sada šire glasove daje on namjerno dezorganizirao nakup žita i druge hrane da bi što manje tih produkata bilo izvezeno u Njemačku.

Ali nije samo pitanje ishrane koje uznemiruje hrvatske mase. Mobilizacija i rad u Njemačkoj to su dva problema koji muče ljude i oni se na razne načine dovijaju da ne idu u vojsku ili da se iz nje izvuku, a ako su na radu u Njemačkoj da bilo kako dođu natrag. Vojnih bjegunaca i dezertera iz Njemačke ima svakim danom sve više. Zbog toga su ustaše već ranije priređivali lov na ljude, masovna hapšenja po ulicama, racije, blokade, i to prije samo zbog vojske, a sada i radi slanja na rad u Njemačku. Došao nam je u ruke dokument Hrvatskog Domobranstva koji o tome govori pa vam ga šaljemo da ga vidite. Prosječan se građanin u Hrvatskoj osjeća kao gonjena zvijer.

Ustaški teror ne jenjava. Ti su banditi odlučili da unište sve svoje političke protivnike koji su u njihovim rukama, jer »ne će ostavljati osvetnike«, a nisu prezali od uništavanja djece koju su u Kozari pohvatali. Revolt masa protiv ustaških zvjerstava u zatvorima, logorima itd. prisilio je ustaše na manevar. Oni su »smijenili« krvavog Didu Kvaternika[10] i na njegovo mjesto postavili jednog šestojanuarca Dr. Cimpermana.[11] To je bila samo komedija. Cimperman je bio samo figura, a stvarni šef policije ostao je Dido Kvaternik. Sada su napokon smijenili i Cimpermana, koji je u posljednje vrijeme više puta podnosio ostavku, i postavili opet jednog prokušanog bandita Crvenkovića[12] (ranije Rot).

Ali nije ostalo samo na nezadovoljstvu. Svakim danom sve više jača svijest da je potrebno srušiti krvavi ustaški režim. Ta svijest o potrebi rušenja ustaškog režima nije se razvila bez veze sa pobjedama Crvene Armije i borbom partizana. Danas je devet desetina Hrvata uvjereno da će Njemačka izgubiti rat i da će prema tome nestati ustaška banda koju drže na vlasti bajonete okupatora. A pitanje na koje svi traže odgovor jeste: tko će doći poslije ustaša?

Pojedinci prema svojim interesima i sklonostima različito odgovaraju na to pitanje. Ali sve više preteže mišljenje da su samo dvije mogućnosti: ili londonci ili partizani. Misao na mogućnost povratka stare Jugoslavije, kod velike većine hrvatskog naroda izaziva strah od četničke osvete nad njima za ustaške zločine. Vijesti o klanju Hrvata u Dalmaciji od strane Dražinih[13] četnika daju svima mogućnost da vide kakva bi bila sudbina hrvatskog naroda u slučaju povratka londonaca.[14]

Velik dio Hrvata polaže svoje nade u partizane. Sve je jače uvjerenje da partizani ne samo da spašavaju čast hrvatskih naroda, nego da su garancija za njegovu budućnost. Pojedini svijesni rodoljubi postavljaju stvar tako da treba stupati u partizanske redove bez obzira na to hoće li partizani pobijediti ili biti uništeni. Ima čak slučajeva da se pojedini ustaše javljaju u partizane, specijalno oni koji su bili nasilno začlanjeni kao što je bio slučaj sa članovima Hrvatskog Sokola. Osobito su partizani popularni među proletarijatom i postoje velike mogućnosti da se mobiliziraju proleterske mase, kako Zagreba tako i ostalih hrvatskih gradova u partizansku vojsku.

Ali uza sve to povoljne momente ima jedan koji pokazuje našu veliku slabost: hrvatski seljak ne ide u partizane. Naši drugovi nisu uspjeli da uvjere hrvatskog seljaka da je jedini pravi put pristupanje partizanima, i u tom pravcu treba još mnogo da se uradi. Velika smetnja u mobilizaciji hrvatskih seljaka u narodno-oslobodilačku vojsku jesu ostaci uticaja HSS. Iako danas HSS kao organizovana partija ne postoji, haesesovština je glavna kočnica narodne borbe i prema tome glavna podrška okupatora i ustaša.

Pojedini funkcionari HSS ne zadovoljavaju se samo da koče borbu. Oni pristupaju prikupljanju svojih ljudi i osobito organiziraju zaštite, ne za borbu protiv okupatora nego da od nje stvore kontrarevolucionarne crne stotine. Kako smo već javili mjesto Kovačevića[15] postavljenje za zapovjednika Zaštite Rešković,[16] a agenti HSS odlaze na selo da organiziraju zaštitu. Nedavno je po tom poslu bio u Sv. Ivanu — Zelini i sam Kovačević, koji je oštricu kritike uperio protiv partizana-komunista. Osobitog uspjeha do sada nisu imali, jer su se uglavnom namjerili na naše ljude.

Dakle, reakcija se mobilizira i organizira, ali uza sve to pojedini dalekovidniji HSS-ovci vide da će svi oni koji se ne pridruže narodnoj borbi biti pregaženi, i spremni su da surađuju s nama bez obzira na stav vodstva HSS. O nekima od njih već smo vam pisali, a sada se javljaju novi o kojima vam momentano ne možemo ništa konkretnije javiti.

Pregovori s HSS. Mi smo vam već pisali o tim pregovorima i vi ste o njima prilično informirani bilo od nas bilo od druge strane (drug Mika).[17] Vi ste nas zbog tih pregovora prekorili zbog političke nebudnosti i zbog toga što smo se bez vašeg znanja upustili u tako krupnu stvar. Mi danas vidimo da smo pogriješili, ali smatramo potrebnim da vam objasnimo motive koji su nas na te pregovore naveli.

Kad smo preko jednog simpatizera dobili obavijest da jedan od funkcio-

nara HSS želi da razgovara s nama, mi smo se pozivu odazvali i premda nismo imali iluzija da će vodstvo HSS pristati na sporazum, mi smo nastojali da čitavu Seljačku Stranku predobijemo za saradnju. Na takav nas je korak osim naše želje da se ujedini čitav hrvatski narod u borbi protiv okupatora, što bi pristajanjem na suradnju s nama bilo olakšano, naveo i članak druga Fišera[18] u Glasu Hrvatskog Zagorja br. 2. pod naslovom:[19] Najnoviji razvoj unutarnjeg i vanjskog političkog položaja oslobodilačke borbe hrvatskog naroda. U tom članku drug Fišer govoreći o posljedicama sovjetsko-engleskog sporazuma o savezu i o saradnji poslije rata među ostalim kaže: *»Najveća smetnja... izraženom u ugovoru od 26. svibnja.«* (str. 4—5). U tom pasusu učinio nam se osobito važan stav: *oni* (vodstvo HSS i slične grupe) *će se ili morati jasno opredjeliti za politiku odlučne borbe protiv okupatora i ustaša ili...* Mi smo smatrali da ćemo pregovorima olakšati HSS da kao cjelina zauzme taj jedino pravilan stav, a nismo vodili računa o tome da HSS kao stranka u stvari ne postoji, već da se raspala na grupice sa najrazličitijim stavovima i interesima.

Što se tiče vašeg prijekora o nemanju prava možemo da vam kažemo da mi nismo ni na kraj pameti imali namjeru da uradimo nešto bez vašega znanja i odobrenja, ali u vrijeme kad su pregovori započeli mi nismo imali vezu s vama, jer nam drug koji je primao partizanske kurire (Jernej)[20] nije htio da preda ni jednog od njih, a drugovi koji su nam u pitanju veza mogli pomoći (drug Marko)[21] bili su kod vas. Međutim mi smo imali drugu mogućnost da obavjestimo druga Tita, ali mi uvjereni da činimo dobru i pametnu stvar, nismo ni pomislili da tu mogućnost iskoristimo.

Nama je sada drago da pregovori nisu uspjeli a drago nam je još i to da su ti pregovori još jednom pokazali kakva se banda nalazi u vodstvu HSS, jer ta banda danas odbija saradnju s nama ne zbog toga što »nije još vrijeme«, to se oni ne usuđuju kazati, već od straha za svoje glave.

Stanje partijske organizacije. Ugled i uticaj naše partije na mase svakim danom je sve veći, ali naša najveća slabost jeste u tome što naše partijske organizacije ne mogu organizaciono obuhvatiti sve one ljude koji simpatiziraju s narodno-oslobodilačkom borbom i spremni su da i sami nešto urade.

Po liniji N.O.O. i A.F.Ž. vrlo se malo uradilo kako u Zagrebu tako okolnim okruzima. Isti slučaj se opaža kod SKOJ-a gdje je vrlo malo postignuto na ostvarenju Saveza Mlade Generacije. Sve je to posljedica slabosti naših partijskih organizacija koje zbog čestih provala uslijed slabog držanja pojedinih partijaca moraju najveći napor uložiti u sređivanje organizacija, sprečavanje širenja provala, hvatanje veza i slično. Zbog toga naše partijske organizacije i njihovi forumi nisu još postali politički rukovodioci masa, već se čitava njihova aktivnost iscrpljuje u održavanju veze i rješavanju svakodnevnih tekućih poslova.

Osnovna slabost zagrebačke partijske organizacije jeste što obuhvata relativno mali broj industrijskog proleterijata. Ima velik broj industrijskih poduzeća u Zagrebu gdje ne samo što nema partijske jedinice, već uopće ni

N.O.O., ni odbora, pače ni povjerenika N.P. Druga je velika slabost zagrebačke organizacije nedovoljna budnost prema konfidentima. Konfidentima je više puta uspjelo da se uvuku u naše redove i da nam zadadu vrlo jake udarce. Tačno je da se konfidenti nisu uspjeli uvući u Partiju, ali su se stalno pojavljivali na periferiji Partije, osobito oko nekih uličnih jedinica, koje su zbog toga bile prozvane »konfidentskim« jedinicama.

Osim spomenutih slabosti, zagrebačka mjesna organizacija trpi od teoretske neizgrađenosti rukovodećih drugova kako u rajonskim tako i u samom mjesnom komitetu. Mogućnosti koje su postojale da drugovi steknu izvjesno teoretsko znanje (partijski kurs) nisu se dovoljno iskorištavale. Rukovodećim drugovima mnoga organizaciona pitanja nisu bila jasna. Tako rad u partijskoj jedinici nije bio pravilno postavljen, niti je bilo pravilne podjele rada niti odgovornog plana po mnogim važnim pitanjima kao na pr. po SKOJ-u. Nakon sakaćenja jedinica uslijed provala nisu se oslabljene jedinice fuzionirale, već su zadržale jedinice od po 2 člana pače od jednog člana. Rukovođenje vanpartijskim organizacijama (N.P., N.O.O., A.F.Ž.) nije bilo pravilno, tako na pr. Mjesni Odbor N.P. nije rukovodio radom Kotarskih Odbora, niti su oni primali direktive od njega, već su to radili R.K., a partijska kontrola provodila se nepravilno i kruto. Tako na sastanke Odbora N.P. kao pomoć i kontrola nisu išli članovi Kotarskog Odbora N.P., nego član jedinice koji je tu komandirao. Na taj se način vanpartijske organizacije nisu osamostaljivale niti razvijale. Još jedna znatna slabost mjesnog partijskog rukovodstva jeste nedovoljno poznavanje kadrova, zbog čega su uvijek u neprilici kad treba organizirati neki novi sektor rada. I pitanje konspiracije i čuvanje partijske organizacije postavljeno je naglavce. Tako je radi čuvanja partijske organizacije na željeznici bila uvedena praksa da u M.K. ne bude nijedan član željezničkog rukovodstva. Predpostavka je dakle bila da će provala doći od M.K. Isto tako čini nam se vjerojatnim da je direktiva potpunog odvajanja SKOJ-a od Partije data zbog toga što se na taj način htjelo zaštititi Partiju od provala po liniji SKOJ-a. Dakle mjesto da partijsku organizaciju čuvaju pojačanjem konspiracije i dobrim držanjem pred klasnim neprijateljam, odgovorni su drugovi pošli putem nevjerovanja u tu mogućnost
i pokušali su da zaštite partorgu ili dijelove partorge mijenjanjem organizacionih principa naše Partije. Mi ranije mjesnoj organizaciji nismo pružili potrebnu pomoć za svladavanje svih tih nedostataka, ali u posljednje vrijeme to stalno činimo.

Zagrebački Mjesni Komitet. Kratki historijat.[22] Početkom marta 1942. g. brojioje M.K. 5 članova...« »... Sada M.K. broji 5 članova, a predviđen je još sekretar Željezničkog rukovodstva. Dolazak druga Pere[23] mnogo je koristio komitetu i uvjereni smo da će uz našu pomoć komitet pravilno riješiti sve zadatke koji su predanj postavljeni.

Sadašnje stanje Mjesne Partorge. Rejoni su podjeljeni prema priloženom planu. I. rajon još nije uspostavljen, već su ostaci ranijih jedinica još uvijek

povezani na II. i III. R., ali uskoro će se moći formirati privremeni R.K. U najnovije vrijeme odlučeno je da se V. i VI. R. opet spoje...«[24]

»... *Provale i hapšenja,* Mjesnu partorgu znatno su oslabile stalne provale koje su ranije zahvatele sad jedan sad drugi rajon, a u posljednje vrijeme, pred tri mjeseca, zahvaćeni su gotovo svi rejoni odjedanput. Osim partijaca pao je i velik broj simpatizera. Samo konfident Kurelac[25] provalio je oko 100 simpatizera, a provalom kožaraca uapšeno je u par dana 40 simpatizera.

I. Rejon bio je potpuno razbijen provalom po Direktoru.[26]...«

»... Rad među vojskom.[27] Posljednja provala među oficirima o kojoj smo vam pisali, znatno je oslabila naše veze s vojskom. Uapšeno je bilo 40 oficira i podoficira od kojih je 22 pušteno, a 18 izvedeno pred prijeki sud. Osim toga apšeni su neki oficir i podoficiri (mi znamo za dvojicu) po drugoj liniji, a provala je uslijedila preko N.P. jer je jedna drugarica zaposlena po sanitetu znala jednog podoficira po imenu, a ovaj je onda provalio oficira s kojim je radio. Oficir II.[28] se dobro drži i do sada još nikoga nije provalio.

Kako je prva provala nastala ne znamo tačno. Bilo je više mogućnosti, a baš smo jučer doznali najvjerojatniju. Po toj vijesti provala je uslijedila preko SKOJ-a. U SKOJ se naime uvukao jedan izdajica po imenu Satler[29] i on je provalio SKOJ-evca Švarca, a ovaj SKOJ-evca Vuletića iz Narodne Zaštite. Vuletić je ne znajući po kojoj je liniji provaljen, provalio dva oficira iz Narodne Zaštite: Jeličića i Djuranovića. Prvi se dobro drži, a drugi je pričao pošto su mu se zagrozili da će mu mučiti ženu. Nakon toga su nasumce bili hapšeni oficiri iz raznih ustanova i mnogi su od njih priznali razne stvari te su zadržani, a neki su već pušteni. S jednim od zadržanih III.[30] održavali smo vezu.

Druga je mogućnost da su svi ti oficiri bili već ranije sumnjivi i da im je GESTAPO podmetnuo provokatora kome su oni nasjeli, jer su prilično nekonspirativni, a prilikom iskrcavanja Amerikanaca u Afriku postali su još neoprezniji.[31] Za ovu mogućnost govori i slučaj za ženom Lj.[32] Čačića, koji vam je donio Hullove aparate.[33] Nju je policija bila uapsila još prije odlaska njena muža u partizane i nakon malo sati držanja u pritvoru pustila, ali joj se zagrozila da će je ustrijeliti u slučaju ako bilo kome kaže nešto o tom apšenju. I ona nije ni svom mužu ništa o tome kazala. Policija je tražila od nje podatke o licima s kojima se Čačić druži izgleda da je ona neke podatke dala. Poslije odlaska njenog muža pratili su je agenti na posao i s posla (Okružni ured), a kad je bilo apšenje oficira vodili su joj u stan jednog od njih i na suočenju tražili da priznaju da se poznaju, što su oni odbili.

Treća mogućnost je daje provala nastala preko podoficira Rilova[34] koji je nasjeo nekim provokatorima koji su mu nudili oružje: šmajsere, pištolje, bombe i dr. On bi onda provalio Djuranovića i tako redom dalje.

Nama se čini najvjerojatnijom prva kombinacija, a moguće je da su se sve kombinacije spiele u jedan čvor.

Poslije te provale nama je u Zagrebu ostalo mali broj veza s vojskom, osobito odkad smo druga Obavještajca[35] predali drugu Stevi[36], te smo tako sa

velikim brojem oficira, s kojima Obavještajac drži vezu, tek u indirektnoj vezi. Ove sve veze nije držala mjesna organizacija, nego Povjerenstvo.

Mjesna organizacija imala je dva kružoka podoficira po 4 člana koji su oko sebe okupljali oko 40 podoficira. Pročelnik prvog kružoka provaljen je u vezi s drugaricom Sandom[37] koju je policija pratila i uapsila ih u njegovom stanu baš kad su oboje umnožavali »Historiju«. Pročelnik se slabo držao i tako je palo 12 oficira. Sve ostale veze još nisu pohvatane. Na V. i VI. rajonu postoje još dvije grupe podoficira.

U drugim gradovima osim u IV.[38] i V.[39], nemamo veze s vojskom, a ono što u ta dva grada postoji nije se moglo valjano iskoristiti zbog nerazumijevanja drugova iz Štaba II. Zone koji nisu smatrali potrebnim da se povežu s tamošnjim oficirima, iako su nam oni nudili VI.[40] Ranije su pače mislili na VII.[41], i objektivni uslovi da se to izvede uz pomoć jednog partizanskog bataljona postojali su, ali sada zbog promjenjene situacije nema više mogućnosti za to.

Partizani. Iako mobilizacija u partizane nije provedena onako kako bi se moglo i kako bi se trebali, u posljednje je vrijeme otišao u partizane lijep broj zagrebačkih radnika, omladinaca i drugih. Od 1. septembra stupilo je u partizansku vojsku 178 ljudi, a otpremni odbor radi vrlo dobro. Spomenuta cifra znači u poređenju sa ranijim ciframa znatan napredak.

Jedan neuračunljiv drug skrivio je da se nije veći broj partizana otpremio. To je drug Žuti (Jernej) koji se postavio kao prepreka između partorge i partizana i koji je uzurpirao pravo da šalje u partizane neprovjerene ljude, da daje karakteristike, da bez odobrenja napušta svoje mjesto, da samovoljno troši novac NOF-onda itd. Kad su nama zbog momentalnog prekida veza s vama bili potrebni partizanski kuriri da bismo preko njih uspostavili prekinutu vezu, on nije htio da nam preda nijednog kurira. A kad gaje Povjerenstvo pozvalo da dade izjašnjenje zbog toga, kao i zbog slanja konfidenta Jordana u partizane i zbog samovoljnog napuštanja svoga mjesta i nepredavanja veza zamjenika zbog čega je otprema partizana zapela baš u vrijeme kad su bile u jeku racije i blokade, on nam je napisao suludo i drsko pismo i nazvao nas »salonskim intrigantima«. Mi smo odlučili da ga smijenimo, pisali smo Štabu II. Zone da ga pozove k sebi, poslali smo optužni materijal protiv njega i odredili partijsku komisiju nad njim, a njemu smo naredili da preda sve veze. On se nije pokorio i zbog toga je donesen zaključak da se likvidira, ali on je nestao. Iz najnovijeg pisma drugova iz Štaba II. Zone vidimo da je on zadržavao poštu koja je bila upućena nama. Mi sumnjamo da je konfident.

Jedan ozbiljan nedostatak Štaba II. Zone jeste to što se on po našem mišljenju pretvorio u Štab 13. Brigade, a ne rukovodi sa svima partizanskim jedinicama na svom terenu, tako na pr. Kalničkom i Moslavačkim Odredom. Drugovi iz Štaba ne će moći da osiguraju pravilno rukovođenje svojim jedinicama, dok ne popune svoj Štab i dok ne formiraju Odjeljenje svoga Štaba u Zagrebu, što su oni dosada propustili da učine. Što se tiče popunjenja Štaba

Zone, molimo vas da im vi pomognete da tu važnu stvar što prije urede, a što se tiče Odjeljenja Štaba, mi smo odlučili da jednom drugu predamo te poslove, a poslije ćemo prema potrebi povećati broj drugova.

U posljednje vrijeme mi sa drugovima iz Štaba II. Zone nismo zadovoljni. Oni nimalo ne mare za ono što mi njima pišemo. Smisao njihovih odgovora po prilici je ovakav: mi imamo vezu s Ćaćom[42], zadatke koje nam je postavio izvršili smo i šta nam sad vi dosađujete. Šaljemo vam prepis njihovog posljednjeg pisma da se sami uvjerite. Drug Marko je imao da dođe u Zagreb zbog organiziranja Odjeljenja Štaba, ali on nije došao, iako je drugarici Zineti[43] obećao da će oko 25 prošlog mjeseca doći. Mi smo ga zvali i zbog organiziranja prelaza druga Konspiratora[44] i drugih uglednih simpatizera, ali on nije dolazio, a sad kad je sam u Štabu još će manje dolaziti. Drugovi se iz Štaba, kako vidite, prema zagrebačkom Povjerenstvu ne odnose kao prema svojem partijskom rukovodstvu. Ali mi ćemo dovesti stvari u red.

Oslobođenje krasnoarmejaca. Zagorski partizani oslobodili su petoricu oficira Crvene Armije koji su kao ratni zarobljenici radili na jednom njemačkom posjedu kod Bizeljskog. Kad smo doznali da se spomenuti drugovi nalaze tamo i da su drugovi iz krapinskog okruga uspostavili s njima kontakt, mi smo krasnoarmejcima pisali pismo na ruskom i u njemu ukratko iznijeli međunarodni položaj, pitali ih za postupak s njima u zarobljeničkim logorima
i za njihovo mišljenje o mogućnosti prelaza u partizane, pitali smo ih još da lije ko od njih član SKP(b) i tražili smo da nekolicina od njih dade lične podatke o sebi i da naznači jedinicu u kojoj su služili. Oni su nam odgovorili da je postupak s njima nečovječan, daje u nekim logorima izginulo do 70% sastava, da hoće u partizane, dali su podatke o sebi, ali na pitanje o pripadnosti partiji nisu odgovorili. Njih je oslobodila jedna zagorska partizanska četa, ali mjesto da ih povede prema Žumberku, odvela ih je prema Kalniku. Mi smo obavijestili o stvari Štab II. Zone, a kalničkom Odredu javili smo da ih otpremi preko Štaba II. Zone u Glavni Štab.

Veze sa slovenskim partizanima. Pružila nam se mogućnost da uspostavimo veze između slovenskih partizana iz Kozja i zagorskih partizana. Uspostava veza još nije gotova, ali je u toku, mi smo slovenskim partizanima dali javku i o tome obavijestili Zagorce [45] Njihov međusobni kontakt bio bi vrlo koristan i za jedne i za druge, a osobito za drugove Slovence, koji imaju vrlo loše veze sa svojim Poveljstvom. A postoji mogućnost zajedničkih akcija, osobito oslobođenje ruskih zarobljenika, kojih ima više stotina.

Udarne grupe. Udarne grupe koje su se ranije, u februaru, bile formirale pokazale su se nedorasle zadacima koji su bili pred njih postavljeni. One su u stvari postojale samo na papiru, a kad se od njih tražilo da izvrše neku likvidaciju ili slično, onda su zakazale, i tek se po koja grupa našla spremnom da izvrši postavljene joj zadatke. Osim toga posljednja grupa od 20 članova raspršena je uslijed provale i apšenja. Pred oko 2 mjeseca bilo je postavljeno pred mjesnu organizaciju da se formira čvrsta grupa (15 udarnika) u koju će

svaki rajon dati po 3 udarnika, ali se to nije provelo. Sada je na osnovu vaše direktive postavljen pred mjesnu organizaciju težak zadatak, i već se pristupilo njegovom provođenju.

Narodno-Oslobodilački Front. Već smo vam pisali da je stanje N.O.O. nezadovoljavajuće. Osnovna je slabost N.O.O. bila što su vrlo slabo djelovali politički i što se nisu omasovili. Jedan je razlog tome bilo i to što je organizacija N.P. apsorbirala većinu aktivista koji su se mogli zaposliti po liniji N.O.O. To se osobito ispoljavalo u Zagrebu, gdje su u stvari postojale dvije paralelne organizacije: N.O.O. i N.P., od kojih su N.O.O. životarili, a N.P. je bila masovna. Da bi se to stanje popravilo, tj. da bi se N.O.O. pojačali kadrovima N.P., mi smo na osnovu iskustva sa oslobođene teritorije odlučili da spojimo te dvije organizacije na taj način što će N.O.O. uzeti u svoje ruke čitav rad, a prikupljanje će se vršiti preko odbora NOF-onda koji će mu biti podređen. Na taj način će se moći formirati i mjesni N.O.O. što do sada nije bilo uspjelo usprkos svega našeg urgiranja. U N.O.O. su ušli drugovi iz mjesnog odbora N.P., drug iz pokrajinskog Odbora N.P. kao i drug koji je ranije bio predviđen za predsjednika N.O.O. Mi se nadamo da će ovakvo rješenje pridonijeti razvitku rada po liniji NO Fronta.

Formiranje Antifašističkog Vijeća Narodnog oslobođenja u Bihaću, o čemu je javila »Slobodna Jugoslavija«, primljeno je sa velikim oduševljenjem od naših simpatizera i svi traže od nas detaljnija obavještenja, pa vas molimo čim dobijete taj materijal odmah nam ga pošaljite. Isto tako nam je potreban sav materijal sveslavenskih kongresa.

Antifašistički Front žena. Ni po tom pitanju nije se mnogo učinilo ni u Zagrebu ni u okolnim okruzima. Ranije je postojao u Zagrebu mjesni A.O.Ž., ali poslije provale drugarica koje su u njemu radile izgubile su se sve veze, jer je rad bio postavljen nepravilno tako da partijske jedinice nisu formirale i kontrolirale osnovne A.O.Ž., nego je formiranje Odbora bilo potpuno prepušteno mjesnim A.O.Ž., koji bez pomoći partije nije mogao mnogo da učini, a nakon provale Partije nije mogla da odmah pohvata pokidane veze. Kasnije se ispravila greška pa se prešli na formiranje osnovnih A.O.Ž. preko partijskih jedinica, a sada još treba formirati mjesni A.O.Ž.

Rad s omladinom. SKOJ je bolno pitanje zagrebačke mjesne organizacije. Uslijed stalnih provala koje su se dešavale zbog nedovoljne konspirativnosti SKOJ-evaca i zbog slabe pomoći od strane Partije, kao i zbog drugačije podjele gradskog teritorija po skojevskoj liniji (Istočno, zapadno, i rukovodstvo centra, kvartovi) SKOJ-evska je organizacija trpjela, veze su se stalno trgale i teško uspostavljale, a čitavi kvartovi (na pr. Martinovka) gubili. Kao najveći nedostatak pokazao se to što partijske jedinice nisu radile po SKOJ-u, nije bile u ćeliji člana odgovornog po radu s omladinom, nikakve veze Partija nije imala sa osnovnim SKOJ-evskim jedinicama te im nije mogla ukazati bilo kakvi pomoć. Uslijed posljednje provale SKOJ je osobito teško stradao. Pala jt drugarica iz Pokrajinskog Povjerenstva[46] i mnogi SKOJ-evci, jer je jedan oć

mm»

uapšenih, Satler, postao izdajica i provalio mnoge drugove, a ostali su se prestrašili, osobito studenti koji su predlagali da budu prebačeni na drugi sektor, tj. da se studentski sektor SKOJ-a likvidira. Da bi se mogle pohvatati potrgane veze bilo je potrebno da dozovemo natrag u Zagreb drugaricu iz ranijeg M.K. SKOJ-a koja je sada sekretar O.K. za Čazma SKOJ-a[47]. Sada se uz pomoć druga Mit.[48], uz pomoć mjesne partorge i uz našu pomoć formira mjesno rukovodstvo SKOJ-a i osigurava pomoć Partije SKOJ-u.

Nepovezanost SKOJ-a s Partijom došla je do izražaja i u tome što je ranije SKOJ imao svoje odbore N.P. kao i odbore A.F.Ž. Ne znamo što je rukovodilo drugove da daju takve direktive, ali to je imalo kobne posljedice na SKOJ, jer mu je na taj način oduzeta partijska pomoć kad mu je bila najpotrebnija.

Narodna Pomoć. Kako smo već spomenuli mi smo u Zagrebu organizaciju N.P. spojili s N.O.O. Narodna pomoć je do sada bila najmasovnija vanpartijska organizacija, ali ni ona nije funkcionirala kako valja. U Zagrebu se nagomilala masa sanitetskog materijala i uza sva naša nastojanja i forsiranja nije još sve to otišlo napolje. Sada izgleda da će se konačno to pitanje riješiti.

Varaždinski Okrug. Nakon prvih akcija naših partizana u travnju i svibnju o. g. i njihovog povlačenja u Bilo-Goru, došlo je do velike reakcije sa strane ustaša i poubijan je i uapšen velik broj naših aktivista i kadrova. Dva člana O.K. su uapšena, a Bobić Florijan isto član O.K. junački je poginuo u borbi s neprijateljem u okolici Varaždina. U kotaru Ludbreg su poapšeni svi članovi osim jedne jedinice, a mnogi članovi su poginuli u borbama. Zbog tih masovnih apšenja i pogibije naših najboljih drugova rad je zastao. U lipnju i srpnju izvršena je reorganizacija, no rad je veoma slabo napredovao. Pošto je reakcija ustaških vlasti bjesnila u čitavom Zagorju, te je slično stanje bilo i u krapinskom i zagrebačkom okrugu, te smo našli za potrebno da održimo zajedničko savjetovanje članova tih komiteta, što je i učinjeno. 26. VII. bilo je prvo, a 16. VIII. bilo je drugo. Prvom savjetovanju prisustvovao je drug Konspirator. a drugom pored njega i drug Fišer.

To savjetovanje donijelo je vidnih rezultata u budućem radu u pojedinim okruzima, a isto tako u varaždinskom okrugu. Izvršena je reorganizacija i nadopuna O.K. u koji je ušao i jedan drug iz Međimurja. Doneseni su konkretni zaključci o zadacima koji su se odmah počeli u djelo provađati. Kao naročiti zadatak bilo je postavljeno prodiranje u industrijska i rudarska mjesta.

Kotar Varaždin: Postoji M.K. Varaždina. U samom Varaždinu imamo za sada 2 N.O.O. koji pokazuje dobru volju za rad, dok u kotaru ima još 2 općinska N.O.O. sa po 4 čl. Oni su tek počeli s radom.

A.F.Ž: Postoji jedan odbor koji dosta slabo radi.

SKOJ: Skojevski rad stoji bolje od svih ostalih i proširuje svoj rad. Škola i radnička omladina je obuhvaćena, no u tvornice se još nije uspjelo dovoljno prodrijeti i tu je dosta slabo. Obuhvaćena je omladina u svim kotarevima i radi se na formiranju kotarskih komiteta.

Tehnika: Napokon je i ona proradila i radi prilično dobro. U mjesecu studenom umnožili su 100 kom. Biltena br. 17—18—19, 200 kom Pionira br. 1., 100 kom. konspiracije[49], 1000 govora Staljina, 283 kom. Glasa Hrvatskog Zagorja i 2000 kom. letaka »25 God. Vel. Okt. Rev.«

N.P. ima u Varaždinu 9 odbora koji obuhvaćaju 80 ljudi.

Tivar: Razgovaralo se sa povjerenikom HRS o osnivanju N.O.O. i on se složio. Stvar mu je potpuno jasna, i bio je na sastanku delegata kotarskih N.O.O., koji se održao 20. IX. o. g. za varaždinski okrug. Preko njega seje prodrlo do ostalih radnika i obrazovana su 3 N.O.O. u tvornici. Od svakog tog odbora po jedan drug (kandidat) ušao je u Glavni Odbor tvornice. Dobivaju i čitaju svu našu štampu i vole da rade, te skupljaju novac i stvari oko 1200 Kn mjesečno. Vlasti sa upravom tvornice pravili su veliku presiju na radnike, da svi članovi HRS moraju stupiti u ustaški pokret, no drugovi su uspjeli i na sve radnike toliko uplivisati, da se tome nisu pokorili iako su se grozili da će svaki koji ne pristupi biti otpušten i poslan u vojsku.

Kotar Ivanec. Pod konac mjeseca kolovoza došlo se u vezu s rudarima u Ivancu. Rad se počeo povoljno razvijati i održan je sastanak s rudarima. Formiran je privremeni kotarski N.O.O. koji obuhvaćaju 40 ljudi. U isto vrijeme u općini Lepoglava obrazovana je grupa simpatizera i došlo se u vezu s kaznionicom.

Kotar Novi Marof. U kotaru Novi Marof još nije uspjelo uspostaviti partorgu. U općini Novi Marof formiranje općinski N.O.O. sa zadatkom da formiraju odbore u svim selima. Uskoro će biti formiran kotarski N.O.O. To ide dosta polako, jer su tu seljaci uglavnom HSS-ovci, no rad, iako polako napreduje, i neki vodeći HSS-ovci toga kraja rade po njihovim uputstvima i povezani su sa našim drugovima.

Kotar Ludbreg. Svojevremeno je rad stajao najbolje u ovom kotaru, no došlo je do apšenja naših drugova tako da je samo jedna jedinica ostala pošteđena i rad je zastao. Postoji kotarski komitet i dvije općinske jedinice. Imade tri seoska N.O.O. svaki sa 4 člana i obuhvaćaju 38 ljudi. N.P. obuhvaća 32 člana.

Kotar Koprivnica. Kotar Koprivnica spadao je u okrug Bjelovar no uslijed velikih apšenja u bjelovarskom okrugu, pokidane su sve veze koje su i prije dosta slabo funkcionirale. Kad su ostali odcijepljeni od O.K. Bjelovar došli su u vezu s O.K. Varaždin koji im daju uputstva. To je imalo biti samo privremeno i ovih dana imao je biti sastanak sekretara O.K. Bjelovara sa predstavnikom O.K. Varaždina, da to pitanje definitivno riješe. Tamo postoji jedna jedinica od 4 čl. i 2 odbora N.P. koji obuhvaćaju 60 ljudi. U formiranju je kotarski N.O.O.

Kotar Čakovac. Dolaskom mađarskih okupatorskih četa u Međimurje rad se mnogo otežao. O.K. Varaždin šalje tamo 2 druga (Zormana[50] i Hajdarevića[51]) da ožive partijski rad, što im je dobrim dijelom i pošlo za rukom. Uspjelo je uspostaviti veze s Prekomurjem. Rad je mnogo oživio i

održavani su veliki sastanci pod vedrim nebom, dijeljeni letci, farbani zidovi i klupe parolama i slično. Obrazovan je odbor za nabavku oružja, no on nije dospio ni da proradi jer je policija doznala za taj sastanak i uapšena su najprije 2 partijca i nekoliko omladinaca koji su pod batinama priznali sve. Došlo je do masovnih apšenja i uapšeno je 40 drugova i dvije drugarice. Vrlo slabo seje držao M.K. Čakovca. Zorman priznaje sve iako je bio dobar i marljiv na terenu dok je bio vani, Hajdarević se prilično dobro drži bio 11 puta tučen no slomljen priznanjem ostalih priznaje i sam. Ing. Hidvegi[52] i još dva druga pot-pisuje priznanje u kojem traže olakšujuću kaznu. Provaljeni su neki ljudi u Prekomurju, svega 11 drugova, tako daje u logor u Szombathely otpremljeno 53. Suđenje je bilo ovog proljeća u Pečuhu. Osude su se kretale od 4—6 godina.

U Prekomurju rade dalje i započinju s otvorenim akcijama. Napad na žandarmeriju, ubijanje sreskog načelnika, rezanjem telefonskih žica. Kao represalije na te akcije neprijatelj je streljao tri druga i 8 ih je internirao, dok je drug Vlahek[51] suđen po Mađarskom Vojnom sudu na 15 godina.

Velika većina drugova je u zatvorima, i ostali su drugovi vez ikakovih veza, te je prema tomu rad u Međimurju potpuno zastao.

Plovinom mjeseca lipnja uspjelo je preko O.K. Varaždina doći sa nekim drugovima u vezu. U kolovozu je obrazovan privremeni K.K. u Čakovcu od 6 članova no dvojica su morala otići u partizane, tako da ih je zapravo bilo 4. Taj privremeni K.K. izvršio je reorganizaciju rada u nekim mjestima, pripremio teren za šire mogućnosti rada i sazvao konferenciju aktivnijih drugova (10) iz cijelog kotara, na kojoj je izabran novi K.K. od 6 članova. Od tih 6, petorica su radnici i seljaci, a jedan intelektualac. Sa tim je prestao postojati stari privremeni Kotarski Komitet.

U posljednja dva mjeseca stanje se u Međimurju prilično izmjenilo. Dok u 1942. god. još Mađarska vojska nije bila toliko angažirana u borbi, a pučanstvo relativno bilo zadovoljno, to se tokom ove godine stanje svakim danom sve više i više pogoršava, jer Mađarska sada šalje svakim danom vojsku na Istočno bojište. Iz početka su se na frontu slale trupe koje su većinom bile sastavljene iz drugih narodnosti kao: Rumunji, Podkarpatski Rusi, Slovaci i nešto malo Međimuraca, koji služe svoj rok u mađarskoj vojsci. Sada ujesen pozvana je međimurska rezerva koja je gotovo sva pobjegla ispred odašiljanja na frontu tako da jedinice koje su sastavljene većinom od rezervista Međimuraca, još do danas nisu krenule na front, iako su to već trebale pred mjesec dana. Što se tiče bježanja iz mađarske vojske najbolji su Podkarpatski Rusi i Međimurci. Ali od toga broja vrlo je mali broj prišao partizanima, jer ustaške vlasti primaju međimurske izbjeglice i daju im zaposlenje. Tu ćemo morati živo poraditi na tome, da ti bjegunci dođu u partizanske redove, što je mnogo olakšano sa njihovom neposrednom blizinom. Poslije prvih masovnih bježanja obustavljeno je daljnje pozivanje naših rezervista u vojsku.

Krapinski okrug. Stanje je partijske organizacije u Krapinskom okrugu najlošije od svih okruga, u prvom redu ne postoji O.K. koji bi planski

rukovodio radom partorga. Poslije pada druga Ede (Leskovara-Kobile) u Sloveniji, od starih članova ostali su jedino drug Herceg[54] i drug Crni[55], dok je od ostalih jedan dezertirao u vojsku a drugi se odrekao djelatnosti. O.K. je vodio cio rad bez potrebne suradnje i povezanosti. Rad druga Crnog ograničio se uglavnom na klanječki kotar, dok se drug Herceg prema vlastitom pričanju morao više kriti nego raditi. Sadašnje stanje:

Klanječki kotar. U tom kotaru, gdje stvari stoje najbolje, postoje samo tri jedinice, dvije aktivne i dobre dok je treća prekinula rad. Osim toga jedan osamljeni partijac koji se momentalno nalazi u zatvoru. Pred nekih 4 mjeseca obrazovan je K.K. koji već dulje vremena ne funkcionira.

Kotar Pregrada. U tom kotaru je reakcija nakon pada druga Ede, razjurila jednu jedinicu. Postoji još jedna i radi.

Kotar Krapina. Apšenjima je sve rastepeno (po pričanju druga Hercega).

Kotar Zlatar. S tim kotarom do sada O.K. uopće nije imao veze. Ali prema još ne provjerenim vijestima postoje tamo 3 jedinice. Za njih O.K. nije znao da postoje. U tom kotaru nalazi se drug Bertaš[56], koji je poslan za organiziranje partizanskih desetina. Drug Crni pokušao je u više navrata da dođe s njim u vezu, ali mu to nije uspjelo. Osim navedenih jedinica posvuda ima velik broj simpatizera i simpatizerskih grupa, ali one nisu organizaciono oformljene i nitko s njima ne radi.

N.O.O. U ovom Okrugu isto kao i drugdje u Zagorju, N.O.O. kao organizatori narodno-oslobodilačke borbe nisu ostvareni. Rad po liniji N.O.O. ograničio se na partijske jedinice i na simpatizere. U Klanječkom kotaru postoji nekoliko seoskih i 1 općinski N.O.O. O drugim kotarevima nema izvještaja.

Omladina. Po tom vrlo važnom pitanju učinjeno je jako malo gotovo ništa. Ogromna većina zagorske omladine raspoložena je antifašistički, ali nema ljudi koji bije organizirali u SKOJ i SMG i tako je poveli putem aktivne nar-oslb. borbe. Postoje 3 SKOJ-evske grupe.

A.F.Ž. Bila su stvorena dva odbora A.F.Ž. ali je i to zapušteno. Rad na tom sektoru stoji u čitavom okrugu na mrtvoj točci. Tome je mnogo kriva konzervativnost čak i svjesnijih Zagoraca u tom pogledu, kao i to što je rad po tom pitanju shvaćen dosta neozbiljno.

Sve stanovništvo, osim osamljenih iznimaka, odnosi se neprijateljski prema ustaškoj vladi i svemu fašističkom. Uspjehe narodne partizanske vojske Zagorci promatraju s velikim simpatijama, ali se većina ograđuje od sudjelovanja i aktivnog učešća u nar. oslob. borbi pa je stoga i mobilizacija za partizanske redove neznatna. Premda su antifašistički raspoloženi, ljudi se skanjivaju da stupe u N.O.O. i da putem njih propagiraju i proširuju oslobodilačku borbu.

Treba napokon konstatovati da nakon toliko mjeseci oslobodilačke borbe našeg naroda i nakon njenih opće priznatih i poznatih uspjeha ima u Zagorju nažalost sela pa i čitavih općina u kojima O.K. nema nikakve veze i

gdje organizaciono ništa nije učinjeno. Ali to ni izdaleka ne znači da u takvim slučajevima nema uslova za rad. Uvjeti postoje, ali su dosta nedovoljno ili nikako iskorišteni.

Bjelovarski Okrug. U sporazumu s drugom Brzim preuzeli smo bjelovarski okrug koji je do tada spadao pod Povjerenstvo za Slavoniju. Stanje u Okrugu bjelovarskom početkom listopada bilo je veoma slabo. Mnogo drugova bilo je poapšeno, strijeljano i poginulo u borbi. U tom okrugu bio je od travnja mjeseca na radu drug Bijeli[57] koji, usprkos priličnog napora i dosta dugog boravka, nije imao nekih vidljivih rezultata. Po sporazumu s drugom Brzim[58] dodijeljen je na rad u bjelovarski okrug drug Ćule.[59] koji je dobio zadatak da sa drugom Bijelim izvidi stanje i izvrši reorganizaciju part. rada. Sa drugom Ćulom utvrdili smo prve zadatke koje treba izvršiti u tom okrugu i po dobivenim još uputama od drugova Grge[60] i Brzog, krenuo je 10. X. sa kalničkim Odredom koji je u to vrijeme bio formiran i sa drugom Bijelim na teren.

28. X. uspjelo je prikupiti aktivnije drugove i u selu Ribnjačka, kotar Bjelovar, održano je savjetovanje na kojem je prisustvovalo 11 drugova ijedna drugarica. Iz izvještaja sa savjetovanja vidi se da su prilike jako slabe, da su O.K. kao i svi K.K. bili razoreni. Većina članova K.P. poapšeno i strijeljano. Partijski radnici koji su ostali na terenu i bili povezani stvarno su samo bili drugovi Bijeli i Dobrila.[61] Partizani koji su bili na Kalniku u ožujku mjesecu bili su razbiti, nekoji poginuli, a nekoji se čak predali vlastima. Dakle bila je razbita Partija i partizani. Sa kotarima Koprivnica i Križevci bila se izgubila veza i tamo se nije radilo. Nešto malo se radilo u kotarima Bjelovar i Đurđevac.

Kotar Bjelovar. U tom kotaru radio je kao član O.K. drug Bijeli. Postojao je K.K. u Bjelovaru koji se sastojao od 3 lica, no za vrijeme ofanzive neprijatelja jedan je uapšen dok je drugi, kako po svemu izgleda poginuo.

Kotar Đurđevac. Tu je kao član O.K. djelovao drug Dobrila (Pepo). Postoji K.K. od 5 članova (3 ilegalaca, 2 legalna). Partijci postoje Đurđevac 4 čl., Ferdinandovac 1 čl. i 2 kandidata, Šemovci 3 čl., Hampovica 1 čl. i Virje 3 čl.

Kotar Križevci. I u ovom kotaru je stanje veoma loše. Ovih dana formiran je K.K. od 4 čl. a to su za sada svi partijci s kojima se uspjelo doći u vezu.

Kotar Koprivnica. Kako smo već naveli trebao se ovih dana održati sastanak članova O.K. Varaždin i O.K. Bjelovar, da urede stvar K.K. Koprivnice, jer kad su drugovi ostali bez ikakovih veza s O.K. Bjelovar, došli su u vezu s O.K. Varaždin koji im je do sada davao potrebne upute i materijal.

Rad po liniji N.O.O. je zastao, jer mnogi ne će da rade poslije ofenzive neprijatelja. Ljudi su dosta zaplašeni, ali svi su izgledi da će se naskoro popraviti. Odbori postoje u Kapeli sa 8 članova, u Grkinoj sa 7 čl. i Ferdinandovcu sa 5 čl.

SKOJ. Bjelovar je imao 10 članova u 3 aktiva, ali za zadnje ofenzive na

Bilo-Goru uapšeno je 6. Đurđevac, Koprivnica, Križevci nemaju ništa organizirano.

A.F.Ž. nema nigdje nijednoga odbora.

Ustaška vlast je u narodu vrlo slaba, jer po selima se nalaze po 2 do 3 ustaše, a ima sela i bez ustaša. Na pr. Orovac 4 ustaša, Ravneš 2 itd. Srpski dio naroda je jako zaplašen. Naime odmahu početku NDH su ovi kotari naročito Bjelovar i Koprivnica jako stradali, jer je većina muškaraca otjerano u logor (Bačkovica i Javornik). Poslije su ih pojedinačno apsili. Pošto tu nije bilo partizana, u kojima bi oni vidjeli zaštitu to su pali u apatiju tako daje bilo oko 20 rezerve karabina i nije se moglo mobilizirati te ljude. U mnogim srpskim selima postoje četničke tradicije i želja za starom Jugoslavijom. Hrvati 95% odobravaju našu politiku samo još nisu aktivni uslijed slabe vojničke i političke djelatnosti. Kako se vidi ima malo ustaša i narod mrzi ustaše.

Čazmanski Okrug. Stanje partorga bilo je ovdje vrlo slabo sve do 13. VIII. o. g. kada je novo formiran O.K. Partijske jedinice su slabo stajale i prema tome nije linija partije bila provedena u djelo. Ono što nije dezertiralo bilo je velikim dijelom oportunističko, mnogi partijci su otišli u vojsku, a mnogi su se krili a nisu htjeli u partizane. 20 od njih se čak krilo 7 mjeseci, ali u partizane nisu htjeli. One jedinice koje su postojale nisu se sastajale ili vrlo rijetko (svakih 15—20 dana). Nijednog komiteta, nikakvog materijala nisu dobijali, organizaciono s nikim nisu bili povezani i mnoge stvari su im bile nejasne. O nekom planskom radu nije bilo ni govora. Takvo stanje je bilo u O.K. Čazma kad je tamo dodijeljen na rad drug Ćule, sa svrhom da provede reorganizaciju partorga i članstva. Izvršena je čistka i reorganizacija. 13. VIII. održana je konferencija na kojoj je formiran O.K. i konstatirano slijedeće organizaciono stanje:

Kotar Dugo Selo: Imao je 6 jedinica sa 25 čl. od toga 23 muških i 2 žene. Svi su seljaci. U partizanima ima 12. uapšeno je 3 od toga 2 su znali da će biti uapšeni, ali nisu htjeli pobjeći. Dezertiralo je 18 članova. Od sadanjih 25,7 ih je primljeno za NDH.

Kotar Čazma. Ima 4 jedinice sa 16 čl. (bez onih koji su u partizanima). Svi su seljaci ili poluproleteri. U partizanima ima 18 čl. uapšeno je 33, od toga se dalo uapsiti 5. Palo je 7 partijskih jedinica s 23 čl. U vojsci su 3. Dezertiralo 7. Novih primljeno 7.

Kotar Kutina. Ima pet jedinica sa 19 članova, od toga 3 žene. Socijalni sastav je 11 seljaka i 3 intelektualaca. Uapšeno je 15 čl., u vojsci oko 5. Novih ima 12.

Na konferenciji je konstatirano da se Partija mora očistiti učvrstiti i proširiti, zatim stvoriti planski rad i povećati teoretsko znanje partijaca. Naročito je stavljeno u dužnost O.K. stvoriti jedinicu među radnicima u Kutini, gdje radi u pilani 50 radnika, plinari 100 radnika. Pilana u Popovači sa 200, u Križu 500 radnika nemaju jedinice.

Stanje partijske organizacije. Sadašnje stanje partorge je slijedeće: Kotar

Sisak 12 jedinica sa 80 članova; Kotar Čazma 7 jedinica sa 29 članova; Kotar Kutina 5 jedinica sa 22 čl.; Kotar Dugoselo 5 jedinica sa 19 članova. Ukupno 150 članova u 29 jedinica.

Na cijelom okrugu u većini su nove partijske organizacije. Stare su većim dijelom popadale, a ono što je ostalo bilo je većim dijelom oportunistički nastrojeno. Pokušaj aktiviziranja većim dijelom je propao, tako da se moralo pristupiti i sikljućivanju pošto je prijetila opasnost lošeg djelovanja i na one koji pridolaze. Prema tome brojčano stanje u pojedinim kotarevima se osjetno smanjilo, ali je zato razvojna linija pozitivna.

Nedostatak sadanjih organizacija jest da one nemaju dovoljno čvrstoće, što je svakako bolest rašćenja u većini slučajeva, koja je uvjetovana slabom političko-teoretskom izgradnjom, kao i nedostatkom općom neobrazbom, pošto su to većinom seljaci. Tako da još nisu savladane osnovne organizacione stvari, kao i to da im više puta nisu jasni osnovni pojmovi o disciplini, konspiraciji, kritici i samokritici itd.

Rukovodstvo, a osobito kotarski komiteti još nisu samostalni, pa se u tom pogledu čini sve da se što prije osamostale. Sastanci su obavezni dva put tjedno, ali većim dijelom to podbacuje. Razlozi: a) neshvaćanje, b) preopterećenost pojedinih sekretara jedinica. Raspodjela rada je kroz sve jedinice i forume provedena. Radi podizanja teoretskih nivoa organiziraju se kursevi za članstvo i za komitete.

SKOJ. Ukupno 252 člana. Po kotarima Sisak 123, Kutina 36, Čazma 20, Dugoselo 32.

Organizacija SKOJ-a je u početnoj fazi. Razvojna linija je dobra. Glavni nedostatak je slaba politička izgradnja. Sastanci se održavaju u većini slučajeva redovno. Sa strane Partije podupirane su mjere da se osamostale SKOJ-evska rukovodstva, kao i na tome da se svi Partijci upoznaju s važnošću SKOJ-a.

Što se tiče uvlačenja ženske omladine u SKOJ naročito se istakao kotar Čazma, kao i u osnivanju S,M.G.

N.O.O. Ukupno ima 31 N.O.O., i to u kotaru Sisak 7, u kotaru Čazma 10, u kotaru Kutina 8, i kotaru Dugoselo 6.

Organizaciono stanje u pogledu N.O.O. ne zadovoljava jer je veći broj mjesta neorganiziran. Što se tiče političkog nivoa kao i u pogledu prakse većina njih su nesamostalni. Kotarski N.O.O. nisu još u svim kotarevima organizirani.

A.F.Ž Ukupan broj 25 odbora i to u kotaru Sisak 12, Čazma 9, Kutina 2, Dugoselo 2.

Stanje uglavnom kao i kod N.O.O. samo što se kod žena osjeća veća požrtvovanost.

U blizini odreda narodno-oslobodilački pokret zahvatio je široke narodne mase, koje se organiziraju i svim sredstvima pomažu borbu. Masovnost pokreta je slabija sve dalje od odreda, a pogotovo u krajevima gdje nije nikako,

ili već dulje vremena, bilo partizana. U tim krajevima skoncentrirao je neprijatelj svoje snage, pa je vlast još uvijek čvrsta tako da se mase sporo kreću, ali ipak svakim danom rastu simpatije sve više za N.O.B.

Karakteristika momentalnog stanja jest daje veći dio nižih funkcionara HSS pristupio u N.O.O. i da u njima radi, dok je manji dio ostao po strani i čeka »Kaj bu stari rekel«, jer oni odjeljuju Mačeka od jugoslavenske vlade u Londonu.

Partizani su svuda postali popularni. U svim selima očekuje se dolazak partizana. Ljudi bi ih htjeli vidjeli i čuti i očekuju od njih likvidaciju pojedinih bandita koji teroriziraju narod.

U srpska sela prodrla je u posljednje vrijeme četnička propaganda, koja je bila i uzrokom daje ubijen jedan kurir. To nas upozoruje na najveću budnost u tim selima, pa je u tom smislu porađeno kako u političkom pogledu, tako i što se tiče mjera opreza.

Ustaški pokret je demotaliziran i u stanju je raspadanja. U mnogim su selima raspuštene organizacije pripremne bojne. Među njima vlada strah pred partizanima, pa neki traže veze s nama. Našom taktikom puštanja onog koji se nije istakao i koji nije pred narodom omražen postigao se to, da se oni kod napada ne bore kao prije, to najbolje dokazuje napadaj na mjesto Čazma.

I usprkos simpatija prema partizanima mobilizacija Hrvata za borbu je dosta slaba. Za to ima više uzroka, ne mimoilazeći i naše nedostatke (nedovoljna pismena propaganda, osjeća se potreba novina kao što je to na primjer »Borba« i to u velikom broju), a ti bi bili uglavnom ovi: da je život ovdašnjeg stanovništva u pogledu ishrane do sada bio dobar, da je ustaška vlast u pogledu oduzimanja hrane do sada bila vrlo popustljiva, tako da se u tom najosjetljivijem pitanju do sada nije stvorio dublji jaz između vlasti i seljaka. Pod utjecajem HSS narod još ne shvaća Narodno-oslobodilačku borbu svojom borbom, borbom cijelog hrvatskog naroda, nego samo borbom Kom. partije. Ali položaj se u tom pogledu brzo popravlja.

Agit-prop. Bili smo formirali komisiju, ali ona se raspala jer je jedan član, Jakaša[62], pozvan od Vrhovnog Štaba, a drugi je morao da napusti Zagreb, tako daje ona bila ostala najednom članu. Mi smo namjeravali da komisiju popunimo sa dva nova člana, i to sa VIII.[6] ' koji je predavač partijskog kursa, i s IX.[64] s kojim kako vidimo vi imate drugu kombinaciju. Ali iako IX. ode k vama, mi ćemo komisiju stvoriti i nadamo se da ćemo uskoro moći izdavati list »Narodnu Borbu«, o kojem smo vam već pisali da je odgođeno njegovo izlaženje zbog političke nezrelosti članaka koji su bili za list napisani. »Glas Hrvatskog Zagorja« redovito izlazi i sad se uređuje br. 8—9. Partijski kurs mislimo reorganizirati. Kurs je bio dug malo je grupa bilo i materijal nije bio najaktuelniji. Mi ćemo izraditi plan kratkog kursa i ukloniti spomenute nedostatke, a vrlo bi nam koristilo, ako bi nam vi poslali plan višeg partijskog kursa kao i materijale koji se na njemu upotrebljavaju. Nedavno se desila jedna zabuna drugovima iz »Slobodne Jugoslavije«. Govoreći o Šuflaju[65] prikazali

su ga kao krvnika, a zna se da je on umro pred pet godina kao žrtva organiziranog napada od strane policije. Vjerojatno su drugovi zamijenili Šuflaja sa Šajfarom,[66] Veljunskim krvnikom. U svakom slučaju stvar je nezgodna i upozorite drugove da slične stvari predhodno provjere.

Tehnika: *Mjesna.* Mjesna zagrebačka tehnika bila je organizirana u februaru i funkcionirala je od juna, kad je uslijed pada tehničara pala čitava tehnika. Nakon toga organizira se nova tehnika koja je funkcionirala vrlo dobro sve dok nije indirektno provaljena putem jednog pisma iz partizanskih redova (pismo Milića[67] Olgi[68]). Poslije toga dva puta se smještavala, ali nijesu stanovi odgovarali. Zastoj je trajao 2 i pol mjeseca. Sada je opet dobro smještena i već je počela štampati zaostali materijal. Prije posljednje provale štampano je slijedeće: Vjesnik br. 14: 1622 kom. à 6; Uputa za partizane 162 kom. à 1; Okružnica br. 4:148 kom. à 2; Glas Hrvatskog Zagorja br. 3. 1720 kom. à 7; O kadrovima 312 kom. à 3; Revol. vojska i vlada 1715 kom. à 4.

Okružne. Svi O.K. imaju tehniku osim bjelovarskog, ali i njima ćemo poslati jedan ciklostil i drugih potrebnih stvari za umnažanje materijala. Varaždinska tehnika radi dobro, ali najbolje radi krapinska koja izrađuje »Glas Hrvatskog Zagorja«.

Ručna. Ručna tehnika dobro radi, neke stvari majstorski, ali zbog provale među grafičarima privremeno nije moguće izrađivati pečate.[69] Mi smo odlučili da organiziramo još jednu ručnu tehniku, tako da bi jednu imala mjesna organizacija, a drugu Povjerenstvo.

Obavještajna služba. To smo ranije imali lijepih mogućnosti koje se čak nisu potpuno ni iskorištavale. Ali raznim provalama i predavanjem ljudi naša se obavještajna služba srozala, tako da smo mi u tom pogledu prilično ovisni o drugu Stevi. Sada je u toku reorganizacija obavještajne službe, osobito u zagrebačkoj mjesnoj partorgi. (Usput: prema našim informacijama obustava putničkog saobraćaja željeznicom imala bi biti u vezi sa transportom trupa na jugoistok u vezi sa spremanjem napada na Tursku).

Veze s vama. Nakon dugo vremena bile su napokon uspostavljene veze s vama, a sad pred par dana provalio se kanal kojim je pošta išla. Mi se ne možemo pohvaliti da su veze bile brze. Po pričanju druga Tempa[70] pisma negdje leže, gube se, a usput se i čitaju. Po svemu vidimo da vi mnoga naša pisma niste primili, a i mi vaša pisma i materijal primamo s velikim zakašnjenjem. S posljednjom poštom koju smo primili 8. o.mj. primili smo vaša pisma od 17. XI., »Borbu« od 14. XI. i Vojno-Politički pregled[71] br. 7—8 od 1. XI., dakle sa zakašnjenjem od prosječno mjesec dana.

Mi smo drugovima iz Pokupskog O.K. i Štabu II. Zone pisali o potrebi veće kontrole kanala i oni su nam javili da će se stvar urediti tako da će pošta brzo i uredno stizati.

S vašom poštom dobijamo i privatna pisma partizana svojim familijama. Dijeljenje te pošte je teret za mjesnu organizaciju. S druge strane mi vidimo da je potrebno drugovima u partizanima osigurati da mogu poslati kakvu poruku

svojima. Molimo vas stoga da kažete drugovima da se ograniče samo na najnužnije vijesti i da po mogućnosti to ne budu pisma već poruke koje će se napisati na maloj ceduljici, a može se i više poruka na jednoj.

Zaključak. U ovom vam izvještaju ne šaljemo detaljniji izvještaj o stanju i radu partorga u partizanskim odredima, jer mi ni sami nemamo tačan pregled. Ali uza sve nadamo se da ćete iz izvještaja dobiti približnu sliku o stanju i radu partorge na našem terenu kao i da ćete uočiti naše slabosti. Mi smo svijesni mnogih naših slabosti kao i činjenice da samo Povjerenstvo nije uspjelo da postane stvarni politički rukovodilac, već se gubi u raznim sitnicama. Mi vas molimo da nam o našim slabostima, koje mi ni ne možemo sve sagledati odavde, pišete, a mi ćemo uložiti sve svoje snage da ih uz vašu pomoć uklonimo.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

15. decembra 1942.

Drugarski pozdrav,
Slavko v.r.«[72]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-16/615

[1] Aimone di Savoia Aosta, vojvoda od Spoleta i designirani kralj NDH.
[2] Vladimir Košak
[3] Janko Tortić
[4] Slavko Kvaternik
[5] Ivan
[6] Alojzije, zagrebački nadbiskup
[7] »Prosvjetni savez« — njemačka fašistička organizacija u Jugoslaviji koja je vršila ulogu pete kolone.
[8] Josip
[9] Dragutin Toth
[10] Eugen »Dido« Kvaternik
[11] Ljudevit Zimpermann
[12] Filip
[13] Mihailović
[14] Misli se na povratak kraljevske izbjegličke vlade u Londonu.
[15] Zvonko
[16] Ilija
[17] Lutvo Ahmetović
[18] Ivo Lola Ribar
[19] Citirani odlomak iz Glasa Hrvatskog Zagorja br. 2/1942. str. 5—6 pod naslovom: »Najnoviji razvoj vanjskog i unutarnjeg političkog položaja i oslobodilačke borbe hrvatskog naroda« u cijelosti glasi »Najveća smetnja širokom razvitku narodnooslobodilačkog pokreta u Hrvatskoj bio je, do sada, stav onih krugova koji se smatraju »prijateljima Engleske«, u prvom redu stav vodstva Hrvatske Seljačke stranke, koje je kočilo i često otvoreno izdavalo narodno--oslobodilačku borbu. Takovom svojom politikom Dr. Maček i vodstvo HSS-a, kako ono u zemlji, tako i njegovi predstavnici u inozemstvu, u jugoslavenskoj izbjegličkoj vladi, u istim su

učinili velike usluge i njemačko-talijanskim ugnjetačima Hrvatske i njegovom sluzi, zločinu Paveliću, a to sve prikrivajući plaštem »prijateljstva prema Engleskoj«. Takva njihova politika (da se i ne govori o onim bivšim »prvacima« HSS koji su *otvoreno* izdali i slizali se s ustaškim režimom ulaskom u vladu, Sabor itd.), već je i dosada naišla na osudu dobrog dijela pristaša HSS-a i prvaka ove stranke koji u sve većoj mjeri uviđaju da je put jedinstvene narodno--oslobodilačke borbe, jedini put, koji vodi k slabosti i boljoj sutrašnjici Hrvatske. Razvitak događaja u svijetu, o kome je bilo riječi, a posebno sovjetsko-engleski ugovor i njegove posljedice, iscrpljivati će sve više mogućnosti takvoj i sličnog manevriranja vodstva HSS-a i sličnih grupa; oni će se ili morati jasno opredjeliti, za politiku odlučne borbe protiv okupatora i ustaša, ili će u očima čitavog hrvatskog naroda biti raskrinkani kao pomagači okupatora i kao takvi izolirani...«

[20] Ivan Jernej

[21] Belinić

[22] U dok. br. 322, dat je sadržajno gotovo identičan tekst sa ovim koji daje Dragutin Saili o historijatu MK KPH Zagreb te je ovdje izostavljen, osim ovih dijelova koji daju nove podatke.

[23] Petar Dozet. 21. XI 1942. u Zagreb je sa oslobođenog teritorija stigla grupa partijskih radnika sa zadatkom da pomognu zagrebačkoj partijskoj organizaciji. Tada je Lepa Perović preuzela dužnost člana Povjerenstva CK KPH, Petar Dozet sekretara MK KPH, Vjekoslav Janić dužnost oficira za vezu, a Milutin Baltić je preuzeo rukovodstvo omladinskom organizacijom.

[24] Ispušteni dio teksta o pregledu partijskih organizacija u Zagrebu i provalama po rajonima dat je u dok. br. 322.

[25] Franjo

[26] Milan Hupert

[27] O radu među vojskom vidi u dok. br. 322, točka 7.

[28] Šifriran tekst dešifriran glasi: »Novačić«. Riječ je o Josipu Novačiću, članu MK KPH Zagreb

[29] Marijan

[30] Kao bilj. 28. Dešifriran tekst glasi: Đuranović

[31] Odnosi se na iskrcavanje znatnih angloameričkih snaga 8. XI 1942. na obalu sjeverne Afrike.

[32] Ljubo

[33] Početkom prosinca god. 1942, izvršena je akcija u tadašnjem Uredu radio-stanica Zagreb (ul. P. Radića br. 12) gdje su iz Njemačke stigli posebni radio tzv. Huli aparati. Svi su ti aparati vojnim kamionima u organizaciji simpatizera iz redova neprijateljske vojske — domobrana — bili prebačeni na oslobođeni teritorij.

[34] Ante

[35] Ivica Žnidaršić

[36] Ivan Krajačić

[37] Štefica Šantić Matijašić

[38] Kao bilj. 28. Dešifrirano: Varaždin.

[39] Isto: Koprivnica

[40] Isto: topova

[41] Isto: pobuna u Varaždinu.

[42] CK KPH

[43] Lepa Perović

[44] Dragutin Saili

[45] Vidi dok. br. 311

[46] Marija Radović

[47] Fadila Bilal

[48] Milutin Baltić

[49] Odnosi se na brošuru O konspiraciji i držanju pred neprijateljem.

[50] Stanico
[51] Stjepan
[52] Franjo
[53] Stjepan
[54] August
[55] Josip Tucman
[56] Marko Mrkoci
[57] Ivan Božičević
[58] Pavle Gregorić
[59] Dušan Čalić
[60] Jankes
[61] Ante
[62] Dalibor
[63] Kao bilj. 28. Dešifrirano: Krndija
[64] Isto. Dešifrirano: Kugler
[65] Milan
[66] Ivan
[67] Maks Baće
[68] Baće Goranić
[69] Ručna tehnika bila je smještena u stanu Josipa Lukatele u Babonićevoj ul. br. 29. Radila je od jeseni 1941. do 29. travnja 1944. godine.
[70] Svetozar Vukmanović
[71] Izdaje Vrhovni Štab NOP i DV Jugoslavije. Izlazi od 1942. godine
[72] Ivo Marinković

325

1942. prosinac 15.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu NDH o akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske od 1. do 15. XII1942. godine

»ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Br. 1841 /Taj.
U Sisku, dne 15. prosinca
1942.

Predmet: Doglasno izvejšće za vrieme od 1. do 15. prosinca 1942.

1. VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU

Zagreb

2. PREDSJEDNIČTVO VLADE NA RUKE POMOĆNIKU PREDSJEDNIKA VLADE DRŽ. TAJNIKU DR. VJEKOSLAVU VRANČIĆU

Zagreb

3. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Zagreb

4. ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA

Sisak

5. ZAPOVJEDNIČTVU ZA UTVRĐIVANJE GRANICE

Sarajevo

6. ZAPOVJEDNIČTVU 2. 3. 4. 5. i 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Na temelju zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedničtva J.S. Br. 320/Taj. od 31. srpnja 1941. predlažem za minulih 15 dana izvješće kako sliedi...«

»... KRILO ZAGREB

24. XI. oko 20 sati jedna skupina od 100 odmetnika[1] naoružani sa puškama i strojnicama u selu Hotnji, kotara Pisarovina zapalili pučku školu.

28. XI. u 0,15 sati jedan željeznički stroj 2 km od Kutine prema Banovoj Jaruzi — naišao na minu koja je eksplodirala i prekinula prugu, a stroj sa tračnica izbacila. Žrtava nije bilo. B.b. žice potrgane. Promet je sliedećeg dana uspostavljen.

29. XI. u 5,30 sati oko 40 naoružanih odmetnika[2] kod sela Gračenice (8 km j.z. od Kutine) napadnuti su po oružnicima iz zasjede. U ovoj borbi oružnik Nikola Došen poginuo, a oružnik Sajko Jure lakše ranjen i sa oružnikom Vjekoslavom Matok zarobljen. Ostala dvojica oružnika probila kordon i uspjeli pobjeći.

1. XII. u 17.30 sati napala je jedna skupina odmetnika[3] sa strojnicama na državnom putu Zagreb—Varaždin, kod sela Mirkovec za Bisag, (10 km s. od Sv. Ivana Zelina) teretni samovoz državno željeznice i 1 osobni njemački samovoz. Ovom prilikom poginule su 3 osobe, a 3 teže ranjene. Samovoze su polupali.

2. XII. u 15 sati veća skupina odmetnika[4] u mjestu Marija Bistrica obkolila je oružničku postaju, razoružali 9 oružnika, odnieli sve oružje, streljivo, opremu, državni i gospodarski novac, a knjige i spise sa pismohranom spalili. Oružnike su svukli i dali im građanska odijela. Iz općine i pošte novac odnieli, a spise i pismohranu sa knjigama na cesti zapalili. Žrtava nije bilo. Odmetnici su se zadržali u mjestu sve do 5 sati sliedećeg dana.

3. XII. oko 14 sati sačekali su odmetnici[5] u selu Lazu (5 km j.z. od Marije Bistrice), jedan državni samovoz marke »Praga« u kojem se je nalazio zrakoplovni poručnik Josip Bačeka sa 1 dočastnikom i 2 domobrana. Svu četvoricu svukli i razoružali te sliedećeg dana oko 9 sata pustili. Od oružja odnieli su jednu strojnicu.

5. XII. oko 16 sati došlo je oko 500 odmetnika[6] na Ranhovu Lugarnicu (4 km i. od Sljemena) u 2 gostionice gdje su jeli i pili te sve platili. U istom mjestu kod zrakoplovnog doma svukli 8 domobrana. U domu sve državne stvari oštetili i prozore polupali. Oko 9 sati došli su na obližnje Predovićevo imanje i odveli sobom 90 domobrana pravoslavaca, koji su bili zaposleni na izradi drva za Njemačku.

7. XII. u 22.20 sati između željezničke postaje Popovača i Voloder na km 38 naišao je teretni vlak na minu. Uslied eksplozije lokomotiva i 15 vagona sa živežom i selidbom uništeno je. Pruga 120 metara oštećena, a promet privremeno prekinut. Žrtava nije bilo.[7]

8. XII. oko 22 sata u selo Potok (4 km j.z. od Popovače) došlo je oko 20 odmetnika i od blagajnika kreditne zadruge odnieli iz stana oko 90.000 kuna, a od noćne straže 4 vojničke puške i 150 naboja i 4 lovačke puške sa 10 naboja.

KRILO BJELOVAR...«

»... 26. XI. u 21,15 sati skupina oko 150 dobro naoružanih odmetnika[8] navalila je na selo Sv. Petar Orehovec (10 km s.z. od Križevaca) i obasuli puščanom vatrom oružničku postaju. Postaju zauzeli, a 7 oružnika razoružali i svukli, sve službene spise i knjige iznieli na ulicu i zalili, a oružje i državnu opremu odnieli. Zatim su provalili u općinu i tamo sve knjige i spise spalili, a tako isto i u mjesnoj pošti gdje su još uzeli 600 kuna novaca.

27. XI. oko 18 sati jedna skupina oko 50 odmetnika[9] naoružana vojničkim puškama, bombama i nekoliko strojopušaka došla je u rudnik uglja »Trnovka« (14 km s. od Bjelovara) radnike rastjerali i zaprietili im smrću, da se nesmiju vratiti na rad, zatim su sve nastambe i skladišta ugljena zapalili i uništili, te je sada svaki rad u ovome rudniku obustavljen.

27. XI. oko 23.30 sati jedna skupina oko 150—200 odmetnika napala je na oružničku postaju Ivanska (13 km j. od Bjelovara). Oružnike savladali, razoružali i svukli. U ovoj borbi ranjen je jedan domobran. Iz vojarne odnieli oružje i opremu.[10]

Ova ista skupina odmetnika provalila je u općinu i odnieli 181.714 kuna gotovog novca i vriednosnih papira za 14.500 kuna, a spise i uredski namještaj zapalili. Iz pošte odnieli su 30.170 kuna gotovog novca, a 7.455 u poštanskim markama i uništili uredski namještaj. Od mjestnih trgovaca Naglića i Franjevića uzeli razne robe za 30.240 kuna i sve su platili. Svu opljačkanu robu i stvari natovarili na 2 kola i odvezli prema šumi Garjevici u Moslavačkoj Planini.

27. XI. oko 23.30 sati jedna skupina[11] oko 150—200 odmetnika napala je mjesto Nova Rača (14 km j.i. od Bjelovara). Oružnike njih 5 savladali od kojih su 2 uspjeli pobjeći, a 3 razoružali i svukli, zatim su postaju opljačkali. Ova ista skupina odmetnika napala je i razoružala rizničku stražu. Iz općine odnieli 3 pisaća stroja, iz šumarije 1 pisaći stroj i 200.000 kuna, iz pošte 12.000 kuna. Sve opljačkane stvari natovarili na 2 kola i odvezli prema Šumi Garjevici.

29. XI. oko 21 sat došla je skupina oko 50 odmetnika[12] u selo Zrinjski Topolovac (16 km s.z. od Bjelovara), općinu opljačkali i zapalili, a zatim su otišli u selo Jakopovac (7km i. od Zrinj. Topolovca) gdje su ostali cieli dan.

29. na 30. XI. uslied dolaska naših vojnih snaga povukla seje veća skupina odmetnika iz Vojakovačkog Osijeka (10 km s. od Križevaca) u pravcu sjevera u šumu Medsko Brdo...«

»... 30. XI. oko 14 sati skupina od 20 odmetnika[13] između sela Bošnjana i Pobrđana prebacila se preko želj. pruge u selo Sesvete (9 km s.i. od Križevaca) i sobom dopremili 5 ranjenih odmetnika iz borbe koja je 29. XI. sa našom vojskom vođena kod sela Apatovca.

1. XII. oko 24 sata došla je veća skupina odmetnika[14] u selo Pavlovac (9 km z. od Grubišnog Polja) i zapalili željezničku postaju Pavlovac—Dražice (2 km z. od sela Pavlovca) i željezničko skladište a na pruzi zapalili 2 njemačka 15-tonska prazna vagona, a zatim su skretnice minirali i razrušili.

1. XII. oko 10 sati došlo je oko 200 odmetnika u selo Čurlovac (10 km s.i. od Bjelovara) i tražili ustašu Stjepana Benković, pa kada ga nisu našli otišli su u šumu Bilo Gora.

2. XII. oko 15 sati skupina oko 300—400 odmetnika[15] napala je željezničku postaju Veliko Trojstvo (8 km s.i. od Bjelovara) baš u vrijeme kada je u postaju ulazio vlak iz Osijeka. Postaju opljačkali i zapalili, kao i 4 vagona osobna koji su podpuno izgorjeli, a 5 teško oštećeni, 2 ustaše pratioce vlakove, koji su dali otpor ubili, a 1 ranjen pobjegao sa oružjem, a jednog uhvatili, razoružali i pustili, zatim su zapalili željezničko skladište živežnih namirnica od rudnika »Manduševac«.

U isto vrieme jedna skupina odmetnika[16] napala je rudnik Manduševac (3 km s.i. od Mišulinovca) uništili strojeve, zapalili nastambe i skladište ugljena, radnike istjerali i zabranili im da dolaze na rad.

U selu Vel. Trojstvo zapalili općinu, a iz kase odnieli 18.000 kuna, zarobili i sobom odveli dva domobrana, koji su davali otpor iz gostione Horvat Tome i vjerojatno ih ubili. Vlasnika gostione i trgovca Horvat Tomu ubili. Iz pošte odnieli 13.170 kuna, zapalili zgradu ustaškog tabora u kojoj seje nalazilo 10 ustaša, koji su davali odpor, ali su se morali povući pred većom silom odmetnika. 1 ustaša poginuo je. Kada je bilo sve uništeno u Vel. Trojstvu i u rudniku Manduševac odmetnici su se u 20 sati povukli u šumu Bilo Gora.«

»... 2. XII. oko 1 sat oko 500 odmetnika[17] napalo je oružničku postaju Berek (20 km j. od Bjelovara). U zgradi oruž. postaje bilo je 8 oružnika i oko 20 ustaša, a u općin. zgradi 7 ustaša. Odmetnici uspjeli su provaliti u općinu, ustaše pohvatali i razoružali, a općinu zapalili. Borba između posade iz oruž. postaje i odmetnika trajala je do 5.20 sati kada su se odmetnici povukli i odveli 7 kola oko 35—40 što mrtvih i ranjenih odmetnika, a na mjestu borbe nađena su još 2 mrtva odmetnika[18]...«

»... 4. XII. skupina oko 500 odmetnika napali su selo Bulinac (15km j.i. od Bjelovara), zapalili željezničku postaju sa svima skladištima, skretnice eksplo-

živom razorili, 120 domobrana radne bojne svukli i pustili, a njihovog zapovjednika jednog satnika zarobili i odveli sobom, te se za njegovu sudbinu nezna[19]...«

»... 6. XII. oko 0.30 sati skupina oko 15—20 odmetnika prošla je kroz selo Ivansku (14 km j. od Bjelovara) i prema oružničkoj postaji izpalili oko 20 naboja, a zatim otišli prema Bereku. Žrtava nije bilo.

6. XII. oko 23 sata skupina oko 150—200 odmetnika[20] došla je u selo Vel. Pisanicu (20 km j.i. od Bjelovara) zapalili željezničku postaju sa skladištima, a zatim otišli u pravcu šume Bilo Gora.

6. XII. oko 23 sata napale su dvije manje skupine odmetnika sa istočne i zapadne strane na vojničku stražu na želj. mostu na rieci »Česmi« (4 km j. od Vel. Grđevca), ali je napad odbijen bez gubitaka na našoj strani.

KRILO VARAŽDIN

U vremenu od 14. do 24. XI. odmetnulo seje od svojih kuća i pridružilo odmetnicima 6 mladića iz okolišnih sela kotara Ludbreg, od kojih je jedan rimokatolik.

26. XI. oko 21.45 sati skupina oko 40 odmetnika[21] napala je oružničku postaju Gornja Rijeka (16 km j.i. od Novog Marofa). Napad je odbijen. Gubitaka nije bilo na našoj strani, a 3 su odmetnika ranjena i odvežena u Kalnik.

23. XI. oko 3 sata skupina oko 25 odmetnika došla je u selo Prkos (11 km j.i. od Ludbrega) i sa domobrana Vjekoslava Dukarića svukli domobransku odoru, a od trgovca Milana Cvitić odnieli 500 komada cigareta i platili.

29. XI. oko 1 sat skupina odmetnika došla je kući lugara Mirka Kiš koji je u službi kod grofa Draškovića u Vel. Bukovcu, kotara Ludbreg i oduzeli mu jednu lovačku pušku, sa 85 naboja komada i 145 komada kapisla. Ujedno su mu izvršili kućnu premetačinu, te mu sve službene spise poderali.

Iste noći odmetnici su seljaku Mati Međumurcu iz Sv. Petra odnieli jednu lovačku pušku.

30. XI. oko 20 sati po nepoznatom počinitelju zapaljen je Stender žične željeznice ugljenika Ladanje Donje, kotar Ivanec. Uništenjem navedenog Stenderà prestao je promet žične željeznice Ladanje Donje—Ormož. Ukupna šteta iznosi 250.000 kuna.

1. XII. skupina od 200 odmetnika[22] došla je u selo Kolarec (5 km j. od Gornje Rijeke), te u pučkoj školi održali na silu skupljenim seljacima komunistički govor. Prilikom ovog govora skinuli su 2 slike Poglavnikove i poderali ih.

1. XII. u 4 sata skupina od 40 odmetnika[23] u Općini Brežnički Hum (12 km j. od Novog Marofa), sve spise iznieli na cestu i tamo zapalili, a novac odnieli ijedan pisaći stroj sa svim pisaćim tvorivom. Namještaj poništili. Na pošti uništili brzoglasnu središnjicu, jedan brzoglasni stup pred poštom po-sjekli.

1. XII. u selu Kršćenovcu (5 km j.i. od Budinšćine) jedna skupina odmetnika razišla se je po kućama i od seljaka zahtjevala da im priređuju hranu. Kako seje poslije doznalo ova skupina prebacila seje prema Budinšćini i Zajezdi.

1. XII. oko 23 sata jedna skupina od 100 odmetnika[24] napala je rudnik Zaiezda (5 km s.z. od Budinšćine). Radnike raspustili kućama, srušili pogonsku središnjicu, odnieli 37.258 kuna gotovog novca i oko 104 kg eksploziva. Radnicima održali promičbeni govor i nudili im da pođu sa njima.

Iste noći ista skupina odmetnika napala je kamenolom Gotalovec (5 km s. od Budinšćine) i odnieli jedan pisaći stroj...«

»... 2. XII. oko 23.30 sati skupina od 60 odmetnika[25] napala je rudnik Pešćeno (9 km j. od Budinšćine). Radnicima održali govor komunističke sadržine, 60 domobrana koji su se tamo na straži nalazili svukli i odveli sobom, 23 domobrana pustili, dok se za ostale do sada ništa nezna...«

»... 5. XII. u 14.10 sati skupina od 50—60 odmetnika vodila je borbu kod sela Deklešanca (2 km s. od Gornje Rijeke) sa oružničkom obhodnjom postaje Gornja Rijeka. Odmetnici su odbijeni. Kod oružnika nije bilo gubitaka.

6. XII. jedna skupina oko 200 odmetnika[26] vodila je borbu sa našim postrojbama u selu Luka (10 km j.z. od Zaboka). U ovoj borbi ubijeno je 22 odmetnika i 7 zarobljeno.[27] Na našoj strani 4 domobrana ubijeni, a 12 ranjeno.

7. XII. radnici ugljenika Ljubelj (8 km i. od Novog Marofa) na putu za rudnik zaustavljeni su od jedne skupine odmetnika, koja im je zaprijetila da nesmiju ići na rad u navedeni rudnik, već neka se vrate svojim kućama, govoreći im, da će ih zatrpati u rudničke jame ako ih tamo zateknu...«

»KRILO PETRINJA...«

»... 4. XII. oko 17.30 sati odmetnici[28] su napali oružničku postaju Gušće, kotar Sisak. Zarobili su 4 oružnika i 4 domobrana, a postaju opljačkali. Zarobljenu momčad vodili do blizu Garešnice odkuda su pustili 3 oružnika i 3 domobrana, a 1 oružnika i 1 domobrana zadržali.

9. XII. oko 23.30 sati odmetnici[29] su napali domobransku stražu na željezničkoj postaji Mošćenica — na pruzi Petrinja—Caprag. Nakon kraće borbe 13 domobrana zarobili, a 7 ih je uspjelo pobjeći sa oružjem.[30] Odmetnici su zapalili gospodarsku zgradu koja je pripadala želj. postaji. Iz postaje su odnieli 1 brzoglasni aparat, 1 štednjak i 2 lampe. Po cesti između Mošćenice i Praćna su razbacili letke u kojima pozivaju domobrane, da se ne bore protiv njih. Iz sela Mošćenica otišli su u Pračno. gdje su od gostioničara Ivana Pavičić oduzeli 1 krugoval i 1 lovačku pušku.

9. XII. oko 23 sata na pruzi Sunja-Sisak između želj. postaje Sunja i Brđani eksplodirao je pakleni stroj pod teretnim vlakom, koji je vozio iz Sunje u Sisak. Istodobno su odmetnici[31] na vlak otvorili jaku vatru iz pušaka i strojnica. Eksplozija je oštetila prugu u dužini 30 metara. Stroj se prevrnuo, a 12 vagona djelomično uništeno i izgorjelo. Jedan dio vlaka od 18 vagona

odvojio se i krenuo prema Sunji, ali na udaljenosti od 1.3 km od mjesta eksplozije se zaustavio i odmetnici su zapalili još 6 vagona, a ostale oštetili. Jedan kočničar stigao je u Suniu i 1 u Blinjski Kut, a za ostalo osoblje nezna se. Na istom mjestu prekinuta je i brzoglasna pruga.

KRILO KARLOVAC...«

»... 29. XI. oko 19 sati napalo je oko 200—250 odmetnika[32] na posadu u Pisarovini. Borba je trajala do 21 sat, kada su odmetnici bez naših gubitaka odbijeni.

29. XI. u 22 sata došlo je 30 odmetnika[33] u selo Žakanje (17 km j.i. od Ozlja) i tu od seljaka Jamčić Miška oduzeli 1 krugoval i raznih odjevenih predmeta u vriednosti 20.000 kuna. Zatim su otišli kod seljaka Franje Petrović i sina mu Daniela, te im oduzeli 2 lovačke puške. Nakon ovoga otišli su u selo Brihovo (16km j.z. od Ozlja) kod mlinara Guštin Rudolfa i ovome oduzeli jednu lovačku pušku. Ovi isti odmetnici razorili su želj. prugu kod želj. stajališta Dobravice (2 km z. od Metlike). Ovdje su ih primjetili Talijani i s njima stupili u borbu u kojoj su ranjena 3 talijanska vojnika...«

»... 1. XII. u 14 sati pa do 2. XII. do 7 sati vodile su se borbe između odmetnika[34] i naših snaga na predjelu Visoče—Kordići—Plavci (9 km s.z. od Kostanjevca). U ovoj borbi poginula su 2 ustaša i 17 ih je ranjeno, na strani odmetnika bilo je oko 150 mrtvih i više ranjenih.[35] U ovoj borbi učestvovalo je oko 1000 odmetnika.

4. XII. u 11.30 sati napali su odmetnici na trojicu ustaša l/2km od Pisarovine kada su pošli po drva za postaju. Naša posada iz Pisarovine stupila je odmah u borbu i odmetnike rastjerala. Žrtava nije bilo...«

»... U noći 7. na 8. XII. oko 300 odmetnika[36] razorili su željezničku prugu kot Kamanja i posjekli 15 stupova b.b. linije. U toku noći nestala su 24 domobrana koji su bili kao straža na želj. postaji Kamanje, te se još nezna da li su po odmetnicima zarobljeni ili su se razbježali...«

Original, rađen na ciklostilu
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 145, reg. br. 11/2—1—6.

Zbornik VII, tom V, knj. 10. dok. br. 134, str. 430—442.

[1] Partizanska četa »Kljuka«
[2] Dijelovi Moslavačkoga NOP odreda
[3] [4] [5] Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 335.
[6] Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 335.
[7] Akciju je izvršila diverzantska grupa Druge operativne zone.
[8] Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 335.
[9] Dijelovi Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 329.

[10] Akciju je izvršio Prvi bataljon Moslavačkoga NOP odreda. Datum nije točan; akcija je izvršena 30 studenog. Vidi dok. br. 313.

[11] Napad je vršio Drugi bataljon Moslavačkoga NOP odreda — također 30 studenog. Vidi dok. br. 313.

[12] [13] Dijelovi Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda.

[14] Jedna četa Moslavačkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 313.

is is Dvije čete Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 329.

[17] Moslavački NOP odred. Vidi dok. br. 313.

[18] Podaci o gubicima Moslavačkoga NOP odreda nisu točni. Poginuo je jedan borac a sedam ih je lakše ranjeno. Vidi dok. br. 313.

[19] Akciju je izvršio Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Broj partizana je netočan. Bataljon je imao oko 160 boraca. U ovoj akciji zarobljeno je 180 domobrana. Dvadeset domobrana je ostalo u Bataljonu. Vidi dok. br. 329.

[20] Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda

[21] Dijelovi Trećega bataljona Kalničkoga NOP odreda

[22] Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda

23 24 25 Dijelovi Prvoga bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 335.

[26] Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi dok. br. 335.

[27] Točni podaci o gubicima Bataljona: 1 mrtav, 2 ranjena. Vidi dok. br. 335.

[28] Vjerojatno dijelovi Banijskoga NOP odreda.

[29] Treći bataljon Banijskoga NOP odreda. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 40.

[30] Bili su u patroli kada je izvršena akcija. Vidi bilj. br. 29.

[31] Osma NO brigada. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 39.

[32] Ustaše kod Pisarovine napali su borci partizanske čete »Kljuka«.

[33] Borci iz sastava Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš«, Vidi dok. br. 309.

[34] Dijelovi Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš«. Vidi dok. br. 328.

[35] Netočno. Brigada je imala 2 mrtva i 10 ranjenih. Vidi dok. br. 328

[36] Drugi i Treći bataljon Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš«. Vidi dok. br. 328.

326

1942, prosinac 16.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o radu i stanju organizacija KPH, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području bjelovarskoga, đurđevačkoga i koprivničkog kotara

Okružni komitet K.P.H.
za okrug Bjelovar

Povjereništvu C.K. K.P.H.

u Zagrebu

Dragi drugovi!

Šaljemo Vam prvi izvještaj našeg O.K. o radu. Nash O.K. je formiran koncem mjeseca listopada i tada je imao 3 člana,[1] a *stvarno* je uspostavljen i

učvršćen 6. XII. Kada je i popunjen s 2 nova člana.[2] S te sjednice O.K. od 6. XII 42. Vam i šaljemo izvještaj. Bili su prisutni članovi O.K. (osim druga Bijelog[3]), a sastanku je prisustvovao od Povjereništva C.K. drug Ćule.[4] — Dnevni red sjednice bio je slijedeći:

1) Politička situacija
   a) vanjska, b) unutarnja
2) Izvještaji
   a) partijski rad
   b) SKOJ i SMG
   c) N.O.O. i AFŽ
3) Kritika i samokritika
4) Tehnika
5) Propaganda i agitacija
6) Partizani
7) Vojska
8) Veza sa Zgb, Slavonijom, Čaz itd
9) HSS
10) Narodna pomoć
11) Kurs partijski

U ovom izvještaju će manjkati izvještaj o stanju u kotaru Križevci, jer drug Bijeli nije bio prisutan.

Kotar Bjelovar: 3 kandidatske part, jedinice od kojih svaka ima 3 člana. 4 partijca koji nisu članovi jedinica, jer je svaki od njih jedini partijac u selu, a sela nisu blizu. Kotarski nema.

Kotar Đurđevac: Kotarski komitet od 4 člana. Ima podijeljen rad po selima i sektorima. 2 part, jedinice, jedna 6 članova, druga 3 člana. Osim toga ima *4 člana partije* koji nisu u jedinicama i 2 kandidata.

Kotar Koprivnica: 2 part, jedinice po 4 člana. *3 partijca* van jedinica.

Opća karakteristika svih partijaca jest da su kvalitativno dosta slabi, jer su to uglavnom novi ljudi nedavno uzeti u članstvo: oni koji su članovi već od prije nisu — izgleda — naučeni na ozbiljan partijski rad pa znaju koliko i novi. Ima pokoji pojedinac koji vrijedi više, ali tih je malo. Nadalje napominjem da se je ovdje počelo raditi partijski tek pred mjesec dana i da je ta partijska organizacija vrlo mlada pa je zbog toga i stanje tako slabo. — Daje stanje part, organizacija takovo mislim da je i zato dosta odgovoran drug kojemu je bio povjeren rad u ovom okrugu. Taj drug nije nikada dovoljno naglašavao potrebu osivanja partijske organizacije i nije tome posvetio glavnu pažnju kao što je trebalo. — Drugi razlog jest opet taj što je broj terenaca bio u ovom okrugu vrlo malen. Svega 3 čovjeka na 4 kotara. — Treći razlog je taj što nije postojalo skoro nikakovih veza s Povjereništvom C.K. pa smo bili odvojeni i nismo dobivali niti uputstva niti propagandni materijal.

Osnivanjem sadanjeg našeg O.K. sigurno je da će se popraviti to stanje jer smo pristupili ozbiljno i organizirano radu.

U najskorije vrijeme će se formirati K.K. Bjelovar i K.K. Koprivnica i to će mnogo poboljšati stanje i olakšati rad.

S.K.O.J.

Kotar Bjelovar: Ima 10 skojevaca po raznim mjestima, ali organizaciono SKOJ ne postoji. Postojao je jedan Skojevski aktiv od 11 članova, ali je taj razbijen zadnjim hapšenjem i većina je omladinaca otišla na robiju.

Kotar Đurđevac: 1 Skojevski aktiv od 5 članova.

Kotar Koprivnica: nema ništa. Vjerojatno ima i omladinaca samo drug koji je dodijeljen tamo na rad bio je tek kratko vrijeme tamo te nije sve pregledao što ima.

SMG nemamo uopće.

Uspostavom partijske organizacije pojačati će se i rad među omladinom i nadamo se da ćemo slijedeći puta već nešto konkretno moći izvjestiti.

Narodnooslobodilački odbori

Kotar Bjelovar: 11 N.O.O. od kojih svaki ima najmanje 5 članova. 1 odbor žena (AFŽ)

Kotar Đurđevac: 3 N.O.O. po 6 članova. Odbor žena ne postoji, ali ima nekoliko drugarica koje rade dobro.

Kotar Koprivnica: Za sada nema formiranih odbora.

Vojska

Povezani smo s vojskom (domobrani) u gradu Bjelovaru, gdje ima jedan drug partijac odgovoran za taj rad. Zatim razdijelili smo letak za njemačke vojnike koji se nalaze u Bjelovaru. Letak su napisali njihova dva druga koja su pobjegla i nalaze se u Mosl. part, odredu gdje je taj letak napisan i umnožen. Letak nam je poslao Štab Mosl. P.O.

Partizani

Na našem okrugu operiraju tri partizanska odreda. Moslavački P.O., Bilogorski bataljon i Kalnički P.O. Kalnički je odred izvršio niz akcija u Koprivničkom i Križevačkom kotaru, a djelomično i u Bjelovarskom. Nedavno je i Moslavački izvršio jednu akciju u Bjel. kotaru.

Mi smo povezani sa sva tri odreda. Veza sa Moslavačkim i Bilogorskim je čvrsta dok vezu sa Kalničkim trebamo još učvrstiti.

Što se tiče propagande i agitacije nismo izdali ništa jer nemamo tehniku svoju. Sad ćemo kupiti jedan šapirograf i to je prvi korak osnivanja naše tehnike.

Organizaciju Nar. Pomoći nemamo, a priloge za istu skupljaju partijske jedinice.

Odnos HSS-ovaca u našem okrugu prema Narodno-oslobodilačkoj borbi je *za sada* povoljan, dok je raspoloženje hrvatskih masa prema N.O. borbi veoma povoljno.

Budući daje ovo naš prvi izvještaj ne znamo dali će to biti izvještaj kakav Vi želite tj. dali je obuhvaćeno sve ono što bi jedan takav izvještaj morao obuhvatiti pa Vas molimo da nam ukažete na sve nedostatke.

16. XII. 1942.

Za O.K. Bjelovar
Viktor[5] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-44/226

[1] Ivan Božičević, sekretar, te članovi Ante Dobrila i Ivan Matačić (Vidi dok. br. 293).
[2] Franjo Zajšek Zvonko i Stjepan Bogdan Boris
[3] Ivan Božičević
[4] Dušan Čalić
[5] Ivan Matačić

327

1942, prosinac 16.

Izvještaj sekretara SKOJ-a XIII NOU brigade »Josip Kraš« Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o radu i organizacijskom stanju SKOJ-a u brigadi

Sekretar SKOJ-a
XIII. Udarne Brigade
Josipa Kraša.
Dana 16. XII. 1942

IZVJEŠTAJ

Pokrajinskom Komitetu SKOJ-a za Hrvatsku

Tek seje završilo formiranje četnih aktiva i rukovodstava u našoj Brigadi. U sva tri bataljona formirana su bataljonska rukovodstva SKOJ-a, koji su, sastavljeni od pročelnika četnih aktiva i sekretara istog rukovodstva. Svih skojevaca ima 280.

SKOJ u četama je postavljen, po najnovijim direktivama, koje smo dobili u zadnje vrijeme. Postavljeno je 8 sektora rada tako, da svi skojevci postanu aktivisti. Sektori rada su slijedeći:

1. Politički
2. Organizacioni
3. Vaspitni

4. Vojni
5. Kulturno-prosvetni
6. Prikupljanje članaka i pjesama na našu literaturu.
7. Povezivanje sa SKOJ-em
8. Povezivanje sa S.M.G.

Za svaki ovaj sektor rada zaduženo je po dva, tri do četiri druga koji na sastancima podnose izvještaje rada.

Rad je postavljen tako, sastanci četnoga aktiva održavaju se dva puta tjedno i to, jedan sastanak organizacioni-politički, sa dnevnim redom i referiranjem drugova aktivista po zaduženim sektorima rada. Drugi sastanak je vaspitni sa obrađivanjem naše literature. Sastanci Bataljonskih rukovodstava se održavaju jedan put tjedno. Na tom sastanku drugovi pročelnici četnih aktiva, podnose izvještaj o radu, za proteklih 8 dana i dobivanje nove direktive za daljnji rad.

Sastanci sa sekretarima bataljonskih rukovodstava, održavaju se svakih petnaest dana. Na tom sastanku sekretari bataljonskih rukovodstava referišu o dosadanjem radu, upoznavaju se sa novim direktivama, zatim se upoznavaju sa načinom riješavanja pojedinih problema koji zadiru u našu Brigadu, a posebno i u sam SKOJ, zatim kritika i samokritika, eventualije i upoznavanje sa vanjsko-političkom i unutrašnjom situacijom.

Do sada bataljonsko rukovodstvo II bataljona nije zadovoljilo, isto tako i III bataljona kao i Mitraljeske čete. Kvalitet skojevaca kao cjeline nezadovoljava dok ima izvestan broj skojevaca na visokom stupnju, kako političkom, tako i teoretskom. Stanjfe SKOJ-a kao cjeline još uvijek nezadovoljava.

O radu i funkciji odgovornog druga za omladinski rad u našoj XIII. N.O.U.B. izveštavam vas. Provodim sve direktive i uputstva za rad SKOJ-a u čitavoj Brigadi. Pregledavam i pomažem rad bataljonskih rukovodstava, isto tako i četnih aktiva, staram se i dobavljam literaturu i sav materijal svim bataljonskim rukovodstvima, isto tako i Mitraljeskoj četi. O problemima koji pred nama stoje, mogu da vas obavjestim.

1. Pitanje pljačke, koje je u prvim našim akcijama bila uhvatila zamaha, ali u zadnjim akcijama sa pravilnim i intenzivnim našim radom po tom pitanju, svela se na minimum.

2. Mobilizovanje novih boraca na ovom terenu. Sve do sada bila je rijetkost javljanja Žumberčanina u partizane. Zbog toga se je nametnuo taj problem mobilizovanje novih boraca. Na taj sektor rada bacili su se svi naši politički radnici u kojem radu su im davali punu podršku Skojevci. Nekoliko održanih zborova na kojim se naročito osvrnulo po tom pitanju, postignut je uspjeh na jednom dijelu Žumberka, i to u općini Radatovićima, gdje se masovno javljaju u partizane.

3. Podizanje naših boraca, na veći teoretsko politički i vojnički nivo. Po tim problemima se na svim sastancima posvećuje naročita pažnja, tako da po tim sektorima zaduženo u svakom četnom aktivu po 2—3 druga.

Na ovom terenu kud se nalazimo mi su formirana samo tri skojevska aktiva, i to su većim dijelom omladinke. Drugovi odgovorni u našoj Brigadi povezuju se sa ovim aktivima, koji im pomažu u radu daju im nove direktive, isto tako i sav materijal.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar:

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-61713

328

1942, prosinac 17.

Izvještaj Štaba Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Krašić i drugim akcijama

ŠTAB
XIII N.O.U.B.H. JOSIPA KRAŠA
Dana 17. XII. 1942
Broj 98/1942

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Operativni izvještaj br. 4

Neprijatelj, ustaše, zaposjeo je 29. XI. 1942 sela Plavce, Kordiće i Visoče i počeo se utvrđivati u samim selima i kotama oko sela, rovovima i bunkerima (sekc. 1:100.000). Namjere neprijatelja nisu bile poznate ali se pretpostavljalo da ustaše žele doći u našu bolnicu, jer su doznali za odlazak naše Brigade iz tih mjesta. Da bi spriječili njihove namjere donijeli smo odluku da ih napadnemo i razjurimo. Jačina i naoružanje neprijatelja u tim selima nisu nam poznati, ali se cijenilo da ih ima oko 200. Raspored snaga naše Brigade vidi se iz dostavljene zapovijesti broj 5. Napadaje izveden 1. XII. 1942. u 20 sati.

I bataljon sa jednom četom pojačanom sa jednim lakim bacačem zauzeo je kotu 692, istjerao neprijatelja iz svih rovova sem jednog bunkera. Sa ostale dvije čete po likvidiranju kote trebalo je napasti neprijatelja u selu. Istovreme-

no, dok je druga četa I bataljona zauzimala kotu, 2 četa III bataljona, koja je dobila zadatak da napadne neprijatelja na koti 692 sjeveroistočno od sela, pogrešno upoznata sa zadatkom, nastupila je i zauzimala rovove tako da je došlo do sukoba, između partizana I i III bataljona. Iako je došlo do sukoba, nije bilo mrtvih ni^i ranjenih ni na jednoj strani. Pošto se vidjelo da uslijed velikog brisanog prostora i nelikvidirane kote 692 sjeveroistočno od sela (napad neće uspjeti) 1 četa III bataljona dobila je zadatak da pomenutu kotu zauzme. Četa nije uspjela likvidirati neprijatelja na koti zbog teškoga pristupa (jako strma obala) i pošto se u međuvremenu povukao I bataljon, tako daje sva vatra* neprijatelja bila skoncentrisana na tu četu.

Gubici neprijatelja nisu poznati, ali po nekim informacijama imali su oko 7 mrtvih. Gubici I bataljona 1 mrtav i 4 ranjena, dok je III bataljon imao 1 mrtvog i 6 ranjenih. Akcija nije izvedena po planu. 2 četa III bataljona bila je pogrešno upoznata sa zadatkom. Krivnju snosi štab bataljona. Daje II četa III bataljona zauzimala određenu kotu, neprijatelj bi bio likvidiran. Veza je slabo funkcionisala između štaba Brigade i štabova bataljona i međusobno veza četa koje su napadale. U samoj borbi moglo se primijetiti daje akcija pripremana na brzinu.

U toj akciji utrošeno je 2.804 metka za mauzer puške, 900 talijanske, 420 za teške mitraljeze brede, 18 mina za talijanski laki bacač i oko 10 defanzivnih bombi. Zaplijenjeno je 200 komada metaka, 2 ćebeta i 1 čuturica.

Sutradan je neprijatelj pobjegao iz Plavaca, Visoča i Kordića.

U noći između 3 i 4. XII. 1942. jedan vod 3 čete III bat. zapalio je u Vivodini spise u općini, zaplijenio jedan pisaći stroj, jedan šapirograf i nešto kancelarijskog materijala. Od vojničke spreme zaplijenili jedan šinjel, hlače, bluzu i jedan pištolj Štajer.

U noći između 7 i 8. XII. 1942, II i III bataljon pošli su na prugu kod Ozlja sa zadatkom da sačekaju voz, a zatim unište prugu. Zadatak u potpunosti nije izveden, jer prebacivanje preko Kupe nije se moglo održati u tajnosti tako da su domobrani na željezničkoj stanici Kamanje osjetili prebacivanje i vjerojatno o tome izvijestili susjedne stanice. Vozovi su prestali ići, i mi smo pristupili rušenju pruge. Srušeno je oko 100 metara pruge. Promet je bio obustavljen 24 časa.

Akcija nije izvedena po planu. Razlog tome (je) što obavještenja koja smo dobili o načinu prebacivanja preko Kupe nisu odgovarala istini, što nije bilo dovoljno alata za rušenje pruge. Tom prilikom zapaljena je i željeznička stanica Kamanje. Mišljenja smo da ne treba slati velike snage za rušenje pruge, a pogotovo kada treba sačekati vozove. Zato je potrebno obrazovati grupu diverzanata.

Od 8 do 13. XII. 1942 Brigada je bila na odmaranju.

Trinaestog dobili smo naređenje od Operativnog štaba hrvatskih i slovenskih udarnih brigada da napadnemo u noći između 14 i 15. XII neprijateljsko uporište u Krašiću. Raspored naših snaga za vrijeme napada

vidi se iz dostavljene zapovijesti.[1] Snage neprijatelja u samom mjestu povećale su se po podacima koje je ovaj Štab prikupio o Krašiću i dostavio Štabu Zone. Neprijatelj je bio u jačini od 40 žandara i domobrana i 6 finanaca, 14, pred večer, dvije satnije ustaša iz 13 pripremne i željezničke bojne u jačini od 190 zanoćile su u Krašiću, da bi ujutro produžile za Karlovac.[2] Putem nismo mogli tačno utvrditi da li su zbilja dvije satnije zanoćile u Krašiću. Ove vijesti nisu utjecale na našu odluku da napadnemo neprijatelja. II bataljon pojačan sa jednom četom Slovenaca napao je neprijatelja u 21 čas i 35 minuta. Napad je izveden sa istočne i zapadne strane. Prva i Slovenska četa imala su zadatak da napadnu Žandarmerijsku postaju koja se nalazila u zgradi bivše pošte. 3 četa dobila je zadatak da likvidira finance. Prva četa predvođena zamjenikom komandanta bataljona drugom Mikšićem[3] silovitim jurišem istjerala neprijatelja iz zgrade, ali uslijed slabog obuhvatnog obruča neprijatelj je uspio pobjeći prema Pribiću, ostavivši dosta vojničke spreme, municije i nekoliko pušaka u zgradi. U međuvremenu 3 četa na spavanju uhvatila je 6 finanaca, 3 četa imala je zdatak da po likvidiranju finanaca napreduje prema žandarmerijskoj postaji, i da pomogne 1 četi kod likvidiranja žandara. Na svom putu prema žandarmerijskoj stanici naišla je na otpor ustaša koji su bili zaposjeli školu i zgrade oko škole. Otpor neprijatelja bio je žestok i svako daljnje napredovanje čete bilo je onemogućeno. 1 četa po likvidiranju žandarmerijske kasarne bila je prebačena kod crkva i stavljeno joj u zadatak da u zajednici sa 3 četom likvidira neprijatelja istočno od crkve. Štab bataljona kroz sve to vrijeme nije imao redovitu vezu, niti je bio pravovremeno obavještavan o situaciji oko zgrade tako da sa svoje strane nije mnogo nastojao da likvidira neprijatelja. U
2 sata poslije pola noći došao je na položaj komandant brigade[4] koji je zajedno sa komandantom II bataljona[5] razmotrio situaciju i donio odluku da se prvo čete srede, a zatim pročiste zgrade oko škole i napokon likvidira neprijatelja u samoj školi. Kroz kratko vrijeme očistile su se zgrade oko škole i u 4 sata naši hrabri mineri pristupili su miniranju škole. Najprije su minirali zid koji je vezivao apoteku i školu, a potom, tj. kad se provalilo u školu, istu se zapalilo. Neprijatelj, vidjevši da se ne može odbraniti, počeo je bježati i većim dijelom uspio pobjeći prema Pribiću i to kroz slabi obruč 1 čete koja je bila nepotpuna i Slovenske. U 5 sati posljednji otpor neprijatelja bio je skršen. I bataljon blokirao je Oštre. Neprtijatelj[6] iz Oštrca pokušao je da se preko Bučari sela probije prema Krašiću. Ustaše u jačini od jedne satnije uspjeli su da se pred zoru podvuku položajima koje je držala 3 četa I bataljona. Ujutro su ustaše pokušale da se probiju kroz položaje 3 čete, ali ih je 3 četa uspješno odbila i prisilila na povlačenje. Četa je prerano otvorila vatru, i to samo na prethodnicu
i time upozorila neprijatelja, inače bi gubici neprijatelja bili veliki.

Dvije čete Slovenaca i dvije čete III bataljona držale su zasjedu prema Kostanjevcu. Neprijatelj iz Kostanjevca nije pokušavao nadirati. Naša je zasjeda bila udaljena od samoga Kostanjevca oko 60 metara.

Po likvidaciji neprijatelja u Krašiću 2 četa II bataljona i 2 četa III ba-

taljona otpratile su ratni plijen i ranjenike i zarobljenike, dok je II bataljon krenuo da pojača zasjedu prema Oštrcu. Pošto neprijatelj nije kretao iz Oštrca i Kostanjevca u 11 sati bataljoni su se povukli sa zasjeda i krenuli u svoje stare baze.

U Krašiću zaplijenjena su 2 puškomitraljeza i jedan teški švarcloze koga su ustaše prije svog bjegstva pokvarile. Municije zaplijenjeno oko 7.000, a pušaka oko 20. Između ostalog zaplijenjeno je oko 80 ćebadi i ostale vojničke spreme. U Krašiću neprijatelj je imao oko 27 mrtvih i dosta ranjenih. Ukupni gubici neprijatelja u Krašiću i na zasjedama su oko 35—40 mrtvih ustaša i nepoznat broj ranjenih koji je isto tako velik.

Gubici II bataljona kod samog napada na Krašić iznose 1 mrtav i 3 ranjena. U Krašiću ranjena je i bolničarka I bataljona koja je bila pridodana II bataljonu. II bataljon po odlasku u sela oko Oštrca gdje se zadržao imao je 16 ranjenih od bacača mina od kojih je jedan umro. I bataljon imao je 1 lakše ranjenog od bacača. III bataljon nije imao ni mrtvih ni ranjenih.

Naknadno je umro u bolnici Marušić Drago partizan II bataljona. Ukupno su naši gubici 3 mrtva i 19 ranjenih.

Vodnik Ivković Petar bivši partizan Proleterskog bataljona bio je jedan od najhrabrijih boraca naše Brigade. Štab Brigade predlaže da se pomenuti nazove herojem XIII Udarne brigade. Prije svoje smrti drug Ivković svoj vod doveo je prvi do žice, istu prvi presjekao i napao na neprijatelja u zgradi. Svojom neopreznošću (nije htio uzeti zaklon kad se otvorila vatra iz zgrade) bio je teže ranjen, od rane je nekoliko sati poslije umro. Junačkom smrću poginuo je i Marušić Drago koji se nalazio na izvidnici kada su se ustaše probijale iz zgrade u Krašiću.

Akcija nije izvedena u potpunosti po planu. Zasjede prema Oštrcu i Kostanjevcu bile su na svojim mjestima. Što se napad na Krašić nije mogao odvijati po predviđenom planu, razlog su dvije satnije ustaša. Veza Štaba II bataljona sa Štabom Brigade i sa četama bila je slaba. Među četama koje su napadale za vrijeme nastupanja nije bilo uopće veze. Štab II bataljona nije u takvoj situaciji imao pregled i komandu nad četama. Štab II bataljona nije zadovoljio, on, možemo reći, u izvjesnim momentima kao štab nije funkcioni-rao, nije se dovoljno odlučan pokazao u likvidiranju neprijatelja. Kriv je što je ranjeno 16 partizana od bacača, koji su se u tom momentu nalazili u gomili iako su prije toga kod sela pale dvije mine.

Kod Štaba I i III bataljona nije se moglo ništa naročito zapaziti. U akciji na Krašić primijetilo se da ni partizani kao ni komandno osoblje u četama i u bataljonima ne snalaze se u borbi u gradu. Pozitivne strane ove akcije su, što je moral kod boraca ove Brigade ojačao, nije bilo slučajeva pljačke. Borci III bataljona govorili su na položaju, kad su čuli da je Krašić likvidiran i da se vodi borba kod Oštrca, kako naša komanda planski radi. Da nije bilo onih 16 ranjenih od bacača, raspoloženje bi bilo odlično, pogotovo kada smo us-pjeli zaplijeniti sanitetskog materijala u vrijednosti oko 500.000 kuna.

IZA

Utrošeno je 2583 mauzer metaka, 475 talijanske i 355 za teške mitraljeze brede i 7 mina za bacač.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar | Komandant
Bulat Rade v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1614, reg. br. 30—2.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 50, str. 189—193.

[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 37.
[2] U Krašiću su se u vrijeme napada nalazile ustaške jedinice: jedan novački sat 33 ustaške bojne i jedan sat Željezničke pripremne bojne Željezničkog prometnog zdruga. Ove jedinice nisu produžile za Karlovac, jer ih je spriječio napad na Krašić.
[3] Stevo Mikšić
[4] Rade Bulat
[5] Milan Mraović Simić
[6] Dijelovi Dvadesettreće ustaške bojne. Štab bojne se nalazio u Oštrcu.

329

1942, prosinac 17

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama Drugoga bataljona potkraj studenoga i početkom prosinca 1942. godine

ŠTAB
KALNIČKOG
NAROD. OSLOB. PART. ODREDA
Dana 17 decembra 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKIH
PARTIZANSKIH
ODREDA HRVATSKE

Izvještaj o djelatnosti II bataljona ovoga odreda

Uslijed neprijateljske ofenzive koja je započela na Kalniku dne 26. XI.[1] o.g. snage našeg odreda razišle su se u sljedećim pravcima:

1 bataljon krenuo je u pravcu Zagreba.

II bataljon krenuo je za Bilo Goru.

III bataljon za Ivanšćicu.

U ofenzivi sudjeluje Francetićeva legija, zagrebačke ustaše i domobrani.[2] Imade ih nekoliko tisuća, a naoružani su sa tenkovima, topovima, te mnogo raznog automatskog oružja. O djelatnosti I i III bataljona dobićete izvještaj preko II Operativne zone, sa kojom oni vjerojatno imadu vezu, dok za II bataljon šaljemo Vam mi s razloga, što isti nema veze sa II Operativnom zonom.

Izvršene su sljedeće akcije:

21. XI. 1942. Izvršena akcija na teretni voz na pruzi Lepavina—Carevdar. Voz je uništen, tj. lokomotiva i 48 vagona.

22. XI. 1942. Iz rudnika Manojlovića iz Lepavine uzeto je 25 kg eksploziva.

23. XI. 1942. Zaplijenjen u Lepavinskom Manastiru jedan radio-aparat i 1700 kuna državnog novca.

25.-26. XI. 1942. Jedan vod 1 čete ovoga bataljona izvršio je akciju na ustaše u selu Kakincu i tom prilikom uhvaćeni su 4 ustaše, 3 karabina, 300 metaka mauzer, jedan pištolj, kao i druge vojničke spreme. Među ustašama nalazio se zastavnik Josip Veber, bivši jugoslavenski žandar. Svi spomenuti su strijeljani.

2 vod ove čete izvršio je u noći akciju na žandarmerijsku postaju u Kapeli. Akcija je prošla bez metka, jer su žandari utekli. Zaplijenjeno je 6 karabina, sanduk municije, jedan vojno-državni pištolj, mnogo sanitetskog materijala, kao i druge vojničke spreme. Također je zaplijenjeno 13.000 kuna državnog novca, 3 pisaća stroja, 4 bombe itd. Zgrada općine sa cijelom arhivom je spaljena, također poštanski spisi itd. Nadalje zarobljen je jedan domobran--žandar, koji je svučen i pušten kući.

27. XI. 1942. Uništen rudnik »Trnovka«. Zaplijenjen eksploziv i zapaljeno skladište već iskopanog ugljena.

28. XI. 1942. U selu Višnjevcu zarobljena 2 ustaše i jedan domobran. Ustaše su strijeljane, a domobran pušten. Na cesti Bjelovar—Đurđevac vraćeni su seljaci koji su pošli u grad na trg. Istima je zabranjeno da više nose bilo šta od živežnih namirnica u grad.

U vremenu od 28. XI. do 2. XII. o. g. uglavnom seje putovalo, a u sastav sa 1 četom otišla je i 2 četa ovoga bataljona, zajedno sa bolnicom.

2. XII. 1942. u 15 sati tj. u po bijela dana izvršenje napad sa obje čete na Veliko Trojstvo. U selu je bilo 30 naoružanih ustaša, koji su dva sata prije napada utekli, jer su bili upozoreni da se partizani nalaze u Malom Trojstvu. Akcija je pokraj malo puškaranja uspjela odlično. Zapaljena je zgrada bivše

škole, općina, stanica Mišulinovac i jedan mještoviti voz, koji je uhvaćen na stanici. Lokomotiva je triput minirana, a isto tako i sve skretnice. Zaplijenjeni su 7 karabina, 260 metaka, 4 bombe, velike količine soli i brašna nulera, bombona itd. Jedan dio brašna i soli razdijeljen je na licu mjesta seljacima. Zarobljeni su: jedan ustaša iz željezničke bojne, jedan domobranski satnik i 6 domobrana. Ubijena su u borbi 3 ustaša iz željezničke bojne. Zaplijenjeno je 25.000 kuna državnog novca. Prilikom povlačenja prema selu Šandrovcu, uništen je jedan prilično veliki rudnik ugljena, iz kojega je odnesen sav eksploziv, zapaljeno skladište ugljena sa kancelarijom, minirana lokomotiva, te jedan veliki parni stroj, kao i jedan lokomobil. U Šandrovcu je uhvaćen jedan ustaša iz željezničke bojne u Bjelovaru. Isti je likvidiran.

4. XII. o. g. U noći između 3 i 4 izvršila je 1 četa ovoga bataljona akciju na selo Bulinac.[3] Tom prilikom zarobljeno je 62 puške, 150 ćebadi, mnogo vojničkih odijela, mnogo vreća soli, 300 kg šećera, kao i razne druge spreme. Zarobljeno je 180 domobrana, zajedno sa satnikom i narednikom. Zapaljena je stanica, magacin i minirane su skretnice. Zarobljeni satnik koji je bio Srbin likvidiranje. Također je zarobljena velika količina municije za puške manliher (25000 metaka). Zaplijenjeno je 85.000 kuna državnog novca. Dio zaplijenjenog brašna i soli razdijeljen je po okolnim selima, dok je jedan dio upućen III Operativnoj zoni.

Od zarobljenih domobrana 20 ih je ostalo u partizanima, dok su ostali pušteni svojim kućama, nakon što su svučeni.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara
Mrki[4] v. r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 21—3.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok br. 51, str. 194—196.

[1] Ovo je vjerojatno omaška. Ofenziva je počela 29 studenog.

[2] Neprijateljske su snage grupirane 28 studenog 1942. godine u Križevcima, Koprivnici, Ludbregu, Varaždinskim Toplicama, Varaždinu i Novom Marofu. U ofenzivi su sudjelovale neprijateljske jedinice: Druga bojna Prvoga gorskog zdruga, Koturaška bojna (bez dva sata), tri streljačka sata, jedan sat Četvrte novačke pukovnije, Pohodni sat Četrnaeste pješačke pukovnije, Legionarski sat iz Križevaca, Konjički udarni sat Prvoga konjičkog sklopa, jedan polusat Srednje domobranske škole, jedan poluvod Četrnaestoga sata Prve pješačke pukovnije, jedan sat Zagrebačke ustaške posadne bojne i jedan sat Dorojničke škole.

[3] Vidi dok. br. 325.

[4] Vlado Mutak

1942, prosinac 18

Iz izvještaja Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama pripadajućih mu jedinica od 11. studenoga do 18. prosinca 1942. godine

»ŠTAB
II. OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 67/42
18. XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Moslavina

a) Akcija prvog bataljona.[1]

11. XI. 1942 god. izvršile su snage Prvog bataljona pretres u ustaškom selu Kapelici. Zaplijenjene su 3 puške, 3 bombe i nešto vojničke spreme. Uhvaćen je jedan od najvažnijih ustaških bandita u tom selu i likvidiran.

b) Akcije drugog bataljona.

12. XI. 1942 god. izvršile su snage II bataljona napad na žandarmerijsku stanicu u Dubravi. Stanica je zauzeta i tom prilikom zarobljeno je 10 karabina, 3 pištolja, 1200 metaka, nešto bombi i mnogo ostale ratne spreme. Iste snage su na povratku kroz nekoliko sela pohvatale par ustaških bandita koji su likvidirani. Kod povratka su također uništili jednu lokomotivu šumske željeznice pokraj Križa.

c) Odredske akcije.[2]

14. XI. 1942 god. otpočela je reakcija na naš Odred. U reakciji je učestvovalo preko 3000 vojnika »Crne legije« i gorskog zdruga, naoružanih tenkovima, bacačima i topovima. Borbe su trajale 3 dana. Naše snage su manevrirale po terenu i nanijele neprijatelju na nekoliko mjesta dosta osjetljive gubitke. U borbama smo imali 4 mrtva i više ranjenih. Neprijatelj se povukao a da nije uspio da nam zada veći udarac, a niti da nas izbaci sa terena. Još uvijek se nalazi oko našeg terena priličan obruč neprijateljskih snaga i mi vjerujemo da će neprijatelj ponoviti napad.

18. XI. 1942 god. sukobile su se naše snage sa neprijateljem u Vel. Bršljanici.[3] Mi smo imali jednog ranjenog a neprijatelj je imao jednog mrtvog.

Osim gore navedenih akcija bilo je više sitnih akcija po hrvatskim selima. Mogućnosti za akcije su vrlo male, budući da se neprijatelj kreće terenom u jačim formacijama i u vrlo pripravnom stanju, a njegove posade su također vrlo jake i dobro utvrđene.

Kalnik. Od zadnjeg izvještaja našeg kojeg smo vam poslali 3. XII. 1942[4] iz štaba Kalničkog odreda nismo dobili nikakve izvještaje.

Žumberak. Za vrijeme uspješnih operacija oko Metlike, a u kojim su operacijama bile angažovane sve snage XIII Udarne brigade Hrvatske, neprijatelj je iskoristio otsustvo naših snaga na sektoru općine Sošice i zaposjeo važne dominirajuće kote Visoče i Kordići. Namjera neprijatelja, po dobivenim podacima, bila je napasti našu bolnicu. No u međuvremenu su se naše snage vratile sa operacija oko Metlike u pravcu starih baza. Te nove položaje ustaše su zaposjele 29. XI. 1942. Jasna je stvar bila da se neprijatelju trebala osujetiti namjera ta, i u tu svrhu odlučeno je da se napadnu i po svaku cijenu unište i protjeraju. Drugovima-borcima dat je odmor od jednog dana, za koje je vrijeme komandni kadar vršio pripreme za tu akciju. Napad je otpočeo 1. XII. 1942 u 20 sati.

I. Kratak opis borbe (sekcija Samobor 1:100.000): Neprijatelj se nalazio na kotama Visoče i Kordići u jačini od 200 ustaša. Utvrđen je bio rovovima (pokrivenim) i bodljikavom žicom. Napad je vršen samo na Kordiće, iz razloga što su ova dva mjesta bila prilično udaljena i istovremeni napad na obje kote iziskivao bi mnogo snaga, dok bi sa likvidacijom Kordića ustaše morale pobjeći i iz Visoče. Raspored naših snaga za ovaj napad bio je ovaj: I i III bataljon dobili su zadatak da likvidiraju Kordiće napadaom na dvije kote koje su branile to mjesto. Same kote bile su iste visine te je u toku same akcije došlo do nesporazuma između 2 čete I bataljona i 2 čete III bataljona, između kojih je došlo do sukoba na koti 692 sjeverozapadno sela, kojom prilikom nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Naime stvar je bila u tome daje 2 četa III bataljona, koja je imala u zadatak zauzimanje kote 692 sjeveroistočno od sela, zauzela kotu 692 sjeverozapadno od sela prije 2 čete I bataljona koja je imala u zadatak likvidiranje te kote. Neprijatelj je bio stjeran u selo sa te kote, ali zbog nejedinstvenog udara na obje kote neprijatelj se nije mogao likvidirati tokom te noći. Činjen je pokušaj zauzimanja kote 692 sjeveroistočno od sela, ali je ostao bez uspjeha. Tako su se naše jedinice povukle u rano jutro 2. XII. 42 u baze u Badovincima i Jezernicama.

II. Ratni plijen: U toj akciji zaplijenjeno je nešto municije i ćebadi na koti koju su naši partizani bili zauzeli.

III. Gubici neprijatelja: Prilikom vršenja te akcije nisu nam poznati gubici neprijatelja, ali po informacijama koje su nam dali seljaci, ustaše su imale 7 mrtvih i više ranjenih.

IV. Naši gubici: Mi smo imali 2 mrtva i 10 ranjenih. (Imena mrtvih i ranjenih biće vam dostavljena posebno).

V. Kritički osvrt: Akcija nije izvedena po planu. 2 četa III bataljona bila je

pogrešno upoznata sa zadatkom Krivnju snosi štab bataljona. Da je ta četa bila zauzela dodijeljenu joj kotu, neprijatelj bi bio likvidiran. Veza je slabo funkcionisala između štaba brigade i štabova bataljona i međusobna veza četa koje su napadale. U samoj borbi se primijetilo da je akcija pripremana na brzinu.

VI. Utrošak municije: U toj akciji utrošeno je 2.804 metka za mauzer puške, 900 za talijanske, 420 za talijanske mitraljeze »Brede«, 18 mina za tal. bacač i oko 10 defenzivnih bombi.

U akciji na Kordiće ustaše su bile dovedene u težak položaj jer su im ugrožene veze sa njihovim bazama, te su bile prinuđene da napuste isto mjesto 2. XII. 1942. Tako je akcijom na Kordiće i pored neuspjelog napada, bio oslobođen sektor Visoča, Kordića i Plavca, koje su do tada ustaše čvrsto držale.

Poslije akcije na Kordiće Talijani su u zajednici sa Belom gardom iskoristili otsustvo naših snaga u Radatovićima, i zapalili su i opljačkali 2 sela: Popoviće i Doljane. Poslije toga drskog napada povukli su se u svoje baze.[s]

Akcija u Vivodini. U noći između 2 i 4. XII. 1942 jedan vod 3 čete III bataljona zapalio je u Vivodini spise u općini i tom prilikom zaplijenio jedan pisaći stroj, 1 šapirograf i nešto kancelarijskog materijala. Od vojničke spreme zaplijenjen je 1 šinjel, 1 hlače i bluza i 1 pištolj »Štajer«.

Akcija na prugu. U noći između 7 i 8. XII. 1942II i III bataljon XIII Udarne brigade pošli su na prugu kod Oelja, sa zadatkom da sačekaju voz, a zatim da unište prugu. Zadatak u potpunosti nije izveden, jer prebacivanje preko Kupe nije se moglo održati u tajnosti, tako da su domobrani na željezničkoj stanici Kamanje osjetili prebacivanje i vjerovatno o tome izvjestili susjedne stanice. Vozovi su prestali ići, i mi smo pristupili rušenju pruge. Srušeno je oko 100 metara pruge. Promet je bio obustavljen 24 sata.

Akcija nije izvedena po planu. Razlog tome što obavještenja, koja smo dobili o načinu prebacivanja preko Kupe, nisu odgovarala istini, što nije bilo dovoljno alata za rušenje pruge. Tom prilikom zapaljena je i željeznička stanica Kamanje.

Napuštanje Ostriža i Radatovića. Akcije koje je vršila naša brigada oko Metlike dovele su u pitanje opstanak talijanskih posada u Radatovićima i Ostrižu (kod Kašta). Sam moral te posade bio je pao likvidacijom posade u Suhoru. Dešavalo se čak i to da su vojnici odbijali da izvrše naređenje. To je vjerovatno djelovalo na talijansku komandu i ona je odlučila da isprazni te garnizone, pogotovo pošto ti garnizoni nisu pretstavljali neke naročite prepreke za naše jedinice, da vrše akcije oko Metlike, a Talijanima je kud i kamo gore bilo da dopru do tih posada i da im doture hranu i municiju. Jer svaki njihov put od Metlike prema ovim garnizonima bio je napadnut od strane naših jedinica. I zaista oni su 4. XII. 1942 porušili bunkere i utvrđenja u Radatovićima i iste napustili, koristeći se time što su naše snage bile zauzete borbama sa ustašama. Jasno je da napuštanje ovog vrlo važnog garnizona izvršeno je u prisustvu većih talijanskih snaga, koje su došle iz Metlike.

Po napuštanju Radatovića naše su snage ušle u samo mjesto oduševljeno dočekane od samog naroda. Razlog zašto se Talijani nisu mogli napasti prilikom napuštanja toga garnizona je taj što su oni to izveli u prvom redu na brzinu tako da grupacija naših snaga i prebačaj istih na ovaj sektor bio bi u zakašnjenju, a drugo što su bile zauzete unutrašnjim sređivanjem samih prilika u brigadi nakon uzastopnih akcija, i trebalo im je odmor. Sem toga očekivalo se sukob sa ustašama.

Po napuštanju Radatovića Talijani su napustili i Ostriž 9. XII. 42. Također je neprijatelj porušio prethodno sva utvrđenja i napokon kao i u Radatovićima zapalio sve zgrade u kojima je stanovao, a ujedno i priličan broj seoskih kuća.

Napuštanjem ovih garnizona mi smo mnogo dobili kako vojnički tako i politički. Proširili smo slobodni teritorij, to je jedno, a drugo Talijanima su oduzete baze iz kojih je mogao djelovati na nas lakše nego sada kada ako bi htio mora poći čak iz Metlike. Ujedno držimo važne strateške tačke koje možemo uspješno koristiti za vrijeme kakvog sukoba. Politička važnost ovoga uspjeha iznijeta je u političkom izvještaju.

Poslije svih ovih akcija odlučio je naš štab da se stvori plan za daljnje vršenje akcija, u kojim bi učestvovala pored XIII brigade i slovenska udarna brigada »Ivana Cankara« U tu svrhu osnovan je Operativni štab ovih dviju brigada. U taj Operativni štab ušli su sljedeći drugovi: kao komesar toga štaba je komesar II Zone drug M.[6] Belinić. a kao komandant ušao je operativni oficir XIII brigade drug Ivetić Vojislav. Zamjenik komesara je načelnik štaba Cankarjeve brigade,[7] a zamjenik komandanta komandant Cankarjeve brigade drug Urban.[8] Taj Operativni štab donio je i plan za jedan izvjestan period vremena vršenja samih akcija. Akcije bi se izvele najprije na našoj strani, tj. na komunikaciji Krašić—Samobor a potom na slovenskoj strani napadom na uporišta Bele garde i napokon na samu prugu. Kao prva od tih akcija bila je likvidacija Krašića u kojoj su učestvovale obje brigade[9]...«

»SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
M. Belinić v. r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 18—3.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 53, str. 201—205.

[1] Moslavačkoga NOP odreda
[2] Odnosi se na Moslavački NOP odred

[5] Metlika
[6] Marko
[1] Narodni heroj Lojze Popek
[8] Marjan Dermastia
[9] Slijedeći tekst je ispušten jer je istovjetan s dok. br. 328.

331

1942, prosinac 18.

Letak Okružnoga komiteta KPH Pokuplje upućen hrvatskom narodu Pokuplja i Žumberka u kojem je riječ o porazu fašizma i izdajničkom radu HSS i kojim se poziva narod u narodnooslobodilačku borbu

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
Komunističke Partije Hrvatske

HRVATSKI NARODE POKUPLJA I ŽUMBERKA!

Zadavajući smrtonosne udarce njemačkim fašističkim osvajačima, Crvena Armija je prešla u ofenzivu, dok saveznici uspješno nastavljaju potiskivati Nijemce i Talijane iz Afrike. Oslobodilačka borba porobljenih naroda uzima sve više maha. Naša partizanska vojska obrazovana na poziv naše slavne Komunističke Partije, danas se formira u divizije i korpuse i tuče okupatora i njihove sluge na svakom kutu naše domovine, oslobađajući svakodnevno nova sela i gradove od okupatora i njihovih slugu ustaša i četnika. U isto vrijeme ovi veliki uspjesi naše narodno-oslobodilačke borbe, izvojevani junačkim djelima i naporima naše hrabre vojske, doveli su do osnivanja *Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije,* koje preuzima sporazumno sa vrhovnim Štabom Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda, svoje dužnosti po svim pitanjima i stvarima narodnih potreba iz života upravne, privredne, socijalne, zdravstvene, financijske, propagandističke, prosvjetne i vjerske prirode, a naročito organizovane pomoći našoj junačkoj narodnoj vojsci i partizanskim odredima. U ovom vijeću su zastupljeni pravi i jedini predstavnici interesa i težnja Hrvatskog naroda, koji su svoju ljubav prema svome narodu započeli odanom borbom protiv fašističkih okupatora i njihovih slugu.

Nikada se u historiji nije pružila bolja prilika Hrvatskom narodu da si osigura istinsku slobodu i sretniju i ljepšu budućnost! Put koji je ukazala naša Partija je jedini put kojim će Hrvatski narod doći do svoje slobode, a to je put oružane borbe protiv okupatora i njihovih domaćih slugu, to je put kojim ide naša hrabra narodna vojska.

Ovakovo stanje u svijetu i kod nas gdje se vidi neminovani skori slom fašizma i ostvarenje težnja svih slobodoljubivih naroda, ponukalo je i Tomašića[1] i vodstvo bivše HSS da sa šutećeg stava pomaganje okupatora priđe u ovako odlučnim vremenima, u nekim krajevima našeg okruga, na otvoreno huškanje protiv narodnooslobodilačke borbe.

Seljaci, radnici i građani Pokuplja!

Zar se vi ne sjećate proglasa Dr-a Mačeka[2] u kojem vas je pozivao da se pokorite tiraniji Slavnka Kvaternika, koji je sporazumno sa okupatorima osnovao neku »Nezavisnu Državu Hrvatsku«, i da mirno podnosite jaram i pljačku koju vam okupator nameće! Vi ste vrlo dobro vidjeli da u toj državi naš narod niti je bio slobodan, niti je bio neovisan od okupatora, nego je moro dati i zadnje zrno žita okupatoru, i za njegove račune ostavljati svoje kosti u dalekim ruskim stepama, prisilno odveden u borbu protiv braće Rusa, ili gubiti glave diljem svoje domovine u bratoubilačkoj borbi. U toj državi su okupatori najprije iskoristili ustaški olož, koji je do zubi ogrezao u krvi Srpskog naroda, a danas kada im ustaše ne mogu više toliko koristiti, iskorištavaju četničke bande Draže Mihajlovića, ministra izbjegličke velikosrpske vlade. Ta rulja zlikovaca stavila si je u zadatak uništiti sve što je slobodoljubivo i pošteno u našim narodima. Svoju oštricu su uperili protiv nas Hrvata, noseći na svojim zastavama parolu »smrt Hrvatima«. Oni su popalili i poklali veći dio hrvatskih sela u Dalmaciji, Primorju i Gorskom Kotaru. Poznato vam je da u londonskoj četničkoj vladi sjedi Mačekova desna ruka Dr. Krnjević[3], i da se Maček nije nikada i nigdje odrekao niti te vlade, niti tog svog ministra. Što više Mačekove glavešine u Zagrebu odobravaju postupke četničkog ministra Draže Mihailovića i još uvijek misle da treba priznati pravo na pljačku onima, koji su nas preko 20 godina pljačkali, i na koncu pobjegli u London, da bi otale, daleko od narodnog gnjeva, mogli nastaviti sa svojim podlim hrvatožderskim radom. Poznato vam je i to da su ustaše i ovi četnički izrodi napravili sporazum između sebe, kojim su podijelili dužnosti. Prema tome sporazumu ustaški gadovi kolju Srbe, a četnička gamad Hrvate! Što hoće danas ove Mačekove glavešine? Danas, kada je naš narod ustao na oružje, istjerao okupatora iz većeg dijela svoje Hrvatske domovine, dokinuo staru vlast egzekutora i žandarma i uspostavio, do sada neviđenu, *pravu demokratsku vlast narodno-oslobodilačkih odbora* u kojoj sam narod, oslobođen od ustaša, četnika, Nijemaca i Talijana, slobodno bira predstavnike za svoju vlast bez obzira na njihovu političku, vjersku i nacionalnu pripadnost, ovi izrodi pokušavaju pripremiti našem narodu nove pokolje i još gori jaram nego što ga je imao prije sloma Jugoslavije. Hoće i danas, kao i ranije u odlučnim momentima da zabiju nož u leđa našem narodu.

Hrvatski narode Pokuplja i Žumberka!

Zar ćeš čekati sudbinu svoje braće dalmatinskih, primorskih i goranskih Hrvata! Zar ćeš čekati da vas četnički gadovi pokolju i popale?! Zar ne vidite da

vam četnici sa svojom londonskom izbjegličkom vladom, skupa sa ustašama kopaju grob?! Zar se nijesi pitao kako to da su četnici sa talijanima dolazili u Krašić i Desinec, a sa ustašama u sela oko Pisarovine?!

Ako hoćeš sačuvati svoje ime, svoju narodnost, svoju kuću, porodicu i glavu, ne čekaj ni časa nego stupaj u redove boraca za slobodu našeg naroda!

Sluge okupatora, vodstvo bivše HSS, suradnici i istomišljenici Draže Mihailovića, najljućeg neprijatelja našeg naroda, hoće da vas skrenu sa puta narodno-oslobodilačke borbe.

Niti jednom riječi ovi zlotvori ne osuđuju klanje stotina hiljada naše braće Srba od strane izroda našeg naroda, ustaša, kao što ne osuđuju ni klanje naše hrvatske braće po Dalmaciji, Primorju i Gorskom Kotaru, i Muslimane po Bosni i Hercegovini od strane četnika, tih krvnih neprijatelja svoga i našeg Hrvatskog naroda. Osuditi četnike i ustaše značilo bi pozvati narod u borbu protiv okupatora i njihovih slugu, značilo bi zastupati i pomagati borbeno jedinstvo Hrvata i Srba, a oni to neće.

Daje naš narod poslušao njihove riječi »čekajte, nije vrijeme«, danas bi svi naši muškarci, a naročito omladina, prolijevali krv po frontovima bratske Rusije, a naše žene robovale po fašističkim tvornicama oružja, izvrgavane silovanju njemačkih vojnika, dok bi po našim selima harale pustoš i glad.

Jedino zahvaljujući Komunističkoj Partiji, koja je u tim teškim vremenima pozvala narod u borbu — na ustanak protiv okupatora i njihovih slugu i poslale u prve redove svoje najbolje članove, formirana je danas velika narodna vojska, koja tuče neprijatelja diljem cijele naše domovine i čisti od njega naša sela i gradove.

Narode Pokuplja i Žumberka!

[Dvana]esti je čas! Ustajte u borbu protiv mrskih okupatora i njihovih slugu ustaša i četnika, zakletih neprijatelja našeg naroda! Niti jednog vojnika u Pavelićevu domobransku i ustašku vojsku! Niti jednog zrna žita okupatoru, jer ćeš time produljiti njemu život, a sebi jaram! Slijedi primjer svoje dalmatinske, primorske i goranske braće! Stupaj smjelo u redove naše Narodno-oslobodilačke vojske!

ŽIVJELA HRVATSKA JEDINSTVENA NARODNO-OSLOBODILAČKA FRONTA!
ŽIVJELO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE JUGOSLAVIJE!
ŽIVJELA NAŠA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA!
ŽIVJELI NAŠI SAVEZNICI SOVJETSKI SAVEZ, ENGLESKA I AMERIKA!
ŽIVJELA CRVENA ARMIJA! ŽIVIO DRUG STALJIN! ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA HRVATSKE, ŽIVLJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA JUGOSLAVIJE!
SVE ZA FRONT! SVI U BORBU! VAN S OKUPATORIMA!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

18. XII. 1942

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
Komunističke Partije Hrvatske

Original, geštetner
Sign., AIHRPH, KP—1731704

[1] Ljudevit
[2] Vladimir
[3] Juraj

332

1942, prosinac 18.

Proglas Okružnoga komiteta KPH Pokuplje u povodu prelaska Crvene armije u ofenzivu i o zadacima koji stoje pred partijskom organizacijom

OKRUŽNOM KOMITETU POKUPLJE
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

SVIM PARTIJSKIH ORGANIZACIJAMA I PARTIJCIMA NAŠEG KOMITETA

Dragi drugovi,

Prelaz Crvene Armije u ofenzivu uspješne akcije Engleza i Amerikanaca u Africi te sve veći otpor porobljenih naroda Europe protiv okupatorskog fašističkog rerora jačanje partizanskog pokreta u Europi, a osobito u zemljama Jugoslavije, ukazuje na to da fašizam nije više u stanju bremzati narodno-oslobodilački pokret porobljenih naroda i nagovještavaju skori neminovni slom fašizma. Takvo stanje u svijetu i uspjesi naše vojske koja se danas formira u divizije i korpuse, zaoštrava sve više i više odnose između okupatora i našeg naroda. Krupni uspjesi koje je postigla naša Narodno-oslobodilačka Vojska vođena od naše Partije, doveli su do još uže suradnje okupatorskih slugu četnika i ustaša i sve češćeg i brojnijeg pojavljivanja ovih posljednjih u čisto hrvatskim krajevima kao Desinec, Krašić i Pisarovina. U vezi sa ovakvom vanjskom i unutarnjom političkom situacijom počelo je i vodstvo bivše HSS na čelu sa Mačekom, čija se desna ruka Dr. Krnjević nalazi u četničkoj londonskoj izbjegličkoj vladi da rovari proti Narodno-oslobodilačke vojske i nastoji bremzati Hrvate našeg kraja da u nju ulaze. Nisu slučajne pojave daje

Kmjević u Londonskoj izbjegličkoj vladi koja danas preko svoga ministra Draže Mihajlovića i njegove četničke »vojske« »bratski« kolje hrvatski narod i da se četnički izrodi pojavljuju baš u onim krajevima odakle su najpoznatiji bremzeri Narodno-oslobodilačke borbe, glavešine iz HSS-ovskog vodstva kao što nije slučajnost da se Maček ne odriče te izbjegličke vlade. Njegovi predstavnici u Zagrebu zastupaju otvoreno mišljenje te vlade i odobravaju postupke Draže Mihailovića i još uvijek stoje kod toga da se treba priznati pravo na pljačku onima koji su nas preko 20 godina pljačkali i na koncu prepustili na milost i nemilost okupatoru i njegovim slugama a oni pobjegli u London da bi otale mogli i dalje daleko od narodnog gnjeva nastaviti sa svojim podlim i hrvatožderskim radom. Ta pojava se može tumačiti jedino time što je Maček i neki od vodstva bivše HSS bili i ostali jedino uporište velikosrpske, danas četničke reakcije u hrvatskim krajevima. Svi oni, od Mačeka[1] koji je nakon sramne kapitulacije jugoslavenske vlade izdao proglas hrvatskom narodu pozivajući ga da se pokori tiraniji Slavka Kvaternika i njegovih gospodara iz Rima i Berlina, do Krnjevića,[2] sabotirajući narodno oslobodilačku borbu, vrše pripreme kako bi u času sloma fašizma prigrabili tekovine narodno-oslobodilačke borbe u svoje ruke. Oni skupa sa svojom četničkom jugoslavenskom izbjegličkom vladom pripremaju ne samo nove pokolje, nego još mnogo gori jaram hrvatskom narodu, nego što ga je imao prije sloma Jugoslavije. U isto vrijeme dok oni to rade, veliki uspjesi naše narodno-oslobodilačke borbe izvojevani junačkim djelima i naporima naše hrabre vojske doveli su do osnivanja Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije, koje preuzima sporazumno sa Vrhovnim Štabom Narodno -oslobodilačke borbe izvojevani junačkim djelima i naporima naše hrabre stvarima narednih potreba i života upravne, privredne, socijalne, zdravstvene, financijske, propagandističke, prosvjetne i vjerske prirode, a naročito organizovane pomoći našoj junačkoj Narodno-oslobodilačkoj Vojsci i Partizanskim Odredima.

Pojedinci iz bivše HSS kao Tomašić[3] i dr. dižu glave, i s samoborskom, pisarovinskom i jastrebarskom kotaru nešeg okruga pokušavaju sada na prelomu da opet zabiju nož hrvatskom narodu u leđa.

Nasuprot njihovom nastojanju osjeća se u našem okrugu sve veća volja hrvatskog naroda da uzima učešće u narodno-oslobodilačkoj borbi, te se ne odaziva pozivima za domobransku vojsku bježeći od kuća i prilazi našim partizanskim jedinicama.

I u ustaškim redovima opaža se raspadanje i odvajanje pripadnika tkzv. pripremnih bojni od krvoloka i ubica.

Našoj partijskoj organizaciji ovakva situacija nameće slijedeće zadatke:

1. Pred narodom našeg kraja najšire objašnjavati i raskrinkavati petokolonašku ulogu vodstva HSS-a. Pri tome ne zaboraviti naglašavati njegovu velikosrpsku politiku. Kako je primjećeno baš sami HSS-ovski pravci su tajili sporazum ustaša i četnika. Potrebno je da partijske organizacije objasne

narodu značenje tog sporazuma i time u vezi prikazuju opasnost od četničkih pokolja u našim krajevima.

2. Sa gornjim činjenicama operirajući provesti najširu agitaciju za neodazivanje u domobransku vojsku i mobiliziranja u partizanske redove omladine iz našeg kraja. Svaki partijac je dužan redovito izvještavati koliko je on i van partijske organizacije, kojima je on rukovodio mobilizirao partizana.

3. Partijski komiteti moraju provesti strogu kontrolu da svi drugovi budu svih sedam dana planski uposleni. U ćelijama izvršiti podjelu rada po sektorima. Kontrolirati redovito da li se date direktive i zadaci provode u život. Nesavjesne, lijene i sabotere treba isključiti iz redova naše Partije. K.K. Pisarovina treba posvetiti puno više pažnje drugovima koji su se do sada povodili za HSS-ovskim vodstvom (repašili) i ukazujući na štetnost takve politike, treba čistiti svoje redove od nepopravljivih repaša. Da nijesu drugovi surađujući se nekim prvacima bivše HSS prepustili njima rukovodstvo u N.O.O.-ima i nasjedali u pogledu njihove odanosti narodno-oslobodilačkoj borbi, može se reći idući linijom pomirenja naroda sa okupatorskim terorom, do danas bi iz toga kotara bilo mnogo više drugova u partizanima — utjecaj naše Partije bi bio mnogo veći.

4. Sistematski podizati politički nivo partijaca. Izučavati osnovnu partijsku literaturu, okružnice, te pojedine direktivne članke iz naše masovne literature i partijskog organa »Borbe«. Uvesti u svim ćelijama posebni sastanak, na kojem će se samo proučavati kolektivno sav partijski materijal, a osobito Istorija VKP(b).

5. Pronalaziti dobre drugove koji traže našu Partiju, provjeriti ih na poslu i primiti u svoje redove, vodeći kod toga računa da se ne prošvercaju antipartijski elementi. Izborom novih kandidata, trebaju biti NOO-i, A.F.Ž., S.K.O.J. te partizanske jedinice.

6. Treba prići još odlučnije stvaranju NOO-a u kotarevima Samobor, Jaska i Velika Gorica. Svi partijski komiteti trebaju povesti računa o tom da se Partiji obezbjedi rukovödstvo u svim N.O.O.-ima, te da svi njihovi članovi budu pravilno iskorišteni. Pod parolom: »Ni jednog zrna žita okupatoru«, moraju drugovi u našem okrugu nastojati da se stvarno ni jedan kilogram popisanog kukuruza ne izvede iz našeg okruga. Popularizirati sakrivanje žita i u tu svrhu uputiti narod da pravi zemunice.

7. Kod sviju N.O.O.-a osnovati Narodno Oslobodilačke Fondove. K.K. Pisarovina treba očistiti redove svojih N.O.O.-a od mačekovih eksponenata, zadržavajući u svojim redovima sve poštene HSS-ovce koji su voljni raditi po liniji narodno oslobodilačke borbe. Na oslobođenom teritoriju u Žumberku drugovi iz Kotarskog Komiteta ne smiju se samo zaustaviti na par općina nego treba smjesta prići pripremanju izbora za N.O.O.-e u ostalim oslobođenim općinama i formiranja istih u neoslobođenim. Preko postojećih odbora otpočeti sa agitaciono propagandnim i kulturnim radom, osnivajući prosvjetne domove, organizirajući predavanja, kulturna sijela i si. Kod postojećih

N.O.O.-a na oslobođenom teritoriju treba odmah prići osnivanju zdravstvenih sekcija sa konkretnim zadacima propagande čistoće i suzbijanja zaraza. Preko partijca i kandidatu 5 N.O.O.-ima treba nastojati da odbori izađu češće pred narod na zborovima, skupštinama, gdje će položiti računa o svome radu.

7.a) Drugovi na neoslobođenom teritoriju trebaju napraviti oštru pre-kretnicu u pogledu rada sa ženama i otpočeti sa osnivanjem odbora A.F.Ž. U tu svrhu zadužiti u jedinicama po jednog člana za rad na tom sektoru.

8. Dati punu pomoć omladini, odredivši odgovornog druga po ćelijama i komitetima za taj rad. Pomoći omladini da pravilno iskoristi dobre uvjete mobilizacije na oslobođenom i neoslobođenom teritoriju. Isto tako dati joj punu ispomoć u pogledu popularizacije Prvog Antifašističkog Kongresa Omladine Jugoslavije. U pogledu mobilizacije omladine sa neoslobođenog teritorija dosadanji rad nije zadovoljavao, pa treba sve učiniti da se to stanje ispravi.

Treba pojačati partijski rad u vojsci, kao i rad na političkoj i vojnoj izobrazbi partizana. Učiniti sve da se čim više naših boraca iz terenskih četa u što kračem roku provede u naše brigade. U tu svrhu u terenskim četama osobito pojačati politički rad i voditi ih u akcije sa brigadama. Učvrstiti disciplinu i provesti jednomjesečnu kompaniju protiv krađe u smislu okružnice naše C.K. Terenske jedinice moraju se starati da veze na našem teritoriju budu osigurane.

10. Da bi se mogla izvršiti nesmetana mobilizacija zagrebačkog radništva u redove Narodno-oslobodilačke vojske i osigurati stalna veza između pojedinih naših štabova kao i naših partijskih komiteta, potrebno je učvrstiti stare i upostaviti nove veze za prebacivanje ljudi, materijala i pošte. Svi kotarski komiteti moraju odrediti u samom komitetu po jednog druga koji će biti odgovoran za veze. Za taj posao moraju se birati veoma konspirativni i provjereni drugovi.

11. Po agitaciji i propagandi treba zadužiti u svakom komitetu po jednog druga koji će se starati da budu postavljeni dopisnici za »Borbu« iza ostale naše listove i da se redovito šalju dopisi. Oni će se pobrinuti da nas redovito izvještava o uspjesima i nedostacima agitpropa u svom kraju, da daje svoje mišljenje i prijedloge za poboljšanje rada po tom pitanju. On mora slati nama točan mjesečni izvještaj o tome koliko se raspačalo pojedine naše literature, koliko je njegov komitet izdao letaka, obaviještenja, i od svakog izdanog primjerka poslati nama po 8 komada. Njemu spada u dužnost praćenje neprijateljske propagande, njihovih parola, oblika organizacije, te ljudi koji su nosioci te propagande i uspjeha koje imaju kod toga. Osobitu pažnju treba posvetiti propagandi vodstva HSS. Isto tako treba nas redovito mjesečno izvještavati koliko je konferencija i koliko zborova održano na njegovom sektoru i sa kojim brojem učesnika.

12. Hvatati veze sa neprijateljskim posadama i osnivati među domobra-nima borbene komitete. Iskorištavati te veze u obaviještajne svrhe. Podatke o

neprijateljskim posadama, njihovim namjerama, promjenama u brojčanom stanju, njihovim kretanjima, treba slati redovito svakih 15 dana. O ofenzivnim namjerama neprijatelja prema oslobođenim teritorijama treba odmah obavještavati najbliže naše vojne organe i nas.

13. Konspiraciju dići. na najviši stepen i povećati budnost prema neprijateljskim špijunima i ubačenim neprijateljima u redove naše vojske i masovnih organizacija. Na oslobođenom teritoriju pojačati borbu protiv pete kolone i neprijatelju naklonjenih elemenata.

14. Podatke o kadrovima, nestalim, poginulim, uhapšenim članovima Partije i SKOJ-a, spiskove o okupatorskim zločinima, spiskove sumnjivih lica, treba praviti partijska organizacija, u koliko na tom sektoru nema mogućnosti prikupljanja toga, (onda) putem N.O.O. Sve podatke ove treba odmah prikupiti i poslati nam.

Drugarski komunistički pozdrav!

18. XII. 1942

Okružni Komitet Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Original, šapirografiran
Sign., AIHRPH, KP—166126.

[1] Vladimir
[2] Juraj
[3] Ljudevit

333

1942, prosinac 19.

Saopćenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o borbama za Krašić

ŠTAB
II OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Dne 19 prosinca 1942 god.

SAOPĆENJE O BORBI U KRAŠIĆU[1]

Ofanzive hrvatskih partizana u Žumberku uspješno se nastavlja. 14. XII. o. g. jedinice hrvatskih i slovenskih partizana[2] izvršile su uspješan napad na utvrđenog neprijatelja u Krašiću. U tom mjestu nalazilo se 56 žandara, domobrana i financa, te 190 ustaša. Žandari bili su utvrđeni u staroj poštanskoj zgradi, oko koje su bili izgrađeni bunkeri i provučena bodljikava žica, a ustaše su se nalazili u školskoj zgradi i oko crkve. Neprijatelj je bio naoružan sa 4 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, puškama i bombama.

Snažnim jurišem neprijatelj je bio u poštanskoj zgradi u bunkerima likvidiran za 45 minuta. Nastavila se je borba sa ustašama.

Ustaše su se očajnički branili. Oko 5 sati ujutro naši hrabri mineri i bombaši približili su se samoj zgradi, odakle je neprijatelj tukao sa teškim mitraljezima, te minirali sa dviju strana zgradu. Kroz velike rupe koje su napravili naši mineri, provlačili su se bombaši. Zgrada je bila zapaljena u prizemlju i za nepunih 15 minuta bila je sva u plamenu.

Ustaše su počeli živi goriti u zgradi. Kad su vidjeli da će izgoriti, pokušali su jurišati na naše borce na ulici. Razvila se je borba prsa o prsa u kojoj je neprijatelj bio do nogu potučen. U pola 6 sati ujutro neprijatelj je bio u cijelosti, slomljen.

Za vrijeme borbe naši su borci pod vatrom neprijateljskih mitraljeza uspješno radili na evakuaciji apoteke. Apoteka u vrijednosti pol milijuna kuna bila je evakuirana.

Ustaše su u ovoj borbi ostavili na bojištu oko 27 mrtvih i više ranjenih. Među ubijenima nalazio se poznati krvnik stožernik Ćuk.

Na našoj strani 1 mrtav, 1 teže i 3 lakše ranjena druga.

15., ov. mj. u pola 9 sati ujutro pošli su Talijani iz Karlovca u pomoć napadnutom neprijatelju u Krašiću. Oni su krenuli sa 2 tanka. Naše jedinice dočekale su ovu bandu i potpuno je razbile. Talijani su imali više mrtvih i ranjenih fašista. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Istog dana u 8 sati ujutro pokušali su ustaše[8] iz Oštrca krenuti prema Krašiću. Naše jedinice su ih dočekal mitraljeskom vatrom i potpuno ih razbile. Neprijatelj je imao oko 15 mrtvih i više ranjenih ustaških krvnika.

U ovoj borbi zaplijenjeno je preko 20 pušaka, 2 puškomitraljeza i teški mftraljez, oko 7000 metaka, bombi i druge ratne spreme. Zaplijenjena je i čitava apoteka.

Zarobljeno je 11 neprijateljskih vojnika, ustaša, žandara, domobrana i financa.

Prilikom ovih borbi naročito su se istakli drugovi: vodnik Ivković[4] koji je neustrašivo rezao žicu pred neprijateljskim bunkerima, te jurišao pod vatrom neprijateljskih mitraljeza na utvrđenog neprijatelja. Također se je istakao i ovaj puta drug Jezdić, koji je minirao zgradu.

Kao u svim dosadašnjim borbama, tako je i ovaj puta došla do izražaja visoka svijest naših partizana u borbi protiv narodnih neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
M.[5] *Belinić* v. r.

Originai umnožen na šapirografu
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 27—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 59, str. 222—223.

[1] O borbama za Krašić vidi dok. br. 323 i 328.
[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 37.
[3] Iz sastava Dvadesettreće ustaške bojne
[4] Petar Ivković. Umro 15. prosinca 1942 god. od rana zadobivenih u borbama za Krašić.
[5] Marko

334

1942, prosinac 21

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NO V i PO Hrvatske o akcijama odreda i o vojnopolitičkojsituaciji na području Zagorja

ŠTAB
KAL. PART. ODREDA
Komesarijat
21 decembra 1942

POLITKOMESARU II OPERATIVNE ZONE

Štab Kalničkog partizanskog odreda nalazi se ovaj čas u Štabu III Operativne zone, kamo je stigao na poziv sekretara CK KPH[1] zbog konferencije povodom osnivanja novih brigada, odnosno Divizije.[2]

Ovu zgodu koristimo da Vam se ponovo javimo tim većma, što su ovdje veze sa Vašim Štabom sigurnije i zbog toga, što ste nam u zadnjem dopisu javili, da do danas niste primili od nas nikakve izvještaje.

Nama je razumljivo da nam Vi ne možete pružiti nikakvu pomoć tako dugo, dok Vam mi u što konkretnijim crtama ne prikažemo stanje našeg Odreda, teren na kome djelujemo itd.

Žalimo što Vi do sada niste primili naše dopise, koje smo Vam otposlali i to: 10. X. iz Bijele — Slavonija, 28. XI. iz Ribnjačke (Bilo Gora) i 20. XI. iz Kalnika preko Varaždinskog O.K. Uz te izvještaje mi smo Vam redovno poslali sve naše odredbe i važnije dokumente iz rada komesarijata. Vjerujemo, da ste konačno ipak nešto primili od svega toga. Zadnji dopisi koje smo primili od Štaba Zone, bili su datirani 12. XI. 1942, a upućeni Štabu Kalničkog partizanskog odreda i jedan dopis na komesarijat.

Od posljednjeg našeg izvještaja pa do danas dogodilo se je dosta toga u životu našega Odreda. U neprestanoj borbi sa neprijateljskim bandama mi smo se razvijali i jačali i danas se ponosimo time što je i naš Odred dao 2 bataljona za formiranje naših brigada.[3] Da bi ovaj izvještaj bio što pregledniji, podijelićemo ga u tri dijela i to: prvi do neprijateljske ofanzive tj. od 15 do 29. XI., drugi dio, život našeg Odreda za vrijeme neprijateljske ofanzive od 29. XI. do 15. XII. i konačno treći dio[4] sastanak u Štabu III Operativne zone, stvaranje brigada i novi položaj našega Odreda.

1.

Od 15 do 28. XI. o. g. neprijatelj nas nije dirao. To zatišje mi smo iskoristili za vršenje akcija, političku izgradnju naših partizana i rad u narodu. Pregled naših akcija dan je u operativnom našem izvještaju. Iz njega se vidi da je aktivnost naših jedinica bila dosta velika. Jedini nedostatak leži u tome, što se nije izvršila ni jedna akcija većeg stila, tj. akcija u kojoj bi učestvovao i naš Odred u cjelini. Mi smo doduše radili na pripremanju takvih akcija, samo su te pripreme zbog slabe informativne službe, bile previše duge, pa nas je tako neprijatelj preduhitrio svojom ofanzivom. Uz malo više odlučnosti, možda smo mogli napasti koje čvorište, no i rascjepanost našega Odreda donekle je isključivala ovakve akcije.

Opće stanje našeg Odreda, neposredno pred ofanzivom, bilo je povoljno. Jedinice odmorene imajući iza sebe niz uspješnih akcija, pune poleta i spremnosti na borbu. Problem dezertiranja o kome smo Vam već javili u prošlom izvještaju, nije još uvijek bio riješen i mi smo strijeljali dvojicu partizana, koji su pokušali napustiti naše redove. Pored njih strijeljana su na *Bilo Gori* od Štaba našega II bataljona još 5 partizana, koji su još na početku napustili naše redove i samovoljno se povratili kući. Neosporno ovo nije put za rješenje tog problema. Daljnja strijeljanja, kao i ova, izazvati će nezgodnu reakciju po selima i grešku koju smo time učinili, mi ćemo morati ispraviti i to iako, -da održimo miting u onom selu odakle su uglavnom regrutirani ti dezerteri, zatim još upornijim političkim radom u četama i konačno da pojedinim partizanima omogućimo da se prebace na druge sektore, ukoliko žele tamo nastaviti borbu. Naše shvatanje bilo je usko i nepravilno. To su nam ukazali drugovi u Štabu III Operativne zone i mi smo svjesni svoje greške.

Pored ovih strijeljan je još jedan partizan za koga se dokazalo da podržava veze sa četničkim elementima i zbog izdaje koju je izvršio povodom naše akcije na Sokolovac. Povodom ovoga strijeljanja izdano je službeno saopćenje iz Štaba Odreda, a komesarima bataljona dana su uputstva, kako da iskoriste ovaj slučaj za učvršćivanje naših redova. Povodom toga, komesarijat je izdao i jedan poseban dopis o radu četnika i poslao ga štabovima bataljona.[5] Taj dopis prilažemo Vam u prepisu. Povodom kampanje protiv četnika, koju smo organizirali u Odredu, komesarijat Odreda održao je jedan sastanak sa cijelim vojničkim i političkim rukovodstvom I bataljona, na kome su svestrano pretresana pitanja uloge i rada četničkih bandi. Naš nedostatak leži u tome, što mi nismo dospjeli da kampanju protiv četnika, povodom tog slučaja, proširimo i na narod. To se doduše radilo prigodom održanih mitinga, no u nedovoljnoj mjeri. Drugovi iz Okružnog komiteta[6] obećali su nam pružiti pomoć, no i njihov rad bio je onemogućen neprijateljskom ofanzivom.

Štabovi bataljona, djelujući na svojim sektorima, pored vojne aktivnosti održavali su i zborove u selima. U cjelini njihov rad bio je zadovoljavajući. U štabu II bataljona izvršili smo izmjenu komandanta. Za novog komandanta postavljenje drug Joka,[7] bivši komandir 1 čete istog bataljona. Dotadašnjeg komandanta[8] odredili smo za vršioca dužnosti obavještajnog oficira u Štabu Odreda. Naša informativna služba, a isto tako i obavještajna, počela se povoljno razvijati. Dakako to su bili počeci, naročito što se tiče obavještajne službe. Mi ćemo produžiti njihovo organiziranje u Odredu i na terenu. Odlaskom nekih drugova, kojima je bio povjeren taj zadatak, taj će proces biti ponovo usporen. Obzirom na važnost i jedne i druge službe, mi ćemo najozbiljnije pristupiti rješenju. Organizirano je kopanje zemunica, spremilo se nešto hrane i masti i u jednoj zemunici organizirali smo našu bolnicu. Stanje te bolnice bilo je bijedno i taj problem muči nas još uvijek, a vjerojatno će i dalje ostati otvoren. Ranjenike i bolesne šaljemo preko Bilo Gore za bolnicu u Slavoniji,[9] a s time su skopčane mnoge poteškoće, napose nesigurnost i stalno odvajanje ljudstva koje služi za pratnju.

Sprema naših partizana bila je na visini. Svi odjeveni u vojničke uniforme, sa novim cipelama, svaki sa ćebetom, stvarali su dojam prave vojske. Vojničke spreme imali smo i u rezervi, kao i oružje (jednometke i trometke), spremljeno u zemunice. Neosporno i takav naš postupak ne može se opravdati. Dok su na jednoj strani partizani slabo odjeveni, narod bez oružja, dotle mi ovakve stvari zakopavamo po zemunicama. I to je dokaz naše uskoće i drugovi u Štabu III Operativne zone s punim su nam pravom ukazali na svu štetnost ovakvih postupaka i goleme štete koje time činimo narodnoj borbi. Mi smo doduše vjerovali da ćemo uspjeti mobilizirati, opremiti i naoružati nove borce, no stvarnost je pokazala, da smo mi imali uvijek više oružja; nego što smo ga mogli iskoristiti, pa je time naša krivnja očita. Jedan dio spreme (stare cokule i stara odijela) davali smo putem narodu, što je dakako izazvalo lijep dojam.

Naš rad u narodu kretao se u produženju osnivanja akcionih odbora,[10]

održanja mitinga i pokušaja mobilizacije novih boraca, taj rad ne mogu najtočnije prikazati jer su naši bataljoni djelovali rastavljeni, a izvještaj komesara bataljona nemam ovoga časa na raspoloženju. Održali smo mitinge u Ivancu, Dugoj Rijeki (Kalnik), Zdelicama, Brzaji (hrvatska sela Bilo Gore). U raspoloženju naroda na tom sektoru nije se primijetila neka značajnija promjena od našeg prošlog izvještaja. Uspjeli smo mobilizirati svega oko desetak Hrvata, a od zarobljenih domobrana (domoradna služba), koji su pristupili u naše redove, većina je bila Srba. O samom problemu mobilizacije osvrnuću se malo podrobnije kasnije. Kolonisti o kojima smo Vam već pisali, pokušavali su svoju stoku i blago ili poklati ili otseliti u područja kontrolirana od ustaške vlasti. Da bi to spriječili, izdali smo jedan proglas, kojeg Vam u prepisu prilažemo. Rezultat od proglasa nismo mogli kontrolirati, jer smo napustili teren pod neprijateljskom ofanzivom.

II.

Nakon dva uzastopna neuspjela pokušaja neprijateljskih bandita da nas unište ili maknu sa našeg terena, neprijatelj je dosta brižljivo i konspirativno pripremio novu ofanzivu, koja je započela 29. XI. o. g.[11] Za nju smo mi saznali uveče 28. XI. i odmah donijeli odluku, da se naš Odred po bataljonima uputi sljedećim pravcima: I bataljon sa komandantom i komesarom Odreda u pravcu Zagreb, II bataljon sa zamjenikom komesara Odreda[12] i obavještajnim oficirom[13] u pravcu Bilo Gore, III bataljon sa informativnim oficirom Odreda i jednim članom Varaždinskog O.K.[14] u pravcu Ivanšćice. Takav zaključak donijeli smo na osnovu jednog Vašeg dopisa (zamjenik komesara II Operativne zone od 24. X. 1942.).

Neprijateljska ofenziva promašila je dakako, kao i obično, a mi smo se boreći se, povećali, zadobili novo oružje i novo iskustvo. Put našeg I bataljona, ispunjen različitim peripetijama završio je sa punim uspjehom, makar je neprijatelj uspio da nas razbije u povratku u nekoliko grupa. Mi se ponosimo time što smo Paveliću i cijeloj njegovoj bandi sjeli na šiju, pod nosom Zagreba, na samom Sljemenu,[15] mi se ponosimo time što smo desetak dana proveli u srcu Zagorja, boreći se krvavo sa njegovim hordama i tumačeći narodu liniju naše Narodno-oslobodilačke borbe. Mi smo održali mitinge u Kolarcu i Mariji Bistrici, u Lazu, Šagudovcu i Svetom Mati. Na mitinzima mi smo naročito ukazivali hrvatskom narodu na izdajničku ulogu vođstva bivše HSS i pozivali ga da stupi u redove narodne vojske i da se s oružjem brani od pljačkaša i da si u sveopćoj narodnoj borbi izgradi ljepšu budućnost. Mi smo mu ukazivali, da će sudbina hrvatskog naroda ovisiti od toga, u kojoj će mjeri hrvatski narod s oružjem u ruci biti i postavljati svoje zahtjeve za slobodu i pravdu. Mi smo mu ukazivali na opasnost od četnika, koji već danas žare i pale po hrvatskim selima u Dalmaciji, Bosni i drugdje. Kraj svega toga, nama nije uspjelo mobilizirati ni jednog Hrvata cijelim našim putem, osim nekoliko Hrvata domobrana, koji su pristupili u naše redove. Na povratku mi smo prolazili kroz najsiromašnija rudarska sela (podnožje Strahinšćice, Ivanšćice) no i ovdje

mi nismo uspjeli mobilizirati nikoga. Ima više razloga koji su to uslovili. U prvom redu, hrvatski narod u ovim krajevima još nije doživio fašizam u njegovoj potpunosti. Doduše svi oni govore o nesmiljenoj pljački koju ustaše vrše nad njima. Svi nam oni pokazivaju pocijepana odijela i cokule, tuže se na karte i gospodu, kukaju za svojim sinovima u domobranstvu, ali sve je to premalo. Oni još uvijek vjeruju, da im je glava sigurnija u Pavelićevoj vojsci, gdje se nadaju da će se nekako izvući i otslužiti vježbu i na svaki naš poziv izgovaraju se ženama i djecom, bolestima itd. Mi smo hvatali pojedine zgodne mladiće po selima i nagovarali ih da uđu u naše redove, ali bez uspjeha. Jedna iznimka bio je neki siromašni zidar u Kolarcu, koji se poslije mitinga priključio našim jedinicama. Drugi razlog našem neuspjehu možda leži u tome, što smo mi u velikoj brzini prolazili kroz sela, često gonjeni neprijateljem, živili pod teškim okolnostima, a svim time otežavali donošenje odluke i onih pojedinaca, koji bi možda pod drugim okolnostima došli u naše redove.

Inače narod nas je lijepo dočekivao. Nigdje nije trčao iz sela pred nama, častio nas i lijepo se ophodio prema drugovima. Iako nikad nismo bili po ovim selima oni su nas smatrali kao neke znance i to sve na bazi: »Ah, vi ste siromaki kak i mi«. Jedino u selu Lazu, narod je počeo plakati kod ulaska naših jedinica, no i to se ubrzo smirilo. Za ilustraciju narodnih simpatija za narodnu vojsku, navodim sljedeće: Kad nas je 8. XII. gonila stoka sa tenkovima, mi smo se povlačili pod neprestanom vatrom iz čuke na čuku iscrpljeni, gladni i žedni. Narod nas je dočekivao, iznoseći iz kuća kruha i vino i nuđao nas u prolazu da se okrijepimo. Ovakva slika dostojna je slobodnog teritorija, a doživjeti to u srcu Zagorja, gdje nikada nije stupila partizanska noga i više je nego što seje moglo uopće očekivati.

Naš ulazak u Mariju Bistricu, odjeknuo je na široko. Već nekoliko dana poslije našega odlaska, pričale su se najčudnije stvari, kao npr. da nam je pop morao služiti misu, da nam je općinski načelnik morao svima očistiti cipele itd. Ustvari akcija u Mariji Bistrici pretstavlja zaista velik naš politički uspjeh. Kod ulaska u mjesto dočekale su nas opatice, koje su s mirom promatrale likvidaciju pošte i općine, izjavivši partizanima da ih se one ne boje, jer znadu da im mi nećemo ništa učiniti. Miting koji je uveče održan, bio je prilično posjećen. U samom mjestu izdali smo odmah letak i podijelili ga na mitingu. U tom letku mi smo objavili naš ulazak u Mariju Bistricu i pozvali hrvatski narod na borbu protiv izrabljivača i krvnika hrvatskog naroda.

Naš boravak na Sljemenu, pa makar bio i kratak, odjeknuti će diljem cijele Hrvatske. Kad smo se pojavili, nitko nije vjerovao da smo mi partizani, a zarobljeni domobrani i avijatičari smijali su se i pitali nas odakle smo došli na Sljeme. Jedna naša patrola bila je u đačkom domu na sveopće zaprepaštenje tamo prisutnih.

Naš put u cjelini znatno će pridonijeti zaoštrenju suprotnosti između ustaških bandita i tamošnjeg naroda. On nam je ujedno i pokazao svu bijedu u kojoj živi naš narod u tim krajevima (u Mariji Bistrici, kod podjele brašna

došlo je do neviđenih scena). Mi smo vidjeli da i ovdje postoje svi preduslovi za širenje naše borbe i da i ovuda mogu krstariti naše jedinice iako pod teškim uslovima. Ma kako izgledao vratoloman naš pothvat, mi ćemo ga ponoviti, pa makar pod svaku cijenu tim većma, što znamo da su fašizmu odbrojani dani, i da će on (biti) sutra slabiji nego što je danas.

Naši partizani pokazali su se na ovom putu kao dobri borci, a to napose vrijedi za naše drugarice, tek u drugom dijelu zahvatila ih je prilična panika od tenkova i Crne legije. Prilično iscrpljeni vratili smo se u tri grupe između 10 i 12. XII. na Kalnik i zatim povukli na odmor u Bilo Goru, vodeći još prije toga borbe u Ivancu i Pogancu na Kalniku.

Naš II bataljon, koji je krenuo u pravcu Bilo Gore, vršio je također akcije i politički djelovao u selima kroz koja je prolazio. U dva navrata vršio je zakletvu partizana pred narodom. Taj bataljon imao je najviše mogućnosti, da se iznutra učvrsti političkim radom. Među ostalim, oni su po četama proradili problem izdajničke izbjegličke vlade u Londonu, na temelju dopisa komesarijata Odreda. Taj dopis prilažemo Vam također u prepisu.

Naš II bataljon, koji je krenuo prema Ivanšćici, izvršio je također svoj zadatak. Jedna četa tog bataljona upućena je u pravcu Klanjeca i tu preko partijskih veza oslobodila njemačkog zarobljeništva 5 sovjetskih oficira i sretno ih dopratila do Kalnika, a zatim smo ih sproveli u Štab III Operativne zone. Taj događaj izazvao je silno oduševljenje u redovima naših boraca, a i putem idući kroz sela, narod je dolazio da vidi i da pozdravi sovjetsku braću. Neopisive su scene kako su starci, koji su nekad bili u ruskom zarobljeništvu i ondje naučili ruski, pozdravljali i grlili »tovarišče«. Već unapred išao je glas da s nama kreću Rusi, a jedan nam je seljak i pričao, da ih je na svoje oči »videi i da su veliki kak jegnjedi i da im se šinjeli po zemlji vleču«. Naši su partizani ponosni što su baš oni izvršili taj zadatak, vjerojatno prvi u historiji naše borbe i bili prvi, koji su došli u kontakt sa pripadnicima herojske Crvene armije. Cijelim putem tko god nas je sretao, iskazivao je iskrenu ljubav prema tim ljudima i upravo tu smo mogli otkriti svu onu ljubav, toplinu, koju naš narod goji prema sovjetskim ljudima. Naoružali smo ih s karabinima, a oni su izrazili želju da ostanu u našim redovima. Dakako, da im mi to nismo mogli uslišati i zato smo ih uputili za Štab III Operativne zone. Dopis CK KPH, potpisan od druga Slavka,[16] u kome nam javlja, da po tom zadatku pošaljemo jednu četu, primili smo naknadno. To jest mi smo tu četu uputili u tom pravcu na vlastitu inicijativu, a ona je tek putem uspostavila vezu i primila dopis. Prema pričanju drugova Sovjeta, tamo je ostalo još oko 35 njihovih drugova i mi ćemo s naše strane preko Varaždinskog, odnosno Krapinskog O.K. poduzeti sve da ih oslobodimo. Vjerujem, da ćete to isto učiniti i Vi.

III.

Naše jedinice skupljale su se na Kalniku između 10 i 12 o. mj. Tu je i Štab Odreda primio poziv sekretara CK KPH da krene u Štab III Operativne zone na konferenciju.

Sastanak održan u Štabu III Operativne zone u prisustvu komandanta[17] i komesara Zone,'* te sekretara CK KPH, bio je naš prvi sastanak sa odgovornim našim drugovima, od postojanja našeg Odreda. Drugovi su nas upoznali sa formiranjem novih brigada u koje ulazi naš I i II bataljon. Pored tih stvari, diskutiralo se i o našem dosadašnjem radu, koji je pored stvarnih uspjeha pokazao i niz nedostatka u radu našeg Štaba. Ovom zgodom došla je do punog izražaja sva neharmoničnost Štaba Kalničkog partizanskog odreda i time ujedno demantirala moje prijašnje ocjene o radu i odnosima unatar našeg Štaba. Njegova osnovna karakteristika bila bi nesaživjelost i nedovoljna partijska odgovornost.

Na sastanku je zaključeno, da ostatak snaga na Kalniku i dalje vodi borbu pod rukovodstvom Štaba Odreda, tj. komandant i komesar vratiće se na Kalnik, dok su zamjenici drug Demonja[19] i drug Mrki zadržani u Štabu
III Operativne zone. Isto tako je zadržan naš obavještajni oficir drug Čiča.

Prema tome pred nama ponovno stoji popunjenje Štaba Odreda i produženje naše borbe na Kalniku s umanjenim snagama. Odlaskom dvaju bataljona iz našeg Odreda, naš Odred je znatno oslabio. No mi smo svjesni toga, daje svaka nova brigada još jedan korak napred u konačnom uništenju okupatora i njegovih slugu, pa prema tome i naš položaj na Kalniku biće osnivanjem tih brigada samo učvršćen. Nove brigade razdrmaće još većma trulu Pavelićevu zgradu, a to će i nama omogućiti na Kalniku da ubrzo stvorimo nove bataljone i dademo priloge za stvaranje novih brigada. Naš će posao otpočetka biti težak, no mi ćemo svoju dužnost i dalje vršiti kako treba, obogaćeni novim iskustvom i prožeti još većom vjerom u brzi slom fašističkih banda. Vjerujemo, da ćete nam pružiti izdašnu pomoć i ponovno Vas molimo, ako Vam je moguće pošaljite kojeg člana Vašeg Štaba u naš Odred.

Ovaj izvještaj nije potpun i to zbog toga, jer mi manjkaju izvještaji komesara bataljona. Prvom zgodom ja ću Vam ponovno poslati izvještaj u kojem ću prikazati kako smo otpočeli pod novim okolnostima. Prije našeg odlaska, mi ćemo se još detaljnije posavjetovati sa drugovima u Štabu Zone, jer vjerujemo da Vaš dolazak neće uslijediti tako brzo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Josip Horvat v. r.

Komandant
Izidor Štrok v. r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1600, reg. br. 6/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 68, str. 258—266.

[1] Vlado Popović, sekretar CK KPH, i sekretar Operativnog partijskog rukovodstva CKKPH.

[2] [3] O formiranju ovih brigada i divizije u Slavoniji vidi Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. 45, 46 i 66.

[4] Šestnaestoga prosinca krenuo je Štab odreda sa dva bataljona u Slavoniju. Vidi dok. br. 335.

[5] Vidi dok. br. 280.

[6] Okružni komitet KPH za okrug Varaždin

[7] Milan Joka

[8] Slobodan Ilić Čiča

[9] Bolnica se nalazila na Papuku

[10] Odbori su formirani na neoslobođenoj i poluoslobođenoj teritoriji stoga se njihova djelatnost svodila na prikupljanje i dostavljanje hrane, kao podataka o neprijatelju, te na politički rad u narodu.

[11] O snagama neprijatelja koje su sudjelovale u ovoj ofenzivi vidi dok. br. 329, bilješka br. 2.

[12] Vlado Mutak Mrki

[13] Martin Puštek. Umro od tifusa 1944 godine.

. [14] Gabrijel Santo

[15] Vidi dok. br. 335.

[16] Narodni heroj Ivo Marinković Slavko, član Centralnog komiteta KPH, uhapšen od ustaša u veljači 1943 god. u Zagrebu, gdje se nalazio po zadatku, i ubijen.

[17] Petar Drapšin

[18] Marijan Stilinović

[19] Nikola Demonja

335

1942, prosinac 21.

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o vojnopolitičkom stanju na području Kalnika, o ustaško--domobranskoj ofenzivi i stanju u odredu

ŠTAB
KALNIČKOG PART. ODREDA
Dana 21 decembra 1942

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

I. Stanje neprijatelja na sektoru Kolničkog part, odreda

U našem zadnjem operativnom izvještaju od 18. XI. o. g. napomenuli smo u kratkim crtama, da se pojavom našeg Odreda na kalničkom terenu, raspored neprijateljskih snaga znatno promijenio: Selo smo očistili od ustaša mještana,

tako reći usput, manjim akcijama po četama, očišćena su mnoga općinska mjesta od žandarskih postaja. Ostale su samo posade u gradovima Križevci, Koprivnica, Varaždinske Toplice, Ludbreg i Varaždin.

Našim akcijama na vlakove prisiljen je neprijatelj da osigurava prugu i promet na njoj. To je pokušao na razne načine, ali uvijek sa neuspjehom. Najprije je pokušao da postavlja duž pruge kontinuirano osiguranje kroz par sati svake noći i u tom vremenu trebali su onda da prođu svi vlakovi, koji su uopće morali proći te noći. Naravno da se to zbog općeg prometa pokazalo nemogućim i nesigurnim. Zato je taj način osiguranja, nakon par dana napušten, a prihvaćenje drugi: Sa svakim vlakom vozilo se njegovo osiguranje i na opasnim mjestima (gdje smo mi redovito uništavali vlakove) voz zaustavljao, te bi osiguranje izlazilo, posjedalo obližnje kose i šumarke, dok voz ne prođe, da se zatim opet natrpaju unj i krenu dalje. Jasno je daje ovaj smiješni i glupi način osiguranja napušten već nakon par noći. Baš kad smo već načinili plan da napadnemo istodobno i voz i njegovo osiguranje, prešli su na treći način osiguranja: Stalnim stražama na spaljenim stanicama. No pokazalo se uskoro da ni ovaj način nije u stanju da spriječi naše jedinice da napadaju i uništavaju vlakove, lome 1.1. veze i ometaju promet. Što više ta osiguranja ne mogu ni sebe očuvati, što se vidi iz drugog dijela ovoga izvještaja i vrlo su jeftino vrelo za naše naoružanje.

Sadašnje dakle stanje neprijatelja na ovom sektoru je sljedeće:

Vrlo jaki garnizoni u spomenutim gradovima, te veća ili manja osiguranja na prugama ili rudnicima. Osim toga u najnovije vrijeme, formiraju se u Križevcima i Varaždinu pokretne bojne, sa specijalnim zadatkom, da uznemiruju Kalnički partizanski odred i ometaju ga u radu.

II. Akcije

Prijašnja rasutost neprijateljskih snaga, kao i prostranost terena na kome treba da djeluje naš Odred, navela nas je na to da Odred podijelimo na bataljone, pa čak i čete, sa njihovim posebnim sektorima djelovanja. Time se postiglo to, da smo neprijatelja mogli istodobno napadati na više mjesta i samim tim dovoditi ga u zabunu, i drugo da smo u nesrazmjerno kratkom vremenu izvršili mnogo više akcija, nego bi to mogli učiniti, da smo se kretali kao Odred. Naravno, da smo mi istodobno prikupljali podatke i pripremali akcije većega stila, gdje bi Odred djelovao kao cjelina. Za neke od tih dobili smo već detaljne podatke i nacrte (Lepoglava), a za neke pohvatali veze s hrvatskim oficirima (Varaždin, Koprivnica), no u to je nastupila ofanziva na Kalnik i sve je to odgođeno na izvjesno vrijeme.

Od 20. XI. o. g. pa do 16. XII. o. g. izvršile su snage našega odreda slijedeće akcije:

20. XI. razoružane pogranične straže u Hrženici i Strugi[2] (na mađarskoj granici). Uhvaćeno 15 karabina, 2 pištolja, 10 bombi i 700 metaka. Likvidiran jedan ustaški poručnik. Lakše ranjen naš jedan vodnik.[1]

Iste noći uništena prazna kompozicija mješovitog vlaka na pruzi Križevci—Koprivnica.

23. XI. Zapaljene željezničke stanice Rasinja i Čukovec. Polomljene t. t. veze.

24. XI. Uništen teretni voz na pruzi Koprivnica—Križevci.[5]

25. XI. Razoružana pogranična žandarska straža u Malom Bukovecu. Ubijena 2 ustaše i 2 legionara, koji su se vratili s istočnog bojišta. Uhvaćeno 16 karabina, 20 bombi, 800 metaka, mnogo vojničke spreme i 4 debele svinje. Iste noći razoružana je domobranska posada u Velikom Bukovecu i časna radna služba u Draškovićevu Dvoru. Uhvaćeno 35 karabina, 2 šmajsera, 3 pištolja i 6 kola vojničke opreme.[6]

27. XI. Razoružana žandarmerijska stanica u Sv. Petru Orehovcu. Plijen: 7 karabina, 2000 metaka, 12 bombi i mnogo vojničke spreme. Zapaljena općinska i poštanska arhiva u istom mjestu.[7]

29. XI. Sukob jedne naše čete s ustašama u Vojakovačkom Osijeku. 2 ustaše mrtva ijedan domobran. Mi nismo imali žrtava, ali ni plijena. To je bio početak ofanzive na Kalnik.

Prema pouzdanim izvještajima naših informativaca, pretstojala je za 29. XI. ofanziva na Kalnik.[8] Naš II bataljon djelovao je na Bilo Gori, a I i III u Zagorju (Zagrebačka Gora i Ivanšćica). Od početka ofanzive, pa do ponovnog povratka na Kalnik, izvršene su sljedeće akcije:

1. XII. o. g. Uništena 4 automobila na cesti Zagreb—Varaždin.[9]

2. XII. o. g. Razoružana žandarmerijska postaja u Mariji Bistrici. Uhvaćeno 12 karabina, 3000 metaka i 30 bombi. Zapaljena općinska i poštanska arhiva, podijeljene narodu živežne namirnice iz općinskog magacina. Svučeno 60 Srba domobrana. 20 ih je ostalo u našim redovima i naoružali smo ih žandarskim karabinima.[10]

Iste noći uništen je rudnik Zajezda, minirana sva mašinska postrojenja i električna centrala. Nanesena šteta od više miliona kuna.[11]

3. XII. o. g. Uništen vojnički kamion u Lazu. Uhvaćen jedan poručnik, jedan vodnik i 2 domobrana, koji su svučeni i pušteni. Plijen 2 karabina i 1 šmajser.[12]

U noći od 3 na 4. XII. uništen rudnik Globočec.[13]

Na Bilo Gori II bataljon uništio rudnik kod Šandrovca. Razoren jedan lokomobil i jedna lokomotiva.

5. XII. o. g. Jedna četa III bataljona prešla njemačku granicu kod Klanjca i izbavila iz njemačkog zarobljeništva 5 sovjetskih oficira.

I bataljon sukobio se sa Crnom legijom na obroncima Zagrebačke Gore. Žrtava nismo imali. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

Uveče toga dana uhvatili 5 karabina i svukli dva avijatičara dočasnika u Rauhovoj Lugarnici na Sljemenu. Tu se javilo u odred i 20 Srba domobrana, koji su radili u šumi nedaleko Rauhove Lugarnice.

II bataljon razoružao pograničnu stražu na mađarskoj granici. Uhvaćeno 20 karabina i 1 šmajser.

6. XII. o. g. uništeno iz zasjede 8—10 ustaša, koji su se kamionima koncentrirali u Velikom Trgovišću. Oko 12 sati toga dana, napalo je od 6—8 stotina ustaških bandita naš I bataljon na položajima između Ključa i Velikog Trgovišća. Neprijatelj je imao mnogo žrtava. Naši gubici 1 mrtav, 2 ranjena i 15 novih drugova bivših Srba domobrana predalo se neprijatelju s oružjem.

Snage II bataljona spalile su željezničku stanicu u Velikom Trojstvu, uništile magacine, jedan vlak, 2 lokomotive. Uhvaćeno 200 kg šećera, 10 vreća soli i vagon bijelog brašna. Uhvaćeno 6 karabina, ubijeno 3 ustaška bandita.

7. XII. o. g. Napao je neprijatelj naš I bataljon kod Klanjca. Uskoro mu je došlo 6 tenkova u pomoć i napali su s boka našu kolonu presjekli je na dva dijela i gonili je po brežuljcima vatrom i pokretom. Žrtava mi smo imali, 1 mrtav, 1 ranjen i jedna drugarica živa uhvaćena.

Na Bilo Gori II bataljon očistio nekoliko sela od ustaša; ubijeno 10 ustaških bandita.

8. XII. o. g. U noći naišao naš I bataljon na zasjedu kod rudnika Golubovca. Na Bedenjaskom mostu razoružali domobransku stražu, uhvaćeno 15 karabina. Spaljena općinska arhiva u Petrovskom. Razoružana posada na željezničkoj stanici Lepavina. Uhvaćeno 45 karabina i 3500 metaka.

10. XII. o. g. I bataljon se vratio na Kalnik, te u selu Ivancu razoružao žandarsku ophodnju. Uhvaćen jedan puškomitraljez i 16 karabina.

12. XII. o. g. I i III bataljon u Ivancu na Kalniku napadnuti od jedne pokretne ustaške bojne.[14] Uhvaćen jedan bandit i likvidiran. Naš jedan drug poginuo i jedan ranjen.

15. XII. o. g. Razoružana posada na tunelu u Velikom Trojstvu, na pruzi Bjelovar—Đurđevac. Plijen 37 karabina, 3000 metaka, te mnogo vojničke spreme. Žrtava nismo imali.[15]

Prema naređenju Štaba III Operativne zone od 7. XII. o. g. krenuo je 16. o. mj. štab Kalničkog partizanskog odreda u Štab III Operativne zone na konferenciju, koja je zakazana za 20. XII. o. g.[16]

III. Reakcija neprijatelja i iskustva sa puta kroz Zagorje

Kad se naš Odred prvi puta pojavio na Kalniku, bio je Kalnik kako je poznato blokiran i jedinice koje su ga blokirale dobile su zadatak, da nipošto ne propuste partizane u unutrašnjost Kalnika. Drugi dan našega boravka na kalničkom sektoru, organizirana je posebna hajka (Botinovac), koju smo dva dana uspješno odbijali i na jednom mjestu (Apatovac) preko noći probili blokadu, ne znajući naravno o tome svemu ništa. Zbog poznatih razloga mi smo se povratili na Bilo Goru, da se nakon 5—6 dana ponovno pojavimo na Kalniku. Ovaj put smo odmah poslije Kalničke kose (Vojakovački Osijek) izvršili par akcija i počeli vršiti vojničke, političke i ekonomske pripreme za lakše održavanje Odreda na ovome terenu, odnosno za izvršavanje zadataka

koji je Partija stavila pred nas. I opet je neprijatelj reagirao, nakon tri dana mirovanja. Ali ovaj put sa elitnim jedinicama. Pojavio se Francetić sa svojom Crnom legijom, ojačan sa jednom ustaškom (i) jednom koturaškom satnijom.[17] Mada je neprijatelj imao nesrazmjerno veće gubitke, ipak smo nakon tri dana njegove upornosti morali ponovo napustiti Kalnik i vratili se na Bilo Goru, da se i po treći put nakon par dana vratimo ponovo na Kalnik, izvršivši na putu akciju na Sokolovac i Lepavinu. Sad je nastalo zatišje kroz punih 15 dana. 15 dana mirovao je neprijatelj, a naše su jedinice vršile dan i noć akcije na sve strane. Došla je i Žumberačka četa[18] i osnovan je III bataljon, te seje sektor djelovanja proširio: vršile su se akcije na Bilo Gori, Kalniku i u Zagorju (Ivanšćica). Naše se jedinice zalijetale na mađarsku granicu i preko njemačke granice. Međuvremeno je organizirana informativna služba, spravljene ishranbrene rezerve, organizirana bolnica i politički se mnogo uspjelo na kalničkim selima, kako se to vidi iz izvještaja druga komesara.

Neprijatelj je međutim uvidio, da do tada iskušenim metodama ne može nama nanijeti ni osjetljive gubitke a kamoli da nas do kraja uništi, kako sije to postavio za zadatak. Zato je za vrijeme ovoga zatišja sakupljao snage i spremao plan za opću ofanzivu na centralni dio našega sektora te na Kalnik. Zaista u noći između 28 i 29 novembra stižu nam od naših informativaca izvještaji sa tri strane, daje neprijatelj koncentrisao velike snage u Križevcima, Koprivnici, Ludbregu, Varaždinskim Toplicama. Varaždinu i u Novom Marofu i da će već sutra (početi napad). Neprijateljske snage od pet do šest hiljada pješaka, artiljerija raznih kalibara i tenkovi.[19] Prema kasnije primljenim izvještajima, te su neprijateljske snage lutale kroz sela po Kalniku od 1 do 3 decembra ove godine govoreći pred seljacima da će ovaj put potpuno uništiti partizane.

Raspored naših snaga neposredno prije ofanzive bio je sljedeći: I bataljon na istočnom dijelu Kalnika. II bataljon: jedna četa na Bilo Gori. a druga četa na južnom dijelu Kalnika.

III bataljon: jedna četa u Zagorju a druga četa (u) zapadnom dijelu Kalnika.

Štab Odreda dobivši podatke o pretstojećoj neprijateljskoj ofanzivi, donio je odluku da dvije čete III bataljona krenu u Zagorje, južnim padinama Ivanšćice, a da se vrate sjevernim padinama iste gore, vršeći usput akcije i djelujući politički. Druga četa II bataljona da s bolnicom krene na Bilo Goru, da se tu sastane s prvom četom i da odanle vrše pritisak na prugu Križevci—Koprivnica i da napadaju jedinice po završetku ofanzive na Kalnik i napokon, kada se Kalnik isprazni, da se vrati na svoj Kalnički sektor, i da tamo sačeka I i III bataljon, koji se također treba da vrate iz Zagorja na Kalnik. I bataljon da krene u Zagorje, sjevernim padinama Zagrebačke Gore i lukom do njemačke granice (Sutla) da se vrati južnim padinama Ivanšćice na Kalnik, vršeći usput akcije i djelujući politički. Time bi se izigrala neprijateljska ofanziva s jedne strane, a prošlo bi se kroz Hrvatsko Zagorje većim snagama, što bi trebalo ostaviti osobito jake političke tragove.

Plan je djelomično uspio, djelomično nije. Nije uspio utoliko što se III bataljon suviše udaljio od pruge Križevci—Koprivnica, vršeći akcije u dubini svog bilogorskog sektora, i što uopće nije dočekao I i III bataljon na Kalniku, nego su se ovi vratili u neizvjesno. Nije uspio ni I bataljon u potpunosti, jer je neprijateljska reakcija u vidu gonjenja tenkovima iz Zagreba bila toliko snažna, daje pri povratku razbijen na tri dijela uspio izvršiti dvije do tri manje akcije i to noću, dok mitinge nije dospio uopće održavati. III bataljon je bolje prošao, jer je reakcija na njega bila manja.

Iskustvo od tog prolaza kroz Zagorje moglo bi se ukratno formulirati ovako:

U Zagorju bi se jedna partizanska jedinica daleko teže održala, nego na Kalniku. Iz ovih razumljivih razloga:

a) vojničko-strateški razlog: Zagreb mnogo bliže i prometne arterije mnogo gušće, ekonomski razlog: narod vrlo siromašan, nacionalno-politički razlog: živalj čisto hrvatski, zagorski, teško se uvlači u naše redove, premda nije tako nezdrav za shvatanje naše borbe, kao što bi se to očekivalo obzirom na slab uticaj Partije, otsustvo partizanskih jedinica, činjenica je da su nam domobrani, koji su kao zarobljenici prošli kroz naše ruke umnogom sondirali teren.

Zaključak: Za sada je naše djelovanje u Zagorju svedeno na periodične ekspedicije manjih pokretnih jedinica, koje će vršiti akcije srazmjerno svojim snagama i održavati mitinge, te se ponovno vraćati uz sigurnu pratnju tenkova, kamiona na mirnije tlo (Kalnik ili Bilo Gora).

IV. *Organizaciono pitanje Odreda*

Kao što smo bili obaviješteni od Štaba III Operativne zone da po naređenju Vrhovnog štaba Hrvatske[20] dademo u sastav 2 bataljona za formiranje brigada,[21] koje će se formirati na slavonskom sektoru. Time je Kalnički partizanski odred sveden na jedan bataljon kojemu je brojno stanje oko 160 karabina sa 6 puškomitraljeza, dakle nalazimo se u stanju, kakvo je bilo u početku, te prije 2 i po mjeseca, s tom prednošću što rukovodstvo ima iza sebe i golemo iskustvo, što je led na Kalniku već prilično probijen. Nadamo se da će u najskorije vrijeme ostatak ovih snaga porasti na isto kao što je bilo dosada brojno stanje starog odreda. Zadatak koji je postavljen pred nas na ovom velikom sektoru izvršavaćemo lakše nego do danas pošto ćemo imati za leđima jače snage, a to su novoformirane brigade. Zasada će postojati jedan bataljon sa štabom odreda ali ima uslova da će se formirati više bataljona. Štab odreda sačinjavaju dva člana: komesar drug Horvat,[22] komandant drug Štrok,[23] no odmah će se pristupiti popunjavanju štaba odreda te ćete o tome biti na vrijeme obaviješteni.

Dosadanji zamjenik komandanta drug Jerković[24] trebao je prema vašem naređenju, koje smo primili 28. XI. 1942 u skraćeno[25] ove godine da se uputi u Štab II Operativne zone, već smo bili na putu da to izvršimo. Drug Jerković je

naime trebao ići s I bataljonom do sela Ravnica, a odanle preko veze za Žumberak, no neprijateljska iznenadna i snažna reakcija kod Velikog Trgovišća je to spriječila. I on seje povratio s nama na Kalnik. Sad se nalazi u Štabu III Operativne zone, gdje će se prema odluci sekretara CK KPH[26] zadržati do daljnjeg rasporeda ili naređenja.

Drug Demonja[27] i drug Mrki[28] ostali su na raspoloženju III Operativne zone.

V. *Perspektive djelovanja odreda*

Mogućnosti djelovanja našega Odreda: vlakovi, pruge, rudnici, manje posade koji ima još nekoliko na ovom sektoru u zasjedi na cestama, te eventualni sukobi s bandom na terenu.

Prilikom ofanzive neprijateljske pali su u ruke (neprijatelja) koncepti komandanta Odreda.

Naoružanje našeg Odreda do danas je slijedeće: 430 karabina, 17 puškomitraljeza, 7 šmajsera, 1 teški mitraljez, 30 pištolja, 100 karabina koji nisu iskorišćeni i 30.000 municije. Brojno stanje tog Odreda bilo je 500.[29]

Informativni izvještaj kao i obavještajni, ne može se poslati pošto nismo do sada imali obavještajnog oficira a informativni oficir za vrijeme ofanzive bio je na terenu, s kojim nismo mogli dobiti veze do danas. Ubuduće dobićete i ove izvještaje. 25. XI. 1942 poslali smo jednu jedinicu od 6 partizana sa poštom u Žumberak, ona se do danas nije vratila. Ova jedinica nosila je izvještaj i novac u svoti 200.000 kuna. Do danas primili smo 2 pošte od vašega štaba.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
J. Horvat v. r.

Komandant
Štrok v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 23—3.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 69, str. 266—273.

[2] Ovu akciju izvršio je Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[3] Pero Arbutina. Poginuo u Pogancu 12. prosinca 1942 god., kao komandir voda.
[4] Akciju je izvršio Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[5] Akciju je izvršio Kalnički NOP odred.
[611] Akciju je izvršio Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[8] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 329.
9 do i3 Akcije je izvršio Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[141 17] Ove ustaške jedinice bile su stacionirane u koprivničkom garnizonu.
[15] Akciju je izvršio Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda.

[16] Zajedno sa Štabom došla su u Slavoniju i dva bataljona ovog odreda — Prvi i Drugi. Njihov dolazak je bio u vezi s formiranjem novih brigada i divizija u Slavoniji. Prvi bataljon je ušao u sastav Šesnaeste, a Drugi u sastav Sedamnaeste brigade. O formiranju ovih brigada i divizije vidi u Zborniku VII, tom V, knj. 10, dok. br. 45, 46 i 66.

[18] Vidi dok. br. 168 i primjedbu br. 3 uz dok. br. 186.

[19] U originalu je rečenica nedovršena. Misli se, vjerojatno, na početak napada na naše snage.

[20] Misli se na Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

[21] Riječ je o formiranju Šesnaeste i Sedamnaeste slavonske NO brigade.

[22] Josip

[23] Izidor

[24] Mate

[25] Omaškom je, vjerojatno, dio rečenice ispušten.

[26] Vidi dok. br. 334 primjedbu br. 1.

[27] Narodni heroj Nikola Demonja

[28] Vlado Mutak

[29] Misli se na brojno stanje Kalničkoga NOP odreda prije ulaska njegova dva bataljona u sastav novoformiranih brigada u Slavoniji.

336

1942, prosinac 22.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NO V i PO Hrvatske Glavnome štabu NO V i PO Hrvatske o dolasku Četvrte kordunaške NO U brigade na području Žumberka i o nekim organizacijskim pitanjima

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N O V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
broj 79/42
dne 22. XII. 1942

Predmet: stanje u II Operativnoj zoni

GLAVNOM ŠTABU N O V. I P. ODREDA HRVATSKE

Primili smo vaš dopis O broj 133/42 od 13. XII. ove godine i dopis A broj 558/42 od 13. XII. ove godine.

Nakon odlaska bivšeg komandanta[1] ove zone nastojali smo da se aktivnosti naših jedinica nastavi i dalje. U tom nastojanju djelomično smo uspjeli. XIII Udarna brigada »Rade Končara« u zajednici sa slovenskom partizanskom brigadom »I. Cankarja«[2] izvršile su uspješni napad na utvrđenog neprijatelja (ustaše, žandare i domobrane) u Krašiću. O tim operacijama

kao i o djelatnosti naših jedinica u posljednje vrijeme, poslali smo vam operativni, komesarski i druge izvještaje.[3]

Mnogo nas je obradovala vijest, koju smo pročitali u vašem dopisu broj 133/42 o tome, da na naš sektor dolaze nove snage[4] sa teškim oružjem. Mi smo vam doduše u više navrata pisali od kolike bi bilo potrebe takvo oružje za ove krajeve, te smo uvidjeli da ste vi u cijelosti razumjeli naš zahtjev i istome izišli u susret. Kada smo ovu radosnu vijest saopćili komandnom kadru naših jedinica, drugovi su zajedno s nama izrekli veliku zahvalnost svojem Glavnom štabu. Ovaj gest dao nam je i našim jedinicama novog potstreka za daljnje akcije i uništavanje neprijatelja na Žumberačkom području, a dao je i dati će mnogo potstreka svim jedinicama II Operativne zone za nove podvige naših boraca.

U vezi sa dolaskom jačih jedinica na naše područje, mi ćemo poduzeti sve potrebne organizacione i političke, te vojničke pripreme za uspješno djelovanje tih jedinica u našoj zoni. Čim smo dobili vaša pisma odmah smo pristupili konkretnoj izradbi plana za vođenje akcija sa jedinicama koje do tada nisu operisale na našem sektoru. Plan za akcije već je gotov. Mi smo imali plan za daljnje vođenje akcija sa jedinicama kojima smo raspolagali, a sada smo ga samo proširili. U našim dosadašnjim operacijama, umjesto teškog oružja (topa) mi smo upotrebljavali naše minere, koji su zamijenili topove i tešje bacače ali sada će ići stvari mnogo lakše za razbijanje neprijateljskih utvrđenja, kad ćemo imati teškog oružja, to će sigurno dovesti do novih i još većih uspjeha naše vojske, nego što smo imali dosada.

Unatoč stalnog pokreta naše brigade,[5] koja stoji u direktnom kontaktu sa našim štabom, mi smo održali bezbroj konferencija i savjetovanja sa komandnim kadrom, zbog raznih nedostataka koji su se pokazali u izvedenim akcijama. Drugovi imadu mnogo volje i dobri su borci, ali imade i raznih nedostataka na koje treba stalno ukazivati, i pomoći im u njihovom djelovanju. Takve konferencije i savjetovanja donijele su pozitivnih rezultata, što se najbolje vidi u samim akcijama, da drugovi ne padaju u jedne te iste greške. U svakom slučaju, mi ćemo postupiti prema uputstvima koja smo dobili i koja ćemo dobiti od vas. Zato ćemo vas redovito obavještavati o svim konkretnim stvarima, koje proživljavamo mi i naše jedinice, da biste mogli imati točan uvid u naše djelovanje i djelovanje naših jedinica.

Nakon akcije u Krašiću, očekivali smo prirodnu reakciju neprijatelja. Neprijatelj je zaista pokušao 19. o. mj. reagirati kod Oštrca time, što je napao naš jedan bataljon kada ovaj nije bio u pripremnosti. borba se je razvila i trajala je cio dan. Neprijatelj je u toj borbi bio odbijen, ostavivši na bojištu oko 15 mrtvih i 20 ranjenih ustaša. Naše jedinice nisu bile pripremne za ovu borbu iako smo mi istoga dana rano ujutro izdali naređenje za strogu pripravnost, jer postoji mogućnost da će neprijatelj izaći iz svojih utvrđenja i pokušati da demonstrira, kako bi na taj način i u očima naroda opravdao svoj potpuni poraz u Krašiću. Unatoč toga naše jedinice nisu na brzinu ostvarile ovo

naređenje, pa je i veći uspjeh zbog toga izostao. Da su naše jedinice bile čvrsto povezane i u rukama štaba brigade mogli smo toga dana potpuno likvidirati ustaše u Oštrcu. Međutim, štab brigade nije imao veze na vrijeme sa svim svojim jedinicama pa radi toga nismo mogli izvesti manevar da zaobiđemo neprijatelja i da ga lupimo sieda. Šta više, naš štab nije dobio nikakvog izvještaja kroz čitav dan o situaciji na položaju sve dotle, dok nije komesar zone[6] otišao na položaj, da izvidi situaciju i raspored jedinica. Nakon toga, bio je poduzet snažan juriš i koncentracija, te organizacija naših snaga — i neprijatelj je u paničnom bjekstvu napustio borbu, povlačeći se u svoje prijašnje baze u Oštrcu. O ovim borbama poslat ćemo vam sljedećom poštom izvještaj operativni.

Ovih dana očekujemo izvještaj Kalničkog odreda. Izvještaj Moslavačkog odreda obuhvaćen je u našem posljednjem operativnom i komesarskom izvještaju. Kalnički odred dosada izveo je nekoliko veoma uspjelih akcija. Njegova se aktivnost nastavlja i dalje. Pred nekoliko dana, njihov odred, odnosno jedna četa oslobodila je 5 crvenoarmejskih oficira na štajerskoj strani,[7] preko rijeke Sutle — u Bizeljskom. Ove drugove očekujemo u našem štabu, jer su nam drugovi javili, da dolaze u naš štab odakle ćemo ih uputiti vama. S njima će također doći i izvještaji koje ćemo vam odmah poslati. Mi smo nastojali da drugovima pomognemo u njihovom radu, ali za sada uglavnom pismenim uputstvima, jer nismo imali na raspolaganju potrebnih oficira, koje bi uputili direktno na teren, da im tako i organi [zacijsjki pružimo pomoć na otstranjenju eventualnih manjkavosti i pogrešaka. Moslavački odred slao je istovremeno vama i nama izvještaje. Primjedbe, koje ste vi naveli u vašem dopisu o nedostacima u njihovom radu, mi smo također uočili i još ranije im uputili pismo, u kojem smo konkretno naveli njihove nedostatke i ukazali im kako treba organizirati rad u odredu i u akcijama. U ovom odredu stanje je mnogo slabije negoli je u Kalničkom odredu. Mi ćemo, u prvom redu, do tog odreda uputiti svog oficira, da im pomogne oko sređivanja svih prilika u odredu.

Prilikom odlaska druga bivšeg komandanta naše zone, formirana je naredbom Komanda područja u Žumberku, koja jasno nije mogla biti naredbom i organizirana. Oko njezine organizacije javljaju se razne poteškoće. Najviše poteškoća imade u pogledu sposobnog ljudstva. U komandi područja trebalo bi najmanje oko 10 do 15 sposobnih ljudi, a tih mi momentalno nemamo. Zbog toga, nastojimo svim sredstvima i sami im pomoći. Sada komanda područja iako ne u cijelosti, ali ipak radi približno dobro. Njezin rad svodi se uglavnom oko čišćenja petokolonaških elemenata, što smo vam već ranije javili, oko sređivanja prilika za izgradnju bolnica i snabdijevanja naše vojske. Naravno, da bi morala raditi mnogo šire, i mi nastojimo da djelokrug njezinog rada zaista proširujemo, da postane u pravom smislu vojna vlast na svome području. Organizirane su partizanske straže, koje zasada uglavnom pravilno vrše svoj zadatak.

Veze su kod nas još uvijek bolno pitanje, što seje vidjelo prilikom akcije u Krašiću. I pored toga, što su one uglavnom dobro funkcionirale, ali nas ne mogu unatoč toga zadovoljiti. Telefon bi nam bio i te kako potreban, što ćemo nastojati čim nam se pruži prilika da ga zaplijenimo, organizirati telefonske veze između naših jedinica na čitavom sektoru naše zone, barem onda kad se nalazimo u akcijama i na položaju.

Rukovodit ćemo se vašim savjetima o što većoj aktivnosti naših jedinica. Mi smo doduše i ranije nastojali da dajemo upute svim jedinicama u tome smislu, a sada ćemo to još više pojačati.

Rak-rana u našoj zoni je terenska četa u Kupčini.[8] Ona vrlo slabo, gotovo nikako ne izvršava dobivena naređenja. Poslat ćemo tamo jednog od naših oficira da uredi s njome sve stvari. Ona nije zadovoljila u pogledu akcija kao niti u pogledu osiguranja kanala, koji služe u svrhu veze s vama.

Kada smo drugovima iz XIII Brigade saopćili, da je njihova brigada postala Proleterska svi su se mnogo radovali i obećali da će uvijek dostojno zastupiti časno ime našeg heroja Rade Končara. Pred strojem saopćili smo svim borcima predlog našeg C.K. K.P.H., što su drugovi sa radošću i velikim simpatijama prema njemu prihvatili.

Što se tiče štaba naše zone, mi smo očekivali da ćete imenovati novog komandanta, ali kako vidimo da za sada od našeg očekivanja nema ništa. Ukoliko imate neke kombinacije, o komandantu zone iz redova nižih, a možda i iz viših kadrova, mi bismo za sada s naše strane, ako nema boljega, preporučili druga Ivetića.[9] On je doduše mlad, ali je pokazao mnogo volje i dobru perspektivu za razvitak u vojničkom i političkom pogledu. Naravno, da tu ne mislimo na neki konačni prijedlog, a vi se uostalom možete po tom pitanju obratiti na druga Veću,[10] pa će vam i on još bolje dati objašnjenje o dotičnom drugu.

Kad smo primili vaša pisma, primio je drug komesar i pismo od druga Vece, koji u svom pismu kaže da bi trebalo druga Bocu[11] poslati u Z.[12] na dužnost koju smo za njega još ranije predvidjeli. On je doduše mnogo potreban u našem štabu, ali bi jasno bio potreban i tamo. Mi ćemo ga ipak poslati, jer smatramo da je tamo zaista i te kako potreban, jer imade potrebno iskustvo, kojeg drugovi u Z. nemaju.

Niste nam ništa javili, šta je sa reorganizacijom II Zone, to jest samog teritorija. Nas ovo pitanje svakako mnogo interesira, jer iz njega također proizlazi i pitanje komande nad pojedinim jedinicama, koje operišu na starom sektoru naše zone. Javite nam, ako je već konačno riješeno to pitanje.

U sljedećim našim izvještajima prikazat ćemo vam stanje i operacije naših jedinica.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M. Belinić v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 20—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 71, str. 277—281.

1 [10] Većeslav Holjevac
2 Slovenska NOU brigada »Ivan Cankar«
3 Vidi dok. br. 323 i 328.
4 Četvrta kordunaška NOU brigada. Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 98.
5 Trinaesta udarna NO proleterska brigada »Rade Končar«.
6 Marko Belinić
7 Vidi dok. br. 335.
8 Terenska četa »Kljuka«.
9 Vojislav Ivetić, tadašnji operativni oficir Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.
11 Boris Balaš
12 Zagreb

337

1942, prosinac 22.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu u kojemu se javlja o uspostavljenoj vezi s Partijom u Mađarskoj

O.K. Varaždin
22. XII. 1942.

Drugarskom povjerenstvu C.K.

U posljednjoj vašoj pošiljki primili smo dopis i 3 komada »Borbe«. Mi bismo vam se ranije javili, ali nismo našli na novoj Vezi 2 puta nikoga kod kuće. Novu vezu smo uspostavili i sa naše strane će funkcionirati.

U posljednjem dopisu *tražili* ste nam Izvještaj o radu SKOJ-a. Mi vam ga šaljemo. Direktnu vezu sa P.K. SKOJ-a nemamo, već skoro 2 mjeseca. O tome smo vas odmah izvjestili. Od kada nemamo veze, nismo slali ni izvještaj. Šaljite nam materijal za ideološku izgradnju, jer ga kod nas nema. Također su nam potrebne nove direktive SKOJ-a za rad, za koje smo čuli, da su izašle od O.K. Bjelovar.

Plenum O.K. održaće se 23. XII. Isti seje trebao održati 30. XI. ali usled ofenzive, koju je poduzeo neprijatelj protiv nas, nismo mogli održati, jer su se dva člana O.K. nalazila u Štabu,[1] i nisu se mogla vratiti i doći na plenum.

Detaljni izvještaj o akcijama partizana na Kalniku i ishodu ofenzive nismo dobili, jer po povratku partizana u bazu prebacili su se na odmor u Bilo.[2]

Oslobođenih 5 Sovjetskih oficira prebačeno je pod pratnjom čete za Bilo, a odatle na oslobođeni teritorij.

Oradu Partije u samom Odredu slaćemo vam drugi put izvještaj, jer član O.K. koji je imao zadatak da kontrolira taj rad, nije nas još o tome izvjestio.

U predzadnjem pismu, kojeg smo vam slali, javili smo Vam da smo stupili u vezu sa Partijom u Mađarskoj preko Bratka[3] i Bumbara,[4] i javili smo vam sve što oni traže. Javite nam što da učinimo u vezi s time.

Šaljemo vam 2 komada »Borca« kojeg je izradila naša tehnika, ali moramo vam javiti da nam nedostaje masti za ciklostil, a to je »kores«. Mi imademo tiskarske paste i još neke druge, koja nam ne odgovara. Molimo Vas, da nam pošaljete što više kores-paste. Mi smo isto naručili preko naših ljudi, ali će dugo trajati dok dobijemo.

Pošaljite nam materijal sa direktivama za rad na oslobođenom i poluoslobođenom teritoriju.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za O.K.
Mali,[5] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP—44/240

[1] Odnosi se na Štab Kalničkoga NOP odreda
[2] Bilogora
[3] Antun Bratko
[4] Anton Rob
[5] Stjepan Ivić

1942, prosinac 22.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o stanju partijskih organizacija na području kotara Klanjec i Zlatar te o radu njegove tehnike za »Hrvatsko zagorje«

Okružni Komitet K.P.H.
Krapina

Povjerenstvu C.K. K.P.H. Zgb.

Dragi drugovi!

Naročitih promjena o ovome okrugu nema, a o ostalome vas izvještavamo kako slijedi.

1. U posljednjem našem dopisu potkrala mi se jedna krupna zabuna. Na vaš prijedlog, da u obzir za odlazak na oslobođeni teritorij za Antifaš. Vij. Nar. Osi. Hrv., dolazi drug Dugandžić, tramvajac, koji se negdje krije u našem okrugu, ja sam odgovorio da se on nalazi u Konjščini i da sam s njime pred dva mjeseca govorio. To nije tačno. U Konjščini se nalazi predsjednik sindikalne organizacije Kosovec i zamjenik blagajnika Slavko... Ja sam govorio s njima pa sam druga Dug. zamijenio s jednim od njih. Drug Jakša Dugandžić. tajnik sindikalne org. tram., koliko mije poznato bio je još pred nekih tri mjeseca u zatvoru u Zgbu. i ne znam da li mu je uspjelo odanle izmaći.[1] Nama nije poznato da bi se on nalazio na teritoriju našeg okruga.

Što se tiče priprema za otpremanje drugova na oslobođeni teritorij, obavijestit ćemo vas slijedeći puta.

2. O organizacionom radu u našem okrugu javljamo vam da smo u kotaru Klanjec obrazovali dva seoska NOO-a, i da smo, kraj redovnih sa partijskim jedinicama, održali nekoliko sastanaka sa simpatizerskim grupama.

Raspravljajući o tome kako da se poboljša organizacioni rad u našem okrugu odlučili smo zatražiti da se vrati iz partizana na politički rad drug Brko,[2] brijač iz Pregrade. On je partijac, dobro izgrađen i agilan drug, koji nam je neophodno potreban za rad u kotaru Pregrada, jer je u tom srezu nakon pada druga Leskovara[3] i nakon provokacije sve rastepeno. Od domaćih aktivnih drugova preostao je jedino on, koji bi mogao opet tamo uspostaviti veze i omogućiti nam uspješniji rad. Svojevremeno drug Crni[4] mu je povjerio nadzor nad radom u kotaru Klanjec, ali ga je kasnije iz nekih nerazumljivih razloga uputio u partizane. Molimo vas, da izvjestite Štab Kalničkog P.O. da se drug Brko (nalazio se u četi 3. bataljona) povrati *odmah* na politički rad tamo odakle je pošao, gdje će stupiti s nama u vezu. — Obavijestite nas da li se naš zaključak prihvaća.

3. U kotaru Zlatar nalazi se drug Bertaš,[5] koji je odaslan od Štaba za organiziranje partizanskih odreda. On je sa tamošnjim drugovima uglavnom radio — dosta dobro — na političkom pravcu, ali iako mu je bila dužnost da stupi u vezu sa drugom Crnim da usklade rad, to nije bilo učinjeno. Prilikom prebacivanja partizana uspostavili smo s njime vezu. Tom prilikom otišli su iz njegovog mjesta u partizane neki omladinci, SKOJ-evci, koje je on htio povratiti natrag, bojeći se da ne nastane reakcija. Kasnije se izražavao da bi bilo bolje da partizani nisu prošli onuda, iako do sada nije bilo nikakve

reakcije. (O tome imam i njegovo pismo). Kod slijedećeg prebacivanja kurira dao je upute partijcima i simpatizerima, daje nemoguće primiti i dalje prebaciti partizane, jer da će svi ljudi stradati, osim toga odgovorio je kuriru da ne može naći vodića. Kad sam došao u njegovo mjesto, prebacivanje kurira bilo je uređeno i omogućeno iako je on još uvijek tvrdio daje nemoguće. Upozoren na partijsku disciplinu i nevaljanost takvog rada po liniji najmanjeg otpora, sada kada treba sve narodne snage mobilizirati u narodno-oslobodilačku borbu, Bertaš je odgovorio da je on poslan od Štaba i da njemu samo Štab može da nalaže. Tako je odgovorio i komesaru 3. bataljona koji ga je pozvao da se pridruži sa svojim ljudima partizanima jer operiranjem partizanskih jedinica na ovom sektoru prestaju važiti njegove funkcije za organiziranje partizanskih grupa. Mi smo za politički rad ovlastili druge ljude, a druga Bertaša potrebno je hitno izvjestiti u ime Štaba, da se treba podvrgavati partijskoj disciplini jer on sadašnjim svojim držanjem šteti nar. osi. borbi.

4. Partijska jedinica u Brdovcu zadržala je ljude koji su odlazili u partizane 10 dana u svome selu, iako joj je uz malo inicijative bilo moguće da im preko svog terena dade vezu do nas. Kad smo im poslali bolesnog partizana da ga prebace do partijske jedinice u Vrapču, vratili su nam ga natrag s napomenom da prema Zagrebu nemaju nikakve veze. Kako se ovaj bolesni drug mimo partijske organizacije ne može otpremiti to bi se morala uspostaviti veza Vrapče (Zgb.) — Brdovec.

5. Član našeg O.K. drug Brko-Herceg,[5a] već je dvije godine ilegalan, a također je morao sklonuti i ženu i troje djece. Međutim sada su u vezi sa sklanjanjem drugarice nastale poteškoće pa je drug Herceg predložio, da se ona ako je moguće prebaci na oslobođeni teritorij. Pa nam javite dali je to uputno. Osim toga drug H. prima novac za uzdržavanje od Partije, sada mu je potrebno rublje, pa u koliko ga vi imate na raspolaganju pošaljite mu nešto. Pred nekoliko dana ja sam mu dao 1.500 kuna od novca za tehniku.

Novac od narodne pomoći za ovaj mjesec utrošili smo na partizane. Obračun ćemo poslati koncem mjeseca.

6. Vi ste u »Glas«[6] broj 8—9 uz članak o ofenzivi Crvene Armije stavili primjedbu: »prodor kod Voronježa«, a nakon posljednjeg izvještaja Vr. Štaba od 12. XII. primjetili ste da treba i novije vijesti, jer da su ove zastarjele. »Glas« 8—9 ima datum 15. prosinca jer je tada trebao izaći i mi smo vam ga poslali 15. pa su to bile posljednje vijesti koje smo mogli uvrstiti. (Da »Glas« nema toliko zakašnjenja vijesti ne bi bile zastarjele). Članak o ofenzivi C.A. pisao sam 13-tog a tada ofenziva C.A. kod Voronježa nije još započela. Da li ste svojim primjedbama mislili da mi nadopunimo »Glas«? To pitam zato, jer koliko mi je poznato »Glas« se predaje na štampu i drugim tehnikama pa kad bi ga ovako nadopunjavali onda bi izgledao vrlo šaren i različit. Osim toga nakon jedne ovakve nadopune prema usmenoj poruci, drug Stari (Konsp.)[7] me je opomenuo i upozorio na nevaljanost ovakvog rada. Zato nam odmah javite da li se »Glas« štampa samo u našoj tehnici pa bi ga u tom slučaju mogli

nadopuniti novijim izvještajima Vr. Štaba i viješću o ofenzivi Cr. Armije na ostalim sektorima fronta, ali bi ujedno morali izostaviti datum 15. pa staviti samo prosinac.

7. Posljednjim dopisom zamolili smo vas sliku za naslovnu stranu »Glasa«. Sadanja naslovna strana je loša i kako bi »Glas« dobio što reprezentativniji izgled pošaljite nam jednu zgodniju tako da prvi broj u slijedećoj godini izdamo sa novom slikom. Ujedno vas molimo da nam šaljete ako imate članke ili materijal za članke, a još bolje ako nam možete slati razne ilustracije (manje slike) kako bi »Glas H.Z.« bio što zanimljiviji i dotjeraniji.

8. Šaljemo vam: a) zatraženi komplet »Glasa«, b/5 kom. »Vjesnika« broj 18, kojeg smo preštampali u 150 primjeraka, c/5 primjeraka letka Vr. Štaba, kojeg smo umnožili na 1.500 primjeraka i raspačali za Božić, i d/5 primjeraka letka bivših jugoslavenskih oficira, kojeg smo također umnožili na 1.500 primjeraka, a rasturit ćemo ga uoči N. Godine.

U »Vjesniku« broj 18 izostavili smo na naslovnoj stranici iz tehničkih razloga sadržaj i datum: »1. XI.« jer on odaje dojam zastarjelosti i ljudi bi »Vjesnik« čitali s manjim zanimanjem. Poredaj slika je također iz tehničkih razloga nešto drugačiji.

9. U posljednjim dopisima tražili smo radio jer je naš pokvaren, tako da nemamo ni svih izvještaja Vrh. Štaba, pa vas ponovno molimo da nam odmah pošaljite jedan dobar aparat.

10. Drug Štef[8] mi je kazao, da ste pred nekih 4 sedmica razaslali tehnikama na umnažanje brošuru o organiziranju i radu NOO-a (ili tako nešto slično). Pošto to mi nismo primili, a potrebno nam je to pošaljite nam jedan primjerak prvom poštom.

11. Šaljemo vam pismo za Štab II. Operativne Zone, s molbom da ga otpremite prvom prilikom.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

27. decembar 1942.

Drugarski pozdrav
Francek[9] v. r.

P.S. Prvom prilikom kad vam je moguće pošaljite nam za tehniku 25.000 kn. Trebamo za stan, a također smo primili veću zalihu baterija koje moramo isplatiti.

[10]»Upravo ovaj čas stigao je kurir iz Konjšćine i javio nam da onih 6 kurira i 9 partizana koje smo mi otpremili odavde još 20. o. mj. još uvijek nisu stigli u Štab K.P.O. Mi smo ih prebacili vezom iz našeg okruga do Sv. Ivana. Međutim odanle nisu imali dalje vezu, pa su se vratili natrag na stubičku stranu i javljaju da će opet stići do nas da ih prebacimo natrag za Žumberak. U međuvremenu pridružili su im se novi ljudi za partizane i sada ih ima oko 25.

Drugovi, potrebno je hitno obvijestiti iz Zgb. Štab Kaln. part, odreda i V.[araždinski] O.K. da odmah uspostave vezu sa Sv. Ivanom, jer će se inače kuriri i mobilizirani partizani vratiti natrag u Žumberak.

Mismo učinili sve što smo mogli kroz naš teren. Ovakvo besciljno lutanje i vječito čekanje veza djeluje vrlo loše na moral mobiliziranih ljudi. Zato je potrebno narediti V.O.K. da uspostavi vezu na svom sektoru do našeg okruga, kako se u ovakvim slučajevima ne bi događale ovakve stvari.

Original, strojopis i rukopis
Sign., AIHRPH, KP—44/247

[1] Jakša Dugandžić uhapšen 30. IX 1941. godine u Zagrebu. Potkraj svibnja 1942. god. je iz Zagreba odveden u logor Jesenovac i u lipnju ili srpnju iste godine ubijen u logoru u Staroj Gradiški.

[2] Franjo Tkalec

[3] Edo Leskovar

[4] Josip Tucman

[5] Marko Mrk oci

[5a] August Herceg

[6] Glas Hrvatskog zagorja

[7] Dragutin Saili

[8] Stjepan Iveković

[9] Franjo Tuđman

[10] Tekst nadopisan rukom na poleđini dokumenta.

339

1942, prosinac 23.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NO V i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o nekim akcijama u Zagorju, bombardiranju Žumberka i uspostavljanju veze s Glavnim štabom

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N O V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
broj... *142*
dne 23. XII. 1942

Predmet: Stanje u II Operativnoj zoni

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Preko našeg kurira, koji drži veze sa Zagorjem danas smo doznali da se u Zagorju vodi ogorčena borba između Kalničkog odreda i »Crne legije«.[1] Borba se vođi u okolici Stubice i Velikog Trgovišća. U borbama kod Velikog Trgovišća naši su imali 4 mrtva i 3 ranjena druga. Neprijatelj imao je prema nepotvrđenim vijestima oko 30 mrtvih.[2]

Jedna četa,[3] to jest ona četa koju smo mi formirali u Žumberku i poslali je na Kalnik, pred 10 dana oslobodila je u Bizeljskom 5 crvenoarmejskih oficira, koji su tamo bili na radu. Ovi oficiri trebali su doći do našeg štaba u pratnji te čete, odakle bi ih mi uputili do vas. Ali prema svemu kako izgleda da upravo ta četa na putu u naš štab vodi borbu sa »Crnom legijom«.

Kao što smo bili obaviješteni od vas i I Korpusa Hrvatske, da će ovamo doći jače snage, do sada te snage nisu stigle u Žumberak.[4] Na ovom području u posljednje vrijeme, od našeg zadnjeg dopisa nema nikakvih pror.ijena. Pripremamo plan za jednu akciju sa XIII-om Udarnom brigadom,[5] bez obzira hoće li doći pojačanje ili ne.

U posljednje vrijeme, pa i danas letjeli su neprijateljski avioni iznad Žumberka i bombardirali razna sela. Bacaju zapaljive i druge bombe, ali su im pogotci redovno slabi. Do sada razrušeno je i zapaljeno nekoliko kuća u raznim selima.

Danas upućujemo jednu patrolu da uspostavi veze s vama preko Perjasice, Vukove Gorice i Ribnika. Jučer smo poslali jednu patrolu da učvrsti veze preko Pisarovine, Sjeničaka i dalje do vas. Sa tom patrolom poslali smo zajedno sa vašim kurirom i dva naša kurira, da dignu poštu kod vas i nose je direktno do našeg štaba. Nastojat ćemo da veze s vama budu što solidnije. Sa svakom od ovih patrola poslali smo po jednog od naših oficira da organizira kanale kojima bi mogli stalno saobraćati sa vama.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar i v. d. komandanta
M.[6] Belinić v. r.

(M.P.)

P.S. Upravo smo primili obavijest, da je jedna naša patrola, koja je izviđala Željezno u toku jučerašnjeg dana na koti 652, dočekala jedan ustaški kamion i otvorila mitraljesku vatru po ustašama. Ustaše su imali 8 mrtvih i više ranjenih. Na našoj strani nije bilo nikakvih žrtava.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 19—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 76, str. 296—297.

[1] Odnosi se na Francetićevu ustašku bojnu koja je bila stacionirana u križevačkom garnizonu.
[2] Vidi dok. br. 335.
[3] Vidi dok. br. 168.
[4] Odnosi se na Četvrtu kordunašku NOU brigadu. Ona je stigla na Žumberak potkraj prosinca 1942 godine.
[5] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.
[6] Marko

340

1942, prosinac 23.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu organizacija KPH, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području kotara

Žumberački Kotarski Komitet
K.P. Hrvatske
23. XII. 1942.

Pokupskom Okružnom Komitetu Komunističke Partije Hrvatske

Politička situacija na teritoriji općine Radatovići stalno se poboljšava. Učvršćava se rad antifašističkih organizacija. Odlazak omladine u partizane pojačao je veze naroda s narodnom vojskom. Narod uzima sve većeg učešća u N.O. borbi i pomalo se oslobađa straha od okupatora. Ipak primjećuje se da stanovništvo ne shvata dovoljno ozbiljno opću situaciju. Ne shvata potpuno da bi neprijatelj mogao da preduzme i nove ofenzive, i da se zato treba u potpunosti spremiti. U tu svrhu potrebno je svestrano i uporno objašnjavati karakter naše borbe, njene zadatke, te mobilisati zaista sve narodne snage. Primjećuje se rad petokolonaša koji su sprečavali mobilizaciju omladine i kočili rad antifašističkih organizacija i NOO-a.

U općini Sošice osjeća se i dalje strah od ustaškog terora i nepovjerenje prema našoj vojsci i *vlastima.* Uzroci ovakvog stanja jesu: vojno-politička situacija na ovom terenu, rad neprijateljskih agenata i domaćih izdajnika, nedovoljan politički rad i greške u radu koje su počinjene ranije.

Ipak situacija nije svuda jednaka. Izvjestan broj sela prihvatio je organizaciju *vlasti* i otpočeo rad.

Sa razvijanjem vojnih operacija stvoriće se uslovi za brzi razvitak na tom terenu. Da bi se to postiglo, potrebno je pojačati i proširiti politički rad, učvrstiti postojeće organizacije i čistiti neprijateljske agente.

U općini Vivodina situacija je najnepovoljnija zbog toga, što ustaštvo ima

jaku bazu među stanovništvom. I ovdje se nameće hitna potreba što svestranijeg i upornijeg političkog rada.

U općini Krašić i Kalje je rad otežan i za sada onemogućen uslijed prisustva neprijatelja. Među narodom se odrazuje opća situacija i veliki uspjesi narodne vojske. U ove općine mora se prodrijeti i uspostaviti veze i otpočeti sa ilegalnim organiziranjem. Ovaj rad je neophodan i od velikog unačaja za budući *razvitak događaja.*

Što se tiče organizacionog pitanja Partije pri K. komitetu postoje 3 ćelije sa ukupno 13 članova, i kandidatska grupa od 3 člana. O stanju Partije u vojsci za sada nemamo podataka. Na terenu postoji jedna kandidatska grupa od 4 člana, koja radi, a 2 grupe i to jedna od 4 a druga od 3 člana, još su u vidu. Naš zadatak na terenu jest, da stvorimo partijsko jezgro u što kraćem roku. Rad ćelija pri K.K.-u mora se učvrstiti, a naročito pažnja mora se obraćati prosvjetnom radu. U tu svrhu postavljen je plan prosvjetnog rada, sa određenim rokom: do 1.1. 43. Predviđeno je, da ćelije za to vrijeme svrše *niži partijski kurs.*

U svim selima općine Radatović uspostavljeni su seoski odbori a napokon i *općinski.* Općinski odbor i seoski NOO-i rade prilično dobro pri ispunjavanju zadatka N.O. borbe. Nedostatak im je održavanje sastanka sa narodom i nepotpuno učešće naroda u vlasti.

U općini Sošice radilo se na osnivanju novih i učvršćenju postojećih NOO-a. Uspostavljeni su odbori u selima: Brašljevica (3), Kašt (3), Badovinci (3), a povjerenici u selima Dančulovići, Bolići, Strahinjići. Nije postignuto ništa u Radanovićima uslijed silne rastrešenosti naroda i ustaškog uticaja. Stanovnici su sa promjenjivim raspoloženjem primali izbore. Skoro svuda se ogledao strah i posljedice prijašnjeg rada. Potrebno je pristupiti sistematskom učvršćivanju rada odbora te stalnoj kontroli i izgradnji odbornika.

U opć. Radatovići 16. XII. održan sastanak sa opć. odborom A.F.Ž. Dati zadaci za NOF, zimsku pomoć, pomoć za bolnicu, obavještajnu službu.
17. XII. sastanak sa svim seoskim odbornicima. Dati su isti zadaci. Formirana su 3 nova seoska odbora u Dragama, Popovićima i Dužićima.

U opć. Sošice formirani su seoski odbori u Brašljevici, Dančulovićima, Strahinjićima i Bolićima. Učvršćivani su postojeći odbori. U izvjesnom broju sela nije postignuto ništa uslijed negativnog raspoloženja žena. Pokazuje se veliki strah od ustaša, a primjećuje se rad neprijateljskih agenata.

U općini Radatovići formirane su 4 nova SKOJ-evska aktiva u Dučićima, Buljačima, Ratkovićima i Malićima, sa 12 članova. Ukupan broj članova jest
18. U općini Sošice formiranje aktiv u Gornjem Selu, Šetanu, a u izgledu je aktiv u Sopotima. Na terenu opć. Sošice održana su 3 sastanka SMG-a i formiran odbor SMG-a u Sošicama, 5 članova. Predviđeno je stvaranje doma SMG u Radatovićima i dalje formiranje odbora na teritoriji općine Sošice. Omladini su postavljeni opći zadaci, kao: mobilizacija za vojsku, zimska pomoć, predkongresno natjecanje.

Agitprop grupa radila je prilično. Obišla je sva predviđena sela i organizovala NOO-e. U svrhu agitacije i propagande održani su večernji sastanci, gdje je govoreno o polit, situaciji, N.O. borbi, NOO-u, antifašističkim organizacijam. Davanje i program. U nedelju 20. o. m. održanje zbor u Kaštu. U radu grupe pokazala se nedovoljna organizatorska sposobnost, nedostatak samoinicijative i života. Radi poboljšanja rada grupe, potrebno je istu povećati snabdjeti potrebnim materijalom, te pojačati prosvjetni rad. Grupa je ostavila u Kaštu zidne novine, a skoro sva sela ispisala parolama.

Mobilizacija omladine za vojsku *uglavnom Radatović je uspjela.* Postoji još izvjestan broj omladinaca u opć. Radatovići koji nisu obuhvaćeni zbog neodazivanja. Nekolicina je pobjegla ispred mobilizacije. Izgleda da je ovo kočenje mobilizacije sprovedeno od strane nekih domaćih izdajnika i neprijatelj. agenata. Iz opć. Sošice javila su se 3 omladinaca. Predstoji rad na mobilizaciji u opć. Sošice.

Kotarski komitet povećao se sa još jednim članom sa dužnošću sekretara.

Za potrebe Kotarskog Komiteta *potrebno je nešto novca.* Ovo je naročito potrebno za nabavku raznog materijala za propagandu.

Štab XIII P.U.B. posjeduje neke brošure i propagandni materijal, koji je i nama jako potreban, naročito za SKOJ i SMG. Molimo da pismenim putem zatražite od Štaba isti materijal.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar:
Martin

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP—166/29

341

1942, prosinac 26.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka novoformiranog komiteta

Kotarski komitet K.P.H.
SAMOBOR
26. XII. 1942. god.

nnn

Izvještaj

Dana 20. XII. 1942. održanje prvi sastanak novo formiranog Kotarskog komiteta Samobor. Kod sastanka su prisustvovali dva člana iz O.K.

U sam Kotarski komitet ušla su četiri člana i to drug Zorić,[1] Lacko,[2] ŠteP i Ivan.[4] Drug Ivan je sekretar, istovremeno rukovodio sa sastankom po dnevnom redu.

1. Politička situacija u svijetu i kod nas.
2. Partiske i van partiskc organizacije
   a) N.O.O. b) A.F.Ž. c) S.M.G. i SKOJ
3. Razno

Po prvoj tački govorio je drug Ivica.[5] Nakon toga dao je izvještaj o dosadašnjem radu drug Zorić. I. U općini Sv. Martin postojala je jedna partiska jedinica od tri člana, usled ulaženja dva člana u Kotarski komitet, ona kao jedinica ne postoji. Narodno-oslobodilačkih odbora ima dva, po četiri člana. Dva odbora A.F.Ž., dva odbora S.m.g. i jedan aktiv od tri člana.

Drugi izvještaj dao je Štef za općinu Stupnik. U općini Stupnik postoji jedna partijska jedinica koja broji tri člana, iz iste je jedan ušao u K.K. Samobor, i jednog kandidata, dva N.O.O. od osam članova, tj. po četiri člana, što se tiče ostali vanpartiski[h] organizacije ne postoje. Treći po redu dao je izvještaj Ivan. U općini Sv. Nedjelja postoji jedna partiska jedinica od pet članova i dva kandidata. Četiri N.O.O. dva po četiri člana i dva po tri člana, i jedan odbor s.m.g. što se tiče drugi vanpartiski[h] organizacija ne postoje.

Nakon izvještaja, drug sekretar tj. Ivan raspodijelio je rad na pojedinca kako po pitanju N.O.O., A.F.Ž., veze i td. itd. istovremeno ukazao je važnost Komunističke partije u današnjoj Narodnoj Oslobodilačkoj borbi. Dalje govorio je drug Ignac[6] o zadacima koji se postavljaju pred nas, kao članove Kotarskog komiteta.

Iza toga smo prešli na politički pretres u samom kotaru, na upit druga Ignaca šta rade u zadnje vrijeme H.S.S.-i drugovi su izjavili sledeće. Da se još sada nije moglo primetiti neke organizaciono gibanje H.S.S., jedino pojedini vodice pokušavaju tu i tamo da bi stvorili neku organizaciju, preko koje bi htjeli sabotirati Narodno-oslobodilačku borbu, ali primjećuje se kod naroda da ih ne simpatišu, već šta više pojedini pretsjednici mjesne organizacije odbijaju svaku suradnju sa njima kao što je to naprimjer predsjednik mjesne organizacije u Novakima, odbio ponudu za rad s njima koju mu je ponudio narodni zastupnik Lenard Fabijan iz Rakitja. Navodim još jedan primjer tajnika kotarske organizacije Samobora koji je govorio našem jednom drugu, bivšem predsjedniku mjesne organizacije u Horvatima, šta treba danas da radi po direktivama H.S.S. Rekao je da treba pomoći partizane, ali omladinu neka čuva tj. neka ih ne pusti u partizane, jer ćemo ju trebati.

Gore navedeni tajnik kotarske organizacije Samobor imenom Levin Fresi (slikar).

Nakon toga drug Ignac podvukao je opasnost H.S.S. u današnjoj Nar.--osl. borbi i dao je u zadatak nama, da budno pazimo na svako njihovo kretanje, da pokupljamo podatke o njihovom radu i taktici tj. na koji način okupljaju i misle okupljati narod.

Nakon toga završen je sastanak.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav

Ivan[7]

Prijepis, strojopis
Sign., AIHRPH, KP—166/31

[1] Ivan Pipić
[2] Dragutin Pipić
[3] Stjepan Kos
[4] [7] Pavel Videković
[5] Ivica Lopaić, član OK KPH Pokuplje
[6] Ignac Pipić, član OK KPH Pokuplje

342

1942, prosinac 27.
Zagreb

Obavijest Povjerenstva CKKPH u Zagrebu Okružnom komitetu KPH Krapina o formiranju A VNOJ-a i potrebi njegove popularizacije, zatim organiziranju dopisništva za »Borbu« i ostalu štampu te o provođenju odluke CK KPH o reorganiziranju seoskih partijskih jedinica i odluke Povjerenstva o pripajanju organizacija Narodne pomoći NOO-ima

Dragi drugovi,[1]

Pred mesec dana formirano je u Bihaću Antifašističko vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije, o čemu ste sigurno već obavješteni i preko Slobodne Jugoslavije. U Vijeće je ušao i veći broj predstavnika iz Hrvatske. Formiranje Vijeća je od velike političke važnosti, a njegov osnutak diktirali su kako položaj u svijetu, tako i položaj u zemlji. Do sada su u ime naših naroda nastupale kao formalni predstavnici razne marionetske vlade u službi fašističkog okupatora (Nedić, Pavelić, Natlačen itd.) i emigrantska jugoslovenska

vlada u Londonu, koje sve djeluju na štetu naših naroda i izdaju njihove interese. Sve te izdajničke vlade nemaju nikakvog ni moralnog i formalnog prava da nastupaju kao predstavnici naših naroda. Veliki uspjesi narodno-oslobodilačke borbe u našoj zemlji, oslobođenje velikih teritorija i oslobađanje novih područja također su diktirali potrebu da se osnuje jedan politički organ u cilju što boljeg organiziranja oslobođenog teritorija, u cilju mobilizacije svih ljudskih i materijalnih snaga u svim zemljama Jugoslavije u borbu za istjerivanje okupatora iz naših zemalja i uništenje njihovih slugu i plaćenika.

Članovi Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja iz Hrvatske dali su incijativu za formiranje Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske. Oni sada vrše pripremne radove za održanje konstitucione skupštine Vijeća, u koju treba da uđe oko 40—50 poznatih narodnih boraca bez obzira na političke stranke i grupacije. Članom Vijeća može postati svaki istaknuti narodni borac koji stoji na liniji narodno-oslobodilačke borbe.

Od velike je političke važnosti da u Vijeće uđu poznati narodni borci iz vašeg okruga, o čemu smo vam već pisali, zato odmah potražite takove ljude i pošaljite ih bez zavlačenja na oslobođeni teritorij u Glavni Štab.

Nastojte da se u vašem okrugu razvije što šira kampanja za popularizaciju A.V.N.O.J.-a, kao i Vijeća za Hrvatsku, kad bude formirano. Tu kompanju treba voditi na osnovu rezolucije i proglasa konstituirajuće skupštine Vijeća, kao i na osnovu ostalog materijala koji će biti objavljen u našoj centralnoj štampi (»Borba«, »Vjesnik« itd.). Cilj te kampanje kako u redovima civilnog stanovništva tako i u redovima narodno-oslobodilačke vojske treba da bude popularizacija Vijeća i Narodno-Oslobodilačkih Odbora te podizanje i učvršćivanje njihovog autoriteta.

S obzirom na međunarodne odnose A.V.N.O.J. nema još danas izraziti karakter vlade, nego je ono vrhovno narodno političko predstavništvo i vrhovni forum narodno-oslobodilačkih vlasti.

U prilogu vam šaljemo 5 primjeraka proglasa A.V.N.O.J.-a.

Šaljemo vam također okružnicu C.K. o organizaciji dopisništva za »Borbu« i ostalu našu štampu. Vi treba da postavite u vašem okrugu jednog saradnika za naše centralne listove. Saradnik će uz pomoć partijskih organizacija u pojedinim mjestima, tvornicama itd. postaviti potreban broj dopisnika. U svim gradovima treba postaviti po jednog saradnika koji će uz pomoć partijske organizacije pronaći dopisnike u pojedinim tvornicama, radionicama itd.

U partizanskim jedinicama koje su izvan sastava divizija treba također postaviti dopisnike. Ovi će dopisnici preko saradnika okruga biti povezani s redakcijom »Borbe« i Agit-propom C.K. K.P.H. kojima će slati svoje dopise i ostali materijal za štampu.

Saradnici će održavati vezu sa redakcijom »Borbe« i Agitpropom C.K. preko nas putem redovitog partijskog kanala i treba da šalju sve svoje dopise i materijal u dva primjerka.

Organizacija saradnika i dopisnika za našu centralnu štampu, izložena u okružnici C.K., vrlo je hitna. Zato odmah pristupite tom poslu i obavjestite nas ko je određen za saradnika u vašem okrugu i u pojedinim gradovima.

Već smo vam pisali o odluci C.K. da reorganizira seoske partijske jedinice. Do sada je naime bila praksa da se seoske partijske jedinice stvaraju po općinama, ali ta se praksa pokazala nepraktičnom. Takav organizacioni oblik, (stvaranje ćelija po općinama) kočio je razvitak partijskih jedinica na selu i ometao njihovu aktivnost. Da bi se otklonile te smetnje i da bi naše seoske partijske organizacije mogle razviti punu aktivnost, treba odmah pristupiti stvaranju partijskih jedinica po selima (jedno selo s njegovim zaseocima — jedna ćelija, u zaseocima koja pripadaju jednom selu stvaraju se ćelijska odjeljenja), a u sjedištima općina treba stvoriti općinske partijske komitete koji rukovode radom partijskih jedinica svoje općine.

Reorganizaciju u duhu ove direktive treba provesti što prije i o tome obavijestiti Povjerenstvo.

N.P. i N.O.O. su dvije organizacije koje se djelomično u svom krugu rada podudaraju. N.P., čiji je zadatak ranije za vrijeme Jugoslavije bio prvo, pomaganje žrtava reakcije (na robiji, u zatvoru, u konc. logorima itd.) i njihovih porodica i, drugo, borba za prava čovjeka protiv terora, glavnjače, zakona o zaštiti države i izvanrednih sudova, nakon porobljenja naše zemlje preuzela je još i treći zadatak: snabdjevanje partizanskih jedinica hranom, obućom, odjećom, sanitetskim materijalom i oružjem. Kad su formirani N.O.O., oni su jedan dio zadataka N.P. preuzeli na sebe. Praksa je pokazala da je jedna od te dvije organizacije smetala pravilnom razvitku druge. U nekim mjestima je N.P. smetala razvitku i jačanju N.O.O., taj je slučaj bio u Zagrebu, u drugim su obrnuto N.O.O. progutali N.P. Zbog toga je Povjerenstvo[2] odlučilo da se te dvije organizacije fuzioniraju, i to tako da se N.O.O. pojačaju drugovima koji rade u odborima N.P. i da se formiraju Odbori Narodno-Oslobodilačkog Fonda koji će organizirati prikupljanje novca i stvari, tj. uglavnom vršiti raniji posao N.P., i koji će raditi pod kontrolom N.O.O. N.O.O. treba da pojačaju političku stranu svojega rada: popularizacija narodno-oslobodilačke borbe, AVNOJ-a, mobilizacija za partizane, širenje štampe, organizacija obavještajne službe itd. i u N.O.O. treba da budu pojedini drugovi odgovorni za pojedine sektore rada (partizani, štampa, obavještajna služba itd.).

I ovu direktivu provedite bez odlaganja i o tome nas obavijestite.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

27. decembra 1942.

Drugarski pozdrav,
Slavko[3] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2957.

[1] Dokument je upućen OK KPH Krapina u čijem je fondu i pronađen.
[2] Odnosi se na Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.
[3] Ivo Marinković, rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu.

1942, prosinac 28.

Naredbe Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o imenovanju rukovodilaca Glavne bolnice i pohvali boraca i rukovodilaca Trinaeste proleterske NO U brigade »Rade Končar«

NAREDBA BR. 11

Komandanta II Operativne zone Narodno-oslobodilačke
vojske i partizanskih odreda Hrvatske
od 28. XII. 1942 god.

I. Na teritoriju komande Žumberačkog područja II Operativne zone osniva se Glavna bolnica.[1]

II. Za upravnika bolnice imenuje se drug Šumski Adolf.

III. Za političkog komesara bolnice imenuje se drug Štimac Dane, partizan XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končar«.

IV. Za zamjenika političkog komesara bolnice imenuje se drug Romanović Drago, partizan XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končara«.

V. Za glavnog intendanta bolnice imenuje se drug Heraković Nikola, partizan XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končara«.

VI. Uprava bolnice predložit će ovome štabu delegate i intendanta po odjeljenjima bolnice.

VII. Za zamjenika komandanta Žumberačkog područja, imenuje se drug Žganec Josip, politički delegat XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končar«.

VIII. Za političkog komesara terenske čete Kljuka imenuje se drug Stanović Dušan,[1] dosadašnji zamjenik političkog komesara u istoj četi.

IX. U posljednjim uspješnim borbama borci naše XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končara« pokazali su veliko junaštvo i visoku svijest za oslobođenje našeg naroda, i uništenje krvavih okupatora, i ostalih neprijatelja naše domovine. Borbe u Krašiću, Visoču, Begovom Brdu, Prekrižaju te

ostalim dijelovima Žumberka, pokazale su, da naši borci smjelim jurišem znadu uništavati neprijatelja našeg naroda, ma kako on bio utvrđen. U tim bojevima oni su svojim junaštvom i brojnim primjerima hrabrosti i odanosti svom narodu, uspjeli proširiti slobodni teritorij Žumberka, na dužini od 10 km i u dubini od 3 km.

X. Pohvaljujemo komandni kadar i borce XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končara«.

XI. Proglašujemo narodnim herojem Ivković Peru,[3] vodnika XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končara«, koji je smjelim jurišem na neprijateljske bunkere u Krašiću uništavao utvrđenog neprijatelja i tom prilikom junačkom smrću poginuo u borbi za oslobođenje hrvatskog naroda.

XII. Ovu naredbu pročitati borcima pred strojem.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar i v. d. komandanta
A/.[4] *Belinić* v. r.

Na znanje:
Glavnom štabu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske.
Na znanje i postupak:
Štabu XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končara
Komandi Žumberačkog područja
Terenski četi Kljuka
Štabu Moslavačkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda Hrvatske
Štabu Kalničkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda Hrvatske
Drugovima: dr Šumski Adolfu, Štimac Dani, Romanović Dragutinu i Heraković Nikoli.

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 147, reg. br. 12/2.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 87, str. 319—320.

[1] Bolnica je formirana ispod planinskog vrha Gere, kod Cetošića.

[2] Radi se o Stanojević Dušanu.

[3] Nije proglašen narodnim herojem. Pravo na dodjeljivanje ovog naziva imao je samo Vrhovni štab NOV i POJ, a poslije Drugoga zasjedanja AVNOJ-a to je pravo preneseno, na AVNOJ, odnosno narodnu skupštinu.

[4] Marko

1942, prosinac 29.

Izvještaj Štaba druge operativne zone NO V i PO Hrvatske Glavnome štabu NO V i PO Hrvatske o napadu na ustaške položaje na Begovu brdu i Prekrižju

ŠTAB
II OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. PARTIZ. VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 84/42
29. XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Kalnik

Od zadnjeg izvještaja kojeg smo vam slali o borbama Kalničkog odreda, nismo od istog primili operativnog izvještaja. Svakog momenta očekujemo njihov izvještaj.

Moslavina

Ovaj odred također nije poslao svoj operativni izvještaj. Njihov izvještaj očekujemo svakog dana.

Pokuplje

Terenska četa »Kljuka« u posljednje vrijeme prilično je ojačala, pridošlim novim borcima.

Ova četa ograničila je svoje djelovanje uglavnom na diverzantske akcije. Ona je izvršila rušenje ceste između Šišljavića i Rečice. Porušila je telefonske stupove između Pisarovine i Kupinca na dužini od 5 km. Srušila je most između Kupčine i Gradca. Ovaj most nalazi se na glavnoj cesti. Nadalje, porušila je 3 mosta na cesti Kravarsko—Pokupsko. Istovremeno razrušena je cesta na 2 mjesta. Most na cesti Sisak—Pokupsko isto je porušila. Ovi mostovi bili su građeni od betona, ali svi su slabije konstrukcije.

Teretni auto koji je prevažao ustaše iz Kupinca za Pisarovinu dočekala je zasjeda ove čete i rastjerala ustaše, a nakon toga istog zapalila. Osim ovih akcija postavljeno je i nekoliko zasjeda i fingiranih napada na neprijateljske posade.

Žumberak

Poslije akcije na Krašić, jedinice naše XIII udarne proleterske brigade »Rade Končara«, krenule su u stare baze u Žumberku sa namjerom da se odmore. U bataljonima se nastavilo sa vojničkim i političkim radom po rasporedu.

19. XII. 1942 god. ustaše iz XXXIII pripremne bojne koja se nalazila u Oštrcu u jačini od dvije satnije pojačane sa jednom satnijom kaznene ekspedicije, napali su naš II bataljon, koji se nalazio na položajima kod Visoča i Plavaca. Raspored četa II bataljona kroz to vrijeme bio je sljedeći: I četa u Plavcima, II četa u Visoču, a III u Bulićima. Ustaše su nastupali od Oštrca i to tako da su svojim desnim krilom zaobišli Plavce i tako došli na položaje, koje je držala I četa. I četa se povukla u Kordiće. Neprijatelj je bio pokušavao da sa svojim lijevim krilom zauzme Visoče, bio je odbijen. Zauzimanjem položaja I čete neprijatelj je nadirao kotom 497 (sekcija Samobor 1:100.000) i izravno prema Visoču i time ugrozio II četu koja se nalazila kod Kokota. Uslijed toga, ista se četa morala povući u Kordiće. III četa kroz sve to vrijeme nije stupila u akciju.

Po viđenju partizana, neprijatelj je imao 7 mrtva i nepoznat broj ranjenih. Mi smo imali 2 lakše ranjena i 1 mrtvog druga. Plijena nije bilo. Izgubljena je 1 puška i ranac sa municijom od 150 metaka, koje su odnijeli ustaše.

II bataljon bio je napadom iznenađen. Uslijed slabe budnosti, a naročito izviđača I čete, neprijatelj je koristeći maglu uspio da se privuče do 50 metara od položaja I čete. I četa krivnjom komandira nije zauzela položaj na brdu, već pod brdom. Osim toga sam komandir čete i 1 vodnik za vrijeme samog napada uzeli su puškomitraljeze i iz njih pucali, a četu ostavili bez komande i time dozvolili panično bježanje sa položaja. II četa izdržala je neprijateljsku vatru i onemogućila neprijatelja da se probije i po naređenju zamjenika komandanta Brigade[1] privukla se neprijatelju i potpuno ga razbila. Štab II bataljona čitavo vrijeme, dok je trajala borba nije imao komandu nad četama, odnosno nije pretstavljao štab kao jedinstveno rukovodstvo. Komandant[2] se nalazio u III četi i nije imao veze sa ostalim članovima štaba, niti sa četama. Komesar bataljona[3] bio je na položaju sa II četom, a zamjenik komesara sa I četom. Veza između samih četa i članova štaba bila je nikakva. Zahvaljujući prisutnosti zamjenika komandanta brigade i jednog oficira našeg štaba, stvar se nije loše završila; inače bi taj bataljon bio raspršen. Ni štab Brigade nije zadovoljio. Ujutro izdano je naređenje od strane našeg štaba za strogu pripravnost jer su se čuli topovi iz Metlike, a neprijatelj računajući da se naše jedinice nalaze u borbi sa Talijanima kod Metlike, mogao bi da krene prema bazama naših jedinica. Unatoč toga komandant Brigade[5] krenuo je za I bataljon i tako izgubio vezu sa jedinicama na položaju. Zamjenik komandanta otišao je u II bataljon. Za čitavo vrijeme akcije, naš štab nije bio obaviješten od Brigade o borbama na položaju, sve dotle dok se nije komesar našeg štaba[6] uputio na položaj i tamo se obavijestio o situaciji.

Istog dana, patrola koja je pratila zamjenika komandanta bataljona[7] na cesti Kalje—Kostanjevac sačekala je kamion ustaša, otvorila na njega vatru i pritom ubila 7 ustaša i 7 ranila. To su podaci dobiveni od seljaka.

20. XII. 1 četa III bataljona postavila je zasjedu ustašama kod sela Tomaševci, nedaleko Kalja. Zasjeda je bila otkrivena.

23. XII. III bataljon bio je u zasjedi prema Kalju. Ustaše nisu naišli. Istoga dana, jedna patrola I bataljona uhapsila je 1 špijuna-belogardejca.

24. XII. ustaše XXXIII pripremne bojne napustili su Oštre i krenuli prema Kostanjevcu, a odatle za Begovo Brdo (Žumberačko) i Prekrižje. Naš II bataljon, koji se nalazio na Visoču i bio u stalnom kontaktu sa neprijateljem, krenuo je za njim.

Odmah se pristupilo izviđanju terena i u tu svrhu izdato je naređenje da I bataljon zaposjedne Dvorišće otkuda može izviđati Prekrižje i Krašić.

26. XII. dopodne donijeli smo odluku da se napadnu ustaše na Begovom Brdu i Prekrižju. Izdali smo naređenje za pokret jedinica XIII udarne proleterske brigade »Rade Končara«, u pravcu gdje se nalazi neprijatelj.

Raspored naših snaga vidi se iz zapovijesti XIII U.P.B. »R.K.« broj 8, koju vam u prilogu dostavljamo. Raspored četa I bataljona bio je sljedeći:
I četa da napadne neprijatelja sa zapadne strane sela; III četa imala je *zad*:.‘ da napadne neprijatelja u selu sa sjeverne strane, dok je II četa dobila zadatak da pročisti selo Donje Prekrižje, ali na osnovu izvještaja koji je podnio obavještajac, neprijatelj je navodno zaposjeo Brezovicu. U prisutnosti zamjenika komandanta Brigade donesena je odluka da 11 četa prije sela Donjeg Prekrižja likvidira neprijatelja u Brezovici. I i III četa krenule su na izvršenje zadatka. One su se privukle na blizinu od 30 do 40 metara od neprijateljskih rovova. Neprijatelja nisu mogle likvidirati, jer je bilo nadmoćniji u ljudstvu i automatskom oružju. Uz to je bio razvijen duž čitavog sela Donjeg Prekrižja.

Neprijatelj u Brezovici nije se nalazio. Poslije toga, ta je četa dobila zadatak da likvidira neprijatelja u Donjem Prekrižju, što ista nije izvršila. Organizovan je zajednički juriš svih triju četa, koji nije uspio. Oko 2 sata došao je na položaj komandant Brigade, koji je razmotrivši situaciju donio odluku da se bataljon povuče na Konjarić Vrh ukoliko ne uspije do jutra likvidirati neprijatelja na nekim točkama u samom selu. Bataljon se u 6 sati povukao na određeni položaj. Mi smo se nalazili uz štab Brigade gdje smo primali izvještaje sa samog položaja. Odluku o povlačenju naših snaga donio je komandant Brigade o čemu nas je izvijestio u času kada se bataljon povlačio sa položaja.

Isti bataljon utrošio je 2015 talijanskih i mauzer metaka. Gubitaka nije bilo. Taj bataljon imao je 8 ranjenih. U borbi se naročito istakao drug Ajdinović Ljuban[8] kod juriša na zgradu u kom je bio ranjen od bombe.

II bataljon napadao je neprijatelja na Begovom Brdu. Napad je izveo sa I i II četom. I četa napadala je sa zapadne strane, uspjela se pod zaštitom mraka približiti do samih neprijateljskih rovova. Dobivši jaku unakrsnu vatru morala

je otstupiti. II četa nastupala je sa sjevero-istočne strane. Teren kojim je nastupala bio je jako strm i zašumljen. Okolo samoga sela bila je velika padina i brisan prostor. Četa je 2 puta jurišala, ali je bila odbijena. Oko 1 sat stigao je na položaj operativni oficir Brigade,[9] koji je imao zadatak ispitati ponovno mogućnost juriša. Uslijed nepristupačnog terena (i) većih snaga neprijatelja, juriš nije ponovljen. Ujutro se bataljon povukao za Oštre. Jedna četa toga bataljona bila je upućena da pojača zasjedu kod Željezna. U toj borbi I četa imala je 3 ranjena među kojima je i komandir drug Čokara.[10] Gubici neprijatelja su nepoznati. Mi smo imali 1 mrtvog iz I čete. Izgubljena je 1 puška. Utrošeno je 900 mauzer i talijanskih metaka.

III bataljon jednom četom davao je osiguranje prema Željeznom, jednom prema Krašiću, dok je jedna bila brigadna rezerva. Zasjeda prema Krašiću nije imala borbe. Zasjeda prema Željeznom bila je postavljena tako, da neprijatelj koji se nalazio u školi nije mogao napustiti zgradu, a da pritom ne bi bio dočekan. Ujutro ustaše u jačini od 20 do 30 pokušali su krenuti prema Kostanjevcu, ali prisiljeni vatrom naših mitraljeza morali su se povući.

Gubitaka na strani neprijatelja ima, ali koliko, nije nam poznato. Na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih. Akcija izvedena po predviđenom planu. Razlog neuspjeha leži u nadmoćnosti neprijatelja kako u ljudstvu tako i u automatskom oružju nad našim snagama koje su napadale. Osim toga, automatsko oružje kojim raspolažu naše jedinice nije u dovoljnoj mjeri iskorišteno, tako da mi dobijemo prevlast u vatri. Obavještajna služba Brigade ovog puta nije prikupila dovoljne podatke o neprijatelju. Tako su na pr. informativac Brigade[11] i I bataljona obavijestili štab I bataljona da se neprijatelj nalazi i u Brezovici. Tako daje štab I bataljona promijenio svoju odluku da sa cijelim bataljonom napada neprijatelja u Prekrižju, jednu četu poslao je da ispita Brezovicu i time oslabi snage koje su napadale na Prekrižje.
I to je jedan od razloga neuspjeha u Prekrižju. Umjesto da se napadalo sa svim snagama, one su bile pocijepane. Štab I bataljona u početku borbe bio je dosta udaljen od samoga položaja, tako da nije mogao utjecati na razvoj borbe u selu. Veza sa štabom bataljona, veza štaba bataljona sa štabom Brigade nije zadovoljila. Juriš boraca tog bataljona bio je sjajan. Komandiri su držali čete u svojim rukama, što je do sada bila rijetkost.

II bataljon je zadovoljio. Komandno osoblje bataljona držalo je jedinice u rukama. Veza štaba bataljona sa četama dobra, sa štabom Brigade od 12 sati u noći slaba. Tek tada, uspostavila se veza signalizacijom baterija, koja je funkcionisala vrlo dobro.

Glavni razlozi neuspjeha su nadmoćnost neprijatelja u ljudstvu i automatskom oružju, nejedinstvenost, odnosno neistovremenost napada oba bataljona, napad nije izveden u određeni sat. Tako se dogodilo da je jedna četa II bataljona napala neprijatelja u 19 i 45 sati, a druga u 20 sati, dok je I bataljon neprijatelja napadao u 21 sat. Štabovi bataljona toliko zakašnjenje opravdavaju nepoznavanjem terena i gustim mrakom. Nedovoljno iskorištavanje našeg

automatskog oružja, vrijeme u koje je izvršen napad i nedovoljno silovit juriš i rascjepkanost jedinica također su jedni od glavnih uzroka ovog neuspjeha.

U ovoj akciji već su se vidjeli plodovi našeg vojničkog rada, koji se u zadnje vrijeme provodi sa Brigadom. Sam broj mrtvih i ranjenih to najbolje dokazuje iako je čitavu noć vladala prava uraganska vatra.

Evakuacija ranjenika vrlo dobro se provodila. Svaki ranjeni borac koji je bio ranjen odmah je bio previjen i odnesen sa položaja do previjališta, a odatle odveden u bolnicu. Važno je pomenuti da su tu dužnost vršili bolničari i nosači na nosiljkama, što do danas nije bio slučaj. Uklanjanjem gospodina Talera sa položaja referenta saniteta i postavljenjem druga Aralica Rade ovo bolno pitanje se riješilo. Od svih ranjenih samo je 1 teže ranjen, dok su ostale rane lakše prirode.

Naša mlada četa za vezu pokazuje sve bolje rezultate. Možemo reći, da smo i pored pomanjkanja telefonskih veza, danas u stanju da održavamo noćnu i danju vezu, signalizacijom. Ona je sa svojim komandnim osobljem u ovoj akciji potpuno zadovoljila. U ovoj borbi sudjelovala je i četa novomobilisanih omladinaca u Žumberku. Oni su svoj zadatak dobro izvršili.

Istoga dana odlučeno je da neprijatelja, nakon neuspjeha dan ranije, ponovno napadnemo na Prekrižju. Bile su izvršene pripreme i naše jedinice pošle su na položaj, da gone neprijatelja, ali se je on povukao napuštajući. Prekrižje. Pod večer saznali smo od naših patrola, koje su trebale stajati u kontaktu sa neprijateljem preko dana, da se je isti povukao iz položaja na Begovom Brdu. Tako je ova akcija imala vojnički uspjeh u tome, da se je neprijatelj osjetio nesigurnim i stalnim napadima od strane naših jedinica morao je napustiti Oštre, Kostanjevac, Begovo Brdo i Prekrižje. Neprijatelj izgleda da seje zadržao u Krašiću i dobio pojačanje.

Napuštanjem Ošrtca i protjerivanjem neprijatelja sa Begovog Brda i Prekrižja, proširio seje naš oslobođeni teritorij na dužini od 10 km i u dubini od 3 km prema glavnoj cesti Kalje—Krašić. Naša Brigada zavladala je jednim dijelom ceste od Krašića do Željezna, cesta koja vodi od Kostanjevca prema Sošicama potpuno je u našim rukama, te na taj način teritorij oko Radatovića, Sošica i Vivodine momentalno je potpuno osiguran. Mi smo shvatili da je jedan od glavnih zadataka nakon ovih borbi, uništavati cestu Krašić—Kalje, pa smo u tom pravcu već izdali potrebna naređenja i pristupili rušenju ceste. Nakon toga pojačati akcije na pruzi Karlovac—Novo Mesto i Karlovac—Zagreb. Isto tako, jedan od glavnih zadataka jeste izbijanje[12] Stojdrage i Novog Sela, što bi nam omogućilo blokadu Kalja i Gornje Vasi, a time i likvidiranje neprijateljskih uporišta na cesti Samobor—Krašić.

Sada su naše snage raspoređene ovako: I bataljon u Prekrižju i Brezovici, II bataljon na Begovom Brdu, Kostanjevcu i Oštrcu, III bataljon Sopotama, Sošicama i Cerniku.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar i v.d. komandanta
M. *Belinić* v.r.

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. I02B, reg. br. 30—3.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 92, str. 333—339.

1 Milan Žeželj
2 Narodni heroj Milan Mraović Simić
•' Ljudevit Cesaree
4 Mladen Bubica
5 Rade Bulat
6 Marko Belinić
7 Simo Vučinić. Poginuo 19. ožujka 1943 god. kod Brezovice u Sloveniji.
8 Poginuo na Žumberku 1945. godine.
9 Vojislav Ivetić
10 Milan Radović Čokara.
11 Marko Pavelić. Nestao početkom 1943 godine.
12 Vjerojatno razbijanje

345

1942, prosinac 29.

Izvještaj političkog komesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske političkom komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o vojnopolitičkoj situaciji i akcijama partizana u Pokuplju i Žumberku

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N O V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
broj 85/42
dne 29. XII. 1942.

POLITKOMESARU NOV I PO HRVATSKE[1]

Komesarski izvještaj:

Pokuplje:

Nakon ofanzive naše vojske u Lasinji, Skakavcu i drugim mjestima,[2] ustaše su se nastanili u selu Kupčini. Seljaci su veoma nezadovoljni sa

dolaskom ustaša, koji pljačkaju okolna sela Pisarovine i teroriziraju seljaštvo. Ustaše ne dobivaju sljedovanja nego nasilno se hrane otimačinom kod seljaka. Seljaci javno govore u prisutnosti ustaša protiv ove pljačke, i ustaše zbog tog negodovanja hapse seljaštvo i prijete progonom iz njihovih posjeda.

Terenska četa Kljuka održala je zbor u Pokupskom, na zboru prisustvovalo je oko 200 ljudi. Naši partizani tumačili su narodu značaj naše borbe i uspjehe koje je postigla naša narodna vojska u posljednje vrijeme. Isto tako tumačili su narodu izdajničku ulogu i harangiranje protiv narodnooslobodilačke borbe od strane vodstva bivšeg H.S.S.-a. Nakon toga, naši su partizani održali uspješne zborove u Auguštanovcu, Skender Brdu, Mikši, Šišljaviću i Koritinji. Ovi zborovi bili su dobro posjećeni, na kojima su partizani izlagali naprijed spomenuti značaj naše borbe i ulogu izdajničkih elemenata u redovima hrvatskog naroda. Oni su se u svojim izlaganjima osvrnuli na ustašku pljačku u Pokuplju i prikazali narodu zločine ovih izroda naroda hrvatskog.

Politički rad sa partizanima u ovoj četi normalno se odvija. Redovno se održavaju politički časovi kada su vodovi na okupu. No, rijetki je slučaj da se cijela četa nađe na okupu, jer daje često patrole za osiguranje veze i prebacivanje ljudi za G.(lavni) Š.(tab) i od G.Š.-a u druge krajeve. Disciplina u četi je vrlo dobra, svaki zadatak koji se postavlja pred partizane oni izvršavaju. Vojnički također sa četom se redovito radi.

Iz Kalnika i Moslavine od našeg zadnjeg izvještaja[3] nismo primili pošte. Jedino smo obaviješteni preko naših veza da naš Kalnički odred vodi borbe u okolici Krapine sa Nijemcima i »Crnom legijom«.[4] On je također uspio osloboditi 5 crvenoarmejskih oficira koji su bili u ropstvu na Bizeljskom.

Žumberak:

Uspješnom ofanzivom naše XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končar« u Žumberku,[5] političko raspoloženje kod naroda mnogo se izmijenilo. Narod sa velikim simpatijama prati razvoj naših operacija i divi se našim partizanima na njihovim uspjesima. Posljednji rezultati naših borbi bili su proširenje oslobođenog teritorija u Žumberku. Gdje god susrećemo seljake u novooslobođenim selima, oni negoduju protiv ustaša, a izlaze u susret našoj vojsci. Kada su naše jedinice 24. o.mj. ušle u sela oko Oštrca i Kostanjevca, seljaci su dočekali našu vojsku kolačima, mesom, vinom itd. Čuli su se glasovi: »Ipak je vrag odnio ustaše«, i dalje: »Jedva smo čekali da vas vidimo da protjerate ovu bandu koja stalno puca i uznemirava nas u našem životu«.

Nakon uspjelih borbi u Krašiću, moral naših boraca mnogo je porastao, svi su želili da se oštro postupi sa ustašama. 19. o.mj. imali su prilike da se sukobe sa kaznenom ekspedicijom ustaških krvnika kod Visoča. Jedan naš mitraljezac priča: kad su mi došli na mušicu, raspalio sam po njima, a oni se prevrtali jedan preko drugoga i u paničnom bijegu povlačili se prema Oštrcu. Naši borci neumorno su patrolirali i neprekidno napucavali na neprijatelja u

Oštrcu, tako daje isti morao napustiti Oštre. Seljaci nam dalje pričaju kako je jedan ustaški poručnik ubijao neposlušne ustaše u Oštrcu. Takav postupak tih krvnika izazvao je i metež među samim ustašama, koji su pucali često puta jedni na druge. Čim je opalila jedna naša puška, oni su od straha pred našim borcima puštali rafale iz teških (mitraljeza) i puškomitraljeza. Seoski krovovi svi su prostrijeljani, a na mnogim kućama uopće nema crijepa. Ustaše su pucali po njihovim krovovima, što je kod seljaka izazvalo veliko negodovanje. Oni su čak pucali po raznim ženama koje su prolazile seoskim putevima, a kad ih je ko upitao zašto pucaju, onda su to opravdavali time da su se partizani obukli u ženska odijela i privlače se njihovim položajima. Dakle, od straha narasle su im velike oči, i u tom strahu često puta su u nekoj kravi ili volu vidjeli partizana i po njemu raspalili dugačke rafale iz teških mitraljeza. Jedan seljak priča da su mu ubili vola, a drugi da su mu ubili pseto.

Naše jedinice nisu dale mira neprijatelju, već ga stalno gonile iz njegovih položaja.

Za vrijeme borbe u Visoču bilo je i pogrešaka kod komandnog kadra u II bataljonu i u samom Štabu brigade. Iako smo predvidjeli da bi neprijatelj istoga dana mogao izaći iz svojih utvrda, ipak Štab brigade nije poduzeo potrebne mjere da se neprijatelja u cijelosti potuče.

Kada je neprijatelj 24. o.m. napuštao Oštre, to je još više podiglo moral naših boraca, koji su slijedili neprijatelja u stopu.

Na sam Božić održali smo zbor sa seljacima iz Oštrca i okolnih sela. Tu se našao također i župnik pripreman da pomogne kod organizacije samoga zbora. On je seljacima u crkvi govorio o narodnim borcima, da će održati zbor pred crkvom i da ih narod sasluša. Tom zboru prisustvovalo je preko 300 ljudi. Naša izlaganja narod je sa oduševljenjem prihvatio, a mnoge žene su plakale. Sa istim popom dogovorili smo se da drugog dana otsluži misu u Sošicama. On seje našem pozivu odazvao i otslužio misu. Mi smo tom prilikom i u Sošicama održali zbor, kojem je prisustvovalo oko 200 ljudi.

25. o.mj. izvršile su naše jedinice napad na ustaše koji su pokušali da se utvrđuju na Begovom brdu i Prekrižju. Gusti mrak koji seje spustio već u 5 sati poslije podne dao je prilike borcima naše XIII Udarne brigade da se privuku u neposrednu blizinu neprijateljskih položaja. Borba je trebala otpočeti u 6 sati poslije podne, ali ona nije na vrijeme počela. Bilo je zakašnjenja, mjestimično i preko 2 sata. Naše kolone privlačile su se na položaje, a borci su radosno očekivali početak borbe. Svi su bili vrlo dobro raspoloženi i oduševljeni kako će pripremiti ustašama veseli Božić. Borba je otpočela uz paklensku vatru. Neprijatelj tukao je sa dva teška (mitraljeza) i 10 puškomitraljeza, te bacao masu bombi na naše borce. Vrlo teški položaj koji su držale naše jedinice u napadu na neprijatelja na Begovom brdu nije smetao naše borce da napadnu neprijatelja. Brdo je tako okomito, da izgleda kao neki toranj. Naši borci nastupali su u tom pravcu po takvom terenu po kojemu sigurno ljudi nisu prolazili.

Kada je došao prvi ranjeni drug do ambulante, pjevao je pjesmu »Mi mladi proleteri«. Krv mu je curila iz rane, i sigurno je izgubio pola litre krvi, ali je još uvijek bio pun zanosa i želje za borbom protiv ustaških krvnika. Takvo raspoloženje uglavnom vladalo je kod svih boraca naše brigade.

Borba se vodila cijelu noć, ali neprijatelj nije bio likvidiran. No, on je bio razbijen i strah u kosti bio mu je natjeran za vrijeme ove borbe. Pod dojmom straha drugi dan on je napustio Begovo brdo i Prekrižje.

Za vrijeme ovih borbi politički komesari i delegati dobro su vršili svoj zadatak. Oni su pozivom na predaju stalno kršili moral neprijatelja. A s druge strane bodrili naše borce i dizali kod njih ofenzivni duh. Drugog dana, to jest
26. XII, naše jedinice ušle su na Begovo brdo i Prekrižje. Većina seljaštva dočekala je sa oduševljenjem naše borce. Ali bilo je i takvih koji su plakali od straha da će ih tek sada ustaše popaliti i bombardirati iz zraka, kao što je to bio slučaj i u drugim mjestima Žumberka.

28. o.mj. skupilo se mnogo svijeta oko crkve čekajući na početak mise. Prije početka mise u crkvi, razgovarali smo sa popom, koji je nastojao da izrazi simpatije prema našoj vojsci. Pričao nam je da su ga ustaše pozivali da bježi zajedno sa njima, ali on to ipak nije htio učiniti. Vrlo je interesantno, za razliku od ranije, da su popovi svuda bježali sa ustašama, a sada ostaju i dalje, makar ustaše bježe. Izgleda da su dobili takva uputstva od nadbiskupije. Kada je trebala misa otpočeti nastala je velika trka oko orguljaša. Nije bilo nikoga od civila tko bi znao svirati na orgulje, i odgovarati popu prilikom vršenja vjerskog obreda. Na to se javio jedan naš borac da znade svirati orgulje, i narod koji je bio sakupljen sa velikim začuđenjem primio je ovu izjavu našeg borca, a s druge strane sa radošću i zadovoljstvom. Naš drug primio se odmah svoga posla i svirao orgulje i odgovarao popu prilikom njegovog vjerskog obreda. Ljudi su ovo vanredno povoljno komentirali o našoj vojsci. Žene su govorile da sad tek vide daje sve laž o tome što su im pričali ustaše za partizane. Pred crkvom je nakon mise također održan uspjeli zbor.

Od 19. o.mj. održano je više konferencija sa komandnim kadrom i komesarima iz brigade. U posljednje vrijeme osjećaju se prilično sređene prilike u samoj brigadi. Komesari, komandanti i komandiri drže se dobivenih upustava i naređenja. Vojnički i politički rad sa brigadom sistematski se provodi.

Velike poteškoće imademo sa bolnicom. U bolnici se sada nalazi 108 ranjenih i bolesnih drugova. Tako veliki broj ranjenih naša bolnica ne može uspješno da liječi, jer imademo svega 1 liječnika i jednu medicinarku. Pisali smo Glavnom poveljstvu Slovenije da nam uputi 1 hirurga, jer oni imadu više takvih liječnika po svojim jedinicama, koji vrše zadatak običnog saniteta po bataljonima i brigadama. Do danas, oni nam ipak nisu poslali zamoljenog liječnika, a od drugod momentalno nemamo mogućnosti da dobijemo. Zbog toga odlučili smo da jedan dio ranjenih drugova koji mogu hodati pošaljemo u Centralnu bolnicu na Kordun, s tim, kad ozdrave, da se odmah povrate u svoje jedinice.

Pošto prilike u našoj bolnici nisu bile u cijelosti sređene, to smo prema vašim uputama odlučili formirati upravu bolnice. Iz naše naredbe[6] broj 11 vi ćete vidjeti da li smo u tom pogledu pravilno postupili. Ovih dana nabavili smo priličnu količinu sanitetskog materijala, na kojem sada ne oskudijevamo, i kad bismo imali još kojeg liječnika, mogli bismo uspješno liječiti naše ranjenike. Također smo, u zadnje vrijeme, proširili bolnicu izgradnjom dvaju novih paviljona, a sada se spremamo izgraditi i paviljon za operacije.

Komanda područja prilično radi, ali se u njoj osjeća pomanjkanje sposobnih ljudi. Za sada nam je teško izvlačiti drugove iz brigade, kada je ona ionako mnogo okljaštrena. Cijeli 1 bataljon se nalazi u bolnici, a da mi još izvlačimo pojedine drugove, to bi je umnogome onesposobilo za daljnje izvršavanje njenih zadataka. Organizirali smo partizanske straže u općini Sošice i Radatović. U drugim općinama još za sada partizanske straže nisu formirane. Naš teritorij mnogo seje sada proširio, pa je samim time i posao Komande područja mnogo veći i kompliciraniji negoli je bio do sada.

Terenska četa, u koju su uvršteni i neki novomobilizirani borci iz Žumberka, otpočela je sada normalnim radom. S njom se radi vojnički i politički, ali ona ipak još za sada u cijelosti ne zadovoljava. Politički komesar dostaje slab, a nije bolji ni komandir. Narodnooslobodilačke odbore počeli smo formirati u općini Sošice i Vivodina. Za općinu Sošice održali smo jednu konferenciju seoskih odbora i vršimo pripreme za uspostavu općinskog odbora. Našim posljednjim uspjesima, seljaci ove općine mnogo su se u političkom pogledu izmijenili, i polako postoje mogućnosti da se formira općinski odbor. U općini Vivodina političke prilike također su se mnogo izmijenile našim zadnjim vojničkim uspjesima. Seljaci sve više se odnose sa simpatijama prema našoj vojsci, jer vide da ustaše bježe i njihove nade u povratak ustaša su se izjalovile. Neprijateljskih posada u Vivodini nema još od septembra mjeseca kada je najurio Proleterski bataljon žandare iz toga mjesta.[7] Seljaci iz Vivodine sami su nam poručili da žele da dođemo k njima održati skupštinu. Mi smo se tom njihovom pozivu i odazvali.

U Sv. Jani nismo do sada uspjeli formirati N.O.O. Jedino smo održali jednu skupštinu pred crkvom, gdje je narod izlaganja naših drugova sa simpatijama prihvatio. I u toj općini prilike su danas za naše političko djelovanje vrlo povoljne. Kad su naši drugovi drugi dan Božiča došli u Sv. Janu seljaci su ih vrlo lijepo primili. U općini Krašić za sada nismo uspjeli održati politički zbor, ali mi ćemo svakako nastojati da to izvršimo u najskorije vrijeme. Naši su drugovi u zadnje vrijeme odlazili i u sela općine Kalje. Tamo su održali više manjih sastanaka sa seljacima, koji su tom prilikom strašno negodovali protiv ustaša i davali nam potrebna obavještenja.

U zadnje vrijeme doznali smo da ustaše iz Kalja dezertiraju. Dvojica od dezertera došli su u našu Komandu područja i javili se da žele ići u partizane. Od njih smo doznali da je moral u ustaškim redovima uslijed slabe ishrane, mnogo pao.

Organizaciju A.F.Ž.-a također formiramo u Žumberku. Općina Radatović cijela je organizirana, veliki dio općine Sošice, a sada se radi na formiranju organizacije u Vivodini, Krašiću i Kalju. Savez mlade generacije također je formiran u svim selima općine Radatović, u većem dijelu općine Sošice, djelomično u Vivodini, a sada se radi i u općini Kalje.

Mobilizacija se za sada prilično uspješno provodi. Do sada mobilizirana su 84 omladinca, od kojeg broja 64 dali smo na raspoloženje brigadi. Ova 64 omladinca nalaze se još sada na vojno-političkom kursu, a dok to završe biti će po njihovoj vlastitoj želji upućeni u brigadu. S njima se vrlo intenzivno radi, kako vojnički tako i politički.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar:
M.(arko) Belinić v.r.

(M.P.)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1471, reg. br. 4—3/111.

' Politički komesar Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske bio je VladimirBakarić.

[2] Napad na Skakavac i Banski Kovačevac izvele su jedinice Osme NOU divizije noću između 8. i 9. prosinca 1942. A noću između 10. i 11. prosinca Četvrta NOU brigada je napala ustaše u Lasinji (Vidi Zbornik VII. tom V. knj. 10. dok. br. 57).

' Vidi dok. br. 336.

[4] O akcijama Kalničkoga NOP odreda u studenoma i prosincu 1942. vidi dok. br. 335.

[5] O akcijama te brigade u prosincu 1942. vidi dok. br. 336.

[6] Vidi dok. br. 343.

[7] Dvije čete bataljona »Josip Kraš« izvršile su napad na Vivodinu 22. kolovoza 1942.

1942, prosinac 29.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o stanju skojevskih organizacija na području Povjerenstva

Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku

Dragi drugovi!

U zadnjem kratkom dopisu pred tri tjedna obavijestio sam vas o novim hapšenjima koja su bila mjesec dana prije mojega dolaska. Sada ću vam opširnije o svemu ovom pisati kao i o stanju naše organizacije na čitavom teritoriju ovoga Povjerenstva.

Zagreb: Čitav mjesni nije poapšen već samo dva člana i to drugarica[1] studentica koja je ujedno bila u Povjerenstvu i još jedan drug.[2] Drugarica sekretar[3] mjesnog morala je još prije ovoga hapšenja da napusti Zagreb jer ju je policija tražila. Posao sekretara obavljala je drugarica iz Povjerenstva, međutim kada je ona pala i drug tada je ostala još na slobodi samo jedna drugarica studentica koja je imala preko sebe studente i ujedno bila član mjesnoga.

Padom ovih zadnjih dvoje izgubila se veza sa čitavom mjesnom organizacijom uključivši unutra i studente. Kako je došlo do ovog hapšenja nije ustanovljeno točno, ali izgleda da je apšenje usljedilo poslije provale na studentskom sektoru koja je nastala nakon hapšenja studenta tehničara Satlera[4] koji je bio član studentskog rukovodstva, a koji je sad izgleda postao provokator.

Još prije mojega dolaska drugovi su pozvali nazad drugaricu koja je bila sekretar[4]“ mjesnoga da bi preko nje uhvatili vezu s pojedinim rukovodstvima. Ta drugarica je došla te uz njenu pomoć i pomoć Partije uhvaćene su veze i sa studentima, srednjoškolcima i rukovodstvom rad. omladine za zapadni dio grada. Sa istočnim nismo uhvatili još do danas, iako to rukovodstvo obuhvaća 100 Skojevaca. Sa tim rukovodstvom rukovodio je drug iz mjesnog te poslije njegovog hapšenja nema nikakve veze sa tim organizacijama niti se zna o stanju kod njih.

Kod formiranja novog mjesnog komiteta pomogla nam je Partija davši nam trojicu drugova partijaca koji su prije bili na partijskom radu. Od njih trojice i jednog radnika Skojevca i to zapadnog rukovodstva formiran je novi mjesni.[5] Socijalni sastav: tri radnika ijedan intelektualac. Tri partijca ijedan Skojevac. Sekretar komiteta jeste drug intelektualac.[6]

Sadašnji komitet kroz ovo vrlo kratko vrijeme pokazao se je priličan u radu samo mu manjka iskustvo u Skojevskom radu, jer trojica drugova u mjesnom nisu prije radila po skojevskoj liniji.

Po formiranju komiteta izvršili smo fuziju srednjoškolskog i radničkog sektora pošto srednje škole neće imati obuke izgleda preko čitave zime. Prije je Zagreb bio podjeljen na istočni i zapadni dio grada, imao svaki svoje rukovodstvo, ovi opet na kvartove, a ovi opet na aktive.

Ovakva podjela ne podudara se sa partijskom podjelom te smo također izvršili reorganizaciju te izvršili podjelu po reonima kao što je to kod Partije. U tome nas je rukovodilo više razloga:

Prvo, pojedina apšenja kao na pr. ovo zadnje dovela su našu organizaciju do teških posljedica gubljenja veze pa čak i raspadanja pojedinih organizacija. Drugo, partijska kontrola i pomoć SKOJ-u odozdo bila je skoro nikakva baš uslijed ovakve podjele, te Partija nije mogla odmah pomoći u pitanju veza kao što bi to bilo da je SKOJ bio više vezan uz Partiju. Osim toga stvaralo se nekakovo posebno mišljenje o SKOJ-u kao da je to neko posebno pitanje u koje se vrlo teško ulazi i razumijeva pa čak i neki bau-bau za nekoje partijske funkcionere.

K tome je doprinijela pogrešnost u radu što skojevska organizacija nije se obraćala na Partiju već je zavladalo onakovo mišljenje kojeg je tamo opetovao Šuster. što si napravimo sami to je sve ili od Partije se teško što dobije, što međutim nije tačno i što je potpuno pogrešno, još se tamo vidilo, a ovdje poslije pada i raspršavanja mjesnog rukovodstva SKOJ-a i u praksi osjetilo.

Treće, Partija nije mogla crpsti iz SKOJ-a nove članove jer nije bilo veze sa skojevskom organizacijom, a samo mjesno rukovodstvo nije bilo sastavljeno čitavo od partijaca prema tome nije nikad niti diskutovalo o tome koga treba predložiti za ulazak u Partiju.

Za sada su potpuno sređena tri reona, a druga dva su u sređivanju. Broj Skojevaca radnika za sada iznosi 100, dok sa ostalih 100 za sada nema veze. Broj Skojevaca srednjoškolaca iznosi 190.

Što se tiče studenata kod njih je stanje vrlo loše poslije provale i apšenja koja su uslijedila sa strane Satlera koji je ujedno bio član studentskog rukovodstva. Studentsko rukovodstvo broji sada tri člana, a drugo dvoje su uapšeni, jedna drugarica i Satler.

Ove provale i slabost samoga rukovodstva dovele su do gubljenja veza, iako drugarica sekretar toga rukovodstva, koja je ujedno bila član mjesnoga, nije bila uhapšena, ipak ona nije bila u stanju s ostalim članovima studentskog rukovodstva da sredi to stanje ili bar da pokupi veze što seje moglo. Slabost te drugarice, zatim njezina nepartijnost kao i njezino držanje koje je tuđe našem pokretu, rukovodilo nas je da je ne uzmemo u novi mjesni, a biti će također uklonjena i iz studentskog rukovodstva.

Sada su ponovo uhvaćene veze sa svim fakultetima, a stanje organizacije po pojedinim fakultetima jeste vrlo loše i nesređeno te vam ovoga puta ne možemo dati detaljniji izvještaj.

Što se tiče studenata mnogo su se uplašili i vrlo slabo se odazivaju na rad, a niti oni sami ne znaju kakovo je stanje među studentskim masama na univerzi koje broje oko 4500 upisanih.

Što se tiče cjelokupne mjesne organizacije ona se ponovo oporavlja poslije zadnjih provala. Razlog ovakvih provala jeste slabost Skojevskih kadrova, neiskustvo u radu, nekonspirativnost. Bilo je slučajeva gde se je nasjedalo provokatorima i tako padalo u zatvor.

Nepovezanost skojevske organizacije sa Partijom odozdo dovodila je do toga da Partija nije niti mogla pomoći SKOJ-u i voditi kontrolu nad njim a s

druge strane partijske organizacije okupljale su omladinu koje nisu povezivali sa skojevskom organizacijom već od njih formirali i posebne omladinske N.O.O. itd.

Osim toga vodila se ovdje do sada praksa da je omladina imala svoju posebnu organizaciju narodne pomoći kao i A.F.Ž. Međutim, intervencijom Partije i nas sada su te greške ispravljene.

Daljnja slabost skojevske organizacije u Zagrebu jeste u tome što je ona u svojim redovima imala isključivo zanatsku radničku omladinu dok u preduzećima nema niti jednog aktiva i odbora iako za to postoje dobri uslovi.

Nadalje jedna greška koja je vrlo loših posljedica i to: u jednom kvartovskom rukovodstvu izgledala je ovako raspodjela rada. Pročelnik je držao vezu sa višim forumom, jedan član držao je vezu po narodnoj pomoći, treći po otpremi partizana, četvrti po pitanju materijala, a peti je držao vezu sa aktivima i to isključivo on sam. Međutim on je uapšen i ova četvorica nisu još do danas pronašla ove aktive koji su ostali bez veza, a niti se zna šta je s njima.

Po pitanju S.M.G. vrlo seje malo radilo i uglavnom prevladava sektaški stav po tom pitanju.

Velika je oskudica u propagandnom materijalu kao i o dnevnom obavještavanju o događajima kod nas i u svijetu.

Sada počinjemo sa izdavanjem radio-vijesti.

Povodom pada i raspršivanja prijašnjeg mjesnog pala je i mjesna tehnika, te smo sada uspostavili novu tehniku u kojoj smo umnožili oktobarski proglas ali prilično kasno.

To su osnovne slabosti skojevske organizacije u Zagrebu koje stoje sad pred nama da ih otklonimo.

Zagrebački okrug: Ima 194 SKOJ-evca od toga zagrebački kotar ima 100 Skojevaca, 5 odbora S.M.G. koji obuhvaćaju 248 omladinaca i jednu grupu pionira od 4 člana. Kotar Dugo Selo ima 27 Skojevca i S.M.G. od 57 članova, ima jednu grupu pionira od 5 članova. Kotar Sv. Ivan Zelina ima 50 Skojevaca obuhvataju 4 opštine. Kotar Stubica. U ovaj kotar tek se je sada prodrlo, obuhvaćeno je 17 omladinaca. Uslovi za rad i za razvitak naše organizacije postoje.

Okružni komitet broji 6 članova ali je sam O.K. dosta slab. Nisu formirali nigdje kotarska rukovodstva osim dugoselskog kotara koji je prije pripadao pod okrug Čazmu i ovaj je kod njega formirao kotarsko rukovodstvo. Sada se prilazi formiranju kotarskih rukovodstava za Zagreb i Sv. Ivan Zelina kotareve. Po pitanju mobilizacije za partizane napravili su vrlo malo.

Okrug Čazma: obuhvata sada tri kotara i to Čazma, Kutina i Sisak. Ima 147 Skojevaca i 130 omladinaca koje je skojevska organizacija okuplja oko sebe, obuhvaćaju 37 sela. Po pitanju S.M.G. kao i rada u vojsci nije se do sada ništa radilo.

O.K. broji 4 člana, a postoje i kotarska rukovodstva. Sva ova rukovodstva kao i sva ova organizacije vrlo su mladi i tek počeli da rade.

Sekretar ovoga O.K. jeste drugarica bivši sekretar mjesnoga.[6]“ Sada kada je bila u Zagrebu razgovarali smo s njome i o svim pitanjima našega rada i dali joj sav onaj direktivni materijal.

Bjelovarski Okrug: Koliko sam preko Partije izvješten tamo se tek počinje sa radom, ali mi nemamo koga da pošaljemo u taj okrug.

Varaždinski Okrug: Rad se je bio pokrenuo u Varaždinu, tamo je bila poslana jedna drugarica[7] koja se je prilično snašla. Međutim naš Skojevski kurir za Varaždin poginuo je u vlaku za jedne akcije partizana tako da sad nemamo sa njima vezu koju ćemo opet preko Partije dobiti.

Krapinski okrug: U ovaj okrug poslali smo pred 12 dana druga[8] sekretara iz zagrebačkog O.K. a sada šaljemo još jednu drugaricu iz dugoselskog kotara. Pred ovo kratko vrijeme formiran je jedan opštinski aktiv od 5 članova a postoji još nekoliko omladinskih grupa. To je sve što za sad postoji u tom okrugu. Organizacija je tek u početnom stvaranju.

Što se tiče *žumberačkog O.K.* tamo je drugarica Milka[9] koja se još nije javila te prema tome ne znam kakovo je stanje kod njih, ne znam da li vama šalju redovne izvještaje.

Što se tiče rada u partizanskim jedinicama na teritoriju II Operativne Zone za sada je vrlo slab, a mi niti nemamo sa njima vezu, jer na tom teritoriju tek se stvara Skojevska organizacija.

Čitava naša skojevska organizacija ovdje jeste vrlo mlada i u stvaranju te joj manjkaju sposobni i iskusni rukovodioci i to naročito bjelovarski, krapinski i varaždinski O.K. Već sam vam zadnji puta pisao da vi trebate nekoga poslati kao instruktora i to po mogućnosti druga zbog toga što je vrlo naporno raditi, zbog toga što je ovo posve neoslobođeni teritorij. Ako budete koga slali onda ga šaljite preko čazmanskog O.K. za bjelovarski O.K. a oni će ga povezati s drugovima od Partije koji rade u tom okrugu.

Što se tiče samog Povjerenstva ono je još uvijek krnje, svega smo nas dvojica,[10] a nisam uspio ni da mi djelujemo kao rukovodstvo uslijed poteškoća što nismo zajedno, a osim toga ja sam do pred par dana obavljao dužnost sekretara mjesnog dok ovaj nije bio sređen. Trećeg druga Sisčana[10'] za kojeg sam mislio da bi ušao u Povjerenstvo nema još ovamo a niti se je javio te ne znam što je s njime.

Ima izgleda da od drugova iz novog M.K. nekoji od njih uđu u Povjerenstvo, ali ne još dok se ne vide u radu, a ujedno i njihove sposobnosti.

Što se tiče drugova za Agit-prop za koje ste mi pisali i govorili za sad u našoj organizaciji ovdje u Zagrebu nema takovih, jer su to sve novi mladi ljudi. U koliko takovi koji postoji taj seje zavukao u mišju rupu i ne može se na njega naići. Svakako čim bude za to mogućnosti poslat ćemo vam.

Uslijed ovakvog stanja mjesne organizacije i naše finansijske prilike su loše te smo stoga ovisni o pomoći Partije.

Primili smo »Omladinski Borac« kojeg sada umnažemo na tehnici O.K. Zagreb. Od drugog broja Borca nije se ostalo umnažalo osim ovog zadnjeg.

Također smo primili »Proglas«, zatim »Pionir« br. 3, »Djeca u bodljikavoj žici« i to 70 komada, a ne 100 kako je to u popratnici navedeno. Sam materijal smo poslali i raspodjelili kamo je to bilo navedeno.

Preko partijskog Povjerenstva pisano je Partijskom Povjerenstvu za Slavoniju da jave je li formirano kod njih skojevsko Povjerenstvo i ako je formirano neka pošalje izvještaj. Dobili smo odgovor baš od druga Vlade,[11] da je Povjerenstvo formirano ali nikakvih drugih detalja ne znam. U koliko što pošalju također ću vam poslati i javiti. Javite nam o tome jeste li se i vi povezali s njima.

Što se tiče mobilizacije za partizane ona je ovim događajima u Zagrebu bila poremećena, ali sada ponovno na tome seje započelo s radom. Međutim još uvijek ide slabo mobilizacija po okruzima međutim sada je već takovo stanje da su se partizani pojavili skoro kod svih mjesta u pojedinim okruzima i da će sa mobilizacijom ići lakše. Svakako toj slabosti uzrok je i slabost naše organizacije, i ako je masovno raspoloženje protiv ustaša i današnje vlasti.

Što se tiče reakcije u Zagrebu ona ponovo prilazi svojim uobičajnim metodama masovnih racija i blokada. Upravo nastao je lov na ljude. Svakog tko nema vojne isprave a tih ima masu u Zagrebu hapse i šalju bez pogovora u Njemačku, ili ako ima kakovih drugih grijeha onda ga ostavljaju kod sebe u zatvoru.

Završujući ovaj izvještaj primio sam vaša zadnja dva dopisa kao i pismo C.K. SKOJ-a. Moram odmah napomenuti da onaj dio koji se odnosi na konferenciju ta obavjest je ovamo nama stigla 29/XII dakle isključena je mogućnost učestvovanja na istoj bilo koga sa teritorija ovog Povjerenstva. Na jednom pismu vidio sam datum 17/XI dakle skori mjesec i pol pošta ide do nas. Ne znam na kome je krivnja ali znam da ako vi strogo povedete tamo o pošti računa da ona može biti ovdje za tri dana, a ne ovako dugo a osim toga da tom poštom idu ovako hitna obavještenja. Sada sam u takvoj situaciji da ne znam šta da napravim. Pismo za koje javljate da ćete u njemu javiti mjesto održavanja konferencije još nismo dobili, jer tek je ovo stiglo. Tu stvar ispitajte.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

29 decembra 1942

Drugarski pozdrav
Željko[12] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP—441249

1 Marija Radović
2 Ivan Palčec
3. «ii 6. p$_{\text{adila Bila}}$
4 Marijan Satler
5 Mirko Peršen, Branko Tušak, Nikola Aleksa i Stjepan Đureta

[6] Mirko Peršen
[7] Mila Pavlić
[8] Josip Kolar
[9] Milka Kufrin
[10] Milutin Baltić i Drago Peruško
"* Mika Špiljak
[11] Vlado Popović
[12] Milutin Baltić, rukovodilac Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu

347

1942, prosinac 30.

Uputstvo Glavnoga štaba NO V i PO Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o borbi protiv Mačekove politike čekanja

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
K. br. 81/42
Dne 30. XII. 1942.

KOMESARU II OPERATIVNE ZONE[1]

Čestitamo vam na zadnjim uspjesima, a naročito u pogledu mobilizacije.

U zadnje se vrijeme svagdje opaža aktivizacija izvjesnih glavešina HSS-a. Oni nastoje stvoriti sebi neku organizaciju a nastupaju pod parolom »čekanja«. Nastoje se okoristiti činjenicom, što je dr Maček interniran, ne bi li tako sve vođe HSS-a, kao i ta njihova novoosnovana organizacija dobila aureolu mučeništva, kako bi im se ugled u narodu podigao. Ta nastojanja ovih glavešina idu na štetu naše borbe i u svojoj su biti uperena protiv nje. Oni se još danas ne usuđuju otvoreno nastupiti protiv nas zbog golemog ugleda, što ga naša narodno-oslobodilačka vojska uživa kod naroda, pa se zato u prvom redu ograničavaju samo na pasiviziranje naroda, sabotažu Narodno-oslobodilačke borbe i indirektno rušenje našeg ugleda. U današnjim vremenima ova pojava pretstavlja za nas prvorazrednu opasnost. Stoga treba preduzeti sve mjere, da se takva rabota onemogući kod naroda. Treba s pojačanom upornošću raskrinkavati kod naroda izdajnički rad ovih samozvanih vođa i sprečiti zavođenje naroda s njihove strane. To još ne znači da bi trebalo udarati po cjelini bivšeg HSS i da treba prestati sarađivati s njenim funkcionerima, koji su

se izjasnili za Narodno-oslobodilačku borbu. Naprotiv to znači, da baš takav rad treba pojačati i u njemu se kloniti svakog sektaštva. Pojačajte stoga taj dio vašeg posla i budno pratite rad takvih ljudi. Prvom nam poštom pošaljite i prepis Tomašićevog letka.

Pošaljite nam kopiju uputa za rad komesara čete, o kojima se govori u vašem izvještaju od 18. XII. broj 65.

Primili smo jedan izvještaj vašeg Moslavačkog partizanskog odreda, iz kojeg smo vidjeli da oni pogrešno i usko gledaju na razvitak komesarskih kadrova.[2] Poslali smo im kritiku toga gledanja, koju u kopiji vama prilažemo. Nastojte im u tom pitanju što više pomoći.

Pravilno ste postupili, što ste provodili izbore na stari način. Treba međutim vaš rad podesiti u tom pravcu, da što prije budete mogli preći na pravilan izborni postupak.

Dobro ste postupili, što ste formirali Komandu Žumberačkog područja,[3] ali morate unaprijed biti svjesni, da ta Komanda neće moći imati svih onih funkcija kao naše ostale komande područja. To zbog toga, što vaš oslobođeni teritorij nema gotovo nikakve stabilnosti. Njena će se glavna funkcija uglavnom sastojati u tome, da organizira partizanske straže, obavještajnu i informativnu službu, te da pomogne NOO-ima u njihovom radu.

Zasada nismo pristupili nikakvoj reorganizaciji vaše Zone. U najskorije vrijeme ćemo vam uputiti komandanta Zone.

Uz svaki prijedlog da kojeg borca predložimo V.Š.-u za proglašenje narodnim herojem treba poslati i njegove bitne karakteristike. Bez toga ne možemo nikoga predložiti. Stoga nam dostavite karakteristike predloženih drugova.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički komesar
V.[4] *Bakarić* v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 103 B, reg. br. 50—16.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 95, str. 343—344.

[1] Marko Belinić

[2] Vjerojatno se odnosi na uputstvo Štaba Moslavačkog NOP odreda, upućeno komesarima četa i bataljona.

Komanda Žumberačkog područja osnovana je 2. prosinca 1942 godine. Za komandanta je postavljen Jurica Draušnik, a za pomoćnika komandanta Josip Čuljat. Sjedište Komande bilo je u selu Sošice.

[4] Vladimir

1942, prosinac 31.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NO V i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o dolasku Četvrte NO U brigade na Žumberak i pripremama za napad na neprijateljsku posadu u Krašiću

Op - 16/43
4. I. 1943[1]

ŠTAB II. OPERATIVNE ZONE
N O V I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
broj... /42
dne 31. XII. 1942

GLAVNOM ŠTABU N O V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Primili smo Vaš dopis Op. br. 138/42 od 19. XII. ove god. kojim nas obavještavate da u Žumberak dolazi IV Udarna brigada, koja treba da pojača operacije na sektoru XIII U. pr.[2] brigade »Rade Končar«. Ista Brigada stigla je u toku jučerašnjeg dana tj. 30. o. mj. na naš teritorij. Sastali smo se odmah po njezinom dolasku sa komandantom[3] i komesarom[4] IV Brigade, a pozvali smo i komandanta[5] i komesara XIII Brigade na zajedničku konferenciju za utvrđivanje plana o izvođenju zajedničkih operacija. Na toj konferenciji izabran je operativni štab,[6] koji će rukovoditi operacijama obiju brigada. Iz naše zapovijesti odnosno naredbe broj 1 koju vam prilažemo vidjećete sastav operativnog štaba.

Kao prvu akciju u kojoj će učestvovati obje brigade izabrali smo Krašić. U posljednje vrijeme nakon protjerivanja neprijatelja iz Oštrca, ustaše 33. Pripremne bojne nabili su se u Krašić i dobili neko pojačanje u ljudstvu i oružju.[7] Oni imadu pored ostalog i 1 teški bacač, a brojno stanje im je oko 300 ustaša i žandara. Do sada nisu se još utvrdili, jer se nalaze u Krašiću od 27. o. mj. Smatrali smo daje ovo najmekanija točka u njihovom posadnom sistemu, a koliko nam je poznato moral im je također slab, stoga smo se odlučili na ovu akciju kao prvu, jer će po našem mišljenju biti najlakše slomiti neprijatelja u tome mjestu. Kao drugu akciju predvidjeli smo napad na Kalje. Iz Željezna 3 bataljon XIII Brigade protjerao je ustaše 29. o. mj. O tome ćemo vam opširnije javiti u našem operativnom izvještaju. Usput vam toliko samo javljamo da bi ste bili upoznati sa stanjem neprijateljskih posada koje se momentalno nalaze

na cesti Samobor—Krašić. Prilikom protjerivanja iz Željezna, naši su borci zaplijenili oko 50.000 mauzer metaka i druge vojničke spreme, a neprijatelj je tom prilikom pretrpio veće gubitke u mrtvima i ranjenim ustašama. Podrobnije kao što smo napred pomenuli obavijestit ćemo vas o operativnom i komesarskom izvještaju. Tako smo smatrali daje za sada najpodesnije izvršiti napad na Krašić, te istovremeno blokirati Kalje. O toku operacija obiju brigada mi ćemo vas redovno obavještavati. Za sada poduzeli smo sve potrebne pripreme za izvršenje navedenih akcija. Veze imademo direktno unutar neprijateljskih garnizona, kako u Krašiću tako i u Kalju.

Za akciju na Ozalj poduzeli smo sve potrebne mjere još prije dolaska IV Brigade. Uspostavili smo veze sa zapovjednikom ove posade i poslali jednog našeg oficira, da točno izvidi teren i naoružanje neprijateljskih posada, te izradi skicu neprijateljskih utvrđenja.

Obavijestili smo danas Glavno poveljstvo Slovenskih partizanskih četa[8] o dolasku IV Brigade i vašim naređenjima, da i Cankarjeva brigada sudjeluje u jednoj od zajedničkih akcija naši dviju brigada. Isto tako smo obavijestili i štab Cankarjeve brigade, te ih pozvali na zajedničku akciju. Za sada Cankarjeva brigada po naređenju njihovog Glavnog poveljstva nalazi se preko Krke na nekim akcijama koje je dobila u zadatak od svog Glavnog poveljstva. Za sada ne možemo sa sigurnošću tvrditi da će njihova brigada sudjelovati u zajedničkim akcijama sa našim brigadama, ali ćemo mi svakako poduzeti sve potrebne mjere da ipak dođe do zajedničkih akcija. Mi smo se u svom pismu Glavnom poveljstvu Slovenije pozvali na vaša naređenja, te im saopćili daje neophodno da brigada »Cankar« sudjeluje u ovim akcijama.

Što se tiče napada na Metliku još nismo donijeli konkretne odluke. To ćemo još dobro ispitati, kakve su objektivne i subjektivne mogućnosti, te ćemo vas o našoj odluci na vrijeme obavijestiti.

Imademo u planu da izvršimo nakon čišćenja Žumberka i akcije na Ozalj, napad na Samobor. Samobor za sada nije nikako utvrđen, a posada također je veoma mala — imade svega oko 80 ustaša i žandara.

Nakon protjerivanja neprijatelja iz Oštrca,[9] Kostanjevca[10] i Željezna mi držimo oko 20 km ceste između Krašića i Kalja. Ta cesta sistematski se uništava. Ovo će svakako olakšati naše operacije u samom Žumberku.

Za par dana poslat ćemo jedan bataljon XIII Brigade po crvenoarmejske oficire u Zagorje.[11] Doznali smo preko našeg kurira da drugovi vode oko Krapine žestoke borbe. O tome smo vas, uostalom, izvijestili u našem zadnjem operativnom izvještaju, kojeg ste vjerojatno već primili.

O svim promjenama koje će nastupiti obavještavat ćemo vas odmah.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar i v. d. komandanta:
M.[12] *Belinić* v. r.

P.S.[13] U zadnjem izvještaju, naša »pisarica« je navela krivi naslov, a usljed kratkoće vremena nismo ga dospjeli ispraviti.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 102 B, reg. br. 30—1.

Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 99, str. 355—357.

[1] Datum prijema i broj pod kojima je zaveden dokument u Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske.
[2] Udarna proleterska
[3] Petar Kleut
[4] Mile Martinović. Poginuo nesretnim slučajem kod Krstinje (Kordun) 1944. godine.
[5] Rade Bulat
[6] Komandant Operativnog štaba bio je Petar Kleut, a politički komesar Marko Belinić. Posadu u Krašiću sačinjavale su neprijateljske jedinice: Tridesettreća pripremna bojna, Tridesetpeta ustaška bojna, jedna satnija iz Treće domobranske opkoparske bojne (inžinjerijskog bataljona) ijedan vod oružnika (žandara). Ukupno 650—700 ljudi.
[8] Glavni štab NOV i PO Slovenije.
[9 '10] Vidi dok. br. 344.
[11] Vidi dok. br. 335.
[12] Marko
[13] Slijedeći tekst dopisan je tintom.

349

1942, prosinac kraj

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o političkoj situaciji i radu Partije i SKOJ-a u Međimurju i na području varaždinskog okruga[1]

Izveštaj

Politička situacija: Mađarizacija Međimurja provodi se brzim tempom. Prisilno se provađa fašistička organizacija omladine u levante. U školama kao i crkvama provodi se također mađarizacija. U nekojim mjestima provedena je već i rekvizicija t. zv. (oduzimanja) poljopriv. proizvoda, dok se u ostalim mjestima očekuje u skoro vrijeme.

Industrija: Izvori nafte smanjili su proizvodnju te se producira samo u onim izvorima koji sami izbacuju naftu iz zemlje i to od prilike 3 tone dnevno koja se nafta stavlja u rezervoare u kojima imade sada oko 80 vagona nafte. — Ugljenik Kraljić radi dobro i proizvodi dnevno do 15 vagona ugljena. Ugljenik Peklenica počeo je ponovno da radi produktivnije te proizvodi sada oko 18 vagona dnevno dok se gleda proizvodnju još i povisiti. —

Rad: ograničen je samo na propagandu štampom i to među članovima i užem krugu simpatizera t. j. među povjerljivijima. Simpatizera u samome mjestu imademo mnogo, među omladinom može se reći i 75%. Akcije većeg obima kao i sabotaža ne može se provoditi pošto nema za to sredstava ni nikakvih direktiva. — U okolišnim mjestima također se ne može provesti organizacija jer nema povjerljivih lica. Nastoji se na svaki način da bi se takove pronašlo ali za sada to još nije uspjelo. —

Veze imademo sa Donjim Međimurjem dok sa Čakovcem još ne postoje, ali će se za skoro vrijeme preko Donjeg Međimurja dobiti veza i sa Čakovcem.

Članova 6. —

Molimo izvještaj kuda da se šalje članarina.

Politička situacija kod vas?

Molimo upute za dalji rad, kao i priposlanje najnovije štampe.

Ovo je (bio) izvještaj iz Međimurja.

Naš okr. obuhvaća 3 kotara, Var., Ludbreški i Ivanec. *Varž. kot. komitet* imade 3 čl., obuhvaća Varaždin koji ima 3 jed. sa 13 čl. Kot. se sastaje redovito a po potrebi više puta. Pod kotarski i mesni Varž. spada i Tivar koji imade 2 jed. sa 9 čl. Jedna jedinica je formirana od prije 3 nedelje a prva od prije Božića. Dalje obuhvaćamo sela Kućan Donji, Gornji, Kućan Marof, Zbelava, Bartolovac sa 3 jed. i 14 čl. Selo Sračinec 1 jedinica 4 čl., selo Strmec 1 jedi. 2 čl.

Kotar Ivanec: ne postoje jedinice, a veze održavamo preko jednog par., dok je drugi u ilegalnosti. Isti kotar je prije radio samostalno te nismo do sada uspjeli uspostavit daljnje veze.

Kotar Ludbreg: imade Kotarski od 4 čl., Mjesni od 3 čl. Član mjes. je ujedno sekr. kotarskog. Obuhvaća Ludbreg sa 2 jedinice od 7 članova, sela Poljanec koje je ujedno i najbolje i imade 17 čl., te Martijanec, Slanje ovde postoje 3 jedinice.

Selo Sesvete 1 jedinica, 3 čl., jedan je pogi. u Bosni. Hrženica, Struga, Suska 1 jed. 5 (čl.). Selo Sv. Petar, Martinić 1 jed. 5 čl., selo Globočec 1 jedinica 3 čl., selo Bolfan od 3 člana, otpalo je jer su se isti preplašili te smatraju daje dovoljno ako oni slušaju radio i neodazivaju se na sastanak.

U cijelom okrugu imade 3 žene. Partizanski rad nam je vrlo slab. Imademo žena simp.

Skojevski rad

Od hapšenja koja su se desila u Var. nam je rad Skoja zastao na samom Varaž. Član koji je održ. veze pao je a mi do sada nismo mogli da ih sredimo i otpočnemo sa radom.

Dok u Ludbregu Skojevci prilično dobro rade i postoji kotarski od 5 čl. Prije 3 nedelje smo iz Skoj. u Ludbregu uzeli u par. 3 čl. ali ih nismo odcjepili od skoj. rada.

Postoje 2 ženske omlad. grupe one su svrš. kurs prve pom., ali nismo ih vezali sa omi. Skojevci su naredili 5 velikih komp. ambulanti u limenim kutijama za odrede, te nekoliko manjih. Dalje su radili na sakupljanju oružja u čemu su imali uspjeha.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP—44/282

[1] Dokument je zaprimljen u Povjerenstvu CK KPH za Zagreb pod. br. 48, potkraj 1942. godine.

350

1942, prosinac kraj

Poziv Kotarskoga komiteta KPH Sisak upućen narodu sisačkog kotara na borbu protiv okupatora i pristupanje narodnooslobodilačkoj vojsci

NARODU KOTARA SISAČKOG

Kada je njemački fašizam sa svojim hordama pregazio našu zemlju postavio je na vlast slugansku ustašku bandu na čelu sa Pavelićem, Dr. Maček je tada pozvao hrvatski narod, da se pokori novoj vlasti. Hrvatski narod koji je u vjekovnoj borbi za slobodu dao mnogo krvi svojih najboljih sinova, nije se odazvao izdajničkom pozivu Dr-a Mačeka, nego je odgovorio odporom i borbom protiv okupatora i njegovih ustaških slugu, budući da je predobro znao, što mu donosi fašizam: bratoubilački rat i rijeke krvi, koje se trebaju proliti za tuđinske protunarodne interese, istovremeno s pljačkanjem, rekvizicijama i pustošenjem narodne imovine.

Njemačko-talijanske fašističke zvijeri ne prezaju ni pred čim. Što se njih tiče jauk mnogobrojnih majki, koje su izgubile svoje sinove u ledenim stepama izpred Staljingrada i na drumovima Bosne, Banije i Korduna, kamo ih je natjerala divljačka sila ili luda zavedenost?! Njihov je cilj iskrvariti naš narod, uništiti njegovu imovinu, a zatim kolonizirati opustošenu praznu hrvatsku zemlju svojim švapskim elementom. Međutim borba slobodoljubivih naroda na čelu s bratskim sovjetskim Savezom i njegovom pobjedonosnom Crvenom Armijom, te saveznicima Engleskom i Amerikom garancija je, da nikada neće doći do ostvarenja zločinačkih planova fašističkih hijena.

HRVATSKI NARODE KOTARA SISAČKOG!

Ti si danas, nakon godinu i pol dana postojanja Pavelićeve tamnice potpuno upoznat sa metodom i ciljevima okupatora i njihovih pasa-goniča ustaša. Ništa nije ostalo sakriveno, ništa vas više ne može iznenaditi. Vi ste se zgražali nad užasima, koje su činili ustaški krvnici za volju okupatora nad srpskim narodom. Oni leševi Srba, koji su plivali Savom i Kupom, izazivali su u vama zgražanje i bijes. Vi ste tada dobro shvatili, kako bi imao izgledati novi poredak u Evropi, koga provodi Hitlerova Njemačka. Vi ste dobro shvatili, kada ste uvidjeli, da sudbina poklanih Srba i njihovih sela čeka i vas i vaša kućna ognjišta, ako ostanete pasivni i pokorni nalozima bezobzirnih okupatora. Ali vi niste ostali pasivni. Vi to ne možete ostati. Mnogi vaši sinovi bore se već danas u redovima Narodno-oslobodilačke vojske, koja s oružjem u ruci brani pristup vašim domovima, pljačkaškim psima. A mnogi pristupaju svakog dana.

NARODE KOTARA SISAČKOG!

Uslied smrtonosnih poraza hitlerovskih horda na Istoku, uslijed neprebrodivih poteškoća u koje je upao fašizam u čitavoj Evropi, on u smrtnoj borbi najbezobzirnije poduzima sve, što bi mu bar za kratko vrijeme moglo održati glavu nad vodom. Otimaju vam sve: stoku, sijeno, mast, kukuruz. Otimaju vam vaše sinove, koje šalju u Njemačku, da ih Hitlerovi dželati uče krvološtvu, vaše sinove, koje šalju za svoje interese protiv vas samih.

Prisilna rekvizicija i pljačka pojavila se u raznim oblicima. Otimaju vam konje sa spregom, a za naplatu daju bonove, koji predstavljaju upravo toliko vrijednost, koliko vrijedi onaj komadić papira. Na zvjerski način uzimaju steone krave, a ostavljaju jalovice i tela. Otimaju svinjsku mast i meso. Sve skele od Siska pa do Sunje, koje su vama služile za prevoz preko Save, porazbijali su i potopili ne misleći na vas, kako ćete prelaziti preko Save obrađivati zemlju koja vas hrani.

Braćo, nemojte sve to gledati skrštenih ruku. Nedajte da vam okupator i ustaški izdajice isisaju i posljednju kap krvi i da vas onda tako iznemogle dotuku. Dižite se, uzimajte oružje u ruke, prelazite u redove Narodno-oslobodilačke vojske i Partizanskih odreda, da što prije dotučemo krvavog okupatora i njegove ustaške i četničke sluge, izdajice svoga naroda kojima se već izmiče tlo pod nogama.

ŽIVJELA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA I PARTIZANSKI ODREDI!

ŽIVILO BRATSTVO SVIH NARODA NAŠE ZEMLJE!

ŽIVILA NEPOBJEDIVA CRVENA ARMIJA!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Kotarski komitet
K.P.H. Sisak

Prijepis, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-175/928

351

1942, prosinac kraj

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Varaždin Okružnome komitetu KPH Varaždin o proglašenoj neprijateljskoj mobilizaciji, racijama i teroru po selima varaždinskoga okruga

K.K.P.V.[1]
Položaj

Dragi drugovi!

Dne 21 u noći išla je banda natrag sa kamijonima i po izveštaju ljudi priča se da je banda vozila marvu, svinje, pokućstvo i opljačkane stvari. Isti dan banda je bila po selima i bacala letke od kojeg Vam jednog šaljemo i banda je proglasila mobilizaciju moraju ići na regrutaciju i to 27 godište moraju si uzeti hranu za 3 dana. U Jalžabetu bila je racija i banda je pokupila 14 civila natovarila na kamijon i odvela u Varaždin. Dne 21 bila je banda u Gor. Poljani i odande oterala starce i žene od kojih je neke pustila 3 sposobna za vojsku i 2 žene. Banditu Košćaku iz Gor. Poljane banda je povratila sve stvari, a našoj jednoj Skojevki nije banda vratila ni svinje ni mater. Sada se banda sprema u raciju na ostala sela. Do 23 ovog meseca moraju se svi javiti u banditsku vojsku. Načelnik Kovačić govori da koji će doći i javiti se da mu se neće ništa dogoditi, a koji će se naći posle 23. kod kuće da će biti kažnjeni. U selu Trnava banda je digla jednu familiju čiji je sin bio partizan, gestap, ustaša i sve što nevalja. Partizanske familije još do sada nisu dirali na svojoj općini Jalžabetskoj. Danas je bila banda u raciji na Dolj. Poljani, Sviborcu i Leskovcu. U kamijonima vozili su se ustaše, gestapi, žandari, domobrani i sve udrobljeno, banda vrši teror nad narodom i narod bježi.

Banda je stalno u akciji.

S. F. - S. N.

Francek[2] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP—92/3939

[1] Kotarski komitet partije Varaždin
[2] Pero Josipović

1943, siječanj 10.

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Okružnom komitetu KPH Varaždin o vojnim akcijama koje je odred izvršio od 20. XI1942. do 10.11943. godine

ŠTAB
Kalničkog Part. Odreda
Dne, 10. januara 1943.

Drugarskom OK
VARAŽDIN

Od 20. XI. 1942. do 16. XII. 1942. izvršile su snage našeg odreda slijedeće akcije:

20. XI razoružane pogranične straže u Hrženici i Strugi (na mađarskoj granici). Uhvaćeno je 15 karabina, 2 pištolja, 10 bombi i 700 metaka. Likvidiran jedan ustaški poručnik. Lakše ranjen naš jedan vodnik.

Iste noći uništena prazna kompozicija mješovitog vlaka na pruzi Križevci—Koprivnica.

23. XI zapaljene željezničke stanice Rasinje i Čukovec. Polomljene TT veze.

24. XI uništen teretni voz na pruzi Koprivnica—Križevci.

25. XI razoružana pogranična žandarmerijska straža u Malom Bukovcu.Ubijena 2 ustaša i 2 legionara, koji su se vratili s istočnog bojišta. Uhvaćeno 16 karabina, 20 bombi, 800 metaka, mnogo vojničke spreme i 4 debele svinje. Iste noći razoružana je domobranska posada u Velikom Bukovcu i časna radna služba u dvoru grofa Draškovića. Uhvaćeno 35 karabina, 2 šmajsera, 3 pištolja i 6 kola vojničke opreme.

27. XI razoružana žandarmerijska stanica u Sv. Petru Orehovcu. Plijen: 7 karabina, 2000 metaka. 12 bombi i mnogo vojničke spreme.

Zapaljena općinska i poštanska arhiva u istom mjestu.

29. XI sukob jedne naše čete s ustašama u Vojakovačkom Osjeku: 2 ustaša mrtva i jedan domobran. Mi nijesmo imali žrtava ali ni plijena. To je bio početak ofanzive na Kalnik.

1. XII uništena 4 automobila na cesti Zagreb—Varaždin.

2. XII razoružana žandarmerijska postaja u Mariji Bistrici. Uhvaćeno 12 karabina, 3000 metaka i 30 bombi. Zapaljena općinska i poštanska arhiva, podjeljene narodu živežne namirnice iz općinskog magazina. Svučeno 60 Srba domobrana: 20 ih je ostalo u našim redovima i naoružali smo ih žandarskim karabinima.

Iste noći uništenje rudnik Zajezda i minirana sva mašinska postrojenja i električna centrala. Nanešena šteta od više milijuna kuna.

3. XII uništen vojnički kamion u Lazu. Uhvaćen jedan poručnik, jedan vodnik i 2 domobrana koji su svučeni i pušteni. Plijen: 2 karabina i jedan šmajser.

U noći od 3. na 4. XII uništen rudnik Globočec.

Na Bilogori II bataljon uništio je rudnik kod Šandrovca. Razoren jedan lokomobil i jedna lokomotiva.

5. XII o. g. jedna četa III bataljona prošla njemačku granicu kod Klanjca i izbavila iz njem. zarobljeništva 5 sovjetskih oficira.

I bataljon sukobio se sa crnom legijom na obroncima Zagrebačke gore. Žrtava nijesmo imali. Neprijatelj je imao 2 mrtva. Uveče toga dana uhvatili 5 karabina i svukli 2 avijatičara dočasnika u Rauhovoj lugarnici na Sljemenu. Tu se je javilo u odred i 20 Srba domobrana, koji su radili u šumi nedaleko Rauhove lugarnice.

II bataljon razoružao pograničnu stražu na mađarskoj granici. Uhvaćeno 20 karabina i jedan šmajser.

6. XII 1942. uništeno iz zasjede 8—10 ustaša koji su se kamionima koncentrirali u Velikom Trgovišću. Oko 12 sati toga dana napadalo je od 600 do 800 ustaških bandita naš prvi bataljon na položajima između Ključa i Velikog Trgovišća. Neprijatelj je imao mnogo žrtava. Naši gubici: 1 mrtav, 2 ranjena, 15 novih drugova bivših domobrana Srba predalo se neprijatelju s oružjem.

Snage II bataljona spalile su želj. stanicu u Velikom Trojstvu; uništili magazine, jedan vlak, dvije lokomotive. Uhvaćeno 200 kg šećera, 10 vreća soli i jedan vagon bijelog brašna. Uhvaćeno 6 karabina, ubijena 3 ustaška bandita.

7. XII 1942 napao je neprijatelj naš I bataljon kod Klanjca. Uskoro mu je došlo 6 tenkova u pomoć i napale su s boka našu kolonu, presjekli je na tri dijela i gonili je po brežuljcima vatrom i pokretom. Žrtava smo imali 1 mrtav, jedan ranjen i jedna drugarica živa uhvaćena.

Na Bilogori drugi bataljon očistio je nekoliko sela od ustaša. Ubijeno 10 ustaških bandita.

8. XII u noći naišao naš prvi bataljon na zasjedu kod rudnika Golubovac. Žrtava nijesmo imali. Uhvatili smo jedan puškomitraljez. Na bedenjanskom mostu razoružali domobransku stražu i uhvatili 15 karabina. Spaljena općinska arhiva u Petrovskom. Razoružana posada na željezničkoj stanici Lepavina. Uhvaćeno 45 karabina i 3000 metaka.

10. XII — I bataljon se vratio na Kalnik, te u selu Ivancu razoružao žandarmerijsku ophodnju. Uhvaćen jedan puškomitraljez i 16 karabina.

12. XII — I i III bataljon u Ivancu na Kalniku napadnut je od jedne pokretne ustaške bojne. Uhvaćen jedan bandit i likvidiran. Naš jedan drug poginuo, a jedan ranjen.

15. XII razoružana posada na tunelu u Velikom Trojstvu, na pruzi

Bjelovar—Đurđevac. Plijen: 37 karabina, 3000 metaka, mnogo vojničke spreme. Žrtava nijesmo imali.

U razdoblju od 16. XII 1942. do 9. I 1943. izvršene su slijedeće akcije:

21. XII izvršena akcija na rudnik Lepavinu. Zarobljeno 36 domobrana i jedan oficir. Dobiveno 34 manlihera, 3000 metaka za iste, 25 gunjeva, 35 odijela i 35 pari cipela. Zgrada u kojoj su se nalazili domobrani je zapaljena.

24. XII uhapšena dva bandita ustaše i likvidirani.

26. XII zasjeda kod Radeljeva sela. Zarobljeno 9 domobrana, 8 pušaka tipa mauzer i 800 metaka.

27. XII uhapšena 2 bandita ustaša i likvidirani. Zarobljena 3 pištolja i 18 metaka za iste (ustaši su braća Raića-Atentatora). Tom prilikom jedan drug ranjen.

28. XII rušenje telefonskih stupova na pruzi i cesti Ludbreg—Koprivnica.

30. XII akcija na pruzi a ujedno i prelaz preko pruge Koprivnica — Križevci koju je blokirala njemačka vojska. Akcija i prelaz nije uspio. Tom prilikom imali smo 7 mrtvih i 10 ranjenih, a izgubljena 3 karabina. Gubici neprijatelja nijesu nam točno poznati, ali po pričanju seljaka iz obližnjih sela, navodno da je pao jedan njemački oficir i nekoliko vojnika.

3.1. 1943. akcija na oružnike u Kapeli, koji su bili razmješteni na spavanje po kućama. Zarobljena 2 žandara i dva domobrana, 4 puške tipa mauzer i 350 metaka, 1 pištolj sa 8 metaka. Pao je drug kurir bataljona kada je trebao da uhvati vezu sa napadačkom grupom.

5. I akcija na tunel Paunovac; zarobljeno 9 domobrana, 13 francuskih trometaka, 350 metaka za iste, 5 defanzivnih bombi ijedan pištolj štajer sa 4 metka.

Od 8. na 9. I rušenje pruge i telefonskih stupova na pruzi između postaja Vukosavljevica — Pitomača. Porušeno je 20 telefonskih stupova. U Trešnjevici rekviriranо 325 1 državnog vina od jednog koloniste. Prilikom zadnjeg izvještaja izostavljene su zabunom neke akcije i to:

30. XI 1942. akcija na poštu i općinu Hum. Spaljena sva arhiva i zapljenjeno 25000 kuna.

10. XII 1942. akcija na rudnik Mirnu u Glogovcu.

Uništena sva postrojenja, zarobljeno 50 domobrana, od kojih je 20 ostalo u partizanskom odredu (Srbi).

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Komesar u. z.[1]

Komandant:
Štrok[2] v. r.

_____

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1600, reg. br. 5/3

[1] Potpis nečitljiv
[2] Izidor Štrok

A

Adabbo 453
Adžija Lidija 197, 306
Afrić Vjekoslav 549
Ahmetović Lutvo 74, 78, 115, 262, 350, 382, 386, 393, 434, 647, 699, 701, 715, 737
Ajdinović 123
Ajdinović Ljuban 807
Ajvas Ivan 411
Albreht Vlado 474
Aleksa Nikola 820
Altić Ivo 257, 365, 469, 488
Aman Bogoljub 170
Andrešić 390
Antić Vicko 226, 238, 293
Aosta Aimone Di Savoia 737
Aralica Rade 809
Arbutina Pero 784
Asperger Ivan 217
Avramović Vojo 710
Avšić Jakov 675, 698

B

Babić Ljerka 192
Babić Mirko 4
Baburić Tomo 217, 490, 628
Baće Goranić Olga 475, 739
Baće Maks 739
Baček Josip 740
Badovinac 648
Bahunek Ivan 617
Bajić Mile 265
Bajkovec Josip (Jozef) 260, 543
Bakarić Vladimir 10, 43, 45, 75, 87, 169, 275, 277, 316, 405, 414, 491, 525, 556, 606, 657, 698, 815, 822
Bakran Zvonko 708
Balaš Boris 10, 16, 38, 47, 48, 64, 95, 107, 110, 111, 119, 122, 174, 167, 174, 281, 438, 701, 789
Balan Julius 543
Balija Josip 601
Baltić Milutin 324, 455, 456, 556, 699, 738, 821
Ban Duka 31
Banek Milan 516
Banić Ivan 325, 328, 330, 637
Banina Ante 350, 376, 382, 485, 491, 525
Banković 214
Barany Bela 11
Barany Koloman 10, 11
Barany Margareta rod. Toth 11
Barić Franjo 184
Barić Stanko 473
Barić Štefica 472
Barković Mara 596
Barlović Josip 473
Bartolić Ivan 302
Basara Nikola 429
Basara Pero 429
Basić Nikola 419
Bastašić Janko 83
Bažulj Franjo 596
Bažulj Josip 596
Bažulj Vid 596
Begović Antun 328
Bela Konradi 543
Bela Medescsav 543
Belašić Ivan 599, 600, 679
Belaj ac 472
Belajac Janko 702
Belavić Drago 49
Belinić Marko 39, 43, 50, 56, 87, 91, 95, 105, 110, 111, 113, 122, 141, 173, 175, 176, 178, 184, 185, 188, 190, 210, 226. 243. 245, 281, 294, 295, 302, 338, 340, 342, 350, 352, 358, 376, 382, 423. 426, 430, 432, 434, 515, 535, 537, 541, 545,

551, 553, 554, 565, 617, 630, 639, 647, 663, 665, 667, 675, 698, 699, 716, 717, 722, 771, 788, 789, 795, 804, 810, 815, 822, 824, 825
Beloš Mijo 34
Belošić 516, 517
Belošić Vjekoslav 470
Belošević Mirko 4
Belošević Stjepan 4
Bene Franjo 516, 517
Benčić Alojz 295, 296
Benčić Eva 295, 296
Benčić Frederik 295, 296
Benički Mato 4
Benko Franjo 637
Benko Matija 600
Benković Pero 429
Benković Stjepan 742
Bergan 470
Bergan Zdravko 666, 673, 695
Berelfi Josip 134
Berger Dragan 694
Bermanec Zvonko 473
Berus Anka 76, 168, 169, 294, 295, 556
Beuk Rade 264
Bezelić 214
Biber Antun 325
Bilal Fadila 312, 386, 738
Bilin Ante 170
Biondić 202
Biondić Ivan 133
Biškup Eva rođ. Hršak 11
Biškup Martin 10, 11
Biškup Petar Veno 150, 151, 180, 328, 80, 81, 91, 105, 107, 108
Binter Leopold 264
Bjelajac Stanko 31, 58
Bjelobrajdić 546
Bjelopetrović Sava 356
Bjeloš Tomo 428
Blanuša Mirko 429
Blaškov Vjekoslav 180
Blazio de E. 188
Blažeković Stjepan 4
Blažinić 216
Bobetko Dragan 31, 58, 159, 162, 187, 238, 254, 298
Bobetko Mijo 31, 254, 279, 300, 366
Bobić Florijan 728
Bogdan Čiča 356
Bogdan Stjepan-Mali 78, 196, 306, 415, 493, 530, 749
Bogdanović Dragutin 552, 555
Bogdanović Savo 368
Bogović Nikola 471
Bogožalec Josip 4
Boić Josip 567
Boljkovac Jaga 596
Boras Antun 68, 133
Boroša Eduard 493
Borovac 473
Boršić Anka 381
Bosanac Antun 134
Bošković Milo 192
Božić Milan 180
Božičević Ivan 4, 301, 325, 330, 363, 419, 615, 617, 637, 638, 739, 749
Božičković Radovan 476
Brajković Pero 170
Brakuš Đuro 369, 694
Bratko Antun 184, 790
Bratelj Janko 369
Bratelj Tomo 369
Breberina Miško 37, 46, 63, 95, 107, 109, 110, 119, 122, 172, 205, 438, 575
Brebrina Duka 375
Bregorović Vinko 677
Brendi Josip 600
Brezar Franjo 83, 94
Brezović Stjepan Jankičin 22, 30
Brezović Nikola Prebeg 4, 22, 30, 72, 98, 122, 125, 156, 218, 259, 628, 647, 704
Brilej Jože 675, 698
Brkić Zvonko 4, 325
Brkljašić 473
Brodarac Ivo 415
Brodarić Stjepan 32
Bronzić Živko 238
Broz Josip Tito 12, 36, 66, 67, 84, 87, 199, 245, 340, 511, 525, 526, 588. 590, 621, 622, 722
Brunović Milan 4, 256
Budalo Petar 516, 517
Bubica Mladen 810
Bučan Mijo 130
Buden Tomo 4, 574
Bugarin Đuro 11
Bugarin Mara rođ. Hrdan 11
Bugarin Tomo 10, 11
Buhač Ivan 599, 601, 679
Bukovec Mirko 419
Bulat Rade 117, 184, 185, 221, 226, 255. 278, 285, 287, 298, 361, 415, 432, 491. 566, 675, 755, 810, 825

Bulat Tešo 38, 43, 45, 47, 50, 56, 83, 95, 109, 153
Bulović Mirko 642
Butković Ivo 38, 111
Bužić Dragutin 411

C

Cajner 186
Car Vladimir 4
Carić Dragan 386. 715
Cesaree Ljudevit 810
Cestar Mika 704
Cetušić Mileva Šojka 398, 637
Cija Vida 472
Cindoroj Franjo 496
Crnčić Ivan 264
Crnobrnja Bogdan 226, 229, 238, 247, 286, 287, 293
Crvenković Filip 720
Culjak Franjo 262. 423. 481. 699
Cvetković Anton 34
Cvetković Marijan 117, 185, 187, 238, 254, 298, 299, 362, 367, 404, 415. 445, 469, 527. 586, 615, 685
Cvirn Ivan 200
Cvirn Jelica r. Vodopivac 200
Cvirn Jernej 200
Cvirn Josip 200
Cvirn Uršula v. Vočko 200
Cvitić Milan 743

C

Čačić Ljubo 724
Čakanić Tomo 136
Calić Dušan Ćule 137, 141, 274, 298, 301, 325, 361, 363, 415, 419. 572, 604, 617, 637, 638, 665, 690, 739, 749
Cizmek Đuro 238, 239, 247, 277, 286, 291
Črmelić Antun 602
Črmelić Franjo 602
Črmelić Josip 602
Čučković Milorad 607
Čulig Štefa 186
Čuljat Josip 661,666, 667, 673, 695

č

Ćehajić Kasim 159, 160, 161, 546, 549
Ćop Franjo 200
Ćop Ljudevit 200
Ćop Marija r. Troha 200
Ćuk 770

D

Dakić Dragutin 197
Damjanović Dako 648
Dančević Ivan 133
Debeljak Alojz 137
Degalo Drago (Dragutin) 111, 565, 656
De Gaulle 614
Dejanović Blaž 676
Dejanović Mijo 130
Dekić Mile 136
Delak 429
Demonja Nikola 238. 287, 404. 579, 624. 778, 785
Denac Ivan 715
Denc Ivan 74
Dermastia Marijan 717, 762
Despot Milan 125, 361
Dešpalj 675
Devčić Šime 474
Dežulović 401
Dijanić Tomo 95
Dits 390
Dizdar Anica 903
Dizdar Zdravko 4, 903
Dmitrović 269
Dobrić Antun 201
Dobrić Marija r. Adler 201
Dobrić Marija 200, 201
Dobrić Nikola 33
Dobrila Ante (Pepo) 637, 638, 732
Dodoš Stojan 286, 607
Domani Rudolf 419
Doner Srečko 32
Donkov Renata 903
Donković Velimir 694
Došen Dušan 429
Došen Mirko 429
Došen Nikola 740
Dozet Petar 556, 715, 738
Dragišić Jovo 131
Dragišić Nikola 389

Dragojević Petar 32
Dragojlov 313, 480
Drapšin Petar 778
Draušnik Jurica 95, 109, 172, 666, 667, 701, 822
Draženović Drago 473
Drezga Porin 475
Drgestin Milan 473
Dropulić Ćiro 549
Druker Erih 419
Držajić Ivan 596, 678
Duduković Dmitar 356
Duduković Miloš 111
Duffek Emil 137, 266, 446, 550
Dugandžić Jakša 791, 794
Dukarić Vjekoslav 743
Dulie Đuro 642
Duniskravić Ilija 83
Dužda Nikola 33
Dvoručković Imbro 130
Dvoručković Ivan 130

Đ

Đuranović 724, 738
Đureta Stjepan 820
Đurić Ilija 131
Đurić Karlo 600
Đuričić Ranko 4

E

Elez Ivan 601
Engel Ilija 10, 276, 277, 492
Engels Fridrich 507
Erker Julius 419

F

Gabijančić Franjo 295, 296
Fabijančić Jelena 296
Fabijančić Matija 296
Fabijanić Anton 123
Fabijanić Franjo 708
Faget Roko 521
Fak Zorka 474
Feldman Ana 903
Fen Ivan 596
Fijačko Janko 33
Fijukovec Stanko 676
Filipović Josip 134
Fiolić Mijo 135
Firis 603
Fonjak Slavko 133
Foršt Milan 37, 109
Francetić Jure 494, 534, 677, 782, 796
Fresi Levin 799
Fresi Oto 516, 517
Frestoš Zvonko 135
Frgec Ivan 572
Frkašec Antun 596
Frković Nikola 265
Frut Velimir 712
Fučko Dragan 97
Funarić Stjepan 419
Furač Josip 601
Furlan Herman 566

G

Gabrić Stanko 144, 145, 152, 155, 243
Gaćo Ivan 680
Galetić Marijan 470
Galinec Viktor 180
Galjer Nada 341, 382, 595, 647
Gatalica Jovo 678
Gazić Katarina rođ. Rilić 530
Gazić Marija 78, 498
Gazić Tomo 530
Gelo Antun 600
Gerjavić Marko 55
Gerovac Anka 200, 710, 711
Gerovac Ana rođ. Golubić 200
Glökner 267
Gmaz Antonija 200
Gmaz Antun 200
Gold 494
Golić 217
Golub Aleksandar 135
Gostović Đuro 428
Gostović Nikola 428
Gošnjak Ivan 316, 361, 525
Graf Ivan 474
Graf Vladimir 475
Graovac Vanja 903
Grbinić Kata 439
Grbniček Mate 596
Grbniček Mirko 596
Grgurić Emil 296

Grgurić Ivan 295, 296
Grgurić Vanda 296
Grdešić 217
Gregl 494
Gregorić Pavle Brzi 92, 141, 287. 325, 363. 417, 419, 549, 556, 637, 739
Gruber Ivan 676
Grubić Gaber 596
Grubić Jana 596
Grubić Milan 595
Grubić Toni 596
Gubec Matija 233, 360, 461
Gudlin Ivan 295, 296
Gudlin Marija 296
Gudlin Mijo 296
Gumibara Ljudevit 677
Guštin Rudolf 745
Gvozdenović Oskar 530
Gvozdić Ilija 356

H

Hagota Mate 134
Hajdarević Stjepan 184, 729
Halapa Branko 328
Han Jože 706
Harapin Stjepan 472
Hariš Ivan 256, 287, 541, 542, 34, 58
Hebrang Andrija 419, 556
Hellenbach 617
Hemerik Dragutin 475
Herceg August 385, 731, 792
Herceg Franjo 4
Herceg Mila 419
Hidvegi Franjo 730
Himmler Heinrich 194
Hinić Stevo 666, 674, 698
Hitler Adolf 20, 224, 461, 502, 503, 504, 653, 654, 719
Hlača 211, 239
Holjevac Većeslav 153, 155, 213, 243, 337, 341, 342, 350, 352,361, 376, 378,379, 382, 393, 434, 515,529, 537, 545,551, 553, 565, 639, 663,667. 675, 698.701. 789
Horvat 121, 472
Horvat Franjo 475
Horvat Josip 275, 278, 279, 358, 407, 431, 549, 552, 579, 612, 777, 784
Horvat Klaudije 338
Horvat Tomo 742
Horvatić Mato 350, 390
Hreljac Josip 474
Hrozniček Rudolf 419
Hrušć Katica 715
Hruškar 694
Hudek Šime 37, 109
Hulina Toni 596
Hunjadi Mijo 474
Hupert Milan 738

I

Ilić Slobodan Čiča 287, 407, 549, 778
Ilić Vlado 335
Ilik 312
Ivane Emil 4
Ivančić Josip Vidak 401
Ivanetić Marta 368
Ivanetić Rudolf 368
Ivanić Marija 233
Iveković Draga 419
Iveković Ljudevit 419, 530
Iveković Mladen 419
Iveković Stjepan 4, 794
Ivetić Vojislav 492, 566, 717, 761, 789, 8
Ivić Stjepan 151, 193, 630, 653, 669, 790
Ivković Milan 601
Ivković Petar 754, 771, 804
Ivošević Stojan 673, 695

J

Jadan Ivan Mika 4
Jakaša Dalibor 735
Jakšić Mirko 429
Jakšić Petar 133
Jakovac 24
Jamčić Miško 745
Janić Vjekoslav Slavko 4, 238, 255, 299, 300, 738
Janić Vlado Capo 295, 365, 415
Janjčić Stevo 49
Jankes Grga (Martin, Fric) 168, 169, 407 579, 637, 715, 739, 19, 91
Janković Milan 135
Jedut Vinko 363, 415, 572, 604, 690
Jelača 336

Jelača Vojin 4
Jeličić 724
Jelinek Vera 471
Jelinović 495
Jerg 516, 518
Jergović 709
Jergović Nikola 599, 600, 601
Jerković Mato 238, 287, 407, 431, 552, 579, 783
Jernej Ivan 262, 423, 74, 115, 574, 701, 715, 738
Jezdić Dušan 661, 666, 673, 695, 770
Joka Milan 778
Jordan 712
Jordan Josip 474
Josipović Pera 829
Jovančević Dimitrije 10, 11
Jovančević Đurđa rođ. Utješinović 11
Jovančević Petar 11
Jovanić Đoko 361, 657
Jurčec 710
Jurčić Janko 596
Jurčić Stjepan 596
Juriša 123

K

Kajić Nikola 238, 277, 287
Kajnrat (Keinrath) Đuro 209
Kalađić Martin 601
Kanižaj Anton 543
Karanović Vukašin 4, 404
Karaš Ignjatije 72
Karaš Milutin 499
Kardelj Edvard 19, 35, 36, 192, 243, 245
Kardoš 183
Karlović Jovo 132
Karlović Vinko 16, 17, 67, 184, 260
Kasche 558
Katić Adam 711
Katić Andrija 328
Katović 712
Katović Petar 473
Katušić Ljubica 596
Kauzić 123
Kavalero Ugo 188
Kavran 471
Kefeček Josip
Kenđel Stjepan 572
Kezelj 327
Kikić Hasan 611
Kincl Francika 481
Kirac Zvonko 473
Kireta Dragutin 601
Kireta Josip 130
Kišanić Mile 677
Kiš Mirko 743
Kiš Štefan 133
Kladarin Đuro 443
Klaić Miloš 74
Klarić Stjepan 31, 129
Klemenić 24
Klepac Antun 134
Klepac Dragica 368
Klepac Ivan 134
Klepac Jože 389
Klepac Marija 134
Klepac Vjekoslava 134
Kleut Petar 346, 443, 825
Kličković Stevo 95, 109
Klišanić Ivan 313, 390, 480, 559
Klobučar Slavko Čort 10, 16, 38, 47, 70, 95, 113, 128, 144, 145, 146, 153, 210, 281, 337, 382
Kljajić Milanko
Knebl Franc 187, 238, 279, 287, 362, 367, 404, 445, 572, 586, 615, 622
Knez Jurica 169
Knežević Rade 247
Književić Blanka 200, 201
Književić Marija r. Hochspiel 201
Književić Mirko 201
Kočevar 93
Kohn Olga 419
Kokarić Stjepan 134
Kokor Franjo 81, 91, 105, 180, 328
Kokotović Marija r. Vukelić 11
Kokotović Petar 10, 11
Kokotović Stjepan 11
Kolar 179
Kolar Josip 821
Kolibaš Petar 328
Koloman 123
Koloman Adam 595, 626
Komar Ivana 419
Komlenac Dušan 428
Komlenac Stevo 428
Komlenović Stevan 429
Komočar Miloš 369
Končar Dragica 169, 170
Končar Rade 788
Konječić Ivan 595

Konječić Jakov 595
Konječić Jela 595
Konječić Mara 596
Konjević Mara 596
Konjović Ana 78, 197, 306
Kopinič Josip 26, 36, 245, 338, 481
Kopinič Stela 245, 338
Korać Milan 95
Kordić Pavao 131
Koren Stjepan Bendžo 114, 128, 218, 345, 382, 393, 434, 692
Koričan Viktor 49
Koros Stevo 123
Kos Franjo 596
Kos Marija 715
Kos Marijan 4
Kos Mijo Zorko 218
Kos Stjepan 632, 800
Kosovec 791
Kostolic Josip 184
Košak Vladimir 737
Košćak 829
Koščević Dragutin 4
Koščica Milan 471
Košutić August 630
Košutić Stjepan 134
Kovač Štefan 184
Kovačevič Andrija 411
Kovačević Bartol 619
Kovačević Milan Mosur 247
Kovačević Zvonimir 516
Kovačević Zvonko 721
Kovačić 829
Kovačić Albin 538
Kovačić Olga Kreačić 715
Kraflić Andrija 473
Kraft Josip 720
Krajačić Ivan Brko 10, 26, 43, 87, 91, 173. 191, 210, 224, 226, 245, 294. 295. 358, 537, 556, 665, 699, 738
Krajačić Josip Prika 238, 247, 286. 287, 293
Krajačić Marijan 419
Kranželić Ivan 312, 709
Kranjc Štefica 471
Kranjčec Rafael 180, 182, 193
Kranjčević 336
Kranjec Miško 183
Kraš Josip 163, 164, 165, 280, 396, 407
Kravonja Marijan 471
Kristi Vladislav 471
Križnik Mihovil 4
Krkač Ivan 538
Krndija Drago 74, 115, 262, 423, 574, 73'
Krnje vić Juraj 489, 504, 704, 763, 765
Kroflin Rudolf 474
Krsnik Josipa 134
Krsnik Viktor 137
Kubin 501
Kućan 711
Kufrin Ivan 83, 98
Kufrin Milka 4, 16, 22, 47, 48, 56, 83, 109, 128, 201, 202, 224, 225, 281, 282, 393, 580, 581, 595, 647, 821
Kugler 739
Kulušić Josip 312
Kurelec Franjo 128, 708, 724
Kuren Josip 709
Kuren Milan Gubec 203, 253, 302, 564
Kurt Vlado 624
Kušenik Alojzije 596
Kuti Franjo 134
Kuzmić Ankica 678
Kuzmić Đuro 30
Kvaternik Eugen 158, 193, 737
Kvaternik Slavko 193, 718, 763, 766
Kzpost Alamededelni 543

L

Laćan Marijan 4
Lajner Božo 53, 105, 549
Lakor Jura 680
Lakša Vladimir 252
Lampe Emil 170
Lamza Petar 475
Latinčić Janko 83
Latković Dragica 131
Lauš Stjepan 601
Lehner Zlata 903
Lenard Fabijan 799
Lengel Narcisa-Krizman 76. 903
Lenjin V. I. 502, 507, 509, 511, 587, 616
Leskovar Edo 731, 791, 794
Leskovar Micika 471
Letonja Ivan 617
Lika Želimir 136
Linarić Marko 423, 715
Livada Dane 376
Ločišnik Ana 200
Ločišnik Bartolomej 200
Ločišnik Jozefina r. Čepin 200
Lončar Mirko 127, 218

Lončar Pavao Prigorac 187, 188, 301. 302. 554
Lončar Simo 369
Lončarević Mato 600
Lončarić Vlado 26, 419
Lopaić Ivica 45, 47, 109, 350, 375. 380, 393, 800
Lovinčić Ivica 78, 197
Lovrec Ivan 184
Lovreković Ivo 469
Lovrić Rade 356
Lugarec Stjepan 596
Lukatela Josip 739
Luketa Mato 552
Lukić Grea 601
Lukić Petar 123
Lukšić Šime 474

LJ

Ljiljan 228
Ljotić Dimitrije 320, 461, 504, 611
Ljubić 186
Ljubić Aleksandra 78, 196, 306, 492, 493, 529, 530, 531
Ljubić Anka 295, 296
Ljubić Antonije r. Šrijet 530
Ljubić Danica 296
Ljubić Martin 530
Ljubić Šime 296

M

Maček Vlatko 138, 140, 191, 193, 214, 273, 274, 386, 489, 505, 517, 647, 690, 704, 763, 765, 766, 821, 827,
Maćešić Tomo 164
Mađarević Nikola 601
Mađarić Vlado 4
Magaš Ante 596
Magovac Dako 389
Magovac Ilija 389
Majdner Vlado Kurt 229
Majer Dragutin 69
Majetić Albert 201
Majetić Dragutin 200, 201
Majetić Marija r. Marenić 201
Makar Josip 516
Maletić Veljko 418
Mali 187
Malinarić Edo 169
Mulković 617
Maly Alojz 170
Mance Lav 516
Mamula Bogdan 566
Mamula Božo 667. 673, 695
Mandić 296
Mandić Josip 312
Manola Srećko 10
Manolić Josip 312, 386
Maračić 496
Maraković Nikola Nina 229, 238, 247, 277, 287. 291, 407, 561. 608
Marcius Andrija 516, 517
Marđetko Nikola 345, 401
Marinković Ivo Slavko 91, 168, 169, 189. 190. 245, 294, 295, 333, 363, 386, 419, 423, 434. 481, 554, 556, 604. 665. 687, 699, 701, 739, 778, 803
Markon Slavko 376, 380, 409, 436
Marković 140, 451
Marks Karl 507
Mart Nikola 228
Martinčić Ana 131
Martinović Milan Horvat 22, 30, 62, 490, 704
Martinović Milan Mile 13, 144, 145, 152, 155, 243, 561, 825
Marušić Drago 754
Matačić Ivan 325, 637, 749
Matančić 710
Matanić 214
Matas Ivan 596
Matas Mara 596
Matas Mate 596
Matas Miki 596
Matas Mijo 596
Matas Tomo 596
Matić Svetozar 4
Malok Vjekoslav 740
Matošević Marko 601
Matulić Ivan 98
Matulin Ivan 83, 98
Mavrić Davorin 34
Mazzoni Luigi 662
Mažgon Vilko 676
Meaški Dane 375, 380, 644
Mecanović Antun 601
Mecanović Grga 601
Mećar Ivan 74, 115, 262, 423, 574, 715
Međimurec Mate 743
Meinneld 462, 463

Mejašić Mate 23, 93, 109, 110
Mesić Ivan 602
Metzger Ivan 478, 479, 480
Michelotti 534
Mihailović Draža 148, 222, 320, 487, 504. 505, 510, 608, 609. 611, 612, 621, 660, 704, 721, 763, 764, 766
Mihajlović Čedo 475
Mihalić Josip 259
Mihalić Jurica 530
Mijočinović Rade 287
Mikšić Stevo 755
Mikulić Bara 439
Mikulić Franjo Kopač 218, 259, 410
Mikulić Tomo Gajdaš 218, 401, 439
Milašinčić Grga 23, 38, 48, 49, 95, 111, 153, 350
Milašinčić Mica 350, 382, 647
Milašinčić Josip 369
Milić 122
Milidrag Milena 710
Milinković Milan 135
Miljković Joco 356
Milović Doka 134
Mintas 530
Mitić Mitar 238, 287
Mitić Ranko 31, 58
Mladen Ivo 31
Mojmir Martin 456
Mokosek Ankica 381, 647, 715
Molotov 588, 590
Mrak Karlo 214
Mrakužić Franjo 69, 209, 251, 263
Mraović Milan Simić 38, 43, 95, 110. 661, 666, 673. 695, 755, 810
Mrazović Karlo 407, 556
Mrcanović Martin 601
Mrkoci Marko 739. 794
Mrvoš Pa vie 4. 428
Muačević-Nikolić Ivanka 192
Murković 664
Muslin Petar 356
Musolini Ansaldo 296
Musolini Benito 224, 461, 502, 503. 654. 719
Mutak Vlado 287, 407, 624, 757, 778. 785

N

Nad Ivan 133
Nedić Milan 320, 461, 489, 504, 610, 611
Nemeth Ladoslavsz 543
Nešković Blagoje 190, 191
Nikoliš 195
Norbert Veber 661, 663
Novačić Josip 386, 711, 715, 738
Novaković Vlado 23, 25, 30, 144, 145 152. 243
Novoselec 214

NJ

Njemčić Đuro 710

O

Očak Ivica 470
Ogulinac Franjo Seljo 45, 91, 105, 277, 279, 337, 338, 342, 352, 361, 376, 382, 404. 413, 432, 537
Omeragić 29
Orešić Mika 704
Orešković 495
Orešković Marko 611
Orešnik Tomislav 472
Orlović Križan 133
Otmfels Franjo 137

P

Pađen Marcel 475
Pajinić Vera 596
Palanović Viktor 384
Palčec Ivan 820
Palčić 123, 214, 332
Palfi Franjo 676
Pankarić Bolto 637
Parfant Ladislav 574, 715
Parmač Stanko 45, 53, 91, 105. 107, 117, 145, 162, 163, 173, 185, 190, 255, 298. 326. 358
Pasarić Franjo 475
Pašalić Tomislav 903
Paškar Josip 134
Paškova M. 590
Paušić Nada 170
Pavković Marko 419

Pavelić Ante 18. 20, 42, 135, 148, 163, 224, 255, 400, 461, 465, 467, 505, 506, 510, 525, 541. 580, 653. 717. 738. 774. 827. 828
Pavelić Marko 810
Paver Josipa 903
Paver Vjekoslav 158
Pavić Duka 649
Pavić Ilija 4
Pavić Ivan 101
Pavić Jankula 648
Pavlečić Vinko 83
Pavlović Konstantin 903
Petrišić Antun 471
Pavlek Fric 473
Pavlenić Stevo 520
Pavletić Ivan 419
Pavlić Mira 821
Pavlović Ivan 475, 694
Pavlović Petar 123
Pazman 473
Pećanac Košta 320, 461, 489, 504, 610. 611
Pelei Elizabeta 419
Perić Ilija 121
Perković Ivan 4
Perović Lepa 556, 738
Peršen Mirko 820, 821
Peruško Drago 188, 312, 687, 821
Petalas Božo 602
Petrović Franjo 745
Petrović Danijel 745
Petrović Vjekoslav 600
Pihler Ivan 187
Pijevac Dušan 477
Pilicer Stjepan 419
Pinter Jakob 133
Pipić Dragutin 800
Pipić Ignac 172, 382, 393, 417, 110. 630. 632, 800
Pipić Ivan 632, 800
Pjevač 380
Pleša Edvard 136
Pod boj Zdenko 472
Podunavac Bogdanka 419
Podunavac Lazo 429
Podunavac Milutin Mićo 419
Pomper Željko
Pongrac Milan 471
Popek Lojze 717, 762
Popović Dane 419
Popović Mirko 25
Popović Pero 4
Popović Vlado 16. 87, 91, 146, 247, 248. 249, 315, 386, 537. 556, 701, 778, 821
Popović Viktor 472
Posavec Vladimir 201
Požar Franjo
Požgaj Mihailo 369
Preskar Josip 715
Pribanić Martin 708, 709
Prilat Vjekoslava 312
Prišlin Vlado 203, 554
Prodanović Pero 419
Prpić Ivan 718
Puklek Stjepan 398, 399, 582. 585, 630, 652, 669, 715
Puljar Milan 429
Puljar Mišo 429
Puškar Sava 356
Puškarić Ivan 135
Puštek Martin 778

R

Rabat Branko 472
Radinović Ivan 401
Radošević Ivan 600
Radošević Vladimir 201
Radovanović Tomo 121, 131
Radović Marija 312, 715, 738, 820
Radović Milan Čokara 218, 332, 566, 658, 810
Rafaj Drago 4
Raić Miloš 369
Rajković 136
Rajković Franjo 201
Rak Petar 596
Rakidžija Mirko 429
Rakić Lazo 33
Ramšak Antonija r. Rudmak 200
Ramšak Franjo 200
Ramšak Tonka 200
Ramšek Franjo 470
Rapajić Dušan 247
Rapić Ivo 31, 187, 236
Rapo Marko 50, 110
Rašić Nikola 38
Rašić Tomo 369
Reba Dako 122
Reberski Josip 630
Rendulić Ivan 264
Rendulić Ivan 264
Rendulić Marko 694

Rešković Ilija 721
Ribar dr. Ivan 192, 199. 87
' Ribar Ivo Lola 17, 19, 35. 36, 84, 87, 88, 89, 91, 113, 145, 153, 171, 174, 185, 189, 190, 191, 198, 199, 210, 224, 226, 243, 245, 249, 281, 287, 294, 295, 358, 737
Rilov Ante 724
Rimay 709
Roata Mario 188
Rob Anton 790
Robert Antun Lovac 247
Rogić Ivan 109
Rogina Stjepan Štefek 45, 87, 91, 105, 113, 117, 175, 361
Roje 186
Romanović Dragutin 474
Romanović Jelisava 474
Romanović Milan 368
Romanović Petar 368
Romanović Tomo 368
Romanović Vladimir 368
Romić Alojz 679
Rončević Milorad (Milkan) 673, 695
Rošić 472
Roštoš Šandor
Roter Emil 129
Rozi Juraj 596
Rožić Nikola 83
Rožić Vladimir 599, 600, 679
Rukavina Ivo 10, 16, 105, 276, 277, 359, 405, 477, 492, 606, 698
Rukavina Josip 248
Rukavina Zlatko 4
Rumler Dragutin 593
Runjak Josip 4
Rupčić Krsto 694
Rupčić Petar 133
Rušćukić Anka 78, 197, 530, 531
Ruškovac Milka 443
Rutić Josip 549
Ružić Franc 543

S

Sabalić Srećko 473
Sabolić Franjo 249
Sabolek Đuro 49
Safeć Milan 134
Saili Dragutin Konspirator 8, 19, 67, 76, 80, 81, 87, 91, 107, 108, 113, 180,182, 190, 193, 199,245, 253, 255, 298,301, 320, 363, 386,407, 415, 426, 434,481, 537, 556, 604,617, 637, 638, 665,684^ 699, 701, 738,794
Sajko Jure 740
Salaj Ivan 474
Santo Gabrijel 546, 549, 778
Satler Marijan 724, 820
Sarajčić 419
Schuster 230
Scipione 453
Sekulić Mile 429
Sekulić Nikola 330
Sertić 472
Sertić Marijan 312
Setka Ivan 473
Sever Vincent 184
Severinac Petar 83, 98
Siili Oreste 449
Simić Ninko 109
Sirota Gajo 607
Skubić Ivan 572
Sladaković Nikola 715
Slavić Šime 296
Slovenec Franjo 360
Smetko Milan 475
Smičiklas Nikola 369
Smičiklas Šime 132
Smodi Vlado 676
Smodi Zvonko 676
Smolčić Franjo 238, 469
Smoljanović Milić 356
Sokolčić Ivan Fabijan 43, 111, 382
Sokolić 451
Spaček Božo 491
Spasić 462
Spivak Vlado 516, 517
Srbljan Josip 707
Srbljanin Miloš 238
Srečec Stjepan 33
Sruk Branko 4
Staljin 96, 141, 156, 502, 507, 508, 509, 510, 511, 587, 590, 616, 629, 630, 646, 764
Staničić Janko 83
Staničić Josip 370
Staničić Marijan 370
Staničić Zvonko 370
Stanić Milan 258, 287
Stanišić Pavao 131
Stanko Mato 676

Stanojević Dušan 803, 804
Stani sa vljević Piljo 419
Stapušin Ivan 596
Starčević Ivan 134
Starčević Stjepan 134
Starešec Ivan 617
Stepić Franjo 596
Stepinac Alojzije 718
Steinfl Nikola 633
Stojanović Mladen 611
Stic Janko 369
Stić Mara 439
Stnjak Milan 602
Strnić Cvetko 704
Strnić Josip 596
Strnić Roza 596
Stupljanec Mate 596
Suk Vilim 619
Sukić Mirko 419
Sumarić Đuro 677
Sužnjević Dušan 238, 286
Svel Franjo 600

§

Šabić Stevo 419
Šadek Slavojka 903
Šafran Ivan 4
Šajfar Ivan 736
Šakić Josip 411
Šalić Ante 4
Šalić Petar 83, 98
Šantavec Izidor 496
Šantić Matijašić Štefica Sanda 456, 458, 715, 738
Šćurić Andrija 4
Šćurić Franjo 475
Šepec Milan 520
Šeremet Jože 574
Šibi Zvonko Ivan 275, 276, 278, 287, 407, 579
Šikić Ivan 473
Šimić Marijan 547, 549
Šimrak 575
Šimrak Janko 647
Šimotić Stjepan 4
Šimunić 712
Šimunić Alojzija 134
Šimunić Antonija 134
Šimunić Franjo 134
Šimunić Ivan 134
Šimunić Katica 134
Šimunić Marica 134
Šimunković Dragutin 34
Šintić Ivica 132
Šintić Pero 131
Šintić Vid 131
Šiptarić Stevo 133
Šket August 617
Škrinjarić Mato 24
Škroblin Cecilija 137
Šohorac Aleksandar 574, 575
Šolc Ljudevit 180
Šoljan Lidija 475
Šotola 501, 598
Špik Mario 473
Špiljak Mika 31, 162, 174, 175, 187, 580, 692, 821
Špiljak Štefa 469
Špiljer Andrija 68, 133
Špoljar Josip 366
Špoljarić Andrija 411
Špoljarić Anton 543
Špoljarić Duka 638
Štefak Anton 543
Štefek Balint (Valent) 543
Šteger Rudolf 271
Štimac Antun 135
Štimac Dane 803, 804
Štivić Šimo 601
Štor 720
Štrempf Franjo 419
Štrok Izidor 275, 278, 376, 407, 432, 549, 552, 624, 629, 777, 784, 832
Šubašić Ivan 341, 504
Šudar Nikola 411
Šuflaj Milan 735
Šumonja Miloš 72, 499
Šumski Adolf 803, 804
Šušnjar Đuro 356
Šušnjar Nikola Geno 247, 328
Švabinac Mavro 130
Švajger 493
Švarc 724
Švigir Ivan 676

T

Taler 809
Tandarić 209
Tandarić Josip 33
Tarbuk Đuro 109

Tepavac Petar 122
Tkalec Franjo 137
Togonal 613
Tomašić Ljudevit 646, 763, 766, 822
Tomljanović Ljubica 530, 531
Tome Josip 218, 259, 704
Tomšić Ivica 98, 218, 259, 361, 566
Tončić Nikola 601
Topalović Antonija 596
Toplak Ivan 601
Topljak Stjepan 328
Torbica Milan 419
Tor Ivan Tomić 30, 62, 259, 332, 401, 490, 704
Tortić Janko 737
Tortić Mijo 707
Toth Dragutin 737
Tratnik Stjepan 137
Trkulja Mile 356
Troha Franjo 596
Trubelja Đuro 4
Tucman Josip 251, 253, 385, 398, 399, 739, 794
Tuđman Franjo 794
Turčinović Ivan Suri 238, 328, 367, 368, 574, 590, 685
Turk Emil 368, 370
Turk Milan 123, 133
Turkulin Artur 54
Turković Ružica 78
Tusun Nikola 597
Tušak Branko 820

U

Ubojčić Matija 136
Udarević Ivan 678
Uglješić Đorđe 132
Urban Stjepan 490, 628, 647, 704
Uroić Alojz 83
Uroić Dragutin 473
Uroić Stjepan 517
Uršić Adolf 168
Usenik Josip 711

V

Vabor Šandor 134
Valjevac Jakob Hrabri 637
Vargović Stevo 201
Vasić Duka 647
Vasiljević Dobrivoje 661
Veber Josip 756
Verget 268
Vidaković Anton 134
Videković Ivan Pavel 109, 632, 646, 800
Vidmar Ivan 369
Vidnjević Ivan 11, 493, 529, 530, 531
Vidović Miloš 109
Vidović Milorad 602
Vidović Nikola 25, 119, 144, 145, 153, ' 155, 243, 417, 454
Vidović Simo 133
Vincek Viktor 264
Vinko Petar 471
Višnjić 470
Višošević Petar 83, 98
Vitasović Ivanka 715
Vitez Antun 330, 637
Vlahek Rudolf 184
Vlahek Stjepan 739
Vlaisović Pavao 429
Vlasov Aleksandar 134
Vojnović Dušan 472
Vojnović Mihajlo 356
Volf Irena 133
Voslić Drago 341
Vostner Stevo 471
Vračar Jozo 661, 666, 673, 695
Vračarić Lazo 92, 107, 108, 151, 180
Vrančić Vjekoslav 594, 740
Vranić Ljudevit 676
Vraneković Vid 263
Vranković Vladimir 530
Vranješević Jovo 238
Vreš Josip 263
Vučajnik Alojz 264
Vučetić Božidar 4
Vučić 549
Vučinić Janko 83
Vučinić Simo 218, 259, 358, 361, 410, 454, 678, 682, 698, 810
Vučković Barica 83
Vučković Ferdo 596
Vujić Dragan 95
Vujičić Nikola 81, 81, 105, 328
Vukčević Jandre 130
Vukelić Stevo 472
Vukić Ivan 98, 128, 345
Vukić Slavko 200, 201
Vukić Sofija r. Jurić 201

Vukić Stanko 201
Vukmanović Svetozar Tempo 704, 739
Vukomanović Pavle Stipe 45. 53. 81. 91. 105, 107, 113, 117, 162, 163, 178, 190, 276, 278, 328, 358, 361, 363
Vuković Ivan 600
Vuletić 724
Vuletić Antun 601

W

Weis Deneš 4

Z

Zafranović Ivan 471
Zajević 471
Zajšek Franjo Zvonko 78, 197, 306, 574, 749
Zajšek Bogdan 473
Zanussi 534
Zatti Vittorio 441, 449
Zdjelarević Dušan 328
Zečević Nikola 601
Zemn Ljudevit 218
Zenčić Josip 601
Zenić Mato 475
Zidar Franjo 472
Zimpermann Ljudevit 737
Zinarić Marko 574
Zlatić Lida 419
Zlatić Savo 13, 16, 23, 83, 144, 439
Zmailović Marko 123
Znidarčić Henrik 419
Zore Barica 531
Zoričić Mira 218, 259, 694
Zorman Stanko 184, 729
Zrinjski 516
Zrinšćak Janko 262, 423, 574, 715
Zukanović Milan 429
Zviling 46

Ž

Žalić Zuhdija 694
Žanko Petar 176
Žapčić 710
Žarković Grujica 287
Žeželj Milan 485, 663, 810
Žganec Josip 125, 803, 822
Žica Miloš 238, 277
Žitnjak Franjo 260
Živanović Kostijal 545
Živčić Vlado 680
Živković Delimir 544
Žižak Ivan 98
Žmavec Marijan 271, 493, 534
Žnidaršić Ivica 738
Žukina Pavao 253
Žutić Branko 243
Žužić Marko 386, 418

Abatova Gora 93, 346, 478, 484, 513, 524
Afrika 724, 738, 762, 765
Amerika 318, 339, 503, 654, 655, 764, 827
Apatovac 534, 557, 663, 667, 670, 742, 781
Auguštanovac 130, 811

B

Babička 366
Babina Gora 450
Bač 473
Bačka 516
Bačkovica 401, 622, 624, 636, 657, 670, 733
Badovinci 450, 759, 797
Bakanac 137
Balkan 719
Banat 516
Banija 22, 31, 44, 50, 52, 56, 102, 103, 119, 124, 127, 143, 147, 166, 185, 186, 228, 231, 247, 285, 286, 287, 291, 295, 300, 350, 351, 353, 358, 363, 364, 365, 415, 434, 442, 464, 465, 466, 476, 485, 522, 591, 602, 606, 612, 636, 827
Banjaluka 217, 472, 611
Banova Jaruga 54, 234, 288, 395, 641, 685
Banski Kovačevac 815
Barković 596
Barlekovo 473
Baroni Selo 452
Batolovac 826
Batina 677
Beč 218
Bedekovčina 384, 397
Bedenička 678
Bednja 398
Begovo Brdo 803, 805, 807, 809, 812. 813
Bela Krajina 346, 695
Belišće 681
Beograd 5, 7, 8, 77, 84, 192, 228, 244, 255, 256, 350, 560
Berek 246, 685, 742
Berlin 766
Bešlinec 676
Bihać 472, 474, 727
Bijela 395, 658, 659, 772
Bilogora 50, 51, 52, 151, 275, 277, 278, 281. 283, 284,285, 286, 290, 291, 292, 293, 353, 357,366, 404, 406, 431, 444, 546, 548, 549,555, 579, 591, 605, 622, 623, 634, 635,636, 637, 641, 657, 658. 660. 664. 681.728. 733. 742. 756. 772. 773, 774. 776.780. 781, 782, 783. 790. 831
Bisag 740
Bistra 538
Bizeljsko 210, 683, 684, 726, 787, 795, 811
Bjelovac 560
Bjelovar 4, 7, 31, 32, 33, 51, 99, 100, 121, 133, 134, 140,158, 183, 235, 236, 246, 265, 266, 278,284, 283, 282, 288, 291, 292, 293, 300,306, 310, 324, 325, 326, 327, 328, 329,351, 356, 357, 361, 362, 366, 401, 410,415, 418, 420, 444, 495, 526, 546, 549,597, 604, 605, 614, 617, 634, 635, 636,637, 656, 658, 664, 665, 668, 677, 680,697, 729, 732, 733, 741, 742, 747, 748,756, 757, 781, 789, 819, 832
Bjelovar Moravče 539
Bijeljina 514
Blatnica 562
Blato 104
Blaževa Gora 440, 450
Bled 473
Blinja 577
Blinjski Kut 74, 104, 255, 453, 498, 500.

559, 560, 561, 576, 597, 598, 606, 679. 680, 745
Bobec 471
Bohinjska Bela 474
Bojanići 15
Bolfan 826
Bolići 797
Borki 659
Borojevići 561
Bosanski Brod 473
Bosiljevo 37. 50. 143. 152. 153, 335. 338. 339, 351. 352, 353, 356, 375. 383. 388. 389, 454. 528
Bosna 56, 69, 146, 191, 212, 222, 223, 241, 249, 264, 459, 472, 505, 774, 827
Bosna i Hercegovina 764
Botinovac 657, 670, 781
Bović 602
Bošnjani 742
Božjakovina 160
Braslova 471
Brašljevica 797
Bratelji 42
Bratina 678
Bratovanci 354
Brdo Mačković 46
Brdovec 41, 105, 187, 538, 540, 792
Brđani 497, 498, 522, 576, 592, 598, 744
Brebrovac 520
Bregana 264, 346, 354, 378, 693
Breganica 41
Bregi 160
Brestovec (kod Gorice) 133, 134, 159, 206, 246, 250, 100
Brezine 641
Breznik 355
Breznički Hum 743
Brezova Glava 545
Brezova Reber 417
Brezovac 241, 479
Brezovica 12, 31, 56. 57, 103, 104, 232, 233, 234, 236, 288, 361, 364. 438. 445. 446. 466. 515. 673. 674, 695, 698, 807. 808, 809. 810
Brežice 188, 200, 297, 347
Brezov Most 670, 697
Brihovo 745
Brinjani 33, 135
Brkiševina 96
Brnadica 440
Brod 448, 597
Bršljanica 135
Bruc 252
Bubnjare 219, 265, 452
Bučari 753
Bučica 123, 142, 154, 216, 331, 360, 25
Budaševo 32, 103, 104, 364, 466, 520
Budinščina 744
Budimpešta 3, 8, 543, 624
Budinjak 121, 206. 207, 250, 416, 479, 484, 513, 524
Bugojno 18
Bujavica 641
Bukevje 691
Bukovac 484, 524. 564, 600, 601
Bukovje 187
Bulići 483, 523, 806
Buljači 797
Bulinac 742, 757
Burdelj 96
Buševac 214, 215
Bušinja Vas 483, 523, 666. 672, 673, 674, 695, 696
Bušiti 137

C

Caprag 54, 57, 74, 104, 121, 129, 131, 206, 256. 276, 277, 591, 598, 680, 744
Carevdar 547, 548, 617, 618, 663. 664, 670, 678, 680, 696, 756
Celje 471
Centar 307
Cerje 216, 232, 32, 103
Cerje Tužno 566, 567, 581, 593, 761. 679, 697
Cernik 435, 450. 809
Cerovac 450, 595
Cerovica 268, 335, 341, 360
Ciglenica 134, 233, 289
Cigoč 394
Cremutina 659
Crikveni Bok 592
Crna Draga 12, 489
Crna Gora 222
Crna Mlaka 46, 59, 297, 450
Crnac 56, 104
Cmilovac 484, 524
Cvetlin 475
Cvetković 513
Cvetković Brod 132
Cvjetiše 379

C

Čaire 135. 444, 606
Čakanec 120
Čakovec 4, 16. 182, 183, 184, 260, 306, 310, 311, 317, 544, 550. 613, 657, 729, 826
Čapljina 473
Čazma 4, 33, 50, 100. 134. 135, 137, 138, 139, 140, 231, 271,272, 273, 274, 298, 300, 306, 310, 361,362, 365, 394, 395, 403. 442. 479. 527.568. 569. 570. 571. 604, 605, 634, 665,677, 686, 687, 688, 689, 690, 733, 734,735, 747, 818
Češka 52, 100, 104
Četošić 484, 523
Čiče 691
Črešnjevica 357
Črnomelj 15, 153, 176, 352, 355, 450
Čmomerec 248
Čučići 371
Čukovec 567, 582, 592, 633, 671, 679, 680, 696, 780, 830
Čurlovac 742

D

Dalmacija 188, 313, 505, 510, 516, 563, 644, 721, 763, 764, 774
Dančulovići 797
Dani 131
Dane 42
Daruvar 104, 228, 351, 407, 556
Deanovac 33
Deklešanec 744
Delivuk 574
Desinec 120, 208, 250, 437, 523, 764, 765
Desinić 330
Desni Štefanki 489
Desno Središčko 703
Dišnik 33, 68, 134
Doboj 100
Dobra (Rijeka) 697
Dobravica 745
Dodenička 401
Dolnja Bistrica 11
Dolenjska 404
Doljani 483
Dolšče 93
Dolž 337, 382, 417
Domagović 241, 242, 353, 354
Donja Kupčina 38, 130, 133, 214, 400, 482, 484, 524, 592, 594, 595, 600, 60; 675, 678, 681, 682
Donja Posavina 233
Donjara 678
Donja Obreška 527
Donja Stubica 4. 390, 391, 539, 704, 70
Donje Dubrave 104
Donje Međimurje 826
Donji Kraljevac 296, 613
Donji Oštri Vrh 268
Donji Pribić 377
Donji Ruševac 513, 515
Doš 296
Draga 407
Draganić 12, 14, 20, 59, 70, 97, 126, 12S 215, 242, 265, 266, 343, 344, 438, 514. 595, 596, 600, 602, 626
Draganić lug 21, 45, 60, 82, 126, 152, 21 271, 562
Draganička šuma 44, 528, 545, 563
Draganoš 416
Dragatuš 355
Drage 797
Dragišići 389
Dragonošci 120, 691
Drava 17, 277, 582, 671
Dražica 356, 685, 742
Drniš 296, 474
Druškovac 677
Dubica 497, 522
Dubovac 577
Dučići 797
Dubranec 98, 120, 130, 356, 361, 439, 51 514, 517, 691
Dubrava 557
Dubrava (kod Čazme) 141. 584, 677, 697 758
Dubrava (Gorski Kotar) 116, 152
Dubravčak 34, 103, 104
Dubravčak Lijevi 136, 520
Dubravčak Desni 160
Duga Resa 545
Duga Rijeka (Selo) 646, 663, 679, 688, 689. 690. 733. 734. 774. 818
Dugo Selo 4. 11, 12, 33, 34. 54, 57, 74. 104, 139, 140, 160, 161. 186. 187, 219, 271, 272, 273. 274, 289, 306, 310, 351. 391, 400. 471. 476, 516, 517, 518, 520. 570, 571. 604
Dužica 232, 288

Dužići 797
Dvorišće 268, 708

Đ

Đakovac 659
Đelekovec 583
Đulaves 101, 228
Đurđevac 4, 270, 325, 329, 411, 418, 475, 634, 635, 657, 664, 665, 732, 733, 747, 748, 756, 781, 832
Đurići 131, 335
Đurđić 33
Đurmanec 493

E

Engleska 20, 120, 318, 339, 503, 611, 654, 655, 703, 738, 764, 827
Evropa 459, 460, 504, 509, 607, 654, 765, 828

F

Farkašić 11, 12, 32, 34, 104, 514, 516
Ferdinanovac 635, 732
Franjetići 596

G

Gaj 484, 523
Galdovo 57, 364
Galgovo 202
Garešnica 4, 32, 33, 68, 69, 100, 101, 133, 134, 135. 160, 206, 227, 228, 231, 232, 234, 236, 246, 250, 265, 282, 288, 291, 292, 325, 357, 366, 411, 420, 526, 658, 677, 697, 744
Garešnički Brestovac 68
Garić 100, 134, 186, 272, 403, 404, 605
Garjevica 133, 741
Glina 360, 475
Glogove 832
Glušinja 121, 463, 479, 484, 524, 593
Gojio 139, 226, 228, 229, 230, 231, 234, 235, 236, 254, 264, 266, 272. 273. 277. 282, 288, 290. 291. 299, 351, 357. 366, 680
Golubići 371
Golubovec 567, 781, 831
Gor 116
Gordine Gore 450
Gorica 471
Gorinja 121, 408, 416, 417
Gorjanci 346, 402, 440, 446, 447, 450, 451, 453, 454, 461, 462, 463, 477, 478
Gornja Brezovica 474
Gornja Dubrava 104
Gornja Garešnica 135
Gornja Jelenska 233
Gornja Poljana 829
Gornja Obreška 676
Gornja Rijeka 743
Gornja Stubica 541
Gornja Vas 121, 131, 337, 452, 484, 513, 524. 619, 809
Gornja Vlahinička 233
Gornje Selo 797
Gornje Sredice 677
Gornji Budački 243
Gornji Leskovac 200
Gornji Sjeničak 566, 593
Gornji Tkalčec 33
Gornji Sović 681
Gorski Kotar 470, 471, 472. 473, 474, 510, 644, 763, 764
Gotalovec 744
Grabar 478, 479
Graberje 337, 346, 382
Grabovica 369
Grabrovec 674, 695, 596
Gračani 538
Gračac (na Žumberku) 479, 46, 94
Gračenica 100, 228, 263, 494, 677
Gradac 23, 25, 29, 118, 237, 400, 694, 805
Gradiška 77, 305, 641
Gradna 70
Gradusa 32, 186, 561
Grbavac 283, 292
Grdak 678
Grdanjci 136
Grđevac 283, 444
Greda 129, 465
Grič 435, 437
Grkina 635, 734
Grmeč 18, 143, 153

Grubišno Polje 53, 101, 265, 277, 283, 292, 325, 327, 351, 357, 366, 418, 634
Gudci 120, 691
Gušće 744
Guštan 200
Gyekényes 252

H

Hercegovac 246, 282, 292, 420
Horvati 83, 163, 164, 176, 208, 220, 221, 250, 256, 514, 630
Hotnja 124, 142, 216, 703, 740
Hrast 378
Hrastelnica 103, 104, 264
Hrastje 240, 241
Hrastovica 130
Hrastovsko 137
Hrašćina 680
Hrtje 452
Hruševec 123, 124, 142, 154
Hrvatska 17, 18, 65, 116, 119, 141, 142, 144. 145, 146, 147, 149, 153, 162, 171. 183. 184. 191. 204. 213. 218. 222. 224, 225, 235, 244, 248, 285, 288, 306, 315, 320, 340, 386, 388, 408, 454, 459, 503, 504. 505, 506, 508, 509, 510, 511, 516, 558, 624, 717, 718. 719, 720, 737, 738, 775. 801
Hrvatska Kostajnica 136
Hrvatski Leskovac 34, 41, 151, 514
Hrvatsko Primorje 510
Hrvatsko Zagorje 105, 181, 372, 391, 459, 460, 461, 667, 782
Hrženica 671, 680, 697, 774, 826. 830
Hum 136, 664, 832
Husain 230, 677
Husinec 664

I

Ilova 160, 277, 403
Ilovac 514
Ilovačak 250, 98
Imotski 475
Istra 421, 422
Italija 69, 70, 135, 217, 543, 550, 557, 653. 718
Ivanec 4, 178, 180, 306, 310, 311, 534, 567, 583, 591, 592, 628,663, 670, 671 676, 677, 681, 696, 697,729, 774, 776 826
Ivanić Grad 4, 33, 50, 57, 74, 99, 104, 117, 136, 159, 160, 161, 221, 263
Ivanjska 401, 635
Ivanovo Polje 679
Ivanska 684, 741, 743
Ivanščica 51, 90, 102, 103,117, 275, 278 353, 430, 477, 555, 664,652, 756, 780 774, 776, 782

J

Jajce 612
Jalžabet 582, 592, 671, 679, 697, 829
Jamnička Kiselica 97, 131
Jamnička Velika 595
Japan 318
Japetić 70
Jasenovac 75, 77, 83, 134, 192, 196, 212 214, 240, 328, 330, 676, 794
Jasenovo Brdo 591, 592
Jastrebarsko (Jaska) 4, 9, 12, 14, 23, 24, 25, 29, 37, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 59, < 69, 70, 71, 82, 83, 98, 120, 126, 128, 130. 132. 143. 146. 147. 152. 153, 156 163, 176, 181, 191, 207. 208, 209, 210 211, 212, 213, 215, 216, 220, 221, 222 223, 225, 239, 241, 242, 248, 250, 251 263, 265. 297. 303, 306, 310, 330, 353 354, 369. 378, 381, 384, 392. 393, 396 462. 514. 527, 528, 539, 557, 564, 565 567. 580. 594, 595, 596, 598, 599. 601 602. 603. 642. 643, 649, 656, 697, 767
Jaškovac 215
Jaškovo 14, 20, 331
Javornik 636, 733
Javorovac 657
Jelenići 407, 408, 574, 659
Jelenska 228, 234, 236, 288
Jezernice 373, 374, 413, 440, 441, 450, 7
Ježevo 11, 160, 161, 289
Jošen 169
Jugorje 417, 483, 523
Jugoslavija 95, 146, 171, 222, 223, 224, 408, 487, 503, 504, 505, 508, 511, 525 526, 636, 687, 702, 709, 717, 721, 733 737, 763, 765, 766, 802

K

Kablar 123
Kakinac 756
Kalnički Osijek 534
Kalnik 50, 51, 80, 81, 86, 90, 102, 103, 108, 117, 151, 182, 275, 278, 285,297, 298, 327, 328, 353, 362, 376, 398,406, 407, 424, 430, 431, 477, 534, 535,545, 546, 547, 548, 549, 555, 563, 578,579, 591, 593, 622, 623, 624, 634, 635,636, 637, 652, 657, 658, 660, 663, 664,667, 670, 677, 681, 682, 697, 726, 732,743. 756, 759, 772, 774, 776, 777, 778,779, 780, 781, 782, 783, 784, 790, 795,805, 811, 831
► Kalje 41, 55, 70, 83, 93, 94, 95, 106, 107, 121, 130, 131, 132, 136, 165, 207,223, 266, 312, 354, 368, 372, 374, 378,391, 393, 408, 413, 414, 437, 478, 484,524, 562, 563, 565. 592, 595, 659, 671
Kamanje 265, 266, 267, 268. 345, 353, 354, 451, 452, 701, 745, 752, 760, 797. 807, 809, 814, 815, 823, 824
Kamenski Most 360
Kamensko 641
Kamenić 450
Kamnica 131
Kaniška Iva 362, 403
Kanižarica 355
Kapela 83, 401, 633, 635, 732, 756
Kapelica 586, 677, 697. 758
Karlovac 9, 14, 15, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 37, 44, 58, 70, 71, 83, 96, 97, 113, 125, 126, 127, 130, 141, 142,143, 144, 146, 152, 157, 166, 176, 186,188, 211, 212, 214, 215, 219, 220, 221,240, 241, 242, 249, 266, 267, 268, 269,279, 297. 330, 335, 346, 351, 354. 374,400, 414, 417, 438, 449, 450, 451, 452.453, 463, 470, 472, 473, 479, 489, 499,514, 532, 533, 557, 559, 560, 594, 596,602, 639, 674, 675, 696, 753, 755, 770, 809
Kartošije 475
Kasina 539, 540
Kašt 131, 482, 760, 797, 798
Katoličko Selište 100
Kečića Draga 416
Kekići 407
Kerestinec 94
Kesthely
Kinjačka 561
Klanjec 4, 210, 251, 384, 731, 776, 780. 781, 791, 831
Klarijac 472
Klasnić 237
Kletište 264. 299, 354
Klimen 475
Klinča Selo 83, 164, 208, 220, 250
Ključ 167, 203, 220, 251, 781, 831
Kloštar Ivanić 527, 676
Kljuka 39, 44. 82. 96, 124, 125, 131, 142, 152, 157, 159, 163, 166, 174, 186, 206, 215, 239, 254, 289, 335, 351, 353, 375, 400, 455, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 528, 562, 563
Kobilići 691
Kočevje 417, 454, 472
Kokote 440, 441, 450, 806
Kolarac 774. 775
Komarevo 577
Konjarić Ura 807
Konjšćina 475, 680, 791, 793
Kopčić Brdo 134
Koprivnica 4, 193, 252, 284, 293, 306, 310, 311, 325, 357, 411, 418, 431,471, 495, 534, 543, 546, 547, 583, 584,591. 618, 623, 628, 633, 634, 635, 636,641, 657, 668, 671, 676, 677, 678, 679,680, 729, 732, 733, 738, 747, 748, 757,779, 780, 782, 783, 830, 832
Korana 14
Kordići 374, 414, 440, 441, 450, 667, 745, 751, 752, 759, 760
Kordun 23, 47, 70, 71, 83, 85, 103, 111, 112, 119, 120,122, 127, 147, 148,152, 153, 174, 175,176, 204, 205, 212,213, 222, 223, 249,264, 281, 287, 338,351, 353, 375, 376,381, 388, 409, 422,450, 454, 472, 524,528, 545, 556, 563,566, 573, 594, 595,596, 600, 612, 636,638, 643, 675, 702,703, 813, 820, 827
Koritnja 14, 60, 811
Kostajnica 497, 522
Kostanjevac (kod Garešnice) 135, 246
-> Kostanjevac 33, 131, 165, 166, 208, 250, 266, 312, 313, 368, 369, 372, 373,374, 377, 408, 413, 414, 448, 450, 451,452, 463, 486, 512, 524, 595, 659, 693,694, 745, 753, 754, 807, 808, 809, 811, 824
Kostanjevica 346, 476
Kostelsko 137
Kotari 209, 251
Kotoriba 184, 319

Kovačak 208
Kovačica 283, 292
Kovačevac 12, 126, 515, 528, 595, 596
Kozara 70, 143, 153, 168, 191, 213, 283, 286, 292, 293, 368, 442, 611, 720
Kozarevac 328
Kozje 682, 726
Kozlikovac 240
Kraguljevci 243
Krajiški Brđani 476
Kraljevac na Sutli 473
Kraljevčani 104
Kraljevec 543
Kraljevica 472
Kraljev Vrh 11
Kraljić 826
Kramarić 83
Krapina 4, 39, 41, 85, 86, 90, 105, 137, 253, 306, 310, 384, 397, 494, 731, 791. 811, 819, 824
Krapina Rijeka 664
Krasni Vrh 450
Kravarske Gorice 25, 39, 454
Krašić 70, 92, 106, 131, 164, 166, 176, 207, 266, 312, 348, 354, 377, 448, 449, 451, 453, 512, 513, 563, 564, 566, 595, 659, 694, 716, 717, 751, 752, 753, 754, 755, 761, 764, 765, 769, 770, 771, 785, 786, 788, 803, 804, 806, 807, 808, 809, 811. 814. 815. 823. 824. 825
Kravarsko 23. 125, 215, 361, 513, 514. 691, 805
Krivaja 228
Križ 139, 161, 255, 271, 272, 395, 450, 586. 733, 758
Križevci 4. 11. 33. 51. 81. 102. 150. 262. 306, 311, 325, 418, 495, 530, 534, 546, 547, 548, 591, 592, 617, 618, 623, 634, 635, 636, 638, 641, 657, 663, 664, 665, 668, 671, 678, 680, 697, 711, 732, 733, 747, 757, 779, 780, 782, 783, 830, 832
Krka (rijeka) 402, 463, 512, 524, 824
Krstinja 825
Kršćenovac 744
Krško 280, 347
Krvavi Kamen 485, 525
Kućan Donji 826
Kućan Gornji 826
Kućan Marof 826
Kuče 691
Kukuruzari 476, 560, 577
Kum 450
Kupa 9, 12, 13, 14, 15, 20, 22, 23, 29. 37. 44, 45, 60, 69, 82, 96, 121, 123, 124. 130, 133, 142, 152, 154, 155, 167. 171. 176, 216, 231, 238, 267, 268, 330, 331. 336, 346, 402, 462, 513, 514, 515, 528, 546. 551, 562, 563, 566, 591, 592, 593, 596, 602, 627, 828
Kupčina 14, 59, 60, 97, 98, 120, 126, 128, 130, 158, 336. 400. 407, 408, 435, 455, 499, 513, 528, 545, 551, 562, 563, 626, 627, 704. 788, 805,810
Kupčinska šuma 83, 239
Kupčinski lug 24
Kupinec 97, 126, 513, 678, 805
Kurilovec 448
Kustošija 13, 34, 67, 201, 302, 307, 309
Kutina 4, 100, 136, 139, 140. 219, 221, 229, 230, 231, 234, 255, 263, 264, 265, 271, 272, 273. 274, 282, 288, 299, 311, 394, 395, 428, 429, 516, 517, 518, 542, 556, 569, 570, 571, 604, 677, 688, 689, 690, 697, 733, 734, 740, 818
Kutinica 135

Ladanje Donje 743
Ladešića Draga 15
Ladislav 677
Lapt 243
Lasinja 12, 60, 69, 118, 123, 331, 490, 515, 595, 596, 810, 815
Lasovac 401
Laševac 401
Laz 774. 775, 780, 831
Lazina 241, 242, 243, 353, 354, 438, 514, 523. 600. 602
Ledenice 475
Legrad 613
Lekenik 57, 75, 82, 104, 130, 174, 186, 196, 214, 215, 232, 265, 288, 361, 374, 391, 487, 515
Lenjingrad 502
Lepavina 495, 547, 548, 657, 670, 677. 678, 679, 680, 696, 756. 782, 831
Lepoglava 77, 195, 305, 311, 386, 474. 629, 729, 669, 779
Leskovac (kod Zagreba) 55, 86, 200. 220
Leskovec 829
Lešće 338, 437, 438, 483, 523, 674 696

Letovanić 11, 12, 23, 129, 214, 513. 514. 32, 34, 104
Letovaničko Cerje 120, 513
Lijeva Martinska Ves 232
Ličke Jesenice 104, 472
Lijevo Sredičko 23, 25
Lijevi Štefanki 347, 437
Lika 28. 85. 213, 223, 351. 376. 437, 450, 563, 636
Lipovac 416
Livno 612
Loborgrad 77, 196
London 148, 258, 504, 653, 687, 703, 735, 763, 766. 776, 800
Lonja (rijeka) 53, 100, 232, 288, 520, 664
Lonja (selo) 395
Lonjfari 449
Lović 336
Lović Prekriški 267
Lučelnica 14, 120, 141, 332, 704
Ludbreg 4, 11, 51, 102, 137, 179, 306, 311. 310, 398, 474, 496, 534. 546. 548, 582, 583, 584, 585, 592, 628, 633, 663, 668, 676, 679, 728, 729, 743, 757, 779, 782, 826, 827, 832
Ludbreški Ivanec 592, 676, 781. 831
Lučelnici 123
Ludina 233, 234
Ludinica 233
Luka 167, 209, 220, 251, 473, 744
Lukavec 120, 602, 691
Lukinić Brdo 703
Lupoglav 471

LJ

Ljubelj 534, 676, 679, 680, 744
Ljubanovići 93
Ljubešćica 670, 676, 681, 696
Ljubljana 15, 35, 183, 219, 220, 352, 674. 675, 696

M

Madžarevo 398
Mačkovec 183, 184
Mađarska 66, 543, 548, 550, 617. 730. 789, 790
Magovac 389. 451, 483. 523
Mahično 268, 451, 452
Maja 104
Majur 442, 443, 476
Makedonija 244
Maksimir 83, 307
Mala Brlješnica 33, 133, 135, 556
Mala Črešnjevica 270
Mala Mlaka 515
Mala Mlinska 246, 255, 299, 300
Mala Rakovica 263
Mala Rijeka 679
Mala Subotica 550
Mala Trešnjevica 411
Mali Bukovec 633, 680, 780, 830
Malići 797
Mali Grabičani 547
Mali Grđevac 283
Mali Mune 296
Mali Ostrić 450
Mali Pleš 440, 450
Mali Pašijan 134
Mali Prokop 133
Mali Vukovec 474
Malo Trojstvo 33
Manduševac 742
Malunje 559, 563, 564. 565, 656
Marčani 527
Maribor 471
Marija Bistrica 430, 740, 774, 775, 780, 830
Marin Dol 451
Markuševac 602, 677
Marof 77, 195
Martijanec 398, 496, 535. 591, 592, 670, 696. 826
Martinić 826
Martinovka 307
Martinska Ves 232, 288, 466
Maruševac 180. 538, 540
Medveščak 200
Međimurje 16, 64, 180, 181, 182, 183, 317, 399, 474. 525, 526, 543, 544, 550, 582, 583. 613, 624, 625, 629. 630, 727. 729, 730, 825
•V Metlika 15, 267, 268, 269, 346, 378, 447, 448. 449, 451. 482, 483, 512, 513, 523, 532, 533, 639. 661, 662, 671, 672. 674, 675, 694, 696, 745, 759, 760, 764, 806. 824
Mikleuška 136. 235, 264, 289
Miljevina 407
Mikši 811
Milnoga 608

Mirkovec 740
Mišulinovac 742, 757
Mitrovica 77
Mlinska 247, 291, 354, 356
Moskva 258, 502
Moslavačka Gora 33, 50, 51, 52, 75, 100, 103, 102, 105, 117, 158. 159, 160, 161. 227, 234, 235, 236, 265, 288. 289, 290, 291, 394, 546, 741
Moslavačko Selište 136
Moslavina 23, 30, 44. 50, 74, 99, 103. 116. 174, 186, 231, 233, 236, 263, 281, 293. 375, 404. 419, 549, 554. 559. 555. 556. 563, 585, 658. 667. 669. 700. 758.805. 811
Mošćenica 577, 744
Moštanica 186
Mraci in 208, 215, 219, 250
Mrežnica 14, 22, 143
Mrkopalj 296
Mrko Polje 354, 416, 451, 452
Mučna Rijeka 678
Murska Sobota 625
Mursko Središće 471

N

Našice 325
Nagy Kanizsa 183, 252, 625
Nedelišće 183, 184
Netretić 48, 335, 336, 340, 383, 389, 449
Noršić Selo 41
Notranjska 454
Nova Gradiška 222, 411
Novaki 136, 799
Nova Rača 685. 741
Nova Vars 94. 207
Novigrad Podravski 549
Novi Marof 4. 137, 192, 306. 310, 311, 398, 547, 583, 628, 664, 676. 729, 743, 757, 782
Novi Sad 473, 474, 544
Novi Vinodol 474
Novo Čiče 161, 272
Novo Mesto 148. 189, 355, 417, 483, 484, 512. 513, 523, 671, 675, 809
Novo Selište 52, 105
Novo Selo 51, 94, 121, 207, 337, 346, 354, 408. 417, 440, 453, 462, 484, 560, 577, 607. 618, 619, 639, 659, 671, 680, 682, 693. 694. 809
Novska 103, 219, 221, 235, 288, 522

NJ

Njemačka 18, 46, 124, 127, 135, 142, 188, 235, 309, 384, 402, 408, 509, 510, 514. 653, 718, 719, 720, 738, 820, 828

O

Oborovo 34, 136, 141, 390, 391
Obreška 527
Obrež 267, 268
Odra 539, 602, 691
Ogulin 83, 97. 219, 351
Okić 70. 83. 208. 209. 222
Okić Grad 151
Okoli 135, 136
Okrug 448. 449
Okučani 116
Omiš 33
Opatinac 34. 103, 104
Orehovica 382, 544
Orle 34, 539
Orleković 96
Oroslavlje 391, 539
Orovac 636, 733
Osijek 306, 411, 742
Osovlje 478
Osredak 484, 523
Ostriž 346, 353. 358. 378, 437, 462, 463, 482, 483. 694, 760, 761
Ostrožin 257, 259
Osunja 42, 56, 335, 341, 360
Oštre 70, 93. 94. 372, 377. 413,478, 484, 524. 753. 754. 755. 770. 786.787. 806. 807. 808. 809, 811,812. 823, 824
Oštri Zid 100, 134, 410, 411
Otočac 195
Otruševac 135
Ozalj 4, 25, 83, 167, 175, 176, 217, 265. 266. 267, 268, 269, 345, 346,353, 354. 449. 451, 452, 514, 745, 752, 760. 824

P

Paklenica 826
Pakrac 100. 291. 351, 473, 641
Palanjek 103, 104
Palanka 497
Palešnik 246. 247
Paljugi 479

Pantovčak 201, 456, 458
Papuk 100, 546, 778
Pašijan 246, 621
Paunovac 832
Pavkovići 371
Pavlovac 100, 356, 366, 685, 742
Pazarišće 135
Pećno 42, 93, 165, 248, 354, 368, 369, 479, 480
Pećuh 183, 730
Peratovica 659
Perjasica 75, 176, 528, 795
Perna 256, 359, 360
Perušić 135, 195, 304
Pešćenica 32, 208, 215, 219, 250, 515
Pešćeno 744
Peškir 560
Pešta 183
Petak 596
Petrijanec 583, 586
Petrinac 560
Petrinja 32, 116, 129, 130, 152, 174. 186, 378, 626. 744
Petrovac 97
Petrova Gora 186, 218, 591
Petrovina 42, 46, 55, 70, 83, 128, 146, 242, 243, 354. 416
Petrovsko 781, 831
Pilatovec 483, 523, 672
Pisanica 367
Pisarovina 9, 14, 15, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 37, 39, 44, 59. 61. 69, 70, 71, 82, 97. 113. 118. 120. 122. 123. 124. 125. 126. 128. 130. 131. 132. 141. 142. 143. 151. 152. 154. 155. 176. 191. 207. 213. 214. 216. 223. 239. 257. 259. 265. 266. 281. 297. 330. 331. 332. 343. 344. 349. 375. 392. 393. 396. 432. 437. 438. 489. 490. 513. 514. 523. 527. 528. 544. 551. 555. 562. 592. 595. 627. 631. 642. 643. 645. 679. 698. 703. 745. 746. 764. 765. 767. 795. 805. 811
Pitomaca 269, 270, 277, 284, 285, 292, 293, 357, 366, 410, 420, 576, 656, 832
Planina 94, 95, 121, 341, 360
Plaški 11, 745, 751, 752, 760, 806
Plave 450
Plavca Draga 373
Plavšina 549
Plitvička jezera 169
Ploščica 326
Plješivica 55, 70, 151, 210, 336, 378
Pobrađna 742
Podgarić 52, 68, 100, 105, 264
Podgrade 202
Podravina 283. 284, 290, 419. 420. 474. 548
Podravska Slatina 325
Podsused 538, 540
Poganac 776, 784
Pogana Jama 313
Poklek 694
Pokuplje 15, 22, 24, 141, 143, 144. 153. 175, 204, 221, 223, 231, 238, 259, 263. 345. 349, 452, 454. 484, 512, 513, 514, 524, 536, 544, 561, 562, 563, 566, 627, 697, 762, 763, 764, 805, 810, 811
Pokupski Gradec 155, 513
Pokupsko 20, 23, 24, 25, 29, 32, 59, 61, 96, 97, 122, 123, 124, 125, 129, 130, 132, 141, 142, 152, 154, 155, 209, 232, 250, 258, 266. 332, 356, 437, 544, 626, 628, 703, 805, 811
Police 354
Poljana 691
Poljanec 311, 826
Ponikve 41. 143
Popovac 32, 68. 100, 133, 134, 246
Popovača 135, 139, 231, 232, 233, 234, 236, 255, 263. 299. 354, 394. 474, 494, 527, 541, 542, 658, 733, 741
Popovići 797
Posavina 103, 677
Posavski Bregi 136, 520
Potočan 660
Potok 401, 474, 741
Potrkač 103, 104
Požega 458
Praćno 207, 744
Pragersko 184, 319
Prečec 34, 99
Predavec 401
Pregrada 4, 136, 137, 384, 472, 530, 731, 794
Prekomurje 182, 183, 729, 730
Prekopa 475
Prekrižje 70, 263, 803, 805, 807, 808, 809, 812, 813,
Pribić 132, 164. 208, 223, 250, 354, 516, 753
Prigorje 171, 204, 210, 516
Priseka 335, 346, 354
Pri sei i 389
Prijedor 612

Pri lišće 15, 37, 152, 176
Primorje 35, 85, 474, 644, 763, 764
Prkos 12, 130, 743
Prokop 68, 556
Pupaljica 401
Pupelica 670
Pušća 105, 181, 187, 209, 538, 540

R

Radanovići 797
Radatović 130, 132, 378, 392, 393, 426, 427, 451, 483, 562, 563, 565, 580,595, 645, 647, 648, 649, 659, 671, 672,694, 695, 701, 750, 760, 761, 796, 797,798. 809, 814, 815
Radeljevo 679, 832
Radinović 450
Radoboj 384
Radočaj 338
Radovica 438, 448, 483
Radušće 440, 442
Rakarje 691
Rakovica 523
Rasinja 567, 592, 663, 671, 679. 697, 780, 830
Rastovac 733
Ratkovići 797
Ravneš 636
Ravnice 672, 784
Rečica 14, 20, 25, 96, 97, 126, 214, 258. 337. 400, 410. 414, 515, 566, 624. 805
Remete 538
Repušnica 263, 264
Rešpeternica 479
Reštevuć 370
Ribnik 217, 336, 340, 383. 389, 451. 663, 795
Ribnjak 679
Ribnjačka 410, 634, 637, 657, 732. 774
Rijeka 219. 470
Rim 188, 557, 766
Rogaška Slatina 494
Rogoža 135
Rozalnice 448
Rude 416
Rudeš 713
Rugvica 680
Rusija 509
Ruškova 401
Rutevac 547

S

Samobor 4, 9, 29, 37, 40, 41, 44, 55, 70. 83, 92, 98, 135, 136, 205, 207, 208, 209, 223, 225, 247, 248, 250, 251, 263, 264. 265, 297, 306, 310, 335, 346, 353, 354, 378, 381, 392, 393, 396, 471, 484, 513. 517, 518, 524, 539, 540, 551, 563, 580, 642, 645. 655, 659, 671, 693, 694, 761. 767. 798, 799, 809, 824
Samoborska Gora 37, 102, 103, 105
Sanski Most 11
Sarajevo 198. 740
Sava 9. 23, 30, 37. 44. 54, 57. 103. 124. 146. 157, 160, 164, 171. 174. 186. 209. 210. 220, 232. 251, 288. 364. 365. 375. 391, 415, 430, 486, 520, 577. 684. 828
Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika (SSSR) 20. 120, 339, 460, 502, 506
Sela 487, 515
Selište 234
Semić 346. 450. 671. 694
Sesvete 4. 302, 310, 475, 537, 540, 541. 680, 826
Sesvetski Krapovac 475
Sevastopolj 502
Severin 328, 353, 401
Šibenik 283, 292, 659
Sičevac 42
Sinja vica 401
Sirija 614
Sisak 4, 15, 22, 23, 25, 30, 31, 32. 39, 53. 54. 74, 83, 96, 117, 121, 124, 129, 130, 143, 157, 160,185, 201, 205, 206, 207, 208, 213, 219,221, 231. 232, 233, 250, 256, 257, 263,264, 270, 295, 302, 351, 363, 364, 365,415, 434. 441. 442. 445. 464. 465. 485.486. 487. 488. 497. 500. 514. 515. 519,520. 521. 522. 527. 550. 560. 561, 576.577. 590, 591, 597. 598. 607. 627, 628,658. 679. 686. 688. 689. 690. 734. 739.742. 744. 805. 818. 827. 828
Sisačka Posavina 50
Siščani 33
Sjeničak 513, 528, 795
Sjeverozapadna Hrvatska 4, 5, 6. 128, 218. 476, 590
Skakavac 414, 528, 595, 810, 815
Skender Brod 811
Slanje 496, 826
Slavetić 46, 70, 164, 166, 354, 416

Slavonija 30, 44, 50, 85, 160, 174, 222, 226, 234, 238, 255, 277, 285, 286, 290. 291, 293, 300, 313, 327, 350, 351. 359, 368, 404, 407, 420, 442, 458, 472, 473, 554, 555, 614, 629, 634, 638, 651, 660, 701, 707, 772, 773, 778. 785
Slavonska Požega 187, 475
Slavonska 11, 514
Slunj 562. 626
Slovenija 18. 35. 36. 42, 49. 69, 70. 95, 97, 122. 148. 183. 188, 207, 222, 243. 336. 347. 348. 352. 360. 361, 370,373. 374, 379. 380, 413. 417. 447. 454.463, 474, 483. 484, 516. 524. 528. 592.596. 644, 645, 661, 731
Sljeme 741. 774. 775, 780, 831
Sokolovac 548. 663, 677, 678, 773, 782
Sopote 132, 370, 407, 435, 450, 497, 809
Sošice 130. 132. 165,166, 176, 250,335, 347. 348. 354. 369.370. 373. 383.389. 390. 392. 393. 413,416. 417. 427.435. 437. 450, 451, 478,480. 484. 523,562. 565, 595, 645, 647.648. 649. 659,671. 693. 694. 701, 759.796, 798. 809, 812. 814. 815
Sova ri 527.658
Sovjetska Rusija 137, 458
Sovjetski Savez 42, 461, 504, 509, 511, 655, 692, 764
Sračinec 826
Srbija 84, 220, 222, 459
Središčko 29, 123, 438
Srednjak 601
Srijem 470, 676
Srinjani 33
Srpsko Selište 428, 429, 430
Stanišići 131
Staljingrad 502, 654, 827
Stara Gradiška 83, 195, 197, 794
Stari Brod 515
Stari Grad 670
Stari Las 474
Staza 522, 592
Stenjevec 195, 302, 304, 310, 538, 540, 713
Stići 371
Štipan 359
Stojdraga 41, 55, 92, 94, 131, 136, 207, 374, 378, 414, 440, 450, 484, 524, 619, 639, 666, 671, 680, 682, 693, 694, 809
Stokerau 719
Strahinjići 797
Strahinšćica 774
Stražbenica 560, 607
Strmac 641
Strmec 390. 391, 691. 826
Struga 671, 680, 697, 779, 826, 830
Stružec 494, 520, 521
Stubica 41, 86, 297, 301, 306, 310, 475, 518, 538, 540, 555, 795, 818
Stupnik 310. 539, 630, 631, 799
Stupovača 134, 230
Suhor 639, 660, 661, 662, 666, 667, 669, 671, 672, 673, 694, 695, 760
Sunja 32, 54, 75, 104, 256, 442, 443, 476, 497, 498, 499, 500, 522, 576, 591,592, 594, 595, 597, 598, 599, 600, 601,602, 607, 639. 670, 679, 744, 745, 828
Suska 826
Sušak 351
Suvača 12, 29, 330, 361, 480
Suvoj 394
Sveta Ana 657
Sveta Jana 41, 55, 70, 83, 164, 166, 240, 241, 303, 354, 416, 544, 557, 558,559. 561. 562, 563, 564, 565, 566, 567,655, 659. 666, 678, 682, 693, 814
Sveta Gera 370, 417, 484, 513, 523, 524, 804
Sveta Klara 310
Sveta Marija 474
Sveta Nedelja 29, 70, 539, 630, 631, 799
Sveti Duh 135
Sveti Ilija 450
Sveti Ivan 539, 540
Sveti Ivan Zelina 210, 251, 302, 516, 517, 518, 539, 540, 664, 721, 740, 793, 794, 818
Sveti Jakob 450
Sveti Križ 717
Sveti Mate 774
Sveti Martin 164, 208, 250, 799
Sveti Petar 311, 633, 743, 826
Sv. Petar Orehovac 741, 780, 830
Sveti Vrban 672, 695
Svibovac 829
Svinjica 560
Svižen 121, 207
Szombathely 183, 730

Š

Šagudovac 774
Šamarica 75, 214, 360, 474

Šandrovac 401, 780
Šaš 75
Šašinovec 539, 540
Šćepan 664
Šemovci 635. 732
Šent Jernej 484, 524
Šestak Brod 437
Šestine 538
Šetan 797
Šibenik 475
Šiljakovina 174
Šimljanica 33
Šimrak 574, 575
Šinkovci 131
Široko Selio 663
Šišinec 96, 124, 130, 142
Šišljavić 12, 14, 20, 29, 30, 130, 258, 336, 400, 528, 594, 597, 626, 679, 682, 704, 805, 811
Škrilj 346
Španovica 367, 368
Špišić Bukovica 656, 657, 670
Štefanec 399, 438, 582, 613
Štokerau 432
Šuma Brezovica 159, 150, 520, 521
Šuma Burdelj 120, 121, 130, 131, 206
Šuma Cero vica 132
Šuma Degoj 82
Šuma Dolanja 46
Šuma Frankovac-Dubrava 32
Šuma Garžavica 394
Šuma Grabovica 136
Šuma Kljuka 34, 120, 121, 129, 130, 206
Šuma Lipovica 520, 521
Šuma Lučelnica 132
Šuma Lug 131
Šuma Medsko Brdo 742
Šuma Ostrovsko 520, 521
Šuma Piskornjač 560
Šuma Podgarić 264
Šuma Strabotnik 136
Šuma Tupinski Gaj 292
Šuma Zalukinja 264
Šuma Žutica 100, 135, 159, 160, 161, 520

T

Tanča Gora 352, 355
Teška Voda 512
Tihočaj 484
Tisovac 42, 46, 56
Tišina 363, 487
Tišinska šuma 466
Tomaš 635
Tomaševci 92, 370, 416, 435, 439, 480, 525
Toplica 325, 698
Topolovac 160
Topusko 258
Trakošćan 475
Trbovlje 200
Trešnjevica 832
Trešnjevka 307, 309, 472
Trnava 829
Trnova 200
Trnovac 672, 674
Trnovka 741, 756
Trnovitica 246
Trnje 252, 307, 309
Trst 471
Tupčina 440, 452, 453
Turopolje 75, 515
Tušilović 454, 545

U

Udbina 169
Uljanik 291

V

Varaždin 4, 7, 16, 39, 66, 74, 85, 114, 127, 136, 142, 149,150, 178, 179, 180, 181, 182, 192, 193,204, 209, 220, 251, 265, 294, 306, 310,318, 397, 398, 399, 410, 423, 434, 471,493, 496, 542, 543, 544, 546, 555, 567,581, 582, 583, 584, 585, 591, 593, 618,628, 634, 668, 677, 679, 680, 697, 728,729, 738, 740, 757, 779, 780, 782, 789,819, 826, 829, 830
Varaždinske Toplice 137, 534, 559, 668, 676, 757, 779, 784
Većeslav 547
Veleševac 31
Velika Barna 283, 292
Velika Branjska 676
Velika Bršljenica 133, 135, 444, 586, 677, 697, 758
Velika Črešnjevica 270

Velika Gorica 9, 30, 31, 34, 44, 54, 57. 121, 130, 132, 157, 174, 175, 186, 187. 206. 209, 214. 215, 257, 265, 301, 302. 306, 310, 349, 392, 393, 396, 432, 515. 516, 517, 518, 519, 539, 540, 555, 580, 642, 645, 691, 692, 767
Velika Jasenovača 283
Velika Mlinska 104, 245, 246, 282, 357, 366, 367, 420
Velika Pisanica 283. 444, 743
Veliki Bukovec 632. 633, 681, 743, 780, 830
Veliki Grđevac 100, 283, 292, 357, 366, 367, 444, 605, 743
Veliki Pašijan 246
Veliki Poganac 663, 679
Veliki Prokop 133
Veliko Trgovišće 384. 430. 433, 477, 781. 784, 795, 831
Veliko Trojstvo 401, 742, 756, 781, 831
Veliko Vukovje 291
Vera 243
Vidovec 585
* Vidovići 46
Vinica 355, 585
Vini Vrh 440
Vinkovci 530
Virovitica 293, 325, 357, 634
Visoče 335, 373, 380, 413, 450, 483, 523, 745, 751, 752, 759. 760, 803, 806, 807, 811, 812
Višoševići 83, 241. 410. 479. 659
Vivodina 165, 166, 176, 208, 250, 268, 313, 335, 340, 341,347, 348, 354, 372, 373, 374, 377, 383,388, 389, 413, 450, 451, 471, 483, 523,592, 701, 752, 760, 796, 809. 814, 815
Vojakovac 664.' 678
Vojakovački Osijek 547, 637, 663. 670, 681, 696, 742, 780, 781, 830
Vojnić 265
Vojni Križ 231, 234
Vojnović Brdo 472
Vojvodina 84, 244
Volavčica 242 -
Voloder 256, 494, 741
Voronježž 792
Vrani Kamen 659
Vrapče 100, 67, 136, 302, 310, 538, 540, 602, 792
Vratečko 96, 120, 124, 129, 130, 142, 206. 209, 214, 215, 216, 250, 251, 514, 515
Vratnik 41, 135
Vrbice 401
Vrbovec 4, 530
Vrdnik 470
Vrginmost 153, 257, 265, 480
Vrgorac 473
Vrtlinska 479
Vukmanić 595
Vukomeričke Gorice 152, 528, 562, 626
Vukosavljevica 576, 832
Vukova Gorica 152, 176, 335, 339, 348, 389
Vukovica 15, 37, 121, 207, 795
Vukovina 103, 517, 691
Vukovje 100, 134, 135, 228, 230, 264, 266
Vurot 207

Z

Zabok 4, 137, 167
Začretje 137
Zadar 473
Zagorje 23, 31. 41, 51, 85, 86, 89, 103, 112, 148, 171,191, 204, 209, 244, 251, 349, 375, 397,399, 400, 424, 430, 431, 432, 433, 475,536, 538, 546, 555, 591, 652, 653, 700.728, 731, 771, 774, 775, 780, 781, 782,783, 795, 824
Zagreb 4. 5. 7, 10, 11, 17, 25, 26, 28, 31, 32, 34, 35, 38, 47, 49, 51, 57, 67, 70, 71, 72, 75, 76, 78. 80. 81. 83, 84, 85, 86, 88, 89. 92. 93. 97. 98. 99. 102. 103. 104. 111 112, 113, 114.115, 120, 126. 129, 131, 134, 135, 136.137, 138, 140, 143, 146, 147,148, 149,150, 151, 152, 154, 157, 158, 161, 163,164, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172.174. 175, 176, 179, 180, 186, 187. 188,189, 190, 191, 192, 193, 194. 196. 197.198. 200. 201. 202. 204. 205. 206. 208.210. 211. 213. 215. 216. 218. 219. 220.221. 223, 225, 228. 229. 230. 231, 232,234, 235. 239. 240. 242. 243. 244. 247,248, 250. 252. 255. 256. 259. 261. 263.265, 280. 284. 288. 289. 290. 293. 295.296. 297, 300. 303. 304. 306. 307. 309,310, 312, 313. 316. 331. 333. 336, 351,352. 357. 360. 361. 364. 365, 368, 369,372, 375, 380, 381, 385. 400, 402, 406,409, 410, 413, 421, 428, 431, 432, 446,450, 462, 463, 465, 469.

470. 471. 472.473. 474. 475, 478.479. 480. 490, 492,493, 496, 500, 513.514. 516. 518. 519,529, 536. 543. 545.546. 549. 550, 555.557. 558. 560. 566.567. 572, 580, 582,592, 597. 602. 606,613. 616. 619. 626,629. 632, 634, 646,647, 649. 651, 653.664. 668, 676. 682,683, 685, 686. 697.698. 701. 703, 705.708. 711, 715. 721.722, 724, 725. 726,727, 728. 738, 739.740, 747, 756, 763,766. 767, 774. 780,783. 789. 791, 792.794. 800. 802. 809.815. 816. 818. 819.820. 830
Zagrebačka Gora 105. 780. 782, 831
Zajezda 744. 780, 831
Založnica 38
Zaluka 265, 266, 267, 268, 345, 452
Zalužnica 174
Zamešk 462
Zaprešić 187, 203, 251, 310, 538, 540
Zaveščak 471
Zbelava 826
Zdelica 774
Zdenčac 621
Zdihovo 143
Zečak 479, 480
Zelina 4
Zemun 78, 198, 219
Zdenčina 25, 70, 127, 142, 152, 163, 167. 176, 202, 208, 220, 250, 297, 438, 462, 479, 514. 523, 532. 533, 557, 562
Zlatar 195, 209, 251. 384, 475, 559, 680, 731, 791
Zlatar Bistrica 4, 391
Zorkovac 268. 452
Zrinska 283, 292
Zrinski Topolovac 742
Zrmanja 553

Ž

Žakanje 745
Žamanje 452
Željezno 131. 372, 378, 408. 413, 452, 520, 795, 808, 809, 823, 824
Željezno Desno 521
Žicara 93
Žumberačko Gorje 37. 69
Žumberak 13, 15, 21. 22, 23, 25, 29, 35, 36, 40, 41. 42. 43, 44, 45, 48. 49, 70. 71, 72, 83, 86, 94. 96, 97, 102, 103, 105, 111, 124, 128,143, 147, 152, 153,167. 175. 176. 187,204, 205, 212, 213,215. 221. 222, 223,225, 238, 241, 244,247, 248, 280, 297,303, 310, 312. 313,334, 338, 340. 345,347, 349, 350, 351,352. 353, 354. 360,368, 369, 370, 371.372. 374. 375, 376.379, 387, 388, 389,391. 392, 393, 398,399, 400, 402. 404.405, 407. 408, 409,410. 413. 414. 416,417. 430. 432, 433,437. 454, 455. 456.461, 463, 477. 479.480, 482. 512, 513,523. 524, 528, 536,540, 545, 554, 555,556, 557. 562. 563.565. 566. 579. 580.591. 592. 593. 595.596. 600. 603. 618.624. 642, 644. 645,646. 659. 661. 666.671. 682. 684, 693,697. 698. 699, 700,717. 726, 750, 759.762. 763. 764. 770.784. 785. 787. 793.794. 795. 796, 804.806. 809. 810. 811.813, 814. 815. 819.823. 824

SADRŽAJ

Predgovor..... 5
Skraćenice..... 7

1. *1942. srpanj 2.*
Naredba br. 12 Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu kordunaške grupe NOP odreda za formiranje Žumberačko-pokupskoga NOP odreda..... 9

2. *1942, srpanj 2, Zagreb*
Smrtovnica Pokretnoga prijekog suda u Zagrebu o predaji tijela strijeljanih komunista: Martina Biškupa, Kolomana Baranya, Tome Bugarina, Dimitrija Jovančevića i Petra Kokotovića..... 10

3. *1942, srpanj 4.*
Izvještaj Četvrtoga bataljona Prvoga kordunaškog NOP odreda komandantu odreda o napadu 4 čete na Farkašić i Letovanić..... 11

4. *1942, srpanj 5.*
Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Karlovac Centralnome komitetu KP Hrvatske o obilasku Save Zlatića, sekretara OK KPH Karlovac partijskih organizacija na pisarovinskom kotaru i odluci Okružnog komiteta o formiranju Žumberačko-pokupskoga NOP odreda . . 13

5. *1942, srpanj 6, Čakovec*
Izvještaj Vinka Karlovića, člana KPH iz Međimurja Centralnome komitetu KP Hrvatske o radu Mjesnog komiteta KPH Čakovec i članova Partije u Međimurju od srpnja 1941. do srpnja 1942. godine..... 16

6. *1942, srpanj* 7, *Zagreb*
Iz pisma Ive Lole Ribara, delegata CK KPJ i Vrhovnog štaba NOP i DV Jugoslavije, Centralnome komitetu KP Hrvatske i Glavnom štabu Hrvatske o ocjeni vojno-političkog položaja u Hrvatskoj i novim zadacima u vezi s tom ocjenom..... 17

7. *1942, srpanj 7.*
Pismo Okružnoga komiteta KPH Karlovac Kotarskome

komitetu KPH Pisarovina o budućim zadacima i odluci donesenoj na sjednici OK KPH Karlovac 4. VII 1942. godine 19

8. *1942, srpanj 9.*
Iz pisma Okružnoga komiteta KPH Karlovac Okružnome komitetu KPH Banija o jedinicama koje se nalaze u Pokuplju i Žumberku te o formiranju Žumberačko-pokupskoga NOP odreda u koji treba da uđe jedan banijski partizanski vod koji operira u Pokuplju i okolici Siska..... 22

9. *1942, srpanj, 9.*
Štab I kordunaškog NOP odreda šalje Savi Zlaticu, sekretaru Okružnog komiteta KPH Karlovac prijepis pisma Vlade Novakovića, pomoćnika političkog komesara 4. bataljona I Kordunaškog NOP odreda sa podacima o brojnom stanju i naoružanju neprijateljskih snaga u Jastrebarskom, Pokupskom, Pisarovini, Gradcu i Lijevom Sredičkom..... 23

10. *1942, srpanj, 10. Zagreb*
Obračun Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima od početka svibnja do početka srpnja 1942. godine . 26

11. *1942, srpanj 12.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o radu i političkoj situaciji na području pisarovinskoga i jastrebarskog kotara..... 27

12. *1942, srpanj 13.*
Iz izvještaja Štaba NOP odreda Banije Štabu Prve operativne zone o formiranju Šestoga bataljona.....30

13. *1942, srpanj 13. Sisak*
Iz izvještaja Prve oružničke pukovnije Vrhovnome oružničkom zapovjedništvu NDH o akcijama partizana na području Siska, Bjelovara i Zagreba u prvoj polovici srpnja 1942, godine..... 31

14. *1942, srpanj 14.*
Iz pisma Edvarda Kardelja, delegata CK KPJ i Vrhovnog štaba NOP i DV Jugoslavije Ivi Loli Ribaru o mogućnosti stalne međusobne veze preko Žumberka..... 35

1942, srpanj 14.
Naredba br. 1 komandanta Žumberačko-pokupskoga NOP odreda o formiranju Prvoga bataljona i stavljanju ostalih jedinica pod komandu odreda..... 36

16. *1942, srpanj 15*
Iz izvještaja GŠ NOPO Hrvatske Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o vojnopolitičkoj situaciji i akcijama partizana na području Druge operativne zone..... 38
17. *1942, srpanj 17*
Izvještaj Marka Belinića, političkom komesara Druge operativne zone Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o vojnopolitičkom stanju i akcijama partizana na teritoriju Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske..... 39
18. *1942, srpanj 20.*
Obavještenje Vladimira Bakarića, političkog komesara Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske 0 postavljanju članova Štaba zone 1 formiranju odreda u Žumberku.....43
19. *1942, srpanj 20.*
Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskog NOP odreda komandantu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama kordunaških partizana na putu za Žumberak 45
20. *1942. srpanj 20.*
Pismo Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda komandantu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o zahtjevu Okružnoga komiteta KPH Karlovac da se Milka Kufrin vrati na Kordun 47
21. *1942, srpanj 20.*
Izvještaj Grge Milašinčića vodnika voda koji ulazi u stav Žumberačko-pokupskoga NOP odreda komandantu Grupe kordunaških NOP odreda o političkom radu i akcijama voda u Žumberku..... 48
22. *1942, srpanj 22.*
Izvještaj štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o stanju i akcijama naših snaga u okolini Čazme, na Kalniku, Moslavini i Bilogori..... 49
23. *1942, srpanj 22.*
Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH za Baniju Centralnom komitetu KP Hrvatske o neprijateljskoj ofenzivi na VI bataljon koji se nalazi na sisačkom sektoru, broju vojnih bjegunaca na području

velikogoričkoga i dugoselskog kotara, strijeljanjima domobrana u Sisku i diverzantskim akcijama na željezničkim prugama..... 53
24. *1942, srpanj 23.*
Izvještaj Štaba Žumberačke partizanske čete Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama izvršenim u prvoj polovini srpnja 1942. godine..... 54
25. *1942, srpanj 23.*
Iz izvještaja Štaba NOP odreda Banije komandantu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o aktivnosti VI bataljona na sisačkom području..... 56
26. *1942, srpanj23.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o brojnom stanju članova Partije, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području pisarovinskog kotara..... 58
27. *1942, srpanj 29.*
Brojno stanje i naoružanje bataljona »Josip Kraš« Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.....62
28. *1942, srpanj 27.*
Pismo Centralnoga komiteta KPH partijskom rukovodstvu u Međimurju o organizacijskim problemima i budućim zadacima partijskih organizacija..... 64
29. *1942, srpanj 27.*
Obračun Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima u srpnju 1942. godine..... 67
30. *1942, srpanj27. Garešnica*
Izvještaj Državne šumarije Garešnica Ravnateljstvu šuma Zagreb o napadu partizana na šumsku manipulaciju Nihag u Podgariću te na mjesta Popovac i Garešnički Brestovac.....68
31. *1942, srpanj 28. Jastrebarsko*
Izvještaj Ustaškoga logora Jastrebarsko Glavnome stožeru ustaške vojnice u Zagrebu o strateškoj važnosti jastrebarskog kotara i o mjerama koje treba poduzeti da bi se mogao spriječiti »razorni rad partizana« na tom području..... 69
1942, srpanj 29.
Izvještaj Štaba grupe kordunaških NOP odreda komandantu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske

0 pokretu neprijateljskih snaga u pravcu Žumberka 71
33. *1942, srpanj 31. Zagreb*
Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima 1 izdacima za srpanj 1942. godine 72
34. *1942, srpanj*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama diverzantske grupe Ivana Hariša na području Druge operativne zone..... 74
35. *1942, srpanj, Zagreb*
Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za srpanj 1942. godine..... 75
36. *1942, srpanj, Zagreb*
Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o izdacima za srpanj 1942. godine..... 76
37. *1942, srpanj, Zagreb*
Obračun Mjesnoga odbora Narodne pomoći za Zagreb upućen Pokrajinskome odboru Narodne pomoći za Hrvatsku o primicima i izdacima za srpanj 1942. godine..... 78
38. *1942, srpanj, kraj, Kalnik*
Izvještaj Petra Biškupa, politkomesara Bilogorske čete Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu na obnavljanju čete na Kalniku i održavanju veze s odborima za pomoć partizanima u Zagrebu..... 80
39. *1942, kolovoz 1.*
Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Karlovac Centralnome komitetu KPH o kretanju Udarnog bataljona Žumberačko-pokupskoga NOP odreda. ... 82
40. *1942, kolovoz 3. Zagreb*
Iz izvještaja Ive Lole Ribara Josipu Brozu Titu o stanju partijske organizacije u Zagrebu i na području zagrebačkoga, krapinskoga i varaždinskog okruga te sređivanju prilika u Drugoj operativnoj zoni NOP odreda Hrvatske..... 84
41. *1942, kolovoz 3. Zagreb*
Obavještenje Ive Lole Ribara Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o poduzetim mjerama za sređivanje organizacijskog stanja u Drugoj operativnoj zoni NOP odreda Hrvatske..... 88

42. *1942, kolovoz 3. Zagreb*
Pismo Ive Lole Ribara Centralnome komitetu KP Hrvatske o uspostavljanju izravne veze te o zadatku zbog kojeg je došao u Zagreb, stanju i sređivanju prilika u II operativnoj zoni te pružanju pomoći u radu partijskim organizacijama na tom terenu..... 89

43. *1942, kolovoz 4.*
Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o stanju i radu jedinica..... 92

44. *1942, kolovoz 4.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o političkoj situaciji, radu kotarskog komiteta i akcijama partizana na području kotara..... 95

45. *1942, kolovoz 4, Zagreb*
Smrtovnica Pokretnoga prijekog suda u Zagrebu kojom se predaju mrtva tijela devetorice strijeljanih rodoljuba iz jastrebarskoga i samoborskog kotara ... 98

46. *1942. kolovoz 5. Bjelovar*
Iz izvještaja Zapovjedništva 1. pješačke divizije Zapovjedništvu Prvoga domobranskog zbora o akcijama partizana u srpnju 1942. godine na području Moslavine..... 99

47. *1942. kolovoz 6.*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o vojno-političkoj situaciji, organizacijskom sređivanju i akcijama na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske..... 101

48. *1942. kolovoz 6.*
Izvještaj štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o zarobljavanju neprijateljske posade u Kalju.....106

49. *1942. kolovoz* 7. *Zagreb*
Naređenje Dragutina Sailia, rukovodioca Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Petru Biškupu da nastavi s povezivanjem i prikupljanjem kalničkih partizana, da ostane u vezi s OK KPH Varaždin i da Lazo Vračarić ne može imati nikakav komandni položaj u desetini ili vodu..... 107

50. *1942, kolovoz 9.*
Naredba br. 5, 6. i 7. Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o postavljanju Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda i rukovodstva Prvoga bataljona »Josip Kraš«..... 108
51. *1942, kolovoz 11.*
Obavjest Marka Belinića, politkomesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o potrebi populariziranja partizanskih akcija na području Druge operativne zone i o uspostavljenim vezama sa slovenskim partizanima 111
52. *1942, kolovoz 12.*
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Zagreb o uspostavljanju međusobnih veza . . 113
53. *1942, kolovoz 12. Zagreb*
Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za srpanj 1942. godine..... 114
54. *1942, kolovoz 12. Zagreb*
Obračun Mjesnoga odbora za otpremu ljudi Zagreb Pokrajinskom odboru Narodne pomoći o primicima i izdacima za otpremu ljudi iz Zagreba u partizane te broju i punktovima preko kojih su otpremani u srpnju 1942. godine..... 115
55. *1942, kolovoz 13.*
Naređenje Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu II operativne zone o preselenju Štaba zone na teritorij Žumberačko-pokupskoga NOP odreda, osnivanju bataljona na području Moslavine i kadrovskim promjenama komandnog kadra u Štabu zone..... 116
56. *1942, kolovoz 13.*
Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o zarobljavanju neprijateljske posade u Pisarovini..... 118
57. *1942, kolovoz 13.*
Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o akcijama Prve čete..... 119
58. *1942, kolovoz 13.*
Izvještaj Nikole Brezovića, sekretara Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina, Okružnome komitetu KPH Karlovac o rezultatu napada partizana na Pisarovinu i Pokupsko..... 122

59. *1942, kolovoz 13.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o radu kotarskog komiteta početkom kolovoza 1942. godine..... 125
60. *1942, kolovoz 14. Sisak*
Iz izvještaja Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije Vrhovnome oružničkom zapovjedništvu NDH o akcijama partizana na području sjeverozapadne Hrvatske potkraj srpnja i u prvoj polovini kolovoza 1942. godine..... 129
61. *1942, kolovoz 15.*
Izvještaj Dušana Čalića Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o provedenoj reorganizaciji partijskog rada i osnivanju novoga Okružnog komitetaKPH Čazma . . . 137
62. *1942, kolovoz 15.*
Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Karlovac Centralnome komitetu KP Hrvatske o partizanskim akcijama u Pokuplju..... 141
63. *1942, kolovoz 16.*
Uputstvo Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu grupe kordunaških NOP odreda za korištenje nastale situacije na teritoriju Žumberačko-pokupskoga NOP odreda i za osnivanje Prve kordunaške brigade. . . . 144
64. *1942, kolovoz 16.*
Izvještaj Centralnoga komiteta KP Hrvatske Centralnome komitetu KP Jugoslavije o pogibiji komandanta Žumberačko-pokupskoga NOP odreda..... 146
65. *1942, kolovoz 16.*
Upute Štaba Drage operativne zone NOP odreda Hrvatske Štabu Žumberačko-pokupskoga NOP odreda za vođenje akcija radi oslobođenja žumberačkog područja..... 147
66. *1942, kolovoz 16.*
Obračun Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za srpanj 1942. godine..... 149
67. *1942, kolovoz 16.*
Pismo Petra Biškupa, politkomesara Bilogorske partizanske čete, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu na okupljanju partizana bivše Kalničke partizanske čete . . . 150
68. *1942, kolovoz 17.*
Izvještaj načelnika Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske komandantu Glavnog štaba o situaciji na terenu

Žumberačko-pokupskoga NOP odreda..... 151
69. *1942, kolovoz 18.*
Iz izvještaja Štaba grupe kordunaških NOP odreda Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama izvedenim u Pokuplju od 10. do 16. kolovoza 1942. godine..... 153
70. *1942, kolovoz 19.*
Iz izvještaja Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o formiranju grupe pionira na području pisarovinskog kotara 155
71. *1942, kolovoz 20.*
Naredba br. 10 štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske za osnivanje Drugoga bataljona Žumberačko-pokupskoga NOP odreda..... 156
72. *1942, kolovoz 21. Zagreb*
Naređenje Ustaške nadzorne službe Župskoj redarstvenoj oblasti Bjelovar o postupku s komunistima..... 158
73. *1942, kolovoz 22.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o akcijama novoosnovanog bataljona u okolici Moslavačke gore..... 158
74. *1942, kolovoz 22.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnomu štabu NOP odreda Hrvatske o brojnom stanju partizana u Prvome bataljonu..... 162
75. *1942, kolovoz 22.*
Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o akcijama Treće čete bataljona »Josip Kraš«..... 163
76. *1942, kolovoz 22.*
Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu grupe kordunaških NOP odreda o napadu na Pribić..... 165
77. *1942, kolovoz 23. Zagreb*
Iz dnevnog izvješća Zapovjedništva Ustaške nadzorne službe o događajima na području Velike župe Prigorje i grada Zagreba..... 167
78. *1942, kolovoz 24.*
Obavijest Anke Berus, člana Biroa CK KPH, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu da se Ivo Marinković i Grga Jankes nalaze blokirani na Kozari, te da su pronašli specijalne kurire za prenošenje materijala iz Zagreba za partizane..... 168

79. *1942, kolovoz 24. Zagreb*
Iz zapisnika Zavoda za sudsku medicinu i kriminalistiku u Zagrebu o obdukciji tijela Dragice Končar..... 169
80. *1942, kolovoz 25. Zagreb*
Naredba br. 1 delegata Vrhovnoga štaba NOP i DV Jugoslavije Ive Lole Ribara Štabu II operativne zone NOP odreda Hrvatske o organizaciji partizanskih jedinica i štabova na teritoriju Druge operativne zone..... 171
81. *1942, kolovoz 25.*
Izvještaj Mike Špiljaka, političkog komesara VI bataljona Banijskoga NOP odreda komesaru Druge Operativne zone NOP odreda Hrvatske o vojno-političkoj situaciji na području sisačkoga i velikogoričkog kotara..... 174
82. *1942, kolovoz 25. Ozalj*
Izvještaj Razdjela financijalne straže Vivodina Povjereništvu rizničke straže Karlovac o planiranim akcijama partizana u Pokuplju i Žumberku..... 175
83. *1942, kolovoz 27.*
Obavijest Marka Belinića, političkog komesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Okružnome komitetu KPH Zagreb da udarne grupe koje osniva OK KPH Zagreb podpadaju pod Štab Moslavačkoga NOP odreda..... 177
84. *1942, kolovoz*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju organizacije NOP-a u pojedinim kotarima okruga..... 178
85. *1942, kolovoz 27. Zagreb*
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Varaždin u kojem se traži nastavak rada s rudarima i predlaže uspostava izravne veze s Međimurjem..... 180
86. *1942, kolovoz 28.*
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Čakovec Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu kroz proteklu godinu dana u Međimurju..... 182
87. *1942, kolovoz 29.*
Pismo Rade Bulata, oficira Glavnog štaba Hrvatske, Marku Beliniću, politkomesaru II operativne zone NOP odreda Hrvatske u kojemu ga upućuje da dođe u Štab Žumberačko-pokupskoga odreda na čiji teritorij prelazi Štab Druge operativne zone NOP odreda

Hrvatske 184
88. *1942, kolovoz 29. Sisak*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnome komitetu KPH Banija o stanju Partije, SKOJ-a, AFŽ i NOO te reorganizaciji u vojsci..... 185
89. *1942, kolovoz 29.*
Obavijest Pavla Lončara, sekretara OK KPH Zagreb, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji na terenu te o uspostavljanju veze s Bukovjem i Dugim Selom..... 187
90. *1942, kolovoz 29. Rim*
Telegram talijanske Vrhovne komande Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« da bude spremna da intervenira u slučaju nereda u Zagrebu ... 188
91. *1942, kolovoz 30. Zagreb*
Pismo Ive Lole Ribara Ivi Marinkoviću u kojem ga obavještava da je član Povjerenstva CK KPH u Zagrebu te da u svom radu obrati pažnju na rad zagrebačke mjesne organizacije i po svaku cijenu osigura provođenje partijske linije na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske..... 189
92. *1942, kolovoz 30. Zagreb*
Iz pisma Ive Lole Ribara Blagoju Neškoviću o političkoj situaciji u Zagrebu i Drugoj operativnoj zoni NOP odreda Hrvatske..... 190
93. *1942, kolovoz, kraj*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o svom radu na području okruga u drugoj polovini kolovoza 1942. godine..... 192
94. *1942, kolovoz, Zagreb*
Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za kolovoz 1942. godine 193
95. *1942, kolovoz, Zagreb*
Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o izdacima za kolovoz 1942. godine..... 194
96. *1942, kolovoz, Zagreb*
Obračun Mjesnoga odbora Narodne pomoći za Zagreb upućen Pokrajinskom odboru Narodne pomoći za Hrvatsku o primicima i izdacima za kolovoz 1942. godine..... 197

97. *1942, rujan, početak Zagreb*
Opći obračun Ive Lole Ribara o primicima i izdacima za razdoblje od 1. srpnja do 1. rujna 1942. godine . . . 198
98. *1942, rujan 1. Zagreb*
Oglas Zapovjedništva Ustaške nadzorne službe kojim se obznanjuje da je Pokretni prijeki sud zbog potpomaganja komunističke aktivnosti na smrt osudio Franju Ćopa, Anu Ločišnik, Ivana Cvirna, Kristinu Cvirn, Antoniju Gmaz, Tonku Ramšak, Dragutina Majetića, Mariju Dobrić, Slavka Vukića i Blanku Književić . . . 200
99. *1942, rujan 1. Zagreb*
Prijedlog Državnog tužiteljstva NDH da se za Milkom Kufrin raspiše tjeralica zbog širenja komunizma 201
100. *1942, rujan, početak*
Obračun Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za kolovoz 1942. godine..... 202
101. *1942, rujan 3.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o stanju i akcijama partizana na teritoriju Druge zone od 17. srpnja do kraja kolovoza 1942. godine..... 203
102. *1942, rujan 3.*
Izvještaj Štaba grupe kordunaških NOP odreda Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o napadu Prve kordunaške udarne brigade na Jastrebarsko. ... 211
103. *1942, rujan 3.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o situaciji na kotaru,
o radu na organiziranju narodnooslobodilačkih odbora,
o potrebi stvaranja partizanskog bataljona i o radu s omladinom i ženama..... 213
104. *1942, rujan 4.*
Zagreb
Iz izvještaja Transportne komande Zagreb Vojnotransportnom odjeljenju Jugoistok u Beču
o situaciji i aktivnosti partizana na željezničkim prugama sjeverozapadne Hrvatske u drugoj polovini kolovoza 1942. godine..... 218
105. *1942, rujan 5.*
Poziv Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda narodu Žumberka i okolice na borbu protiv fašizma . . 221
06. *1942, rujan 6.*

Obavijest Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o primitku poslanih materijala, o razlozima zašto u Glavni štab nije upućena Milka Kufrin, te o dolasku u Štab zone Ive Lole Ribara i Ivana Krajačića..... 224

107. *1942, rujan 6.*
Izvještaj Bogdana Crnobrnje, zamjenika komandanta Treće operativne zone, i Vicka Antića, komandanta Prvoga slavonskog NOP odreda, Štabu zone o napadu na naftne izvore u Gojilu..... 226

108. *1942, rujan 6.*
Kutina
Izvještaj Kotarske oblasti Kutina Velikoj župi Prigorje o uništenju petrolejskih izvora na Gojilu od strane partizana..... 229

109. *1942, rujan* 7.
Izvještaj Operativnoga Štaba NOP odreda Banija Štabu NOP odreda Banije o vojno-političkoj situaciji u Moslavini i akcijama od 30. kolovoza do 6. rujna 1942. godine..... 231

110. *1942, rujan 8.*
Iz izvještaja Štaba grupe kordunaških NOP odreda Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama pripadajućih mu jedinica u Pokuplju i Žumberku..... 238

111. *1942, rujan 9.*
Pismo Ive Lole Ribara Edvardu Kardelju u kojemu ga obavještava o svom dolasku u štab Žumberačko-pokupskog NOP odreda na putu za Glavni štab NOP odreda Hrvatske, odlaganju dolaska u Sloveniju, situaciji u Zagrebu kao i održanju međusobne veze te popratni dopis Marka Belinića, politkomesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske..... 243

112. *1942, rujan 9.*
Zapovijest Operativnog štaba slavonskih, banijskih i moslavačkih partizana na napad na Veliku Mlinsku..... 245

113. *1942, rujan 9. Samobor*
Izvještaj Izaslanstva zaštitnog redarstva za grad Zagreb i Veliku župu Prigorje iz Samobora Zaštitnom redarstvu za grad Zagreb i Veliku župu Prigorje u Zagrebu o kretanju »Vlade Popovića, člana CK KPH i izaslanika CK KPJ« iz Zagreba u Žumberak 247

8 7 5

114. *1942, rujan 10.*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama jedinica Prve i Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske 249

115. *1942, rujan 10. Zagreb*
Iz dnevnog izvještaja Ministarstva domobranstva NDH o jednom od prvih bombardiranja Zagreba od strane savezničkih aviona 252

116. *1942, rujan 12. Zagreb*
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnom komitetu KPH Krapina o pitanju Centralnog odbora NOF-a, novim članovima okružnog komiteta te o uspostavljanju i učvršćenju veza 252

117. *1942, rujan 12.*
Izvještaj Štaba Moslavačko-sisačkog bataljona Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o stanju u odredu i izvršenim akcijama 253

118. *1942, rujan 12.*
Iz izvještaja Štaba NOP odreda Banije Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o diverzijama na pruzi Beograd—Zagreb 255

119. *1942, rujan 14.*
Obavijest Kotarskoga komiteta KPH Sisak Kotarskome komitetu KPH Velika Gorica o skorom potpadanju dvaju komiteta pod isti Okružni komitet i potrebi održavanja redovnih veza 256

120. *1942, rujan 14. Ostrožin*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o vojno-političkoj situaciji, formiranju Drugoga bataljona Žumberačko--pokupskoga NOP odreda i radu Partije na području pisarovinskog kotara 257

121. *1942, rujan druga polovina*
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Čakovec Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu u kolovozu i u prvoj polovini rujna 1942. godine 259

122. *1942, rujan 16. Zagreb*
Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za kolovoz 1942. godine 261

123. *1942, rujan 16. Sisak*
Iz izvještaja Zapovjedništva 1. oružničke pukovnije

Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu NDH o akcijama partizana na području Zagreba te u Pokuplju i Moslavini krajem kolovoza te početkom rujna 1942. godine..... 263
124. *1942, rujan 17.* Iz izvještaja Štaba grupe kordunaških NOP odreda Štabu Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske o napadu na željezničku stanicu Ozalj i Kamanje te oružničku stanicu Zaluka i Ozalj..... 266
125. *1942, rujan 18. Sisak* Dnevno izvješće Zapovjedništva I. domobranskog zbora Glavnom stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na Kloštar Podravski i Pitomaču..... 269
126. *1942, rujan 19.* Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o organizacijskom stanju i radu organizacija KPH, SKOJ-a, AFŽ, i NOO..... 271
127. *1942, rujan 22.* Naredba br. 16 Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske za osnivanje Kalničkog bataljona..... 274
128. *1942, rujan 22.* Obavijest Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o uspostavljanju granice s Drugom operativnom zonom, o vraćanju Bilogorske čete Drugoj zoni i o uključivanju Banijske proleterske čete u sastav Sedme NO brigade . . 276
129. *1942, rujan 22.* Obavijest Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Joži Horvatu, političkom komesaru Kalničkog bataljona 0 poduzetim mjerama za oživljavanje NOP-a i borbe u sjevernom i sjevero-istočnom dijelu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske..... 278
130. *1942, rujan 22.* Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Karlovac o formiranju I i II bataljona, te o formiranju bataljonskog biroa u 1 bataljonu..... 279
131. *1942, rujan 22.* Izvještaj Operativnog štaba Štabu NOP odreda Banije o stanju i borbama banijskih jedinica na terenu Moslavine i Bilogore..... 281
132. *1942, rujan 23.* Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske

Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama jedinica Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske . . 287
133. *1942, rujan 23.*
Iz izvještaja Štaba Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o situaciji u Moslavini, Bilogori i Podravini i akcijama izvršenim na tom području u prvoj polovini rujna 1942. godine..... 290
134. *1942, rujan 24.*
Obračun Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za kolovoz 1942. godine..... 294
135. *1942, rujan 26.*
Pismo Anke Berus, člana Biroa CK KPH, Dragutinu Sailiu, rukovodiocu Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, da se rezervira kanal preko Kotarskog komiteta KPH Sisak i Okružnog komiteta KPH Banija »samo za poštu CK«, obavještavajući ga da su doputovali Ivo Lola Ribar, Ivan Krajačić i Marko Belinić, te da i Saili, sada kada je stigao Ivo Marinković, treba da dođe na oslobođeni teritorij..... 294
136. *1942, rujan 26. Zagreb*
Oglas Zapovjedništva Ustaške nadzorne službe o osudi na smrt, od strane Prijekoga suda u Zagrebu, i strijeljanju Alojza Benčića, Ivana Gudlina, Anke Ljubić, Ivana Grgurića i Franje Fabijančića..... 295
137. *1942, rujan 27. Zagreb*
Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Moslavačko-sisačkog bataljona u kojemu obavještava o pripremama neprijatelja za napad na partizane na liniji Karlovac—Jaska—Pisarovina..... 297
138. *1942, rujan 27.*
Obavijest Štaba Prvoga moslavačkog bataljona Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske da još nisu primili rješenja o novoj komandi bataljona 298
139. *1942, rujan 28.*
Izvještaj Prvog moslavačkog bataljona Štabu II operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama na željezničku prugu kod Kletišta, na petrolejske izvore Gojilo i na Malu Mlinsku..... 299
140. *1942, rujan 28. Zagreb*
Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnom komitetu KPH Bjelovar o predstojećoj reorganizaciji

OK KPH Bjelovar..... 300
141. *1942, rujan 28.*
Izvještaj Pavla Lončara, sekretara Okružnog komiteta KPH Zagreb, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o situaciji na području stubičkoga, velikogoričkoga, zelinskoga i zagrebačkog kotara..... 301
142. *1942, rujan 29. Zagreb*
Ustaška nadzorna služba šalje Državnom izvještajnom i promičbenom uredu zahtjev Glavnog stožera domobranstva NDH o potrebi pojačanja propagande na području Žumberka radi dugog boravka partizana na tom području..... 303
143. *1942, rujan Zagreb*
Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o izdacima za rujan 1942. godine..... 304
144. *1942, listopad 1. Zagreb*
Iz izvještaja Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o osnivanju i radu Povjerenstva od 21. VI do 1. X 1942. godine..... 306
145. *1942, listopad 1. Zagreb*
Izvještaj Zapovjedništva ustaške vojnice Glavnom stožeru domobranstva NDH o borbama na području Žumberka..... 312
146. *1942, listopad 2.*
Okružnica Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske upućena Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu i Povjerenstvu CK KPH za Slavoniju, Pokrajinskom komitetu KPH za Dalmaciju i svim okružnim komitetima u Hrvatskoj..... 313
147. *1942, listopad 2.*
Upute Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske političkim komesarima operativnih zona o propagandnom radu putem štampe..... 315
148. *1942, listopad 2. Zagreb*
Upute Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Mjesnom komitetu KPH Čakovec za daljirad..... 316
149. *1942, listopad 2.*
Okružnica Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku upućena svim skojevskim rukovodstvima i organizacijama u partizanskim jedinicama o glavnim zadacima i o sektorima rada organizacija isvih skojevaca.....320

150. *1942, listopad 2.*
Iz izvještaja Povjerenstva Centralnog komiteta KPH za Slavoniju Centralnom komitetu KP Hrvatske o stanju organizacije KPH na području okruga Bjelovar..... 324
151. *1942, listopad 2.*
Pismena informacija Ivana Božičevića Povjerenstvu CK KPH za Slavoniju o nekim nesporazumima između njega i rukovodioca Moslavačke partizanske čete.....325
152. *1942, listopad 2.*
Obračun Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CKKPH za Slavoniju za rujan 1942. godine.....329
153. *1942, listopad 2.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o političkoj situaciji na terenu, o radu na osnivanju narodnooslobodilačkih odbora i o radu s omladinom i ženama 330
154. *1942, listopad 3. Zagreb*
Obračun Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o izdacima i primicima za rujan 1942. dogine.....333
155. *1942, listopad 3.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o stanju u Žumberku poslije neprijateljske ofenzive i o borbama za vrijeme njena trajanja..... 334
156. *1942, listopad 4.*
Izvještaj Marka Belinića, zamjenika političkog komesara Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Centralnom Komitetu KP Hrvatske o putu iz Korduna do Žumberka političkoj situaciji u Žumberku nakon neprijateljske ofenzive, o političkom radi i rezultatima izbora na tom području.....338
157. *1942, listopad 4.*
Obavijest Marka Belinića, zamjenika političkog komesara Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Centralnom komitetu KP Hrvatske o međusobnim odnosima članova Štaba zone.....342
158. *1942, listopad 4.*
Obračuni Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o primljenom i utrošenom novcu te članarini za kolovoz i rujan

m

1942. godine.....343
159. *1942, listopad 6.*
Iz izvještaja Štaba Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o borbama i akcijama podređenih jedinica u Pokuplju i na Žumberku u rujnu i listopadu 1942. godine.....345
160. *1942, listopad, početak*
Izvještaj partijske ćelije Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Centralnome komitetu KPH Hrvatske o svom radu početkom listopada 1942. godine.....347
161. *1942, listopad* 7.
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o političkoj situaciji i borbama na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske.....350
162. *1942, listopad 8. Perna*
Izvještaj zamjenika komandanta Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu o obilasku Drugoga bataljona Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.....359
163. *1942, listopad 8.*
Iz pisma Dušana Čalića Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu organizacija KPH na području okruga Čazma i Bjelovar.....361
164. *1942, listopad 8. Sisak*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnome komitetu KPH Banije o promjenama koje su nastale na terenu i održavanju veza s ostalim susjednim komitetima KP Hrvatske 363
165. *1942, listopad 8.*
Izvještaj Štaba Prvoga moslavačkog NOP odreda Štabu Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama izvršenima od 9. IX do 5.X1942.godine 365
166. *1942, listopad 8. Zagreb*
Izvještaj Emila Turka. agenta Zaštitnog redarstva za grad Zagreb i Veliku župu Prigorje upućen Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe o završetku postupka i prijedlozima kazni za 15 aktivista i suradnika NOP-a sa područja Žumberka.....368
167. *1942, listopad 10.*
Izvještaj sekretara Bataljonskoga biroa »Josip Kraš« Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o partijskom radu i akcijama

bataljona..... 370
168. *1942, listopad 11.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o ustaškoj ofenzivi na Žumberak..... 371
169. *1942, listopad 11.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o jačini neprijateljskih posada na terenu Žumberačko-pokupskog NOP odreda.....377
170. *1942, listopad 11.*
Izvještaj Večeslava Holjevca, političkog komesara Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Centralnome komitetu KP Hrvatske o vojnoj i političkoj situaciji na Žumberku..... 379
171. *1942, listopad 12.*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnom štabu NOP i DV Jugoslavije o partizanskim akcijama na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske u drugoj polovini rujna 1942. godine..... 382
172. *1942, listopad 12.*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji na području okruga..... 383
173. *1942, listopad 13. Zagreb*
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Birou CK KP Hrvatske o potrebi za rukovodećim kadrovima u Zagrebu i pregovorima s grupom HSS-ovaca.....385
174. *1942, listopad 14.*
Izvještaj Bataljonskog biroa Prvoga partizanskog narodno-oslobodilačkog udarnog bataljona Hrvatske Okružnome komitetu KPH Pokuplje o stanju partijske organizacije, akcijama i suzbijanju neprijateljske ofenzive na Žumberku.....387
175. *1942, listopad 14. Zagreb*
Veliki župan župe Prigorje obavještava Prvi domobranski zbor o kretanju partizana na području Donje Stubice i nasiljima domobrana u selu Oborovo.....390
176. *1942, listopad 15.*
Zapisnik sa konstituirajućeg sastanka Okružnoga komiteta KPH Pokuplje i podjeli terena i rasporedu kadrova i zadataka..... 391

177. *1942, listopad 15. Popovača*
Izvještaj Stožera Prve gorske divizije Glavnom stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na Čazmu..... 394
178. *1942, listopad, sredina*
Obavijest Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Bataljonskom birou bataljona »Josip Kraš« o formiranju Okružnog komiteta Pokuplje i o potpadanju partijske organizacije tog bataljona pod taj Okružni komitet.....395
179. *1942, listopad, druga polovina*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH za Zagreb o stanju veza i radu na organiziranju Kalničkog NOP odreda..... 397
180. *1942, listopad, druga polovina*
Izvještaj Jure Pukleka, organizacionog sekretara OK KPH Varaždin Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu o gubitku veza sa svima osim s četom Žumberačkog NOP odreda upućenom iz Žumberka preko Hrvatskog zagorja na Kalnik..... 398
181. *1942, listopad 17.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o događajima na području kotara od 10. do 17. listopada 1942. godine 399
182. *1942, listopad 17, Zagreb*
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Bjelovar Zapojedništvu Ustaške nadzorne službe o tome da su se partizani pojavili u okolici Bjelovara s namjerom da ga napadnu.....401
183. *1942, listopad 17.*
Iz izvještaja talijanske Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« Vrhovnoj komandi o poduzimanju operacije na području Gorjanci—Žumberak.....402
184. *1942, listopad 18.*
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda upućenog Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o napadu na Čazmu i o drugim manjim akcijama Odreda..... 403
185. *1942, listopad 19.*
Iz Naredbe br. 22 Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske povodom pogibije Franje Ogulinca Selje i o pohvali

Prvoga proleterskog udarnog bataljona Hrvatske
za postignute uspjehe u borbi na Žumberku.....404
186. *1942, listopad 19.*
Iz izvještaja Štaba Treće operativne zone NOP
odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske
o osnivanju Kalničkoga NOP bataljona..... 405
187. *1942, listopad 19.*
Izvještaj Štaba bataljona »Josip Kraš« Okružnome komitetu
KPH Pokuplje o stanju partijske organizacije i o
akcijama bataljona..... 407
188. *1942, listopad 19.*
Obavijest Štaba 2. bataljona Žumberačko-pokupskoga
NOP odreda Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske
0 otežanim vezama zbog neprijateljskih ofanziva na
Žumberak uz molbu da im se dostavi ako je moguće
1 puškomitraljez i 35 pušaka pošto imaju 40 partizana iz
Zagreba i iz nekih sela koji se bez oružja..... 409
189. *1942, listopad 19. Bjelovar*
Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti Bjelovar
Zapovjedništvu Ustaške nadzorne službe o napadu
partizana na Kloštar i Pitomaču i sukobu s njima u selu
Oštri Zid 410
190. *1942, listopad 20.*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske
Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama
jedinica na području Druge operativne zone NOP
odreda Hrvatske u prvoj polovini listopada
1942. godine.....412
191. *1942, listopad 20.*
Pismo Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu
CK KPH u Zagrebu o prekinutim vezama s
Moslavačko-sisačkim NOP odredom.....414
192. *1942, listopad 20.*
Iz izvještaja Štapske ćelije Žumberačko-pokupskoga
NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje
o neprijateljskoj ofenzivi na Žumberak i
akcijama odreda.....416
193. *1942, listopad 21.*
Izvještaj Pavla Gregorića, rukovodioca Povjerenstva
CK KPH za Slavoniju, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu
o osnivanju Okružnoga komiteta KPH Bjelovar i
kotarskih komiteta Đurđevac i Bjelovar..... 417
194. *1942, listopad 21.*

Iz dopunskog izvještaja Štaba Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o borbama na području Moslavine i Podravine jedinica Prve, Druge i Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske.....41

195. *1942, listopad 21. Zagreb*
Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za listopad 1942. godine.....J 42

196. *1942, listopad 22.*
Upute Marka Belinića, zamjenika politkomesara štaba II operativne zone NOP odreda Hrvatske, Okružnome komitetu KPH Varaždin za okupljanje partizanskih grupa na tom području u četu, koja treba da se poveže sa Kalničkim NOP odredom.....42

197. *1942, listopad 22.*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje o Sastanku OK na kojem se raspravljalo o političkom radu u općini Radatović i o vojno-političkom stanju u Proleterskom bataljonu i bataljonu »Josip Kraš«..... 42(

198. *1942, listopad 22.*
Obavijest Kotarske oblasti u Kutini Velikoj župi Prigorje o osobama koje su iz Srpskoga Selišta pobjegle u partizane, uz molbu da se za istima raspiše potraga..... 428

199. *1942, listopad 23.*
Izvještaj Marka Belinića, zamjenika političkog komesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o osnivanju Kalničkoga NOP odreda.....430

200. *1942, listopad 23.*
Izvještaj Marka Belinića, zamjenika političkog komesara Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Centralnome komitetu KPH o radu na formiranju Okružnog komiteta KPH za Pokuplje, o radu Okružnog komiteta KPH za Zagreb i partizanskim akcijama u Zagorju.....431

201. *1942, listopad 24.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta SKOJ-a Sisak Okružnom komitetu SKOJ-a Banija o upućenoj članarini.....434

202. *1942, listopad 26.*
Izvještaj Bataljonskog biroa bataljona »Josip Kraš«

Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na terenu sela Grič, Tomaševci, Sopote, Cernik i Sošice..... 435
203. *1942, listopad 27.*
Izvještaj Štaba Žumberačko-pokupskoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o izvršenim akcijama od 21. do 27. listopada 1942. godine..... 436
204. *1942, listopad 27.*
Obavijest Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Karlovac o upućivanju na kurs Mare Stupljanac, Bare Mikulić i Kate Grbinić..... 439
205. *1942, listopad 27.*
Zapovijest Komande divizije »Lombardia« dostavljena Komandi ustaških jedinica koje sudjeluju u operaciji »Gorjanci« o fazama aktivnosti jedinica u toku operacije.....440
206. *1942, listopad 28.*
Naređenje Centralnoga komiteta KPH Okružnome komitetu KPH Banija da kontroliraju redovito funkcioniranje ilegalnih partijskih veza koje idu preko Kotarskoga komitetaKPH Sisak . . . 4 4 1
207. *1942, listopad 29.*
Izvještaj Operativnoga štaba Pete i Sedme NO brigade zamjeniku komandanta Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske o napadu na željezničku stanicu Majur i stražare između Majura i Sunje.....442
208. *1942, listopad 29.*
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda upućen Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama izvršenim od 22. do 29. listopada 1942. godine.....443
209. *1942, listopad 29. Sisak*
Iz izvještaja Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o partizanskom napadu na Brezovicu kod Zagreba..... 445
210. *1942, listopad 29.*
Zapovijest sa prilozima Komande divizije »Lombardia« za operaciju Gorjanci upućeni Generalštabu talijanske vojske radi uvida i praćenja operacije..... 446
211. *1942, listopad 30.*

Izvještaj Milutina Baltića, člana Pokrajinskog komiteta SKOJ-a za Hrvatsku, Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o stanju skojevske organizacije na području pisarovinskog kotara.....455
212. *1942. listopad 30. Zagreb* Pismo Štefice Šantić Matijašević iz zatvora Prijekog suda u Zagrebu upućeno rodbini o svom hapšenju i boravku u zatvoru.....456
213. *1942, listopad 31.* Poziv Okružnoga komiteta KPH Krapina seljacima i omladini Hrvatskog zagorja da stupe u narodnooslobodilačku vojsku.....458
214. *1942, listopad 31.* Izvadak iz Dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« upućenoga Generalštabu talijanske vojske o akcijama i situaciji na području Žumberka i Gorjanaca.....461
215. *1942, listopad Zagreb* Obračun Pokrajinskoga odbora Narodne pomoći za Hrvatsku Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za listopad 1942. godine.....463
216. *1942, listopad Sisak* Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnome komitetu KPH Banija o političkoj situaciji i stanju partijske organizacije u kotaru.....464
217. *1942, listopad* Obračun Mjesnoga odbora Narodne pomoći za Zagreb upućen Pokrajinskome odboru Narodne pomoći za Hrvatsku o primicima i izdacima za listopad 1942. godine.....469
218. *1942, listopad* Popis drugarica i drugova koji su listopada 1942. godine prešli iz Zagreba u partizane te iz bataljona „Kljuka" upućeni OK KPH Karlovac na dalji raspored . . 470
219. *1942, studeni 1.* Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama na području sjeverozapadne Hrvatske.....476
220. *1942, studeni 1.* Izvadak iz Dnevnika Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« o daljem toku akcija u operaciji »Gorjanci«..... 477

221. *1942, studeni 1. Zagreb*
Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva ustaške vojnice Glavnom stožeru domobranstva NDH o borbama na Žumberku.....479
222. *1942, studeni 2. Zagreb*
Obračun Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za listopad1942. godine.....480
223. *1942, studeni 2. Donja Kupčina*
Izvještaj Štaba Prvoga proleterskog bataljona Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o borbi kod Oštriža 482
224. *1942, studeni 3.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Sisak Okružnome komitetu KPH Banija o organizacijskom stanju i radu organizacija KPH i SKOJ-a.....485
225. *1942, studeni 3.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnom komitetu KPH Karlovac o pregovorima s nekim HSS-ovcima na području kotara..... 489
226. *1942, studeni 4.*
Naredba br. 23 Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o osnivanju Trinaeste NOU brigade Hrvatske..... 491
227. *1942, studeni, početak*
Pisma Aleksandre Ljubić iz zatvora Pokretnoga prijekog suda u Zagrebu upućena rodbini..... 492
228. *1942, studeni 4.*
Izvještaj Prve pješačke divizije Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na Đurmanec.....493
229. *1942, studeni 5. Zagreb*
Izvještaj Vrhovnoga oružničkog zapovjedništva Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na stražu kod Stružca.....494
230. *1942, studeni 5. Bjelovar*
Izvještaj Prve pješačke divizije Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na željezničku stanicu Lepavina.....495
231. *1942, studeni 5. Zagreb*
Izvještaj Zapovjedništva Ustaške nadzorne službe Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na domobrane „častne radne službe" u selu Martijanec.....496

232. *1942, studeni 6.*
Izvještaj Štaba Pete NO brigade Hrvatske Štabu Prve operativne zone Hrvatske o napadu na Sunju..... 497
233. *1942, studeni 6. Zagreb*
Izvještaj Prve željezničke stražarske bojne Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na domobranski vlak između Sunje i Blinjskog Kuta..... 500
234. *1942, studeni* **7.**
Proglas Centralnoga komiteta KP Hrvatske upućen hrvatskome i srpskome narodu u Hrvatskoj u povodu 25. godišnjice oktobarske revolucije s pozivom u narodnooslobodilačku borbu..... 501
235. *1942, studeni* **7.**
Proglas Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku omladini Hrvatske u povodu 25. godišnjice oktobarske revolucije s pozivom u narodnooslobodilačku borbu..... 508
236. *1942, studeni 7.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o toku neprijateljske ofenzive na sektoru Žumberka te o rasporedu neprijateljskih snaga u Žumberku i Pokuplju..... 512
237. *1942, studeni, 7. Zagreb*
Zapisnik sa sastanka logornika Velike župe Prigorje proslijeđen od Glavnoga ustaškog stana Glavnome ravnateljstvu za promičbu o djelovanju partizana i pojačanoj aktivnosti HSS-a na području Velike župe..... 515
238. *1942, studeni* **7.** *Sisak*
Izvještaj Hrvatskoga ustaškog logora Sisak Glavnnome ustaškom stanu o kretanju partizana na području sisačkog kotara od 30. listopada do 6. studenog 1942. godine..... 519
239. *1942, studeni 8.*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOP i DV Jugoslavije o akcijama podređenih jedinica na području Banije i Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske..... 521
240. *1942, studeni 9. Međimurje*
Pozdravni brzojav međimurskih radnika i seljaka Vrhovnom komandantu NOP i DVJ drugu Titu prilikom proslave 25. godišnjice oktobarske revolucije..... 525

241. *1942, studeni 10.*
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama izvedenima od 28. listopada do 4. studenog 1942. godine.....526
242. *1942, studeni 10.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o talijanskoj i ustaškoj ofenzivi u kotarima Pisarovina i Jastrebarsko.....527
243. *1942, studeni 10. Zagreb*
Popratni dopis Pokretnoga prijekog suda u Zagrebu Ustaškoj nadzornoj službi uz ovjerovljeni prijepis osude nad Marijom Gazić i Aleksandrom Ljubić koje su osuđene na smrt te 9. XI 1942. godine strijeljane.....529
244. *1942, studeni 10.*
Zahtjev komande Petoga armijskog korpusa da se ustaškim jedinicama duž željezničke pruge Karlovac-Zdenčina i Karlovac-Metlika dodijeli oružje i oprema i odgovor s primjedbama Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«..... 532
245. *1942, studeni 10.*
Izvještaj ustaškog pukovnika Jure Francetića Ministarstvu domobranstva NDH o rezultatima ustaško-domobranske ofenzive na području Kalnika.....534
246. *1942, studeni 11.*
Izvještaj Marka Belinića, politkomesara Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o borbama na Žumberku i provedenoj organizaciji Trinaeste udarne brigade »Josip Kraš«.....535
247. *1942, studeni 11.*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Centralnome komitetu KPH o radu u rujnu, o stanju organizacija KPH, NOO, SKOJ-a i AFŽ na kotarima okruga te o raspoloženju naroda.....537
248. *1942, studeni 11.*
Iz izvještaja Ivana Hariša, šefa diverzantske sekcije Glavnog štaba NOP odreda Hrvatske, o uništenju neprijateljskog transportnog vlaka kod Popovače..... 541
249. *1942, studeni 11. Varaždin*

Izvještaj Zapovjedništva mjesta Varaždin Glavnom stožeru ministarstva domobranstva NDH o sastanku s mađarskim vlastima u vezi međusobne suradnje na suzbijanju partizanske aktivnosti..... 542
250. *1942, studeni 12.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o prestanku neprijateljske ofenzive u Pokuplju..... 544
251. *1942, studeni 12. Zagreb*
Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova Ministarstvu narodne prosvjete NDH o pojavi i kretanju partizana na Kalniku.....545
252. *1942, studeni 12. Sisak*
Izvještaj Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Glavnom stožeru Ministarstva domobranstva NDH o sabotaži na željezničkoj pruzi kod Male Subotice u Međimurju..... 550
253. *1942, studeni 13.*
Naredba Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Štabu Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« o pripremi brigade za prijelaz preko Kupe.....551
254. *1942, studeni 13.*
Iz Naredbe br. 7 Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske štabovima Kalničkoga i Moslavačkog NOP odreda te Štabu Trinaeste NOU brigade o osnivanju Kalničkog NOP odreda i postavljanju komandnog kadra..... 552
255. *1942, studeni 13.*
Obračun Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za listopad 1942. godine.....553
256. *1942, studeni 14.*
Iz izvještaja Centralnoga komiteta KP Hrvatske Centralnome komitetu KP Jugoslavije o razvoju ustanka i radu partijske organizacije na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske..... 554
257. *1942, studeni 15. Daruvar*
Iz izvještaja Zapovjedništva Prve gorske divizije Operativnom odjelu Glavnog stožera domobranstva NDH o čišćenju područja Moslavine od partizana 556
258. *1942, studeni 17.*
Izvadak iz Dnevnika Više komande oružnih snaga »Slovenija-Dalmacija« o preuzimanju komande nad

ustaško-domobranskim jedinicama na području Žumberka i Karlovca, napadu partizana na Sv. Janu i razgovorima za poduzimanje ofanzive..... 557

259. *1942, studeni 17. Zagreb*
Izvještaj Zapovjedništva ustaške vojnice Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na neprijateljsku posadu u Sv. Jani i o reakciji ustaša 558

260. *1942, studeni 18.*
Zapovijest Štaba Sedme NO brigade Prvom, Drugom i Trećem bataljonu za napad na Blinjski Kut..... 559

261. *1942, studeni 18.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o stanju u Pokuplju u vrijeme i poslije talijansko-ustaške ofenzive i o napadu na neprijateljsko uporište Sveta Jana..... 561

262. *1942, studeni 18.. Zagreb*
Iz dnevnog izvještaja Vrhovnoga oružničkog zapovjedništva Glavnome stožeru domobranstva NDH o tome da su partizani zauzeli uporište Sv. Janu te željezničke postaje Cerje Tužno i Rasinju..... 566

263. *1942, studeni 19.*
Zapisnik sa sjednice Okružnoga komiteta KPH Čazma upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju organizacije KPH na okrugu..... 568

264. *1942, studeni 19. Zagreb*
Obračun Mjesnoga komiteta KPH Zagreb upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za studeni 1942. godine..... 572

265. *1942, studeni 19.*
Izvještaj Aleksandra Šohorca, sekretara ćelije Agitpropa Žumberačko-pokupskog NOP odreda, Okružnome komitetu Pokuplje o obilasku terena Jelenića, Delivuka, Šimraka i Šabatovića..... 574

266. *1942, studeni 19. Sisak*
Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnom stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na domobransko-njemačku posadu u Blinjskom Kutu i željezničku prugu Caprag—Sunja 576

267. *1942, studeni 20.*
Iz izvještaja Štaba Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o vezi s Drugom operativnom zonom..... 577

268. *1942, studeni 20.*
Izvještaj Milke Kufrin Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o svom radu među omladinom, njenom raspoloženju i organiziranosti na Žumberku i u Trinaestoj NOU brigadi »Josip Kraš«..... 580
269. *1942, studeni 20. Varaždin*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama Zagorskoga i Kalničkoga NOP odreda te međimurske diverzantske grupe..... 581
270. *1942, studeni 20. Varaždin*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o organizacijskom stanju i radu partijskih organizacija, na području okruga Varaždin..... 582
271. *1942, studeni 20.*
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o nekim akcijama odreda i ofenzivi neprijatelja na području Moslavine..... 585
272. *1942, studeni 20.*
Izvještaj Štaba moslavačkoga NOP odreda Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu i stanju partijske organizacije u odredu..... 587
273. *1942, studeni 20. Sisak*
Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Ministarstvu domobranstva NDH o organizacijskom stanju i akcijama partizanskih jedinica na području sjeverozapadne Hrvatske..... 590
274. *1942, studeni 20. Karlovac*
Iz tjednog izvještaja Velike župe Pokuplje Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH o situaciji na području Župe od 8. do 21. studenog 1942. godine 594
275. *1942, studeni 20. Zagreb*
Izvještaj Prve željezničke stražarske bojne Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na posadu u Blinjskom Kutu i o diverzijama na pruzi Sunja—Sisak..... 597
276. *1942, studeni 20. Jastrebarsko*
Izvještaj Kotarske oblasti Jastrebarsko Županskoj redarstvenoj oblasti Karlovac o napadu partizana na posadu u Sv. Jani..... 598
277. *1942, studeni, druga polovina*

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o brojnom stanju članova KPH na području Okružnoga komiteta te o prikupljenoj partijskoj članarini i prilozima narodnooslobodilačkog fonda..... 603

278. *1942, studeni 21.*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOP odreda Hrvatske Vrhovnome štabu NOV i PO Jugoslavije o akcijama partizanskih jedinica na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske.....605

279. *1942, studeni 21.*
Izvještaj Štaba Sedme NO brigade Glavnom štabu NOP odreda Hrvatske o napadu na neprijateljsko uporište Blinjski Kut..... 606

280. *1942, studeni 21.*
Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda komesarima bataljona o potrebi raskrinkavanja izdajničke uloge četnika Držae Mihailovića..... 608

281. *1942, studeni 21. Zagreb*
Obavijest Ustaške nadzorne službe Glavnom stožeru Ministarstvu domobranstva NDH o rušenju željezničke pruge na tri mjesta u Međimurju i hapšenju poznatih komunista u vezi s tim.....613

282. *1942, studeni 22.*
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o političkom stanju i radu u odredu i naterenu..... 614

283. *1942, studeni 22.*
Obavijest Ivana Božičevića, sekretara OK KPH Bjelovar, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o formiranju KK KPH Križevci i mogućnosti prebacivanja drugova iz Zagreba na Kalnik, uz molbu da se za partijsku jedinicu Kalničkog NOP odreda pošalje, prema popisu, potreban partijski materijal..... 615

284. *1942, studeni 22. Bjelovar*
Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Ministarstvu domobranstva NDH o napadu partizana na teretni i putnički vlak na pruzi Križevci—Bjelovar.....617

285. *1942, studeni 22. Zagreb*
Izvještaj Zapovjedništva Zagrebačke ustaške posadne bojne Ustaškom posadnom zapovjedništvu u Zagrebu o borbi s partizanima kod NovogSela na Žumberku 618

286. *1942, studeni 23.*
Uputstvo Štaba Moslavačkoga NOP odreda komesarima bataljona i četa o radu komesara bataljona i četa u odredu.....
287. *1942, studeni 23.*
Pismo Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o nekim akcijama i stanju u odredu i na terenu.....
288. *1942, studeni 23. Budimpešta*
Naređenje načelnika Generalštaba mađarske kraljevske vojske svom Prvome odjeljenju da se na teritoriju Međimurja organizira preventivna izviđačka služba pod jedinstvenim rukovođenjem.....
289. *1942, studeni 24.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i akcijama partizana na području pisarovinskog kotara.....
290. *1942, studeni 25.*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju i radu organizacija KPH na kotarima Ludbreg, Ivanec, Koprivnica i Novi Marof, te o partizanskim akcijama na tom području.....
291. *1942, studeni 25.*
Izvještaj Ignaca Pipića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplja, Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i radu na osnivanju organizacija KPH u selima Sv. Nedjelja, Stupnik i Horvati.....
292. *1942, studeni 25. Zagreb*
Izvještaj državnog vođe rada NDH Ministarstvu domobranstva o napadu partizana na domobransku posadu u Velikom Bukovcu.....
293. *1942, studeni 26.*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju i radu organizacija KPH na području kotara.....
294. *1942, studeni 28, Zagreb*
Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu OK KPH Bjelovar o primitku njegove pošte i o materijalu koji im šalju te o tome da im trenutno ne mogu poslati stroj za umnožavanje, kao i o tome da imaju redovne i stalne veze sa Štabom II operativne zone NOP

odreda Hrvatske..... 637
295. *1942, studeni 30.*
Iz izvještaja Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o akcijama Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« od 15. do 29. studenog 1942. godine.....638
296. *1942, studeni 30.*
Pismo Štaba Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske Štabu Kalničkoga NOP odreda o potrebi uspostavljanja čvrste veze i nekim akcijama slavonskih jedinica.....640
297. *1942, studeni 30.*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KPH o situaciji na području kotara Samobor, Pisarovina, Velika Gorica, Jastrebarsko i Žumberak.....642
298. *1942, studeni 30.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji te formiranju i radu NOO-a u općinama Radatović i Sošice.....647
299. *1942, studeni*
Okružnica Povjerenstva Pokrajinskog odbora Narodne pomoći u Zagrebu svim okružnim, mjesnim i rajonskim odborima o potrebi reorganiziranja odbora Narodne pomoći i proširenju djelokruga njihovog rada.....649
300. *1942, studeni*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu partijskih jedinica u Kalničkome NOP odredu.....651
301. *1942, studeni*
Proglas Okružnoga komiteta KPH Zagreb »svim rodoljubima zagrebačke okolice« kojim ih se poziva pod oružje i u borbu protiv okupatora i njihovih domaćih izdajnika.....652
302. *1942, prosinac 1.*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Vrhovnome štabu NOV i PO Jugoslavije o akcijama na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske . . 655
303. *1942, prosinac 1.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama podređenih jedinica na području Zone.....658

304. *1942, prosinac 1.*
Saopćenje Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o borbama hrvatskih i slovenskih partizana protiv bjelogardista, Talijana i četnika u Suhoru..... 660
305. *1942, prosinac 1. Križevci*
Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke pukovnije Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu ustaško-domobranskih snaga na Kalnik..... 663
306. *1942, prosinac 2. Zagreb*
Iz izvještaja Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KPH o popunjavanju Povjerenstva i o potrebi upućivanja jačih partizanskih snaga u kotareve Bjelovar, Đurđevac i Križevce..... 664
307. *1942, prosinac 2.*
Naredba br. 8 Štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Trinaeste NOU brigade o formiranju Komande Žumberačkog područja..... 665
308. **1***1942, prosinac*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o započetoj neprijateljskoj ofenzivi zbog čega nije mogao biti održan plenum Okružnoga komiteta.....668
309. *1942, prosinac 3.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na Suhor i o akcijama Kalničkoga NOP odreda.....669
310. *1942, prosinac 3. Zagreb*
Iz izvještaja Vrhovnoga oružničkog zapovjedništva NĐH o borbama s partizanskim snagama na području sjeverozapadne Hrvatske u drugoj polovini studenog 1942. godine..... 676
311. *1942, prosinac 4. Zagreb*
Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Kalničkoga NOP odreda o želji Slovenskoga partizanskog odreda u Kozju da uspostavi vezu s Kalničkim odredom zbog zajedničkih akcija..... 682
312. *1942, prosinac 4. Zagreb*
Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske da je jedna četa Kalničkoga NOP odreda oslobodila pet crvenoarmejaca iz zarobljeništva u Bizeljskom..... 683
313. *1942, prosinac 4.*

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske o akcijama podređenih jedinica..... 684
314. *1942, prosinac 6. Zagreb*
Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Zagreb da KK Sisak potpada pod OK KPH Čazma . . . . '..... 685
315. *1942, prosinac 6.*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji i organizacijskom stanju te radu organizacije KPH, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području okruga..... 687
316. *1942, prosinac 7.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Velika Gorica Okružnome komitetu KPH Pokuplje o organizacijskom stanju i radu organizacija KPH. SKOJ-a, AFŽ i NOO na području velikogoričkoga kotara..... 691
317. *1942, prosinac 8.*
Iz izvještaja Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Vrhovnome štabu NOV i PO Jugoslavije o akcijama jedinica na području Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske u drugoj polovini listopada i studenog 1942. godine.....693
318. *1942, prosinac 8. Zagreb*
Obračun Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o primicima i izdacima za studeni 1942. godine.....698
319. *1942, prosinac 8.*
Obavijest Marka Belinića, političkog komesara Druge operativne zone, Ivi Marinkoviću i Dragutinu Sailiu, članovima Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, o nemogućnosti dolaska u Zagreb zbog reorganizacije zone te o akcijama Trinaeste NOU brigade »Rade Končar« u Žumberku.....699
320. *1942, prosinac 9.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i mobilizaciji u narodnooslobodilačku vojsku na području kotara.....702
321. *1942, prosinac 10.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Donja Stubica Okružnome komitetu KPH Zagreb o organizacijskom i političkom stanju u kotaru Donja Stubica.....704
322. *1942, prosinac 11, Zagreb*

Iz mjesečnih izvještaja Mjesnoga komiteta KPH Zabreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o radu za rujan, listopad i studeni 1942. godine..... 705

323. *1942, prosinac 13.* Obavještenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o osnivanju operativnog štaba za rukovođenje napadom na Krašić..... 716

324. *1942, prosinac 15. Zagreb* Iz izvještaja Povjerenstva Centralnoga komiteta KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KPH o političkoj situaciji, organizacijskom stanju partijske i drugih masovnih antifašističkih organizacija u Zagrebu, kao i o radu partijskih organizacija u varaždinskome, bjelovarskome i čazmanskom okrugu, te o radu obavještajne službe u Zagrebu..... 717

325. *1942, prosinac 15. Sisak* Iz izvještaja Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu NDH o akcijama partizana od 1. do 15. XII1942. . . . 739

326. *1942. prosinac 16.* Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstva CK KPH u Zagrebu o radu i stanju organizacija KPH, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području bjelovarskoga, đurđevačkoga i koprivničkog kotara..... 746

327. *1942, prosinac 16.* Izvještaj sekretara SKOJ-a XIII NOU brigade »Josip Kraš« Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o radu i organizacijskom stanju SKOJ-a u brigadi..... 749

328. *1942, prosinac 17.* Izvještaj Štaba Trinaeste NOU brigade »Josip Kraš« Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Krašić i drugim akcijama..... 751

329. *1942, prosinac 17.* Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama Drugoga bataljona u toku studenoga i početkom prosinca 1942. godine . . . 755

330. *1942, prosinac 18.* Iz izvještaja Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama podređenih jedinica od 11. studenog do 18. prosinca

1942. godine.....758
331. *1942, prosinac 18.*
Letak Okružnoga komiteta KPH Pokuplje upućen hrvatskom narodu Pokuplja i Žumberka u kojem se govori o porazu fašizma i izdajničkom radu HSS i poziva narod u narodnooslobodilačku borbu 762
332. *1942, prosinac 18.*
Proglas Okružnoga komiteta KPH Pokuplje u povodu prelaska Crvene armije u ofenzivu i o zadacima koji stoje pred partijskom organizacijom..... 765
333. *1942, prosinac 19.*
Saopćenje Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o borbama za Krašić..... 769
334. *1942, prosinac 21.*
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama odreda i o vojnopolitičkoj situaciji na području Zagorja.....771
335. *1942, prosinac 21.*
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o vojnopolitičkom stanju na području Kalnika, o ustaško-domobranskoj ofanzivi i stanju u odredu..... 778
336. *1942, prosinac 22.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o dolasku Četvrte kordunaške NOU brigade na područje Žumberka i o nekim organizacijskim pitanjima..... 785
337. *1942, prosinac 22.*
Pismo Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu u kojem javlja o uspostavljenoj vezi s Partijom u Mađarskoj..... 789
338. *1942, prosinac 22.*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju partijske organizacije na području kotara Klanjec i Zlatar te o radu njegove tehnike Hrvatskog zagorja..... 790
339. *1942, prosinac 23.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o nekim akcijama u Zagorju, bombardiranju Žumberka i uspostavljanju veze s Glavnim štabom.....794
340. *1942, prosinac 23.*

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu organizacija KPH, SKOJ-a, NOO i AFŽ na kotaru.....796

341. *1942, prosinac 26.*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka novoformiranog komiteta..... 798

342. *1942, prosinac 27, Zagreb*
Obavijest Povjerenstvu CKKPH u Zagrebu Okružnom komitetu KPH Krapina o formiranju AVNOJ-a i potrebi njegove popularizacije, zatim organiziraju dopisništvo za »Borbu« i ostalu štampu te sprovodenju odluke CK KPH o reorganiziranju seoskih partijskih jednica i odluke Povjerenstva o fuzioniranju organizacija Narodne pomoći i NOO-a.....800

343. *1942, prosinac 28.*
Naredba Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o imenovanju rukovodilaca Glavne bolnice i pohvali boraca i rukovodilaca Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«..... 803

344. *1942, prosinac 29.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na ustaške položaje na Begovu Brdu i Prekrižju..... 805

345. *1942, prosinac 29.*
Izvještaj političkog komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkom komesaru Glavnoga štaba NOV odreda Hrvatske o vojnopolitičkoj situaciji i akcijama partizana u Pokuplju i Žumberku.....810

346. *1942, prosinac 29. Zagreb*
Izvještaj Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o stanju skojevskih organizacija na području Povjerenstva..... 815

347. *1942, prosinac 30.*
Uputstvo Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o borbi protiv Mačekove politike čekanja.....821

348. *1942, prosinac 31.*
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o dolasku Četvrte NOU brigade na Žumberak i pripremama za napad na neprijateljsku posadu u Krašiću..... 823

349. *1942, prosinac, kraj*
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji i radu Partije i SKOJ-a u Međimurju i na području varaždinskog okruga. 825

350. *1942, prosinac, kraj*
Poziv Kotarskoga komiteta KPH Sisak upućen narodu sisačkog kotara ta borbu protiv okupatora i pristupanje narodnooslobodilačkoj vojsci.....827

351. *1942, prosinac, kraj*
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Varaždin Okružnom komitetu KPH Varaždin o proglašenju Pavelićeve mobilizacije, racijama i teroru ustaša po selima varaždinskoga kotara 829

352. *1943, siječanj 10.*
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Varaždin o vojnim akcijama koje je odred izveo od 20. XI 1942. do 10. I 1943. godine 8 3 0

RECENZENT

Petar Nasakanda

SURADNICI U PRIREĐIVANJU TREĆE KNJIGE

Ana Feldman, Narcisa Lengel-Krizman, Tomislav Pašalić, Josipa Paver, Konstantin Pavlović, Slavojka Šadek

LEKTOR
Vanja Graovac

KOREKTOR

Zdravko Dizdar

KAZALO OSOBNIH I GEOGRAFSKIH IMENA

Anica Dizdar

DAKTILOGRAF

Zlata Lehner i Renata Donkov

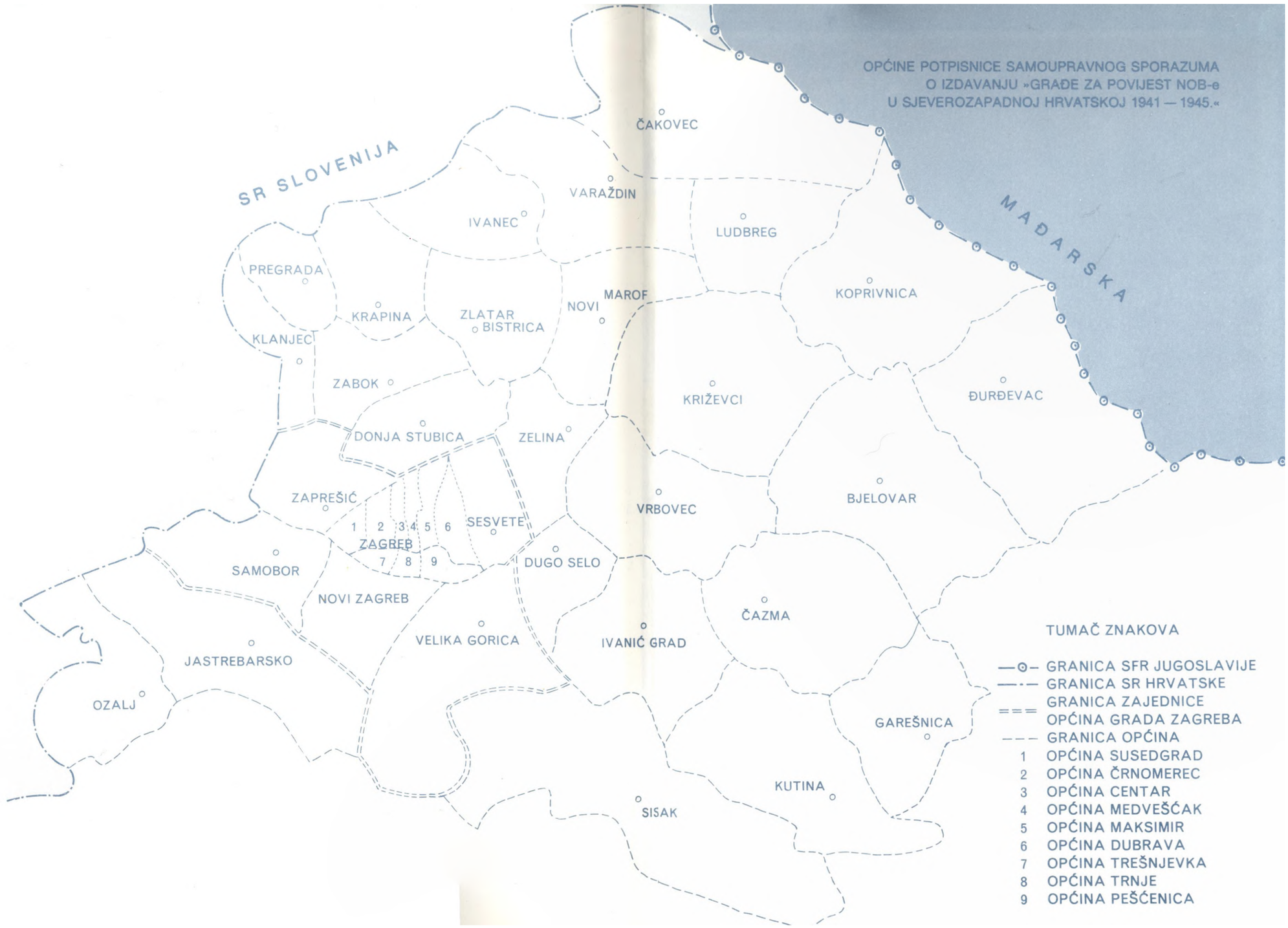
OPĆINE POTPISNICE SAMOUPRAVNOG SPORAZUMA
O IZDAVANJU »GRAĐE ZA POVIJEST NOB-e
U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941 — 1945.«
SR SLOVENIJA
MAĐARSKA
ČAKOVEC
VARAŽDIN
IVANEC
LUDBREG
PREGRADA
KRAPINA
ZLATAR BISTRICA
NOVI MAROF
KOPRIVNICA
KLANJEC
ZABOK
KRIŽEVCI
ĐURĐEVAC
DONJA STUBICA
ZELINA
ZAPREŠIĆ
VRBOVEC
BJELOVAR
1 2 3 4 5 6
SESVETE
ZAGREB
7 8 9
SAMOBOR
DUGO SELO
NOVI ZAGREB
ČAZMA
VELIKA GORICA
IVANIĆ GRAD
JASTREBARSKO
OZALJ
GAREŠNICA
KUTINA
SISAK
TUMAČ ZNAKOVA
GRANICA SFR JUGOSLAVIJE
GRANICA SR HRVATSKE
GRANICA ZAJEDNICE OPĆINA GRADA ZAGREBA
GRANICA OPĆINA
1 OPĆINA SUSEDGRAD
2 OPĆINA ČRNOMEREC
3 OPĆINA CENTAR
4 OPĆINA MEDVEŠĆAK
5 OPĆINA MAKSIMIR
6 OPĆINA DUBRAVA
7 OPĆINA TREŠNJEVKA
8 OPĆINA TRNJE
9 OPĆINA PEŠĆENICA

REDAKCIJSKI SAVJET:

Josip Bahorić, Vladimir Bakarić, Đuro Ban, Nikola Bedaković, Marko Belinić, Mirko Belošević, Mato Benički, Anka Berus, Antun Biber, Josip Bogožalec, Ivan Božičević, Rade Bulat, Stjepan Cerjan, Marijan Cvetković, Dušan Čalić, Stevo Čudić, Miloš Dobrinić, Boris Dogan, Ivica Družinec, Pavle Gregorić, Ivica Gretić, Josip Hrnčević, Stjepan Iveković, Stjepan Kapusta, Vukašin Karanović, Branko Kecur, Vje'koslav Keretić, Josip Kolar, Marijan Kos, Ivan Krajačić, Vlado Mađarić, Vlado Matetić, Karlo Mrazović Gašpar, Marko Mrkoci, Dragutin Novak, Vaso Ostojić, Dragutin Plašć, Đuka Prilika, Stjepan Puklek, Dragutin Rafaj, Gabrijel Santo, Ivo Skupnjak, Josip Skupnja'k, Vladimir Stipetić, Dragutin Šebrek, Josip Šlibar, Josip Špiranec, Izidor Štrok, Ivo Valentak, Ivo Vrhovec
i Pavle Žukina

UREDNIČKI ODBOR:

Ljubo Boban, Zlatko Čepo, Ivan Jelić,
Nikola Radanović, Fabijan Trgo

Sjeverozapadna Hrvatska u NOB-u i socijalističkoj revoluciji

Zbornik

VARAŽDIN 1976

Narcisa Lengel-Krizman

Sabirni logori i dječja sabirališta na području sjeverozapadne Hrvatske 1941-1942.

Na području sjeverozapadne Hrvatske, u toku rata bilo je nekoliko velikih ustaških koncentracionih logora. U ovom prilogu prikazat ćemo samo tzv. ustaške sabirne logore[1] na tom teritoriju u toku prvih dviju ratnih godina. Izuzetak čine logori »Danica« (kraj Koprivnice) i Kerestinec (nedaleko od Zagreba).[2]

Lobor

Taj starinski dvorac obitelji Keglević (7 km od Zlatara) do rata bio je vlasništvo Socijalne zaštite u čijim je prostorijama bio smješten Dom staraca. Prije okupacije u njemu je boravilo šezdesetak štićenika te ustanove, iako bi prema veličini zdanja, da se redovito održavalo, moglo da bude smješteno i do (najviše) 300 osoba. U rujnu god. 1941. uprava je dobila nalog da odmah isprazni zgradu kako bi se ona mogla upotrijebiti za smještaj uhapšenih židovskih žena s djecom.

Datum osnivanja logora pada u prve dane listopada god. 1941. kada stiže u Lobor prvi transport od 1300 osoba iz logora Kruščica.[3] Od tog broja na žene i djecu srpske nacionalnosti otpada oko 370, a sve ostale su bile Židovke.[4] Upravu logora preuzeli su Volksdeutschen pa je to bio »jedini logor u NDH koji su Nijemci zadržali pod svojom upravom«.[5] Zgrada je bila vrlo derutna (mnogi prozori bez stakla, sobe bez dijelova stropa i podova, nedovoljan broj sanitarnih uređaja itd.) pa je uprava logora zatražila od Ravnateljstva ustaškog redarstva — židovskog odsjeka (tzv. Ureda I — Ustaške nadzorne službe) da se iz logora u Jasenovcu uputi grupa od tridesetak Židova (stolara, tesara, zidara i dr.) da pomogne u uređivanju logora, ali je ta molba bila odbijena.[6] Radove na uređenju logora tada je preuzela sama uprava tako da je stalno zaposlila nekoliko građevinskih radnika — arijevaca. Kako je po sobama bilo smješteno 80 i više osoba, uprava je potkraj listopada te godine zahtijevala da se broj zatočenica bezuslovno smanji na najviše 800 osoba, pa je u tom smislu predložila nekoliko rješenja. Medu ostalim i to da se starije Židovke s djecom predaju Židovskoj bogoštovnoj općini u Zagrebu na daljnji smještaj a Srpkinje premjeste u neki drugi logor. Taj je prijedlog bio prihvaćen pa su iz Lobora premještene starije Židovke i sve Srpkinje s djecom u novoosnovani logor u Gornjoj Rijeci. Međutim, broj zatočenica u Loboru za sve vrijeme njegova postojanja premašivao je maksimalni kapacitet od 800 osoba. Stizali su novi transporti pa je, npr., u prosincu god. 1941. u logoru bilo oko 1700 žena i djece, u ožujku god. 1942. oko 1300 u lipnju 1025 itd. Pri tom treba uzeti u obzir i da su neke zatočenice za to vrijeme umrle u logoru ili u nekoj od bolnica u Zagrebu i Varaždinu, neke bile premještene u Jasenovac, a samo se neznatan dio uspio spasiti raznim intervencijama.[7]

Od osnivanja logora u njemu je radila samo jedna liječnica — Židovka.[8] Na molbu Židovske bogoštovne općine u Zagrebu — a u suglasnosti s upravom logora i dozvolom Ravnateljstva ustaškog redarstva — u Lobor su 7. studenog 1941. stigla dva liječnika (Židovi iz Zagreba). Oni su imali u dogovoru s tamošnjom liječnicom pregledati sve zatočenice i poduzeti mjere za poboljšanja njihova zdravlja koje je kod većine njih bilo ozbiljno narušeno. Međutim ni ta tri liječnika nisu mogla više pomoći, to više što su se tih dana pojavili i prvi slučajevi tifusa. Da bi se spriječilo

[1] Ustaški koncentracioni logori mogu se razvrstati u dvije osnovne grupe: sabirni i radni. Sabirni su predstavljali neke vrste sabirališta uhapšenika odakle su — nakon određenog vremena — bili odvedeni na druga mjesta ili na stratišta, ako je trebalo popuniti broj talaca pri masovnim odmazdama. Radni su logori imali biti mjesta prisilnoga i besplatnog rada logoraša a u praksi su bili masovna gubilišta. Takva formalna podjela zadržala se s manjim izuzecima do kraja god. 1942. Opš. *M. Peršen,* Ustaški logori, Zagreb 1966.

[2] O logoru »Danica« v. str. 869 ovog Zbornika. Sabirni logor u Kerestincu bio je osnovan u svibnju 1941. godine. U njemu je bilo internirano oko 130 zatočenika. Izuzev grupe od oko 25 Židova i »Jugoslavena«, svi ostali su bili poznati partijski radnici, istaknuti sindikalni funkcionari i poznati javni i kulturni radnici Hrvatske. U noći 13/14. srpnja grupa od 92 zatočenika izvršila je proboj iz logora. Međutim, ta se akcija završila tragičnim posljedicama: spasila su se svega trinaestorica. Židovi koji nisu sudjelovali u bijegu s ostalima, prebačeni su u Jasenovac pa je logor rasformiran potkraj srpnja 1941. godine (*Z. Komarica,* Grobovi bez sjene, Zagreb 1962).

[3] Logor Kruščica (l7 km od Travnika) bio je smješten na napuštenom Guttmannovom imanju. Od 28. VIII do 1. IX u logor su stigli prvi transporti s oko 1000 žena i djece (prebačenih uglavnom iz logora na Pagu), a zatim i manji broj emigranata — Židova iz zemalja okupiranih od Nijemaca koji su uoči rata pobjegli u Jugoslaviju. Kasnije su pristizali i transporti Židova iz Bosne i manji dio žena i djece srpske nacionalnosti. Broj zatočenika u logoru oko sredine rujna god. 1941. narastao je na oko 3000. Dvadeset osmog rujna 1941. izdvojeni su svi muškarci iznad 14 godina i odvedeni u Jasenovac, a žene s djecom slijedećeg su dana prebačene u Lobor. Sabirni logor u Kruščici postojao je do svibnja—lipnja 1941. godine i u njega su stizali transporti — uglavnom Židova — iz Bosne, zadržavali se kraće vrijeme, a zatim proslijedili u druge logore (IHRPH, neprijateljska grada - NG, kut. 284 i 300). (Napominjemo da se u arhivu IHRPH nalazi veći broj dokumenata koji se odnose na našu temu. Zbog toga ćemo pri citiranju izvora naznačiti samo broj kutije i dokumenta iz te zbirke da bi pojednostavili bilješke.)

[4] Isto, 283/6518.

[5] Žene Hrvatske u NOB-i, Zagreb 1955, II, 366.

[6] IHRPH, NG, 284/8212.

[7] Isto, 280/4584, 284/7842, 287/2665.

[8] Zločini fašističkih okupatora i njihovih pomagača protiv Jevreja u Jugoslaviji, Beograd 1955, 75.

daljnje širenje zaraze, tri prva slučaja (troje djece) prebačena su u Zagreb na liječenje, zatim i četvoro odraslih, dok je drugih šest smješteno u bolnicu u Varaždin. Odašiljanje prvooboljenih van logora nije zaustavilo daljnje širenje te bolesti. Ubrzo dolazi do epidemije koja na početku god. 1942. dosiže već masovne razmjere. Bolničko osoblje zagrebačkih i varaždinske bolnice uporno je zahtijevalo da im se omogući preuzimanje oboljelih kako bi se spriječilo širenje bolesti van logora, također i Židovska bogoslovna općina u Zagrebu pa i sama uprava logora, ali ni jednoj molbi nije potpuno udovoljeno. Ukupno je iz logora u Loboru i Gornjoj Rijeci bio u bolnice prebačen samo 61 bolesnik od tifusa, od kojih se kasnije — nakon ozdravljenja — u logor vratilo samo pet osoba. To je — kako stoji u obrazloženju zabrane daljnjeg upućivanja na liječenje van logora — »samo težnja da se imenovane oslobode«. Tada su sve bolnice »s pravom javnosti« dobile nalog da ne smiju bez posebnih dozvola Ravnateljstva ustaškog redarstva otpustiti ni jednu izliječenu osobu. Treba spomenuti da je nakon te odluke zabilježeno u bolnicama nekoliko samoubojstava, jer su te žene radije odabrale smrt nego da se ponovo vrate u logor. Epidemija tifusa dostigla je kulminaciju u ožujku god. 1942. kada od tifusa oboljelih ima oko 350, a od drugih zaraznih bolesti daljnjih 50. Slijedećeg mjeseca pojavila su se nova 142 oboljenja od tifusa, a zatim epidemija postepeno jenjava. Broj novooboljelih opada, najprije na 82, na početku svibnja na 77, a istodobno ima oko 160 rekonvalescenata. Prema izvještaju uprave logora iz kolovoza god. 1942. »zdravstveno stanje je zadovoljavajuće, a tifus u cielosti izliječen«. Uz tifus je počela harati i dizenterija, pa je, npr., u travnju te godine bilo već oko 150 oboljelih od te opake bolesti.[9]

Treba priznati da je u logoru nakon pojave zaraznih bolesti poduzet niz preventivnih mjera — dezinfekcije i dezinsekcije — a nisu se štedjela ni potrebna sredstva, ali znatnijih rezultata nije bilo. Sačuvani izvori ne daju točne podatke o broju umrlih u Loboru. Prema, dosad objavljenim podacima umrlo je oko 200 zatočenica i sahranjene su uz ogradu logora.[10]

Kakvo je bilo zdravstveno stanje većine zatočenica svjedoči i ovaj primjer: u proljeće god. 1942. uprava logora naredila je da se prijave sve zdrave i za poljoprivredne radove sposobne žene. Uprava je, doduše, zatražila od Ravnateljstva ustaškog redarstva odobrenje da se one mogu iskoristiti i kao »ispomoć na poljoprivrednim radovima okolnih seljaka pošto je većina muškaraca pozvana u vojsku« ali je taj prijedlog bio odbijen s tim da se one mogu »upotriebiti na [. . .] radovima, no samo unutar posjeda, koji pripadaju u vlasnost Lobor-Grada«.[11] Sve su morale dati nadstojnicama soba podatke o svojoj »fizičkoj sposobnosti« i o zaduženjima koje su do tog vremena imale. Pri tom je slijedilo »upozorenje«, javno objavljeno (u Oglasu br. 14 od 7. IV 1942)[12] po kojem će

[9] IHRPH, NG, kut. 284-290.

[10] Isto kao bilj. 5.

[11] IHRPH, NG, 288/3712.

[12] Isto, kut. *299.* Prema sačuvanoj knjizi »Oglasa i okružnica« moguće je pratiti u glavnim crtama život i dnevni raspored u logoru. Knjiga sadrži niz zabrana i propisa od ustajanja, čišćenja prostorija, načina i mogućnosti korištenja pitke vode, vremena ulaska i zadržavanja u prostorijama i dvorištu do razdiobe hrane itd. Iz toga izvora doznajemo i to da je u logoru 11. svibnja 1942. - na inicijativu samih zatočenica —

biti kažnjene sve koje bi pokušale izbjeći rad »1. uskratom jednodnevne hrane ili kruha; 2. bezuvjetnom uskratom dodatnih paketa Židovske općine; 3. ako ni to ne bi koristilo uprava će uskratiti izdavanje za njih dolazećih paketa, u korist onih, koje ne primaju dodatnih paketa, a koje rade za općenitost u logoru«.

Uprava je obavijestila nadležne 15. srpnja 1942. da je za poljske radove — prema dobivenim uputama — bilo određeno 196 zatočenica koje su »opskrbljene potrebnim alatom« radile tako dobro i uspješno da je »sve obradivo zemljište, pripadajuće ovom logoru, potpuno obrađeno i zasađeno«.[13] U istom izvještaju nalazimo i podatak da je za »nutarnji posao oko logora, tj. čišćenje, rad u kuhinjama, pekari, ambulanti (tj. u trima bolesničkim sobama), drvarnici[14] i magazinu radilo 96 zatočenica. To znači da je od 1025 osoba koliko je tada bilo brojno stanje — ne računajući djecu do 14 godina kojih je bilo oko 200 — svega 292 »bilo sposobno za rad«.

Likvidacija logora počela je oko sredine 1942. godine. Iako je ustaška vlada od svibnja god. 1941. poduzimala drastične mjere protiv Židova i do sredine god. 1942. već ih na hiljade ubila u logorima i masovnim odmazdama, Nijemci nisu bili zadovoljni postignutim. Tzv. Referat IV B4 u Glavnoj upravi sigurnosti Trećeg Reicha u Berlinu, nadležan za »konačno rješenje židovskog pitanja«, počeo je u ljetu god. 1942. da uvlači i tzv. NDH u svoje planove.[15] Njemački policijski ataše u Zagrebu Helm prenio je ustaškoj vladi direktivu o preseljavanju »hrvatskih Židova« u istočne oblasti Reicha. Tada je započela odlučna akcija za totalno uništenje Židova. Bile su uhapšene nove grupe Židova koje su priključene velikim transportima formiranim od Židova iz sabirnih logora. Zatočenice iz Lobora — svrstane u četiri transporta — bile su 13, 20, 24. i 28. kolovoza 1942.[16] preko Zagreba otpremljene u logor smrti Auschwitz (Oswienczim) gdje su sve likvidirane.[17]

U toku rujna i listopada iste godine u Lobor su stizale samo manje pojedinačne grupe uhapšenih Židovki. Boravile su tu samo kraće vrijeme, a zatim je formiran novi transport koji ih je odveo u Jasenovac. Njihova

započela »nastava« za djecu osnovne škole, slijedećeg dana i za učenike srednjih škola (tri puta tjedno po dva sata) a nekoliko dana kasnije započela je i obuka u dječjem vrtiću. Sva su djeca u logoru bila obavezna da pohađaju te improvizirane školske ustanove smještene u jednoj maloj prostoriji. Dakako da su nastavnice bile same zatočenice.

[13] Isto, 290/4717.

[14] U logoru su postojale dvije kuhinje: logorska i vojnička za logorsku upravu i posadu. Nije potrebno istaći kako se hrana pripremana u tim kuhinjama posve razlikovala i količinski i po kaloričnoj vrijednosti. U logorskoj pekari, uz _stalno zaposlenu pekaricu, radilo je i 18 zatočenica kao pomočno osoblje. Međutim, kako je vlastita proizvodnja u pekari bila premala, kruh se ponekad u većim količinama morao peći i izvan logora (npr. u ožujku god. 1942. 2150 kg, lipnju 3420 kg itd.). Za potrebe logora bilo je nabavljeno i 20 tona ugljena i 398 m ogrjevnog drva. Dio tog materijala je poslije rasformiranja logora bio vraćen u Zagreb i stavljen na raspolaganje Židovskoj bogoslovnoj općini (isto, specifikacija u kut. 284, 292, 297—299).

[15] *H. Sundhaussen,* Obaveštajna služba i policijski aparat Hajnriha Himlera u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj 1941-1945, *Vojnoistorijski glasnik,* 3/1972, 108.

[16] IHRPH, NG, 291/5122, 5189, 5240, 292/5731.

[17] *Zločini* . . ., n. dj., 76.

daljnja sudbina nije nam poznata. Potkraj listopada god. 1942. logor u Loboru je potpuno likvidiran, a preostali inventar prebačen u Zagreb.[18]

Opskrba logora bila je u nadležnosti Odjela za narodnu obskrbu u Ministarstvu za obrt, veleobrt i trgovinu NDH, i to preko židovskih bogoštovnih općina koje su bile dužne nabavljati dozvole i doznake za potrebne kontingente hrane i drugog materijala kod »nadležnih državnih obskrbnih i prehrambenih ustanova«. Novčana sredstva za to općine su dobivale od tzv. »državne pomoći« doznačene Židovskom odsjeku pri Ravnateljstvu ustaškog redarstva (i to preko Državnog rizničara) i od dobrovoljno prikupljenih priloga Židova sa teritorija ustaške države. Novac koji su općine dobivale od državne pomoći potjecao je od iz općinskih prinosa koji su morale plaćati sve osobe obuhvaćene Zakonskom odredbom o rasnoj pripadnosti od 30. travnja 1941. godine. Kako se imovina, međutim, najvećeg dijela općinskih pripadnika, tj. Židova, ubrzo našla »pod zaporom, bilo da su upravu tvornica, trgovina i radionica preuzeli povjerenici, bilo da su ulošci i tekući računi kod banaka blokirani, bilo da su stavljene pod zapor najamnine kuća, a oni pak općinski pripadnici koji su bili državni ili privatni namještenici, izgubili su najvećim dijelom svoja namještenja i ostali bez sredstava za najnužnije izdržavanje svoje i svojih obitelji«, to oni — kako su isticale židovske bogoštovne općine u svojim molbama i predstavkama upućivanim pojevladinim ustanovama — ne mogu plaćati općinske prinose. Pri tom se posebno naglašavalo i to da povjerenici židovskih poduzeća gotovo u pravilu uskraćuju plaćanje punog iznosa prinosa, bez obzira na Zakonsku odluku Ministarstva narodnog gospodarstva — Ureda za obnovu privrede NDH od 3. srpnja 1941 — kojom je bilo dozvoljeno općinama da mogu ubirati općinski prinos u svim židovskim poduzećima u onom iznosu što su ga i do tog vremena davala općinama. U prosincu god. 1941. općine su zatražile da im se kao ispomoć za izdržavanje logora i sabirališta stave na raspolaganje novčana sredstva iz blokiranih bankovnih konta ili iz prikupljene kontribucije[19] u iznosu od (barem) 4 do 5 milijuna kuna, s time da se taj iznos uzme kao predujam u račun kod konačnog rješavanja financijskih pitanja u vezi sa židovskom imovinom. Međutim, ta je molba bila odbijena, a za pokriće najnužnijih izdataka općinama bilo je doznačeno iz državne pomoći samo 500.000 kuna.[20] Tada su predstavnici triju najvećih židovskih bogoštovnih općina na teritoriju tzv. NDH — zagrebačke, sarajevske i osječke — ponovo uputili zajedničku molbu za hitnu i neodložnu pomoć od 2,800.000 kuna mjesečno i to: za potpuno izdržavanja, logora u Loboru, Gornjoj Rijeci i Đakovu[21] (20 kuna dnevno po osobi) i za dopunsku opskrbu oko 4000 Židova u Jasenovcu (10 kuna dnevno po osobi). Zbog sve većeg priliva zatočenika u logore, ta je svota, npr., u siječnju god. 1942. narasla na 3,500.000 kuna mjesečno, dok su opskrba i plaće logorskih uprava i posada (što je također bilo na teretu općina) iznosile mjesečno novih milijun kuna. Prema sačuvanim podacima vidi se da su židovske bogoštovne općine iz državne pomoći od veljače do lipnja god. 1942. dobile samo 5,600.000 kuna što nije dostajalo za pokriće troškova uzdržavanja samo jednog, npr., sabirnog logora. Pri tom treba istaći da su općine — uz zatočenike u logorima — pomagale i brojne židovske obitelji čiji su dotadašnji hranioci ostali bez namještenja, a morale su se brinuti i za opskrbu brojnih transporta koji su stizali s raznih sabirališta u veće centre (npr. Sl. Brod, Osijek, Sarajevo, Zagreb) na putu prema logorima.[22]

Prema sačuvanim izvorima ukupno je za potrebe logora u Loboru Zagrebačka židovska bogoštovna općina isplatila 6,158.000 kuna; od toga je za nabavu hrane bilo utrošeno 3,658.000 a preostali dio (2,473.000 kuna) utrošen je na »ostale troškove«, tj. plaća članovima uprave, logorskoj straži i stalno namještenim radnicima, nabava opreme, sanitetskog, građevinskog, kancelarijskog i drugog materijala, troškovi prevoza, dostave, utovara i istovara vagonskih pošiljki.[23] Količina nabavljene hrane za logor bila je vrlo velika.[24] Osim tih nabavki u logor je stizala i znatna količina hrane, odjevnih i drugih predmeta u privatnim pošiljkama[25] i

[18] IHRPH, NG, 290/5490, 5614, 5707, 5709, 5791. Međutim, dvorac u Loboru u kolovoru god. 1943. primio je nove stanovnike i ponovo je postao staračk dom. Naime, Židovska bogoslovna općina u Zagrebu je — uz ostalo — izdržavala i tzv. Dom milosrđa (Klaićeva ul. 10) i u njemu je od početka okupacije boravilo oko 250 starijih osoba. *Zgradu* Doma u ljeto god. 1943. rekviriraju Nijemci a oko 80 staraca i starica — koliko ih je do toga vremena ostalo na životu — ustaše prebacuju u Lobor *(Vjesnik,* 17. XII 1945).

[19] »Kontribucija« predstavlja posebnu vrstu pljačke židovske imovine. Postupak u vezi s utvrđivanjem i utjerivanjem kontribucije bio je u svim mjestima NDH jednak. Ustaše bi uhapsile najimućnije Židove nekog mjesta i držali ih tako dugo u zatvoru kao taoce, dok svi Židovi iz tog mjesta ne bi prikupili, u određenom vremenu, stanovitu sumu novca. Prijedlozi Židova da se nametnuta kontribucija bar djelomično pokrije vrijednošću nekretnina ili poduzeća bili su odbijeni. Zahtijevao se gotov novac, cesije (ustupanje) potraživanja u inozemstvu, strana valuta i si. Tako su, npr., u Zagrebu u svibnju god. 1941. bili uhapšeni najbogatiji Židovi i za njih se zahtijevalo na ime kontribucije 100 kg zlata (više od 100 milijuna dinara). Osnovao se naročiti odbor zagrebačkih Židova, koji je uspio da poslije kraćeg vremena prikupi nametnutu kontribuciju u zlatu, dragocjenostima, novcu, stranim valutama i predao je ustašama *(Zločini* . . ., n. dj., 56).

[20] IHRPH, NG, 284/5201, 7925, 44698, 46432, 290/4839.

[21] Ženski sabirni logor u Đakovu osnovan je u studenom 1941. godine. Bio je smješten u prostorijama napuštenog mlina »Cereale«, vlasništvo tamošnje biskupije. Prvi transporti židovskih žena i djece stigli su 2. XII sa 1197, odnosno 22. XII sa 668 osoba. U veljači god. 1942. iz logora u Staroj Gradiški prebačena je nova grupa od oko 1200 zatočenica, tako da je u logoru bilo više od 3000 osoba, od toga 874 djece. U logoru je od tifusa umrlo 687 žena. Do likvidacije logora dolazi u lipnju god. 1942. da bi se spriječilo širenje zaraze, budući da se logor nalazio gotovo u samom središtu Đakova. Evakuacija je izvršena u tri transporta od 15. do 21. lipnja 1942. godine. Žene s djecom odvedene su u Jasenovac gdje su ubrzo sve likvidirane. Spasile su se samo one koje su u zimi 1941/42. odvedene u bolnicu u Osijek (Opš.: isto, kut. 284, 296, 299, 300).

[22] Isto, 284/1879 , 7877, 8282, 288/3769.

[23] Isto, kut. 299. Prema specifikaciji sačuvanih računa, priznanica, tovarnih listova, isplatnih naloga i si.

[24] Tako je za potrebe logora bila nabavljena u vremenu od listopada 1941. do kolovoza 1942. ova količina osnovnih živežnih namirnica: 51.200 kg brašna, 6500 kg tjestenine, 16.160 kg krupice, 1830 kg soli, 2400 kg šećera, 12.800 kg masnoća, 5160 kg svježeg i 4800 kg suhog mesa, 76.750 kg krumpira, 46.400 kg raznog povrća, 31.000 l mlijeka, 84.000 komada jaja, 2200 kg svježeg sira, 2580 kg marmelade, 2300 kg svježeg, 1000 kg sušenog i 8500 kg južnog voća itd. (isto).

[25] Isto. Čini se da je posljednja privatna pošiljka stigla u logor 31. srpnja 1942. jer se u sačuvanim izvorima nalazi popis od 322 imena na koja su stizale.

preko međunarodne organizacije Crvenog križa.[26] Pa ipak, usprkos svim tim količinama hrane koja je stizala u logor, prehrana je bila vrlo slaba i nedovoljna. Uprava je veći dio pošiljki oduzimala (i zatim preprodavala) a dnevne je obroke smanjivala gotovo do egzistencijalnog minimuma.[27] Npr. dnevni je obrok kruha bio 15 dkg po osobi, a samo radnice na težim fizičkim poslovima dobivale su 30 dkg, i to samo na temelju posebnih doznaka koje je uprava svakodnevno izdavala. Takvo drastično smanjivanje obroka nije, međutim, bilo uvjetovano nestašicom namirnica, jer se, npr., nakon likvidacije logora našlo znatnih količina zaliha hrane, od kojih se manji dio upotrijebio za opskrbu transporta na putu do njemačkih logora, a dio za prehranu židovskog sabirališta u Zagrebu (gimnazijska zgrada u Križanićevoj ul.). To se sabiralište ubrzo rasformiralo jer je na početku rujna god. 1942. i posljednji transport otišao na put u njemačke logore smrti.[28]

Gornja Rijeka

Logor u Gornjoj Rijeci (nedaleko od Križevaca) osnovan je oko sredine studenog 1941. godine, nakon što je dio zatočenica iz Lobora prebačen u prostorije tamošnjeg starog dvorca pretvorenog u novi logor. Uprava Lobora i Gornje Rijeke bila je zajednička. Nije poznat točan broj zatočenica u tome logoru jer se u sačuvanim dokumentima donose ukupni (zbirni) podaci za oba logora. Na osnovi raznih izvještaja i drugih izvora može se sa sigurnošću ustvrditi da se u tom logoru nalazilo prosječno 200—400 osoba. Većinu su činile »zatočenice grko-istočnjačke vjere« koje su u Gornjoj Rijeci zajedno s djecom bile sve do travnja 1942. godine.[29] Posredstvom organizacije Hrvatskog crvenog križa i Ministarstva udružbe NDH pokušalo se spasiti srpsku djecu iz logora nagovaranjem majki da dobrovoljno predaju svoju djecu u »državnu dječju zaštitu«.[30] Uspjelo se, međutim, spasiti svega jedanaestero djece. Ona su bila preuzeta 27. ožujka 1942. i prebačena u Zagreb gdje su smještena u barake (tadašnjeg) Zavoda za odgoj gluhonijemih (Ilica br. 113). Sva su ta djeca ubrzo »kolonizirana«, tj. predana pojedinim obiteljima koje su ih dobrovoljno uzele u svoje domove.[31] Iz logora je 30. ožujka 1942. veća grupa Srpkinja s djecom — preko Zagreba[32] — odvedena u Zemun gdje su slijedećeg dana predane »tamošnjim njemačkim vlastima na daljnji postupak«.[33] U travnju iste godine i sve preostale Srpkinje iz Gornje Rijeke prebačene su u logor u Loboru, a zatim su — 23. travnja 1942 — odvedene u Zagreb i smještene u Zavod za odgoj gluhonijemih.[34] U tom je transportu bilo 58 žena i 20 djece, a prema nekim izvještajima svi su ubrzo pušteni kućama. Tako na početku svibnja u Gornjoj Rijeci ostaju samo Židovke (njih 73) jer je i grupa od 7 žena »katolikinja« bila u to vrijeme odvedena u logor u Staru Gradišku budući su »iste bile uhvaćene radi komunističke promičbe«. Preostale Židovke sredinom svibnja iste godine prebačene su u Lobor. Tako je logor u Gornjoj Rijeci prestao postojati kao ženski sabirni logor. Prema obavijesti uprave »Gornja Rijeka može ostati u rezervi za slučaj da prispiju novi transporti«.[35]

I u ovom logoru ubrzo su se pojavile zarazne bolesti koje su nesmiljeno harale. Prvi se slučajevi tifusa pojavljuju odmah nakon osnivanja logora, a kao epidemija tifus je počeo harati u prosincu 1941. godine. Molbe za prijem bolesnica u obližnje bolnice na liječenje bile su odbijene iz istih razloga kao i u Loboru. Uprava je, npr., 24. siječnja 1942. obavijestila nadležne u Zagrebu da je »iz zatvorske bolnice otpušteno 8 zatočenica kao zdrave, što dokazuje uspjeh rada logorske bolnice«, ali je nakon nekoliko dana u novoj obavijesti morala priznati da se svakodnevno javljaju novi bolesnici. Kada su u travnju god. 1942. zabilježena nova 64 oboljenja, za neko je vrijeme bilo obustavljeno tada već namjeravano preseljenje sviju zatočenica u Lobor. Koliko je bilo smrtnih slučajeva u samom logoru nije poznato. Ne treba sumnjati o velikom postotku mortaliteta jer se — prema sačuvanim izvještajima — vidi da je epidemija tifusa upravo u Gornjoj Rijeci uzela velikog maha, pošto su oba — i jedina bunara — s pitkom vodom bila zaražena od samog osnutka logora.[36]

Logor je opskrbljivan iz kontingenata hrane za Lobor (izuzev većih vagonskih pošiljki koje su stizale direktno), odabrane namirnice za logorsku posadu nabavljale su se i u samom mjestu. Privatnim paketima stiglo je nešto više od 1700 kg hrane. Ukupno je za izdržavanje logora bilo utrošeno oko 162.000 kuna, od toga za nabavu hrane 111.000 kuna, a ostalo za druge potrepštine.[37] Poslije likvidacije logora, preostale namirnice prebačene su u Lobor, a nešto i u Zagreb.[38]

[26] Tako su, npr., preko portugalskog Crvenog križa iz Lisabona stigli paketi s više od 3000 kg voća i 370 sanduka konzerviranih namirnica.

[27] Uprava logora redovito je jedanput mjesečno slala nadležnim organima u Zagreb dnevne jelovnike s tri glavna obroka (posebno za dijetnu ishranu oboljelih). Obroci navedeni u tim jelovnicima bili su dostatni za svaku zdravu osobu kada se ne bi znalo da se nitko nije ihranio prema njima. Na osnovi toga nadležni su odbacivali sve optužbe o vrlo lošoj i nedostatnoj ishrani usprkos velikim količinama namirnica koje su stizale u logor.

[28] Tako je, npr., 11. kolovoza 1942. iz zaliha u Loboru u Zagreb bilo prenijeto oko 4000 kg brašna, 1000 kg graha, 300 litara jestivog ulja i dr. Isto, 291/5052, 5058.

[29] Nije poznat točan broj Srpkinja. Prema izvještaju uprave logora od 19. XII 1941. u oba logora (tj. Loboru i Gornjoj Rijeci) nalazilo se ukupno 236 Srpkinja (isto, 284/8173). Iz novih transporta koji su stizali u Lobor gotovo u pravilu odvajale su se novopridošle Srpkinje i upućivale u Gornju Rijeku. Tako su one zaista predstavljale većinu u logoru.

[30] Arhiv Hrvatske, Regesta dokumenata za historiju NOB-e, Zagreb 1964, I, dok. 145, str. 116.

[31] Popis djece: IHRPH, NG, 285/3153.

[32] Prema Popisu ratom postradale djece koja su došla odnosno proputovala kroz Zagreb i bila na brizi kod Prihvatne stanice Crvenog križa Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača od 19. XII 1945. (IHRPH, AF2, kut. 23) tog je dana u Zagreb iz Gornje Rijeke došlo navodno 86 žena i 58 djece, tj. ukupno 144, a ne 147 kako stoji u izvještaju logorske uprave (isto, NG, 292/6079). Nije nam poznato koji je od dvaju izvještaja vjerodostojniji.

[33] Iz te grupe mlade su žene bile odvedene na prisilni rad u Njemačku a svi ostali u logore u Srbiju (Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 366).

[34] IHRPH, AFŽ, kut. 23. Prema: Popisu ... (v. bilj. 32).

[35] Isto, NG, 288/3746, 3811, 292/3711, 5649.

[36] Isto, 284/8385, 285/725, 1051, 286/1302, 288/3681.

[37] Npr. u razdoblju od siječnja do travnja god. 1942. u logor je stigla — uz ostalo — pošiljka od 1500 kg brašna, 1600 kg povrća, 5500 kg krumpira, 2500 komada jaja i dr. Specifikacija u kut. 288, 289.

[38] Medu ostalim predato je zagrebačkoj Židovskoj bogoštovnoj općini i 2 vagona ogrjevnog drva (isto, 299/5557).

Zgrada, »židovskog dvorca« u Gornjoj Rijeci ostaje prazna do lipnja god. 1942. kada se u njemu osniva »Dječji dom za izbjegličku djecu«. Zvjerski postupci u ustaškim logorima postali su općenito poznati, pa su ustaške vlasti pod pritiskom javnog mnijenja, a svakako na sugestiju Nijemaca i uz njihovu privolu, od ljeta god. 1942. dozvolile pojedinim ekipama Crvenog križa iz Zagreba da u logorima Jasenovca i Stare Gradiške preuzimaju tzv. kozaračku djecu.[39] Za tu su djecu osnivani posebni dječji logori koji su figurirali pod nazivom »dječjih domova« ili »prihvatilišta za djecu izbjeglica«. Da kamuflaža bude potpunija, pri tom su se koristili organizacijom Crvenog križa i Ministarstvom udružbe NDH koje je preuzelo opskrbu tih logora. Sigurno je da su ustaše željeli stvoriti utisak da se u tim specijalnim »dječjim ustanovama« vodi i specijalna briga o djeci. Tada je započela velika i humana akcija spašavanja tisuća i tisuća djece; akcija u kojoj su se angažirali mnogobrojni pojedinci, ustanove i organizacije,[40] o čemu će kasnije biti više riječi.

U Gornju Rijeku prvi transport od 100 »najljepših i najzdravijih dječaka« iz Uštice[41] (jednog od logora Jasenovca) stigao je 24. lipnja 1942. godine. Nešto kasnije — 2. srpnja — iz istog logora stiglo je ponovo oko 100 dječaka, a dva dana zatim iz Stare Gradiške[42] i nova grupa od 200 dječaka.[43] Zapovjedništvo logora i »odgajatelji« bili su članovi omladinskih ustaških organizacija,[44] dok je »pomoćno osoblje« sačinjavalo desetak studentica Zagrebačkog sveučilišta koje su morale — za vrijeme ljetnih praznika — »vršiti obveznu praksu«.[45] One su, međutim, ubrzo

[39] Ofenziva na Kozaru počela je 10. lipnja 1942. i u njoj je — prema statističkom pregledu — bilo uhvaćeno oko 68.000 civilnog stanovništva. Među njima je bilo i 23.858 djece od kojih je oko 11.000 stradalo po logorima. *(D. Lukić,* Kozarsko djetinjstvo, Beograd 1973, 4, 6).

[40] Djeca su u tim sabiralištima imala ostati kraće vrijeme (»nakon provedenoga zdravstveno-zaštitnog roka«) a zatim ih se — prema uredbi Ministarstva udružbe od 23. VIII 1942. — trebalo dati »na odgoj i to:

1. Roditeljima, u koliko ne postoje politički razlozi protiv ove predaje.
2. Hrvatskim i katoličkim, seljačkim i građanskim obiteljima.
3. Državnim i posebničkim dječjim domovima i odgojnim zavodima, ako to zahtijevaju posebni razlozi. Dojenčad i mala djeca, za koju ne postoje potrebni podatci, imadu se proglasiti nahodima i s njima postupati prema postojećim zakonima [...]. Sva [...] djeca smatraju se pitomcima Državne dječje zaštite ministarstva udružbe« (Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 377).

[41] U lipnju god. 1942. u sabiralištu u Uštici nalazilo se oko 8000 žena s djecom. Logor je rasformiran dva mjeseca kasnije, a transporti zatočenica otišli su u sabiralište u Lipik (Isto, 373).

[42] Računa se da je kroz logor Stara Gradiška prošlo oko 10.000 djece. Koliko ih je od njih spašeno nije točno poznato. Utvrđeno je da je samo u ljetu god. 1942. iz logora bilo odvedeno 3591 dijete i smješteno u dječje logore u Jastrebarskom i Sisku, a manji broj u Zagreb. Koliko je iz te grupe kasnije umrlo ili bilo spašeno također nije poznato. Objavljena sjećanja daju potresnu sliku stradanja djece u tom logoru, a govore i o trovanju plinom 800 do 2000 djece u 1942. godini (*Z. Tkalec,* Stara Gradiška, *Vjesnik,* 18. V 1945; *R. Rupčić,* Ženski logor Stara Gradiška, *Vjesnik,* 25. V 1945).

[43] Isto kao bilj. 34.

[44] Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 374-375.

[45] Ustaše su nastojali provesti opći nadzor nad srednjoškolcima i studentima prvih godina i izvan školske nastave. Kako je škol. god. 1941/42. uslijed neredovite nastave, koja je zbog nedostatka ogrjeva bila prekinuta u zimskim mjesecima, bila završena 14. srpnja, a nova započela već 16. kolovoza, za vrijeme tih kratkih ljetnih

i same dijelile jednako tešku sudbinu s djecom. Naime, odmah nakon dolaska prvog transporta, pojavio se i tifus koji je ubrzo prerastao u epidemiju budući da su ta djeca smještena u iste (nedezinficirane) prostorije u kojima je do nedavna harala ta opaka bolest. Ubrzo dolazi do pomora takvih razmjera da je oko sredine kolovoza iste godine zapovjedništvo logora napustilo Gornju Rijeku, a preživjelu djecu preuzima osoblje Crvenog križa iz Zagreba i u dramatičnim okolnostima prebacuje ih u Zagreb. O broju djece koja su stigla iz Gornje Rijeke postoje različiti podaci ali je utvrđeno da je na zagrebačkom kolodvoru odvojeno oko 50 najteže oboljelih dječaka. Njih su svim raspoloživim sanitetskim kolima odvezli u bolnice, ali su svi do jednoga ubrzo umrli. Ostalu djecu, njih 100 do 150, hitno su aktivistkinje Crvenog križa s liječnicima odveli u logor u Jastrebarsko gdje su smještena u karantenu, budući da su sva bila zaražena tifusom. Usprkos gotovo beznadnom stanju u kojem su se nalazila, medicinsko osoblje uspjelo ih je spasiti.[46]

Tako je po drugi put u jednoj godini logor u Gornjoj Rijeci prestao postojati, a u dvorištu starog zdanja povećao se broj skupnih grobnica za više od stotinu malih leševa.

Jastrebarsko i Reka

Dječji logori u Jastrebarskom i Reci bili su — uz logor u Sisku[47] — najveća dječja sabirališta u Hrvatskoj. Na početku srpnja god. 1942. iz Zagreba je u logor Stara Gradiška bilo upućeno 16 sestara Crvenog križa koje su preuzele nekoliko stotina djece da bi ih preko Zagreba

praznika sva je školska omladina i dalje zadržana na okupu. Među ostalim, učenice viših razreda gimnazije i studentice prvih godina morale su raditi mjesec dana kao tvorničke radnice, na mjestu onih radnica koje su u to vrijeme bile na dopustu, ili su studentice bile upućene na rad i to kao bolničarke, njegovateljice u previjalištima i dječjim domovima i sl. *(N. Lengel-Krizman,* Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu u toku rata, Zagreb u NOB-i i socijalističkoj revoluciji, Zagreb 1971, 152).

[46] Prema: Popisu ... (v. bilj. 32) stoji da je u Zagreb 14. kolovoza 1942. iz Gornje Rijeke stigla grupa od 301 dječaka. Međutim, svi drugi izvori (IHRPH, AFŽ, kut. 23; Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 375,384-385) slažu se u broju od 100 do 150 oboljele djece odvedene u karantenu u Jastrebarsko, odnosno o broju od 50 umrlih u bolnicama u Zagrebu. Računa se da je u Gornjoj Rijeci umrlo oko 140 dječaka *(Večernji list, 4.* VI 1975) što — uzeto zajedno — odgovara približno ukupnom broju od 400 djece koja su boravila u gornjoriječkom logoru. Pretpostavljamo da je u Popisu ... od 14. VIII 1942: vjerojatno riječ o još nekoj drugoj dječjoj grupi pridodatoj ovoj iz Gornje Rijeke.

[47] »Prihvatilište za djecu izbjeglica« u Sisku osnovano je u srpnju god. 1942. kada - 29. VII - stiže prvi transport od oko 1200 djece iz logora Mlaka. U vremenu od rasformiranja logora — siječanj 1943. — kroz logor je prošlo nekoliko tisuća djece. Od toga ih je u samom logoru umrlo 1631, a do rujna iste godine predano je pojedinim obiteljima ili vraćeno rodbini 1702, dok ih je 2296 prebačeno u Zagreb (u 8 transporta u vremenu od 22. rujna 1942. do 8. siječnja 1943. godine). Većinu te djece prihvatile su obitelji, samo je manji dio — nekoliko stotina — preuzela organizacija »Caritas« (isto kao bilj. 34; Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 378-383). Inače, »Caritas« je bila organizacija pod vrhovnim vodstvom rimokatoličke kurije (osnovana 1923. u Zagrebu) i za vrijeme rata vrhovni je nadzor nad njom pripadao zagrebačkom nadbiskupu, dok je operativnim dijelom poslova upravljao kanonik Milostislav Ciko. Opš. o nehumanom postupku npr. časnih sestara koje su radile u »Caritasu« i o korupciji u toj ustanovi: Isto, 377-378; *V. Novak,* Magnum Crimen, Zagreb 1948, 824-830.

odvele u novoosnovani dječji logor u Jastrebarsko. Nakon putovanja, koje je trajalo više od 24 sata, transport sa oko 650 djece stigao je 12. srpnja 1942. u Zagreb. Na putu je umrlo 17 djece, a prilikom raskuživanja na zagrebačkom kolodvoru umrlo ih je daljnjih trideset. Najteže oboljela djeca — njih 37 — prenijeta su u bolnice, ali su sva ubrzo umrla, dok je ostali dio transporta istog dana produžio u Jastrebarsko.

Taj se logor sastojao od tri dijela: barake za smještaj zdravije i jače djece (prije su te barake služile za staje u kojima su se nalazili konji talijanske vojske), bolnice (u dvorcu grofova Erdody) i karantene (u franjevačkom samostanu).[48] Iz prvog transporta odmah je izdvojena velika grupa djece i smještena u bolnicu a ostali su morali biti smješteni u prljave i neuređene barake. Slijedećih dana, međutim, počeli su stizati novi transporti. Tako: 13. i 14. srpnja 770 djece iz logora u Staroj Gradiški, 31. srpnja 850 djece iz logora Jablanac, odnosno 5. kolovoza 800 djece iz Mlake[49] (logori u Jasenovcu) i konačno 14. kolovoza i posljednji transport dječaka iz Gornje Rijeke. Budući da su barake i bolnica u Jastrebarskom bile već prvim transportima popunjene do maksimalnog kapaciteta, trebalo je hitno pronaći nove prostorije za smještaj novih grupa. Tada su pronađene napuštene »talijanske« barake u obližnjem selu Reka (3 km od Jastrebarskog) i u njih smješteno oko 2000 djece. Upraviteljica oba logora bila je časna sestra, poznata po nehumanom i surovom postupku prema djeci, ali i prema svem onom mnogobrojnom medicinskom i drugom osoblju koje je činilo sve da bi spasilo tu nevinu djecu.

Treba spomenuti da su djeca u oba logora stizala iznurena i gotovo gola, a unaprijed nije bilo ništa priređeno ni za njihov smještaj ni za prehranu. Barake nisu bile očišćene, još su bile pune izmetina, bez struje, vode, osnovnih sanitarnih prostorija itd., za ishranu je bilo nabavljeno samo nešto živežnih namirnica (kukuruzno brašno, npr.). Zbog toga je osoblje Crvenog križa, uz pomoć okolnog stanovništva, usprkos prijetnjama upraviteljice, krišom počelo uređivati te improvizirane nastambe i nabavljati hranu (prvenstveno mlijeko koje su okolni seljaci dobrovoljno davali), pokrivače i dr. Pri tom treba imati na umu da su djeca bila fizički potpuno iscrpljena od boravka u prijašnjim logorima i da su bolovala od niza raznih bolesti. Sliku zdravstvenog stanja te djece najbolje ilustrira broj bolesti. Konstatirano je oko 400 slučajeva dizenterije (i to najteže vrste); oko 300 slučajeva ospica (sa ili bez upale pluća); oko 200 oboljenja tifusa; veoma mnogo skorbuta (i to najtežeg oblika s ispadanjem zubi); oko 200 slučajeva difterije; 100 zaušnjaka, a neobično je bilo mnogo gnojnih infekcija. Visok mortalitet u logoru posljedica je kombinacije tih bolesti jer je većina djece bolovala od nekoliko bolesti najednom. U oba logora, prema izvještaju Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača čijim smo se podacima služili, u srpnju god. 1942. umrlo je 153 djece, u kolovozu daljnjih 216, u rujnu 67 i u listopadu 8 djece, dok je u bolnicama u Zagrebu za to vrijeme iz logora umrlo svega petoro djece, tj. ukupno je od srpnja do kraja listopada god. 1942. umrlo 449 dječaka i djevojčica do 14 godina. Mrtvu djecu pokapalo se — po desetak zajedno — u drvenim sanducima (za šećer!) uz ogradu logora.[50]

Borci IV kordunaške brigade napali su 26. kolovoza 1942. Jastrebarsko u kojem nije upravo u to vrijeme bilo jačih neprijateljskih snaga, budući da su bile u jednoj od akcija na Plješivici. Partizani su ušli u logor i odveli sa sobom veći broj zdravije i snažnije djece na Kordun i dalje u Bosnu, gdje su našla smještaj u dječjim domovima na oslobođenom području. O broju tada odvedene djece postoje razni podaci, ali je sigurno da je bio nekoliko stotina.[51] Uz to, iz logora je spašeno daljnjih 1637 djece koju su uzeli građani Zagreba, Jastrebarskog i okolni seljaci, dok je oko 500 djece »bilo kolonizirane po Karitasu«.[52] U bolnici (zgrada dvorca) ostalo je i dalje oko 300 djece koja su tu dočekala i oslobođenje.[53] Dječji logori u Jastrebarskom i Reci rasformirani su u studenom god. 1942. i kroz njih je prošlo 3336 djece; od toga je spašeno — prema podacima Zemaljske komisije — 2887 dječaka i djevojčica u dobi od 6 mjeseci do 14 godina.

Zagreb

U Zagrebu su u toku god. 1942. bila osnovana tri sabirališta i jedan ilegalni dječji dom za djecu koja su tog ljeta i jeseni stizala iz drugih logora. Kada je riječ o spašavanju djece i pružanju pomoći transportima civilnog stanovništva na njihovu putu za logore, internaciju i prisilni rad u Njemačku, preseljavanju itd. potrebno je istaći djelovanje

[48] Do osnivanja karantene dolazi tek 15. kolovoza 1942. dolaskom djece iz Gornje Rijeke.

[49] Npr. u logoru Mlaka na početku kolovoza god. 1942. nalazilo se osim 3645 žena i 393 muškarca i 5531 djece. Od 3. do 5. kolovoza iste godine iz tog je logora spašeno svega 2106 djece koja su bila odvedena u Jastrebarsko i Sisak i 106 djece smještene u prihvatilišta u Zagrebu. Sudbina ostale djece iz logora Mlaka nije nam poznata (Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 373).

[50] Isto, 385-386. Međutim, *D. Lukić* (Kozarsko djetinjstvo, n. dj., 51) navodi da je 468 djece pokopano uz ogradu mjesnog groblja, dok se na spomeniku u Jastrebarskom nalazi podatak o 846 »mladih života [...] (što je) svirepo uništio ustaški teror 1942. godine« (Isto, 53). Nedostaju nam izvori da bismo sa sigurnošću utvrdili koji je od tih podataka najtočniji.

[51] O broju tada odvedene djece najčešće se spominju podaci od 700 do 727 djece (usp. Zbornik NOR-a, t. V, knj. 32, 423; *T. Mikulić,* Sjećanja i zapisi, Zagreb 1967, 105; *D. Lukić,* Kozarsko djetinjstvo, n. dj. 49; *M. Kolarić,* Za veliki susret najmlađih, *Kaj,* 1—2/1975, 54 i dr.), međutim, prema zapisnicima Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača, broj tada odvedene djece iznosio je oko 450 (Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 389).

[52] Isto.

[53] Djecu su u toj bolnici i dalje njegovale učenice (tadašnjih) škola sestara pomoćnica, zatim Škole za odgajatelje, Škole za nastavnice malih škola i sestre Crvenog križa. Časne sestre, kao nadzornice, nastojale su onemogućiti njihov human postupak pri radu i njezi pa su na pojedina bolnička odjeljenja postavljale njima odano osoblje. Kako ni to nije pomoglo — a da bi se spriječila i daljnja požrtvovna njega djece — uklonile su svo civilno osoblje i namjestile kao bolničarke i njegovateljice samo časne sestre. Međutim, djeca su već toliko bila oporavljena da gotovo smrtnih slučajeva nije bilo. Posljednjih ratnih godina ona su i dalje ostala u zgradi dvorca »kao pitomci dječjeg doma« sve dok ih 9. svibnja 1945 — skrivene u podrumskim prostorijama — nisu oslobodile partizanske jedinice *(E. Sinko,* Dječji dom u Jastrebarskom, *Vjesnik,* 12. VII 1946).

zagrebačke partijske organizacije. Ona je okupila širok krug aktivista i uz zaista masovnu podršku građana već od prvih dana okupacije počela raditi na tim zadacima. Naime, okupator je na zagrebačkim kolodvorima osnovao već na polovici god. 1941. prihvatne stanice Crvenog križa koje su imale poslužiti kao raskužne stanice za sve transporte-vlakove. Zagrebačka partijska organizacija i neke druge organizacije narodnooslobodilačkog pokreta (prvenstveno Narodne pomoći i AFŽ), stvaraju na tim stanicama svoje punktove i uporišta i ona postaju od potkraj god. 1941. mjesta odakle antifašisti mogu kontrolirati transporte, uspostavljati veze sa zatočenicima i pomagati im. Te su prihvatne stanice odigrale osobito značajnu ulogu upravo u akciji spašavanja djece jer su se gotovo svi transporti zaustavljali u Zagrebu. U prvim antifašističkim grupama, koje su radile na spašavanju djece, bile su aktivistkinje Crvenog križa.[54] Postepeno se na tom humanom poslu okuplja sve veći broj ljudi, širi krug simpatizera i osnivaju se antifašističke grupe i odbori Narodne pomoći u svim ustanovama i mjestima kamo stižu takvi transporti. Osnivaju se i u tzv. prihvatnim stanicama za izbjeglice, koje su zapravo »trijažne« stanice za transporte sastavljene u vrijeme neprijatelj - skih kaznenih ekspedicija, i u onim ustanovama koje su po svojoj funkciji bile uklopljene u rad oko interniranja djece (npr. Glavni odbor Crvenog križa, Ministarstvo udružbe, Centri za kolonizaciju djece, Središte medicinskih sestara, Škola za odgajateljice, Zarazna i druge bolnice itd.). Tako je pri spašavanju te djece bio angažiran veoma velik broj ljudi, naročito iz zdravstvene i socijalnih službi, koji su u tom radu pokazali nevjerojatno mnogo požrtvovanja i hrabrosti, radeći danonoćno u teškim uvjetima samo da spasu što veći broj te djece.

Jedno od najvećih sabirališta bilo je u dvorišnim barakama (tadašnjeg) Zavoda za odgoj gluhonijemih (Ilica 113). Prve grupe žena s djecom boravile su u tome sabiralištu samo kraće vrijeme, i to u vremenu od 27. ožujka do 23. travnja 1942. godine.[55] U lipnju iste godine pristižu nove brojnije grupe: 14. VI oko 220 djece, 25. VI i 29. VI oko 400 žena i 180 djece.[56] Bio je to posljednji transport iz kojeg su izdvojene žene i tu smještene jer ono od kolovoza iste godine postaje isključivo dječje sabiralište. U kolovozu su pristizala djeca iz jasenovačkih logora i Stare Gradiške, a od rujna—listopada i djeca iz logora u Sisku, Jastrebarskom i nekih drugih sabirališta (Španovice, Prozora, Broda i dr.). Prema izvještaju upravitelja Zavoda u cijeloj 1942. godini ukupno je kroz to prihvatilište prošlo 5612 djece u dobi od l do 16 godina. Isti izvještaj sadrži i statističke podatke o bolestima i smrtnim slučajevima iz kojeg se vidi da su ta djeca bolovala od 38 raznih bolesti u 30.264 slučajeva. U samom Zavodu umrlo je 157 djece, a 215 upućeno je na liječenje u zagrebačke bolnice.[57] Sva ostala djeca predata su građanima ili vraćena rodbini,

[54] Opš.: *S. Stojković,* Materijali za povijest Crvenog križa (umnoženo kao rukopis), Zagreb 1971, 41-49; Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 370-391, 394-395.

[55] V. str. 8—9 ovog priloga.

[56] Odnosi se na žene i djecu vraćenu zbog bolesti iz Maribora, odnosno Linza (Austrija) iz velikih transporta koji su odvozili logoraše iz Stare Gradiške na prisilni rad u Njemačku.

[57] Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 391, 394-395.

osim 18 ili 20 djece »koje građani nisu mogli uzeti iz straha da im ne umru na rukama«.[58] Ta je grupa djece tada bila odvedena u ilegalno dječje sklonište na Perjavici.

Na Josipovcu (danas ulica I. G. Kovačića) nalazilo se tzv. Prihvatilište državnih dječjih kolonija (s oko 60 kreveta) i Dom za majke i dojenčad (s oko 40 kreveta). To su bila jedina raspoloživa mjesta za dojenčad u Zagrebu i u njima su boravila samo zdrava djeca dok bi se bolesna odmah smještavala u bolnice. Međutim, situacija se u ljetu god. 1942. potpuno mijenja. Prve grupe — njih 30 do 35 — od nekoliko dana do tri godine, stigle su iz logora Stara Gradiška 3. srpnja. Nešto kasnije — 11. i 13. srpnja — stigle su nove grupe iz istog logora u dobi od 2 do 8 godina, a zatim 3. kolovoza iz logora Mlaka i 17. istog mjeseca ponovo iz Stare Gradiške. U rujnu su počela stizati djeca i iz logora Sisak. Iz tog logora stigao je posljednji transport 17. listopada 1942, i to je ujedno bila i posljednja grupa djece smještena u tim ustanovama. Ukupno je na Josipovac došlo oko 800 djece, a računa se da ih je umrlo oko 530. Medicinsko je osoblje nastojalo već kod dolaska transporta da odmah — direktno iz vlaka — što više te najmanje djece preda građanima koji su tražili i uzimali djecu. Od te djece samo ih je nekoliko umrlo, dok su se ostala, nakon dužeg liječenja, ipak spasila. Ostala djeca smještavana su na Josipovac, ali usprkos stručnoj njezi, dojenčad je umirala nakon dan-dva tako da su krevetići i prostorije od transporta do transporta bili prazni. Treba naglasiti da su ustaše i tu najmanju djecu dovodili iz logora »marvinskim« vagonima, a putovanje je trajalo i nekoliko dana. Natrpani u zatvorenim vagonima, na putu nisu dobivali ni vodu, a od hrane tek nešto malo kruha koji su im na ponekim usputnim stanicama ubacivali ljudi duž pruge kojom je transport prolazio. Dojenčad, ako je i preživjela do Zagreba, zbog teške atrofije umirala je u najkraćem vremenu. Izliječiti se, prema tome, moglo samo stariju i otporniju djecu, pa su zapravo samo ona i preživjela. Umrla djeca pokopana su kao bezimene žrtve, jer su bila obilježena samo brojem, a ako je na cedulji obješenoj oko vrata i bilo zapisano ime, te su ceduljice na putu nestajale — djeca su ih pojela![59]

Tzv. Jeronimska dvorana (Tomislavov trg 21) također je služila kao prihvatilište za žene i djecu. Prva grupa od 224 žene, iz logora Stara Gradiška (vraćena iz transporta za Njemačku), stigla je 14. lipnja 1942. i nakon boravka od nekoliko dana ponovo je vraćena u logor.[60] Djeca iz istog logora stigla su 17. kolovoza, a posljednja grupa od 172 djece iz logora u Sisku došla je 30. rujna 1942. godine.[61] Koliko je ukupno djece prošlo kroz to sabiralište nije poznato, a isto tako nije poznat ni broj umrlih. Pretpostavlja se da je većina te djece umrla, a spasila su se samo ona koju su uzeli građani. Djeca su i ovdje umirala iz istih razloga kao i u ostalim sabirališta: fizički potpuno iscrpljena, bolesna, neishranjena, puna ušiju i nevjerojatno prljava. Kod djece,

[58] *Z. Sremec,* Ilegalna partizanska dječja bolnica na Perjavici u Zagrebu, zbornik: Četrdeset godina, VII, Beograd 1961, 449.

[59] Žene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 389-390.

[60] V. bilj. 56.

[61] Prema: Popisu . . . (bilj. 32).

osobito one najmlađe, nisu djelovali više ni instinkti, npr. glad. Djeca su odbijala svu hranu, pa čak i mlijeko koje su im davale medicinske sestre.[62]

Mnogobrojne izjave medicinskog i drugog osoblja, sjećanja preživjele djece, i ostali izvori potresna su svjedočanstva o — danas gotovo neshvatljivim — patnjama i kalvariji kroz koju su ta djeca prolazila u ustaškim logorima, bez obzira kako su se službeno nazivali.

Iako je građanstvo Zagreba masovno uzimalo djecu iz spomenutih sabirališta, ipak je određeni broj teško bolesne djece, koju se više nije moglo smjestiti u dječje odjele zagrebačkih bolnica jer su bili prepuni, ostao i dalje nezbrinut. Zbog toga je zagrebačka partijska organizacija prišla spašavanju te djece tako da je u (tadašnjoj) okolici Zagreba — na Perjavici — pronašla oveću stambenu zgradu, vlasnici koje su je dobrovoljno ustupili za »dječju bolnicu«. Posredstvom simpatizera-liječnika nabavljena je oprema iz bolničkih magazina, hrana, odjeća i obuća nabavljala se iz dobrovoljnih priloga i iz sredstava koja su davale pojedine organizacije NOP-a u Zagrebu. Stručnu njegu preuzeli su zagrebački liječnici i medicinske sestre. Prva grupa od dvadesetak djece dovedena je oko sredine ljeta god. 1942. iz Zavoda za odgoj gluhonijemih, a zatim i iz drugih sabirališta ponovo dvadesetak djece. Čim su djeca bila prenijeta na Perjavicu »podvrgnuta su najboljem liječenju i prehrani i brzo su se oporavila [...]. Bila je to uistinu prava bolnica (iako ilegalna), u kojoj su se primjenjivale tadašnje najmodernije metode liječenja.«[63] Ta je bolnica normalno funkcionirala sve do oslobođenja i nijedno dijete nije u njoj umrlo.[64] Na početku god. 1944. sestre njegovateljice napustile su bolnicu, a oporavljena i zdrava djeca tada su pod stručnim nadzorom učila gradivo odgovarajućih razreda osnovne škole, tako da su poslije oslobođenja mogla nastaviti redovno školovanje. Tako se bolnica, zapravo, postepeno pretvorila u pravi dječji dom. Poslije oslobođenja sva su djeca predana roditeljima i rođacima. Treba posebno naglasiti da su za postojanje te bolnice znali mnogi ondašnji stanovnici kao i ilegalci i aktivisti iz Zagreba, a da se ipak nije našao ni jedan koji bi je prokazao.

Ovaj prilog predstavlja prvi pokušaj da se na osnovi neobjavljene arhivske građe i literature prikažu logori i sabirališta u Zagrebu i sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Pri tom smo se ograničili samo na iznošenje faktografije ne ulazeći u pobliže razmatranje, u najmanju ruku nehumanog, a često upravo bestijalnog, postupka u logorima. Neboračko stanovništvo, osobito djeca, nije bilo izuzeto od ustaškog terora što je i istaknuto u ovom prilogu.

[62] 2ene Hrvatske u NOB-i, n. dj., II, 394-395.

[63] Opš.: Z. *Sremec,* n. rad, 448-451.

[64] U Zagrebu je - prema izvještaju Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača - umrlo ukupno 716 djece (IHRPH, AFŽ, kut. 23). Kroz Zagreb je od 27. ožujka 1942. do 8. siječnja 1943. prošlo 13.115 djece na putu iz logora do novih sabirališta, tj. dječjih logora. Najveći broj ih je bio spašen.

Vladimir Kapun

Okupatorski zatvori u Čakovcu